İslâm âlimleri Ansiklopedisi
BİRİNCİ CİLD

İçindekiler Tablosu

MUHAMMED (Aleyhisselâm)

ÖZEL HAYATLARI

Allahü teâlânın bütün dünyâdaki insanlar arasında, her bakımdan, en üstün, en güzel, en şerefli olarak yarattığı ve bütün insanlara peygamber olarak seçip gönderdiği, son ve en üstün peygamber. Her şey O'nun hürmetine yaratıldı. O, Allahü teâlânın resûlü, son peygamberidir, Allahü teâlâ bütün peygamberlerine ismi ile hitap ettiği hâlde, O'na Habîbim (sevgilim) diyerek hitap etmiştir. Allahü teâlâ bir hadîs-i kudsîde: "Sen olmasaydın, sen olmasaydın, hiç bir şeyi yaratmazdım!" buyurdu. Bütün mahlûkatı O'nun şerefine yaratmıştır. Allahü teâlâ kullarına râzı olduğu yolu göstermek için çeşitli kavimlere zaman zaman peygamberler göndermiştir. Muhammed aleyhisselâmı ise son Peygamber olarak bütün insanlara ve cinlere gönderdi. Bunun için Peygamberimiz (s.a.v.) "Hatem-ül-enbiyâdır."

Her peygamber, kendi zamanında, kendi mekânında, kendi kavminin hepsinden her bakımdan üstündür. Muhammed "aleyhisselâm" ise, her zamanda, her memlekette, yani dünyâ yaratıldığı günden, kıyâmet kopuncaya kadar, gelmiş ve gelecek bütün varlıkların her bakımdan en üstünü, en faziletlisidir. Hiçbir kimse hiç bir bakımdan O'nun üstünde değildir.

Allahü teâlâ her şeyden önce Muhammed "aleyhisselâm"ın nurunu yarattı. Eshâb-ı kirâmdan Abdullah bin Câbir (r.a.) (Yâ Resûlallah, Allahın her şeyden evvel yarattığı şey nedir, bana söyler misin?) deyince Peygamberimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu: **"Her şeyden evvel senin peygamberinin yani benim nurumu kendi nûrundan yarattı. O zaman ne Levh, ne kalem, ne Cennet, ne Cehennem, ne melek, ne sema (gökler) ne arz (yeryüzü), ne güneş, ne ay, ne insan, ne de cin vardı,"** Âdem "aleyhisselâm" yaratılınca Arş-ı A'lâda nûr ile yazılmış, "Ahmed" ismini gördü. "Yâ Rabbi bu nûr nedir?" diye sorunca Allahü teâlâ "Bu, senin zürriyetinden bir peygamberin nurudur ki onun ismi göklerde (Ahmed) ve yerlerde (Muhammed) dir. Eğer O, olmasaydı, seni yaratmazdım." buyurdu. Âdem (a.s.) yaratılınca alnına Muhammed aleyhisselâmın nuru kondu ve o nur, onun alnında parlamaya başladı. Âdem (a.s.) dan itibaren babadan oğula intikâl ederek asıl sahibi Muhammed aleyhisselâma ulaştı.

Muhammed aleyhisselâm hicretten 53 sene evvel Rebi'ül-evvel ayının onikinci Pazartesi gecesi, sabaha karşı, Mekke'de doğdu. Tarihçiler, bugünün milâdî sene ile 571 senesinin Nisan ayının yirmisine rastladığını söylüyor. Doğmadan birkaç ay önce babası, altı yaşında iken de annesi vefât etti. Bu sebepten Peygamber efendimize Dürr-i Yetim (Yetimlerin incisi) lâkabı da verilmiştir. Sekiz yaşına kadar dedesi Abdülmuttalib'in yanında kaldı. Sekiz yaşında iken dedesi de vefât edince, amcası Ebû Tâlib'in yanında kaldı. Yirmibeş yaşında iken Hadîce-tül-Kübrâ ile evlendi. Bu hanımından doğan ilk oğlunun adı Kâsım idi. Bundan dolayı Peygamberimize Ebû'l Kâsım (Kâsım'ın babası) da denildi. Araplarda böyle künye ile anılmak âdetti. Kırk yaşında iken, bütün insanlara ve cinne peygamber olduğu Allahü teâlâ tarafından bildirildi. Üç sene sonra herkesi îmâna çağırmağa başladı. Elli iki yaşında iken Mi'râc vuku buldu. Milâdın 622 yılında 53 yaşında olduğu hâlde, Mekke'den Medine'ye hicret etti. Yirmiyedi kerre muharebe yaptı. 11 (m. 632) senesinde Rebi'ül-evvel ayının onikinci Pazartesi günü öğleden evvel 63 yaşında iken vefât etti.

SOYU

Muhammed aleyhisselâmın nuru, Âdem aleyhisselâmdan itibaren temiz babalardan ve temiz analardan geçerek gelmiştir. Kur'ân-ı kerîmde Şu'arâ sûresi ikiyüzondokuzuncu (219) âyetinde, "**Sen, ya'ni şenin nurun, hep secde edenlerden dolaştırılıp, sana ulaşmıştır."** buyurulmaktadır. Hadîs-i şerîfte de:**"Allahü teâlâ insanları yarattı. Beni insanların en iyi kısmından vücûda getirdi. Sonra, bu kısımlarından en iyisini Arabistan'da yetiştirdi. Beni bunlardan vücûda getirdi. Sonra evlerden, ailelerden en iyisini seçip, beni bunlardan meydana getirdi, O hâlde, benim ruhum ve cesedim mahlûkların en iyisidir. Benim silsilem, ecdadım en iyi insanlardır."** buyuruldu.

Yaratılan ilk insan olan Âdem aleyhisselâm, Muhammed aleyhisselâmın zerresini taşıdığı için alnında onun nuru parlıyordu. Bu zerre Hz. Havva'ya ondan da Şît aleyhisselâma ve böylece, temiz erkeklerden temiz kadınlara ve temiz kadınlardan temiz erkeklere geçti. Muhammed aleyhisselâmın nuru da, zerre ile birlikte alınlardan alınlara geçti. Melekler ne zaman Âdem aleyhisselâmın yüzüne baksalar alnında Muhammed aleyhisselâmın nurunu görürler ve ona salevât okurlardı. Yani: **"Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed"** derlerdi. Âdem (a.s.) vefât edeceği zaman oğlu Şît aleyhisselâma dedi. ki; (Yavrum! Bu alnında parlayan nur, son peygamber olan Muhammed aleyhisselâmın nurudur. Bu nuru, mü'min, temiz ve afif hanımlara teslim et ve oğluna da böyle vasiyyet et!). Muhammed aleyhisselâma gelinceye kadar, bütün babalar, oğullarına böyle vasiyyet etti. Hepsi bu vasiyyeti yerine getirip, en asil ve en kibar kızlar ile evlendiler. Nur, temiz alınlardan, temiz kadınlardan geçerek sahibine ulaştı. Resûlullahın (s.a.v.) dedelerinden birinin iki oğlu olsa, yahut bir kabile iki kola ayrılsa Muhammed aleyhisselâmın

soyu, en şerefli ve hayırlı olan tarafta bulunurdu. Her asırda O'nun dedesi olan zât, yüzündeki nurdan belli olurdu. O'nun nurunu taşıyan seçilmiş bir soy vardı ki, her asırda bu soydan olan zâtın yüzü pek çok güzel ve nurlu olurdu. Bu nûr ile kardeşleri arasında belli olur, içinde bulunduğu kabile başka kabilelerden daha üstün, daha şerefli olurdu. Âdem (a.s.) dan beri evlâttan evlâda geçerek gelen bu nûr İbrâhim aleyhisselâma, ondan da oğlu İsmail aleyhisselâma geçmiştir. Onun da alnında sabah yıldızı gibi parlayan nur, evlâtlarından Adnan'a, Ondan da (Me'âdd) ve (Nizâr) a intikal etmiştir. Nizâr doğunca babası Me'âdd, oğlunun alnındaki nuru görüp sevinmiş, büyük bir ziyafet vererek böyle oğul için, bu kadar ziyafet az bir şey dediği için oğlunun adı Nizâr (az birşey) kalmıştır. Bundan sonra da nûr oğuldan oğula intikal ederek asıl sahibi sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâma ulaştı. Peygamberimizin (s.a.v.) soyu Adnan'a kadar: Muhammed Aleyhisselâm, Abdullah bin Abdülmuttalib, Abdülmuttalib (Şeybe), Hâşim (Amr), Abdü Menaf (Mugîre), Kuseyy (Zeyd) Kilâb, Mürre, Kâ'b, Lüveyy, Gâlib, Fihr, Mâlik, Nadr, Kinâne, Huzeyme, Mudrike (Âmir), İlyâs, Mudar, Nizâr, Me'âdd, Adnân.
Peygamberimiz (s.a.v.) hadîs-i şerîfte şöyle buyurdu: **"Ben, Abdullah, Abdülmuttalib, Hâşim, Abdü Menaf, Kuseyy, Kilâb, Mürre, Kâ'b, Lüveyy, Gâlib, Fihr, Mâlik, Nadr, Kinâne, Huzeyme, Müdrike, İlyâs, Mudar, Nizâr, Me'âdd, Adnan oğlu Muhammedim. Mensûb olduğum topluluk, ne zaman ikiye ayrılmış ise, Allah beni muhakkak onların en hayırlı olan tarafında bulundurmuştur. Ben câhiliyyet, ahlâksızlıklarından hiçbir şey bulaşmaksızın ana ve babamdan meydana geldim. Ben, Âdemden babama ve anneme gelinceye kadar, hep nikâhlı anne babadan meydana geldim. Ben ana ve baba itibariyle en hayırlınızım."** Başka bir hadîs-i şerîfte de, **"Allahü teâlâ, İbrâhimoğullarından İsmail'i seçti. İsmailoğullarından Kinâneoğullarını seçti. Kinâneoğullarından Kureyşi seçti. Kureyşten Hâşimoğullarını seçti. Hâşimoğullarından Abdülmuttaliboğullarını seçti. Abdülmuttaliboğullarından da beni seçti."** buyurdu.
Peygamberimiz (s.a.v.) Kureyş kabilesinin Hâşimoğulları kolundandır. Babam Abdullah'dır. Abdullahın babası Abdülmuttalib, annesi de Fâtımâ binti Amr'dır.
Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib, Mekke'nin hakimi ve Arapların şeref itibariyle en üstün kabilesi olan Kureyş kabilesine mensûbtu. Abdülmuttalib'in alnında Muhammed aleyhisselâmın nuru parladığından Kureyş kavmi onunla bereketlenirdi. Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib, oğulları arasında en çok Abdullah'ı severdi. Çünkü onun alnında Muhammed aleyhisselâmın nuru parlıyordu. Abdullah babası Adülmuttalib'e şöyle derdi: "Babacığım, her nereye gitsem belimden bir nûr çıkıyor. Sonra toplanıp, başımın üstünde bulut gibi duruyor. Tekrar gelip belime giriyor. Ne zaman bir yere otursam yer bana diyor ki: Ey Abdullah, sana selâm olsun. Muhammed'in (s.a.v.) nuru sende emanettir. Ne zaman bir kuru ağaç altına otursam, derhal yeşerip bana gölge oluyor. Kalkıp gidince de yine kuru oluyor. Ey babacığım bu hal nedir? Abdülmuttalib: Ey oğlum, sana müjdeler olsun ki, insanların ve cinlerin efendisi ve Peygamberi senin sulbünden gelse gerektir, demiştir.
Abdullah'ın güzelliği Mısır'a kadar şöhret bulmuştu. Alnındaki nurdan dolayı iki yüze yakın kız, onunla evlenmek arzusu ile Mekke'ye gelmişti. Abdülmuttalib ise Onu her yönüyle ona denk olan bir kız ile evlendirmek istiyordu. Bunun için Benî Zühre kabilesinin büyüğü Vehb bin Abd-i Menaf'ın kızı Âmine'yi oğlu Abdullah'a istedi. Vehb'in kızı Âmine, hem güzellik, hem ahlâk, hem de neseb itibariyle Kureyş kızlarının en üstünü idi. Ayrıca soy bakımından Abdullah ile bir kaç batın yukarıda birleşmekte idi. Abdülmuttalib, Vehb'in kızını oğlu Abdullah'a isteyince Vehb şöyle dedi: (Ey amcam oğlu, biz bu teklifi sizden önce aldık. Âmine'nin annesi bir rüya gördü. Anlattığına göre evimize bir nûr girmiş aydınlığı yeri ve gökleri tutmuş. Ben de bu gece rüyamda dedemiz İbrâhimi (a.s.) gördüm. Bana; "Abdülmuttalib'in oğlu Abdullah'la kızın Âmine'nin nikâhlarını ben kıydım. Sen de onu kabul et" dedi. Bugün sabahtan beri bu rüyanın tesiri altındayım. Acaba ne zaman gelecekler, diye merak ediyordum.) Bu sözleri duyan Abdülmuttalib sevincinden (Allahü Ekber! Allahü Ekber!) diyerek tekbir getirdi. Nihayet oğlu Abdullah'ı Vehb'in kızı Âmine ile evlendirdi.
Abdullah, Âmine ile evlenince alnında parlayan nur, Hz. Âmine'ye intikal etti. Abdullah'ın evlendiği geceye Türkiye'de ve birçok İslâm memleketlerinde bir asırdan beri Regâib kandili ismi verilmekte ise de bu yanlıştır. Regâib gecesi, Recep ayının ilk Cum'a gecesidir. Allahü teâlâ bu gecede, mü'min kullarına, ragîbetler, yani ihsanlar yapar. Bu gece yapılan ibadetlere kat kat sevab verilir. Muhammed aleyhisselâm'ın nuru ise Hz. Âmine'ye Cemâz-il-âhır ayında intikâl etmiştir. Cahiliyye devrinde ve İslâmiyetin ilk yıllarında, Arapların harbi harâm saydıkları aylarda, harb etmek istedikleri zaman ayların ismini ve sırasını değiştirmeleri, yani Cemâz-il-âhır ayına o sene Receb demeleri, Recep ayını bir ay ileri almaları, sebebiyle, halk içinde bu yanlışlık yayılmışsa da dinen ve ilmen bir kıymeti yoktur. Peygamberimizin (s.a.v.) nurunun Âmine validemize intikali şimdiki Cemâz-il-âhır ayındadır. Regâib gecesinde değildir.

Hz. Âmine'nin, Muhammed aleyhisselâma hamile olduğu sırada Kureyş kabilesinde büyük bir darlık, kıtlık ve pahalılık olup, çok sıkıntı içerisinde idiler. Muhammed aleyhisselâmın ana rahmine düşmesiyle birlikte, onun hürmetine Allahü teâlâ Kureyş kabilesinin bağ ve bahçelerine, mahsullerine öyle bereket verdi ki, hepsi zengin oldular. Araplar o seneye (Senet-ül-feth ve'l ibtihâc) yani sevinç ve bolluk yılı dediler. Hz. Âmine hamile iken kocası Abdullah ticâret için Şam'a gitmişti. Dönüşünde hastalanıp Medine'ye geldiği sırada dayılarının yanında onsekiz yaşında iken vefât etti. Bu haber Mekke'de duyu,unca çok büyük bir üzüntüye sebep oldu. Eshâb-ı kirâmdan Abdullah İbni Abbas (r.a.) şöyle bildirmiştir: "Peygamberimizin (s.a.v.) babası Abdullah, oğlu doğmadan önce vefât edince melekler, (Ey Rabbimiz, Resûlün yetim kaldı) dediler. Allahü teâlâ; Onun koruyucusu ve yardımcısı benim, buyurdu."

Muhammed aleyhisselâmın doğmasına iki ay kadar zaman varken Fil vak'ası meydana geldi, insanların her taraftan akın akın gelip Kâ'beyi ziyâret etmesine engel olmak isteyen Yemen valisi Ebrehe, Bizans İmparatorunun da. yardımı ile San'a da büyük bir kilise yaptırdı, insanların bu kiliseyi ziyâret etmelerini istedi. Araplar ise eskiden beri Kâ'beyi ziyâret etmekte olup, Ebrehe'nin yaptırdığı kiliseye hiç itibar etmediler. Hatta hakaret gözüyle baktılar, içlerinden biri de o kiliseyi kirletti. Bu hâdiseye kızan Ebrehe, Kâ'beyi yıkmaya karar verdi ve bu maksatla büyük bir ordu hazırlayıp Mekke üzerine yürüdü. Ebrehe'nin ordusu Mekke'ye yaklaşınca, Kureyşin mallarını yağma etmeye başladı. Abdülmuttalib'e ait ikiyüz deveye de el koymuşlardı. Abdülmuttalib, Ebrehe'ye gidip develerini istedi. Ebrehe ben sizin mukaddes Kâ'benizi yıkmaya geldim. Sen onu korumak istemiyorsun da develerini mi istiyorsun? dedi. Abdülmuttalib; "Ben develerin sahibiyim. Kâ'benin sahibi Allah'tır. Onu O korur" dedi. Ebrehe bana karşı onu koruyacak yoktur dedi ve Abdülmuttalib'e develerini verip gönderdi. Sonra Kâ'beyi yıkmak için ordusunu harekete geçirdi. Ebrehe'nin ordusunun önde yürütülen ve böylece zafere kavuşulacağına inanılan (Mahmut) adında bir fil vardı. Ebrehe, Kâ'beye saldırmaya başlayınca bu fil yere çöküp asla yürümedi. Yönü Yemen'e çevrilince koşarak geri dönüyordu. Böylece Mekke'ye yaklaşıp hücum etmek istediği halde hücum edemeyen Ebrehe'nin ordusu üzerine Allahü teâlâ Ebâbil (Dağ Kırlangıcı) denilen kuşlardan bir sürü gönderdi. Ebâbil kuşlarının her biri, biri ağzında ikisi de ayaklarında olmak üzere nohut veya mercimek büyüklüğünde üçer taş taşıyorlardı. Bu taşları Ebrehe'nin ordusu üzerine bıraktılar. Taşlar başlarından girip altlarından çıkıyordu. Taş isabet eden her asker, anında yere düşüp ölüyordu. Ebrehe kaçmak istedi Taşlardan ona da isabet edip, kaçtıkça etleri parça parça dökülerek öldü. Bu husus Kur'ân-ı kerîmde Fil sûresinde bildirilmektedir. Böylece Kureyş kabilesi doğmak üzere olan Muhammed aleyhisselâmın hürmetine büyük bir düşmanın şerrinden kurtulmuştur. Muhammed aleyhisselâmın geleceği Adem aleyhisselâmdan itibaren her peygambere ve ümmetlerine müjdelene gelmiş ve doğması yaklaşınca birçok haberler ve müjdeler verilmiştir. Çeşitli hadîseler meydana gelmiştir.

DOĞUMU

Muhammed aleyhisselâm Hicret'ten 53 sene evvel Rebî'ül-evvel ayının onikinci Pazartesi gecesi sabaha karşı Mekke'nin Hâşimoğulları mahallesinde, Safa Tepesi yakınında bir evde doğdu. Bu gün, miladı 571 yılına ve Nisan ayının yirmisine rastlamaktadır. O gün henüz güneş doğmadan Alem nûr ile doldu. Kâinatın serveri, Mahbûb-ı Rabbilâlemîn (Allahın sevgilisi) Muhammed aleyhisselâm doğmuştu.

Peygamber efendimizin (s.a.v.) doğduğu geceye "Mevlid Gecesi" denir. Mevlid doğum zamanı demektir. Bu gece Kadir Gecesi'nden sonra en kıymetli gecedir. Bu gecede O, doğduğu için sevinenler affolunur. Bu gece Peygamberimizin (s.a.v.) doğduğu sırada görülen halleri, mucizeleri okumak, dinlemek, öğrenmek çok sevabtır. Peygamberimiz (s.a.v.) kendi de anlatırdı. Eshâb-ı kirâm da bu gece bir yere toplanırlar, okurlar ve anlatırlardı. Dünyanın her tarafındaki müslümanlar, her sene bu geceyi, Mevlid kandili olarak kutlamaktadır. Her yerde Mevlid kasideleri okunarak Resûlullah (s.a.v.) hatırlanılmaktadır. Her Peygamberin ümmeti, kendi peygamberinin doğum gününü bayram yapmıştı. Bugün de, müslümanların bayramıdır. Neş'e ve sevinç günüdür.

Peygamberimizin (s.a.v.) doğmasını annesi Hz. Âmine şöyle anlatıyor: (Doğum anı geldiğinde heybetli bir ses işittim. Ürpermeye başladım. Sonra beyaz bir kuş gördüm, gelip kanadı ile beni sığadı. O andan sonra bende korku ve ürperti kalmadı. O anda çok susamıştım. Hararetten yanıyordum. Yanımda süt gibi beyaz bir kâse şerbet gördüm. O şerbeti bana verdiler. Verilen şerbeti içtim. Baldan tatlı ve soğuk idi. İçer içmez susuzluğum gitti. Sonra büyük bir nûr gördüm, evim o kadar nûrlandı ki, o nurdan başka birşey görmüyordum. O sırada çok hatunlar gördüm. Boyları uzun, yüzleri güneş gibi parlıyordu. Etrafını sarıp, bana hizmet eden bu hatunlar, Abdi Menâf kabilesinin kızlarına benzerlerdi. Yine o sırada beyaz, uzun ve gökden yere uzanmış ipek bir kumaş gördüm. Dediler ki, Onu insanların gözünden örtün. O anda bir grup kuşlar peyda oldu. Ağızları zümrütten, kanatları yakuttandı. Gümüş ibrikler tutarak havada duruyorlardı. Bana korku gelip

terlemiştim, ter damlalarından misk kokusu yayılıyordu. O halde iken gözümden perdeyi kaldırdılar. Bütün yer yüzünü doğudan batıya kadar gördüm. Üç alem (bayrak) dikilmişti. Onların biri maşrıkta (doğuda), biri magribte (batıda) biri de Kâ'benin üstünde idi. Etrafımda çok sayıda melekler toplandı. Muhammed (s.a.v.) doğar doğmaz, mübârek başını secdeye koydu ve şehâdet parmağını kaldırdı ve Aniden gökden bir parça beyaz bulut indi, onu kapladı. Bir ses işittim: (Ona magribden maşrıka kadar her yeri gezdirin. Tâ ki cümle Alem onu ismiyle cismiyle ve sıfatıyla görsünler) diyordu. Sonra o bulut gözden kayboldu ve Muhammedi (s.a.v.) bir beyaz yünlü kumaş içinde sarılı gördüm. Yine o sırada üç kişi gördüm ki, yüzleri güneş gibi parlıyordu. Birinin elinde gümüşten bir ibrik, birinin elinde zümrütten bir leğen, birinin elinde de bir ipek vardı. İbrikten sanki misk damlıyordu. Muhammed'i (s.a.v.) o leğenin içine koydular. Mübârek başını ve ayağını yıkadılar ve ipeğe sardılar. Sonra mübârek başına güzel koku sürdüler, mübârek gözlerine sürme çektiler ve gözden kayboldular.)
Muhammed aleyhisselâmın doğduğu sırada Hz. Âmine'nin yanında Abdurrahman bin Avf'ın annesi Şifa hatun, Osman bin Ebül-Âs'ın annesi Fâtıma hatun ve Peygamberimizin halası Safiye hatun vardı. Bunlar da gördükleri nuru ve diğer hadîseleri haber verdiler. Şifa hatun şöyle anlatıyor. (Ben, o gece Âmine'nin yanında yardımcı olarak bulunuyordum. Muhammed aleyhisselâm doğar doğmaz düâ ve niyaz ettiğini işittim. Gâibden (Yerhamüke Rabbüke) diye söylendi. Sonra bir nûr çıkıp o kadar ışık verdi ki, doğudan batıya kadar her yer göründü…) Bundan başka bir çok hadîseye şahit olan Şifa hatun: (Ne zaman ki, ona peygamberliği bildirildi; hiç tereddüt etmeden ilk îmân edenlerden biri de ben oldum.) demiştir.
Safiye hatun da şöyle anlatmıştır: (Muhammed aleyhisselâm doğduğu sırada her tarafı bir nûr kapladı. Doğar doğmaz secde etti, mübârek başını kaldırıp açık bir dil ile **(Lâ ilâhe illallah, innî resûlullah)** dedi. O'nu yıkamak istediğimde biz onu yıkanmış olarak gönderdik denildi. Göbeği kesilmiş ve sünnet edilmiş olarak görüldü. O'nu kundağa sarmak istediğimde sırtında bir mühür gördüm, mühürün üzerinde **"Lâ ilâhe illallah Muhammedün Resûlullah"** yazılı idi. Doğar doğmaz secde ettiği sırada hafif sesle birşeyler söylüyordu, kulağımı mübârek ağzına yaklaştırdım "**Ümmetî, Ümmetî" (Ümmetim, ümmetim)** diyordu
Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib, Muhammedin (s.a.v.) doğduğu sırada Kâ'bede Allah'a yalvarıp duâ etmekte iken müjde verdiler, Muhammed aleyhisselâmın doğduğu günde bir çok hâdiseler gören Abdülmuttalib böyle bir müjdeyi alınca çok sevinip onu görmeye gitti ve (Bu oğlumun şanı, şerefi çok yüce olacaktır) dedi.
Abdülmuttalib torununu görmeye Âmine'nin evine gitti. Hz. Âmine olan hadîseleri anlattı. Üç gün kimsenin göremeyeceğini söyleyince Abdülmuttalib çok ısrar etti. Onun üzerine Âmine validemiz, falan yerdedir dedi. Abdülmuttalib gitti. Fakat evin önünde yalın kılıç bekleyen bir zat gördü. İçeri girmek isteyince, Abdülmuttalib'in üzerine yürüdü. Abdülmuttalib "Geri dön hiç bir kimse üç günden önce göremez. Zira bütün melekler onu ziyâret edecek. Bu ise üç gün sürer" dedi. Abdülmuttalib bu hâli Kureyşe anlatmak istedi. Fakat dili tutuldu ve yedi gün hiç bir şey konuşamadı. Abdülmuttalib böylesine büyük bir mutluluğu kutlamak için doğumun yedinci gününde Mekke halkına üç gün ziyafet verdi. Ayrıca şehrin her mahallesinde develer keserek insan ve hayvanların istifade etmesi için bıraktı. Ziyafet sırasında çocuğa hangi ismi koydun diyenlere "MUHAMMED" ismini verdim dedi. Neden atalarından birinin ismini vermedin diyenlere: (Allah'ın ve insanların onu methetmelerini, övmelerini istediğim için) cevabını verdi. Annesi de O'na "AHMED" ismini koydu.
Muhammed aleyhisselâm doğmadan önce ve doğduğu sırada; O'nun dünyâya teşrif etmesine alâmet olarak birçok hadîseler meydana gelmiştir. O zamanın meşhûr kimseleri daha Peygamberimiz (s.a.v.), doğmadan önce rüyalar görmüşlerdi. Bu rüyalarını kâhinlere ve zamanın meşhûr âlimlerine tâbir ettirdiklerinde hepsi de bu rüyalarının Muhammed aleyhisselâmın geleceğini gösterdiğini söylemişlerdir.
Peygamberimizin (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib şöyle anlatmıştır: (Bir defasında uykuya dalmıştım. Bir rüya gördüm ve büyük ürpertiyle uyandım. Hemen bir kâhine gidip, rüyamı anlatıp, ta'bir ettirmek istedim. Yüzüme bakıp, ey Kureyşin reisi sana ne oldu, yüzünde bambaşka bir hâl görülüyor. Yoksa mühim bir hadîse mi seni sarstı, dedi. Evet henüz hiç kimseye anlatmadığım dehşetli bir rüya gördüm, dedim. Sonra yanına oturup anlatmaya başladım. Bu gece uyurken bir rüya gördüm. Şöyle ki, çok büyük bir ağaç bir ucu semaya yükselmiş dalları doğuya ve batıya yayılmıştı. O ağaçtan öyle bir nûr saçılıyordu ki güneş yanında çok hafif kalır. Ba'zan gözüküyor, ba'zan gözden kayboluyordu, insanlar ona yönelmişti. Her an nuru artıyordu. Kureyş kabilesinden bir kısmı o ağacın dallarına tutunuyor, diğer bir kısmı da ağacı kesmeye çalışıyordu. Bir genç de onu kesmek isteyenlere mâni oluyordu. Öyle güzel yüzlü idi ki, şimdiye kadar öylesini görmedim. Üzerinden de etrafa hoş kokular yayılıyordu. Ben de o ağacın bir dalına tutunmak için elimi uzattım, fakat ulaşamadım, dedim. Ben rüyamı anlatıp bitirince kâhinin yüzü değişti. Benzi sarardı. Sonra dedi. ki; Ondan senin nasibin yok! Kimin nasibi var? dedim. O ağacın dalına tutunur

gördüklerin dedi. Senin sulbünden bir peygamber gelecek her tarafa mâlik olacak, insanlar Onun dinine girecekler dedi. Sonra yanımda bulunan oğlum Ebû Tâlib'e dönüp bu herhalde onun amcası olacak dedi. Ebû Tâlib bu hadîseyi, Muhammed aleyhisselâma peygamberlik bildirilince, "İşte o ağaç Ebul Kâsım, el-Emin Muhammed (s.a.v.)" diye anlatırdı…

Muhammed aleyhisselâmın dünyâya geldiği gece bir yıldız doğdu. Bunu gören Yahudi âlimleri Muhammed aleyhisselâmın doğduğunu anlamışlardır. Eshâb-ı kirâmdan Hassan bin Sâbit (r.a.) anlatır. Ben sekiz yaşında idim. Bir sabah vakti Yahudicin biri hey yahudiler! diye çığlık atarak koşuyordu, Yahudiler ne var, ne yırtınıyorsun diyerek yanına toplanınca şöyle bağırıyordu: (Haberiniz olsun Ahmed'in yıldızı bu gece doğdu! Ahmed bu gece dünyâya geldi…)

Muhammed aleyhisselâm doğduğu gece Kâ'be'de bulunan putlar yüz üstü yere yıkıldı. Urvetübni Zübeyr rivâyet eder: "Kureyşden bir cemaatin bir putu vardı. Yılda bir defa onu tavaf ederler, develer kesip şarap içerlerdi. Yine öyle bir günde putun yanına vardıklarında putu yüzüstü vere yıkılmış buldular. Kaldırdılar, yine kapandı. Bu hal üç defa tekrarlandı. Bunun üzerine etrafına iyice destek verip diktikleri sırada şöyle bir ses işitildi: (Bir kimse doğdu. Yer yüzünde her yer harekete geldi. Ne kadar put varsa hepsi yıkıldı. Kralların korkudan kalbleri titredi.) Bu hadîse tam Muhammed aleyhisselâmın doğduğu geceye rastlıyordu.

Medayin şehrindeki İran Kisrâsının sarayının ondört kulesi (burcu) yıkıldı. O gece gürültüyle ve dehşetle uyanan Kisrâ ve halkı yine kendilerinden bazı ileri gelenlerin gördükleri korkunç rüyaları tâbir ettirdiklerinde bunun büyük bir şeye alâmet olduğunu anlamışlardı.

Yine o gece Mecûsîlerin (ateşe tapanların) bin seneden beri yanmakta olan kocaman ateş yığınları aniden sönüverdi. O ateşin söndüğü tarihi not ettiler, Kisrânın sarayından burçların yıkıldığı geceye isabet ediyordu.

O zaman insanların mukaddes saydıkları Sâve Gölü yine o gece bir anda suyu çekilip, kuruyuverdi.

Şam tarafında bin yıldan beri suyu akmayan ve kurumuş olan Semave nehri vadisi o gece su ile dolup taşarak akmaya başladı.

Muhammed aleyhisselâmın doğduğu geceden itibaren şeytan artık Kureyş kâhinlerine hadîselerden haber veremez oldu. Kehânet sona erdi…

Muhammed aleyhisselâmın doğduğu gece ve daha sonra o zamana kadar görülmemiş bu hadîselerden başka birçok hadîseler vuku bulmuş olup, son Peygamber Muhammed aleyhisselâmın doğduğuna işaret olmuştur.

İSİMLERİ VE KÜNYELERİ

Peygamberimizin (s.a.v.) en çok söylenilen ismi (MUHAMMED)'dir. Bu isim, Kur'ân-ı kerîmde Âl-i İmrân sûresi 144. âyette, Ahzab sûresi 40. âyette, Fetih sûresi 29. âyette, Muhammed sûresi 22, âyetinde olmak üzere dört defa geçmektedir. Saf sûresi 6. âyette ise Hz. İsâ'nın ümmetine Ahmed ismiyle haber vermiş olduğu bildirilmektedir. Kur'ân-ı kerîmde (Muhammed) ve (Ahmed) isminden başka, Resûl, Nebî, Şâhid, Beşîr, Nezîr, Mübeşşir, Münzir, Dâî ilallah, Sırac-ı münir, Rauf, Rahim, Musaddık, Müzekkir, Müdessir, Abdullah, Kerim, Hak, Mübin, Nûr, Hatemün-Nebîyyîn, Rahmet, Ni'met, Hâdi, Tâhâ, Yâsin… diye anılmıştır. Bundan başka yine bir kısmı Kur'ân-ı kerîmde ve bir kısmı da hadîs-i şerîflerde, bir kısmı da daha önceki peygamberlere gönderilen mukaddes kitaplarda geçmiştir. Daha önceki peygamberlere indirilmiş olan kitaplarda geçen isimlerinin çoğu, sıfat olup, mecazen isim sayılan kelimelerdendir. Bunlardan bazıları da şöyledir Dahûk, Hamyata, Ahid, Baraklit, Mazmaz, Müşaffah, Münhamennâ, Muhtar, Rûhul-Hak, Mukîmüssünneh, Mukaddes, Hırz-ul Ümmiyyîn, Mâlum… Peygamberimizin ismi İncil'de "Ahmed" (Baraklit). Tevrat'ta ise "Münhamennâ" olarak geçmiş olup, Süryanicede (Muhammed) ismi karşılığıdır.

İncil'de Peygamberimizin geleceği müjdelenip (Paraclete) kelimesiyle de ifade edilmiştir ki, Ahmed ve Muhammed manasınadır. İncil tahrip edilince bu kelimeler de kasden değiştirilmiştir.

Peygamberimizin (s.a.v.) hadîs-i şerîflerinde ise Mâhi, Haşir, Âkıb, Mukaffi, Nebîyyür-Rahme, Nebîyyüt-Tevbe, Nebîyy-ül-Melâhim, Kattâl, Mûtevekkil, Fâtih, Hâtem, Mustafa, Ümmî, Kusem (Her hayrı kendinde toplayan) isimleri geçmektedir. Bir hadîs-i şerîfde Peygamberimiz (s.a.v.) "Bana mahsus beş isim vardır**"Ben Muhammed'im. Ben Ahmed'im, Ben Mâhi'yim ki, Allah benimle küfrü yok eder. Ben, Hâşirim ki halk, kıyâmet günü benim izimce haşr olunacaktır. Ben, Âkıb'im ki benden sonra peygamber yoktur."** buyurdu.

Peygamberimize (s.a.v.) Muhammed ve Ahmed ismi annesinin hamile iken gördüğü bir rüyada (Sen insanların en hayırlısına, bu ümmetin Efendisine hamilesin! Doğunca ona Muhammed, Ahmed ismini koy!) denildi. Dedesi Abdülmuttalib ve annesi tarafından bu isimler konuldu. Dedesine de rüyasında böyle bildirilmişti.

Peygamberimizin (s.a.v.) Hz. Hatice'den doğan ve küçük yaşta vefât eden oğlu Kâsım'dan dolayı kendisine Ebû'l Kâsım künyesi verilmiştir. Yine peygamberliğinden önce ondaki doğruluk, itimat, emin, güvenilir olması gibi sayılamayacak kadar üstün meziyetlerinden dolayı Kureyş kabilesi ona "El-Emin" ismini vermişlerdir.

Kur'ân-ı kerîmde Ahzab sûresi 56. âyetinde: **"Gerçekten Allah ve melekleri, Peygambere salât ederler (Şeref ve şanını yüceltirler). Ey îmân edenler! Siz de ona salât edin (Allahümme salli alâ Muhammed, deyin) ve gönülden teslim olun."** buyurulmaktadır.

Peygamberimizin (s.a.v.) ismini söyleyince, işitince, yazarken ve okurken ona salevât getirmek hürmete ve sevab kazanmaya sebep olmaktadır. Salevât getirmek **"Aleyhisselâm", "Sallallahü aleyhi ve sellem", "Allahümme salli alâ seyyidinâ Muhammed", "Essalâtü vesselâmü aleyke yâ Resûlallah", "Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed, kemâ salleyte alâ İbrâhime ve alâ âli İbrâhim." "Allahümme salli alâ Muhammedin ve alâ âlihi ve sahbihi ecmâîn.", "Aleyhissalâtü vesselamü vettehiyye", "Aleyhi ve alâ cemî'i minessalavâti etemmühâ ve minnettehiyyâti eymenühâ."** gibi duâları söylemekle olur. Bunlardan başka salevât getirmek için okunacak dualar **"Delâil ü hayrat" ve "Câliyet-ül-ekdâr**" kitaplarında bildirilmektedir.

Hadîs-i şerîflerde buyuruldu ki: **"Vefatımdan sonra, kim bana salât ü selâm gönderirse, Cebrâil aleyhisselâm bana der ki: – Yâ Resûlallah, ümmetinden falan kimsenin sana selâmı var! Cevap olarak derim ki:**

– Benden de ona selâm olsun! Allahü teâlânın rahmet ve bereketi onun üzerine olsun!"

Peygamber efendimiz (s.a.v.) buyurdu ki:

"Cebrâil aleyhisselâm gelip: "Zelil olsun, yanında Hazret-i Nebîy-yi ekremin ism-i şerîfi söylendiğinde salevât getirmeyen, zelil olsun!" dedi. Ben de âmin dedim."

"Bir kimse yazdığı bir şeyde, bana da salevât yazarsa, benim ismim o kitapta (yazılan yerde) kaldığı müddetçe, melekler onun için istiğfâr ederler." İstiğfâr, günahların bağışlanmasını Allahü teâlâdan istemektir.

"Yer yüzünde dolaşan (seyahat eden) melekler, ümmetimin selâmını tebliğ ederler."

"Ümmetimin salevâtı bana hediyedir. Benim ümmetime hediyem kıyâmet günü onlara şefaatimdir."

ÇOCUKLUĞU

Peygamberimiz (s.a.v.) doğduktan sonra üç gün kadar annesi Hz. Âmine tarafından emzirildi. Sonra da Ebû Leheb'in cariyesi Süveybe Hatun bir müddet emzirdi. O zaman Mekke halkının çocuklarını bir süt annesine vermeleri âdetti. Mekke'nin havası çok sıcak olduğundan, çocukları havası iyi, suyu tatlı olan civar yerlerdeki yaylalara gönderirler, çocuklar bir müddet oralarda, verildikleri süt annelerinin yanında kalırdı. Her sene bu maksatla Mekke'ye birçok süt anaları gelir, birer çocuk alıp giderlerdi. Çocukları büyütüp teslim edince de çok ücret ve hediyeler alırlardı.

Peygamberimizin (s.a.v.) doğduğu sene de yaylalarda yaşayan Benî Sa'd kabilesinden bir çok süt analar Mekke'ye geldi. Herbiri emzirmek üzere birer çocuk almıştı. Benî Sa'd kabilesi Mekke civarındaki kabileler arasında şerefte, cömertlikte, mertlik ve tevâzuda ve Arapçayı düzgün konuşmakta meşhûrdu. Kureyş kabilesinin ileri gelenleri çocuklarını daha çok bu kabileye vermek isterlerdi. O sene Beni Sa'd kabilesinin yurdunda şiddetli bir kuraklık ve kıtlık olmuştu. Bu sebeble ücretle çocuk emzirip sıkıntılarını gidermek üzere her senekinden daha çok süt annesi Mekke'ye gelmişti. Bilhassa zengin ailelerin çocuklarını alıyorlardı. Gelen kadınların her biri birer çocuk almışlardı. Peygamberimiz (s.a.v.) yetim olduğu için fazla ücret alamama düşüncesiyle, ona talip olan çıkmamıştı. Gelen kadınlar içinde iffeti, temizliği, hilmi (yumuşaklık), hayası ve güzel ahlakıyla tanınmış Halime hatun adında bir kadın vardı. Binek hayvanları zayıf olduğu için diğerlerinden daha sonra Mekke'ye ulaşmışlardı. Kocası ile Mekke'de dolaşarak zengin ailelerin çocuklarının alınmış olduğunu görünce eli boş dönmemek için bir çocuk arıyorlardı. Nihayet görünüşü ile hürmet celbeden ve siması çok sevimli olan bir zat ile karşılaştılar, Bu zat Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib idi. Onunla torununu almak üzere anlaştılar; Abdülmuttalib, Halime hatunu Hz. Âmine'nin evine götürdü. Halime hatun şöyle anlatır: (Çocuğun başucuna vardığımda yünden beyaz bir kundağa sarılı, yeşil ipekten bir örtünün üstünde mışıl mışıl uyuyordu. Etrafa misk kokusu yayılıyordu. Hayret içinde kalıp bir anda ona öylesine ısındım ki, uyandırmaya bile gönlüm râzı olmadı. Elimi göğsüne koydum, uyandı ve bana bakıp öyle bir tebessüm etti ki, kendimden geçtim. Annesi böylesine güzel ve mübârek çocuğu bana vermez korkusuyla derhal yüzünü örtüp kucağıma aldım. Sağ mememi verdim emmeğe başladı. Sol mememi verdim emmedi. Abdülmuttalib, bana dedi ki: (Sana müjdeler olsun ki, hanımlar içinde senin gibi nimete kavuşan olmadı.) Âmine hatun da bana çocuğunu verdikten sonra;

(Ey Halime, üç gün evvel bir nida işittim ki, "Senin oğluna süt verecek kadın Beni Sa'd kabilesinden Ebî Zeybe soyundandır) diyordu. Ben de dedim ki; Ben, Benî Sa'd kabilesindenim ve babamın künyesi Ebî Zeybe'dir.) Halime hatun yine şöyle anlatmıştır: Âmine hatun bana daha nice vak'aları anlattı ve vasiyette bulundu. Ben de Mekke'ye gelmeden önce bir rüya görmüştüm. Rüyamda bana, (Ey Halime, Mekke'ye var, orada çok faydalanırsın. Sana bir nur, arkadaş olur. Bu rüyayı henüz kimseye anlatma, gizle!) denildi. Mekke'ye gelirken de

sağımdan solumdan sesler duyardım ve bana gaibden (Sana müjdeler olsun ey Halime, o parlak nuru emzirmek sana nasîb olacak) diye seslenildi. Halime hatun şahit olduğu daha nice hadîseleri anlatmıştır.
Hâlime hatun der ki: (Muhammed'i (s.a.v.) alıp Hz. Âmine'nin evinden ayrıldım. Kocamın yanına gelince kocam onun yüzüne bakıp kendinden geçti: (Ey Halime bu güne kadar böyle güzel yüz görmedim) dedi. Onu yanımıza alır almaz kavuştuğumuz bereketleri görünce de, (Ey Halime bilmiş ol ki, sen çok mübârek bir çocuk almışsın) dedi. Halime de (Vallahi, ben de zaten böyle dilerdim) dedi.
Halime hatun, kocam ile birlikte Muhammed aleyhisselâmı büyütmek üzere Mekke'den alıp yola çıktıkları andan itibaren onun bereketine kavuşmaya başladılar. Çelimsiz ve hızlı gidemeyen merkebleri öylesine hızlı yürüyordu ki, beraber geldikleri kafile onlardan önce yola çıkıp çok uzaklaşmış olmasına rağmen kafileye yetişip onları geçip gitmişti. Benî Sa'd yurduna vardıktan sonra görülmemiş bir bolluğa ve berekete kavuştular. Sütü az olan hayvanları bol bol süt veriyor. Bunu gören komşuları hayret edip, bunun emzirmek için aldıkları çocuk sebebiyle olduğunu açıkça anlamışlardı. Kuraklık sebebiyle çok sıkıntıya düşünce yağmur duasına çıktılar. Onu yanlarında götürüp duâ ederek onun hürmetine bol yağmura ve berekete kavuştular.
Peygamberimiz (s.a.v.) süt annesi Halime hatunun sağ memesini emer, sol memesini emmezdi. Onu da süt kardeşi emerdi. İki aylık iken emekledi. Üç aylık olunca ayakta durur, dört aylık iken duvara tutunarak yürürdü. Beş aylık iken yürüdü, altı aylık iken çabuk yürümeye başladı. Yedi aylık iken her tarafa gider oldu. Sekiz aylık iken anlaşılacak şekilde, dokuz aylık iken gayet açık konuşmaya başladı. On aylık iken ok atmaya başladı. Halime hatun şöyle anlatmıştır: (İlk konuşmaya başladığında **"Lâ ilâhe illallahü vallahü ekber. Velhamdülillahi rabbil âlemin"** dedi. O günden sonra (Bismillah) demeden hiç bir şeye elini uzatmazdı. Sol eliyle bir şey tutmazdı. Gece gündüz belli zamanlarda bevl ederdi. Yürümeye başladığında çocukların oynadıkları yerden uzak dururdu ve onlara (Biz, bunun için yaratılmadık) derdi. Her gün O'nu güneş ışığı gibi bir nûr kaplar ve yine açılırdı. İki yaşına girdiğinde gelişmiş gösterişli bir çocuk olmuştu. Üzerinde beyaz bir bulut daima onunla birlikte hareket eder, onu gölgelerdi. Bir gün Halime hatun farkında olmadan süt kardeşi Şeyma ile öğlenin yakıcı sıcağında kuzuların yanına gitmişti. Halime hatun, onu yanında göremeyince hemen arayıp buldu. Şeyma'ya niçin sıcakta dışarı çıktınız? dedi. Şeyma, anneciğim! Kardeşimin başı üzerinde bir bulut onu daima gölgeliyor, dedi. Süt kardeşleri ve hiç kimse ondan asla incinmemiştir.
Halime hatun şöyle anlatmıştır: (Muhammed (s.a.v.) iki yaşına girince onu sütten kestim. Sonra Onu annesi Âmine hatuna vermek üzere kocamla Mekke'ye gittik. Fakat Onun öyle bereketlerine kavuştuk ki, ondan ayrılmak, mübârek yüzünü görmemek bize çok güç geliyordu. Onun hallerini annesine anlattım. Âmine hatun, "Benim oğlumun büyük şanı vardır" dedi. Ben: "Vallahi, bundan daha mübârek bir kimse görmedim." dedim. Sonra, Âmine hatuna, bir çok bahaneler söyleyerek biraz daha yanımızda kalmasını istedim. Nihayet biraz daha yanımızda kalması için izin aldım. Tekrar yanımıza alıp kabilemize döndük. Onun bereketiyle malımız mülkümüz ve şanımız arttı. Her işimizde nimetlere kavuştuk.)
Bir gün süt kardeşi Abdullah ile evlerinin yakınında bulunan kuzuların arasına gitmişlerdi. Süt kardeşi koşarak eve gelip, "Beyaz elbiseli iki kişi, Kureyşli kardeşimi yere yatırıp karnını yardılar, ellerini karnına soktular!" dedi. Halime hatun ile kocası Hâris, hemen süratle koşup yanına geldiler. Baktılar ki, rengi değişmiş, semaya bakıyor ve tebessüm ediyor. Sana ne oldu yavrucuğum? diye sorduklarında şöyle anlattı: (Yanıma beyaz elbiseli iki kişi geldi. Birinin elinde içi kar dolu bir tas vardı. Beni tutup, göğsümü yardılar. Kalbimi de çıkarıp yardılar. Ondan siyah bir kan pıhtısı çıkardılar. Göğsümü ve kalbimi o karla temizlediler ve kapatıp kayboldular), dedi.
Peygamberimiz (s.a.v.) üç yaşında iken olan bu hadîseye (Şakk-ı sadır=göğsünün yarılması) denir. (Bu husus Kur'ân-ı kerîmde inşirah sûresinin birinci âyetinde bildirilmektedir).
Muhammed aleyhisselâma peygamberliği bildirildikten sonra Eshâb-ı kirâmdan bazıları: Yâ Resûlallah, bize kendinizden bahseder misiniz? deyince **"Ben ceddim İbrâhim'in duasıyım. Kardeşim İsâ'nın müjdesiyim! Annemin ise rüyasıyım. O bana hamile iken Şam saraylarını aydınlatan bir nurun kendisinden çıktığını görmüştü… Ben Sa'd bin Bekroğulları yanında emzirilip büyütüldüm. Bir gün süt kardeşim ile birlikte evimizin arkasında kuzuları otlatıyorduk. O sırada yanıma beyaz elbiseli iki kişi geldi. Birinin elinde içi karla dolu bir altın tas vardı. Beni tuttular, göğsümü yardılar, kalbimi de çıkarıp yardılar. Ondan siyah bir kan parçası çıkarıp bir yana attılar. Göğsümü ve kalbimi o karla temizlediler."** buyurdu. Halime hatun, dört yaşından sonra O'nu Mekke'ye götürüp annesine verdi. Dedesi Abdülmuttalib, Halime hatuna çok büyük hediyeler verip ihsanda bulundu. Halime hatun onu Mekke'ye bırakınca sanki canım ve gönlüm de onunla birlikte kaldı demiştir.

Muhammed aleyhisselâm altı yaşına kadar da annesinin yanında büyüdü. Altı yaşında iken annesi Ümmî Eymen adındaki cariye ile birlikte akrabalarını ve babası Abdullah'ın mezarını ziyâret etmek için Medine'ye gittiler. Medine'de bir ay kaldılar. Bu sırada Muhammed aleyhisselâm Beni Neccar kuyusu denilen havuzda yüzmeyi öğrendi. Bu sırada Medine'deki bir yahudi bilgin ondaki nübüvvet alâmetlerini gürdü. Yanına yaklaşıp ismini sordu. "Ahmed" dir deyince, yahudi bilgin (Bu çocuk âhır zaman Peygamberi olacaktır!) diye bağırdı. Gene orada diğer yahudi âlimlerinden bazıları da ondaki peygamberlik alâmetini görmüşler ve peygamber olacağını anlamışlardır. Bunu birbirleriyle konuşup anlatmışlardır. Onların bu sözlerini duyan Ümmî Eymen durumu Hz. Âmine'ye haber verince, Hz. Âmine ona bir zarar gelmesinden çekinerek onu alıp, Mekke'ye dönmek üzere yola çıktı. Ebvâ denilen yere geldiklerinde Hz. Âmine hastalandı. Hastalığı artıp sık sık kendinden geçiyordu. Başında duran oğlu Muhammed aleyhisselâma bakarak şu beyitleri söyledi:

Eskir yeni olan, ölür yaşayan,
Tükenir çok olan, var mı genç kalan.

Ben de öleceğim, tek farkım şudur:
Seni ben doğurdum, şerefim budur.

Geride bıraktım hayırlı evlât,
Gözümü kapadım, içim pek rahat.

Benim nâmım kalır daim dillerde,
Senin sevgin yaşar hep gönüllerde.

Biraz sonra vefât etti. Orada defn edildi. Hz. Âmine vefât ettiğinde yirmi yaşında idi. Ümmî Eymen, Muhammed aleyhisselâmı yanına alıp, bir kaç gün süren yolculuktan sonra Mekke'ye getirip dedesi Abdulmuttalib'in yanına bıraktı. Muhammed aleyhisselâmın babası ve annesi İbrâhim aleyhisselâmın dininde idi. Yani mü'min idiler. İslâm âlimleri; onların İbrâhim aleyhisselâmın dininde olduklarını ve Muhammed aleyhisselâm'a Peygamberliği bildirildikten sonra da onun ümmetinden olmaları için diriltilip, Kelime-i şehâdeti işittiklerini, söylediklerini ve böylece bu ümmetten de olduklarını bildirmişlerdir. Muhammed aleyhisselâm sekiz yaşına kadar da dedesinin yanında büyüdü. Dedesi Abdülmuttalib Mekke'de sevilen ve çeşitli işleri idare eden bir zat olup, heybetli, sabırlı, ahlâkı dürüst, mert ve cömert idi. Fakirleri doyurur, hatta aç, susuz kalan hayvanlara bile yiyecek verirdi. Allah'a ve ahirete inanırdı. Kötülüklerden sakınan, cahiliyye devrinin çirkin âdetlerinden uzak duran bir zat idi. Mekke'de zulme, haksızlığa engel olur, oraya gelen misafirleri ağırlardı. Ramazan ayında Hira dağında inzivaya çekilmeyi âdet edinmişti. Çocukları seven ve şefkat sahibi olan Abdülmuttalib, Muhammed aleyhisselâmı bağrına basıp gece gündüz yanından ayırmadı. Ona büyük bir sevgi ve şefkat gösterirdi. Kâ'be'nin gölgesinde kendisine mahsus olan minderinde onunla beraber oturur, mâni olmak isteyenlere (Bırakın oğlumu, O'nun şanı yücedir!) derdi. Peygamberimizin (s.a.v.) dadısı Ümmî Eymen'e, O'na iyi bakmasını önemle tenbih eder (Oğluma iyi bak! Ehl-i kitab, benim oğlum hakkında, bu ümmetin peygamberi olacak diyorlar dedi. Ümmî Eymen demiştir ki, (Onun çocukluğunda ne açlıktan, ne de susuzluktan şikâyet ettiğini görmedim. Sabahleyin bir yudum zemzem içerdi. Kendisine yemek yedirmek istediğimizde "İstemem tokum" derdi." Abdülmuttalib uyurken ve odasında yalnızken, ondan başkasının yanını girmesine müsaade etmezdi. Onu daimâ öper, okşar, sözlerinden ve hareketlerinden son derece hoşlanırdı. Sofrada onu yanına alır dizine oturtur; yemeğin en iyisini ve en lezzetlisini O'na yedirir ve O gelmeden sofraya oturmazdı. O'nun hakkında nice rüyalar görüp bir çok hadîselere şahit oldu. Bir defasında, Mekke'de kuraklık ve kıtlık olmuştu. Abdülmuttalib, gördüğü bir rüya üzerine Muhammed aleyhisselâmın elinden tutup Ebû Kubeys dağına çıkıp, (Allahım, bu çocuk hakkı için, bizi bereketli bir yağmur ile sevindir.) diyerek duâ etti. Duası kabul olundu ve bol yağmur yağdı. O zamanki şairler bu hadîseyi şiirler yazarak dile getirmişlerdir.

Abdülmuttalib, bir gün Kâ'be'nin yanında otururken, Necranlı bir rahip yanına gelip onunla konuşmaya başlamıştı. Bir ara "Biz İsmailoğullarından en son gelecek olan peygamberin sıfatlarının kitaplarda yazılı olduğunu okuduk. Burası (Mekke) O'nun doğum yeridir. Sıfatları şöyle, şöyledir!" diyerek birer birer saymağa başladı. Bu sırada, Peygamberimiz yanlarına gelmişti. Necranlı rahip, O'nu dikkatle seyretmeye başladı, sonra da yaklaşıp gözlerine, sırtına, ayaklarına baktı ve heyecanla: "İşte, O budur. Bu çocuk senin neslinden midir?" dedi. Abdülmuttalib oğlumdur! deyince, Necranlı rahip: "Biz kitaplarda okuduğumuza göre O'nun babasının sağ olmaması lâzım!" dedi. Abdülmuttalib (O, oğlumun oğludur. Babası daha O doğmadan, annesi hamile iken ölmüştü) deyince, rahip "Şimdi doğru söyledin" dedi. Bunun üzerine Abdülmuttaliboğullarına: (Kardeşinizin oğlu hakkında söylenileni işitin de, O'nu iyi koruyun!) dedi.

Abdülmuttalib vefâtı yaklaşınca oğullarını toplayıp Peygamberimize (s.a.v.) (Yavrum, bu amcalarından hangisinin yanında kalmak istersin) deyince, koşup amcası Ebû Tâlib'in kucağına oturdu. O'nun yanında kalmak istediğini söyledi.

Peygamberimizi (s.a.v.) dedesi Abdülmuttalib oğlu Ebû Tâlib'e bıraktı ve O'na iyi bakmasını önemle vasiyet etti. Bundan sonra da vefât etti.
Peygamberimiz sekiz yaşından sonra amcası Ebû Tâlib'in yanında kalmaya başladı ve O'nun himayesinde büyüdü. O zaman Mekke'de Ebû Tâlib de babası Abdülmuttalib gibi Kureyş'in ileri gelenlerinden, sevilen, saygı gösterilen ve sözü dinlenilen bir zat idi. O da Peygamberimize (s a.v.) büyük bir sevgi ve şefkat gösterdi. O'nu kendi çocuklarından çok sever, yanına almadan uyumaz, bir yere gitmez ve (Sen çok hayırlısın, çok mübâreksin!) derdi. O elini uzatmadan yemeğe başlamaz, önce onun başlamasını isterdi. Bazen de ona ayrı sofra kurdururdu. Sabahları uyandığında yüzünün pırıl pırıl parladığını, saçlarının taranmış olduğunu görürlerdi. Ebû Tâlib'in fazla malı yoktu ve ailesi de kalabalıktı. Muhammed aleyhissselâmı himayesine aldıktan sonra bolluğa ve berekete kavuştu. Mekke'de vuku bulan kuraklık sebebiyle halk sıkıntıya düştüklerinde Ebû Tâlib O'nu Kâ'be'nin yanına götürüp duâ etti. O'nun bereketiyle bol yağmur yağdı. Kuraklıktan ve kıtlıktan kurtuldular.
Ebû Tâlib bir defasında Şam'a ticâret için giderken, Muhammed aleyhisselâmı da, dokuz veya oniki yaşında bulunduğu sırada yanında götürdü. Ticâret kervanı uzun bir yolculuktan sonra Busra'da Hıristiyanlara mahsus bir manastırın yakınında konakladı. Bu manastırda "Bahîra" adında bir rahip kalmakta idi. Önceden yahudi âlimlerinden iken sonradan hıristiyan olan bu bilgili rahibin yanında elden ele geçerek saklanan bir kitap bulunmakta ve birçok şeyler ondan sorulmakta idi. Kureyş kervanı daha önceki yıllarda buradan defalarca gelip geçmesine rağmen hiç ilgilenmemişti. Her sabah manastırın damına çıkıp kafilelerin geldiği yöne bakarak merakla bir şey beklerdi. Rahib Bahîra'ya bu defa bir hâl olmuştu ve heyecanla irkilip yerinden fırlamıştı. Çünkü o, Kureyş kervanı uzaktan göründüğü sırada kervanın üstünde beyaz bir bulutun da onlarla birlikte akıp geldiğini görmüştü. Bu bulut Muhammed aleyhisselâmı gölgelemekteydi. Kervan konaklayınca da Muhammed aleyhisselâmın altına oturduğu ağacın dallarının üzerine doğru eğildiğini de görerek iyice heyecanlanmıştı. Hemen bir sofra hazırlatıp, acele ile bir de davetçi göndererek Kureyş kervanında bulunanların hepsini yemeğe davet etti. Kureyş kervanında bulunanlar Muhammed aleyhisselâmı mallarının yanında gözlemek üzere bırakıp rahip Bahîra'nın yanına gittiler. Bahîra gelenlere dikkatle bakıp (Ey Kureyş topluluğu, içinizden yemeğe gelmeyen var mı?) diye sorunca, evet, bir kişi var dediler. Çünkü Kureyşliler geldiği halde bulut duruyordu. Bulut gelmeyince kervanda davete gelmeyen olduğunu anladı. Rahip Bahîra ısrarla onun da çağrılmasını isteyince gidip çağırdılar. Gelir gelmez dikkatle ona bakmaya, incelemeye başladı. Yemekten sonra hallerine işlerine dair bir çok sualler sordu. Muhammed aleyhisselâm da cevap verdi. Bahîra gördüğü alâmetlerin ve aldığı cevapların hepsi için âhır zamanda gelecek olan peygamberin sıfatları hakkında bildiklerine tam uyduğunu gördü. Sonra sırtını açıp nübüvvet mührünü de görünce Ebû Tâlib'e (Bu çocuk senin neslinden midir?) dedi. Ebû Tâlib oğlum deyince Bahîra (Kitaplarda bu çocuğun babasının sağ olmayacağı yazılı, O senin oğlun değildir.) dedi. Bu sefer Ebû Tâlib (O benim kardeşimin oğludur.). Babası ne oldu deyince, babası onun doğmasına yakın bir sırada öldü cevabını alan Bahîra, (Doğru söyledin), annesi ne oldu? dedi. O da öldü deyince (doğru söyledin) diyen Bahîra, Peygamberimize (s.a.v.) dönüp, putlar adına yemin verdi ve soracaklarıma cevap ver dedi. Peygamberimiz (s.a.v.) Bahîra'ya putların ismiyle yemin verme. Ben onlardan nefret ederim, dedi. Bahîra, bu sefer Allah adına yemin edip sormaya başladı. Uyur musun, dedi. Gözlerim uyur fakat kalbim uyumaz buyurdu. Bahîra daha birçok sual sorup cevap aldı. Sonra Ebû Tâlib'e, bu çocuğun gözlerindeki kırmızılık devamlı mıdır? dedi. Ebû Tâlib, evet hiç kaybolmaz dedi. Sonra Peygamberimize (s.a.v.) sırtını açmasını rica etti. Ebû Tâlib arzusunu yerine getir deyince, mübârek sırtını açtı. Bahîra nübüvvet mührünü görünce kitaplarda okuduğu mühim alâmetlerden olduğunu anladı. Nübüvvet mührünü öptü. Gözlerinden yaş boşandı. (Ben şehâdet ederim ki sen Allahın Resûlüsün) dedi.
Sonra da ısrarla şöyle dedi: (Kardeşinin oğlunu hemen memleketine geri götür. O'nu hasetçi yahudilerden koru! Vallahi yahudiler bu çocuğu görüp, benim fark ettiklerimi onlar da fark ederlerse O'na bir zarar vermeğe kalkışırlar. Çünkü kardeşinin oğlunda büyük bir hâl vardır. Bu, peygamberlerin sonuncusu olacak. Bunun getireceği din bütün yeryüzüne yayılacaktır. Sakın bu çocuğu Şam'a götürme, mübârek bedenine bir zarar verirler. Bunun hakkında çok ahd ve misak olmuştur.) dedi. Ebû Tâlib misak nedir? dedi. Bahîra dedi ki: (Allahü teâlâ bütün peygamberlerden ve en son da İsâ aleyhisselâmdan ümmetlerine âhir zaman peygamberinin geleceğini bildirmeleri üzerine söz almıştır) dedi. Ebû Tâlib, Bahîra'nın bu sözleri üzerine Şam'a gitmekten vazgeçti. Mallarını Busra'da ucuz fiyata satıp Mekke'ye döndü. Ebû Tâlib, Bahîra'dan işittikleri şeylerden sonra, Muhammed aleyhisselâmı daha da çok sevdi. Ömrü boyunca O'nu daima korudu ve her işinde O'na yardımcı oldu.
Her haliyle faziletler ve güzellikler sahibi müstesna bir insan olarak büyümekte olan Muhammed aleyhisselâm, onyedi

yaşına girmişti. Bu sırada Yemen'e ticâret için giden amcası Zübeyr, ticâretinin bereketli olması için O'nu da yanında götürdü. Bu seferde de nice harikulade halleri görüldü. Mekke'ye döndüklerinde O'nun bu halleri anlatıldı ve Kureyş kabilesi arasında (Bunun şanı pek yüce olacak) diye söylenmeye başlandı…

GENÇLİĞİ

Her bakımdan insanların en üstünü olan Muhammed aleyhisselâm, daha gençliği sırasında Mekke halkı arasında diğerlerinden farklı olarak çok sevilmiştir. Güzel ahlâkı, insanlara görülmemiş bir şekilde iyi davranması, sakinliği, yumuşaklığı ve diğer üstün halleriyle sevilmişti. İnsanlar arasında fevkalade farklılığı ile herkes O'na hayran olmuştur. Mekke halkı, O'nda gördükleri şaşılacak derecedeki doğru sözlülük ve güvenilirlikten dolayı da O'na "El-emin=Güvenilir" dediler ve gençliğinde bu isimle meşhûr oldu.

Peygamberimizin gençliği sırasında, Araplar koyu bir câhiliyyet devri yaşamakta olup, aralarında puta tapmak, içki, kumar, zina, faiz ve daha bir çok çirkin işler yaygınlaşmıştı. Muhammed aleyhisselâm onların bu bozuk hallerinden son derece nefret eder, her kötülüklerinden dâimâ uzak dururdu. Bütün Mekke halkı O'nun bu halini bilirler ve hayret ederlerdi. Putlardan şiddetle nefret ettiği için asla yanlarına yaklaşmazdı. O zaman Kureyş müşrikleri, her senenin belli bir gününde toplanırlardı. Bu toplantılarda, Buvane adlı bir putun yanında kurbanlar kesip, merasim yapmak âdetleriydi. Yine böyle bir günde Peygamberimizin halaları O'nu da götürmek için çok zorladılar. Gitmekten şiddetle kaçınmasına rağmen halaları büyük bir ısrarla tutup götürdüler. Fakat putun yanına vardıklarında Muhammed aleyhisselâmın, birdenbire ortadan kaybolduğunu gördüler. Sonra O'nu benzi sararmış bir halde bulup, Sana ne oldu? dediklerinde: **"Bana bir fenalık gelmesinden korkuyorum"** dedi. Onlar da, (Allah sana kötülük eriştirmez, sende çok iyi hasletler ve meziyetler var. Söyle bakalım sen ne gördün?) dediler. Bunun üzerine Muhammed aleyhisselâm şöyle cevap verdi: **"Ben bu putun yanına yaklaştığım zaman, uzun boylu ve beyazlar giyinmiş biri peyda oldu."**Bana: "Yâ Muhammed! Geri çekil, sakın o puta el sürme! diye haykırdı." Bu vakadan sonra da asla putların yanına yaklaşmadı ve diğer kötülüklerden de daima uzak durdu. Putlar için kesilen kurbanların etlerinden hiç yemedi. Çocukluğunda ve gençliğinde kendine ait koyunları Ciyâd dağında ve civarında güderdi. Böylece geçimini sağlardı. Bir taraftan da çok bozulmuş olan cemiyetten bu münasebetle de uzak dururdu. Bir defasında Eshâb-ı kirâma **"Koyun gütmeyen hiç bir peygamber yoktur"** buyurmuştu: (Yâ Resûlallah sen de güttün mü?) dediklerinde **"Evet ben de güttüm"** buyurdu.

Muhammed aleyhisselâm yirmi yaşında iken Ebû Bekir (r.a.) ile Şam'a ticârete gitti. Bu seferinde de Bahîra adlı rahibin bulunduğu manastırın yakınında konakladıklarında, Hz. Ebû Bekir Bahîra'dan yiyecek birşeyler almaya gitmişti. Bahîra; Muhammed aleyhisselâmın oturduğu ağacı göstererek (O ağacın altında oturan kimdir?) diye sordu. Muhammed bin Abdullah bin Abdulmuttalib'dir cevâbını alan Bahîra (Vallahi O, son peygamberdir. Ben şöyle işittim ki, İsâ aleyhisselâmdan sonra o ağaç alanda kimse oturmadı. Ancak son peygamber olacak kimse oturacaktır) demiştir. Bu müjdeyi duyan Hz. Ebû Bekir, Muhammed aleyhisselâmı o günden sonra daha da çok sevmiştir.

Muhammed aleyhisselâm yirmi yaşlarında bulunduğu sıralarda Mekke'de asayiş tamamen bozulmuştu. Zulüm son derece yaygınlaşıp mal, can ve namus emniyeti kalmamıştı. Mekke'nin yerli halkı, ticâret için ve Kâ'be'yi ziyâret maksadıyla gelen yabancılar haksızlığa ve zulme uğruyorlardı. Haklarını almak için müracaat edecek bir merci de bulamıyorlardı. Bu sırada ticâret maksadıyla Mekke'ye gelen Yemenli bir tüccarın malları, Âs bin Vâil adında bir Mekkeli tarafından zorla elinden alınıp gasp edilmişti. Bu hadîse üzerine Yemenli, Ebû Kubeys dağına çıkıp feryad ederek hakkının alınması için kabilelerden yardım istemişti. Artık zulmün had safhaya ulaştığını dile getiren bu tip hadîseler üzerine, Haşim ve Zühreoğulları ve diğer kabilelerin ileri gelenleri Abdullah bin Cedan'ın evinde toplandılar. Yerli, yabancı hiç kimseye zulüm ve haksızlık yapılmamasına, zulme mani olmaya ve haksızlığa uğramış olanların haklarını almaya karar verdiler ve bu maksatla bir adalet cemiyeti kurdular. Muhammed aleyhisselâmın genç yaşta katıldığı ve kuruluşunda da çok tesirli olduğu bu cemiyete Hılf-ul Fudul cemiyeti denildi. Daha önce Fazl adında iki kişi ve Fudayl adında biri tarafından da böyle bir cemiyet kurulmuştu. Onların önceden kurdukları cemiyete izafeten bu isim verilmiştir. Bu cemiyet, zulmü önleyip, Mekke'de bozulmuş olan asayişi yeniden kurdu. Tesiri uzun müddet devam etti. Muhammed aleyhisselâma peygamberlik bildirildikten sonra Eshâb-ı kirâma anlatıp: **'Abdullah bin Cedan'ın evinde yapılan yeminleşmede ben de bulundum. Bence o yeminleşme, kırmızı tüylü develere** (servete) **sahip olmaktan daha sevimlidir. Şimdi de böyle bir meclise çağrılsam icâbet ederim."** buyurdu.

Mekkeliler öteden beri ticâretle uğraşarak geçimlerini sağlarlardı. Muhammed aleyhisselâmın amcası Ebû Tâlib de ticâretle uğraşıyordu. Muhammed aleyhisselâm yirmibeş

yaşında bulunduğu sıralarda Mekke'de geçim sıkıntısının iyice artması üzerine Mekkeliler Şam'a gitmek üzere büyük bir ticâret kervanı hazırlamıştı. Mekke'de üstün ahlâkı ve meziyetleri ile tanınan ve Tahire (çok temiz) lakabıyla anılan Hatice hatun da ticâret için mal göndermek istiyordu. Fakat bu iş için güvenilir bir kimse arıyordu. Peygamberimizin (s.a.v.) halası Atîke hatun önce peygamberimizle (s.a.v.) bu iş için görüştü. Sonra da durumu Hz. Hatice işitmişti. Eğer mallarımı satmak üzere götürürse ona başkalarına vereceğim ücretten daha fazlasını veririm dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) Amcası Ebû Tâlib'in de tavsiyesi üzerine Hz. Hatice'nin mallarını götürüp satmak üzere bu ticâret kafilesine katıldı. Bu işe büyük bir memnuniyet gösteren Hz. Hatice kölesi Meysere'yi de O'nun yanına yardımcı olarak vermişti. Bu ticâret seferi üç ay sürdü. Kervanda bulunanlar yolculuk sırasında Muhammed aleyhisselâmın üzerinde O'nu gölgeleyen bir bulutun ve kuş şekline giren iki meleğin O'nunla birlikte sefer bitinceye kadar hareket ettiğini gördüler. Yolda yürüyemeyecek derecede yorulup kervandan geri kalan iki devenin ayaklarını eliyle sığamasından sonra, develerin birden süratlenmesi gibi nice hallerini görünce, O'nu son derece sevip şanının çok yüce olacağını anlamışlardı. Busra denilen yere vardıklarında, oradaki manastırın yakınında bu seferde de konaklamışlardı. Gördüğü birçok alâmetlerden O'nun son peygamber olacağını anlayıp söyleyen rahip Bahîra ölmüş. O'nun yerine Nastura adında başka bir rahip geçmişti. Manastırın yakınına gelip konan Kureyş kervanını seyreden rahip Nastura yakınında bulunan bir kuru ağacın altına birinin oturmasıyla birlikte yeşermesini görerek elinde bir kitap sahifesi ile koşup geldi. Bir elinde bulunan sahifede yazılı olanlara, bir de Muhammed aleyhisselâmın yüzüne bakıyor, baktıkça da hayrete düşüyordu. Nastura bildiği, duyduğu ve okuduğu alâmetlerin aynını görüp, Muhammed aleyhisselâmı göstererek: (İsâ aleyhisselâm'a İncil'i indiren Allah hakkı için bu zat son peygamber olacaktır. Ne olaydı ben O'nun peygamber gönderilerek emr olunduğu zamana ulaşsaydım) dedi… Muhammed aleyhisselâm Busra pazarında Hatice hatunun mallarını satarken de O'nunla pazarlık yapan bir yahudi inanmadığı için (Lat ve Uzzâya (iki put ismi) yemin et ki inanayım) deyince Muhammed aleyhisselâmın "Ben o putlar adına asla yemin etmem! Onların yanından geçerken yüzümü başka tarafa çevirerek geçerim" cevabını alınca O'ndaki diğer alâmetleri de gören yahudi: (Söz senin sözündür. Vallahi bu zat peygamber olacak bir kimsedir ki, âlimlerimiz kitaplarda bunun vasfını bulmuşlardır.) diyerek hayranlığını açıklamıştır. Kureyş kervanı ticâretini tamamlayıp Mekke'ye dönmüştü. Kervanda bulunan ve Hatice hatunun akrabası olan Zübeyr ve kölesi Meysere, Muhammed aleyhisselâm hakkında işittiklerini ve gördüklerini Hatice hatuna bir bir anlattılar. Hatice hatun mallarını satmak üzere teslim ettiği Muhammed aleyhisselâmın bereketiyle iyi kâr getirdiğini görerek çok memnun olmuştu. Kervanı karşıladığı sırada da Muhammed aleyhisselâmı gölgeleyen iki meleği görmüştü. Ticâret seferi sırasında vuku bulan harikulâde hallerin kölesi Meysere tarafından teker teker anlatılması üzerine, amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'e gitti. Varaka bin Nevfel putlara tapmayan okumuş ve çok bilgili, yaşlı bir hıristiyan idi. Hatice hatun daha önceden de rüyasında gökten ayın indiğini, koynuna girip koltuğundan çıkarak bütün âlemi aydınlattığını görmüştü. Bu rüyasını da Varaka bin Nevfel'e anlatmıştı. O da (Âhir zaman peygamberi vücuda gelmiştir. Sen O'nun hanımı olursun. Senin zamanında ona vahiy gelir. O'nun dîni bütün âlemi doldurur. Sen O'na en önce îmân eden olursun. O peygamber Kureyş kabilesinin Hâşimoğulları kolundan olacak…) demişti Hatice hatun bu defa kölesi Meysere'nin anlattığı şeyleri de Varaka bin Nevfel'e söyleyince, o da hayrete düşüp: (Bu söylediklerinden anlaşılıyor ki, şüphesiz Muhammed, bu Ümmetin peygamberi olacak. Ben zaten bu ümmetten bir peygamberin çıkacağını biliyor ve onu bekliyordum. Bu zaman onun tam zamanıdır) dedi. Böylece Hz. Hatice'nin sevgisi ve itimadı daha da arttı.

Muhammed aleyhisselâm 12 yaşında iken amcası Ebû Tâlib ile ticâret için Busra'ya kadar, 17 yaşında iken amcası Zübeyr ile Yemen'e, 20 yaşında Hz. Ebû Bekir ile Şam'a ve 25 yaşında iken Hz. Hatice'nin mallarını satmak üzere Şam'a olmak üzere dört defa seyahate çıktı. Bu seyahatlerinden başka hiç bir yere seyahat yapmadı.

EVLENMESİ

Muhammed aleyhisselâm yirmibeş yaşında iken ilk olarak Hz. Hatice ile evlendi. Hz. Hatice, Kureyş kabilesinin Esedoğulları kolundan kırk yaşında ve dul idi. Fakat, malı, cemâli, aklı, ilmi, şerefi, nesebi, iffet ve edebi pek fazla bir hatun idi. Yüksek ahlâkı ve üstün vasıfları sebebiyle Kureyş arasında Tâhire (çok temiz), İslâmiyet geldikten sonra da "Hadîcet-ül-Kübra" ismiyle meşhûr olmuştu. Hz. Hatice mallarını Şam tarafına götürüp Busra'da satan Muhammed aleyhisselâmın adaletini, üstün ahlâkını ve hakkında duyduğu, şahit olduğu hadîseler sebebiyle onu son derece takdir etmişti. Bu hadîseden kısa bir süre sonra, yakınlarının araya girmesiyle evlenmeleri kararlaştırıldı. Peygamber efendimizin (s.a.v.) bu sırada evlenecek kadar parası ve malı yoktu. O zaman da samimi bir arkadaşı olan Hz. Ebû Bekir'e gidip borç istemeyi düşündü. Bu maksadla Hz. Ebû Bekir'in dükkânına gitti. Hz. Ebû Bekir dükkânının önünde oturuyordu. Peygamberimizi (s.a.v.)

uzaktan görünce bu gelen benim samimi dostum ve çok sevdiğim arkadaşımdır, dedi. Şimdi benden ne taleb ederse bol bol vereyim diye karar verdi. Peygamberimiz (s.a.v.) yanına yaklaşınca üzüntülü görüp, sebebini sordu. Durumu anlayınca kasasını açıp, buyur istediğin kadar al dedi. Peygamber efendimiz (s.a.v.) lâzım olduğu kadar alıp nikâh için gerekli hazırlığı yaptı. Nikâh meclisi Hz. Hatice'nin evinde kuruldu. Ebû Tâlib ve Varaka bin Nevfel tarafından takdim konuşmaları yapıldı. Nikâhı Varaka bin Nevfel kıydı. Kureyş kabilesinin ileri gelenleri de nikâh şahidi olarak bulundular. Zamanının emsalsiz bir kadını olan Hz. Hatice, evlilik hayatı boyunca Muhammed aleyhisselâma daima hizmet edip yardımcısı oldu. Muhammed aleyhisselâmın bu evliliği Hz. Hatice'nin vefâtına kadar yirmibeş sene sürdü. Bunun onbeş senesi bi'setten önce on senesi bi'setten sonra idi.
Muhammed aleyhisselâm, ilk zevcesi Hz. Hatice hayatta iken başkası ile hiç evlenmemişti. Muhammed aleyhisselâmın Hz. Hatice'den ikisi erkek, dördü kız olmak üzere altı çocuğu oldu. Bunlar; Kâsım, Zeynep, Rukıyye, Ümmü Gülsüm, Fâtıma ve Abdullah (Tayyib) dır. Peygamberliği sırasında evlendiği Hz. Mâriye'den de İbrâhim adlı oğlu olmuştu. Diğer zevcelerinden çocuğu olmadı. Zeynep, kızlarının en büyüğü idi. En küçük kızı Fâtıma babasının en sevgilisiydi. Hz. Fâtıma Peygamberimiz (s.a.v.) kırk yaşında iken doğdu. Erkek evlâtları küçük yaşta vefât ettikleri gibi, Hz. Fâtıma'dan başka bütün kızları da O'ndan önce vefât ettiler. Hz. Fâtıma da Muhammed aleyhisselâmdan altı ay sonra vefât etti. Hz. Ali ile evlenmişti. Muhammed aleyhisselâmın soyu Hz. Fâtıma evlâdı, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin ile devam etti.
Resûlullah (s.a.v) ikinci defa olarak, ellibeş yaşında iken, Ebû Bekir'in (r.a.) kızı; Âişe (r.anha) ile nikâhlanıp, üç sene sonra da Medine'de evlendi. Bunu Haticet-ül-Kübra'nın vefâtından bir yıl sonra, Allahü teâlânın emri ile nikâh eylemişti, ölünceye kadar, sekiz sene onunla yaşadı.
Diğerlerini, hep Hz. Âişe'den sonra, dinî, siyasî sebeplerle veya merhamet ve ihsan ederek nikâh etti. Bunların hepsi dul olup, çoğu yaşlı idi. Meselâ, Mekke'deki kâfirlerin, müslümanlara eziyet ve zararları dayanılamayacak bir dereceye geldikte, Eshâb-ı kirâmın bir kısmı Habeşistan'a hicret etmişti. Habeş padişahı Necâşî Hıristiyan idi. Müslümanlara çeşitli şeyler sorup, aldığı olgun cevaplara hayran kalarak imâna geldi. Müslümanlara çok iyilik yaptı. İmânı zayıf olan Ubeydullah bin Cahş, fakirlikten kurtulmak için, papazlara aldanıp mürted olmuş, dinini dünyâya değişmişti. Resûlullahın (s.a.v.) halasının oğlu olan bu mel'ûn, karısı Ümm-i Habîbeyi de (r.anha) dinden çıkıp zengin olmağa cebr ve teşvik etti ise de, kadın, fakirliğe ve ölüme râzı olacağını fakat Muhammed aleyhisselâmın dininden çıkmayacağını söyleyince, bunu boşadı. Sürünerek, sefaletten ölmesini bekliyordu. Fakat, az zamanda kendi öldü. Ümm-i Habîbe, Mekke'deki Kureyşin o zamanki baş kumandanı Ebû Süfyân'ın kızı idi. Resûlullah (s.a.v.) o zamanlarda, kureyş orduları ile, çok çetin muharebelerle uğraşıyordu ve Ebû Süfyân, İslâmiyeti yok etmek için son gayreti ile çarpışıyordu. Resûlullah (s.a.v.), Ümmî Habîbe'nin dininin kuvvetini ve başına gelen çok acı hali işitti. Necâşîye mektûb yazıp, (oradaki Ümm-i Habîbe ile evleneceğim. Nikâhımı yap! Sonra kendisini buraya gönder!) şeklinde talepte bulundu. Necâşî daha önce müslüman olmuştu. Mektuba çok hürmet edip, oradaki müslümanları sarayına davet ederek, ziyafet verdi. Hicretin yedinci yılında nikâh yapılıp, hediyye ve ihsanlarda bulundu. Bu suretle, Ümm-i Habîbe, imânının mükâfatına kavuşarak, orada zengin ve rahat oldu. Onun sayesinde, oradaki müslümanlar da rahat etti. Cennetde, kadınlar kocalarının yanında bulunacakları için, Cennetin en yüksek derecesi ile müjdelenmiş oldu ki, dünyânın bütün zevk ve nimetleri, bu müjde yanında pek küçük kalır. Bu nikâh, Ebû Süfyân'ın ilerde müslüman olmakla şereflenmesini hazırlayan sebeplerden birisi oldu. Görülüyor ki, bu nikâh, kâfirlerin iftiralarının ne kadar yanlış ve çürük olduğunu bildirdiği gibi, Resûlullahın (s.a.v.) aklının, zekâsının, dehasının, ihsanının ve merhametinin derecesini de göstermektedir.
İkinci misâl olarak; Hz. Ömer'in (r.a.) kızı Hafsa (r.anha) dul kalmıştı. Hicretin üçüncü yılında, Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir'e ve Hz. Osman'a kızımı alır mısın dedikde, düşüneyim, demişlerdi. Bir gün, Resûlullah (s.a.v.), her üçü ve başkaları yanında iken, **(Yâ Ömer! Seni üzüntülü görüyorum, sebebi nedir?)** diye sordu. Bir şişedeki mürekkebin rengi kolay görüldüğü gibi, Resûlullah (s.a.v.) de, herkesin düşüncesini, bir bakışta anlardı. Lüzum görürse sorardı. Ona, hatta herkese doğru söylememiz farz olduğundan, Hz. Ömer de, (Yâ Resûlallah (s.a.v.) kızımı Ebû Bekir'e ve Osman'a (r.a.) teklif ettim, almadılar) gibi cevap verdi. Resûlullah (s.a.v.) en çok sevdiği üç Eshâbının üzülmesini hiç istemediğinden, onları sevindirmek için, hemen buyurdu ki, **(Yâ Ömer! Kızını, Ebû Bekir'den ve Osman'dan (r.a.) daha iyi birisine versem ister misin?)**. Hz. Ömer şaşırdı. Çünkü, Hz. Ebû Bekir'den ve Hz. Osman'dan daha iyi kimse olmadığını biliyordu. (Evet, yâ Resûlallah!) dedi. **(Yâ Ömer, kızını bana ver!)** buyurdu. Bu suretle, Hafsa (r.anha), Hz. Ebû Bekir'in ve Hz. Osman'ın ve bütün mü'minlerin anneleri oldu ve bunlar, ona hizmetçi oldu ve Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer ve Hz. Osman birbirlerine daha yakın ve daha sevgili oldular.

Üçüncü bir misal, hicretin beş veya altıncı senesinde, Beni Mustalak kabilesinden alınan yüzlerce esir arasında, Cüveyriyye (r.anha), kabilenin reisi Hârisin kızı idi. Bunu satın alıp âzâd ederek, kendilerine nikâh edince, Eshâb-ı kirâmın (aleyhimürrıdvân) hepsi, biz, Resûlullah (s.a.v.) ailesinin, annemizin akrabasını cariye olarak, hizmetçi olarak kullanmaktan haya ederiz dedi. Hepsi, esirlerini âzâd etti. Bu nikâh, yüzlerce esirin âzâd olmasına sebep oldu. Cüveyriyye (r.anha) bu hali her zaman söyleyerek öğünürdü. Âişe (r.anha) ve Cüveyriyye'den daha hayırlı, daha bereketli bir kadın görmedim, derdi.

Resûlullah (s.a.v.)'ın çok evlenmesinin mühim bir sebebi de, şerî'ati (İslâm dinini) bildirmek içindi. Hicab âyeti gelmeden, yani kadınların örtünmeleri emir olunmadan önce, kadınlar da Resûlullaha gelip, bilmediklerini sorar, öğrenirlerdi. Resûlullah (s.a.v.) birinin evine gitse, kadınlar da gelir, oturur, dinler, istifade ederlerdi. Hicâb âyeti gelip, kadınların yabancı erkeklerle oturmaları, konuşmaları yasak edilince, yabancı kadınları kabul etmedi. Onların, bilmediklerini, mübârek zevcesi Hz. Aişe'den sorup öğrenmelerini emir eyledi. Gelip soranların çokluğundan, Hz. Âişe, hepsine cevap yetiştirmeğe vakit bulamıyordu. Bu mühim hizmeti kolaylaştırmak ve Hz. Âişe'nin yükünü hafifletmek için lâzım olduğu kadar hanımı nikâh etti. Kadınlara ait yüzlerce nazik bilgileri, müslüman kadınlarına, mübârek zevceleri yolu ile bildirdi. Zevceleri bir olsaydı, bütün kadınların ondan sorması güç ve hatta imkânsız olurdu. Allahü teâlânın dinini tam olarak bildirmek için, çok evlenmek yükünü de omuzlarına aldı.

Muhammed aleyhisselâm Hz. Hatice ile evlendikten sonra da Mekke'de ticâretle meşgul oldu. Ticâreti, Saib bin Abdullah ile ortaklık şeklinde yürütürdü. Kazançlarıyla misafirleri ağırlarlar, yetimlere ve fakirlere yardım ederlerdi. Muhammed aleyhisselâm yine bu sıralarda Hz. Hatice'nin kölesi Zeydi himayesine alıp, onu kölelikten âzâd etti. O zaman küçük yaşta bulunan Hz. Ali'yi de yanına alıp evladı gibi yetiştirmiştir. Otuzbeş yaşında bulunduğu sırada Kâ'be hakemliği yaptı. O zaman yağmur ve seller sebebiyle Kâ'be'nin duvarları iyice yıpranmış, bir yangın sebebiyle de tahribata uğramıştı. Bu durum üzerine Kureyş kabilesi Kâ'beyi İbrâhim (a.s.)'ın yaptığı temele kadar yıkıp yeniden yapmaya başlamıştı. Her kabileye bir bölümünü vererek duvarları yükselttiler. Bu işin büyük bir şeref olduğunu bilen kabileler Hacer-ül-esved taşını yerine koyma hususunda anlaşamadılar. Her kabile böyle bir şerefe sahip olmak istediğinden aralarında gittikçe artan büyük bir anlaşmazlık çıktı. Dört beş gün süren bu anlaşmazlık sebebiyle nerdeyse kan dökülecekti. Bu sırada Abdulmuttalibin dayısı ve yaşlı bir zat olan Huzeyfe'nin (Ey Kureyş topluluğu! Anlaşamadığınız iş hakkında hüküm vermek üzere, şu kapıdan ilk girecek zatı aranızda hakem yapın) diyerek Kâ'beye açılan Benî Şeybe kapısına işaret etti. Orada bulunanlar bu teklifi kabul ettiler ve Benî Şeybe kapısına bakarak ilk girecek ve işin en nazik anında bu işi halledecek kimseyi beklemeye başladılar. Nihayet kapıdan, doğruluğunu, üstün ahlâkını son derece takdir ettikleri ve El-Emin (güvenilir) dedikleri Muhammed aleyhisselâmın geldiğini gördüler. (İşte El-Emin onun hükmüne razıyız) dediler. Durum Muhammed aleyhisselâma anlatılınca bir örtü istedi. Hacer-ül-esved'i bir örtü üzerine koyup (Her kabileden bir kişi bir ucundan tutsun) dedi. Taşı konulacağı yere kadar kaldırttı. Sonra da kendisi taşı kucaklayıp yerine koydu. Mekke'de çıkmak üzere olan büyük bir harbin böylece önlendiğini gören kabileler, onun bu hareketinden çok memnun oldular. Sonra da yarım kalmış olan duvarları yaparak tamamladılar.

Bİ'SETİ (PEYGAMBERLİĞİ)

Muhammed aleyhisselâm daha otuzyedi yaşında iken gaibden "Yâ Muhammed" diye nida olunduğunu duyardı. Otuzsekiz yaşında iken de bir takım nurlar görmeye başladı. Bu halini sadece Hz. Hatice'ye anlatırdı. Muhammed aleyhisselâma peygamberliğin bildirilmesi yaklaştığı bu sırada, o zamanın meşhûr edîblerinden Kus bin Sa'de, Ukkaz panayırında deve üzerinde büyük bir kalabalığa karşı okuduğu hutbede onun geleceğini müjdelemişti. Bu hutbeyi dinleyenler arasında Muhammed aleyhisselâm da bulunmuştu. Kus bin Sa'de bu meşhûr hutbesinin bir bölümünde şöyle demiştir. **"Ey insanlar! Geliniz, dinleyiniz, bekleyiniz, ibret alınız, yaşayan ölür, ölen fena bulur, olacak olur… Kulak veriniz iyi dinleyiniz? Gökte haber var, yerde ibret alacak şeyler var… Allahın indinde bir din… Ve Allahın gelecek olan bir peygamberi vardır ki, gelmesi pek yakın oldu. Gölgesi başınızın üstüne geldi. Ne mutlu o kimseye ki, ona îmân edip de o dahi ona hidâyet eyleye. Vay ona isyan ve muhalefet eden bedbahta! Yazıklar olsun ömürleri gaflet ile geçen Ümmetlere!.."**

Muhammed aleyhisselâm otuzdokuz yaşında iken sadık rüyalar görmeye başladı. Rüyasında ne görürse aynen çıkardı. Bu hal altı ay devam etti. Vahiy gelmesi yaklaşınca "Ya Muhammed" diye sesler işitirdi. Bundan sonra yalnızlığı sevip insanlardan uzaklaşarak Hira Dağında bir mağarada tefekküre dalardı. Bazen Mekke'ye gelir, Kâ'beyi tavaf ettikten sonra evine giderdi. Evinde bir müddet kalıp yanına biraz yiyecek alarak yine Hira Dağı'nda mağaraya gidip tefekkür ve ibadetle meşgul olurdu. Bu halini gören Mekkeliler (Muhammed (s.a.v.) Rabbine âşık oldu) demişlerdi.

Muhammed aleyhisselâm kırk yaşında iken yine bir Ramazan ayında Hira Dağı'ndaki mağaraya çekilmiş ve tefekküre dalmıştı. Ramazanın 17. Pazartesi gecesi, gece yarısından sonra kendisini adıyla çağıran bir ses işitti. Başını kaldırıp etrafa baktığı sırada ikinci defa bir ses işitti ve her tarafı birdenbire bir nûr kapladığını gördü. Sonra Cebrâil aleyhisselâm karşısına geldi. "Oku!" dedi. **"Ben okumuş değilim"** cevabını verdi. O zaman melek Muhammed aleyhisselâmı tutup takatı kesilinceye kadar sıktı ve "Oku!" dedi. Yine, **"Ben okumuş değilim."** cevabını verdi. İkinci defa sıktı ve "Oku!" dedi. "Ben okumuş değilim" dedi. Cebrâil aleyhisselâm üçüncü defa tutup sıktı ve sonra bıraktı ve **"Oku! Her şeyi yaratan Rabbinin ismiyle ki. O, insanı pıhtılaşmış kandan yarattı! Oku! ki senin Rabbin kalemle yazı yazmayı öğreten, insana bilmediğini öğreten bol kerem ve ihsan sahibidir."** meâlindeki Alâk sûresinin ilk beş âyetini getirdi. Muhammed aleyhisselâm da onunla beraber okudu. İlk vahiy bu suretle başladı ve bütün cihanı aydınlatan İslâm güneşi doğdu.

Muhammed aleyhisselâm Peygamberlik vazifesinin mes'ûliyetini düşünerek büyük bir ürperti ve heyecanla Hira Dağı'ndaki mağaradan çıkıp aşağıya inmeye başladı. Dağın ortasına geldiği sırada bir ses duydu. Cebrâil aleyhisselâm "Yâ Muhammed, Sen Allahın Resûlüsün; ben de Cibrîlim." diyordu. Cebrâil'in (a.s.) hem sesini duydu, hem de kendisini gördü. Evine dönünceye kadar yanından geçtiği her taşın, her ağacın (Esselâmü Aleyke Yâ Resûlallah) dediğini işitiyordu… Bundan sonra evine gelip **"Beni örtünüz"**buyurarak ürpermesi geçinceye kadar bir miktar yattı. Biraz istirahat ettikten sonra gördüklerini Hz. Hatice'ye anlattı. Hz. Hatice "Biliyorum ki sen doğru sözlüsün… Emanete riâyet edersin… Güzel huylu ve iyi ahlaklısın… Senin bu ümmetin peygamberi olacağını umarım…" dedi. Sonra bu durumu sormak üzere Hz. Hatice'nin amcasının oğlu Varaka bin Nevfel'e gittiler, İbraniceyi bilen, çok kitap okumuş ve dinler hakkında bilgi sahibi olan Varaka bin Nevfel'e durumu anlattılar. Varaka bin Nevfel Muhammed aleyhisselâmın anlattıklarını dinledikten sonra "Müjde yâ Muhammed! Allaha yemin ederim ki sen İsâ'nın (a.s.) haber verdiği son peygambersin! Sana görünen melek, senden evvel Musa'ya (a.s.) gelen Cebrâil'dir. Ah! Ne olurdu! Genç olsaydım. Seni Mekke'den çıkardıkları zamana yetişseydim de sana yardım etseydim!" dedi.

Muhammed aleyhisselâma ilk vahiy geldikten sonra üç sene vahiy gelmedi. Bu arada Mikâil (a.s.) adındaki melek gelip bazı şeyler öğretti. Fakat vahiy getirmedi. Bu sırada Peygamberimiz (s.a.v.) üzüldükçe Cebrâil aleyhisselâm gözüküp "Ey Muhammed! Sen Allah'ın Peygamberisin!" der, üzüntüsünü yatıştırırdı.

İlk vahyin gelmesiyle Peygamberliği başlayan Muhammed aleyhisselâmın tebliğinin 13 senesi Mekke'de, 10 senesi de Medine'de geçti.

MEKKE DEVRİ

Muhammed aleyhisselâm vahyin bir müddet kesilmesinden sonra yine Hira Dağına çıkmıştı. Dağdan aşağı inerken bir ses duydu. Başını kaldırıp baktığında Cebrâil aleyhisselâmı gördü. Mübârek kalbi çarparak ve ürpererek evine dönüp **"Beni örtünüz"** dedi ve örtündü. Bu sırada Cebrâil aleyhisselâm Müddessir sûresinin **"Ey, (elbisesine) bürünen Peygamber! Kalk da (kavmini Allahın âzâbı ile) korkut, (Îmân etmezlerse âzâba uğrayacaklarını kendilerine haber ver). Rabbini tenzih et. Elbiseni de (daima) temiz tut. Âzâba sebep olan şeyleri terk etmekte sebat et."** meâlindeki ilk âyetlerini getirdi. Bundan sonra artık Vahiy aralıksız devam etti. Kur'ân-ı kerîm âyetleri, 22 sene 2 ay 22 gün süren bir müddet içerisinde vahyedilip tamamlandı.

Muhammed aleyhisselâm "Ümmi" idi. Yani kitap okumamış, yazı yazmamış, kimseden bir ders görmemişti. Mekke'de doğup büyüyüp, belli kimseler arasında yetişip, seyahat etmemiş iken, Tevrat'ta ve İncil'de, Yunan ve Roma devirlerinde yazılmış kitaplarda bulunan bilgilerden, hadîselerden haber verdi. İslâmiyeti bildirmek için, hicretin altıncı senesinde Rum, İran ve Habeş hükümdarlarına ve diğer Arap padişahlarına mektûblar gönderdi. Hizmetine altmıştan ziyade yabancı elçi gelmiştir. Bu hususu Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde şöyle bildiriyor: **"Sen bu kitap gelmeden önce, bir kitap okumazdın. Yazı yazmadın. Okur yazar olsaydın, başkalarından öğrendin diyebilirlerdi."** buyurulmaktadır (Ankebut sûresi âyet 48). Hadîs-i şerîfde de: **"Ben Ümmî Peygamber Muhammedim… Benden sonra peygamber yoktur."**buyuruldu. Yine Kur'ân-ı kerîmde şöyle buyurulmaktadır.

"O hevadan (kendi nefsinden) söylemiyor. Kur'ân sâde bir vahiydir, ancak vahiy olunur."(Necm sûresi âyet 3-4)

Muhammed aleyhisselâma ilk vahyin gelip, bir müddet kesilmesi ve sonra **"Kalk insanları inzar (irşad) et. Âzâp ile korkut"** şeklinde emri ilâhinin gelmesi üzerine insanları îmân etmeye davete başladı. İlk îmân eden Hz. Hatice oldu. Cebrâil aleyhisselâm ilk vahyi getirdiği sıralarda Peygamberimize abdestin nasıl alınacağını öğretti. Bundan sonra da onunla birlikte iki rekât namaz kıldı. Muhammed aleyhisselâm Cebrâil aleyhisselâmdan öğrendiği gibi abdest almayı ve kıldıkları iki rekât namazı Hz. Hatice'ye de öğretti. Ona imam olup bu iki rekât namazı kıldırdı. Bu sırada henüz beş vakit namaz

emredilmemişti. Sadece sabah ve ikindide iki vakit namaz kılınıyordu. Onları bu şekilde namaz kılarken gören Hz. Ali de müslüman oldu. Peygamberimiz (s.a.v.) insanları İslâm'a davet işine başladığında gayet ihtiyatlı davranıp önce yakınlarını ve samimi dostlarını davet etti. Hz. Hatice'den ve Hz. Ali'den sonra azatlı kölesi Zeyd bin Hârise, eski dostu ve yakın arkadaşı Hz. Ebû Bekir, Hz. Osman, Abdurrahman bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkas, Zübeyr bin Avvam, Talha bin Ubeydullah ilk müslüman olanlardır. Hz. Hatice'den sonra müslüman olan bu sekiz kişiye "Sâbıkûn-i İslâm", yani "ilk Müslümanlar" denir.

Muhammed aleyhisselâm, Peygamberliğinin ilk üç yılında insanları gizlice İslâm'a davet etti. İnsanlar birer ikişer müslüman oluyordu. Bu ilk yıllarda müslümanların sayısı ancak otuza ulaşmıştı. İbadetlerini evlerinde yapıyorlar ve Kur'ân-ı kerîmin nazil olan Âyetlerini gizlice okuyorlardı.

Bi'setin dördüncü yılında Hicr sûresi 94. âyeti nazil olunup, bu âyette: **"Sana emr olunan şeyi açıkla, baş ağrıtırcasına anlat, müşriklere aldırma;"** meâlindeki ilâhi emir gelince, Muhammed aleyhisselâm Mekkelileri açıktan açığa İslâm'a davet etmeye başladı. Vahy olunan âyetleri açıkça okuyor ve herkese, hak din olan İslâm'ı kabul etmelerini söylüyordu. İlk sıralarda îmân edenler az oldu. îmân etmeyenler de önce ondan alâkalarını kesmediler. Allahü teâlâya ibâdet edilmesini emreden âyetler gelince bunları işiten Kureyş kavmi, Muhammed aleyhisselâmın doğru sözlü ve yüksek ahlâk sahibi olduğunu bildikleri halde, ondan yüz çevirdiler ve düşman kesildiler.

Bir müddet sonra da: **"Yakın akrabanı Allahın âzâbı ile korkutarak, onları hak dine çağır."** âyet-i kerîmesi nazil olunca, Muhammed aleyhisselâm akrabasını dine davet etmek üzere Hz. Ali'yi göndererek, onları Ebû Tâlib'in evine çağırdı. Önlerine bir kişiye yetecek kadar bir tabak yemek ve bir tas süt koydu. Önce kendisi besmele ile başlayıp gelen akrabasına buyurun dedi. Gelenler kırk kişi kadar olmasına rağmen o yemek ve süt Muhammed aleyhisselâmın mu'cizesi ile hepsini doyurdu ve hiç eksilmedi. Gelenler bu mu'cize karşısında şaşıp kalmışlardı. Yemekten sonra Muhammed aleyhisselâm, akrabalarını İslâm'a davet etmek için söze başlamak üzere idi. Amcası Ebû Leheb düşmanlık ederek, (Biz bugünkü gibi bir sihir görmedik. Arkadaşınız sizi bir sihirle büyüledi) diyerek sözlerine hakaretle devam etmesi üzerine davetliler dağıldılar. Bu hadîseden kısa bir müddet sonra akrabasını tekrar davet etti. Hz. Ali yine hepsini çağırmıştı. Önceki gibi yine önlerine yemek kondu. Muhammed aleyhisselâm yemekten sonra ayağa kalkıp: (**Hamd, yalnız Allaha mahsustur. Yardımı ancak ondan isterim. Ona inanır, Ona dayanırım. Şüphesiz bilir ve bildiririm ki Allahdan başka ilâh yoktur. O birdir, Onun eşi ve ortağı yoktur."** dedikten sonra sözlerine şöyle devam etti. **"Size asla yalan söylemiyorum ve doğruyu bildiriyorum… Sizi bir olan ve ondan başka ilâh olmayan Allaha îmân etmeye davet ediyorum. Ben Onun size ve bütün insanlığa gönderdiği Peygamberiyim. Vallahi siz, uykuya daldığınız gibi, öleceksiniz. Uykudan uyandığınız gibi de diriltileceksiniz ve bütün yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz, iyiliklerinizin karşılığında mükâfat, kötülüklerinizin karşılığında da ceza göreceksiniz. Bunlar da ya Cennette ebedi kalmak veya Cehennemde ebedi kalmaktır. İnsanlardan, âhiret âzâbı ile ilk korkuttuğum kimseler sizlersiniz"** dedi. Ebû Tâlib bu sözleri dinledikten sonra, (Sen emr olunduğun şeye devam et! Seni korumaktan geri durmayacağım. Fakat eski dinimden ayrılmak hususunda nefsimi bana boyun eğer bulmadım.) dedi. Ebû Leheb hariç orada bulunan diğer amcaları ve akrabasının hepsi yumuşak konuştular. Fakat Ebû Leheb, (Ey Abdulmuttaliboğulları, başkaları onun elini tutup mani olmadan önce siz ona mani olun!..) gibi daha birçok çirkin sözler söyledi. Onun bu sözleri üzerine Muhammed aleyhisselâmın halası, Ebû Leheb'e (Ey kardeşim! Kardeşimin oğlunu ve Onun dinini yardımsız bırakmak sana yakışır mı? Vallahi bugün yaşayan âlimler, Abdulmuttalibin soyundan bir peygamberin geleceğini bildiriyorlar. İşte O peygamber, budur!) dedi. Ebû Leheb, bu sözler karşısında çirkin konuşmalarına devam edince, Ebû Tâlib, Ebû Leheb'e kızarak (Ey korkak! Vallahi biz sağ oldukça, ona yardımcı ve koruyucuyuz!) dedi. Muhammed aleyhisselâma da: (Ey kardeşimin oğlu! İnsanları Rabbine imâna davet etmek istediğin zamanı bilelim; silâhlanıp seninle birlikte ortaya çıkarız!) dedi. Sonra Muhammed aleyhisselâm tekrar söze başlayıp **"Ey Abdulmuttaliboğulları! Vallahi, Araplar içinde, benim size getirdiğim, dünyâ ve ahiretiniz için hayırlı olan şeyden (yani bu dinden) daha üstününü ve daha hayırlısını kavmine getirmiş bir kimse yoktur. Ben sizi dile kolay gelen, mizanda ağır basan iki kelimeyi söylemeye davet ediyorum ki o da: "Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve Resûlühû" yani Allahdan başka ilah olmadığına ve Muhammedin Onun kulu ve resûlü olduğuna şehâdet ederim demenizdir." "Allahü teâlâ sizi buna davet etmemi emretti. O halde hanginiz benim bu davetimi kabul eder ve bu yolda yardımcım olur? "dedi. Kimseden ses çıkmadı, başlarını önlerine eğdiler. Muhammed aleyhisselâm bu sözlerini üç defa tekrarladı. Her söyleyişinde Hz. Ali ayağa kalkıp üçüncü defasında "Yâ Resûlallah, her ne kadar**

bunların yaşça en küçüğü isem de sana ben yardımcı olurum!..” dedi. Bunun üzerine Muhammed aleyhisselâm Hz. Ali’nin elinden tuttu. Diğerleri ise hayret içinde ve alaylı alaylı gülerek dağıldılar.

Muhammed aleyhisselâm insanların bu inkârcı tutumu karşısında onları daima imâna davet ediyordu. Mekkelilerden bir kısmı îmân ile şerefleniyordu. Yine bir gün Allahü teâlânın “**Emredildiğin şeyi, onları çatlatırcasına bildir.”** emrine uyarak, Safa tepesi üzerine çıktı. Yüksek ve gür bir seda ile: **“Ey Kureyş topluluğu buraya geliniz, toplanınız size mühim bir haberim var”** diye seslendi. Bunun üzerine kabileler merakla koşup orada toplandılar. Hayretle ve merak içinde beklemeye başladılar. (Ey Muhammed-ül-emîn! Bizi buraya niçin topladın, neyi haber vereceksin?) diye sordular. Muhammed aleyhisselâm **“Ey Kureyş kabileleri”** hitabıyla konuşmaya başladı. Herkes büyük bir dikkatle dinliyordu. Onlara şöyle hitâb etti:. **(Benimle sizin haliniz düşmanı görünce, ailesine haber vermek üzere koşan ve düşmanın kendisinden önce ailesine ulaşıp zarar vermesinden korkarak Yâ Sabâhâh (Ey topluluklar) diye haykıran bir kimsenin haline benzer. Ey Kureyş topluluğu, ben size şu dağın ardında bir düşman ordusu var, üzerinize hücum etmek üzeredir desem bana inanır mısınız?”** dedi. (Evet inanırız, çünkü sende şimdiye kadar doğruluktan başka birşey görmedik. Senin yalan söylediğini hiç görmedik!…) dediler. Muhammed aleyhisselâm bu umumi hitâbtan sonra, bütün Kureyş kabilelerinin ismini **“Ey Hâşimoğulları! Ey Abd-i Menafoğulları! Ey Abdulmuttaliboğulları!..”** şeklinde sayarak: **“Ben size önümüzdeki şiddetli azabın bildiricisiyim. Allahü teâlâ bana: “En yakın akrabalarını âhıret Âzâbı ile korkut”** emrini verdi. Sizi Lâ ilâhe illallah vahdehû lâ şerike leh (Allah birdir, Ondan başka ilâh yoktur)**diyerek îmân etmeye davet ediyorum. Bende onun kulu ve Resûlüyüm. Eğer buna îmân ederseniz Cennete gideceksiniz. Siz (Lâ ilâhe illallah) demedikçe ben size ne dünyâda bir faide ne de ahirette bir nasib sağlayabilirim?”** dedi. Dinleyen kabileler arasından Ebû Leheb (Bizi buraya bunun için mi topladın?) diyerek, yerden aldığı taşı Muhammed aleyhisselâma attı. Diğerlerinden o anda böyle bir muhalefet gelmedi. Aralarında konuşarak dağıldılar. Ebû Leheb’in gösterdiği inkâr ve düşmanlık üzerine daha sonra **“Ebû Leheb’in elleri kurusun, Zaten kurudu…”** diye başlayan “Tebbet” sûresi nazil oldu.

Muhammed aleyhisselâm bütün insanlara ve cinne peygamber olarak gönderilip, insanları açıkça İslâm’a davet etmesi emredildiği zaman, bütün insanlık âlemi dinî, ruhî, ictimaî ve siyâsî bakımlardan yaygın bir karanlık, tam bir cahiliyyet, taşkınlık, azgınlık ve sapıklık içerisinde bulunmakta idi. O zaman dünyâ üzerinde göze çarpan belli başlı devletlerden Bizans, İran, Mısır, Hindistan, İskenderiye, Mezopotamya, Çin ve benzerlerinde yaşayan insanlar inançsızlık veya bâtıl inançlar içinde çırpınıyordu. Bunlar ne yaptıklarını bilmeyen azgınlar haline gelmişti. Âlem öylesine kararmış ve zulmet öyle kesifleşmişti ki, insanlar her şeyin yaratıcısı olan Allaha îmân ve ibadet etmek yerine kâinatta cereyan eden hadîselere ve Allahü teâlânın yarattığı eşyaya tapıyorlardı. Yıldızlara, ateşe, elleriyle yonttukları taştan ve tahtadan putlara zavallı insanlık “İlâh” diye secde ediyordu… İnsanları sınıflara ayırmışlar, kuvvetliler zayıfları korkunç bir tahakkümle eziyordu.

Dünya üzerinde siyâsî, coğrafî ve ticârî bakımdan mühim bir yer tutan Arabistan’da da durum diğer yerlerden farksızdı. O zaman Arabistan’da insanlar inanç bakımından bazı değişiklikler gösteriyordu. Bir kısmı tamamen inançsız ve dünyâ hayatından başka birşey kabul etmiyordu. Bir kısmı ise Allaha ve âhıret gününe inanıyor, fakat insandan bir peygamberin geleceğini kabul etmiyordu. Bir kısmı da Allaha inanıyor âhirete inanmıyordu. Diğer büyük bir kısmı da Allaha şirk koşup putlara tapıyordu. Müşriklerin her birinin evinde bir put bulunurdu. Kâ’be’ye de 360 put konulmuştu. Bütün bunlardan başka Hz. İbrâhim’in bildirdiği din üzere olan ve “Hanifler” denilen, kimseler de vardı. Bunlar Allahü teâlâya inanır ve putlardan uzak dururlardı.

Cahiliyye devri denilen bu zamanda Arabistan’da insanlar genellikle göçebe hayatı yaşıyorlardı ve kabilelere bölünmüşlerdi. Devamlı çekişme halinde bulunan bu kabileler, baskın ve yağmacılığı adeta kendileri için bir geçim vasıtası kabul etmişlerdi. Aralarında zulmün ve yağmacılığın yaygınlaştığı kabilelerden meydana gelen Arabistan’da siyâsi bir nizam, içtimai bir düzen de yoktu. Yine bu sırada dünyânın diğer yerlerinde olduğu gibi Arabistan’da da ahlâksızlık son haddine ulaşmıştı, içki, kumar, zina, hırsızlık, zulüm, yalan ve ahlâksızlık namına ne varsa alabildiğine yaygınlaşmıştı. Zulme, güçlünün güçsüze karşı kullandığı en amansız ve tüyleri ürpertici bir vasıta olarak başvuruluyor, kadın elde basit bir mal gibi alınıp satılıyordu. Bir kısmı da kız çocuklarının doğmasını bir felâket ve yüz karası sayıyorlardı. Bu korkunç telâkki o dereceye çıkmıştı ki, küçük kız çocuklarını, kumlar üzerinde açtıkları çukurlara diri diri yatırıp (Babacığım! Babacığım!) diyerek boyunlarına sarılmalarına ve acı acı feryat etmelerine hiç kulak asmadan üzerlerini toprakla kapatarak ölüme terk ediyorlardı. Bu hareketlerinden dolayı da en ufak bir vicdan âzâbı duymuyorlardı. Netice itibariyle o

zamanın insanları arasında şefkat, merhamet, iyilik ve adalet gibi güzel hasletler yok olmuş gibiydi.
Korkunç bir cahiliyye devri yaşayan Araplar arasında dikkate değer bir husus vardı. O da; edebiyatın, belagatın ve fesahatin çok yaygınlaşarak zirveye ulaşmış olmasıydı. Şaire ve şiire çok önem verirler, bunu büyük bir iftihar vesilesi sayarlardı. Güçlü bir şair hem kendisi hem de kabilesi için itibar sağlardı. Muayyen zamanlarda panayırlar kurulur. Şiir ve hitâbet yarışmaları açılırdı. Birinci gelenlerin şiirleri veya hitâbeleri Kâ'be duvarına asılırdı. Cahiliyye devrindeki Kâ'be duvarına asılan en meşhûr şiirlere "Muallakat-ı Seb'a (yedi askı)" denilmiştir. Kur'ân-ı kerîm âyetleri nazil olmaya başlayınca ondaki eşsiz belagatı gören nice kimseler de bu sebeple müslüman oldu.
Muhammed aleyhisselâm insanlara ebedî se'âdeti bildirmek, onları dalâletten hidâyete kavuşturmak üzere peygamber olarak gönderildiği sırada cahiliyye devri yaşayan Mekke'liler, kendilerinin îmân etmeye davet edilmesi üzerine ilk önce çoğu lakayt (ilgisiz), kayıtsız davrandı. Sonra açıkça düşmanlık göstermeye başladılar. Müşriklerin bu düşmanlıkları önce alay etme tarzında olup, sonra hakaret şekline, daha sonra işkence safhasına girdi. Bunlardan sonra da ticârî ve diğer bütün münasebetleri kesme ve şiddet gösterme devresi başladı. Müşriklerden bilhassa beş kişi, sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmı çok üzmekte ve alay etmekte idiler. Bunlar arasında, Âs bin Vâil, Esved bin Muttalib, Esved bin Abdi Yagves ve Velid bin Mugîre vardı. Bir defasında Peygamberimiz (s.a.v.) Kâ'benin yanında oturmakta iken, Cebrâil aleyhisselâm da gelmişti. Müşriklerden bu beş kişi önlerinden geçerken Cebrâil aleyhisselâm, Âs bin Vâilin ayağının tabanına, Esved bin Muttalib'in gözüne, Esved bin Yagvesin başına, Velidin inciğine, Hâris'in karnına birer işaret koydu ve (Yâ Muhammed! Allahü teâlâ bunların şerrinden seni halâs eyledi Yakında bunların her biri bir belâya mübtelâ olarak helâk olacaklardır.) dedi. Bu beş müşrikten Âs bin Vâil bir gün merkebe binmişti, Mekke'nin dışında bir yerde merkebinden inince ayağına diken battı. Dikenin battığı yer şişti, ne kadar ilâç yaptılarsa da çare bulamadılar. Nihayet ayağı deve boynu gibi şişip (Muhammed'in Allah'ı beni öldürdü) diye feryat ede ede öldü. Esved bin Muttalib Mekke'nin dışında bir ağaç altında otururken birdenbire gözleri kör oldu. Cebrâil aleyhisselâm da başını tutup altına oturduğu ağaca çarparak helâk etti. Esved bin Abdi Yagves de Mekke'den çıkıp Bad-ı semûm denilen yere gitmişti. Burada iken yüzü ve gövdesi simsiyah oldu. Evine gelip kapısını çalınca evindekiler onu tanıyamadılar ve içeri almadılar. Kahrından başını evinin kapısına vura vura öldü. Hâris bin Kays da tuzlu balık yemişti. Öyle bir hararete tutuldu ki ne kadar su içtiyse kanmadı. Su içe içe çatlayıp öldü. Velid bin Mugîre'nin ise baldırına bir okçu dükkânı önünde demir parçası battı. Baldırı yara olup, çok kan kaybetti ve (Muhammedin Allah'ı beni öldürdü) diye feryat ederek öldü.
Müşriklerin zulüm ve baskıyı arttırması üzerine Muhammed aleyhisselâm Eshâb-ı kirâmdan Erkam bin Ebul Erkamın evini emniyetli bir yer olarak seçti. Dar bir sokak içinde, Safa tepesinin doğusunda bulunan bu ev giriş çıkış için ve gelip gidenleri kontrol etmeye elverişli bir yerdi. Peygamberimiz (s.a.v.) İslâmiyeti burada anlatıyor ve müslümanlar oraya toplanıyordu. Bir çok Mekkeli bu evde müslüman oldular. Bir merkez olarak seçilen bu eve (Dâr'ül İslâm) adı verilmişti.
İnsanları ebedî se'âdete kavuşturmak için ve rahmet olarak gönderilen Muhammed aleyhisselâm, Mekke'de cahiliyye devri yaşamakta olan insanları açıkça İslâm'a çağırdı. Hakiki kurtuluşun Allahü teâlâya îmân etmekte olduğunu, nefse uymaktan, zulümden haksızlıktan ve bütün çirkin işlerden uzaklaşmakla olacağını bildirince, nefislerinin isteklerine, şehvetlerine uyanlar, zayıfları ezenler ve iyice azgınlaşmış olanlar karşı çıktılar. Bütün bu bozuk, işlerine son verileceğini görerek Muhammed aleyhisselâmın bildirdiklerini inkâr ettiler ve ona düşman kesildiler. Bir kısmı da kendileri gibi aciz ve fâni insanların ayıplamalarından sakınarak îmân etmediler. Nefislerine, şeytana ve kendileri gibi sapık insanlara aldanarak se'âdetten mahrum kaldılar.
Muhammed aleyhisselâmın bildirdiklerine îmân etmeyen ve ona düşmanlık gösteren müşrikler, önce alay etmeye başladılar. Bir araya toplanıp Ona kâhin, mecnun, şair, deli, sihirbaz diyelim şeklinde karar almak istediler. Bunların hiç birinin Muhammed aleyhisselâmda bulunmadığını yine kendileri itiraf ediyorlar ve Ona bir şeyler söylemek için toplandıklarında müşriklerden Velid bin Mugîre şöyle diyordu: (Hayır o kâhin değildir. Biz, kâhinleri gördük. Onun okuduğu ne kâhin fısıltısıdır, ne de uydurma şeylerdir. Kâhinler doğru da, yalan da söyler. Biz Muhammed'de hiç bir yalan görmedik. O mecnun, deli de değildir. Deliliğin ne olduğunu biliriz, onda böyle bir hal yoktur. O şair de değildir. Biz şiirin her çeşidini iyi biliriz. Onun okudukları bunlardan hiçbirine benzemez. O, sihirbaz da değil! Biz sihirbazları gördük. Onun okudukları sihirbazların okuyup üfürmelerine ve düğümleyip bağlamalarına hiç benzemiyor). Fakat bütün bunlara rağmen müşriklerin ileri gelenleri çeşitli hilelerle ve zulümle insanların îmân etmesine mani oluyorlardı. Mekke halkını, Muhammed aleyhisselâmın okuduğu âyet-i kerîmeleri dinlemekten men ederlerdi. Kendileri ise geceleri gizlice Muhammed aleyhisselâmın bulunduğu evin yanına gelerek bir köşeye

saklanıp dinlerlerdi. Sabah olup ortalık aydınlanmaya başlayınca, birbirinden habersiz olarak gece Kur'ân-ı kerîmi dinlemeye geldiklerini gören müşriklerin ileri gelenleri birbirlerini ayıplarlar, bir daha böyle yapmayalım derlerdi. Ancak ertesi gece gene birbirinden habersiz gidip bir köşeye saklanarak yine dinlerlerdi. Sabah olunca da birbirlerini görüp şaşırırlardı. Bir daha böyle yapmamak üzere yemin ederek ayrılırlar, fakat bundan kendilerini alıkoyamazlardı. Ancak nefislerine uyup, üstünlük taslayarak ve diğer müşriklerin kendilerini ayıplamalarından çekinerek ve daha bir çok boş düşüncelere kapılarak îmân etmediler. Üstelik başkalarına da mani oldular. Sokaklarda, Muhammed sihirbaz diye bağırdılar. İslâm nurunun günden güne yayılması üzerine iyice azgınlaşan müşrikler, artık alay etmekten de öteye, müslümanlara işkence yapmaya başladılar. Muhammed aleyhisselâmın kapısının önüne pislik dökmeye, kapısına kan sürmeye, geçeceği yollara diken dökmeye başladılar. Mekke'ye dışardan gelenlere İslâm'ı anlatırken, peşinde dolaşıp yalan söylüyor, inanmayın diyerek taşkınlık gösterirlerdi. İlk müslüman olanlardan önce zayıf ve kimsesiz olanlara, sonra da hepsine ağır işkenceler yapmaya başladılar. Bütün bunlarla da insanların îmân etmelerine engel olamadıklarını bilakis İslâm'ın günden güne yayıldığını gören müşrikler her yola başvurdular. Menfaatleri sebebiyle putlara tapan ve İslâmiyetin, zulümlerine, haksızlık ve ahlâksızlıklarına kesinlikle son vereceğini gören, müşrikler, buna mani olmak için ilk defa başvurdukları şeylerin neticesiz kaldığını gördüler. İleri gelenleri toplanıp Peygamberimizin (s.a.v.) amcası Ebû Tâlib'e giderek (Ey Ebû Tâlib! Biz senden kardeşinin oğlunu susturmanı, ona engel olmanı istiyoruz. Ya onu bildirdiği şeylerden vazgeçirirsin veya iki taraftan birisi yok oluncaya kadar onunla da seninle de çarpışırız… Bundan vazgeçsin ne isterse vereceğiz…) dediler. Ebû Tâlib, müşriklerin söylediklerini Muhammed aleyhisselâma nakletti, Bunun üzerine Muhammed aleyhisselâm **"Ey amca! Şunu bil ki, Güneşi sağ elime, Ay'ı da sol elime verseler** (her ne vaad ederlerse etsinler) **ben asla bu dinden ve onu insanlara tebliğ etmekten, bildirmekten vazgeçmem. Ya Allahü teâlâ bu dîni bütün cihana yayar, vazifem biter veya bu yolda canımı fedâ ederim."** dedi. Bu sözleri dinleyen Ebû Tâlib, Peygamberimiz (s.a.v.)'in boynuna sarılarak (işine devam et, istediğini yap! Vallahi, seni asla herhangi bir şeyden dolayı kimseye teslim etmeyeceğim…) dedi. Ebû Tâlib'in yeğenini her şeye rağmen koruyacağını ve asla yalnız bırakmayacağını anlayan müşrikler, bundan da bir netice alamadıklarını görerek bizzat Muhammed aleyhisselâmı çağırıp şöyle dediler. (Eğer sen mal toplamak istiyorsan sana istediğin kadar verelim. Hükümdar olmak istiyorsan seni kendimize hükümdar yapalım. Daha her ne istiyorsan yapalım, verelim. Yeter ki bu davandan vazgeç) dediler. Peygamberimiz (s.a.v.) müşriklere şöyle cevap verdi: **"Sizin söylediğiniz, şeylerin hiç birisi bende yoktur. Ben, size mallarınızı istemek, içinizde şeref ve şan kazanmak, üzerinize hükümdar olmak için gelmedim. Fakat Allah, beni, size Peygamber olarak gönderdi. Bana bir kitap da indirdi, îmân ederseniz Cennetle müjdeleyici, isyanınızdan dolayı da âzâbla korkutucu olmamı Allah bana emretti. Ben de Rabbimin bana vahy ettiklerini size tebliğ ettim. Size tebliğ ettim. Size öğüt de verdim. Size getirip tebliğ ettiğim şeyi alır kabul ederseniz o, dünyâda ve ahirette nasibiniz ve se'âdetiniz olur. Onu reddederseniz Yüce Allah aramızda hükmü verinceye kadar tebliğ etmek, sabretmek ve buna katlanmak benim vazifemdir."** İnkârlarında ısrar eden müşrikler bu teşebbüslerinden de netice alamayınca işi zulüm ve işkence safhasına döktüler. Muhammed aleyhisselâma kastetmeye karar verdiler. Başları Ebû Cehil şöyle demişti: "Yarın kaldırabileceğim kadar kocaman bir taşı alıp, O secdeye kapandığı zaman başının üzerine bırakacağım." Diğer müşrikler de "Sen istediğini yap, seni destekleyeceğiz" demişlerdi. Ertesi günü beklediler ve Muhammed aleyhisselâm Kâ'beye gelerek namaza durup secdeye kapandığı sırada Ebû Cehil kocaman bir taşı alıp yanına yaklaştı. Daha yaklaşır yaklaşmaz, büyük bir korkuyla perişan bir halde geri kaçtı. Elleri taşı tutamaz oldu ve taş elinden yere düştü. Bu hali gören ve merakla seyreden müşrikler ne oldu sana dediklerinde Ebû Cehil: Bir benzerini görmediğim zapt edilmez bir arslan beni parçalamak üzere üstüme yürüdü, dedi. Ebû Cehil birkaç kere böyle yapmak istemişse de aynı durumla karşılaşmıştır. Bu ve buna benzer mu'cizeleri görenlerden bir kısmı îmân ediyor, bir kısmı ise düşmanlıkta ısrar ediyorlardı. Bundan başka müşriklerin Muhammed aleyhisselâma saldırdıkları ve bazan da mübârek yüzünü, başını yaraladıkları oluyordu. Diğer taraftan müslüman olanlara yaptıkları işkenceler görülmemiş bir vahşet halini almıştı. Yapılan işkencelere dayanamayarak şehîd olan ilk müslüman Yasîr (r.a.) ve Ebû Cehil tarafından karnına mızrak saplanarak şehîd edilen, Yasîr (r.a.)'ın hanımı Sümeyye hatundur.

HABEŞİSTAN'A HİCRET

Peygamberimiz (s.a.v.) ilk müslümanların ağır işkencelere ve zulüm altında zor duruma düşmeleri üzerine "Siz Habeş ülkesine gidiniz, Allah sizi orada ferahlığa kavuşturur ve sizi yine toplar.." buyurdu. Bi'setin beşinci yılında Eshâb-ı

kirâmdan 10'u erkek, 5'i kadın olmak üzere 15 kişilik bir kafile Mekke'den ayrılarak Habeşistan'a hicret ettiler. Müşrikler bu hicrete de mani olmak için harekete geçtiler. Fakat hicret edenler süratle uzaklaştıkları için engelleyemediler. Bi'setin altıncı yılında Hz. Hamza'nın, sonra da Hz. Ömer'in müslüman olması üzerine müslümanların durumu kuvvetleniyor ve İslâmiyet günden güne yayılıyordu.
Habeşistan'a hicret eden ilk kafilenin hükümdar Necâşî tarafından iyi karşılanması üzerine, Peygamberimiz müşriklerin baskı ve işkencelerine maruz kalan müslümanlardan ikinci bir kafileyi de Bi'setin yedinci yılında Habeşistan'a gönderdi. 80'i erkek, 10'u kadından meydana gelen bu kafile de Habeşistan'a hicret etti. Müşrikler bu hicrete hiç tahammül edemedi. Hicret eden müslümanların peşinden adamlarını gönderdiler. Müşriklerin gönderdikleri kişiler Habeş hükümdarı Necaşî'nin yanına varıp Müslümanları kendilerine teslim etmesini istediler. Necâşî sebebini sorunca yalan söylediler. Bunun üzerine Necâşî müslümanları çağırdı. Onlara sebebini sordu. Cafer bin Ebû Tâlib şöyle cevap verdi. "Ey hükümdar! Biz cahil bir millettik. Putlara tapardık. Akrabamızla münasebeti keser, komşularımıza kötülük yapardık. Kuvvetli olanlarımız, zayıf olanlarımızı ezerdi. Her türlü kötülüğü işlerdik…
Allahü teâlâ bize, aramızdan en üstün ve en emin ve en şerefli olan Muhammed aleyhisselâmı peygamber olarak gönderdi. O peygamber Allahü teâlâya imân etmeye ve ona ibadete çağırıyor. Şimdiye kadar taptığımız putları, taşları terk etmemizi söylüyor. Doğru sözlü olmayı, emanetleri yerine getirmeyi, akrabalık haklarını gözetmeyi, komşularla iyi geçinmeyi, kan dökmekten ve günahlardan sakınmayı emretti. Biz de Onu tasdik ettik. Ona imân ettik. Tebliğ ettiği şeylere tâbi olduk.
İşte bu yüzden kavmimiz bize düşman kesildi. Bizi Allahü teâlâya ibadet etmekten vazgeçirmeye kalkıştılar. Bunun için bize her çeşit işkenceyi yaparak zulmettiler, Biz de yurdumuzu bırakarak, senin himayene geldik. Yardımını ummaktayız…"
Habeş hükümdarı Necâşî bunları dinledikten sonra kendini tutamayıp, "Vallahi bu aynı kandilden fışkıran bir nurdur ki, Hz. Musa da, Hz. İsâ da bunu bildirmiştir…" dedi. Sonra müşriklerin elçilerine dönüp, hadi çekip gidiniz, ben onları size asla teslim etmem… dedi. Necâşî Müslümanlara çok yardım etti. Sonra kendisi de müslüman oldu. Habeşistan'a hicret eden müslümanlar orada yedi yıl kaldılar. Daha sonra Peygamber efendimiz (s.a.v.) Medine'ye hicret edince onlar da Medine'ye geldiler.
Bu arada İslâmiyetin yayılmasına mani olmak için her yola başvuran müşrikler, Peygamberimize (s.a.v.) çeşitli şeyler soruyorlar, nazil olan Âyetler okundukça aldıkları cevaplar ve gördükleri mu'cizeler karşısında şaşırıyorlardı. Günden güne müslümanların sayısı arttıkça bunu engellemek için çeşitli yollar deneyen müşrikler, bu defasında müslümanları muhasara altına almaya, başta ticârî ve diğer münasebetleri tamamen kesmek üzere karar aldılar. Müslümanlara hiçbir şey satmamaya ve onlardan hiçbir şey satan almamaya yemin ettiler. Bu anlaşmalarını bir kâğıda da yazarak Kâ'be içine astılar. Müslümanlar ise Şı'b-i Ebî Talib (Ebû Tâlib mahallesi) denilen yerde toplanmışlardı. Müşrikler bu mahalleye yiyecek, içecek hiç bir şey sokmuyorlardı. Oradan bir şey satın almak üzere çıkmak isteyene ve oraya yiyecek içecek satmak için gitmek isteyen hiçbir satıcıya fırsat vermiyorlardı. Bu mahallede muhasara altına alınan müslümanlar ise dışardan fazla bir şey satın alamadıkları için şiddetli kıtlıkla karşı karşıya kalmışlardı. Sadece hac mevsiminde dışarı çıkabiliyorlar, ancak Mekke'ye gelen tüccarlardan bir şey satın almak istediklerinde müşrikler, tüccarlardan fiyatlarını çok yüksek tutmalarını istiyorlardı. Bu sebeple müslümanlar fazla bir şey satın alamıyorlardı. Öyle ki bazıları yiyecek bulamadıkları için ağaç yapraklarını yiyerek açlıklarını gideriyordu. Küçük çocuklar açlıktan feryat ediyordu.
Müslümanlar içinde zengin olanlar sıkıntıya düşenlerin ihtiyacını karşılamak için bütün mallarını harcamışlardı. Ancak bu da kâfi gelmemişti. Üç sene süren bu hadîse üzerine ümitlenen müşrikler, İslâmın hızla yayıldığını görerek iyice çıldırmışlardı. Allahü teâlâ, müşriklerin anlaşmalarını yazarak Kâ'be içine astıkları sahifeye bir güve kurdu musallat etti. O sahifede "Bismike Allahümme" ibaresi hariç diğer kısmını tamamen yiyip bitirdi. Bu husus Peygamberimize (s.a.v.) vahiyle bildirildi. Muhammed aleyhisselâm bu durumu amcası Ebû Tatib'e bildirince, Ebû Tâlib müşriklere gidip (Kardeşimin oğlunun bana haber verdiğine göre Allah sizin Kâ'be'de astığınız sahifeye bir kurt musallat etmiş ve (Allah) lâfzı hariç o sahifede zulüm, akrabalarla münasebeti kesme ve iftira olarak yazılı diğer kısmı yiyip bitirmiştir. Kâ'be'ye gidip bakınız. Bu zulüm ve kötü davranışınızdan vazgeçiniz…) dedi.
Kâ'be'ye gidip astıkları sahifeyi, gerçekten bir güve kurdunun yiyip bitirdiğini gördüler. Bu hadîse karşısında şaşıran müşrikler bazı ileri gelen kimselerin de böyle bir uygulamadan vaz geçtiklerini bildirmeleri üzerine Bi'setin onuncu yılında bundan tamamen vazgeçmek zorunda kaldılar. Fakat düşmanlıklarını gün geçtikçe şiddetlendirip İslâmiyetin yayılmasına mani olmak için her türlü yola başvurdular.
Halbuki İslâmiyet süratle yayılıyor, sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm cahiliyye devrinin zulmetinde bunalan insanları kurtarmaya çalışıyor ve hakiki se'âdete

kavuşturuyordu. Bu se'âdet ile şereflenen insanlar da kavuştukları büyük nimete şükrediyorlar, müşriklerin hakaretleri ve işkenceleri karşısında asla yılmıyorlardı. Muhammed aleyhisselâmın mu'cizelerini ve müslümanların dinlerindeki sebatını gören nice gönüller İslâm nuru ile aydınlanıyordu.

Müşriklerin müslümanlara uyguladıkları üç senelik ablukanın sona ermesinden sonra. Habeşistan'dan yirmi kişi kadar Hıristiyan Ruhban Mekke'ye gelmişti. Bunlar daha önce Habeşistan'a hicret eden müslümanlardan İslâmiyet ile ilgili duydukları şeyleri bizzat mahallinde görmek ve araştırmak üzere Mekke'ye gelmişlerdi. Kâ'be yanında Peygamberimizle görüşen bu Hıristiyan kafilesi, Kur'ân âyetlerini dinlediler ve o kadar ağlaştılar ki, sakalları gözyaşları ile ıslandı. Sorduktan her soruya verilen cevaplar karşısında son derece memnun kalıp, Peygamberimizin kendilerini İslâma davet etmesi üzerine büyük bir şevkle sevinç gözyaşları dökerek müslüman oldular. Bu hallerini görerek kendilerine çeşitli hakarette bulunan Ebû Cehile ve diğer müşriklere asla aldırış etmediler (Bize yaptığımız cahilliği biz size yapamayız ve bize nasip olan hak dinden asla dönmeyiz) dediler.

Muhammed aleyhisselâmın peygamberliğinin onuncu yılında büyük oğlu Kâsım ve bir müddet sonra da diğer oğlu Abdullah küçük yaşta iken vefât ettiler. Yine Bi'setin onuncu yılında Peygamberimizin (s.a.v.) amcası Ebû Tâlib ve ondan birkaç gün sonra da hanımı Hz. Hatice vefât etti. Ard arda vuku bulan bu ölüm hadîselerinden dolayı bu seneye Senet-ul hüzün (Hüzün yılı) denildi. Bu vefât hadîselerine çok sevinen müşrikler, Peygamberimiz (s.a.v.) ve müslümanlara karşı öncekinden daha şiddetli davranmaya başladılar. Ebû Tâlib hayatta iken, onun himayesinden çekinen müşrikler, o vefât edince, Muhammed aleyhisselâma ve müslümanlara yaptıkları tecavüzleri kat kat arttırdılar.

MÎ'RÂC

Mekke ehâlisi îmân etmiyor. Müslümanlara çok sıkıntı veriyordu. İşkenceyi arttırıp işi azdırmışlardı. Resûlullah çok üzüldü. Hicretden bir yıl önce, elliiki yaşında idi. Zeyd bin Hârise'yi alarak Taif'e gitti. Tâif halkına bir ay nasihat etti. Hiç kimse îmân etmedi. Alay ettiler, işkence yaptılar, yuhaladılar. Çocuklar taşa tuttular. Ümitsiz, üzüntülü, yorgun geri dönerken mübârek bacakları yaralandı. Zeyd'in başı kan içinde kaldı. Tâif'den uzaklaştılar. Çok sıcak bir saatte yorgun bir halde yol kenarında oturdular. Bir bağ yanında istirahat edip, yaralarının kanlarını sildiler. Yakınlarında bulunan bağın sahibi, Rebîaoğullarından Utbe ve Şeybe adında zengin iki kardeşti. Peygamberimizi (s.a.v.) ve Zeydi (r.a.) görüp, köleleri Addas ile iki salkım üzüm gönderdiler. Peygamberimiz (s.a.v.) üzümü yerken besmele çekti. Üzümü getiren köle Addas Hıristiyan idi. Besmeleyi işitince şaşırdı. Yıllarca buralardayım. Kimseden böyle söz duymadım. Bu nasıl sözdür?) dedi.

Resûlullah: "**Sen neredensin?**" buyurdu.

Addâs: Nineveliyim, dedi.

Resûlullah: **"Yunus aleyhisselâmın memleketinden imişsin"** buyurdu.

Addâs: Sen Yunus'u nerden tanıyorsun? Onu, buralarda kimse bilmez, dedi.

Resûlullah: **"O benim kardeşimdir. O da, benim gibi Peygamber idi"** buyurdu.

Addâs: Bu güzel yüzün, bu tatlı sözlerin sahibi yalancı olmaz. Ben inandım ki, Sen Allah'ın Resûlüsün, dedi. Müslüman oldu, yâ Resûlallah, yıllarca bu zalimlere, bu yalancılara kölelik ediyorum. Herkesin hakkını yiyorlar. Herkesi aldatıyorlar. Hiç iyi tarafları yok. Dünyalık toplamak, Şehvetlerini yapmak için her alçaklığı göze alıyorlar. Onlardan nefret ediyorum. Sizinle birlikte gitmek, size hizmetle şereflenmek, cahillerin, ahmakların size yapacağı saygısızlıklara hedef olmak, mübârek vücudunuzu korumak için fedâ olmak istiyorum, dedi.

Resûlullah, tebessüm buyurdu: **"Şimdi efendilerinin yanında kal!" Az zaman sonra, adımı her yerde İşitirsin. O zaman bana gel."** buyurdu. Bir müddet İstirahat edip, Mekke'ye yürüdüler.

Peygamberimiz (s.a.v.) Tâif'den Mekke'ye döndüğü sırada Mekke'ye varmadan Nahle adındaki bir yerde bir müddet istirahat etti. Bu sırada namaza durmuştu. Nusaybin cinlerinden bir grup oradan geçerken Peygamberimizin (s.a.v.) okuduğu Kur'ân âyetlerini duydular ve durup dinlediler. Sonra Peygamberimiz (s.a.v.) ile görüşüp müslüman oldular. Muhammed aleyhisselâm onlara **"Kavminize varınca benim îmâna davetimi onlara da söyleyin, onları îmâna davet edin"** buyurdu. O cinniler kavimlerine gidip bunu bildirince, işiten cinnilerin hepsi îmân ettiler. Bu husus Kur'ân-ı kerîmde Cin sûresinde bildirilmektedir. Bu hadîseden sonra Mekke'ye yürüdüler.

Muhammed aleyhisselâm Mekke'ye doğru gitmekte iken, başının Üzerinde kendisini gölgeleyen bir bulutu ve biraz sonra da Cebrâil aleyhisselâmı gördü. Cebrâil aleyhisselâm (Yâ Muhammed, şüphesiz ki, Allahü teâlâ kavminin sana ne söylediklerini işitti, dedi.) Sonra bir melek göstererek, (Şu melek, Allahü teâlânın dağları emrine verdiği melektir. Kavmin hakkında ne dilersen ona emredebilirsin) dedi. Dağlara müvekkil melek: Mekkenin iki tarafında bulunan Ebû Kubeys ve Kuaykın dağını göstererek (Yâ Muhammed! Eğer şu iki yalçın dağın Mekkeliler üzerine kapanıp birbirine kavuşmasını istersen, emret, kavuşturayım) dedi. Muhammed

aleyhisselâm **“Hayır! Ben insanlara rahmet olarak gönderildim. Allahü teâlânın bu müşriklerin sulbünden îmân edecek, Allaha şirk koşmayacak bir nesil çıkarmam için duâ ederim”** buyurdu.
Karanlıkta Mekke’ye girdiler. Birkaç ay Mekke’de çok sıkıntılı geçti. Her taraf düşman idi. Gidilecek bir yer yoktu. Doğruca amcası Ebû Tâlib’in kızı Ümm-i Hânî’nin Ebû Tâlib mahallesinde bulunan evine geldi. Ümm-i Hânî, o zaman imân etmemişti. Kimdir o dedi.
Resûlullah (s.a.v.) **“Amcan oğlu Muhammedim. Kabul edersen, misafir geldim,”** buyurdu.
Ümm-i Hânî: Senin gibi doğru sözlü, emin, asil, şerefli misafire can fedâ olsun. Yalnız, teşrif edeceğinizi önceden bildirseydiniz, birşeyler hazırlardım. Şimdi yedirecek birşeyim yok, dedi.
Resûlullah (s.a.v.) **“Yiyecek, içecek istemem. Hiçbiri gözümde yok. Rabbime ibadet etmek, yalvarmak için bir yer bana yetişir”** buyurdu.
Ümm-i Hânî, Resûlullah’ı (s.a.v.) içeri alıp, bir hasır, leğen, ibrik verdi. Gelen misafire ikram etmek, onu düşmandan korumak, Araplar için en şerefli vazife sayılırdı. Bir evdeki misafire zarar gelmesi, ev sahibi için büyük yüzkarası olurdu. Ümm-i Hânî düşündü. Bunun Mekke’de düşmanları çok. Hatta öldürmek isteyenler var. Şerefimi korumak için, sabaha kadar onu gözeteyim dedi. Babasının kılıcını alıp, evin etrafında dolaşmağa başladı.
Resûlullah, o gün çok incinmişti. Abdest alıp, Rabbine yalvarmağa, af dilemeğe, kulların îmâna gelmesi, se’âdete kavuşmaları için duaya başladı. Çok yorgun, aç, üzüntülü idi. Hasır üzerine uzanıp uyuyuverdi.
O anda, Allahü teâlâ, Cebrâil aleyhisselâma:
Sevgili Peygamberimi çok üzdüm. Mübârek bedenini, nazik kalbini çok incittim. Bu halde, yine bana yalvarıyor. Benden başka, hiçbirşey düşünmüyor. Git! Habîbimi getir! Cennetimi, Cehennemimi göster. O’na ve O’nu sevenlere hazırladığım nimetleri görsün. O’na inanmıyanlara, sözleri, yazıları ve hareketleri ile O’nu incitenlere hazırladığım azapları görsün. O’nu ben teselli edeceğim. O’nun nazik kalbinin yaralarını ben gidereceğim, buyurdu. Cebrâil (a.s.), bir anda Resûlullah’ın yanına geldi. Mışıl mışıl uyuyor gördü. Uyandırmağa kıyamadı. İnsan şeklinde idi. Mübârek ayağının altını öptü. Kalbi, kanı olmadığı için, soğuk dudakları, Resûlullah’ı uyandırdı. Cebrâil (a.s.)’i hemen tanıdı ve **(Ey Cebrâil kardeşim. Böyle vakitsiz niçin geldin. Yokta bir hata mı ettim, Rabbimi gücendirdim mi? Bana acı haber mi getirdin?)**buyurdu ve Rabbinin darılacağından çok korktu.
Cebrâil (a.s.): Ey bütün yaratılmışların en üstünü! Ey Yaratanın sevgilisi; Ey peygamberlerin efendisi, iyilikler menbaı, üstünlükler kaynağı olan şerefli peygamber! Rabbin sana selâm ediyor. Seni kendine davet ediyor. Lütfen kalk. Buyur, gidelim, dedi. Kâ’be yanına geldiler. Orada, bir kimse geldi. Göğsünü yardı. Kalbini çıkardı. Zemzem suyu ile yıkadı. Yine yerine koydu. Sonra Cennetten gelen Burak adındaki beyaz hayvana binip, bir anda Kudüs’de, Mescid-i Aksa’ya geldiler. Cebrâil (a.s.) kayayı parmağı ile deldi. Burak’ı oraya bağladı. Geçmiş peygamberlerden bazısının ruhları insan şeklinde orada idi. Cemaatle namaz için Âdem (a.s.), Nuh (a.s.), İbrâhim (a.s.) peygamberlere, imam olmalarını sıra ile söyledi. Hiçbiri kabul etmedi, özür dilediler. Cebrâil (a.s.), Habîbullahı ileri sürdü. Sen varken, başkası imam olamaz, dedi. Namazdan sonra, mescidten çıkıp bilinmeyen bir Miraç ile, bir anda, yedi kat gökleri geçtiler. Her gökte bir büyük peygamberi gördü. Cebrâil (a.s.) Sidre’de kaldı ve kıl kadar ilerlesem, yanar, yok olurum dedi. Sidret-ül-müntehâ, altıncı gökte bulunan büyük bir ağaçtır. Resûlullah (s.a.v.) Cenneti, Cehennemi, sayısız şeyleri görüp, Refref adındaki bir Cennet yaygısı üstünde olarak Kürsi, Arş ve Ruh alemlerini geçip, bilinmeyen, anlaşılmayan, anlatılamıyan şekilde, Allahü teâlânın dilediği yüksekliklere ulaştı. Mekansız, zamansız, cihetsiz, sıfatsız olarak Rabbi ile konuştu. Hiçbir mahlûkun bilemeyeceği, anlayamayacağı nimetlere kavuşup, bir anda, Kudüs’e ve oradan Mekke-i Mükerreme’ye, Ümm-i Hânî’nin evine geldi. Yattığı yer henüz soğumamış, leğendeki abdest suyunun hareketi durmamış idi. Dışarda dolaşan Ümm-i Hanî uyuklamış, birşeyden haberi olmamıştı. Kudüs’ten Mekke’ye gelirken Kureyş’in kervanına rastladı. Kervandaki bir deve ürktü, yıkıldı.
Sabah olunca, Kâ’be yanına gidip Miracını anlattı. İşiten kâfirler alay etti. Muhammed aklını kaçırmış, iyice sapıtmış dediler. Müslüman olmağa niyetli olanlar da vazgeçti. Birkaçı sevinerek Ebû Bekir’in evine geldi. Çünkü, bunun akıllı, tecrübeli, hesaplı bir tüccar olduğunu biliyorlardı. Kapıya çıkınca hemen sordular:
Ey Ebû Bekir! Sen çok kere Kudüs’e gidip geldin, iyi bilirsin, Mekke’den Kudüs’e gitmek gelmek, ne kadar zaman sürer dediler. Ebû Bekir: İyi biliyorum. Bir aydan fazla, dedi.
Kâfirler bu söze sevindi. Akıllı, tecrübeli adamın sözü böyle olur, dediler. Gülerek, alay ederek ve Ebû Bekir’in de kendileri gibi düşüneceğini zannettiler.
Senin efendin, Kudüs’e bir gecede gidip geldiğini söylüyor, artık iyice sapıttı diyerek, Ebû Bekir’e sevgi, saygı ve itimâd gösterdiler.

Ebû Bekir (r.a.) Resûlullah'ın mübârek adını işitince, (Eğer O söyledi ise inandım. Bir anda gidip gelmiştir) deyip içeri girdi. Kâfirler neye uğradıklarını anlayamadı. Önlerine bakıp gidiyor ve (Vay canına, Muhammed neyaman büyücü imiş. Ebû Bekir'e sihir yapmış) diyorlardı.

Ebû Bekir hemen giyinip, Resûlullah'ın yanına geldi. Büyük kalabalık arasında, yüksek sesle (Yâ Resûlallah! Miracınız mübârek olsun! Allahü teâlâya sonsuz şükürler ederim ki, bizleri, senin gibi büyük Peygambere, hizmetçi yapmakla şereflendirdi. Mübârek yüzünü görmekle, kalbleri alan, ruhları çeken tatlı sözlerini işitmekle nimetlendirdi. Yâ Resûlallah! Senin her sözün doğrudur, inandım. Canım sana fedâ olsun!) dedi. Ebû Bekir'in sözleri kâfirleri şaşırttı. Diyecek şey bulamayıp dağıldılar. Şüpheye düşen, imânı zayıf birkaç kişinin de kalbine kuvvet verdi. Resûlullah (s.a.v.) o gün Ebû Bekir'e (sıddîk) dedi. Bu adı almakla derecesi bir kat daha yükseldi.

Kâfirler bu hâle çok kızdı. Mü'minlerin kuvvetli imânına, Peygamberin (s.a.v.) her sözüne hemen inanmalarına, O'nun çevresinde pervane gibi toplanmalarına dayanamadılar. Resûlullah'ı mahcup, mağlup etmek için, imtihan etmeğe yeltendiler.

Yâ Muhammed (s.a.v.) Kudüs'e gittim diyorsun. Söyle bakalım. Mescidin kaç kapısı, kaç penceresi var, gibi şeyler sordular. Hepsine cevap verirken, Hazret-i Ebû Bekir, öyledir yâ Resûlullah derdi. Halbuki, Resûlullah (s.a.v.) edebinden, hayasından karşısındakinin yüzüne bile bakmazdı. Buyururdu ki, (Mescid-i Aksa'da etrafıma bakmamıştım. Sorduklarını görmemiştim. O anda Cebrâil (a.s.), Mescid-i Aksa'yı gözümün önüne getirdi, pencerelerini görüyor, sayıyordum. Sorularına, hemen cevap veriyordum). Yolda, develi yolcular gördüğünü söyledi, inşâallah Çarşamba günü gelirler buyurdu. Çarşamba günü güneş batarken, kervan Mekke'ye geldi. Fırtına eser gibi olduğunu bir devenin yıkıldığını söylediler. Bu hâl mü'minlerin imâmnı kuvvetlendirdi. Kâfirlerin düşmanlığını arttırdı.

Hicretten bir yıl önce Receb ayının 27'sinde Cuma gecesi vuku bulan bu mu'cizeye Peygamberimizin (s.a.v.) Mi'racı denir. Resûlullah (s.a.v.) Mi'raca ruh ve bedeni, ile uyanık iken çıktı. Peygamberimize (s.a.v.) Mi'rac gecesinde nice ilâhi hakikatler gösterildi ve beş vakit namaz bu gecede farz kılındı. Mi'rac Kur'ân-ı kerîmde İsra sûresinde ve Hadîs-i şerîflerde bildirilmektedir.

AKABE BÎATLARI

Peygamberimiz (s.a.v.) Tâiften Mekke'ye döndükten sonra da müşriklerin şiddetle karşı çıkmalarına rağmen bütün güçlüklere ve sıkıntılara katlanarak insanları İslâma davet etti. Böylece İslâmiyet günden güne yayılıyor: Müslüman olanlar çoğalıyordu. Mekke hac mevsiminde uzaktan, yakından gelenlerle dolup taşardı. Peygamberimiz (s.a.v.) bu mevsimde kurulan panayırlara gider, Mekke'ye gelen Arap kabilelerine İslâmı anlatır ve onları îmâna davet ederdi. Müşrikler ise hep mani olmak için uğraşırlardı.

Peygamberimiz (s.a.v.) Bi'setin onuncu yılında hac mevsiminde Akabede Medine'den gelen altı kişiyle karşılaştı, onlarla görüştü. Onlara Kur'ân-ı kerîm okudu ve İslâma davet etti. Medine'deki Hazrec kabilesinden olan bu altı kişi Peygamberimizi dinledikten sonra hemen îmân ettiler. Bu altı kişi ilk Medineli müslümanlardır.

Bundan bir sene sonra Bi'setin onbirinci yılında yine hac mevsiminde 12 Medineli Peygamberimizin (s.a.v.) davetini kabul ederek müslüman oldular. Allaha şirk koşmayacaklarına, zinâdan, hırsızlıktan sakınacaklarına, kimseye iftira etmeyeceklerine, kız çocuklarını öldürmeyeceklerine, Allaha ve Resûlüne itaat edeceklerine dair kesinlikle söz verdiler. Bu hadîselere ilk Akabe bîatları denilmiştir. Medinelilerin yaptıkları bu bîat büyük bir önem taşıyordu. Peygamberimiz bu bîatlerde bulunanlara İslâmı anlatmak ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmek üzere Eshâb-ı kirâmdan Mus'ab bin Umeyri muallim olarak onlarla birlikte Medine'ye gönderdi. Bu sıralarda Medinedeki müslümanların sayısı kırka ulaşmıştı. Mus'ab bin Ümeyrin üstün gayretleri ile Medine'de bulunan Evs ve Hazrec kabilelerinden hemen hemen müslüman olmayan kalmamıştı. Az zamanda İslâmiyet Medine'de yayıldı. Peygamberimiz (s.a.v.) Medine'de İslâmın bu şekilde süratle yayıldığını haber alınca çok sevinip bu seneye (sevinç yılı) denildi. (Mi'rac ikinci Akabe bi'atından sonra vuku buldu.) Bu seneden sonra yine hac mevsiminde Medine'den 73 erkek 2 kadın olmak üzere 75 kişi Akabede gece yarısı gizlice Peygamberimizle görüştüler. Resûlullah onlara **"Allah'dan başka ilâh olmadığını, benim onun Resûlü olduğuma îmân ederek dînin emirlerini yerine getireceğini bana itaat edeceğinize hiç bir şeyden çekinmeden Allah yolunda Allah için hakkı söyleyeceğinize, kendi nefsinizi ve namusunuzu koruduğunuz gibi bana yardımcı olacağınıza söz veriyor musunuz?"** buyurdu. Bunu seve seve kabul ettiklerini bildiren Medineliler (Ya Resûlallah, senin uğrunda ölürsek bize ne var?) diye sordular. Resûlullah **"Cennet var"**, buyurunca, Resûlullahın elini tutarak bîat ettiler. Peygamberimiz bu bîat edenler içinden okuma yazma bilen 12 kişiyi temsilci olarak seçti. Bunlar Medine'nin ileri gelenlerinden idi. Bu temsilciler (Allaha hamd olsun ki; bizi Muhammed aleyhisselâmın sevgisiyle ve ona İmân etmekle şereflendirdi. Allahın ve

Resûlünün davetini kabul ettik, dinledik ve boyun eğdik..) diyerek sevinçlerini ve teslimiyetlerini ifade ettiler.

HİCRET

Son Akabe bîatıyla Medine müslümanlar için rahat edecekleri ve sığınacakları bir yer olmuştu. İkinci Akabe bîatini duyan Mekkeli müşriklerin müslümanlara tutumları çok şiddetli ve pek tehlikeli bir hâl almıştı. Müslümanlar için Mekke'de kalmak tahammül edilemeyecek derecede güçleşmişti. Peygamberimize (s.a.v.) durumlarını arz ederek, Mekke'den hicret için müsâade istediler. Peygamberimiz (s.a.v.) **"Sizin hicret edeceğiniz yurdun, iki kara taşlık arasında hurmalık bir şehir olduğu bana gösterildi"** buyurdu.**Aradan bir müddet geçmişti.** Bir gün Peygamberimiz (s.a.v.) sevinçli bir halde Eshâb-ı kirâmın yanına gelip **"Sizin hicret edeceğiniz yer bana bildirildi. Orası Yesrib (Medine)'dir. Oraya hicret ediniz" ve "Orada Müslüman kardeşlerinizle birleşin. Allahü teâlâ onları size kardeş yaptı. Yesribi (Medine'yi) size emniyet ve huzur bulacağınız bir yurt yaptı."** buyurdu. Resûlullah'ın (s.a.v.) izin vermesi ve tavsiye etmesi üzerine Müslümanlar Medine'ye peyderpey hicret etmeye başladılar. Resûlullah, hicret edenlere son derece ihtiyatlı ve tedbirli davranmalarını sıkı sıkı tenbih ediyordu. Müslümanlar, müşriklerin dikkatini çekmemek için küçük gruplar halinde yola çıkıyor, mümkün olduğu kadar gizli hareket ediyorlardı. Medine'ye ilk hicrette bulunan; müşriklerden çok eziyet görmüş olan Ebû Seleme'dir. Neden sonra işin farkına varan müşrikler, hicret etmek üzere yola çıkan müslümanlardan görebildiklerini yoldan çevirmeye, kadınları kocalarından ayırmaya, gücü yettiklerini hapis etmeye ve çeşitli cefalar çektirmeye başladılar. Onları dinlerinden döndürmek için her türlü eziyeti yaptılar. Fakat bir iç harbin patlak vermesinden korktukları için öldürmeye cesaret edemediler. Ancak Müslümanlar da her fırsattan istifade ederek Medine'ye hicrete devam ettiler.

Bu arada Hz. Ömer de bir gün kılıcını kuşandı, yanına oklarını Ve mızrağını alıp Kâ'beyi açıkça yedi defa tavaf etti. Orada bulunan müşriklere yüksek sesle şunları söyledi:

"İşte ben de dinimi korumak için Allah yolunda hicret ediyorum. Karısını dul, çocuklarını yetim bırakmak, anasını ağlatmak isteyen varsa önüme çıksın."

Böylece Hz. Ömer ve yanında yirmi kadar müslüman güpegündüz açıktan Medine'ye doğru yola çıktılar. O'nun korkusundan bu kafileye hiç kimse dokunamadı. Daha sonra Eshâb-ı kirâmdan diğerleri de hicrete devam ettiler. Bu arada Hz. Ebû Bekir de hicret için izin istedi. Resûlullah **"Sabreyle. Ümidim odur ki; Allahü teâlâbana da izin verir. Beraber hicret ederiz."** buyurdu. Hz. Ebû Bekir:

Anam babam sana fedâ olsun. Böyle ihtimal var mıdır? diye sordu. Resûlullah da; **"Evet vardır"**buyurunca sevindi. Sekizyüz dirhem vererek hemen iki deve satın aldı. Beklemeye başladı. Nihayet Mekke'de Hz. Peygamberimiz (s.a.v.), Hz. Ebû Bekir, Hz. Ali, fakirler, hastalar, ihtiyarlar ve müşriklerin hapsettiği kimseler kaldı.

Diğer taraftan Medineliler (Ensâr), hicret eden Mekkeliler'i (Muhacirler) çok iyi karşılayıp, misafir ettiler. Aralarında kuvvetli bir birlik meydana geldi. Resûlullah'ın da hicret edip müslümanların başına geçeceği ihtimaliyle Mekkeli müşrikler telâşa kapıldılar.

Mühim işleri görüşmek için bir araya geldikleri Dârü'n-Nedve'de toplandılar, ne yapacaklarını konuşmaya başladılar. Şeytan, Şeyhi Necdi kılığında, ihtiyar bir Necdli şeklinde müşriklerin yanına geldi. Konuşmalarını dinledi. Çeşitli teklifler öne sürüldü. Hiçbiri beğenilmedi. Sonra şeytan da söze karışıp, onlara "Sizin düşündüklerinizin hiçbiri O'na karşı çare değildir. Çünkü O'nun öyle güler yüzü tatlı dili vardır ki, her tedbiri bozar. Başka çare düşününüz" diyerek fikrini söyledi. Kureyşin reisi ve en azılı İslâm düşmanı olan Ebû Cehil: En doğru fikir şudur ki, her kabileden bir kuvvetli kimse seçelim. Herbiri ellerinde kılıçları ile Muhammedin (s.a.v.) üzerine saldırsın. Kılıç vurup kanını döksünler. Böylece kimin öldürdüğü belli olmaz. Zaruri olarak diyete râzı olurlar. Biz de O'nun diyetini verir, bu sıkıntıdan kurtuluruz dedi. Şeyhi Necdi kılığında aralarına katılan Şeytan da bu fikri beğendi ve hararetle tasdik etti.

Onlar bunun hazırlığı içindeyken Allahü teâlâ, Resûlüne hicret emri verdi. Cebrâil (a.s.) gelerek müşriklerin kararını ve o gece yatağında yatmamasını bildirdi. Peygamberimiz (s.a.v.), Hz. Ali'yi kendi yatağında yatmasını ve bıraktığı emanetleri sahiplerine vermesini söyledi. **"Bu gece yatağımda yat uyu, şu hırkamı da üzerine ört! Korkma sana hiç bir zarar gelmez."** buyurdu. Geceleyin Yâsin sûresinin ilk sekiz âyetini okuyarak, kendisini öldürmek için evini sarmış kâfirlerin üzerine bir avuç toprak saçtı ve evinden çıktı. Müşriklerin hiçbiri onu göremedi. Peygamber efendimizin saçtığı topraktan o gün kime isabet ettiyse daha sonra Bedir Savaşında öldürüldü.

Safer ayının yirmiyedinci Perşembe günü, Peygamberimiz (s.a.v.) ve Hz. Ebû Bekir yanlarına bir miktar yiyecek alarak, bir kılavuz ile birlikte yola çıktılar. Bir saatlik mesafedeki Sevr dağında bulunan mağaranın önüne geldiler. Mağara'ya Resûlullahtan (s.a.v.) izin alarak önce Hz. Ebû Bekir girdi, içeriyi dikkatlice gözden geçirdi. Gördüğü çok sayıdaki delikleri, yılan ve akrep çıkmaması için, gömleğini parçalayarak kapattı. Açık kalan bir deliği de ayağı ile kapayıp

Peygamber efendimizi içeri davet etti. Resûlullah'ın (s.a.v.) içeri girmesinden sonra Allahü teâlâ'nın emriyle bir örümcek kapıya ağını ördü ve bir çift güvercin yuva yaparak yumurtladı. Sabaha kadar evin çevresinde bekleyen müşrikler sabahleyin içerde Hz. Ali'yi görünce şaşırdılar. Resûlullah'ı (s.a.v.) yatağında bulamayan müşrikler, her tarafı aramaya başladılar. Hz. Ebû Bekir'in evine gittiler orada da bulamadılar, iz takip ederek Sevr dağındaki mağaranın önüne geldiklerinde, bir örümceğin mağaranın ağzını örmüş ve bir güvercinin de yuva yapmış olduğunu gördüler. İçeriye bakmadan geri döndüler. Allahü teâlâ, bu mucize ile Peygamberini ve O'nun arkadaşı Hz. Ebû Bekir'i müşriklerin kötülüklerinden korudu. Ayaklarının ucuna baksalardı her ikisini de göreceklerdi. Bu durum karşısında Resûlullah (s.a.v.) için endişelenen Hz. Ebû Bekir'i Peygamberimiz teselli etdi ve Ona"Sen üzülme, Allah bizimle beraberdir" buyurdu.
Mağarada Peygamber efendimiz (s.a.v.) başını Hz. Ebû Bekir'in dizine koyarak bir miktar uyumuştu ki, bir yılan Hz. Ebû Bekir'in delik üzerine koyduğu ayağını ısırdı. Izdırapla gözlerinden yaş aktı. Peygamberimiz (s.a.v.) uykudan uyanıp, **"Yâ Ebâ Bekir! Seni ağlatan şey nedir?"** diye sorunca, Hz. Ebû Bekir de "Ayağımı birşey ısırdı, canım yandı. Fakat anam, babam sana fedâ olsun, yâ Resûlallah!" dedi. Hemen Peygamberimiz yılanın soktuğu yere mübârek tükrüğünü sürdü ve Allahü teâlânın izniyle Hz. Ebû Bekir iyileşti. Peygamberimiz (s.a.v.) ve Hz. Ebû Bekir üç gün üç gece bu mağarada kaldı. Hz. Ebû Bekir'in oğlu Abdullah, Mekke'de duyduklarını, geceleyin mağaraya gelip, haber veriyor, Ebû Bekir'in azadlı kölesi ve sürülerinin çobanı Âmir bin Füheyre ise geceleri süt getiriyor ve izleri yok ediyordu.
Rebiülevvelin birinci Pazartesi günü mağaradan ayrılarak Medine'ye doğru yola çıkan Resûlullah'ı (s.a.v.) ve Hz. Ebû Bekir'i her yerde aramalarına rağmen bulamayan müşrikler âdeta çılgına dönmüşlerdi. En azılıları olan Ebû Cehil, Mekke ve civarında tellâllar bağırtarak Peygamberimizi (s.a.v.) ve Ebû Bekir'i (r.a.) bulup getirenlere ve yerlerini bildireceklere 100 deve vaad ediyordu. Onun bu vaadini duyan ve mala tamah eden baza kimseler silâhlarını alıp atlarına atlayıp yola düştüler. Bunlardan biri de Sürâka idi. Peygamber efendimize yaklaşınca Peygamber efendimiz (s.a.v.) ona bir nazar etti. Sürâka'nın atının ayakları dizlerine kadar kuma gömüldü. Sürâka şaşkına dönüp af diledi ve kurtulması için duâ istedi. Resûlullah (s.a.v.) tebessüm ederek duâ etti. Sürâka kurtuldu ve Peygamber efendimizin (s.a.v.) emri ile geri döndü. Sürâka, Mekke'nin fethinden sonra müslüman olmuştur.
Peygamber efendimiz (s.a.v.) ve Hz. Ebû Bekir (r.a.) yollarına devam ederek milâdın 622 ci senesi Eylülünün yirminci ve Rebiülevvel'in sekizinci Pazartesi günü Medine yakınlarındaki Kubâa köyüne vardılar. Bu gün müslümanların hicrî güneş yılının başlangıcı oldu. Bu senenin Mayıs ayının 16 cı Cum'a gününe tesadüf eden Muharrem ayının birinci günü de müslümanların hicrî kameri yılının başlangıcı olması, Hz. Ömer'in hilâfeti zamanında söz birliği ile kabul edildi. Birkaç gün burada kalan Peygamberimiz (s.a.v.), ilk iş olarak Kubâ mescidini yaptı. Rebiülevvelin 12. Cum'a günü Medine şehrine doğru yola çıktı. Rânûna vadisinden geçerken, öğle vakti olmuştu. Burada ilk Cum'a namazını kıldı ve ilk hutbeyi okudu. Namazdana sonra her ikisi ve yanındakiler develerine bindi ve Medine'nin yolunu tuttular.
Eshâb-ı kirâm, Peygamber efendimizin (s.a.v.) teşrifini büyük bir heyecan ile bekliyordu. Ona kavuşma şevkiyle yanıyorlardı. Yollara düşüp, ufuklara bakarak günlerce beklemişlerdi. Nihayet bir benzeri daha görülmemiş ve görülmeyecek mutluluğa kavuştular. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) Medine'ye teşrif etti.
Eshâb-ı kirâmın meşhûrlarından Enes bin Mâlik hazretleri Resûlullahın (s.a.v.) Medine-i münevvereye girdiği günden daha güzel ve neşeli bir gün görmedim buyurmuştur. O gün sevinç sedaları Medine semalarına yükseldi. Eshâb-ı kirâm sevinç gözyaşları döktü. Kadınlar ve çocuklar şiirler söylüyordu. Şu mısraları yüksek sesle terennüm ettiler.

"Tale'al-bedrü aleynâ, min seniyyât-ül-veda'
Vecebe'ş-şükrü aleynâ, Mâ de'allahü dâ
Eyyühel-meb'ûsü fina, ci'te bil-emr-il-mutâ"
"Veda yokuşundan ay doğdu üzerimize, Allah'a her duâ ettikde, şükretmek lâzım bu nimete!
Ey bize gönderilen yüce Peygamber! İtaat etmemiz gereken bir emirle geldin bize!"
Herkes Peygamberimize (s.a.v.) "Bize buyurun, yâ Resûlallah (s.a.v.)" diyerek, evlerine davet ediyorlardı. Resûl-i Ekrem efendimiz (s.a.v.) devesini serbest bıraktı. Deve ilk defa iki yetime ait bir arsaya çöktü ve çok durmadan kalktı. Biraz yürüdükten sonra ikinci olarak başka bir yere çöktü. Boran Peygamber efendimizin (s.a.v.) dayıları olan Neccâroğullarından Ebû Eyyûb-i Ensârî (r.a.) hazretlerinin evine en yakındı. Peygamberimiz, bu zâta misafir oldu. Ensâr (Medineli Müslümanlar) dîni için vatanını terk eden Muhâcir kardeşlerini barındırdı, evlerinde misafir etti, iş buldu, mülklerinden yer verdi ve her yardımı yaptı.
Bu çeşit fedâkârlık ancak İslâm kardeşliğinde vardır. Nitekim Allahü teâlâ **"Ancak mü'minler kardeştirler."** buyurarak, gerçek sevgi ve samimiyetin maddî menfaatle değil, îmân ve

inançla var olabileceğini buyurmuştur. Bu da bu derecede açıkça Ensâr ve Muhâcirînin arasında görülmektedir.
Medine'ye hicretin, İslâm tarihinde büyük önemi vardır. Hicretten sonra Müslümanlığın kolayca ve süratle yayılması sağlanmış, İslâm dininin merkezi Mekke'den Medine'ye nakledilmiş oldu. Ensâr ve Muhâcirîn bu yeni İslâm merkezinde el ele vererek İslâm dininin kuvvetlenmesi için her fedâkârlığa katlanıyorlar. Resûlullah'ın (s.a.v.) etrafında toplanarak ve İslâm dininin esaslarına uyarak yeni bir nizam ve mes'ûd bir hayat kuruyorlardı. Eski sıkıntılı ve korkulu günler arkada kalmış, inançlarından dolayı insanlara işkence yapan müşriklerin eza ve cefâ veren ellerinin uzanamayacağı Medine'de hürriyet ve emniyet havası içinde sakin, tatlı bir hayat başlamıştı. Müslümanlar bir devlet olmuşlardı. Cihad emri, burada geldi. Medine'deki kabileler arasındaki kin ve düşmanlık kalktı.

MEDİNE DEVRi

Peygamberimizin (s.a.v.) Bi'setin onüçüncü yılında 12 Rebi'ul-evvelde, milâdî 622 senesinde Medine'ye Hicreti ile on sene süren Medine devri başladı.
Bu sırada Medine'de Yemen'den gelip yerleşmiş olan Evs ve Hazrec kabileleri ve Benî Kaynuka, Beni Nadir, Benî Kureyza adında üç Yahudi kabilesi bulunuyordu. Mekkeli müslümanların gelip Medine'de bulunan müslümanlarla her bakımdan yardımlaşmak üzere kardeşlik kurmaları ile Medine'nin havası değişmişti.
İlk zamanlarda Medine'de bir mescid olmadığı için Peygamberimizin (s.a.v.) bulunduğu her yerde cemaatla namaz kılınıyordu. Daha sonra Resûlullahın Medine'ye ilk geldikleri gün devesinin çöktüğü arsa satın alınarak oraya bir mescid, Resûlullah için de bu mescide bitişik odalar yapıldı. Peygamberimiz (s.a.v.) kalmakta olduğu Eshâb-ı kirâmdan Ebû Eyyûbi Ensârî Hâlid bin Zeyd'in (r.a.) evinden mescidin bitişiğinde yapılan bu odalara taşındı (Bkz. Ebû Eyyub-i Ensârî). Yine bu arada Peygamberimiz (s.a.v.) mallarını, mülklerini Mekke'de bırakarak hicret eden müslümanlar ile Medineli müslümanlar arasında kardeşlik kurdu. Her Medineli müslüman, Mekke'den gelen müslümanlardan birini evine aldı, malına ortak etti. Evi, ailesi olmayan yetmişden fazla fakir müslüman da mescidin avlusunda yapılan sofada ikamet ettiler, bütün ihtiyaçları burada, karşılandı. Bunlara "Eshâb-ı Suffa" denildi. Bunlar Peygamberinizin (s.a.v.) yanından ayrılmaz, söylediklerini ezberler, İslâmiyeti iyice öğrenirlerdi. Medine dışındaki yerlere İslâmiyyeti öğretmek üzere bunlardan öğreticiler gönderilirdi.
Hicretin birinci yılında Medine'de mescid yapıldıktan sonra günde beş vakit ezan okunmaya başlandı. Yine bu sene Peygamberimiz (s.a.v.) Hz. Ebû Bekir'in kızı Hz. Âişe ile evlendi.
Müslümanlar Medine'ye hicret ettikten sonra da müşrikler düşmanlıklarını devam ettirdiler. Her sene hac mevsiminde çevreden Kâ'bedeki putlara tapmak için gelen Arab kabilelerinden kazanç sağlayan müşrikler bu kazancın ellerinden kaçması endişesine kapıldılar. Ayrıca Mekkeli müşriklerin Şam ticâret yolu da Medine yakınından geçiyordu. Bu yolun da kapanmasından korkan müşrikler, yeni çareler arıyorlardı. Hicretten sonra Medine'de birleşen müslümanların karşısında; Mekkeli müşrikler, Medinede ve çevresinde bulunan Yahudiler ve münafıklar olmak üzere üç çeşit düşmanları vardı. Bu bakımdan tehlike daha çok artmıştı. Böylesine mühim ve tehlikeli bir durum karşısında Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından yeni tedbirler alındı. Medine'de bulunan Evs ve Hazrec kabileleri arasındaki anlaşmazlıkları düzeltip onları birbirine dost yaptı. Yahudi kabileleri ile de bir anlaşma yapıldı. Bu anlaşmaya göre; Yahudiler kendi dinlerinde serbest kalacak, ancak Medine'ye dışardan yapılacak her türlü düşman saldırısına karşı müslümanlarla birlikte vatanlarını müdafaa edeceklerdi. Yahudilerle müslümanlar arasında bir anlaşmazlık çıkarsa, Resûlullahın hakemliğini kabul edeceklerdi. Bundan başka Mekke civarında bulunan diğer kabileler ile sulh antlaşması yaptı. Mekkelilerin Şam ticâret yolu kapatıldı. Medine'de bulunan müslümanların ilk nüfus sayımı yapılıp binbeşyüz civarında bulunan müslümanlar için nüfus defteri tutuldu. Peygamberimiz (s.a.v.) Medine'nin asayişini korumak, düşmanların durumunu kontrol etmek için de devriyeler tertipledi. Muhtemel düşman saldırılarına karşı nöbet tutuluyordu. Düşman hücum etmedikçe ve tecavüze uğramadıkça savaş yapmamak üzere hazırlanan bu keşif kollarına (seriyye) denir. Beş ile dört yüz kişi arasında değişen bu seriyyeler Hz. Hamza'nın, Hz. Ubeydetübni Hâris'in ve Hz. Sa'd bin Ebî Vakkas'ın komuta ettiği seriyye olmak üzere üç seriyye hazırlanmıştı. Hicretin ikinci yılında cihada, düşmanla harbe izin verildi. Önce yalnız müdafaa etmek suretiyle izin verilmesi üzerine ilk gazâlar yapılmaya başlandı.
Peygamberimizin bizzat idare ettiği savaşlara "Gazâ", başında bulunmadığı askerî harekâta da "Seriyye" adı verildi. Medine devrinde yapılan gazâların sayım yirmidir. Seriyyeler ise daha fazladır. Cihada izin verilmesi Kur'ân-ı kerîmde Hicr sûresi 39-41 âyetlerinde, Hac sûresi 39. âyetinde, Bekara sûresi 190, 192 ve 193. âyetlerinde bildirilmektedir. Hicretin ikinci yılı olaylarından müdafaa için cihada izin verilmesinin yanında bir diğer hadîse de, daha önce Kudüs'e karşı namaz kılınmakta iken Allahü teâlânın Kâ'be'ye yönelerek namaz kılmayı

emretmesi ile kıble değişti. Kıblenin değiştiğini, Kâ'be'ye yönelerek namaz kılınmasını emreden Bekara sûresi 144. âyeti nazil olunca Müslümanların kıblesi Kâ'be oldu. Kıblenin Kâ'be olmasından bir ay ve hicretten 18 ay sonra Şaban ayının 10. günü Bedir gazâsından bir ay önce oruç farz oldu. Yine bu sene Ramazan ayında teravih namazı kılınmaya başlandı ve sadaka-yı fıtr vermek vacip oldu. Hicretin ikinci senesinde Ramazan ayında zekât vermek de farz oldu. Hicretin ikinci yılında Zilhicce ayında da Kurban kesmek ve bayram namazı kılmak vacip oldu.

BEDİR SAVAŞI

Muhammed aleyhisselâm Medine'ye hicret ettikten sonra. Medine'de bütün işleri ve münâsebetleri belli bir tertibe koyup, müslümanları güçlü bir duruma getirdi. Böylece İslâmiyet her geçen gün yayılıyor ve müslümanlar da kuvvetleniyordu. Diğer taraftan Mekkeli müşrikler ise Müslümanlar üzerine saldırmak için devamlı hazırlık yapıyorlar ve savaş için bahaneler arıyorlardı. Nihayet miladı 624 ve hicretin ikinci yılında müşriklerin bin kişilik bir orduyla Medine'ye yürümeleri üzerine, Medine dışında Bedir denilen yerde Bedir Savaşı yapıldı. Bu savaşta Müslümanların sayısı 313 kişi idi. Müşriklerle yapılan bu ilk savaşta Müslümanlar ilk parlak zaferi kazandılar. Başta Ebû Cehil olmak üzere müşriklerin ileri gelenleri bu savaşta öldürüldü. Yine bir kısım ileri gelenleri olmak üzere 70'i esir alındı. Peygamberimiz (s.a.v.) bu esirlerin bir kısmını fidye karşılığı, okuma yazma bilenleri de Medineli 10 çocuğa okuma yazma öğretmek şartıyla serbest bıraktı. Bu hadîse Mekke'den ve Medine'den bir çok kimsenin müslüman olmasına sebep oldu.

Bedir Savaşında Müslümanların galip gelmesi, Medine'de bulunan Yahudileri endişelendirmişti. Münafıklarla birleşen Benî Kaynuka Yahudileri, Peygamberimizle (s.a.v.) yaptıkları vatandaşlık anlaşmasını bozarak harbe karar verdiler. Bunun üzerine yapılan Benî Kaynuka gazasında yenilip teslim olan Yahudiler Medine'den çıkarıldı.

Muhammed aleyhissselâm müşriklere önce İslâm'ı anlatarak ve nasihat ederek imân etmelerini bildirdi. Yine imân etmeyip düşmanlık yapmalarına sabrederek, onları daima îmân etmeye çağırdı. Nihayet Allahü teâlânın önce müdafaa, sonra da haktan kaçınanlara cihad emriyle savaş yaptı. Bu savaşlardan ilki olan Bedir Savaşında müşrikler ağır bir yenilgiye uğradı. Müslümanlar ise artarak kuvvetlendi. Günden güne İslâmiyyet yeni vak'alarla yayıldı.

Hicretin üçüncü yılında meydana gelen başlıca hadîseler şunlardır:

Sevik gazvesi, Necd gazvesi, Zeyd bin Hârise Seriyyesi, Muhammed hin Mesleme Seriyyesi yapıldı. Peygamberimiz (s.a.v.) kızı Ümmü Gülsüm'ü, Hazret-i Osman ile evlendirdi Hazret-i Ömer'in kızı Hafsa'yı kendi nikâhlarına aldılar. Hazret-i Ali'nin oğlu, Hazret-i Hasan dünyâya geldi Şevval ayında Uhud gazvesi yapıldı.

UHUD SAVAŞI

Bedir savaşında yenilen müşrikler bir yıl sonra da 3000 kişilik bir kuvvetle Medine üzerine yürüdüler. Peygamberimiz müşriklerin bu saldırısına karşı 1000 kişilik bir ordu ile düşmanı Uhud dağında karşıladı. Bir müdafaa savaşı olan Uhud Savaşında Peygamberimizin (s.a.v.) mübârek dişi kırıldı, mübârek yüzü kanadı ve mübârek dudağı yaralandı. Hz. Hamza şehîd edildi. Bundan başka Muhâcir ve Ensâr'dan yetmiş sahâbî şehîd oldu.

Uhud Savaşından sonra hicretin dördüncü yılında Beni Nadir gazâsı yapıldı. Daha önceden Peygamberimizle (s.a.v.) anlaşma yapan Yahudi kabilelerinden Beni Nadir kabilesi Uhud Savaşından sonra Peygamberimize (s.a.v.) suikast yapmaya kalkışarak anlaşmayı bozdular. Münafıkların kendilerini destekleyeceklerini söylemeleri üzerine anlaşmayı yenilemeye yanaşmayan Beni Nadir kabilesi ile yapılan savaşta, bu kabile Medine'den çıkarıldı. Böylece müslümanların Medine'deki durumu daha da kuvvetlendi. Hicretin dördüncü yılında müşrikler, Medine'den çıkarılan Yahudiler ve münafıklar çok tehlikeli bir hal almışlar, her fırsatta saldırmaya hazırlanıyorlardı. Peygamberimiz (s.a.v.) bu düşmanlara karşı korunma ve savunma tedbirleri aldı. Bir taraftan da İslâmiyyeti yaymak için çevrede bulunan kabilelere Eshâb-ı kirâmdan heyetler gönderiyordu. Onlar da gittikleri yerlerde İslâmiyeti anlatıyor, insanları îmân etmeye davet ediyorlardı.

Medine civarında bulunan iki kabile Peygamberimize (s.a.v.) elçi göndererek kendilerine İslâmiyeti öğretmek üzere muallim (öğretmen) istediler. Bu istek üzerine Eshâb-ı kirâmdan on kişi gönderildi. Reci denilen yere vardıklarında 200 kişilik bir düşman hücumuna uğrayan bu heyetten 8 kişi şehîd oldu. Bu hadîseye "Reci vakası" denir. Yine Necid şeyhi Ebû Bera'nın Medine'ye gelip kendilerini irşad için muallimler istemesi üzerine irşad için Eshâb-ı kirâmdan 70 kişilik bir heyet gönderilmişti. Eshâb-ı Suffa'dan olan bu irşad heyeti "Bir-i Mâûne" denilen yere vardıklarında, Necidliler verdikleri teminata rağmen ihanet ederek üzerlerine gönderdikleri bir ordu tarafından yetmişini de şehîd ettiler. Bu hadîse de "Bir-i Mâûne faciası" adı ile bilinmektedir.

Şarap (içki) içmeyi harâm kılan âyet-i kerîme de hicretin dördüncü yılında indi. Peygamberimiz (s.a.v.) bu yılda Hz. Ümm-i Seleme ile evlendi. Hz. Ümmî Seleme'nin kocası Uhud Savaşında yaralanmış, sonra da vefât etmişti. Peygamberimiz

(s.a.v.) ihtiyar ve çocukları olan Hz. Ümmü Seleme'yi kendisine nikâhlayarak zor durumdan kurtarıp himayesine aldı.

HENDEK SAVAŞI

Hicretin beşinci yılında Hendek Savaşı yapıldı. Müşriklerin Medine üzerine yaptıkları üçüncü ve son saldırı olan bu savaş, Beni Nadir Yahudileri ve müşriklerin beraberce hazırladıkları onbin kişilik bir orduya karşı Peygamberimiz (s.a.v.) Medine'nin etrafına geniş ve derin bir hendek kazdırıp üç bin kişilik bir ordu ile düşmana karşı durdu. Bir ay süren kuşatmada Medine'de bulunan Benî Kureyza Yahudileri de Peygamberimizle (s.a.v.) yaptıkları anlaşmayı bozarak müslümanları arkadan vurmaya kalkıştılar. Neticede kuvvetli bir fırtınaya ve şiddetli yağmura tutularak darmadağın olan düşman ordusu perişan bir halde paniğe kapılarak Mekke'ye döndü. Bu hadîse Kur'ân-ı kerîmde Ahzab sûresi 9. âyetinde şöyle bildirilmektedir: **"Ey îmân edenler! Allah'ın size olan nimetlerini hatırlayınız. Hani ordular saldırmıştı da, biz onların üzerine bir rüzgar ve sizin görmediğiniz (meleklerden) ordular göndermiştik."** Bu savaştan sonra Peygamberimiz (s.a.v) **"Artık nöbet sizindir. Bundan sonra Kureyş sizin üzerinize gelemez"** buyurdu.

Peygamberimiz (s.a.v.) Hendek Savaşından Medine'ye dönünce Eshâb-ı kirâma silahlarını çıkarmadan Hendek, Savaşı sırasında ihanet ederek müşrikler ile birleşip müslümanları arkadan vurmak isteyen Benî Kureyza Yahudileri üzerine hareket emri verdi. Neticede teslim olan bu kabileye haklarında verilen hüküm uygulandı.

Teyemmüm âyeti ve haccın farz olduğunu bildiren âyet de hicretin beşinci yılında nazil oldu.

Hicretin altıncı yılında Mekke dışındaki müşrikler ile Müreysi Gazası yapıldı. Mekkeli müşriklerin İslâmiyeti resmen bir devlet olarak tanımak zorunda kaldıkları Hudeybiye antlaşması da bu yılda yapıldı. Yine bu yılda Peygamberimiz (s.a.v.) bütün insanlara Peygamber olarak gönderildiğini bildirmek ve İslâmiyeti her tarafa yaymak için Bizans, İran, Habeş, Mısır, Gassan ve Yemame hükümdarlarına elçiler göndererek onları İslâma davet etti. Peygamberimizin (s.a.v.) bu daveti karşısında Habeş Hükümdarı müslüman oldu. Bizans İmparatoru elçiye iyi muamele yaptı. Mısır valisi Peygamberimize (s.a.v.) hediyeler gönderdi. İran Şahı ve Gassan Beyi ise elçilere hakaret ederek sert davrandılar. Yemame Beyi ise boş ve mânâsız tekliflerde bulundu.

Hicretin yedinci senesinde, İslâmiyet Arap yarımadasında süratle yayılmaya başladı ve düşmanlar oldukça tesirsiz hale getirildi. Bu yılda vuku bulan mühim hadîselerden biri de Hayber'in fethidir. Peygamberimizin (s.a.v.) Medine'ye hicret etmesinden sonra antlaşma yaptığı Yahudi kabileleri daha sonra bu antlaşmayı bozarak Mekkeli müşriklerle birleşip müslümanlara ihanet etmeleri sebebiyle birer birer Medine'den çıkarılmışlardı. Bu yahudi kabilelerinden Beni Nadir kabilesi Hayber'e yerleşmişti. Peygamberimiz (s.a.v.) binaltıyüz kişilik bir ordu ile Hayber üzerine gitti ve bir hafta süren kuşatmadan sonra Hayber feth edildi. Böylece yahudi tehlikesi ve fitnesi ortadan kaldırıldı. Yine bu yılda Peygamberimiz (s.a.v.) Eshâb-ı kirâmdan iki bin kişi ile Mekke'ye gidip Kâ'be'yi tavaf etti. Mekkeliler üzerinde büyük bir tesir bırakan bu ziyâret üzerine bir çok meşhûr kimse müslüman oldu. İslâm'ın ilk yıllarında Mekke'den Habeşistan'a hicret eden müslümanlar da bu yılda Medine'ye geldiler.

Hicretin sekizinci yılında Mûte Savaşı yapıldı. Peygamberimizin (s.a.v.) gönderdiği bir elçinin şehîd edilmesi üzerine yapılan bu savaş, yüzbin kişilik Rum ordusuna karşı üç bin müslümanın çok büyük kahramanlıklar gösterdiği bir savaştı. Bu savaştan geri çekilmek zorunda kalan Rumların müslümanlara karşı olan tutumu iyice kırıldı.

MEKKE'NÎN FETHİ

Hicretin sekizinci yılında vuku bulan hadîselerin başında Mekke'nin fethi yer alır. Peygamberimiz (s.a.v.) ile on sene müddetle Hudeybiye antlaşmasını imzalayan Kureyşliler, daha iki yıl geçmeden antlaşmayı bozdular. Peygamberimiz (s.a.v.) Kureyşlilerden yapılan antlaşmaya uymalarını istedi. Müşrikler buna yanaşmayınca Peygamberimiz (s.a.v.) onbin kişilik bir kuvvet ile Mekke üzerine yürüdü. Arap yarımadasında puta tapıcılığın merkezi olan Mekke feth edildi. Kâ'be'deki putlar kırılıp Kâ'be putlardan temizlendi. Yirmi yıldan beri müslümanlara amansız düşmanlık yapan müşriklerin de gücü tamamen kırıldı. Peygamberimiz (s.a.v.)'in affına kavuşup, çoğu müslüman oldu. Mekke'nin fethinden sonra Hevazin ve Sakif kabileleri, Sa'doğulları gibi bazı küçük kabileleri de yanlarına alarak 20 bin kişilik bir ordu ile harekete geçtiler. Peygamberimiz (s.a.v.) 12 bin kişilik bir ordu ile üzerlerine gidip bu müttefik müşrik ordusunu mağlup etti. Yenilen bu düşman kabileler Taif'e sığınarak yeniden savaşa hazırlanmaya başladılar. Peygamberimiz (s.a.v.) Tâif'i 20 gün kuşatma altında tuttuktan sonra muhasarayı kaldırdı. Bir sene sonra da Taifliler kendi istekleriyle müslüman oldular.

Hicretin dokuzuncu yılı İslâmiyet'in Arap yarımadasında büyük bir süratle yayıldığı bir yıl oldu. Bir taraftan bölük bölük insanlar Medine'ye gelip müslüman oluyor, bir taraftan da İslâmiyeti kabul eden kabilelerin dînî ve idari işlerini yürütmek için çevreye memurlar ve'valiler gönderiliyordu. Bu sırada çevrede İslâm'ın yayılmasını engellemek isteyen devletler vardı. Bunlardan biri de o zamanın en güçlü devletleri

arasında yer alan Bizans'dı. Bizans Kayseri Heraklius Mûte Savaşı'ndan beri Arap yarımadasını istilâ ederek İslâmiyetin yayılmasına son vermek istiyordu. Heraklius, Hıristiyan Arapların ve diğer bir takım kabilelerin de desteğini alıp, kendisi de 40 bin kişilik bir ordu toplayarak Medine üzerine yürümeye hazırlanmıştı. Peygamberimiz (s.a.v.) bu durumu haber alınca otuz bin kişilik bir ordu hazırladı. Bu hazırlıkta Eshâb-ı kirâm mallarını da vererek fiilen büyük bir fedâkârlık gösterdi. İslâm ordusu Tebük'e geldiği sırada müslümanların bu hazırlığını işiten Bizanslılar savaşmaktan çekinip geri dönmüşlerdi. Peygamberimiz (s.a.v.) ordusuyla Tebük'te 20 gün kaldı, Şam'da bulaşıcı bir hastalık olan Taun (veba) salgını olduğunu duyunca Medine'ye döndü, Böylece Bizans'ın mukavemeti iyice kırılmış oldu ve İslâmiyetin şanı, şerefi her tarafta duyuldu.

Peygamberimiz (s.a.v.) Mekke devrinde müşrikler, Medine devrinde ise müşrikler, yahudiler ve münafıklar olmak üzere üç çeşit düşmanla karşılaştı. Bunlardan müşrikler ve yahudilerle yaptığı savaşlar neticesinde onları mağlup ederek düşmanlıklarına son verdi Münafıklar ise düşmanlıklarına sinsice ve gizlice devam ediyorlardı. Bu münafıkların müslümanlara yaptıkları gizli düşmanlıklardan biri de, müslümanlar arasına fitne sokmak maksadıyla Peygamberimizin (s.a.v.) Medine'ye hicreti sırasında yaptırdı **"Temeli takva üzerine atıldı"** buyurulan Kubâ mescidi karşısında Mescid-i Dırar'ı yapmalarıdır. Münafıkların Kubâ mescidinin cemaatini bölmek gibi birçok bozuk ve nifak düşüncelerle yaptıkları bu mescit, Tevbe sûresi 107 ve 108. âyetlerinin nazil olması üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) tarafından yıktırıldı Bu hadîseden iki ay sonra da münafıklar, başları Abdullah bin Übey'in ölmesi ile dağıldı ve müslümanlara karşı düşmanlık faaliyetleri sona erdi. Böylece hicretin dokuzuncu yılında İslâm'ın belli başlı düşmanlarının karşı durma ve engelleme güçleri çok mühim bir derecede sona erdirildi.

Bu yılın mühim bir hadîsesi de çevreden Medine'ye akın akın heyetlerin gelmesidir. Bu bakımdan bu yıla "Senet-ül-Vüfûd=Elçiler yılı denildi. Peygamberimize (s.a.v.) gelen bu heyetler; ya müslüman olmak için veya müslüman olduklarını bildirmek üzere yahut da kabul ettikleri İslâmiyet'in esaslarını öğrenmek için geliyorlardı. Peygamberimiz müslüman olan bu kabilelere İslâmiyet'i öğretmek, işlerini yürütmek üzere muallimler ve valiler gönderdi.

Hicretten önce îmân etmemiş olan ve hicretin sekizinci yılında Taif muhasarası sırasında Peygamberimize (s.a.v.) karşı çıkan Taifliler de hicretin dokuzuncu yılında Tebük seferinden sonra herkesten önce heyet göndererek müslüman oldular.

İslâm'ın beş şartından biri olan hac da hicretin dokuzuncu yılında farz kılındı. Âl-i İmrân sûresinin 96 ve 97. âyetleri nazil olunca Peygamberimiz (s.a.v.) bunu Eshâb-ı kirâma bildirdi. O sene Hz. Ebû Bekir'i üç yüz kişilik bir kafileye Hac emiri tayin etti. Bu kafilede bulunan Eshâb-ı kirâm Hz. Ebû Bekir'in emirliğinde Mekke'ye gitti. Bu sırada "Berâe" sûresinin ilk âyetleri nazil oldu. Bu âyetlerde muahede hakkındaki bazı hükümler bildirildi. Peygamberimiz (s.a.v.) bunu bildirmek üzere Hz. Ali'yi de Mekke'ye gönderdi. O zaman Araplar arasında yaygın olan bir geleneğe göre bir antlaşma yapılır veya yapılmış olan bir antlaşma bozulursa bunu bizzat yapan veya onun tayin ettiği bir akrabası tarafından ilân olunurdu. Peygamberimiz (s.a.v.) bu iş için Hz. Ali'yi Hac kafilesinin arkasından Mekke'ye gönderdi. Hz. Ali de kafileye yetişip Mekke'ye girdiler. Hz. Ebû Bekir bir hutbe okudu. Hac ibadetini anlattı. Eshâb-ı kirâm öğretilen esaslara göre hac yaptılar. Hac ibadeti eda edilirken Hz. Ali de Mina'da "Cemre-i Akabe" denilen yerde bir hutbe okudu. Bu hutbesinde: "Ey insanlar beni size Resûlullah (s.a.v.) gönderdi, diyerek söze başladı ve Berâe sûresinin ilk âyetlerini okudu. Bundan sonra ben size dört şeyi bildirmeye memurum dedi. Bu dört hususu şöyle bildirdi:

1- Mü'minlerden başka hiç kimse Cennete giremez.
2- Bu seneden sonra hiç bir müşrik Kâ'be'ye yaklaşamayacak.
3- Hiçbir kimse Kâ'be'yi çıplak tavaf etmeyecek (O zaman müşrikler Kâ'be'yi çıplak oldukları halde tavaf ederlerdi.)
4- Her kimin Resûlullah (s.a.v.) ile antlaşması varsa, müddeti bitinceye kadar muteber olacak. Bunlar dışındakilere dört ay mühlet tanınmıştır. Bundan sonra hiç bir müşrik için ahd ve himaye yoktur.

O günden sonra hiç bir müşrik Kâ'be'yi tavaf etmeye gelmedi ve hiç kimse çıplak olarak Kâ'be'yi tavaf etmedi. Bu hususlar bildirildikten sonra müşriklerden çoğu müslüman oldu. Hac farizası yerine getirildikten sonra Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ali yanlarındaki Eshâb-ı kirâm ile Medine'ye döndüler.

Hicretin onuncu yılında İslâmiyet bütün Arap yarımadasına yayıldı. Arabistan'ın her tarafından insanlar Medine'ye geliyor, müslüman olmakla şereflenmek, ebedî se'âdete kavuşmak için birbirleriyle yarış ediyorlardı. Artık Arabistan'da müslümanlara karşı duracak hiç bir kuvvet kalmamış, İslâmiyet her tarafa hakim olmuştu. Sadece bazı Yahudi ve Hıristiyan kabileleri müslüman olmamıştı.

Peygamberimiz (s.a.v.) hicretin onuncu yılında Hâlid bin Velid'i dört yüz mücâhid ile Yemen civarında bulunan Hâris bin Ka'boğullarını İslâm'a davet etmek üzere gönderdi. Hâlid bin Velid (r.a.) Resûlullahın (s.a.v.) emri üzerine bu kabileyi üç gün üst üste İslâm'a davet etti. Onlar da davete icâbet ederek

müslüman oldular. Yine bu yılda Peygamberimiz (s.a.v.) Necranlı Hıristiyanlar ile sulh anlaşması yaptı. Bu Hıristiyanlardan bir kısmı daha sonra kendiliklerinden müslüman oldu. Bu sene Hz. Ali de, Eshâb-ı kirâmdan üçyüz kişi ile birlikte Yemen'de bulunan Medlec kabilesini İslâm'a davet etmek için gönderildi. Önce karşı durdu ise de neticede bu kabile de müslüman oldu. Peygamber efendimiz (s.a.v.) bu sene İslâmiyet'in yayıldığı bütün beldelere valiler ve zekât toplamak üzere görevliler (amil, Sai) gönderdi. Peygamberimiz (s.a.v.) Veda haccını da hicretin 10. yılında yaptı.

VEDA HACCI

Hicretin onuncu senesinde Peygamber efendimiz (s.a.v.) hac için hazırlanıp, Medine'deki müslümanlara da hac için hazırlanmalarını emir buyurdu. Medine dışında bulunan müslümanlara da haber gönderdi. Bu haber üzerine binlerce müslüman Medine'de toplandı. Hazırlıklar tamamlanınca Peygamberimiz (s.a.v.) Zilka'de ayının 25. günü 40 bin kişilik bir kafile ile öğle namazından sonra Medine'den hareket etti, 100 tane de kurbanlık deve götürdü. 10 gün süren yolculuktan sonra Zilhicce ayının 4. günü Mekke'ye vardılar. Yemen'den ve diğer beldelerden hac yapmak üzere gelenlerin de katılmasıyla müslümanların sayısı 124 bine ulaştı. Sevgili Peygamberimiz (s.a.v.) Zilhicce'nin 8. günü Mina'ya, 9. günü (Arefe günü) Arafat'a gitti. Arafat vadisinin ortasında öğleden sonra "Kusvâ" adındaki devesinin üstünde Veda Hutbesini okudu. O gün Eehâb-ı kirâm ile vedalaştı.

VEDA HUTBESİ

Ey insanlar!

Sözümü iyi dinleyiniz! Bilmiyorum, belki bu seneden sonra sizinle burada ebedi olarak bir daha birleşemiyeceğim.

İnsanlar! Bugünleriniz nasıl mukaddes bir gün ise, bu aylarınız nasıl mukaddes bir ay ise, bu şehriniz (Mekke) nasıl mübârek bir şehir ise, canlarınız, mallarınız, namuslarınız da öyle mukaddestir. Her türlü tecavüzden korunmuştur.

Eshâbım! Yarın Rabbinize kavuşacaksınız ve bugünkü her hâl ve hareketinizden muhakkak sorulacaksınız. Sakın benden sonra eski sapıklıklara dönüp de birbirinizin boynunu vurmayınız! Bu vasiyetimi burada bulunanlar, bulunmayanlara bildirsin. Olabilir ki bildirilen kimse, burada bulunup işitenden daha iyi anlıyarak muhafaza etmiş olur.

Eshâbım! Kimin yanında bir emanet varsa onu sahibine versin!, Faizin her çeşidi kaldırılmıştır, ayağımın altındadır. Lâkin borcunuzun aslını vermek gerektir. Ne zulmediniz, ne de zulme uğrayınız. Allah'ın emriyle faizcilik artık yasaktır. Cahiliyyetten kalma bu çirkin âdetin her türlüsü ayağımın altındadır, ilk kaldırdığım faiz de Abdulmuttalib'in oğlu (amcam) Abbas'ın faizidir.

Eshâbım! Cahiliyet devrinde güdülen kan davaları da tamamen kaldırılmıştır. Kaldırdığım ilk kan dâvası Abdulmuttalib'in torunu (amcamoğlu) Rebîa'nın kan davasıdır.

Ey insanlar! Harb edebilmek için harâm ayların yerlerini değiştirmek, şüphesiz ki küfürde çok ileri gitmektir. Bu, kâfirlerin kendisiyle dalâlete düşürüldükleri bir şeydir. Bir sene helâl olarak kabul ettikleri (bir ayı) öbür sene harâm olarak ilân ederler. Cenab-ı Hakkın helâl ve harâm kıldıklarının sayısına uydurmak için bunu yaparlar. Onlar Allah'ın harâm kıldığını helâl, helâl kıldığını da harâm ederler.

Hiç şüphe yok ki, zaman Allahü teâlâ'nın yarattığı gündeki şekil ve nizamına dönmüştür.

Ey insanlar! Bugün şeytan sizin şu topraklarınızda yeniden tesir ve hakimiyetini kurma gücünü ebedî sûrette kaybetmiştir. Fakat siz; bu kaldırdığım şeyler dışında, küçük gördüğünüz işlerde ona uyarsanız bu da onu memnun edecektir. Dininizi korumak için bunlardan da sakınınız!

Ey insanlar! Kadınların haklarını gözetmenizi ve bu hususta Allah'tan korkmanızı tavsiye ederim. Siz kadınları, Allah emaneti olarak aldınız; onların namuslarını ve iffetlerini Allah adına söz vererek helâl edindiniz. Sizin kadınlar üzerinde hakkınız, onların da sizin üzerinizde hakları vardır. Sizin kadınlar üzerindeki hakkınız, onların, aile mahremiyetinizi sizin hoşlanmadığınız hiç bir kimseye çiğnetmemeleridir. Eğer râzı olmadığınız herhangi bir kimseyi aile yuvanıza alırlarsa, onları hafifçe dövüp sakındırabilirsiniz. Kadınların da sizin üzerinizdeki hakları, meşru bir şekilde, her türlü yiyim ve giyimlerini temin etmenizdir.

Ey Mü'minler! Size bir emanet bırakıyorum ki, ona sıkı sarıldıkça yolunuzu hiç şaşırmazsınız. O emanet Allah'ın kitabı Kur'ân-ı kerîmdir.

Ey mü'minler! Sözümü iyi dinleyiniz ve iyi muhafaza ediniz! müslüman müslümanın kardeşidir ve böylece bütün müslümanlar kardeştir. Din kardeşinize ait olan herhangi bir hakka tecavüz, başkasına helâl değildir. Meğer ki, gönül hoşluğu ile kendisi vermiş olsun.

Eshâbım! Nefsinize (kendinize) de zulmetmeyiniz. Kendinizin de üzerinizde hakkı vardır.

Ey insanlar! Allahü teâlâ her hak sahibine hakkını (Kur'an'da) vermiştir. Varise vasiyete lüzum yoktur. Çocuk kimin döşeğinde doğmuşsa ona aittir. Zina eden için mahrumiyet vardır. Babasından başkasına ait soy iddia eden soysuz, yahut efendisinden başkasına intisaba kalkan nankördür. Allah'ın gazabına, meleklerin ve bütün müslümanların lânetine uğrasın! Cenab-ı Hak, bu gibi insanların ne tevbelerini, ne de adalet ile şehâdetlerini kabul eder.

Ey İnsanlar! Rabbiniz birdir. Babanız da birdir; hepiniz Âdem'in çocuklarısınız. Âdem ise, topraktandır. Allah yanında en kıymetliniz, takvası çok olanınızdır. Arabın arab olmayana bir üstünlüğü yoktur. Üstünlük ancak takva iledir.
Ey insanlar! Yarın beni sizden soracaklar, ne diyeceksiniz!
Eshâb-ı kirâm (Allah'ın dinini tebliğ ettin. Vazifeni yerine getirdin. Bize vasiyet ve nasihatte bulundun, diye şehâdet ederiz, dediler).
Bunun üzerine Resûl-i ekrem efendimiz (s.a.v.) mübârek şehâdet parmağını kaldırıp, sonra cemaat üzerine çevirip indirerek; "Şahid ol yâ Rab! Şahid ol yâ Rab! Şahid ol yâ Rab!" buyurdu.
Peygamberimiz (s.a.v.) Veda Hutbesini okuduğu gün, Mâide sûresinin üçüncü âyeti; **"Bugün sizin dininizi kemâle erdirdim. Üzerinize nimetimi tamamladım. Size din olarak İslâm dinini seçtim"**meâlindeki âyet-i kerîme nazil oldu.
Peygamberimiz (s.a.v.) bu âyet-i kerîmeyi Eshâb-ı kirâma okuyunca, Hz. Ebû Bekir ağlamaya başladı. Eshâb-ı kirâm ağlamasının sebebini sorunca (Bu âyet, Resûlullahın (s.a.v.) vefâtının yakın olduğuna delâlet ediyor. Onun için ağlıyorum.) buyurdu.
Peygamberimiz (s.a.v.) Mekke'de 10 gün kalıp, Veda Haccını yaptı ve Veda Tavafı yaparak Medine'ye döndü. Veda Haccından sonra Eshâb-ı kirâm geldikleri yerlere gidip, Resûlullahın bildirdiği ve emrettiği şeyleri oralarda anlattılar.
Hicretin onuncu yılında vuku bulan bir hadîse de Peygamberlik iddiasında bulunan yalancıların ortaya çıkmasıdır. Bunlardan birisi Yemen'de ortaya çıkan Esved-i Ansîdir. Peygamberimizin (s.a.v.) emri üzerine Esved-i Ansî Yemen'deki müslümanlar tarafından evinde öldürüldü. Diğeri de Müseylemet-ül-Kezzab'dır. Peygamberimizin (s.a.v.) vefâtından sonra Ebû Bekir (r.a.), Müseyleme üzerine Hâlid bin Velid kumandasında bir ordu gönderdi. Müseyleme de öldürüldü.
Peygamberimiz (s.a.v.) hicretin onbirinci yılında hastalanıp, vefâtından kısa bir zaman Önce müslümanlar için büyük bir tehlike olan Bizans üzerine gönderilmek üzere Üsame bin Zeyd komutasında bir ordu hazırladı. Ordu hareket etmek üzere iken Resûlullahın hastalığının artması üzerine hareket etmedi. Bu ordu daha sonra Hz. Ebû Bekir'in halifeliğinin ilk günlerinde Bizans üzerine gidip parlak zaferler kazandı.
Sevgili Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın vefâtı da bu yılda oldu.
VEFATI
Peygamberimiz (s.a.v.) Veda Haccında Mina'da bulunduğu sırada, **"Allah'ın yardımı ve Zafer günü gelip insanların Allah'ın dinine akın akın girdiklerini görünce, Rabbini överek, tesbih et! O'ndan af dile! Çünkü O, tevbeleri daima kabul eder."** meâlindeki en son nazil olan Nasr sûresi indiğinde Peygamberimiz (s.a.v.) kızı Hz. Fâtıma'yı çağırıp **"Bana kendi vefâtım haber verildi."** buyurdu. Bunun üzerine ağlamaya başlayan Hz. Fâtıma'ya **"Ağlama zira benim ehlimden bana ilk kavuşan sen olacaksın"** buyurdu.
Cebrâil aleyhisselâm Peygamber Efendimize (s.a.v.) her sene o zamana kadar nazil olan âyetleri okumak üzere de bir kere gelirdi. Vefat edeceği sene iki kere gelip Kur'ân-ı kerîmi iki defa baştan sona okudu.
Resûlullah (s.a.v.) vefât etmeden bir müddet önce Bakî mezarlığında ve Uhud'da bulunan müslümanların kabrini ziyâret ederek onlar için duâ ve istiğfâr etti.
Bakî mezarlığında iken yanında bulunan Ebû Müveyhib'e dönerek: **"Ey Ebû Müveyhib! Ben dünyâ hazineleri ile âhiret nimetlerini seçmede serbest bırakıldım, istersen dünyâda bakî ol, sonra Cennete git, istersen Likaullah (Allah'a kavuşmak) hasıl olup Cennete gir dediler. Ben Likaullahı ve sonra Cenneti seçtim."** buyurdu.
Peygamberimiz (s.a.v.) vefâtından önce Humma hastalığına tutuldu. Bu hastalık 13 gün sürdü. Bu müddetin son 8 gününü Hz. Aişe'nin odasında geçirdi. Hastalığının ilk günlerinde ve ateşi düştüğü sıralarda mescide çıkıp Eshâbına namaz kıldırıyordu.
Hastalığının ikinci günü Hz. Ali ve Fazl bin Abbas kollarına girerek mescide teşrif etti. Minbere oturup hamd ve senâdan sonra, **"Ey Eshâbım, bilmiş olunuz ki, aranızdan ayrılmam yaklaştı. Kimin bende hakkı varsa benden istesin. Benim yanımda sevgili olan benden hakkını istesin veya helâl etsin ki, Rabbime ve rahmetine bunları ödemiş olarak kavuşayım."** buyurdu. Sonra minberden inip öğle namazını kıldırdı. Namazdan sonra tekrar minbere çıkıp namazdan önce buyurduğunu tekrar etti. Bunun üzerine Eshâbdan biri kalkıp üç dirhem alacağı olduğunu söyleyince hemen ödedi.
Peygamberimiz (s.a.v.) hastalığının arttığı günlerde Eshâb-ı kirâma yaptığı vasiyetlerden biri de şöyledir: "**Müşrikleri Arabistan'dan çıkarınız. Size gelen elçilere benim yaptığım gibi ikram ve ihsanda bulununuz."** Vefatından beş gün önce hastalığı biraz hafifledi ve mescide teşrîf edip, minbere çıkarak Eshâb-ı kirâma: **"Ey Eshâbım, hiç bir peygamber ümmeti içinde ebedi olarak yaşamadı. Biliniz ki, ben de Rabbime kavuşacağım. Muhakkak ki siz de Rabbinize kavuşacaksınız. Dünyada hiç kimse kalmaz. Herşey Allah'ın iradesine bağlıdır. Allah'ın takdir buyurduğu zaman ne öne alınır, ne de o zamandan kaçılır. Sizinle buluşacağımız yer, Kevser Havzının başıdır. Her kim benimle Kevser Havzı kenarında buluşmak isterse**

elini ve dilini korusun, günahlardan sakınsın. Ey Şahabım! Allah kullarından birini dünyâ hayatıyla âhıret hayatını seçmekte serbest bıraktı. Fakat bu kul âhiret hayatını seçti.” Hz. Ebû Bekir, Resûlullahın sözleriyle vefâtına işaret buyurduğunu anlayarak ağlamaya başladı. Peygamberimiz (s.a.v.) **“Ağlama Ya Ebâ Bekir”** buyurarak onu teselli etti ve **“Bana her bakımdan en faydalı olanınız Ebû Bekir’dir.” ve “Mescide açılan kapılardan Ebû Bekir’inki hariç hepsini kapatınız.”** buyurdu. Sonra minberden inerek Hz. Aişe’nin odasına döndü. Eshâb-ı kirâm çok üzülüp ağlamaya başladı. Bunun üzerine Peygamberimiz (s.a.v.) Hz. Ali’nin ve Fâzıl bin Abbas’ın kollarına girerek tekrar mescide teşrif etti. Minberin alt basamağına durup Eshâb-ı kirâma son hutbesini okudu ve vasıyyetini yaparak şöyle buyurdu: **“Ey Muhacirler, size Ensâr hakkında hayırlı olmanızı vasiyyet ederim. Onlar benim has cemaatimdir. Onlar sizi evlerinde misafir edip, her hususta sizi nefslerine tercih ettiler. Eshâbım! İlk muhacirlere de hürmet etmenizi vasiyyet ederim. Bütün muhacirler birbirlerine hayırlı olsunlar. Her iş Allah’ın izni ile olur. Allah’ın iradesine karşı çıkanlar sonunda mağlup olurlar. Allah’ın emrine uymak istemeyenler, muhakkak aldanırlar.”** Daha önce Hz. Ebû Bekir’den memnuniyetini belirttiği gibi bu hutbede de Hz. Ömer’den memnuniyetini belirtti ve **“Ömer benimledir, ben de onunlayım. Benden sonra hak Ömer’le beraberdir.”** buyurdu. Resûlullah (s.a.v.) bu hutbeden sonra minberden indi ve Eshâbdan ayrılıp odasına çekildi. Vefatına üç gün kala bir yatsı vaktinde namaz için ezan okunmuştu. Peygamberimiz (s.a.v.) namazın kılınıp kalınmadığını sorunca, (Cemaat sizi bekliyor yâ Resûlallah!) denildi. Resûlullah cemaate gitmek istedi. Cemaate gidecek takat bulamayınca **“Ebû Bekir’e (r.a.) söyleyin namazı kıldırsın”** buyurdu. Resûlullah (s.a.v.) bu emrini üç defa tekrarladı. Hz. Ebû Bekir üç gün cemaate namaz kıldırdı. Peygamberimiz(s.a.v.) vefât ettiği günün sabah namazı vaktinde mescide açılan odanın kapısındaki perdeyi kaldırdı. Hz. Ebû Bekir cemaate sabah namazını kıldırıyordu. Eshâbına bakıp onların namazda saf tutup durduklarını görünce sevinerek tebessüm etti. Sonra da mescide girdi. Resûlullahın (s.a.v.) teşrifini fark eden Hz. Ebû Bekir mihrabdan çekilmek üzere iken Resûlullah eliyle yerinde durması için işaret edip oturduğu yerde Hz. Ebû Bekir’e uyarak sabah namazını kıldı. O gün hastalığı hafiflemişti. Namazdan sonra Eshâb-ı kirâma dönüp: **“Ey insanlar! Siz Allahü teâlânın hıfzındasınız ve sizi Allahü teâlâya emânet ettim. Takva üzere olun. Allahü teâlâdan korkun. Allahü teâlânın emrini tutun ve itaat edin. Ben bu dâr-ı dünyâdan ayrılırım.”** buyurdu. Sonra mescidden odasına geçti. Bu, Eshâb-ı kirâmın Resûlullahı son görüşü oldu.

Resûl-i ekrem efendimiz (s.a.v.) Hz. Âişe’nin hücresine girip yattığı sırada, Üsâme bin Zeyd huzuruna geldi. Resûlullah (s.a.v.) 23 senelik Peygamberlik müddetinde son olarak hazırladığı Suriye tarafında Bizans üzerine gidecek olan orduya kumandan tayin ettiği Üsâme bin Zeyde hareket etmesini buyurdu. Bu sırada Peygamberimizin (s.a.v.) hastalığı şiddetlendi. Kızı Hz. Fâtıma’yı yanına çağırıp kulağına birşeyler söyledi. Hz. Fâtıma ağlamaya başladı. Sonra ikinci defa birşeyler söyleyince Hz. Fâtıma güldü. Resûlullah (s.a.v.) kızı Hz. Fâtıma’ya vefât edeceğini söyleyince Hz. Fâtıma ağladı. Sonra da **“Sana müjde olsun ki bütün ehlimden önce sen bana kavuşursun”** buyurdu. Bunun üzerine Hz. Fâtıma sevinip güldü.

Resûl-i Ekrem vefât edeceği sırada Hz. Ali’ye, Hz. Âişe’ye vasiyyette ve nasihatta bulundu. Bu sırada ağlayıp gözyaşı döken Hz. Fâtıma’ya **“Kızım bir miktar sabreyle, ağlama. Zira Hamele-i Arş (melekler) senin ağlaman üzerine ağlaşırlar.”** buyurdu. Hz. Fâtıma’nın gözyaşını sildi. Teselli verip Allahü teâlâdan sabır vermesini diledi ve **“Ey kızım, benim ruhum kabz olacak, (İnnâ lillahi ve innâ ileyhi râci’ûn) diyesin. Ey Fâtıma gelen her musîbete bir karşılık verilir”** buyurdu. Bir müddet mübârek gözlerini kapayıp sonra “**Bundan sonra babana üzüntü ve gussa (keder, tasa) olmaz. Zira fâni âlemden ve mihnet yerinden kurtuluyor”** buyurdu. Sonra hanımlarına nasihat buyurdu. Sonra torunları Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’i yanına alıp, onlara şefkatle bakarak alınlarından öptü. Sonra da Hz. Ali’yi yanına çağırıp mübârek başını Hz. Ali’nin koluna dayayarak oturup, şöyle buyurdu: **“Yâ Ali, zimmetimde filan Yahudinin şu kadar malı vardır. Asker hazırlamak için almıştım. Sakın onu ödemeyi unutma. Elbette zimmetimi kurtarırsın ve Kevser Havzı başına benimle görüşeceklerin birincisi sensin. Benden sonra sana çok zarar gelir, sabır edesin. İnsanlar dünyâyı istedikleri vakit sen ahireti seçesin”** buyurdu. Resûlullah (s.a.v.) vasiyyetini tamamladıktan sonra hâli değişti ve yatağına yatırdılar. Rebi’ul-evvel ayının onikisinde Pazartesi günü öğleden evvel Cebrâil aleyhisselâm gelip (Yâ Resûlallah, Cennetleri süslediler, Huri ve Rıdvan donandı. Allahü teâlâ sana hiç kimseye verilmeyen çok şeyler ihsan etti. Kevser Havzı Makam-ı Mahmud ve Şefâat-i Ümmet verdi. Kıyâmet günü sen râzı oluncaya kadar ümmetini bağışlar. Yâ Resûlallah Melek-ül-Mevt kapıda beklemektedir, içeri girmeğe izin ister. Şimdiye kadar kimseden izin istememiştir. Bundan sonra da istemez.) dedi.

Resûl-i Ekrem efendimiz (s.a.v.) izin verdi. Azrâil aleyhisselâm içeri girip selâm verdi ve sonra, (Yâ Resûlallah Allahü teâlâ beni senin huzuruna gönderdi. Senin emrinden dışarı çıkmamamı buyurdu. Dilersen şerefli ruhunu kabz edip ulvi âleme yükselteyim, yoksa dönüp gideyim) dedi. Cebrâil aleyhisselâm: (Ey Habîbullah, Allahü teâlâ sana müştakdır) dedi. Sonra selâm verip veda ederken (Ey Muhammed, Ey Ahmed, bundan sonra vahiy için bir daha gelmem ve Hak teâlânın haberini yer yüzüne getirmem. Benim maksudum ve matlubum sen idin yâ Resûlallah.) dedi. Bundan sonra Peygamber efendimizin (s.a.v.) **"Ey Azrâil vazifeni yap"** buyurması üzerine, mübârek ruhunu kabz etti. Böylece Resûl-i Ekrem efendimiz (s.a.v.) Hicretin onbirinci yılında (milâdî 632) Rebi'ul-evvel ayının 12'sinde Pazartesi günü öğleden evvel vefât etti. Vefat ettiğinde Kamerî seneye göre 63, Şemsî seneye göre 61 yaşında idi.

Eshâb-ı kirâm, Resûlullahın vefâtı üzerine pek çok üzülüp gözyaşı döktüler. Çoğunun dili tutulup bir müddet konuşamaz oldular. Hz. Ebû Bekir Resûlullahın yanına girip mübârek yüzünden örtüyü kaldırarak mübârek alnından öptü. Sonra başını kaldırıp, mübârek alnından tekrar öpüp, (Ah Sâfi) dedi. Bir daha öpüp (Ah dost) dedi. Sonra mübârek pazusunu öpüp ağladı. (Anam babam sana fedâ olsun! dirin ve ölün tayyib, temiz ve ne güzeldir!) dedi. Ve (Eğer ihtiyarımız elimizde olsaydı canlarımızı yoluna fedâ ederdik. Eğer sen bizi men etmeseydin, gözlerimizden pınarları akıtırdık. Salât ü selam okuyup, (Yâ Resûlallah, bizi Rabbinin katında hatırla) dedi. Sonra dışarı çıktı. Mescidde minbere çıkarak Eshâb-ı kirâma bir hutbe okudu. Allahü teâlâya hamd ve sena etti ve Resûl-i Ekrem efendimize (s.a.v.) salât okudu. Sonra şöyle dedi: "Her kim Muhammed'e (s.a.v.) îmân etmişse bilsin ki Muhammed aleyhisselâm vefât etti. Her kim Allahü teâlâya tapıyorsa O, Hayy (diri) ve Bâkî'dir, ölmez, ebedidir.) buyurdu ve sonra Âl-i imrân sûresinin yüzkırkdördüncü**"Muhammed (s.a.v.) de kendinden önce geçen Resûller gibi Resûldür. Eğer O vefât eder, yahut öldürülürse, siz dininizden, yahut cihaddan, eski halinize dönecek misiniz? Böyle değişen, Allahü teâlâya zarar vermez, kendine zarar eder. İslâm ve sebatta şükredenlere muhakkak mükâfat verecektir."** âyetini okudu.

Hz. Ebû Bekir Eshâb-i kirâmı ve Ehl-i beyti teselli etti. İlk ânda acı haber üzerine çok şaşıran Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir'i dinleyince kendine geldi. Peygamberimizin (s.a.v.) vefât ettiği gün Eshâb-ı kirâm yapılan umûmi bir bi'atle Hz. Ebû Bekir'i halife seçtiler.

MUHAMMED ALEYHÎSSELÂMIN YÜKSEK AHLÂKI

Allahü teâlâ, sevgili Peygamberine (s.a.v.) verdiği iyilikleri, ihsanları sayarak, O'nun mübârek kalbini okşarken, kendisine güzel huylar verdiğini de saymakta, **"Sen güzel huylu olarak yaratıldın"**buyurmaktadır. İkrime (r.a.) buyuruyor ki, Abdullah İbni Abbâs'dan işittim: Bu âyet-i kerîmedeki (Huluk-ı azim) yani güzel huylar, Kur'ân-ı kerîmin bildirdiği ahlâktır. Âyet-i kerîmede **"Sen huluk-ı azim üzeresin"**buyuruldu. Huluk-ı azim demek, Allahü teâlâ ile sır, gizli şeyleri bulunmak, insanlar ile de güzel huylu olmak demektir. Çok kimselerin İslâm dinine girmesine, Resûlullahın (s.a.v.) güzel ahlâkı sebep oldu.

Sözleri gayet tatlı olup gönülleri alır, rûhları cezb ederdi. Aklı o kadar çokdu ki, Arabistan yarımadasında, sert, inadçı insanlar arasında gelip, çok güzel idare ederek ve cefâlarına sabrederek, onları yumuşaklığa ve itâ'ate getirdi. Çoğu dinlerini bırakıp müslüman oldu ve dîn-i İslâm yolunda babalarına ve oğullarına karşı harb etdi. Onun uğrunda mallarını, yurtlarını fedâ edip, kanlarını akıtdı. Hâlbuki, böyle şeylere alışık değildiler. Güzel huyu, yumuşaklığı, afvı, sabrı, ihsanı, ikramı, o kadar çokdu ki, herkesi hayran bırakırdı. Görenler ve işitenler seve seve müslüman olurdu. Hiçbir hareketinde, hiçbir işinde, hiçbir sözünde, hiçbir zeman, hiçbir çirkinlik, hiçbir kusur görülmemişdir. Kendisi için kimseye gücenmediği hâlde, din düşmanlarına, dîne dil ve el uzatanlara karşı sert ve şiddetli idi.

Muhammed aleyhisselâmın bin mu'cizesi göründü, dost düşman herkes de bunu söyledi. Bu kadar mucizelerinin en kıymetlisi, edebli olması ve güzel huyları idi. Ebû Said-i Hudrî hazretleri buyurdu ki, Resûlullah (s.a.v.), hayvana ot verirdi. Deveyi bağlardı. Evini süpürürdü. Koyunun sütünü sâğardı. Ayakkabısının söküğünü dikerdi. Çamaşırını yamardı. Hizmetçisi ile birlikte yerdi. Hizmetçisi el değirmeni çekerken yorulunca ona yardım ederdi. Pazardan öte beri alıp, torba içinde eve getirirdi. Fakirle, zenginle, büyükle, küçükle karşılaşınca, önce selâm verirdi. Bunlarla müsâfeha etmek için, mübârek elini önce uzatırdı. Köleyi, efendiyi, beyi, siyahı ve beyazı bir tutardı. Her kim olursa olsun, çağrılan yere giderdi, önüne konulan şeyi, az olsa da, hafif, aşağı görmezdi. Akşamdan sabaha ve sabandan akşama yemek bırakmazdı. Güzel huylu idi. İyilik etmesini sever idi. Herkesle iyi geçinirdi. Güler yüzlü, tatlı sözlü idi. Söylerken gülmezdi. Üzüntülü görünürdü. Fakat, çatık kaşlı değildi. Aşağı gönüllü idi. Fakat, alçak tabiatlı değildi. Heybetli idi. Yani saygı ve korku hasıl ederdi. Fakat, kaba değildi. Nazik idi. Cömert idi. Fakat, israf etmez, faydasız yere birşey vermezdi. Herkese acır idi. Mübârek başı hep önüne eğik idi. Kimseden birşey beklemezdi. Se'âdet, huzur isteyen, O'nun gibi olmalıdır.

Enes bin Mâlik (r.a.) buyuruyor ki, (Resûlullaha (s.a.v.) on sene hizmetçilik ettim. Bana bir kerre uf demedi. Şunu niçin böyle yaptın, bunu niçin yapmadın buyurmadı). Yine (Mesâbîh) de, Enes bin Mâlik diyor ki, (Resûlullah (s.a.v.) insanların en güzel huylusu idi. Beni bir gün, bir yere gönderdi. Vallahi gitmem dedim. Fakat, gidecektim. Emrini yapmak için dışarı çıktım. Çocuklar sokakta oynuyordu. Onların yanından geçerken arkama baktım. Resûlullah (s.a.v.) arkamdan geliyordu. Mübârek yüzü gülüyordu. **“Yâ Enes! Dediğim yere gittin mi?”** buyurdu. Evet gidiyorum yâ Resûlallah (s.a.v.) dedim).

Ebû Hüreyre (r.a.) diyor ki, (Bir gazada, kâfirlerin yok olması için duâ buyurmasını söyledik. **(Ben, la’net etmek için, insanların âzâp çekmesi için gönderilmedim. Ben, herkese iyilik etmek için, insanların huzura kavuşması için gönderildim”** buyurdu.) Allahü teâlâ, Enbiyâ sûresinin yüzyedinci âyetinde **(Seni, âlemlere rahmet, iyilik için gönderdik)** buyuruyor. Ebû Said-i Hudrî (r.a.) buyurdu ki, (Resûlullah’ın (s.a.v.) hayası, bakire İslâm kızlarının hayalarından daha çoktu). Enes bin Mâlik (r.a.) diyor ki, (Resûlullah (s.a.v.) bir kimse ile müsâfeha edince, o kimse elini çekmedikçe, mübârek elini ondan ayırmazdı. O kimse, yüzünü çevirmedikçe, mübârek yüzünü ondan çevirmezdi. Bir kimsenin yanında otururken iki diz üzerinde oturur, ona saygı olmak için mübârek bacağını dikip oturmazdı).

Câbir bin Sümre (r.a.) diyor ki, (Resûlullah (s.a.v.) az konuşurdu. Lüzumlu olduğu zaman veya birşey sorulunca söylerdi). Bundan anlaşılıyor ki, her müslümanın (Mâlâya’nî), faydasız şey söylememesi, susması lâzımdır. Mübârek sözlerinde tertîl ve tersîl vardı. Yani, gayet açık ve metodlu konuşur ve kolay anlaşılırdı.

Enes bin Mâlik (r.a.) buyuruyor ki, (Resûl “aleyhisselâm” hastayı ziyârete gider, cenaze arkasında yürür, çağrılan yere giderdi. Eşeğe de binerdi. Resûl aleyhisselâmı Hayber gazasında gördüm. Yuları bir ip olan eşek üzerinde idi. Resûl “aleyhisselâm” sabah namazından çıkınca, Medine çocukları ve işçileri su dolu kabalarını önüne getirirler. Mübârek parmağını içine sokmasını dilerlerdi. Kış ve soğuk su olsa da, her birine mübârek parmağını sokar, gönüllerini yapardı). Yine Enes (r.a.) diyor ki, (Bir küçük kız, Resûl aleyhisselâmın elini tutup bir iş için götürseydi, birlikte gider, müşkülünü hallederdi).

Câbir (r.a.) diyor ki, (Resûl aleyhisselâmdan birşey istenip de yok dediği işitilmedi).

Enes bin Mâlik buyuruyor ki, (Resûl “aleyhisselâm” ile birlikde gidiyordum. Üzerinde bürd-i Necrânî vardı. Yani Yenen kumasından bir palto vardı. Arkadan bir köylü gelip, yakasından öyle çekti ki, paltonun yakası mübârek boynunu çizdi, yeri kaldı. Resûl “aleyhisselâm”, onun bu hâline güldü. Ona birşey verilmesi için emir buyurdu).

Resûl aleyhisselâmın komşusu bir ihtiyar kadın vardı. Kızını Resûl aleyhisselâma gönderdi. Namaz kılmak için örtünecek bir elbisem yok. Bana, namazda örtünecek bir elbise gönder diye yalvardı. Resûl aleyhisselâmın o anda başka elbisesi yokdu. Mübârek arkasındaki antâriyi çıkarıp, o kadına gönderdi. Namaz vakti gelince, elbisesiz mescide gidemedi. Eshâb-ı kirâm, bu hâli işitince, Resûl “aleyhisselâm” o kadar cömertlik yapıyor ki, gömleksiz kalıp, mescide cemaate gelemiyor. Biz de her şeyimizi fakirlere dağıtalım dediler. Allahü teâlâ, hemen İsrâ sûresinin yirmidokuzuncu âyetini gönderdi. Önce habibine, hasislik etme, birşey vermemezlik yapma buyurup, sonra da, sıkıntıya düşecek ve namazı kaçırarak, üzülecek kadar da dağıtma! Sadakada ortalama davran buyurdu. O gün, namazdan sonra, Hz. Âli (r.a.), Resûlullahın yanına gelip, (Yâ Resûlallah (s.a.v.)! Bugün, çoluk çocuğuma nafaka yapmak için sekiz dirhem gümüş ödünç almıştım. Bunun yarısını size vereyim. Kendinize entari alınız) dedi. Resûl “aleyhisselâm” çarşıya çıkıp, iki dirhem ile bir entari satın aldı. Geri kalan iki dirhem ile yiyecek almağa giderken gördü ki, bir a’mâ oturmuş Allah rızâsı için ve Cennet elbiselerine kavuşmak için, bana kim bir gömlek verir diyordu. Almış olduğu entariyi bu a’mâya verdi. A’mâ, entariyi eline alınca, misk gibi güzel koku duydu. Bunun, Resûl aleyhisselâmın mübârek elinden geldiğini anladı. Çünkü, Resûl aleyhisselâmın bir kere giydiği her şey, eskiyip dağılsa bile, parçaları da misk gibi güzel kokardı. A’mâ duâ ederek, (Yâ Rabbi! Bu gömlek hürmetine, benim gözlerimi aç) dedi. İki gözü hemen açıldı. Resûl aleyhisselâmın ayaklarına kapandı. Resûl aleyhisselâm oradan ayrıldı. Bir dirhem ile bir entari satın aldı. Bir dirhem ile yiyecek satın almaya giderken, bir hizmetçi kızın ağladığını gördü. **(Kızım, niçin böyle ağlıyorsun)** buyurdu. Bir yahudinin hizmetcisiyim. Bana bir dirhem verdi. Yarım dirhem ile bir şişe ve yarım dirhem ile de yağ satın al dedi. Bunları alıp gidiyordum. Elimden düştü. Hem şişe, hem de yağ gitti. Şimdi ne yapacağımı şaşırdım dedi. Resûl “aleyhisselâm”, son dirhemini kıza verdi. **“Bununla şişe ve yağ al, evine götür”** buyurdu. Kızcağız, eve geç kaldığım için yahudinin beni döğeceğinden korkuyorum dedi. Resûl “aleyhisselâm”, **“Korkma! Seninle birlikte gelir, sana “birşey yapmamasını söylerim”** buyurdu. Eve gelip, kapıyı çaldılar. Yahudi kapıyı açıp, Resûlullahı (s.a.v.) görünce şaşırıp kaldı. Yahudiye, olan biteni anlatıp, kıza birşey yapmaması için şefaat buyurdu. Yahudi, Resûlullahın ayaklarına kapanıp, (Binlerce insanın baş tacı olan, binlerce

arslanın, emrini yapmak için beklediği ey koca Peygamber! Bir hizmetçi kız için, benim gibi bir miskinin kapısını şereflendirdin. Yâ Resûlallah! Bu kızı senin şerefine âzâd ettim. Bana imânı, İslâmı öğret. Huzurunda müslüman olayım) dedi. Resûl "aleyhisselâm", ona müslümanlığı öğretti. Müslüman oldu. Evine girdi. Çoluğuna çocuğuna anlattı. Hepsi müslüman oldu. Bunlar, hep Resûlullahın (s.a.v.) güzel huylarının bereketi ile oldu.

Resûl aleyhisselâmın güzel huyları pek çoktur. Her müslümanın bunları öğrenmesi ve bunlar gibi ahlâklanması lâzımdır. Böylece, dünyâda ve ahirette felaketlerden, sıkınalardan kurtulmak ve o iki cihan efendisinin şefaatine kavuşmak nasib olur.

Resûlullah efendimiz (s.a.v.) şu duayı çok okurdu: **(Allahümme innî es'elüke ssıhhate vel-âfiyete vel-emânete ve hüsnel-hulkı verrıdâe bilkaderi birahmetike yâ erhamerrâhimîn).** Bunun manâsı (Yâ Rabbî! Senden, sıhhat, afiyet ve emânete hıyanet etmemek ve güzel ahlâk ve kaderden râzı olmak istiyorum. Ey merhamet sahiplerinin en merhametlisi! Merhametin hakkı için, bunları bana ver!) demektir. Biz zavallılar da, ulu ve şanlı Peygamberimiz gibi duâ etmeliyiz!

RESÛL-İ EKREMİN GÜZEL AHLÂKINDAN VE ÂDETLERİNDEN BAZILARI

1- Resûlullahın ilmi, irfanı, fehmi, ikanı, aklı, zekâsı, cömertliği, tevâzû'u, şefkati, sabrı, gayreti, hamiyyeti, sadâkati, emâneti, şecâ'ati, mehabeti, belagati fesahati, fetâneti, melâheti, vera'ı, iffeti, keremi, insâfı, hayası, zühdü, takvası bütün Peygamberlerden daha çoktu. Dostundan ve düşmanından gördüğü zararları, eziyyetleri af ederdi. Hiçbirine karşılık vermezdi. Uhud gazasında kâfirler yanağını kanatıp, dişlerini kırdıkları zaman, bunu yapanlar için, **"Yâ Rabbî! Bunları affet! Câhilliklerine bağışla"** buyurmuştur.

2- Şefkati pek çoktu. Hayvanlara su verir. Su kabını eliyle tutarak doymalarını beklerdi. Bindiği atın yüzünü ve gözünü silerdi.

3- Her çağırana lebbeyk (efendim) diyerek cevâb verirdi. Kimsenin yanında ayaklarını uzatmazdı. Diz çöküp otururdu. Hayvan Üzerinde giderken, bir yaya görünce, arkasına bindirirdi.

4- Kendisini kimseden üstün tutmazdı. Bir yolculukta, bir koyun kebabı yapılacağı zaman, biri ben keserim dedi. Bir başkası, ben derisini yüzerim dedi. Diğeri, ben pişiririm dedi. Resûlullah da, ben odun toplarım deyince, Yâ Resûlallah! Sen istirahat buyur! Biz toplarız dediler. **"Evet! Sizin her şeyi yapacağınızı biliyorum. Fakat, iş görenlerden ayrılarak oturmak istemem. Allahü teâlâ, arkadaşlarından ayrılıp oturanı sevmez"** buyurdu. Kalkıp odun toplamaya gitti.

5- Eshâbının oturdukları yere gelince, baş tarafa geçmezdi. Gördüğü aralığa otururdu. Elinde bastonu olarak, bir gün sokağa çıktıkta, görenler ayağa kalktılar. **"Başkalarının birbirlerine saygı duruşu yaptıkları gibi, benim için ayağa kalkmayınız! Ben de, sizin gibi bir insanım. Herkes gibi yerim. Yorulunca, otururum"** buyurdu.

6- Çok zaman diz çökerek otururdu. Dizlerini dikip, etrafına kollarını sararak oturduğu da görülmüştür. Yemekte, giymekte ve her şeyde hizmetçilerini kendinden ayırmazdı. Onların işlerine yardım ederdi. Kimseyi dövdüğü, sövdüğü hiç görülmedi. Her zaman hizmetinde bulunan Enes bin Mâlik diyor ki, Resûlullaha on sene hizmet ettim. Onun bana yaptığı hizmet, benim ona yaptığımdan çok idi. Bana incindiğini, sert söylediğini hiç görmedim.

7- Söküklerini, yırtıklarını kendi de yamar, koyunlarını kendi de sağar, hayvanlarına kendi de yem verirdi. Çarşıdan satın aldığını eve kendisi götürürdü. Yolculukta hayvanlarına yem verir, bazan tımar da ederdi. Bunları bazan yalnız yapar, bazan da, hizmetçilerine yardım ederdi.

8- Bazı kimselerin hizmetçileri gelip kendisini çağırdıklarında, Medine'nin âdetine uyarak, onlarla elele verip yürürdü.

9- Hastaları ziyâret eder, cenazelerde bulunurdu. Gönül almak için, kâfirlerin ve münafıkların hastalarını da ziyâret ederdi.

10- Sabah namazlarını kıldırdıktan sonra, cemaate karşı oturup, **"Hasta olan kardeşimiz var mı? Ziyaretine gidelim!"** derdi. Hasta yoksa, **"Cenazesi olan var mı? Yardıma gidelim!"** derdi. Cenaze olursa, yıkanmasında, kefenlenmesinde yardım eder, namazını kıldırır, kabrine kadar giderdi. Cenaze yoksa,**"Rüya gören varsa anlatsın! Dinleyelim, tâbir edelim!"** derdi.

11- Eshâbından birini üç gün görmese, onu sorardı. Yolculuğa gitmiş ise, hayır duâ eder, şehirde ise, ziyâretine giderdi.

12- Yolda karşılaştığı müslümana önce kendi selâm verirdi.

13- Misafirlerine, Eshâbına hizmet eder, **"Bir topluluğun en üstünü, hizmet edenidir"** buyururdu.

14- Kahkaha ile güldüğü hiç görülmedi.
Sessizce tebessüm ederdi. Bazan gülerken mübârek ön dişleri görünürdü.

15- Hep düşünceli, üzüntülü görünür, az söylerdi. Konuşmağa tebessüm ederek başlardı.

16- Lüzumsuz ve faydasız birşey söylemezdi. Lâzım olunca, kısa, faydalı ve mânâsı açık olarak söylerdi. İyi anlaşılması için ba'zan üç kere tekrar ederdi.

17- Yabancı ile ve tanıdıklarla ve çocuklarla ve ihtiyar kadınlarla ve mahrem kadınlarıyla latife, şaka yapardı.. Fakat bunlar Allahü teâlâyı bir an unutmasına sebep, olmazdı.
18- Heybetinden kimse yüzüne bakamazdı. Birisi gelip mübârek yüzüne bakınca terlerdi. **“Sıkılma! Ben melik değilim, zâlim değilim. Et suyu yiyen bir kadıncağızın oğluyum”** derdi. Adamın korkusu gidip, derdini söylemeye başlardı.
19- Bekçileri, kapıcıları yoktu. Herkes kolayca yanına gelip derdini söylerdi.
20- Hayası çoktu. Konuştuğu kimsenin yüzüne bakmağa utanırdı.
21- Kimsenin ayıbını yüzüne vurmazdı. Kimseden şikâyet etmez, arkasından söylemezdi. Bir kimsenin sözünü veya işini beğenmediği zaman, (bazı kimseler, acaba neden böyle yapıyorlar?) derdi.
22- **(İçinizde Allahü teâlâyı en iyi anlayan ve Ondan en çok korkan benim)** derdi. **(Benim gördüğümü görseydiniz, az güler, çok ağlardınız)** der, havada bulut görünce**, (Ya Rabbi! Bu bulutla bize azâb gönderme!)** derdi. Rüzgâr esince, **(Ya Rabbi! bize hayırlı rüzgâr gönder!)** derdi. Gök gürleyince, **(Ya Rabbi! Bize incinip de, öldürme. Azâbını gönderme. Afiyet ihsan eyle!)** derdi. Namaza dururken, ağlayan kimsenin içini çektiği gibi, göğsünden ses işitilirdi. Kur’ân-ı kerîm okurken de böyle olurdu.
23- Kalbinin kuvveti, şecaati şaşılacak kadar çoktu. Huneyn gazasında, müslümanlar, ganimet toplamak için dağılıp, üç dört kimse ile kalmıştı. Kâfirler, hemen hücum ettiler. Resûlullah onlara karşı durup kaçırdı. Bir kaç defa oldu. Asla gerilemedi.
24- Kâfirlerden Rigâne isminde bir çoban çok kuvvetli idi. Sığır derisi üstünde ayakta durup, on kuvvetli kişi deriyi etrafından çeker deri parçalanır, Rigâne yerinden hareket etmezdi. Resûlullaha, güreş edelim, beni yatırırsan, imâna gelirim dedi. İlk kapışmada, Rigâne sırt üstü yıkıldı. Yanlışlık oldu, tekrar güreşelim dedi. İkinci kapışmada yine yıkıldı. Üçüncüde de sırtı yere gelince: Ben imân etmem. Seninle alay etmiştim. Sırtımın yere geleceği hatırımdan bile geçmemişti. Fakat senin kuvvetinin çokluğunu pek beğendim diyerek sürüsünü Resûlullaha hediyye etti.
25- Çok cömert idi. Yüzlerle deve ve koyunlar bağışlar, kendisine birşey bırakmazdı. Nice katı kalbli kâfirler, bu ihsanlarını görerek imâna gelmişlerdir.
26- Kendisinden birşey istendikte yok dediği hiç işitilmedi. Var ise verir, yok ise sükût ederdi.
27- Allahü teâlâ, (iste vereyim) buyurmuşken, dünyâ servetini istemedi. Elenmiş buğday unu ekmeğini hiç yemedi. Hep elenmemiş arpa unu ekmeğini yerdi. Doyuncaya kadar yediği görülmedi. Ekmeği katıksız olarak veya hurma ile, sirke ile, meyva ile, çorba ile veya zeytin yağına batırıp yerdi. Tavuk, tavşan, deve, ceylân, balık ve pastırma etleri ve peynir de yerdi. Etin kol tarafını severdi. Elleri ile tutup ısırarak yerdi. Ekseriya süt veya hurma yerdi. Evde iki üç ay yemek pişmeyip, ekmek yapılmayıp, yalnız hurma yediği aylar da olmuştur. İki üç gün birşey yemediği de olurdu, Vefat ettiği zaman, bir demir zırh ceketi, otuz kilo arpa için, bir yahudide rehin bırakılmış bulundu.
28- Bir yemeği beğenmediği işitilmedi. Beğendiğini yer, beğenmediğini yemez ve birşey söylemezdi.
29- Günde bir kere yerdi. Bazan sabah, akşam yerdi. Eve gelince (yiyecek var mı?) der, yok denirse, oruç tutardı. Yemek yerken, diz çöker, bir şeye dayanmadan yerdi. Yemeğe besmele, okuyarak başlardı. Sağ eli ile yerdi.
30- Dokuz zevcesine ve birkaç hizmetçisine bazan bir senelik arpa ve hurma ayırır, bundan fakirlere de sadaka verirdi.
31- Yemekler arasında koyun etini, et suyunu, kabağı, tatlıları, balı, hurmayı, sütü, kaymağı, karpuzu, kavunu, üzümü ve hıyarı severdi.
32- Suyu yavaş yavaş, besmele ile başlayarak üç yudumda içer, sonunda **(Elhamdülillah)** der ve duâ ederdi.
33- Her Peygamber gibi, zekât malı ve sadaka almazdı. Hediyyeyi kabul ederdi. Ekseriya karşılığını verirdi
34- Giymesi caiz olanlardan her bulduğunu giyerdi. Kalın kumaştan ihram edilmiş dikilmemiş şeylerle örtünür, peştamal sarınır, gömlek ve cübbe de giyerdi. Bunlar pamuktan, yünden veya kıldan dokunmuştu. Ekseriya beyaz, bazan yeşil giyerdi. Dikilmiş elbise giydiği de olurdu. Cum’a ve bayramlarda ve yabancı elçiler geldikte ve cenk zamanlarında kıymetli gömlekler, cübbeler, yeşil, kırmızı, siyah da giyerdi. Kollarını bileklerine kadar, mübârek ayaklarını baldırın yarısına kadar örterdi.
35- Ekseriya beyaz, bazan siyah tülbent başına sarıp, ucunu bir karış kadar arkasına sarkıtırdı. Sarığı çok büyük ve pek küçük olmayıp, üç buçuk metre kadar uzundu. Sarığını takkesiz sarar, bazan sarıksız ak fitilli takke giyerdi.
36- Arabistandaki âdete uyarak saçlarını kulaklarının yarısına kadar uzatır, fazlasını kestirirdi. Saçlarına özel olarak hazırlanmış, güzel kokulu yağ sürerdi.
37- Ellerine, başına, yüzüne misk veya başka kokular sürer, ud ağacı, kâfurî ile buhurlanırdı.
38- Yatağı, içi hurma iplikleri ile dolu, dabağlanmış deriden idi. İçi yünle dolmuş bir yatak getirdiklerinde, kabul etmedi ve (**Ya Âişe! Allaha yemin ederim ki, eğer istesem, Allahü teâlâ her yerde altın ve gümüş yığınları yanımda**

bulundurur) buyurdu. Bazan hasır, tahta, döşek, yünden dokunmuş keçe veya kuru toprak üzerinde de yatardı.
39- Her gece gözlerine üç kerre sürme çekerdi.
40- Evinde ayna, tarak, sürme kabı, misvak, makas, iğne, iplik eksik olmazdı. Yolculukta bunları beraberinde götürürdü.
41- Her işinde sağdan başlamayı, sağ eliyle yapmayı severdi. Yalnız, sol eliyle taharetlenildi.
42- Mümkün olduğu kadar her işini tek sayıda yapardı.
43- Yatsıdan sonra gece yarısına kadar uyuyup, sonra sabah namazına kadar ibâdet yapardı. Sağ yanına yatar, sağ elini yanağı altına kor, bazı sûreler okuyup uyurdu.
44- Tefe'ül ederdi. Yani, ilk gördüğü, birdenbire gördüğü şeyleri hayra yorardı. Hiçbir şeyi uğursuz saymazdı.
45- Üzüntülü zamanlarında sakalını tutar, düşünürdü.
46- Üzüldüğü zaman, hemen namaza başlardı. Namazın lezzeti, safâsı ile gamı giderdi.
47- Başkasını çekiştirenin sözünü asla dinlemezdi.

MUHAMMED ALEYHİSSELÂMIN FAZİLETLERİ

Muhammed aleyhisselâmın faziletlerini bildiren yüzlerce kitap vardır. Fazilet, üstünlük demektir. Üstünlüklerinden sekseniki adedi aşağıda bildirilmiştir:
1- Mahlûklar içinde ilk olarak Muhammed aleyhisselâmın ruhu yaratılmıştır.
2- Allahü teâlâ, onun ismini Arşa, Cennetlere ve yedi kat göklere yazmıştır.
3- Hindistânda yetişen bir gülün yapraklarında **(Lâ ilâhe illallah Muhammedün resûlullah)** yazılıdır.
4- Basra şehrine yakın bir nehirde tutulan balığın sağ tarafında Allah, sol tarafında Muhammed yazılı görülmüştür. Bunlara benzeyen vak'alar çoktur.
5- Muhammed aleyhisselâmın ismini söylemekten başka vazifesi olmayan melekler vardır.
6- Meleklerin hazret-i Âdeme karşı secde etmeleri için emir olunması, alnında Muhammed aleyhisselâmın nuru bulunduğu için idi.
7- Adem aleyhisselâm zamanında namaz için okunan ezanda, hazreti Muhammedin (s.a.v.) ismi de söylenirdi.
8- Allahü teâlâ bütün Peygamberlere emir etti ki, Muhammed aleyhisselâm sizin zamanınızda Peygamber olursa, ona îmân etmeleri için ümmetlerinize de emrediniz!
9- Tevratta, İncilde ve Zeburda Muhammed aleyhisselâmın ve dört halifesinin ve eshabından ve ümmetinden bazılarının isimleri bildirilmiş ve medh olunmuşlardır. Allahü teâlâ, kendinin Mahmûd isminden Muhammed kelimesini çıkararak Habîbine isim koymuştur. Allahü teâlâ, kendi isimlerinden Raûf ve Rahîm isimlerini Habîbine de vermiştir.
10- Dünyaya geldiği zaman, melekler tarafından sünnet edilmiştir.
11- Dünyaya geleceği zaman, çok büyük alâmetler görülmüştür. Tarih ve mevlid kitaplarında yazılıdır.
12- Dünyaya gelince, şeytanlar göke çıkamaz, meleklerden haber çalamaz oldular.
13- Dünyaya geldiği zaman, yeryüzündeki bütün putlar, tapınılan heykeller yüzüstü devrildiler.
14- Beşiğini melekler sallardı.
15- Beşikte iken gökdeki ay ile konuşurdu. Mübârek parmağı ile işaret ettiği tarafa meyl ederdi.
16- Beşikte iken konuşmağa başladı.
17- Çocuk iken, açıklarda gezerken, başı hizasında bir bulut da birlikde hareket ederek gölge yapardı. Bu hâl, Peygamberliği başlayıncaya kadar devam etti.
18- Üç yaşında iken ve kırk yaşında Peygamberliği bildirildiği vakit ve elliiki yaşında mi'râca götürülürken, melekler göğsünü yardı. Cennetten getirdikleri leğen içinde Cennet suyu ile kalbini yıkadılar.
19- Her Peygamberin sağ eli üstünde nübüvvet mührü vardı. Muhammed aleyhisselâmın ise, sol kürekteki deri üzerinde kalbi hizasında idi. Cebrâil aleyhisselâm kalbini yıkayıp, göğsünü kapadığı zaman Cennetten getirdiği mühür ile sırtını mühürlemişti.
20- önünden gördüğü gibi, arkasından da görürdü.
21- Aydınlıkta gördüğü gibi, karanlıkta da görürdü.
22- Tükürüğü acı suları tatlı yaptı. Hastalara şifâ verdi. Bebeklere süt gibi gıda oldu.
23- Gözleri uyurken, kalbi uyanık olurdu. Bütün Peygamberler de böyle idi.
24- ömründe hiç esnemedi. Bütün Peygamberler de böyle idi.
25- Teri gül gibi güzel kokardı. Bir fakir kimse, kızını evlendirirken, kendisinden yardım istemişti. O ânda verecek şeyi yoktu. Küçük bir şişeye terinden koyup verdi. O kız, yüzüne, başına sürünce, evi misk gibi kokardı. Evi (güzel kokulu ev) adı ile meşhûr oldu.
26- Orta boylu olduğu halde, uzun kimselerin yanında iken, onlardan yüksek görünürdü.
27- Güneş ve ay ışığında yürüyünce, gölgesi yere düşmezdi.
28- Bedenine ve elbisesine sinek, sivri sinek ve başka böcekler konmazdı.
29- Çamaşırlarını ne kadar çok giyse, hiç kirlenmezlerdi.
30- Her yürüdüğü zaman, arkasından melekler gelirdi. Bunun için, Eshâbını önden yürütür, arkamı meleklere bırakın derdi.
31- Taş üstüne basınca, taşta ayağının izi kalırdı. Kum üstünde giderken hiç iz bırakmazdı. Açıkta abdest bozduğu zaman, yer yarılıp bevl ve benzerleri toprak içinde kalırdı.

Oradan etrafa güzel kokular yayılırdı. Bütün Peygamberler de böyle idi.

32- Hacamat kanından içenler oldu. Bunu işitince**, (Cehennem öteyi onu yakmaz)** buyurdu.

33- Büyük bir mu'cizesi de, mi'râca götürülmesidir. Burak denilen Cennet hayvanı ile Mekke'den Kudüse götürüldü. Oradan göklere ve Arşa götürüldü. Kendisine acaip şeyler gösterildi. Allahü teâlâyı baş gözü ile gördü. Bir ânda tekrar evine getirildi. Mi'râc mu'cizesi başka hiçbir Peygambere yerilmedi.

34- İnsanlar ve melekler içinde en çok ilim Ona verildi. Ümmî olduğu halde, yani kimseden birşey öğrenmemiş iken, Allahü teâlâ ona her şeyi bildirmiştir. Âdem aleyhisselâma her şeyin ismi bildirildiği gibi, Ona her şeyin ismi ve ilmi bildirilmiştir.

35- Ümmetinin isimleri, cisimleri ve aralarında olacak şeylerin hepsi kendisine bildirildi.

36- Aklı, bütün insanların aklından daha çoktur.

37- İnsanlarda bulunabilecek bütün iyi huyların hepsi ona ihsan olundu. Büyük şair Ömer İbnil Farıda (Resûlullahı niçin medhetmedin) dediklerinde, Onu medhetmeğe gücüm yetmeyeceğini anladım. Onu medhedecek kelime bulamadım demiştir.

38- Kelime-i şehâdette, ezanda, ikâmetde, namazdaki teşehhüdde, birçok dualarda, bazı ibâdetlerde ve hutbelerde, nasihat yapmakta, sıkıntılı zamanlarda, kabirde, mahşerde, Cennette ve her mahlûkun lisanında Allahü teâlâ, Onun ismini kendi isminin yanına koymuştur.

39- Üstünlüklerinin en üstünü, Habîbullah olmasıdır. Allahü teâlâ, Onu kendisine sevgili, dost yapmıştır. Onu herkesden, her melekten daha çok sevmiştir, **(İbrâhimi Halil yaptım ise, seni kendime Habîb yapdım)** buyurmuştur.

40- **(Sana, râzı oluncaya kadar, yeter deyinceye kadar) her dilediğini (vereceğim)** âyeti, Allahü teâlânın Peygamberine bütün ilimleri, bütün üstünlükleri ahkâm-ı İslâmiyyeyj, düşmanlarına karşı yardım ve galebe ve ümmetine fetihler, zaferler ve kıyâmette her türlü şefaat ve tecelliler ihsan edeceğini vaad etmektedir. Bu âyet geldiği zaman, Cebrâil aleyhiselâma bakarak, **(Ümmetimden birinin Cehennemde kalmasına râzı olmam)** buyurdu.

41- Gece, gündüz, uyanık iken, uykuda iken, yalnız iken, çoklukta iken, yolculukta iken, evde iken, harbde iken, gülerken, ağlarken, mübârek kalbi hep Allahü teâlâ ile idi. Dünyadaki vazifelerini yapabilmek için zevcesi Hz. Âişe'nin yanına gelip, **(Ey Âişe! Biraz benimle konuş da kendime geleyim)** der, ondan sonra Eshâbına nasihat ve irşâd etmeğe giderdi. Sabah namazının sünnetini evinde kılıp, Hz. Âişe ile bir miktar konuştuktan sonra, Eshâbına farzı kıldırmak için mescide giderdi. Bu hâl hasâis-i peygamberidir. Hz. Aişe ile konuşmadan dışarı çıksa idi, ilâhi tecellilerden ve nurlardan dolayı, yüzüne kimse bakamazdı.

42- Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde, her Peygamberi ismi ile bildirmiştir. Muhammed aleyhisselâmı ise, ey Resûlüm, ey Peygamberim diyerek bildirmiştir.

43- Gayet açık, kolay anlaşılır olarak konuşurdu. Arabî lisanının her lehçesi ile konuşurdu. Çeşitli yerlerden gelip soranlara onların lügati jle cevâb verirdi. İşitenler hayran olurlardı. **"Allah beni çok güzel yetiştirdi"** buyurdu.

44-Az kelimelerle çok şey anlatırdı. Yüzbinden ziyâde hâdis-i şerîfi, Onun (Cevâmi-ul kelim) olduğunu göstermektedir. Bazı âlimler dediler ki, Muhammed aleyhisselâm, İslâm, dininin dört temelini, dört hadîsle bildirmiştir. **(Ameller niyyete göre değerlendirilir ve (Halâl meydandadır, harâm meydandadır.) ve (Davacının şâhid göstermesi ve dâvâlının yemin etmesi lâzımdır) ve (Bir kimse, kendine istediğini, din kardeşi için de istemedikçe, imânı kâmil olmaz).** Bu dört hadîsten birincisi, ibâdet bilgilerinin, ikincisi, muamelât bilgilerinin, üçüncüsü, husûmât, yâni adalet işlerinin ve siyâset bilgilerinin, dördüncüsü de, âdâb ve ahlâk bilgilerinin temelidir.

45- Muhammed aleyhisselâm ma'sum idi. Bilerek ve bilmeyerek büyük ve küçük, kırk yadından evvel ve sonra, hiçbir günâh işlememiştir. Çirkin hiçbir hareketi görülmemiştir.

46- Müslümanların namazda otururken **(Esselâmû aleyke eyyühennebiyyü ve rahmetullahi)**okuyarak, Muhammed aleyhisselâma selâm vermeleri emr olundu. Namazda başka bir Peygambere ve meleklere karşı söylemek caiz olmadı.

47- Rütbeyi, saltanatı istememiş, Peygamberliği, fakirliği dilemiştir. Bir sabah Cebrâil aleyhisselâm ile konuşurken bu gece evimizde yiyecek bir lokmamız yoktu buyurdu. O ânda, İsrâfil aleyhisselâm gelip (Allahü teâlâ söylediğini işitti ve beni gönderdi. İstersen her elini sürdüğün taş altın olsun, gümüş olsun, zümrüt olsun. İstersen melik olarak Peygamberlik yap) dedi. Resûlullah üç kere **(Kul olarak Peygamberlik istiyorum)** dedi.

48- Başka Peygamberler belli bir zamanda, belli bir memlekette Peygamberlik yaptı. Muhammed aleyhisselâm ise, yer yüzündeki bütün insanlara ve cinne kıyâmete kadar Peygamber olarak gönderilmiştir. Meleklerin de, hayvanların da, nebatların da, cansızların da, kısaca bütün mahlûkların Peygamberi olduğunu bildiren âlimler de vardır.

49- Bütün varlıklara rahmeti, faydası yayılmıştır. Mü'minlere faydası meydandadır. Başka Peygamberlerin zamanındaki kâfirlere, dünyâda azaplar yapılır, yok edilirlerdi. Ona îmân etmeyenlere dünyâda âzâp yapılmadı. Bir gün Cebrâil

aleyhisselâma **(Allahü teâlâ, benim âlemlere rahmet olduğumu bildirdi. Benim rahmetimden sana da nasib oldu mu?)** dedi. Cebrâil de (Allah'ın büyüklüğü, dehşeti karşısında sonumun nasıl olacağından korku içindeyim. Sana, emin olduğumu bildiren âyeti getirince, bu müthiş korkudan kurtuldum. Bandan büyük rahmet olar mu?) dedi.

50- Allahü teâlâ, Muhammed aleyhisselâmın râzı olmasını istemiştir.

51- Başka Peygamberler, kâfirlerin iftiralarına kendileri cevap vermiştir. Muhammed aleyhisselâma yapılan iftiralara ise, Allahü teâlâ cevap vererek, Onun müdafaasını yapmıştır.

52- Muhammed aleyhisselâmın ümmetinin sayısı, başka peygamberlerin ümmetlerinin sayıları toplamından daha çoktur. Onlardan daha üstün ve daha şereflidirler. Cennete gideceklerin üçte ikisinin bu ümmetten olacağı, hadîs-i şerîflerde bildirilmiştir.

53- **(Ümmetimin dalâlet üzerinde bileşmemelerini Rabbimden diledim. Kabul eyledi)** hadîsi meşhûrdur.

54- Resûlullaha Verilecek sevablar, diğer Peygamberlere verilecek sevablardan kat kat ziyadedir.

55- Kendisini ismi ile çağırmak, yanında yüksek sesle konuşmak, uzaktan kendisine seslenmek, yolda önüne geçmek harâm edilmiştir. Başka Peygamberlerin ümmetleri, kendilerini isimleri ile çağırırlardı.

56- İsrâfil aleyhisselâm da Muhammed aleyhisselâma çok kerre gelmiştir. Başka Peygamberlere yalnız Cebrâil aleyhisselâm gelmiştir.

57- Cebrâil aleyhisselâmı melek şeklinde iki kere görmüştür. Başka hiçbir Peygambere melek şeklinde görünmemiştir.

58-Kendisine Cebrâil aleyhisselâm yirmidörtbin kerre gelmiştir. Başka Peygamberlerden en çok olarak Musa aleyhisselâma, dört yüz kerre gelmiştir.

59- Allahü teâlâya Muhammed aleyhisselâm ile and vermek caiz olup, başka Peygamberlerle ve meleklerle caiz değildir.

60- Muhammed aleyhisselâmdan sonra, zevcelerini başkalarının nikâhla almaları harâm edilmiş, bu bakımdan mü'minlerin anneleri oldukları bildirilmiştir.

Başka Peygamberlerin zevceleri kendilerine ya zararlı olmuş veya fâidesiz olmuşlardır. Muhammed aleyhisselâmın zevceleri ise, dünyâ ve âhiret işlerinde, kendisine yardımcı olmuşlar, fakirliğe sabretmişler, şükür etmişler ve İslâmiyeti yaymakta çok hizmet etmişlerdir.

61-, Resûlullahın kızları, zevceleri, dünyâ kadınlarının en üstünleridir. Eshâbının hepsi de, Peygamberlerden başka, bütün insanların en üstünleridir. Şehirleri olan Mekke-i mükerreme ve sonra Medine-i münevvere, yer yüzünün en kıymetli yerleridir. Mescid-i şerîfinde kılınan bir rekât namaza, bin rekât sevabı yazılır. Başka ibâdetler için de böyledir. Kabri ile minber arası, Cennet bahçesi gibi kıymetlidir. **"Öldükten sonra beni ziyâret eden, diri iken etmiş gibidir. Haremeynden birinde ölen bir mü'min, kıyâmet günü emin olarak diriltilir"** buyurdu. Mekke ve Medine şehirlerine (Haremeyn) denir.

62- Nesep ve sebep bakımından, yani kan ve nikâh bakımından olan akrabalığın kıyâmetde faydası yoktur. Resûlullahın akrabası bundan müstesnadır.

63- Herkesin soyu oğlundan ürer. Hazret-i Muhammed aleyhisselâmın soyu ise, kızı Fâtıma'dandır.

64- Onun ismini taşıyan mü'minler Cehenneme girmeyecektir.

65- Onun her sözü, her işi doğrudur. Her ictihâdı, Allahü teâlâ tarafından doğrulanır.

66- Onu sevmek herkese farzdır. **"Allahı seven, beni sever"** buyurmuştur. Onu sevmenin alâmeti, dinine, yoluna, sünnetine ve ahlâkına uymakdır. Kur'ân-ı kerîmde **"Bana uyarsanız, Allah sizi sever"**demesi emir olundu.

67- Onun ehl-i beytini sevmek vaciptir. **"Ehl-i beytime düşmanlık eden münafıktır"** buyurmuştur. Ehl-i beyt, zekât alması harâm olan akrabasıdır. Bunlar, zevceleri ve dedesi Hâşimin soyundan olan mü'minlerdir ki, Alinin, Ukaylin, Cafer Tayyarın ve Abbâsın soyundan olanlardır.

68- Eshâbının hepsini sevmek vâcibdir**. "Benden sonra Eshâbıma düşmanlık etmeyiniz! Onları sevmek, beni sevmektir. Onlara düşman olmak, bana düşman olmaktır. Onları inciten, beni incitmiş olur. Beni inciten de, Allahı incitir. Allahü teâlâ, kendisini incitene azap yapar"** buyurdu.

69- Allahü teâlâ, Muhammed aleyhisselâma, gökde iki ve yerde iki yardımcı yaratmıştır. Bunlar; gökde Cebrâil (a.s.), Mikâil (a.s.) ve yerde ise Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'dir.

70- Her inşanın cinden bir arkadaşı vardır. Bu şeytan kâfirdir, insanı aldatarak, vesvese vererek, imânım almağa, günah yaptırmağa çalışır, Resûl aleyhisselâm, kendi arkadaşı olan cinniyi imâna getirmiştir.

71- Erkek, kadın, büyük yaşta vefât eden herkese kabrinde Muhammed aleyhisselâm sorulacaktır. Rabbin kimdir denildiği gibi, Peygamberin kimdir de denilecektir.

72- Muhammed aleyhisselâmın hadîs-i şerîflerini okumak ibâdettir. Okuyana sevab verilir.

73- Mübârek ruhunu almak için, Azrâil aleyhisselâm insan şeklinde geldi, içeri girmek için izin istedi.

74- Kabrinin içindeki toprak, her yerden ve Kâ'beden (ve Cennetlerden) daha efdaldir.

75- Kabirde, bilmediğimiz bir hayatla diridir. Kabirde Kur'ân-ı kerîm okur, namaz kılar. Bütün Peygamberler de böyledir.

76- Dünyanın her yerinde Resûlullaha salevât okuyan müslümanların selâmlarını işiten melekler, kabrine gelip haber verirler. Kabrini hergün binlerce melek ziyâret eder.
77- Ümmetinin amelleri ve ibâdetleri her sabah ve akşam kendisine gösterilir. Bunları yapanları da görür, günah işleyenlerin af olman için duâ eder,
78- Kabrini ziyâret etmek, kadınlara da müstehabdır. Başka kabirleri ise, yalnız tenhâ zamanlarda ziyâret etmeleri caizdir.
79- Diri iken olduğu gibi, vefâtından sonra da, dünyânın her yerinde, her zaman Ona tevessül edenlerin, yani Onun hatırı ve hürmeti için istiyenlerin duasını Allahü teâlâ kabul eder.
80- Kıyâmet günü kabirden ilk önce Resûlullah kalkacaktır. Üzerinde Cennet elbisesi bulunacaktır. Burak üzerinde mahşer (toplantı) yerine gidecektir. Elinde (Livaülhamd) denilen bayrak olacaktır. Peygamberler ve bütün insanlar bu bayrağın altında duracaktır. Hepsi, bin sene beklemekten, çok sıkılacaklardır. Önce Âdem, sonra Nuh, sonra İbrâhim ve Musa ve İsâ Peygamberlere gidip, hesaba başlanması için şefaat etmelerim dileyeceklerdir. Her biri, birer özür bildirerek, Allahtan utandıklarını, korktuklarını söyleyecekler, şefaat etmeyeceklerdir. Sonra, Resûlullaha gelip yalvaracaklardır. Secde edip, duâ edecek ve şefaati kabul olacaktır. Önce, Onun ümmetinin hesabı görülecek, en önce sırattan geçecekler ve Cennete gireceklerdir. Her gittiği yeri nurlandıracaklardır. Hz. Fâtıma sıratdan geçerken (Herkes gözlerini kapasın! Muhammed aleyhisselâmın kızı geliyor) denecektir.
81- Altı yerde şefaat yapacaktır. Birincisi (Makâm-ı Mahmûd) denilen şefaati ile, bütün insanları mahşerde beklemek azabından kurtaracaktır: İkincisi, şefaati, çok kimseyi Cennete sokacaktır. Üçüncüsü, âzâp çekmesi lâzım olanları azaptan kurtaracaktır. Dördüncüsü, günahı çok olan mü’minleri, Cehennemden çıkaracaktır. Beşincisi, sevabı ve günâhı müsavi olup, (Araf) denilen yerde bekliyenlerin Cennete gitmelerine şefaat edecektir. Altıncısı, Cennette olanların derecelerinin yükselmesine şefaat edecektir.
82- Resûlullahın Cennette bulunduğu makamın ismi (Vesile) dır. Burası Cennetin en yüksek derecesidir. Cennette bulunan herkese birer dal yetişecek olan (sidretülmüntehâ) ağacın kökü oradadır. Cennettekilere her nimet, bu dallardan gelecektir.

MU’CİZELERİ

Hz. Muhammedin (s.a.v.) Allahın Peygamberi olduğunu açıklayan şâhidler sayılamayacak kadar çoktur. Allahü teâlâ, **“Sen olmasaydın, hiçbir şeyi yaratmazdım,”** buyurdu. Bütün varlıklar, Allahın varlığını, birliğini gösterdikleri gibi, Hz. Muhammedin peygamber olduğunu ve üstünlüğünü de göstermektedirler. Ümmetinin Evliyasında hâsıl olan kerâmetler, hep Onun mu’cizeleridir. Çünkü, kerâmetler, Ona tâbi olanlarda, Onun izinde gidenlerde hâsıl olmaktadır. Hattâ, bütün Peygamberler, Onun ümmetinden olmak istedikleri için, daha doğrusu, hepsi Onun nurundan yaratıldıkları için, Onların mu’cizeleri de Muhammed aleyhisselâmın mu’cizelerinden sayılır. Muhammed aleyhisselâmın mu’cizeleri, zaman bakımından üçe ayrılmıştır: Birincisi mübârek ruhu yaratıldığından başlayarak Peygamberliğinin bildirildiği (bi’set) zamanına kadar olanlardır, ikincisi, bi’setden vefâtına kadar olan zaman içindekilerdir. Üçüncüsü, vefâtından kıyâmete kadar olmuş ve olacak şeylerdir. Bunlardan birincilere, (irhâs) ya’nî, başlangıçlar denir. Her biri de ayrıca, görerek veya görmeyip akıl ile anlaşılan mu’cizeler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Bütün mu’cizeler o kadar çokdur ki, sınırlamak, saymak mümkün olmamıştır, ikinci kısımdaki mu’cizelerin üç bin kadar olduğu bildirilmiştir. Bunlardan meşhûr olan kırküç adedi aşağıdadır.
1- Muhammed aleyhisselâmın mu’cizelerinin en büyüğü Kur’ân-ı Kerîm’dir. Bugüne kadar gelen bütün şairler, edebiyatçılar, Kur’ân-ı kerîmin nazmında ve mânâsında âciz ve hayran kalmışlardır. Bir âyetin benzerini söyleyememişlerdir. İ’cazı ve belâgatı insan sözüne benzemiyor. Yani, bir kelimesi çıkarılsa veya bir kelime eklense, lafzındaki ve mânâsındaki güzellik bozuluyor. Bir kelimesinin yerine koymak için, başka kelime arayanlar bulamamışlardır. Nazmı Arab şairlerinin şiirlerine benzemiyor. Geçmişte olmuş ve gelecekte olacak nice gizli şeyleri haber vermektedir. İşitenler ve okuyanlar, tadına doyamıyorlar. Yorulsalar da, usanmıyorlar. Okuması ve işitmesi, sıkıntıları giderdiği sayısız tecrübelerle anlaşılmıştır. İşitenlerin kalblerine dehşet ve korku çökenler, bu sebepten ölenler bile görülmüştür. Nice azılı İslâm düşmanları Kur’ân-ı kerîmi dinlemekle, kalbleri yumuşamış îmâna gelmişlerdir, İslâm düşmanlarından ve muattala, melahıde ve karamita denilen müslüman ismini taşıyan zındıklardan Kur’ân-ı kerîmi değiştirmeğe, bozmaya ve benzerini söylemeye çalışanlar olmuş ise de, hiçbiri arzularına kavuşamamıştır. Tevrat, İncil ise, insanlar tarafından her zaman değiştirilmiş ve yine değiştirilmektedir. Bütün ilimler ve tecrübe ile bulunamayacak güzel şeyler iyi ahlak ve insanlara üstünlük sağlayan meziyetler, dünyâ ve âhiret se’âdetine kavuşturacak iyilikler, varlıkların başlangıcı ve sonu hakkında bilgiler, insanlara faydalı ve zararlı olan şeylerin hepsi Kur’ân-ı kerîmde açıkça veya kapalı olarak bildirilmiştir. Kapalı olanlarını, erbabı anlayabilmektedir. Semavi kitapların hepsinde, Tevratta, Zeburda ve İncilde bulanan ilimlerin ve esrarın hepsi Kur’ân-ı

kerîmde bildirilmiştir. Hazret-i Ali ve Hazret-i Hüseyin bu ilimlerden çoğunu bildiklerini haber vermişlerdir. Kur'ân-ı kerîmi okumak çok büyük bir ni'mettir. Allahü teâlâ, bu ni'meti habibinin (sevgili peygamberinin) Ümmetine ihsan etmiştir. Melekler bu ni'metten mahrumdurlar. Bunun için Kur'ân-ı kerîm okunan yere toplanıp dinlerler. Bütün tefsîrler, Kur'ân-ı kerîmdeki ilimlerden çok azını bildirmektedirler. Kıyâmet günü, Muhammed aleyhisselâm minbere çıkıp Kur'ân-ı kerîm okuyunca, dinleyenler bütün ilimlerini ve sırlarını anlayacaklardır.

2- Muhammed aleyhisselâmın meşhûr mu'cizelerinin en büyüklerinden birisi de, ayın ikiye ayrılmasıdır. Bu mu'cize, başka hiçbir Peygambere nasib olmamıştır. Muhammed aleyhisselâm elli iki yaşında iken, Mekke'de Kureyş kâfirlerinin elebaşıları yanına gelip (peygamber isen ayı ikiye ayır) dediler. Muhammed aleyhisselâm herkesin ve hele tanıdıklarının, akrabasının îmân etmelerini çok istiyordu, Ellerini kaldırıp duâ etti. Allahü teâlâ, kabul edip, ayı ikiye böldü. Yarısı bir dağın, diğer yarısı başka bir dağın Üzerinde göründü. Kâfirler, (Muhammed bize sihir yaptı) dediler, îmân etmediler.

3- Muhammed aleyhisselâm, bazı gazalarında susuz kalındığı zaman, elini suya sokmuş, parmakları arasından su akarak, suyun bulunduğu kap devamlı taşmıştır. Bazan seksen, bazan üçyüz, bazan binbeşyüz, Tebük Gazasında ise, yetmiş bin kimsenin hepsi ve hayvanları bu sudan içmişler ve kullanmışlardır. Mübârek elini sudan çıkarınca akması durmuştur.

4- Bir gün amcası Abbâs'ın evine gidip, onu ve evlâdını yanına oturtup, üzerlerini ihramı ile örterek, **"Yâ Rabb! Bu amcamı ve Ehl-i beytimi örttüğüm gibi, sen de, Cehennem ateşinden kendilerini koru"**dedi. Duvarlardan üç kerre âmin sesi işitildi.

5- Birgün, kendisinden mu'cize isteyenlere karşı, uzaktaki bir ağacı çağırdı. Ağaç, köklerini sürüyerek gelip selâm verip, **(Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh)**dedi. Sonra, gidip yerine dikildi.

6- Hayber gazasında, önüne zehirlenmiş koyun kebabı koyduklarında (Yâ Resûlullah! Beni yeme, ben zehirliyim) sesi işitildi.

7- Birgün elinde put bulunan kimseye, (Put bana söylerse, îmân eder misin?) dedi. Adam, ben buna elli senedir ibâdet ediyorum. Bana hiçbir şey söylemedi. Sana nasıl söyler? dedi. Muhammed aleyhisselâm **"Ey put, ben kimim?"** deyince, (Sen Allah'ın peygamberisin) sesi işitildi. Putun sahibi, hemen imâna geldi.

8- Medinede, mescidde dikili bir odun vardı. Hutbe okurken, bu direğe dayanırdı. Minber yapılınca, direğin yanına gitmedi. Odundan ağlama seslerini, bütün cemaat işittiler. Minberden inip direğe sarıldı. Sesi kesildi. **"Eğer sarılmasaydım, benim ayrılığımdan kıyâmete kadar ağlayacaktı"** buyurdu.

9- Eline aldığı çakıl taşlarının ve tuttuğu yemek parçalarının an sesi gibi tesbih ettikleri çok görülmüştür.

10- Hz. Muhammed bir çayırda giderken, üç kerre, (Yâ Resûlallah) sesini işitti. O tarafa bakıp, bağlı bir geyik gördü. Yanında bir adam uyuyordu. Geyiğe ne istediğini sordu. O da, bu avcı beni avladı. Karşıdaki tepede iki yavrum var. Beni salıver! Gidip, onları doyurup geleyim dedi. Resûl aleyhisselâm **"Sözünü tutar mısın, gelir misin"** dedi. Allah için söz veriyorum, gelmezsem Allah'ın âzâbı benim üzerime olsun, dedi. Resûlullah geyiği bıraktı. Biraz sonra geldi. Adam uyanıp, yâ Resûlallah, bir emrin mi var dedi. "Bu geyiği âzâd et!" buyurdu. Adam geyiğin ipini çözüp bıraktı. Geyik **(Eşhedü en lâ ilâhe illallah ve enneke Resûlullah)** dedi ve gitti.

11-Câbir bin Abdullah bir koyun pişirdi. Resûlullah, Eshâbı ile yediler. **"Kemikleri kırmayınız"** dedi. Kemikleri toplayıp, mübârek ellerini üstüne koyup duâ etti. Allahü teâlâ koyunu diriltti.

12- Resûlullaha, söylemez (konuşmayan) bir çocuk getirdiler. **(Ben kimim)** dedi. Sen Resûlullahsın dedi. Ölünceye kadar konuştu.

13- Bir kadın, bir kel oğlunu getirdi. Resûlullah, mübârek elleri ile başını sıvadı. Şifâ buldu. Saçları uzamaya başladı.

14- Tirmizî ve Nesâînin (Sünen) kitaplarında diyor ki, iki gözü âmâ (kör) bir kimse gelip, yâ Resûlallah! Dua et, gözlerim açılsın dedi. **"Kusursuz bir abdest al! Sonra yâ Rabbî! Sana yalvarıyorum. Sevgili peygamberin Muhammed aleyhisselâmı araya koyarak, senden istiyorum. En çok sevdiğim peygamberim Hazret-i Muhammed! Seni vesile ederek, Rabbime yalvarıyorum. Senin hatırın için kabul etmesini istiyorum. Yâ Rabbi! Bu yüce Peygamberi bana şefaatçi eyle! Onun hürmetine duamı kabul et!"** duasını okumasını söyledi. Adam, abdest alıp duâ etti. Hemen gözleri açıldı. Bu duayı müslümanlar, her zaman okumuşlar ve dileklerine kavuşmuşlardır.

15- Amcası Ebû Tâlib ile bir çölde gidiyordu. Ebû Tâlib, çok susadığını söyledi. Resûlullah, hayvandan yere inip **"Susadın mı?"** dedi. Evet dedikte, mübârek ayaklarının ökçesini yere vurdu. Su çıktı. **"Amcam, bu sudan iç!"** buyurdu.

16- Hudeybiye seferinde susuz bir kuyunun yanına kondular. Askerler susuzluktan şikâyet ettiler. Bir kova su istedi, içinden abdest alıp ve tükürüp, bunu kuyuya döktürdü. Bir ok

verip, **"Kuyuya atın"** buyurdu. Kuyunun su ile dolduğunu gördüler.

17- Medinede minberde hutbe okurken, bir kimse, yâ Resûlallah! Susuzluktan çocuklarımız, hayvanlarımız, tarlalarımız helâk oluyor, imdadımıza yetiş dedi. Ellerini kaldırıp, duâ eyledi. Gökte hiç bulut yokken, mübârek ellerini yüzüne sürmeden, bulutlar toplandı. Hemen yağmur başladı. Bir kaç gün devam etti. Yine minberde okurken o kimse, yâ Resûlallah! Yağmurdan helâk olacağız deyince, Resûl aleyhisselâm tebessüm etti ve **"Yâ Rabbi! Rahmetini başka kullarına da ihsan eyle!"** dedi. Bulutlar açılıp, güneş göründü.

18- Bir kadın, hediye olarak bal gönderdi. Balı kabul edip boş kabı geri gönderdi. Allahü teâlânın kudreti ile, kap bal ile dolu olarak geri geldi. Kadın gelerek, (Ya Resûlallah! Hediyemi niçin kabul etmediniz? Acaba günahım nedir?) dedi. **"Senin hediyeni kabul ettik. Gördüğün bal, Allahü teâlânın hediyene verdiği berekettir"** dedi. Kadın sevinerek, bak evine götürdü. Çoluk çocuğu ile aylarca yediler. Hiç eksilmedi. Bir gün yanılarak balı başka kaba koydular. Oradan yiyerek bitirdiler. Bunu Resûlullaha haber verdiler.**"Gönderdiğim kabda kalsaydı, dünyâ durdukça yerlerdi, hiç eksilmezdi"** buyurdu.

19- Eshâb-ı kirâmdan Ebû Hüreyre(r.a.) diyor ki, Resûlullaha (s.a.v.) birkaç hurma getirdim. Bunlara bereket verilmesi için duâ etmesini söyledim. Bereketli olmaları için duâ buyurdu. Hurmaların bulunduğu çantaları gece gündüz yanımdan ayırmayıp, Hz. Osman (r.a.) zamanına kadar hep yedim. Yanımdakilerede yedirdim ve avuç doluları sadakalar verdim. Hz. Osman'ın şehîd olduğu gün zayi oldular.

20- Acem padişahı Kisrâ'nın ve Rum padişahı Kayser'in memleketlerinin müslümanların eline geçeceğini ve hazinelerinin Allah yolunda dağıtılacağını müjdeledi.

21- Ümmetinden çok kimsenin denizden gazaya gideceklerini ve sahabeden olan Ümmî Hirâm ismindeki kadının, o gazada bulunacağını haber verdi. Hz. Osman halife iken müslümanlar, gemiler ile Kıbrıs adasına gidip harb ettiler. Bu hanım da beraber idi. Orada şehîd oldu.

22- Hz. Muâviye'ye, **"Birgün ümmetimin üzerine hâkim olursan, iyilik yapanlara mükâfat et! Kötülük edenleri de af eyle!"** dedi. Hz. Muâviye, Hz. Osman zamanında Şam'da yirmi sene valilik, sonra yirmi sene de halifelik yaptı.

23- Abdullah İbni Abbas'ın annesine bakıp, **"Senin bir oğlun olacak. Doğduğu zaman bana getir!"**dedi. Çocuğu getirdiklerinde, kulağına ezan ve ikâmet okuyup, mübârek tükürüğünden ağzına sürdü. İsmini Abdullah koyup annesinin kucağına verdi. **"Halifelerin babasını al, götür!"** dedi. Çocuğun babası olan Hz. Abbas, bunu işitip, gelip sorunca **"Evet, böyle söyledim. Bu çocuk halifelerin babasıdır. Onlar arasında Seffah, Mehdi ve tsA aleyhisselâmla namaz küan bir kimse bulunacaktır."** dedi. Abbasiyye devletinin başına çok halifeler geldi. Bunların hepsi Abdullah bin Abbas'ın soyundan oldu.

24- Eshâbından çok kimseye hayır dualar etmiş, hepsi kabul olunarak faydalarını görmüşlerdir.

Hz. Ali diyor ki, Resûlullah (s.a.v.) beni Yemen'e kadı (hâkim) olarak göndermek istedi. Yâ Resûlallah! (s.a.v.) Ben kadılık yapmasını, mahkemede hüküm vermesini bilmiyorum dedim. Mübârek elini göğsüme koyup, **"Yâ Rabbi! Bunun kalbine doğru şeyleri bildir. Hep doğru söylemek nasib eyle!"** buyurdu. Allah'a yemin ederim ki, bana gelen şikâyetçilerden doğru olanı hemen anlar, hak üzere hüküm ederdim.

25- Amcasının oğlu Abdullah bin Abbas'ın alnına mübârek elini koyup, **"Yâ Rabbi! Bunu dinde derin âlim yap, hikmet sahibi eyle! Kur'ân-ı kerîmin bilgilerini kendisine ihsan eyle!"** dedi. Bundan sonra bütün ilimlerde ve bilhassa tefsîr, hadîs ve fıkıh bilgilerinde zamanını" bir tanesi oldu. Sahâbe ve tâbi'în her şeyi bundan öğrenirdi. (Tercümân-ül-Kur'ân), (Bahr-ül-ilim) ve (Reîs-ül-Müfessirîn) isimleriyle meşhûr, oldu. İslâm memleketleri bunun talebeleri ile doldu.

26- Hizmetçilerinden Enes bin Mâlik'e, **"Yâ Rabbi! Bunun malını ve çocuklarını çok eyle. Ömrünü uzun eyle. Günâhlarını af eyle!"** duasını yaptı. Zaman geçtikçe malları, mülkleri çoğaldı. Ağaçları, bağları her sene meyve verdi. Yüzden ziyâde çocuğu oldu. Yüzon sene yaşadı. Ömrünün sonunda, yâ Rabbî! Habîbinin benim için yaptığı dualardan üçünü kabul ettin, ihsan ettin! Dördüncüsü olan günahlarımın affedilmesi acaba nasıl olacak deyince, (Dördüncüsünü de kabul ettim. Hatırını hoş tut!) sesini işitti.

27- Nâbiga ismindeki meşhûr şair, şiirlerinden birkaçını okuyunca, Peygamberimiz, Arablar arasında meşhûr olan **"Allahü teâlâ dişlerini dökmesin!"** duasını söyledi. Nâbiga yüz yaşına gelmişti. Dişleri ak ve berrak, inci gibi dizilmiş dururdu.

28- Kendi kızı Fâtıma, bir gün yanına geldi. Açlıktan benzi sararmıştı. Elini onun göğsüne koyup, **"Ey açları doyuran Rabbim! Muhammed'in (s.a.v.) kızı Fâtıma'yı aç bırakma!"** dedi. Fâtıma'nın hemen yüzü kanlandı, canlandı, ölünceye kadar hiç açlık duymadı.

29- Bir kimse, sol eliyle yemek yiyordu. **"Sağ el ile ye!"** dedi. Sağ kolum hareket etmiyor diye yalan söyledi **"Sağ elin artık hareket etmesin!"** buyurdu, ölünceye kadar, sağ elini ağzına götüremez oldu.

30- Acem padişahı Hüsrev Pervîze îmân etmesi için mektûb gönderdi. Alçak Hüsrev mektubu parçaladı ve getiren elçiyi şehîd eyledi. Resûl aleyhisselâm bunu işitince çok üzüldü **ve "Yâ Rabbî! Benim mektubumu parçaladığı gibi, onun mülkünü parçala!"** dedi. Resûlullah (s.a.v.) hayatta iken Hüsrev'i oğlu Şiruye hançerle parçaladı. Hz. Ömer halife iken, Acem memleketinin hepsini müslümanlar fethedip, Hüsrev'in nesli de, mülkü de kalmadı.

31- Resûl aleyhisselâm, çarşıda emr-i mâruf ve nehy-i münker ederken, nasihat verirken, Mervan'ın babası olan Hakem bin Âs ismindeki alçak, Resûlullah'ın arkasından gelerek, gözlerini açıp kapar ve yüzünü buruşturur, böylece alay ederdi. Resûl aleyhisselâm, arkaya dönüp, onun bu çirkin hâlini görünce, **"Kendini gösterdiğin şekilde kal"** buyurdu, ölünceye kadar, yüzü gözü oynak kaldı.

32- Allahü teâlâ habîbini belâlardan korurdu. Ebû Cehil, Resûlullahın (s.a.v.) en büyük düşmanı idi. Büyük bir taşı mübârek başına vurmak için kaldırdığında, Resûlullahın (s.a.v.) iki omuzunda birer yılan görerek taş elinden düştü ve kaçtı.

33- Kâ'be yanında namaz kılarken, yine alçak Ebû Cehil, tam zamanıdır diyerek bıçakla üzerine yürümek isterken, hemen geri dönüp kaçtı. Arkadaşları, niçin korktun dediklerinde, Muhammed ile aramızda ateş dolu bir hendek gördüm. Birçok kimse beni bekliyorlardı. Bir adım atsaydım, yakalayıp ateşe atacaklardı. Çok korktum dedi. Bunu müslümanlar işitip, Resûlullaha (s.a.v.) sorduklarında, **"Allah'ın melekleri, onu yakalayıp parçalayacaklardı"** buyurdu.

34- Hicretin üçüncü senesinde, Resûl aleyhisselâm (Kattan) gazvesinde bir ağaç dibinde yalnız yatarken, Dâsür isminde bir pehlivan kâfir, elinde kılıçla gelip, seni benden kim kurtarır? dedi. Resûlullah, (s.a.v.)**"Allah kurtarır"** dedikte, Cebrâil ismindeki melek, insan şeklinde görünüp, kâfirin göğsüne vurdu. Yıkılıp kılıç elinden düştü. Resûl aleyhisselâm kılıcı eline alıp, **"Seni benden kim kurtarır?"** dedi. Beni kurtaracak, senden daha hayırlı kimse yoktur diye yalvardı. Af buyurup serbest bıraktı. Îmâna gelip, çok kimselerin imâna gelmesine sebep oldu.

35- Resûl aleyhisselâm, bir gün abdest alıp, mestlerinden birini giyip, ikincisine elini uzatırken, bir kuş geldi. Bu mesti kapıp havada silkti. İçinden bir yılan düştü. Sonra kuş, mesti yere bıraktı. Bugünden sonra, ayakkabı giyerken, önce silkelemek sünnet oldu.

36- Sahâbeden Enes bin Mâlik'de Resûlullahın (s.a.v.) mübârek yüzünü sildiği bir mendili vardı. Enes, bununla yüzünü siler, kirlendiği zaman, ateşe bırakırdı. Kirler yanar mendil yanmaz, tertemiz olurdu.

37- Selmân-ı Fârisî, hak din aramak için, İran'dan çıkıp dünyâyı dolaşmaya başladı. Bunu bir yerde yakalayıp, Medineli bir Yahudiye köle olarak sattılar. Hicrette Resûlullah, Medine'ye girerken karşılaştılar. Hemen îmâna geldi. Birkaç sene sonra 300 hurma ağacı ile binaltıyüz dirhem altın ödemek şartı ile âzâd edilmesine söz kesildi. Resûlullah (s.a.v.) bunu işitti. Mübârek elleri ile ikiyüz doksandokuz hurma ağacı dikti. Ağaçlar o gün meyve vermeye başladı. Birini Hz. Ömer dikmişti. Bu ağaç meyve vermedi. Resûlullah, bunu çıkarıp mübârek elleri ile tekrar dikti. Bu da hemen meyve verdi. Bir gazada, ganimet alınan, yumurta, kadar altını Selmân'a verdiler. Salman, Resûlullaha (s.a.v.) gelip, bu gayet azdır. Binaltıyüz gram çekmez dedi. Mübârek ellerine alıp tekrar Selmân'a verdi. Bunu sahibine götür dedi. Yarısı ile efendisine olan borcunu ödedi. Yarısı da, Selmân'a kaldı.

38- Resûl aleyhisselâm, bir gün namaz kılarken şeytan gelip namazını bozmak istedikte, mübârek elleri ile yakaladı. Bir daha gelip namazı bozdurmıyacağına dair ondan söz alıp serbest bıraktı.

39- Dost kabilesinin reîsi Tufeyl, hicretten önce, Mekke'de îmâna gelmişti. Kavmini imâna davet için Resûlullahtan (s.a.v.) bir alâmet istedi. **"Yâ Rabbi! Buna bir âyet ihsan eyle!"** buyurdu. Tufeyl kabilesine gidince, iki kaşı arasında bir nûr parladı. Tufeyl, yâ Rabbî! Bu alâmeti yüzümden giderip başka yerime koy. Bunu yüzümde görenlerden bazısı, kendi dinlerinden çıktığım için cezalandırıldığımı zannederler dedi. Duası kabul olup, nûr yüzünden gitti. Elindeki kamçının ucunda kandil gibi parladı. Kabilesindekiler zamanla imâna geldiler.

40- (Bîr-i Maûne) denilen muharebede kâfirler verdikleri sözü bozarak yetmiş Sahâbeyi şehîd ettiler. Bunlar arasında Hz. Ebû Bekrin kölesi iken âzâd ettiği ve ilk îmân edenlerden Âmir bin Füheyre'yi süngülediklerinde, kâfirlerin gözü önünde, O'nu melekler gök'e kaldırdılar. Bunu Resûlullaha (s.a.v.) haber verdiklerinde, "**Onu Cennet melekleri defn ettiler ve ruhunu Cennete götürdüler,"** buyurdu.

41- Hicretin yedinci senesinde Resûlullah, (s.a.v.) Habeş Padişahı Necâşî'ye ve Rum İmparatoru Herakliyus'a ve Şam'daki Valisi Hârise ve Umman Sultanı Semâme'ye mektûblar göndererek, hepsini îmâna davet etti. Mektupları götüren elçiler, gittikleri yerin dillerini bilmiyorlardı. Ertesi sabah, Allahü teâlânın kudreti ile, o dilleri bilip, anlayıp, söylemeye başladılar.

42- Uhud gazasında Ebû Katâde'nin bir gözü çıkıp yanağı üzerine düştü. Resûlullaha (s.a.v.) getirdiler. Mübârek eli ile gözünü yerine koyup, **"Yâ Rabbi! Gözünü güzel eyle!"** dedi. Bu gözü, diğerinden güzel oldu. Ondan daha kuvvetli görürdü.

Ebû Katâde'nin torunlarından biri, Halife Ömer bin Abdülazîz'in yanına gelmişti. Sen kimsin? dedi. Bir beyt okuyarak Resûlullahın (s.a.v.) mübârek eli ile gözünü yerine koymuş olduğu zâtın torunu olduğunu bildirdi. Halife bu beytleri işitince, kendisine ziyâde, ikram ve ihsanda bulundu.

43- İyâs bin Seleme diyor ki, Hayber gazasında, Resûlullah (s.a.v.) beni gönderip Hz. Ali'yi istedi. Ali'nin gözleri ağrıyordu. Elinden tutup, güçlükle getirdim. Mübârek parmaklarına tükürüp, Ali'nin gözlerine sürdü. Sancağı eline yerip, Hayber kapısında döğüşmeye gönderdi. Çok zamandır açılamayan kapıyı Hz. Ali yerinden sökerek, Eshâb-ı kirâm kaleye girdiler.

MUHAMMED ALEYHİSSELÂMA TABİ' OLMAK

O'na tâbi' olmak, yâ'ni O'na uymak, O'nun gittiği yolda yürümektir. O'nun yolu, Kur'ân-ı kerîmin gösterdiği yoldur. Bu yola (Dîn-i İslâm) denir. O'na uymak için, önce imân etmek, sonra müslümanlığı iyice öğrenmek, sonra farzları eda edip, harâmlardan kaçınmak, daha sonra, sünnetleri yapıp mekruhlardan kaçınmak lâzımdır Bunlardan sonra, mubahlarda da O'na uymağa çalışmalıdır.

İmân etmek, ona tâbi' olmağa başlamak ve se'âdet kapısından içeri girmeli demektir. Allahü teâlâ O'nu, dünyâdak bütün insanları se'âdete davet için gönderdi ve Sebe' sûresi, yirmisekizinci âyetinde, **"Ey sevgili Peygamberim (s.a.v.) Seni, dünyâdaki bütün insanlara ebedî se'âdeti müjdelemek ve bı se'âdet yolunu göstermek için, beşeriyyete gönderiyorum."** buyurdu.

Meselâ, O'na uyan bir kimsenin, gün ortasında bir parça uyuması, O'na uymaksızın, birçok geceleri ibâdetle geçirmekten kat kat daha kıymetlidir. Çünkü, (Kaylûle etmek) yani öğleden önce biraz yatmak âdet-i şerîfesi idi. Meselâ O'nun dîni emir ettiği için, bayram günü oruç tutmamak ve yiyip içmek, O'nun dininde bulunmayıp senelerce tutulan oruçlardan daha kıymetlidir. O'nun dininin emri ile fakire verilen az bir şey ki, buna zekât denir, kendi arzusu ile, dağ kadar altın sadaka vermekten daha efdaldir. Emir-ül-Mü'mînîn Ömer (r.a.), bir sabah namazını cemaatle kıldıktan sonra, cemaate bakıp, bir kimseyi göremeyince sordu. Eshâb dediler ki, geceleri sabaha kadar ibâdet ediyor. Belki şimdi uyku bastırmıştır. Emir-ül-Mü'mînîn buyurdu ki, (Keşki bütün gece uyuyup da, sabah namazını cemaatle kuraydı, daha iyi olurdu), İslâmiyetden sapıtmış olanlar, sıkıntı çekip ve mücâhede edip nefslerini körletiyor ise de, İslâmiyete uygun yapmadıklarından kıymetsizdir ve hakirdir. Eğer bu çalışmalarına ücret hâsıl olursa, dünyâda birkaç menfaatden ibaret kalır: Halbuki, dünyânın hepsinin kıymet ve ehemmiyyeti nedir ki, bunun bir kaçının itibarı olsun. Bunlar, meselâ çöpçüye ben zer ki, çöpçüler herkesden daha çok çalışır ve yorulur. Ücretleri de herkesten aşağıdır. İslâmiyet'e tâbi' olanlar ise, lâtif cevahir ve kıymetli elmaslar ile meşgul olan mücevherciler gibidir. Bunların işi az, kazançlar pek çoktur. Bazan bir saatlik çalışmaları yüzbinlerce senenin kazancını hâsıl eder Bunun sebebi şudur ki, İslâmiyet'e uygun olan amel, Hak teâlânın makbulüdür, mardîsidir, çok beğenir. Böyle olduğunu kendi kitabının çok yerinde bildirmiştir. Meselâ, İmrân sûresi otuzbirinci âyetinde: **"Ey sevgili Peygamberim! Onlara de ki, eğer Allahü teâlâyı seviyorsanız ve Allahü teâlâ'nın da, sizi sevmesini istiyorsanız bana tâbi' olunuz! Allahü teâlâ bana tâbi' olanları sever"** buyuruyor.

İslâmiyet'e uymayan şeylerin hiç birisini Hak teâlâ sevmez, beğenmez. Sevilmeyen, beğenilmeyen şeye sevab verilir mi? Belki cezaya sebep olur.

Cenâb-ı Hak, Kur'ân-ı kerîmde, Nisâ sûresi, yetmişikinci âyetinde, Muhammed aleyhisselâma itaat etmenin, kendisine itaat etmek olduğunu bildiriyor. O hâlde, O'nun Resûlüne (s.a.v.) itaat edilmedikçe, O'na itaat edilmiş olmaz. Bunun pek kat'î ve kuvvetli olduğunu bildirmek için, âyet-i kerîmede; **"Elbette muhakkak böyledir,"** buyurdu ve bazı doğru düşünmeyenlerin, bu iki itaati birbirinden ayrı görmelerine meydan bırakmadı. Allahü teâlâ, yine Nisâ sûresinde, yüzkırkdokuzuncu âyet-i kerîmede, bu iki itaati ayrı görenlerden şikâyet buyurarak **"Kâfirler, Allahü teâlânın emirleri ile Peygamberlerinin emirlerini birbirinden ayırmak istiyor. Yahudiler diyor ki, biz Musa aleyhisselâma inananırız. İsâ ile Muhammed, aleyhisselâma inanmayız. Hıristiyanlar ise, yalnız İsâ aleyhisselâma inanıp, ona hâşâ, Allahü teâlânın oğlu diyor. Bu inanışları ve dinleri kıymetsizdir. Hepsi kâfirdir. Bunların hepsine Cehennem azabını, çok acı azapları hazırladık."** diye bildirdi.

Bütün insanlara önce lazım olan şey, Ehl-i sünnet âlimlerinin kitaplarında bildirdikleri gibi, bir îmân ve itikâd edinmektir, Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâmın yolunu bildiren, Kur'ân-ı kerîmden murâd-ı ilâhiyi anlayan, hadîs-i şerîflerden murâd-ı peygamberiyi çıkaran bu büyük âlimlerdir. Kıyâmetde kurtuluş, yolu, bunların gösterdiği yoldur. Allah'ın Peygamberininin ve O'nun Eshâbının yolunu kitaplara, geçiren, değiştirilmekten ve bozulmaktan koruyan, (Ehl-i sünnet) âlimleridir.

Ehl-i sünnetin reisi ve kurucusu, (İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe Nu'mân bin Sâbit)'dir.

Evliyanın büyüklerinden Sehl bin Abdullah Tüstürî (rahmetullahı aleyh) diyor ki, "Eğer Musa ve İsâ aleyhisselâmın ümmetlerinde, İmâm-ı A'zam Ebû Hanîfe gibi

bir zât bulunsaydı, bunlar Yahudiliğe ve hıristiyanlığa dönmezdi."

Muhammed aleyhisselâma tâbi' olmak (Ahkâm-ı İslâmiyye)'yi beğenip, seve seve yapmak ve O'nun emirlerini ve İslâmiyetin kıymet verdiği, üstün tuttuğu şeyleri ve âlimlerini, salihlerini büyük bilip, hürmet etmektir ve O'nun dinini yaymağa uğraşmak demektir ve dinine uymak istemeyenleri, beğenmeyenleri, aldırış etmeyenleri zelil, hakir ve aşağı tutmaktır.

İki cihan se'âdetine kavuşmak, ancak ve yalnız, dünyâ ve âhiretin efendisi olan, Muhammed aleyhisselâma tâbi' olmağa bağlıdır. O'na tâbi' olmak için îmân etmek ve Ahkâm-ı İslâmiyyeyi öğrenmek ve yapmak lâzımdır.

Âhirette Cehennem'den kurtulmak, yalnız Muhammed aleyhisselâma tâbi' olanlara mahsustur. Dünyada yapılan bütün iyilikler, bütün keşfler, bütün, hâller ve bütün ilimler Resûlullah'ın (s.a.v.) yolunda bulunmak şartı ile, âhirette işe yarar. Yoksa, Allahü teâlânın Peygamberine tabi' olmayanların yaptığı her iyilik, dünyâda kalır ve âhiretin harap olmasına sebep olur. Yani, iyilik şeklinde görünen, birer istidrâcdan başka birşey olamaz.

Muhammed aleyhisselâma tam ve kusursuz tâbi' olabilmek için, onu tam ve kusursuz sevmek lâzımdır. Tam ve olgun sevginin alâmeti de, O'nun düşmanlarından uzak durmaktır. O'nu beğenmeyenleri sevmemektir. Muhabbete müdâhene, yani gevşeklik sığmaz. Âşıklar, sevgililerinin divânesi olup, onlara aykırı birşey yapamaz. Aykırı gidenlerle uyuşamaz, iki zıd şeyin muhabbeti bir kalbde, bir arada yerleşemez. Cem'i zıddeyn muhaldir.

Bu dünyâ ni'metleri geçicidir ve aldatıcıdır. Bugün senin ise, yarın başkasınındır. Âhirette ele girecekler ise sonsuzdur ve dünyâda iken kazanılır. Bu birkaç günlük hayat, eğer dünyâ ve âhiretin en kıymetli insanı olan, Muhammed aleyhisselâma tâbi' olarak geçirilirse, se'âdet-i ebediyye, sonsuz necat, kurtuluş umulur. Yoksa O'na tâbi' olmadıkça, herşey hiçtir. O'na uymadıkça, her yapılan hayır, iyilik, burada kalır, âhirette ele birşey geçmez.

Resûlullaha (s.a.v.) tâbi' olmak yedi derecedir:

Birincisi, ahkâm-ı İslâmiyyeye inanarak, bunları öğrenmek ve yapmaktır. Bütün müslümanların ve âlimlerin ve zâhidlerin ve âbidlerin tâbi' olması, bu derecededir..Bunların nefsleri îmân etmemiştir. Allahü teâlâ, merhamet ederek, yalnız kalbin imânını kabul etmektedir.

İkincisi, emirleri yapmakla beraber, Resûlullahın (s.a.v.) bütün sözlerini ve âdetlerini yapmak ve kalbi kötü huylardan temizlemektir. Tasavvuf yolunda yürüyenler bu derecededir.

Üçüncüsü, Resûlullahda (s.a.v.) bulunan hâllere, zevklere ve kalbe doğan şeylere de tâbi' olmaktır. Bu derece, tasavvufun (Vilâyet-i hâssa) dediği makamda ele geçer. Burada, nefs de îmân ve itaat eder ve bütün ibâdetler, hakîki ve kusursuz olur.

Dördüncüsü, ibâdetler gibi bütün hayırlı işler hakîkî ve kusursuz olmaktır. Bu derece, (Ulemâ-i râsihîn) denilen büyüklere mahsustur. Bu rasîh ilimli âlimler, Kur'ân-ı kerîmin ve hadîs-i şerîflerin derin mânâlarını ve işaretlerini anlar. Bütün peygamberlerin eshâbı böyle idi. Hepsinin nefsleri imân etmiş, mutmainne olmuştur. Böyle tâbi' olmak, ya tasavvuf ve vilâyet yolundan ilerleyenlere veya bütün sünnetlere yapışarak bid'atlerin hepsinden kaçanlara nasib olur. Bugün, dünyâyı bid'at kaplamış, sünnetler gayb olmuştur. Bugün, sünnetleri bulup yapışmak ve bid'at deryasından kurtulmak, imkân haricinde kalmıştır.

Bid'atler, âdet hâlini almıştır. Halbuki âdetler ne kadar yerleşmiş ve yayılmış olsalar ve ne kadar güzel görünseler de, din ve sünnet olamaz.

Beşincisi, Resûlullaha (s.a.v.) mahsus kemalâta, yükseldiklere tâbi' olmaktır. Bu kemâlât, ilim ve ibâdet ile ele geçemez. Ancak, Allahü teâlâdan, lutf ve ihsan ile gelir. Bu derecede olanlar, büyük peygamberler ve bu ümmetin pek az büyükleridir.

Altıncısı, Resûlullahın (s.a.v.) mahbubiyyet ve ma'şûkıyyet kemâlâtına tâbi' olmaktır ki, Allahü teâlânın çok sevdiklerine mahsustur ve lutf ile ele geçmez, muhabbet lâzımdır.

Yedinci derece, insan vücudunun her zerresinin tâbi' olmasıdır. Tâbi'metbû'a o kadar benzer ki, tâbi' olmaklık aradan kalkar. Bunlar da, sanki Resûlullah (s.a.v.) gibi, aynı kaynaktan, herşeyi alır.

O'na uymanın ufak bir zerresi bütün dünyâ nimetlerinden ve âhiret se'âdetlerinden kat kat üstündür.

İnsanlık meziyeti ve şerefi O'na tâbi' olmaktır.

Resûlullaha (s.a.v.) uymak için müslümanların Ehl-i sünnetin dört hak mezhebinden birinde olmaları temel şarttır.

PEYGAMBERİMİZİN (s.a.v.) HADİS-İ ŞERÎFLERİNDEN BAZILARI

"Îmân, Allah'a ve meleklere ve kitâblara ve peygamberlere ve kıyâmet gününe ve hayrın şerrin Allah'ın takdiri ile, dilemesi ile olduklarına inanmakdır."

"Müslümanlık beş şey üzerine kurulmuştur. Birincisi, Allahü teâlâya ve Muhammed aleyhisselâmın O'nun Peygamberi olduğuna inanmak, ikincisi, her gün beş vakit namaz kılmak, üçüncüsü senede bir kerre malın kırkda birini müslüman olan fakirlere, zekât vermek; dördüncüsü Ramazan-ı şerîf ayında her gün oruç tutmak, beşincisi,

Mekke-i mükerreme'ye giderek ömründe bir kere hac etmek."

"Allah'ın kitabında ve benim sünnnetimde bulamadıklarınızı Eshâbımın sözlerinden alınız. Eshâbım gökteki yıldızlar gibidir. Hangisine uyarsanız, hidâyete kavuşursunuz. Eshâbımın birbirinden ayrılıkları rahmettir."

"Eshâbımı incitmekte Allahü teâlâdan korkunuz. Benden sonra, onları kötü bitmeyiniz. Onları seven beni sevdiği için sever. Onlara düşmanlık eden, bana düşmanlık etmiş olur. Onları inciten beni incitendir. Beni inciten de Allahü teâlâya eziyyet etmiş olur ki, buna azâb eder."

"Benî İsrâil, yetmişbir fırkaya ayrılmıştı. Bunlardan yetmişi Cehenneme gidip, ancak bir fırkası kurtulmuştur. Nâsâra da yetmişiki fırkaya ayrılmıştı. Yetmişbiri Cehenneme gitmiştir. Bir zaman sonra benim ümmetim de yetmişüç kısma ayrılır. Bunlardan yetmişikisi Cehenneme gidip, yalnız bir fırkası kurtulur." Eshâb-ı kirâm bu fırkanın kimler olduğunu sorduk da, **"Cehennemden kurtulan fırka, benim ve Eshâbımın gittiği yolda gidenlerdir."**

"Allahü teâlâ size namazı, orucu, zekâtı farz ettiği gibi, Ebû Bekri, Ömer'i, Osman'ı ve Ali'yi sevmeyi de farz eyledi."

Ali (r.a.) dedi ki, Resûlullah (s.a.v.) bana buyurdu ki: **"Benden sonra halîfe Ebû Bekir olacaktır. Ondan sonra Ömer, ondan sonra Osman, ondan sonra da sen (r.a.) olacaksın."**

"Önce inen kitâblar, bir harf, yani kelime idi ve bir şeyi bildirirlerdi. Kur'ân-ı kerîm yedi harf üzerine nazil oldu. Yedi Şey bildirilmektedir: Zecr, emir, helâl, harâm, muhkem, müteşabih ve misâller. Bunlardan helâli helâl biliniz! Haramı harâm biliniz! Emir edilenleri yapınız! Yasak edilenlerden sakınınız! Misâl ve kıssa olanlardan ibret alınız. Muhkem olanlara uyunuz! Mûteşabih olanlara inanınız. Bunlara inandık. Hepsini Rabbimiz bildirmiştir, deyiniz."

"Sözlerin en iyisi Allahü teâlânın kitabıdır. Yolların en iyisi, Muhammed aleyhisselâmın gösterdiği yoldur. İşlerin en kötüsü bu yolda yapılan değişikliklerdir. Bid'atlerin hepsi dalâlettir, sapıklıktır."

"Ümmetimin müctehidleri arasındaki ayrılık, rahmet-i ilâhîdir."

"Bir müctehid âyet-i kerîmeden ve hadîs-i şerîften bir hüküm çıkarırken, isabet ederse buna on sevab verilir. Hatâ ederse, bir sevab verilir."

"Âdem ve bütün peygamberler benimle öğündüğü gibi ben de ümmetim içinde, soy adı Ebû Hanife, ismi Nu'man olan bir kimse ile öğünürüm ki, ümmetimin ışığı olacaktır, onları yoldan çıkmaktan, cehâlet karanlığına düşmekten koruyacaktır."

"Bu ümmetin âlimleri iki türlü olacaktır. Birincileri ilimleri ile insanlara faydalı olacaktır. Onlardan bir karşılık beklemeyeceklerdir. Böyle olan insana denizdeki balıklar ve yeryüzündeki hayvanlar ve havadaki kuşlar duâ edeceklerdir. İlmi başkalarına faydalı olmayan, ilmini dünyâlık ele geçirmek için kullananlara kıyâmette Cehennem ateşinden yular vurulacaktır."

"Kıyâmete yakın ilim azalır, cehâlet artar ve ilmin azalması, âlimlerin azalması ile olur. Câhil din adamları, kendi görüşleri ile fetva vererek fitne çıkarırlar. İntanları doğru yoldan saptırırlar."

"Allahü teâlânın en üstün dediği kimse dinde fakih olan kimsedir." "İlim Çin'de de olsa alınız." "Namaz dinin direğidir. Namaz kılan kimse dinini kuvvetlendirir."

"Namaz kılmayan elbette dinini yıkar."

"Namaz, mü'minin miracıdır." "Mü'min tüccara benzer. Tüccar sermayesini kurtaramadıkça kâr edemez. Bunun gibi farzı, kılmayıp kazası olan kimse, kazâsını kılmadan nafile kılarsa, boş yere zahmet çekmiş olur. Bu kimse kazasını ödemedikçe, Allahü teâlâ onun namazlarını kabul etmez."

"Amelsiz söz kabul olmaz. Niyyetsiz amel kabul olmaz. Sünnete uygun olmazsa hiçbiri kabul olmaz."

"Birbirinize müslümanlığı öğretiniz. Emr-i marufu bırakır iseniz, Allahü teâlâ en kötünüzü başınıza musallat eder ve dualarınızı kabul etmez."

"Günâh işleyeni eliniz ile men ediniz. Buna kuvvetiniz yetmezse söz ile mâni olunuz. Bunu da yapamaz iseniz, kalbiniz ile beğenmeyiniz. Bu ise îmânın en aşağısıdır."

"Fitne veya bid'at yayıldığı ve Eshâbım kötülendiği zamanda hakkı bilen, bilgisini müslümanlara duyursun. Hakkı, yani doğru yolu bildiği hâlde, müslümanlara duyurmayanlara Allahü teâlâ ve melekler ve bütün insanlar lanet eylesin. Allahü teâlâ bu kimsenin farzlarını ve nafile ibâdetlerini kabul etmez."

"Beş şey gelmeden evvel beş şeyin kıymetini biliniz: Ölmeden önce hayâtın kıymetini, hastalıktan önce sıhhatin kıymetini, dünyâda âhireti kazanmanın kıymetini, ihtiyarlamadan gençliğin kıymetini, fakirlikten evvel zenginliğin kıymetini."

"Acele etmek şeytandandır. Beş şey bundan müstesnadır. Kızını evlendirmek, borcunu ödemek, cenaze hizmetlerini çabuk yapmak, misafiri doyurmak, günâh yapınca hemen tevbe etmek."

“Müslümanın müslüman üzerinde beş hakkı vardır: Selâmına cevap vermek, hastasını yoklamak, cenazesinde bulunmak, davetine gitmek ve aksırıp elhamdülillah diyene, yerhamükellâh diyerek cevap vermek.”

“Müflis kimdir, biliyor musunuz?” buyurdu. (Bizim bildiğimiz müflis, parası, malı olmayan kimsedir) dediler. **“Ümmetimden müflis şu kimsedir ki, kıyâmet günü namazları ile, oruçları ile ve zekâtları ile gelir. Fakat kimisine sövmüştür, kiminin malını almıştır, kiminin kanını akıtmıştır, kimini dövmüştür. Hepsine bunun sevablarından verilir. Haklarını ödemeden önce sevabları biterse, hak sahiplerinin günâhları alınarak buna yüklenir. Sonra Cehenneme atılır.”**

“Yâ Ebâ Hüreyre! Allah’dan başka hiçbir şeye ümid bağlama! Allah’a tevekkül eyle. Bir arzun varsa Allahü teâlâ hazretlerinden iste! Allahü teâlânın âdeti ilâhiyyesi şöyle carî olmuştur ki, her şeyi bir sebep altında yaratır. Bir iş için sebebine yapışmak ve sonra Allahü teâlânın yaratmasını beklemek lâzımdır. Tevekkül de bundan ibarettir.”

“Akıllı şu kimsedir ki, günü dörde ayırıp, birincisinde yaptıklarını ve yapacaklarını hesap eder. İkincisinde, Allahü teâlâya münacaat eder, yalvarır. Üçüncüsünde bir sanatta veya ticârette çalışıp helâl para kazanır. Dördüncüsünde istirahat eder ve mubah olan şeylerle kendisini eğlendirip harâm şeyleri yapmaz ve onlara gitmen, “

“Ticâret yapınız! Rızkın onda dokuzu ticârettedir.”

“Yarın ölecekmiş gibi âhirete ve hiç ölmeyecekmiş gibi dünyâ işlerine çalışınız.”

“Dünya sizin için yaratıldı. Siz de âhiret için yaratıldınız. Âhirette ise Cennetten ve Cehennem ateşinden başka yer yoktur.”

“İki gün aynı hâlde bulunan” yani her gün ilerlemeyen, bir şey öğrenmeyen, aldandı ziyan etti.”

Hurma ağaçlarını nasıl aşılamalarının uygun olacağını soran Eshâb-ı kirâma; **“Tecrübe edin: Bir kısım ağaçları, babalarınızın usûlü ile, başka ağaçları da Yemen’de öğrendiğiniz usül ile aşılayın. Hangisi daha iyi hurma verirse, her zaman o usûl ile yapın.”** buyurmuştur.

“Yabancı dil öğrenin, düşman şerrinden böyle kurtulursunuz.”

“Beş şeyi yapan kadın Cehennemden kurtulur: Beş vakit namazını kılar, Ramazan ayında oruç tutar, zevcini, anasını, babasını üzmez. Yüzünü ve saçlarını yabancı erkeklere göstermez. Dünya sıkıntılarına sabreder.”

“Müslümanların en iyisi, en faydalısı, zevcesine karşı iyi ve faydalı olandır.”

“Hepiniz bir sürünün çobanı gibisiniz. Çoban sürüsünü koruduğu gibi, siz de evlerinizde ve emirleriniz altında olanları Cehennemden korumalısınız. Onlara müslümanlığı öğretmelisiniz, öğretmez iseniz mes’ûl olacaksınız.”

“Sonra yaparım diyenler helâk oldu.”

“Günahına tevbe eden hiç günâh yapmamış gibidir.”

“Şüphe edilen altını, ateşle muayene ettikleri gibi, Allahü teâlâ, insanları dertle, belâ ile imtihan eder. Bazısı belâ ateşinden hâlis olarak çıkar. Bazısı da bozuk olarak çıkar.”

“Allahü teâlâ, insanları yaratırken, ecellerini, ömürlerini ve rızıklarını takdir etmiştir.”

“Eshâbım hasta olmaz, İslâm dîni hasta olmamak yolunu göstermiştir. Eshâbım temizliğe çok dikkat eder, acıkmadıkça birşey yemez ve sofradan doymadan önce kalkar.”

“Allahü teâlâ harâm olan şeylerde size şifâ yaratmamıştır.”

“Vatan sevgisi îmândandır.”

“Cennet ana-babanın ayağı altındadır.”

‘‘Baba hakkı için diyerek yemin etmeyiniz. Yemin, Allah ismi ile olur.”

“Kolaylaştırınız, zorluk çıkarmayınız.”

“Kader, tedbir ile, sakınmakla değişmez. Fakat kabul olan dua, o belâ gelirken korur.”

“Aklın alâmeti nefse galip ve hâkim olmak ve öldükten sonra lâzım olanları hazırlamaktır. Ahmaklık alâmeti, nefse uyup Allah’tan af ve merhamet beklemektir.”

“Ben, lâ’net etmek için, insanların azâb çekmesi için gönderilmedim. Ben herkese iyilik etmek için, insanların huzura kavuşması için gönderildim.”

“İyi huyları tamamlamak, iyi ahlâkı dünyâya yaymak için gönderildim.”

“Allahı en iyi tanıyanınız ve O’ndan en çok korkanınız benim, “

“Beni ziyâret için gelip, başka bir iş yapmayarak yalnız ziyâret edene kıyâmette şefaat etmek bende hakkı olur. Bana selâm verene ben de selâm veririm.”

“Şefaatime inanmayan O’na kavuşamaz.”

“İnsanın dîni arkadaşının dîni gibidir.”

“Din bilgisi iki kısımdır: Biri kalbde olan faydalı bilgilerdir. İkincisi dil ile anlatılan zahir bilgileridir.”

“Her yüz senede bir müceddit gelir. Bu dîni kuvvetlendirir.”

“İnsanın bedeninde bir et parçası vardır. Bu iyi olursa, bütün uzuvlar iyi olur. Bu kötü olursa, bütün organlar kötü olur. Bu kalbdir.”

“Şirkten sakınınız. Şirk karıncanın ayak sesinden daha gizlidir.”

“Zikrin en kıymetlisi (Lâ ilâhe illallah) demektir.”

“Sıcak su buzu erittiği gibi, iyi huy da hatâları eritir. Sirke balı bozduğu gibi, kötü huy, hayratı ve hasenatı yok eder.”

“İbâdetlerini ihlâs ile yap. İhlâs ile yapılan az amel kıyâmet günü sana yetişir.”

“Mü’min vekâr sahibi olur, yumuşak olur.”

“Kişi sevdiği ile beraberdir.”

“Bir kimse Allahü teâlâya kavuşmayı severse, Allahü teâlâ da ona, kavuşmayı sever.”

“Evliya ol kimsedir ki, onlar görülünce Allah hatırlanır.”

“Fitne uykudadır. Bunu uyandırana Allah lâ’net eylesin!”

“Üç kimse imânın tadını bulur: Allah’ı ve Resûlünü (s.a.v.) herşeyden daha çok sever. Yalnız Allah’ın sevdiği kimseleri sever. İmâna kavuştuktan sonra kâfir olmaktan korkması, ateşte yanmak korkusundan daha çok olur.”

“Ey eshâbım! Siz öyle bir zamanda geldiniz ki, Allahü teâlânın emirlerinden onda dokuzunu yapıp, birini yapmazsanız, helâk olursunuz. Cehenneme gidersiniz. Bir zaman gelecek ki, o zamanın mü’minleri emirlerin birini yapabilip, dokuzunu bıraksalar, Cehennemden kurtulurlar. O zamanda îmânı olanlara müjdeler olsun.”

“İslâmiyet garip, kimsesiz olarak başladı. Son zamanlarda başladığı gibi garip olarak geri döner. Garip olan müslümanlara müjdeler olsun.”

“Müslümanlık, Allahü teâlânın emirlerini büyük bilmek ve Allahü teâlânın mahluklarına acımaktır.”

Müslüman olmayan bazı meşhûrların Hazret-i Muhammed (s.a.v.) ve İslâm dîni hakkındaki sözleri şöyledir:

NAPOLEON

Tarihe dünyânın en büyük askerî dehalarından biri, aynı zamanda kıymetli bir devlet adamı olarak geçen Fransa İmparatoru Napoleon şöyle diyor:

“Allah’ın varlığını ve birliğini, Musa kendi milletine, İsâ Romalılara, fakat Muhammed bütün eski dünyâya bildirdi. Arabistan tamamiyle putperest olmuştu. İsâ’dan altı asır sonra Muhammed (s.a.v.) kendisinden evvel gelmiş olan İbrâhim, İsmail, Musa ve İsâ’nın Allah’ını Araplara tanıttı. Arapların yanına sokulan aryenler, hakîkî İsâ dînini bozarak onlara Allah, Allah’ın oğlu, Rûhulkudüs gibi, kimsenin anlayamayacağı doğmaları yapmaya çalışıyor, şarkın sulh ve huzurunu tamamen bozuyorlardı. Muhammed (s.a.v.) onlara doğru yolu gösterdi. Araplara yalnız bir tek Allah olduğunu, O’nu ne babası ne de oğlu bulunmadığını, böyle birkaç Allah’a tapmanın puta tapmaktan kalan saçma bir âdet olduğunu anlattı.”

PROF. CARLYLE

Dünyanın tanıdığı en büyük ilim adamlarından biri olan İskoçyalı Thomas Cariyle diyor ki:

Hazret-i Muhammed aleyhisselâm gelmeden evvel Arapların bulundukları yerlere kocaman bir ateş parçası sıçramış olsaydı kuru kum üzerinde kaybolup gidecek ve hiç iz bırakmayacaktı. Fakat Hazret-i Muhammed aleyhisselâm gelince bu kuru kum dolu çöl, sanki bir barut fıçısına döndü. Delhi’den Granada’ya kadar bütün yerler birdenbire semâya yükselen alevler hâline geldi. Bu büyük zât sanki bir şimşekti. O’nun etrafındaki bütün insanlar, O’ndan ateş alan parlayıcı maddeler hâline dönüştüler.”

MAHATMA GANDHÎ

Hindistan’ı İngiliz sömürgesi olmaktan kurtaran Hintli lider, İslâm dinini ve Kur’ân-ı kerîmi inceledikten sonra şunları söylemiştir:

“İslâm dîni yalancı bir din değildir. Hintlilerin bu dîni saygı ile incelemelerini isterim. Onlar da İslâmiyet’i benim gibi seveceklerdir. Ben, İslâm dininin Peygamberinin ve O’nun yakınında bulunanların nasıl hayat sürdüklerini bildiren kitapları okudum. Bunlar beni o kadar ilgilendirdi ki, kitaplar bittiği zaman bunlardan daha fazla olmamasına üzüldüm. Ben şu kanaate vardım ki, İslâmiyet’in çok süratle yayılması, kılıç yüzünden olmamıştır. Aksine herşeyden evvel sadeliği, mantıki olması ve peygamberinin büyük tevazuu, (alçak gönüllülüğü) sözünü dâima tutman, yakınlarına ve müslüman olan herkese karşı sonsuz bağlığı yüzünden İslâm dîni birçok insanlar tarafından seve seve kabul edilmiştir.”

LAMARTİNE

Dünyaca tanınmış büyük Fransız edibi ve devlet adamı. Türkiye Tarihi adlı eserinde Muhammed aleyhisselâm için şöyle diyor:

“Hazret-i Muhammed bir yalancı peygamber miydi? O’nun eserlerini ve tarihini inceledikten sonra bunu düşünemeyiz. Çünkü yalancı peygamberlik iki yüzlülüktür. İki yüzlülükte inandırma kuvveti yoktur; yalanda da doğruluğun kudreti bulunmaz.

Mekanikte bir cisim atıldığı zaman onun varabileceği yer, fırlatma gücü ile orantılıdır. Bir manevî ilhamın gücü de onun meydana getirdiği eser ile orantılıdır. Bu kadar çok şey taşıyan, bu kadar uzaklara kadar yayılan ve bu kadar uzun zaman aynı kudrette devam eden bir “Fikir” (Yani İslâmiyet) yalan olamaz. Bunun çok samimi ve çok inandırıcı olması

gerekir. O'nun hayatı, uğraşmaları, memleketininin hurafelerine ve putlarına kahramanca saldırıp onları parçalaması, puta tapan çoğunluğun hiddetlerine karşı koymak ataklığı, kendine saldırdıkları hâlde, 13 sene Mekke'de buna dayanması, hemşehrileri arasında türlü hâdiseler çıkartmak ve kendini adetâ kurban yerine koymak gibi hâllere tahammül etmesi, Medine'ye hicreti, durmadan yaptığı teşvikler ve verdiği vaazlar, çok üstün düşman kuvvetleriyle yaptığı savaşlar, kazanacağına olan itimadı, en büyük felâket zamanında bile duyduğu insan üstü güvence, zaferde bile gösterdiği sabır ve tevekkül, sözlerini kabul ettirme hırsı, sonsuz ibâdeti, Allah'la mukaddes konuşmaları, ölümü, ölümünden sonra da devam eden şan ve şerefi, zaferleri O'nun hiçbir zaman bir yalancı peygamber olmadığını, tam aksine büyük bir imâna sahip bulunduğunu gösterir.

Filozof, Hâtip, peygamber, kanun koyucu, cenkçi, insan düşüncelerini etkileyici, yeni doğmalar koyan ve yirmi büyük dünyâ İmparatorluğu ile bir büyük İslâm devleti kuran kişi: İşte Muhammed (s.a.v.) budur!

İnsanların büyüklüğü ölçmek için kullandıkları bütün mikyaslarla ölçülsün; acaba O'ndan daha büyük bir şahıs var mıdır? Olamaz!"

Bu arada son yıllarda Avrupa ve Amerikalı çeşitli araştırıcılar tarafından yapılan tarih boyunca en büyük insan kimdir, en mükemmel insan kimdir, gibi araştırmalarında, gerek insan zihni vasıtasıyla ve gerekse kompüterlerle yapılsın daima "Hazret-i Muhammed'dir (s.a.v.)" hükmü ile neticelendiğini de unutmamak gerekir.

KAYNAKLAR

- *1) Tefsîr-i Taberî (Cami-ül-beyan)*
- *2) Tefsîr-i Kurtubî*
- *3) Tefsîr-i Mazharî*
- *4) Tefsîr-i Şeyhzâde (Beydavî hâşiyesi)*
- *5) Tefsîr-i Kebîr (Mefatih-ül-gayb)*
- *6) Tefsîr-i Ebus-Suûd*
- *7) Tefsîr-i Hüseynî*
- *8) Ahkam-ül-Kur'an (Cessâs)*
- *9) Sahîh-i Buhârî*
- *10) Sahîh-i Müslim*
- *11) Sünen-i Ebî Dâvûd*
- *12) Sünen-i Tirmizî*
- *13) Sünen-i Nesâî*
- *14) Sünen-i İbn-i Mâce*
- *15) Muvatta*
- *16) Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel*
- *17) Hakim Müstedrek*
- *18) Taberanî Mu'cem (Kebîr, Evsat, Sagîr)*
- *19) Beyhekî (Sünen)*
- *20) Umdet-ül-kâri*
- *21) Sîret-i İbn-i Hişâm*
- *22) Ravd-ül-ünf (Süheylî)*
- *23) Megâzî (Vakidî)*
- *24) Tabakât-ı İbn-i Sa'd*
- *25) Ensâb-ül-Eşrâf (Belezûrî)*
- *26) Târîh-üt- Taberî (Târîh-ül-ümem vel-mülûk)*
- *27) El-Kâmil fi't-târîh (İbn-ül-Esir)*
- *28) El-Vefâ bi shv-ül-i Mustafa*
- *29) Hasâis-ül-Kübra (İmâm-ı Suyûtî)*
- *30) İnsan-ul uyun (İbrâhim Halebî)*
- *31) Siyer-i alam-ün-nubela*
- *32) Siyer-i Halebî*
- *33) Es-Sire (Zeyni Dahlan)*
- *34) Huccetullahı al'el âlemîn (Yusuf Nebhanî)*
- *35) Medaricûn nübüvve (Abdulhak-ı Dehlevî)*
- *36) Mearicûn nübüvve (Altı parmak)*
- *37) Mevahibu ledünniyye ve Zerkânî şerhi*
- *38) Envar-ül-Muhammediyye*
- *39) Şifa-i şerîf (Kadı lyaz)*
- *40) Delâil-ün-nübüvve (Ebû Nuaym)*
- *41) Şemail'l-ür-Resûl (Tirmizî)*
- *42) Delail'ün-nübüvve (Beyhekî)*
- *43) Hamîs (Diyar-ı Bekrî)*
- *44) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye*
- *45) Eshâb-ı Kirâm*
- *46) Delâil-ül-hayrat*
- *47) Caliyet-ül-ektar.*
- *48) Mevlid-i şerîf risâlesi (Seyyid Abdülhahîm Arvâsî) yazma*
- *49) Mektûbât (İmam-ı Rabbânî)*

- *50) İsbat-ün-nübüvve (İmâm-ı Rabbânî)*
- *51) Kısas-ı Enbiyâ (Ahmed Cevdet Paşa)*
- *52) Eşi'ât-ül-lemeât (Abdulhak-ı Dehlevî)*
- *53) Ecdâd-ı Peygamberî (Seyyid Abdülhakîm Arvasî) – yazma-*
- *54) Herkese Lâzım Olan Îmân*
- *55) Kitab-ul iber (İbni Haldun)*
- *56) Rehber Ansiklopedisi cild- 12, sh-235*

HAZRETİ EBÛ BEKR-İ SIDDÎK

Peygamberlerden sonra, Eshâb-ı kiramın ve insanların en üstünü. Asıl adı Abdullah bin Ebû Kuhâfe bin Âmir bin Amr bin Ka'b bin Sa'd bin Teym bin Mürre'dir. Babasının adı Osman olup, Kuhâfe lakabıyla meşhûrdur. Annesinin adı ise Selmâ binti Sahr'dır. Ümmül-Hayr lakabıyla tanınmaktadır. Hazreti Ebû Bekir, Peygamber Efendimizden 2 yıl 3 ay küçüktür. Fil vak'asından sonra m. 573 yılında dünyâya gelmiştir. Müslüman olmadan önce adı, Abdüluzzâ veya Abdulkâ'be idi. Peygamberimize (aleyhisselâm) îmân ettikten sonra O'nun ismini "Abdullah" olarak değiştirdi. 38 yaşında müslüman olmakla şereflenen Hazreti Ebû Bekir; Peygamber efendimizin vefât ettiği gün halife seçildi. Hilâfeti 2 sene 3 ay 10 gün sürdü. 63 yaşında iken hicretin 13 (m. 634) yılında Cemaziyelâhir ayının yedisinde Pazartesi günü hastalandı. 15 gün hasta olarak yattıktan sonra vefât etti. Vasıyyeti üzerine, hanımı Esma yıkadı. Cenâze namazını Hazreti Ömer kıldırdı. Peygamber efendimizin kabrinin bulunduğu Hücre-i Se'âdete defn edildi.

Ebû Bekir (radıyallahü anh) Aşere-i Mübeşşerenin yani Cennetle müjdelenen on sahabenin birincisidir. Peygamber efendimizin kayınpederi, Hazreti Âişe'nin babasıdır. Ebû Bekir (radıyallahü anh)'ın Resûlullah efendimize fevkalâde sadâkat ve sevgisi vardı. Vefâtına, Peygamberimizden (aleyhisselâm) ayrıldığından duyduğu aşırı üzüntüsü, gammı ve hasreti sebep olmuştur. Çünkü O'na karşı olan, sevgisi ve bağlılığı kelimelerle tarif edilemiyecek kadar çoktur.

Peygamber efendimiz de, Ebû Bekir'i (radıyallahü anh) çok severdi. O'nun için bizzat kendisine "Sen Allahü teâlânın Cehennemden atîki (yâni azâd ettiği kimse)sin" ve "Cehennemden atîk olan (âzâd edilmiş kimse) görüp sevinmek isteyen kimse, Ebû Bekir'e baksın" buyurması bunun bir alâmetidir. Bir rivâyette de, Ebû Bekir'in annesi Ümmül Hayr-ı Selmâ'nın bir iki evladı olmuş ise de hiçbirisi yaşamamış olduğundan, Hazreti Ebû Bekir doğduğu zaman, annesi kucağına alıp, Kâ'beye götürmüş ve yaşaması için "Allahım bu çocuğu ölümden Âzâd edip bana bağışla!" diye duâ eyleyince; Kâ'be'nin her yanında "Yâ Emetellah, sana müjdeler olsun ki, çocuğun yaşayacak, seni pek sevindirecek Tevrat'da adı Sıddîk olarak bildirildi" nidası geldi. Oradakilerin hepsi bunu duydular. Bu sebeple de Atîk ismini verdiler. Yahud, soy ve sopunda ayıp ve kusur sayılabilecek herhangi bir şey görülmediği için bu lakabı vermişlerdir, denildi.

Hazreti Ebû Bekir, ilk imâna gelen, müslümanlıkla şereflenen hür erkektir. Kadınlardan ilk imâna gelen Hazreti Hadîce, kölelerden Zeyd bin Harise ve çocuklardan Hazreti Ali'dir. Müslüman olmadan evvel, gençliğinde de Resûlullah'ın (aleyhisselâm) arkadaşı idi. Büyük bir tüccârdı. Bütün malını, evini barkını Resûlullah'ın uğrunda harcadı. Ebû Bekir (radıyallahü anh), İslâmiyeti kabûl etmesine kadar geçen 38 senelik hayatında asla içki kullanmamış, putlara tapmamış, her türlü sapıklıktan, hurafelerden kaçınmış, iffetiyle ve güzel ahlâkı ile tanınmış bir kişiydi. Kavmi arasında sevilen ve saygı gösterilen birisi olup, fakîrlere yardım eder, muhtaç olanları gözetirdi. Dürüst bir tüccârdı. Herkesin ona sonsuz bir itimadı vardı.

Hazreti Ebû Bekir'e Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm), Peygamberliğini bildirip müslüman olmasını teklif ettiği zaman, hiç tereddüt etmeden İslâmiyeti kabûl etmişti. Babası, annesi, çocukları ve torunları da müslümanlığı kabûl etti. Peygamberimizi görüp Eshâb-ı kiramdan olmakla şereflendiler. Eshâb-ı kiramdan hiçbiri, böyle bir şerefe nail olmamıştır.

O'nun müslüman oluşu hakkında bildirilen haberler çeşitlidir. Şöyle ki; Hazreti Ebû Bekir, İslâmiyeti kabûl etmeden yirmi sene önce, bir rüya görmüştü: "Gökten dolunay inip, Kâ'be-i muazzama'ya gelmiş ve sonra parça parça olmuş, parçalardan her biri, Mekke evlerinden biri üzerine düşmüş, sonra bu parçalar bir araya gelerek gök yüzüne yükselmişti. Ebû Bekir'in (radıyallahü anh) evine düşen parça ise, gök yüzüne yükselmemişti. Hadîseyi gören Ebû Bekir (radıyallahü anh) hemen evin kapısını kapamış sanki bu ay parçasının gitmesine mani olmuştu."

Ebû Bekir (radıyallahü anh) heyecanla rüyadan uyanmış, sabah olunca, hemen, yahûdi âlimlerinden birisine koşup, rüyasını anlatmıştı. O âlim cevabında: "Bu karışık rüyalardan biridir, onun için tabir edilmez" demişti. Fakat bu rüya, Ebû

Bekir'in (radıyallahü anh) zihnini kurcalamaya devam etmiş, yahûdinin cevabı, O'nu tatmin etmemişti. Bundan dolayı bir zaman sonra ticâretlerinden birinde, yolu rahib Bahîra'nın diyarına uğramıştı. Gördüğü rüyasının tabirini Bahîra'dan istemiş ve şu cevabı almıştı. Bahîra: "Sen neredensin?" dedi. Hazreti Ebû Bekir "Kureyştenim" diye cevap verince, Bahîra: "Mekke'de bir peygamber ortaya çıkıp hidâyet nûru, Mekke'nin her yerine ulaşacak, sen hayatında O'nun veziri, vefâtından sonra da, halifesi olacaksın" deyince Ebû Bekir (radıyallahü anh) bu cevaba çok hayret etmişti. Hatta rahib, O'na şöyle demişti: "Çabuk, şimdi O'na ulaş. Şu anda vahy geldi. Mûsâ aleyhisselâmın da Rabbi olan Allah hakkı için, herkesten önce îmân eyle!" Ebû Bekir (radıyallahü anh) bu rüyasını ve tabirlerini, Peygamber efendimiz, (aleyhisselâm) peygamberliğini açıklayıncaya kadar kimseye söylememişti.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), peygamberliğini açıklayınca, Ebû Bekir (radıyallahü anh) hemen Peygamber efendimize koşup, "Peygamberlerin, peygamberliklerine delîlleri vardır, senin delîlin nedir?" diye suâl etmişti. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) cevabında: "Bu nübüvvetime delîl, o rüyadır ki, bir yahûdi âlimden tabirini istedin. O âlim karışık rüyadandır, itibar edilmez dedi. Sonra Bahîra rahib doğru tabir etti." buyurarak, Ebû Bekir'e (radıyallahü anh) hitaben: "Ey Ebû Bekir! Seni Hüdâya ve Resûlüne davet ederim."buyurmuştu. Bunun üzerine Hazreti Ebû Bekir, "Şehâdet ederim ki, sen Allahü teâlânın resûlüsün ve senin peygamberliğin hakdır ve cihanı aydınlatan bir nûrdur." diyerek, O'nu tasdîk edip müslüman olmuştu.

Hazreti Ebû Bekir'in müslüman oluşu, şu şekilde de ifâde edilmiştir: Muhammed aleyhisselâma peygamberlik emri geldiğinde, "Bu sırrı kime söyleyebilirim, bu işi kime açıklayabilirim" diye düşünmüştü. Peygamber efendimizin, Ebû Bekir (radıyallahü anh) ile, yakın arkadaşlığı ve bu sebeple de O'na karşı pek fazla sevgisi vardı. Ayrıca Ebû Bekir (radıyallahü anh) çok akıllı ve doğruyu görüp seçebilmesiyle de meşhûrdu. Bunun için, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) nübüvvet sırrını O'na açmayı tasarlamıştı. Sabahleyin, Ebû Bekir'e (radıyallahü anh) varmak ve bu sırrı O'na açmak maksadıyla evden çıkmıştı.

O gece, Peygamber efendimiz böyle düşünürken, Ebû Bekir (radıyallahü anh) da şöyle düşünüyordu: "Baba ve dedelerimizin seçtiği din, hiç uygun değildir. Zira, hiçbir zarar ve fayda vermeye kadir olmayan bir heykele ibâdet etmek, akıllıca bir iş değildir. Yerin ve göğün yaratıcısı buna râzı olmaz. Bu düşünceyi ise, Muhammed'den (aleyhisselâm) başkasına arz etmek lâyık değildir. Zira, olgun ve akıllı, doğru görüşlü olduğu tecrübe edilmiştir. Yarın, ziyâret için O'na varayım, bu hâli arz edeyim. O ne derse, öyle amel edeyim!" Bu düşünce ile Ebû Bekir (radıyallahü anh) sabahlamış, Peygamber efendimize varmak için evden çıkıp, yolda karşılaşmışlar, birbirlerine karşı "Sözleşmeden birleştik" demişlerdi. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) şöyle söze başlamışlar: "Bir meşveret için, sana geliyordum." Ebû Bekir (radıyallahü anh) da: "Ben de, bir fikir sormak için yanınıza geliyordum" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm)"Söyle yâ Ebâ Bekir" buyurdular. Ebû Bekir (radıyallahü anh): "Sen her işte öndersin, önce sen söyle!" dediler. Peygamber efendimiz: "Dün, bana bir melek görünüp, Hak teâlâdan (Halkı dine davet eyle!) diye emir getirdi. Ben endişede kaldım. Bugün sana geldim. Seni, İslâm dinine davet ederim. Ne dersin?" buyurdular. Ebû Bekir (radıyallahü anh): "İslâmiyete önce beni kabûl eyle! Çünkü, dün gece sabaha kadar bu fikirde idim. Şimdi ise bu sözü işittim" dedi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) buna çok sevinip, Ebû Bekir'e (radıyallahü anh) İslâmiyyeti anlattılar. Ebû Bekir (radıyallahü anh) da kabûl edip, mü'minlerin serdârı oldu.

Diğer bir rivâyette ise Hazreti Ebû Bekir, Peygamber efendimize peygamberlik gelmeden önce ticâret maksadıyla Yemen'e gitmişlerdi. Bu seferlerinde, Yemen'de bulunan, Ezd kabilesinden, çok kitap okumuş ve ömrü üçyüzdoksan yıla ermiş bulunan bir ihtiyâra rastlamıştı. Bu ihtiyâr Hazreti Ebû Bekir'e bakıp: "Zannederim ki sen, "Mekke halkındansın" deyince, Ebû Bekir (radıyallahü anh) "Evet, öyledir" demiş ve aralarında şu konuşma geçmişti. İhtiyâr: "Sen Kureyşten misin?" "Evet!" "Benî Temimden misin?" Evet!. "Bir alâmet daha kaldı." Nedir? diye sormuşlar "Karnını aç, göreyim." "Bundan maksadın nedir, söyle?" "Kitaplarda okudum ki, Mekke'de bir Peygamber gelir. O'na, iki kimse yardımcı olur. Biri genç, diğeri ihtiyârdır. Genç olanı, nice zorlukları kolaylığa çevirir. Çok belâları giderir. O ihtiyâr kişi ise, beyaz benizli, ince belli olup, karnı üzerinde bir siyah ben vardır. Zannederim ki, o kimse sensin. Karnını aç, göreyim" dedi. Ebû Bekir (radıyallahü anh) da açmış; göbeği üzerindeki siyah beni görünce, "Vallahi o kimse sensin" deyip, Ebû Bekir'e bir çok vasıyyetlerde bulunmuştu. Ebû Bekir (radıyallahü anh), işini bitirince, vedalaşmak, için ihtiyârın huzûruna varmış, Peygamber efendimiz hakkında bir kaç beyit söylemesini ondan istemiş, bunun üzerine ihtiyâr, oniki beyt okumuş, Ebû Bekir (radıyallahü anh)'da bunları ezberlemişti.

Ebû Bekir (radıyallahü anh) seferden Mekke-i mükerreme'ye dönünce, Ukbe İbni Ebû Mu'ayt, Şeybe, Ebû Cehil, Ebü'l Bühterî gibi, Kureyşten ileri gelen kimseler, O'nu ziyârete evine gelmişlerdi. Ebû Bekir onlara hitaben: "Aranızda hiçbir hâdise oldu mu?" buyurmuş. Cevaplarında: "Bundan daha garip bir hâdise olur mu ki, Ebû Tâlib'in yetimi, peygamberlik dâvası ediyor ve sizler, baba ve dedeleriniz, bâtıl dindensiniz diyor. Eğer hatırın olmasaydı, O'nu bu zamana kadar sağ bırakmazdık. Sen O'nun iyi dostusun, bu işi sen hallet" demişlerdi. Ebû Bekir (radıyallahü anh) onlardan özür dileyerek, oradan ayrılmış, Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) Hadîce'nin (radıyallahü anha) evinde olduğunu öğrenip, varıp kapıyı çalmış, Peygamber efendimiz kendilerini karşılayınca: "Yâ Muhammed (aleyhisselâm), senin hakkında söylenilenler nedir?" demiş. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Ben Hak teâlânın peygamberiyim. Sana ve bütün Âdemoğullarına gönderildim, îmân getir ki, Hak teâlânın rızâsına vâsıl olasın ve canını Cehennemden koruyasın" buyurdular. Ebû Bekir (radıyallahü anh) buna delîl nedir? deyince, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "O, Yemen'de gördüğün ihtiyârın hikâyesi delîldir", buyurdular. Ebû Bekir (radıyallahü anh): "Ben Yemen'de pek çok ihtiyâr ve genç gördüm" dedi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) cevabında: "O ihtiyâr ki, sana oniki beyit emânet verdi ve bana gönderdi" diyerek o beyitlerin hepsini okudu. Ebû Bekir (radıyallahü anh) bunu sana kim haber verdi, deyince; cevabında; "Benden evvelki peygamberlere gelen melek haber verdi" buyurdular. Bunu söyler söylemez, elini bana ver deyip, mübârek elini tutmuş, "Eşhedü en lâ ilahe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden Resûlullah" diyerek müslüman olmuştur. Hayatında ilk defa duyduğu, yüksek bir sevinçle evine müslüman olarak dönmüştür. Nitekim bir hadîs-i şerîfte: "Her kime imânı arz ettiysem, yüzünü buruşturur, tereddütle bakardı. Ancak Ebû Bekr-i Sıddîk (radıyallahü anh)imânı kabûl etmekte hiç tereddüt ve duraklama etmedi." buyurulmuştur.

Hazreti Ebû Bekir, müslüman olunca, hemen çok sevdiği arkadaşlarına gitti. Onları da, müslüman olmaları için ikna etti. Eshâb-ı kiramın ileri gelenlerinden ve Cennetle müjdelenenlerden olan Osman bin Affân, Talha bin Ubeydullah, Zübeyr bin Avvâm, Abdurrahmân bin Avf, Sa'd İbni Vakkâs, Ebû Ubeyde bin Cerrah gibi yüksek şahsiyetler onun tavsiyesi ile müslüman olmuşlardır.

İslâmiyeti kabûl eden Hazreti Ebû Bekir'i dininden vazgeçirmek için Kureyş müşriklerinin azılı pehlivanlarından Nevfel bin Adviye, bir ipe bağlayıp işkence etmeye başladı. Kendi kabilesi olan Benî Teym, bunu gördükleri halde aldırış etmediler. Birgün Resûlullah efendimiz, yeni müslüman olanlardan birkaçı ile Erkam bin Erkam'ın (radıyallahü anh) Safa tepesindeki evinde oturuyorlardı. Başta Hazreti Ebû Bekir olmak üzere, hepsi bu yeni dinin müşriklere açıklanmasını arzuladıklarını bildirdiler. Henüz açıkça tebliğ edilmek emri verilmemişti. Peygamber efendimiz de: "Ey Ebû Bekir! Bizim sayımız henüz az. Bu işe yetmeyiz" buyurdu ise de, Ebû Bekir'in ve arkadaşlarının arzularının çokluğundan onları kıramadı. Hemen Mescid-i Haram'ın bir tarafına topluca oturdular. O sırada müşrikler de orada toplu halde bulunuyorlardı. Hazreti Ebû Bekir ayağa kalktı. Putlardan yüz çevirip, Allahü teâlâya ve O'nun Peygamberi Muhammed aleyhisselâma inanmanın lâzım olduğunu anlatmaya başlayınca, müşrikler hep birden Ebû Bekir'e ve arkadaşlarına saldırdılar. Yumruk ve tekmelerle ortalığı, alt üst ettiler. Hazreti Ebû Bekir'i fenâ halde tartaklayıp dövdüler. Utbe bin Rebîa, demirli ayakkabılarını Ebû Bekir'in (radıyallahü anh) yüzüne çarpa çarpa yüzünü gözünü kanlar içinde bıraktı, bilinmez hale getirdi. Benî Teym kabilesine mensûb olan kişiler yetişip ayırmasaydılar öldürünceye kadar dövmeye devam edeceklerdi. Kabilesinden olan kişiler bitkin ve perişan bir hale gelen Hazreti Ebû Bekir'i bir çarşafın içine koyarak evine götürdüler. Hemen geri dönüp Kâ'beye geldiler: "Eğer Ebû Bekir ölecek olursa, yemîn olsun ki, biz de Utbe'yi gebertiriz!" dediler ve yine Hazreti Ebû Bekir'in yanına gittiler.

Hazreti Ebû Bekir, uzun bir süre kendine gelemedi. Babası ve Benî Teym'liler, O'nu ayıltmak için çok uğraştılar. Ancak akşama doğru kendine gelebildi, gözlerini açar açmaz, ezik bir sesle: "Resûlullah ne yapıyor? O, ne haldedir? Ona da dil uzatmışlar, hakaret etmişlerdi" diyebilmişti; Annesi Ümm-ül-Hayr'a dediler ki: "Sor bakalım, birşey yer veya içer mi?" Hazreti Ebû Bekir'in yemeğe ve içmeğe ne isteği vardı, ne de bir gücü! Ev, tenhalaşınca annesi ona: "Ne yersin, ne içersin?" diye sordu. Hazreti Ebû Bekir gözlerini açtı ve "Resûlullah ne haldedir, ne yapıyor?" dedi. Annesi, "Vallahi arkadaşın hakkında hiçbir bilgim yok!" dedi. Ebû Bekir (radıyallahü anh): "Hattâb'ın kızı Ümmü Cemil'e git, Resûlullah'ı ondan sor!" dedi. Annesi Ümm-ül-Hayr, kalkıp Ümmü Cemil'in yanına gitti ve: "Oğlum Ebû Bekir, senden Abdullah'ın oğlu Muhammed'i (aleyhisselâm) soruyor. Acaba ne haldedir?" Ümmü Cemil de: "Benim ne Muhammed (aleyhisselâm), ne de Ebû Bekir hakkında bir bilgim var! İstersen seninle birlikte gidelim?" dedi. Ümm-ül-Hayr, "Olur" deyince, kalktılar, Hazreti Ebû Bekir'in yanına geldiler. Ümmü Cemîl, Hazreti Ebû Bekir'i böyle

perişan bir vaziyette, yaralar ve bereler içinde görünce, kendisini tutamıyarak çığlık kopardı ve: “Sana bunu yapan bir kavim, muhakkak azgın ve taşkındır. Allah’tan dileğim, onlardan öcünü almasıdır.” dedi. Hazreti Ebû Bekir, Ümmü Cemil’e: “Resûlullah ne yapıyor, ne haldedir?” diye sordu. Ümmü Cemîl, Ona: “Burada annen var, söylediğimi işitir” dedi. Hazreti Ebû Bekir de: “Ondan sana bir zarar gelmez, sırrını yaymaz” deyince, Ümmü Cemîl: “Hayattadır, hali iyidir” dedi. Tekrar “Şimdi o nerededir?” diye sordu. Ümmü Cemîl: “Erkam’ın evindedir.” dedi. Hazreti Ebû Bekir: “Vallahi, Resûlullahı gidip görmedikçe, ne yemek yerim, ne de bir şey içerim!” dedi. Annesi: “Sen, şimdi biraz bekle, herkes uykuya dalsın!” dedi. Herkes uyuyup, ortalık tenhalaşınca, Hazreti Ebû Bekir, annesine ve Ümmü Cemîl’e dayanarak, yavaş yavaş Resûlullah’ın yanına vardı. Sarılıp öptü. Müslüman kardeşleriyle kucaklaştı. Ebû Bekir’in (radıyallahü anh) bu hali, Peygamber efendimizi çok üzdü. Hazreti Ebû Bekir: “Yâ Resûlallah! Babam, anam sana feda olsun! O azgın adamın, yüzümü gözümü yerlere sürtüp, beni bilinmez hâle getirmesinden başka bir üzüntüm yok! Bu yanımdaki de, beni dünyâya getiren annem Selmâ’dır. Onun hakkında duâ buyurmanızı istirhâm ediyorum. Umulur ki, Allahü teâlâ, Onu senin hürmetine Cehennem ateşinden kurtarır” dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz, Selmâ’nın müslüman olması için Allahü teâlâya yalvardı. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) duâsı kabûl olunmuştu. Annesi de hidâyete kavuşup müslümanlığı kabûl etti. Böylece ilk müslümanlardan biri olmakla şereflendi.

Hazreti Ebû Bekir, Peygamber efendimiz ne söylerse, itiraz etmez hemen kabûl ederdi. Hatta herkesin itiraz ettiği meseleleri bile itirazsız kabûllenirdi. Meselâ Peygamberimizin Mi’râc mucizesini kabûl etmeleri böyle oldu. Resûlullah efendimiz, Mi’râc’tan dönüp sabah olunca, Kâ’be yanına gidip Mekkelilere Mi’râcı anlattı. İşiten kâfirler, alay etti. Muhammed aklını kaçırmış, iyice sapıtmış, dediler. Müslüman olmaya niyeti olanlar da vaz geçti. Birkaçı sevinerek Ebû Bekir’in evine geldi. Çünkü bunun akıllı, tecrübeli, hesaplı bir tüccâr olduğunu biliyorlardı. Kapıya çıkınca hemen sordular: “Ey Ebû Bekir! Sen çok kerre Kudüs’e gittin geldin. İyi bilirsin. Mekke’den Kudüs’e gidip gelmek ne kadar zaman sürer” dediler. Hazreti Ebû Bekir: “İyi biliyorum. Bir aydan fazla”, dedi. Kâfirler bu söze sevindiler. Akıllı, tecrübeli adamın sözü böyle olur, dediler. Gülerek, alay ederek ve Ebû Bekir’in de kendi kafalarında olduğuna sevinerek: “Senin efendin, Kudüs’e bir gecede gidip geldiğini söylüyor, artık iyice sapıttı” diyerek, Ebû Bekir’e sevgi, saygı ve güven gösterdiler. Ebû Bekir (radıyallahü anh), Resûlullahın mübârek adını işitince, “Eğer O söyledi ise, inandım. Bir anda gidip gelmişdir” deyip içeri girdi. Kâfirler neye uğradıklarını anlıyamadı. Önlerine bakıp gidiyor ve “Vay canına, Muhammed ne yaman büyücü imiş. Ebû Bekir’e sihir yapmış” diyorlardı. Ebû Bekir hemen giyinip, Resûlullahın yanına geldi. Büyük kalabalık arasında yüksek sesle, “Yâ Resûlallah! Mi’râcınız mübârek olsun! Allâhü teâlâya sonsuz şükürler ederim ki, bizleri, senin gibi büyük Peygambere, hizmetçi yapmakla şereflendirdi. Parlıyan yüzünü görmekle, kalbleri alan, rûhları çeken tatlı sözlerini işitmekle ni’metlendirdi. Yâ Resûlallah! Senin her sözün doğrudur. İnandım. Canım sana feda olsun.” dedi. Ebû Bekir’in sözleri, kâfirleri şaşırttı. Diyecek şey bulamayıp dağıldılar. Şüpheye düşen, imânı zayıf birkaç kişinin de kalbine kuvvet verdi. Resûlullah (aleyhisselâm) o gün Hazreti Ebû Bekir’e “Sıddîk” dedi. Bu adı almakla, bir kat daha yükseldi.

Hazreti Ebû Bekir, Resûlullah’ın en yakın dostu idi. Ondan hiç ayrılmazdı. Onların bu beraberliği, Mekke’den Medine’ye hicrette de devam etti. O’na mağara arkadaşı oldu. Mağara’da üç gün kaldıktan sonra, ikisi bir deveye binerek yolculuk ettiler. Medine’ye varıncaya kadar Resûlullah’ın bütün hizmetini O gördü. Medine’deki mescid yapılırken O’nunla beraber çalıştı. Hiçbir hizmetten, fedâkârlıktan geri kalmadı.

Hazreti Ebû Bekir, Resûlullah efendimizle birlikte bütün harplerde bulunmuş, bir kısmında ordu kumandanlığı vazîfesi kendisine verilmiştir. Çok şiddetli muharebelerde, Peygamber efendimizin muhafızlığını yapmış, Efendimize karşı bedenini siper etmiştir. Bedir’de, Uhud’da, Hendek’te müşriklere karşı büyük kahramanlıklar göstermiştir. Tebük harbinde, sancaktarlık görevini yürütmüştür.

İslâmın zuhurundan 21 yıl sonra Mekke şehri, müslümanlar tarafından feth edildi. Mekke halkı Hazreti Peygamberin huzûruna gelerek İslâm’ı kabûl etmeye başladılar. Hazreti Peygamber, Safa tepesine oturmuş, yeni müslümanların bîatini kabûl ediyordu. Hazreti Ebû Bekir babasının yanına gelerek: “Babacığım! Artık İslâm’ı kabûl etme zamanı geldi. Haydi, seni Resûlullah’ın yanına götüreyim dedi. Ebû Kuhâfe’nin kabûl etmesi üzerine, Hazreti Ebû Bekir, babasının koluna girerek onu, iki cihanın efendisi Muhammed aleyhisselâmın huzûruna getirdi. Ebû Kuhâfe, gayet ihtiyârdı ve gözleri de görmüyordu. Hazreti Peygamber onları görünce ayağa kalktı ve muhabbet dolu bir sesle: “Ey Ebû Bekir! İhtiyar babana niçin zahmet verdin? Onu buralara kadar yordun. Biz

onun ayağına giderdik" diye iltifât buyurdu. İhlâs, takvâ ve sadakat güneşi Hazreti Ebû Bekir "Yâ Resûlallah! Babamın sizin ayağınıza gelmesi daha uygundur" dedi.

Ebû Kuhâfe'nin müslüman olmasıyla Hazreti Ebû Bekir'in ailesi, Muhammed aleyhisselâmın ümmeti içinde hiçbir aileye nasip olmayan büyük bir şeref ve fazîlete erişti. Çünkü bir ailede dört kuşak müslümanlık ve sahabîlik tacını başlarına giymiş oldular. Ebû Kuhâfe, oğlu Ebû Bekir'in halife olduğu günleri gördü. Hazreti Ömer'in hilâfeti devrinde îmânlı olarak âhirete göç etti. Hazreti Ebû Bekir hicretin dokuzuncu (m. 631) senesinde Hac kâfilesi başkanlığında görev yapmıştır. Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) son hastalıklarında üç gün imamlık görevinde bulunup, onyedi vakit namaz kıldırmış, üç vaktinde de Peygamberimiz (aleyhisselâm), Ebû Bekir'e (radıyallahü anh) uyarak arkasında namaz kılmışlardır.

Hazreti Ebû Bekir, 10 (m. 632) senesinde, Peygamberimizin vefâtı üzerine Eshâb-ı kiramın sözbirliğiyle halife seçilmiştir. Peygamberlerin sonuncusu olan Muhammed aleyhisselâmdan sonra müslümanların halifesi, yani Peygamberimizin vekîli ve müslümanların reîsi, Hazreti Ebû Bekr-i Sıddîk olmuştur. Ondan sonra da sırası ile Hazreti Ömer, Hazreti Osman ve Hazreti Ali halife olmuşlardır. Bu dördünün üstünlük sıraları, halifelikleri sırası gibidir. Bunlardan ilk ikisinin, yani Hazreti Ebû Bekir ile Hazreti Ömer'in, diğer ikisinden üstün olduğunu Eshâb-ı kiramın ve Tabiîn hazretlerinin hepsi söylemişlerdir. Bu sözbirliğini bütün din âlimleri haber vermektedir. Ebü'l-Hasen-i Eş'âri buyuruyor ki "Hazreti Ebû Bekir ile Hazreti Ömer'in (Şeyhaynın), diğer bütün ümmetten üstün olduğu muhakkaktır. Buna inanmıyan ya cahildir veya inatçıdır" Hazreti Ali (radıyallahü anh) buyuruyor ki: "Beni, Hazreti Ebû Bekir ile Hazreti Ömer'den üstün tutan, iftira etmiş olur. İftira edenleri dövdükleri gibi, onu döverim." Abdülkâdir-i Geylânî hazretleri de (Gunyet-üt-Talîbîn) kitabında buyuruyor ki Peygamberimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Allahü teâlâdan istedim ki, benden sonra Ali (radıyallahü anh) halife olsun. Melekler dedi ki: Yâ Muhammed Allahü teâlânın dilediği olur. Senden sonra halife, Ebû Bekr-i Sıddîkdır", Abdülkâdir-ı Geylânî yine buyurdu ki: Ali (radıyallahü anh) dedi ki: Peygamber (aleyhisselâm) bana dedi ki: "Benden sonra halife Hazreti Ebû Bekir olacaktır. Ondan sonra Ömer, ondan sonra Osman, ondan sonra da Sen (radıyallahü anh) olacaksın!"

Hazreti Ali (radıyallahü anh) buyuruyor ki: Ebû Bekir (radıyallahü anh) doğru sözlüdür. Ondan işittim ki, Resûlullah (aleyhisselâm) "Günah işleyen biri, pişman olur, abdest alıp, namaz kılar ve günahı için istiğfar ederse, Allahü teâlâ, o günahı elbette af eder. Çünkü Allahü teâlâ, Nisa sûresi yüzdokuzuncu âyetinde: Biri günah işler veya kendine zulüm eder, sonra pişman olup, Allahü teâlâya istiğfar ederse Allahü teâlâyı çok merhametli ve af ve mağfiret edici bulur buyurmaktadır" dedi.

Resûlullah'ın (aleyhisselâm) vefât ettiği haberi, Eshâb-ı kiram arasında yayılınca herkesin aklı başından gitti. Hazreti Ömer kılıcı eline alıp, "Resûlullah öldü" diyenin kellesini uçururum, deyip ortaya çıktı. Herkes, üzüntüden ve Ömer'in (radıyallahü anh) bu halinden korktuğu halde, Hazreti Ebû Bekir, cesâretini muhafaza ederek, Eshâb-ı kiramın arasına girdi. Onlara Resûlullah'ın da öleceğini, O'nun da bir insan olduğunu bildiren âyet-i kerîmeyi okuyup, te'sîrli sözler söyleyerek nasîhat etti. Halkı sükûna ve huzûra kavuşturdu. Derhal halife seçimi yapıldı. Müslümanlar başsızlıktan, dağınıklıktan kurtarıldı.

Hazreti Ebû Bekir Pazartesi günü halife seçilince, Salı günü, Mescid-i şerîfe gelip, Eshâbı topladı. Minbere çıktı. Hamd ve senadan sonra: "Ey Müslümanlar! Sizin üzerinize halife ve emir oldum. Halbuki, sizin en iyiniz değilim. Eğer iyilik yaparsam bana yardım ediniz. Fenâ bir iş yaparsam, bana doğru yolu gösteriniz. Doğruluk emanettir. Yalancılık hıyânettir. Sizin zayıfınız, bence çok kıymetlidir. Onun hakkını kurtarırım. Kuvvetine güveneniniz ise, bence zayıftır. Çünkü ondan başkasının hakkını alırım. İnşa Allahü teâlâ, hiçbiriniz cihadı terk etmesin. Cihadı terk edenler zelîl olur. Ben Allah'a ve Resûlüne itaat ettikçe, siz de bana itaat ediniz. Eğer ben Allah'a ve Resûlüne âsi olur, doğru yoldan saparsam, sizin de bana itaat etmeniz lazım gelmez. Kalkınız, namaz kılalım. Allahü teâlâ hepinize iyilik versin." dedi.

Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) vefât edince, İslâmiyetten ayrılma tehlikesi birdenbire büyüdü. Her tarafı dehşet bürüdü. Yemen'deki ve başka yerlerdeki memurlar geri gelmeye, kara haberler getirmeğe başladılar. Müslümanlar ne yapacaklarını şaşırdılar. Mekke, Medine ve Tâiften başka bütün Arabistan halkı İslâmiyetten ayrıldılar. Mürtedlerin sayısı yanında müslümanlar pek az idi. Fakat, Resûlullahın halifesi, zamân-ı seâdetteki gelişmeyi hiç değiştirmemeye ve Resûlullahın niyetlerini yerine getirmeye kararlı idi. Halife seçiminden sonra, Eshâb-ı kiram arasında Hazreti Üsâme'nin

sefere gidip gitmemesi hakkında ihtilaf edilmişti. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) Üsâme’yi sekizbin kişilik bir kuvvetle Şam tarafına göndermişti. Mübârek eliyle Üsâme’ye bir de bayrak vermişlerdi. Ordu henüz Medine’den çıkmamıştı. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) vefât ettiler. Muhacirler ve ensar (radıyallahü anh) bu kuvvetin Şam’a gönderilmemesini istiyorlardı. Çünkü, bir taraftan yahudi ve hıristiyanlar, diğer tarafdan mürted ve münâfıklar dine saldırıyorlardı. Bu kadar kuvveti kendimizden uzak tutarsak halimiz ne olur! diyorlardı. Hazreti Ebû Bekir, “Kuvvetimiz olmadığını her tarafın boş olduğunu görerek, kurtlar gelip çoluk çocuğumuzu evden çekip götürmeye kalkışsalar, yine bayrağını Resûl-i Ekrem’in (aleyhisselâm) mübârek eliyle verdiği Üsâme’nin (radıyallahü anh) ordusunu Şam’a göndereceğim” buyurup hemen gönderdi. İslâm düşmanları bu hareketi görüp korktular. Müslümanlar kuvvetli olmasaydı, bu kadar kuvveti uzağa göndermezlerdi, dediler. Mürtedlerle (dinden ayrılanlar) muharebeyi göze aldı. Her tarafa birlikler gönderdi. Medine’ye hücuma hazırlanan düşman üzerine, gece şiddetli bir çıkış yaparak, sabaha kadar savaştı. Hepsini dağıttı. Yanındaki askerlerle birlikte, uzakdaki mürtedlerle muharebeye gitmek üzere devesine bindi. Fakat, Hazreti Ali (radıyallahü anh) halifenin devesinin yularını tutup, “Ey Resûlün halifesi! Nereye gidiyorsun? Sana Resûlullahın Uhud muharebesinde söylediğini söylerim. O gün sana (Kılıcını kınına sok! Ölümünle bizi yakma!)buyurmuştu. Vallahi, sana bir hâl olur ise, müslümanlar, senden sonra düzen bulmaz” dedi. Eshâb-ı kiramın hepsi, Hazreti Ali’yi tasdîk etti. Bunun üzerine halife hazretleri Medine-i münevvere’ye döndü. Sonra, onbir kabileye bölükler gönderdi. Bunlardan Hazreti İkrime emrindeki asker, Yemâme’de, Müseyleme’nin kırkbin askerine karşı gelemedi. Halife, Hazreti Hâlid bin Velîd’i imdâda gönderdi. Hazreti Hâlid, Talha ve Sücâh ve Mâlik bin Nüveyre’yi perişan edip, Medine’ye dönmüştü. Yemâme’de de büyük zafer kazandı. Yirmibin mürted öldürdü. İkibine yakın müslüman şehîd oldu. Amr İbn-i Âs (radıyallahü anh) da, Huzâ’a kabilesini hidâyete getirdi. Âlâ bin Hadremi (radıyallahü anh) Bahreyn’de çetin muharebeler yapıp mürtedleri dağıttı. Huzeyfe, Arfece ve İkrime, (radıyallahü anh) Umman ve Bahreyn’de birleşip, mürtedleri bozdular. Onbin mürted öldürdüler. Halife, Hâlid bin Velîd’i (radıyallahü anh) Irak tarafına gönderdi. Hîre’de yüzbin altın cizye aldı. Hürmüz kumandasındaki İran ordusunu bozdu. Basra’da otuzbin kişilik orduyu perişan etti. İmdada gelen büyük ordudan yetmişbin kâfir öldürüldü. Sonra, çeşitli muharebelerle, büyük şehirler aldı. Halife, Medine’de ordu toplayıp, Hazreti Ebû Ubeyde kumandasında Şam taraflarına, Amr İbni Âs’ı (radıyallahü anh) da Filistin’e gönderdi. Sonra Yezîd bin Ebû Süfyân’ı Şam’a yardımcı gönderdi. Sonra asker toplayıp, Hazreti Muâviye kumandasında, kardeşi Yezîd’e yardımcı gönderdi. Hazreti Hâlid bin Velîd’i de Irak’dan Şam’a gönderdi. Hazreti Hâlid, askerin bir kısmını Müseynâ’ya bırakıp, birçok, muharebe ve zaferlerle Suriye’ye geldi.

İslâm askerleri birleşerek Ecnadin’de büyük Rum ordusunu yendiler. Sonra, Yermük’de 46.000 İslâm askeri, Herakliyüs’ün 240 000 askeri ile uzun ve çetin savaşlar yapıp galip geldi. Yüzbinden ziyâde Rum askeri öldürüldü. Üçbin müslüman şehîd oldu. Bu muharebede İslâm kadınları da harp etti. Baş kumandan Hazreti Hâlid bin Velîd’in ve tümen komutanı Hazreti İkrime’nin şaşılacak kahramanlıkları görüldü. Bütün bu zaferler, halifenin cesâreti, dehası, güzel idâresi ve bereketi ile oldu. Yermük savaşı yapılırken, halife Medine’de vefât etti.

Onun devrinde, İslâm devlet idâresinin temelleri sağlamlaşmış, Kur’ân-ı kerîm’in bir hükmü dışına çıkılmadığı gibi, dinden ayrılmak isteyenlere fırsat verilmemiştir. Mürtedlerle yapılan bu harplerden Yemâme’de, birçok hafız şehîd olmuştu, Hazreti Ömer’in de teklifi ile Kur’ân-ı kerîm’in bir kitap halinde toplanması kararlaştırılıp, bu görev Zeyd bin Sâbit’e (radıyallahü anh) verildi. Hazreti Ebû Bekir’in en büyük hizmetlerinden biri de, Kur’ân-ı kerîmi kitap halinde toplatması olmuştur.

Cebrâil aleyhisselâm her sene bir kerre gelip, o ana kadar inmiş olan Kur’ân-ı kerîm’i, Levh-il-Mahfûz’daki sırasına göre okur, Peygamber (aleyhisselâm) efendimiz dinler ve tekrar ederdi. Âhireti teşrîf edeceği sene, iki kerre gelip, tamamını okudular. Muhammed aleyhisselâm ve Eshâbından çoğu, Kur’ân-ı kerîm’i tamamen ezberlemişti. Bazıları da bazı kısımları ezberlemiş, birçok kısımlarını yazmışlardı. Muhammed aleyhisselâm ahirete teşrîf ettiği sene, halife Ebû Bekir (radıyallahü anh) ezber bilenleri toplayıp ve yazılı olanları getirtip, Hazreti Zeyd bin Sâbit’in başkanlığındaki bir hey’ete, bütün Kur’ân-ı kerîm’i kâğıt üzerine yazdırdı. Böylece, Mıshaf veya Mushaf denilen bir kitap meydana geldi. Otuzüçbin Sahâbîbu Mushaf’ın her harfinin, tam yerinde olduğuna söz birliği ile karar verdi. Sûreler belli değildi. Üçüncü halife Osman (radıyallahü anh) hicretin yirmibeşinci senesinde, sûreleri birbirinden ayırdı, yerlerini sıraladı. Altı tane daha Mushaf yazdırıp, Bahreyn, Şam, Basra, Bağdâd, Yemen, Mekke ve Medine’ye gönderdi. Bugün, bütün dünyâda bulunan mushaflar, hep bu yedisinden yazılıp, çoğalmıştır. Aralarında bir nokta farkı bile yoktur.

Hazreti Ebû Bekir, Eshâb-ı kiramın en çok ilim sahibi olanlarındandı. Her ilimde müracaat kaynağı olmuştur. İslâmî ilimlerin bütün meselelerini bilirdi. Nitekim Resûlullah efendimiz O'nun hakkında "Allahü teâlânın kalbime akıttıklarını, Ebû Bekir'in kalbine akıttım" buyurmuştur. Böylece O, Muhammed aleyhisselâmdan sonra insanların en üstünü oldu. Hicrette O'nun yol arkadaşı idi. Mağarada beraber idiler. Hayatı boyunca Peygamber efendimizin yanından hiç ayrılmadı. Her işinde O'nun veziri oldu. Bir meselede Eshâb-ı kiram ile istişâre ederken Hazreti Ebû Bekir'i sağına, Hazreti Ömer'i de soluna oturturdu. Görülecek mesele husûsunda, önce bu ikisinin reyini, görüşünü sorar, sonra da diğer Sahâbîlerin görüşlerine yer verirdi. Çünkü Hazreti Ebû Bekir'in ilmi o kadar yüksekti ki, Eshâb-ı kiramın (radıyallahü anh) en yükseklerinden olan Hazreti Ömer, Peygamber efendimizin Hazreti Ebû Bekir seviyesinde anlattığı şeyleri anlayamazdı. Hazreti Ömer bir gün geçerken, Resûlullahın (aleyhisselâm) Ebû Bekir Sıddîk'a (radıyallahü anh) birşey anlattığını gördü. Yanlarına gidip dinledi. Sonra, başkaları da, gördü ise de, gelip dinlemeğe çekindiler. Ertesi gün, Ömer'i (radıyallahü anh) görünce, "Yâ Ömer, Resûlullah (aleyhisselâm) dün size bir şey anlatıyordu. Bize de söyle, öğrenelim" dediler. Çünkü o dâima, "Benden duyduklarınızı, din kardeşlerinize de anlatınız! Birbirinize duyurunuz!" buyururdu. Hazreti Ömer, "Dün Ebû Bekir (radıyallahü anh) Kur'ân-ı kerîm'den anlayamadığı bir âyetin mânâsını sormuş, Resûlullah ona anlatıyordu. Bir saat dinledim, birşey anlıyamadım" dedi. Çünkü Ebû Bekir'in yüksek derecesine göre anlatıyordu. Ömer (radıyallahü anh) o kadar yüksek idi ki, Resûlullah (aleyhisselâm), "Ben Peygamberlerin sonuncusuyum. Benden sonra peygamber gelmeyecektir. Eğer, benden sonra Peygamber gelseydi, Ömer Peygamber olurdu" buyurdu. Böyle yüksek olduğu halde ve Arabiyi çok iyi bildiği halde, Kur'ân-ı kerîm'in Hazreti Ebû Bekir'e anlatılan tefsîrini anlıyamadı. Çünkü Resûlullah (aleyhisselâm) herkesin derecesine göre anlatıyordu. Ebû Bekir'in derecesi, ondan çok daha yüksekti. Fakat, bu da, hatta Cebrâil aleyhisselâm dahi, Kur'ân-ı kerîm'in mânâsını, esrârını, Resûlullah'a sorardı. Resûlullah Kur'ân-ı kerîm'in hepsinin tefsîrini Eshâbına bildirmiştir. Kur'ân-ı kerîm'in tefsîri için lâzım olan bütün ilimler, Hazreti Ebû Bekir'de mevcûttu. Yaşadığı zamanda Kureyş'in âlimi olarak tanınırdı. Gayet güzel konuşur, Arap dilinin belagatına da vâkıftı. Resûlullahtan (aleyhisselâm) çok feyizlere kavuşmuş, Kur'ân-ı kerîm'in mânâsına ve hakîkatine âit bütün bilgileri bizzat O'ndan almıştır. Kur'ân-ı kerîm'den hüküm çıkarmak husûsunda üstün bir kudret ve maharet sahibi idi. Âyet-i kerîmelerin ve hadîs-i şeriflerin mânâ ve hakîkatlarına hakkıyla muttali (öğrenmiş) idi. Eshâb-ı kiram ve Tabiînin âlimleri, birçok âyet-i kerîmelerin tefsîrini O'ndan alıp bildirmişlerdir.

Hazreti Ebû Bekir'in hadîs ilminde de üstün bir hizmeti olmuştur. Resûlullah'ın her haline ve her işine pek yakından vâkıf bulunuyordu. Eshâb-ı kiram, birçok meselede Resûlullah'ın nasıl hareket ettiğini Ebû Bekir'den (radıyallahü anh) soruyordu. Kendisinden, Hazreti Ömer bin Hattâb, Osman bin Affân, Aliyyü'l-Mürtezâ, Abdurrahmân bin Avf, Abdullah İbni Mes'ûd, Abdullah İbni Abbas, Abdullah İbni Ömer, Huzeyfet-ül-Yemânî, Zeyd bin Sabit (r.anhüm.) ve daha birçok Sahâbî hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) vefâtından sonra hemen hilâfet işlerine başlaması ve meşgûliyetinin çok olması ve her işittiğini rivâyet edecek kadar uzun yaşamamış olması sebebiyle rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerin sayısı azdır. Bunların 142 adet olduğu kaynak eserlerde zikredilmektedir. Resûlullah efendimizden bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerin bazıları şunlardır:

"Misvak ağzı temizlemeğe, Cenab-ı Hakk'ın rızasına kavuşmağa vesiledir."

"Allahü teâlâ'dan ömrünüzün başında ve sonunda afiyet ve yakîn isteyeniz."

"İmamlar (halîfeler) Kureyştendir."

"Doğruluğa ve iyiliğe dikkat edin, zira bu ikisi Cennete götürür. Yalandan ve kötülükten sakının, zira bunlar Cehenneme götürür."

"Peygamberler miras bırakmazlar. Onların bıraktıkları sadakadır."

"Peygamberler, rûhunun kabz olunduğu yere (vefât ettikleri yere) defin olunurlar."

Ebû Bekr-i Sıddîk'ın (radıyallahü anh), fıkıh ilminde üstün bir yeri vardır. Eshâb-ı kiramın en büyük fakîhlerindendi. Resûl-i Ekrem'in zamanında bile fetvâ verirdi. Resûlullah'tan yayılan bütün ilimlere ve feyizlere ayna olmuştu. İslâmî ilimlerin her meselesini bilirdi (ve hükümlerinin hepsine hakkıyla vâkıftı). Eshâb-ı kiramın içinde "fukahâ-ı seb'a" adı ile meşhûr olan yedi büyük âlimden biri de Hazreti Ebû Bekir idi. Fetvâlarının adedi itibarıyla bunların mutavassıtlarındandı? Kendi hilafeti devrinde kurulan dîni müesseselerden (kuruluşlardan) biri de, "İftâ makamı" (fetvâ makamı) idi. Bu kuruluşun en önemli görevi, fıkhî (dini meseleleri araştırıp, tetkik ve tahkîk edip),

dînî hükümlerde icma'ın (birliğin) hâsıl olmasına çalışmaktı. Müslümanların sorularına cevap vermek sûretiyle, hem onlara faydalı olunuyor, hem de, ilmin gelişmesi temin ediliyordu (sağlanıyordu). İslâmiyetin zimmîlere (gayri müslim vatandaşlara) tanıdığı bütün haklar eksiksiz yerine getirilmekteydi.

Hazreti Ebû Bekr-i Sıddîk, tasavvuf ilminin bütün yüksek marifetlerine kavuşmuştu. Resûlullah'ın kalbine akıtılan feyizlerin, marifetlerin hepsi O'na da verilmişti. Resûlullah'tan sonra Allahü teâlâyı en iyi tanıyan ve en çok ibadet eden O'dur. Tasavvuf, Resûlullahın (aleyhisselâm) izinde bulunmak, O'nun gösterdiği yoldan ayrılmamaktır. İnsanların yaratılışları ayrı ayrı olduğu için tasavvuf yolları da ayrılmıştır. Bu ümmetin sonra gelen evliyâsı, Resûlullah'tan gelen feyizlere, nûrlara iki yoldan kavuşmuştur. Birisi nübüvvet yolu, diğeri de vilâyet yoludur. Müslümanlar, nübüvvet yolunun bütün marifetlerine, Hazreti Ebû Bekir vasıtası ile kavuşmuşlardır. Eshâb-ı kiramın hepsi, Allahü teâlâya bu yoldan kavuştular.

Ebû Bekr-i Sıddîk (radıyallahü anh) Neseb ilminde de yükselmişti. Arapların soylarına âit vak'aları (olaylar) en iyi bilendi. Aralarındaki kan davalarını halleder, O'nun hakemliğine ve kararlarına itirazları olmazdı.

Hazreti Ebû Bekir'in fazîletleri, üstünlükleri çoktur. Bunların her biri, Kur'ân-ı kerîm'in, hadîs-i şerîflerin ve Eshâb-ı kiram ile diğer din âlimlerinin haber vermesiyle anlaşılmıştır. Bu ümmet içinde, Peygamberimizden (aleyhisselâm) sonra olma se'âdetinin sahibi, Ebû Bekir Sıddîk'dır. Çünkü dîni kuvvetlendirmek ve Peygamberlerin efendisine yardım etmek için, malını dağıtmakta, cihad etmekte, yani düşmanlarla şiddetli mücadele etmek ve şânını, şerefini kaybetmekte, öncelerin öncesi odur. Ebû Bekir Sıddîk'ın (radıyallahü anh) diğer müslümanların en üstünü olmasının sebebi, imâna gelmekte, malının çoğunu ve canını feda etmekte ve her türlü hizmette, başkalarının önünde bulunmasıdır. Hadid sûresinin onuncu âyetinde: "Mekke-i Mükerreme'nin fethinden önce malını veren ve cihâd eden kimseye, fetihden sonra malını dağıtan ve cihâd edenden daha büyük derece vardır. Allahü teâlâ hepsine Cenneti va'd etti" âyet-i kerîmesi, onun için indirilmiştir ve yine Tevbe sûresinin yüzüçüncü âyetinde, "Önce imâna gelenlerden, her fazilette öne geçenlerden, hem Mekke'den gelen Muhacirlerden, hem de Medine'de bunları karşılayıp, yardım eden Ensârdan, önde olanlardan ve iyilikte bunların izinde gidenlerden Allahü teâlâ râzıdır. Hepsini sever. Onlar da, Allahü teâlâdan râzıdır. Allahü teâlâ, onlara Cenneti hazırladı. Cennette sonsuz kalacaklardır" buyuruldu.

Feth sûresi onsekizinci âyetinde, "Ağaç altında, sana söz veren mü'minlerden, Allahü teâlâ elbette râzıdır" müjdesine, Ebû Bekir (radıyallahü anh) de dahildir. Nitekim Resûlullah (aleyhisselâm) de "Ağaç altında benimle sözleşenlerden hiçbiri Cehenneme girmez!" buyurdu. Bu sözleşmeye "Bi'at-ür-Rıdvân" denir. Çünkü, Allahü teâlâ, bunlardan râzıdır. Bunlar, bindörtyüz kişi idi.

Bedir Gazâsında, Ramazan-ı şerîfin onyedinci Cuma günü, Temmuz ayının öğle sıcağında, iki taraf hücum etmişti. Resûlullah (aleyhisselâm) Ebû Bekir, Ömer, Ebû Zer, Sa'd ve Sa'îd ile (radıyallahü anhüm) kumanda yerinde oturmuştu, İslâm askeri sıkıntı çekiyordu. Sa'd ve Sa'îd'i (radıyallahü anh) yardımcı gönderdi. Sonra Ebû Zer'i (radıyallahü anh) gönderdi. Sonra, Ömer'i (radıyallahü anh) gönderdi. Bir saat geçti. Ebû Bekir, sıkıntının azalmadığını görerek, kılıcını çekip, atını sürerken, Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) elinden tutup, "Yanımdan ayrılma ya Ebâ Bekir! Bedenime ve kalbime gelen her sıkıntı, senin mübârek yüzünü görmekle hafifliyor. Seninle kalbim kuvvetleniyor." buyurdu. Hicretten evvel altı köle âzâd etmiştir. Yedinci olarak Bilâl-i Habeşî'yi (radıyallahü anh) âzâd edince, hakkında Leyl sûresi onyedinci: "Takvâ sahibi olan Cehennem ateşinden uzaklaştırılacaktır" âyet-i kerîmesi indirildi. İbni Ömer (radıyallahü anh) Resûlullah'dan (aleyhisselâm) bildirdi. Resûlullah (aleyhisselâm), Hazreti Ebû Bekir'e: "Sen benim havuz başında ve mağarada arkadaşımsın" buyurdu. Resûlullah (aleyhisselâm) kâfirlerden mağarada saklanınca, gizli ve aleni herşeyine vâkıf olan sadece Ebû Bekir idi. O ise, sâdık, sıddîk, muhlis mü'minlerdendi. Halini bildiği için, bu korkulu yerde onunla arkadaşlığı tercih etti. Bu hicret Allahü teâlânın izni ile idi. Demek ki, Allahü teâlâ, Habîbine, başka akraba ve yakınlarını değil, özellikle Hazreti Ebû Bekir Sıddîk'ı arkadaş etti. Bu özellik Ebû Bekir'in (radıyallahü anh) şerefini ve diğerlerinden üstün olduğunu göstermektedir.

Hazerde ve seferde Resûlullahdan hiç ayrılmadı, hep yanında bulundu. Bu da Resûlullaha olan sevgisinin doğruluğunu, O'nun arkadaşı olduğunun açık delîlidir. Resûlullahı o kadar severdi ki, malını, canını, her şeyini O'nun için feda etmiş ve her an fedaya hazır halde idi.

Tevbe sûresi kırkıncı: "Mekke kâfirleri onu Mekke'den çıkardıklarında ikinin ikincisi, (ya'nî Hazreti Ebû Bekir) ile

mağaradaydılar” âyeti ile, Allahü teâlâ onu, Resûlullahın ikincisi kıldı. Bunda Hazreti Ebû Bekir için son derece üstünlük vardır. Bazı âlimler, Hazreti Ebû Bekir, çoğu zaman Resûlullahın yanında idi, dediler.

Resûlullahı insanları imâna davet etti. Ebû Bekr-i Sıddîk îmân edenlerin birincisi oldu. Böylece imânda O’nun ikincisi oldu. Sonra Hazreti Ebû Bekir insanları Allah’a ve Resûlüne imâna çağırdı. Birçokları bu çağrıyı kabûl etti. Böylece davette de ikincisi oldu. Her savaşta Resûlullahın yanında idi. Bedir’de de O’nun ikincisidir. Resûlullahı hastalanınca, O’nun yerine insanlara imam olup, öne geçti. Bu husûsta da ikinci oldu. Resûlullahdan sonra O’nun türbesine defin olunmada da ikincisi oldu. Bunlar hep O’na en yakın olma delîlleridir. Allahü teâlâ, Resûlünün arkadaşı olarak, Hazreti Ebû Bekir’i Kur’ân-ı kerîm’de bilhassa bildiriyor ve: “O vakit Peygamber, arkadaşına, mahzûn olma!” diyordu” buyuruyor. Üçüncüleri Allahü teâlâ idi. Allahü teâlânın kendisiyle olduğu bir kimse ise, şüphesiz, şeref ve fazîlet yönünden diğerlerinden üstündür.

Hazreti Ebû Bekir’in ismi geçince, Hazreti Ömer şöyle dedi: “Ömrümdeki bütün amelimin Hazreti Ebû Bekir’in, bir gün ve gecelik ameli gibi olmasını isterdim. O’nun o mes’ûd gecesi ki, Resûlullah (aleyhisselâm) ile birlikte mağaraya gitti. Mağaraya varınca, “Allah için, yâ Resûlallah içeri girmeyin! Ben gireyim, içerde zararlı bir şey varsa, bana gelsin, mübârek zâtınıza bir keder, bir elem gelmesin” dedi ve içeri girdi. İçeriyi süpürüp temizledi. Sağında solunda birçok irili ufaklı delikler gördü. Hırkasını parçalayıp, delikleri kapadı. Bir iki delik kaldı. Onları da ayakları ile kapayıp, sonra Resûlullaha, içeri girmesini söyledi. Resûlullah (aleyhisselâm) içeri girdi ve mübârek başını Ebû Bekir’in kucağına koyup uyudu. Ayağını yılan soktu. Resûlullah uyanır korkusuyla, sabredip, hiç hareket etmedi. Gözyaşı Resûlullahın mübârek yüzüne damlayınca: “Ne oldu yâ Ebâ Bekir?” buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir ayağım ile kapattığım delikten bir yılan ayağımı soktu. Ayağımı çekersem çıkıp size zarar vereceğinden korkuyorum, dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) ayağını çek buyurdular. Ayağını çekince heybetli ve zehirli bir yılan çıktı. “Ey utanmaz yılan, benim mağara arkadaşıma, sırdaşıma eziyyet etmeğe Allahü teâlâdan korkup, benden utanmıyor musun?” buyurdu. Yılan, “Ey Allahın Habîbi, insanların, cinnin Peygamberi. Sana yalnız insanlar değil, hayvanlar, kuşlar, yılanlar, karıncalar, hepsi âşıktır. Hattâ bu köleniz gözü yaşlı, büyüklerimizden yüksek vasıflarınızı dinlemiş, mübârek yüzünüzü görmeğe âşık olmuştur. Bu mağarayı şereflendireceğinizi biliyordum. Onun için çok zamandan beri bu sıkıntılı mağarada gece gündüz demeyip yolunuzu bekliyordum. Sıddîk, bu karanlık mağaraya sabahı, siz de güneşi getirdiniz. Fakat Sıddîk, sizi görmeme mani olunca benden korku ve haya kalktı. Bu küstahlığa cesâret ettim.” diyerek özür diledi. Resûlullah (aleyhisselâm) özürünü kabûl etti. Hazreti Ebû Bekir’in yarasına mübârek tükrüğünden sürdü. Hemen iyi oldu.

Peygamberimize, (aleyhisselâm) bir gümüş yüzük hediye getirmişlerdi. Hazreti Ebû Bekir’e, “Yâ Atîk, bu yüzüğü bir kuyumcuya götür. Üzerine (Lâ ilahe illallah) yazılsın.” buyurdu. Hazreti Ebû Bekir yüzüğü alıp kuyumcuya götürdü. Bu yüzüğün üzerine “Lâ ilahe illallah Muhammedün resûlullah” yaz, dedi. Resûlullah (aleyhisselâm), böyle emretmemişdi. Fakat Allahü teâlânın ism-i şerîfi ile Resûl-i Ekrem’in ism-i şerîfinin ayrı olmasını uygun görmemişti.

Kuyumcu Hazreti Ebû Bekir’in söylediği gibi yazdı. Hazreti Ebû Bekir kuyumcudan alıp, Resûlullaha (aleyhisselâm) götürürken Hak teâlâ Cebrâil aleyhisselâma, “Çabuk git, Habîbimin yüzüğüne Ebû Bekir ismini yaz, çünkü Ebû Bekir benim ismim ile Habîbimin isminin ayrı olmasını uygun bulmadı. Ben de Habîbimin isminden Ebû Bekir’in ismini ayırmağı uygun görmedim” buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm derhal yetişip, mübârek yüzük Hazreti Ebû Bekir’in elinde iken ve haberi yok iken yüzüğe Ebû Bekir ismini yazdı. Sonra Ebû Bekir (radıyallahü anh) yüzüğü Sultân-ı enbiyâya teslim etti. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) yüzüğe baktılar. Yüzüğün üzerinde (Lâ ilahe illallah Muhammedün Resûlullah, Ebû Bekir Sıddîk) yazılı idi. Hazreti Ebû Bekir’e bu yüzüğün üstüne yalnız Lâ ilahe illallah yazılması söylenmişti. Halbuki fazla yazılmış hikmeti nedir? diye sordular. Hazreti Ebû Bekir çok utandı, terledi. Bir cevap vermeden Cebrâil aleyhisselâm gelip, Hak teâlânın selâmını söyledikten sonra, Ebû Bekir’in kendi adının yazıldığından haberi yoktur, ben yazdırdım. Habîbim üzülmesin buyurduğunu söyledi ve olanları anlattı.

Hazreti Ebû Bekir, müslüman olunca Allahü teâlânın rızası, Habîbullahın aşkı için seksenbin altın fakîrlere sadaka verdi. Kırkbin altını gizli, kırkbini de aşikâre vermişti. Bundan sonra giyecek elbisesi bile kalmamıştı. Sonra eski bir mutaf (keçi kılından dokunmuş elbise) eline geçti. Arkasına giydi. Namaz vakitleri haricinde göğsüne kadar tandıra girer, mutafı arkasına alırdı. Namazları evinde kılardı. Böylece üç gün geçti. Resûlullah (aleyhisselâm) dördüncü gün sabah

namazından sonra Eshâb-ı kirama dönerek,“Ebû Bekir Sıddîk üç gündür mescide gelmiyor. Acaba hasta mıdır, gidip hatırını soralım” buyurdular. O sırada Cebrâil aleyhisselâm siyah mutaf giymiş vaziyette geldi. Resûl-i ekrem Cebrâil aleyhisselâmı görünce rengi değişti. Ey kardeşim Cebrâil bu ne haldir? diye sordular. Yâ Resûlallah gökteki bütün melekler böyle giydiler, dedi. Neden bu şekilde giydiler diye sorunca, Yâ Resûlallah! Hazreti Ebû Bekir Hak teâlânın rızası ve senin dinin uğruna, kırkbini gizli, kırkbini de aşikâre olarak seksenbin altın sadaka verdi. Hiç giyeceği kalmadığı için üç gündür mescide gelemedi. Hak teâlâ sana selâm edip, Hazreti Ebû Bekir’e bir elbise gönderilmesini emir buyurduğunu haber verdi. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) eshâbına, “Kimde bir fazla elbise varsa versin! Hak teâlâ ona çok sevâb verip, Firdevs Cennetinde bana komşu yapacaktır.” buyurdu. Eshâb-ı kiramın hiçbirinin fazla elbisesi yoktu. Sonunda bir Sahâbî başka birisinden bir elbise bulup, Hazreti Ebû Bekir’e gönderdi. Hazreti Ebû Bekir o elbiseyi giyip, Resûl-i Ekrem’in huzûru ile şereflenmek için yola çıktı. Henüz huzûra varmadan Cebrâil aleyhisselâm gelip, Yâ Resûlallah! Hak teâlâ sana selâm edip, Ebû Bekir’i karşılamanızı emir buyurdu, dedi, Resûlullah (aleyhisselâm) Hazreti Ebû Bekir’e karşı çıkıp musâfeha etti. Bütün Eshâb-ı kiram da musâfeha edip, hepsi candan Hazreti Ebû Bekir’e duâ ettiler.

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden Ebû Sa’îd-i Hudrî (radıyallahü anh) şöyle bildiriyor: Birgün Resûlullah (aleyhisselâm) hutbe okuyordu. Hutbelerinde: “Allahü teâlâ bir kulunu dünyâ ile kendi katında olan arasında serbest bıraktı. O da, Allahü teâlâ katında olanı seçti” buyurdu. Hazreti Ebû Bekir bunu duyunca ağladı. Kendi kendime, bu zatı hangi şey ağlatıyor. Kulunu Allahü teâlâ, dünyâ ile kendi katında olan arasında serbest bıraktı, o da Allahü teâlâ katında olanı seçti. Ebû Bekr-i Sıddîk bizim en âlimimiz idi. Resûlullahın (aleyhisselâm) Ona, “Ey Ebû Bekir, ağlama! Arkadaşlığı ve malı bana Ebû Bekir’den daha bereketli olan yoktur. Eğer ümmetimden dost edinseydim, Ebû Bekir’i edinirdim. Fakat İslâm kardeşliği ve muhabbeti vardır.” Hazreti Ebû Bekir’in mescide açılan kapısı hariç, diğer bütün kapıları kapattırdı. “Onun kapısında nûr görüyorum.” buyurduğundan, âlimler, bu kendisinden sonra onun halifeliğine işârettir, dediler.

İbni Münzir, Hazreti Ali’den (radıyallahü anh) bildirir: “Bu ümmetin Resûlullahdan sonra en üstünü Ebû Bekir, sonra Ömer, sonra Osman’dır (radıyallahü anh)” sonra da kendisinin olduğunda ittifâk vardır. Hazreti Ebû Bekir’den başka hiç kimse Cebrâil aleyhisselâmdan vahiy işitmemiştir. Resûlullah efendimiz, Mi’râc gecesi Cebrâil aleyhisselâma: “Ümmetimin hepsine sual, hesap var mıdır?” diye sordu. “Ebû Bekir’den başka herkese vardır. Ona, (Buyur! Hesapsız Cennete gir!) denilecektir. O da (Yâ Rabbî! Dünyâda beni sevenleri bana bağışla, onlarla birlikte Cennete girelim) diyecektir.”

Diline hâkim olmak, lüzumsuz hiçbir söz söylememek için mübârek ağzına taş koyardı. Mecbûr olmadıkça asla dünyâ kelâmı söylemezdi. Bir hadîs-i şerîfte: “Ebû Bekir’in imânı, bütün mü’minlerin imânları ile tartılsa, Ebû Bekir’in imânı ağır gelir” buyuruldu.

Hazreti Ömer anlatır: “Tebük gazâsında, Resûlullah (aleyhisselâm) herkesin sadaka getirmesini emir buyurmuştu. O sırada benim de malım çok idi. Her zaman Hazreti Ebû Bekir hepimizden fazla sadaka verirdi. Bu sefer de ben en fazla vereyim düşüncesiyle malımın yarısını götürdüm. Resûlullah, “Ey Ömer evine ne kadar mal bıraktın!” buyurdu. Bunun kadar da evimde var dedim. O esnada, Ebû Bekir (radıyallahü anh) geldi. Resûlullah (aleyhisselâm) O’na da, “Evine ne kadar mal bıraktın!” buyurdu. Hiç bir şey bırakmadım dedi.“İkinizin arasındaki fark, cevaplarınız arasındaki fark kadardır.” buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir ile Ebûdderdâ (radıyallahü anh) beraber bir yolda giderken, dar bir yere geldiler. Hazreti Ebûdderdâ önde, Hazreti Ebû Bekir arkada yürürlerdi. O sırada, karşıdan Resûl-i Ekrem parlak ay gibi göründü. Hazreti Ebûdderda’ya hitaben: “Neden Ebû Bekir’in önünde yürüyorsun! Onun daha üstün olduğunu bilmiyor musun? Böyle gitmek edebe aykırı değil midir?” buyurdu. Ebûdderdâ (radıyallahü anh) hatasını anlayıp tevbe etti.

Birgün Eshâb-ı kiram Resûlullaha, Hazreti Ebû Bekir’den şikâyet için gelip, “Yâ Resûlallah! Hazreti Ebû Bekir, odasında yalnız başına ciğer kebabı yer, kokusunu duyarız, bizi hiç davet etmez” dediler. “Bir daha böyle yaptığında, bana haber verin, beraber evine gidelim!” buyurdu. Birgün haber verdiler. Resûl-i ekrem, hemen kalkıp, Hazreti Ebû Bekir’in evine gitti. Ateş ve kebap yoktu. “Yâ Ebâ Bekir, sen ciğer kebabı yiyor muşsun, bize de var mıdır?” buyurdu. Yâ Resûlallah, ben ciğer kebabı yemiyorum, pişen kendi ciğerimdir, dedi. Resûlullah, bunun nasıl olduğunu sorunca: “Hak teâlâ, bana İslâm Dinini nasîb etti. Habîbine dost eyledi. Eshâb-ı kiram arasında büyük yer verdi. Acaba kıyâmet gününde hâlim ne olur, bu kadar ni’metin şükrünü yapabilir miyim, diye korktuğumdan, ciğerim kebap oluyor” cevabını verdi. Bunu

işitince, Eshâb-ı kiramın, Hazreti Ebû Bekir'e olan muhabbetleri daha çok arttı.

Birgün Resûlullah efendimiz, Eshâbı ile mescidde otururken, Cebrâil aleyhisselâm geldi. Resûl-i Ekrem'e, Hazreti Ebû Bekir'in bir saat ibâdeti yetmiş yıllık ibâdet yerini tutar, dedi. Resûl-i Ekrem, birşey söylemeyip, Hazreti Bilâl'e Ebû Bekir'i (radıyallahü anh) çağırmasını emir buyurdu. Hazreti Ebû Bekir'e haber gidince, hemen yola çıktı. Resûlullah Hazreti Ebû Bekir'i karşıdan görünce, karşılayıp, yanına oturttu. Evde ne yapıyordun diye sordu. Hatırıma şu gelmişti: "Hak teâlâ Cenneti ve Cehennemi yarattı. Her ikisini de dolduracağını diledi (takdîr etti). Hak teâlâdan, vücudumu Cehennemi dolduracak kadar büyük yapmasını diledim. Böylece hem Hak teâlânın takdîri yerine gelmiş, hem de bütün insanlar Cehennem korkusundan kurtulmuş olurlar cevabını verdi. Eshâb-ı kiram, Hazreti Ebû Bekir'in bu yüksek arzulu duâsını çok beğenip, O'na, hayır duâ ettiler.

Resûl-i Ekrem bir gün: "Bu gün içinizde oruçlu olan var mıdır?" buyurunca; Hazreti Ebû Bekir, ben oruçluyum, dedi. "İçinizde kim, bugün cenâzede bulundu?" buyurdu. Hazreti Ebû Bekir, ben bulundum, dedi. Yine: "İçinizden kim, bugün bir fakîre yemek verdi?" buyurdu. Hazreti Ebû Bekir, ben verdim cevabını verdi. Sonra: "İçinizden kim, bugün hasta yokladı?" buyurdu. Hazreti Ebû Bekir, ben yokladım dedi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm): "Bu kadar hasletlerin bulunduğu kimse, muhakkak Cennete girer" buyurdu. Cennete girmekten maksat, kötü işlere yapılan cezayı görmeden, hesapsız Cennete girmektir, denilmiştir.

Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) bir hadîs-i şerîfte buyurdu ki: "Bize her ni'met verene, iyilik edene mükâfatını verdik. Fakat Ebû Bekir'in iyiliğinin, ikramının karşılığını veremedik. O'na, Hak teâlâ hazretleri, kıyâmette ikramda bulunacak, mükâfatını verecektir. Bana Ebû Bekir'in malının verdiği fayda gibi hiç kimsenin malının faydası olmadı. Dost edinseydim, Ebû Bekir'i edinirdim. Fakat ben Hak teâlânın dostuyum." Hazreti Ömer: "Hazreti Ebû Bekir, bizim Seyyidimiz, büyüğümüz, hayırlımızdır. Resûl-i Ekrem'e hepimizden çok sevgilidir" buyurmuştur.

Hazreti Ebû Bekir, Resûlullahın vefâtından sonra, her geçen gün biraz daha zayıflıyordu. Birgün kızı Âişe-i Sıddîka hazretleri bu zayıflamanın sebebini sordu. Cevabında: "Beni, Muhammed aleyhisselâmın ayrılığı böyle zayıflattı" buyurdu.

Hazreti Âişe anlatır: Babam vefât edince, Eshâb-ı kiram nereye defn edelim diye tereddüde düştüler. O halde uyumuşum. Kulağıma, "Dostu dosta kavuşturun" diye bir ses geldi. Uyandım, Eshâb-ı kirama anlattım. Onlar da aynı sesi işittiklerini söylediler. Hatta mescidde namaz kılanlar da, işittik dediler. Artık müşavereye lüzum kalmamıştı. Habîb-i Ekrem'in yanına defn ettiler.

Hazreti Ebû Bekir, son hastalığında: "Halifeliği kime bırakacağım husûsunda tekrar istihâre ettim. Hak teâlâdan, rızâsına uygun olmasını diledim. Bilirsiniz, yalan söylemem. Hiçbir akıllı kimse de, Hakteâlâya kavuşma zamanında kendisine iftira edilmesini istemez ve müslümanları aldatmayı uygun bulmaz" buyurdu. Orada bulunan Eshâb-ı kiram, ey Allah'ın Resûlünün halifesi! Senin doğruluğunda şüphemiz yoktur. Söyleyeceklerini söyle dediler. Şöyle buyurdu: Gecenin sonuna doğru uyumuşum. Resûl-i Ekrem'i rüyada gördüm. İki beyaz elbise giymişti. O elbiselerin eteklerini ben tutuyordum. O sırada elbiseler yeşil olup, parlamağa başladı. Bakanların gözlerini alırdı. İki yanında, uzun boylu, gayet güzel yüzlü, nûr elbiseli ve bakanlara neşe veren iki kimse vardı. Resûl-i Ekrem selâm verip musafeha etmekle beni şereflendirdi. Mübârek elini göğsüme koydu. Üzüntüm gitti. "Yâ Ebâ Bekir, seni çok özledik, kavuşma zamanı yaklaştı" buyurdu. Uykuda o kadar ağlamışım ki, evdekiler uyanmışlar. Sonradan bana söylediler. Ben de seni özledim, yâ Resûlallah dedim. "Bu ümmet için âdil, sâdık, yerde ve gökte herkesin rızasını kazanmış, zamanın en temiz olan Fârûk'u (Hazreti Ömer'i) halife seç!" buyurdular. Yanındakileri göstererek: "Bunlar, dünyâda vezirlerin, vefâtın zamanında yardımcıların, Cennette komşularındır. Bana senin isminin gökte melekler arasında, yerde halk arasında Sıddîk olduğunu haber verdiler" buyurdu. Yâ Resûlallah, anam babam sana feda olsun, bu iki kişiyi tanıyamadım ve onlar gibi kimse de görmedim, dedim. "Bunlar Cebrâil ve Mikâil'dir" buyurdular. Sonra gittiler. Uyandım. Yüzüm gözyaşlarımdan ıslanmış, evdekiler baş ucumda ağlıyordu.

Hazreti Ebû Bekir (radıyallahü anh) ölüm hastalığında çocuklarını Hazreti Âişe'ye, iki oğlan, iki kız olarak ısmarladı. Hazreti Âişe, benim bir kız kardeşim var, ikincisi hangisidir? diye sordu. "Hanımım hâmiledir. Kızı olacağını zan ediyorum" buyurdu. Hakîkaten vefâtından sonra, hanımının bir kızı oldu.

Hazreti Ebû Bekir (radıyallahü anh), hicretin onüçüncü yılında vefât edince, Medine'de herkes ağladı. Hazreti Ali (

radıyallahü anh) işitince, ağlayarak geldi ve “Hilâfet bugün tamam oldu” buyurdu. Kapı önünde durup:

Yâ Ebâ Bekir! Sen, Resûlullahın sevgilisi, arkadaşı, dert ortağı, sırdaşı ve müşaviri idin. Önce İslama gelen sensin. Senin imânın, hepimizin imânından daha saf oldu. Senin yakînin, daha kuvvetli, Allah’dan korkun daha büyük oldu. Herkesten zengin, herkesten daha cömert sen idin. Resûlullaha en şefkatli, en yardımcı, sen idin. Resûlullah ile sohbetin, hepimizin sohbetinden daha iyi idi. Hayır sahiplerinin birincisi sensin. Senin iyiliklerin, hepimizinkinden çoktur. Her iyilikte ileridesin. Resûlullahın huzûrunda, senin derecen en yüksek oldu. O’na en yakın, sen oldun. İkramda, ihsânda, güzel huylarda, boyda, yaşda, O’na en çok benzeyen, sen oldun. Allahü teâlâ, sana, çok mükâfat versin ki, Resûlullaha herkes yalancı derken sen, doğru söylüyorsun, inandım dedin. Sen, O’nun kulağı ve gözü gibi idin. Allahü teâlâ seni, Kur’ân-ı kerîmde (sıdk) ismi ile şereflendirdi. Resûlullaha, en sıkıntılı zamanlarında yardımcı oldun. Sulhda, O’nun huzûrunda, harplerde, O’nun yanında idin, O’nun ümmetinin halifesi, O’nun dininin koruyucusu idin. Câhiller dinden çıkarken, sen İslâm dinine kuvvet verdin. Herkes şaşırdığı zaman, sen kükremiş arslan gibi ortaya çıktın. Herkes dağılırken sen Muhammed Mustafa’nın (aleyhisselâm) yolunu tuttun. Eshâbın az konuşanı ve en belîği, edîbi sen idin. Her sözün, her buluşun doğru, her işin temizdi. Gönlün herkesten kuvvetli, yakînin hepimizden sağlam idi. Her işin sonunu, önceden görür, geri kalmışları İslama sokarak aydınlatırdın. Mü’minlere şefkatli, af edici baba idin. İslâm’ın ağır yükünü sen taşıdın, İslâm’ın hakkını herkes elden kaçırırken, sen yerine getirdin. Sen rüzgarların oynatamıyacağı bir dağ gibi idin. İşin doğruluk idi, ilim idi. Sözün mertçe, doğruyu bildirmek idi. Gerici düşüncelerin, bozuk inançların kökünü kazıdın. Hak dinin ağacını diktin. Güçlükleri, müslümanlara kolaylaştırdın. Küfür ve mürtedlik ateşini söndürdün. Allah’ın dinini, sen doğrulttun. İslama, imâna sen kuvvet oldun. Göklerde, melekler arasında, senin derecen çok büyüktür. Muhacirler ve Ensâr arasında, senden ayrılık yarası çok derindir) buyurdu. Ve çok ağladı. Mübârek gözlerinden yaşlar aktı. Sonra: “Allahü teâlânın kaza ve kaderine râzı olduk. Verdiği elemleri kabûl ettik. Yâ Ebâ Bekir! Resûlullahdan ayrılık acısından sonra, bize senin vefâtından daha acı bir musîbet gelmedi. Sen mü’minlere sığınak, dayanak ve gölge idin. Münâfıklara karşı çok sert ve ateşli idin. Allahü teâlâ, seni Muhammed aleyhisselâmın huzûruna kavuştursun! Bize, senden ayrılma acısı için sabırlar ve ecirler versin! Bizleri, senden sonra, azmaktan, sapıtmaktan korusun” buyurdu. Eshâb-ı kiramın hepsi, sessizce, Hazreti Ali’nin sözlerini dinledi. Sonunda hepsi, hüngür hüngür ağladı.

Yine Hazreti Ali, ilk İslâm’a gelen ve en önce Resûlullah (aleyhisselâm) ile kıbleye karşı namaz kılan Ebû Bekir’dir” buyurdu. O’nun her sözü, dinleyenin ve okuyanın kalbine tesir etmektedir.

Buyurdu ki:

“Takvâ akıllıca yapılan işlerin en güzelidir. Hakka asî olmak ahmakça yapılan işlerin en çirkinidir. Verilen emâneti yerine getirmek en üstün doğruluk sayılır. Hıyânet olarak da, en önde yalan gelir.”

Bir defasında bilmeden şüpheli birşey yiyip hemen anlayınca zorla istifra edip, midesini boşalttı ve sonra şöyle duâ etti: “Allahım, bilmeden yaptım. Çıkarabildiğim kadarını çıkardım. Beni bundan ve damarlarımda kalanlardan sorguya çekme!”

Birine nasîhat veriyordu. Sonunda şöyle buyurdu: “Ey kardeşim, sana yaptığım tavsiyeyi aklında tut ve kaybolmamasına dikkat et! Ölümü özüne sevdir. Nasıl olsa gelecek.” Çok kerre dilini parmağıyla tutar ve: “Başıma gelen herşey bunun yüzündendir” derdi. Binekte iken devesinin yuları düşse, verin demez, deveyi çöktürür alırdı. Sebebini sordular, “Resûlullah bana, insanlardan birşey isteme diye emretti” buyurdu.

“Allah sevgisini hâlis olarak tadanı, bu sevgi, dünyâyı istemekten alı koyar ve bütün insanlardan uzaklaşır, kesilir.”

“Ömrünü faydasız, boş şeylerle geçiren, tarlaya tohum ekme vaktini kaçırmış olur. Vaktinde tohum ekmeyen ise, hasat zamanında pişman olur.”

“Ne söyleyeceğine ve ne zaman söyleyeceğine dikkat et!”

Ordu kumandanlarını bir yere gönderdiği zaman, onlara: “Kadınları öldürmeyiniz, çocuklara dokunmayınız, ihtiyârlara tecâvüz etmeyiniz, meyvalı ağacı kesmeyiniz, ma’mur yerleri tahrip etmeyiniz, haddi tecâvüz etmeyiniz, korkmayınız ve gıdadan başka bir maksatla koyun ve deve kesmeyiniz ve manastırlarına çekilmiş insanlara zarar vermeyiniz” diye emirler ve nasihatler verdi.

Bir hutbesinde buyurdu ki: “Ey insanlar! Allah’tan af ve afiyet isteyiniz. Çünkü mü’mine, İslâm’dan sonra af ve afiyetten daha hayırlı bir şey verilmemiştir.”

“Müslümanlardan hiçbiri, diğerini hakîr görmesin! Zira müslümanların küçüğü, Allah yanında büyüktür.”

“Allahü teâlâdan, kendisini, kıyâmet gününde cehennem ateşiden korumasını isteyen bir kimse, mü’minlere karşı çok merhametli ve ince kalbli davransın!”

Oğlu Abdurrahmân’ı, komşusu ile münâkaşa ederken gördü ve oğluna gücenerek: “Oğlum, komşu ile dedikodu yapma! Şu gördüğün insanlar dağılır gider ve sen yine komşunla başbaşa kalırsın” dedi.

Yine bir hutbesinde: Ey insanlar!

Allahü teâlânın “Ey imân edenler, siz kendinize bakınız, siz doğru yolda bulundukça, yoldan çıkanların size zararı olmaz” (Mâide-105) âyet-i celîlesini okuyorsunuz, fakat onu yerine koymuyor, başka mânâda kullanıyorsunuz. Zira ben, Resûl-i Ekrem’den şöyle buyurduğunu işittim: “İnsanlar kötülüğü görüp mani olmadıkları zaman, Allahü teâlânın, onların hepsini azâba uğratmasından korkulur” dedi.

Bir gün Eshâb-ı kirama hitaben buyurdu ki: “Allahü teâlâ size dünyâyı fethettirecek, kapılarını açacaktır. Siz, ihtiyâcınızdan fazlasını almayınız!”

“Bilmiş ol ki, sabah namazını kılan kimse, Allah’ın himâyesindedir. Allah’ın hakkını küçümseme, zira yüzüstü seni Cehenneme atar.”

“Allahü teâlâya olan hâlis sevginin zevkine varan, dünyalıktan vazgeçer ve bütün insanlardan yüz çevirir.”

Hazreti Ömer’e şöyle tavsiye buyurdu: “Hak ağırdır. Ağır olduğu kadar da acıdır. Ve aynı zamanda faydalıdır. Bâtıl ise hafif ve aynı zamanda belâlı ve zararlıdır. Eğer tavsiyeme uyarsan, henüz erişemediğin ve mutlak sûrette sana ulaşacak olan ölümden sevimli bir şey senin için olamaz. Vasıyyetime uymazsan da gaybda olan ölümden daha çok buğz ettiğin bir şey olmaz. Halbuki onu önlemeğe gücün yetmez.”

“Kişinin kelâmı, aklının beyânı, faziletinin tercümanıdır.” Yine bir hutbesinde buyurdu ki: Bütün hamd ve senalar Allahü teâlâya mahsûstur. O’na hamd eder. O’ndan yardım dilerim. O’ndan af niyaz eder, O’na inanır, O’na güvenirim. Hidayeti Allah’tan bekler, sapıklık düşüklük, şüphe ve körlükten O’na sığınırım. Allah’ın dürüst yürümeyi nasip ettiği kişi dosdoğru yol alır, onun saptırdığı ise ne bir dost, ne de bir mürşid bulabilir.. Bütün varlığımla inanırım ki, Allah’tan başka ilâh yoktur. O tektir ve şeriki yoktur. Mülk ve saltanat O’nundur, hamd O’nadır. Dirilten de öldüren de O’dur. Ve O, hiç ölmeyen diridir. Dilediğini yüceltir, dilediğini alçaltın Bütün hayırlar O’nun elindedir, O, her şeye gücü yetendir.

Bütün varağımla inanırım ki, Muhammed Mustafa (aleyhisselâm) O’nun kulu ve Peygamberidir. “O’nu hak ve hakîkat olan dîni tebliğ vazîfesiyle göndermiştir ki, Hak din diğer dinlere galip gelsin. Putperestler beğenmeseler de bu böyledir.” (Tevbe 33). O’nu bütün insanlığa bir rahmet ve bütün insanlık için bir dayanak ve delîl olarak göndermiştir. O gönderildiği zaman insanlar, olabilecekleri hallerin en kötüsü içindeydiler. Bilgisizlik karanlıklarına gömülmüş durumdaydılar. Dinleri uydurma, davetleri yalan ve sahte idi. Allahü teâlâ hakîkat dînini Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm ile azîz kıldı.

Ey mü’minler, Allah sizin gönüllerinizi birbirinize ısındırdı. O’nun ni’meti sayesinde sizler kardeş haline geldiniz. Daha önceleri bir ateş çukurunun tam kenarında idiniz. Sizi oradan çıkaran O oldu. İşte, Allah size işâretlerini böyle apaçık gösterir ki, doğru yola kavuşabilirsiniz. O halde ey îmân edenler! Allah’a ve O’nun Resûlüne tam uyun! Allahü teâlâ: “Resûle uyan, Allah’a uymuş demektir. Eğer yüz çevirirlerse ey Peygamberim, bu onların bileceği bir şeydir. Biz seni onların başına bekçi göndermedik.”buyurmaktadır. (Nisa, 80).

Ey îmân edenler! Size her işte, her durumda Allahü teâlâdan korkmanızı nasîhat ederim. Hoşunuza giden işler kadar, size zor gelen durumlarda da hakîkate sarılın. Şunu bilin ki, doğru söz dışında hiçbir kelâm hayır ve yarar getirmez. Yalan söyleyen, yaradılış hikmetini saptırmış, bunu yapan ise, helak olmuştur. Ey insanlar! Büyüklenmekden sakının. Topraktan yaratılıp, yine toprağa dönecek olan bir varlığın kibirlenmesi de, ne demek oluyor? Bugün var, yarın yok olan bir varlığın kendini beğenmesi ne kadar anlamsız!..

Ey insanlar! Çalışın ve nefislerinizi, içinde yer alacakları ölüm ötesi için hazırlayın. Önünüzde çözümü zorlaşan şeyleri Allah’ın ilmine havale edin. Öbür âleme geçmeden önce bir şey hazırlayın ki, oraya vardığınızda karşınıza çıksın. Çünkü Allahü teâlâ, “Mahşer gününde herkes, dünyâda hayır ve kötülük olarak yaptığı her şeyi hazır bulacak ve isteyecek ki, kötülüklerle arasında uzak bir mesafe bulunsun. Allah size kendinden korkmanızı emreder. Allah kullarını çok esirgeyicidir.” (Âl-i İmrân-30).

O halde, Allah'tan korkun, O'nun emir ve yasaklarına iyice kulak verin. Sizden önce gelip geçenlerden de ibret alın. Ve unutmayın ki, Rabbinizin huzûruna mutlaka çıkarılacak ve küçük-büyük bütün davranışlarınızın karşılığını bulacaksınız. Bununla beraber Allah dilediğini bağışlayabilir. O bağışlayıcı ve affedicidir.

Kendinizi iyi tanıyın, sadece kendi noksanlarınızla meşgûl olun. Yardım istenilecek tek kudret sahibi Allahü teâlâdır. O'nun dışında hiçbir güç, ne yapabilir, ne bozabilir.

"Muhakkak Allah ve melekler, sürekli olarak O Yüce Peygambere salât ve selâm getirirler. Ey îmân edenler! Siz de o Yüce Peygamber'e salât ve selâm edin." (Ahzâb-56)

Allah'ım! Kulun ve Peygamberin Muhammed Mustafa'ya (aleyhisselâm) salât ve selâmların en seçkiniyle salât ve selâm et! Bizleri de o âlemlerin Efendisine salât ve selâm etmekle şereflendir, yücelt! Bizleri, ona gönül verenler arasında haşr et! Bizleri onun havzından su içen bahtiyarlardan kıl! Allah'ım, sana boyun eğmemiz husûsunda bize yardımcı ol! Bizleri düşmanlarımız karşısında muzaffer kıl!..

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbni Sa'd cild-3, sh. 169

2) Hilyet-ül-Evliyâ cild-1, sh. 28

3) Câmi'u Kerâmât-il-Evliyâ cild-1, sh. 75

4) Târîh-i Hulefâ sh. 3, 26

5) Tehzîb-üt-tehzîb cild-5, sh. 315

6) El-A'lâm cild-4, sh. 102

7) Tezkiret-ül-Huffâz cild-1, sh. 1

8) Kâmûs-ul-a'lâm cild-1, sh. 696

9) Savâik-ul-Muhrika sh. 9

10) El-Kâmil fi't-târîh cild-2, sh. 160

11) Târîh-ul-ümem-i ve'l-mülûk cild-4, sh. 46

12) El-İstiâb cild-2, sh. 243

13) El-İsâbe cild-2, sh. 341

14) Sahîh-i Buhârî Bab-ül-hicre

15) Müsned-i Ahmed İbni Hanbel, cild-1, sh. 1

16) Sahîh-i Müslim Fedâil-üs-Sahâbe

17) Tuhfe-i İsnâ Aşeriyye sh. 28

18) Hucec-i katiyye sh. 8

19) İkd-ül-ferîd, cild-2, sh. 142

HAZRETİ ÖMER-ÜL-FÂRÛK

Hazreti Ebû Bekir'den sonra Eshâb-ı kiramın en büyüğü ve Peygamberimizin ikinci halifesi. Hülefa-i Raşidinden ve Aşere-i mübeşşereden yani Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Hicretten kırk sene önce Mekke'de doğdu. Dokuzuncu dedesi olan Ka'b'da soyu Peygamberimizin (aleyhisselâm) soyu ile birleşir. Babası Hâttâb Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden, annesi Hanteme bint-i Hişam Ebû Cehil'in kızkardeşi idi. Künyesi Ebû Hafs'dır.

İslâmdan önceki Mekke toplumunda doğup büyüyen Hazreti Ömer nesep ilmini, (soy kütüğü) iyi bilirdi. Gençliğinde ata biner ve güreş yapardı. Babasının koyunlarını güderdi. Daha sonra ticâretle meşgûl olmuş ve çeşitli memleketlere gitmiştir. Aynı zamanda Kureyş'in sefiri yani elçisi idi. Hicaz bölgesinin o zaman en meşhûr ve en büyük panayırı olan Ukaz panayırında defalarca güreşte birinci oldu. Ayrıca hitâbetinin üstünlüğü ve ata binmekteki mahareti ile meşhûr olmuştur. Eğere dokunmadan ata binerdi. Sol elini sağ eli gibi iyi kullanırdı. Çok heybetli, cesur ve çok kuvvetli idi. Edebinden, hayasından Resûlullahın huzûrunda o kadar yavaş konuşurdu ki, Peygamberimiz (aleyhisselâm)"Yüksek söyle yâ Ömer işitemiyorum" buyururdu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) bir gün gördü ki Hazreti Ömer ile Ebû Cehil bir yerde oturmuşlar, gizli gizli bir şeyler konuşuyorlardı. O gece Resûlullah (aleyhisselâm) "Yâ Rabbî bu İslâm Dinini Ömer ile yahut Ebû Cehil ile kuvvetlendir" diyerek duâ etti. Peygamberimizin (aleyhisselâm) duâsı üzerine Hazreti Ömer müslüman olmakla şereflendi.

Hazreti Ömer'in Müslüman Olması: Bi'setin yani Resûlullaha (aleyhisselâm) peygamber olduğunun bildirildiği günün altıncı yılında, Resûlullahın amcası Hazret-i Hamza îmâna gelince, müslümanlar çok kuvvetlendi. Çok sevindiler. Bu iş Kureyş kâfirlerine güç geldi. İleri gelenleri toplandılar: (Muhammedin adamları çoğalıyor. Bunu önlemeğe çare bulalım) dediler. Her biri birşey söyledi. Ebû Cehil (Muhammed'i öldürmekten başka çâre yoktur. Bunu yapana şu kadar deve, bu kadar da altın veririm) dedi. Ömer bin Hâttâb yerinden fırladı. (Bu işi, Hâttâb oğlundan başka yapacak yoktur) dedi. Onu alkışladılar. (Haydi Hâttâb oğlu! Görelim seni) dediler. Kılınanı çekerek yola düştü. Nu'aym bin Abdullah'a rastladı. (Bu şiddet, bu hiddetle nereye yâ Ömer?) dedi. O da (Millet arasına ikilik sokan, kardeşi kardeşe düşman eden Muhammed'i öldürmeğe gidiyorum) dedi. (Ya Ömer! Güç bir işe gidiyorsun. O'nun Eshâb'ı çevresinde, pervane gibi dolaşıyor. O'na birşey olmasın diye titreşiyorlar. O'na yaklaşmak çok zordur. O'nu öldürsen bile Abdulmuttaliboğullarının elinden yakanı nasıl kurtarabilirsin?) dedi. O'nun bu sözlerine çok kızdı. (Yoksa, sende mi onlardan oldun? Önce senin işini bitireyim) diye, kılınca sarıldı. (Yâ Ömer! Beni bırak! Kardeşin Fâtıma ile, zevci Sa'îd bin Zeyde git ki, ikisi de müslüman oldu), dedi.

Onların müslüman olduğuna inanmadı. (Eğer inanmazsan, git sor! Anlarsın) dedi. Bu işi başarırsa, din ayrılığı ortadan kalkacak, fakat Arapların âdeti olan kan davası hâsıl olacaktı. Kureyş ikiye bölünecek. Birbiri ile çarpışacaktı. Böylece, değil yalnız Ömer bin Hâttâb, bütün Hattâboğulları öldürülecekti. Fakat Ömer bin Hâttâb çok kuvvetli, cesur ve öfkeli olduğundan bunları düşünememişti. Kardeşini merak edip hemen evlerine gitti. O anlarda (Tâhâ) sûresi yeni gelmiş,

Sa’îd ile Fâtıma, bunu yazdırıp, Habbâb bin Eret adındaki sahâbîyi evlerine getirmiş, okuyorlardı. Ömer bin Hâttâb, kapıdan bunların sesini duydu.

Kapıyı çok sert çaldı. O’nu, kılıç belinde, kızgın görünce, yazıyı sakladılar. Habbâb’ı gizlediler. Sonra kapıyı açtılar. İçeri girince (Ne okuyordunuz?) dedi. (Birşey yok) dediler. Kızması artarak, (işittiğim doğru imiş, siz de O’nun sihrine aldanmışsınız), dedi. Sa’îd’i yakasından tutup, yere atdı. Fâtıma kurtarayım derken, onun yüzüne de öfkeli bir tokat indirdi. Yüzünden kan akmaya başladığını görünce, kardeşine acıdı. Fâtıma’nın canı yandı. Kana boyandı ise de, îmân kuvveti, kendisini harekete getirip, Allahü teâlâya sığınarak, (Yâ Ömer! Niçin Allah’dan utanmazsın? Âyetler ve mu’cizeler ile gönderdiği Peygambere inanmazsın? işte ben ve zevcim, müslüman olmakla şereflendik. Başımızı kessen, bundan dönmeyiz) dedi ve kelime-i şehâdeti okudu. Hazreti Ömer, yere oturdu. Yumuşak sesle, (Hele şu okuduğunuz kitabı çıkarınız) dedi. Fâtıma, “Sen abdest veya gusül abdesti almadıkça onu sana vermem” dedi. Hazreti Ömer abdest aldı. Ondan sonra Kur’an sahifesini Fâtıma getirdi. O’na verdi. Hazreti Ömer, güzel okuma bilirdi. Tâhâ sûresini okumağa başladı. Kur’ân-ı kerîmin fesahati, belagatı, mânâları ve üstünlükleri kalbini çok yumuşattı. (Göklerde ve yer yüzünde ve bunların arasında ve toprağın altındaki şeyler hep O’nundur) âyetini okuyunca, derin derin düşünceye daldı. (Yâ Fâtıma! Bu bitmez tükenmez varlıklar, hep sizin tapdığınız Allahın mıdır?) dedi. Kardeşi (Evet, öyle ya! Şüphe mi var?) dedi. (Yâ Fâtıma! Bizim binbeşyüz kadar altundan, gümüşten, tunçdan, taşdan oymalı, süslü heykellerimiz var. Hiçbirinin, yeryüzünde bir şeyi yok!) diyerek, şaşkınlığı arttı. Biraz daha okudu. (O’ndan başkasına, tapılmaz, bel bağlanmaz. Herşey, ancak (O’ndan beklenir. En güzel isimler O’nundur) âyetini düşündü. (Hakîkaten, ne kadar doğru) dedi. Habbâb bu sözü işitince, yerinden fırladı. Tekbîr getirdikten sonra, (Müjde yâ Ömer! Resûlullah Allahü teâlâya duâ ederek, (Yâ Rabbi! Bu dinî, Ebû Cehil ile yâhud Ömer ile kuvvetlendir) buyurdu. İşte bu devlet, bu se’âdet sana nasip oldu) dedi. Bu âyet-i kerîme ve bu duâ, Ömerin kalbindeki düşmanlığı sildi, süpürdü. Hemen, (Resûlullah nerede?) dedi. Kalbi, Resûlullahın sevgisi ile yanmağa başladı. O gün, Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) Safa tepesi yanında, Erkam’ın evinde Eshâbına nasîhat veriyordu. Eshâb-ı kiram toplanmış, onun nurlu cemâlini görmekle, tatlı tesirli sözlerini işitmekle kalblerini cilalıyor, rûhlarını ferahlatıyorlardı. Sonsuz lezzet, zevk ve neşe içinde halden hale dönüyorlardı. Hazreti Ömer’i buraya getirdiler. O’nun kılıçla geldiği görüldü. Heybetli, kuvvetli olduğundan, Eshâb-ı kiram, Resûlullahın etrâfını sardı. Hazret-i Hamza (Ömer’den çekinecek ne var, iyilik ile geldi ise, hoş geldi. Yoksa o kılıncını çekmeden ben onun başını yere düşürürüm) derken, Resûlullah (Yol verin, içeri gelsin!) buyurdu. Biri sağında, biri solunda, ötekiler tetikte olarak içeri girdi. Cebrâil (aleyhisselâm) daha önce Hazreti Ömer’in îmân ettiğini, yolda olduğunu haber vermişti. Resûlullah, Hazreti Ömer’i tebessüm buyurarak karşıladı ve (Bırakınız, yanından ayrılınız) buyurdu. Bırakdılar, Resûlullahın önünde diz çökdü.

Resûlullah Hazreti Ömer’i kolundan tutup (Îmâna gel yâ Ömer!) buyurdu. O da temiz kalb ile kelime-i şehâdeti söyledi. Eshâb-ı kiram, sevinçlerinden yüksek sesle tekbir getirdi. O zamana kadar gizli îmâna gelirlerdi. Hazreti Hamza’nın ve üç gün onra Hazreti Ömer’in müslüman olması ile, müslümanlar kuvvetlendi. Hazreti Ömer Kardeşlerimiz ne kadardır?) dedi. (Seninle kırk olduk) dediler. (Öyle ise, ne duruyoruz? Haydi çıkalım, Harem-i şerîfe gidelim. Açıkça okuyalım!) dedi. Resûlullah kabûl buyurdu. Önde Hazreti Ömer, sonra Hazreti Ali, ondan sonra Resûlullah, sağında Hazreti Ebû Bekir, solunda Hazreti Hamza, arkasında öteki Sahâbîler yürüyerek Harem-i şerîfe gittiler. Kureyşin ileri gelenleri, orada Hazreti Ömer’den müjde bekliyorlardı. Ömer, Muhammedîleri toplamış getiriyor dediler. Sevindiler. Ebû Cehil, zekî, cin fikirli olduğundan, bu gelişi beğenmedi. İleri varıp (Yâ Ömer! Bu ne?) dedi. Hazret-i Ömer hiç aldırış etmeden (Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resûlullah) dedi. Ebû Cehil, ne diyeceğini şaşırdı. Dona kaldı. Hazret-i Ömer bunlara dönerek, (Beni bilen bilir. Bilmeyen bilsin ki, Hattâb oğlu Ömer’im. Karısını dul, çocuklarını yetim bırakmak isteyen, yerinden kıpırdasın!) dedi. Hepsi geriye çekilip dağıldılar. Ehl-i İslâm, Harem-i şerîfde saf olup, yüksek sesle tekbir aldı. İlk olarak meydanda namaz kıldılar. Hazret-i Ömer, o günden sonra dayısı Ebû Cehle ve kâfirlerin ileri gelenlerine meydan okudu.

Hazreti Ömer müslüman olunca “Ey Peygamberim sana Allah ve mü’minlerden, senin izinde gidenler yetişir.” meâlindeki Enfâl sûresi altmışdördüncü âyeti indi. Hazreti Ömer müslüman olduktan sonra hicrete kadar Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanından ayrılmadı. O da diğer müslümanlarla birlikte İslâmiyetin yayılmasında hizmet etti. Müşriklerin safha safha ilerlettikleri düşmanlıkları ve işkenceleri karşısında dikilip kahramanca mücadele etti.

Eshâb-ı kiram Mekke’den Medine’ye gizli hicret ederken Hazreti Ömer açıkça hicret etti. Hicreti şöyle oldu. Kılıcını kuşandı, yanına oklarını ve mızrağını alıp Kâ’be’yi açıkça 7 defa tavaf etti. Orada bulunan müşriklere yüksek sesle şunları söyledi: “İşte ben de dinimi korumak için Allah yolunda hicret ediyorum. Karısını dul çocuklarını yetim bırakmak, anasını ağlatmak isteyen varsa önüme çıksın.” Böylece yanında 20 müslüman ile açıkça Medine’ye hicret etti. Medine’ye daha önce varıp Resûlullah’ın (aleyhisselâm) teşrîf etmekte olduğunu müjdeledi. Kûba’ya yerleşip Peygamberimizi karşıladı. Hicretten sonra Eshâb-ı kiram arasında yapılan kardeşlikte Hazreti Ömer de Utban İbni Mâlik ile kardeşlik kurmuştu. Hergün biri nöbetleşe Resûlullahın huzûrunda bulunur, duyduklarını birbirine naklederlerdi.

Abdullah bin Zeyd bin Sa’lebe ve Hazreti Ömer rüyada ezan okunmasını görüp Peygamberimize (aleyhisselâm) söylediler. Resûlullah (aleyhisselâm) bunu beğenip namaz vakitlerinde okunmasını emir buyurdu.

Hazreti Ömer bütün savaşlarda bulundu. Bedir ve Uhud savaşında devamlı Resûlullahın (aleyhisselâm) yanında bulundu. Bedir savaşına Kureyş’in bütün kabileleri iştirâk ettiği halde, Benî Adîy kabilesi Hazreti Ömer’in korkusundan savaşa iştirâk etmemiştir. Bu savaşa Hazreti Ömer’in kabilesinden sadece 12 kişi iştirâk etmiştir. Hazreti Ömer bu savaşta Kureyş’in kumandanlarından olan dayısı Âs bin Hâşim’i kendi eliyle öldürmüştür.

Uhud savaşında ise Resûlullah’ın yanından bir an dahi

ayrılmamıştır. Uhud'da müslümanları arkadan çevirmek isteyen müşrikleri geri püskürtmüş idi. Hendek savaşında hendeğin önemli bir yerini emrindeki askerlerle tutmuş, hücum eden düşmana mâni olmuştur. Hayberin fethinden sonra askerler arasında taksim edilen araziden kendine düşen kısmı vakfetti. Bu ilk vakıflardan biri oldu. Mekke'nin fethinde de bulundu. Mekke'nin fethinden sonra yapılan Huneyn savaşına katıldı. Tebük seferinde bütün malının yarısını orduya verdi. Hendek Savaş'ından sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hazreti Ömer'in kızı Hazreti Hafsa ile evlendi. Böylece Resûlullah'ın akrabası olmakla şereflendi. Veda Haccında da bulunan Hazreti Ömer, Resûlullahın (aleyhisselâm) vefâtından sonra Hazreti Ebû Bekir'e devamlı yardımcı oldu.

Hazreti Ebû Bekir'in halife seçilmesinde ilk bîat eden Hazreti Ömer'dir. Bundan sonra da her işinde halifeye yardım edip, vefâtına kadar O'nun hizmetinde bulundu. Üsâme ordusunun Suriye'ye gönderilmesinde, irtidat (dinden dönme) olaylarının önlenmesinde büyük hizmetler yaptı. Hazreti Ebû Bekir devrinin Beyt-ül-mal emîni, yani mâliye vekîli Hazreti Ömer idi. Bu husûsta da adâletle hizmet etmiştir. O zaman henüz toplanmamış sahifeler halinde bulunan Kur'ân-ı kerîm'in bir kitap haline getirilip iki kapak arasında toplanmasını ilk önce Hazreti Ömer istemiştir. Bu husûsta Hazreti Ebû Bekir ile görüştükten sonra, Hazreti Ebû Bekir Kur'ân-ı kerîm âyetlerini kitap halinde bir araya toplattı. Hazreti Ebû Bekir vefâtına yakın, Eshâb-ı kiramın (radıyallahü anh) ileri gelenlerini çağırıp görüştükten sonra, Hazreti Ömer'i halife tayin etti. Hazreti Osman'ı çağırarak yaz buyurdu. O da yazmağa başladı. Önce besmele yazıldı. Sonra: “Bu Allah'ın Resûlünün (aleyhisselâm) halifesi Ebû Bekir'in dünyâdaki son günü, ahiretteki ilk gününün vasıyyetidir.” (Ben Ömer İbni Hattâb'ı halife seçtim. O'nu dinleyin. O'na itaat edin! Hayrı araştırmada kusur etmedim. Eğer sabır ve adâlet eylerse beni tasdîk etmiş olur.. Yanılmışsam gaybı ancak Allah bilir. Ben hayrı istedim...) yazdırdı. Hazreti Ebû Bekir kendinden sonra Hazreti Ömer'i halife seçtiğini Eshâb-ı kirama bildirip yazdırdığı vasıyyetini de okuyunca Eshâb-ı kiram “Kabûl ettik ve itaat ettik” dediler.

Hazreti Ömer hicretin onüçüncü yılında halife oldu. Kendisine bîat edildiği ilkgün hutbeye çıktı. Allahü teâlâ'ya hamd u senâ'dan sonra buyurdu ki: “Hicaz size yerleşilecek bir yer değildir. Ancak hayvanlar için otlak arayacak bir yurttur. Hicaz'ı, Hicazlılar; ancak bu şekilde tutabilirler. Yani Hicaz'ın korunması için seferler ederek kendilerine otlak aramaları gerekir. Allah'ın va'dini getireceği zamanlarda Muhacirler nerede? Allah'ın size miras bırakmak üzere va'd ettiği yerlere yürüyünüz. Yüce Allah, Kur'ân-ı kerîm'de İslâm dinini öteki dinler üzerine üstün kılacağını va'd ettiğinden dinini yükseltecek ve dine yardım edenleri sevinçli kılacaktır. Allah'ın sâlih kulları nerede?” Hazreti Ömer hutbesini bitirince Eshâb-ı kiram hep birden Cihad arzusuyla yanmaya başladı ve Irak taraflarına Cihada gittiler.

Hazreti Ömer ilk defa Emîr-ül-Mü'minîn ismini aldı. On sene altı ay ve yedi gün dünyâda hiç görülmemiş bir adâletle halifelik yaptı. Halifeliği sırasında o zamanın iki büyük devleti olan Bizans ve Sâ'sâni İmparatorluklarının hâkimiyeti altında bulunan Suriye, Filistin, Mısır, Irak ve İran'ı İslâm Devleti'nin sınırları içine aldı. Zamanında 1036 büyük şehir zapt edildi. Dörtbin Câmi yapıldı. Dörtbin kilise harap oldu. Kuzey Afrika'dan Türkistan'a Azerbaycan'dan Yemen'e kadar uzanan ve iki milyon kilometre kareden büyük olan İslâm Devleti'ni, kurduğu mükemmel müesseselerle gayet muntazam bir şekilde idâre etti. Yemen Nerân'ındaki Yahudileri Irak Necran'ına yerleştirdi ve onlara emân verdi. Devleti idâri bölgelere ayırdı. Bu bölgelerin en başta gelenleri Hicaz, Suriye El-Cezîre, Basra, Kûfe, Mısır, Filistin, İran, Horasan ve Kirman bölgeleri idi. Her bir idâri bölgenin başına bir vâli tayin etti. Tayin ettiği Vâlilere “Sizi insanlara tahakküm etmek, saltanat sürmek, zorbalık yapmak için tayin etmedim. Siz hidâyete götüren rehber olacaksınız. Müslümanlar size uyacaktır. Binaenaleyh müslümanların hukukunu gözetiniz. Müslümanları dövmeyiniz ki, zillete düçâr olmasınlar. Onları haksız yere methetmeyiniz ki, şımarmasınlar. Kapılarınızı yüzlerine kapatmayınız ki, kuvvetliler zayıfları ezmesinler. Kendinizi müslümanlardan üstün görmeyiniz ki, zulme düçâr olmasınlar” diye nasîhat ederdi. Hazreti Ömer vâlilerinden, kadılarından ve diğer istihdam ettiği memurlarından mal beyannâmesi isterdi. Onlara dolgun maaş verirdi. Vâlilerin aylık maaşı 1000 dinar idi. Vâliler hakkında yapılan şikâyetleri tahkîk ederdi. Bu tahkîkatı Muhammed bin Mesleme tarafından yaptırırdı. Bölgeleri de vilâyet, nahiye, kasaba merkezlerine ayırdı. Buraların idâresini verdiği vâlilerin, memur ve diğer görevlilerin seçiminde ve denetiminde son derece titiz davranırdı. Davalara bakması için mahkemeler, adlî teşkilâtlar, suç ve zabıta işlerine bakan, satıcıları kontrol eden, halkın birbiriyle olan günlük münasebetlerini düzenleyen teşkilâtlar kurdu. Beyt-ül-mal için ayrı bir yer ve yürütülmesini sağlayacak memurlar tayin edildi. İlk defa para bastırdı. Yollar, köprüler inşaa edilip, su kanalları açılmıştı. Mekke'de hacılar için, yollar boyunca misâfirhâneler, hanlar yapılıp, kuyular açılmıştı. Yeni feth edilen bölgelerde yerleşim merkezleri kurulup buralar imâr edildi. Yazılı muâmelelerde karışıklığı önlemek için Peygamberimizin (aleyhisselâm) hicreti başlangıç olan takvim kararlaştırıldı.

Sevâd arazisi feth edilince Eshâb-ı kirâm'la istişâre etti. Eshâb-ı kirâm'ın bazıları arazinin 1/5'i Beyt-ül-mâle ayrıldıktan sonra, geri kalanın gazilere taksim edilmesini istiyorlardı. Hazreti Ömer ise, Haşr sûresi 7. 8. 9. 10. âyetlerini delîl getirerek, “Eğer araziyi taksim edersem, sizden sonra geleceklere bir şey kalmaz. Servet ve mal bir kaç kişinin arasında kalır.” dedi. Bundan sonra araziyi eski sahiplerine bıraktı ve haraç vergisi koydu. Bu haraç vergisinin miktarlarını tesbit etti. Yine O'nun zamanında zımmîlerden alınan Cizye vergisinin miktarı daha sonraki asırlarda aynen tatbik edilmiştir.

Yine Eshâb-ı kirama maaş verilmesi için bir dereceleme yapıp her birinin derecesi divan denilen defterde tesbit edilmişti. Bunların saklandığı yere de divan adı verilmiştir. Ayrıca miskinlere, fakîr olanlara Beyt-ül-maldan un ve yiyecek verilmesi şeklinde nafaka bağlanmıştır.

Mısır vâlisi Âmr İbn-ül-Âs, Akdeniz'i Kızıldeniz'e bağlayacak bir kanal açmak için teşebbüse geçmek üzere izin istediğinde, Hazreti Ömer ona gerekli izni vermiştir. İslâm'ın adâletini bütün dünyâya tanıtan Hazreti Ömer, ilmin yayılmasına, insanların eğitilmesine de büyük önem verir ve feth edilen yerlerde İslâmiyet'in yayılması, yeni kitlelere anlatılması için

çok gayret sarf ederdi. Kur'ân-ı kerîm ve Hadîs-i şeriflerin öğretilmesi için her tarafta okullar açılmış ve buralarda ders vermek üzere maaşlı muallimler tayin edilmişti. Hazret-i Ömer, insanların bilmedikleri meseleler, hükümler hakkında, malûmat elde edebilmeleri için müftüler tayin etmişti. Herkes, muhtaç olduğu dîni, hukukî bilgileri müftülerden sorup öğrenerek, ona göre hareketini tanzim edebilirdi. Fetvâ ve insanları irşâd vazîfesi, pek mühim olup, bunun ehli olmayan kimseler tarafından yapılması, fâide yerine zarar vereceğinden, Hazreti Ömer müftüleri tayin eder, kendisinin müsaadesini kazanamayanları fetvâdan men' ederdi. Zamanında fetvâ verme vazîfesini gören zâtlar, Hazreti Ali, Hazreti Osman, Muâz bin Cebel, Abdurrahmân bin Avf, Übey İbni Ka'b, Zeyd bin Sabit, Abdullah İbn-i Mes'ûd, Abdullah İbn-i Abbas, Cabir bin Abdullah, Ebû Hüreyre, Ebüdderda gibi Eshâb-ı kiramın büyükleri bulunuyordu. Hazreti Ömer adli teşkilatın temellerini kurdu. Mahkeme usulünü tesbit etti. Ebû Mûsâ Eş'arîye yazdığı aşağıdaki mektûb hukuk usûlü bakımından şaheserdir.

"Kaza Da'vâları hal ve değiştirmesi ve bozulması caiz olmıyan bir farizadır ve uyulması icâb eden bir sünnettir. Bir hâdise (olay, vak'a) hakkında sana baş vurulunca, iki tarafın sözlerini güzelce dinle, anla; bir hak ikrâr ve itiraf edilince, hükme rabt et (bağla) tenfiz eyle, (hükmü yerine getir). Çünkü infaz edilmiyecek olan hak bir sözün sadece söylenmesi fayda vermez. Karşında, meclisinde, adâlet huzûrunda insanları eşit tut. Tâ ki, mevki' sahipleri senden tarafgirlik ümidine düşmesinler, zaif olanlar da adâletinden me'yûs, kalben kırık olmasınlar.

Beyyine (delîl) ve şahit getirme da'vâcıya yemîn etmek de da'vâyı inkâr edene âittir. Ya'ni da'vâcı şahid bulamazsa, isteği üzere da'vâlıya yemîn tevcih edilir. Müslümanların arasında sulh yapılması caizdir. Ancak haramı halâl, halâli haram kılacak bir sulh caiz değildir. Dünkü gün vermiş olduğun bir hüküm, nefsine müracaatla, haklılığa, doğruluğa, yol bulduğun takdîrde, seni hakka dönmekten men etmesin. Yâ'ni ictihâdın değişerek evvelce vermiş olduğun bir hüküm de isâbetsizliğine kani' olursan, o hükmün, benzeri bir hâdise hakkında yeni ictihâdına göre hüküm vermekliğine mâni' olmasın. Çünkü hak kadimdir. Hakka dönmek, bâtılda sebat etmekten hayırlıdır.

Kalbini çalıştırıp hükümlerini Kur'ân'da, Sünnette bulamadığın mes'eleler hakkında güzelce imâl-i fikr et (düşün), sonra bu gibi şeylerin benzerini bul, bunları birbiriyle kıyâs et Bunlardan Hak teâlâya daha sevimli, daha yakın ve hakka, doğruya daha benzer olanı ihtiyâr eyle (seç). Da'vâcıya, (beyyinesini ikâme edecek kadar) bir müddet ver. Bu müddet içinde beyyinesini izhar ederse, hakkını alır; edemezse aleyhine hüküm verilmesi icâb eder. Böyle bir müddet verilmesi, mazeret husûsunda pek belîğ ve şübhenin izâlesi, için de pek açık bir esastır.

Bütün müslümanlar, bir biri hakkında, âdildirler. Kazfden (Bir müslüman'a iftiradan dolayı) hakkında had cezası tatbik edilmiş olan, yahud velâ ve karabet sebebiyle (velilik veya akrabalık) kendisinde menfeati celb, (çeken) mazarratı (zararları) def töhmeti bulunan veyahud yalan yere şâhidlikte bulundukları tecribe ile anlaşılan kimseler müstesna, bunlardan başkasının şehâdetleri kabûl olunur. Çünkü Hak teâlâ, sizin gizli işlerinizden (yüz çevirmiş) beyyineler sebebi ile sizden mes'uliyeti kaldırmışdır. Ya'nî insanların gizli şeylerini araştırıp ona göre hüküm vermekle mükellef değilsiniz. Sizin yapacağınız şey, beyyinelere göre hüküm yermektir. Dünyevi hükümler, zâhire, görünene göredir. Bunlarda gizlilik açık olanlara tâbidir. Uhrevî hükümlerde ise, gizliler asıldır, zevahir, serâire tâbidir.

Muhakeme esnasında, Hak teâlâ ve tekaddes hazretlerinin, kendisine sevâb vereceği ve ebedi mükâfat ihsân buyuracağı hak mevkilerinde kızmaktan, sabırsızlıktan, kalb ızdırabından ve müteezzî (üzülmekten) olmaktan hazer et-kaçın! Ya'nî muhakemeyi sabır ile, teenni ile yürüt. Her kim niyyetini kendisi ile Allahü teâlâ arasında hâlis kılarsa, hak uğrunda kendi aleyhine de olsa, Hak teâlâ onun, kendisiyle insanlar arasında işlerine kifâyet eder, ya'nî onu korur, vereceği hükümden dolayı bir tehlûkeye ma'rûz kalmaz. Herhangi bir kimse, meselâ hâkim, hilafını Allahü teâlânın bildiği bir sıfatla; ya'nî kendisinde gerçekten bulunmıyan bir fazîletle, bir husûs ve samimiyetle insanlara karşı süslenecek olursa, Allahü teâlâ onu, insanlar arasında rüsvâ eder. Çünkü Allahü teâlâ, ibâdetlerden, ancak halisane olanları kabûl eder. Diğerlerini etmez.

"Hak teâlânın dünyâda vereceği rızık ve rahmetinden, hazînelerinden ihsân buyuracağı mükâfat hakkında ne düşünüyorsun? (Ya'nî bunun derecesi sonsuzdur. Ona göre hareket et. Hükmünde hak'dan ayrılma, mükâfatını Cenâb-ı Hak'dan bekle."

Yine Kâdı Şüreyh'e yazdığı mektûbda da şöyle buyurdu: "Hükümlerini Kur'ân-ı kerîm'e istinad ettir. Şayet orada istediğini bulamazsan hadîs-i şeriflere müracaat et. Orada da istediğini bulamazsan icma-i ümmet'e göre hüküm ver. Bu da seni tatmin etmezse ictihâd et." Bu sözüyle ehl-i sünnetin temel delîllerini ortaya koymuş oluyordu.

Hazreti Ömer bir defasında at satın almak istemişti. Atı tecrübe etmek için bir biniciye vermiş, at da binici tarafından kazaya uğratılmıştı. Hazreti Ömer atı almaktan vazgeçerek sahibine iade etmek istedi. Fakat atın sahibi râzı olmadı. Bu mesele Kâdı Şüreyh'e intikal etti. Kâdı Şüreyh şu hükmü verdi. "Şayet at sahibinin rızası ile tecrübe edildiyse sahibine iade edilebilir. Aksi takdîrde iade edilmez." Hazreti Ömer "Hak ve Adâlet budur" buyurdu ve atın bedelini verdi.

Hazreti Ömer çok âdil, âbid, çok merhametli, aşağı gönüllü olup, fakirlerle yaşar idi. Diğer bir hizmeti de müslümanların artmasıyla küçük gelmeye başlayan Mescid-i Harâm'ı ve Mescid-i Nebevî'yi genişletip tamir ettirmesidir. Mescid-i Haram etrâfına da duvar çektirdi.

Hazreti Eslemî, Beyt-ül-mala bakmağa memur etmişti. Eslemîden, Hazret-i Ömer Beyt-ül-maldan birşeyler alıyor mu? diye sordular. İhtiyacı olduğu zaman borç alır, eline geçince öder, dedi. Hazreti Ömer, kuru arpa ekmeği yer, kalın kumaşlardan elbise giyerdi. Zamanında çok fetihler oldu. O'nun zamanında sekizbin câmide Cum'a namazı kılınıyordu. Her nereye asker gönderse, zafer bulup, sağ sâlim olarak ganîmetle dönerdi. Ordusunun mağlup olduğu görülmemiştir. Çünkü çok hazırlıklı, tedbirli ve adâletli hareket ederdi. Bu

şanı, şöhreti O'nun yemesini içmesini değiştirmedi. Mübârek, kalbine kibir gelmedi, büyüklenmedi. Sonu üzüntü, pişmanlık olan iş yapmadı. Kudüs'e giderken deveye kölesi ile nöbetleşe biniyordu. Şehre girerken deveye binme sırası kölesine geldiği için devenin önünde yürüyordu. Kuvveti, adâleti, askerleri üç kıtayı titreten İslâm halifesini görmeye gelenleri hayrette bırakmıştı. Kudüse geldiğinde orada bir hutbe okudu ve buyurdu ki: "Hamd ve sena Allahü teâlâ'ya mahsûstur. O her şeye kadirdir, dilediğini yapar. Allahü teâlâ, bizi İslâm dîni ile şerefli kıldı. Muhammed aleyhisselâm ile doğru yolu gösterdi. Bizden dalâleti, sapıklığı kaldırdı. Buğz ve adavetten, ayrılık ve tefrikadan uzaklaştırdı. Ey müslümanlar, bu büyük ni'mete hamd ediniz. Zira böyle yapmamız, ni'metin artmasına sebep olur. Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde buyuruyor ki: "Ni'metlerimin kıymetini bilir, emrettiğim gibi kullanırsanız, onları arttırırım. Kıymetini bilmez, bunları beğenmezseniz, elinizden alır, şiddetli azâb ederim" Yine buyuruyor ki: "Allah'ın hidâyet ettiği kimse, o, doğru yol üzeredir. Şaşırttığı kimse için de, asla doğru yolu gösterici bir yardımcı bulamazsın" (Kehf 17). Sîzlere kendisinden başka her şey fâni olan, kendisi Bâki olan, Allahü teâlâdan korkmanızı tavsiye ederim. O'na itaat eden evliyâsından olur. O'na isyan edenin ahireti yok olur. Ey insanlar mallarınızın zekâtını veriniz, böylece kalblerinizi ve nefislerinizi temizlersiniz. Allah'tan başka hiç bir mahlûktan karşılık ve teşekkür beklemeyiniz. Öğütlerimi iyi anlayınız. Akıllı olan dinini muhafaza eder. Sa'îd olan başkasının nasîhat ve öğüdünü kabûl eder. İslâmiyete, Resûlullah'ın sünnetine yapışınız. Kur'ân-ı kerîm'in emirlerine uyunuz. Zira O'nda dertlere deva ve sevâb vardır."

Hazreti Ömer öyle adâletli idi ki, kendi oğlu günah işleyince, Allahü teâlânın emri kadar had vurulmasını emretti. Ölünceye kadar bütün İslâm âleminin Resûlullah'ın (aleyhisselâm) zamanındaki gibi huzûr, safa ve rahatlık içinde yaşamasını temin etti.

Hazreti Ömer zamanında ilk defa nüfus sayımı yapıldı. Çocuklara maaş verildi. Satıcıların, esnafın, tüccârların müşterileri aldatmalarına mâni olmak için hisbe denilen belediye teşkilâtını kurdu. O'nun zamanında posta teşkilâtı geliştirildi. Geceleri bekçi koyup asayişin teminini ilk defa Hazreti Ömer tatbik etti. Mısır'dan Medine'ye deniz yoluyla ilk defa gıda maddeleri O'nun zamanında geldi. Makam-ı İbrâhîm'i bugünkü yerine koydu. Hazreti Ömer Hicretin 23. (m. 645) yılının son ayında Ebû Lü'lü Firuz adında Yahudi bir köle tarafından namaz kılarken şehîd edildi. Bu köle Hazreti Ömer'e gelip efendisinin kendinden aldığı verginin çok olduğunu iddia etti. Hazreti Ömer ona ne kadar vergi ödediğini ve ne iş yaptığını sordu. Marangozluk ve demircilik yaptığını, günde iki dirhem vergi ödediğini söyleyince, Hazreti Ömer (Bu kazançlı mesleklere göre, senden alınan miktar fazla değildir) dedi. Adâletiyle de herkes tarafından takdîr edilen Hazreti Ömer'in bu sözüne râzı olmayıp, düşmanlık gösteren Firuz, Hazreti Ömer'e kastetmeyi plânladı. Hazreti Ömer ile görüştüğü günden bir gün sonra elbisesi içine bir hançer saklayıp, sabah namazı vaktinde mescide girdi. Beklemeye başladı. Hazreti Ömer safları düzeltip tekbir alarak namaza durur durmaz, Firuz yerinden fırlayıp Hazreti Ömer'e arka arkaya altı darbe vurdu. Darbelerden biri karnına isâbet etti. Firuz bir kişiyi daha yaralayıp kaçtı ve yakalanmadan önce intihar etti. Hazreti Ömer evine kaldırıldıktan bir müddet sonra ayılıp (Katilim kimdir?) dedi. Ebû Lü'lü Firuz olduğu söylenince (Allah'a şükürler olsun ki bir müslüman tarafından vurulmadım...) dedi.

Hazreti Ömer kendinden sonra halife olacak kimsenin tayini için Eshâb-ı kiramdan, Cennet ile müjdelenenlerden altı kişiyi seçti. Bunlar (Hazreti Osman, Hazreti Ali, Zübeyr, Talha, Sa'd İbni Ebî Vakkas ve Abdurrahmân bin Avf (radıyallahü anhüm) idi. Bundan sonra oğlu Abdullah'a "Mü'minlerin annesi Hazreti Âişe'ye git ve O'na Ömer İbni Hattab'ın selâmını söyle, mü'minlerin emiri deme, ben bugün, mü'minlerin emiri değilim. O'na Ömer, sahibinin yanına defn edilmek için izin istiyor de!" buyurdu. Abdullah bunu Hazreti Âişe'ye söyleyince, Hazreti Âişe "O yeri kendim için ayırmıştım, fakat gönül hoşluğu ile orayı Ömer'e (radıyallahü anh) veriyorum." dedi. Hazreti Ömer bu haberi duyunca "Bu benim en büyük dileğimdi" buyurarak çok memnun oldu. Yaralandıktan yirmidört saat sonra vefât etti. Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına defn edildi. Şehîd olduğunda 63 yaşında idi. Her haliyle dost ve düşmanın hayran kaldığı adâleti dillere destan olan Hazreti Ömer'in vefâtı Eshâb-ı kiramı ve diğer müslümanları son derece üzdü, mahzûn etti. Hazreti Ömer şehîd olunca Abdullah İbni Ömer, Sahâbe-i kirama dedi ki: (ilmin onda dokuzu, Ömer (radıyallahü anh) ile beraber öldü). Bazılarının bu sözü anlamayarak durakladıklarını görünce (ilimden maksadım Allahü teâlâyı bilmektir. Diğer bilgiler değildir.) dedi. Peygamberlerden sonra insanların en üstünü Hazreti Ebû Bekir'dir. Ondan sonra Hazreti Ömer'dir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: "Cebrâil (aleyhisselâm) bana gelip dedi ki: "Ömer'in ölümü üzerine bütün İslâm âlemi ağlayacaktır."

Hazreti Ömer çeşitli Hadîs-i şeriflerle meth edildi. "Ben Peygamberlerin sonuncusuyum. Benden sonra Peygamber gelmeyecektir. Eğer benden sonra peygamber gelseydi, Ömer elbette peygamber olurdu." Hadîs-i şerîfi yüksekliğini anlatmaya yetişir. Fazîletini, üstünlüğünü ve kıymetini bildirmek için hakkında din âlimleri ve müslüman olmayan kimseler tarafından ciltlerle kitap yazıldı. Hazreti Ömer'i metheden hadîs-i şerîflerin çoğunu Hazreti Ali bildirmiştir. O'nu metheden hadîs-i şerîflerden bir kısmı şunlardır: Hazreti Ömer, Umre için Resûlullahtan izin isteyince Resûlullah "Yâ ahi! (Ey kardeşim) duânda bizi de unutma!" buyurdu.

Hazreti Ömer îmân ettiği gün, Cebrâil aleyhisselâm geldi ve "Melekler birbirlerine Ömer'in Müslüman olduğunu müjdelediler" dedi.

"Ömer Cennet ehlinin ışığı ve İslâm'ın nûrudur."

"Allahü teâlâ, hakkı Ömer'in diline ve kalbine yerleştirmiştir."

"Şeytan, Ömer İbni Hattab'ı gördüğü zaman, heybetinden yüzüstü yere düşer."

"Şu dört kişiyi ancak münâfık olan kimse sevmez: Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali."

Hazreti Ömer bütün ilimlerde Eshâb-ı kirâm'ın ileri gelenlerinden idi. Tefsîr ilminde çok yüksek idi. Kur'ân-ı kerîmin tefsîrini bizzat Resûlullah'tan dinlemiş ve öğrenmiştir. Peygamber efendimizin devrinde de kadılık yapardı. Eshâb-ı

kirâm'ın müşkillerini hallederdi. Kur'ân-ı kerîm'in bir çok âyeti, O'nun ictihâdına uygun olarak nâzil olmuştur. Hazreti Ömer fıkıh ilmine çok büyük hizmet etmiştir. Fıkıh usûlünün birçok kaidelerini tesbit etmiş, Resûlullah'ın sünnetlerini itina ile tesbite çalışmış, kendisinden rivâyet edilen fetvâların adedi, binlere ulaşmıştır. Bu fetvâların 1000 kadarı fıkhın mühim meselelerinin temelini teşkil etmiştir. Hazreti Ebû Bekr zamanında açıklanmamış meselelerin hepsini bir icmâya bağlamıştır. Bunlarda hiçbir şüphe bırakmadı. Hazreti Ömer'in bildirmediği meselelerde, o günden bu güne kadar söz birliği olmadı. Hazreti Ömer'in icmâ husûsundaki bu gayreti, kıyâmete kadar gelecek İslâm âlimlerini güç durumdan kurtarmıştır.

Dört hak mezhebin hiç ihtilaf etmedikleri fıkıh ilmine dair bilgiler, Hazreti Ömer zamanında icma edilen meselelerdir. Hazreti Ömer, Peygamber efendimizin hadîs-i şerîflerine en iyi vâkıf olanlardan idi. Hadîs-i şerîf rivâyetinde çok titiz davranırdı. Resûlullah'a isnadı kuvvetli bir delîl ile sabit olmayan hadîs-i şerîf ile amel etmezdi. Bu sebeple Hazreti Mu'âviye buyurdu ki: "Ömer bin Hattab'ın bildirdiği hadîslere iyi sarılınız. Çünkü O, Resûlullah'ın söylemediği şeylerin hadîs diye nakledilmemesi için insanları korkutmuştur. Hazreti Ömer, Peygamber efendimizden (aleyhisselâm) 573 hadîs-i şerîf nakletmiştir. Onun rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bir kısmı şöyledir:

Öyle bir gün idi ki, Eshâb-ı kiramdan birkaçımız Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizin huzûrunda ve hizmetinde bulunuyorduk. O gün, o saat, öyle şerefli, öyle kıymetli ve hiç ele geçmez bir gün idi. O gün, Resûlullahın sohbetinde, yanında bulunmakla şereflenmek, rûhlara gıda olan, canlara zevk ve safa veren cemâlini görmek nasîb olmuştu. O vakit, ay doğar gibi, bir zat yanımıza geldi. Elbisesi çok beyaz, saçları pek siyah idi. Üzerinde toz toprak, ter gibi yolculuk alâmetleri görünmüyordu. Resûlullahın (aleyhisselâm) Eshâbı olan bizlerden hiçbirimiz onu tanımıyorduk. Yani, görüp bildiğimiz kimselerden değildi. Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda oturdu. Dizlerini, mübârek dizlerine yanaştırdı. Ellerini Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) efendimizin mübârek dizleri üzerine koydu. Resûlullah'a (aleyhisselâm) sorarak yâ Resûlallah! Bana İslâmiyet'i, müslümanlığı anlat dedi.

Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) buyurdu ki, "İslâm'ın şartlarından birincisi Kelime-i şehâdet getirmek (Eşhedü en lâ ilahe illallah ve Eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh) demektir. (İslâm'ın ikinci şartı) vakit gelince namazı kılmaktır. (Üçüncüsü) malın zekâtını vermektir. (Dördüncüsü) Ramazan-ı şerîf ayında her gün oruç tutmaktır, (Beşincisi) gücü yetenin, ömründe bir kere hac etmesidir."

O zât Resûlullahdan bu cevapları işitince, (Doğru söyledin yâ Resûlallah) dedi. Biz dinleyiciler, onun bu sözüne şaşdık. Çünkü, hem soruyor, hem de verilen cevabın doğru olduğunu tasdîk ediyordu.

Bu zât yine sorarak yâ Resûlallah; îmânın ne olduğunu, hakîkatini ve mahiyetini de bana bildir dedi. Resûlullah buyurdu ki, (îmân, önce Allahü teâlâya inanmaktır" buyurdu.(îmânın altı temelinden ikincisi) Allahü teâlânın meleklerine inanmaktır. (Üçüncüsü) Allahü teâlânın bildirdiği kitaplarına inanmaktır. (Dördüncüsü) Allahü teâlânın peygamberlerine inanmaktır. (Beşincisi) Âhiret gününe inanmaktır. (Altıncısı) kadere, hayır ve şerlerin Allahü teâlâdan olduğuna inanmaktır..." buyurdu.

Sonra O zât gitti. Ben uzun bir müddet Resûlullah'ın (aleyhisselâm) yanında kaldım. Bana buyurdu ki: "Yâ Ömer o soranın kim olduğunu biliyor musun?" Ben Allah ve Resûlü bilir, dedim. Resûlullah (aleyhisselâm), "O (Cibrîl) Cebrâil idi, Sizlere dîninizi öğretmek için geldi" buyurdu.

"İki Müslüman karşılaştıklarında, birbirlerine selâm vererek müsâfehalaşırsa, aralarına yüz rahmet iner. Bunun doksanı, önce selâm verip müsâfehalaşana, onu ise müsâfeha eden ikinci şahsadır."

"Ya ma'rûfu (iyiliği) emreder ve münkerden (kötülükten) nehyedersiniz, yahud Allahü teâlâ sizin kötülerinizi size musallat eder. Sonra iyileriniz duâ etmeğe yönelir, fakat duâlar kabûl olmaz."

"Kalbinde zerre kadar kibir bulunan kimse Cennete giremez"

"Eğer siz hakkıyla Allah'a tevekkül etseydiniz, kuşların rızkını verdiği gibi, sizin de rızkınızı verirdi. Onlar sabah aç çıkar akşama tok olarak döner."

"İnsanlara karşı büyüklük taslayanı (kibirleneni) Allah zelîl kılar."

"Kimin niyeti dünyalık olursa, Allahü teâlâ onun fahrini ve ihtiyâçlarını gözünün önüne getirir ve en sevdiği şeyden onu uzaklaştırır. Her kimin de niyyeti âhiret olursa, Allahü teâlâ zenginliği onun kalbine yerleştirir, kayıplarını bir araya toplar ve en çok kaçınacağı şeyden onu uzaklaştırır."

Hazret-i Ömer, halifeliği zamanında Bizans İmparatoruna elçi gönderip dîne davet etti. Bizans elçisi Medine-i münevvere'ye geldi Hazret-i Ömer ihtiyâr bir kadının duvarını yaptırıyordu. Elçinin geldiğini haber verdiler. Buraya gelsin buyurdu. Efendim, ellerinizi yıkayıp bir yere otursanız nasıl olur? dediler. Kabûl buyurmadı. Elçiyi çağırdılar. Arap padişahı bu mudur? Böyle olduğunu bilsem gelmezdim ve Bizans İmparatoru da beni göndermezdi, dedi. Hazret-i Ömer çamurlu mübârek iki parmağı ile işâret ederek, eğer göndermeseydi, onun iki gözünü çıkarırdım buyurdu. Hazret-i Ömer, parmağı ile işâret edince, iki çamurlu parmak gelip, Bizans İmparatorunun gözlerini kör eyledi. Parmakların çamuru gözlerinin üzerinde kaldı, silmek mümkün olmadı. Bir zaman sonra elçi dönünce İmparatorun gözlerinin kör olduğunu gördü. Sebebini araştırdı. Hazret-i Ömer ile geçen hadîseyi de anlatınca hepsi hayret ettiler.

İran'a gönderdiği orduya kumandan tayin ettiği Hazreti Sariye ordusu ile mağlup olmak üzere idi. Bu sırada Hazreti Ömer Medine'de Cuma hutbesi okuyordu. Hutbe arasında "Dağa yaslan yâ Sariye, dağa yaslan yâ Sariye" diye bağırdı. Sariye işitip ordusunu dağa çekti. Arkasını dağa verip bir cepheden düşman ile karşılaşmak sûretiyle zafere ulaştı. Hazreti Ömer'in bu hadîseyi görmesi ve sesini duyurması onun

kerâmetlerinden biridir.

Hazreti Ömer zamanında bir ticâret kervanı gelip Medine'nin yakınında konaklamıştı. Çok yorgun oldukları için hepsi derin bir uykuya dalmıştı. Hazreti Ömer bu kervandan haberdar olup, Eshâb-ı kiramdan Abdurrahmân bin Avf'ı (radıyallahü anh) da yanına alıp, sabaha kadar kervanın etrâfında dolaşarak onlara herhangi bir zarar gelmemesi için bekledi. Kervanda bulunanlar ancak sabaha karşı bundan haberdar oldular. Kendilerini bekleyen bu kişinin kim olduğunu merak ettiler. Sabaha karşı uzaklaşıp gittiklerini görünce içlerinden biri takibe başladı. Hazreti Ömer'in mescide girip namaz kıldırmasından sonra merakla bu zat kimdir diye soran kimse, onun Müslümanların halifesi olduğunu öğrenip kervanda bulunanlara giderek hâdiseyi anlattı. Kervandakiler onun Müslüman olmayanlara yardımı böyle olursa, kimbilir Müslümanlara şefkati ve yardımı ne kadar çoktur. O'nun dîni gerçekten hak dindir, dediler. Daha sonra da Hazreti Ömer'in huzûruna gidip hepsi Müslüman oldular.

Hazreti Ömer'in ordusunun İran'ı fethettiği gece Hazreti Osman huzûruna girip selâm vermişti. Hazreti Ömer acele mektûb yazıyordu. Mektûbu yazıp bitirince yanmakta olan lambayı söndürüp, başka bir lamba yaktı.

Hazreti Osman'ın selâmına cevap verip konuşmaya başladıktan sonra, Hazreti Osman lâmbayı söndürüp, başka bir lâmba yakmasının sebebini sorunca, söndürdüğüm lamba Beyt-ül-malındır. Bana âit değildir. Onu Müslümanların işini görmek için yakmıştım, onların işini görmek için yazdığım mektûb bitti. Şimdi seninle şahsî işim için konuşuyoruz, bunun için de kendime âit olan lambayı yaktım buyurdu.

Hazreti Ömer, bir kaç bin askeri harbe göndermişti. Harbe gidenlerin evlerine adam gönderip, hallerini sorması ve geceleri kendisinin şehri gezmesi adeti idi. Bir gece şehri dolaşıyordu. Bir evin önünden geçerken, ağlayan bir kadın sesi duydu. Kulak verdi. Halife kocamı harbe gönderdi. Biz burada aç-susuz kaldık. Yarın çocukları götürüp halifenin kapısına bırakacağım, diyordu. Hazreti Ömer dayanamadı. Gidip bir miktar yağ ve bir çuval unu sırtına alıp, kadının evine getirdi. Ateş yakıp yemek pişirdi. Çocukları kaldırıp yedirdi. Sonra kadından özür diledi. Şimdiye kadar sizin halinizi bilmiyordum. İhtiyâcınız olursa, hemen bize bildirin diyerek ayrıldı. Kadın, Hazreti Ömer'in akıllara hayret veren tevâzu ve adâleti karşısında mahcup olup, hayır duâlar etti.

Hazreti Ömer Irak'a İslâm ordusunu gönderip, kısa zamanda Allahü teâlâ'nın yardımıyla zafer kazandılar. Kiliseleri câmi, puthâneleri mescid yaptılar. Sağ sâlim ve ganîmetlerle döndüler. Hazreti Ömer'in huzûruna vardıklarında halife İslâm ordusuna hiç bakmadı. Ne yaptınız? diye sual bile sormadı. Halifenin bu muâmelesi Eshâb-ı kirâm'a çok ağır geldi. Hazreti Ömer'in oğlu Abdullah'ı mescidde görüp halifenin onlara karşı alâkasızlığından şikâyet ettiler. Hazreti Abdullah: "Babamın huzûruna bu elbiselerinizle mi çıktınız?" dedi.

Meğer İslâm ordusu, İran'ın süslü elbiselerinden giymişlerdi. Eshâb-ı kiram, Hazreti Abdullah'ın işâretiyle gidip elbiselerini değiştirdiler. Böylece Hazreti Ömer'in huzûruna vardılar. Bu sefer Hazreti Ömer bunları iyi karşılayıp her birinin ayrı ayrı hâlini, hatırını sordu. Eshâb-ı güzinden birisi cesâret edip, kalktı: "Yâ Emîrel-mü'minîn ilk görüşmemizde bize hiç iltifât etmediniz. İkinci görüşmemizde çok iyi karşıladınız. Bunun sebebi nedir?" diye sordu. Hazreti Ömer: "Sizi, elbiselerinizi değiştirmiş görünce kendi kendime: "Eshâb-ı güzîn benim hayâtımda elbiselerini değiştirdiler. Birkaç gün sonra Allah korusun kalplerini değiştirirler. Dünyâyı sevmeleri artar. Yarın kıyâmet gününde Resûlullah'a (aleyhisselâm) kavuşunca, Yâ Ömer! senin halifeliğin zamanında benim Eshâbım elbiselerini değiştirdiler sonra kalbleri değişti. Niçin manî olmadın? diye hitâb eder, azarlar diye korktum." Onun için İran'ın süslü elbiselerini giydiğiniz zaman her biriniz gözüme bir belâ dikeni gibi göründünüz. Fakat elhamdülillah elbiselerinizi değiştirince, endişe ettiğim tehlike ortadan kalktı. Size iyi muâmelede bulundum." buyurdular.

Hazreti Ömer zamanında Şam şehri civarında bir kal'a muhasara edildi. Öğleye kadar kal'a feth edilmedi. Hazreti Ömer, gadaba geldi. İslâm askerini huzûruna çağırdı. "Kal'a henüz feth edilemedi. Kâfirler, İslâm askeri karşısında bu kadar dayanamazdı. Aramızda birisi bir hatâ yapmış olmasın" buyurdu.

İslâm askeri hayret edip, tevbe ve istiğfar etmeğe başladılar. O sırada bir kişi ağlayarak Hazreti Ömer'in huzûruna geldi "Yâ Emîrel-mü'minîn! Bu gece teheccüde kalktığım zaman karanlık olduğu için misvakımı arayıp bulamadım. Misvaksiz namaz kıldım. Sizin aradığınız hata benim bu hatâmdır," dedi. Hazreti Ömer: "Tevbe ve istiğfar etmeğe devam et," buyurdu. Bir saat sonra kal'a fetholundu.

Hazreti Ömer halifelik müddetince kendinden evvel hiç kimsenin yapamadığını ve sonra da kimsenin yapamayacağı şekilde adâlet üzere hareket etmiştir. Zamanında kurt koyuna zarar vermeğe cesâret edemezdi. Hazreti Ömer'in şehîd olduğu gün, bir çoban koyunların yanında dururken bir kurt koyuna saldırdı. Çoban: "(Hemen feryâd ederek) Vah Hazreti Ömer," (dedi ve ağladı.) "İnnâ lillah ve innâ..." âyet-i kerîmesini okudu. Çobanlar ona: "Hazreti Ömer'in irtihâl ettiğini (vefâtını) nereden bildin?" diye sordular. Çoban: "Hazreti Ömer'in zamanında kurt koyuna değil saldırmak, bakmağa bile cesâret edemezdi. Şimdi kurdun koyuna saldırdığını gördüm. Hazreti Ömer"in şehîd olduğunu anladım," dedi.

Hazreti Ömer öğle sıcağında soyunup, zekât olarak Beyt-ül-mala alınan develeri bağlardı. "Yâ Emîre'l-mü'minîn! Niçin siz zahmet çekiyorsunuz! Birine emir buyurun bağlasın," dediler. Hazreti Ömer: "Bunlar, fakîrlerin hakkıdır. Hak teâlâ beni bunlara bakmağa memur etti. İşlerini de kendim görmem iyi olur. Âhirette bunlar benden sorulacaktır," buyurdu.

Bir genç, beş vakit namazı Hazreti Ömer ile kılardı. Hazreti Ömer her selâm verişinde, genci arkasında görürdü. Hazreti Ömer de bu genci sevmişti. Bir güzel kadın bu gence aşık olup, her zaman haber göndererek evine çağırtır, fakat genç râzı olmaz, yanına gitmezdi. Bu kadın, uzun müddet gencin arkasına düştüğü halde, kendisini gence sevdiremedi. Kadın, bir kocakarıya başvurdu. Kocakarı: "Seni bu gece o gençle bir araya getirirsem, bana ne ikramda bulunursun?" dedi. Kadın: "Bu işi yaparsan, sana çok şeyler vereceğim," dedi. Kocakarı evinde otururken; genç yatsı namazını kılmış, evine

dönüyordu. Yol üzerinde bulunan kocakarının evinin önünden geçerken, kocakarı: “Bana yardım edene, Hak teâlâ da yardım etsin,” diye feryâd etti. Genç bu feryadı duyunca, kocakarıdan feryadının sebebini sordu. Kocakarı: “Bir koyun kaçırdım, tutamıyorum, bana yardım et,” dedi. Genç bu söze inanıp evden içeri girdi. Gence aşık olan kadın, kapıyı kilitleyip gencin ayaklarına sarılarak yalvarmağa başladı: “Ne zamandan beri senin derdinle yanıyorum, bana hiç vefa etmiyorsun. Sana ancak bu hileyi yaparak kavuştum,” diyerek genci kuvvetle tuttu. Genç, yine kadına iltifât etmedi, yüzüne bakmadı. Kadın genci çok övdüğü hâlde, genç yine kadının yüzüne bakmıyordu. Kadın “Yâ bana yaklaş arzumu yerine getir veya feryâd eder bütün mahalle halkını buraya toplarım, rüsvây olursun,” dedi. Genç: Âhirette rüsvây olacağıma burada olurum, dedi. Genci hiçbir yolla aldatamıyan kadın, feryâd etmeğe başladı. Bütün mahalle halkı evin etrâfına toplandılar.

Kadın: “Bu gece kapımı kilitleyip yatarken, bu adam gelip bana tecavüz etmek istedi. Onun için sizi çağırdım,” dedi.

Mahalle halkı içeri girip, genci dövdü, hattâ başını birkaç yerden yarıp, ellerini, bağlayarak, Hazreti Ömer’in huzûruna getirdiler. Hazreti Ömer, sabah namazını kıldıktan sonra, o genci görememişti. Acaba hasta mı oldu, yoksa başka bir şey mi oldu diye düşünürken bir takım insanların arasında genci gördü. Kadın da oraya gelmiş, feryadı ayyuka çıkıyordu. Genç, Hazreti Ömer’in heybetinden çok korkardı. Hazreti Ömer gadaba gelince vücudundaki kıllar dikilirdi. Fakat bu gadabı din için, İslâm gayreti içindi. Dünyâ işlerinde gadaplanmaz, mübârek kalbini dünyâya bağlamazdı. Varlık onun yanında yoklukla bir, hattâ yokluk daha kıymetli idi. Hazreti Ömer genci o halde görünce: “Yâ Rabbi! Bu gence hüsn-i zannım vardır. Resûlünün hürmeti için beni bu zannımdan döndürme!” diye duâda bulundu. (Sonra genci yanına çağırdı) “Senin hakkında iyi düşünürüm. Bu çirkin işi senin yapacağını zannetmiyordum. Korkma, yakın gel, Hak teâlâ doğru kullarının yardımcısıdır,” buyurdu. Genç: “Bu kadın bana bir kaç yıldır âşık olmuştu. Çok kere haber gönderdiği halde râzı olmamıştım. Sonunda bir kocakarı hilesiyle beni evine çağırdı. Ondan sonraki hadîseleri de birer birer anlattı. Hazreti Ömer: “O kocakarıyı görünce tanır mısın?” buyurdu. Genç: “Evet tanırım,” dedi. Şehirdeki bütün kocakarıların dışarı çıkmaları emir edildi. Hepsi bir yerde gizlenen gencin önünden geçtiler. Genç, hile yapan kocakarıyı tanıdı.

Kocakarıyı Hazreti Ömer’in huzûruna götürdüler. Hazreti Ömer’in heybetine dayanamayıp, para için bu işi, yaptığını ikrâr etti. Kocakarı söyleyince, âşık olan kadın ne yaptıklarını anlattı. Hazreti Ömer (Kalkıp, gencin ellerini çözüp, mendili ile başının kanını silip bağladı.) Allahü teâlâ’ya hamd olsun ki, Resûl-i Ekrem’in “Ümmetimden, kardeşim Yûsuf aleyhisselâmın kendini Zeliha’dan sakladığı gibi, yabancı kadınlardan muhafaza eden sıddîklar çıkacaktır” hadîs-i şerîfi bizim zamanımızda bu gence nasîb oldu.” buyurdu. Gencin sırtını okşayarak hayır duâ etti.

Hazreti Ömer halife iken bir bayram gelmişti. Herkes çocuklarına yeni elbiseler alıyordu. Hazreti Ömer’in oğlunun elbisesi eski idi. Bayram günü çocuklar, eski elbiseli olan halifenin çocuklarıyla alay etmeğe başladılar. Hazreti Ömer’in oğlu, ağlayarak babasının yanına geldi. Hazreti Ömer, oğluna şefkat edip acıyarak, Beyt-ül-mâlın emînini çağırdı. Oğlunun ağlama sebebini anlattıktan sonra, gelecek ayın maaşından bir miktar vermesini istedi. Beyt-ül-mâl emîni: “Yâ Emîr-el-mü’minîn, yaşayacağınızı muhakkak biliyor musunuz ki, hak etmediğiniz paradan istiyorsunuz?” dedi. Hazreti Ömer “Allahü teâlâ’dan başka kimse bilemez,” buyurdu. “O zaman Yâ Halife! Yaşayacağınızı bilmedikten sonra, ne almanız size yakışır, ne de bizim vermemiz makûl olur,” dedi.

Hazreti Ömer, söylediğine pişman olup, Beyt-ül-mâl emîninin sözünü beğendi, hayır duâ buyurdu. Allahü teâlâ çocuğunun kalbine bir yolla teselli verip, her biri safâyı kalb ile gittiler.

Bir gece Hazreti Ömer Medine-i Münevvere’de geziyordu. Bir kadın: (Kızına evi içinde) “süte biraz su kat,” diyordu. Kız: “Emîr-üll-mü’minîn süte su katmayınız buyurmamış mıydı?” dedi. Kadın: “Emîr burada yok,” dedi. Kız: “Hazreti Ömer burada yok ise, Rabbi bizi görür,” dedi. Hazreti Ömer (O evi işâret etti.) Evine gelip oğluna, senin için bir kız buldum, onu sana alayım, buyurdu. (Ertesi günü kadının evine gitti.) Kızını oğluma ver, buyurdu. Kadın: “Bunu kalbimden dahi geçirmeğe cesâretim yoktu,” dedi. Hazreti Ömer “Kızının bir sözü çok hoşuma gitti. Onun için geldim,” buyurdu. O kızı oğlu Âsım’a aldı. Âsım’ın kızından Abdülazîz oldu. Abdülazîz’in oğlu Ömer bin Abdülazîz halife oldu. Onun zamanında da kurd kuzu ile gezerdi.

Buyurdu ki: “Sâdık arkadaşlar bulun ve onların arasında yaşayın. Dürüst ve samimi arkadaşlar, darlıkta yardımcı, genişlikte süs ve zinetdirler. Dostunun sana düşen işini güzel bir şekilde gör ki, lüzumunda, sana daha güzeli ile karşılıkta bulunsun. Düşmanlarından uzaklaş, her dosta bel bağlama, ancak emîn olanları seç. Emîn olanlar, Allahü teâlâdan korkanlardır.

Kötü insanlarla düşüp kalkma, onlardan kötülük öğrenirsin. Onlara sırrını verme ifşa ederler, işlerini Allah’dan korkanlara danış ve onlarla istişâre et.”

“Allah’a itaat eden büyük zatların sözlerine dikkat edin. Çünkü onlara Allah tarafından gerçekler tecelli eder ve onu konuşurlar.”

“İyilik kolay bir şeydir. Güler yüz ve yumuşak söz bunu temin eder.” “Şiddet göstermeksizin kuvvetli, zayıflık göstermeksizin yumuşak ol.”

“Çok gülenin heybeti azalır. Şaka yapan eğlenceye alınır. Bir şeyi çok yapan onunla tanınır. Çok konuşan çok yanılır, hataya düşer. Böyle kimsenin hayası azalır. Hayası azalan şüpheli şeylerden az kaçınır. Şüpheli şeylerden az kaçınanın kalbi ölür.”

“Hakkımda hangisinin daha hayırlı olduğunu bilemediğim için darlık (fakîrlik) ve bolluk (zenginlik) günlerimin hiçbirine aldırış etmedim.”

Hazreti Ömer bir defasında Şam’a gitmişti. Orada giydiği eski elbiselerden dolayı söz edildiğini duyunca “Biz İslâmiyet ile

izzet bulduk, izzeti, şerefi başka yerde aramayız.” buyurdu.

“Amellerin efdali farzları yapıp haramlardan kaçınmak ve Allah katında sâdık niyyetdir.”

“Hesaba çekilmeden önce kendinizi hesaba çekin. Amelleriniz tartılmadan önce tartınız.”

Yolu bir mezbeleden geçse, orada durur ve: “İşte hırsla sarıldığımız dünyâ” derdi.

“Âhiret işlerinde zarar etmektense, dünyâya âit işlerde zarar ediniz. Böylesi sizin için daha hayırlıdır.”

Dul kadınlara, yetimlere sırtında un taşırdı. Bu halini gören biri: Bırakın biz taşıyalım deyince, Hazret-i Ömer “Ya kıyâmet günü günahımı kim taşır” buyurdu.

“Alay, şaka ve mizah etmekten kaçınınız. Zira insanın şerefini kırar, vakarını azaltır.”

“Ahmakla arkadaşlık etmekten kaçın. Çünkü, ekseriya, sana iyilik yapayım derken zararı dokunur.”

“Tevbe edenlerle oturun, onların kalbleri yumuşak olur.”

“Tevazunun başı, bir müslüman ile yolda karşılaşırsan ilk önce selâmı senin vermen, bir mecliste en geride oturmaya râzı olman ve şöhretten uzak durmandır.”

“Yemekten sonra misvak kullanmak iki hizmetçi kullanmaktan iyidir.”

“Mescidler yer yüzünde Allahü teâlâ’nın evleridir. Mescidde namaz kılanlar Allahü teâlâ’nın misâfirleridir. Ev sahibine, ancak misâfirlere hizmet düşer.”

“Ramazan ayı çok hayırlı ve mübârek bir aydır. Gündüz tutulan oruca, gece kılınan namaza bu ayda verilen sadakaya, Allahü teâlâ kat kat sevâb verir.”

“İnsanların en cahili, ahiretini başkasının dünyâsı için satandır.”

“Allahü teâlâ başkasına acımayana acımaz, affetmeyeni affetmez, özür kabûl etmeyenin özrünü kabûl etmez.”

“Tevbe’den maksad günahı bilip yapmamaktır. Amel-i sâlihte bulunmaktan maksad, kendini beğenmemektir. Şükürden maksad, aczini itiraf edip kulluğu bilmektir.”

“İnsanın elbisesini temiz kullanması şerefi icabıdır.”

“Dinini bilmeyen tüccâr pazarımızda satış yapmasın.”

“Mescidde oturan kimse, Allahü teâlâ’nın huzûrunda bulunuyor demektir.”

“Helâlin onda dokuzunu harama düşmek korkusu ile terk ederdik.”

“Bana ayıplarımı, kusurlarımı söyleyen kimse Allahü teâlânın merhametine kavuşsun.”

“İstiğfar her derde devadır.”

“Tevbe edip de tevbesi kabûl olunanlarla beraber bulunun.. Zira onlarla beraber bulunmak kalbi daha fazla yumuşatır.”

“Allahım, bana senin yolunda şehîd olmayı nasîb et. Peygamberinin şehrinde ölmeyi kısmet et.”

1) Tefsîr-i Taberî, cild-10, sh. 160
2) Tefsîr-i Kurtûbî cild-8, sh. 170
3) Târîh-ul-hulefâ sh. 101
4) Savaik-ül-muhrika sh. 89
5) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-3, sh. 266
6) El-İsâbe cild-2, sh. 518
7) El-İstiâb cild-2, sh. 58
8) Üsûd-ul-gâbe cild-4, sh. 58
9) İzâlet-ül-hafâ cild-1, sh. 579
10) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-1, sh. 2
11) Tabakât-ül-huffâz sh. 3
12) Hulâsat-ü tehzîb-il kemâl sh. 239
13) Tabakât-ı Şirâzî sh. 38
14) El-İber cild-1, sh. 27
15) En-Nücûm-üz-zâhire cild-1, sh. 78
16) Târîh-ul-Ümem-i ve’l-mülûk cild-3, sh. 192
17) İbn-i Hişâm cild-1, sh. 364
18) El-Kâmil fi’t-târih cild-2, sh. 208, 139
19) Kitab-ul-harâc sh. 73
20) Kitâb-ul-emvâl sh. 77
21) İbn-i Âbidîn cild-3, sh. 354, cild-2, sh. 49
22) El-Evâil sh. 78/b
23) Kitab-ul-harâç (Yahyâ bin Âdem) sh. 169
24) Sahîh-i Buhârî cild-4, sh. 242
25) Müslim, fedâil-üs-Sahâbe
26) Sünen-i Tirmizî cild-2, sh. 182
27) Târîh-ul-hamîs cild-1, sh. 333
28) İnsân-ul-uyûn cild-1, sh. 329
29) El-A’lâm cild-5, sh. 45
30) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 38
31) Bedâi-üs-sanâi cild-7, sh. 9
32) Miftâh-u Kunuz-üs-sünne, Hazreti Ömer maddesi
33) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1056
34) Eshâb-ı Kirâm sh. 383

HAZRETİ OSMAN-I ZİNNÛREYN

Eshâb-ı kirâm’ın en büyüklerinden ve Peygamberimizin (aleyhisselâm) dâmâdı, üçüncü halifesi. 577 senesinde Mekke’de doğdu. Babası Affân olup, Kureyş kabilesinin Benî Ümeyye kulundandı. Hazreti Osman’ın soyu, Abd-i Menafta Peygamberimizin (aleyhisselâm) temiz nesebi ile birleşir. Dünyada iken Cennetle müjdelenen on kişiden biridir. Hazreti Rukıyye’den Abdullah isminde bir oğlu olmuş ve bu sebeble Ebû Abdullah künyesi ile de tanınmıştır.

Hazreti Osman, ilk müslüman olanların beşincisidir. Müslüman olmadan önce ticâret ile uğraşırdı. Zengin bir tüccâr olup, mükemmel ve zarif bir cemiyet insanı idi. Kabilesi arasında geniş bir çevresi ve büyük itibarı vardı. İslâmiyet gelmeden önce Hazreti Ebû Bekir ile yakın arkadaş ve dost idi. Ona karşı içten bir sevgi duyar, iş husûsunda da görüşüp konuşurlardı. O da Hazreti Ebû Bekir gibi cahiliyet devrinin kötülüklerinden uzak durmuştur. Hazreti Ebû Bekir müslüman olduktan sonra, Hazreti Osman da onun teşviki ile müslüman oldu. Müslüman oluşunu kendisi şöyle anlatır:

“Benim kâhin bir teyzem vardı. Bir gün onun evine varmıştım. Bana dedi ki: “Sana bir hatun nasîb olacak ki, ne sen ondan önce bir hatun görmüş olursun, ne de o, senden önce bir erkek görmüş olur. Güzel yüzlü ve zahide bir hatun olup, bir büyük Peygamber kızı olsa gerektir.” Ben teyzemin bu sözüne hayret ettim. Yine bana dedi ki: “Bir peygamber geldi. O’na gökten vahy nâzil oldu.” Ben dedim ki: “Ey teyzem, böyle bir sır, şehirde hiç duyulmadı. O halde bu sözü açık söyle.” O zaman teyzem dedi ki: “Muhammed bin Abdullah’a peygamberlik geldi. Halkı dine davet eder. Çok zaman geçmez ki, O’nun dîni ile âlem nurlanır. O’na karşı gelenin başı kesilir.”

Teyzemin bu sözleri, bana çok tesir etti. Endişeye düştüm. Ebû Bekir (radıyallahü anh) ile, aramızda büyük bir dostluk vardı. Birbirimizden hiç ayrılmazdık. Bu meseleyi görüşmek üzere, iki gün sonra hemen Ebû Bekir (radıyallahü anh)’in yanına gittim. Teyzemin söylediklerini O’na söyledim. Ebû Bekir (radıyallahü anh) bana dedi ki: “Ya Osman! Sen akıllı bir kimsesin. Hiç görmez ve işitmez ve bir şeye fayda ve zarar vermez olan bir kaç taş ilâhlığa nasıl lâyık olur?” Ben, “Doğru söylüyorsun, teyzemin sözü gerçektir” dedim.

Hazreti Ebû Bekir, Osman’a (radıyallahü anh) İslâmiyeti anlattıktan sonra O’nu Resûlullah’ın (aleyhisselâm) huzûruna götürdü. Peygamberimiz, Hazreti Osman’a şöyle buyurdu:

“Yâ Osman. Hak teâlâ seni Cennete misâfirliğe davet eder. Sen de icabet eyle! (Kabûl et) Ben bütün insanlara hidayet rehberi olarak gönderildim” Hazreti Osman Resûlullah’ın yüksek halleri ve güler yüzle söylediği sözler karşısında kendinden geçip, büyük bir şevk ve teslimiyetle “Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh” deyip müslüman oldu. Sonra da daha önce Şam’a gittiği sırada gördüğü bir rüyayı şöyle anlattı: “Yâ Resûlallah! Biz Muan ile Zerka denilen yer arasında idik. Bir ara orada uyumuşduk. O sırada “Ey uyuyanlar. Uyanın. Ahmed (aleyhisselâm) Mekke’de zuhur etti.” diye nidâ eden bir ses işittik. Mekke’ye gelince de sizin Peygamber olarak gönderildiğinizi öğrendik.”

Teyzem, müslüman olduğumu duyunca çok sevinip aşağıdaki şiiri okuyarak yanıma geldi.

Sözlerim sebebiyle, Hak teâlâ Osman’a
Doğru yolu gösterdi, hidâyet verdi ona.
Kendi fikrini bırak, uy Resûlün fikrine,
Her sözü doğru olan, Allahın Resûlüne.
Hak dîni ile gönderilen, iki kızını nikahladı ona,
Ufukda mecz olan ayla güneş gibi oldu.

Hazreti Osman müslüman olduktan sonra, diğer müslümanlar gibi o da çeşitli işkencelere uğradı. Bilhassa amcası tarafından çok işkence yapıldı. Müslüman olduğu için amcası, onu ip ile belinden ağaca bağlayıp, yoruluncaya kadar kırbaç ile döverdi. O bütün işkencelere sabreder hep kelime-i şehâdet okurdu. Müslüman olduktan sonra, Peygamberimizin (aleyhisselâm) kızı Rukıyye ile evlendi. Peygamberimizin kızları Rukıyye ve Ümmü Gülsüm daha önce Ebû Leheb’in oğulları Utbe ve Uteybe ile nişanlanmışlardı. Peygamberimiz, insanları müslüman olmaya davete başlayınca, Ebû Leheb düşmanlık etmeye başladı. Oğulları da düşmanlık edip, Resûlullah’ın kızlarını almaktan vazgeçtiler. Böylece Resûlullahı (aleyhisselâm) sıkıntıya düşürmek istediler. Bunun üzerine vahiy gelerek Rukıyye Hazreti Osman’a nikâh edildi. Rukıyye, Bedr Savaşı’ndan sonra vefât edince, Peygamberimizin diğer kızı Ümmü Gülsüm de Hazreti Osman’a nikâh edildi. Bu bakımdan O’na Peygamberimizin (aleyhisselâm) iki kızıyla evlenme ni’metine kavuşmuş olduğu için iki nûr sahibi manasına “Zinnûreyn” denilmiştir.

Hazreti Osman müslüman olunca, müşrikler tarafından yapılan işkencelere uzun zaman tahammül edip, Habeşistan’a hicret etmeye izin verilince, hanımı Rukıyye (radıyallahü anha) ile Habeşistan’a hicret etti. Böylece Habeşistan’a ilk hicret eden Müslümanlardan biri de Hazreti Osman’dır. Ayrıca Hud aleyhisselâmdan sonra ailesi ile birlikte ilk hicret edenlerden oldu. Bir müddet sonra Mekke’ye dönüp, ikinci olarak tekrar Habeşistan’a hicret etti. Bu ikinci hicretten sonra Mekke’ye dönüp, son olarak Medine’ye hicret etti. Böylece dîni uğruna üç kere hicret etti.

Medine’ye hicret ettiği ilk günlerde şehirde su sıkıntısı çekiliyordu. Rume kuyusundan başka içecek su yoktu. Bu kuyu ise bir Yahudiye âit olup suyunu satardı. Resûlullah (

aleyhisselâm): “Rume kuyusunu, kim satın alır, kendi kovasını müslümanların kovası ile beraber tutarsa, Cennetteki kovası bundan hayırlı olur.” buyurdular. Hazreti Osman kuyuya varıp, Yahudi ile pazarlık etti. Yahudi kuyunun hepsini satmadı. Hazreti Osman da, nöbetleşe bir gün kendisinin, bir gün Yahudinin olmak üzere yarısını satın aldı. Hazreti Osman kendi nöbet gününde kuyuyu müslümanlara serbest bırakırdı. Yahudi, nöbetinde suyu para ile satardı. Müslümanlar Hazreti Osman’ın nöbetinde iki günlük sularını alır, Yahudinin nöbetinde kuyunun yanına uğramazdı. Yahudinin işi böylece bozuldu. Sonra: “Yâ Osman, işimi bozdun” deyince Hazreti Osman kuyunun diğer yarısını da aldı. (İlk yarısını onikibin dirheme almıştı, ikinci yarısını sekizbin dirheme aldı. Hepsini sebil etti.)

Hazreti Osman Bedir Savaşı hariç bütün savaşlarda bulundu. Hudeybiye andlaşmasında Mekke’ye elçi olarak gönderildi. Tebük seferinde onbin kişilik İslâm ordusunun, bütün ihtiyâçlarını karşılayıp donattı. Ayrıca bin altın da para yardımında bulundu. Bütün malını İslâmiyetin yayılması, insanların kurtulması, se’âdete kavuşması için Allah yolunda harcadı.

Bedir Savaşı yapıldığı sırada, Peygamberimizin kızı olan, hanımı Hazreti Rukıyye’nin ağır hasta olması sebebiyle, Bedir Savaşına katılmasına izin verilmedi. Zafer haberi geldiği gün hazret-i Rukıyye vefât etti. Hazreti Osman’ın Hazreti Rukıyyeden, Abdullah adında bir oğlu olup, hicretin dördüncü yılında altı yaşında vefât etti. Peygamberimiz (aleyhisselâm), kızı Rukıyye’nin vefâtından sonra diğer kızı Ümmü Gülsüm’ü Hazreti Osman ile evlendirdi. Hicretin dokuzuncu yılında Ümmü Gülsüm de vefât edince Peygamberimiz (aleyhisselâm): “Ya Osman bir kızım daha olsaydı, onu da sana verirdim” buyurdu.

Hazreti Osman, Peygamberimizin (aleyhisselâm) vahiy kâtiblerinden idi. Güzel yazar, güzel konuşur ve çok kuvvetli bir hatîb idi. Dâima Kur’ân-ı kerîm okur, ondan çeşitli meseleler çıkarırdı. Kur’ân-ı kerîmi hıfzı (ezberi) çok kuvvetli idi. Namazda bir rek’atte bütün Kur’ân-ı kerîmi okuyan dört kişiden biri de Hazreti Osman’dır. Çok okuduğu için iki mushaf elinde eskimiştir.

İslâmiyet yayılmaya başlayınca, her taraftan müslümanlar çoğalıp Medine’ye geliyordu. Peygamberimizin (aleyhisselâm) mescidi dar gelmeye başlamıştı. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) “Bizim mescidimizi bir zira’ olsun genişleten Cennete gider” buyurdu. Hazreti Osman, “Yâ Resûlallah, malım mülküm sana feda olsun. Mescidi genişletme işini üzerime alıyorum” dedi. Mescidi kırk zira’ (20 metre) genişletti ve bütün masraflarını karşıladı. Bunun üzerine “Allahın mescidlerini ancak, Allaha, âhiret gününe inanan, namaz kılan, zekât veren ve yalnız Allahdan korkan kimseler tamir eder. İşte hidâyet üzere bulunanlardan oldukları umulanlar bunlardır.” meâlindeki Tevbe sûresi onsekizinci âyeti nâzil oldu. Ekseriyetle Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanından ayrılmazdı. Veda Haccı’nda da Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraber bulundu. Peygamberimizin vefâtından sonra Hazreti Ebû Bekir’in kendisinden sonra Hazreti Ömer’in hâlife olmasını bildirdiği ahidnâme, Hazreti Osman tarafından yazılıp hazırlandı. Hazreti Ömer’in halifeliği sırasında seçtiği altı kişilik husûsi şûra azalarından biri de Hazreti Osman idi. Bu şûra Hazreti Ömer’in şehîd edilmesinden sonra Hazreti Osman’ı halife seçti. Eshâb-ı kiram ona bîat ettiler. Böylece hicretin 24. yılında (m. 644) senesinde Muharrem ayının birinci günü hilafet makamına geldi.

12 sene hilâfet makamında kalan Hazreti Osman, cesur idi. Hiçbir felâket karşısında sarsılmamıştır. Bunun için halifeliği de başarılı geçmiştir. Bilhassa halifeliğinin ilk yılları, İslâm târihinde altın bir devir teşkil eden Ebû Bekir ve Ömer (radıyallahü anh) devirlerinin bir devamıydı. Devrinde bir çok fetihler yapılmıştır. Horasan, Hindistan, Maverâünnehir, Kafkasya, Kıbrıs adası ve kuzey Afrika’nın bir çok yerleri, Onun devrinde İslâm topraklarına katılmıştır.

Yine onun halifeliği sırasında Şam’da vâlilik yapan Hazreti Muâviye komutasındaki ordu Kıbrıs adasını alarak Akdeniz’de önemli bir mevki elde etti.

Hazreti Osman herkese lâyık olduğu vazîfeyi verirdi. Onun tayin ettiği vâlileri, emirleri, onu sevmekte ve emirlerini yapmakta, askerlikte ve memleketleri feth etmekte, çalışkanlıkta en seçme kimselerdi. Onun zamanında İslâm memleketleri batıda İspanya’ya kadar, doğuda Kabil ve Belhe kadar genişletildi, İslâm orduları denizde ve karada büyük zaferlere ulaştı.

Hazreti Osman, Hicaz’daki ve Irak’daki bakımsız yerleri, güvendiği kimselere ve yakınlarına verir, ziraat aletleri de temin ederek çalıştırır, millete çok toprak kazandırarak ziraatı geliştirip, bağlar, meyve bahçeleri yetiştirdi. Kuyular kazdırıp, kanallar açtırdı. Arabistan’ın kuru toprakları onun zamanında en bereketli yerler gibi olmuştu. Emniyet ve huzûr da böylece kendiliğinden meydana gelmişti. Hanlar, misâfirhâneler yapılmıştı. Ticâret ve nakliyatta kolaylık da, bunlara bağlı

olarak gelişmişti. Mal, servet artıp iş hayatı canlandı. Onun zamanında Medine'de tarla sürmeyen, bağ yetiştirmeyen kimse kalmadı. Bu bereketi ve huzûru gören Eshâb-ı kiram, Hazreti Osman'ı çok takdîr ettiler. Hazreti Osman'ın hizmetlerinden biri de Hazreti Ebû Bekir'in bir araya toplattığı Kur'ân-ı kerîm nüshasından, altı nüsha daha yazdırıp, büyük İslâm merkezlerine göndermesidir. Bu bakımdan Ona Nâşir-ül-Kur'ân (Kur'ânın yayıcısı) denilmiştir. Ömer'in (radıyallahü anh) hilâfeti zamanı olan on sene ile Osman'ın (radıyallahü anh) oniki senesinden ilk altısı, refah ve rahatlıkla geçerek, İslâm memleketlerinin hepsinde dînî hükümler uygulandı ve İslâm dünyâsı çok genişledi. Hatta, bütün Arabistan ve Afrika'nın büyük bir kısmı, İslâm memleketinin bir parçası olmuş, Trablusgarb, Fizan, Bingazi, Tunus, Cezayir, Fas, Merakeş, Dimyat, Zeyyad, Aden, San'â, Asir, Bahreyn, Hadremut, Katif, Necd, bütün Irak. "Hindistan ve Sind, Çin, Semerkand, Hayve, Buhârâ ve Türkistan, İran, Kafkasya İslâmın idâresi altına girerek, İslâm sancağı, İstanbul surlarının önüne kadar götürülmüştü. Feth edilen memleketlerin ahalisi de seve seve müslüman olmakla şereflendiklerinden İslâm nüfusu pek artmış, milyonları aşmıştı. Bu kadar genişlik ve çokluk sebebiyle fikirlerde ayrılık çoğalmış, düşünüş tarzları, idrâk şekilleri arasında ayrılık baş göstermişti. Müslüman şekline giren münâfıkların körüklemesi ile halifeye karşı çıkan isyan yüzünden, Osman (radıyallahü anh)'ın hilâfetinin son altı senesi karışık ve gürültülü geçti. Yahudiler ve diğer İslâm düşmanları, çeşitli ihtilaflar çıkararak, fitne ve fesadı yaymak teşebbüsüne geçtiler. Fitnenin ve fesadın en büyük kaynağı Mısır'da idi. Buradaki fitne hareketini; Yemenli bir Yahudi olan Abdullah İbni Sebe adındaki bir münâfık yapıyordu. Her tarafa yerleştirdiği adamları ile temas halinde olup, fitnenin yayılması için her yola başvuruyordu. İslâmiyeti içerden yıkmak için faaliyete geçen Abdullah İbni Sebe, önce Basra ve Kûfe'de gizli teşkilât kurdu. Daha sonra Medine'ye gelip, orada bir takım fitne ve karıştırıcılık faaliyeti göstermek istedi ise de, tutunamayıp, Mısır'a kaçtı. Mısır'da yıkıcı faaliyetlerini devam ettirmek üzere, kendisi gibi fitneci kimseleri etrâfına topladı ve faaliyete geçti. Burada fitnenin ilk tohumlarını atıp, sebeiyye fırkasını ortaya çıkardı. Kurduğu gizli teşkilâtla, cahil ve başı boş Mısır kıbtilerini aldatarak bir çapulcu alayı topladı. Âsîlerden onüçbin kişi, Medine-i münevvere şehrini sarmağa kadar ileri gidip, halifeye, hilâfetden çekilmesini teklif etmişlerdir. Osman (radıyallahü anh) ise, (Server-i âlemin (aleyhisselâm) bana giydirdiği elbiseyi, elimle çıkarmam) buyurdu. Sahâbe-i kiramın ve Tabi'în-i kiramın hepisinin ictihâdları da böyle idi. Fakat, âsiler ikna edilemedi. Hicretin otuzbeşinci senesinde Medine'ye gelerek, Hazreti Osman'ın evini kuşattılar. Muhasara, kırk gün devam etti. Hazreti Hasan ve Hüseyin ile Talha (radıyallahü anh) halifenin kapısında nöbet tuttular. Eshâb-ı kiramın büyüklerinden Abdullah bin Selâm hazretleri buyuruyor ki: "Muhasarada bulunan Hazreti Osman'ı ziyâret etmek üzere yanına gittim. Selâm verdim. Hazreti Osman selâmımı aldı. Oturdum, az sonra Hazreti Osman. "Kardeşim bu gece rüyamda şu pencereden Resûl-i Ekrem'i gördüm bana "Osman seni muhasara ettiler öyle mi?" diye sordu. Ben de "Evet yâ Resûlallah" dedim. Resûl-i Ekrem "Seni susuz bıraktılar, öylemi?" diye tekrar sordular. Ben de "Evet yâ Resûlallah" dedim. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem bana bir bardak su verdi ve ben de o suyu içtim. Hatta soğukluğunu göğüsümde duyarcasına kandım. Sonra Resûl-i Ekrem bana "İstersen seni onlara galip getirelim, istersen iftarı bizim yanımızda yap" buyurdu. Ben de Resûl-i Ekrem'in yanında iftarı tercih ettim" dedi.

Hazenü'l-Kuşeyrî diyor ki: Abdullah bin Selâm, Hazreti Osman'ın evinden ayrıldıktan sonra Osman (radıyallahü anh) evini saran adamların karşısına çıktı ve onlara "Sizi benim üzerime teşvik ve tahrik eden o iki kişiyi getirin göreyim" dedi. Kızıl deve veya eşek gibi iki adam Osman'ın (radıyallahü anh) karşısına çıktı. Hazreti Osman: "Size Allah ve Resûlüne yemîn verdirerek soruyorum. Resûl-i Ekrem Medine'ye geldiği vakit, Rûme kuyusundan başka içilecek tatlı su bulunmadığı için "Rûme kuyusunu kim satın alır, kendi kovasını müslümanların kovası ile beraber tutarsa, Cennetteki kovası bundan hayırlı olur." buyurduğu vakit, bol para verip onu satın alan ve millete vakf eden ben değil miyim? Şimdi siz ondan, hatta bir bardak acı sudan olsun beni men' ediyorsunuz" dedi. Onlar "Evet doğrudur" dediler. Sonra yine Hazreti Osman: "Allah ve İslâmiyet hakkı için size soruyorum: Darda olan İslâm ordusunu tamamiyle kendi servetimden techîz etmedim mi?" diye sordu. Onlar: "Evet doğrudur." dediler. Hazreti Osman: "Allah ve İslâmiyet adına size yemîn verdiriyorum; mescid müslümanlara dar geldiği vakit, Resûl-i Ekrem: "Cennette daha hayırlısını almak üzere falancanın arsasını kim alıp mescide ilâve eder?" buyurduğu vakit onu satın alıp mescide katan ben değil miyim? Böyle iken, şimdi siz benim mescidde namaz kılmama mâni oluyorsunuz" dedi. Onlar: "Evet, doğrudur" dediler. Hazreti Osman: "Allah ve İslâmiyet adına yemîn verdirerek soruyorum: Resûl-i Ekrem, Ebû Bekir, Ömer ve benimle Şebir dağında otururken, dağ sallanıp taşı yuvarlandığı ve Resûl-i Ekrem taşı ayağıyla itip: "Ey Şebirdağı dur. Zira senin üzerinde bir peygamber, bir sıddîk ve iki şehîdden başka kimse yoktur."buyurmadı mı?

dedi. Onlar: “Vallahi doğru söylüyorsun” dediler. Bunun üzerine Hazreti Osman “Allahü Ekber” diye tekbir aldıktan sonra: “Kâ’be’nin Rabbi hakkı için şahid olun ki, ben şehîdim” dedi. Daha sonra âsiler, komşu duvarından aşarak içeriye girdiler. Osman (radıyallahü anh) oruçlu olup, Kur’ân-ı kerîm okuyordu. Âsiler Hazreti Osman’ın üzerine saldırıp şehîd ettiler. Bu arada, hanımı Naile (radıyallahü anha)’nın da parmakları kesildi. Abdullah bin Selâm, Hazreti Osman’ın şehîd edildiği esnada yanında bulunanlara “Hazreti Osman son olarak o esnada ne dedi?” diye sordu. Dediler ki: Hazreti Osman “Yâ Rabbi Ümmet-i Muhammed arasındaki tefrikayı kaldır ve kendilerini birleştir” diye üç kere duâ etti. Abdullah bin Selâm diyor ki: “Hazreti Osman o şekilde duâ etmeseydi, kıyâmete kadar müslümanlar bir araya gelemezdi.” Asiler, Osman’ın (radıyallahü anh) evini soydular. Devlet hazînesi olan beyt-ül-mâlı da yağma ettiler. Medine-i Münevvereyi kana buladılar. Halifenin cenâzesi üç gün defn edilmedi. Nihâyet Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh) ve onyedi kişi cenâze namazını kıldıktan sonra, Bâki mezarlığına defn ettiler. Hazreti Osman şehîd olduğu zaman 82 yaşında bulunuyorlardı.

Hazreti Osman’ın şehîd edilme haberi, İslâm ülkesinde geniş üzüntüler uyandırdı. Her tarafta büyük bir huzûrsuzluk ve hüzün başladı. İslâm düşmanları fitneyi çıkarmışlar, kinlerini kusmuşlardı. Hazreti Osman’ın şehîd edildiği zamana kadar tam bir birlik içinde olan müslümanlar arasında bazı kimseler ayrılarak harici ve sebeiyye gibi fırkalara bölündüler. Peygamberimizin (aleyhisselâm) bildirdiği ve Eshâb-ı kiramın tabi olduğu doğru yoldan ayrılmayan müslümanlar ise, fitneyi yok etmek için büyük gayretler gösterdiler. Doğru yoldan asla sapmadılar.

Hazreti Osman dâima adâletli davrandı. Müslümanların rahatı için büyük titizlik gösterdi. Fitne hareketine bir takım ithamlarla başlayan âsilerin her türlü bozuk iddialarına, ikna edici cevaplar verip, delîllerini gösterdi. Fakat âsilerin maksadı karışıklık çıkarmak ve fitne yaymak olduğundan Hicret’in 35’nci yılında Hazreti Osman’ı şehîd ettiler. Osman (radıyallahü anh) şehîd olunca, bütün müslümanlar Hazreti Ali’yi halife seçtiler. Hadîs-i şeriflerde Hazreti Osman hakkında buyuruldu ki: “Her peygamberin Cennetde bir arkadaşı vardır. Benim arkadaşım da Osman’dır.”

Resûlullah kızı Rukıyye’yi Osman’a verdikten bir zaman sonra kızına “Osman bin Affânı nasıl buldun” dedi. Hayırlı, iyi gördüm, dedi. “Ey canım kızım, Osman’a çok saygı göster. Çünkü, Eshâbım arasında, ahlâkı bana en çok benzeyen o’dur.” buyurdu.

Hazreti Âişe buyuruyor ki: Resûlullah (aleyhisselâm) evinde mübârek baldırları, yani topuğu ile dizi arası açık yatıyordu. Hazreti Ebû Bekir kapıya gelip izin istedi. Habîb-i ekrem izin verdiler. Hallerini değiştirmediler. Sonra Hazreti Ömer gelip izin istedi. Ona da izin verdiler ve mübârek baldırları açık olarak yattıkları vaziyette sohbet ediyorlardı. Hazreti Osman gelip izin isteyince, Resûl-i Ekrem oturdu ve örtündü. Hepsi gittikten sonra Server-i âleme sordum: Babam Ebû Bekir (radıyallahü anh) İçeri girdi, hiç hareket etmediniz. Hazreti Ömer içeri girince yine aynı vaziyette durdunuz. Hazreti Osman içeri girince doğrulup oturdunuz ve elbisenizi düzelttiniz. Bunun hikmeti nedir? Cevabında: “Meleklerin haya ettiği bir kimseden ben haya etmez meyim?” buyurdular. Bir rivâyette ise Resûlullah (aleyhisselâm) “Osman çok haya sahibi bir kimsedir. Eğer o halde izin verseydim içeri girip söyleyeceğini anlatmazdı.” buyurmuştur.

Birgün Resûlullah (aleyhisselâm) yakında meydana gelecek fitneleri zikir ediyordu. O sırada kendini örtmüş bir kişi geçiyordu. Server-i âlem: “O fitne günü bu şahıs hidâyet üzere olacaktır.” buyurdular: Kalkıp o şahsa baktım. Osman bin Affân (radıyallahü anh) idi. Rivâyet eden diyor ki: “O şahsı Resûl-i Ekrem’e göstererek “Yâ Resûlallah! Bu mudur?” dedim.“Evet” buyurdular. Yine aynı husûsta hasen hadîs olarak Âişe-i Sıddîka’dan (radıyallahü anha) rivâyet edilen hadîs-i şerîfte “Yâ Osman! Allah sana (hilâfet denen) bir gömlek giydirecek. Eğer münâfıklar onu soymak isterlerse, bana kavuşasıya kadar sakın onu çıkarma” buyurulmuştur. Bu hadîs-i şerîf sebebiyle Hazreti Osman muhasara edildiği zaman kendisi halifelikten çekilmemiştir.

Yine hasen hadîs olarak İbni Ömer (radıyallahü anh) rivâyeti ile Resûl-i Ekrem: Hazreti Osman zamanında çıkacak fitneyi zikr ettikten sonra Hazreti Osman’ı işâret ederek “O fitnede bu, mazlûm olarak katl edilir.” buyurmuştur.

Resûlullah (aleyhisselâm) hadîs-i şerîfde: “Bütün peygamberler, hayatlarında bir kimse ile iftihar etmiştir. Ben de Osman bin Affân ile iftihar ederim.” Yine buyurdu: “Bütün melekler benim ile iftihar ederler. Ben de Osman bin Affân ile öğünürüm.” Resûlullah, Hazreti Osman’a buğz eden bir kimsenin cenâze namazını kılmamıştır.

Eshâb-ı kiramdan Cabir (radıyallahü anh) anlatır. Biz Muhacirlerden bir cemaat Resûlullahın huzûrunda idik.

Aramızda Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr, Abdurrahmân bin Avf, Sa'd bin Ebî Vakkas (radıyallahü anh) da vardı. Habîb-i Ekrem: "Herkes dostunun yanına varsın." buyurdu. Herkes sevdiğinin yanına gitti. Resûl-i Ekrem de Hazreti Osman'ı yanına aldı. "Sen dünyâda ve âhırette benim sevdiğimsin" buyurdu. Resûlullah (aleyhisselâm) bir hadîs-i şerîfte: "Ben Allahü teâlânın huzûrunda, Hazreti Osman'ın düşmanlarının hasmıyım, onlara karşıyım." buyurdu. Yine buyurdu ki: "Biz Osman bin Affânı, Allahü teâlânın halîli ve kerîm olan babamız İbrâhîm aleyhisselâma benzetiyoruz." Abdullah bin Ömer'in bildirdiği hadîs-i şerîfte "Osman ümmetimin en hayırlısı ve en çok ikram edenidir." buyuruldu.

İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) rivâyet ediyor. Bir gazâda Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraberdim. Yiyecek bitti. Askeri üzüntü, sıkıntı kapladı. Resûl-i Ekrem bu hâle vakıf oldu. "Allahü teâlâ size, güneş batmadan rızk gönderecektir." buyurdu. Hazreti Osman bu sözünü işitince: "Resûl-i Ekrem'in her sözünün muhakkak; doğru olması lazımdır." diye düşünüp yiyecek bulmağa çalıştı. Bir yerde ondört deve yükü yiyecek buldu. Fazla fiat ile alıp dokuz yükünü güneş batmadan Habîb-i Ekrem'in huzûruna getirdi: "Yâ Osman! Bunlar nedir?" diye sordular. "Osman'dan Allah'ın Resûlüne hediyyedir" dedi.

Seyyid-i Kâinatın (aleyhisselâm) buyurdukları, gecikmeden yerine gelince mü'minler sevindiler, münâfıklar mahzûn oldular. Server-i âlem hazretleri mübârek ellerini açıp: "Yâ Rabbi! Osman'a çok ecir ver" diyerek hayır duâ buyurdular.

Abdullah bin Abbas, Resûlullahın: "Ya Rabbi! Osman'ı kıyâmet gününün sıkıntılarından kurtar, ona rahatlık ver. O bizim birçok sıkıntımızı gidermiştir." buyurduğunu bildirmiştir. Bir hadîs-i şerîfde de, "Osman'ın şefaati sayesinde, Cehenemi hak etmiş yetmişbin kişi, hesabsız Cennete girecektir." Hazreti Osman'ın menkıbelerinden bazıları şöyledir:

Birgün Osman bin Affân (radıyallahü anh) Resûlullah'ı (aleyhisselâm) evine davet etti. Resûlullah: "Yalnız beni mi davet ediyorsun? buyurdular. Hazreti Osman: "Eshâb-ı kiram da gelsinler Yâ Resûlallah" dedi. Bilâl-i Habeşî'yi (radıyallahü anh) bütün Eshâb-ı kirama, Hazreti Osman'ın davetine gelmeleri için haber vermekle vazîfelendirdi. Kendileri Hazreti Ali ile Hazreti Osman'ın evine doğru yola çıktılar. Hazreti Osman, Peygamberimizin mübârek adımlarını sayıyordu. Peygamberimiz farkına varıp, sebebini sordu. "Yâ Resûlallah! Her adımınıza bir köle âzâd olsun" dedi. Davetten sonra bütün kölelerini âzâd etti.

Halifeliği sırasında adâlet ile davranmaya çok dikkat ederdi. Birgün bir gencin kulağını çekti. Gencin kulağı acıyıp şöyle dedi: "Efendim, herkesin birbirinden hakkını alacağı kıyâmet gününü düşününüz." Bu söz Hazreti Osman'a çok tesif etti. "Ey genç sen de, benim kulağımı çek ödeşelim." buyurdu. Genç, Hazreti Osman'ın kulağını çekti. Hazreti Osman: "Biraz daha çek" deyince genç: "Siz kıyâmet gününü düşünerek korktunuz. Ben de o günkü hesaptan korkuyorum." dedi.

Osman (radıyallahü anh) cömert, haya sahibi idi. Gecenin bir kısmında uyur, sonra ibadete kalkardı. Gündüzleri de oruçla geçirirdi. Hak teâlâ Zümer sûresinin dokuzuncu âyet-i kerîmesini Hazreti Osman veya Ebû Bekir veya Ömer veya devamlı ita'ateden her mü'min için indirmiştir. Bu âyet-i kerîmede:

"Yoksa, o, ahiret (azâbın)'dan korkarak, Rabbinin rahmetini umarak gecenin saatlerinde secdeye kapanır, kıyamda durur bir halde tâat ve ibadet eden kimse (gibi) midir? De ki: Bilenlerle bilmeyenler bir olur mu? Ancak temiz akıl sahibleridir ki (bunlar) hakkıyla düşünür." buyurulmuştur. Müfessirlerin çoğu bu âyet-i kerîmenin Hazreti Osman hakkında indirildiğini bildirmişlerdir.

Muhtaç olanlara bol bol yemek yedirir, kendisi de evde sirke ile zeytinyağı yerdi. Halîfe iken, deveye binince kölesini de arkaya alır, böyle yaptığı için çekinmez sıkılmazdı. Kabristana uğradığı zaman oturur, ağlardı. Öyle ki sakalı ıslanırdı.

Hazreti Osman bir defasında Resûlullahın evinde hiç yiyecek kalmadığını işitmişti. Hemen bir semiz koyun, bir miktar bal ve bir çuval un alıp, Hazreti Âişe'nin evine götürdü. Hazreti Âişe'ye şöyle dedi: "Ey mü'minlerin annesi, Resûl-i Ekrem'in bunu, diğer hanımları arasında paylaştıracağını zannediyorum. Hiç paylaştırmasın çünkü ben onlara da bunların aynısını gönderdim." dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) eve gelip durumu öğrenince "Yâ Rabbi! Osman'ın geçmiş gelecek, gizli, aşikâr bütün günahlarını affet" diyerek duâ etti.

Allahü teâlâ, Peygamberlere (aleyhimüsselâm) verdiği faziletler ve güzel menâkıbdan bazılarını Hazreti Osman'a da vermiştir.

Birincisi: Şehîd olmaktır. Allahü teâlâ, peygamberlerinden Zekeriyya ve Yahyâ'ya (aleyhimüsselâm) vermiştir.

İkincisi: Zühd ve Hicrettir. Hak teâlâ, peygamberi Îsâ bin Meryem'e (aleyhisselâm) vermiştir.

Üçüncüsü: Cömertliktir. Hak teâlâ bu fazîleti peygamberi İbrâhîm'e (aleyhisselâm) vermiştir.

Dördüncüsü: İhtiyârlıktır. Hak teâlâ ihtiyârlığı peygamberi Nûh (aleyhisselâm)'a vermiştir.

Beşincisi: Haslet, haya etmek üstünlüğüdür.

Hak teâlâ hayayı Hazreti Âdem ve Muhammed (aleyhimüsselâm)'a vermiştir. Hak teâlâ bu beş üstünlüğü Hazreti Osman'da toplamıştır.

Hazreti Ali, Hazreti Fâtıma ile evleneceği zaman düğün masrafı yapmak üzere zırhını satılması için pazara göndermişti. Hazreti Osman pazardan geçerken Hazreti Ali'nin zırhını tanıdı. Dellalı çağırıp bu zırhın sahibi buna ne kadar para istiyor? diye sordu. Dellal dörtyüzdirhem istiyor dedi. Gel parasını verip alayım dedi. Evine gittiler, zırhı alıp parasını verdi. Sonra bu zırhın yanına dörtyüz dirhem para koyup Hazreti Ali'ye gönderdi ve şöyle haber yolladı. "Bu zırh senden başkasına lâyık değildir. Bu dörtyüz dirhemi de düğününe harca, bizi ma'zur gör..."

Ebû Hüreyre (radıyallahü anh) bir gün Hazreti Osman'ın huzûruna gidiyordu. Yolda bir kadına gözü ilişti ve baktı. Huzûra varınca Hazreti Osman: "Sana ne oldu? Gözlerinizde zinâ eseri görüyorum." buyurdu. Ebû Hüreyre (radıyallahü anh): Yâ Emîr-el-Mü'minîn, "Resûlullah'dan sonra vahy iner mi?" diye sordu, cevabında: Hayır, vahy inmez, fakat mü'minin firaseti doğrudur. Nitekim Resûl-i Ekrem: "Mü'minin firasetinden kaçınınız. Çünkü, mü'min Allah'ın nûru ile bakar" buyurmuştur, dedi.

Bir defasında Medine'de kıtlık vardı. O sırada Hazreti Osman'ın Şam'dan yüz deve yükü buğday kervanı gelmişti. Eshâb-ı kiram satın almak için yanına gittiler. Hazreti Osman sizden daha iyi alıcım var ve sizden daha fazla veren var, ona vereceğim dedi. Eshâb-ı kiram durumu Hazreti Ebû Bekir'e bildirip bundan üzüldüklerini söylediler. Kıtlık zamanında böyle yapması uygun olur mu? dediler. Hazreti Ebû Bekir; Osman (radıyallahü anh) Resûlullahın (aleyhisselâm) dâmâdı olmakla şeref kazanmıştır ve Cennette onun arkadaşıdır. Siz onun sözünü yanlış anladınız beraber gidelim" buyurdu. Hazreti Ebû Bekir yanına gidip, Yâ Osman, Eshâb-ı kiram senin bir sözüne üzülmüşler deyip durumu anlattı. Hazreti Osman, "Evet ey Resûlullahın halifesi, onlardan iyi alıcı olan, bire yediyüz veriyor. Onlar bire yedi veriyor. Biz bu buğdayı bire yediyüz verip alana verdik" dedi. Bundan sonra yüz deve yükü buğdayı Medine'de bulunan fakirlere, Eshâb-ı kirama bedava dağıttı. Yüz deveyi de kesip fakirlere yedirdi. Hazreti Ebû Bekir bu işe çok sevinip, Hazreti Osman'ın alnından öptü.

Hazreti Osman, Peygamberimizden (aleyhisselâm) 146 hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları şunlardır:

"Kıyâmet günü üç sınıf insan şefaat eder: Bunlar, peygamberler, âlimler ve şehîdlerdir."

"En hayırlınız Kur'ân-ı kerîmi öğrenen ve öğretendir."

"Bir kul her gün sabah ve akşam şu duâyı üç defa okursa, o kimse zararlardan korunur. (Bismillâhillezî lâ yedurru maasmihi şey'ün fil ardı ve lâ fissemâi ve hüvessemiulalîm)."

"Yatsı namazını (cemaatla) kılan, gece yarısına kadar ibadet etmiş, sabah namazını cemaat ile kılan ise gecenin tamamını ibadet ile geçirmiş sayılır.

"O halde evladınıza ikram edin. Çünkü anne ve babanızın sizde hakkı olduğu gibi, evladınızın da sizin üzerinizde hakkı vardır."

"Adem oğlunun ancak üç şeyde hakkı vardır: Belini doğrultacak kadar yemekte, avret yerini örtecek kadar elbisede ve kendini saklayacak evde, fazlasının ise hesabı vardır."

Buyurdu ki: "Dünya için üzülmek kalbe zulmet, âhıret için üzülmek ise kalbe nûrdur."

"Ârifin alâmetlerindendir. Kalbi havf ve recâ, dili hamd ve sena, gözü yaşlı ve hayâlı, isteği günahları ve dünyâyı terk ve rıza üzerine olmaktır. İnsanların en iyisi Rabbine kavuşmadan önce, Rabbini kendinden râzı eden, içine girmeden önce kendi kabrini en güzel yapandır." "Ezan okunurken sükût edip dinleyene iki, yalnız sükût edene ise bir ecir vardır. Buna karşılık duyduğu halde konuşana iki, uzakta olduğu için duymayıp konuşana da bir günah vardır."

"İnsanların en iyisi, dünyâ onu terk etmeden, dünyâyı terk edendir. Rabbine kavuşmadan önce, Rabbini kendinden râzı edendir."

"İbadetin tadını dört şeyde buldum: Allahın farz kıldıklarını yapmada, yasaklarından sakınmada, Allahdan sevâb bekleyerek emr-i ma'rûf yapmada ve Allahın gadabından kaçınarak nehy-i münker etmede."

"Dört şey vardır ki, dışı fazîlet, içi farzdır: Sâlihlerle düşüp kalkmak fazîlet, onlara uymak farz; Kur'ân okumak fazîlet, onunla amel farz; kabir ziyâreti fazîlet, kabir için hazırlanmak farz, hasta ziyâreti fazîlet, vasıyyetini almak farzdır."

"Ölümü bilip gülene, dünyânın fani olduğunu bilip ona rağbet edene, işlerin takdîrle olduğunu bilip, istediği olmayınca üzülene, hesaba inanıp mal toplayana, Cehenneme inanıp günah işleyene, Allahü teâlâya inanıp dünyâ ile rahatlayana, şeytanı düşman bilip, ona itaat edene çok şaşarım! Eğer gönüller manevî pisliklerden temiz olsaydı, Kur'ânın zevkine doyulmazdı." "Beş vakit namazı vaktinde devam üzere kılana dokuz şey ikram edilir. Allah onu sever, bedeni sağlam olur, melekler onu korur, evine bereket iner, yüzünde sâlihler siması olur, Allahü teâlâ kalbini yumuşatır, sıratı parlak şimşek gibi geçer, Allahü teâlâ "Onlar için korku ve üzüntü yoktur" zümresine onu ilhak eyler, Allahü teâlâ onu Cehennemden korur.

On şey çok zayi olmuştur. Sual sorulmayan âlim, amel edilmeyen ilim, kabûl edilmeyen doğru görüş, kullanılmayan silâh, içinde namaz kılınmayan mescid, okunmayan mushaf, infâk edilmeyen mal, binilmeyen vasıta, dünyâyı isteyenin içindeki zühd ilmi, içinde âhiret yolculuğu için azık edinilmeyen uzun ömür."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 55

2) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 53

3) El-A'lâm cild-4, sh. 210

4) Târîh-ul-hamîs cild-2, sh. 254

5) Müslim, fedâil-üs-sahâbe

6) Kâmûs-ül-a'lâm cild-4, sh. 3124

7) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 43, 58, 209, 306, 329, 460, 665, 724, 976, 982, 1055

8) Medâric-ün-nübüvve cild-2, sh. 451

9) Eshâb-ı Kirâm sh. 9, 15, 18, 19, 21, 26, 43, 44, 48, 368

10) Savâik-ul-muhrika sh. 104

11) Târîh-ül-hulefâ sh. 138

12) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-1, sh. 57

13) El-İsâbe cild-2, sh. 462

14) El-İstiâb cild-3, sh. 69

15) Buhârî fedâil-üs-sahâbe

16) İzâlet-ül-hafâ cild-1, sh. 245

HAZRETİ ALİYYÜL MÜRTEZA

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden. Peygamberimizin (aleyhisselâm) dâmâdı ve dördüncü halîfesidir. Peygamberimizin (aleyhisselâm) amcası Ebû Tâlib'in oğludur. Künyesi Eb'ül-Hüseyin'dir. Bir künyesi de Peygamberimizin (aleyhisselâm) iltifât buyurarak söylediği "Ebû Türâb"dır. Hiç puta tapmadan müslüman olduğu için "Kerremallahü vecheh", kahramanlığı ve çok cesur olmasından dolayı "Kerrâr" "Esedullah-il gâlib" lakabları verilmiştir. Ayrıca takdîr-i ilâhiyyeye gösterdiği tam rızadan dolayı da "Mürteza" denilmiştir. Hazreti Ali, Hicret'ten yirmiüç sene önce (m. 599) senesinde Mekke'de doğdu. 40 (m. 660)'da şehîd edildi. Hazreti Ali Cennetle müjdelenen on sahâbîden dördüncüsü ve Ehl-i beytin birincisidir.

Hazreti Ali'nin babası Ebû Tâlib'in, geliri az, ailesi kalabalıktı. O sıralarda Mekke'de bir kıtlık hüküm sürdüğünden Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), amcası Abbas'a (radıyallahü anh): "Ey amca, kardeşinin çoluk çocuğu çok olmakla masrafı da çoktur. Buna mukabil geliri azdır. Ona yardımcı olmak lâzımdır. Aile geçimindeki yükünü hafifletelim. Her birimiz bir oğlunu alalım", teklifinde bulundu. Bu teklifin, amcası Ebû Tâlib tarafından kabûlü ile Hazreti Ali beş yaşından itibâren Resûlullah ile yaşamış, Resûl-i Ekrem'in tâlim ve terbiyesinde yetişmiş, O yüce irfan hazinesinin feyzinden kana kana içmiştir.

Çocuklar arasında ilk defa Muhammed aleyhisselâmın Peygamberliğini tasdîk edenlerdendir. Güzel ahlâkın canlı timsali idi. "Allah'ın arslanı!" diye tanınmıştı. Şecaati, metaneti, cesâreti eşsizdi, hiç bir vakit haddi aşmazdı.

Hayatının sonuna kadar Hazreti Resûl'ün yanından hiçbir sûretle ayrılmamış, dâima meclislerinde bulunmuş, Onu can kulağıyla dinlemiştir. Küçük yaşta müslüman olmuş ve Nebîyy-i zi-Şân'ın yüksek nazarlarına, muhabbetlerine mazhar olduğundan dolayı kendisinde harikulade meziyyetler tecelli edip durmuş, Resûl-i Ekrem'in ilmen, ahlâken vârisi olmuştur.

Müslüman olması şöyle olmuştur: Daha on yaşında iken, bir gün Resûlullah (aleyhisselâm) ile Hazreti Hadîce'nin beraber namaz kıldığını gördü. Namazdan sonra, "Bu nedir?" diye sordu Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm): "Bu Allahü teâlânın dinidir. Seni bu dîne davet ederim. Allahü teâlâ birdir, ortağı yoktur. Lât ile Uzzâ isimli putları terk etmeni emrederim."diye cevap verdi. Ali (radıyallahü anh): "Önce bir babama danışayım." dedi. Resûlullah ona "İslama gelmezsen, bu sırrı kimseye söyleme!" buyurdu. Hazreti Ali ertesi sabah, Resûlullahın huzûruna gelerek "Yâ Resûlallah, bana İslâmı arz eyle" diyerek müslüman oldu. Müslüman olanların üçüncüsüdür. Hazreti Ali, çok fedakâr idi. Onun Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) uğrunda gösterdiği fedâkârlık ve O'nu kendine tercih etmesi, her türlü takdîrlerin üstündedir.

Peygamber efendimiz, Hak teâlâ'dan hicret emrini aldığı zaman, Hazreti Ali'nin de Resûl-i Ekrem'in yatağında yatacağı, Allahü teâlâ tarafından emredilmişti. Böylece Hazreti Ali, Resûl-i Ekrem'in evlerindeki emânetleri yerine ulaştırmak için ve Mekke'de kalan Eshâb-ı kiram üzerine vekîli oluyordu. Resûl-i Ekrem bunların hepsini Hazreti Ali'ye emânet etmişti.

Hicret gecesi kâfirler, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) saâdethânelerinin etrâfını sarmışlardı. Şeytan da aralarında idi. Hak teâlâ, şeytân dahil bütün kâfirlere bir uyku verdi. Bunlar uykuda iken Resûl-i Ekrem, Hazreti Ebû Bekir ile beraber evden çıktılar.

Hak teâlâ, Mikâil ve İsrâfil (aleyhisselâm)'a "Kafirler belki bir anda, Ali'ye bir hatada bulunurlar. Sizler behemehal Ali'nin yanına yetişin?" buyurdu. Bu iki büyük melek, Hazreti Ali'nin yanına geldiler. Mikâil (aleyhisselâm) hazreti Ali'nin başucunda, İsrâfil (aleyhisselâm)'da ayak ucunda oturup duâ ederlerdi. Bir zaman sonra (mel'ûn) Şeytan uyandı. Yüksek sesle: "Vay! Muhammed kaçtı." dedi. Şeytan, kâfirlere insan sûretinde görünürdü. Kâfirler mel'ûna: "Ne biliyorsun?" dediler. Mel'ûn Şeytan: "Binlerce senedir uyku gözüme girmemişken, bu gece Muhammed'in yaptığı sihirle uyuyakalmışım" dedi.

Bunun üzerine bütün kâfirler Resûl-i Ekrem'in evine hücum ettiler. Hazreti Ali'yi, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) yatağında gördüler. Resûl-i Ekrem'in nerede olduğunu sordular. Hazreti Ali "Bilmem" dedi. Kâfirler aramak için dışarıya çıktılar. Ertesi gün o kadar kâfirin arasında, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) Kâ'be-i şerîfte devamlı oturdukları makama Hazreti Ali oturdu. "Resûl-i Ekrem'de kimin hakkı var ise, gelsin benden alsın!" diye nidâ ettirdi. Herkes gelip nişanını söyleyerek emânetini aldı. Bütün emânetlerini sahiplerine teslim etti.

Mekke-i Mükerreme'de kalan Eshâb-ı Güzin, Hazreti Ali'nin kanadı altına sığındılar. Hiçbir kâfir, Hazreti Ali'nin korkusundan Eshâb-ı kiramın hiçbirine eziyyet edemedi. Resûlullah'ın saâdethâneleri Mekke'de olduğu müddetçe Hazreti Ali de orada kaldı. Bir zaman sonra Resûl-i Ekrem evinin, Medine-i Münevvere'ye getirilmesini emir buyurdu.

Allah'ın arslanı Hazreti Ali, Kureyş kâfirlerinin toplandıkları yere gitti. "İnşâallahü teâlâ yarın Medine-i Münevvere'ye gidiyorum. Bir diyeceğiniz var mı? Ben burada iken söyleyin" buyurdu. Hepsi başlarını eğip hiçbir şey söylemediler. Hazreti Ali oradan ayrılınca Ebû Cehil kalktı: "Ey Kureyş'in büyükleri! Muhammed, evi burada olduğu müddetçe bize düşmanlık etmez, buna mâni olmalıyız", dedi. Kâfirlerin her biri şöyle yaparız, böyle yaparız, dediler. Sonra Hazreti Abbas'a yalvardılar. "Kardeşinin oğluna söyle Muhammed'in evini kaldırmasın, yoksa aramız açılır", dediler. Hazreti Abbas bu sözleri Hazreti Ali'ye söyledi. Hazreti Ali; "Amcacığım, yarın inşâallah Resûl-i Ekrem'in evindeki eşyayı götüreceğim. Kararım kat'îdir. Yoluma çıkan olursa cenk ederim." buyurdu. Hazreti Abbas, Hazreti Ali'nin sözlerini Kureyş kâfirlerine söyleyince canları sıkıldı. Hazreti Ali'yi şehirden dışarı çıkarmayacaklarına karar aldılar. Sabah oldu. Hazreti Ali, Resûl-i Ekrem'in saâdethânesindeki eşyaları toplayıp yola koyuldu. Kureyş'den dört beş kişi atlı olarak Hazreti Ali'nin yolunu kestiler. "Geri dön, yoksa, seninle cenk ederiz." dediler. Hazreti Ali yükleri indirip bunların üzerine yürüdü. Hak teâlânın izniyle onlara galip geldi. Tekrar hâne-i se'âdetin mübârek yüklerini kaldırıp yola koyuldu. Yolda, o zaman henüz îmân etmemiş olan Mikdâd bin Esved, Hazreti Ali'nin karşısına çıktı. Hazreti Ali hiçbir söz söyletmeden bir vuruşta yere yıktı. Göğsüne çıkıp imâna davet buyurdu. Derhâl cân-ı gönülden kabûl edip Müslüman oldu. Mikdâd bin Esved'in (radıyallahü anh) bir oğlu, Hazreti Hüseyin uğrunda, Kerbelâ'da canını feda edip şehîd olmuştur. Mikdâd hazretleri, Eshâb-ı kiramın büyüklerinden ve bahadırlarındandır. Hazreti Ali, Resûlullah'a (aleyhisselâm) şişmiş olan ayaklarından kanlar akar vaziyette, Kûba'da yetişmişti. Gündüzleri saklanıp, geceleri yaya olarak yürüdüğü bu yolculuğun sonunda Peygamberimizin huzûruna gidemiyecek bir halde idi. Resûl-i Ekrem efendimiz bunu haber alınca, bizzat kendisi teşrîf etmiş, Hazreti Ali'yi görünce hâline acımış, sevgili, fedakâr amca-zâdesini kucaklamış, mübârek iki eliyle, o hak yolunda binlerce meşakkate katlanmış olan narin, nazik ayakları okşamış, kendisine afiyeti için duâ buyurmuştu. Hatta Hazreti Ali'nin bu fedâkârlığı üzerine: "İnsanlardan öyleleri vardır ki,

Allah'ın rızâsı için nefsini feda eder." âyet-i celîlesinin nâzil olduğu rivâyet edilir.

Hazreti Ali, Medine-i Münevvere'de, Mescid-i Nebevî'nin inşaasında çok çalışmış, bizzat sırtında taş ve toprak taşımıştır. Başta Bedir, Uhud ve Hendek harbleri olmak üzere, Resûlullahın bütün gazvelerinde bulunarak, fevkalâde gayret ve kahramanlıklar göstermiştir. Hazreti Ali Bedir savaşında birçok azılı müşriki öldürmüştür. Daha savaşın başlarında mübârezede Velîd bin Ukbe'yi bir kılıç darbesiyle öldürdü. Akşama doğru, iki taraf da birbirine karışmıştı. Kum tepesinin üzerinde zırhlara bürünmüş müşriklerden birisi, Sa'd bin Hayseme'yi şehîd etmişti. Hazreti Ali, O'na yaklaştı. Müşrik atından indi ve Hazreti Ali ile vuruşmaya başladı. Hazreti Ali, müşrikin darbesini kalkanı ile karşıladı ve müşrikin kılıcı kalkana saplanıp kaldı. Hamle sırası Hazreti Ali'ye gelmişti. Hazreti Ali kılıcı ile müşrikin göğsüne doğru çaldı. Zırhını enlemesine biçince müşrik titredi ve sarsıldı. Hazreti Ali o esnada arkasında bir kılıcın parladığını ve şakıdığını görünce başını eğdi. Kılıcı parlatan "Al buda ben Abdülmuttalib'in oğlundan!" derken müşrikin kellesi, miğferiyle birlikte yere yuvarlandı. Hazreti Ali dönüp arkasına baktığı zaman, Hazreti Hamza'yı gördü.

Yine bu savaşta Nevfel bin Huveylid ile karşılaştı. Nevfel hakkında Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Yâ Rabbi! Nevfel bin Huveylide karşı bana yardımcı ol! O'nun hakkından gel!" diye duâ etmişti. Hazreti Ali, onun bu savaşta kılıcıyla önce bacaklarını sonra kafasını kopardı. Sonra Peygamber efendimize (aleyhisselâm) Nevfeli öldürdüğünü haber verdi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem, "Allahü ekber" diye tekbir getirdi ve "Allahü teâlâ O'nun hakkında duâmı kabûl etti" buyurdu. Hazreti Ali, Bedir'de ayrıca Âs bin Sa'îd'i de katlederek, müslümanlara büyük hizmet etti. İbn-i esîr'in rivâyetine göre Hazreti Ali, Bedir savaşında müşriklerin başlarını ağaçlardan meyva düşürür gibi düşürüyordu. Bedir savaşına katıldığında 25 yaşında idi. Hazreti Ali sadece Uhud gazvesinde onaltı kılıç darbesi almıştı. Hendek savaşında da müşriklerin en azılıları ile savaştı. Muharebenin iyice şiddetlendiği yirmiikinci gün, Amr bin Abdûd adlı müşriklerin en azılılarından biri, Hendek kenarlarına gelip meydana er istedi. Müslümanlardan kimse Amr'ın davetini kabûl etmedi. Bir daha meydan okudu. Yine hiçbir müslüman çıkmadı. Yedi kere böyle oldu. Yedincide Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz, Hazreti Ali'yi çağırdı, huzûruna oturttu: "Yâ Ali! Benim atıma bin, kılıcımı al, Amr bin Abdûd'un önüne yiğitçe, cesâretle var. Onun heybetinden, uzun boyundan endişe etme. Ben, Hak teâlâ'dan sana yardım etmesi için, senin elinle Müslümanların, bunun şerrinden kurtulmaları için duâ ediyorum" buyurdu.

Hazreti Ali atına bindi. Kılıcını kuşandı. Avını gözetliyerek giden bir arslan gibi, Amr'ın önüne vardı. "Yâ Amr! Duydum ki sen Kâ'be'nin karşısında ahd etmişsin ki, Kureyş'den bir kişi senden iki şey istese birini yaparmışsın." buyurdu. Amr "Evet öyle söz verdim" dedi. Hazreti Ali: "Biliyorsun ben Kureyşdenim. Senden iki şey isteyeceğim. Hiç olmazsa birini kabûl et", buyurdu. Birinci isteğim, Allah'ın birliğine ve Resûlünün Hazreti Muhammed (aleyhisselâm) olduğunu ikrâr ve tasdîk etmendir", buyurdu. Amr: "Bunu kabûl etmiyorum, başka ne istiyorsun?" dedi. Hazreti Ali: "İkinci isteğim bu iki kuvveti hallerine bırakıp, Mekke'i Mükerreme'ye gitmendir" buyurdu. Amr "Bunu kabûl ettim, yalnız Ebû Bekr, Ömer ve Osman (radıyallahü anh)ın başlarını keserim," dedi. Hazreti Ali: "Ey ahmak! Benim başımı kesmeden onların başını nasıl kesersin?" buyurdu. Amr: Yâ Ali! Sen henüz gençsin, dünyânın tadını almamışsın, ben senin başını kesmek istemem." dedi. "Ben Allahü teâlânın yardımı ve Resûlünün duâsı ile senin başını kesmek isterim" buyurdu. Hazreti Ali'nin bu sözü üzerine Amr, atından inip Hazreti Ali'ye doğru yürüdü. Hazreti Ali de atından indi. Birbirlerine hamle ettiler. Hazreti Ali bir fırsatını bulup, Amr'ın uyluğunu bir kılıç darbesiyle kopardı. Artık işi bitti, diyerek geriye dönmüş gelirken, Amr, kendi kopmuş bacağını Hazreti Ali'ye fırlattı. Hazreti Ali hemen geri dönüp Amr'ın başını kesti. Resûlullah (aleyhisselâm) tekbir getirip: "Ali'nin Amr bin Abdûd ile bir kere karşılaşması, ümmetimin kıyâmete kadar olan ibâdetinden hayırlıdır." buyurdu.

Hazreti Ali, Tebük harbinde bulunmayıp, Resûlullah (aleyhisselâm) tarafından Ehl-i beytin muhafazası için Medine'de bırakılmıştır. Birçok harplerde Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz, sancağı Hazreti Ali'ye vermiştir. Yemen savaşında, ordu başkomutanlığı yapmıştır. Hayber kalesinin fethinde, kalenin kapısını koparıp, kalkan olarak kullanmıştır. Bu savaşta Hazreti Ali'nin gözleri ağrıyordu. Resûlullah (aleyhisselâm) O'nu çağırtarak gözlerine üfledi ve şifa bulması için Allahü teâlâya duâ etti. Hazreti Ali'nin gözlerinde bir ağrı sızı kalmadı. Bu savaşta, yahudilerin meşhûr pehlivanı Merhab: "Hayber halkı iyi bilir ki: Ben, gelip çatan harplerin tutuştuğu, kızıştığı zamanlarda, tepeden tırnağa kadar silâhlanmış, cesâret ve kahramanlığı denenmiş

Merhab'ımdır. Ben, kükreyerek geldikleri zaman aslanları bile kâh mızrakla, kâh kılıçla vurup yere sermişimdir" diyerek müslümanlardan er diledi. Bunun üzerine Hazreti Ali, "Ben O'yum ki: Anam bana Haydar (Arslan) adını takmıştır! Ben, ormanların, heybetli görünüşlü arslanı gibiyimdir. Sizi, geniş ölçüde ve çarçabuk tepeleyici bir er kişiyimdir" diye şiir söyleyerek Merhab'ın karşısına dikildi. Bu şiir Merhab'a o gece gördüğü rüyayı hatırlattı. Rüyasında kendisini bir arslanın parçaladığını görmüştü. Hazreti Ali, Merhab'la karşı karşıya geldiğinde, Merhab'ın tepesine öyle bir kılıç indirdi ki, kılıç, Merhab'ın siperlendiği kalkanını ve demirden miğferini kesti. Başını, ikiye ayırdı. Merhab'ın başına inen kılıncın çıkardığı ses o kadar fazla idi ki, Hayber karargâhında bulunan Ümm-i Seleme "Merhab'ın dişlerine kadar inen kılıcın sesini ben de işittim" demiştir. Hazreti Ali, o gün yahudilerin en namlı kişilerinden sekizini öldürmüştür.

Hazreti Ali şecaat ve kahramanlığı ile tanınmasına rağmen, düşmanlarıyla döğüşürken onlara acır ve haddi tecavüz etmezdi. Çok cesurdu, her yaptığı işi, insanlığın iyiliğini düşünerek yapardı. Savaşlarda düşmanlarının ölümüne bile acırdı. Çok şefkatli ve merhametliydi. Bir harpte düşmanını altına almış, kılıcı ile boğazlamak üzereydi. O anda düşmanı, var gücü ile Hazreti Ali'nin yüzüne tükürdü. Bunun üzerine öldürmekten vazgeçti. Altındaki düşman, niçin öldürmediğini sorunca, "Biraz önce seni, Allah için öldürecektim. Yüzüme tükürünce, kendi nefsim için öldüreceğimden korktum. Nefsimin isteğine uymamak için vazgeçtim." dedi. Bu dinin emirlerindeki büyüklüğü anlayan müşrik hemen müslüman oldu. Hazreti Ali, servet sahibi değildi. Buna rağmen çok cömert, çok kerîmdi. Son derece mütevâzi, alçak gönüllü idi. Hakkında birkaç âyet-i kerîme nâzil olmuş; kerem, cömertlik, adâlet, merhamet ve diğer yüksek fazîletleri öğülmüştür. Pek çok hadîs-i şeriflerde meth edilmiştir. Ehl-i sünnetin gözbebeği, kerâmetler hazinesi ve evliyânın reîsidir.

Peygamber efendimiz, Aliyyü'l-Murtazâ'yı (radıyallahü anh) pek çok severdi. Sevgili kerîmesi (kızı) Hazreti Fâtıma'yı, O'nunla evlendirmişti. Bu, Hazreti Ali hakkındaki iltifât-ı Nebevînin en yüksek bir nişanesiydi. Bir gün Eshâb-ı kiramdan bir zümre gazâ için yola çıkmışlardı. Hazreti Ali de bunların arasında bulunuyordu. Resûl-i Ekrem efendimiz: "Yâ Rabbi! Ali'yi bana tekrar göstermedikçe beni öldürme!" diye duâ buyurdu. Bir hadîs-i şerîfte de Aliyyü'l-Murtazâ'ya hitaben: "Seni ancak mü'min olan sever, sana ancak münâfık olan buğz eder." buyurmuştur.

Resûlullah (aleyhisselâm) veda haccından dönerken "Gadîr-Hum" denilen yerde namaz kıldıktan sonra Eshâb-ı kirama (radıyallahü anh) dönerek: "Ben mü'minlere nefslerinden daha sevgili, yakın değil miyim?" buyurdular. Eshâb-ı kiram tasdîk ederek "Evet yâ Resûlallah! Öylesin", dediler. Sonra Hazreti Ali'nin elinden tutup: "Ben kimin efendisi isem, Ali de, onun efendisidir." buyurdular. Mübârek sözlerine devamla: "Yâ Rabbi! O'na düşmanlık edene düşmanlık et. Onu seveni sev. Onu aşağı tutanı zelîl et. Ona yardım edene yardımcı ol. Nerede olursa olsun hakkı, doğruyu ona bildir!" buyurdular.

Uhud harbinde Eshâb-ı kiramdan birçok kişi şehîd düşmüştü. Bu şerefe nail olamadığından dolayı me'yûs (üzüntülü) görünen Hazreti Ali'ye hitaben Resûl-i Ekrem efendimiz: "Yâ Ali, şehâdet senin arkandadır. Bunlar, kan ile boyandığı zaman nasıl sabır edecektin?" buyurarak mübârek elleriyle onun başını, sakalını okşamıştı. Hazreti Ali de "Yâ Resûlallah, şu buyurduğun hal benim hakkımda tahakkuk edince o, sabredilecek şeylerden delîl, beşaret ve kerâmet sayılacak şeylerden almış olur." diye cevap vermiştir.

Hazreti Ali, Irak'a giderken, Abdullah bin Selâm (radıyallahü anh) O'nun ziyâretine gelmiş: "Yâ Ali, Irak'a gitme, korkarım ki, orada vücuduna bir kılıç ağzı isâbet eder" demiş, Hazreti Ali de: "Evet! Allaha yemîn ederim ki, bunu bana Resûlullah haber vermiştir" diye mukâbelede bulunmuştu. Ebü'l-Esved diyor ki: "Ben, o gündeki gibi böyle nefsine bir kötülük geleceğini haber veren bir muhârib görmedim.

Hazreti Ali vahy kâtiblerindendi. Peygamberin mektûblarını da yazardı. Hudeybiye anlaşmasını da o yazmıştı. Resûlullah (aleyhisselâm) Eshâb-ı kiram arasında iki defa kardeşlik akd edilmesini buyurdukları halde, hiç birinde Hazreti Ali ile, bir başkası arasında akd buyurmayınca, Hazreti Ali'nin "Beni unuttunuz mu?" suâline Peygamberimiz "Sen, dünyâda ve ahirette benim kardeşimsin" buyurdu.

Hazreti Ali, âlîcenâbtı (cömertti), doğru söylerdi. İlmin menbaı, kaynağı sayılırdı. Dindarları, müttekîleri severdi. Fakirlere yardım ederdi. Hazreti Fâtıma ile evlenmiş ve Peygamber (aleyhisselâm) efendimize damat olmuştur. Hazreti Fâtıma'dan, Hasan, Hüseyin ve Ümmü Gülsüm (radıyallahü anh) isimlerinde üç evlâdı olmuştur.

Resûlullah (aleyhisselâm), Hazreti Ali ile Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'i (radıyallahü anh) mübârek abaları ile örterek: "İşte, benim Ehl-i beytim bunlardır. Yâ Rabbi, bunlardan kötülüğü kaldır ve hepsini temiz eyle!" buyurdukları bildirilmiştir. İşte bu

Ehl-i beyt, “Âl-i Nebî” namıyla, kıyâmete kadar her mü’min tarafından, her namaz ve duâda yâd olunurlar. Hazreti Ali, fevkalâde belîğ, fasîh konuşurdu. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm)’den sonra Aliyyü’l-Murtazâ derecesinde belîğ hutbe tertip ve irâd eden bir zât görülmemiştir. Arap lisânının ilk kaidelerini koyan zât da Hazreti Ali’dir. Bir gün Kur’ân-ı kerîm’in yanlış okunduğunu duymuş, bunun üzerine Arap gramerinin ana hatlarını ortaya koyarak buna mâni olmuştu. Zamanının en kudretli hatîblerinden biri idi. Her nutku bir şaheserdir. İslâmiyetin yayılmasında görülen hizmeti büyüktür. Bu vazîfeyi herkesten fazla muvaffakiyetle ifâ ederdi.

Kur’ân-ı kerîm lisânına herkesten daha ziyâde âşinâ idi. Kur’ân-ı kerîm’in belâgatine, i’câzına, hakîkatlerine herkesten daha ziyâde vâkıftı. Resûl-i Ekrem’den yayılan feyizlerin nûrlarına en evvel kavuşmuş olan Hazreti Ali’nin nezîh rûhu idi. Onun en büyük bir müfessir olduğunda kimse şüphe etmezdi. Hâsılı Hazreti Ali’nin Kur’ân-ı kerîme büyük bir vukûfiyeti vardı. Hattâ bir gün hutbe irâd ederken cemâate hitaben: “Sorunuz! Bana ne sorar iseniz, size cevâbını veririm. Kitâbullah’dan bana sorunuz. Vallahi bir âyet yoktur ki, ben onun gecede mi, gündüzde mi kırda mı, dağda mı, nâzil olduğunu bilmiyeyim!..” diye buyurmuştu. Bu sebepten, hakkında birçok rivâyet olup anlaşılması güç mes’elerde, onun rivâyeti tercih edilmiştir. Hacc-ı Ekber’in, “Kurban Bayramı” olduğuna dâir olan rivâyeti, bunlardan biridir. Hazreti Ali, Ehl-i beytten olması sebebiyle, Peygamber efendimizin sünnetine herkesten daha fazla vâkıf idi. Bu husûsta herkesin müracaat kapısı idi. Kendisinden 586 hadîs-i şerîf bildirilmiştir. Bunlardan 20 tanesi, hem Sahîh-i Buhârî’de, hem de Sahîh-i Müslimde vardır. Bundan başka 9 hadîs-i şerîf Buhârî’de, 15 hadîs-i şerîf Müslim’de tamamı da Ahmed bin Hanbel’in “Müsned” adlı kitabında vardır.

Hazreti Ali, Eshâb-ı kiramın en büyük fıkıh âlimlerinden idi. Halledilemeyen konular ona havale edilirdi. Peygamber efendimiz onu Yemen’e kadı olarak gönderdi. “Yâ Resûlallah! Ben âlim değilim, Kâdılık ahkâmını bilmem” dedi. Mübârek elini göğsüne koyup: “Yâ Rabbi! Kalbine hidâyet, diline doğruluk ver.” diye duâ buyurdu. Hazreti Ali buyuruyor ki, bundan sonra ben asla iki kimse arasında hüküm vermekten şüpheye düşmedim. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) “Yâ Ali! Benim deveme binip Yemen’e git. Falan dağdaki tepeye geldiğin zaman üzerine çık. Halkın seni karşıladıklarını göreceksin. O zaman (Ey taşlar, ey ağaçlar! Allahın Resûlü size selâm ediyor, diye söyle)” buyurdu. Hazreti Ali oraya gidip selâmı tebliğ edince, yeryüzünde bir gürültü, uğultu koptu. Taşlar ve ağaçlar Resûl-i Ekrem’in selâmına: “Salât ve selâm, Allah’ın Resûlünün üzerine olsun” diye cevap verdiler. O tepede bulunanlar, bu hali görünce, hepsi birden îmân ettiler.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) vefât edince, O yıkayıp kefenledi. Bu son mübârek vazîfe, ona nasîb oldu. Definden sonra, halife seçilen Ebû Bekir’e (radıyallahü anh) bîat edip, ona devlet işlerinde yardımcı oldu ve kadılık (hâkimlik) görevlerinde bulundu. Hazreti Ömer’in halifeliğine de bîat edip, halifenin danışmanı ve hâkimliğini yaptı. Hatta Hazreti Ömer buyurdu ki: “Şayet Hazreti Ali olmasaydı, Ömer helak olurdu.” Hazreti Osman’ın da halifeliğine bîat edip, hilâfet işlerinde onun vezirliğini yaptı. Hazreti Osman’ın şehîd olmasından evvel, gerek kendisi ve gerekse oğulları ile birlikte Hazreti Osman’ı korumak için gerekli tedbirleri almıştır. Hazreti Osman’ın şehâdetini duyunca da oğullarının yüzüne karşı: “Siz yaşarken onun şehîd düşmesine nasıl imkân bıraktınız?” diye büyük bir teessürle hitap etmiştir.

Hazreti Ali, mâni olmaya çalıştığı halde bir türlü önüne geçemediği elim şehâdet vak’ası üzerine Hicrî 35 yılının zilhicce ayında, Medine-i Münevvere’de, halife seçildi. Halife olmasında hiç bir itiraz olmadığından icmâ-ı ümmet ile hilâfet makamına geldi. Hazreti Osman zamanında fitne, yahudîler tarafından başlatılmış ve halîfenin şehîd edilmesine kadar varmıştı. Hazreti Ali’nin hilâfeti zamanında da devam etti. Hazreti Osman’ı şehîd edenlerin cezalandırılması husûsunda Eshâb-ı kiram arasında üç ayrı ictihâd oldu. Sahâbîlerden bir kısmı, tarafsız kalmayı. Hazreti Talha, Hazreti Zübeyr, Hazreti Âişe ve Şam’da bulunan Hazreti Muâviye, suçluların hemen cezalandırılmasını; Hazreti Ali ise, bu husûsta acele edilmemesini, adâletin tatbikinde dikkatli ve tedbirli hareket edilmesini ve başka bir fitneye sebep olmaması için, suçluların, ortalığın durulmasından sonra cezalandırılmasını ictihâd etmişlerdi.

Hazreti Ali suçluları hemen cezalandırmayınca, Talha ve Zübeyr (radıyallahü anh) ile Âişe (radıyallahü anha) Basra’ya gittiler. Hatife, onlarla anlaşmak üzere, Basra’ya yola çıktı. Medine’den ayrılırken, Abdullah İbni Sebe’ye, Medine’de kalmasını emretti. İslâm birliğini bozmaya çalışan ve Hazreti Osman’ın şehîd olmasına sebep olan bütün bu fitnelerin başı olan İbni Sebe, halifenin emrini dinlemedi. Kendi komiteci arkadaşlarıyla gizli toplantı yapıp, halîfeye gözükmeden Basra’ya gitmeye, geceleyin gizlice iki taraftan birine saldırarak, iki tarafı muharebeye tutuşturmaya karar verdiler. Hazreti Ali, Basra’ya yakın bir yerde ordugâh kurdular. Elçi

gönderip, Aişe (radıyallahü anha)'nın ictihâdında olan Basralılarla anlaştılar. Her iki taraf, anlaşma oldu diye rahatça uykuya varınca, Abdullah bin Sebe, yahudisi, gece karanlığında grubu ile birlikte Basralılar üzerine saldırdı. Gece karanlığında kimse ne olduğunu anlayamadı. Ortalık kızıştı ve savaş başladı. Üç gün süren savaş sonunda, iki taraftan onbin kişi şehîd düştüler. "Cemel (Deve) vak'ası" olarak bilinen bu hâdisede Âişe-i Sıddîka (radıyallahü anha) esîr alınınca, Hazreti Ali hürmet ve ikram edip, kendi askerleri arasında bulunan kardeşi Muhammed bin Ebî Bekir ile Medine'ye gönderdi. Hazreti Ali bu vak'adan sonra, Basra'ya bir vâli tayin ederek oradan ayrıldı. Bir daha Medine'ye dönmeyip, Kûfe'ye gitti. İslâm devletinin merkezini de, Kûfe olarak tesbit etti.

Cemel vak'asından bir sene sonra Sıffîn denilen yerde Hazreti Muâviye'nin ordusu ile yüz günde doksan meydan muharebesi yaptı. Askerlerinden yirmibeşbin, karşı taraftan kırkbeşbin kişi şehîd oldu. Karşı taraftan gelen sulh teklifini kabûl edince, ordusundan yedibin kişi ayrıldı. Bunlara "Hârici" denildi. Bunların üzerine yürüyüp, perişan etti.

Hicretin kırkıncı yılının Ramazan-ı şerîf ayının onyedinci Cuma günü sabah namazına giderken İbni Mülcem adlı bir harici tarafından başına zehirli bir kılıçla vurularak yaralandı. İki gün sonra altmışüç yaşında iken, şehîd oldu. Techîz ve tekfîni, oğlu Hazreti Hasan tarafından yapılmış ve namazı eda olunduktan sonra Kûfe'nin kabristanı sayılan Necef'e defn edilmiştir.

Amr İbni zi-Mürr el-Hemadânî şöyle rivâyet ediyor: Hazreti Ali, Kûfe'de kılıç darbesini aldıktan sonra huzûruna girdim. Başını birşey ile sarmıştı. Dedim ki: "Ey mü'minlerin emiri! Yarayı bana gösterir misin? Hemen sargıyı açtı. Baktım. Birşey yok, hafif bir yaradan ibâret, dedim. Hazreti Ali: "Evet sizden ayrılmaktayım" dedi. Kerîmesi Ümmü Gülsüm perde arkasından ağlamaya başlamıştı. Hazreti Ali: "Kızım sükut et! Eğer benim gördüklerimi görecek olsan ağlamazsın" dedi. "Yâ Emîr-el-Mü'mimîn, ne görüyorsun?" diye sordum. Buyurdu ki: "İşte bunlar melelekler ile nebîler cemâati; işte bu da Muhammed aleyhisselâm! Yâ Ali, müjde sana, teveccüh etmekte bulunduğun hâl, şu içinde bulunduğun halden daha hayırlıdır, diye buyuruyor."

Halifeliği devrinde zuhur eden fesatçılarla mücadelede bulunduğundan, beş sene süren hilafet zamanlarında sükun ve huzûr bulamamış, hükümet idâresinde Hazreti Ömer'in yolunu tutmuştur. Memurları murâkabe eder, her işin emniyet ve istikamet dairesinde yapılmasını ister, halka karşı şefkat gösterirdi. Yoksulları Beyt-ül-mâldan geçindirirdi. Her tarafta askeri birer merkez vücuda getirdi. Beyt-ül-mâlı muhafaza yolunda gerekli teşkilâtı kurdu. Hazreti Ali'nin İslâmiyetin yayılmasındaki hizmeti büyüktür.

Hazreti Ali, buğday benizli, orta boylu, uzun gerdanlı, güler yüzlü, iri ve siyah gözlü, geniş göğüslü, iri yapılı idi. Sakalı sık idi. Sakalını muharebe zamanlarında sünnet olandan fazla uzatır ve omuzlarına kadar yayılırdı. Son zamanlarında saçı ve sakalı pamuk gibi beyaz olmuştu. Hem ilim, hem de amel bakımından en yüksek derecede olduğu halde, Allah korkusundan hemen her gün ağlardı. Güzel ahlâkın canlı bir timsali idi. Çok hadîs-i şerîf ile övüldü. Hazreti Ali hakkında söylenmiş hadîs-i şeriflerden ba'zıları:

"Allahü teâlâ bana dört kişiyi sevmemi emretti. Ben de onları seviyorum." Bunlar kimlerdir? denildikte, "Ali onlardandır. Ali onlardandır. Ali onlardandır ve Ebû Zer, Mikdat ve Selmân'dır."

"Ali, dünyâda da, âhirette de benim kardeşimdir."

"Ali, Cennette sabah yıldızı gibi parlar."

"Ben ilmin şehriyim, o şehrin kapısı Ali'dir."

"Ali bendendir, ben de ondanım, Onu bütün mü'minler sever."

"Ali'ye bakmak ibâdettir. Ali'yi inciten beni incitmiş gibidir."

"Kadınların en iyisini, erkeklerin en iyisine verdim."

"Kızım Fâtıma'yı Ali'ye vermeyi, Rabbim bana emr eyledi. Allahü teâlâ her peygamberin sülâlesini kendinden, benim sülâlemi de Ali'den yaratmıştır.

"Ali, kıyâmet günü benim yanımdadır. Havuz ve kevser yanında benimledir. Sırat üzerinde benimledir. Cennette benimledir. Allahü teâlâyı görürken benimledir."

"Münâfıkların kalbinde dört kimsenin muhabbeti toplanmaz: Ebû Bekir, Ömer, Osman ve Ali (radıyallahü anh)"

"Îmânın alâmetleri vardır: Birinci alâmeti Ali'yi sevmektir. Ali iyilerin rehberidir. Ona yardım edene, yardım edilir. Ona sıkıntı vermeye uğraşanın kendisi perişan olur. Cennet üç kimseye âşıktır. Ali'ye, Selmân'a ve Ammâr'a."

"Ehl-i beytim, Nûh aleyhisselâmın gemisi gibidir. Onlara tabi' olan selâmet bulur. Olmayan helak olur."

Hazreti Ali’nin (radıyallahü anh) Peygamberimizden (aleyhisselâm) rivâyet ettiği bazı hadîs-i şerîfler şunlardır:

“Günah işleyen biri pişman olur, abdest alıp namaz kılar ve günahı için istiğfar ederse (bağışlanmasını dilerse), Allahü teâlâ o günahı elbette affeder. Çünkü Allahü teâlâ, Nisa sûresi 109. âyetinde: (Biri günah işler veya kendine zulm eder, sonra, pişman olup, Allahü teâlâ’ya istiğfar ederse, Allahü teâlâ’yı çok merhametli ve af ve mağfiret edici bulur) buyurmaktadır.”

“Üzerinde farz borcu olan kimse, kazasını kılmadan nafile kılarsa, boş yere zahmet çekmiş olur. Bu kimse kazasını ödemedikçe, Allahü teâlâ, onun nafile namazlarını kabûl etmez.”

Eshâb-ı kiram birbirlerini çok severlerdi.

Bir gün Ebû Bekir Sıddîk (radıyallahü anh) Resûlullah’ın (aleyhisselâm) evine geldi. İçeri gireceği sırada, Ali bin Ebî Talib (radıyallahü anh) da geldi. Hazreti Ebû Bekir:

(Geri çekilip) Yâ Ali! Sen buyur, gir dedi. O da cevap verip, aralarında, aşağıdaki uzun konuşma oldu:

Hazreti Ali: -Yâ Ebâ Bekir! Sen önce gir ki, her iyilikte önde olan, her hayırlı işte ileri olan, herkesi geçen sensin.

Hazreti Ebû Bekir: -Sen, önce gir yâ Ali! Resûlullah’a daha yakın sensin.

Hazreti Ali: Ben senin önüne nasıl geçerim. Çünkü Resûlullah’tan işittim. “Ümmetimden Ebû Bekir’den daha üstün bir kimsenin üzerine güneş doğmadı” buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir: Ben, senin önüne nasıl geçebilirim ki, Resûlullah (aleyhisselâm) kızı Fâtımat-üz-Zehrâ’yı sana verdiği gün “Kadınların en iyisini, erkeklerin en iyisine verdim”buyurdu.

Hazreti Ali: Ben senin önüne geçemem. Çünkü, Resûlullah (aleyhisselâm) “İbrâhîm aleyhisselâmı görmek isteyen Ebû Bekir’in yüzüne baksın”, buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir: -Senin önüne geçemem. Çünkü Resûlullah (aleyhisselâm) “Âdem aleyhisselâmın hilm sıfatını ve Yûsuf aleyhisselâmın güzel ahlâkını, görmek isteyen Ali Mürtezâ’ya baksın” buyurdu.

Hazreti Ali: -Senin önünden giremem. Çünkü, Resûlullah (aleyhisselâm) “Yâ Rabbi! Beni en çok seven ve Eshâbımın en iyisi kimdir?” dedi. Cenâb-ı Hak: “Yâ Muhammed (aleyhisselâm) Ebû Bekir Sıddîktır” buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir: Ben, senin önüne geçemem!
Resûl (aleyhisselâm) Hayber’de: “Yarın sancağı öyle bir kimseye veririm ki, Allahü teâlâ Onu sever. Ben de, Onu çok severim.”buyurdu.

Hazreti Ali: -Senin önünden geçemem çünkü, Resûl aleyhisselâm “Cennetin kapıları üzerinde “Ebû Bekir Habîbullah” yazılıdır buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir: -Senin önüne nasıl geçebilirim? Çünkü, Resûl aleyhisselâm Hayber gazâsında, bayrağı sana verip, “Bu bayrak Melik-i Galibin Ali bin Ebî Tâlib’e hediyesidir.” buyurdu.

Hazreti Ali: -Senin önüne nasıl geçebilirim. Çünkü, Resûl aleyhisselâm: “Yâ Ebâ Bekir! Sen benim, gören gözüm ve bilen gönlüm yerindesin!” buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir: -Senin önüne geçemem. Çünkü, Resûl aleyhisselâm buyurdu ki: “Kıyâmet günü, Ali Cennet hayvanlarından birine binmiş olarak gelir. Cenâb-ı Hak buyurur ki: Yâ Muhammed aleyhisselâm! Senin baban İbrâhîm Halîl, ne güzel babadır. Senin kardeşin Ali bin Ebî Tâlib ne güzel kardeştir.”

Hazreti Ali: -Senin önüne geçemem! Çünkü, Resûl aleyhisselâm buyurdu ki: “Kıyâmet günü, Cennet Meleklerinin reîsi olan Rıdvan adındaki Melek Cennete girer. Cennetin anahtarını getirir. Bana verir. Sonra Cebrâil (aleyhisselâm) gelip, Yâ Muhammed! Cennetin ve Cehennemin anahtarlarını, Ebû Bekir Sıddîk’a ver. Ebû Bekir, istediğini Cennete, dilediğini Cehenneme göndersin der.”

Hazreti Ebû Bekir: -Senin önünden giremem. Çünkü, Resûl aleyhisselâm buyurdu ki: “Ali kıyâmet günü benim yanımdadır. Havz ve kevser yanında, benimledir. Sırat üzerinde benimledir. Cennette, benimledir. Allahü teâlâyı görürken, benimledir.”

Hazreti Ali: -Senden önce giremem. Çünkü Resûl aleyhisselâm “Ebû Bekir’in imânı, bütün mü’minlerin imânları yekûnu iletartılsa, Ebû Bekir’in imânı ağır gelir.” buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir: -Senin önüne nasıl geçebilirim? Çünkü Resûl aleyhisselâm “Ben ilmin şehriyim. Ali bunun kapısıdır.” buyurdu.

Hazreti Ali: -Senin önünden nasıl yürüyebilirim? Çünkü Resûl aleyhisselâm “Ben sâdıklığın şehriyim. Ebû Bekir, bunun kapısıdır.” buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir: -Senin önüne geçemem! Çünkü Resûl aleyhisselâm buyurdu ki: “Kıyâmet günü, Ali bir güzel ata bindirilir. Görenler acaba, bu hangi Peygamberdir? derler. Allahü teâlâ, bu Ali bin Ebî Tâlib’tir buyurur.”

Hazreti Ali: -Senin önünden gidemem! Çünkü Resûl aleyhisselâm “Ben ve Ebû Bekir, bir topraktanız. Tekrar bir olacağız” buyurdu.

Hazreti Ebû Bekir: -Senin önünden gidemem! Çünkü Resûl aleyhisselâm buyurdu ki: “Allahü teâlâ, ey Cennet! Senin dört köşeni, dört kimse ile bezerim. Biri, Peygamberlerin üstünü Muhammed’dir. (aleyhisselâm). Biri, Allah’dan korkanların üstünü Ali’dir. Üçüncüsü, kadınların üstünü, Fâtımat-üz-Zehrâ’dır. Dördüncü köşesindeki de temizlerin üstünü Hasan ve Hüseyin’dir.”

Hazreti Ali: -Senin önünden nasıl girebilirim? Çünkü, Resûl aleyhisselâm buyurdu ki: “Sekiz Cennetten şöyle ses gelir: Ey Ebû Bekir! Sevdiklerinle birlikte gel. Hepiniz, Cennete girin!”

Hazreti Ebû Bekir -Senin önünden gidemem! Çünkü, Resûl aleyhisselâm: “Ben bir ağaca benzerim. Fâtıma bunun kökü, Ali, gövdesi, Hasan ve Hüseyin, meyvesidir.”buyurdu.

Hazreti Ali: -Senin önüne geçemem! Çünkü, Resûl aleyhisselâm buyurdu ki: “Allahü teâlâ, Ebû Bekir’in bütün kusurlarını af etsin. Çünkü O, kızı Âişe’yi bana verdi. Hicrette bana yardımcı oldu. Bilâl-i Habeşî’yi, benim için alıp âzâd etti.”

Resûlullah’ın (aleyhisselâm) bu iki sevgilisi, kapıda böyle konuşurlarken, kendileri içeriden dinliyordu. Hazreti Ali’nin sözünü kesip içeriden buyurdu ki: “Ey kardeşlerim Ebû Bekir ve Ali! (radıyallahü anh) artık içeri girin! Cebrâil aleyhisselâm gelip dedi ki, yerdeki ve yedi kat göklerdeki melekler sizi dinlemektedir. Kıyâmete kadar birbirinizi övseniz, Allahü teâlâ yanındaki kıymetinizi anlatamazsınız” ikisi bir birine sarılıp, birlikte Resûlullah’ın (aleyhisselâm) huzûruna girdiler. Resûlullah efendimiz:

- “Allahü teâlâ, ikinize de yüzbinlerle rahmet etsin, ikinizi sevenlere de, yüzbinlerle rahmet etsin ve düşmanlarınıza da, yüzbinlerle lanet olsun!” buyurdu. Hazreti Ebû Bekir Sıddîk dedi ki:

“Yâ Resûlallah! Ben, Ali kardeşimin düşmanlarına şefaat etmem, Hazreti Ali de dedi ki: “Yâ Resûlallah! Ben de Ebû Bekir kardeşimin düşmanlarına şefaat etmem ve başını kılıç ile bedeninden ayırırım. Ebû Bekir (radıyallahü anh): Ben, senin düşmanlarına Kevser havzından su vermem, buyurdu: Hazreti Ali de: Ben senin düşmanlarını sırat üzerinden geçirmem, buyurdu.

Hazreti Muâviye, Hazreti Ali Hakkında: “Hazreti Ali son derece âlîcenâb bir insandı. Sözün doğrusunu söyler, her davayı hakkaniyetle hallederdi. Ali (radıyallahü anh), ilim ve hikmetin feyyaz bir kaynağı idi. Kendisi dünyâ ziynetlerinden ve şatafatlarından nefret eder, gecenin karanlığında mescidin mihrabına gelir, düşünür, ibadet eder ve ağlardı. Dindar ve muttaki olanlara, fukara ve muhtaç olanlara yardımı severdi. Şeytan, dünyâ, hiçbir vakit onu aldatamadı,” demiştir.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Hazreti Ali’ye buyurdular ki: “Yâ Ali altıyüzbin koyun mu istersin, yahut altıyüzbin altın mı veyahut altıyüzbin nasîhat mı istersin?” Hazreti Ali dedi ki: “Altıyüzbin nasîhat isterim.” Peygamber aleyhisselâm buyurdu ki: “Şu altı nasîhata uyarsan, altıyüzbin nasîhata uymuş olursun.”

1. “Herkes nafilelerle meşgûl olurken, sen farzları ifâ et. Yani farzlardaki rükünleri, vâcibleri, sünnetleri, müstehabları ifâ et!

2. Herkes dünyâ ile meşgûl olurken, sen Allahü teâlâyı hatırla. Yani din ile meşgûl ol, dine uygun yaşa, dine uygun kazan, dine uygun harca!

3. Herkes birbirinin ayıbını araştırırken, sen kendi ayıplarını ara. Kendi ayıplarınla meşgûl ol!

4. Herkes, dünyâyı imâr ederken, sen dinini imâr et, zînetlendir.

5. Herkes halka yaklaşmak için vâsıta ararken, halkın rızâsını gözetirken, sen Hakkın rızâsını gözet. Allahü teâlâya yaklaştırıcı sebep ve vâsıtaları ara!

6. Herkes çok amel işlerken, sen amelinin çok olmasına değil, ihlâslı olmasına dikkat et!”

Hazreti Ali Sıffîn harbine giderken, yolda susayan askeri için, su bulamayınca, birçoklarının kaldıramadığı bir taşı tek başına kaldırdı, altından leziz su çıktı. İçtiler, aldılar götürdüler. Ali (radıyallahü anh) o taşı yine yerine koydu. Bu hâdisenin geçtiği yerin yakınında bir kilise vardı. O kilisenin rahibi bu hali oradan gördü. Hemen aşağı inip, Hazreti Ali'nin huzûruna geldi. Sen Peygamber misin? diye sordu. "Hayır ben son Peygamber Muhammed bin Abdullah'ın (aleyhisselâm) halîfesiyim" buyurdu. Râhib elini ver ki müslüman olayım dedi. Ali (radıyallahü anh) elini uzattı. Rahib, Allahtan başkasının ibâdete hakkı olmadığına, Muhammed'in (aleyhisselâm) Allahın Resûlü olduğuna ve senin de Resûlün vârisi olduğuna şehâdet ederim dedi. Ali (radıyallahü anh) rahibe: "Sen bu yaşa kadar kendi dinini yaşamışsın. Ne sebeple şimdi bizim dinimize girdin?" diye'sordu. Râhib: "Ey Emîr'ül-mü'minîn, bu kiliseyi, bu taşı kaldıran için yapmışlardır. Biz kitaplarımızda okuyoruz. Âlimlerimizden de duyduk ki, burada bir pınar vardır. Üzerinde bir taş vardır. O taşı Peygamber veya peygamber vârisi kaldırabilir. Senin bu taşı kaldırdığını görünce, arzuma kavuştum ve yıllardır beklediğim şeyi buldum" dedi. Emîr'ül-Mü'minîn bu sözü işitince ağladı. Gözlerinin yaşından sakalı ıslandı. Sonra: "Allahü teâlâ'ya hamd olsun ki, beni unutulmuşlardan değil, kitabında zikr edilenlerden eyledi?" buyurdu.

Hazreti Ali (radıyallahü anh) namaza durunca âlem altüst olsa haberi olmazdı. Derler ki: Bir harbde mübârek ayağına ok gelmiş, demir kısmı kemiğe işlemişti. Bu yüzden okun demirini çekemediler. Cerraha gösterdiler. Cerrah: "Sana aklı gideren, bayıltan ilaç vermeli ki ancak o zaman demir çekilir. Yoksa, bunun ağrısına tahammül edilemez" dedi. Emîr'ül-mü'minîn: "Bayıltıcı ilâca ne lüzum var, biraz sabredin, namaz vakti gelsin, namaza durunca çıkarın" buyurdu. Namaz vakti geldi. Hazreti Ali namaza başladı. Cerrah da Emîr Hazretlerinin mübârek ayağını yarıp demiri çıkardı. Yarayı sardı. Hazreti Ali, namazını bitirince cerraha: "Demiri çıkardın mı?" buyurdu. Cerrah: "Evet çıkardım," dedi. Hazreti Ali: "Hiç farkına varmadım," buyurdu. İbni Mülcem, Hazreti Ali'nin bu hâlini bildiği için, namaza giderken şehîd etmeği tercih etmişti.

Allahü teâlâ, Hazreti Ali için güneşi iki kere batarken geri çevirmiştir. Birisi Resûlullah'ın (aleyhisselâm) zaman-ı şeriflerinde idi. Ümmü Seleme, Esma bint-i Ümeys, Câbir bin Abdullahi'l-Ensârî ve Ebû Saîdi'l-Hudrî (radıyallahü anh) rivâyet ettiler. Peygamber efendimiz, huzûrlarında Hazreti Ali olduğu halde evlerinde idiler. Cebrâil (aleyhisselâm) vahy getirdi. Resûl-i Ekrem vahyin ağırlığından mübârek başını Hazreti Ali'nin dizine koydu. Güneş batıncaya kadar kaldıramadı. Hazreti Ali (radıyallahü anh) namazını oturduğu yerde imâ ile kıldı. Resûl-i Ekrem'i rahatsız etmemek için yerinden kalkmadı. Sultan-ı Kâinat efendimiz vahyin ağırlığından kurtulunca: "Yâ Ali! İkindi namazını kıldın mı?" diye sordular. Hazreti Ali imâ ile kıldım, dedi. Habîbullah güneşe emir buyurdular. Güneş geriye dönerek dağın üzerinde durdu. Hazreti Ali namazını kıldı. Güneş tekrar yerine gitti. Esma bint-i Umeys (radıyallahü anh) diyor ki: "Güneş ikinci defa batarken testere sesi gibi bir ses işitildi."

Resûlullah'tan (aleyhisselâm) sonra Hazreti Ali Bâbil'e giderken Fırat nehrinden geçmek icab etti. İkindi namazı vakti idi. Beraberindekilerin, bir kısmı ile kendileri ikindi namazını kıldılar. Bir kısmı da hayvanlarını sudan geçirmeğe uğraştı. Güneş battı. Bunlar ikindi namazını kılamadılar. Hazreti Ali duâ buyurdu. Hak teâlâ güneşi geriye getirdi. Namazını kılmayanlar selâm verinceye kadar güneş kaldı. Sonra korkunç bir ses çıkararak battı. Hazreti Ali'nin Eshâbı korktular. Tesbih, tehlîl ve istiğfar ettiler.

Birgün Eshâb-ı kiram Resûlullah'dan (aleyhisselâm) Hazreti Ali'yi çok sevmelerinin sebebini sordular. Server-i âlem: "Varın Ali'yi çağırın!" buyurdular. Eshâb-ı kiramdan birisi Hazreti Ali'yi çağırmaya gitti. Habîb-i Ekrem, Hazreti Ali gelmeden Eshâbına: "Ey Eshâbım! Siz birisine iyilik etseniz, o size karşılık olarak kötülük yapsa ne yaparsınız?"buyurdular. Eshâb-ı kiram: "Yine iyilik ederiz" dediler. Resûl-i Ekrem "O kimse yine size kötülük yaparsa ne yaparsınız?" buyurdular. Eshâb-ı kiram: "Tekrar iyilik yaparız," dediler. Resûl-i - Ekrem: "Tekrar size kötülükte bulunursa, ne yaparsınız?" buyurunca "Eshâb-ı kiram başlarını aşağı indirdiler, bir cevâb veremediler.

Hazreti Ali geldi. Resûl-i Ekrem, Hazreti Ali'ye "Yâ Ali! Sen birisine iyilik etsen, o sana kötülük yapsa, sen ne yaparsın!" buyurdular. Hazreti Ali: "İyilik yaparım" dedi.

Resûl-i Ekrem aynı soruyu yedi kere tekrarladı. Hazreti Ali hepsinde: "Yine iyilik yaparım," diye cevap verdi. Sonra ilâve ederek "O kimseye ben iyilik yaptıkça, o bana hep kötülükte bulunsa yine ben ona iyilik yaparım" dedi. Bunun üzerine Eshâb-ı kiram: "Yâ Resûlallah! Hazreti Ali'yi çok sevmenizin sebebini anladık, bu sevgiye lâyık olduğunu gördük" dediler ve Hazreti Ali'ye duâ ettiler.

Resûlullah (aleyhisselâm) bir hadîs-i şerîfte: "Fakirlikle öğünürüm" buyurdu. Hazreti Ali bu hadîs-i şerîfi Habîb-i

Ekrem'den (aleyhisselâm) işitince dünyâya hiç kıymet vermedi. Çok fakîr oldu. Meselâ bugün eline bin altın geçse, bir tanesi ertesi güne kalsın demez, hepsini fakirlere dağıtırdı. Resûl-i Ekrem, Hazreti Ali'ye cömertlerin sultanı mânâsına,"Sultân-ül-Eshıyâ" buyurdular. Bir gün Hazreti Ali, Hazreti Fâtıma'ya: "Evde yiyecek bir şey var mı, çok acıktım" buyurdu. Hazreti Fâtıma evde bir şey olmadığını, yalnız altı akçenin olduğunu söyleyerek: "Bu akçeler ile çarşıdan yiyecek al. Bir de Hasan, Hüseyin meyve istemişlerdi. Biraz da meyve alırsın" dedi. Hazreti Ali altı akçeyi alıp çarşıya çıktı. Yolda giderken bir kimsenin, bir Müslümanın yakasına yapışmış, ya hakkımı ver veya yürü mahkemeye gidelim dediğini, yakasını bırakmadığını gördü. Borçlu adam, bana birkaç gün daha müsâade et, diyorsa da yakasına yapışan: "Hayır ben de sıkıntıdayım, bir saat bile bekleyecek hâlde değilim" diyordu. Hazreti Ali bunların çekişmelerini görünce yanlarına vardı: "Münâkaşanız kaç para içindir?" buyurdu. "Altı akçedir" dediler. Hazreti Ali: (Kendi kendine) "Müslümanı bu sıkıntıdan kurturayım, nasılsa Hazreti Fâtıma'ya bir cevâb bulurum," diye düşündü. Yanındaki altı akçeyi vererek, borçlu müslümanı sıkıntıdan kurtardı. Bir zaman Hazreti Fâtıma'ya ne söyliyeyim diye düşünceye daldı. Sonunda nasıl olsa Hazreti Fâtıma kadınların seyyidesi, Resûlullah'ın kızıdır, bir şey demez, diyerek eli boş eve döndü. Hazreti Hasan ve Hüseyin kapıya koştular. Babalarının meyve getireceğini ümid ediyorlardı. Babalarının ellerini boş görünce ağlamaya başladılar. Hazreti Fâtıma'ya: "Verdiğin altı akçe ile bir müslümanı hapisten kurtardım," buyurdu. Hazreti Fâtıma: "Çok iyi yaptın, elhamdülillah, bir müslümanı hapisten kurtarmışsın. Hak teâlâ bize kâfidir," dedi. Fakat, mübârek hâtır-ı şerifleri biraz mahzûn oldu. Hazreti Ali üzüntüsünü sezip, iki oğlunun da ağladıklarını görünce gönlünde bir kırıklık hissetti. Bu elem ile dışarı çıktı. "Bari gidip Resûlullah'ın (aleyhisselâm) mübârek yüzünü göreyim de, bu üzüntüden kurtulayım" diye düşündü. Zira Resûlullah'ın (aleyhisselâm) mübârek yüzüne bakan kimsenin her üzüntüsü gittiği gibi, kalbinde sürûr ve safa hâsıl olurdu. Bunun için Hazreti Ali, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) tesiri katı ve çabuk bir ilaç gibi olan mübârek ayaklarının tozuna yüz sürmeye gitti. Yolda bir kimse gördü. Elinde besili bir deve vardı. Hazreti Ali'ye: "Ey yiğit! Bu deveyi satıyorum, alır mısın?" dedi. Hazreti Ali "Şimdi param yoktur" dedi. O şahıs: "Sana veresiye veririm" dedi. Hazreti Ali "Kaça veriyorsun?" buyurdu. O şahıs "Yüz akçeye veririm", dedi. Hazreti Ali "Kabûl ettim," dedi. O şahıs da "Peki ben de kabûl ettim," dedi. Deveyi, Hazreti Ali'ye teslim etti. Hazreti Ali deveyi almış, biraz gitmişti. Bir adama rastladı. Hazreti Ali'ye: "Bu deveyi bana satar mısın?" dedi. Hazreti Ali "Evet satarım" buyurdu. O kimse: "Üçyüz akçeye bana verir misin?" dedi. Hazreti Ali: "Olur veririm," dedi.

Deveyi o şahsa sattı. Üçyüz akçeyi peşin alınca doğru çarşıya gitti. Yiyecek ve meyveler aldı. Evine girince çocuklar sevindiler. Babalarının getirdiği yiyecek ve meyveleri yemeğe koyuldular. Fatimat-üz-Zehrâ (radıyallahü anha) Hazreti Ali'den bu yiyecekleri nereden aldığını sordu. Hazreti Ali mes'eleyi anlattı. Yemeklerini yiyip Allahü teâlâ'ya hamd ü sena ettikten sonra Hazreti Ali, Hazreti Fâtıma'ya: "Ben, Resûl-i Ekrem'in sohbetine gidiyorum" diyerek evden çıktı. Yolda Resûl-i Ekrem'e, yanında Eshâb-ı kiram oldukları hâlde, rastladı. Meğer Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm), Hazreti Ali ve Fâtıma'yı görmeğe geliyorlarmış.

Resûlullah (aleyhisselâm) "Yâ Ali! Deveyi kimden alıp, kime sattın?" buyurdu. Hazreti Ali "Allah ve Resûlü bilir," dedi. Resûl-i Ekrem: "Yâ Ali! Sana deveyi satan Cebrâil aleyhisselâm, satın alan da, İsrâfil aleyhisselâm idi. Deve de Cennet develerinden idi" O müslümanı sıkıntıdan kurtardığın için Hak teâlâ dünyâda bire elli hasene (sevâb)verdi. Âhirette vereceğinin hesabını ise kendisinden başka kimse bilmez" buyurdu.

Hikmetli, ibretlerle dolu sözleri çoktur. Kalblere tesir eden kıymetli sözlerinden bazıları şunlardır: Buyurdu ki: "Kişi dili altında saklıdır. Konuşturunuz kıymetinden neler kaybettiğini anlarsınız." "Dünya bir cifedir, leştir. Ondan birşey isteyen köpeklerle dalaşmaya dayanıklı olmalı." "Allahü teâlâya yemîn ederim ki, beni yalnız mü'min sever ve bana yalnız münâfık buğz eder."

"İnsanın yaşlanıp Rabbini bildikten sonra ölmesi, küçükken ölüp, hesapsız Cennete girmesinden daha hayırlıdır."

"Kul ümidini yalnız Rabbine bağlamalı ve yalnız günahları kendini korkutmalıdır." "İnsanlar arasında, Allah'ı en iyi bilen, onu çok sevendir, tam ta'zîm, edendir."

"Sizin için korktuğum şeylerin en başında, nefsinin hevasına uymak ve uzun emelli olmak gelir. Birincisi hak yoldan alı kor. İkincisi ise âhireti unutturur."

"Takvâ, hataya devamı bırakmak, aldanmamaktır."

"Kalbler kablara benzer. Hayırlı olan, hayırla dolu olanıdır."

"İlimsiz yapılan ibâdette, anlayış vermiyen ilimde, tefekküre götürmiyen Kur'ân-ı kerîm okumakta hayır yoktur."

“Bana bir harf öğretenin kölesi olurum.”

Vefâtında, son sözü “Lâ ilahe illallah Muhammedün resûlullah” oldu.

“Müslümanların hayırlısı, müslümanlara yardım eden ve faydalı olandır.”

“İyilik bilmez birisi de olsa, sen iyilik yap! Zira o, mukabilinde teşekkür edene yapılan iyilikten mîzânda daha ağır basar.”

“Arkadaşlarımdan bir grup toplayıp kendilerine bir ziyâfet vermem, benim için bir köle azad etmekten daha sevimlidir.”

“Kendinize Allah yolunda kardeşler edininiz. Çünkü onlar dünya için de, ahiret için de lâzımdır. Cehennem ehlinin “Artık bizim için, ne şefaatçiler, ne de candan bir dost yok.” (Şuarâ, 100-101) sözlerini işitmiyor musunuz? Hadîs-i şerîfte de şöyle gelmiştir: “Bir kul, Allah yolunda yeni bir kardeş edindi mi, Allahü teâlâ da Cennette onun için bir derece ihdas eder.”

“İleride öyle zamanlar gelecek ki, kıtal ve zulümsüz hükümdârlık etmeğe yol bulunmayacak; çılgınlık ve cimrilik etmeden zengin olmak mümkün olmayacak; kişilerin arzularına uymadıkça da insanlarla sohbet etmek mümkün olmayacak. Bu zamana kim yetişecek olur da sohbet ve metanet gösterir ve kendisini korursa, Allahü teâlâ ona elli sıddîk sevâbı verir.”

“Ahîr zamanda bir mü’min, halk arasında adını unutturmadıkça rahat edemeyecektir.” “Sizin hayırlılarınız, günahına gerçekten çok tövbe edenlerdir.”

“Her kim kötüyü yasaklar, fâsıka kızar ve Allah’ın yasaklarının hududu çiğnendiği zaman öfkelenirse, Allahü teâlâ da o kulunun lehine öfkelenir.”

“Öyle zamanlar gelecek ki münkeri inkâr edenlerin sayısı insanların onda birinden az olacaktır. Sonra bunlar da gider ve artık kötüyü yasaklayan tek kimse bulunmaz.”

“Her fenâlıktan uzak kalmanın yolu, dili tutmaktır.”

“Hayra niyet edince acele et ki, nefsin seni yenip de caydırmasın.”

“Dünya hayatı kimseye bâki değildir. Şiddeti de ni’meti de geçicidir.”

“İki şey aklı ve tedbiri bozar. Biri acele etmek, biri de olmayacak şeyi istemek.”

“Akıl gibi mal, iyi huy gibi dost, edep gibi miras, ilim gibi şeref olmaz.”

“Danışmadan (istişâre etmeden) doğruya ulaşılamaz.”

“Tembellik insanı vaktinden önce yıpratır.”

“Öksüzü ağlatmak zulümdür.”

---

1) Üsûd-ül-gâbe, cild-4, sh. 91

2) El-İsâbe, cild-2, sh. 506

3) Târih-i Bağdâd, cild-1, sh. 133

4) Tarîh-ül-hülefâ, sh. 166

5) Tezkiret-ül-Huffâz, cild-1, sh. 10

6) Hulâsatü Tezhib-il-Kemâl sh. 232

7) Şecerât-üz-Zeheb cild-1, sh. 49

8) Tabakât-ü İbnisa’d cild-3, sh. 11

9) Tabakât-ül-Kurrâ Libnü’l-Cezerî, cild-1, sh. 546

10) Tabakât-üş-Şirâzî sh. 41

11) Tabakât-ül-Kurrâ li’z-Zeheb, cild-1, sh. 30

12) El-İber cild-1, sh. 46

13) En-nücûm-üz-zâhire, cild-1, sh. 119

14) Tabakât-ül-huffâz, cild-1, sh. 5

15) Ravzât-üs-safa cild-2, sh. 135

16) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 61

17) El-İstiâb cild-3, sh. 26

18) Miftâh-un-necât sh. 48

19) İzâlet-ül-hafâ cild-1, sh. 254

20) Tam İlmihâl, Se’âdet-i Ebediyye sh. 984

21) Eshâb-ı Kirâm sh. 311

22) Savâik-ul-Muhrikâ sh. 115

HAZRETİ ABDURRAHMÂN BİN AVF

Eshâb-ı Kirâmın büyüklerinden ve Cennetle müjdelenen on kişiden biri. Adı, Abdurrahmân bin Avf bin Abd-i Avf bin Hars bin Zühre bin Kusey’dir. Soyu, yedinci dedesi Kilâb bin Mürre’de Resûlullah efendimiz ile birleşmektedir. Künyesi Ebû Muhammed’dir. İslâmiyetten önce adı Abd-i Amr, bir rivâyette de Abdul-ka’be veya Abdülhâris olup, İslama geldiğinde Peygamber efendimiz tarafından ismi değiştirilip “Abdurrahmân” olmuştur. Babası Avf, Cahiliye devrinde Gamisâ adındaki yerde Fâkih bin Mugîre ve Affân bin Ebi’l-Âs ile beraber Cüzeyme kabilesi tarafından katl edilmiştir. Annesi

Şifâ binti Avfdır. Hazreti Ebû Bekir, Osman, Talha ve Zübeyir (radıyallahü anhüm) hazretlerinin anneleri ile birlikte müslüman olmuştu. Kardeşlerinden Esved ve Abdullah da müslüman olmakla şereflenmişlerdir. Birçok defa evlenmiştir. Yedisi kız, yirmibiri erkek olmak üzere yirmisekiz çocuğu olmuştur. Erkek çocuklarından bazılarının isimleri, Muhammed, İbrâhim, Hameyd, Zeyd, Ebû Seleme, Mus'ab, Süheyl, Osman, Ömer, Misver'dir. Bunlardan İbrâhim, Muhammed, Hameyd ve Zeyd'in annesi Ümmü Gülsüm'dür. Ebû Seleme'nin annesi ise Tümadır'dır. Oğlu İbrâhîm, Resûlullah efendimizle görüşmek şerefine kavuşmuştur.

Hicretten 44 sene önce (m. 580) yılında doğdu ve Hicretten 31 sene sonra (M. 653) Medine'de vefât etti. Hazreti Ebû Bekir'in teşviki ile, O'nun tavsiyesine uyarak en önce îmân edenlerin beşincisidir. Mekke'de iken ticâret yapardı. Hazreti Abdurrahmân İslâmiyeti kabûl edince diğer müslümanlar gibi eziyyet ve işkencelere maruz kaldı. Böylece vatanını terk ile hicrete mecbûr oldu. Habeşistana hicret eden müslümanlarla beraber bu memlekete gitti. Çok geçmeden Peygamber efendimizin Medine-i münevvereye hicretinden sonra Medine'ye gelerek Resûlullaha katıldı.

Hazreti Abdurrahmân bütün harplerde bulundu. Bedir'de kahramanlıkları çok oldu. Hazreti Abdurrahmân bin Avf, Bedir harbinde şahit olduğu bir hadîseyi şöyle anlatıyor: "Bedir'de harp saflarında durup sağıma soluma baktığım zaman Ensâr'dan iki genç delikanlı gözüme iliști. Bunlardan en kuvvetli ve vurucu olanı ile bulunmak istedim. Bu iki gençten biri beni gözü ile süzdü sonra bana dönerek: "Ey amca! Ebû Cehil'i tanır mısın?" diye sordu. Ben de: "Evet tanırım" dedim ve "Ey kardeşimin oğlu, Ebû Cehil'i ne yapacaksın?" diye sordum. O da "Bana haber verildiğine göre, Ebû Cehil Resûlullah'a sövermiş. Allah'a yemîn ederim ki onu bir görürsem, öldürünceye veya kendim ölünceye kadar asla ondan ayrılmayacağım." dedi. Bir gencin heyecan halinde söylediği kat'i bu söze doğrusu hayret ettim."

Bu iki gençten diğeri de beni gözden geçirerek diğerinin söylediği gibi söyledi. Bu sırada gözlerim hiç bir tarafa takılmadan ben de Ebû Cehil'i görmüştüm. O, Kureyş" askeri içinde hiç durmadan ileri geri dönüp duruyordu. Ben: "Gençler, öteye beriye telaşla giden şu şahıs, bana o sorup tanımak istediğiniz Ebû Cehil'dir" dedim. Onlar da hemen kılıçlarına sarıldılar ve Ebû Cehil'i öldürünceye kadar kılıç darbesine tuttular. Sonra dönüp Resûlullah'ın huzûruna geldiler. Ve hâdiseyi arz ettiler. Resûlullah (aleyhisselâm): "Ebû Cehil'i hanginiz öldürdü?" diye suâl etti. Bunlardan biri "Ben öldürdüm" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) "Kılıçlarınızı sildiniz mi?" deyince. Onlar da: "Hayır silmedik" diye cevap verdiler. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz, kılıçlarına ne kadar kan bulaştığını ve ne derece derinlikte battığını anlamak için gençlerin kılıçlarını tetkik edip, gözden geçirdi. İltifât ve tebrik ederek: "İkiniz öldürmüşsünüz" buyurdu.

Abdurrahmân bin Avf (radıyallahü anh) Uhud'da iki müşrik öldürdü ve yirmibir yerinden yaralandı. Ayağından aldığı bir yaradan hafif topal kaldı. Ayrıca 12 tane dişi kırıldı. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) onu Medine'de Hazreti Saîd bin Rebîi ile kardeş yapmıştı. Hazreti Saîd o kadar iyi kalbli, cömert bir zât idi ki, bütün mal ve servetini Hazreti Abdurrahmân ile paylaşmak istemişti. Fakat Hazreti Abdurrahmân bunu istememiş ve teşekkür ederek, "Azîz kardeşim, Allah sana ve çoluk çocuğuna bereket ihsân etsin, malını çoğaltsın! Sen bana çarşının yolunu göster ben orada biraz alış veriş ile meşgûl olup ihtiyâçlarımı karşılarım." demişti. Peygamberimiz Hazreti Abdurrahmân'ın böyle söylediğini duyunca, O'na hayır duâ etti. Kaynuka çarşısında ticâret yaparak kısa zamanda çok zengin olmuştu. Buyurdu ki: "Taşa uzansam, o taşın altında ya altına veya gümüşe rastladığımı görürüm."

Hazreti Abdurrahmân bin Avf, Resûlullahın sağlığında Allah yolunda çok mal harcadı. Üç kere malının yarısını verdi. Birinci defa 4000 dirhem, ikincide 40 000 dirhem ve üçüncüde de 40 000 altın sadaka olarak Allah yolunda dağıttı. Uhud savaşı esîrlerinden 30 tanesini azad ettirdi ve her birine 1000 altın dağıttı. Tebük seferi için 500 at ve 500 yüklü deve verdi. Birgün buğday, un ve çeşitli zâhire yüklü yediyüz devesi ile Medine'ye girdiğinde Hazreti Âişe (radıyallahü anha), Resûlullah efendimizin, "Abdurrahmân bin Avf, Cennete diz üstü girer." buyurduğunu bildirince, develerin hepsini yükleriyle birlikte Allah yolunda dağıtacağını söz verip onu şahit tutmuştur. Bedir harbinde bulunup da sağ kalanların her birine, kendi malından 400 dirhem (2 kg. civarında) altın para verilmesini vasıyyet etti. Vasıyyeti hemen yerine getirildi.

Tebük harbinden dönüşte Peygamber efendimiz bir yere gitmişlerdi. O sıra Eshâb-ı kiram, sabah namazı geçiyor diye Abdurrahmân bin Avf'ı imamete geçirdiler. Peygamber efendimiz döndüğü zaman ikinci rekâtte ona uydular ve namazın sonunda "Bir peygamber sâlih bir kimenin arkasında namaz kılmadıkça rûhu kabz olmaz"buyurarak Abdurrahmân bin Avf'ın kıymetini ifâde ettiler.

Hazreti Abdurrahmân, Dûmet-ül-Cendel'e giden orduya Resûlullah'ın emriyle kumandanlık yaptı: Birinci Halife Hazreti Ebû Bekir devrinde Hazreti Abdarrahmân, O'nun en samimi müşavirlerinden idi. Hazreti Ebû Bekir O'na son derece hürmet eder ve her işte onunla istişâre ederdi (danışırdı). Hazreti Ömer'in halifeliği zamanında bir ticâret kervanı gelip, gece Medine'nin dışında kondu. Yorgunluktan hemen uyudular. Halife Ömer, şehri dolaşırken bunları gördü. Abdurrahmân bin Avf'ın (radıyallahü anh) evine gelip, "Bu gece bir kervan gelmiş. Hepsi kâfirdir. Fakat bize sığınmışlar. Eşyaları çoktur ve kıymetlidir. Yabancıların, yolcuların, bunları soymasından korkuyorum. Gel, bunları koruyalım" dedi. Sabaha kadar bekleyip sabah namazında mescide gittiler. İçlerinden bir genç uyumamıştı. Arkalarından gitti. Soruşturup, kendilerine bekçilik eden şahsın halife Ömer olduğunu öğrendi. Gelip arkadaşlarına anlattı. Roma ve İran ordularını perişan eden, binlerce şehir almış olan, adâleti ile meşhûr, yüce halifenin, bu merhamet ve şefkatini görerek İslâmiyetin hak din olduğunu anladılar. Hepsi seve seve müslüman oldu. Hazreti Ömer vefât ederken halifeliğe aday olarak gösterdiği 6 kişiden biri de Abdurrahmân bin Avfdır. Fakat O, kendi hakkından feragat ederek hakem oldu. Hazreti Osman halife seçildi ve önce kendisi bîat etti.

Hazreti Abdurrahmân, Hazreti Osman devrinde son derece sakin bir hayat yaşadı. 31 (m. 651) senesinde 75 yaşında iken vefât etti. İri yapılı, beyaz tenli, yakışıklı bir zat idi. 65 hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden, Abdullah İbn-i Abbâs, İbn-i Ömer, Cabir bin Abdullah Enes bin Mâlik, Cübeyr bin Mut'im ve oğulları İbrâhîm, Hamid ve Ebû Seleme, kızkardeşinin oğlu Abdullah bin Âmir, Mâlik bin Evs ve birçok âlim hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuşlardır. Resûlullah (aleyhisselâm) onun hakkında "Göktekiler ve yerdekiler katında, sen emînsin" buyurdu. Resûlullah'dan bizzat rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

"Dikkat edin, Cennet için hazırlanan yok mudur? Kâ'be'nin Rabbine yemîn olsun ki, Cennet'te tehlike diye birşey yoktur. Cennet parlayan bir nûr, etrâfa yayılan bir kokudur. Binaları kuvvetlidir. Irmakları devamlı akar, bol ve kemâle ermiş meyva yeridir. Orada Hûrîler vardır. Cennette üzüntü ve keder yoktur. Ni'metleri devamlıdır." Eshâb-ı kiram: "Biz ona hazırlanmışız" dediler. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem: "İnşaallah deyiniz" buyurdu ve cihadı anlattı.

"Bir yerde veba hastalığının çıktığını duyduğunuz vakit oraya gitmeyiniz. Bulunduğunuz yerde veba görüldüğü vakit kaçarcasına oradan uzaklaşmayınız."

"Bir kadın beş vakit namazını kılar, Ramazan orucunu tutar, namusunu korur, zevcine itaat ederse dilediği kapıdan Cennete girer."

"Serveti çoğaltanlar helak oldu. Ancak Allah'ın fakîr kullarına verip, bu servet ile hayırlı amel işleyenler müstesna. Ne yazık ki, bu gibiler azdır."

Eshâb-ı kirâm'ın büyüklerinden Abdurrahmân bin Avfa (radıyallahü anh): "Bu büyük serveti nasıl kazandın?" dediler. Buyurdu ki: "Çok az kâra da râzı oldum. Hiç bir müşteriyi boş çevirmedim. Hatta birgün bin deveyi sermâyesine satmıştım. Yalnız dizlerindeki ipler kâr kalmıştı. Bir ip bir dirhem gümüş değerinde idi. O gün develerin yem parasını ben vermiştim. Kazancım ise bin dirhem olmuştu."

Hazreti Abdurrahmân yüksek ahlâk, fazîlet ve kemâl sahibi, çok iyi ve çok temiz seciyeli bir insandı. Onun kalbi, Allah korkusu ile Resûl-i Ekrem'e muhabbetle, doğruluk ve iffetle, rahmet ve şefkatle dolu idi. Âlicenaptı (cömertti), Allah yolunda malını dağıtmaktan zevk alırdı. Hazreti Abdurrahmân'ın kalbinde Allah korkusu o kadar yer etmişti ki, kendisi hiç bir vakit dünyâsını dinine tercih etmemiş, hayatta servet ve mal sahibi olmaya ehemmiyet vermemiş, tam müslüman olarak yaşamayı her şeyin üstünde tutmuştu. Nitekim aşağıdaki vak'a Hazreti Abdurrahmân bin Avf in takvâsını (haramlardan kaçışını) çok iyi göstermektedir.

Birgün Hazreti Abdurrahmân bin Avfa bir yerde yemek ikram olunmuştu. Kendisi oruçlu idi. Tam iftar edeceği zaman, Hazreti Abdurrahmân bir hatırasını anlatmağa başladı: "Uhud günü, benden çok hayırlı olan Mus'ab bin Umeyr şehîd düştü. Onu bir kumaş parçasına kefenledik. Başını örttüğümüz zaman ayakları çıplak kalıyor, ayaklarını örtersek başı açık kalıyordu. Sonra o gün Hazreti Hamza da şehîd oldu. O da benden hayırlı idi. Sonra dünyâ bize açıldı. Türlü türlü ni'metlere kavuştuk. Korkarım, bizim hayır ve hasenat devrimiz geçmiş olsun" demiş ve ağlamaya başlamıştı. Hazreti Abdurrahmân, o kadar müteessir olmuştu ki, önündeki iftarını unutmuştu.

Halife Ömer (radıyallahü anh) Şam'a gidiyordu. Şamda tâ'ûn (yani veba hastalığı) olduğu işitildi. Yanında bulunanların bazısı, Şam'a girmiyelim, dedi. Bir kısmı da, "Allahü teâlâ'nın

kaderinden kaçmıyalım” dedi. Halife de, “Allahü teâlânın kaderinden, yine O'nun kaderine kaçalım, şehre girmiyelim. Birinizin bir çayırı ile, bir çıplak kayalığı olsa, sürüsünü hangisine gönderirse, Allahü teâlânın takdîri ile göndermiş olur” buyurdu. Sonra Abdurrahmân bin Avf'ı (radıyallahü anh) çağırıp sen ne dersin? buyurunca Resûlullah (aleyhisselâm)'den işittim: “Veba olan yere girmeyiniz ve veba olan bir yerden başka bir yere gitmeyiniz, oradan kaçmayınız” buyurmuştu, dedi. Halife de: “Elhamdülillah, benim sözüm hadîs-i şerîfe uygun oldu” deyip Şam'a girmediler. Veba bulunan yerden dışarı çıkmanın yasak edilmesine sebep, sağlam olanlar çıkınca, hastalara bakacak kimse kalmaz, helak olurlar, Vebalı yerde kirli hava, (yani mikroplu hava, veba basilleri), herkesin içine yerleşince, kaçanlar hastalıktan kurtulamaz ve hastalığı başka yerlere götürmüş, bulaştırmış olurlar. Hadîs-i şeriflerde buyuruluyor ki; “Veba hastalığı bulunan yerden kaçmak, muharebede kâfir karşısından kaçmak gibi, büyük günahtır.” Muhyiddîn-i A'rabî: “Belâlardan, tehlikeden gücünüz yettiği kadar sakınınız. Çünkü takat getirilemeyen, dayanılamayan şeylerden uzaklaşmak Peygamberlerin âdetidir” buyurmaktadır.

Hazreti Abdurrahmân bin Avf, Resûl-i Ekrem'in en yakın Eshâbındandı. O'nun Resûl-i Ekrem'e muhabbeti, hizmeti, O'nun yolunda fedâkârlığı bitip tükenmezdi. Uhud muharebesinde Resûlullahı müdafaa için kendisini nasıl fedaya hazır olduğu, aldığı yaralardan anlaşılmaktadır. Hazreti Abdurrahmân kendisi naklediyor:

Peygamber Efendimiz (aleyhisselâm) yola çıktılar. Kendilerini takib ettim. Hurmalık bir yere girdiler ve yere kapanarak secdeye vardılar. Bu secdeleri o kadar uzadı ki, kendi kendime, Aman Yâ Rabbî! dedim. Acaba Resûl-i Ekrem'e bir hal mi oldu? diyerek büyük bir korku ile ilerledim. Kendisine yaklaştım ve yanına oturdum. Resûl-i Ekrem başlarını kaldırdılar. “Sen kimsin” buyurdular. “Ben Abdurrahmân'ım” dedim. “Bir şey mi oldu?” buyurdular. Hayır, yâ Resûlallah secdeye kapandınız ve secdeniz o kadar uzadı ki size bir hal olmasından endişe ettim. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Cibrîl-i Emîn geldi, şunu müjdeledi: “Yâ Muhammed! Kim ki, sana, salât ve selâm getirirse Cenâb-ı Hakkın mağfiret ve selâmına nail olur” dedi. Ben de bu müjdeye karşı secde-yi şükrana kapandım.

Hazreti Abdurrahmân bin Avf, Resûlullahın âhirete teşrîflerinden sonra O'nunla geçirdiği günleri hatırlayarak dâima ağlar. O'nun sohbetinden mahrûm olduktan sonra kendisi için dünyânın hiçbir kıymeti kalmadığını söylerdi.

Hazreti Âişe'nin (radıyallahü anha) bildirdiğine göre, Resûlullahı hanımlarına: “Benden sonraki haliniz beni düşündürüyor. Benden sonra ne olursunuz, insanlar size nasıl davranırlar. Sizin geçiminizi üslenecek olanlar sabırda kâmil olan ve sıddîklığı huy edinenlerdir.” buyurdu. Hazreti Aişe der ki, “Resûlullahı sabır ediciler ve sıddîklar” sözünden, sadaka verenler ve iyilik edenleri kastetmiştir. Çünkü sözün akışı, hanımlarının geçimi ile ilgili idi. Sonra Hazreti Âişe Ebû Seleme bin Abdurrahmân'a, (Abdurrahmân bin Avf'ın oğlu olup, Tabiînin büyüklerinden olan Ebû Seleme'ye) teşekkür ve kadirşinaslık olarak: “Allahü teâlâ babanı Cennetteki Selsebil pınarlarından içirsin” diye duâ etti. Çünkü Abdurrahmân bin Avf (radıyallahü anh) mü'minlerin annesi olan Resûlullahın hanımlarına çok iyilik ve ikramda bulunurdu. Bir bağını kırkbin altına satıp, hepsini onlara hediye etmişti.

Hazreti Ömer: “Abdurrahmân müslümanların büyüklerinden biridir” buyurdu. Hazreti Ali ise Resûlullahdan duydum. Abdurrahmân bin Avf a: “Göktekiler ve yerdekiler katında sen emînsin” buyurdu.

Hazreti Abdurrahmân son derece kerîm idi, cömertti. O'nun serveti arttıkça, cömertliği de o nisbette artmaya devam ediyordu. Berâe sûresi nâzil olup Eshâb-ı kiram sadaka ve hayrata teşvik olundukları zaman, Hazreti Abdurrahmân malının yarısı olan 4 bin dirhemi hemen dağıtmış ve binlerce altınını hayır işlerine vakfeylemişti.

Hazreti Abdurrahmân, servetiyle birçok köleleri azad ettirmiş, bunlar için binlerce dinar sarf etmişti. Hazreti Abdurrahmân servet sahibi olmasının ona ahirette bir noksanlık vermemesini düşünüyordu. Onun için bir gün, Hazreti Ümmü Seleme'ye şu sözleri söylemişti: “Malın çokluğu helake sebep olur. Bundan endişe ediyorum” Hazreti Ebû Seleme ise ona şu cevabı vermişti: “Fakat Allah yolunda sarf olunan mal böyle değildir.”

Nevfel bin İyas el-Hüzeli anlatır: Abdurrahmân bin Avf bizimle oturuyordu. Ne hoş sohbet bir zât idi. Birgün bizi evine götürdü. Bize bir tepsi getirdi. İçinde ekmek ve et vardı. Ağladı. Ey Ebû Muhammed, seni ağlatan nedir? dedik. Dedi ki: “Resûlullahı vefât etti. Fakat kendisi ve ehli arpa ekmeğinden bir defa olsun doyunca yemedi. Biz sonumuzun hayırlı olup olmıyacağını bilmiyoruz.”

Resûlullah efendimiz: “Abdurrahmân bin Avf, Cennete emekliye emekliye girer” buyurdu. Bunu duyduktan sonra hep korkardı. Resûlullahın huzûruna vardı ve: “Allaha karz-ı hasen (borç) ver! Bu sayede ayakların çözülür” emrini aldı. Sonra Cebrâîl aleyhisselâm geldi. Resûlullaha şöyle dedi: “İbni Avfe söyle, misâfir ağırlasın. Fakîrleri doyursun! Kendisinden birşey isteyen muhtaçları boş çevirmesin! Bunları yaparsa içinde bulunduğu durumuna (yani zenginliğinin hakkını vermeğe) keffaret olur.”

Dûmet-ül-cendel’e giden orduya, Resûlullah’ın emriyle kumandanlık yaptı. Hicretin altıncı yılında Şaban ayında gönderilmiştir. Dûmet-ül-cendel, Tebük şehrinin yakınında olup büyük bir panayır ve ticâret merkezi idi. Abdullah bin Ömer der ki; “Resûlullah efendimiz Abdurrahmân bin Avf’ı (radıyallahü anh) yanına çağırıp ona: “Hazırlan! Ben, seni bugün veya yarın sabah inşaallah, askerî birliğin başında göndereceğim” buyurdu. Sabah namazını mescidde kıldıktan sonra Peygamberimiz, geceleyin Dûmet-ül-Cendele hareket etmesini ve oranın halkını İslâmiyyete davet eylemesini Abdurrahmân bin Avf’a emretti ve buyurdu ki: “Cenâb-ı Hak sana Dûmen’in fethini nasîb ederse, ileri gelenlerinden birinin kızı ile evlen!” Bu ordu yediyüz kişi idi. Bunlar seher vakti, Medine dışında, Cürüfteki karargahlarında toplandılar. Peygamberimiz, Addurrahmân bin Avf’ın geri kaldığını görünce: “Arkadaşlarından niçin geri kaldın?” diye sordu. Abdurrahmân bin Avf: “Yâ Resûlallah, en son görüşmemin, konuşmamın sizinle olmasını istedim. Yolculuk elbisem üzerimdedir” dedi.

Hazreti Abdurrahmân bin Avf, başına siyah, pamuklu kalın bezden gelişi güzel bir bez sarmıştı. Peygamberimiz onu önüne oturtturup, sarığını eliyle çözüp tekrar sardı. Sarığın ucunu onun omuzunun ortasından sarkıttı. Ve “Ey İbni Avf! İşte sarığını böyle sar!” buyurdu. Daha sonra Resûlullah efendimiz eline bir sancak vererek ve “Ey İbni Avf! Hepiniz Allah yolunda harp ediniz. Allah’a karşı küfür edenlerle çarpışınız!” buyurarak onu uğurladı.

Abdurrahmân bin Avf Medine’den hareket edip, Dûmet-ül-Cendel’e gelince üç gün kaldı. Halkı İslâmiyete davet etti. Onlar “Biz kılıçtan başka bir şey vermeyiz” dediler. İslâmiyeti kabûl etmekten kaçındılar. Daha sonra Asbağ bin Amr el-Kelbî, müslüman oldu. Kendisi Hıristiyan olup Dümet-ül-Cendel halkının kralı idi. Asbağ müslüman olduktan sonra kavminden çok kimseler de müslüman oldular. Abdurrahmân bin Avf, durumu Peygamber efendimize mektûb yazarak bildirdi. Bu yazıyı Râfi bin Mükeys’le Medine’ye gönderdi. Peygamberimiz mektûba verdiği cevapta Asbağ’ın kızı Tümâdır’la evlenmesini yazdı. Bunun üzerine Abdurrahmân bin Avf, Tümâdır’la evlendi. Daha sonra birliğinin başında, yeni zevcesi Tümâdır’la Mekke’ye döndü. Tümâdır, Abdurrahmân bin Avf’ın oğlu Ebû Seleme’nin annesidir. Ebû Seleme, büyük fıkıh âlimlerindendir.

1) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-3, sh. 87

2) Herkese Lâzım Olan Îmân sh. 98

3) Üsûd-ül-gâbe, cild-3, sh. 313

4) El-İsâbe, cild-2, sh. 416

5) El-İstiâb, cild-2, sh. 393

6) Metâli-ün-nücüm, cild-1, sh. 239

7) Kâmûs-ul-a’lâm, cild-4, sh. 3072

8) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-1, sh. 190

9) Buhârî Fedâil-üs-sahabe

10) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 978

HAZRETİ EBÛ UBEYDE BİN CERRAH

Sağ iken, Cennet ile müjdelenen on sahabîden biri. “Ümmetin Emîni” lakabıyla övülen yüce Sahâbînin asıl ismi, Âmir bin Abdullah bin Cerrah bin Kâ’b bin Dabbe bin Hars bin Fehr’dir. Bütün gazâlarda bulundu. Çok kahraman idi. Bedir gazâsında pederini öldürdü. Uhud’da Resûlullah’ın mübârek yanağına batan iki demir halkayı dişleri ile çekip çıkardı. Rumlar ile olan muharebelerde, senelerce nefer olarak savaşırken, halife Hazreti Ömer tarafından Şam ordularına başkumandan yapıldı. Adâleti ile Rum halkını hayrette bıraktı. Şamlıların seve seve îmân etmelerine sebep oldu. 18 (m. 639) yılında 58 yaşında Kudüs ile Remle arasında tâ’undan vefât etti.

Hazreti Ebû Bekir’in vasıtasıyla imâna gelenlerin onuncusudur. Îmâna geldiğinde 31 yaşındaydı. O günden, vefâtına kadar malıyla, mevkisiyle ve canıyla İslâmiyeti yaymak için çalıştı. Sevgili Peygamberimizin yanında bütün gazâlarda bulundu. Peygamber efendimizin şu hadîs-i şerîfleriyle şereflendi. “Ebû Bekir Cennettedir. Ömer Cennettedir. Osman Cennettedir. Ali Cennettedir. Talha Cennettedir. Zübeyr Cennettedir. Abdurrahmân İbni Avf Cennettedir. Saad İbni Ebî Vakkas Cennettedir. Sa’îd İbni Zeyd Cennettedir. Ebû Ubeyde İbni’l Cerrah Cennettedir.” Mekke’deyken kâfirlerin ezâ ve cefâlarının

çoğalmasıyla Peygamber efendimizin izniyle Habeşistan'a hicret etti. Sonra Medine'ye hicret edince Peygamberimiz (aleyhisselâm) onu Hazreti Sa'd bin Muaz ile kardeş yaptı.

Bedir gazâsında, düşman saflarında babası da bulunuyordu. Peygamber efendimizin kumanda ettiği bu gazâya melekler de katılmış; insan şekline girerek ellerindeki kılıç ile kâfirlerle çarpışıyordu. Savaş bütün şiddetiyle, devam ederken Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) babasıyla karşılaştı. Babası oğlunu öldürmek için saldırınca Hazreti Ebû Ubeyde "Yâ Allah" diyerek babasıyla mücadeleye başladı. Peygamber efendimizin aşkıyla yanan Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) babasıyla, İslâm için çarpışıyordu. Bir fırsatını bulup kılıcıyla babasının başını gövdesinden ayırıp, kesik başı Hazreti Peygamberimizin huzûruna getirdi. Peygamberimiz bu hali görünce çok sevindi. Ve Allahü teâlâ bu hâdise üzerine: "Allahü teâlâya ve kıyâmet gününe îmân edenler, Allahü teâlânın düşmanlarını sevmezler. O kâfirler ve münâfıklar, mü'minlerin anaları, babaları, oğulları, kardeşleri ve başka yakınları olsa da, bunları sevmezler. Böyle olan mü'minleri Cennete, koyacağım." buyurdu (Mücâdele-22).

Hazreti Ebû Ubeyde Uhud cenginde de büyük kahramanlık gösterdi. Hazreti Peygamberimiz, Ebû Ubeyde ile Sa'd bin Ebî Vakkas hazretlerini ön safta çarpışanlara kumandan olarak seçti. Kâfirleri, merkezde bulunan Sevgili Peygamberimize yaklaştırmamak için bütün güçleri ile savaştılar. Peygamber efendimiz dahi düşmanı geriletecek şekilde yayıyla, okuyla, kılıcıyla çarpışıyordu. Eshâb-ı kiram (radıyallahü anh) canlarını dişlerine takmışlar Peygamberimizin etrâfında pervane olmuşlardı. Hazreti Hamza, Hazreti Ali, Hazreti Ebû Dücane, Hazreti Sa'd bin Ebî Vakkas, Hazreti Umeyr, Hazreti Ubeyde bin Cerrah, Hazreti Talha, Hazreti Zübeyr gibi Eshâb-ı kiram (radıyallahü anh) Peygamberimizi korumaya çalışıyorlardı. Pek çok Eshâb-ı kiram çarpışa çarpışa şehîd oldu. Düşman gerilemişti, zafere yaklaşılmıştı. Zafer sevinciyle yerlerini terk eden Eshâb-ı kiramın bulundukları yerden, düşman süvarileri saldırıya geçti ve Peygamber efendimize kadar sokuldular. İbn-i Kamia denilen müşrik, Resûlullah'ın mübârek başına kılıcını vurdu, miğferin demiri mübârek yanağına saplandı. Eshâb-ı kiram tekrar toparlanıp kâfirlere saldırdı, düşmanı Peygamberimizin yanından uzaklaştırdılar. Hazreti Ebû Ubeyde'nin Sevgili Peygamberimizin mübârek yanaklarından miğferin demirini dişleriyle çekip, çıkarırken iki ön dişi kırıldı. Bu gazada Peygamber efendimizin mübârek dişleri şehîd oldu. Bu savaş, İslâm ordusunun önce galibiyeti, sonra, düşmanın hücumu, daha sonra da Eshâb-ı kiramın (radıyallahü anh) düşmanı kovalamasıyla neticelendi. 97 kadar şehîd verildi. Bunların içinde Hazreti Hamza şehîdlerin serdarı olarak yanlarına yeğeni Abdullah bin Cahş ile aynı kabre defn edildiler.

Hazreti Ebû Ubeyde, Uhud, Hendek, Hâyber gazâlarında görülmemiş şekilde cenk etti. Mekke'nin fethinde de Peygamber efendimizin yanlarında bulundu. 9 (m. 630) senesinde Peygamberimizin huzûruna Necran'dan bir Hıristiyan heyeti geldi. Uzun konuşmalardan sonra Resûlullah'ın (aleyhisselâm) Peygamber olduğunu kabûl ettiler.. Ve "Yâ Muhammed (aleyhisselâm)! Senden râzıyız ne istersen sana verelim. Eshâbından bir emîn kimseyi bizimle beraber gönder, vergilerimizi ona verelim!" dediler. Peygamberimiz de yemîn edip, "Gayet emîn bir kimseyi sizinle gönderirim" buyurdu. Eshâb-ı kiram (radıyallahü anh) emîn olarak kimin şerefleneceğini merak ediyorlardı. Resûlullah (aleyhisselâm) "Kalk yâ Ebâ Ubeyde!" buyurdu. "Ümmetimin emîni budur" diyerek beraber gönderdi. Hazreti Ebû Ubeyde bu müjdeye kavuşunca sevincinden ağladı.

Sevgili Peygamberimiz, Bahreyn ile sulh yaptığında, onlardan cizye'yi almak üzere Ebû Übeyde'yi (radıyallahü anh) vazîfelendirdiler. Vazifesini çok güzel yapmış dönüşünde hazineyi altınla doldurmuştu. Hicrî 11. (m. 632) yılında Resûlullah (aleyhisselâm) Rebî'ul-evvel ayının 12'sinde Pazartesi günü öğleden evvel vefât ettiler. Eshâb-ı kiram, pek çok üzülüp gözyaşı döktüler. Çoğunun dili tutulup, bir müddet konuşamadılar. Hazreti Ebû Ubeyde gözyaşlarını tutamıyordu. Bütün Eshâb-ı kiram kan ağlıyor ve devasız derdi çekiyordu. İçerde Cenâze hazırlıklarını yaparlarken kapı vuruldu: "Ebû Bekir ve Ömer burada mı?" diye sorulunca "Evet buradayız" dediler. "Medineliler, Benî Sa'îde Konağında toplandılar, kimin halife olacağını konuşuyorlar. Belli bir kimseyi daha seçemediler. Herkes kendi kabilesinin reîsini seçmeyi istiyor. Bir karışıklık çıkabilir. Acele gelip bu işi hallediniz" dedi. Müslümanlar arasında büyük bir ayrılık baş göstermek üzere idi. İşte böyle dar ve tehlikeli bir anda, Hazreti Ebû Bekir ile Hazreti Ömer ve Hazreti Ebû Ubeyde, oraya Hızır gibi yetiştiler. O anda, ensardan biri kalkıp, bizler, Resûlullah'a yardım ettik. Muhacirler bize sığındı. Halife bizden olmalıdır diyordu. Halbuki Resûlullah (aleyhisselâm) her yerde, sağ yanına Hazreti Ebû Bekir'i, sol yanına Hazreti Ömer'i alır, Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) için de "Bu ümmetin emînidir" buyururdu. Üçü birdenbire meydana çıkınca, sanki Resûlullah kalkmış oraya gelmiş gibi oldu. Herkes, bunların ne söyleyeceğini bekliyordu. Hazreti Ebû Bekir, uzun bir konuşma

yaptı. Sonra Hazreti Ömer konuştu sonra da Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) “Ey Ensâr! Başlangıçta, bu dine hizmet eden sizlerdiniz. Sakın işi önce bozan da sizler olmayasınız” dedi. Sonra Hazreti Ebû Bekir, “Size şu iki zâtı aday yaptım, birini seçiniz” diyecek, Hazreti Ömer ve Hazreti Ebû Übeyde’yi gösterdi. Her ikisi de çekindiler: “Hazreti Peygamberin ileri geçirdiği kimsenin önüne kim geçebilir!” dediler. Hazreti Ömer “Yâ Ebâ Bekir, Resûlullah seni hepimizin önüne geçirdi. Elini uzat! Ben seni halîfe seçtim” dedi ve ilk bîat Hazreti Ömer tarafından oldu, sonra da Hazreti Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) ve diğer Eshâb-ı kiram “aleyhimürrıdvan” hazretleri Hazreti Ebû Bekir’i halife seçtiler. Eğer, Hazreti Ebû Bekir, Ömer ve Ebû Ubeyde hazretleri yetişmeseydi müslümanlar parçalanacaktı. Bu üç eshâbın hizmeti kıyâmete kadar unutulmayacaktır. Hazreti Ebû Bekir Halife olunca Ebû Übeyde’yi (radıyallahü anh) başkumandan tayin etti. Humus, Şam, Ürdün ve Filistin’i feth etmek ve oradaki, insanların da İslâmiyetle şereflenmeleri için gönderdi. Hazreti Ebû Ubeyde, Bizanslıların Suriye’yi kurtarmak için büyük bir Haçlı ordusu toplandığını öğrenince Şam, Ürdün ve Filistin’e giden kuvvetleri toplayıp onları “Yermük”de karşıladı. Halife Hazreti Ebû Bekir, Ebû Ubeyde’ye (radıyallahü anh) yardım için Hazreti Hâlid bin Velîd’i gönderdi. Düşman ordusu 240 bin, İslâm ordusu 40 bin civarında idi. Hâlid bin Velîd (radıyallahü anh) orduyu biner kişilik alaylara bölüp her birine alay kumandanı tayin etti. Ebû Übeyde’yi (radıyallahü anh) merkeze, diğer kumandanları sağ ve sol kanatlara yerleştirdi. Bizans ordusuna saldırıya geçildi. Savaş bütün hızıyla devam ederken Bizans generallerinden Yorgi, Hazreti Hâlid bin Velîd’in, “Allah’ın kılıcı” lakabını duyarak, hidâyete gelip müslüman oldu. O da müslümanların safında Bizanslılarla savaştı. Uzun ve Çetin savaşların neticesinde koca Rum ordusu yenilerek dağıldı. 100 bin Rum öldürüldü. İslâm ordusunda ise 3 bin yiğit şehâdete kavuştu. Bu muharebede İslâm kadınları da harb etti. Bu zafer bütün Şam beldesinin fethine sebep oldu. Zafer müjdesi halifeye bildirildi. Sonra Hazreti Hâlid bin Velîd ve Hazreti Ebû Ubeyde “Fıhl” mevkiinde 80 bin Rum ile çarpıştılar. Onları da akşama kadar süren bir savaşta mağlub ettiler. Hazreti Ebû Bekir vefât edince yerine geçen Halife Hazreti Ömer, Hazreti Ebû Ubeyde’nin baş kumandan olarak yine fetihlere devam etmesini emr etti. Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) ordusuyla Humus’a hareket etti. Sulh ile Humus’u aldı. Rum Kayseri Herakliyüs’ün büyük ordularını perişan eden İslâm askerlerinin başkumandanı Ebû Ubeyde bin Cerrah, zafer kazandığı her şehirde adamlarını bağırtarak Rumlara halife Ömer’in (radıyallahü anh) emirlerini bildirdi. Humus şehrini alınca da “Ey Rumlar! Allah’ın yardımı ile ve halifemiz Ömer’in (radıyallahü anh) emrine uyarak bu şehri de aldık. Hepiniz ticâretenizde, işinizde, ibadetlerinizde serbestsiniz. Malınıza, canınıza, ırzınıza kimse dokunmıyacaktır. İslâmiyetin adâleti, aynen size de tatbik edilecek, her hakkınız gözetilecektir. Dışardan gelen düşmana karşı müslümanları koruduğumuz gibi, sizi de koruyacağız. Bu hizmetimize karşılık olmak üzere, müslümanlardan hayvan zekatı ve uşr aldığımız gibi sizden de, senede bir kere cizye vermenizi istiyoruz. Size hizmet etmemizi ve sizden cizye almamızı Allahü teâlâ emretmektedir” dedi. Humus Rumları, cizyelerini seve seve getirip, Beyt-ül-mal emîni Habîb bin Müslim’e teslim ettiler. Herakliyüs’ün, bütün memleketden asker toplayarak Antakya’ya hücuma hazırlandığı haberi alınınca, Humus şehrindeki askerin de merkezdeki kuvvetlere katılmasına karar verildi. Ebû Ubeyde hazretleri, şehirde memurlar bağırtıp: “Ey hıristiyanlar! Size hizmet etmeği, sizi korumağı söz vermiştim. Buna karşılık, sizden cizye almıştım. Şimdi ise, halifemiz Hazreti Ömer’den aldığım emir üzerine, Herakliyus ile gazâ edecek olan kardeşlerime yardıma gidiyorum. Size verdiğim sözde duramıyacağım. Bunun için hepiniz Beyt-ül-mala gelip, cizyelerinizi geri alınız, isimleriniz ve verdikleriniz defterimizde yazılıdır” dedi. Suriye şehirlerinin çoğunda da böyle oldu. Hıristiyanlar, müslümanların bu adâletini, bu şefkatini görünce, senelerden beri Rum İmparatorlarından çektikleri zulümlerden ve işkencelerden kurtuldukları için bayram yaptılar. Sevinçlerinden ağladılar. Çoğu seve seve müslüman oldu. Kendi arzuları ile Rum ordularına karşı İslâm askerine casusluk yaptılar. Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) böylece, Herakliyus ordularının her hareketini günü gününe haber alırdı.

Hazreti Ebû Ubeyde, ordusunu toplayarak Antakya’ya hareket etti. Maarra, Lazkiye, Antaritus, Banyas, Selemiye’yi zaptederek gidiyordu. “Kinnesrin”e Hazreti Hâlid bin Velîd’i gönderdi. Kendisi Halebe geldi. Halebi fethederek, Antakya’yı muhasara etti. Antakya da zaptedildi. Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) halifeye durumu bildiren bir rapor gönderdi. Halife, feth edilen yerlere, İslâm kuvvetlerinin yerleştirilmesini emretti. Bu emri yerine getiren Hazreti Ebû Ubeyde Kurs, Menbic, Delul, Riabe’yi fethederek Fırat nehrine kadar ilerledi. Fethettiği yerlere memurlar tayin ederek Kudüs’e geldi. Kudüs muhasara edildi. Kudüslüler sulh yapmak istediklerini yalnız bu sulhda Hazreti Ömer’in de bulunmasını yoksa sulh yapmıyacaklarını Ebû Ubeyde’ye (radıyallahü anh) bildirdiler. Durum Halife Hazreti Ömer’e arz edildi. Hazreti Ömer yerine

Hazreti Ali'yi vekîl tayin ederek Kudüs'e geldi. Kudüslü'lerle sulh yapıldı. Hazreti Ömer sulhdan sonra Medine'ye döndüler.

Rum Kayseri Herakliyus kaybettiği toprakları geri almak için harekete geçti. Büyük bir haçlı ordusu hazırladı. Hazreti Ebû Ubeyde, bu karardan vaktinde haberdar olup, durumu halifeye bildirerek nasıl hareket edeceğini sordu. Hazreti Ömer, İran'la harb etmekte olan Hazreti Sa'd'a emir gönderek Ebû Ubeydeye (radıyallahü anh) yardım etmesini bildirdi. Hazreti Sa'd (Ka'ka)ı dörtbin mücâhidle yardıma gönderdi. Başkumandan Hazreti Ebû Ubeyde Şam'ın Cezîre ile irtibâtını keserek Haçlı ordusunun üzerine yüklendi. Kısa zamanda haçlı ordusunu perişan ederek büyük bir zafer daha kazandı.

18 (m. 639) senesinde Şam'da veba hastalığı salgın halde olup, çok müslümanın ölümüne sebep olmuştu. Hazreti Ebû Ubeyde de bu salgına yakalandı, öleceğini anlayınca orada hazır bulunanlara bir vasıyyetinin olduğunu bildirdi. Vasıyyetinde: "Namazınızı kılınız. Orucunuzu tutunuz. Sadakanızı veriniz, Haccınızı yapınız. Birbirinize iyilik yapınız. Âlimlere ve büyüklerinize itaat ediniz. Dünyaya aldanmayınız. İnsanların en akıllısı Allahü teâlânın emirlerini yerine getirenlerdir. Hepinize Allahü teâlânın selâmı ve rahmetini, lütuf ve bereketini niyaz ederim. Haydi, yâ Muaz (radıyallahü anh), cemaate namazı kıldır" diyerek gözlerini yummuş, yerine Muaz bin Cebel'i (radıyallahü anh) vekîl etmişti. 18 (m. 639) senesinde 58 yaşında vefât etti. Muaz bin Cebel (radıyallahü anh) hazretleri cemaate bir hutbe okudu. Burada "Yemîn ederim ki, bugün siz öyle bir kimseyi kaybettiniz ki, Ondan daha dinine bağlı, daha temiz ve merhametli bir kimse görmedim. Dünyaya hiç meyletmeyen, tebaasına hep iyiliği ve birbirlerini sevmeyi emreden bu mübârek Ebû Ubeyde hazretlerine hakkınızı helâl edin ve duâ ediniz" buyurdu.

Hazreti Ebû Ubeyde bin Cerrah, faziletlerin timsali bir zâttı. Allahü teâlânın emirlerinden dışarı çıkmazdı. Hazreti Peygamberimize muhabbeti pek ziyade idi. Peygamber efendimizden aldığı bir emri yerine getirmek için, canını fedadan çekinmezdi. Zühd ve takvâ sahibi ve pek merhametli idi. Askerlerine ve tebaasına çok şefkatli bir baba idi. Hazreti Ömer, Şam'a gittiği zaman, Onu karşılayanlara "Kardeşim Ebû Ubeyde nerede?" diye sordu. "Geliyor efendim" diyerek gelmekte olan Hazreti Ebû Ubeyde'yi gösterdiler. Sağlığında, Cennet ile müjdelenen iki sevgili, selâmlaştılar. Hazreti Ömer, Ona: "Haydi senin evine gidelim" deyince Hazreti Ebû Ubeyde Ona: "Buyurunuz yâ Emîr-el-mü'minîn" diyerek evine götürmüştü. Hazreti Ömer, Ebû Ubeyde'nin (radıyallahü anh) evinde bir şey görememiş, Ona "Nerede senin eşyan? Burada bir keçe, bir kırba gibi şeylerden başka bir şey yok. Sen Emîrsin, senin burada yiyecek bir şeyin yok mu?" dediğinde, Hazreti Ebû Ubeyde Ona bir zenbil getirerek bir kaç lokma çıkardığında Hazreti Ömer ağlamıştı. Sonra da "Ey kardeşim Ebû Ubeyde, dünyâ herkesi değiştirdi, yalnız seni değiştiremedi" buyurmuştu.

Bir defa Hazreti Ömer, Hazreti Ebû Ubeyde'nin şahsına; dörtbin dirhem göndermiş, bu parayı Ona götürecek elçiye "Dikkat et, bakalım, bu parayı ne yapacak?" diye tenbîh etmişti. Hazreti Ebû Ubeyde bu parayı aldıktan sonra onu hemen askerleri arasında taksim etmişti. Elçi, geri dönünce hâdiseyi anlatmış, Hazreti Ömer de "Hamd olsun ki müslümanlar arasında böyle insanlar var." demişti.

Hazreti Ömer'in oğlu Abdullah (radıyallahü anh) der ki: "Kureyş halkının içinde üç kişi vardır ki, yüzleri en güzel yüz, akılları, en selîm akıl, kalbleri, en metin kalbdir. Bunlar Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Osman ve Hazreti Ebû Ubeyde'dir."

Hazreti Ebû Ubeyde bin Cerrah, hayatını hep İslama hizmetle geçirmiş, insanların ebedî se'âdete kavuşmaları için çırpınmıştır. Kabr-i Şerîfi Şam'dadır.

Hazreti Ebû Ubeyde bin Cerrahın hayatı Cihadı fî sebîlillah ile serhat boylarında geçtiği için pek fazla hadîs-i şerîf rivâyet edememiştir. Yalnız 14 hadîs-i şerîfin râvisidir. Bunlardan:

Resûlullah Efendimiz (aleyhisselâm):

Necran'dan gelen Hıristiyan kâfilesinden, Peygamber efendimize, emîn bir kimseyi bizimle gönderir misin? denilince, Peygamber efendimiz de:

"Kalk yâ Ebâ Ubeyde İbn-i Cerrah!" buyurdu; O da ayağa kalkınca:

"İşte bu gördüğünüz sima, İslâm ümmetinin emînidir."

Resûlullah (aleyhisselâm), Ebû Ubeyde'yi (radıyallahü anh) Bahreyn'e gönderdi. Ebû Ubeyde, Cizye mallarını alarak Bahreyn'den Medine'ye gediği işitilince (ki, o anda sabah namazı kılınıyordu), karşılamaya çıktılar. Resûlullah (aleyhisselâm) eshâbını bu halde görünce, gülümseyerek onlara: "Öyle sanıyorum ki siz, Ebû Ubeyde'nin hayli dünyalıkla geldiğini duydunuz, Onu sevinçle karşılıyorsunuz!) buyurdu. Onlar da: "Evet yâ Resûlallah" diye tasdîk ettiler. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm): "Şad

olunuz ve sizi sevindirecek ni’metleri (bundan böyle her zaman) umunuz! Vallahi (bundan sonra) sizin, fakîr olacağınızdan korkmam. Fakat sizin için korktuğum bir şey varsa o da sizden önce gelip geçen ümmetlerin önüne dünyâ ni’metlerinin yayıldığı gibi sizin önünüze de yayılarak onların birbirlerine haset ettikleri ve nefsaniyet güttükleri gibi sizin de birbirlerinize düşmeniz ve onların helak oldukları gibi sizin de mahvolup gitmenizdir.” buyurdular.

Resûlullah (aleyhisselâm) sahil tarafına bir sefer düzenleyip Hazreti Ebû Ubeyde bin Cerrahı, Emîr tayin etti. Bu sefere 300 Eshâb-ı kiram katılmıştı. Hazreti Câbir, der ki: “Biz yola çıktık. Yolun bir kısmında bulunduğumuz sıra azığımız tükendi. Bunun üzerine Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) mücâhidlere yanlarında ne kadar erzak varsa getirmelerini emretti. Getirilen erzakı bir araya topladı ki, bu toplanan erzak iki dağarcık hurmadan ibâretti. Bu hurma ile Ebû Ubeyde (radıyallahü anh) hergün azar azar vererek bizi geçindiriyordu. Nihâyet bu da sona ermişti. Bir derecede ki, herkesin payına günde birer hurma düşüyordu. Sonra bu hurma da tükenince onun yokluğunun acısını tattık. Sonra deniz sahiline vardık, bir de ne görelim? Deniz sahilinde kocaman bir balık bulunuyordu. (Bunu deniz sahile atmıştı). Ebû Ubeyde bize, “Bu deniz muhlûkunun etinden yiyiniz.” dedi. Biz de yedik Medine’ye dönüp Resûlullah efendimizin yanına geldiğimizde bu vakayı arz ettik. Peygamber Efendimiz de: “Azîz Mücâhidler, yiyiniz! Allahü teâlâ onu denizden rızıklanmanız için çıkarmıştır. Yanınızda varsa bize de yediriniz!” buyurdular. Askerden bazıları o balık etinin pastırmasından bir parça Resûlullaha getirdi. Hazreti Peygamberimiz de yedi.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe cild-4, sh. 111

2) Sahîh-ül-Buhârî cild-7, sh. 172

3) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1002

4) Müsnedi İmâm-ı Ahmed cild-1, sh. 196-385

5) Herkese Lâzım Olan Îmân sh. 99

6) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-3, sh. 409

7) El-A’lâm cild-3, sh. 252

8) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 100

HAZRETİ SA’D BİN EBÎ VAKKÂS

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden ve İran’ı zapt eden ordunun kumandanı. Dünyada iken Cennetle müjdelenen on sahabîden biridir. İsmi Sa’d, künyesi Ebû İshâk’dır, Babasının adı Mâlik ve künyesi Ebû Vakkas’dır. Babasının adı yerine künyesi kullanılmaktadır. İlk müslüman olanların yedincisidir. Fil vak’asından 23, Hicret’ten 30 yıl önce Mekke’de doğdu. Onyedi yaşında iken Hazret-i Ebû Bekir’in vasıtasıyla müslüman oldu. Müslüman oluş hâdisesi şöyle rivâyet edilir. Müslüman olmadan önce bir rüya görür. Rüyasında kendisi zifiri bir karanlığın içinde iken, birdenbire her tarafı aydınlatan parlak bir ay doğar. Ayın aydınlattığı yolu takip ederken aynı yolda Zeyd bin Haris, Hazreti Ali ve Hazreti Ebû Bekir’in önünden ilerlediğini görür. Kendilerine “Siz ne zaman buraya geldiniz?” diye sorar. Onlar da “Şimdi” diye cevap verirler. Gördüğü bu rüyadan üç gün sonra Hazreti Ebû Bekir’in kendisine İslâmiyeti anlatması üzerine, kalbinde İslâmiyete karşı bir sevgi hasıl oldu. Bunun üzerine Hazreti Ebû Bekir onu Peygamberimize (aleyhisselâm) götürdü. Peygamberimizin (aleyhisselâm) huzûrunda îmân edip, müslüman oldu.

Nesebi hem baba tarafından, hem de anne tarafından Peygamber efendimizle (aleyhisselâm) birleşir. Babası Mâlik bin Üheyb bin Abdi Menaf bin Zühre bin Kilâb-i Kureyşi’dir. Annesi, Zühreoğullarından Hamne binti Ebû Süfyân’dır. Annesi oğlunun müslüman olduğunu duyunca çok sinirlenip, Onu İslâm dininden döndürebilmek için çeşitli yollara müracaat etti. Oğlu Sa’d’ın kendisine karşı saygısını ve bağlılığını bildiğinden İslâm dîninden döndürebilmek için;

“Allah’ın, sana hısım ve akraba ile ilgilenmeyi, anne babaya dâima iyilik etmeyi emrettiğini söyleyen sen değilmisin?” der. Hazret-i Sa’d da “Evet” dedi. Bunun üzerine annesi asıl maksadını bildirmek için şöyle söyledi:

“Yâ Sa’d! Vallahi, sen Muhammed’in getirdiklerini inkâr etmedikçe, ben açlık ve susuzluktan helak oluncaya kadar ağzıma bir şey almayacağım. Sen de bu yüzden anne katili olarak insanlarca ayıplanacaksın.” O güne kadar annesinin her isteğine boyun eğmiş, bir dediğini iki etmemişti. Allahü teâlâ ve Resûlüne (aleyhisselâm) bütün kalbiyle inanmış ve bağlanmış olduğundan bu îmân kuvveti üstün geldi. Annesinin isteğini kabûl etmedi. Annesinin yiyip içmediğini ve bunda inat ettiğini görünce, şöyle dedi:

“Ey Anne, senin yüz canın olsa ve her birini İslâmiyeti bırakmam için versen, ben yine dînimden vaz geçmem. Artık ister ye, ister yeme.” Annesi Hazret-i Sa’d’ın dinine bağlılığını,

imânındaki sebatını görünce şaşırdı, çaresiz kaldı. Yemeye ve içmeye tekrar başladı.

Sa’d bin Ebî Vakkas hazretleri ile annesi arasında geçen bu hâdiseden sonra Allahü teâlâ evladın anne ve babaya hangi hallerde tâbi olacağını, hangi hallerde tâbi olmayacağını bildiren Ankebût sûresi, sekizinci âyet-i kerîmesini göndererek; “Biz insana, ana ve babasına iyilikte bulunmasını tavsiye ettik. Bununla beraber, hakkında bilgi sahibi olmadığın (ilah tanımadığın) bir şeyi bana ortak koşmak için sana emrederlerse, artık onlara (bu husûsta) itaat etme! Dönüşünüz ancak banadır. Ben de yaptığınızı (amellerinizin karşılığını) size vereceğim” buyurdu.

Sa’d bin Ebî Vakkas, Eshâb-ı kiram arasında en cesur ve kahraman olanlardandır. Şecaatta (cesârette), düşmana karşı şiddette en ileri Eshâb-ı kiram arasında Hazreti Ömer, Hazreti Ali, Hazreti Zübeyr bin Avvam ve Sa’d bin Ebî Vakkas hazretleriydi.

İslâmiyetin, ilk yıllarında müslümanlar müşriklerden çok eza ve cefâ görüyorlardı. Hazret-i Sa’d da çok eziyet çekmişti. Eshâb-ı kiram ibâdetlerini serbestçe yapamıyorlardı. Hazret-i Sa’d ilk müslüman olan Sahâbîlerden birkaçı ile beraber, Mekke’de Ebû Düb denilen bir vadide namaz kılmakta idiler. Müşriklerin ileri gelenlerinden Ebû Süfyân, birkaç müşrikle beraber yanlarına gelerek onların namazlarıyla alay etmeye ve kötülemeye başladılar. (Ebû Süfyân, o sırada henüz müslüman olmamıştı). Bunun üzerine birbirlerine girdiler. Hazret-i Sa’d, eline geçirdiği bir deve kemiğiyle bir müşriğin başını yardı. Bunu gören diğer müşrikler korkuya kapılıp kaçtılar. Böylece Hazret-i Sa’d, Allah yolunda, ilk kâfir kanı döken Sahâbîoldu.

Hazret-i Sa’d bütün gazâlarda ve bir çok seriyelerde bulundu. Savaşlarda çok kahramanlıklar gösterdi. Mekkeli müslümanların üç bayrağı bulunuyordu. Bunlardan biri kendisine verilmiş, müslümanların bayraktarlığını yapmıştır. Bedir Harbinde, büyük kahramanlık göstermiş, düşman tarafında bulunan, müşriklerin en başta gelen kumandanı ve en azılı din düşmanlarından olan Sa’d bin el-As’ı öldürmüştür. Uhud Harbinde de, müslümanların sıkışık durumlarında büyük bir metanetle çarpışmış, Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanından hiç ayrılmayıp, düşmana karşı savaşmıştır. Hazret-i Sa’d ok atmakta çok maharetliydi. Her attığı ok isâbet ediyordu. İslâmiyette, Allah yolunda ilk ok atan Sahâbî olup, okçuların (kemankeşlerin) reîsiydi. Uhud Harbinde, 1000’den fazla ok attı. Peygamberimiz tarafından, büyük iltifâtlara ve duâlara mazhar oldu. Peygamberimiz ok atarken Ona, “At yâ Sa’d! Anam, babam sana feda olsun!” diye duâ etmiş, her ok atışında “İlahî bu senin okundur. Atışını doğrult.” “Allahım sana duâ ettiğinde Sa’d’ın duâsını kabûl eyle” diye duâ etmiştir.

Peygamber efendimiz, (aleyhisselâm) hayatında “Anam, babam sana feda olsun” diye sadece Hazret-i Sa’d için duâ etmiş, bunun dışında hiçbir kimseye böyle duâ etmediğini Hazreti Ali bildirmiştir.

Hazret-i Âişe (radıyallahü anha) anlatır: Resûlullah (aleyhisselâm) gazvelerin birinde, geceleyin Medine’ye dönüp geldiğinde “Ne olurdu, sâlih bir kimse beni korumağı üzerine alsaydı!”buyurdu. Birden bir silâh sesi duyduk. “Bu kimdir?” buyurdu. “Benim, Sa’d bin Ebî Vakkas” dedi. Peygamberiniz “Seni buraya hangi şey getirdi” Ya’ni buraya niçin geldin? buyurdu. Hazret-i Sa’d: “İçimden bir ses Resûlullah yalnızdır, korkarım ki, din düşmanları ona bir sıkıntı ve eziyet verirler dedi. Bunun için O’nu korumağa ve hizmetine geldim.” Bunun üzerine Resûlullah ona duâ etti ve uyudu.

Sa’d bin Ebî Vakkas hazretleri, bir çok birliklere de kumandanlık etmiştir. Peygamberimiz zamanında Hicaz’da, el-Harrar mevkiine gönderilen seriyyeye kumandanlık yapmıştır. Medine şehrinin emniyetinin sağlanmasında önemli görevlerde bulunmuş, Resûlullah efendimizle (aleyhisselâm) Buvat Seferine katılmış, bu seferde Peygamberimizin (aleyhisselâm) sancağını taşımıştır. Hudeybiye antlaşmasında bulunmuş, şahid olarak anlaşmayı imza etmiştir. Hazreti Ebû Bekir, halife seçilince ilk bîat edenler arasında olmuştur.

Hazret-i Ömer zamanında, Hevazin bölgesine zekât toplamak için gönderilmişti. Bu sırada İran taraflarındaki olaylar büyüyünce, hem bu olayları önlemek, hem de düşmana bir ders vermek için bir İslâm Ordusu hazırlandı. Bu ordunun başına kimin geçirilmesi gerektiği yapılan şûrada görüşüldü. Bazıları bizzat bu ordunun başına kumandan olarak Halife Hazreti Ömer’in getirilmesini istiyorlardı. Bir kısmı da bunun çeşitli sebeplerle uygun olmayacağını, başka birisinin kumandanlığa getirilmesini istiyordu. Bu sırada Sa’d bin Ebî Vakkas hazretlerinin Hevazinden mektûbu geldi. Sa’d bin Ebî Vakkas’ın (radıyallahü anh) ismini duyan Eshâb-ı kiramın hepsi ittifâkla Hazret-i Ömer’e: “İşte aradığın kimseyi buldun” dediler. Bunun üzerine Hazret-i Ömer, Sa’d bin Ebî Vakkas’ı (radıyallahü anh) Medine’ye çağırarak, O’nu İslâm ordularına

başkumandan tâyin etti. O'na: Ey Sa'd! Sana Resûlullahın dayısı ve eshâbı dediklerine bakıp da gurûrlanma. Allahü teâlâ kötülüğü ancak iyilik ile yok eder.

Allah ile kul arasında kulluktan başka bir bağ yoktur. Allah onların Rabbi, onlar da, Onun kullarıdır. Fakat ölürken ki son durumları ve bu son nefeste ettikleri son sözleri bakımından birbirlerinden üstün olurlar. Ancak kullukla Allah katında karşılık bulur, sevâb kazanırlar. Bak Allah'ın Resûlü ne yapıyor idiyse sen de öyle yap ve sabrı elden bırakma." dedi. Hazreti Ömer bu şekilde nasîhat ettikten sonra Sa'd bin Ebî Vakkas (radıyallahü anh)'ın emrine dörtbin asker verdi. Hazreti Sa'd bu askerlerle Medine'den çıktı. İran topraklarında bulunan İslâm askerleri ile birleşerek meşhûr Kadisiye Meydan Muharebesi'ni kazandı.

Kadisiye Muharebesi; İslâm Ordusu ile İran Ordusu arasında oldu. İslâm Ordusuna Sa'd bin Ebî Vakkas (radıyallahü anh), İran Ordusuna da Rüstem kumanda ediyordu, İslâm Ordusu, Fırat nehrinin bir kolu olan Atîk nehrinin Kadisiye denilen yerinde ordugâh kurdu. Harpden önce İran'ın başşehri Medayine elçiler gönderildi. İran Kisrası Yezd-i Cürd ile görüştüler, İranlıları İslama davet ettiler. "Ya müslüman olursunuz, ya cizye verirsiniz veya harp edersiniz" diye şart ileri sürdüler. İran Kisrası buna sinirlenerek "Eğer benden önce elçi öldüren bir melik olsaydı, ben ikincisi olup, sizi öldürürdüm" dedikten sonra bir miktar toprak getirtti. "Bende sizin için başka şey yok. En büyüğünüz kimse bunu yüklensin de reîsinize götürsün ve biliniz ki, cümlenizi Kadisiye hendeğine gömmek için Rüstem'i göndermek üzereyim." dedi. Bunun üzerine elçiler arasında bulunan Âsım bir Amr kalkıp toprağı yüklendi, dışarı çıktılar. Arkadaşlarıyla beraber Hazret-i Sa'd'ın yanına döndüler ve "Yâ Sa'd müjde. Allahü teâlâ onların toprağını bize verdi" dediler. Eshâb-ı kiram verilen bu bir parça toprağın daha sonra İran toprağının tamamının verileceğine dair Allahü teâlânın bir müjdesi olduğuna inandılar.

İran Ordusu da gelip; Atîk nehri kıyısında ordugâh kurdu. 120 bin kişi olan İran Ordûsu'nun 30 bini zırhlı ve birbirinden ayrılmaması için zincirle bağlı idiler. Ayrıca İran Ordûsu'nun ön saflarına filler yerleştirilmişti. İslâm Ordusu ise 34 bin kişi idi. Hazret-i Sa'd, anlaşma ile işi halletmek istiyordu. Yine elçi göndererek kendilerine üç gün süre tanıdıklarını bu üç gün içinde ya müslüman olursunuz, ya cizye verirsiniz veya cenge hazır olursunuz diye haber gönderdi. Onlar üç gün içinde bunları kabûl etmediler. Dördüncü gün harp başladı. Harp başlamadan önce Hazret-i Sa'd askerlerine şöyle hitap etti: "Mevkilerinizde sebat ediniz, öğle namazından sonra ben dört tekbir alacağım. İlkinde siz de tekbir alırsınız, harbe hazır olursunuz, ikinci tekbirde, siz de tekbir alır silâhlanırsınız. Üçüncü tekbirde siz de tekbir alıp, askeri harp için coşturursunuz, dördüncü tekbirde düşman üzerine hücum ediniz ve "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah" deyiniz.

İslâm askerleri, bildirilen emirle düşmana hücum ettiler. İran Ordusu beraberinde getirdikleri fillerle karşılık verdiler. İlk gün şiddetli çarpışmalar oldu. Sonraki günlerde İslâm Orduları uyguladıkları dahiyane taktiklerle İran Ordusu'nu bozguna uğrattılar, önce İran Ordusu komutanları öldürüldü. İran Ordûsu'nun baş komutanı Rüstem de öldürülünce ordu dağıldı. Kaçışmaya başladılar. Kaçmaya çalışanların çoğu da nehre düşerek boğuldu, kalanlar da esîr edildi. Bu harbde müslümanlar 2000 şehîd verdi. İranlıların tamamına yakını öldürüldü. Müslümanlar büyük bir zafer kazandılar. Daha sonra Hazreti Ömer'in emriyle Sâsâni Devleti'nin başşehri ve İran Kisrası'nın bulunduğu Medayin şehrine hareket edildi. İslâm askerinin Medayine hareket ettiğini İran Kisrası Yezd-i Cürd duyunca korkudan şehri terk etti. İslâm Ordusu Medayin şehrine kolayca girerek burayı fethetti. Sa'd bin Ebî Vakkas bu fethi şu mektûbla Halife-i Müslimîne bildirdi:

Rahmân ve Rahim olan Allahü teâlânın adıyla:

Irak vâlisi Sa'd bin Ebî Vakkas'tan, Mü'minlerin emiri Ömer-ül-Fârûk'a: "Allah'ın selâmı üzerine olsun. Kendisinden başka hak ma'bûd olmayan, eşi benzeri olmayan Allahü teâlâya hamd eder, O'nun habibi olan Muhammed aleyhisselâma salât ve selâm ederim. Allahü teâlâ, şeytana uyan bir kavme karşı bize zaferi ihsân etti. Gözün görmediği meydanlarda at koşturmayı nasîb etti. Allahü teâlâ bize ihsânı ile muâmele etti. Kisra'nın yurdunun büyük bir kısmını ele geçirdik Ordu kumandanlarının çoğunu öldürdük. Bu savaşta melekler onların yüzlerine ve arkalarına vuruyorlardı. Çünkü Allahü teâlâ îmân edenlerin yardımcısıdır. İmân etmeyenlerin yardımcısı yoktur. Yezd-i Cürd kaçtı. Kızı, esîr olarak ele geçirildi. Bundan sonra ne yapacağımız husûsunda, Medayin şehrinde emirlerinizi bekliyorum. Allahü teâlânın selâmı bütün müslümanların üzerine olsun."

Hazreti Ömer, Sa'd bin Ebî Vakkas (radıyallahü anh)'ın mektûbunu aldı. Medine'de bulunan Eshâb-ı kiram ile uzun uzun istişâre etti. Haşr sûresi 7, 8, 9, 10.'ncu âyetlerini delîl getirerek, arazinin eski sahiplerinde kalmasına ve araziye

haraç vergisi konulmasına karar verildi. Bu kararı Hazreti Ömer şu mektûbla Sa'd bin Ebî Vakkas (radıyallahü anh)'a bildirdi:

Mektûbunu aldık. Orada, bildirdiğine göre, gaziler senden, elde ettikleri ganîmetleri ve Allahü teâlânın fey olarak kendilerine ihsân ettiği malları kendileri arasında taksim etmeni istemişler. Benim mektûbum sana ulaşınca meseleye nazar et ve eğil. Mal, hayvan ve eşya olarak insanların sana celbettikleri ganîmetleri topla. Onları müslümanlardan hazır bulunanlara bölüştür. Arazi ve nehirleri işleyicilerine bırak ki, onlar bütün müslümanların atiyyelerine dahil olsun: Çünkü, eğer sen onları yani arazi ve nehirleri halen orada bulunanlara taksim edersen, onlardan sonra geleceklere bir şey kalmaz. Ben sana, karşılaştığın kimseleri, harpten önce İslama davet etmeni emretmiştim. Her kim muharebeden önce davetine icabet eder de müslüman olursa, o kimse müslümanlardan bir fert sayılır. Müslümanlar için yapılması lâzım olan hak ve vecibeler onun için de tahakkuk etmiştir. Onun da İslâmda bir hissesi (sehmi) vardır. Her kim harp ve hezimetten sonra İslâm davetine icabet, ederse o da müslümanlardan bir ferttir. Lâkin onun malı müslümanlarındır. Zira müslümanlar onun malını, o İslâm olmazdan önce elde etmişlerdir. İşte bu benim emrim ve sana yollanan ahdimdir.

Kadisiye Harbi ve Medayin'in fethinde büyük ganîmet elde edilmiş, Kisra'nın sarayları ve hazineleri müslümanların eline geçmişti.

Medayin şehrinin, havasının ve suyunun askerlere iyi gelmediğini anlayan Hazret-i Sa'd, Hazret-i Ömer'e durumu bildirdi. Bunun üzerine Hazret-i Ömer, yeni bir şehir tesis edilmesini emretti. Hazreti Sa'd da Kûfe şehrini kurdu, Kûfe şehrinin ilk vâlisi tayin edildi.

Hazret-i Ömer, şehîd olmadan önce kendisinden sonra yerine geçecek halifeyi seçmek için altı kişilik bir şûra teşkil edilmesini vasıyyet etmişti. Bildirmiş olduğu altı kişiden biri de Sa'd bin Ebî Vakkas hazretleriydi. Eğer Sa'd, halife seçilmezse ona bir vezirlik verilmesini de vasıyyet etmişti. Hazret-i Osman halife seçilince Hazret-i Ömer'in tavsiyesine uyarak, Hazret-i Sa'd-ı tekrar Kûfe vâliliğine tayin etti.

Hayatının sonlarına doğru, Medine'ye yakın Akik denilen yerde hastalandı ve orada 65 (m. 675) yılında vefât etti. Mübârek cesedi Medine-i Münevvere'ye götürüldü. Namazını Medine Vâlisi Mervan kıldırdı. Vasıyyetine uyularak Bedr Harbinde giymiş olduğu elbisesi ile defn edildi. Sa'd bin Ebî Vakkas hazretleri. Cennetle müjdelenen on sahâbîden (aşere-i mübeşşereden) en son vefât edendir.

Hazret-i Sa'd, heybetli, orta boyda, esmer tenli, cesur, sözü, özü doğru büyük bir zattı. Çok cömert olup, sadeliği severdi. Hazret-i Sa'd, Veda Haccı'ndan sonra hastalandığında, Peygamber Efendimiz kendisini ziyârete gelmişti. Sa'd hazretleri hastalığı şiddetlendiğinden duâ almak için Peygamberimize "Yâ Resûlallah siz Medine'ye döneceksiniz de ben burada ölüp dostlarımdan geriye mi kalacağım?" dedi. Peygamber efendimiz de "Hayır! Sen bizden geri kalamazsın! Burada kalır da Sâlih ameller işlersen, elbette onunla derecen artar, merteben yükselir. Umarım ki: Sen uzun zaman yaşayacaksın! Öyle ki, senden, bir takım kavimler faydalanacak, bir takımları da mahrûm kalacak" dedi ve "Ya Rab! Eshâbımın Mekke'den Medine'ye dönüşünü tamamla" diyerek duâ etti. Bunun üzerine iyileşti, şifâ buldu. Medine'ye döndü.

Sa'd bin Ebî Vakkas hazretleri, Peygamberimize annesi tarafından dayı olurdu. Bunun için Peygamberimiz ona "Bu benim dayımdır. Böyle bir dayısı olan varsa bana göstersin" diyerek iltifâtlarda bulunurdu.

Peygamber Efendimiz (aleyhisselâm) yine bir hadîs-i şerîflerinde "Ebû Bekir Cennettedir, Talha Cennettedir, Zübeyr Cennettedir, Abdurrahmân İbn-i Avf Cennettedir, Sa'd İbn-i Ebî Vakkas Cennettedir, Sa'îd İbni Zeyd Cennettedir." buyurdu. Sa'd bin Ebî Vakkas'dan oğulları İbrâhîm, Âmir, Ömer, Muhammed, Mus'ab, Âişe-i Sıddîka, İbni Abbas, Osman Mehdî Alkame bin Kays, Ahnef bin Kays, Şureyh bin Hâni (radıyallahü anh) ve daha bir çokları hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir.

Sa'd bin Ebî Vakkas hazretleri 270 hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları şunlardır:

Resûlullah (aleyhisselâm) her namazın ardından muhakkak şöyle duâ ederdi: "Allahım, korkaklıktan, cimrilikten sana sığınıyorum. Rezil bir hayata düşmekten, dünyânın ve kabrin imtihanından sana sığınıyorum."

"Sizden kim hergün bin tane sevâb kazanmak isterse 100 defa tesbihte bulunsun. Böyle yaparsa bin sevâb kazandığı gibi, onun misli kadar günahını da Allahü teâlâ yok eder."

Resûlullah (aleyhisselâm) Eshâb-ı kiram arasında kardeşlik tesis ettikleri zaman, Hazreti Aliyi kendine seçerek “Yâ Ali! Sen benim dünyâda da âhirette de kardeşimsin” buyururdu. Resûlullah’a (aleyhisselâm) bir köylü gelerek, benim söyleyebileceğim bir kelime öğret, dedi. Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm), “Allah birdir, O’ndan başka hiç bir ilâh yoktur ve O’nun ortağı da yoktur. Allah her şeyden yücedir. Bütün hamdlerin hepsi Allah’a mahsûsdur. Âlemlerin Rabbi olan Allahın şanı ne yücedir. Günahtan kaçmaya kuvvet, ibâdet yapmaya kudret ancak azîz ve hâkim olan Allahın yardımı iledir de.” Köylü:

- Bunlar Rabbim içindir. Ya kendim için ne söyleyeyim? dedi. Resûl-i ekrem (aleyhisselâm):

“Allahım beni bağışla ve koru. Bana hidâyet ver ve rızıklandır, de” buyurdu.

“Her kim ihtiyâcından fazla bir suyu, muhtaç olanlardan esirgerse, Kıyâmet gününde Allahü teâlânın kerem ve ihsânına kavuşamaz.”

“Yâ Ali, Musa’nın yanında Hârûn nasıl idi, ise, sen de, benim yanımda öylesin. Yalnız şu fark var ki, benden sonra Peygamber gelmeyecektir.”

“Peygamber Efendimiz şöyle duâ edilmesini emrederdi: “Allahümme inni eûzü bike minel buhli ve eûzü bike minel cûbni ve eûzübike en urudde ila erzel-il-umrî ve eûzü bike min fitnet-id-dünyâ ya’nî fitnet-ed-deccâl ve eûzü bike min azâb-il-kabrî” (Yâ Rabbi! Cimrilikten, korkaklıktan, erzel-i ömür denilen ihtiyârlıktan, bunaklıktan, dünyâ fitnesinden yani deccâl’ın fitnesinden ve kabir azâbından sana sığınırım.)

“Müslümanın müslümanla üç günden fazla dargın durması helâl değildir.”

“Kim müezzinin okuduğu ezanı dinler de, tek ve ortağı olmayan Allahdan başka hiçbir ilâhın bulunmadığına, Muhammed aleyhisselâmın O’nun kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet ederim, Rab olarak Allah’ı, Peygamber olarak Muhammed’i (aleyhisselâm) ve din olarak İslâmiyeti seçip, râzı oldum derse günahları bağışlanır.” “Kur’ân-ı kerîm okurken ağlayın; eğer ağlamazsanız, ağlamaya çalışın.” “Kişinin aile fertlerine harcadığı sadakadır. Kişiye ailesine yedirdiği lokmadan muhakkak sevâb verilir.” Duâsının kabûl edilmesi için duâ istendiğinde Peygamber Efendimiz (aleyhisselâm) “Duâ kabûl olmak için helâl lokma yiyin” buyurdu. Sa’d bin Ebî Vakkas (radıyallahü anh) Peygamberimizin (aleyhisselâm) duâsını aldığından her duâsı kabûl olurdu. Bunun için, müslümanlar O’nun duâsını almaya çalışırlardı. Düşmanlar da, her attığı ok isâbet ettiğinden, çok korkarlardı.

Ömrünün sonlarına doğru, gözleri görmez olmuştu. Bu halde iken Mekke’ye gelmişti. Mekke halkı etrâfına toplanıp, “Bana duâ et, bana duâ et deyince hepsine duâ ediyordu. Abdullah bin es-Sâib anlatır. “Ben genç idim. Bir ara O’na yaklaştım ve kendimi tanıtmağa çalıştım. Beni tanıdı ve “Sen Mekke’nin en iyi okurlarından birisin” dedi. Ben de “Evet” dedikten sonra bir ara: “Amca senin duân makbûl, herkese duâ edip duruyorsun, kendin için duâ etsen de gözlerin açılsa olmaz mı?” dedim. Sa’d gülümseyerek “Oğlum Allahü teâlânın benim hakkımdaki takdîri (gözümün görmemesi), gözümün görmesinden, daha güzeldir” buyurdu.

Sa’d bin Ebî Vakkas hazretleri buyurdu ki: Hayatımda üç gün ağladım. Bunlardan biri, Resûl-i ekrem’in (aleyhisselâm) vefât ettiği zaman, ikincisi Hazret-i Osman’ın şehîd edildiği zaman, üçüncüsü de Hakka sığınırken ağladım.”

Yine buyurdular ki: “Bir kimse gündüz hatim okursa, melekler ona akşama kadar duâ eder. Gece okursa sabaha kadar duâ eder.”

----

1) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-4, sh. 168
2) El-A’lâm cild-3, sh. 87
3) Târîh-ül-hamîs cild-1, sh. 499
4) Tehzîb-ut-tehzîb cild-2, sh. 483
5) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 92
6) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-3, sh. 138
7) El-İsitâb cild-2, sh. 106
8) El-İsâbe cild-2, sh. 30
9) Müslim Bab-ı Fedâil-üs-sahâbe
10) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 550, 585, 926, 992, 1059
11) Herkese Lâzım Olan Îmân sh. 98
12) Kâmûs-ul-A’lâm cild-1, sh. 2570
13) Taberî cild-2, sh. 60, cild-3, sh. 293
14) Fütûh-ul-Büldan sh. 255
15) Üsûd-ül-gâbe cild-2, sh. 290
16) Sahîh-i Buhârî cild-4, sh. 212

17) Umdet-ül-Kârî cild-4, sh. 32

HAZRETİ SAÎD BİN ZEYD

Aşare-i mübeşşereden, yani dünyâda iken Cennetle müjdelenen on sahâbî'den biri. Künyesi Ebû Aver ve Ebû Sevir idi. Nesebi Sa'îd bin Zeyd bin Amr bin Nüfeyl bin Rezâh bin Adiyy bin Kâ'b bin Lüeyd idi. Kâ'b bin Lüey'de Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm) ile nesebi birleşir. Annesi Fâtıma binti Ba'ce İbni Halef el-Huzariyyedir. Dedesi Amr Hazreti Ömer İbni Hattab'ın amcasıdır. Hazreti Ömer'in hem eniştesi hem de kayınbirâderidir. Kızkardeşi Âtike binti Amr, Hazreti Ömer'in, onun kızkardeşi Fâtıma binti Hattab da kendisinin hanımı idi. Saîd bin Zeyd, 51 (m. 671) senesinde Medine'ye yakın yeşilliği bol ve güzel bir yer olan Akîk'te yetmiş yaşlarında vefât etti. Cenâzesini Sa'd bin Ebî Vakkas (radıyallahü anh) yıkayıp, techîz etti. Abdullah bin Ömer (radıyallahü anh) namazını kıldırdı. Medine'de Bâki Kabristanlığına Eshâb-ı kiramın omuzları üstünde getirilip, Sa'd bin Vakkas (radıyallahü anh) ile Abdullah bin Ömer kabre indirerek defn edildi.

Saîd bin Zeyd hazretlerinin babası Zeyd bin Amr, İslâmiyetten önce Peygamberimizle görüşürdü, Allahü teâlâ'nın kendine verdiği ilham ile putlara tapan insanların haline şaşar, putperestliğin şirk olduğunu, onlara kesilen kurbanların etinin yenemiyeceğini düşünürdü. Bu sebeple kendine yeni bir din bulmak için Suriye taraflarına gidip Hazreti İbrâhîm (aleyhisselâm) dinine girerek Haniflerden oldu. Mekke'ye döndüğünde cahiliyye âdetlerinden olan kız çocuklarını diri diri toprağa gömenlerle mücadele etti. Kız çocuklarının çoğunun ölümden kurtulmalarına sebep oldu. Oğlu Sa'îde de sık sık "Bir Allah'a mı, yoksa bin ilâha (putlara) mı inanayım." der, onu Allah'a inanmaya teşvik ederdi. Bu sebepledir ki, Saîd'e Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) kendisine Müslüman olmasını söyleyince, Saîd bin Zeyd hanımı Fâtıma ile birlikte hemen Müslüman oldu. Muhammed (aleyhisselâm) İslâm Dîni'ni tebliğe başladığında ilk katılanlardan olup, ilk inananların arasına girdi. Habbab bin Eret evlerine gelip, Fâtıma binti Hattab'a, Kur'ân-ı kerîm okurdu. Hazreti Ömer bin Hattab da Saîd bin Zeyd'in evinde okunan Kur'ân-ı kerîm'den kalbi yumuşayıp, tesiri altında kaldı. Kur'ân-ı kerîm'i okuyup, fesahati, belagatı, mânâları ve üstünlüklerine hayran kalıp, düşmanlığı silindi. Bunun üzerine Ömer (radıyallahü anh) Muhahammed'in (aleyhisselâm) yanına gidip îmân etmekle şereflendi.

Saîd bin Zeyd (radıyallahü anh) müslüman olunca Mekke'de, diğer Eshâb-ı kiram gibi müşriklerden çok eziyet çekip, işkence gördüler. Mekke'de su-i kast, işkence, zulüm ve tazyikler artınca Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) müsaadesi ile Habeşistan'a hicret etti. Sonra Medine'ye geldi. Hicret-i Nebevî'den sonra, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) emriyle Hazreti Talha bin Ubeydullah ile beraber Suriye tarafında araştırma ve oralardakilerin hâllerini inceleme vazîfesiyle gönderildi. Bu vazîfedeyken, Ebû Süfyân'ın başkanlığındaki kervanın durumunu araştırdı. Bedir Gazâ'sında bulunmadıysa da, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) O'nun oklarını attılar. Ganîmetten pay ayrıldı. Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) bütün gazvelerine katıldı. Cennetle müjdelendiği hâdise ve hadîs-i şerîf "On kişi Cennettedir. Ebû Bekir cennettedir. Ömer, cennettedir. Osman cennettedir ve Ali, Zübeyr, Talha, Abdurrahmân bin Avf, Ubeyde bin Cerrah, Sa'd bin Ebî Vakkas Cennettedirler" (radıyallahü anhüm). Peygamberimiz bu dokuz kişiyi zikr edip, sustu.

Sahâbe-i kiram: "Yâ Resûlallah onuncusu kimdir?" diye sorunca Resûlullah (aleyhisselâm), "Saîd bin Zeyd Cennettedir." cevabını verdi.

Sâid bin Habîb der ki: Hazreti Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Sa'd, Saîd, Talha, Zübeyr ve Abdurrahmân bin Avf (radıyallahü anhüm)'ın Resûlullah katındaki yeri bir idi. Muharebede onun önünde, namazda arkasında idiler. Hadîs kitablarının en kıymetlisi olan Buhârîve Müslim bunu böylece bildirmektedir.

Hazreti Ebû Bekir halife olunca, O'na bîat etti. Hazreti Ömer hilâfeti (13/m. 634-23/m. 644) zamanında 13 (m. 634)'de Ecnâdeyn muharebelerinde süvari kuvvetlerine, Fihl Muharebesi'nde piyade birliklerine kumanda etti. Şam'ın muhasarasına katılıp, şehrin fethinde bulundu. 15 (m. 636)'da Yermük Muharebesine katıldı. Hazreti Osman halîfe seçildiğinde O'na bîat etti. Hazreti Osman, O'na Kûfe'de iktâ olarak bir miktar arazi verdi. Hazreti Osman'ın şehâdetine çok üzüldü.

Saîd bin Zeyd hazretleri zamanını devamlı ibadetle geçirirdi. Dünya ve dünyâ ni'metlerinden daha çok âhireti düşünürdü. Makam ve mevkiyi hiç düşünmez, ancak kendisine bir vazîfe verilirse, bunu en iyi şekilde yerine getirirdi. Cihadı çok sever, gösterişi hiç sevmezdi. Duâsı kabûl olanlardan idi. Bunun için kendisini kırmaktan herkes çekinirdi. Eshâb-ı kirâm'dan Abdullah bin Ömer, Amr İbni Haris, Ebûttufeyl, tabiînin

büyüklerinden Ebû Osman Hindi, Saîd İbni Müseyyeb, Kays bin Ebû Hazım ve başkaları hâl ve sözlerinden rivâyet etmiştir. Peygamber efendimizden kırksekiz hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları:

"Kim malının yanında, kanını, dinini, ehlini, korumak uğrunda öldürülürse o şehîddir."

"Kim başkasına âit olan bir karış yeri haksız olarak, kendi mülküne dahil ederse kıyâmet gününde arzın yedi katı halka gibi boynuna geçirilir."

"Kırmızı beyaz mantar (Kem'e) kudret helvası, nevindendir. Suyu gözlere şifâdır."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm, cild-3, sh. 94

2) Hilyet-ül-evliyâ, cild-1, sh. 95

3) Târîh-ul-ümem-i ve'l-mülûk, cild-2, sh. 45, 131

4) Üsûd-ül-gâbe, cild-2, sh. 306

5) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-3, sh. 379

6) Tam İlmihâl, 1060

7) Eshâb-ı Kirâm, 390

8) El-İstiâb, cild-2, sh. 2

9) El-İsâbe, cild-2, sh. 46

HAZRETİ TALHA BİN UBEYDULLAH

İlk îmâna gelenlerden ve aşere-i mübeşşereden. Dedesi, Ebû Bekr-i Sıddîkın dedesinin kardeşidir. Bedir gazâsında, Şam tarafında vazîfeli idi. Diğer gazâlarda bulundu. "Talha, ile Zübeyr, Cennette komşularımdır" hadîs-i şerîfi" ile medh edildi. Çok zengin olup bütün malını Allah yolunda dağıttı. Deve Harbinde Hazreti Ali tarafında değil idi. Orada, ok ile şehîd oldu. Hazreti Ali buna çok üzüldü. Ağlı yarak mübârek eli ile yüzünden toprağı sildi; namazını kendi kıldırdı.

Hazreti Talha; Humne binti Cahş, Hazreti Ebû Bekir'in kızı Ümmü Gülsüm ve Ümmü Ebbân binti Utbe ile evlenmiş ve onu erkek, dördü kız ondört çocuğu olmuştur. Oğulları Muhammed, İmrân, Îsâ, Yahyâ, İsmail, İshâk, Yakub, Mûsâ, Zekeriyyâ, Sâlih olup, kızları ise Ümmü İshâk, Aişe, Şu'be ve Meryem'dir.

Hazreti Talha'nın ismi Talha bin Ubeydullah bin Osman bin Amr bin Kâ'b olup, Künyesi Ebû Muhammed, lakabı Feyyaz ve Hayyir (Çok hayır işleyen)'dir. Hicretten yirmidört yıl önce Mekke'de dünyâya geldi. Soyu, altıncı babada Hazreti Ebû Bekir onuncu babada ise Resûlullah (aleyhisselâm) ile birleşir: Babası Ubeydullah, Resûlullah (aleyhisselâm) peygamberliğini ilân ettiği zaman hayatta idi. Talha (radıyallahü anh) babasının vefâtından evvel Hazreti Ebû Bekirin tavsiyesine uyarak, İslâmiyeti kabûl etmiş müslüman olmuştur. İlk îmân edenlerin sekizincisidir. Hazreti Ebû Bekir vasıtasıyla îmân edenlerin beşincisidir.

Hazreti Talha, İslâmı tanımadan önce de ticâretle uğraştığı için sık sık Mekke dışına çıkardı. Bu seyahatlerinden birinde Şam yakınlarında Busra kasabasında bir panayıra gelmişti. Bir rahib: "Panayıra gelenlere sorun; içlerinde Mekke'den gelen var mı?" diye seslendi. Bunun üzerine Hazreti Talha: "Evet, ben Mekkeliyim" dedi. Bunun üzerine rahib; "Ahmed (aleyhisselâm) zuhur etti mi!" diye sordu. Talha "Ahmed kimdir?" diye sordu. Rahib: "Abdullah bin Abdülmuttalibin oğludur. Orası O'nun zuhur edeceği şehirdir. O peygamberlerin sonuncusudur. Kendisi Harem-i şerîften çıkarılacak, hurmalık, taşlık ve çorak bir yere hicret edecektir." dedi. Rahibin sözleri Hazreti Talha'nın kalbine yer etti. Oradan acele ayrılıp Mekkeye geldi ve "olan biten bir şey var mı?" diye sordu. "Evet var. Abdullahın oğlu Muhammed-ül-Emin peygamber olduğunu iddia etti. Ebû Kuhafe'nin oğlu da "Hazreti Ebû Bekir, ona uydu." dediler. Bunun üzerine doğruca Hazreti Ebû Bekir'in yanına gitti. Ondan müslüman olduğu cevabını alınca, Hazreti Ebû Bekire rahibin söylediklerini anlattı. Sonra birlikte Resûlullah'a gidip, müslüman oldu. Rahibin sözlerini Peygamber efendimize (aleyhisselâm) de anlattı ve Resûlullah tebessüm ettiler. Talha bin Ubeydullah (radıyallahü anh) müslüman olduğu zaman Mekkeli müşriklerden pek çok eza ve cefa gördü. Rivâyet olunur ki, Nevfel bin Huveylid bin Adeviyye adamları ile birlikte Hazreti Ebû Bekir ile Hazreti Talha'yı yakalayarak onları iple bağladılar ve işkence yaptılar. Temimoğulları da onlara sahip çıkmadı: Bu hâdiseden dolayı Hazreti Ebû Bekir ve Talha'ya (radıyallahü anh) bitişikler mânâsına gelen "karînân" dendi.

Hazreti Talha en yakın akrabaları dahil olmak üzere Mekke müşriklerinden de işkence gördü. Evlerine hapsedilmiş, İslâmdan dönmesi için günlerce aç ve susuz bırakılmıştır. Kardeşi Osman da Hazreti Talha vasıtasıyla îmân etmiş, bu işkencelere o da tabi tutulmuştur. Hele namazlarını eda edecekleri zaman çektikleri sıkıntı ve kendilerine reva görülen işkence tahammülü mümkün olmayan cinstendi. Hazreti Mes'ûd bin Hıraş, gördüğü bir hâdiseyi şöyle nakleder: Safa

ile Merve arasında dolaşırken; elleri boynuna bağlı ve kalabalık bir gurup tarafından takib edilen bir delikanlı gördüm. Etrâfındakilere bu gencin suçunun ne olduğunu sorduğumda bana: Bu Talha bin Ubeydullah'tır. Atâlarının yolundan saptı, diye cevap verdiler. Gencin peşi sıra çirkin sözler söyleyerek onu takib eden bir de kadın vardı. Onun Kim olduğunu sordum. Bu gencin annesidir dediler. Fakat Talha (radıyallahü anh) bütün bu akıl almaz işkencelere göğüs geriyor. Beni öldürseniz de dînimden dönmem diye karşılık veriyordu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm), Hazreti Ebû Bekir'le Medîne-i münevvereye hicret buyurduğu zaman Hazreti Talha ticâret için Şam'a gitmişti. Dönerken Medine'ye uğramıştı. Hazreti Peygamberin orada olduğunu öğrenince kervandaki mallarından vazgeçip Mekke'ye gitmedi ve Medine'de kaldı. Es'ad bin Zürare'nin (radıyallahü anh) misâfiri oldu. Bir müddet sonra Es'âd bin Zürare'yi (radıyallahü anh) Mekke'ye gönderip ailesini Medine'ye getirtti. Medine'de Muhacîrin ile Ensâr arasında kardeşlik tesis olunduğunda Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Hazreti Talha'yı Hazreti Übeyy bin Kâ'b ile kardeş yapmıştı. Hazreti Talha, Bedir'den başka bütün gazâlarda Peygamberimiz (aleyhisselâm) ile beraber bulunmuştur. Çok cesur idi. Bütün gazâlarda Allahü teâlâ'nın dînine hizmet ve şehîdlik mertebesine ulaşmak için kahramanca savaşmış, pek çok defalar Peygamberimizin medhine kavuşmuş ve Cennet ile müjdelenmiştir. Kureyş müşrikleri Resûlullah ve müslümanları ortadan kaldırmak için güçlenmek ve para temin etmek maksadıyla Ebû Süfyân başkanlığında Suriye'ye (Şam'a) büyük bir kervan çıkardılar. Yanlarında otuz kırk kadar muhafızları da vardı. Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) önce keşif ve araştırma yapmak üzere Talha ve Saîd bin Zeyd (radıyallahü anh)'ı Medine dışına göndermişti. Bu sebeple onlar Medine'den uzak kalıp Bedir gazâsından haberdar olmayıp, Bedir'e katılmadılar. Fakat gazâ ile vazîfeli olarak Resûlullah (aleyhisselâm) tarafından gönderildikleri için Bedir ehlinden sayılmışlar, ganîmetlerden de kendilerine hisse verilmiştir. Bedir'de bulunanlar gibi kendilerine sevâb verildiği Peygamberimiz (aleyhisselâm) tarafından bildirilmiştir.

Hazreti Talha, Bedir'den sonra İslâmın en büyük gazâsı, ölüm kalım Savaşı olan Uhud'da kahramanlık destanları yazmıştır. Canını Peygamber efendimizi korumak için tehlikeden tehlikeye attı. Eshâb-ı kiram, Resûlullahın yanında çarpışmak için dizildikleri zaman, Resûlullah (aleyhisselâm) Mus'ab bin Umeyr'ın taşıdığı sancağın altında idi. Gazâ başlamış müşriklerin sancaktarları öldürülünce müşrik ordusu bozulmuş idi. Hatta müslümanlar, müşriklerin ordugâhına girip ganîmet toplamağa başlamışlardı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Uhud geçidine koyduğu ve hiç bir sûrette ayrılmamalarını emir buyurdukları, Eshâbın en iyi okçularından elli kişinin büyük kısmı, müşrikler yenildi, diyerek bulundukları yerleri terk ettiler. Müşrik ordusu bunu fark edince Uhud Dağını dolaşarak geçide geldiler. Burada bulunan on kadar sahâbîyi şehîd ettiler ve müslümanları arkadan vurdular. O müthiş günde müslümanlar ne olduğunu anlayamamışlar, hatta bazıları birbirlerine kılıç vurmuşlardı. Hele harp meydanında Resûlullahın (aleyhisselâm) öldürüldü haberi Eshâb-ı kiramı kalblerinden hançerlemişti. Ne olduğu, anlaşılmamış herkes yeise düşmüştü. Eshâb-ı kiramın bazıları geri dönmek icâb ettiğini, bazıları Resûlullah madem ki öldü, biz de ölünceye kadar kâfirlerle harb edip O'na hemen kavuşuruz diyorlardı. Bir kısım Eshâb da Peygamberimizin (aleyhisselâm) etrâfında toplanmışlar canlarını siper edip Resûlullahı muhafaza etmeye çalışıyorlardı. İşte Hazreti Talha bin Ubeydullah bir an bile geri çekilmemiş, Resûlullahın yanından ayrılmamıştı. Her fazîlet ve üstünlükleri kendisinde toplayan her bakımdan Hazreti Âdem (aleyhisselâm)'dan kıyâmetin kopmasına kadar gelmiş geçmiş ve gelecek olan insanların en üstünü, en güzeli, en yumuşak huylusu, en tatlı sözlüsü olan Peygamberimiz (aleyhisselâm) burada şecaat ve kahramanlığın en güzel ve en üstün misalini gösteriyorlardı. Mikdâd (radıyallahü anh) Uhud gazâsında bulunmuştu. Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) görmüş ve O'nun halini şöyle haber vermişti: "Hazreti Mus'ab bin Umeyr şehîd olmuş sancak düşüyorken, Hazreti Mus'ab sûretinde bir melek sancağı almış, daha sonra Resûlullah (aleyhisselâm) bu sancağı Hazreti Ali'ye vermişti. Kendisini, hak din ve hak bir kitapla peygamber olarak gönderen Allahü teâlâya yemîn ederim ki, düşmanın en şiddetli saldırıları karşısında Resûlullah'ın bir karış bile gerilediğini görmedim. Resûlullah tıpkı, askerî bir birlik gibi, sebat etmekte yerinden ayrılmamakta idi." İşte bu şiddetli günde yedisi muhacirlerden, yedisi ensardan olmak üzere on dört Sahâbî de onunla birlikte sabır ve sebat gösterdiler. Burada bulunan muhacirlerden birisi Talha bin Ubeydullah (radıyallahü anh)'dır. Müslümanların şaşkınlık içinde bulunup dağıldıkları zaman Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Ey Allahın kulları, Bana doğru geliniz, Ey Allahın kulları, Bana doğru geliniz!" diyerek seslene seslene ancak otuz sahâbî toplayabilmişti. Peygamberimiz (aleyhisselâm) müşrikler tarafından kuşatılmıştı. Resûlullah (aleyhisselâm) "Kim Allah yolunda vücûdunu bize verir, feda eder" buyurduğu sırada ensardan beş sahâbî sıçrayıp ayağa kalktılar. Peygamberimizin (

aleyhisselâm) önünde çarpışa çarpışa can verdiler, şehîd oldular. Bunların son şehîd olanı ondört yerinden yaralanmış yere düşünce Peygamberimiz “Onu bana yaklaştırınız.” buyurmuşlardı. Bu mübârek şehîd, Resûlullahın (aleyhisselâm) ellerinde şehâdet şerbetini içdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm), Talha bin Ubeydullah hazretlerinin de içlerinde bulunduğu onüç sahâbî ile bir köşeye çekildiler.

Müşrikler Peygamberimiz (aleyhisselâm) ve onüç Sahâbîyi yok etmek için üzerlerine yürüdüler. Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Şunları kim karşılar, kim durdurur” buyurdular. Hazreti Talha, “Ben” buyurdu. Peygamberimiz “Senin gibi daha kim var” diye sordular. Ensardan bir zât “Ben” dedi. Peygamberimiz ona “Haydi sen karşıla” buyurdu. O zât gitti müşriklerin üzerine bir aslan gibi atıldı. Gözleri yaşartan kahramanlıklar gösterdi. Birçok kâfiri Cehenneme gönderdi ise de sayıca çok olan müşrikler nihâyet onu şehîd ettiler. Yine müşriklerden bir grup Peygamberimize doğru gelmeye başladı. Peygamberimiz “Şunlara kim karşı koyar” buyurdular. Hazreti Talha yine atıldı. “Ben” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Senin gibi daha kim var” diye sordu. Yine Ensardan bir zât “Ben” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) “Haydi onları sen karşıla” buyurdular. O zât da gitti. Aynı şekilde çarpışa çarpışa şehâdet şerbetini içti. Müşriklerden başka bir grup daha geldi. Resûlullah (aleyhisselâm) aynı şekilde sordu. Yine Hazreti Talha atıldı ise de Peygamberimiz yine “Senin gibi daha kim var” diye sordu. Ensardan bir zât “Ben” dedi, Resûlullah (aleyhisselâm) aynı şekilde onu da gönderdi. O da şehîd oldu. Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanında bulunan ensardan oniki sahâbî bu şekilde şehâdet şerbetini içtiler, inandıkları, îmân ettikleri Allahü teâlâya ve kendilerine vâd olunan sonsuz Cennet ni’metlerine kavuştular. Resûlullahın (aleyhisselâm) yanında Hazreti Talha bin Ubeydullah’dan başka kimse kalmadı. Müşrikler Peygamberimizi (aleyhisselâm) kastederek yine hücum ettiler. Peygamberimiz “Gelen şu müşriklere kim karşı koyar” buyurdu. Hazreti Talha “Ben” buyurdu ve gitti çarpışmaya başladı. Bir kısmını öldürdü. Bu sırada Peygamberimiz (aleyhisselâm)’in yanına bazı sahâbîler yetiştiler. Eshâb-ı kiram burada akıllara durgunluk verecek, gözlerin bir daha göremeyeceği kahramanlıklar gösteriyorlardı. Din-i İslâmda her türlü iyilik ve fazîlette ümmetin en önünde olan Eshâb-ı kiram cihad, şecaat ve kahramanlıkta da en önde olduklarını isbât eden canlı misaller ortaya koyuyorlardı.

Talha bin Ubeydullah (radıyallahü anh) buyurdu ki: “Gördüm ki, Eshâb-ı kiram dağıldı. Müşrikler hücum ettiler ve Resûlullahı (aleyhisselâm) her taraftan kuşattılar. Resûlullahın (aleyhisselâm) önünden mi, arkasından mı, sağından mı, yoksa solundan mı gelen taarruzlara karşı duracağımı bilemiyordum. Bir önden gelenlere bir arkadan gelenlere koştum onları uzaklaştırdı m. Nihâyet dağıldılar.” Hazreti Talha’nın, Uhud’un bu anında vücûdunun her yeri heyecandan ve Resûlullaha (aleyhisselâm) bir zarar gelir korkusundan tir tir titriyordu. O Uhud günü Resûlullah’a (aleyhisselâm) bir zarar gelmemesi için en çok uğraşan en fazla canını hiçe sayanlardan idi. Eshâb-ı kiramdan birçoğu bazı anlar Resûlullah (aleyhisselâm)’ın yanından ayrıldıkları halde Hazreti Talha bir an ayrılmamış idi. Sa’d bin Ebî Vakkas (radıyallahü anh) bu hali haber verdikten sonra: “Biz Resûlullahın (aleyhisselâm) yanına döndüğümüz zamanlar Hazreti Talha’yı hep O’nun etrâfında dönerek çarpıştığını ve kendisini Resûlullaha (aleyhisselâm) kalkan yapıp koruduğunu gördüm.” buyurmuştur.

Müşriklerden çok keskin nişancı, attığını vuran bir okçu vardı. Bu Mâlik bin Zübeyr idi. Bu hain Peygamberimize (aleyhisselâm) nişan alıp bir ok attı. Resûlullahın (aleyhisselâm) başına doğru gelen bu oka başka hiç bir şekilde karşı koyamıyacağını anlayan Talha (radıyallahü anh) elini açarak oka karşı tuttu. Ok elini parçaladı. Parmaklarının bütün sinirleri kesildi. Elinin kemikleri kırıldı. Atılan oka elini tutması, candan çok ötelere yükselmiş bir aşkın, kemâle gelmiş bir imânın, muhabbet ile yanan, anlatılamayan hakiki bir sevginin fiili olarak ortaya çıkmasıdır. Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) “Eğer (Talha oka elini beni korumak için tutarken) Bismillah deseydi, insanların gözü önünde Cennete giderdi.” Başka bir rivâyette ise Talha’ya (radıyallahü anh) “Eğer Bismillah deseydin insanlar sana bakışırken, melekler seni göklere yükseltirdi.” buyurmuşlardır. Yine “Uhud günü yer yüzünde sağımda Cebrâil, solumda Talha bin Ubeydullah’dan başka bana yakın bir kimse bulunmadığını gördüm” buyurmuşlardır.

Talha bin Ubeydullah’ın (radıyallahü anh) her yeri kılıç ve ok darbeleriyle delik deşik olmuş, vücûdunda yaralanmayan ve kana bulunmayan bir yer kalmamış idi. O gün vücûdunda altmışaltı büyük yara açılmıştı. Küçükler ise vücûdunda sayılamıyacak kadar çokdu. Bu haliyle dahi cihâda devam ediyordu. Dirâr bin Hattab onun başına şiddetli iki kılıç darbesi indirmiş ve Hazreti Talha kan kaybı sebebiyle de bayılmıştı. Bunu gören Peygamberimiz (aleyhisselâm) yanına gelen Hazreti Ebû Bekir’e hemen Hazreti Talha’ya yardıma koşmasını emrettiler. Hazreti Ebû Bekir onu baygın bir

vaziyette buldu. Hemen başını kaldırdı ve yüzüne su serpti. Hazreti Talha ayıldı. Ayılır ayılmaz ilk sorduğu soru "Resûlullah ne yapıyor" olmuştur. Böylece sevgi ve bağlılığın en güzelini göstermiştir. Eshâb-ı kiramda bu aşk, bu muhabbet, bu îmân olduğu için, Resûlullaha böyle gönül verdikleri için Peygamberlerden sonra insanların en üstünü olmuşlar, onun için onların verdiği bir avuç arpa sadaka, onlardan olmayanların verdiği Uhud Dağı kadar altın sadakadan daha kıymetli olmuştur.

Hazreti Ebû Bekir, "Resûlullah iyidir. Beni sana O gönderdi." deyince Talha (radıyallahü anh) "Allahü teâlâya sonsuz şükürler olsun. O sağ olduktan sonra her musîbet hiçtir." buyurdu. İşte bu sırada âlemlerin efendisi, iki cihanın sultanı Hazreti Muhammed Mustafa (aleyhisselâm) oraya teşrîf ettiler. Talha (radıyallahü anh)'ın bütün vücûdunu mübârek elleriyle mesh ettiler ve ellerini açıp "Allahım ona şifâ ver, Ona kuvvet ver" diye duâ buyurdular. Talha (radıyallahü anh) biraz sonra sapa sağlam kalktı ve düşmanla yine harbetmeye başladı. Müşriklerden Ebû Zâtülyed, bir ata binmiş (Ben Ebû Zâtülyed'im. Bana Muhammed'i gösteriniz) diye bağırarak Resûlullah'a (aleyhisselâm) doğru geliyordu. Talha (radıyallahü anh) onun önünü kesti. Mızrağını atın arka bacaklarına vurunca; at kuyruğunu iki bacağı arasına sokup çöktü. Talha (radıyallahü anh)'da mızrağını bu müşrikin göz bebeğine sapladı ve onu bağırtarak öldürdü. Hazreti Talha bu halden sonra da bir hayli yara aldı. Yaraları yetmişbeşi aştı. Sadece başında dört büyük kılıç yarası vardı. Uylukları kılıçla parçalanmış, parmakları çolak olmuş idi. Talha (radıyallahü anh) şehîd olmayı bekliyen kimselerdendi.

Hazreti Talha buyurdu ki: Eshâb-ı kiram "Mü'minlerden öyle yiğitler vardır ki, Allah ile olan ahidlerine (harp meydanlarında sebat) gösterirler. Onların bir kısmı ahdini yerine getirdi (şehîd oldu), bir kısım ise şehîd olmayı bekliyor" (Ahzab 23) âyet-i kerîmesinde bekliyenlerin kim olduklarını merak ediyorlar fakat edeblerinden de bir türlü Resûlullaha (aleyhisselâm) soramıyorlardı. Bedevî birine; Resûlullaha (aleyhisselâm) şehîd olmayı bekleyenlerin kimler olduğunu sor, dediler. Bedevî de bunu Resûlullaha (aleyhisselâm) sordu. Resûlullah cevap vermedi. Bedevî tekrar sordu, Resûlullah yine cevap vermedi. Sonra ben, (Talha bin Ubeydullah (radıyallahü anh) mescidin kapısından çıktım. Üzerimde yeşil elbise vardı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) beni görünce: "Şehîd olmayı bekliyenlerin kimler olduğunu soran kimse, nerede" diye sordu. Bedevî "Benim yâ Resûlallah! Buradayım" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) beni göstererek "İşte bu şehîd olmayı bekliyen kişilerdendir." buyurdu.

Uhud günü İbni Kâmia kâfiri Peygamberimizi (aleyhisselâm) öldürmeğe yemîn etmiş idi, her yerde Onu (aleyhisselâm) arıyordu. Peygamberimizin (aleyhisselâm) üzerinde iki zırh vardı. Başında da miğfer bulunuyordu. İbni Kamia, Resûlullaha (aleyhisselâm) hücum etti ve kılıcını âlemlerin Efendisi Hazreti Muhammed (aleyhisselâm)'e çaldı. Kılıç darbesiyle mübârek omuzları yaralandı. Bu sırada müşriklerden Ebû Âmir tarafından müslümanları düşürmek için kazılmış çukura kadar gelinmişdi. Diğer bir kılıç darbesi ile Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) çukura düştü, miğferlerinin iki halkası mübârek yanaklarına battı. Resûlullaha (aleyhisselâm) ilk defa yetişen Hazreti Ali oldu. Hemen Resûlullahın mübârek ellerinden tutarak Talha bin Ubeydullah da doğrultarak Peygamberimizi (aleyhisselâm) çukurdan çıkardılar. Uhud gazâsının sonuna kadar da Resûlullah'dan (aleyhisselâm) ayrılmadı. Resûlullahı (aleyhisselâm) sırtına alarak Uhud kayalığına taşıdı. Hazreti Talha işte bu Uhud günü Talhat-ül-Hayr (hayırlı Talha) lakabı ile şereflendi ki ona bu lakabı Resûlullah (aleyhisselâm) vermiştir. Kayalıklara gelince Peygamberimiz (aleyhisselâm) bir kayanın üzerine çıkmak istedi. Fakat gayet zayıflamış ve üst üste iki zırh giymiş ve kendisine yetmişten ziyade kılıç vurulmuş olduğundan takat getiremedi. Bunun üzerine Talha (radıyallahü anh) altına oturdu ve Resûlullah (aleyhisselâm) taşın üzerine çıktı. O zaman Resûlullah (aleyhisselâm) "Talha Resûlullaha yardım ettiği zaman cennet ona vacib oldu" buyurdular.

Hazreti Talha, Uhud Harbi'nden Mekke'nin fethine kadar geçen süre içinde yapılan bütün gazvelere katılmıştır. Bu arada Hudeybiye'de biât-ı Rıdvan'da da bulunmuştur. Mekke'nin fethinden sonra Huneyn gazvesinde düşmanın okları karşısında gerileyen ordu içinde sebat edenlerdendir. Tebük gazvesinde herkes elinden gelen gayretle orduyu techîz etmek, (donatmak) için uğraşırken O da herkesle yarışırcasına bütün varını yoğunu sarf etmiştir. İşte bundan dolayı Feyyaz lakabını almıştır.

Resûlullaha (aleyhisselâm) haber verildi ki; münâfıklar, yahudi Saveylim'in evinde toplanmışlardı. Müslümanları Tebük seferinden geri çevirmek istiyorlardı. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) Talha bin Ubeydullah'ı bazı sahabîlerle Saveylim'in, Casum mevkiindeki evine gitmelerini ve evi, münâfıklık eden bu hainlerin üzerine yıkıp yakmalarını

emr buyurdu. Hazreti Talha bu emri derhal yerine getirdi. Münâfıklardan Dahhâk bin Halife evin arkasından atladı, ayağı kırıldı ve münâfıkların, fitnesi söndürüldü.

Hazreti Enes buyuruyor ki: "Huneyn savaşında Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Kim bir düşman öldürürse düşmanın nesi varsa öldürene aiddir. Ganîmete dahil değildir"buyurmuşlardı. Ebû Talha (radıyallahü anh) Huneyn savaşında tam yirmi düşman askeri öldürmüştür. Huneyn'deki gayret hizmet ve kahramanlıklarından ve bilhassa cömertliğinden dolayı da Talhat-ül-Cûd lakabı Resûlullah (aleyhisselâm) tarafından verilmiştir.

Resûlullah (aleyhisselâm) ile birlikte Mekke'ye giden Hazreti Talha, Mekke'de haccı eda edip, Veda hutbesini dinledikten sonra Medine'ye dönmüş ve bir müddet orada kalmıştır. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) vefâtından çok müteessir olup, tenha bir köşeye çekilip ağlamıştır. Sonra Hazreti Ebû Bekir'in halife seçildiğini görüp, hemen ona bîat etmiştir. Hazreti Ebû Bekir'in hilâfeti zamanında da bütün savaşlara katılmıştır. Hazreti Ebû Bekir hastalandığında, yerine kimin halife olmasını Hazreti Talha ile istişâre etmiş ve Hazreti Ömer'i uygun görmüş ve "Hazreti Ömer bu makama en çok lâyık olan zâttır. (Cenâb-ı Hak sana müslümanların işini kime terk ettin) derse açık bir alınla ve müsterih olarak, (Hazreti Ömer'e bıraktım dersin)" buyurmuşlardır.

Hazreti Ömer zamanında şûra meclisi üyesi idi. Hazreti Ömer her husûsta Onun reyine müracaat ederdi. Bir defasında şûra meclisinde fetholunan arazinin mücâhidler arasında taksim olunması veya olunmaması durumu görüşülüyordu. Hazreti Ömer dağıtılmamasını istiyor ve arazinin yalnız Onu fetheden mücâhidlere âit olmayıp ondan sonra gelecek nesillere de âit olduğunu beyan buyurmuştu. Hazreti Ömer'in bu ictihâdından başka şekilde ictihâd edenler oldu ise de Hazreti Talha kuvvetli delîller ortaya koyunca; mes'ele Hazreti Ömer'in teklif ettiği şekilde kabûl olundu. İslâm Hukuku'nda bu ictihâd esas kabûl edildi. Hazreti Ömer'in vefât etmeden önce halife seçilmek üzere namzet gösterdiği altı zattan birisi de Talha bin Ubeydullah (radıyallahü anh)'dır. Hazreti Talha kendi namzetliğinden feragat etti. Reyini Hazreti Osman'a verdi. Hazreti Osman halife seçilince, Hazreti Talha da onu canı gönülden destekledi.

Hazreti Osman devrinde, ilk 6 yıl sakin geçti ve sessiz bir hayat yaşandı. Hazreti Osman âsiler tarafından muhasara edildiğinde, Hazreti Talha O'nu korumak amacıyla Hazreti Ali ve Hazreti Zübeyr gibi oğullarını gönderdi. Oğlu Muhammed şiddetli şekilde âsilere mukâbelede bulundu. Hazreti Osman şehîd edilince Hazreti Talha çok üzüldü. Hazreti Ali halife seçilince O'na bîat etti. Sonra Hazreti Osman'ı şehîd edenlerin derhal cezalarının verilmesini ve kısas yapılmasını istedi. Hazreti Ali de isyancıların Medine'ye hâkim olduklarını bir müddet sonra kendilerine bağlı bir ordu kurulduğu zaman isyancıların ve katillerin cezasının verileceğini beyan etti. Hazreti Talha buna çok üzüldü. Mekke'ye Hazreti Âişe vâlidemizin yanına daha sonra Basra'ya gitti. Hazreti Ali ile karşılarındaki müslümanlar arasında kan dökülmemesi için Hazreti Âişe arabulucu olarak gelmişti. Her iki taraf anlaştılar. Fakat bunu öğrenen Abdullah bin Sebe yahudisi ve ona tabi olan isyancılar gece her iki orduya da hücum ederek, Hazreti Ali ordusuna Âişe (radıyallahü anha) sözünde durmadı, Hazreti Âişe, Talha ve Zübeyr'in bulunduğu tarafta da Hazreti Ali "sözünde durmadı" diye bağırarak fitne çıkardılar ve çok müslüman kanının dökülmesine sebep oldular. Hazreti Talha burada şehîd oldu. Hazreti Âişe bu vaka esnasında bir deve üzerinde olduğundan bu vak'aya cemel vakası denildi. Hazreti Ali harp meydanını gezerken Hazreti Talha'yı maktuller (ölenler) arasında görünce çok üzüldü, çok, pek çok ağladı. Kucağına aldı. Yüzündeki toprakları sildi ve "Ey Ebû Muhammed (Talha) semânın yıldızları altında seni toprağın üzerinde serilmiş olarak görmek bana pek ağır geldi, beni kalbimden vurdu. Keşke yirmi yıl önce öleydim" buyurdu. Hazreti Ali, Hazreti Talha'nın namazını kendi kıldırdı. Vefâtından yirmi yıl sonra kızı Âişe bir gece rüyasında Hazreti Talha'yı gördü ve Ona "Yâ Aişe kabrimin bir tarafından sızan su bana eziyyet veriyor, beni buradan çıkar da başka yere defn et", diye tenbîh buyurdu. Bunun üzerine kızı Âişe çok üzüldü ve akrabalarından bazılarını alarak kabr-i şeriflerini açtılar. Sızan sudan dolayı vücûdunun bir tarafı hafif yeşillenmiş ise de, diğer yerleri yeni defn edilmiş ve bir kılına dahi zarar gelmemiş olduğu halde buldular. Başka bir kabre naklettiler.

Talha bin Ubeydullah hazretlerinin üstünlükleri ve faziletleri pek çoktur. Günyet-üt-Talibin (1322 Mısır Baskısı) seksendördüncü sahifesinde Abdülkâdir-i Geylânî (kuddise sirruh) buyuruyorlar ki:

(Ehl-i sünnete göre, Muhammed aleyhisselâmın ümmeti, başka Peygamberlerin ümmetlerinden daha üstündür. Bu ümmetin de üstünü, Ona îmân ederek mübârek yüzünü görmekle şereflenen Eshâb-ı kirâmdır ki, hepsi Ona tâbi' olmuş, Onun için harb etmiş, Onun uğruna canlarını, mallarını

feda etmişdir. Onun emrini yapmak, birinci vazîfeleri olmuş, herşeyde Onun yardımcısı olmuşlardır. Bu Eshâbın da en üstünü Hudeybiyede, Resûlullah (aleyhisselâm) ile bi'at edip Onun için ölmeğe hâzır olduklarını söz veren kahramanlardır. Bunlar, bindörtyüz kişi idi. Bunların da en üstünü, Bedr muharebesinde bulunanlardır ki, bunlar, Tâlûtun askeri gibi üçyüzonüç kişi idi. Bunların da üstünü, ilk müslüman olan kırk kişidir ki, kırkıncısı, Ömer "radıyallahü anh"dır. Bunların otuzdördü erkek, altısı kadındır. Bunların da üstünü, (Aşere-i mübeşşere) ya'nî Cennete gidecekleri müjdelenen on kişidir. Bunlar, Ebû Bekr, Ömer, Osman, Ali, Talha, Zübeyr bin Avvâm, Abdurrahmân bin Avf, Sa'd İbni Ebî Vakkâs, Sa'îd bin Zeyd, Ebû Ubeyde bin Cerrâhdır. Bunların da üstünü, Hulefâ-i râşidîn, ya'nî dört halife olup, bunların da üstünü Ebû Bekr, sonra Ömer, ondan sonra Osman, ondan sonra Ali'dir).

Hazreti Talha'nın bu bütün üstünlük ve faziletlerden sadece kavuşmadığı Hulefa-i râşidîn derecesi olmuştur. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Yeryüzünde Cennetlik bir kimse görmek isteyen Talha bin Ubeydullah'a baksın" buyurdu. Hazreti Âişe anlatır: Ebû Bekir Sıddîk bir gün Resûlullahın (aleyhisselâm) yanına girmişti. Resûlullah ona "Yâ Ebâ Bekir sen Allahü teâlânın Cehennemden âzâd ettiği kişisin" buyurdu. Ondan önce kimseye böyle Atîk ismi vermemişti. Sonra Talha bin Ubeydullah içeri girdi. Resûlullah (aleyhisselâm) ona"Ey Talha sen de şehîd olmayı bekleyenlerdensin" buyurdu.

Hazreti Talha ahlâk, edeb ve fazîlet bakımından çok yüksek idi. Kalbi Allahü teâlâ'nın korkusuyla ve Resûlünün muhabbetiyle doluydu. Bu muhabbeti aşk derecesinden de çok ötelerde idi. O bu aşkının en güzel isbâtını Uhud ve diğer gazâlarda göstermiştir.

Zi'l-Karede gazvesinde mücâhidlerin susuz kalmaması için bir kuyu satın alıp onu mü'minlere vakfetmiş idi. O zaman kuyu satın almak ve vakfetmek büyük bir cömertlik idi. Ayrıca Zü'l-usra gazvesinde savaşa katılanları tek başına doyurmuştur. Günlük geliri bin altın idi. Öksüzleri gözetir; fakîrlerin ihtiyâçlarını görür, biçarelere yardım eder, paraya ihtiyâcı olanlara para verirdi. Teymoğullarının bütün muhtaçları, onun yardımları altında idi. Hazreti Talha bunların dullarını evlendirir, borçlularının borçlarını öderdi.

Resûlullah'ın (aleyhisselâm) vefâtından sonra Ümm-ül-mü'minîn olan ezvac-ı tâhîratın hizmetine koşmuşdu. Bütün malını ve parasını emirlerine amade kılmıştı. Medine'ye gelenler onun evinde misâfir edilirdi. Kendisinden bir şey beklendiğinde onu yerine getirmediği görülmemiştir. Bir gün bir Bedevî, Hazreti Talha'ya gelerek akrabalık iddiasında bulunarak yardım istedi. Hazreti Talha bu akrabalık bağının çok önemli olduğunu söyleyerek, bir arazisinin olduğunu ve isterse onu almasını, isterse satıp parasını vermeyi teklif etti. Bedevî parasını almayı isteyince, Hazreti Talha araziyi Hazreti Osman'a satıp parasını Bedeviye verdi.

Bir gün Hazreti Talha, üzerinde güzel bir maşlah (yünlü harmani) ile yolda giderken adamın biri maşlahını omuzlarından kaptı. Oradakiler maşlahı adamdan geri aldılar. Fakat Hazreti Talha maşlahı adama iade ettirdi. Adam utanarak Hazreti Talha'ya vermek isteyince Hazreti Talha: "Senin olsun, Allahü teâlâ mübârek etsin! Birisi benden birşey umarsa onun umudunu boşa çıkarmaktan Allahü teâlâdan utanırım." buyurdu.

Son derece sevimli idi. Orta boylu, geniş göğüslü, yakışıklı bir zattı, isrâf ve aşırılığa kaçmadan iyi giyinirdi. Onun ahlâkının güzelliğine bir misâl olarak şu kıssa zikredilebilir. Eshâb-ı kiramdan bir çok zât Ümmî Ebân hatunla evlenmek için teklifte bulunmuşlardı. Fakat O hiç birisini kabûl etmedi. Talha bin Ubeydullah (radıyallahü anh) teklifte bulununca kabûl etti. Sebebi sorulduğu zaman: "Onun ahlâkını bilirim. Evine girerken güler yüzle girer, evinden çıkarken mütebessim olarak çıkar. Kendisinden istenildiğinde verir, kendisine bir iyilik yapıldığı zaman teşekkür eder. Bir kusur görünce affeder." diye cevap vermiş ve Hazreti Talha ile evlenmişti."

Hazreti Talha ticâretle meşgûl olurdu. Medine-i münevverede ise ziraatle meşgûl olmuş ve büyük çiftlikler sahibi idi. Kendisinin Hayber'de ve Irak'ta çok arazileri vardı.

Hazreti Talha çok büyük bir zenginliğin içinde bulunmasına rağmen gayet az yer, son derece sade giyinirdi. İsrâf etmez ve isrâf edenleri sevmezdi. Bazen de çok güzel elbiseler giyerdi.

Hâlid bin Sa'îd'in rivâyet etmiş olduğu hadîs-i şerîfte Resûlullah (aleyhisselâm) buyuruyor ki: "Ey insanlar ben Ebû Bekir'den râzıyım. Bunu ona bildirin. Ey insanlar ben Ömer, Ali, Osman, Talha, Zübeyr, Sa'd, Sa'îd ve Abdurrahmân bin Avfdan râzıyım. Bunu onlara bildirin. Ey insanlar Allahü teâlâ Bedr ehlini ve Hudeybiye ehlini bağışladı. Ey insanlar Eshâbım kayınpederlerim (Hazreti Ebû Bekir ve Ömer) ve dâmâdlarım (Hazreti Osman ve Ali) Hakkında bana riâyet

ediniz. Hiç biriniz onlardan hak taleb etmesin. Çünkü o haklar öyle haklardır ki, yarın kıyâmet günü bağışlanmazlar."

Ebû Hureyre (radıyallahü anh) buyurdu ki: Resûlullah (aleyhisselâm) Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Talha ve Zübeyr ile birlikte Hira dağının üzerinde bulunuyorlardı. Dağ sarsılmaya, sallanmaya başladı. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) "Sakin ol ey Hira, senin üzerinde ancak bir peygamber yahut sıddîk yahut şehîdler bulunmaktadır." buyurmuşlardır.

İbni Mende Talha bin Ubeydullah'dan haber veriyor: Talha bir gece Abdullah bin Amr bin Hirâm'ın kabrini ziyâret etti. Kabirden Kur'ân sesi işitti. Gelip Resûlullah'a söyledi:"O Abdullahdır. Allahü teâlâ, şehîdlerin rûhlarını Cennete koyar. Her gece rûhları bedenleri ile buluşur. Sabah olunca yine Cennette olurlar." buyurdu.

"Talha ve Zübeyr Cennette benim komşularımdır." Hadîs-i şerîfi için "Benim kulağım Resûlullahın mübârek ağızlarından kelimesi kelimesine bu hadîs-i şerîfi işitmiştir." diye buyurdu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) yeni ayı, hilâli görünce, "Allahım bu ayı; râzı olduğun ve sevdiğin işlerde, selâmet, iyilik, îmân ve İslâmımızın devamıyla geçirmemizi nasip eyle. Gadâbını çeken şeylerden (haramlardan da) muhafaza eyle. Ey hilâl benim ve senin Rabbin Allahü teâlâdır."

Yine Talha (radıyallahü anh), Peygamberimizden (aleyhisselâm) "Ben tevâzuyu severim. Kim Allah için tevâzu ederse Allahü teâlâ onu yükseltir." "Allahü teâlâ cömerttir. Cömertleri sever." "Allahü teâlâ güzel ahlâkı sever kötü ahlâkı sevmez." Hadîs-i şeriflerini haber verdi.

1) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-1, sh. 160
2) Sünen-i Tirmizî cild-1, sh. 376
3) Buhârî' fedâil-ül-Sahâbe
4) Müslim fedâil-üs-Sahâbe
5) Medâric-ün-nübüvve cild-2, sh. 269
6) El-İsâbe cild-2, sh. 229
7) El-İstiâb cild-2, sh. 219
8) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 214
9) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 87
10) Metâli-un nücûm cild-1, sh. 216
11) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1075

HAZRETİ ZÜBEYR BİN AVVÂM

Sağlığında Cennet ile müjdelenen Eshâb-ı kiramdan. Nesebi; Huveylid bin Esed bin Abduluzzâ bin Kusey torunudur. Eshâb-ı kiramın büyüklerindendir. Hazreti Hadîce'nin erkek kardeşinin ve Resûlullah'ın (aleyhisselâm) halası olan Hazreti Safiyye'nin oğludur. Dördüncü olarak imâna geldi. Hazreti Ebû Bekir'in dâmâdı idi. Bütün gazâlarda bulundu. Çok yaralandı. Mısır'ın fethinde de bulundu. Zengin olup, bütün malını Allah için dağıtdı. Eshâb-ı kiram şehîd olunca yetimlerine vasî olur, onları beslerdi. Deve Vak'asında Hazreti Talha ve Hazreti Âişe ile birlikde, Hazreti Ali tarafında değildi. Harbden çekilip namaz kılarken, İbn-i Cermuz tarafından, 36 (m. 656) yılında, altmışyedi yaşında şehîd edildi. Hazreti Ali bunu işitince çok üzüldü. Namazını kendi kıldırdı. Hazreti Ali, Zübeyr, Talha ve Sa'd bin Ebî Vakkâs aynı yılda doğmuşlardır.

İman ettiği zaman, amcası çok kızmıştı. Bu yüzden onu, bir hasıra sarar, ateşe sokar çıkarır ve küfre dönmesini putlara tapmasını isterdi. O ise "Asla küfre dönmem (Lâ ilahe illallah Muhammedün Resûlullah) der, yapılan bütün işkencelere büyük bir sabır ve metanetle tahammül ederdi.

Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh), Allah yolunda kılıç sıyıranlardan ilki idi. Bir gün, durup dururken "Redûlullah yaralandı, öldürüldü!" diye vehimlendi ve hemen kılıcını sıyırıp, Mekke'nin yukarı taraflarında bulunan, Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına koşarak geldi. Peygamber efendimiz O'nu görünce "Ey Zübeyr! Ne var?" diye sordular. O da "Seni yakaladılar, bir zarar yaptılar diye içime doğdu" dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz, ona ve kılıcına duâ buyurdular.

İman edenler arttıkça Mekke'de müşriklerin müslümanlara yaptıkları işkenceler çok şiddetlendi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Sahâbîlerinin işkenceler altında kıvrandıklarını görünce, "Siz, bari yer yüzüne dağılın!... Yüce Allah, sizi yine toplar!" buyurdu. Eshâb-ı kiram da (radıyallahü anh): "Yâ Resûlallah! Nereye gidelim?" dediler. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) mübârek eliyle Habeş ülkesinin bulunduğu tarafa işâret ederek, "İşte oraya Habeş ülkesine gitseniz iyi olur. Habeş hükümdârının yurdunda hiç kimse zulme uğramaz. Orası doğruluk yurdudur. Allahü teâlâ, sizi belki orada ferahlığa kavuşturur!" buyurdu. Bunun üzerine, aralarında Hazreti Zübeyr bin Avvâm'ın da bulunduğu 15 kişilik ilk Muhacir kâfilesi, müşriklere (puta tapanlara) duyurmadan Mekke'den ayrıldılar. Habeşistan hükümdârı

Necâşî, gelen muhacirlere çok iyi davrandı. Rahat ve huzûrlarını sağladı. Eshâb-ı kirama sorduğu sorulara olgun cevaplar alınca müslüman oldu.

Hazreti Ümmü Seleme diyor ki; “Biz Habeşistanda huzûr içinde yaşarken Necâşî’nin üzerine Habeş’ten bir adam geldi. Saltanatını elinden almak istedi. O adamın, Necâşî’ye üstün gelmesinden korkuyorduk ve çok üzüldük. Çünkü o hükümdâr olsaydı bize hayat hakkı tanımazdı. Necâşî de onun, üzerine yürüdü. Savaş Nil nehrinin öbür tarafında oluyordu. Durum çok kritikdi. Necâşî’nin galip gelmesini istiyorduk. Eshâbdan bazıları: “Kim savaş cephesine gidip bize haber getirecek” deyince; Hazreti Zübeyr bin Avvâm “Ben giderim!” deyince “Peki, sen git” dediler. O, müslümanların yaşı en genç olanı idi. Hazreti Zübeyr bin Avvâm’a bir su tulumu şişirdiler ve göğsüne astılar. Sonra Nil’in üzerinde yüzdü ve orduların karşılaştığı Nil’in öteki tarafına geçti. Onların yanında hazır bulundu. Biz ise Allahü teâlâya, Necâşî için düşmana galip gelmesi ve O’na memleketinde kalması için kudret vermesine duâ ettik. Biz durumun ne olacağını beklerken Zübeyr (radıyallahü anh) uzaktan göründü. Koşuyordu. O elbisesiyle işâret ediyor ve şöyle sesleniyordu: Müjde, Necâşî zafere erişti ve Allahü teâlâ onun düşmanını helak etti ve ona memleketinde kalmaya kudret verdi. Şimdiye kadar onun gibi sevindiğimizi bilmiyorum.

Necâşî, Allahü teâlânın izniyle o kâfiri mağlup ederek sağ sâlim sarayına döndü. Mekke’ye, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanına gelene kadar biz onun yanında güzel bir hayat sürdük. Sonra Eshâb-ı kiram, Mekke’den Medine’ye hicret edince biz de Habeşistan’dan hicret ettik.”

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Medine’ye hicret ettiği zaman, Hazreti Zübeyr bin Avvâm’ı, Ensâr’dan Ka’b bin Mâlik ile kardeş yaptı. Hicretten iki yıl sonra Mekke’li müşriklerle Bedir savaşı yapıldı. Bu savaşta müslümanlar 313 kişi, Mekke’li müşrikler 1000 kişi idi. Peygamber efendimiz, Bedir muharebesinde Hazreti Zübeyr bin Avvâm’ı, sağ kanada kumandan tayin etti ve “Melekler, alâmetli ve nişanlıdırlar, siz de kendinize birer alâmet ve nişan yapınız!” buyurdular. Bunun üzerine Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh) başına sarı bir sarık sardı. Her iki taraf bütün güçleriyle saldırıya geçti. Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh) buyurdu ki: “Bedir günü ben müşriklerden Ubeyde bin Sâid’le karşılaştım. O baştan ayağa kadar zırha bürünmüş, gözlerinden başka bir yeri görünmüyor ve at üzerinde bulunuyordu. Çocukluktan beri büyük karınlı olduğu için kendisine “Ebû zât-ül-keriş” (karın babası) denirdi. O “Ben Ebû Zât-ül-Kerîş’im. Ben Ebû Zât-ül-Keriş’im” diye meydan okuyordu. Elimdeki mızrağımı hemen onun gözüne sapladım. Ubeyde yıkılıp öldü. Ayağımı yanağına bastım olanca kuvvetimle mızrağımı çekip çıkardım. Fakat mızrağımın iki tarafı eğilmişti.”

Mekkelilerin de katıldığı bu savaş çok şiddetli geçiyordu. Peygamber efendimiz: “Allahım! Şu bir avuç İslâm cemaati helak olursa, artık sana yer yüzünde hiç ibadet olunmaz” diyor, durmadan Allahü teâlâdan yardım diliyor ve O’na yalvarıyordu. Hazreti Zübeyr’in Bedir harbi esnasında gösterdiği kahramanlık çok büyüktü. Vücudunda yaralanmadık bir yer kalmamıştı. Hazreti Zübeyr’in oğlu Urve der ki: “Hazreti Zübeyr bilhassa üç kılıç darbesi almıştı. Bunlardan biri boynunda idi. Yara o kadar derin bir iz bırakmıştı ki, içine parmağımı sokabiliyordum.” Bedir muharebesi müslümanların galibiyetiyle neticelenip, 14 Eshâb-ı kiram şehîd oldu. 70 müşrik öldürüldü.

Mekkeli müşrikler bu yenilgiyi unutamamış bir yıl sonra tekrar Medine’ye hareket etmişlerdir. Uhud’da iki ordu yine karşılaştı. Uhud gazâsı hicretin üçüncü senesinde vukû’ buldu. Bu muharebede fedâkârlık gösterenlerin en meşhûrları arasında Hazreti Zübeyr ile Hazreti Ebû Dücane de bulunuyordu. Uhud muharebesi başlarken, müşriklerden (puta tapanlardan) deve üzerinde bir adam meydana çıktı. Çarpışmak için er diledi. Herkesin kendisinden çekindiğini, geri durduğunu görünce, dileğini üç kere tekrarladı. Bunun üzerine Hazreti Zübeyr bin Avvâm, başına sarı bir sarık sararak meydana yürüdü. Birden devenin üzerine sıçrayıp, kâfirin boğazına sarıldı. Deve üzerindeki bu mücâdele devam ederken, Peygamber efendimiz “Onu yere düşür” buyurdu. Hazreti Zübeyr bin Avvâm o müşriki yere düşürdü. Üstüne çöküp boynunu kesti. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) “Eğer, Zübeyr, onun karşısına çıkmasaydı, halkın çekindiğine, sakındığına bakıp, ben çıkacaktım.” buyurdu. Teke tek mücadelelerden sonra savaş iki tarafın hücumuyla başladı. Hazreti Zübeyr bin Avvâm ve Mikdâd bin Esved, Mekkeli süvarileri karşılayıp, bozguna uğrattılar. Hazreti Zübeyr bin Avvâm ve Mikdâd bin Esved, biner süvariye denk tutulurdu. Hazreti Zübeyr bin Avvâm, müşriklerin sancaktarı, olan Kilâb’ı öldürdü ve 7 arkadaşı ile Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) yanında şehîd oluncaya kadar ayrılmamak üzere yemîn ettiler. Müşriklerin okçuları, Peygamber efendimizi ok yağmuruna tutunca, Eshâb-ı kiram Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) ortalarına aldılar. Atılan oklar Peygamber efendimizin sağından solundan geçiyor, ya önüne düşüyor veya

arkasından aşıp geçiyordu. Mekkeli müşrikler Resûlullahı (aleyhisselâm) her yandan kuşattılar. Hazreti Zübeyr bin Avvâm ve arkadaşları, Peygamber efendimizin etrâfında pervane gibi dönerek, gelen oklara, kılınclara vücutlarını siper ettiler. Pek çok Eshâb-ı kiram çarpışa çarpışa şehîd oldu. Düşman gerilemişti, zafere yaklaşılmıştı. Zafer sevinciyle yerlerini terk eden sahabenin (radıyallahü anh) bulundukları yerden, düşman süvarileri saldırıya geçti ve Peygamber efendimize kadar sokuldular. Peygamberimiz (aleyhisselâm) yaralandı. Eshâb-ı kiram hemen toplandı, neticede savaş tekrar müslümanların lehine döndü.

Muharebe bitmişti. Peygamber efendimizin vefâtı şayiası Medine'ye ulaşınca, Hazreti Safiyye hatun hemen Uhud'a hareket etti. Uhud meydanına gelince, oğlu Hazreti Zübeyr'i ve Hazreti Ali'yi görüp, önce Resûlullahın (aleyhisselâm) halini sordu. Hazreti Ali "Hamd olsun iyidir" deyince ferahladı. Fakat Hazreti Safiyye "Bana onu göster" deyince, Hazreti Ali, Peygamber efendimizi işâretle gösterdi. Peygamberimiz yaralı idi. Peygamberimizin sağ olduğuna şükretti. Hazreti Safiyye, baba-anne bir kardeşi olan, Hazreti Hamza'nın durumunu da görmek istiyordu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Hazreti Safiyye'nin gelmekte olduğunu görünce, Hazreti Zübeyr bin Avvâm'a: "Anneni geri çevir, kardeşinin cesedini görmesin" buyurdu.

Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh) "Anneciğim! Resûlullah (aleyhisselâm) geri dönmenizi emrediyor" deyince, Hazreti Safiyye: "Eğer ona yapılanı bana göstermemek için geri döneceksem, zaten ben kardeşimin cesedinin kesilip biçildiğini öğrenmiş bulunuyorum. O, bu musîbete Allah yolunda uğramış bulunuyor. Biz Allah yolunda bundan daha beter olanlarına da râzıyız. Sevâbını Allahü teâlâ'dan bekliyeceğiz. İnşaallah sabredip, katlanacağız" dedi. Hazreti Zübeyr bin Avvâm, gelip bunu bildirince, Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Öyle ise bırak görsün" buyurdu. Hazreti Safiyye, Hazreti Hamza'nın cesedinin yanına oturup sessizce ağlamaya başladı. Onunla, Peygamber efendimiz de sessizce ağladılar.

Hazreti Zübeyr bin Avvâm anlatır: "Annem yanında getirdiği iki hırkayı çıkarıp: "Bunları, kardeşim Hamza için getirdim. Onu bunlara sarınız" dedi. Hazreti Hamza'yı kefenlediler ve Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer, Hazreti Ali ve Hazreti Zübeyr bin Avvâm kabre indirdiler. Aynı kabre, onun gibi şehîd olan, Hazreti Abdullah bin Cahş'ı da koydular.

Uhud'dan dönüşte, Peygamber efendimiz yolda münâfıklardan Ebû Azzeel Cumehi'yi yakaladı. Resûlullah (aleyhisselâm) onu Bedir'de esîr etmişti. Sonra onu lütfederek öldürmemişti. O şöyle dedi: "Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) beni bırak." Resûlullah da (aleyhisselâm) şöyle buyurdu: "Vallahi bundan sonra artık sen Mekke'de ellerini okşayıp Muhammed'e (aleyhisselâm) iki kere hile ettim diyemiyeceksin, Ey Zübeyr, boynunu vur" o da boynunu vurdu.

Hicretin 5. (m. 626) yılında yahudilerin fesadı ve devamlı tahrikleri ile bütün müşrik arablar, Mekke'li müşrikler ile birleşerek Medine'ye kadar gelip Peygamber efendimize saldırdılar. Peygamberimiz (aleyhisselâm), müşriklerin geleceklerini haber alıp, Medine'nin etrâfına hendek kazdırdılar. Hazreti Zübeyr'in oğlu Abdullah şöyle anlattı: "Biz çocuk idik ve savaş esnasında Peygamberimizin hanımlarının bulunduğu yerdeydik. Hazreti Seleme'nin oğlu Amr ile nöbetleşe birbirimizin omuzuna çıkıyor ve muharebeyi seyrediyorduk. Ben arkadaşımın omuzuna çıktıkça babam Zübeyr bin Avvâm'ın (radıyallahü anh) harbettiğini görüyordum."

Hazreti Câbir bin Abdullah der ki: "Hendek günü iş ağırlaşınca Resûlullah (aleyhisselâm) "Bize, Benî Kureyza'nın tutum ve davranışını öğrenip gelebilecek bir kişi yok mu?" diye sordular Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh) "Ben, gider, öğrenir gelirim" dedi. Gidip onların tutum ve davranışlarını öğrenip geldi. Yine işler ağırlaşınca Resûlullah (aleyhisselâm) "Bize, Benî Kureyza'nın tutum ve davranışını öğrenip gelebilecek bir kişi yok mu?" diye sordular. Yine Zübeyr bin Avvâm: "Ben, gider, öğrenir, gelirim" dedi. Gidip onların tutum ve davranışlarını öğrenip geldi. Ve: "Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) Onları, kalelerini tamir, harp tâlimleri ve manevraları yaparken gördüm. Ayrıca, hayvanlarını derleyip toparlıyorlardı," Şeklinde arz etti. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) "Her peygamberin bir havarisi (samimi dostu) vardır. Benim havarim Zübeyr'dir" buyurdu. Benî Kureyza Yahudilerinin tutum ve davranışlarını gözetlemek ve öğrenmek üzere, Peygamber efendimizin gönderdiği kişilerin ilki Hazreti Zübeyr bin Avvâm idi.

Hendek savaşında da müşrikler bozguna uğradılar. Medine'de oturan Yahudiler, Eshâb-ı kirama (radıyallahü anh) arkadan saldırarak anlaşmayı bozdular. Peygamberimiz de savaşdan sonra, onları Medine'den çıkardılar. Yahudiler Hayber kalesine toplandılar. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hendek savaşından sonra Hayber üzerine yürüdüler. Hayberde, meşhûr yahudi Cengaveri Merhab kaleden çıkarak er diledi.

Hazreti Ali çıkarak Merhabı öldürdü. Merhab'ın katlinden sonra O'nun oğlu Yasir, babasının intikamını almak için meydana çıkarak; "Bana karşı gelecek var mı?" diye bağırdı. Hazreti Zübeyr, hemen atını sürerek onu karşıladı ve ikisi de şiddetli bir muharebeye tutuştular. Oğlunun bu hareketini seyreden Hazreti Safiyye, Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) yaklaşıp "Yâ Resûlallah! Oğlum şehîd oluyor mu?" diye sordu. Resûl-i Ekrem de "Hayır" buyurdu. Resûl-i Ekrem'in bu beyanından bir kaç dakika sonra Hazreti Zübeyr, hasmının kellesini uçurdu. Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh) Hayber savaşında da büyük kahramanlıklar gösterdi. Neticede Hayber kalesi de alındı. Bundan sonra Mekke'yi fethetmek için hazırlıklar yapıldı. Peygamber efendimizin (aleyhisselâm), Mekke'yi fethetmek için hazırlık yaptığını bildiren bir mektûbun, bir kadın vasıtası ile, gizlice Mekke'ye gönderildiğini Cebrâil aleyhisselâm haber verdi. Sâre adındaki bu kadın, bu mektûbu, başına yerleştirdikten sonra, üzerinden saçlarını bölükler halinde örerek mektûbu gizledi ve Kureyşlilere teslim etmek üzere yola çıktı.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Hazreti Ali, Hazreti Zübeyr ve Hazreti Mikdâd bin Esved'e "Acele gidiniz! Hah bahçesine vardığınızda, orada, yanında bir mektûb bulunan hayvan üzerinde bir kadın bulacaksınız. Mektûbu ondan alınız ve bana, getiriniz! Kadını, serbest bırakınız. Mektûbu vermek istemezse, boynunu vurunuz" buyurdu. (Hah; Medine ile Mekke arasında bir yer olup, Medine koruları ndandır)

Hazreti Ali ve arkadaşları, durmadan at koşturarak Hah bahçesine vardılar. Kadın orada idi. Hazreti Ali kadına: "Yanında götürmekte olduğun mektûb nerede?" diye sordu. Kadın: "Benim yanımda mektûb falan yok" dedi. Kadının eşyalarını aradılar, mektûbu bulamayınca geri dönecek oldular. Hazreti Ali "Resûlullah (aleyhisselâm) bize, senin yanında mektûb olduğunu söyledi. Ya mektûbu çıkarırsın veya tepene kılıcı indiririm" buyurdu. Kadın yemînler ederek, inkâra devam ettiyse de, Hazreti Ali ve arkadaşlarının işi sıkı tuttuğunu anlayınca, Kadın: "Yüzünü başka tarafa çevir" dedi. Hazreti Ali yüzünü çevirince kadın mektûbu çıkardı. Kadını emir gereğince serbest bıraktılar. Mektûbu Peygamber efendimize getirdiler.

Fetih hazırlıkları tamamlanınca Hicretin sekizinci senesinde Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) kumandasında hareket eden binlerce Mücâhid Mekke'ye doğru ilerledi. Hazreti Zübeyr, bu hareket esnasında Resûl-i Ekrem'in sancağını taşıyordu. Peygamberimiz (aleyhisselâm) askerlerini Zî Tuva denilen yerde bölüklere ayırdı. Bir kısmını Zübeyr bin Avvâm'ın (radıyallahü anh) emrine vererek Mekke'nin Kudâ tarafından girmelerini emir buyurdular.

Mekke'li müşrikler Mekke'yi harpsiz teslim ettiler. Mekke'nin fethinden sonra Huneyn vadisinde Hevazin müşrikleriyle savaşıldı. Bu savaşta Hevazin kabilesi mağlup olarak geriye çekilmeye başladı. Kabilenin ileri gelenlerinden Mâlik bin Avf gitti ve iki dağ arasında yüksek bir mevzide arkadaşlarına: "Durunuz ki zayıflarınız yürüsün ve geride kalanlar bize yetişsinler" dedi. Hezimete uğrayanlar gelip onlara kavuşuncaya kadar orada durdular. Mâlik, gelenlere sordu: "Geriye bakın neler görüyorsunuz" Onlar da: "Uylukları uzunca bir süvari görüyoruz mızrağını omuzu üzerine koymuş ve başına bir kırmızı sarık bağlamıştır." Bunun üzerine Mâlik bin Avf şöyle dedi:

"İşte o, Zübeyr bin Avvam'dır (radıyallahü anh). Putlara yemîn ederim ki elbette o size ulaşır. Onun için yerinizde sıkı durunuz ayrılmayınız." Hazreti Zübeyr bin Avvâm, o iki dağ arasındaki tepelik yerin dibine vardı, Hevazinliler onu gördüler. Yetişip, onlara saldırdı, oradan çıkartıp uzaklaştırıncaya kadar onlarla cenk etti.

Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh), Taif Muhasarasına, Tebük seferine ve Veda Haccı'na iştirâk etmiştir.

Mısır'ın kalbi olan Fustat şehrini zaptetmek için Amr İbn'il-Âs (radıyallahü anh) Hazreti Ömer'den dörtbin kişilik kuvvet istediğinde Hazreti Ömer Ona dört kişi göndermiştir ki, bunlar: Hazreti Zübeyr bin Avvâm, Hazreti Mikdâd bin Esved, Hazreti Ubâde bin Sâmit ve Hazreti Mesleme bin Muhalled'dir. Zübeyr bin Avvâm, yedi aylık muhasaradan sonra Fustat şehrini zabtetmeye muvaffak olmuştur. Sonra İskenderiyye üzerine yürüyerek burasının da alınmasında büyük rol oynamıştır.

Hazreti Zübeyr bin Avvâm, 36. (m. 656) târihinde yapılan Deve vak'asında Hazreti Ali tarafında olmayıp, Hazreti Âişe'nin ordusunda çarpıştı. Hazreti Talha da Hazreti Ali'nin karşı tarafında bulundu. Sonra harbden çekilen Hazreti Zübeyr, namaz kılarken İbn-i Cermuz tarafından şehîd edildi. Şehîd olduğunda 67 yaşında bulunuyordu. Hazreti Ali, Hazreti Zübeyr'in vefâtına çok üzülmüş olup, cenâze namazını bizzat kendisi kıldırdı.

Hazreti Zübeyr bin Avvâm, uzun boylu, beyaz tenli, zarif (kibar) bir kimse idi. Emânete son derece riâyet eder, hassasiyet gösterirdi. Hazreti Zübeyr bin Avvâm kendisine

emânet edilen şeyleri saklamak için ne yapacağını şaşırırdı. Nitekim, bir çok sahabe, mallarından başka, çocuklarını da Zübeyr bin Avvâm'a (radıyallahü anh) emânet ederlerdi. Ticâret ve ziraat ile meşgûl olurdu. Medine'nin en zenginlerinden sayılırdı. Medine etrâfındaki arsalardan başka Basra, Kûfe ve Mısır'da da bir hayli emlâki vardı.

Etrâfındaki fakirlerin hepsinin maişetini temin etmek husûsunda büyük gayretler sarf etmiştir. Borç para isteyene borç para verir, cihâd'a gitmek isteyenleri Allah rızası için techîz ederdi (donatırdı). Zekâtını zamanında ve muntazaman verirdi. Bütün servetine ve zenginliğine rağmen, O, son derece sade yaşardı; Sade giyinir, sade yemek yer ve zinet eşyasına iltifât etmezdi. Ancak, silâhına hassasiyet gösterirdi. Bu itibarla kılıcının kabzasını gümüşten yaptırmıştı.

Zübeyr bin Avvâm beş defa evlendi ve bu evliliklerinden onsekiz çocuğu oldu. İlk hanımı, Esma binti Ebû Bekir idi. Ondan, Abdullah, Urve, Münzir, Haticet'-ül-Kübra, Ümm-ül-Hasen ve Aişe isimli çocukları doğmuştur. İkinci hanımı, Ümmü Hâlid bin Saîd idi. Ondan da, Hâlid, Ömer, Hatîbe, Sevde ve Hind isimlerindeki çocukları olmuştur. Üçüncü hanımı, Rebab binti Uneyfdir. Ondan Mus'ab, Hamza ve Remle isimlerindeki çocukları olmuştur. Dördüncü hanımı ise, Zeyneb binti Beşîr idi. Ondan da Ubeyde, Cafer ve Hafsa isimlerindeki çocukları oldu. Nihâyet beşinci hanımı, Ümmü Gülsüm binti Ukke olup ondan yalnız Zeyneb isminde bir kızı olmuştur. Hazreti Zübeyr bin Avvâm'ın çocukları içinde Abdullah'ın; babası ile Yermük muharebesine katıldığı en büyük oğlu olduğu ve Medine'de doğan ilk Muhacir çocuğu olduğu için husûsî bir yeri vardı. Bu yüzden Hazreti Zübeyr bin Avvâm, servetinin üçte birini ona bırakmıştı.

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden:

"Birinizin ipi alıp odun yüklenerek satması ve Allah'ın onun yüzünü ak etmesi dilencilikten hayırlıdır. İstediği kimseden birşey alsın veya almasın böyledir."

"Bilmediğini hadîs olarak söyleyen, Cehennemde azâb görecektir."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-3, sh. 43

2) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 89

3) Târîh'-ül-hamîs cild-1, sh. 172

4) Sıfat-üs-safve cild-1, sh. 132

5) Kâmûs-ul-a'lâm cild-4, sh. 2411

6) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 100

7) İzâlet-ül-hafâ cild-1, sh. 275

8) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1089, 1090

9) Eshâb-ı Kirâm sh. 415

10) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-1, sh. 164

11) Sahîh-i Buhârî, Fedâil-üs-sahâbe

12) Sahîh-i Müslim, Fedâil-üs-sahâbe

HAZRETİ HADÎCE-TÜL KÜBRÂ

Peygamberimizin ilk hanımı, ilk îmân eden hür kadın, mü'minlerin annelerinden. Kureyş kabilesinin kibar ve asil bir ailesine mensûbtur. Babasının adı Hüveylîd, annesinin ki Fâtımadır. Nesebi Hadîce binti Hüveylid bin Esad bin Abd-ül-uzza bin Kusay bin Kilâb bin Mürre bin Ka'b bin Lüey bin Galib idi. Nesebi Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) ile baba tarafından Kusay, anne tarafından Lüey sulâlesiyle birleşmektedir; Cahiliye devrinde lakabı Tâhire idi. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir.

Hazreti Hadîce'nin ilmi, malı, şerefi, iffeti ve edebi pek fazla idi. Ticâret ile uğraşan, devrin, büyük tüccârlarındandı. Memurları, kâtibleri ve köleleri vardı. Ticâreti adamları veya ortaklık sûretiyle yapardı. Hazreti Hadîce, Hazreti Muhammed'in üstün ahlâk vasıflarını ve "emin" lakabına itimad ederek, herkesten daha fazla ücret vermek vâ'dıyla O'nu Şam ticâret kâfilesine kattı. Hazreti Muhammed'in, yanına kölesi Meysere'yi de verdi. Şam ticâret seferi üç ay sürdü. Bu sefer esnasında Hazreti Muhammed'in şahsında harikulade haller görüldü. Seferde O'nu gölgeleyen bir bulutun ve kuş şekline giren iki meleğin devamlı üzerinde bulunması, yolda yürüyemiyecek derecede yorulup, kervandan geri kalan iki devenin ayaklarını eliyle sığmasından sonra, develerin birden süratlenmesi, Busra'daki Manastır yanındaki kuru ağacın altına oturmasıyla yeşermesi ve rahib Nastura'nın yemînle Hazreti Muhammed'in son peygamber olduğunu müjdelemesi, Busra Pazarı'nda Yahudi ile pazarlık esnasında Meysere'nin Peygamberlik vasıflarını teşhis etmesi halleri meydana geldi. Seferden dönüşte Hazreti Hadîce'ye Hazreti Muhammed'in bu hallerini akrabası Zübeyr ve kölesi Meysere bir bir anlattılar. Hazreti Hadîce, anlatılanlar, mallarını satmak üzere teslim ettiği Hazreti Muhammed'in bereketiyle iyi kâr etmesi ve bunlardan ziyade kervanı karşıladığı sırada Hazreti Muhammed'i gölgeleyen iki meleği bizzat görmesinden çok

etkilendi. Daha önce gördüğü bir rüyası da gökten inen ayın, koynuna girip koltuğundan çıkarak bütün âlemi aydınlatması idi. Hazreti Hadîce, bu halleri, putlara tapmayıp, Hıristiyan olan, Tevrat ve İncîl'i okumasını bilen, bölgenin iyi tanınmış şâir ve bilginlerinden amcasıoğlu Varaka bin Nevfel'e anlattı. Varaka bin Nevfel rüyayı "Âhir zaman peygamberi vücûda gelmiştir. Sen O'nun hanımı olursun. Senin zamanında O'na vahiy gelir. O'nun dîni bütün âlemi doldurur. Sen O'na en önce îmân eden olursun. O peygamber Kureyş kabilesinin Haşimoğulları kolundan olacak..." diye tâbir edip, hallerini de hayretle şöyle anlattı: "Bu söylediklerinden anlaşılıyor ki, şüphesiz Muhammed bu ümmetin peygamberi olacak. Ben, zaten bu ümmetten bir peygamber çıkacağını biliyor ve O'nu bekliyordum. Bu zaman O'nun tam zamanıdır." deyince Hazreti Hadîce'nin sevgi ve itimadı daha da arttı. Bu esnada kırk yaşında olup, dul idi. Hazreti Muhammed ise yirmibeş yaşında idi. İki taraftan elçiler Hazreti Muhammed ile Hazreti Hadîce'nin evlenmesini kararlaştırdılar. Nikâh meclisi Hazreti Hadîce'nin evinde kuruldu. Ebû Talib ve Varaka bin Nevfel tarafından takdim konuşmaları yapıldı. Nikâhı Varaka bin Nevfel kıydı. Kureyş kabilesinin ileri gelenleri de nikâh şahidi olarak bulundular, Hazreti Hadîce'nin Peygamber efendimizle olan bu evliliğinden dört kızı ve iki oğlu olmak üzere altı çocuğu oldu. Kızlarının adları Zeynep, Rukiyye, Ümmü Gülsüm, Fâtıma, erkekleri ise, Kâsım ve Abdullah'tı. Kâsım'dan dolayı Resûlullah'a (Ebü'l-Kâsım) denildi. Nübüvvetden önce Mekke'de dünyâya geldi! Onyedi aylık iken vefât etti. Hadîce-tül-Kübra'dan (radıyallahü anha) olan son çocuk Abdullah'tır. Nübüvvetten sonra doğup memede iken vefât etti. Tayyib ve Tahir de denilir. Abdullah vefât edince, Âs bin Vâil (Muhammed ebter oldu) yani soyu kesildi dedi. Kevser suresi gelerek, Âs kâfirine Allahü teâlâ cevab verdi.

Hazreti Muhammede (aleyhisselâm) Cebrâil (aleyhisselâm) ilk vahyi getirip, Peygamber olduğunu bildirince, bunu ilk Hazreti Hadîce'ye söyledi. Hazreti Hadîce; "Biliyorum ki, sen doğru sözlüsün. Emânete riâyet edersin.. Güzel huylu ve iyi ahlâklısın... Senin bu ümmetin peygamberi olacağını umarım" dedi. Muhammed'in (aleyhisselâm) bildirdiklerine hiç tereddüt etmeden hemen îmân ederek inanan ilk hür kadın oldu. Kâfirlerin inatlıkları, alay ve eziyetlerine karşı, Resûlullah'a gayret ve teselli verirdi. Bütün malını, mülkünü O'nun uğruna feda etti. Resûllullah'a (aleyhisselâm) yirmidört sene hiç incitmeden sadâkatle hizmet etti. O'nu bir kerre bile üzmedi. Hazreti Hadîce altmışbeş yaşında Hicret'ten üç sene önce (m. 619) Ramazan ayı başında Mekke'de vefât eti. Hacun mezarlığında defn edildi. Muhammed (aleyhisselâm) Hazreti Hadîce'nin vefâtına çok üzüldü. Bundan dolayı bu seneye üzüntü, keder yılı mânâsında "Senet-ül-Hüzn" denildi.

Siyer, târih, menkıbe ve çeşitli kitaplar Hazreti Hadîce hakkında çok ve pek kıymetli bilgiler verir. Hazreti Hadîce, Peygamber efendimize, evlâdına, müslümanlara ve insanlara çok şefkatliydi. Ev işlerini iyi bilip, mükemmel iş görürdü. Peygamberimiz (aleyhisselâm) bu husûsta O'nun için "Hem çocuk annesi hem de ev işi tanzim eden hatun"buyurdu. Peygamberimize (aleyhisselâm) karşı çok hürmetkar idi. Ne buyurursa itiraz etmeden kabûl ederdi. Bu her zaman böyle oldu. Resûlullah da (aleyhisselâm) onu her zaman medh ederdi. Hatta bir gün yine O'nu medh ederken, Hazreti Âişe dayanamayıp, "Cenâb-ı Hak size daha iyisini verdi" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) "Hayır, ondan iyisi verilmedi. Herkes bana yalancı dediği günlerde, o bana inandı. Herkes bana eziyet verirken, O bana yâr oldu. Üzüntülerimi giderdi." buyurdu. Hazreti Hadîce hayattayken, Peygamberimiz başka bir kadınla evlenmedi. O'nun akrabalarını gördüğü zaman hemen ayağa kalkar, onları karşılar ve yanlarına oturturdu. Eline mal geçtiğinde, onları unutmaz, hemen hediye göndererek, unutmadığını hatırladığını belirtirdi. Peygamberimiz yine onun ve diğer üstün hatunlar hakkında buyurdu: "Dört hatunun faziletleri bütün dünyâ hatunlarının faziletlerinden üstündür. Meryem binti İmrân, Firavn'ın îmân etmiş hanımı Asiye, Hatice binti Hüveylid ve Fâtıma binti Muhammed."Peygamberimize vahiy gelmesinden sonra idi. Müşrik Araplar, Resûlullah'a (aleyhisselâm) pek düşmandılar. Hazreti Hadîce Resûlullah'ı (aleyhisselâm) devamlı koruyup, aramaktaydı. Peygamberimiz dışarıdayken, onu aramak için çıkmıştı. Hazreti Cebrâil (aleyhisselâm) bir insan kıyâfetinde Hazreti Hadîce'ye göründü. Hazreti Hadîce O'na Peygamberimizi sormak istediyse de, düşmanlardan olma ihtimâlini hesaba katarak sormayıp, geri eve döndü. Peygamberimizi evde görünce, hâdiseyi O'na anlattı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Senin gördüğün ve beni sormak istediğin o zâtın kim olduğunu biliyor musun? O, Cebrâil "Aleyhisselâm" idi. O'nun selâmını sana bildirmemi söyledi. Şunu da sana bildirmemi söyledi ki, Cennette senin için incilerden yapılmış bir bina hazırlanmıştır. Tabii orada böyle üzüntülü, sıkıntılı ve zahmetli, külfetli şeyler bulunmayacaktır."

---

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-8, sh. 14, 52

2) El-İsâbe cild-4, sh. 281

3) El-İstiâb cild-4, sh. 279

4) Mevâhib-i ledünniyye cild-1, sh. 36, 214

5) Eshâb-ı Kirâm sh. 229

6) El-A'lâm cild-2, sh. 302

7) Ed-Dürr-ül-mensûr sh. 180

8) Târîh-ül-hamîs cild-1, sh. 301

9) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1008

HAZRETİ FÂTIMA-TÜZ ZEHRÂ

Resûlullah'ın (aleyhisselâm) Hazreti Hadîce-tül Kübrâ'dan olan dört kızından en çok sevdiği. Hicretten 13 yıl evvel Mekke'de doğdu. Hicretin ikinci yılında Hazreti Ali ile evlendirildi. O zaman Hazreti Ali yirmibeş, Hazreti Fâtıma da onbeş yaşına gelmiş idi. Resûlullah'ın (aleyhisselâm), soyu yalnız Hazreti Fâtıma'dan olan Hazreti Hasan ve Hüseyin'le devam etti. Hazreti Fâtıma'nın Hasan, Hüseyin, Muhsin isminde üç oğlu ile iki kızı oldu. Muhsin küçük yaşta vefât etti.

Hazreti Alî, Hazreti Fâtıma, Hasan ve Hüseyin'e (radıyallahü anh) (Ehl-i Beyt, veya (Âl-i Aba) denir. Hazreti Meryem'den sonra, bütün kadınların en üstünüdür. Aklı, zekâsı, hüsnü cemâli (güzelliği) zühdü (dünyâya düşkün olmaması), takvâsı (haramlardan kaçınması) ve güzel ahlâkı ile bütün insanlara çok güzel bir örnektir. Yüzü pek beyaz ve parlak olduğundan (Zehrâ) denildi. Zühd ve dünyâdan kesilmekte en ileri olduğu içindir ki; (Betül), Çok temiz demişlerdir. Âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfler ile medh olundu. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) vefâtından sonra güldüğü hiç görülmemiştir. Peygamberimizden sonra altı ay daha yaşayıp onbirinci yılda Ramazan-ı Şerîf in 3. günü vefât etti.

Hazreti Fâtıma, Resûl-i ekreme (aleyhisselâm) Peygamberliği bildirildiği sene dünyâya teşrîf etmişlerdir. En küçük kızları idi. Annesi Hazreti Hadîce Resûlullah'ın (aleyhisselâm) ilk zevcesidir (hanımıdır). Hazreti Hadîce çok zengin ve âlim, akıllı idi. Bütün malını Resûlullah'a bağışladı. Yirmidört sene çok iyi hizmet etti. Hicretten üç yıl önce, altmışbeş yaşında Mekke'de vefât eti. İlk imâna gelen hür kadındır.

Hazreti Fâtıma annesi vefât ettiği zaman 10 yaşlarında idi. Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîm'de, Ehl-i Beyt'e buyuruyor ki "Allahü teâlâ sizlerden ricsi ya'nî her kusur ve kirleri gidermek istiyor ve sizi tam bir taharet ile temizlemek irâde ediyor." Eshâb-ı kiram sordular. Yâ Resûlallah! Ehl-i Beyt kimlerdir? O esnada, İmâm-ı Ali geldi. Mübârek paltosu altına aldılar. Fâtıma-tüz-Zehrâ da geldi. Onu da yanına aldılar, İmâm-ı Hasan geldi Onu da bir yanına, İmâm-ı Hüseyin geldi. Onu da öbür tarafına alarak "İşte bunlar, benim Ehl-i Beyt'imdir." buyurdular. Bu mübârek insanlara Âl-i Âba ve Âl-i Resûl denir.

İmâm-ı Hasen ve İmâm-ı Hüseyin (radıyallahü anh) küçük iken hastalanmışlardı. Pederleri ve vâlideleri Fâtıma-tüz-Zehrâ ve hizmetçileri Fıdda, çocuklar iyi olunca üçü de hasta iken adadıkları orucu tuttular. Birinci gün, iftar için hazırladıkları yemeği, o esnada kapılarına gelen yetimlere vererek yemek yemeden ikinci günün orucuna başladılar. O akşamın iftarlığını da, yine o saatde kapıya gelip (Allah için bir şey verin!) diyen fakîr ve miskinlere verdiler. O gece de yemek yemeden, üçüncü günün orucuna başladılar.

O akşam dahi, kapılarına gelen fakîri boş çevirmemek için, iftarlıklarını ona verdiler. Bunun üzerine âyet-i kerîme geldi ve Allahü teâlâ buyurdu ki; "Bunlar, adaklarını yerine getirdiler. Uzun ve sürekli olan kıyâmet gününden korktukları için, çok sevdikleri ve canlarının istediği yemekleri miskîn, yetim ve esîrlere verdiler. Biz bunları, Allahü teâlânın rızâsı için yedirdik. Sizden karşılık olarak bir teşekkür, birşey beklemedik, bir şey istemeyiz dediler. Bunun için Cenâb-ı Hak, onlara şerâb-ı tahûr içirdi."

Ehl-i beyti nebeviyi sevmek, âhirete imân ile gitmeğe, son nefeste selâmete kavuşmağa sebep olur. Server-i âlem (aleyhisselâm) bir hadîs-i şerîfde buyurdu ki: "Ehl-i beytim, Nûh aleyhisselâmın gemisi gibidir. Onlara tâbi olan, selâmet bulur. Geri kalan helak olur."

Bir hadîs-i şerîfte de buyuruldu ki: "Kızım Fâtımayı, Ali'ye vermeği Rabbim bana emr eyledi. Allahü teâlâ, her Peygamberin sülâlesini kendinden, benim sülâlemi ise, Ali(radıyallahü anh)'den halk buyurmuştur."

Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) der ki: Resûlullahın (aleyhisselâm) Kureyşe bedduâ ettiğini asla işitmedim. Yalnız bir gün Kâ'be-i şerîf yanında namaz kılıyordu. Ebû Cehil, kendi adamlarıyla bir yerde oturuyorlardı. O sırada bir kimse gelip ölmüş bir deve işkembesini oraya bıraktı. Ebû Cehil, (Bu kan ile bulaşmış işkembeyi, kim götürüp, Muhammed (aleyhisselâm) secdeye inince arkasına koyar) dedi. Onların içinde en ziyâde bedbaht Ukbe bin Ebî Muit, bu çirkin işe girişip, onu Hâce-i âlem secdede iken üstüne koydu. Resûlullah (aleyhisselâm) secdeden kalkmadı. O bedbahtlar

gülüştüler. O kadar ki, gülmekten birbirlerinin üzerine düştüler. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) der ki; Ben uzaktan bakardım. Müşriklerin korkusundan yanına varamadım. Nihâyet bir kimse Hazreti Fâtıma'ya haber verdi. Fâtıma (radıyallahü anha) gelip onu Resûl-i ekremin üzerinden kaldırdı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) namazdan kalkınca üç kare "Yâ Rabbi! Kureyşi sana havale ediyorum" buyurdu. Bir rivâyette isimlerini söyleyip "Yâ Rabbi! Sana bırakıyorum" buyurdu.

İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) der ki: Allah hakkı için onları Bedir günü gördüm, hepsini katl edip, ayaklarından sürüyerek Bedir kuyusuna bıraktılar. Umeyye ve Amr'ı ise parça parça ettiler. Ammar ve Velîd'i çok feci şekilde öldürüp Cehenneme gönderdiler.

Hicretleri: Resûlullah (aleyhisselâm), Medine-i Münevvere'ye, Allahü teâlânın emriyle hicret ettikten sonra, hanımı Sevde, kızları Ümmü Gülsüm ve Hazreti Fâtımayı getirmeleri için, Zeyd bir Harise ile Ebû Râfî'i Mekke'ye gönderdi. Onlara 500 dirhem gümüş ile iki deve verdi. Zeyd ile Ebû Râfi Mekke'ye gittiler. Hazret-i Resûlullahın kızları Ümmü Gülsüm, Fâtıma-tüz-Zehrâ, Sevde (radıyallahü anha) Zeyd'in (radıyallahü anh) zevcesi Ümmü Eymen'i ve oğlu Üsâme'yi (radıyallahü anh) alıp beraber Medine'ye geldiler.

Nikâhlanmaları: Fâtıma-üz-Zehrâ'nın (radıyallahü anha) küçük yaşta iken, annesi Hadîce-tül-Kübra (radıyallahü anha) vefât ettiği için, Resûlullah (aleyhisselâm) bülûğ yaşına kadar yanından ayırmadı. Onu en iyi şekilde yetiştirip terbiye etti. Birgün Hazreti Fâtıma bir hizmet için Resûl-i ekremin (aleyhisselâm) huzûruna girmişti. Resûlullahın (aleyhisselâm) mübârek nazarları kerîmelerine ilişti. Evlenme çağına eriştiğini müşâhede ettiler. Nikahları hicretin ikinci senesinde vâki oldu. Ümmü Seleme ve Selmân (radıyallahü anh)'dan rivâyet olunmuştur ki: Hazreti Fâtıma bülûğ çağına erdikte Kureyşten çok kimseler istedi. Resûl aleyhisselâm kimsenin sözüne iltifât etmeyip "Onun işi, Hak teâlânın buyruğuna bağlıdır" buyurdu.

Birgün Ebû Bekir, Ömer ve Sa'd İbni Muaz (radıyallahü anh) mescidde oturup dediler ki: (Hazret-i Fâtımayı, Hazreti Ali'den gayri herkes istediler. Kimseye iltifât olunmadı) Hazret-i Sıddîk dedi ki: (Zannederim ki; İmâm-ı Ali'ye nasip olur. Talep etmediği küçük olduğundandır. Gelin varalım, İmâm-ı Ali'yi ziyâret edelim. Bu meseleyi açalım. Eğer fakîrliği özür ederse, ona yardım edelim.) Sa'd (radıyallahü anh) (Yâ Ebâ Bekir, sen hep hayır yaparsın. Sen kalk, biz sana arkadaş olalım) dedi. Üçü mescidden çıkıp, İmâm-ı Ali'nin evine gittiler. İmâm-ı Ali (radıyallahü anh) devesini alıp hurmalığa gitmiş, ensârdan bir kimsenin hurmalığına su verir idi. Onları gördü. Karşılayıp hallerini suâl etti. Ebû Bekir (radıyallahü anh) Yâ Ali! her hayırlı işte sen öndersin ve Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) katında bir mertebedesin ki, hiç kimseye nasîb olmamıştır. Fâtımayı (radıyallahü anha) herkes talep etti. Hiç kimseye iltifât olunmadı, öyle zannediyoruz ki, sana nasîb olur. Niçin talep etmezsin?

Hazreti Ali (radıyallahü anh) bunu işitince, mübârek gözleri yaşla doldu. (Yâ Ebâ Bekir ateşimi ziyâde ettin. Lâkin elimin darlığı buna mânidir) dedi. Ebû Bekir (radıyallahü anh) (Böyle söyleme. Allahü teâlâ ve Resûlünün yanında dünyâ bir şey değildir. Buna fakîrlik mâni olamaz. Var talep eyle dedi. İmâm-ı Ali (radıyallahü anh) devesini çözdü, hânesine geldi Peygamberimiz (aleyhisselâm) Ümmü Seleme'nin (radıyallahü anha) evinde idi. Nalınını giyip, gelip kapıyı çaldı. Ümmü Seleme'ye (radıyallahü anha) Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Kapıyı aç, gelen o kimsedir ki, Allahı ve Resûlünü (aleyhisselâm) sever. Onlar da onu severler." Ümmü Seleme (radıyallahü anha) Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) kimdir ki hakkında böyle şehâdet edersin? Resûlullah (aleyhisselâm)"Kardeşim ve amcamoğlu Ali'dir" buyurdu. (Süratle kapıya gittim. Az kaldı, yüzüm üzere düşecektim. Kapıyı açtım. Ben hareme girmeyince içeri girmedi. Sonra girip:

"Esselâmû aleyke yâ Resûlallah ve berekâtüh" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) "Ve aleykesselâm ve rahmetullahi ve berekâtüh" diye cevap buyurdu, yanında yer gösterdi. İmâm-ı Ali mahcup vaziyette başını aşağı eğip oturdu. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki:

"Yâ Ali! Öyle zannederim ki bir muradın var. Lâkin söylemeğe hicab edersin. Hicâb etme. Her ne dilersen söyle. Maksûdun hasıl olur" İmâm-ı Ali (radıyallahü anh) "Yâ Resûlallah! anam ve babam sana feda olsun. Hazretine malumdur ki, babam Ebû Tâlib ve anam Fâtıma binti Esed beni senin hizmetine verip, sana teslim eyledi. Senin hizmetinle, şeref bulduk. Beni zâhiren ve bâtınen terbiye ettin. Hazretinden gördüğüm ihsânı, babamdan ve anamdan görmedim. Senin bereketinle, âba ve ecdadımın tuttukları bâtıl yoldan halasla sırat-ı müstakim üzere olmama sebep oldun. Benim hayatımın sermâyesi sensin. Şimdi ricam odur ki, hiç bir munisim ve dert ortağım yoktur. Bir müddetten beri hatırımdadır ki, küstahlığa cüret edip, Fâtıma'yı (radıyallahü anha) talep edeyim."

Ümmü Seleme (radıyallahü anha) der ki: "Resûlullah'a (aleyhisselâm) baktım. İmâm-ı Ali (radıyallahü anh) böyle

deyince tebessüm etti ve buyurdu ki: “Hiç evlenmeğe lâzım olan nesnen var mıdır?”

İmâm-ı Ali (radıyallahü anh): “Yâ Resûlallah! Benim halimi senden gayri kimse bilmez. Bir kılıcım, bir de devem vardır. Gayri nesnem yoktur. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Kılıcın gazâya lâzımdır. Deven bineğindir. Seninle cübbeye anlaşalım ve sana müjdeler olsun. Hak teâlâ semâvâtta, senin ile Fâtıma arasında akd-i nikâh etti. Senden önce melek gelip, bana bu hâli haber verdi.” Peygamberimizin mübârek kalblerine “Eğer “Fâtıma’nın annesi hayatta olsa idi, şimdi çeyizini hazırlamış idi. Kızı Fâtıma hazretlerine muhabbeti fazla idi. Çünkü zahide idi. (Ya’nî dünyâya düşkün değildi.) Ayrıca, annesi Hadîce-tül-Kübrâ’ya çok benzerdi, düşüncesi geldi. Derhal Cebrâil aleyhisselâm gelerek Hak teâlânın: “Habîbime selâmımı söyle, hiç merak etmesin. Kerîmesi Fâtıma’nın bütün ihtiyâçlarını, elbiselerini Cennetten temin edip, yakında mü’min ve sâdık bir kuluma vereceğim” buyurduğunu haber verdi. Resûlullah (aleyhisselâm) bu sözleri duyunca şükür secdesi etti. Cebrâil aleyhisselâm Hak teâlânın huzûruna varıp, tekrar geri döndü. Elinde bohça ile örtülmüş bir altın sini ve yanında bin Kerûbiyûn meleği vardı. Arkasında Mikâil aleyhisselâm elinde üzeri bohça ile örtülü bir altın tepsi ve ta’zîm için bin Kerûbiyûn meleği ile geldi. Hemen akabinde ta’zîm için bin Kerûbiyûn meleği ile bohça ile örtülü altın tepsi ile İsrâfil aleyhisselâm geldi. Onun da arkasından aynı şekilde Azrail aleyhisselâm geldi. Sinileri Server-i âlemin (aleyhisselâm) huzûruna koydular. Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) bunları gördü. “Ey kardeşim Cebrâil! Hak teâlânın emri nedir, bu siniler nedir?” diye sordu. Cebrâil aleyhisselâm: “Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) Hak teâlâ sana selâm etti. “Ben Habîbimin kızı Fâtımayı, Ali’ye verdim. Arş-ı A’zamda nikâh ettim. Habîbim de Eshâbı arasında nikâh etsin. Sinilerin birinde, Cennet elbiseleri vardır. Fâtımaya giydirsin. Diğer sinilerde, Cennet yemekleri vardır. Onlar ile de Eshâbına ziyâfet versin.”buyurduğunu haber verdi”

Resûlullah (aleyhisselâm) bu müjdeyi işitince yine şükür secdesi etti. “Ey kardeşim Cebrâil! Nikâhın nasıl yapıldığını merak ediyorum. Bana aynen anlat” buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm anlatmaya başladı: “Hak teâlâ emir buyurdu. Cennet kapıları açıldı, çeşitli zinetlerle süslendi. Cehennem kapıları kapandı. Yedi kat yerde ve gökte olan bütün melekler, Arş-ı A’zamın gölgesinde, Tûbâ ağacının gölgesinde toplandılar. Bunlar olduktan sonra, Hak teâlâ yine emir buyurdu. Anlatılamıyan güzellikte esen tatlı bir rüzgârın, Cennet ağaçlarının yapraklarını bir birine dokundurarak çıkardığı ses, dinliyenlerin aklını durdurdu. Cennet kuşları da nağmeye başladılar. Bunlardan sonra Hâk teâlâ cemâlini arz buyurdu. Bana: “Yâ Cebrâil! Sen Arslanım Ali’nin vekîli, ol. Ben de Fâtıma’nın vekîli olayım. Ey melekler! Siz de şâhid olun. Fâtıma’yı, Ali’ye zevceliğe verdim. Yâ Cebrâil sen de vekâletin hasebiyle kabûl et” buyurdu. Orada nikâh oldu. Yâ Resûlallah! (aleyhisselâm) Sana da Eshâbını toplayıp nikâh yapman emir buyuruldu.” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) bunu duyunca bir daha şükür secdesi etti. Eshâb-ı kiramın toplanmasını emir buyurdu. Cebrâil aleyhisselâma:

“Kızım benim hatırımı kırmaz. Bu Cennet elbiselerini dünyâda giymeğe değmez. Bunları tekrar Cennete geri götür.” buyurdu. Eshâb-ı kiram toplanmış kimlerin vekîl olacağını merak ediyorlardı. Bir duraklama olmuştu. Derhal Cebrâil aleyhisselâm geldi “Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) Hak teâlâ sana selâm ediyor. Hazret-i Ali’nin (radıyallahü anh) yerine hiç kimsenin vekîl olmamasını, nikâhda bizzat kendisinin bulunmasını emir buyurdu.” dedi. Dörtyüz akça mehr ile nikâh yapıldı. Müjdeciler, Hazret-i Fâtıma’ya (radıyallahü anha) müjde götürdüler. Fâtıma-tüz-Zehrâ (radıyallahü anha) râzı olmadı. Hemen Cebrâil aleyhisselâm geldi. “Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ buyuruyor ki, Fâtıma dörtyüz akçeye râzı olmuyorsa, dörtbin akçe olsun.” Hazret-i Fâtıma bunu kabûl etmedi. Yine râzı olmadı. Cebrâil aleyhisselâm tekrar geldi. “Dörtbin altın” emir olunduğunu haber verdi.

Fâtıma-tüz-Zehrâ (radıyallahü anha) dörtbin altına da râzı olmadı. Cebrâil aleyhisselâm bir daha nâzil oldu. Yâ Resûlallah! Hak teâlâ bu sefer senin bizzat gidip Fâtıma’nın maksadının ne olduğunu öğrenmeni emir buyurdu.” dedi. Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) temiz kerîmesinin yanına vardı, maksadını sordu. Hazret-i Fâtıma “Babacığım, kıyâmet günü sen, mü’minlerin günahkârlarından ne kadar kimseye şefaat edersen, ben de onların hanımlarına şefaat etmek istiyorum. Muradım budur.” dedi. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) kızının isteğini Cebrâil aleyhisselâma söyledi. Cebrâil aleyhisselâm Hak teâlânın huzûruna çıkıp geldi. Hak teâlânın, Hazreti Fâtıma’nın arzusunu kabûl ettiğini, onun da hesap günü şefaat edeceğini bildirdiğini söyledi. Resûl-i ekrem, (aleyhisselâm) Hazreti Fâtıma’ya arzusunun kabûl edildiğini, ahırette şefaat edeceğini müjdeledi. Fâtıma-tüz-Zehrâ (radıyallahü anha): “Yâ Resûlallah! Senin âhirette şefaat edeceğine Kur’ân-ı kerîmin âyet-i kerîmeleri delîldir. Benim şefaat edeceğimin delîli nerede?” diye sordu. Resûlullah (aleyhisselâm) “Ey Ciğerparem! Cenâb-ı Hakka murâdını arz edeyim. Ne ferman

buyurursa, sana söylerim" buyurdu. Dışarı çıkıp Cebrâil aleyhisselâma Fâtıma (radıyallahü anha)'nın âhirette günahkâr kadınlara şefaat edeceğine senet istediğini bildirdi" Cebrâil aleyhisselâm Hak teâlânın huzûruna varıp, hemen geri döndü. Elinde bir beyaz ipek vardı. "Kıyâmet günü günahkâr mü'min kadınlara Fâtıma kulumu şefaatçi, tayin ettim. Bu huccet elinde bâki kalsın" yazılı idi. Resûlullah (aleyhisselâm) o kâğıdı yine ipeğe sarıp, Fâtıma'ya (radıyallahü anha) getirdi. Fâtıma (radıyallahü anha) bu senedi görünce, nikâha râzı oldu. O senedi çok iyi sakladı. Nikahtan sonra, Resûlullah (aleyhisselâm) belîğ bir hutbe okudu. Hazreti Fâtıma bu senedi vefâtına kadar sakladı. Vasıyyet etti ki; onu benden ayırmayıp, kabrime koyun. Kıyâmette bu yazıyı huccet edip şefaat edeyim.

Hazreti Ali, Resûl aleyhisselâmın huzûrundan gayet sürûr ile çıkıp mescide vardı. Ebû Bekir ve Ömer (r.anhüm) Ne haber getirdin? diye suâl ettiler. Buyurdu ki, Peygamber aleyhisselâm ricamı kabûl etti. Onlar da meclise gittiler. Buyuruyorlar ki, Allah hakkı için, biz henüz mescide varamadan, Resûlullah (aleyhisselâm) arkamızdan yetişti. Mübârek cemâli güneş gibi parlıyordu. Ayın ondördüne benzer idi. Bilâl'e (radıyallahü anh) hitab edip, Muhâcirîn ve Ensârı cem etmesini toplamasını emretti. Cümlesi mescidi şerîfte toplandılar. Peygamberimiz (aleyhisselâm) minbere çıktı. Hamd ve sena eyledikten sonra, Muhâcirîn ve Ensâra hitaben buyurdu ki: "Ey müslümanlar, biliniz ki, kardeşim Cebrâil(aleyhisselâm) gelip haber verdi. Hak teâlâ, melâikeyi Beyt-i mamura cem' edip buyurdu ki: "Fâtıma binti Muhammed'i Kulum Ali İbni Ebî Talib'e verdim ve akd ettim."Bana da emretmiş ki, Eshâbın arasında bu akd-i tecdîd edip şahitler huzûrunda akd-i nikâh edeyim. "Sonra İmâm-ı Ali'ye dönüp: "Yâ Ali! Kalk, Kaide-i hutbeyi yerine getir."buyurdu. Ali (radıyallahü anh) kalkıp, Peygamber (aleyhisselâm)'in önüne geldi. Hak teâlâya hamd ve sena eyledi. Habîb-i Rabb-il-âlemine salevât getirdi. Sonra Habîbullaha işâretle dedi ki: "Resûlullah (aleyhisselâm) kızı Fâtıma'yı bana tezvîc etti. Onun mehri benim cübbemdir. Ben buna râzı oldum. Sizler de bu akde şâhid olun."

Eshâb-ı kiram buyurdular ki: "Yâ Resûlallah! Bu şekilde tezvic buyurdunuz mu? Biz şâhid olalım mı?

Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Evet şahit olun" buyurdu.

Etrâftan Allahü teâlâ mübârek etsin dediler. Sonra Resûlullah (aleyhisselâm) odasına geldi Ali'ye (radıyallahü anh) "Şimdi var, cübbeni sat, parasını bana getir" buyurdu. Dediler ki, Hazreti Ali (radıyallahü anh) o cübbeyi dörtyüzseksen dirheme sattı. Osman (radıyallahü anh) cübbeyi aldı ve dedi ki, "Yâ Ali! Bu cübbe benim oldu mu?" Hazreti Ali "Evet" dedi. Hazreti Osman, "Bu cübbeye sen benden daha lâyıksın. Sana bunu hediye ettim. Lütfen kabûl eyle" dedi. Hazreti Ali kabûl edip, cübbeyi ve parasını alıp, Hazret-i Peygamebere getirdi. Durumu anlattı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) sevinip Hazreti Osman'a hayır duâ eyledi. Paradan bir miktar alıp, Ebû Bekir'e verdi. "Fâtıma'nın cehizi için sarf edersin." buyurdu. Selmân ile Bilâl'i (r.anhüm) beraber gönderdi "Taşınacak şey olursa siz taşıyın" buyurdu.

Ebû Bekir (radıyallahü anh) der ki: Dışarı çıktım. Parayı saydım. Üçyüzaltmış dirhem geldi. Fâtıma'nın (radıyallahü anha) cehizini o para ile gördüm. İçi yün dolu bir döşek aldım. İçi hurma lifiyle dolu bir yastık, topraktan birkaç kap kacak aldım. Resûl aleyhisselâma getirdim. Görünce mübârek gözlerinden yaşlar aktı ve "Yâ Rabbi! En iyi kabları toprak çanak olan bu kullarına bereket ver" diye duâ eylediler. Geri kalan dirhemleri Ümmü Seleme (radıyallahü anha)'ya teslim ettim. Ümmü Seleme de hoş koku aldı. Hazret-i İmâm-ı Ali buyurdu ki, "Bunun üzerinden bir ay geçti. Bu husûsta mecliste hiç konuşulmadı. Ben de hicabımdan (utandığımdan) ağzımı açamadım. Amma bazen beni tenhâda görüp buyururlardı ki; "Senin hâtunun ne iyi hatundur. Sana müjdeler olsun ki, O, âlemdeki hâtunların seyyidesidir." Bir aydan sonra İmâm-ı Ali (radıyallahü anh)'ın kardeşi Ukayl (radıyallahü anh) dedi ki: "Yâ Ali! Bu akd-i izdivaç ile mesrûr olduk. Lâkin muradım odur ki, bu iki mes'ûd birbirine, yakın olalar." İmâm-ı Ali (radıyallahü anh) "Benim de muradım odur, lâkin hicâb ederim." Ukayl (radıyallahü anh) İmâm-ı Ali'nin (radıyallahü anh) elini tutup, Peygamberimizin (aleyhisselâm) hânesine geldiler. Hücre kapısında Resûlullahın (aleyhisselâm) câriyesi Ümmü Eymen'e (radıyallahü anha) rast geldiler. Ahvâli ona söylediler. Ümmü Eymen dedi ki: "Bu husûs için sizin gelmeniz lâzım değildir. Biz ezvac-ı tahirat ile ittifâk edip, size haber veririz. Zira bu husûsta hâtunların kelâmı (sözü) dinlenir. Ümmü Eymen (radıyallahü anha) bu hâli Ümmü Seleme'ye (radıyallahü anha) söyledi. Diğer ezvâc-ı tahirat Hazret-i Aişe'nin hânesine geldiler. Ümmü Seleme (radıyallahü anha) söze başlayıp, Hadîce'yi (radıyallahü anha) zikr etti. "Eğer o hayatta olsaydı, bize bir endişe olmaz idi" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) ağladı ve buyurdu ki: "Hadîce gibi hâtun hani? Halk beni tekzip ettikte, tasdîk etti ve bütün malını benim yoluma sarf etti. Dîn-i İslama çok yardım etti. Hayatında Hak teâlâ bana emretti ki, Hadîce'ye

müjde ver ki: Cennette Onun için zümrütten bir köşk yapılmıştır.”

Ümmü Seleme (radıyallahü anha) “Yâ Resûlallah! Hadîce’den zikr buyurdun. Hak teâlâ yerini Cennet eyledi. Şimdi amcan oğlu Ali (radıyallahü anh) murâd eder ki, onu zevcesi ile bir araya getiresin. O iki cevheri birbirine kavuşturasın.” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Ey Ümmü Seleme! Ali bana bu sözü izhâr etmedi.” Ümmü Seleme (radıyallahü anha) “Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) O gayet mahcubdur. O cihetten izhâr etmez.” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) Ümmü Eymen’e Hazreti Ali’yi da’vet etmesini emretti. İmâm-ı Ali (radıyallahü anh) geldi mecliste olan hâtunlar kalkıp gittiler. Hazreti Ali başını önüne eğip oturdu. Resûlullah (aleyhisselâm): “Zevceni ister misin ya Ali?” buyurdu.

Ali (radıyallahü anh): “Evet yâ Resûlallah! Anam ve babam sana feda olsun” dedi. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) emir buyurdu. Fâtıma (radıyallahü anha)’nın cehizini tamam ettiler. Hazreti Ali’ye bir miktar para verip hurma ve yağ almasını söyledi. Hazreti Ali beş dirhemle hurma dört dirhemle yağ aldım. Resûlullahın huzûruna getirdim. Mübârek elini yeninden çıkardı. Deriden bir sofra istedi. Hurma, yağ ve yoğurdu karıştırıp bir çeşit yemek yaptı ve “Yâ Ali! var, kimi bulursan getir” dedi. İmâm-ı Ali dışarı çıktı, çok insanlar gördü. Hepsini davet etti ve içeri girip, “Yâ Resûlallah! Halk çoktur” dedi.

Resûlullah (aleyhisselâm): “Onları onar onar içeri getir, taam (yemek) yesinler” dedi. Öyle yaptı. Hesab ettiler, erkek ve kadından yediyüz kimse yemek yemişler ve doymuşlar idi. Fâtıma (radıyallahü anha)’nın velimesi tamam olup, Resûlullah (aleyhisselâm) bir eliyle İmâm-ı Ali’yi ve bir eliyle Fâtıma’yı (radıyallahü anha) alıp evlerine götürdü. Fâtıma’yı (radıyallahü anha) bağrına bastı. Alnından öptü.

Hazret-i Ali’ye teslim etti ve “Zevcen iyi zevcedir” buyurdu. Hazret-i Fâtıma’ya da “Erin iyi erdir” dedi. Her ikisini Hak teâlâya ısmarladı. Sonra mübârek eliyle kapının iki kanadını tutup, bereket ile duâ eyledi ve çıkıp gitti.

Hazret-i Ali buyurdu ki: “Resûlullahın (aleyhisselâm) hânemize teşrîf buyurduğu gün, gerdekten dört gün geçmiş idi. Bizimle sohbet eyledi.” Sonra bana dedi ki: “Yâ Ali! Su getir.”“Kalktım su getirdim.” Bir âyet-i kerîme okudu ve “Bu sudan biraz iç. Bir miktar kalsın” dedi. “Öyle yaptım. Kalan suyu başıma ve göğsüme serpti.” Tekrar “Su getir”buyurdu. Yine su getirdim. Bana yaptığı gibi, Fâtıma’ya (radıyallahü anha) da yaptı. Sonra beni dışarı gönderdi. Fâtıma’ya benden suâl eyledi. Fâtıma (radıyallahü anha) dedi ki, Babacığım, bütün kemal sıfatlar kendisinde mevcûttur. Lâkin, bazı Kureyş hâtunları bana “Senin erin fakîrdir” diyorlar. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Ey kızım! Senin baban ve helâlin fakîr değildir. Bütün yer ve gök hazine ve definelerini bana arz ettiler. Kabûl etmedim. Allahü teâlânın katında makbûl olanı kabûl ettim. Ey kızcağızım. Eğer benim bildiğimi, sen bilseydin, dünyâ senin nazarında hor ve aşağı olurdu. Allahü teâlânın hakkı için erin sahabenin evvelidir. İslâm’da büyüğüdür. İlmde en derinidir. Ey kızım! Allahü teâlâ Ehl-i beytten iki kimse ihtiyâr etti. Biri baban ve biri helâlindir. Zinhar ona isyan eyleme ve emrine muhalefet etme.”

Resûlullah (aleyhisselâm) kızına nasîhat ettikten sonra Ali’yi (radıyallahü anh) davet etti. Ona da Fâtıma’yı (radıyallahü anha) ısmarladı. “Yâ Ali! Fâtıma’nın hatırına riâyet eyle. O benden bir parçadır. Onu hoş tut. Eğer onu üzersen, beni üzmüş olursun” buyurdu. İkisini de Allahü teâlâya ısmarladı. Sonra kalkıp gitmeğe azîmet etmişti ki: Fâtıma (radıyallahü anha) “Yâ Resûlallah! İçerinin hizmetini ben görürüm. Dışarısının hizmetini de Ali (radıyallahü anh) görür. Bana bir câriye ihsân ederseniz, bana bazı işlerimde yardımcı olur. Beni memnun edersiniz” dedi. Resûlullah buyurdu ki: “Ey Fâtıma! Sana hizmetçiden daha iyi bir şey mi in’âm edeyim. Yoksa hizmetçi mi ihsân edeyim?”

Fâtıma (radıyallahü anha) “Hizmetçiden iyisini ihsân eyle” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Hergün otuzüç kerre (Sübhanallah), otuzüç kerre (Elhamdülillah), otuzüç herre (Allahü ekber) bir kerre de (Lâ ilahe illallahü vahdehû lâ şerike leh. Lehülmülkü ve lehül hamdü ve nüve alâ külli şey’in kadir” söyle. Hepsi yüz kelimedir. Kıyâmette bin hasene (iyilik) bulursun. Mîzân’da hasenatın ağır gelir.” Bunları söyleyip, evimizden çıkıp, se’âdetle gittiler.

Hazreti Fâtıma, Ali’yi (radıyallahü anh) üzecek ve gadap verecek bir şey yapmadı. Asla emrine muhalefet etmedi. Hazreti Ali de Fâtıma’nın gönlünü, kıracak bir harekette bulunmadı.

Abdullah İbni Abbas (radıyallahü anh)’ın bildirdiği hadîs-i şerîfte Resûlullah (aleyhisselâm): “Ben ilmin terazisiyim. Ali bu terazinin kefeleri, Hasan ve Hüseyin ipleri, Fâtıma, kefelerin asıldığı demiri ve benden sonra gelen halifeler düşey demirdir. Bu terazi ile dostlarımızın amelini tartarlar” buyurdu.

Bir hadîs-i şerîfte: “Eğer Ali yaratılmasa idi. Fâtıma’ya münasip kimse bulunmazdı.” buyurmuştur. Yine bir hadîs-i şerîfte “Yâ Ali! Allahü teâlâ sana, Fâtıma’yı zevce yaptı. Yeryüzünü ona mehr kıldı. Sana buğz ederek yeryüzünde yürüyen kimsenin, bu yürümesi haramdır” buyurdu.

Bilâl-i Habeşî (radıyallahü anh) anlatıyor. Bir gün Resûlullah (aleyhisselâm) mübârek yüzü ayın ondördünden daha parlak olduğu halde yanımıza geliyordu. Abdurrahmân bin Avf (radıyallahü anh) server-i âlemi karşıladı. “Babam, anam sana feda olsun yâ Resûlallah! Bu ne nûrdur?” dedi.

Resûlullah (aleyhisselâm): “Bu kardeşim, amcam oğlu ve dâmâdım hakkında Rabbimden gelen müjdedir. Allahü teâlâ, Fâtıma’yı, Ali’ye tezvic ettiği zaman, Cennetin sahibi olan Rıdvan adındaki meleğe Tûbâ ağacını sallamasını emir buyurdu. Rıdvan salladı. Bizim dostlarımız sayısınca senetler saçıldı. Allahü teâlâ nûrdan melekler yarattı. Her meleğe o senetlerden birer tane verdi. O senetlerde “Resûlümü ve Ehl-i beytimi halis sevenler, Cehennemden uzak olmuştur” diye yazılmıştır, buyurdu.

Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) rivâyet etmiştir: Resûlullah (aleyhisselâm) bir hadîs-i şerîfte buyurdular ki: “Kıyâmet günü halk aç, susuz ve çıplak iken biz dört kişi binek üzerinde oluruz. Ben kendi bineğim olan Burak üzerine binerim. Sâlih (aleyhisselâm) devesi üzerine biner. Fâtıma, benim Asbâ adındaki deveme biner. Ali bin Ebî Talib de Cennet develerinden birine biner..”

Ebû Bekr Sıddîk (radıyallahü anh), “Allahü teâlâ ey Cennet! Senin dört köşeni, dört kimse ile süslerim. Biri Peygamberlerin üstünü Muhammed’dir (aleyhisselâm), Biri Allah’tan korkanların üstünü Ali’dir. Üçüncüsü kadınların üstünü, Fâtıma-tüz-Zehrâ’dır. Dördüncü köşedeki de temizlerin üstünü Hasan ve Hüseyin’dir” buyurduğunu bildirmektedir.

İbni Abbâs (radıyallahü anh) bildiriyor ki: Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda idim. Hazreti Fâtıma ağlayarak geldi: “Babacığım! Hasan ve Hüseyin evden çıkmışlardı. Uzun zaman geçti. Hâlâ gelmediler. Ali (radıyallahü anh) da evde yok ki gidip onları çağırsın, şimdi ne yapacağız?” dedi. “Yâ Fâtıma! Üzülme, Allahü teâlâ onları muhafaza eder” buyurdu. Sonra: “Yâ Rabbi! Eğer iki torunum denizde iseler inâyet kayığın ile sahile ilet. Eğer sahrada iseler, hidâyet rehberin ile evine getir” diye duâ buyurdular. Cebrâil aleyhisselâm geldi: “Yâ Resûlallah! (aleyhisselâm) Onlar dünyâdakilerin büyüklerindendir. Anneleri daha yüksektir. Üzülmeyin Neccâroğullarının bahçesinde emniyettedirler. Allahü teâlâ onları muhafaza etmek için iki melek tayin etmiştir. Kanatları ile onları örterler, dedi. Resûl (aleyhisselâm) o bahçeye doğru yola, koyuldular. Hazreti Hasan ve Hüseyin’i melek ile beraber alarak eve dönerken, Ebû Eyyüb Ensârîye (radıyallahü anh) rastladılar. Ebû Eyyûb (radıyallahü anh) meleği hissetmeyip, iki torununu da beraber götürdüğünü zannederek “Yâ Resûlallah! birini bana verin, Cenabınızın yükünü hafifleteyim” dedi. Resûlullah: “Yâ Ebâ Eyyüb! Bunlar dünyâda mükerrem, ukbâda muhteremdirler. Anneleri bunlardan daha üstündür” buyurdu. Eshâb-ı kirama hitaben: “Size dede ve nine bakımından insanların en şereflilerinin kimler olduğunu haber vereyim mi?” buyurdu. Yâ Resûlullah! (aleyhisselâm) haber verin dediler. Buyurdu ki: “Hasan ve Hüseyin’dir. Çünkü dedeleri, Allahın peygamberi, nineleri Hadîce-tül-Kübrâ’dır.” Sonra: “Baba ve anneleri bakımından insanların en üstününü haber vereyim mi?” buyurdular. Eshâb-ı kiram: “Yâ Resûlallah! Buyurun dediler. Resûlullah (aleyhisselâm) “Babaları Ali bin Ebî Talib, anneleri Fâtıma binti Resûl(aleyhisselâm) olan Hasan ve Hüseyin’dir” buyurdular.

Hazreti Osman, Resûlullaha (aleyhisselâm) ziyâfet vermişti: Hazreti Ali ziyâfetten çıkıp eve geldi Hazreti Fâtıma, Hazreti Ali’yi üzüntülü gördü. Sebebini sordu. Hazreti Ali “Yâ Fâtıma! Biz de biraz zengin olup da, Resûlullahı (aleyhisselâm) davet etseydik. Bu gün Hazreti Osman davet etti. Fâtıma-tüz-Zehrâ (radıyallahü anha): “Biz de davet edelim” dedi. Hazreti Ali: “Ey Habîbullahın kerîmesi! Ne ikram ederiz, hangi yemekleri veririz?” dedi. Hazreti Fâtıma: “O, Allahü teâlânın sevgilisidir. Hak teâlâ O’na yemek verir”, dedi.

Hazreti Ali, Resûlullahın huzûruna vardı: “Yâ Resûlallah! Kerîmeniz Fâtıma, sizi evine davet ediyor”, dedi.

Resûlullah (aleyhisselâm): “Yalnız beni mi, yoksa Eshâbımla beraber mi çağırıyor” buyurdu. Hazret-i Ali: “Eshâb-ı kiram da beraber buyursunlar” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) Eshâb-ı ile kalkıp, Hazret-i Fâtıma’nın evine teşrîf ettiler. Fâtıma-tüz-Zehrâ (radıyallahü anha): “Yâ Rabbi! Biliyorsun, Habîbin ve Eshâbı bu miskînîn evini şereflendirdiler. Onlara ikram edecek bir şeyim yok. Sen onlara ihsân, ikram et, ni’metler ver!” diye duâ etti.

Bir tenceresi vardı. Ocağa koydu. Hak teâlâ lütfederek tencereyi yemekle doldurdu. Hazret-i Fâtıma bu yemeği Resûlullahın huzûruna götürdü. Eshâb-ı kiram ile beraber

yediler. Resûlullah (aleyhisselâm) “Bu Cennet yemeklerindendir.” buyurdu.

Hazreti Fâtıma odasına girip Hak teâlâya şükür secdesi etti. “Yâ Rabbi! Kölem yok ki âzâd edeyim. Bu ümmetin günahkârlarından bir kısmının Cehennem ateşinden âzâd edilmesini istiyorum, diye duâ etti. Hemen Cebrâil (aleyhisselâm) geldi:

“Yâ Resûlallah! Kızın Fâtıma, ümmetinin günahkârları için münâcaat etti. Hak teâlâ sana selâm söyledi ve “Fâtıma’nın evine gelen yüz erkek ve yüz kadından her birinin her adımına Cehennemden bir kişiyi azad etti” buyurduğunu haber verdi.

Ehl-i beyti nebevinin fazîlet ve kemalâtı pek çoktur. Saymakla bitmez. Onları anlatmağa, medh etmeğe insan gücü yetişmez. Onların kıymetleri ve büyüklükleri, ancak âyet-i kerîme ile anlaşılmaktadır. İmâm-ı Şafiî bunu çok güzel bildiriyor, diyor ki: “Ey! Ehl-i beyt-i Resûl, sizi sevmeği, Allahü teâlâ, Kur’ân-ı kerîmde emr ediyor. Namazlarında size duâ etmeyenlerin namazlarının kabûl olmaması, kıymetinizi, yüksek derecenizi gösteriyor. Şerefiniz ne kadar büyüktür ki, Allahü teâlâ, Kurân-ı kerîmde sizleri selâmlıyor.” Ehl-i beyti sevmek her mü’mine farzdır. Son nefeste îmân ile gitmeğe sebep olur.

Bir hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: “Fâtıma benim bir cüzümdür. (Yâni benden bir parçadır), onu kızdıran, beni incitir.” Ebû Hureyre (radıyallahü anh) diyor ki: Peygamberimiz (aleyhisselâm) İmâm-ı Ali’ye (radıyallahü anh) karşı buyurdu ki: “Fâtıma bana senden daha sevgilidir. Sen bana ondan daha azîzsin, yani kıymetlisin!”

Bir gün, Resûlullah (aleyhisselâm) Hazreti Ali’ye: “Yâ Ali! Allahü teâlâ hazretlerini sever misin?” diye sordu. Hazreti Ali “Evet severim”, dedi.

“Beni sever misin?” buyurdu. Hazreti Ali de: “Evet” dedi. “Hasan ve Hüseyin’i sever misin?” buyurdu. Hazreti Ali yine: “Evet severim” dedi. Habîb-i Ekrem: “Yâ Ali! Bu kadar sevgiyi bir kalbe nasıl sığdırıyorsun?” buyurdu. Hazreti Ali bir cevap veremiyeceğini söyledi. Hazreti Fâtıma’ya durumu anlatınca: “Bunda düşünecek ve üzülecek ne var? Hak teâlâyı ve Resûlünü (aleyhisselâm) sevmen imândandır. Beni sevmen nefsin içindir. Hasan ve Hüseyin’i sevmen tabiatındandır.” dedi. Hazret-i Ali bu cevâbı Resûlullaha (aleyhisselâm) söyledi. Resûl-i ekrem (aleyhisselâm): “Bu meyve ancak Peygamberlik ağacından alınmıştır.” buyurdular. Yani bu cevap senden değil Fâtıma (radıyallahü anha)’dandır, demek istediler. Peygamberimiz (aleyhisselâm) hastalığı şiddetlenince, Hazreti Fâtıma’yı istedi. Gelince sinesine çekip, kulağına bir söz söyledi. Fâtıma (radıyallahü anha) ağladı. Sonra birşey daha söyledi. Sevindi. Âişe (radıyallahü anha) Bu hâdiseyi bildirir, der ki: (Ey Fâtıma, bir anda hem üzülmek, hem de sevinmek görmedik. Bunun sebebi nedir?) Resûlullahın sırrını beyan etmek caiz değildir, dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) ahirete gittikten sonra, o sözler ne idi, diye sordum. Cevabında: “Resûlullah (aleyhisselâm) bana buyurdu ki: “Cebrâil aleyhisselâm her sene bana bir kerre Kur’ân-ı kerîmi arz ederdi. Bu sene iki kerre arz etti. Anladığım ecelim yaklaşmıştır.” Ben bundan ağladım. Sonra bana: “Ehl-i beytimden en önce sen bana gelir, kavuşursun.” buyurdu onun için sevindim” dedi.

Resûlullahın vefâtı günü, Hak teâlâ Azrail aleyhisselâma “Git, Habibimden izin iste. Eğer izin verirse, mübârek rûhunu kabzeyle, izin vermezse geri dön” buyurdu. Azrail aleyhisselâm, yardımcılarından bin melek ile, cevâhirle süslü elbiseler giyip geldiler. Azrail aleyhisselâm köylü kıyâfetinde hücre kapısında durup: “Esselâmü aleyküm yâ Ehle Beytinnübüvveti ve ma’denirrisâleti izin var mıdır içeri girmeğe, Allahü teâlâ size rahmet eylesin”, dedi. O vakit Hazreti Fâtıma, Resûlullahın (aleyhisselâm) yastığı kenarında oturur idi. Hazreti Âişe, yâ Fâtıma cevap ver dedi. Fâtıma (radıyallahü anha) kapıya gelip “Allahü teâlâ senin gelişine ecirler versin. Babam şimdi haliyle meşgûldür. İçeri girmek müyesser değildir” dedi. Yine tekrar izin istedi. Yine evvelki cevâbı verdi. Üçüncüde, yüksek sesle izin istedi. Bütün Ehl-i beyt onun heybetinden korktular. Titremeğe başladılar. O zaman Resûlullah (aleyhisselâm) kendinden geçmiş idi. Uyanınca “Ne oluyor?” buyurdu. Bir köylü kapıda durup izin ister, ne kadar özür dilediysek, kabûl etmedi, dediler. Resûlullah (aleyhisselâm): “O köylü değildir. Melek-ül-mevt ve lezzetleri yıkıcıdır.” buyurdu. Fâtıma (radıyallahü anha) bunu işitip: Vah Medine harâb oldun dedi. Çok ağladı. Sonra, Hazreti Fâtıma’nın elini tutup, mübârek göğsüne koydu. Bir zaman mübârek gözlerini açmadı. Hazır olanlar, mübârek rûhunun kabz olunduğunu sandılar. Hazreti Fâtıma, mübârek ağzını, Resûlullahın (aleyhisselâm) kulağına getirip Ey! babacığım dedi. Ondan cevap gelmedi. “Canım sana feda olsun. Bana bak ve bir söz söyle” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) mübârek gözünü açıp: “Kızım, bir miktar sabr eyle. Ağlama, zira Hamele-i Arş, senin ağlaman, için ağlaşırlar” buyurdu. Sonra mübârek eliyle Hazreti Fâtıma’nın gözlerinin yaşını sildiler. Teselli verip, Allahü teâlâdan sabır vermesini istediler ve “Ey kızım, benim rûhum kabz olacak.

İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn, diyesin. Ey Fâtıma, gelen her musîbete bir karşılık verilir" buyurdu. Kızının bu halini görünce Onu teselli etmek için "Babanın çekeceği sıkıntı, ancak bu kadardır. Başka hiç bir sıkıntı görmez"buyurdu. Sonra mübârek gözlerini kapadı. Hazreti Fâtıma âh! babacığım, dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Bundan sonra babana üzüntü ve gussa olmaz. Zira fani âlemden ve mihnet yerinden kurtuluyor." Fâtıma ile konuşma tamâm olunca Hazreti Âişe'yi çağırarak nasîhat ettiler. Fâtıma'ya (radıyallahü anha) "Oğlum Hasan ve Hüseyin'i getir" buyurdular. Geldiklerinde, Resûlullahı bu halde görünce o kadar ağlaştılar ki mecliste bulunanların yürekleri yandı. Hasan'ın (radıyallahü anh) yüzünü mübârek yüzüne koydu. Hazreti Hüseyin'in yüzünü mübârek sinesine koydu. Resûlullah Onlara şefkatle baktı. Alınlarını öptü. Ta'zim ve tekrim etti. Hazreti Fâtıma, Resûlullah (aleyhisselâm) vefât edince "Ey benim babam, Cebrâil aleyhisselâm kime gelir. Vahy kime getirilir? Yâ Rabbi! Benim canımı al da Resûlün ile olayım." diyerek mersiyeler söyledi.

Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) anlatıyor: Resûlullahın (aleyhisselâm) yüksek huzûrlarında bulunuyorduk. Hazreti Ali gelip, geride bir yerde oturdu. Server-i âlem (aleyhisselâm) Hazreti Ali'yi çağırdı. Hazreti Ali ileri geçip, Resûl-i ekremin önüne oturdu. "Yâ Ali! Allahü teâlâ seni benim üzerime dört haslet ile mükerrem kıldı" buyurdu. Hemen Hazreti Ali dizlerinin üzerine kalkıp başını toprağa koydu. "Babam, anam sana feda olsun Yâ Resûlallah! Köle efendisinden mükerrem mufaddal olur mu?" dedi. Resûl-i ekrem, "Yâ Ali! Hak teâlâ bir kuluna ikram etmek, onu üstün yapmak isterse, o kuluna gözlerin görmediği, kulakların işitmediği, hiç kimsenin hatırına gelmediği şeyi verir" buyurdu.

FÂTIMA-TÜZ ZEHRÂ'NIN VEFÂTI

Hazret-i Fâtıma, Resûlullah (aleyhisselâm) vefât ettikten sonra hiç gülmemiştir. Ayrılık ateşi ile dâima yanmış ve Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizin verdiği müjde zamanını bekler olmuştur. Gündüzleri oruç tutarak geceleri ibâdetle geçirmiştir. Vefât edeceğine yakın: "Ölünce beni erkekler arasına perdesiz çıkaracaklarını düşünerek çok utanıyorum" buyurmuştu. O zaman kadınları tabuttan kefene sarılı olarak perdesiz çıkarmak âdet idi. Esma binti Ümeyr, (radıyallahü anha) buyuruyor ki: "Habeşistan'da iken hurma dallarını çadır gibi ördüklerini görmüştüm" dedim. Hazreti Fâtıma "Bunu yanımda yap da göreyim" dedi. Esma yaparak gösterdi, çok hoşuna gitti ve duâ etti. Resûlullah (aleyhisselâm) vefât ettikten sonra güldüğü hiç görülmemişti. Öldükten sonra beni sen, yıka, Ali de bulunsun. Başka kimse içeri girmesin diye vasıyyet etti. İşte bunun için Hazreti Ali cenâzesine kimseyi çağırmadı. Bir habere göre, Hazreti Abbas (radıyallahü anh) Ehl-i beytden birkaç kişi ile cenâze namazını kılıp, gece defn ettiler. Başka haberlere göre, ertesi gün Ebû Bekr-i Sıddîk, Ömer Fârûk ve bir çok sahâbî hasta ziyâreti için, Hazreti Ali'nin evine geldiler. Anlayınca bize niçin haber vermedin? Namazını kılardık. Hizmetini görürdük, diyerek üzüldüklerini bildirdiler. Hazreti Ali kendisini erkeklerin görmemesi için, gece defn olunmasını vasıyyet ettiğini, vasıyyeti yerine getirmek için böyle yapıldığını söyliyerek, özür diledi.

Hazreti Fâtıma, Resûlullahın (aleyhisselâm) vefâtından altı ay sonra, Ramazan-ı şerîfin 3. Salı gecesi akşam ile yatsı arasında vefât etmiştir. Vefâtında yirmidört yaşında idi.

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler: Râvîler, Hazret-i Fâtıma'nın çok hadîs-i şerîf rivâyet ettiğini bildirmişlerdir. Bunlardan bazıları:

"Kızım Fâtıma, dikkat et, bütün mü'min kadınların veya bu Muhammed ümmeti kadınlarının büyüğü olmana râzı değil misin?"

"Ey benim kızcağızım, kalk Rabbinin rızkına hazırlan, gâfil olma. Zira âlemleri rızıklandıran Cenâb-ı Hak insanların rızıklarını şafağın sökmesiyle güneşin doğması arasında dağıtır." buyurdu.

"Hadîd, Vâkıa ve Rahmân sûrelerini okumağa devam eden kimse yerde ve göklerde "Firdevs Cenneti yerlisi" diye anılır."

"Kızım Fâtıma Allahü teâlâ şüphesiz sana azap etmiyeceği gibi, senin çocuklarına da azâb etmiyecektir."

"Dikkat ediniz, bir kimsenin eli bulaşık olduğu halde yatıp sabah kalktığında o yüzden kendine bir bela ve rahatsızlık gelirse, kendisinden başkasına kabahat bulup kötülemesin."

"Cuma gününde öyle bir saat vardır ki: Mü'min ve müslüman olan bir kimse tam o saatte Cenâb-ı Haktan bir şey dilerse, âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlâ Onun duâsını kabûl buyurarak dileğini verir." buyurdular.

İlâhi! Fâtıma evlâdı hatırına,
Son sözüm kelime-i tevhîd ile ola!
Eğer bu duâmı edersen red ya kabûl!
Sarıldım, Ehl-i beyt-i Nebî eteğine.

1) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-8, sh. 19

2) El-İsâbe cild-4, sh. 377

3) El-İstiâb cild-4, sh. 373

4) Hilyet-ül-evliyâ cild-2, sh. 39

5) Belezûri, Ensâb-ül-eşrâf cild-1, sh. 269

6) Mektûbat-ı İmâm-ı Rabbânî cild-2, mek. 59

7) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-6, sh. 282

8) Şevâhid-ün-Nübüvve cild-7, sh. 19

9) Medâric-ün-Nübüvve cild-2, sh. 594

10) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 58, 306, 469, 839, 924, 974, 975, 1005

11) Sahîh-i Buhârî Fedâil-i Ehl-i Beyt

12) Sahîh-i Müslim Fedâil-i Ehl-i Beyt

13) Sevâik-ul-Muhrika sh. 226

HAZRETİ HASAN BİN ALÎ

Resûlullahın torunu, İslâm halifelerinin beşincisi. Oniki imamın da ikincisi, Ehl-i beytin dördüncüsü. Hazreti Ali’nin oğlu olup, Hazreti Muhammed’in (aleyhisselâm) kızı Fâtıma-tüz-Zehrâ annesidir. Künyesi Ebû Muhammed olup, lakabı Müctebâ’dır. Medine’de 3 (m. 625) senesinin Ramazan ayı ortasında doğdu. Muhammed (aleyhisselâm) kulağına ezan ve ikâmet okuyup, ismini “Hasan” koydu. Yedinci günü akîka olarak, iki koç kesti. Sünnet ettirip, saçını da kestirip, ağırlığınca gümüş sadaka verildi. Medine’de 49 (m. 669) senesinde vefât etti.

Hazreti Hasan âlemlere rahmet olarak yaratılan, Hazreti Muhammed’in (aleyhisselâm) terbiyesiyle yetiştirilip, büyüdü. Bu çok az kimseye nasip olan, fakat çok büyük şeref ve se’âdetti. Mükemmel bir tahsil ve terbiye gördü. Resûlullah (aleyhisselâm) tarafından pek çok hadîs-i şerîf ile iltifâta mazhar oldu. Peygamberimiz Hazreti Hasan’ı çok sever, ona şefkatle muâmele ederdi. Hazreti Hasan ve kardeşi Hazreti Hüseyin, Resûlullahın huzûrunda güreşiyorlardı. Resûlullah (aleyhisselâm), Hazreti Hasan’ı teşvik buyurdu. Hazreti Fâtıma-tüz-Zehrâ babasına: Yâ Resûlallah! Hazreti Hasan büyüktür, hep onun tarafını tutuyorsunuz. Halbuki, küçüğe yardımcı olmak daha uygun değil midir? deyince, “Yâ Fâtıma! Cebrâil (aleyhisselâm) Hüseyin’e yardım ediyor” buyurdular. Ebû Eyyûb-i Ensârî (radıyallahü anh) anlatır: “Birgün Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna girmiştim. Hasan ile Hüseyin önünde oynuyorlardı. “Yâ Resûlallah! Sen bunları çok mu seviyorsun dedim.” “Nasıl sevmem. Bunlar benim dünyâda öpüp, kokladığım iki reyhanımdır!” buyurdu. Eshâb-ı kiramın büyüklerinden, en fazla hadîs-i şerîf nakleden Ebû Hureyre (radıyallahü anh) anlatır: “Hasan’ı gördüğümde hep gözlerim yaşlarla dolar. Zira bugünkü gibi hatırlıyorum. Allahü teâlâ’nın Resûlü (aleyhisselâm) Onu kucağına oturturdu. O da mübârek sakalları ile oynardı. Resûlullah (aleyhisselâm) üç kerre şöyle buyurdular. “Ben bunu çok seviyorum. Sen de sev, Onu sevenleri de sev!” Yine Hazreti Hasan ile Hüseyin’i kast ederek buyurdular ki: “Allahım ben bu ikisini seviyorum. Sen de bunları sev. Onlardan nefret edenleri sen de sevme!”

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hazreti Hasan, Hüseyin, Fâtıma ve Ali’yi (r.anhüm) örtü içine alıp, Ahzâb sûresi otuzüçüncü âyet-i kerîmesini okuyup, “Ey Ehl-i Beytim! Allahü teâlâ sizlerden ricsi ya’nî her kusur ve kirleri gidermek istiyor ve sizi tam bir taharet ile temizlemek irâde ediyor.” Sonra, “Allahım! Benim Ehl-i beytim bunlardır.” buyurdu. Hazreti Hasan, henüz akıl baliğ olmayan ve Resûlullaha bîat eden çocuklardandı. Sekiz yaşında 11 (m. 632) senesinde, önce dedesi Hazreti Muhammed (aleyhisselâm), sonra da annesi Hazreti Fâtıma-tüz-Zehrâ vefât edince yetim kaldı. Bundan sonra babası Hazreti Ali’nin (radıyallahü anh) terbiyesinde büyüdü. Hazreti Hasan beyaz ve güzel yüzlü olup, yüzü Resûlullah (aleyhisselâm)’ın yüzüne çok benzeyen yedi kişiden biridir. Resûlullaha bundan daha çok benzeyen kimse yoktu. Bir gün Hazreti Ebû Bekir, ikindi namazını kıldıktan sonra yolda oynayan Hazreti Hasan’ın yanına gitti. Onu omuzlarına aldı. Hazreti Ali’ye dönerek; “Ali’ye değil de tıpkı Peygamber efendimiz’e benziyor” buyurunca, Hazreti Ali tebessüm etti. Hazreti Hasan hilm (yumuşaklık) rızâ, sabır ve kerem (cömertlik) sahibiydi Fitne çıkıp, halife Hazreti Osman’ın evi sarıldığında imdâdına gitti. İki defa herşeyini Allah rızası için dağıttı. Bir kişinin münâcâtında; “Yâ Rabbi! Bana onbin altın ihsân eyle” dediğini işitince, aceleyle evine gitti. Adamın münâcâtında istediğini gönderdi. Sadaka vermeden edemezdi. Hazreti Hüseyin ile her aldıklarında pazarlık eder, ucuz almaya çalışırlardı. Kendilerine, “Bir günde, binlerce dirhem sadaka veriyorsunuz da, bir şey satın alırken niçin uzun pazarlık ederek yoruluyorsunuz?” dediklerinde “Verdiklerimizi Allah rızası için veriyoruz. Ne kadar çok versek yine azdır. Fakat, alış-verişte, aldanmak aklın ve malın noksan olmasıdır.” buyururlardı. Aldığı bir hediyeye değerinden fazla karşılık verirdi. Birgün Abdullah bin Zübeyr ile yola çıkmıştı. Bir hurmalıkta dinlendiler. Ağaçlar kurumuştu. Abdullah bin Zübeyr “Ağaçta hurma olsaydı, iyi olurdu” dedi. Hazreti Hasan sessizce duâ

etti. Bir ağaç hemen yeşerip, hurma ile doldu. Orada bulunanlar bu sihirdir, dediler. Hazreti Hasan, “Hayır, sihir değil. Resûlullahın torununun kabûl olan duâsı ile Cenâb-ı Hak yaratmıştır.” buyurdu.

Hazreti Hasan babası Hazreti Ali’nin şehîd edilmesiyle, 40 (m. 661) senesi Ramazan ayı sonunda halife oldu! Kendisine kırkbin kişi bîat etti. Basra, Hicaz, Horasan, Irak, İran, Kûfe, Medine, Mekke ve Yemen ahalisi de bîat etti. Fakat, Mısır ve Şam ahalisi Hazreti Muâviye’ye bîat etti. Hilâfetin yedinci ayında Bağdâd yanında iki tarafın ordusu harbe hazır iken, müslüman kanı dökülmemesi için, hilâfeti Hazreti Muâviyeye bıraktı. Hazreti Hasan küçük iken Resûlullah (aleyhisselâm) O’na işâret ederek, “Bu oğlum Seyyiddir. Ümid ederim ki, Allahü teâlâ O’nun vasıtasıyla iki tarafın arasını bulur” buyurması, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) bir mucizesiydi. Hazreti Hasan’ın hilâfetten çekilmesiyle müslüman kanı dökülmedi. Hazreti Muâviye ile anlaştıkdan sonra Medine-i Münevvere’ye geldi. Hazreti Muâviye kendisinden sonra Hazreti Hasan’ın halife olmasına karar verdi. Hazreti Hasan, çok evlenir, boşanırdı. Babası Hazreti Ali, Kûfe’deyken “Hasan’a kız vermeyiniz. Zira boşar” deyince Kûfeliler kızlarının Resûlullah’ın torununun nikahıyla şereflenmeleri için; “Biz, O’na istediği kızı veririz. İster alıkoysun ister boşasın.” cevabını verdiler. Aldığı her kadın ise Hazreti Hasan’ı çok sevip, âşık olurdu. Fakat Ca’de binti Eş’as boşanmaktan çok korkup, kin tuttu. Hazreti Muâviye’nin oğlu Yezîd, babasının Hazreti Hasan’ı halef göstermesi üzerine Ca’de’ye, Şam’dan zehir ile, “Seni ben alacağım, tepeden tırnağa kadar mal, süs eşyası içine koyacağım.” haberini gönderdi. Ca’de aldandı. Hazreti Hasan zehirlendi, ölüm hastalığındayken, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanına defn edilmesi için Hazreti Âişe’den izin istedi. Hazreti Aişe izin verdiyse de fitne korkusundan Mervan bin Hakem izin vermedi. Hazreti Hüseyin O’nu Bâki Kabristanı’na götürdü. Namazını Saîd bin Âs kıldırdı. Medine-i Münevvere’de Bâki Kabristanlığına defn edildi.

Hazreti Hasan yirmibeş kerre yaya olarak Hacca gitti. Onbeş erkek ve sekiz kız evladı vardı. Hazreti Hasan soyundan gelenlere “Şerîf denir. Kızına ve yeğenlerine şöyle nasîhat ederdi; İlme çalışınız. Ezber zorunuza gidiyorsa, yazınız ve evlerinize götürünüz.” Hazreti Muhammed (aleyhisselâm) torunu Hazreti Hasan için buyurdu ki: “İçinizden en hayırlısı Ali, gençlerin arasında en hayırlıları Hasan ile Hüseyin. Kadınların da en hayırlısı Fâtıma’dır.”

“Hasan ile Hüseyin Cennet gençlerinin büyüğüdürler. Babaları onlardan efdaldir.”

“Kim güneşi kaybederse aya başvursun. Onu da kaybederse yıldıza başvursun.” Eshâb-ı kiram bu hadîs-i şerîfin izahını isteyince Resûlullah (aleyhisselâm) bunu şöyle açıkladı,“Güneş benim. Ay Ali’dir. Fâtıma da, yıldızdır. Kuzey kutbuna yakın olan o iki yıldız ise Hasan ile Hüseyin’dir.”

1) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-2, sh. 9; cild-3, sh. 19, cild-8, sh. 279

2) Üsûd-ül-gâbe cild-2, sh. 8

3) El-İstiâb cild-3, sh. 164, 168

4) A’lâm-ün-nübelâ cild-3, sh. 194, 168

5) Târîhi’l-İslâm cild-3, sh. 56

6) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-1, sh. 108

7) Târîh-ul-hâmis cild-1, sh. 470

8) Süyûtî, Târîh-ul-hulefa sh. 188-192

9) Sahîh-i Buhârî cild-2, sh. 135; cild-4, sh. 104

10) El-İsâbe cild-1, sh. 328, 331

11) İbni Hacer-i Mekkî, Savaık-ul-Muhrika sh. 135

12) Muhtasar-ı tuhfe sh. 193, 174

13) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1011

HAZRETİ HÜSEYİN BİN ALİ

Resûlullahın (aleyhisselâm) torunu, Hazreti Ali’nin ikinci oğlu. Oniki imâmın üçüncüsü ve Ehl-i Beytin beşincisidir. Hicretin altıncı yılında (m. 626) doğdu. Hazreti Hüseyin’in nesebi; Hüseyin bin Ali bin Ebî Tâlib bin Abd’ül-Muttalib bin Haşim, el-Kureyşi, el-Hâşimî’dir. Hüseyin adı, ona Resûlullah efendimiz (.a.v.) tarafından verildi. Künyesi, Ebâ Abdullah’dır. Lakabı Seyyid ve Şehîddir.

Ümmü Haris (radıyallahü anha) anlatır: “Bir gün Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna vardım. “Bir rüya gördüm, çok korkdum” diye arz ettiğimde “Ne gördün?” buyurdular. “Sizin vücûdunuzdan bir parça kesdiler, benim yanıma eklediler” dedim, “İyi görmüşsün, Fâtıma’nın bir oğlu olacak ve senin yanında kalacakdır” buyurdular. Bir müddet sonra Hazreti Hüseyin dünyâya geldi, İbni Abbas’dan (radıyallahü anh) gelen rivâyete göre: Resûlullah (aleyhisselâm) her sabah namazını kıldıktan sonra mübârek yüzünü Eshâb-ı kirama

çevirirlerdi. Üzüntülü kimseler yüzünü görseler mesrûr (sevinçli) olurlardı. Bir gün sabah namazından sonra yüzlerini döndürmeden Hazreti Ali'yi çağırdılar. Beraber mescidden çıktılar. Eshâb-ı kiram (aleyhimürrıdvan) nereye niçin gittiklerini anlıyamadılar. Tekrar dönerler diye oturdular, ikisi Hazreti Fâtıma'nın evine gittiler. Peygamberimiz Hazreti Ali'ye kapıda durup, kimseyi içeri sokmamasını emretmişlerdi. Hazreti Hüseyin doğmuş, melekler tebrik etmek için gelmişlerdi. Hazreti Ebû Bekir duramayıp, Hazreti Ali'nin evine gitti. Sonra Ömer (radıyallahü anh) sonra Osman (radıyallahü anh) ve bütün Eshâb-ı kiram, Hazreti Ali'nin evine gittiler. Ebû Bekir (radıyallahü anh), Hazreti Ali'den Resûlullahın (aleyhisselâm) nerede olduğunu sordu. Hazreti Ali "İçerde" dedi. "İzin verirsen ben de göreyim" dedi. Hazreti Ali, "Allah'ın Resûlü meşgûldür" dedi. Benim içeri girmememi sana emir etti mi? deyince "Hayır, yalnız dörtyüzyirmidörtbin melek geldi" dedi. Ebû Bekir (radıyallahü anh) sözünden taaccüb (hayret) edip durdu. Ali (radıyallahü anh), Hazreti Ömer, Hazreti Osman ve bütün Eshâb-ı kirama aynı şeyleri söyledi. Bir ara Resûlullah (aleyhisselâm) dışarı çıkıp, herkesin içeri girmesini emr ettiler. Önce Ebû Bekir (radıyallahü anh) sonra bütün Eshâb-ı kiram içeri girdiler. Resûlullah'a (aleyhisselâm) selâm verdiler. Hazreti Ali'nin meleklerin sayısındaki sözü söylendi. Resûlullah (aleyhisselâm) Hazreti Ali'ye meleklerin sayısını nasıl bildin? diye sordular. Hazreti Ali. "Melekler grup grup geliyorlardı. Her biri bir dil ile konuşurlardı ve sayılarını bildirirlerdi" dedi. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm):"Allah aklını ziyade etsin yâ Ali" buyurdular.

Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm), Hüseyin doğduğu zaman, kulağına: "O Cennet çocuklarının efendisi (seyyidi)'dir." diye seslenmişti. Üsâme bin Zeyd, bir gece Peygamber aleyhisselâmı gördüğünü ve onun: "Bunlar benim oğullarımdır, kızımın oğullarıdır; Allahım, ben onları seviyorum, sen de onları sev ve onları sevenleri de sev" dediğini rivâyet etmektedir. Bir defasında da "Hüseyin benden, ben Hüseyindenim. Allahü teâlâ Hüseyin'i seveni sever" buyurmuştu. Hazreti Hüseyin, daha bir çok hadîs-i şeriflerle medh edildi.

Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîm'de, Ehl-i beyte, buyuruyor ki: "Allahü teâlâ, sizlerden ricsi, ya'nî her kusur ve kirleri gidermek istiyor ve sizi tam bir taharet ile temizlemek irâde ediyor." Eshâb-ı kiram sordular. Yâ Resûlallah! Ehl-i beyt kimlerdir? O esnada, İmâm-ı Ail geldi. Mübârek hırkasının altına aldılar, Fâtıma-tüz-Zehrâ da geldi. Onu da yanına aldılar. İmâm-ı Hasan geldi. Onu da bir yanına, İmâm-ı Hüseyin geldi. Onu da öbür tarafına alarak, "İşte bunlar, benim Ehl-i beytim" buyurdular. Bu âyet-i kerîme ve ilgili hadîs-i şerîfler, Resûlullahın iki mübârek torununu sevmenin şart olduğunu belirtmektedir.

Hazreti Hüseyin buyurdu ki: Birgün yüksek dedemin huzûruna varmıştım. Ubeyy bin Kâ'b da huzûrunda idi. Bana: "Merhaba, ey Ebû Abdullah, ey göklerin ve yerin süsü!"diye hitâb etti. Ubeyy bin Kâ'b hazretleri, yâ Resûlallah! Göklere ve yere senden başka süs var mıdır? dedi; Resûlullah: "Beni insanlara Peygamber olarak gönderen Allahü teâlânın hakkı için Hüseyin bin Ali, yeryüzünün merkezinin süsüdür. Ondan ziyâde süs, göklerin tabakalarıdır" buyurdu.

Birgün Hazreti Hüseyin, Resûlullah efendimizin yanında idi. Annesine gitmek istiyordu. Hava yağmurlu idi. Resûlullah duâ buyurdu. Hüseyin (radıyallahü anh) eve gidinceye kadar, yağmur ara verdi. Birgün Resûlullah efendimiz, Hazreti Hüseyin'i sağ dizine, oğlu İbrâhîm'i sol dizine aldı. Cebrâil aleyhisselâm gelip, Hakteâlâ, bu ikisinden birini alacaktır. Sen birini seç dedi. Eğer Hüseyin vefât ederse, benim canım yandığı gibi, Ali'nin ve Fâtıma'nın da canları yanar. Eğer İbrâhîm giderse, en çok ben üzülürüm. Benim üzüntümü, onların üzüntüsüne tercih ediyorum buyurdular. Üç gün sonra oğulları İbrâhîm vefât etti.

Hüseyin (radıyallahü anh), Resûlullahın yanına her gelişinde onu öper ve "Selâmet ve se'âdet o kimseye ki, oğlum İbrâhîm'i ona feda ettim" buyururdu. Hazreti Hüseyin'in ilk çocukluğu Resûlullah efendimizin derin sevgi ve şefkati içinde geçti. Ancak bu hâl, çok sürmedi. Hüseyin (radıyallahü anh), bundan sonra ilmini ve edebini babasının yanında tamamladı. Beş çocuğu oldu. Sırası ile, Ali Ekber, Ali Asgar, Ca'fer, Fâtıma ve Sekîne.

İmâm-ı Hasan ve Hüseyin ile Abdullah bin Ca'fer (r.anhüm) Medine-i Münevvere'ye giderlerken yiyecekleri kalmadı. Sahrada olduklarından yiyecek bir şey alınacak yerde olmayıp açlık ve susuzluktan iyice bunaldılar. Sonra "Allaha, tevekkül ettik" diyerek yoldan saptılar. Biraz ilerlemişlerdi ki, ovanın ortasında bir karartı gördüler. Ona doğru gittiler. Siyah bir çadır, içinde ise, bir kadın vardı. Kadına selâm verdiler. Kadın selâmlarını aldı. İyi karşıladı. Bu üç zatın dünyâya rağbetleri olmadığını anladı. Kadına: "hiç yiyeceğin var mı? diye sordular. Bir keçim var. Kendiniz sağın için" dedi. Birisi sağdı. Her biri birer çanak içtiler. Sonra kadına: "Başka yiyeceğin var mı? diye sordular. Kadın: "Keçiyi kesin yiyin" dedi. Abdullah

bin Ca’fer (radıyallahü anh) kesti pişirdi. Üçü beraber yediler. Allahü teâlâya hamd ettiler. Atlarına bindiler. Kadına “Medine-i Münevvereye geldiğinde muhakkak bize uğra. Biz seyyidlerdeniz. Hâşimîlerdeniz” diyerek yola koyuldular. Bir zaman sonra kadının kocası geldi. Keçiyi göremeyince ne oldu diye sordu. Kadın olup biteni anlattı. Kocası üzüldü. “Biliyorsun o keçiden başka bir şeyimiz yok. Şimdi ne yapacağız?” diyerek kadını azarladı. Kadın: “Allahü teâlâ rahîmdir, kullarını aç bırakmaz. Böyle güzel yiğitler gelip te, onları misâfir etmeden göndermek insafa sığmaz” dedi, Daha sonra kadın, kocası ile Medine-i Münevvereye birşeyler alıp satmak için gittiler. Hikmet-i ilâhi Hazreti Hasan’a, Bâb-ı selâm önünden geçerken rastladılar. Hasan (radıyallahü anh) kadını ve kocasını huzûruna çağırttı. Kadına: “Beni tanıdın mı?” dedi. Kadın: “Hayır” dedi. “Bir zamanlar senin evine üç kişi gelmiştik. Bize süt ikram etmiştin. Bir de keçini kesmiştik. Onlardan biri benim” dedi. Bunlara çok ikram da bulundu: Yanında fazla bir şeyi olmadığından, Beyt-ül-mâl emînine adam gönderip, bin dirhem gümüş ve yüz koyun borç istedi. Getirdiler. Bunların hepsini kadına bağışladı. “Bizi mazur görün” buyurdu. Bu karı-kocanın yanlarına adam vererek, Hüseyin’e (radıyallahü anh) gönderdi. Hazreti Hüseyin de bunları iyi karşılayıp, yanında bulunduğu kadar ikram etti. Fazla olmadığından Beyt-ül-mal emîninden bin dirhem gümüş ve ikiyüz koyun borç istedi. Hepsini kadına verip özür diledi. Yanlarına adam verip, Abdullah bin Cafer’e (radıyallahü anh) gönderdi. Abdullah (radıyallahü anh): “İki İmâm’a uğradınız mı?” buyurdu. “Evet” dediler. “Keşke daha önce bana uğrasaydınız. Onların yanında dünyâ malı bulunmaz, belki sıkıntı çekmişlerdir” dedi. Bunlar imamların yaptıkları ikramları söylediler. Abdullah (radıyallahü anh) da ikibin dirhem gümüş ve dörtyüz koyun verdi. Mezkûr karı-koca yediyüz koyun ve dörtbin dirhemi alıp sevinerek evlerine döndüler.

Eshâb-ı kiramdan Dıhye (radıyallahü anh) devamlı ticâret için sefere gider gelirdi. Çok güzel yüzlü idi. Cebrâil (aleyhisselâm) çok defa Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna Dıhye (radıyallahü anh) şeklinde gelirdi. Bir gün Cebrâil (aleyhisselâm) Fahri âlem (aleyhisselâm) hazretlerinin huzûrunda bulunuyordu. O zaman henüz küçük olan Hasan ve Hüseyin (radıyallahü anh)’dan biri Cebrâil aleyhisselâmı gördü. Hemen kardeşinin yanına koşarak: “Dıhye (radıyallahü anh) dedemizin yanında oturuyor, haydi gidelim” dedi. Koşup mescide girdiler. Cebrâil aleyhisselâmın dizlerine oturdular. Ellerini Cebrâil aleyhisselâmın koynuna soktular. Resûlullah (aleyhisselâm) torunlarının bu hareketini görünce hicâb edip, mani olmak istedi. Cebrâil (aleyhisselâm), Resûlullahın mahcûb olduğunu görünce dedi ki: “Ya Resûlallah! Niçin sıkılıyorsunuz? Fâtıma (radıyallahü anha) teheccüd namazını kılarken Hak teâlâ beni gönderir, bunların beşiklerini sallardım. Fâtıma (radıyallahü anha) rahatça namazını kılardı. Çocukların bu hareketini bana karşı edebsizlik saymayın. Bazan da bunların anneleri namazdan sonra uyurken, bunlar ağlardı. Hak teâlâ yine beni gönderir, anneleri uyanmasın diye beşiklerini sallardım, ağlamazlardı. Bunların yanıma gelip, ellerini koynuma sokmalarında bir mahzur yoktur.” dedi.

Resûlullah (aleyhisselâm) “Ey kardeşim Cebrâil! Şimdi bir şey yapmadılar. Daha ileri giderler endişesiyle mâni oldum. Çünkü, Eshâbımdan Dıhye (radıyallahü anh) isminde birisi vardır. Çok kerre sefere çıkar. Her dönüşünde bunlara hediyye getirir. Sizi Dıhye (radıyallahü anh) zannedip, ellerini koynunuza soktular” buyurdu. Cebrâil aleyhisselâm:

“Yâ Rabbi! Beni Habîbinin (aleyhisselâm) yanında utandırma” diye duâ etti. “Oturduğun yerde gözlerini kapa, elini Cennete sok, eline ne gelirse al.” diye hitap geldi. Cebrâil (aleyhisselâm) ellerini Cennete saldı. Bir yeşil salkım üzüm, bir kırmızı nar eline geldi. Hazreti Hasan üzümü, Hazreti Hüseyin de narı aldı. Bunları yerlerken bir dilenci geldi. “Ey Ehl-i beyt! O üzüm ve nardan bana da verir misiniz?” dedi. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yüksek yaratılışlı torunları vermek istediğinde Cebrâil (aleyhisselâm) mâni oldu. “Yâ Resûlallah! O dilenci şeytandır. Cennet meyvaları ona haram iken hile ile yemek istedi.”

Hazreti Hüseyin’in yüzü, karanlık gecede etrâfını aydınlatırdı. Yaya olarak yirmibeş defa hacca gitti. Beraberindekiler bineklere binse de, kendisi binmezdi.

Buyurdular ki: “Cömerd efendi olur, cimri hor olur. Bu âlemde bir mü’min kardeşinin iyiliğini, kendinden önce düşünen, öbür âlemde daha iyisini bulur.”

Hüseyin (radıyallahü anh), hep babasının yanında idi. Babası şehîd olunca, Medine’ye geldi. Hazreti Muâviye’nin vefâtında Yezîd’e bi’at etmedi. Kûfeliler kendisini çağırıp halife yapmak istedi. Kardeşi Muhammed bin Hânefiyye, İbni Ömer, İbni Abbâs ve daha nice Eshâb-ı kiram (radıyallahü anh) mâni oldular ise de, nasihatlerini dinlemeyip, yetmişiki kişi ile Mekke’den Irak’a yola çıktı. Yezîd, Şam’dan bunu haber alınca, Irak vâlisi Ubeydullah bin Ziyâd’a emir gönderip, Kûfe’ye sokma dedi. Bu da, Sa’d İbni Ebî Vakkâs’ın oğlu Ömer’in kumandasında bir ordu gönderdi. İbni Ömer, geri

dönmesini bildirdi ise de, imâm kabûl etmeyip harp etti. Yanında bulunanlara da tekrar tekrar teslim olun denildi ise de, 72'si de şehîd oluncaya kadar savaşa devam etti.

Sinân bin Enes Nehaî, Hazreti Hüseyin'i, Hicret'in 61 (m. 681) yılında Muharremin onuncu günü Kerbelâ'da şehîd etti. Mübârek oğlu Zeynel'âbidin küçük olduğu için öldürülmedi. Kadınlar ve imâmın mübârek başı ile Şam'a gönderildi. Mübârek başı, Mısır'da Karâfe kabristanında medfûndur. Peygamberimizden bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları:

"Kişinin İslâmının güzelliği mâlâyaniyi terk etmesidir."

"Resûlullah (aleyhisselâm) yoldan geçen bir yahudinin cenâzesi için ayağa kalktı ve buyurdu ki: "Kokusu beni rahatsız etti."

"Bahil (cimri) o kimsedir ki yanında ismim anıldığında bana salat ve selâm getirmez."

Yine İbnî Abbâs (radıyallahü anh) anlatmıştır. Bir gün Hazreti Hasan ile Hazreti Hüseyin'i güreştirdiler. Güreşmeye başlayınca, Resûlullah (aleyhisselâm) tut yâ Hasan (radıyallahü anh) derdi. Hazret-i Fâtıma yâ Resûlallah! Yalnız Hasan'a mı diyorsun? Resûlullah (aleyhisselâm) "İşte Cebrâil (aleyhisselâm) tut yâ Hüseyin! diyor", buyurdular.

Hazret-i Hüseyin ile ilgili olarak Peygamberimiz (aleyhisselâm) buyurdular ki:

"Ben bir ağaca benzerim. Fâtıma, bunun kökü, Ali gövdesi, Hasan ve Hüseyin meyvesidir."

"Genç olarak Cennete girenlerin seyyidi Hasan ve Hüseyin'dir."

"Hüseyin benden, ben de Hüseyin'denim. Hüseyin'i seveni Allahü teâlâ sever. Hüseyin torunlardan bir torundur."

"Hüseyin'i seveni Allahü teâlâ sever."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İstiâb cild-1, sh. 378

2) Üsûd-ül-gâbe cild-2, sh. 18

3) Taberî, Târîh cild-2, sh. 272

4) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1015

5) Eshâb-ı Kirâm, sh. 348

6) Kısâs-ı Enbiya cüz-7, sh. 192

7) Refakat-ı Hüseyn sh. 3

8) İkd-ül-ferîd cild-2, sh. 219

9) Ensâb-ül-eşrâf cild-4, sh. 82

10) El-Kâmil fi't-Târîh cild-4, sh. 48

11) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-4, sh. 242

12) Sahîh-i Müslim cild-7, sh. 130

HAZRETİ AİŞE-İ SIDDÎKA

Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek zevcelerinden. İsmi Aişe binti Ebû Bekir'dir. Yani Ebû Bekir (radıyallahü anh)'ın kızıdır. Annesi Ümmü Ruman binti Âmir İbni Uveymir'dir. Künyesi Ümmü Abdullah, lakabı Sıddîka, ünvanı Ümm-ül-mü'minîndir. Hazreti Âişe'nin çocuğu yoktu. Bunun için künyesi de yoktu. Araplarda künyeye çok ehemmiyet verilirdi. Bunun için Hazreti Aişe üzülürdü. Birgün Hazreti Peygambere bunu arz etmiş ve Peygamberimiz (aleyhisselâm) de "Sen yeğenin Abdullah bin Zübeyr'i kendine evlâd edinirsin, Onun ismine izafeten de künye alırsın." Bundan sonra Hazreti Aişe yeğeni Abdullah bin Zübeyr'e izafeten Ebû Abdullah diye künyelendi.

Hazreti Aişe, Hicret'ten sekiz sene önce Mekke-i Mükerreme'de doğdu. (m. 614). 57 (m. 676) senesinin Ramazan ayının 17. Salı günü Medine-i Münevvere'de vefât etti. Namazını Medine vâlisi olan Ebû Hureyre (radıyallahü anh) kıldırdı. Vasıyyeti üzerine geceleyin Bâki' Kabristanına defn edildi.

Hazreti Aişe vâlidemiz küçük yaşta iken okuma-yazma öğrenmiş olup, çok zekî ve kabiliyetli idi. Her bir hâdise üzerine hemen bir şiir söylemesi onun zekâsına bir delîldir. Öğrendiği ve ezberlediği bir şeyi katiyyen unutmazdı. Çok akıllı, zekî, âlime, edibe ve afife ve sâliha idi. Hâfızası pek kuvvetli olduğu için, Eshâb-ı kiram, birçok şeyleri ondan sorup öğrenirdi. Âyet-i kerîme ile medh edildi.

Resûlullah (aleyhisselâm) ikinci defa olarak, ellibeş yaşında iken, Ebû Bekir'in (radıyallahü anh) kızı; Aişe (radıyallahü anha) ile evlendi. Bunu, Hadîce-i kübrânın vefâtından bir yıl sonra, Allahü teâlânın emri ile nikâh eylemişti. Ölünceye kadar, sekiz sene onunla yaşadı.

Peygamberimizin Hazreti Aişe ile evlenmelerinde en önemli husûs nikâh akdinin Hazreti Peygamberin arzusuyla değil,

Allahü teâlânın emri ile olmasıdır. Buhârî ve Müslim'in rivâyetlerinde ve Mevâhib-i Ledünniyye'de Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hazreti Aişe'ye şöyle buyurdu: "Seni üç gece rüyada gördüm. Bir melek ipek kumaşa sarmış (Bu senin hatunundur) dedi. Ben de yüzünü açtım ve "Eğer Allah tarafından ise Cenâb-ı Hak imza eylesin" dedim. Ya'nî eğer rüya rahmânî ise Allahü teâlâ müyesser kılsın demektir. Tirmizî'nin beyanına göre:
Cebrâil (aleyhisselâm) Peygamberimize yeşil bir ipek içinde Hazreti Aişe'nin sûretini getirdi ve "Bu senin dünyâda ve âhirette hatunundur"buyurdu.

Hazreti Aişe'nin bildirdiğine göre: Peygamberimiz (aleyhisselâm) hergün ya akşam ya sabah vakitlerinde Hazreti Ebû Bekir'in evine uğraması âdet-i şerifleri idi. (Müşrikler Dar'ün-Nedvede toplanmışlar, şeytan Necdli bir şeyh kılığında gelmiş; müşriklere Hazreti Peygamberi öldürmelerini tavsiye etmiş ve Hazreti Peygamberi (aleyhisselâm) öldürmek üzere karar almışlardı. Cebrâil (aleyhisselâm) bunu Hazreti Peygambere (aleyhisselâm) haber verdi ve hicretine Allahü teâlânın müsâde buyurduğunu bildirdi.) Hazreti Peygamber hicretine müsaade buyurulduğu gün; öğle vakti sıcakta hiç gelmediği bir saatte başını sarmış olduğu halde Hazreti Ebû Bekir'in evine geldi ve Hazreti Ebû Bekir'e Allahü teâlânın hicret için izin verdiğini ve Hazreti Ebû Bekir'in de kendisi ile beraber olacağını haber verdi. Bu haber üzerine Hazreti Ebû Bekir sevincinden ağladı. Hazreti Aişe o güne kadar sevincinden ağlayan hiç bir insan görmediğini söylemiştir.

Yine Hazreti Aişe buyuruyor ki: "Resûlullah Medine'ye hicret ettiği zaman bizi ve kızlarını geride Mekke'de bırakmıştı. Medine'yi şereflendirince azadlı kölesi Zeyd bin Harise ile Ebû Râfi'i iki deve ve ihtiyâçları olabilecek şeyleri satın almak üzere 500 dirhem harçlıkla bize gönderdi. Hazreti Ebû Bekir de Abdullah bin Ureykıt'ı iki üç deve ile onların yanına katıp, hanımı Ümmü Rumân ve beni ve kız kardeşim Esmâ'yı develere bindirerek göndermesini, oğlu Abdullah bin Ebû Bekre mektûb yazarak emretti. "Hazreti Aişe, annesi Ümmü Rumân ve Resûlullahın kerîmelerinden Hazreti Zeyneb hariç diğerleri ile kâfile olarak yola çıktı. Kubeyd mevkiinde Hazreti Zeyd 500 dirhemle üç deve daha satın aldı. Kâfileye Talha bin Ubeydullah (radıyallahü anh) da katıldı. Mina mevkiinden Beyd'a denilen yere ulaştıkları zaman Hazreti Aişe'nin devesi kaçtı. Hazreti Aişe buyuruyor ki: "Devem kaçtı. Ben Mahfe'nin içindeydim. Annem de yanımdaydı. Annem "Eyvah kızcağızım, eyvah gelinciğim" diyerek çırpınıyordu. Allahü teâlâ devemize sükûnet verdi ve bizi kurtardı. Nihâyet Medine'ye geldik. Ben Hazreti Ebû Bekir'in ev halkı ile birlikte indim." O zaman Mescid-i Nebevî ve etrâfındaki odalar yapılmıştı.

Abdülhak-ı Dehlevî, (Cezb-ül-kulûb) kitabında, fârisî olarak diyor ki, (Mescid-i şerîf) yapılırken, Aişe ve Sevde (radıyallahü anha) için birer oda yapıldı. Sonra, ihtiyâç oldukça bir oda yapılarak, adedleri dokuz oldu. Odalar, Arab âdeti üzere, hurma dalından idi. Üstleri kıldan keçe ile örtülü idi. Kapılarında yalnız perde asılı idi. Odalar mescidin cenûb, şark ve şimâl taraflarında idi. Kerpiçden yapılmış olanı da vardı. Çoğunun kapısı mescide açılırdı. Tavanlarının yüksekliği, orta boylu insan boyundan bir karış fazla idi. Hazreti Fâtıma ile Hazreti Aişe'nin odaları arasında kapı vardı. Resûlullah (aleyhisselâm) vefâtından birkaç gün önce, Hazreti Ebû Bekir'den başka Eshâb odalarının mescide açılan kapılarını kapattırdı.

Mekke'den gelen Resûlullahın ev halkı kendi odalarının önünde indi. Hazreti Âişe vâlidemiz Hazreti Ebû Bekir'in evinde bir müddet ikâmet buyurdular. Hazreti Ebû Bekir bir gün Resûlullaha "Yâ Resûlallah ehlinle evlenmekten seni alıkoyan nedir?" diye sordu. Resûlullah "Mehirdir" buyurdu. Hazreti Ebû Bekir, Resûlullaha mehr parası gönderdi. Bunun üzerine Resûlullah Hazreti Âişe ile nikâhlarının vukû' bulduğu Şevval ayı içerisinde evlendi.

Hazreti Âişe vâlidemiz buyuruyor ki: "Medine'ye hicret edip geldiğimiz zaman burası hastalığı bol olan bir yer idi. Bütün Eshâb-ı kiram hastalığa tutuldular. Bu hastalıktan ancak Resûlullah (aleyhisselâm) Allahü teâlânın korumasıyla kurtuldu." Hazreti Âişe de hastalandı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hazreti Âişe'ye "Sende gördüğüm nedir" diye sorunca Hazreti Âişe "Anam Babam sana feda olsun yâ Resûlallah hummadır. Allah onu kahretsin" dedi. Peygamberimiz: "Hayır ona kötü söyleme. O, vazîfelidir, istersen sana bir duâ öğreteyim. Onu okuduğun zaman Allahü teâlâ onu senden giderir." buyurdu. Hazreti Âişe, "Öğret, yâ Resûlallah" dedi. Hazreti Peygamber duâyı öğretince humma geçti. Hazreti Âişe vâlidemiz hasta yatarken babası Hazreti Ebû Bekir, Onu yanağından öptü: "Sevgili yavrucuğum nasılsın" diye halini sordu.

Hazreti Âişe vâlidemiz Medine'de Resûlullah'ın (aleyhisselâm) gazâlarına katılmış diğer Sahâbî hâtunları gibi yaralıların tedâvisi ve onların bakımıyla meşgûl olmuş, büyük hizmetler görmüştür. Cephelerde eline kılıç alıp, çarpışmayı istemiş ise de Resûlullah (aleyhisselâm) buna müsâde buyurmamıştır.

Meselâ Uhud günü Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) yaralanmış, mübârek yüzü müşriklerin attığı taşla yaralanıp, kan içinde kalmıştı. Hazreti Fâtıma vâlidemiz, Resûlullahın mübârek yüzünü yıkamış, kan durmayınca yünden hasır yakmış ve külünü âlemlere rahmet olarak gelen Peygamberimizin mübârek yüzüne basarak, kanı durdurmuştu. Hazreti Âişe vâlidemiz de sırtında yiyecek ve içecek su taşıyarak Uhud'a gelmişti. Hazreti Âişe ve Ümmü Süleym kırba ile su taşıyorlar, Hamne (radıyallahü anh) ise susuzlara su veriyordu. Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) diyor ki, "Uhud gazâsında müslümanlar bozulup, Resûlullahın yanından dağıldıkları zaman, Hazreti Âişe ile Ümmü Süleym bint-i Milhân'ı gördüm. Arkalarında kırbalarla koşa koşa su taşıyorlar, yaralıların ağızlarına boşaltıyorlardı. Kırbaları boşaldıkça koşarak gidiyor doldurunca koşarak geliyor yine yaralılara su veriyorlardı." Kadınların Uhud Savaşına katılmasına müsaade edilmesinin sebebi yaralıları tedâvi için idi.

Hazreti Âişe vâlidemiz, Benî Mustalık (veya Müreysi) gazâsına da katılmıştı. Bu gazâda kendilerine yapılan iftira ile ilgili olarak Hazreti Âişe buyururdu ki: (Bana karşı yapılan iftiranın yalan olduğu Allahü teâlâ tarafından bildirildi). Hatta bunu söyleyerek öğünürdü. Allahü teâlâ, nûr suresindeki onyedi âyeti göndererek, Âişe'ye iftira edenlerin Cehenneme gideceklerini bildirdi. Hazreti Âişe'nin izzeti ve şerefinin yüksekliği bu âyet-i kerîmelerle de anlaşıldı.

Hazreti Âişe'ye iftira, Hicret'in beşinci yılında (Müreysi) gazvesinde olmuştu. Bu muharebeye (Beni mustalık) gazvesi de denir. Resûlullah, bu gazâya bin kişi ile gitmişti. Hazreti Âişe ile Ümmü Seleme'yi de götürmüştü. Ganîmete kavuşmak için, çok sayıda münâfık da gelmişti. Resûlullah (aleyhisselâm) askerin önüne Hazreti Ömer'i koydu. Kanlı savaşdan sonra beşbin koyun ile onbin deve ve yediyüzden ziyade esîr alındı.

Me'aric-ün-nübüvve de buyuruluyor ki: Resûlullah gazâya giderken, zevceleri arasında kur'a çekerdi. Hangisinin adı çıkarsa, onu birlikte götürürdü. Bu gazâya da Hazreti Âişe ile Hazreti Ümmü Seleme gitmişti. Hazreti Âişe buyuruyor ki, (Kadınların örtünmesi için âyet gelmişti. Bana bir çadır yapdılar. Çadırla deveye bindirirlerdi. Gazâdan dönüşde, Medine'ye yakın konmuşduk. Seher vakti göç sesleri işitildi. Abdest için, askerden uzaklaşmışdım. Hemen geldim. Gerdanlığımı bulamadım. Geri gittim. Aradım, buldum. Yerime gelince, askeri göremedim. Gitmişler. Beni çadırın içinde sanıp deveye yükletmişler. O zaman az yirdim. Zaîf idim. Ondört yaşında idim. Şaşırdım kaldım. Beni bulamayınca ararlar diyerek, oturup bekledim.

Uyumuşum. Resûlullah (aleyhisselâm) Safvânın arkadan gelmesini emr eylemişti. Gelip beni uykuda görünce, bağırmış. Sesden uyandım. Onu görünce, yüzümü örttüm. Devesini çökdürdü. Uzaklaşarak, (Deveye bin) dedi. Bindim. Safvân yuları tuttu. Sıcak basınca, askere yetişdik. Önce münâfıklara rastladık. Çirkin şeyler söyleşdiler. Onları İbni Ebî Selûl kışkırtıyordu. Müslümanlardan Hassan bin Sabit ve Mistah da onlara uymuşdu. Medine'ye gelince, hasta oldum. İftira söylentileri her yere yayılmış. Benim haberim yokdu. Fakat, Resûlullah beni eskisi gibi aramıyor, hastalığımı da yoklamıyordu. Sebebini anlıyamıyordum. Bir gece, Mistah'ın annesi ile ihtiyâç için dışarı çıkdım. Etekleri ayağına sarılarak düşdü. Oğlu Mistah'a la'net etti. Niçin söğersin? dedim. Söylemedi. Birkaç kerre sordum. Ey Aişe! Onun ne söylediklerini işitmedin mi? dedi. Sordum, iftira sözlerini bana anlattı. Hastalığım hemen arttı. Ateşim yükseldi. Tepemden duman çıktı zannettim. Aklım gitti. Düşdüm. Aklım başıma gelince evime geldim. Babamın evine gitmek için Resûlullah'dan izin istedim, izin verdi. Ne olduğunu öğrenmek istiyordum. Anneme sordum: "Yavrum hiç üzülme! Senin işin kolaydır. Güzel olan ve zevci tarafından çok sevilen her kadın için böyle şeyler söylerler" dedi. Şaşırdım. Böyle sözler acaba Resûlullahın mübârek kulağına da gitmiş midir? Babam da duymuş mudur diye üzüldüm. Çok ağladım. Babam başka odada Kur'ân-ı kerîm okuyordu. Sesimi duymuş. Annemden sormuş. Annem de, dillerde dolaşan sözleri şimdi işitdi demiş. Babam da ağladı. Sonra yanıma gelip, "Yavrum sabret! Allahü teâlâdan ne âyet geleceğini bekleyelim" dedi. O gece, sabaha kadar uyumadım. Gözlerimin yaşı dinmedi."

Resûlullah (aleyhisselâm), Hazreti Ali ile Üsâmeyi (radıyallahü anh) çağırıp, "Bu işin sonu neye varacak?" dedi. Üsâme, (Yâ Resûlallah! Biz senin zevcenin yalnız iyi olduğunu biliriz) dedi. Hazret-i Ali de, (Yeryüzünde kadın çok. Allahü teâlâ sana yeryüzünü dar eylemedi. Aişe'yi, câriyesi olan Büreyde'den sor!) dedi. Ona soruldu. "Allaha yemîn ederim ki, onda bir ayb görmedim. Arada bir uyurdu. Koyun gelince, un ile hamur yapıp yerdi. Çok zaman onun yanında bulundum. Onda hiçbir ayb görmedim. Ağızlarda dolaşanlar doğru olsaydı, Allahü teâlâ, onu sana bildirirdi" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) bir gün evinde üzüntülü oturuyordu. Ömer-ül-Fârûk hazretleri geldi. Resûlullah, onun ne düşündüğünü sordu. "Yâ Resûlallah! İyi biliyorum ki münâfıklar yalan söylüyorlar. Allahü teâlâ, senin üzerine sinek kondurmuyor. Bir

murdar yere konup da, sonra senin üstünü kirletmesin diye muhafaza ediyor. Seni az bir pislikden saklıyan Allah, pisliklerin en kötüsünden elbet saklar" dedi. Hazret-i Ömer'in bu sözü Resûlullahın hoşuna gitti. Mübârek yüzü güldü.

Sonra, Hazret-i Osman'ı çağırdı. Ona da sordu. (Bu sözü münâfıkların yaydığından ve yalan olduğundan şübhem yoktur. Hepsi iftiradır. Allahü teâlâ, senin gölgeni yere düşürmüyor. Mübârek gölgenin bile pis bir yere düşmesini, yâhud habîs bir kişinin, o gölgeye basmasını önlüyor. Mübârek evine pislik sokmasını hoş görür mü?" dedi. Bu sözden de, mübârek kalbi ferahladı. Sonra Hazreti Ali'yi çağırıp sordu. O da, "Bu sözler yalandır, iftiradır. Münâfıkların uydurmasıdır. Sizinle nemâz kılıyorduk. Siz nemâz içinde iken mübârek na'lınızı çıkardınız. Size uyarak biz de çıkardık. "Na'lınlarınızı niçin çıkardınız" dediniz. Size uymak için dedik. Siz de, "Cebrâil aleyhisselâm geldi. Na'lında necâset bulaşığı olduğunu bana haber verdi. Onun için çıkardım" buyurmuşdunuz. Namaz içinde bile vahy ederek seni pislikden koruyan Allahü teâlâ, mübârek zevcelerinize böyle pislik yapılmasına izin verir mi? Böyle birşey olsaydı, bunu da hemen haber verirdi. Mübârek kalbin üzülmesin. Allahü teâlâ, vahy edip, mübârek zevcenizin pak olduğunu elbette size bildirir" dedi. Bu söz de, Resûlullâhı sevindirdi. Hemen Hazreti Ebû Bekr-i Sıddîk'în evine teşrîf buyurdu.

Hazreti Âişe (radıyallahü anha) diyor ki: O gün ben durmadan ağlıyordum. Ensârdan bir hanım gelmiş o da ağlıyordu. Annem ve babam yanımda oturuyorlardı. Ansızın Resûlullah gelip selâm verdi. Yanımda oturdu. O zamandan beri yanıma hiç gelmemişti. Bir ay geçmişti. Hiç vahy inmemişdi. Resûlullah oturunca, Allahü teâlâya hamd ü sena eyledi. Şehâdet kelimesini okudu. Bana dönüp, "Ey Âişe, senin için bana şöyle söylediler. Eğer sen, dedikleri gibi değil isen, Allahü teâlâ, yakında senin doğru olduğunu bildirir. Eğer bir günâh hâsıl oldu ise, tevbe istiğfar eyle! Allahü teâlâ, günâhına tövbe edenlerin tevbesini kabûl eder" buyurdu. Resûlullahın mübârek sesini işitince, ağlamakdan vazgeçdim. Babama dönüp, cevâb vermesini söyledim. "Vallahi bilmem ki, Resûlullah'a (aleyhisselâm) ne cevap vereyim. Bizim kavmimiz cahiliyet devrinde putperest idi. İnsan heykellerine tapınırlar, ibâdet etmesini bilmezlerdi. Hiç kimse bizim kadınlarımıza böyle birşey söyliyemezdi. Şimdi elhamdülillah kalblerimiz İslâm nûru ile parladı. Evimiz İslâm ışığı ile aydınlandı. Herkes bizim için böyle söylüyorlar. Ben, Resûlullaha ne diyeyim?" dedi. Sonra anneme döndüm. Sen cevâb ver, dedim. O da, "Ben şaşırdım kaldım. Ne söyliyeceğimi bilmiyorum. Sen söyle" dedi. Sonra, ben söze başladım. Dedim ki: "Allahü teâlâya yemîn ederim ki, mübârek kulağınıza gelmiş olan lâfların hepsi yalandır. Eğer onlara inanmış iseniz, temiz olduğumu ne kadar söylesem, bana inanmazsınız. Allahü teâlâ biliyor ki, benim birşeyden haberim yokdur. Yapmadığım birşeye evet dersem, kendime iftira etmiş olurum. Vallahi başka diyeceğim yokdur. Yalnız Yûsuf aleyhisselâmın dediğini derim ki, "Sabr etmek iyidir. Onların söyledikleri şey için, Allahü teâlâdan yardım beklerim." Şaşkınlığımdan, Ya'kûb "aleyhisselâm" diyeceğim yerde, Yûsuf "aleyhisselâm" dedim. Sonra yüzümü çevirip dayandım. Rabbimin beni temize çıkaracağını, Allah hakkı için hep bekliyordum. Çünkü, kendimden emîndim. Suçum yokdu. Fakat, Allahü teâlânın benim için âyet-i kerîme göndereceğini sanmıyordum. Kıyâmete kadar her yerde, benim için âyet-i kerîme okunacağını aklıma sığdıramıyordum. Allahü teâlânın büyüklüğünü ve kendi aşağılığımı bildiğim için, benim için, âyet-i kerîme göndereceğini hiç ümîd etmiyordum. Yalnız günahsız olduğumu, kalbimin temizliğini Peygamberine rü'yâda bildirir veya kalb-i şerîfine ilham eder diyordum. Allah hakkı için doğru söylüyorum ki, Resûlullah, oturduğu yerden daha kalkmamışdı ve kimse odadan dışarı çıkmamışdı. Mübârek yüzünde vahy alâmetleri göründü. Oturanların hepsi, vahy geldiğini anladı. Babam bu hâli görünce, deriden bir yastık vardı. Yastığı Resûlullahın mübârek başının altına koydu. Bir yemeni çarşaf ile üzerini örtdü. Vahy gelmesi bitince, mübârek yüzünden örtüyü kaldırdı. Gül ile kırmızı yüzünden, inci gibi parlıyan terleri, mübârek elleri ile sildi. Gülümsiyerek "Müjdeler olsun sana ey Âişe! Allahü teâlâ, seni temize çıkardı. Senin pak olduğuna şâhid oldu" buyurdu. Babam hemen "Kalk yâ kızım! Resûlullaha çabuk teşekkür et!" dedi. Ben de, "vallahi kalkmam, Allahü teâlâdan başkasına şükr etmem! Çünkü, Rabbim benim için âyet-i kerîme indirdi" dedim. Sonra Resûlullah, "sallallahü aleyhi ve sellem", Nûr sûresinin onbirinci âyetinden başlı yarak, on âyet-i kerîme okudu. Babam hemen kalkıp başımı öpdü.

Âişe (radıyallahü anha) hakkında bu âyet-i kerîme gelmeden önce, Hz Ebû Eyyûb Hâlidin zevcesi, "Âişe için ağızlarda dolaşan sözlere ne dersin?" diyerek, Hazreti Hâlidden sormuş. Hazreti Hâlid de, "Allah için, bu sözler yalandır. Sen bana karşı böyle kötülük yapar mısın?" demiş. "Hâşâ yapmam" deyince, Hazreti Hâlid de "Âişe, dîni bizden daha bütün iken, Resûlullaha karşı böyle şey yapmış olabilir mi? Biz böyle söylemedik. Bu sözler büyük iftiradır" demiş. Hak teâlâ da, Hazreti Hâlidin tam bu sözü gibi âyet-i kerîme göndermişdir. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", hemen Eshâbını

mescide topladı. Gelen âyet-i kerîmeleri okudu. Âyet-i kerîmenin bereketi ile, mü'minlerin kalblerindeki şübheler kalkdı. Mistah, Hazreti Ebû Bekir'in akrabası idi. Fakîr idi. Hazreti Ebû Bekir, onun geçinmesine yardım ederdi. Mistâh, bu işte münâfıklarla bir olunca, ona yardım etmemeğe yemîn etdi. Bunun üzerine, Allahü teâlâ, Nûr sûresinin yirmiikinci âyetini gönderdi. Ebû Bekir Sıddîk, bu âyet-i kerîmeyi işitince, "Allahü teâlânın beni afv etmesini severim" dedi. Mistah'a eskisi gibi yardım etdi. Hazreti Âişenin temiz olduğunu bildiren âyet-i kerîmeler gelince, Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", bu sözleri söyliyenlere "Kazf haddi vurulmasını emr buyurdu. Dört kişiye seksen değnek vurdular. Birisi kadın idi ve Resûlullahın baldızı idi. (Me'âric) kitabının yazısı temam oldu.

Hazreti Âişe için gelen onyedi âyet-i kerîmeden birincisinin tefsîrini (Mevâkib tefsîri) şöyle bildiriyor: "Âişe "radıyallahü anhâ" ya iftira edenler, sizden birkaç kişidir. Siz bu iftirayı kendiniz için kötülük sanmayın! Bu sizin için hayırlıdır. (Bu iftira sebebi ile çok sevâb kazandınız. Onların yalanı meydâna çıkdığından, sizin şânınız, şerefiniz artdı. Âyet-i kerîme, sizin temiz olduğunuzu bildirdi: "O iftira edenlerden her biri için kazandıkları günâh kadar cezalar vardır. Büyük iftirayı icâd edip, çok çirkin şeyi söyliyenlere dünyâda ve âhiretde büyük azâb vardır" Bunlara had vuruldukdan sonra, Abdullah bin Ebî Selûl hakîr, zelîl oldu. Hassan, ölünceye kadar kör oldu. Mistah'ın eli çolak oldu. Onikinci âyet-i kerîmede, "Bu iftirayı işitince, mü'min erkek ve kadınlar, kendi ailelerine iyi gözle bakmalı. Bu, meydânda bir yalan ve iftiradır demelidirler", ondokuzuncu âyet-i kerîmede, Mü'minlerin kötü olarak anılmasını sevenlere, dünyâda ve âhiretde acı azâblar vardır ve yirmialtıncı âyet-i kerîmede "Habîs söz söylemek, habîs adamlara lâyıkdır. Habîs adamlara, habîs kelâm yakışır" buyuruldu. Resûlullah ve Hazreti Âişe ve Safvân (r.anhüm) o alçakların söylediklerinden uzakdırlar. Onlar için afv, mağfiret ve Cennetde ni'metler vardır.

Görülüyor ki, Hazreti Âişe'ye iftira edenlere, Allahü teâlâ, alçak demekdedir. Onlara çok acı azâblar vereceğini bildirmektedir. (Hasâis-ul-habîb) kitabında diyor ki, Resûlullahın mübârek zevcelerinden birini (Kazf) edenin, kötüleyenin kâfir olduğuna ve tevbesinin kabûl olmıyacağına, Abdullah İbni Abbâs hazretleri fetvâ vermiştir. Hele, Hazreti Âişe'ye kötü demek, Kur'ân-ı kerîmi inkâr etmek olur. Bunun küfr olduğu sözbirliği ile bildirilmişdir. Eshâb-ı kiramdan birinin annesine kötü diyenin cezası da, kazf cezasının iki katıdır.

Hazreti Âişe buyurdu ki: Resûlullahın (aleyhisselâm) ilk hastalığı Hazreti Meymûne'nin evinde oldu. O gün Resûlullahın Hazreti Meymûne'ye uğradığı gündü. Burada Resûlullahın (aleyhisselâm) hastalığı arttı. Diğer ezvâc-ı tahirât gelerek Resûlullahın hizmetine koyuldular. Peygamberimiz de "Ey benim zevcelerim ma'zûr görün takatim yoktur ki evlerinizi dolaşayım. İzin verirseniz Âişe'nin evine gideyim, bana orada hizmet edersiniz." buyurmuşlardı. Resûlullah (aleyhisselâm) Hazreti Abbas ve Hazreti Ali'nin omuzlarına dayanıp Hazreti Âişe'nin odasına gitdi. Giderken mübârek ayakları yeri sürüyordu. Gelip döşeğe yattı. Bu odada 11 (m. 632) senesinde Rebî'ûl evvel ayının onikinci Pazartesi günü Öğleden önce mübârek başı Hazreti Âişe vâlidemizin göğsünde olduğu halde vefât etti. Vefât ettiği yere; Hazreti Âişe'nin odasına defn edildi.

Resûlullahın (aleyhisselâm) vefâtından sonra da Eshâb-ı kiramın "aleyhimürrıdvan" Hazreti Âişe vâlidemize Ümm-ül-mü'minîn; mü'minlerin annesi olarak hürmetleri, ikramları ve izzetleri çok fazla idi. Hatta bu husûsta Hazreti Ömer (radıyallahü anh) bunda o derece ileri gitti ki, Hazreti Âişe: "Resûlullahın vefâtından sonra Hazreti Ömer bana çok iyilik etti. Yâ Rabbi bundan böyle beni Onun ihsân ve iyilikleri için ayakta tutma" buyurdu. Hazreti Âişe vâlidemiz Resûlullahın; kabr-i şerîfi yanında kendisi için ayırmış olduğu yeri Hazreti Ömer'e (radıyallahü anh) verdi. Hz Ömer buraya defn edildi.

Hazreti Âişe vâlidemiz Hazreti Osman zamanında da dîn-i İslâmı öğretmekle meşgûl oldu. Osman (radıyallahü anh) hilafetinin son zamanlarında Kûfe ve Mısır'da isyancılar Medine'ye yürüdüler ve Hazreti Osman'ı şehîd etdiler. Hazreti Ali, halife olunca, katilleri arayıp kısas yapmak için gecikdirmeği uygun gördü. Eşkiya ise, bundan yüz buldu. Taşkınlığa devam etdiler. Hazreti Osmanı söğüp, kendilerini haklı gösteren sözleri her tarafa yaymağa başladılar. Eshâb-ı kiramın büyüklerinden Talha, Zübeyr, Nu'mân bin Beşîr, Ka'b bin Acre ve başkaları bu hâle çok üzüldüler', "İşin sonunun böyle olacağını bilseydik, Hazreti Osmanı, eşkiyaya karşı korurduk" dediler. Katiller, bunu haber alınca, bu sahâbîleri de şehîd etmeğe karar verdiler. Bunlar da Mekke-i mükerremeye gitdiler. Hac etmek için Mekkeye gelmiş olan Hazreti Âişeye anlatıp ona sığındılar. "Halîfe, fitneyi basdırıncaya kadar, eşkiyaya yüz veriyor. Onlar da şımararak düşmanlıklarını, işkencelerini artdırıyorlar. Kısas yapılmadıkça ve zâlimlerin cezası verilmedikçe, kan dökmenin önüne geçilemiyecekdir" dediler. Hazreti Âişe de, "Bu şakîler Medînede kaldıkça ve Emîrü'l-mü'minînin etrâfını sardıkça, sizin Medîneye gitmeniz

doğru olmaz. Şimdilik emîn bir yere gidiniz işin sonunu bekleyiniz. Hazreti Alî'yi bu eşkiyanın elinden kurtarmak için uzakdan yardım ediniz, ilk fırsatda, halîfeyi aranıza alıp eşkiyâ üzerine yürüyünüz. Katilleri yakalayıp kısas yapmak kolay olur. Böylece kıyâmete kadar, zâlimlere ders vermiş olursunuz! Bu iş şimdi kolay değildir. Acele etmeyiniz" buyurdu. Eshâb-ı kiram, Hazreti Âişe'nin sözlerini beğendiler, İslâm askerlerinin toplanma yerleri olan Irak ve Basra taraflarına gitmeği uygun gördüler. Hazreti Âişeye "Fitne kalkıp, ortalık düzelinceye ve halifeye kavuşuncaya kadar bizi himâye et! Sen Müslümanların annesisin ve Resûlullahın muhterem zevcesisin. Ona herkesden daha yakın ve daha sevgilisin. Seni herkes saydığı için, eşkiyâ sana yaklaşamaz. Bizimle beraber bulun! Bize kuvvet ol!" diye yalvardılar. Hazreti Âişe, müslimânların rahat etmesi için ve Resûlullahın Eshâbını korumak için, onlarla birlikde Basra'ya hareket etdi. Halîfenin etrâfını sarmış olan ve birçok işlere karışmakda olan katiller, bu haberi Hazreti Alîye başka türlü anlatdılar. Halîfeyi de Basra'ya gitmeğe zorladılar. İmâm-ı Hasen ve İmâm-ı Hüseyin ve Abdullah bin Ca'fer Tayyar ve Abdullah bin Abbâs gibi Sahâbîler, halîfeye acele etmemesini, münâfıkların sözüne aldanmamasını söylediler ise de, eşkiyâ ağır basarak, Emîr hazretlerini Basra'ya götürdüler. Önce Ka'ka' adında birini gönderip, Hazreti Âişe'nin yanında bulunanların düşüncelerini sordu. Sulh ve fitneyi önlemek istediklerini, bunun için de, önce katillerin yakalanması lâzım geldiğini söylediler. Halife, bu isteklerini uygun buldu. Her iki tarafdaki Müslümanlar sevindiler. Üç gün sonra birleşmek için anlaşdılar. Buluşma saati yaklaşınca, katiller haber aldı. Şaşkına döndüler. Başkanları olan Abdullah bin Sebe' yahûdisinin etrâfında toplandılar. Bunun çâresini sordular. Son çaremiz bu gece halîfenin askerlerine hücum ediniz ve hemen halifeye gidip "Âişe'nin yanındakiler sözlerinde durmadı. Baskına uğradık" deyiniz. Bir süvari birliği ile de, karşı tarafa saldırdılar. Birkaç gün evvel gönderdikleri ajanlar da, karşı tarafdan imiş gibi "Halife sözünde durmadı. Baskına uğradık" diye bağırdılar. Böylece harb başladı. Deve vak'ası böyle patlak verdi.

Deve vak'ası sonunda Hazreti Ali Hazreti Âişe'ye izzet ve ikramda bulunmuş ve kendisini Medine-i Münevvere'ye göndermiştir. Hazreti Âişe'nin (radıyallahü anha) Deve vak'asına çıkması, harb etmek için olmayıp ıslâh etmek, fitneyi basdırmak içindi.

Hazreti Âişe mü'minlerin annesidir ve Resûlullahın zevcesidir. Hazreti Ali'nin de annesi makamında olduğu, Kur'ân-ı kerîmde bildirilmektedir. İctihâdı Hazreti Ali'nin ictihâdına uymadı. Hazreti Âişe; Hazreti Ali'yi çok severdi. Çünkü (Ali'yi sevmek imândandır) hadîs-i şerîfini, Hazreti Âişe haber verdi. Böylece, onu sevdiğini ve herkesin de sevmesi lâzım geldiğini bildirdi. Hazreti Ali şehîd edilince pek çok ağladı ve üzüldü.

Seyyid Ahmed bin Ali Rıfâî buyuruyor ki "Eshâb-ı kiram "aleyhimürrıdvân" arasında olan olaylar üzerine aşırı konuşmak fikir yürütmek, hiç caiz değildir. Her müslüman, Eshâb hakkında, dilini tutmalı, o büyüklerin hep iyiliklerini söyleyip, hepsini sevmeli övmelidir. Çünkü onlar birbirlerini severlerdi."

Hazreti Âişe müctehid idi. Bütün İslâm ilimlerinde çok büyük derecesi vardı. Bilhassa; kadınlara mahsûs hallere dair fıkhî hükümler kendisinden sorulurdu. Çünkü Hazreti Âişe hem mü'minlerin annesi, hem de dinlerini öğrenecekleri bir müftî müctehide idi. Âyet-i kerîme ile medh ve sena olundu. Âlim, edîb, çok akıllı ve üstâd idi. Çok fasîh ve belîğ konuşurdu.

Âişe-i Sıddîka hazretlerinin fazîletleri, üstünlükleri, sayılamıyacak kadar çokdur. Eshâb-ı kirama fetvâ verirdi. Âlimlerin çoğuna göre, fıkh bilgilerinin dörtde birini Hazreti Âişe haber vermiştir. Hadîs-i şerîfde (Dîninizin üçde birini Humeyrâdan öğreniniz!) buyuruldu. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", Hazreti Aişeyi çok sevdiği için, ona (Humeyrâ) derdi. Eshâb-ı kiramdan ve Tabiînden çok kimse, Hazreti Âişeden işitdikleri hadîs-i şerîfleri haber vermişlerdir. Urvetübni Zübeyr hazretleri buyuruyor ki "Kur'ân-ı kerîmin ma'nâlarını ve halâl ve haramları ve Arab şiirlerini ve neseb ilmini Hazreti Âişe'den daha çok bilen kimse görmedim."

Eshâb-ı kiram, hediyyelerini, Resûlullaha, Âişe'nin evinde getirip, böylece sevgisini kazanmağa yarışırlardı. Zevceler, iki grup idi. Âişe tarafında Hafsa, Safiyye, Sevde vardı. İkincisi, Ümm-i Seleme ve ötekiler idi. Bunlar, Ümm-i Seleme'yi Resûlullaha gönderip (Eshâbına emr buyur. Hediyye getirmek isteyen, hangi zevce yanında iseniz, oraya getirsin!) dediklerinde, Resûlullah buyurdu ki, "Beni, Âişe hakkında incitmeyiniz! Cebrâil "aleyhisselâm" bana, yalnız Aişenin yanında iken geldi." Ümm-i Seleme, dediğine pişman olup, tevbe ve afv diledi. Fakat zevceler, Hazreti Fâtıma (radıyallahü anha) ile de haber gönderdiler. Cevabında "Ey kızım, benim sevdiğimi, sen sevmez misin?" buyurdu. Fâtıma "Elbet severim" dedi. Cevâbında "O hâlde, Âişe'yi sev!" buyurdu. Âişe (radıyallahü anha) buyurdu ki, Resûlullahın zevceleri arasında, Hadîceye (radıyallahü anha) gayret etdiğim gibi başkasına gıbta etmedim. Hâlbuki, onu

görmemişdim. Çünkü, ölmüş olduğu hâlde, onun adını çok söylüyordu. Ne vakt bir koyun kesip dağıtsa mutlaka bir parçasını da Hadîce'nin akrabasına yollardı. Bunu görünce, bir defa (Allahü teâlâ, sana, sanki Hadîce'den başka kadın vermedi mi, hep onu söylüyorsun) dedim. "Evet, başka kadınlarım oldu. Fakat, o şöyle idi, böyle idi ve ondan çocuklarım oldu" buyurdu.

Tirmüzî'de Mûsâ bin Talha diyor ki, Hazreti Âişe'den daha fasîh, düzgün konuşanı görmedim. Resûlullahı medh eden şu iki beyt Hazreti Âişe'nindir:

Ve lev semi'û ehl-ü Mısre evsâfe haddihî,
Lemâ bezelû fî sevmi Yûsufe min nakdin.

Levîmâ Zelîhâ lev reeyne cebînehû,
Le âserne bilkat'il-kulûbi alel eydi.

Mısırdakiler, onun yanaklarının güzelliğini işitmiş olsalardı. Yûsuf aleyhisselâmın pazarlığında hiç para vermezlerdi. Ya'nî, bütün mallarını, onun yanaklarını görebilmek için saklarlardı. Zelihâ'yı kötüliyen kadınlar, onun parlak alnını görselerdi, ellerinin yerine kalblerini keserlerdi (de acısını duymazlardı).

Hazreti Âişe'nin şân ve şereflerinden birisi de Resûlullahın sevgilisi olmasıdır. Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem", onu çok severdi. Resûlullaha en çok kimi seviyorsun denildikde, (Aişeyi) buyurdu. Erkeklerden kimi? dediler. "Âişenin babasını" buyurdu. Ya'nî en çok Hazreti Ebû Bekir'i sevdiğini bildirdi. Hazreti Âişe'ye sordular ki, Resûlullah en çok kimi severdi. Fâtıma'yı severdi dedi. Erkeklerden en çok kimi severdi dediler. Fâtıma'hın zevcini buyurdu. Bundan anlaşılıyor ki, zevceleri arasında, Hazreti Aişe'yi, çocukları arasında Hazreti Fâtıma'yı, Ehl-i beyti arasında, Hazreti Ali'yi, Eshâbı arasında ise, Hazreti Ebû Bekir'i en çok severdi. Hazreti Âişe buyuruyor ki, (Birgün Resûlullah "sallallahü aleyhi ve sellem" mübârek nalınlarının kayışlarını çakıyordu. Ben de iplik iğriyordum. Mübârek yüzüne bakdım. Parlak alnından ter damlıyordu. Ter damlası, her tarafa nûr saçıyordu. Gözlerimi kamaşdırıyordu. Şaşa kaldım. Bana doğru bakdı. "Sana ne oldu ki, böyle dalgın duruyorsun" buyurdu. "Yâ Resûlallah! Mübârek yüzünüzdeki nûrların parlaklığına ve mübârek alnınızdaki ter danelerinin saçdıkları ışıklara bakarak kendimden geçtim" dedim. Resûlullah kalkıp yanıma geldi. Gözlerimin arasını öpdü ve"Yâ Aişe! Allahü teâlâ sana iyilikler versin! Beni sevindirdiğin gibi, seni sevindiremedim" buyurdu. Ya'nî, senin beni sevindirmen, benim seni sevindirmemden çokdur, dedi. Hazreti Âişe'nin mübârek gözlerinin arasını öpmesi, Resûlullahı severek onun cemâlini anlıyarak gördüğü için aferin ve takdîr olmaktadır. Beyt:

Ne iyi o gözler ki, güzele bakmakdadır.
Ne tâli'li o kalb ki, onun için yanmaktadır!

Tabiînin büyüklerinden olan imâm-ı Mesrûk, Hazreti Âişe'den gelen bir haberi bildirirken (Resûlullahın sevgilisi ve Ebû Bekir Sıddîkın kerîmesi olan Hazreti Sıddîka buyuruyor ki) diyerek söze başlardı. Bazan da (Allahü teâlânın ve göklerde olanların sevdiklerinin sevgilisi diyor ki) derdi. Âişe (radıyallahü anha) kendisinin, ezvâc-ı tâhiratın hepsinden daha üstün olduğunu söyliyerek, Allahü teâlânın ni'metlerini sayar, öğünürdü:

Bunlardan da bazıları şunlardır:

1- "Resûlullah beni istemeden önce, Cebrâil aleyhisselâm, benim resmimi getirip gösterdi ve bu senin zevcendir dedi." derdi.

2- "Resûlullah gece namazı kılıyordu. Ben yanında yatmış idim. Bu hâl yalnız bana mahsûsdu (di yerek öğünürdü). Secdede, mübârek elleri ayaklarıma değince, ayaklarımı çekerdim."

3- "Resûlullahın zevceleri içinde, benden başka koca görmeden Resûlullah ile evlenen olmamıştır."

4- "Ezvâc-ı Tâhirât içerisinde, yalnız benim yanımda iken vahiy geldi. Resûlullah (aleyhisselâm) bazı zev celerine, "Âişe'yi üzerek, beni incitmeyiniz! Biliniz ki, onun yatağında iken bana vahy gelmekdedir" buyurmuşdu.

5- "Resûlullahın (aleyhisselâm) zevceleri arasında benden başka hiçbirinin hem babası, hem de annesi hicret etmiş değildir."

6- "Allahü teâlâ benim hakkımda Beraat âyetini nâzil eyledi"

7- "Resûlullah vefât ederken mübârek başları benim göğsümde idi."

8- "Resûlullah benim evimde vefât buyurdu."

9- "Benim odam Resûlullahın türbesi olmuştur."

Hazreti Âişe vâlidemiz Resûlullahın rızasına kavuşmak için gecesini gündüzüne katardı. O'nu (aleyhisselâm) birazcık üzgün görse teselli etmek için elinden gelen her şeyi yapardı. Hatta Resûlullahın akrabalarını da gözetir, onlara karşı da her

türlü iyiliği yapardı. Âişe (radıyallahü anha) buyuruyor ki, günde ikinci defa yemek yiyordum. Resûlullah (aleyhisselâm) görünce, “Yâ Âişe! Yalnız mi’deni doyurmak sana her işden daha tatlı mı geliyor? Günde iki kere yimek de isrâfdandır. Allahü teâlâ, isrâf edenleri sevmez” buyurdu. Hadimi merhum, burayı şöyle açıklıyor (Resûlullah (aleyhisselâm) Âişe’nin (radıyallahü anha) ikinci yemeği, acıkmadan yediğini anlayarak böyle buyurmuşdu. Yoksa, keffâretler için, günde iki kere yidirmek lâzım olduğu meydandadır.)

Resûlullahın vefâtından sonra Hazreti Âişe’ye yemek yiyip yemediğini sordular. “Hiç bir zaman doyasıya yemedim” buyurdular ve ağladılar. Dâima oruç tutarlardı. Teheccüd namazını hiç terk etmezlerdi. Çoğu zaman Hazreti Peygamberle (aleyhisselâm) kılarlardı. (Tirmizî-Zühd)

Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) efendimizden 2210 hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden de Eshâb ve Tâbiîn’den birçokları hadîs-i şerîf nakletmişlerdir. Hazreti Âişe’nin ilmini en ziyade neşreden hemşiresi Esma’nın oğlu Urve İbn-üz-Zübeyr ve birâder-zâdesi Kâsım bin Muhammed bin Ebû Bekir’dir. Ahmed İbn-i Hanbel, (Müsnet)’inde Hazreti Âişe’nin hadîslerini (253) sahife içinde toplamıştır. Sahih hadîs kitapları Hazreti Âişe’nin fetvâları ile doludur. Dîni mes’elelerin hallinde, önce Kur’ân-ı kerîm’e sonra hadîs-i şeriflere başvurur, daha sonra da nasslardan (âyet ve hadîs) çıkan ahkâma kıyas ederek ictihâd ederlerdi.

O devrin belli başlı âlimlerinden ve fukahâ-i seb’adan biridir. (Fukahâ-i Seb’a) yedi fıkıh âlimi demektir ki, bunlar. Hazreti Ömer, Hazreti Ali, İbn-i Mes’ûd (radıyallahü anh), Zeyd bin Sabit (radıyallahü anh), Hazreti Âişe, Abdullah İbn-i Abbâs (radıyallahü anh) ve Abdullah İbn-i Ömer (radıyallahü anh)’dır.

Fıkıh ve ictihâdda, görüşü, keskin ve kuvvetli idi. Fıkıh ilminin kurucularındandır. İslâm Dininde pek yüksek makam sahibi olup, hadîs ve fıkıh âlimlerince takdîr ve sitayişle anılanların başında gelmektedir.

Tabiînden Mesrûk’a soruldu “Hazreti Âişe Ferâiz ilminden bir şeyler bilir miydi.” Buyurdu ki: “Allaha yemîn ederim ki, Eshâb-ı kiramın ileri gelenlerinden bir çoğu gelir Hazreti Âişe’den ferâize âit şeyler sorar ve öğrenirlerdi.”

İmâm-ı Zührî: “Eğer zamanının bütün âlimleri ve Peygamberimizin diğer zevcelerinin ilmi, bir araya toplansa, Hazreti Âişe’nin ilmi yine çok olurdu.” buyururdu.

Ebû Mûs’el Eş’arî (radıyallahü anh) buyurdu ki: “Bizler (Eshâb-ı kiram) müşkül bir mesele ile karşılaşınca gider Hazreti Aişe’ye sorardık. Hazreti Âişe’nin ilmi pek çoktu.”

Urve bin Zübeyr: “Ne fıkıhda ne tıbda, ne şiirde Hazreti Âişe’den daha çok ilmi bulunan kimse yoktu” buyurmuştur.

Abdurrahmân bin Avf (radıyallahü anh) hazretlerinin oğlu Ebû Seleme: “Sünnet-i Resûlullahı Hazreti Âişe’den daha iyi bilen dinde tebahhür etmiş (derya gibi geniş ilme sâbib olmuş), âyet-i kerîmelere vâkıf ve sebeb-i nüzûllerini bilen, ferâiz ilminde mahir olan bir kimseyi görmedim” buyurmuştur.

Atâ bin Ebî Rebâh “Hazreti Âişe Eshâb içinde en çok fıkıh bilen, isâbet-i rey bakımından en ileri gelen bir kimse idi” buyurmuştur.

Hazreti Âişe vâlidemiz bütün İslâm ilimlerine vâkıf, müctehid, edîb, zühd ve verâ sahibi çok cömerd bir zevce-i Resûlullahı idi. Onun vefâtında bütün müslümanlar ağladı. Çünkü O Ümm-ül-Mü’minîn idi.

Hazreti Aişe (radıyallahü anha) hakkında bir çok hadîs-i şerîfler vardır. Bunlardan biri imâm Münâvî’nin Ebî Şeybe’den bildirdiği “Âişe cennetde de benim zevcemdir.” Hadîs-i şerifleridir. Râmuz-ül-ehâdis’de kendisine hitaben buyurulduğu bildirilen, hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

“Ey Âişe hiç hayâsız söz söylediğimi gördün mü? Kıyâmet gününde Allah katında en kötü insan, şerrinden kaçarak insanların terk ettiği kimsedir.”

“Ey Âişe, Allah kullarına lütf ile muâmele edicidir. Her işte yumuşak davranılmasını sever.”

“Ey Âişe, yumuşak ol; zira Allahü teâlâ bir kuluna iyilik murâd ederse onlara rıfk (yumuşaklık) kapısını gösterir.”

“Ey Âişe bilmez misin; kul secde ettiği zaman, Allahü teâlâ onun secde yerini yedi kat yerin sonuna kadar tertemiz kılar.”

“Ey Âişe, sana birisi istemeden, birşey verirse, kabûl et; çünkü o, Allahü teâlânın sana gönderdiği bir rızıktır.”

Hazreti Âişe (radıyallahü anha) bir gün Resûlullah efendimize, “Şehîdlerin derecesine yükselen olur mu?” diye sorunca; “Her gün yirmi kerre ölümü düşünen kimse, şehîdlerin derecesini bulur.” buyurmuşlardır.

“Ey Âişe! Geceleri şu dört şeyi yapmadan uyuma!”

1. Kur'ân-ı kerîm hatim etmeden,

2. Benim ve diğer peygamberlerin şefaatlerine kavuşmadan,

3. Mü'minleri kendinden hoşnud etmeden,

4. Hac etmeden!"

Bunları söyledikten sonra namaza durdu. Namazını bitirip de yanıma geldiğinde, kendilerine dedim ki:

- Ey iki cihanın güneşi olan Efendim! Annem, babam, canım sana feda olsun; Bana dört şeyi yapmamı emrediyorsun. Ben bunları bu kısa müddet içinde nasıl yapabilirim?

Tebessüm ederek buyurdular ki: "Yâ Âişe! Ondan kolay ne var? Üç İhlâs-ı şerîfi ve bir Fâtiha sûresini okursan, Kur'ân-ı kerîmi hatmetmiş; bana ve diğer peygamberlere salevât getirirsen, şefaatımıza kavuşmuş; önce mü'minlerin ve sonra da kendi affını dilersen, mü'minleri kendinden hoşnud etmiş; (Sübhânallahi velhamdülillahi ve lâ ilahe illallahü vahdehû lâ şerike leh. Lehül mülkü velehülhamdü ve hüve alâ külli şey'in kadir) tesbihini okursan hac etmiş sayılırsın!" Tabiînden gençler Hazreti Âişe'ye geldiler ve Resûlullahın (aleyhisselâm) ahlâkını sordular. Buyurdu ki: "O'nun ahlâkı Kur'ân idi. Kur'ân-ı kerîmin hoş gördüğünü kabûl edip râzı olurdu. Hoş görmediğini kendisi de hoş görmez ve kaçınırdı."

"Resûlullah (aleyhisselâm) iki şey arasında muhayyer kılındığı zaman, o iki işin en kolayını alırdı -günâh olmadıkça- günah olduğu zaman, ondan herkesten çok uzaklaşırdı. Hiç bir zaman Allah'ın Resûlü (aleyhisselâm) kendi nefsi için intikam almaya kalkışmamıştır. Yalnız Allah'ın emri çiğnendiği zaman müstesna."

"Resûlullahın (aleyhisselâm) yatağı, içi hurma lifi dolu deri idi"

"Peygamberin (aleyhisselâm) karnı (hiçbir zaman) yemek ile doymamıştır. Bu husûsta hiç kimseye yakınmamıştır. İhtiyâç, onun için zenginlikten daha iyi idi. Bütün gece açlıktan kıvransa bile, O'nun bu durumu, gündüz orucundan alıkoymazdı. İsteseydi Rabbinden yeryüzünün bütün hazinelerini, meyvelerini ve refah hayatını isterdi. And olsun ki, O'nun o halini gördüğüm zaman acırdım ve ağlardım. Elimle karnını sıvazlardım ve derdim ki:

"Canım sana feda olsun! Sana güç verecek şu dünyâdan bazı menfâatler (yiyecek ve içecekler) temin etsen olmaz mı?"

"- Ey Âişe, dünyâ benim neyime! Ulû'l azm'den olan peygamber kardeşlerim, bundan daha çetin olanına karşı tahammül gösterdiler. Fakat o halleri ile yaşayışlarına devam ettiler. Rablerine kavuştular, bu sebeple Rableri onların kendisine dönüşlerini çok güzel bir şekilde yaptı. Sevâblarını arttırdı. Ben refah bir hayat yaşamaktan haya ediyorum. Çünkü böyle bir hayat beni onlardan geri bırakır. Benim için en güzel ve sevimli şey, kardeşlerime, dostlarıma kavuşmak ve onlara katılmaktır" buyurdu.

Âişe (radıyallahü anha) dedi ki: Bu sözlerinden bir ay sonra (fazla) kalmadı vefât etti (aleyhisselâm). "Resûlullah (aleyhisselâm) bütün gece tek bir âyetle namaz kıldı."

Allahü teâlânın, insanların en üstünü olan Hazreti Muhammed (aleyhisselâm)'e Peygamberlikle birlikte şehîdlik derecesini de vermiş olduğu, Hazreti Âişe-i Sıddîka'nın haber vermiş olduğu şu hadîs-i şerîften anlaşılmaktadır. "Hayberde yidiğim zehirli etin acısını duymaktayım. O zehrin te'sîri ile ebher (aort) damarım şimdi çalışmıyacak hâle geldi."

Ebû Dâvud, Hazreti Âişe'den (radıyallahü anha) bildiriyor ki; kız kardeşim Esma, Resûlullahın yanına geldi. Arkasında ince elbise vardı.

Derisinin rengi belli oluyordu. Resûlullah (aleyhisselâm) baldızına bakmadı. Mübârek yüzünü çevirdi ve "Yâ Esma! Bir kadın; namaz kılacak yaşa geldiği zaman; onun yüzünden ve iki ellerinden başka, yerlerini erkeklere göstermemesi lâzımdır" buyurdu.

Hazreti Ömer'in haber verdiği hadîs-i şerîfde Resûlullah (aleyhisselâm) Hazreti Âişe'ye "Dinde fırkalara ayrıldılar âyet-i kerîmesi bu ümmette meydana gelecek olan bid'at sahiplerini ve nefslerine uyanları haber veriyor." buyurdu.

Resûlullah (aleyhisselâm) tenbellikden Allahü teâlâya sığınmış, "Yâ Rabbi! Beni, keselden koru!" diye duâ ettiğini, Âişe (radıyallahü anha) ve Enes bin Mâlik (Buhârî) ve (Müslim) de bildirmişlerdir. (Eşî'ât-ül-leme'ât) da, (Beyân ve Şi'r) babında diyor ki, Âişe (radıyallahü anha)nın bildirdiği hadîs-i şerîfde, "Şi'r, iyisi iyi olan, çirkini çirkin olan sözdür" buyuruldu. Ya'nî, vezn ve kâfiye, bir sözü çirkinleştirmez. Şi'ri çirkin yapan, ma'nâsıdır.

Resûlullah (aleyhisselâm)'e biri geldi. Onu uzakdan görünce, "Kabilesinin en kötüsüdür" buyurdu. Odaya girince; gülerek karşılayıp iltifât eyledi. Gidince; Hazreti Âişe (

radıyallahü anha) sebebini sordu, “İnsanların en kötüsü, zararından kurtulmak için yanına yaklaşılmayan kimsedir” buyurdu. O, müslümanların başında bulunan bir münâfık idi. Müslümanları onun şerrinden korumak için müdârâ buyurdu.

Medine’de kaht (kuraklık) oldu. Hazreti Âişe’ye gelip, yalvardılar. Resûlullahın türbesinin tavanını deliniz buyurdu. Öyle yaptılar. Çok yağmur yağdı. Kabr-i şerîf ıslandı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-2, sh. 43

2) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-8, sh. 58

3) El-A’lâm cild-3, sh. 240

4) Eshâb-ı Kirâm sh. 9, 10, 22, 27, 47, 72, 76, 78, 310

5) El-İsâbe cild-4, sh. 359

6) El-İstiâb cild-4, sh. 356

7) Medâric-ün-Nübüvve cild-2, sh. 97

8) Tezkiret-ül-Huffaz cild-1, sh. 27

9) Şezerât-üz-zeheb cild-1, sh. 61

10) Tabakât-ül-Huffâz cild-1, sh. 8

11) Üsûd-ül-gâbe, cild-5, sh. 501

12) Fâideli Bilgiler sh. 68, 70, 76, 153, 184, 202

13) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-6, sh. 29

14) Sahîh-i Buhârî Kitab-un-nikah Bab-38, 39, 59

15) Miftâh u kunûz-üs-sünne, Hazreti Âişe maddesi

16) Sahîh-i Müslim: Nikâh, 69, 72

17) Ebû Dâvud: Nikâh, Bab-32

18) Tirmüzî: Nikâh, Bab-19

19) Nesâî: Nikâh Bab-29

20) İbn-i Mâce: Nikâh Bab-13

21) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 983

HAZRETİ SEVDE BİNTİ ZEM’A

Peygamber efendimizin muhterem hanımlarından biri. Nesebi (silsilesi), Sevde binti Zem’a bin Kays bin Abdişems bin Abdivüdd bin Nasr bin Mâlik bin Hasel bin Âmir, el-Kureyşi, el-Âmiridir. Annesinin ismi ise, Şemmûs bint-i Kays İbn-i Zeyd İbn-i Amr İbn-i Âmiriye’dir. Doğum târihi kesin olarak bilinmeyen Hazreti Sevde’nin vefâtı ise Hazreti Ömer’in halifeliğinin son yıllarına rastlamaktadır.

Hazreti Sevde, amcasının oğlu Sekran İbn-i Âmir ile ilk evliliğini yapmıştı. İslâmiyetin geldiği ilk yıllarda; kocası Sekran İbn-i Amr ile îmân ederek müslüman oldular. Bu sırada Mekkeli müşriklerin müslümanlara yaptıkları eza ve cefâlar dayanılmaz, akıllara durgunluk verecek halde idi. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) müslümanların Habeşistan’a hicretine izin vermişlerdi. Hazreti Sevde; kocası Sekran ile birlikte ikinci Habeşistan hicretine katılarak oraya gitmişlerdi. Daha sonra Habeşistan’dan Mekke’ye döndüler. Hazreti Sekran Mekke’ye dönüşünden kısa bir müddet sonra vefât etti.

Hazreti Sevde, kocası Hazreti Sekran’ın vefâtından önce şöyle bir rüya görmüştü: Rüyada Peygamberimiz (aleyhisselâm), mübârek ayaklarını Sevde’nin omuzuna koymuşlardı. Hazreti Sevde de gördüğü bu rüyasını, kocası Hazreti Sekran’a anlatmıştı. Rüyayı dinleyen Sekran (radıyallahü anh) dedi ki: “Ey Sevde, sen gerçekten böyle bir rüya gördünse, bu benim mutlaka öleceğime, senin de Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) ile evleneceğine bir işârettir. Sevde (radıyallahü anha) birkaç gün sonra başka bir rüya daha gördü: Kendisini bir yastığa yaslanmış, gök yüzünden inen ay başının etrâfında dönmüştü. Hazreti Sevde; gördüğü bu güzel rüyasını da kocası Hazreti Sekran’a anlattı. Sekran (radıyallahü anh) bu rüyayı da dinledi ve şöyle dedi:

“Ey Sevde (radıyallahü anha) bil ki, artık benim ölümüm yaklaşmıştır. Ben öyle inanıyorum ki; benim ölümümden sonra mutlaka evleneceksin” dedi. Gerçekten de Hazreti Sekran bu rüyadan bir kaç gün sonra vefât etti.

Hazreti Sevde, kocası Hazreti Sekran’ın vefâtında 50 yaşlarında idi. O’nun imânındaki sadakati, bütün zorluklara rağmen İslâm Dîni’nden dönmemesi, bu yolda başını ortaya koyması, Peygamberimiz (aleyhisselâm) üzerinde çok derin bir tesir bırakmıştı. Fakat Hazreti Sevde kocasının vefâtı ile çok üzüldü, sanki kolu kanadı kırılmış gibiydi. Hiçbir sahabenin üzülmesine ve kalbinin kırılmasına dayanamayan Peygamberimiz (aleyhisselâm) yaşlı ve dul olan Hazreti Sevde’ye evlilik teklif etti. O ise bunu sevinerek kabûl etti. Böylece üzüntüsü ve kederi gitmiş, yaradılmışların en şereflisine eş olma se’âdeti gelmişti.

Peygamber efendimiz evlenmelerinin hepsini; Hazreti Âişe’yi Allahü teâlânın emri ile nikahlandıktan sonra yaptı. Bunlar dinî, siyâsî veya merhamet ve ihsân ederek yapılan evlenmelerdir. Nitekim Sevde (radıyallahü anha) ile olan evlenme de böyledir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: “Bütün

zevcelerimle evliliklerim ve kızlarımı evlendirmem, hepsi Cebrâil(a.s)'ın Allahü teâlâ'dan getirdiği izinle olmuştur."

Sevde (radıyallahü anha) îmân edip müslüman olduğu zaman, babası Zem'a ile kardeşi Abdullah henüz İslâm Dîni'ni kabûl etmemişlerdi. O'nun İslâmiyetten aldığı güzel ahlâkı, edebi ve terbiyesi; çevresi üzerinde çok büyük tesir yapmıştı. Onlara devamlı hareket ve sözleriyle İslâmiyetin üstünlük ve büyüklüğünü anlatırdı. Hazreti Sevde'nin, Peygamberimiz (aleyhisselâm) ile evlenmesini duyan kardeşi Abdullah bin Zem'a çok üzüldü. Saçını başını yolmaya başladı. Eline yüzüne üzüntüsünden toprak serpmişti. Daha sonra bu yaptıklarından pişman olduğunu şöyle anlatmıştır: "Zem'a'nın kızı Sevde'nin Resûlullah'a nikâhlandığını duyunca, saçımı yolduğum, başıma ve yüzüme topraklar serptiğim zamanki kadar, gülünç ve aşağı duruma düştüğümü hiç hatırlamıyorum" demiştir.

Hazreti Sevde'nin îmân bütünlüğü, çevresinde bulunan kardeşleri ve yeğenlerine çok tesir etmişti. Onların müslüman olmasına sebep olarak İslâmiyeti ilk kabûl edenler safına sokmuştu. Yakınlarının hepsi Peygamberimizin (aleyhisselâm) Medine'ye hicretinden önce îmân ederek müslüman olmuşlardı.

Hazreti Sevde, Peygamberimize (aleyhisselâm) karşı çok itaatkâr idi. O'na karşı edeb ve terbiyesinde hiç kusur etmez, emirlerini titizlikle yerine getirirdi. Her yerde O'nunla beraber olmayı ve O'na hizmetle şereflenmeyi canla başla isterdi. Çok şakacı ve latifeyi severdi. Birçok kerre Peygamberimizi (aleyhisselâm) şakalarıyla sevindirmiş ve duâsını almıştır.

Hazreti Sevde de, Peygamberimiz (aleyhisselâm) ile birlikte diğer hanımları gibi sırası geldiğinde savaşlara iştirâk ederdi. Uhud Savaşına katılarak, oradaki birçok müslümanın yarasını sarmış, onlara su taşıyarak çok büyük hizmetler etmişti. Peygamberimizle (aleyhisselâm) son veda haccında bulunmuş, O'nun vefâtından sonra bir daha hac ve umreye gitmemiştir.

Sevde (radıyallahü anha), alçak gönüllülüğü, eli açıklığı, bol sadaka dağıtmasıyla tanınırdı. Kendisine gelen bütün hediyeleri fakîrlere verir, onların sevinmesinden çok zevk duyardı. Bir gün Peygamber efendimizin hanımları huzûra toplanarak Ona sordular. "Yâ Resûlallah, bizim içimizden hangimiz size en önce kavuşacak dersiniz?" Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) de; "Vefâtımdan sonra bana ilk kavuşacak olan kolu uzun olanınızdır" buyurduğunu Sevde (radıyallahü anha) rivâyet etmiştir. Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra hanımlarının içinde en çok sadaka dağıtan ve cömert olan Hazreti Zeyneb binti Cahş vefât etti. Peygamberimizin (aleyhisselâm) diğer hanımları ise yukarıdaki hadîs-i şerîfin mânâsını ancak o zaman anlayabilmişlerdi.

Peygamberimizden (aleyhisselâm) bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler dört-beş taneyi geçmemektedir. Sevde'nin (radıyallahü anha) Hazreti Ömer'in halifeliğinin son zamanlarında vefât etmesi de, az hadîs rivâyetinde bulunduğunu doğrulamaktadır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-3, sh. 145

2) Tabakât-ı İbni Sa'd cild-8, sh. 52

3) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-6 sh. 429

HAZRETİ HAFSA BİNTİ ÖMER

Resûlullah'ın mübârek hanımlarından. Ömer bin Hattab'ın (radıyallahü anh) kızı olup, annesinin ismi Zeyneb binti Mad'un'dur. Kâ'be'nin Kureyş tarafından yapıldığında, Biset'ten beş sene önce doğdu. Hazreti Ömer, İslâmiyeti kabûl edince, Mekke'de müslüman oldu. Huneys bin Huzafe ile evlendi. Huneys ile ilk muhacirlerden olup, önce Habeşistan'a, sonra Medine'ye hicret etti. Huneys, Bedir ve Uhud gazvelerine katılıp, Uhud'da yaralanıp, Medine'de şehit oldu. Genç yaşta dul kaldı.

Hazreti Hafsa, genç yaşında dul kalınca; babası Hazreti Ömer hicretin üçüncü yılında, Hazreti Ebû Bekir'e ve Hazreti Osman'a kızımı alır mısın dedikde, düşüneyim, demişlerdi. Bir gün, Resûlullah (aleyhisselâm), her üçü ve başkaları yanında iken, "Yâ Ömer! Seni üzüntülü görüyorum, sebebi nedir?" diye sordu. Bir şişedeki mürekkebin rengi kolay görüldüğü gibi, Resûlullah da (aleyhisselâm) herkesin düşüncesini, bir bakışta, anlardı. Lüzum görürse sorardı. Ona, hattâ, herkese doğru söylememiz farz olduğundan, Ömer de, Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) kızımı Ebû Bekir'e ve Osman'a (radıyallahü anh) teklif ettim, almadılar diye cevap verdi. Resûlullah (aleyhisselâm), en çok sevdiği üç Eshâbının üzülmesini hiç istemediğinden, onları sevindirmek için, hemen buyurdu ki: "Yâ, Ömer! Kızını, Ebû Bekir'den ve Osman'dan (radıyallahü anh) daha iyi birisine versem ister misin?" Ömer şaşırdı. Çünkü Ebû Bekir'den ve Osman'dan (radıyallahü anh) daha yüksek ve daha iyi kimse olmadığını biliyordu. (Evet Yâ

Resûlallah) dedi. “Yâ Ömer, kızını bana ver!” buyurdu. Bu sûretle, Hafsa (radıyallahü anha), Ebû Bekir’in ve Osman’ın ve bütün mü’minlerin anneleri oldu. Bunlar, ona hizmetçi oldu. Ebû Bekir ve Osman (radıyallahü anh) birbirlerine daha yakın ve daha sevgili oldular.”

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Hazreti Hafsa’yı bir ara boşadıysa da, Cebrâil (aleyhisselâm)ın işâretiyle tekrar nikâhına aldı. Hazreti Hafsa âyet-i kerîme içinde geçip, hakkında hâdîs-i şerîf söylendi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) kendisine hitaben; “Ey Hafsa! Şakın çok konuşma! Allah’ı anmadan çok konuşmak, kalbi öldürür. Allah’ın zikri ile çok konuşmak ise kalbi diriltir” buyurdu. Yine Hazreti Âişe ile ikisine “Allah’a tevbe ederseniz, kalbleriniz meyl eder” buyurdu. Altmış hadîs-i Şerîf bildirdi. Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) sabah namazı için kalktığında abdest aldıktan sonra evinde sabahın sünnetini kıldığını haber vererek hadîs kitaplarına geçirdi. “Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) oturarak tesbih namazı (nafile) kıldığını görmedim. Ancak, vefâtından bir sene önce tesbih namazlarını oturarak kılmaya başladı” buyurdu. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hazreti Hafsa’ya husûsi olarak kendisinden sonra; Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Ömer’in halife olacağını bildirdi.

Hazreti Hafsa, bilgili, irâdesi kuvvetli, özü sözü bir idi. Hazreti Âişe, O’nun hakkında; “Hafsa tam mânâsıyle babasının kızıydı, buyurdu. Dîni vecibeleri hakkıyla yerine getirirdi. Geceleri ibâdetle geçirir, gündüzleri oruç tutardı. Senenin çoğunu oruçlu geçirirdi. Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) nikahıyla şereflendikten sonra dînî pek çok husûslara bizzat şâhid oldu. Çok bilgili idi. Abdullah bin Ömer, Safiye binti Ebû Ubeyde, Ümmü Mübeşşir, Hamza bin Abdullah, Harise bin Vehb, Abdurrahmân bin Haris talebeleri olup, pek çok husûsu rivâyet edip, haber verdi. Hazreti Hafsa’ya, Peygamberimiz vefât edince, Beyt-ül-mal’dan tahsisat ayrıldı. Hazreti Ömer’in hilâfetinde ise kendisine divandan onbin dirhem tahsisat bağlanarak geçindi. Babası şehit olurken, Hazreti Ebû Bekir’in toplatmış olduğu Kur’ân-ı kerîm’i muhafaza etmekle vazîfelendirildi. Osman’ın hilâfetinde Kur’ân-ı kerîm’in çoğaltılması esnasında muhafaza ettiği nüshayı halifeye teslim etti.

Hazreti Hafsa, 45 (m. 665) senesi Şaban ayında Medine-i Münevvere’de vefât etti. Cenâze namazını Mervan Âmil kıldırdı. Ebû Hureyre (radıyallahü anh) de cenâzeyi Bugayre’nin evinden kabristanlığa kadar sırtında taşıyıp, tabutunu bırakmadı. Bakî Kabristanlığında Abdullah bin Ömer, Âsım bin Ömer, Sâlim bin Abdullah, Hamza bin Abdullah kabre koyup, defn ettiler.

Peygamberimizden (aleyhisselâm) 60 hadîs-i şerîf rivâyet etmiş, kendisinden de Buhârî, Müslim, Ebû Dâvud, Tirmizî, Nesâîve İbn-i Mâce hadîs nakletmişlerdir.

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları:

“Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Ramazan’da müezzin ezan okuyunca, yiyip içmeyi keser, iki rekât namaz kılardı.”

“Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) yataklarına yattıkları zaman mübârek sağ ellerini başlarının altına koyar ve şöyle duâ ederdi: “Rabbi kınî azâbeke yevme teb’asü bâdeke”“Yâ Rabbi insanların ba’s olunacakları günde beni azâbdan koru” (3 defa). Peygamber efendimiz sağ eliyle yer, sağ eliyle içer, abdeste, giyinmeye, almaya ve vermeye sağdan başlardı. Bundan başka işlere soldan başlardı.”

“Birgün Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) elbisesini diz kapaklarının altına kadar sıvayıp istirahat ediyordu. Hazreti Ebû Bekir (radıyallahü anh) gelip izin istedi. Habîb-i Ekrem izin verdiler. Hallerini değiştirmediler. Sonra Hazreti Ömer (radıyallahü anh) gelip izin istedi. Ona da izin verdiler ve hallerini değiştirmediler. Bir grup Eshâb-ı kiram da gelip izin istedi. Onlara da izin verdiler ve hallerini değiştirmediler. Daha sonra Hazreti Osman gelip izin isteyince Resûl-i Ekrem hemen toparlandı. Elbisesini düzelttiler. Hepsi gittikten sonra Resûlullah’a “Ey Allah’ın Resûlü, Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer ve diğer Eshâb-ı kiram geldiler. Durumunuzu değiştirmediniz. Sonra Hazreti Osman (radıyallahü anh) geldi, elbisenizi düzelttiniz” deyince, Resûlullah “Meleklerin bile haya ettiği Osman’dan haya etmeyeyim mi?” buyurdu.

1) El-İstiâb sh. 734

2) Üsûd-ül-gâbe cild-5, sh. 421, 425

3) Sahîh-i Buhârî cild-2, sh. 725, 768

4) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-6, sh. 283

5) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-8, sh. 81

6) El-İsâbe cild-5, sh. 273

7) Hilyet-ül-evliyâ cild-2, sh. 50

8) Sünen-i Ebû Dâvûd, Zikr-i Hafsa

9) Zerkânî, Mevâhib-i ledünniyye şerhi cild-3, sh. 721

10) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1009

11) Eshâb-ı Kirâm sh. 342

HAZRETİ ZEYNEB BİNTİ HUZEYME

Resûlullahın mübârek hanımlarından. Nesebi, Zeynep binti Huzeyme bin Abdillah bin Amr bin Abdimenaf bin Hilâl bin Âmir bin Sa’saa el-Hilâliyye’dir. Lakabı “Ümmül mesâkin”dir.

Mü’minlerin annesi Hazreti Zeyneb önce Hazreti Abdullah bin Cahş ile evli idi. Abdullah, Resûlullah’ın halası Ümeyme’nin oğlu idi. Uhud Savaşı’nda şehit oldu. Diğer rivâyete göre, ilk önce Tufeyl bin Hâris’in hanımı idi. Tufeyl boşayınca kardeşi Ubeyde bin Haris ile evlendi. O da Bedir Savaşı’nda şehîd oldu.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Hazreti Hafsa’dan sonra hicretin üçüncü senesi Ramazan ayında Hazreti Zeyneb ile evlendi. Kendisine dörtyüz dirhem mehr verdi.

Hazreti Zeyneb, İslâmiyetten önceki devirde fakîr, yoksul ve muhtaçlara çok merhamet ettiği ve şefkatli davrandığı, onlara dâima yemekler yedirip sadakalar verdiği için “Ümmül mesâkin” (Fakirlerin annesi) lakabıyla tanınırdı. Çok ibadet yapar, çok sadaka verirdi. Eline geçen mal ve parayı bekletmeden hemen sadaka olarak dağıtır, bizzat fakîr ve düşkünleri arar, bulur ve onlara yardım ederdi.

Hazreti Zeyneb binti Huzeyme, Peygamberimizin (aleyhisselâm) nikâhı ile şereflendikten sekiz ay kadar kısa bir zaman sonra 4 (m. 626) senesi Rebiulâhir ayında otuz yaşlarında vefât etti. Resûlullah (aleyhisselâm) namazını kıldırdıktan sonra Onu Medine’nin Bâki’ Kabristanına defn etti. Peygamberimiz hayatta iken yalnız Hazreti Hadîce ve Hazreti Zeyneb vefât ettiler. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) vefâtından sonra ise hanımları arasında ilk vefât eden Hazreti Zeyneb binti Cahş’dır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe cild-4, sh. 315

2) El-İstiâb cild-4, sh. 312

3) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-8, sh. 115

4) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1089

HAZRETİ ÜMMÜ SELEME

Peygamberimizin mübârek hanımlarından. İsmi Hind’dir. Künyesi Ümmü Seleme’dir. Künyesiyle meşhûrdur. Babası Ebû Umeyye Süheyl bin Mugîre bin Abdullah bin Ömer bin Mahzum, annesi Âtıke binti Âmir’dir. Mekke’de Bi’setten onbeş sene kadar önce doğduğu tahmin edilmektedir. Medine’de 57 (m. 667) senesinde vefât etti.

İlk önce, halasının oğlu Ebû Seleme bin Abdulesad ile evlendi. Kocasıyla beraber İslâmiyeti ilk kabûl edenlerdendir. Mekke’deki kâfirlerin, müslümanlara eziyet ve zararları dayanılmayacak bir hâl alınca, Habeşistan’a hicret etti. Habeşistan’da Zeyneb, Seleme, Ömer ve Dürre isimlerinde dört çocuğu doğdu. Mekke’ye tekrar geldilerse de, kâfirlerin müslümanlara zulümleri neticesinde Bisetin onbirinci senesinde Medine’ye hicret etmek istediler. Medine yolunda da eziyet ile karşılaştılar. Yolları tutulup, kocasından ve çocuklarından ayırdılar. Ebû Seleme Medine’ye gidince, Ebtah’ta bir yıla yakın ağladı. Amcasıoğlu insafa gelip, akrabalarına Ümmü Seleme’nin acı hâlini anlattı. Medine’ye kocasının yanına gitmesine müsaade ettiler. Çocuğunu da yanına alıp, Kûba’da kocasıyla buluştu. Ebû Seleme ile Medine’ye geldi. Ümmü Seleme, Ebû Seleme’nin sevinçli geldiğin de “Resûlullahtan bir söz işittim. Ona sevindim; müslümanlardan, musîbete uğrayan bir kimse, musîbete uğradığı zaman “İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciun” der ve sonra da “Yâ Rabbi! Uğradığım bu musîbetimde bana ecir ihsân et. Uğranılan musibetime karşılık daha hayırlısını bedel kıl! diye duâ edene, muhakkak, Allah, bunun mükafatını verir”, buyurduğunu rivâyet etti. Ebû Seleme, Uhud Gazvesine katılıp yara aldı. Ümmü Seleme kocasına; “İşittiğime göre; kocası vefât eden Cennetlik bir kadın, başkasıyla evlenmezse, Allahü teâlâ onu Cennette kocasıyla bir araya getirecek. Yine Cennetlik kadın vefât edince, Cennetlik kocası başkasıyla evlenmezse, Allahü teâlâ onu da Cennete hanımı ile beraber götürecek. O halde, gel seninle sözleşelim. Ne sen, benden sonra evlen; ne de ben, senden sonra evleneyim.” deyince; Ebû Seleme, hakîkaten sözünü tutup, tutamayacağını sorunca: “Ben sana itaat etmek, sözünü dinlemek için danıştım.” Bu cevap üzerine Ebû Seleme; “Ben vefât edince, sen evlen”, buyurup, “Allahım! Ümmü Seleme’ye, benden sonra, benden daha hayırlı, onu hor görmiyecek, incitmiyecek bir koca nasip et!” diye duâ etti. Ebû Seleme, Uhud Gazvesi’nden sonra şehîd olunca, dul kaldı. Peygamber efendimize (aleyhisselâm) Hazreti Ebû Seleme’nin şehîdliğini haber verip, nasıl duâ edeceğim, diye sual buyurunca; “Yâ

Rabbi! Beni ve onu afv eyle! Bana onun ardından, ondan daha hayırlı, daha güzel, bir bedel ihsân et" duâsını öğrenip, hayret etmesine rağmen emrini yerine getirdi. Hayreti ise, hayırlının kim olduğudur. İddet müddeti bitince; önce Hazreti Ebû Bekir sonra da Hazreti Ömer talip olup, istediyse de, kabûl etmedi. Resûlullah (aleyhisselâm) isteyince de, dünürcü Hâtib bin Ebî Beltaa'ya; Resûlullah'a hürmetlerini arz ettikten sonra; kıskançlığını, çocuklarını ve şahid olarak velisinin bulunmadığını bildirdi. Resûlallah da, Allahü teâlânın kıskançlığı gidereceğini, kendisi çocuklarına bakacağını bildirince, nikâh kıyıldı. Mihr ve cehiz olarak; iki adet el değirmeni, birer adet de su testisi, çanak, deri yüzlü ve içi hurma lifi dolu bir yastık ile içi hurma lifi dolu bir döşek verdi. Ümmü Seleme "Yâ Rabbi! Beni ve Ebû Seleme'yi afv eyle! Bana O'nun ardından, ondan daha hayırlı, daha güzel bir bedel ihsân eyle!" diye ettiği duâ kabûl olarak, Hazreti Muhammed (aleyhisselâm) ile nikahlanmak nasip oldu. Peygamber efendimiz ile 4 (m. 626) senesinde Şevval ayının sonunda evlendi. Hazreti Ümmü Seleme, Peygamber efendimizin Veda Haccı dahil vefâtına kadar yanında kaldı. Pek çok hâdiseye şahit olup, hadîs-i şerîf dinlemekle şereflendi. Bunların da üçyüzyetmişsekizini rivâyetle müslümanlara intikâl ettirdi. Kendisinden çocukları Ömer, Zeyneb, kardeşi Âmir, yeğeni Mus'ab bin Abdullah, kölelerinden Benhan, Abdullah bin Râfi', Safine, İbni Sefîne, Ebû Kesir, azadlı câriyesi Hayre ve oğlu Hasan, Safiye binti Şeybe, Hind binti Haris Feasiye, Kubeyse binti Durayb, Abdurrahmân İbni Haris, İbni Hişam, Ebû Osman Ahdî, Ebû Va'il, Sa'd bin Müseyyib, Ebû Seleme, Hamid bin Abdurrahmân, Urve bin Zübeyr, Ebû Bekir bin Abdurrahmân, Süleymân bin Yaser hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Hazreti Ümmü Seleme, hadîs ilminde üstün olduğu gibi, Eshâb-ı kiram kadınlarının içinde fıkhı en iyi bilenlerdendi. Hayatını zühd, takvâ ve ibâdetle geçirdi. Her ayın ilk Pazartesi, Perşembe ve Cuma günlerinde oruç tutardı. Namazın fazîletlerine ve vaktine çok dikkat ederdi. Öğle namazını geciktirenlere; "Zât-ı Se'âdetleri Hazreti Muhammed (aleyhisselâm) öğle namazını erken kılardı. Siz ise ikindiye bırakıyorsunuz" diyerek geç kılmamalarını tavsiye ederdi. İnsanlara merhametli, çocuklara çok şefkatliydi. Müşfik bir anne olup, ilk kocasından olan çocukları hakkında Resûlullaha; "Bunlara gösterdiğim şefkat karşılığı ben ne kadar sevâb elde edeceğim" diye sorunca, çok sevâb olduğu cevabını aldı. Kendisi cömerd olduğu gibi başkalarını da teşvik ederdi. Fakîrlerin ihtiyâcını karşılayıp, iki hurma da olsa boş göndermezdi. Eshâb-ı kirâm'ın büyüklerinden Abdurrahmân bin Avf çok miktarda mal ve servetinin biriktiğini, dağılıp gideceğini söyleyince; harcayıp dağıtmasını tavsiye etti. Bu husûsta Peygamberimizin (aleyhisselâm) bir hadîs-i şerîfini de rivâyet etti: "Benim sahâbîlerim içinde öyle kimseler vardır ki, benden sonra gözleri bir şey görmez." Yine Peygamber efendimizin şöyle duâ ettiğini rivâyet etti: "Ey kalbleri hâlden hâle inkılâb ettiren! Kalbimizi senin dînin, üzerine sabit kıl." Yine "Allahım! Kalbimi temizlemeni ve edeb yerimi korumanı senden dilerim." Peygamber efendimize çok hürmetkar olup, onun her şeyi ile bereketlenmek isterdi. Kendisi hizmetini yaptığı gibi, ömrünün sonuna kadar Resûlullah'a hizmet etmek şartıyla kölesini azat etti. Bereketlenmek niyyetiyle Peygamberimizin mübârek sakalından bir kaç teli gümüş kutuda saklardı. Eshâb-ı kirâm'dan birinin bir sıkıntısı olursa, bir kâse su getirip, sakal-ı şerîfi suya daldırır, o kimsenin yüzüne sürerdi. O kimsenin de sıkıntısı giderdi. Kadınların namahreme yani yabancılara görünmemesi husûsunda da şu hadîs-i şerîfi nakletti: "İbn-i Ümmü Mektûm a'mâ (gözleri görmeyen) olup, bir gün Resûlullahın huzûruna girmek için müsaade istedi. Ümmü Seleme ve Hazreti Meymûne de oradaydı. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) hanımlarına: "Çekilin ve saklanın" buyurunca hanımları "Bu gelenin iki, gözü de görmez. Niçin çekilelim?" diye sebebini sorunca: "O görmüyorsa siz de mi görmüyorsunuz?" cevabını aldıklarını nakletti.

Hazreti Ümmü Seleme, Peygamber efendimizin en son vefât eden mübârek hanımıdır. Medine'de 57 (m. 667) senesinde vefât etti. Medine-i Münevvere'de Bâki' Kabristanlığına defn edildi.

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları:

"Namaz, (namaza devam edin). Eliniz altında bulunanlara güçlerinden fazla iş teklif etmeyin. Kadınlarınız hakkında Allah'tan korkun; onlar sizin elinizde (bir nevi) hürriyetlerini kaybetmişlerdir. Onları, Allah ile muahede ederek aldınız ve Allah adı ile onları kendinize helâl ettiniz. (Allahtan korkun onlara iyi muâmelede bulunun)."

"Akşamın farzından sonra altı rekât namaz kılan kimse, tam bir sene nafile ibadet etmiş sevâbını alır veya Kadir gecesini ihyâ etmiş sayılır."

"İleride bir takım âmirler başınıza gelecektir ki, bazı emirlerini kabûl edecek, bazılarını inkâr edeceksiniz. İnkâr edenler beraat edecek, sevmiyenler selâmete erecek; fakat kabûl edip onlara uyanları Allah rahmetinden mahrûm kılacaktır. Denildi

ki (Yâ Resûlallah) Onlarla harp etmeyelim mi? Resûlullah (aleyhisselâm) “Hayır!... Namaz kıldıkları sürece harb etmeyiniz.”

“Bir kimse, Mescid-i Aksa’dan hac veya umre niyetine ihrama girerse, anasından doğduğu gibi temiz olur.”

“İçinizde kim hilâl-i Zilhicceyi görüp de Kurban kesmek niyetinde bulunursa kurban kesinceye kadar vücudundaki saç ve kılları ile tırnakları kesmekten vazgeçsin.”

“Kuvvet ve bahadırlık güreşçilik değil, asıl kuvvet gadap ânında nefse hâkim olmaktır.”

“Bir kimsede üç şeyden biri bulunmazsa ameli kıymet ifade etmez ve hesaba değmez. Haramdan alıkoyacak takvâ; sefîhe uymaktan menedecek hilm, halk arasında hüsnü muâmele ile yaşayacağı bir ahlâk.”

“Kendisinde üç haslet veya bunlardan biri bulunmayanın hiç bir ameline kıymet vermeyiniz:

1- İsyandan kendisini alıkoyacak takvâ ve Allah korkusu,

2- Kötüye karşı susmasını bildirecek hilim, yumuşaklık,

3- İnsanlarla geçim sağlayacak güzel huy.”

“Bir kimse insanlar kendisine baksın diye tefahur (öğünmek) için giymek üzere bir elbise alırsa, Allah, o elbiseyi çıkarıncaya kadar, ona nazar etmez.”

“Kendisinden kocası râzı olduğu halde ölen her (müslüman) kadın Cennet’e girer.”

“Kendinize bedduâ etmeyin, ancak hayırlı duâ edin. Zira Melâike dediğinize “âmin” der.”

“Bir kimse “Allahümmağfirli ve lil mü’minîne vel mü’minat” derse her mü’min adedince sevâb alır.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Kâmûs-ül-al’âm cild-1, sh. 1069

2) Üsûd-ül-gâbe cild-5, sh. 885

3) Sahîh-i Buhârî cild-2, sh. 306, 308

4) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-6, sh. 289

5) İbn-i Hişâm cild-3 sh. 644

6) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-8, sh. 86

7) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1079, 1012, 371

8) Eshâb-ı Kirâm sh. 403

9) Mevâhib-i Ledünniyye cild-1, sh. 218

10) El-İsâbe cild-4, sh. 458

11) El-İstiâb cild-4, sh. 454

HAZRETİ ZEYNEB BİNTİ CAHŞ

Peygamber efendimizin mübârek hanımlarından. İsmi Zeyneb, Künyesi Ümmü Hakem’di. Beni Esad kabilesinden Burre’nin kızı olup, annesi Resûlullah’ın halası Ümeyme’dir. Burre îmân etmediği için Cahş denildi. Mekke’de Bi’setten yirmi sene önce doğup, Medine’de 20 (m. 640) yılında vefât etti.

Hazreti Zeyneb ilk îmân edenlerdendi. Mekke’den Medine’ye hicret etti. Bekârdı. Resûlullah (aleyhisselâm) azadlı kölesi olan Zeyd bin Hârise’ye 2 (m. 623) yılında nikahlandı. Zeyd bin Hârise (radıyallahü anh) Hazreti Zeyneb’in hakkını gözetemediğinden bir yıl sonra hicretin üçüncü senesinde ayrıldılar. Hazreti Zeyneb, Zeyd’den (radıyallahü anh) ayrıldıktan sonra geçen bir kaç ay içinde, bir azadlı tarafından zevceliğe lâyık görülmemiş bir duruma düşmesini düşünüp, üzülüyordu. Resûl aleyhisselâm, halasının kızının durumuna üzülüp, onun şerefini iade etmek, aynı zamanda bir cahiliyye âdeti olan, evlâtlıkların zevceleriyle evlenme yasağını ortadan kaldırmak isteyerek, Hazreti Zeyneb’i nikâh etmek istedi. Zeyneb (radıyallahü anha) bunu işitince, sevincinden iki rekât namaz kılıp, “Yâ Rabbi! Senin Resûlün beni istiyor. Eğer onun zevceliği ile şereflenmemi takdîr buyurdun ise, beni ona sen ver” diye duâ etti. Duâsı kabûl olup, Ahzâb sûresinin otuzyedinci âyet-i kerîmesi gelerek “Zeyd, onun hakkında istediğini yapdıktan sonra (yani Zeyneb’i boşadıktan sonra), biz, onu sana zevce eyledik” buyuruldu. Zeyneb’in nikâhını Allahü teâlâ yapdığı için, Resûlullah (aleyhisselâm) ayrıca nikâh yapmadı. Hazreti Zeyneb bununla her an öğünür ve her kadını babası evlendirir. Beni ise, Allahü teâlâ nikahladı, derdi. O zaman otuzsekiz yaşında idi.

Hazreti Zeyneb’in, Zeyd bin Harise ile nikahlanıp evlenmesi ile, Eshâb-ı kiram arasında hâlâ devam eden bir çok örf ve âdetlerin (gelenek görenek) ortadan kalkması sağlanmıştır. Meselâ önceleri halk zannederdi ki, evlâd edinilmiş, bulunan kimse, kendi öz evlâdı hükmünü almaktadır. Cenâb-ı Hak, son Peygamberi vasıtasıyla amelen bu husûsu değiştirmiş ve ortadan kaldırmıştır. Hür kimse ile köleyi aynı seviyede tutmuştur. Aradaki imtiyazı ortadan silip atmıştır. Hazreti Zeyd

gibi bir köleyi, Benî Hâşim ile aynı seviyeye getirmiştir. Fransızların edebsiz şâiri Volter, Resûlullahın (aleyhisselâm) Hazreti Zeyneb'i zevceliğe kabûl buyurmasını, târihlere, vak'a ve haberlere taban tabana zıd ve uydurma, adî ve alçak iftiralarla, şiir düzerek bir tiyatro kitabı yazmıştır. Edebiyat ve fikir adamına yakışmayan bu çirkin, iğrenç yazısı, kendisini aforoz etmiş olan, büyük düşmanı papanın hoşuna gitmiş, kendisini okşayıcı mektûb yazmıştır. Müslümanların halifesi, Sultan İkinci Abdülhamid Hân, bu piyesin sahnede oynatılacağını işitince, Fransa ve İngiltere hükümetlerine ültimatom vererek hemen önlemiş, bütün insanlığı, yüz kızartıcı, aşağılıklardan kurtarmışdır.

Hazreti Zeyneb'in düğün gecesi Peygamber efendimizin bir mucizesi daha görüldü. Duâsının bereketiyle az yemek çoğaldı. Bütün davetliler yediği halde, Enes bin Mâlik'in (radıyallahü anh) annesi Ümmü Süleym'in gönderdiği yemek hiç azalmadı. Enes bin Mâlik, (radıyallahü anh) "Üçyüz kişi kadar yediği halde Peygamberimiz yemeği kaldır buyurmasıyla kabtaki yemeğin ortaya koyduğum zamanda mı çoktu, yoksa kaldırdığım zamanda mı? anlıyamadım" buyurdular.

Hazreti Zeyneb, ihsânı, sadakayı pekçok severdi. El işlerinde de mahir idi. İşlediği şeyleri ve eline geçen herşeyi akrabasına ve fakîrlere verirdi. Hazreti Resûlullah; Hazreti Zeyneb'in vefâtını şu hadîs-i şerîf ile haber verdi: "Zevcelerim arasında, bana en önce kavuşacak olanı, eli uzun olanıdır" Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) pek çok iltifâtına kavuşarak, yüksek makamlara sahip oldu. Sadaka ve ihsânı o kadar çoktur ki; Hazreti Resûlullah'ın vefâtından sonra, halife Ömer (radıyallahü anh) Ezvâc-ı Mutahherâtın her birine onikibin dirhem verirdi. Bunu alır almaz hepsini sadaka eder, dağıtırdı. Nesilden nesile intikal eden bir menkıbede Hazreti Zeyneb, Hazreti Ömer'den hediyye gelince, O'na duâ etti. "Buna benden daha fazla ihtiyâç sahipleri vardır. Onu şuraya koyun, üzerini örtün" sonra kendisinin bir peçesini parçalayarak onu kese yaptı ve bu keselerle parayı akrabalarından muhtaç olanlara ve yetimlere dağıttı. Sonra da elini kaldırarak, "Allahım, bundan sonra bana Ömer'in atiyyesini nasîb etme" buyurdu. Hakîkaten o sene vefât etti. Resûlullahdan sonra, Zevcât-ı tâhirât (r.anhünne) arasında, en önce vefât eden budur. Hazreti Zeyneb, Hicretin yirminci yılında elliüç yaşında Medine'de vefât etti. Na'şının, Peygamberimizin Serir'i üzerine konularak taşınmasını vasıyyet ettiğinden, öyle yapıldı. Cenâze namazını Halife Hazreti Ömer kıldırdı. Tabutu Bâki' Kabristanlığına getirilirken kardeşi Ahmed bin Cahş âmâ haliyle ağlıyordu. Hazreti Ömer, Ahmed'in ağlamasını işitince "Ey Ahmed, tabuttan uzaklaş! Cemâat seni sıkıştırmasın. Zeyneb'in tabutunu taşımak için kalabalık fazlalaşıyor" buyurdu. Ahmed ise; "Yâ Ömer! Bu her türlü hayır ve bereketi sayesinde kazandığımız kız kardeşimizdir. Bu ağıt yüreğimdeki ateşi soğutuyor." dedi. Defn edileceği esnada Hazreti Ömer, Zevcâtı Tâhirâta, Hazreti Zeyneb'i kimin kabre koyabileceğini sordu; Sağlığında O'nu görmek, kimlere helâl ise, kabrine de onlar girer, indirirler!" Cevâbı üzerine; Muhammed bin Abdullah bin Cahş, Üsâme bin Zeyd, Abdullah bin Ubey, Ahmed bin Cahş ve Muhammed bin Talha kabre indirdiler. Bunlar hep yakın akrabasıydı. Hazreti Âişe, onun vefâtı üzerine, "O se'âdetli ve iyi hatun aramızdan gitti. Yetimler ve dullar hamisiz kaldılar." buyurdu. Hazreti Âişe, Hazreti Zeyneb'i çok medh ve sena ederdi. O'nun hakkında "İster dînî muâmeleler olsun, ister takvâ ve sadâkat olsun, ister sıla-i rahm olsun, isterse cömertlik ve fedâkârlık olsun, Zeyneb'den daha iyi hiçbir hatun yoktur." Yine "Resûlullahın (aleyhisselâm) zevceleri içinde Zeyneb'den başka kimse, zat-ı se'âdetlerine yakınlık bakımından benimle boy ölçüşemez." ve tekrar "Allahü teâlâ, Zeyneb binti Cahş'a rahmet eyleye. Hakîkaten dünyâda onun mertebesinde hiç bir hatun yoktu. Hak teâlâ, Nebîsini onunla evlenmeye sevk eyleyip, Kur'ânın bazı ahkâmını indirmiştir, buyurdu. Hazreti Ümmü Seleme de, Hazreti Zeyneb hakkında: "Zeyneb sâlih, oruç tutan ve ibâdetle vakit geçiren bir hatundu." buyurdu. Çok hassastı. Kuvvetli bir edebiyatçıydı. Onbir hadîs-i şerîf nakil etti. Bunlardan biri;

"Allahü teâlâya ve âhiret gününe îmân eden bir kadının zevcinden başka bir ölü için üç günden fazla yas tutması helâl değildir. Lâkin kadını zevcine karşı dört ay on gün teessürünü ifâde eder."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât İbn-i Sa'd cild-8, sh. 101

2) Üsûd-ül-gâbe cild-5, sh. 463, 464

3) El-İsâbe, cild-4, sh. 313

4) El-İstiâb cild-4, sh. 313

5) Târîh-i hamîs cild-1, sh. 563, 564

6) Sahîh-i Buhârî cild-6, sh. 122, 25, 26

7) Sahîh-i Müslim cild-4, sh. 149, 152

8) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye 34. baskı, sh. 334, 975, 1088, 1089

HAZRETİ CÜVEYRİYYE BİNTÜ'L-HÂRİS

Peygamber efendimizin muhterem hanımlarından biri. Benî Mustalak kabilesi reîsi Haris bin Dırâr'ın kızıdır. Nesebi (silsilesi), Cüveyriyye binti Haris bin Ebî Dırâr bir Hubeyd bin Cudeyme el-Mustalakî olduğu gibi bu silsilenin devamı olarak, bin Âmr İbni Rebîa bin Harise bin Âmr el-Muzâiyye el-Mustalâkiyye'dir.

Hicretin beşinci yılında (m. 626) yapılan Benî Mustalak (veya Benî Müreysî) gazvesinde esîr alınmıştı. Bu gazvede babası kaçarak canını kurtarmış, fakat, kızı ve kabilesinden 600 kişi esîr düşmüştü. Esîrlerin taksiminde Cüveyriyye (radıyallahü anha) Hazreti Sabit bin Kays'a düştü. Hazreti Cüveyriye, Sabit tarafından satılığa çıkarıldığında babası Haris kızını almak için bir sürü deve getirdi. Bunların içinde çok iyi cins olan iki deveye kıyamayıp, şehir dışında sakladı. Haris, Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) huzûruna geldiğinde, Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) "Falan yerde sakladığın iki deveyi getir" buyurdu. Haris, bu duruma çok şaşırdı. "Şehâdet ederim ki, Allah'tan başka tapılacak kulluk edilecek hak bir mabud, ilâh yoktur ve sen Onun elçisisin. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, Allahtan başka kimsenin bundan haberi yok idi" dedi. Böylece iki oğlu ve kabilesinden birçok insanla beraber müslüman oldu. Resûlullah (aleyhisselâm) develeri alıp, Harise kızını geri verdi. Babası, ağabeyleri ve kabilesinden birçok insandan sonra, Cüveyriyye (radıyallahü anha) müslüman oldu.

Yirmi yaşlarında müslüman olan Cüveyriyye'yi (radıyallahü anha) Resûlullah efendimiz babasından isteyip, kendilerine nikahladılar ve 400 dirhem mehir takdîr ettiler.

Resûlullah (aleyhisselâm) O'nunla evlendikten sonra, Berr olan ismini Cüveyriyye'ye çevirdi, İslâm târihinde de, bu isimle anılmaya başlandı.

Eshâb-ı kiram (aleyhimürrıdvan), Resûlullah'ın (aleyhisselâm) Cüveyriyye'yi (radıyallahü anha) nikahladığını duyunca: "Biz Resûlullah'ın (aleyhisselâm) ailesinin, annemizin akrabalarını hizmetçi olarak kullanmaktan haya ederiz" dediler. Bu hal yüzlerce esîrin âzâd olmasına vesîle oldu. Cüveyriyye (radıyallahü anha) bu hali söyliyerek her zaman öğünürdü. Hatta denildi ki: "Cüveyriyye (radıyallahü anha)'nın mehri bütün Mustalak kabilesinin âzâd edilmesi oldu."

Bu ciheti takdîr eden Âişe (radıyallahü anha) "Ben Cüveyriyye kadar kavmine hayrı dokunan kadın görmedim. Mustalakoğullarından yüzlerce kişi Cüveyriyye sayesinde esîrlikten kurtulmuştur," demiştir.

Peygamber efendimiz, evlenmelerinin hepsini Âişe (radıyallahü anha)'yı Allahü teâlânın emri ile nikahladıktan sonra yaptı. Bunlar dînî, siyâsî veya merhamet ve ihsân ederek yapılan evlenmelerdir. (Bkz. Muhammed aleyhisselâm). Nitekim Cüveyriyye (radıyallahü anha) ile olan evlenme de böyledir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: "Bütün zevcelerimle evliliklerim ve kızlarımı evlendirmem, hepsi Cebrâil (aleyhisselâm)'ın Allahü teâlâdan getirdiği izinle olmuştur."

Hazreti Cüveyriyye, Resûlullah (aleyhisselâm) ile birlikte, diğer hanımları gibi, sırası geldiğinde zaman zaman muhtelif gazvelere iştirâk etmiştir. Cüveyriyye (radıyallahü anha) izzet-i îmân sahibi metanetli bir hatun idi. Aynı zamanda çok ibâdet ederdi. Peygamber efendimiz O'nun yanına geldiklerinde O'nu çok zikir yapar, kelime-i tevhîd söyler bulurdu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm)'den bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler yedi tanedir. Kendisinden, İbn-i Abbas, İbn-i Ömer, Ubeyd İbn-i Sibik v.b. hadîs-i şerîf nakletmişlerdir.

İbn-i Abbas (radıyallahü anh), Cüveyriyye'den (radıyallahü anha) şöyle rivâyet etti:

"Bir sabah câmide ibâdetle meşgûl idim. Resûlullah (aleyhisselâm) uğradığında Sübhanallah zikrini yapıyordum. Resûlullah bir haceti (ihtiyâcı) için dışarı çıktılar. Öğle üzeri tekrar geldiler ve yine ben aynı zikir ile meşgûl idim. Buyurdular ki: "Sen hep böyle mi yaparsın?" "Evet" dedim. Tekrar "İstersen sana bir kaç kelime öğreteyim de bu kelimeleri söyleyesin ve hem senin nafile ibâdetlerin yerine geçe" buyurdular ve şu duâyı öğrettiler. "Sübhanallahi adede halkıhî (3 defa) Sübhanallahi zînete Arşihî (3 defa), Sübhanallahi ridâ nefsihî (3 defa), Sübhanallahi midâde Kelimâtihî (3 defa)."

Hicrî 56 (m. 576) yılında Medine'de vefât etmiştir. Mervân bin Hakem tarafından namazı kılınıp, Bakî' Kabristanlığına defn edilmiştir.

Ebû Eyyûb'ün Cüveyriyye (radıyallahü anha)'dan bildirdiği hadîs-i şerîfte "Bir Cuma günü, Peygamber efendimiz, Cüveyriyye (radıyallahü anha)'nın yanına gelmişlerdi. O gün Hazreti Cüveyriyye oruçluydu. Peygamber efendimiz

O’na “Yarın oruç tutacak mısın?” diye sordular. Cüveyriyye (radıyallahü anha) “Hayır” diye cevap verdi. Tekrar “Dün oruçlu mu idin?” diye sordular. Cüveyriyye, (radıyallahü anha) “Hayır yâ Resûlallah” diye cevap verdi. Bunun üzerine Resûlullah “Öyle ise iftar et (orucunu boz)” buyurdular.

Ümmü Osman’ın Cüveyriyye (radıyallahü anha)’dan bildirdiği hadîs-i şerîfte Peygamber efendimiz buyuruyorlar ki: “Erkeklerden kim ipek elbise giyerse, Atlahü teâlâ kıyâmet günü O’na ateşten bir elbise giydirir.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-8, sh. 116

2) El-İsâbe cild-4, sh. 265

3) El-İstiâb cild-4, sh. 358

4) Üsûd-ül-gâbe cild-5, sh. 420

5) El-A’lâm cild-2, sh. 148

6) Sıfat-üs-safve cild-2, sh. 26

7) İbn-i Hişâm cild-4, sh. 398

8) Kâmûs-ül-A’lâm cild-3, sh. 1854

9) Mevahib-i Ledünniyye cild-1, sh 218

10) Envâr-ül-Muhammediyye sh. 155

11) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-4, sh. 324, 429

12) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 995

HAZRETİ ÜMMÜ HABÎBE

Resûlullah’ın mübârek hanımlarından. İsmi Remle’dir. Babası Ebû Süfyân bin Harb bin Ümeyye, annesi Hind’dir. Hazreti Mu’âviye’nin kız kardeşidir. Bi’setten onyedi sene önce Mekke’de doğdu. Medine’de 44 (m. 664) senesinde vefât etti.

Ümmü Habîbe, ilk önce Resûlullah’ın halasının oğlu Ubeydullah bin Cahş ile evlendi. Kocasıyla İslâmiyeti kabûl eden ilk müslümanlardandır. Mekke’deki kâfirlerin, müslümanlara eziyet ve zararları dayanılmayacak bir dereceye geldiğinde Habeşistan’a hicret etti. Kızı Habîbe, Habeşistan’da doğup, kendisi de bu isimle meşhûr oldu. Kocası Ubeydullah bin Cahş, papasların propagandalarına aldanıp, fakirlikten kurtularak, dünyâ malına kavuşmak için mürted oldu. Dînini bıraktı. Zaten kocasının mürted olacağını rüyasında görmüştü. Rüyada, kocasının suratı gayet çirkinleşip, kapkara olduğunu gördü. Rüyasının sabahı da tabir etmek için düşünürken, kocası hıristiyan olduğunu söyleyip, “Sen de hıristiyan ol” dedi. Kocası dînini dünyâya değişince, Ümmü Habîbe’yi de İslâmiyetten çıkıp, zengin olmaya zorladı. O, fakîrliğe, ölüme râzı olacağını, fakat “Muhammed aleyhisselâmın dînini ve sevgisini, bütün dünyâya değişmeyeceğini bildirdi. Ubeydullah bin Cahş, Ümmü Habîbe’yi boşayıp, sürünerek ölmesini bekledi. Fakat kendisi içki âlemlerine dalıp az zaman sonra sarhoşken öldü. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Ümmü Habîbe’nin dîninin kuvvetini ve başına gelen acı hâli işitti. Îmân kuvvetine hayran kalıp, haline çare aradı. Kendisi de, Mekke kâfirlerinin başkumandanı Ebû Süfyân ile mücadele ediyordu. Müslüman olan Habeşistan hükümdârı Necâşî’ye Peygamberimiz (aleyhisselâm) hicretin yedinci senesinde mektûb yazıp, Amr bin Ümeyye ile gönderdi. Mektûpda, “Oradaki Ümmü Habîbe ile evleneceğim. Nikâhımı yap! Sonra kendisini buraya gönder.” şeklinde talepte bulundu. Necâşî, Peygamberimizin (aleyhisselâm) mektûbuna çok hürmet edip, hemen hazırlıklara başladı. Câriyesini gönderip, Resûlullah’ın isteğini bildirdi. Ümmü Habîbe, Resûlullah’ın nikâhına girmeyi kabûl edince, Habeşistan hükümdârı iki gümüş gerdanlık, mücevherat, yüzükler ve bilezikler hediyye etti. Necâşî, Muhacir ve müslümanları sarayına davet etti ve Resûlullah (aleyhisselâm) ile Ümmü Habîbe’nin nikâhını kıydı. Ümmü Habîbe, îmânın mükafatına kavuşarak orada zengin ve rahat oldu. O’nun sayesinde Habeşistan’daki müslümanlar da çok rahat etti, ferah yaşadı. Cennette, kadınlar kocalarının yanında bulunacakları için, Cennetin en yüksek derecesi ile de müjdelenmiş oldu ki, dünyânın bütün zevk ve ni’metleri, bu müjde yanında pek küçük kalır. Ümmü Habîbe’nin (radıyallahü anha) Resûlullah (aleyhisselâm) ile evlenmesi, babası Ebû Süfyân’ın kalbinin yumuşayıp, ileride müslüman olmasını hazırlayan sebeplerdendir. Ümmü Habîbe (radıyallahü anha) muhacirlerle Necâşî’nin temin ettiği iki gemiye binip Car Limanında indiler. Deveye binip Medine’ye geldi.

Ümmü Habîbe (radıyallahü anha) Peygamberimizi (aleyhisselâm) çok severdi. Mekkeli müşrikler Hudeybiye antlaşmasını bozduktan sonra endişeye kapılıp, anlaşmayı yenilemek istediler. Bu iş için o zaman henüz müslüman olmamış olan Ebû Süfyân’ı Medine’ye gönderdiler. Ebû Süfyân, Peygamberimizin (aleyhisselâm) hanımı olan kızı Ümmü Habîbe’nin odasına girdiğinde, Peygamberimizin her zaman oturduğu mindere oturmak üzere iken kızı Ümmü Habîbe “Sen bu mübârek yere oturmaya lâyık değilsin” diyerek oturmasına mâni oldu. Ebû Süfyân kızından bu sözleri işitince, O’nun dînine bağlılığına hayret etti. Ebû Süfyân daha sonra Mekke’nin fethinde müslüman oldu. Ümmü Habîbe (

radıyallahü anha), Mekke-i Mükerreme'nin feth edildiği gün Resûlullahın (aleyhisselâm) kadınlar ile sözleşmesinde Hazreti Ümmü Habîbe de bulunup, bîat etti.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) bir gün evine geldiğinde Hazreti Muâviye kızkardeşi Ümmü Habîbe'nin kucağına başını koymuş yaslanır gördü ve hanımı Ümmü Habîbe'ye "Sen Muâviye'yi (kardeşini) çok mu seviyorsun" buyurdu. Ümmü Habîbe "Evet, yâ Resûlallah" cevâbını verince "O'nu Allah ve Resûlü de çok seviyor" buyurdu.

Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra Eshâb-ı kiram Ümmü Habîbe'ye (radıyallahü anha) çok hürmet gösterdi. Hazreti Ömer, O'na geçimini sağlaması için yıllık maaş bağladı. Hazreti Ümmü Habîbe çok fazıl, kâmil birisiydi. Peygamberimizden pek çok hâdiseye şehâdet edip, otuz hadîs-i şerîf rivâyet etti. Hadîs-i şerîflere çok dikkat ederdi. Bu husûsta kendisine danışılırdı. Yeğeni Ebû Süfyân İbni Sa'îd'e, abdestli bulunmayı tavsiye edip, şu hadîs-i şerîfi rivâyet etti. "Her kim bir şey pişirecek olursa abdest alması iyidir." Yine "Her kim her gün oniki rekât nafile namaz kılarsa, o kimse için Cennette bir ev hazırlanır." hadîs-i şerîfini rivâyet ettikten sonra, "Ben bunu işittikten sonra, o namazları hep kıldım" buyurdu. Babası Ebû Süfyân bin Harb (radıyallahü anh) vefât ettikten bir müddet sonra güzel kokular sürünüp, iyi ve yeni elbise giymişti. Etrâfındakilere Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) şu hadîs-i şerîfini de nakl etti: "Îmân sahibi bir kadın için her hangi bir şekilde üç günden fazla matemli bulunmak caiz değildir. Ancak, kocası için, bunun müddeti dört ay ve on gündür." Ümmü Habîbe'nin (radıyallahü anha) kızı Habîbe binti Ubeydullah, kardeşi Mu'âviye bin Süfyân (radıyallahü anh) Akife binti Süfyân, yeğeni Ebû Süfyân bin Sa'îd bin Mugayre, Abdullah bin Utbe bin Ebû Süyfân, Safiye binti Şeybe, Zeyneb binti Ümmü Seleme, Sâlim bin Abdullah bin Cerrah, Urve bin Zübeyr, Sâlih Semman da (radıyallahü anh) bu hadîs-i şerîfi rivâyet ettiler.

Hazreti Ümmü Habîbe kardeşi Hazreti Mu'âviye'nin (radıyallahü anh) hilâfeti zamanında hastalandı. Hasta yatağında Hazreti Aişe'yi (radıyallahü anha) çağırtıp, "Benimle senin ve diğerlerinin aramızda münasebetler vardı. Eğer her ne sûretle olursa olsun, aramızda hatâen bir şey geçmiş ise senden afv etmeni isterim. Afv eyle ve hayır duâ ile yâd edip benim için mağfiret talep et" deyince Hazreti Âişe bu söz üzerine duâ edip, "Sen beni memnun etmişsin. Hak teâlâ da seni memnun kılsın." buyurdu. Medine-i Münevvere'de 44 (m. 664) senesinde yetmişüç yaşında vefât etti. Kabri Medine-i Münevvere'dedir.

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları:

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) müezzin ezan okuduğu zaman, ezanı bitinceye kadar tekrar ederdi.

"Adem oğlunun her sözü kendi aleyhinedir. Ancak emr-i ma'rûf, nehy-i münker ve bir de Allahü teâlâyı zikretmek müstesnadır."

"Hergün farzlardan başka oniki rek'at nafile (sünnet) kılan kimseler için Cennet'de bir ev inşaa edilir. (Onlar) iki rek'at sabahtan evvel, dört rek'at öğleden evvel, iki rek'at öğleden sonra, dört rek'at ikindiden evvel, dört rek'at da akşamdan sonra kılınan sünnetlerdir."

Hazreti Muâviye, Ümmü Habîbe'ye (radıyallahü anha) "Resûlullah gece seninle beraber uyuduğu elbiseyle namaz kılarmıydı?" diye sordu. Ümmü Habîbe (radıyallahü anha) "Evet. Elbisesinde bir necâset bulunmadıkça namaz kılardı." buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-8, sh. 68, 70, 96, 99

2) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-1, sh. 365

3) Siyer-i a'lam-in-nübelâ cild-1, sh. 316

4) El-İsâbe, cild-2, sh. 584, 586, 587

5) El-İstiâb, cild-2, sh. 75

6) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-4, sh. 325, 327

7) Sahîh-i Buhârî, cild-2, sh. 327

8) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1079

9) Eshâb-ı Kirâm sh. 402

HAZRETİ SAFİYYE BİNTİ HÜYEY

Peygamber efendimizin hanımlarından. Safiyye binti Huyey İsrâiliye'nin, Hazreti Hârûn bin İmrân (aleyhisselâm) neslindendir. Nesebi Safiyye binti Huyey bin Ahtab bin Âmir bin Ubeyd bin Kâ'b bin Hazra bin Ebî Habîb bin Nudayr bin Nahham bin Meyhum, anne tarafından da Safiyye binti Berre binti Semvân idi. Baba tarafından Benî Nudayr ve anne tarafından da Yahudiler'in Beni Kureyza aşiretinin ileri gelenlerindendi. Babası Huyey bin Ahtab, Arabistan'daki bütün Yahudilerin başı sayılırdı. Annesi Berre'nin babası

Semran Arabistan'da şecaat ve cesâreti ile şöhretliydi. Hayber'de (m. 611) senesinde doğduğu tahmin edilmektedir. Medine'de 50 (m. 671) senesinde altmış yaşında vefât etti.

Safiyye Hayber'de, neslinin üstünlüğü, güzelliği iyi ahlâk ve namusluluğu ile herkesçe beğenilirdi. Hayber'de ilk önce meşhûr bir şâir ve kumandan olan Yahudi Sellâm bin Mişkem el-Kuradı ile nişanlandı. Bundan ayrılarak, Hayber'in en meşhûr kalesi Şemmus Kalesi'nin kumandanı çok zengin Kinâne bin Hakîk ile evlendi. Kinâne ile evliyken rüyasında; Ay'ın onun odasına düştüğünü görmüştü. Bu rüyasını kocasına anlatınca; Kinâne; "Sen ancak Hicaz'ın Meliki Muhammed'i istiyorsun" deyip, yüzüne bir tokat attı. Gözü morardı. Müslümanlar Hayber'i 7 (m. 629) senesinde feth etti. Safiyye'nin babası ve kocası öldürülüp, kendisi de esîr edildi. Esîrler bölüşülünce Safiyye de âlemlere rahmet olarak yaratılan Peygamber efendimiz Muhammed'in (aleyhisselâm) hissesine düştü. Hazreti Muhammed (aleyhisselâm) Safiyye'yi âzâd etdi. İmân edince, Resûlullah'ın nikahıyla şereflendi. Ümmülmü'minîn yani müslümanların annesi oldu. Sehba mevkiinde düğünü yapılıp, kavun ve hurma velime olarak verildi. Gözünün morarmasına Resûlullah (aleyhisselâm); "Nedir bu iz?" buyurunca, "Bir gece rüyamda sanki ay gökten inip, koynuma girmiş gördüydüm. Kocam Kinâne'ye anlattım. Sen şu üzerimize gelen Arap Melikinin hanımı olmaya göz dikmişsin, diyerek yüzüme bir tokat vurup, izi kaldı" diyerek rüyasını arz etti. İslâmiyetle şereflenince çok samimi bir müslüman oldu. Vaktini ibâdet ve zikir ile geçirirdi. Zînet eşyası fazla olduğundan bunu Peygamber efendimizin hanımları arasında paylaştırdı. Çok yardımsever olup, dâima fedâkârlıklarda bulunurdu. Peygamberimiz'e (aleyhisselâm) karşı çok büyük muhabbeti vardı. Peygamber efendimiz'in (aleyhisselâm) hastalığında bütün hanımları görmeye gelirlerdi. Hazreti Safiyye de geldiğinde; "Yâ Nebîyyallah! Keşke sizin bütün ağrılarınızı, acılarınızı ben çekseydim" buyururdu.

Hazreti Safiyye akıllı, halime, selime ve ağır başlıydı. Hakkında şu hâdise anlatılır. Hayber'i müslümanlar feth edip, Safiyye, akrabaları ve ahalisi esîr edilmişti. Peygamberimizin yanına getirilirken, Yahudilerin cesedlerinin bulunduğu yerden geçmek zorunda kalındı, Hazreti Safiyye'nin yanında bulunan kadın bağırıp, çağırarak, başına toprak attı. Fakat, o metanetini bozmadı. Hatta geçerken kocasının cesedini de gördü. Fakat, istifini bile bozmadı. Yine anlatırlar. Hazreti Ömer'in hilâfeti zamanında, câriyesi O'nu şikâyet etti: "Safiyye'de daha hâlâ Yahudilik âdetleri var. Cumartesi gününe hürmet edip, Yahudiler ile münâsebet kuruyor." Hazreti Ömer meseleyi öğrenmek için O'na sorunca buyurdu ki: "Hak teâlâ, bana Cumartesi yerine Cuma'yı inâyet kıldıktan sonra Cumartesine hürmet göstermeme ne lüzum var. Yahudiler ile münasebetime gelince onlar benim akrabamdır. Ben sıla-i rahmi terk etmem." Hazreti Safiyye câriyesini çağırıp, "Bunları sana kim öğretti?" diye sorunca "Şeytan" cevabını aldı. Cariyyeye birşey demeyip onu âzâd etti. Başkalarının yardımına da koşardı. Fedakârlık yapardı. 35 (m. 655) senesinde fitne çıkıp, Hazreti Osman'ın evi sarılmıştı. Hazreti Osman dışarı çıkamıyordu. Hazreti Safiyye durumuna çok üzülüp, evine gitmek istedi. Hazreti Osman'ın evine gelirken, bindiği katıra Ester Nehai saldırınca, döndü. Hazreti Hasan'ı gönderdi.

Hazreti Safiyye çok büyük üstün faziletlerinin yanında ilim hazinesiydi. Yanına çok kimseler gelip, kendisine mesele danışırlardı. Hac mevsiminde taşralı kadınlar gelip, kendisine ilmî meseleler sorup, öğrenirlerdi. İmâm-ı Zeynel Abidin, İshâk İbn-i Abdullah, Müslim İbn-i Safvan, Kinane ve Yezîd İbn-i Mûteb ve başkaları Hazreti Safiyye'den hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

Hazreti Safiyye çok cömertti. Eline geçenleri dağıtırdı. Vefâtında bir evi kalmıştı. Emlâkinin üçte birini yeğenine, kalanı da fakirlere sadaka olarak tasadduku vasıyyet etti. Varisleri başka dinden olduğundan vefâtından sonra vasıyyetinde mesele çıktı. Yeğeni Mûseviydi. Bu husûs Hazreti Âişe'ye suâl edildi. O da; "Ey Halk! Allah'tan korkunuz. Safiyye'nin vasıyyetini yerine getiriniz." buyurunca, vasıyyeti yerine getirildi.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-8, sh. 86

2) Üsûd-ül-gâbe cild-4, sh. 490

3) Sahîh-i Müslim cild-1, sh. 546

4) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-3, sh. 337

5) El-İstiâb cild-4, sh. 337

6) El-İsâbe cild-4, sh. 346

7) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1060

8) Eshâb-ı Kirâm sh. 389

HAZRETİ MEYMÛNE BİNTİ HARİS

Peygamberimizin (aleyhisselâm) hanımlarından. İsmi daha önce "Birre" iken Resûlullah (aleyhisselâm) değiştirerek

“Meymûne” yaptı. Nesebi ise, Meymûne binti Haris bin Hazn bin Büceyr bin el-Hezm bin Ruveybe bin Abdillah bin Hilâl bin Âmir bin Sa’saa el-Hilâliye’dir. Mekke’de Benî Hilâl kabilesinden idi. Künyesi Ümmülfadl, annesinin ismi Hind binti Avf idi. 53 (m. 671)’de vefât etti.

Hazreti Meymûne ilk önce cahiliyyet devrinde Mes’ûd bin Amr bin Umeyr es-Sekatî ile evlenmişti. Ondan ayrılınca Ebû Rühm bin Abdiluzza ile nikahlandı. Bu da vefât edince dul kaldı. Resûlullah (aleyhisselâm) Hicretin yedinci senesi Hayber’in fethinden sonra Zilka’de ayında umre niyyeti ile yola çıktı. Cuhfe’de bulunduğu sırada Hazreti Abbâs ile buluşunca, Hazreti Abbas: “Yâ Resûlallah! Meymûne binti Haris dul kaldı. Onu kendine hanımlığa alsan olmaz mı?” diye teklifte bulundu. Bunun üzerine Peygamber efendimiz Ebû Rafi ile Ensâr’dan bir zatı Mekke’ye dünürlüğe gönderdi.

Hazreti Meymûne, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) kendisine dünür olduğu haberini deve üzerinde iken alınca “Deve de, üzerindeki de Resûlullah’ındır (aleyhisselâm) dedi. Kendisini Peygamber efendimize (aleyhisselâm) bağışladı. Bu işin gereğinin yapılmasını da ablası Ümmü’l Fadl’a, o da kocası Hazreti Abbâs’a, bıraktı. Böylece Hazreti Abbas, Hazreti Meymûne’nin nikâhlanmasında vekîl oldu. Resûlullah (aleyhisselâm) Mekke’de umreyi tamamladıktan sonra Medine’ye dönerlerken Şerîf mevkiine gelince Hazreti Abbâs, Peygamberimizden (aleyhisselâm) dörtyüz dirhem mehr alarak Hazreti Meymûne’yi Resûlullaha nikahladı. Burada düğün merasimi de yapıldı. Hazreti Meymûne, Resûlullahın nikâhı ile şereflenerek son hanımı oldu. Peygamberimiz bundan sonra bir daha evlenmedi.

Kendisinden 46 hadîs-i şerîf veya başka bir rivâyete göre 76 hadîs-i şerîf rivâyet edilmiştir. Bunlardan 7 tanesi Buhârî ve Müslimde, diğerleri de çeşitli hadîs ve fıkıh kitaplarında vardır. Hazret-i Meymûne’den hadîs-i şerîf rivâyet eden zatlardan bazıları şunlardır: Hazret-i Abdullah bin Abbâs, Abdullah bin Şeddâd, Abdurrahmân bin Sâib, Ubeydullah el-Hulânî...

Hazret-i Âişe onun hakkında: “Meymûne bizim hepimizden fazla Allahü teâlâdan korkan ve sıla-i rahmi (yakın akrabaları) gözeten bir hatun idi.” buyururdu. Bazan borç alır ve hayır işlerine harcardı. Bir ara çok borçlanmıştı, bunu nasıl ödeyeceğini sordukları zaman “Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Herkes iyi niyetle borçlanırsa, Allahü teâlâ onun borcunu öder.” buyurdu. Dînî emir ve yasaklara da son derece dikkat ederdi.

Hazreti Meymûne 53 (m. 671) senesinde Mekke’de hastalandı: “Beni Mekke’den çıkarınız! Çünkü Resûlullah benim Mekke’nin dışında vefât edeceğimi haber verdi.”, dedi. Kendisini çıkardıkları zaman, Resûlullah’a nikâhı yapılmış olduğu yerde vefât etti. Cenâze namazını yeğeni Hazreti Abdullah bin Abbâs kıldırdı. Cenâzesi kaldırılacağı zaman şöyle dedi. “Bu Resûlullah’ın hanımıdır. Cenâzeyi fazla sarsmayın ve edeble yola devam edin.” O Resûlullah’ın (aleyhisselâm) son nikâhlısı olduğu gibi, hanımlarının da en son vefât edeni idi.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe cild-4, sh. 411

2) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-8, sh. 132

3) El-İstiâb cild-4, sh. 404

4) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-6, sh. 366

5) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1036

HAZRETİ MÂRİYE

Peygamber efendimizin câriyesi iken îmân eden kadın Sahâbî. Mâriye (radıyallahü anha), Mısır-İskenderiye’nin hükümdârı Mukavkıs’tan hediye olarak gönderildiği için, nesebi (silsilesi) ve doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. Hazreti Ömer’in halifeliğinin son yıllarında 16 (m. 629) Medine’de vefât etti. Bakî’ Kabristanlığına defn edildi.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Mekke’deki Kureyş müşrikleriyle Hudeybiye’de on yıl çarpışmamak üzere barış anlaşması imzaladı. Bundan sonra en yakından en uzağa kadar olan komşu hükümdâr ve kabile başkanlarına; İslâmiyeti duyurmak ve tebliğ etmek üzere elçilerle mektûblar gönderdi. Bu mektûb ve elçilerden birisi de Mısır Mukavkıs’ı ismi ile adlandırılan Bizans’ın İskenderiye vâlisine yazılmıştı. Elçi olarak da Sahâbîden Hâtıb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh) gönderilmişti.

Peygamber efendimiz, İslâmiyete davet etmek için hükümdârlara ve vâlilere mektûblar yazıp hazırladı. Daha sonra Eshâb-ı kiramı (r.anhüm) toplayarak:

“Ey müslümanlar! Ey bütün ecr ve sevâbların karşılığını Allahü teâlâdan bekliyenler; Şu mektûbu sevâbı Allahü teâlâdan ödenmek üzere; Mısır Mukavkısı, İskenderiye vâlisine hanginiz götürür?” diye Sahâbîlere sorunca; Orada bulunan Hatîb bin Ebî Beltea; imânının verdiği heyacanla hemen

ayağa kalktı ve Peygamberimize (aleyhisselâm) "Ben götürürüm!" dedi.

Peygamber efendimiz Hatîb bin Ebî Beltea'nın (radıyallahü anh) bu davranış ve cevabına çok sevinerek! "Ey Hatîb! Senin kabûl ettiğin bu vazîfeni, Allahü teâlâ, hakkında hayırlı ve mübârek kılsın" diyerek duâ buyurdu.

Hatîb bin Beltea (radıyallahü anh) bu duâyı aldıktan sonra mektûbu Peygamberimizden (aleyhisselâm) aldı. Veda ederek evine gitti. Ailesi ile de vedalaşarak yola çıktı, önce Mısır'a uğradı. Orada Mukavkıs'ı bulamayınca, İskenderiye'ye geçti. Peygamberimiz'in, (aleyhisselâm) mektûbunu buradaki sarayda bulunan Mukavkıs'a takdim etti. Mukavkıs, Peygamberimizin (aleyhisselâm) mektûbunu saygı ile açtırdı ve okuttu. Mektûpda şöyle buyuruyordu:

Bismillahirrahmânirrahîm.

Allahü teâlânın kulu ve Resûlü Muhammed'den (aleyhisselâm) Mısır ve İskenderiye Meliki Mukavkıs'a!

Hidayete kavuşan ve huzûru, doğru yolu görüp tutanlara selâm olsun! Şimdi ben, seni yüce İslâm Dînine, müslüman olmaya davet ediyorum! Müslüman ol, kurtuluşu bul da Allahü teâlâ, sana ahirette sevâb ve mükafatını iki kat versin! Şayet, sen bu davetimi kabûl etmez, ondan uzak durursan, bütün Kıbtîlerin günahı senin boynuna olsun!...diye devam eden Peygamberimizin (aleyhisselâm) mektûbu; Kur'ân-ı kerîmin Âl-i İmrân sûresinin altmışdördüncü (64) âyet-i kerîmesi ile son buluyordu:

(Resûlüm), de ki; "Ey kitab ehli (olan Hıristiyan ve Yahudiler)! Bizimle sizin aranızda müsavî (eşid ve ortak) bir kelimeye gelin şöyle ki: Allahü teâlâdan başkanına tapmıyalım, O'na hiçbir şeyi ortak koşmayalım, Allahü teâlâyı bırakıp da birbirimizi Rab'lar edinmiyelim" Eğer kitap ehli bu kelimeden yüz çevirirlerse, (o halde) şöyle deyin: "Şahid olun, biz gerçek müslümanlarız."

Mukavkıs, Peygamberimizin (aleyhisselâm) okunan bu mektûbundan sonra O'nun elçisi Hatîb bin Ebî Beltea'ya (radıyallahü anh): "Hayırlı olsun, "seni kutlarım" diyerek yanına çağırdı. "Benim anlamak ve sormak istediğim bazı konular var ne dersiniz?" deyince:

Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh) "Buyurunuz konuşalım" dedi.

Mukavkıs, "Senin bana mektûbunu getirdiğin efendin Peygamber değil mi?" Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh): "Evet, O, Allahü teâlânın kulu ve Resûlüdür" dedi. Mukavkıs, bu cevâbı alınca; "Peki O, öyle bir Peygamberse, kendi doğup büyüdüğü öz yurdundan çıkarılıp, başka bir yurda sığınma zorunda bırakılan kavmine niçin bedduâ da bulunmadı?" diye sorunca Hatîb (radıyallahü anh) O'na Şu şekilde cevap verdi: "Sen Îsâ'nın (aleyhisselâm) Allahü teâlânın Resûlü olduğuna inanırsın değil mi? İsa (aleyhisselâm) Allahü teâlânın Peygamberi olduğuna göre, Onun da kavmi, kendisini yakalayıp çarmıha asmak istedikleri zaman, Allahü teâlâ, O'nu bulunduğu dünyâ üzerinden gök yüzüne yükselteceğine, İsa (aleyhisselâm) kavminin yok olması için Allahü teâlâya bedduâ etse olmaz mıydı?" deyince:

Mukavkıs, söyliyecek söz bulamadı. Bir müddet sustu... Daha sonra Peygamberimizin (aleyhisselâm) elçisi; Hatîb bin Ebî Beltea'ya şöyle dedi, "Çok güzel konuştun, sen işi ve emirleri hikmetli ve yanlışsız olansın, yerli yerince konuşuyorsun. Çünkü sen böyle vasıfları taşıyan birinin yanından geliyorsun!" dedi: Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh) ile Mukavkıs'ın arasında geçen bu güzel konuşmadan sonra Mukavkıs; Peygamberimizin (aleyhisselâm) mektûbunu alıp, fildişinden güzel bir kutu içine kendi eli ile koydu ve ağzını mühürleterek özel hizmetçisine koruması için teslim etti. Fakat Mukavkıs müslüman olmadı.

Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh), Mukavkıs'ın Peygamberimize gönderdiği mektûb, Mâriye ve Sirîn isminde iki câriye, elbise yapımında kullanılacak bir miktar Mısır kumaşı, düldül isminde bir katır v.s. gibi hediyelerle Medine'ye döndü. Hediyeler; Peygamberimiz (aleyhisselâm) tarafından kabûl edildi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) bizzat Mukavkıs'tan gelen mektûbu kendisi açtı ve okuttuktan sonra: "Kötü ve akılsız adam! Saltanatından vazgeçemedi. Koruduğu malı ve saltanatının hiçbirisi kendisinde kalmayacak" buyurdu.

Peygamberimize (aleyhisselâm) Mukavkıs tarafından hediye olarak gönderilen Câriyelerden Mâriye (radıyallahü anha) Peygamberimizle (aleyhisselâm) konuştuktan sonra; onun sohbetine, güzel konuşmasına, alçak gönüllülüğüne, hayran kalıp hemen müslüman oldu. Peygamberimiz (aleyhisselâm) ise O'nun bu davranışından ve îmân ederek müslüman oluşundan çok memnun oldu. Mâriye'yi (radıyallahü anha) kendisine nikâhlıyarak diğer hanımları arasına kattı.

Peygamber efendimiz evlenmelerinin hepsini Âişe'yi (radıyallahü anha) Allahü teâlânın emri ile nikahladıktan sonra yaptı. Bunlar dîni, siyasî veya merhamet ve ihsân ederek yapılan evlenmelerdir. (Bkz. Muhammed aleyhisselâm) Nitekim Câriye olan Mâriye (radıyallahü anha) ile olan evlenmeleri de böyledir. Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki: "Bütün zevcelerimle evliliklerim ve kızlarımı evlendirmem, hepsi Cebrâil (aleyhisselâm)'ın Allahü teâlâdan getirdiği izinle olmuştur." Mâriye (radıyallahü anha) da herkesin arzu ettiği, fakat nasîb olmadığı dereceye, îmân etmesiyle yükselmiş, bütün müslümanların annesi olarak herkesin saygısını kazanmıştı. Buna O saygıyı ve şerefi kazandıran Peygamberimizi (aleyhisselâm) görür görmez Allahü teâlâya imân edip müslüman olmasıdır.

Peygamberimizin (aleyhisselâm) Mâriye'den (radıyallahü anh) İbrâhîm adında bir oğlu dünyâya geldi. Bu sebeple de Peygamberimizin (aleyhisselâm) hanımları içinde Hazreti Hadîce'den sonra çocuğu olan ikinci hanımı olma şerefine de kavuşmuş oldu. Peygamberimizin (aleyhisselâm) oğlu İbrâhîm, Medine dışında bulunan Avâli isminde bir köyde, süt anneye verildi. Peygamber efendimiz sık sık bu köye oğlunu ziyârete gider O'nu şefkat ve merhametle severdi. Yine bir gün aynı köye; Oğlu İbrâhîm'i ziyârete gitti. Oğlunun rûhunu teslim etmek üzere olduğunu görür görmez O'nu, hemen bağrına bastı. Saçlarını okşamaya başladı. Birkaç dakika sonra İbrâhîm vefât edince: "Yâ İbrâhîm! Ölümüne çok üzüldük. Gözlerimiz ağlıyor, kalbimiz sızlıyor. Fakat Rabbimizi gücendirecek herhangi bir söz, söylemeyiz" buyurdu. Bu sırada gözlerinden damla damla yaşlar akıyordu. Peygamberimizin (aleyhisselâm) bu halini gören yanındaki arkadaşı Abdurrahmân bir Avf (radıyallahü anh): "Yâ Resûlallah, siz de mi ağlıyorsunuz" demesine karşılık Peygamberimiz (aleyhisselâm)"Ben sizi ağlamaktan menetmem, o insanın elinde, irâdesinde değildir. Ama sesli ağlamaktan ve feryat etmekten ve cahiliye âdetlerinden men ederim. Bunlar Allahü teâlânın rızasına muhaliftir (uygun değildir). Ama gayri ihtiyâri gözyaşı dökülür ve mahzûn olunur" buyurmuştur. Bu ise, vefât edenler için bağırıp çağırmadan, üst baş yırtmadan, Allahü teâlâya karşı şirk koşmayacak durumda üzülmenin serbest olduğunun müslümanlara güzel bir şekilde izahı olmuştur.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) aynı gün oğlu İbrâhîm'in cenâze namazını kendi kıldırdı. Bakî kabristanlığına defn edildi. Kabrinin üzerini hafifçe açarak su döktü. Baş tarafına ise büyükçe bir taş koydu. Bu durum hâlâ Peygamberimizin (aleyhisselâm) sünneti olarak Müslümanlar arasında bugün de devam etmektedir.

Yine aynı gün; (İbrâhim'in defn edildiği gün) güneş tutulmuş her taraf kararmıştı. Bunu gören herkes, Peygamberimizin (aleyhisselâm) oğlu İbrâhim'in ölümüne yormuştu. Bunu duyan Resûl-i Ekrem efendimiz; "Ay ve Güneş, Allahü teâlânın âyetlerinden ikisidir. Kimsenin ölümünden dolayı tutulmazlar" buyurmuşlar ve bu olayın tabiî bir hâl olduğunu Eshâb-ı kirama açıklamışlardı.

Hazreti Mâriye ve oğlu İbrâhim'in hayatı, müslümanların bir çok İslâmi konularda uyarılmasına, sebep olmuştur. Mâriye (radıyallahü anha) çok sakin, sessiz ve kendi halinde olduğu için, kendisinden hadîs rivâyeti olmamıştır. Mâriye (radıyallahü anha), Halife Hazreti Ömer'in halifeliğinin son yıllarında 16 (m. 637)'de vefât etmiştir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mevâhib-i Ledünniye cild-1, sh. 242

2) El-İsâbe cild-4, sh. 405

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-2, sh. 70

4) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-8, sh. 212

5) El-İstiâb cild-4, sh. 410

6) Envâr-ul-Muhammediyye 158

7) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1020

HAZRETİ REYHÂNE

Peygamber efendimizin câriyesi iken müslüman olan muhterem hanımlarından. Medînede bulunan Yahudilerin Benî Kureyza kabilesindendir. Nesebi (silsilesi), Reyhâne binti Şem'ûn İbn-i Yezîd veya Reyhâne binti Zeyd İbn-i Amr İbn-i Hânefe bin Şem'ûn bin Yezîd'tir. Doğum târihi kesin olarak belli değildir. Peygamberimiz'den (aleyhisselâm) önce 10. (m. 631) Medine'de vefât etti. Bakî kabristanlığına defn edilmiştir.

Peygamber efendimiz Hendek Savaşı'ndan sonra 5 (m. 626) senesinde Medine'nin dışında bulunan ve bir kaleye sığınan Beni Kureyza Yahudilerinin üzerine yürüdü. Çünkü bunlar orada devamlı huzûrsuzluk kaynağı oluyorlardı. Beni Kureyza Yahudilerinin bulunduğu kale; muhasara ve kuşatmadan sonra Müslümanların eline geçti. İçinde bulunan Yahudiler malları, mülkleri, çocukları ve kadınları ile birlikte ganîmet olarak alındılar.

Benî Kureyzâdan alınan savaş ganîmetleri ve esîrleri müslümanlar arasında İslâm dinine uygun bir şekilde taksim edildi. Reyhâne (radıyallahü anha) da savaş esîrleri arasında bulunuyordu. Ganîmetler taksim edilip, sıra esîrlere gelmişti. Reyhâne (radıyallahü anha) da Peygamber efendimizin hissesine düşmüştü. O zaman Yahudilik dinine inanan Reyhâne'yi (radıyallahü anha) dilerse kendi dininde kalmak, dilerse müslüman olmak husûsunda serbest bırakmışlardı. Reyhâne (radıyallahü anha) de: "Ben kendi dinimde kalmak istiyorum diye Peygamberimize (aleyhisselâm) arz etmişti. Peygamberimiz bu hareket ve davranışıyla İslâm dinine girmek için zorlamak yoktur hükmünü bizzat kendileri tatbik etmişlerdir.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) daha sonra Reyhâne (radıyallahü anha)'ya şöyle buyurdular: "Sen Allahü teâlânın ve O'nun Resûlünün yolunu tutmak ister misin. Ben böyle münasip (uygun) görüyorum."

Reyhâne (radıyallahü anha) da, "Evet," dedi. Peygamber efendimiz bu davranışından sonra Reyhâne'yi (radıyallahü anha) âzâd (hür serbest) ettiler. Kendilerini, bizzat Mehir vererek, nikâhına aldılar. Ayrı bir ev açarak hanımları arasına koydular.

Peygamber efendimiz, evlenmelerinin hepsini Hazreti Âişe'yi Allahü teâlânın emri ile nikahladıktan sonra yaptı. Bunlar dînî, siyâsî veya merhamet ve ihsân ederek yapılan evlenmelerdir. (Bkz. Muhammed aleyhisselâm) Nitekim Reyhâne (radıyallahü anha) ile de olan evlenme böyledir. Hadîs-i şerîfte buyuruldu ki: "Bütün zevcelerimle evliliklerim ve kızlarımı evlendirmem, hepsi Cebrâil'in (aleyhisselâm) Allahü teâlâdan getirdiği izinle olmuştur."

Reyhâne (radıyallahü anha) sakin, temiz karaktere sahip, yumuşak huylu bir hanımefendi idi. Peygamber efendimizden önce vefât ettiği için naklettiği hadîs-i şerîf yoktur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-8, sh. 129

2) El-İstiâb cild-4, sh. 309, 310

3) El-Envâr-ül-Muhammediyye sh. 158

ABBÂS BİN ABDULMUTTALİB (radıyallahü anh)

Peygamber efendimizin (aleyhisselâm), en çok sevdiği amcalarından. Abdulmuttalibin en küçük oğludur. Peygamber efendimizden üç yaş büyüktür. Bedir gazâsında düşman askeri arasında idi. Müslümanların eline esîr düştü. Kendisi için ve kardeşlerinin oğulları Ukayl ve Nevfel bin Haris için para verip kurtuldular. O yıl îmân etti. En son hicret eden budur. Mekke ve Huneyn gazâlarında Resûlullahın yanında bulundu. 32 (m. 652)'de 88 yaşında vefât etti. Bakî'de medfûndur. Uzun boylu, beyaz ve güzel idi. Abbasî halifeleri Hazreti Abbas'ın soyundandır.

Peygamber efendimiz, annesinin vefâtından sonra dedesinin yanına yerleştiğinde, Hazreti Abbâs ile çocukluktan itibâren beraber büyümüşlerdir. Böyle olmakla beraber Peygamber efendimiz, Hazreti Abbâs'a atası gibi davrandı ve onu babasının yarısı olarak kabûl etti. Çocukluğunda bir defa kaybolmuştu. Bunun, üzerine, bulunması halinde, Allahü teâlâya şükür olarak, annesi Kâ'be-i

Muazzama örtüsünü değiştirmeyi nezretmişti. Bulununca da adağını annesinin yerine getirdiği çocukluğuna âit bilinen tek vak'adır.

Hazreti Abbâs, gençlik devresinde, ticâretle uğraştı ve çok zengin oldu. Kardeşlerinin içinde en zengini oydu. Ticâret icabı yaptığı seyahatlerin birisinde, Yemen'e giderken beraberinde Peygamber efendimizi götürdüğü rivâyet edilmiştir. Kureyşin ileri gelenlerinden ve reîslerinden idi. Mescid-i Haram'ın

tamiratı ve gelen hacılara su dağıtmak (Sıkaye) vazîfesini yürütürdü. Müslüman olduktan sonra da bu vazîfeyi devam ettirdi. Hazreti Abbâs ve kardeşleri hac mevsiminde zemzem kuyusu önünde dururlar, isteyenlere kuyudan su çekip verirlerdi. Peygamber efendimiz İslâmiyyeti anlatmaya başlayınca Hazreti Abbâs muhalefet etmeyip, akrabalık şefkatinden dolayı Peygamber efendimize yardımda bulundu ve destek oldu. Medine'den müslüman olmak için gelenler Akabe'de Peygamberimizle buluştular. Hazreti Abbâs Akabe bîatinde müslüman olmadığı halde, Peygamber efendimizin yanında bulunup, orada bulunanların müslüman olmalarını teşvik edici, tesirli konuşmalar yaptı. Hazreti Abbâs, bîat etmek, için gelen bu topluluğa şöyle hitâb etti. "Ey Medineliler! Bu kardeşimin oğludur. İnsanların içinde en çok sevdiğim O'dur. Eğer, O'nu tasdîk edip, Allah'tan getirdiklerine inanıyor ve beraberinizde alıp götürmek istiyorsanız, beni tatmin edecek sağlam bir söz vermeniz lâzımdır. Bildiğiniz gibi, Muhammed (aleyhisselâm) bizdendir. Biz, O'nu O'na

inanmıyan kimselerden koruduk. O bizim aramızda izzet ve şerefiyle korunmuş olarak yaşamaktadır. O bütün bunlara rağmen, herkesten, yüz çevirmiş, size katılıp, sizinle beraber gitmeğe karar vermiş bulunmaktadır. Eğer siz, bütün Arab kabilelerinin birleşip üzerinize hücum ettiğinde, onlara karşı koyacak kadar savaş gücüne sahipseniz bu işe karar veriniz. Bu husûsu aranızda iyice görüşüp konuşunuz, sonradan ayrılığa düşmeyiniz. Siz, verdiğiniz sözde durup, Onu düşmanlarından koruyabilecek misiniz? Bunu lâyıkıyla yapabilirseniz ne âlâ. Yok, Mekke'den çıktıktan sonra O'nu yalnız bırakacaksanız, şimdiden bu işten vazgeçiniz ki, yurdunda şerefiyle korunmuş halde yaşasın" dedi. Medineliler ise: "Biz, Resûlullahı (aleyhisselâm) malımız ve canımız pahasına koruyacağız. Biz, bu sözümüzde sâdıkız" dediler ve Resûlullah efendimize (aleyhisselâm) bîat ettiler. Sonra Hazreti Abbâs: "Allahım! Sen onların, yeğenim hakkında verdikleri sözü yerine getirip onu korumak için ettikleri yemîni işiten ve görensin. Kardeşimin oğlunu sana emanet ediyorum yâ Rabbi" diyerek duâ etti.

Bedir savaşı sonunda Hazreti Abbâs, esîrlerle beraber Medineye getirilince, Peygamber efendimiz ona: "Ey Abbâs, kendin, kardeşinin oğlu Ukayl bin Ebû Tâlib, Nevfel bin Haris için kurtulmalık akçesi ödeyiniz. Çünkü sen, zenginsin" buyurdu. Hazreti Abbâs da, "Yâ Resûlallah, ben müslümanım, Küreyşliler beni zorla Bedir'e getirdiler" dedi. Resûlullah, "Senin müslümanlığını Allahü teâlâ bilir. Doğru söylüyorsun Allah sana elbette onun ecrini verir. Fakat senin işin görünüş itibariyle aleyhimizdedir. Sen kurtulmalık akçeni ödemen lâzımdır" buyurdu. Hazreti Abbâs, "Yâ Resûlallah, yanımda ganîmet olarak aldığınız 800 dirhemden başka servetim yok" deyince, Peygamber efendimiz: "Yâ Abbâs! Ya o altınları niçin söylemiyorsun?" buyurunca, O da "Hangi altınları" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Hani sen Mekke'den çıkacağın gün, hanımın Hâris'in kızı Ümm-ül-Fadl'a verdiğin altınlar! Onları verirken yanınızda sizden başka kimse yoktu. Sen, Ümmül Fadl'a "Bu seferde başıma ne geleceğini bilemiyorum. Eğer bir felâkete düçâr olup da dönemezsen şu kadarı senindir, su kadarı Fadl içindir, şu kadarı Abdullah için, şu kadarı Ubeydullah için, şu kadarı Kusem içindir" dediğin altınlar" buyurunca Hazreti Abbâs şaşırdı ve "Yemîn ederim ki ben bu altınları hanımıma verirken yanımızda kimse yoktu. Bunu nereden biliyorsunuz?" dedi. Peygamber efendimiz: "Allahü teâlâ haber verdi" buyurduğunda Hazreti Abbâs: "Senin Allahü teâlânın Resûlü olduğuna ve doğru söylediğine şehâdet ederim" deyip kelime-i şehâdet getirdi. Müslüman olunca, Peygamber efendimiz. Hazreti Abbâs'ı Mekke'de vazîfelendirdi.

Hazreti Abbâs müslüman olduğunu hiç kimseye söylemedi. Mekke'den müşriklere âit haberleri Peygamber efendimize bildirip, Mekke'de bulunan müslümanlara yardımcı olurdu. Bir mektûbunda Peygamberimizin yanına gelmek istediğini bildirdiğinde Resûlullah efendimiz Ona "Senin bulunduğun yerdeki cihadın daha güzel ve faydalıdır," buyurdular. 7 (m. 628) senesinde Peygamber efendimiz Hayber Yahudilerine karşı savaş ilân etti ve bu savaşın neticesinde müslümanlar galip geldiler. Hayber Zaferi'nden sonra, Hazreti Haccac bin Ilâtüssülem, Peygamber efendimizin huzûruna gelip: "Yâ Resûlallah! Benim Mekke'de bazı kimselerde ve hanımımda mallarım var. Bunları alıp size getirmek istiyorum. Mekkeye gidersem, müslüman olduğumu da bilmemeleri lâzım, yoksa vermezler. Bir de sizin hakkınızda uygun olmayan sözler söylemek icâb edecektir. Uygun görür müsünüz?" deyince Peygamberimiz izin verdiler. Hazreti Haccac doğruca Mekke'ye gelmiş müşriklere "Ey Arab kabileleri! Toplanın size mühim haberim var. Muhammedin Eshâbı, bir benzerini işitmediğiniz bir şekilde yenilgiye uğradı. Muhammedi de esîr ettiler ve dediler ki: (Muhammedi biz öldürmeyelim, Mekke'ye gönderelim de Mekkeliler öldürsün) dedi. Bunu işiten Mekkeliler çok sevindiler. Ve Haccac'a alacaklarını hemen fazlasıyla verdiler. Mekke'de bulunan Hazreti Abbâs bu haberi işitince bayıldı. Evine zor taşıdılar. Ayıldığında, kapının açık tutulmasını emredip üzüntüsünü kâfirlere belli etmemeğe çalıştı. Kapının önünde biriken müslümanların da ciğerleri paralandı, mahzûn oldular. Hazreti Abbâs kölesine "Haccac'a git. Acele bize gelsin" diye emretti. Hazreti Haccac, Hazreti Abbas'ın evine gelip: "Müjde, Ey Ebü'l-Fadl, Resûlullah (aleyhisselâm) Hayber'de zafere kavuştu. Ondan izin alarak buraya mallarımı almaya geldim. Bunu şimdilik kimseye söyleme. Ben Mekke'den çıktıktan üç gün sonra istediğine söyleyebilirsin" deyince Hazreti Abbâs sevincinden Hazreti Haccac'ın alnından öpüp, on köle âzâd etti. Hazreti Haccac Mekkeden çıktıkdan üç gün sonra Hazreti Abbas müşriklerin toplandığı yere varıp Hazreti Haccac'ın yaptığı hileyi söyledi ve "Kardeşimin oğlu Hayber'i fethetti. İçindeki ganîmet mallarını da Eshâbına paylaştırdı. Yahudilerin elebaşlarının boynunu vurdurdu" deyince müşrikler şaşkına döndüler. Müslümanlar da tasalı ve kaygılı halden çıkıp, sevince boğuldular.

Hazreti Abbâs Mekke'nin fethine dâir yapılan hazırlıkların son safhada olduğunu haber alınca, artık Mekke'de kalmasını

lüzumlu bulmayıp, fetihden az bir zaman önce Medineye hicret etti. Mekke'in fethinde Peygamber efendimizin yanında bulundu. Peygamber efendimizin, "Fetihden sonra hicret yoktur" hadîs-i şerîfi ile, en son hicret eden sahâbî Hazreti Abbâs olup Ebû Süfyânı, Hazreti Peygamberimizin yanına getirip müslüman olmasına da sebeb oldu. Mekke'nin kan dökülmeden feth edilmesi için çok çalıştı. Fethin öncesinde ve fetih sırasındaki üstün gayretleriyle başarıya ulaşıldı.

Hazreti Abbâs, Mekke'nin fethinden sonra yapılan Huneyn gazâsında da, Peygamber efendimizin yanından ayrılmadı. İslâm ordusu, sabah gün ışımadan çukur ve geniş bir vadiden aşağı iniyorlardı. Ancak düşman ordusu, daha önceden oraya gelmişti ve vadinin her iki yanında gizlenip pusu kurmuşlardı. Müslümanlar tam oraya geldiklerinde, düşman etrâftan saldırmaya başladılar. Müslümanlar ne olduğunu anlıyamadılar. Bir an için karışıklık oldu. Eshâb-ı kiramın çoğu dağıldığında, yalnız Hazreti Abbâs, Hazreti Ebû Bekir ve bir kaç kahraman ölmeği göze alıp; Peygamberimizin yanından ayrılmayıp geri dönmediler. O zaman, Resûlullah (aleyhisselâm) katırını düşmanın üzerine sürmek istedi. Hazreti Abbas, katırın dizginini, Hazreti Süfyân bin Haris de üzengisini tutup hızını kesmeğe ve Resûlullahın, (aleyhisselâm) Hevazin kabilesinin arasına dalmasına mani olmaya çalıştılar. Peygamber efendimiz, Allahü teâlânın dininin yok olacağına üzüldüğünden: "Yâ Abbâs! Sen onlara: "Ey Medineliler! Ey Semüre ağacının altında bîat eden sahâbîler!" diyerek seslen" buyurdu. Hazreti Abbâs iri yapılı ve heybetli idi. Bağırdığı zaman sesi çok uzaklardan duyulduğu için O da "Ey Medineliler, Ey Semüre ağacının altında Peygamberimize söz veren eshâb! Buraya toplanınız. Dağılmayınız" diye bütün gücüyle bağırdı. Bunu işiten Eshâb-ı kiram geri dönmek istedilerse de binek hayvanları öyle ürkmüşlerdi ki, bazı Eshâb hayvanlarını geri döndüremediler. Zırhını, kılıcını ve mızrağını alıp, binek hayvanlarından kendilerini atmak zorunda kaldılar. Müslümanlar toparlandılar ve şiddetli, bir muharebeden sonra, düşman askerlerinin çoğu öldürüldü. Bir kısmı da esîr alındı.

10. (m. 632) senesinde Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) Eshâbıyla Veda Haccına gittiler. Peygamber efendimiz, veda hutbelerinde, Hazreti Abbâs'dan bahsettiler... Faizin yasak olduğunu, ilk kaldırdığı faizin, amcası Hazreti Abbâs'ın faizi olduğunu bildirdiler.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), vefât edince Eshâb-ı kiramın (aleyhimürrıdvan) aklı başından gitti. Mescidde ağlaşmaya başladılar. Hiç kimsenin inanası gelmiyordu. Hazreti Ömer, Peygamberimizin mübârek vücudu şeriflerinin huzûruna gelip, mübârek yüzüne bakıp: "Resûlullah bayılmış, fakat baygınlığı çok ağır" deyip mübârek yüzünü örterek dışarı çıkıp "Her kim, Resûlullah öldü derse kılıcımla boynunu vururum" dedi. Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Abbâs bu konuda Eshâb-ı kiramla konuştular. Hazreti Abbâs mescide gidip: "Ey insanlar Resûlullahın (aleyhisselâm) "Ben vefât etmiyeceğim" diye bir sözünü duydunuz mu?" dedi. Eshâb-ı kiram "Hayır duymadık" dediler. Hazreti Abbâs, Hazreti Ömer'e dönerek "Yâ Ömer, bu husûsta senin bildiğin bir şey var mıdır?" deyince, Hazreti Ömer "yok" dedi. Bunun üzerine Hazreti Abbâs "Hiç bir kimse, Peygamber efendimizin ölmeyeceğini söyleyemez. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, Resûlullah (aleyhisselâm) ölümü tadmış bulunmaktadır: Allahü teâlâ O'na şöyle buyurdu: "Muhakkak, sen de Öleceksin, onlar da öleceklerdir. Sonra, hiç şüphesiz, hepiniz Rabbinizin huzûrunda muhakemeye duruşacaksınız" (Zümer: 30-31) Ey insanlar! Şunu iyi biliniz ki, Resûlullah (aleyhisselâm) vefât etti. O, İslâmiyetin bütün hükümlerini tamamladıktan sonra aramızdan ayrıldı. Defin işlerini bir an önce yapalım. Onu, kabr-i şerîfine koymamıza da engel olmayınız. Kardeşim Ömer'in dediği doğruysa, Allahü teâlâ Onu, kabrinin üzerindeki toprağı giderek yanımıza tekrar göndermekten aciz değildir. Resûlullah (aleyhisselâm) vefât etmiştir. Nihâyet o da bizler gibi insandır" dedi. Hazreti Ebû Bekir de buna benzer bir konuşma yaptı. Ehl-i Beyt ve Eshâb-ı kiram, Peygamber efendimizin vefât ettiğine kanaat getirdiler.

Peygamber efendimizin (aleyhisselâm), mübârek cenâzelerini yıkamak üzere Hazreti Ali, Hazreti Abbâs, Hazreti Abbâs'ın oğulları Fadl ve Kusem, Hazreti Üsâme bin Zeyd ve Hazreti Sâlih odaya girip kapıyı kapadılar. Peygamber efendimizi, gömleği üzerinde olduğu halde yıkamağa başladılar. Hazreti Abbâs ve oğulları su döküp, Peygamber efendimizi sağa, sola döndürdüler. Hazreti Ali de yıkadı. Yıkadıkça evin içine misk kokusu ve benzerini daha görmedikleri çok güzel bir koku yayıldı. Sonra üç parça kefen ile kefenledikten sonra, vefât ettiği yere kabr-i şerîfi kazılıp, lahd şekline getirildi, Hazreti Abbâs da kabre girerek, Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizi, kabr-i şerîfine koydular.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) bir gün Hazreti Abbâs'a "Ey Abbas sana bir ihsânda bulunayım mı? Sana akrabalık hakkını ödeyip faydalı olayım mı?" buyurdular. O da "Evet, Yâ Resûlallah" deyince, Peygamber efendimiz: "Ben,

sana bir şey öğreteyim ki, onu istediğin zaman, Allahü teâlâ, senin günahının evvelini ve âhirini, yenisini ve eskisini, kasıtlısını ve kasıtsızını, küçüğünü, büyüğünü, gizlisini ve açığını bağışlasın. Dört rek'at namaz kılarsın, Her rek'atda Fâtiha'dan sonra bir sûre okuyup ayakta iken onbeş defa (Sübhânallahi velhamdülillahi velâ ilahe illallahü vallahü ekber) dersin. Rükûya eğilince bunu on defa söylersin. Rükûdan ayağa kalktığında, ayakta olduğun hâlde, bunu on defa söylersin sonra secdeye varır, orada on defa söylersin. Secdeden kalkıp oturduğunda on defa söylersin. Tekrar secdeye vardığında on defa söylersin. Sonra secdeden başını kaldırıp oturduğun halde on defa daha söylersin. Sonra ikinci rekâta kalkarsın. Birinci rekâttaki gibi dört rekâtı da kılarsın. Bu, her rek'atta yetmişbeş, dört rekâtte üçyüz eder. Artık senin günahlarının Alic'in (yürümekle dört gecede katedilen kumluk bir yer) kumlarının sayısı kadar da olsa, Allahü teâlâ seni bağışlar. Bunu her gün bir defa kılmağa gücün yeterse kıl" buyurdu. Hazreti Abbas, "Yâ Resûlallah, bunu hergün yapmağa kimin gücü yeter?" deyince Peygamber efendimiz de "Hergün kılmağa gücün yetmezse, her Cuma bir defa kıl. Her Cuma kılamazsan, ayda bir defa kıl. Ayda bir defa kılamazdan senede bir defa kıl Senede bir defa kılamazsan ömründe bir defa olsun kıl" buyurdu.

Peygamber efendimiz, bir gün Hazreti Abbâs'a "Yarın sabah (ki pazartesi günüdür) sen ve çocukların bana gelin, size duâ edeceğim" buyurdu. Sabah olunca beraberce Resûlulullah'ın (aleyhisselâm) huzûruna gittik. Kendisinin husûsi yakınları olduğumuza ve hepimizin bir kişi gibi olduğumuza, Allahü teâlânın da rahmetini üzerimize eşit miktardaki yaymasına işâret olarak, kendi abasını üzerimize örttü. Sonra: "Ey Allahım Abbas'ı ve oğullarını mağfiret eyle ve bağışla. Öyle ki, hiç günahları kalmasın... Yâ Rabbi onu, oğullarını meydana gelecek afet ve belâlardan koru." diye duâ etti.

Bir muharebede Hazreti Ömer, askeri idâre etmek, ordunun başında bulunmak için cepheye gitmek istemişti. Hazreti Abbâs, Hazreti Ömer'in Medine'de kalmasının daha yerinde olduğu, kumandan olarak başka birinin gitmesinin daha uygun olacağı şeklindeki fikrini beyan etmiş, Hazreti Ömer de bu fikri kabûl etmişti. Diğer Eshâb-ı kiram da yapılacak işlerde kendisiyle istişâre ederlerdi. Medine'de kuraklık olunca, Hazreti Ömer, Hazreti Abbâs'ın duâ etmesini istedi. Hazreti Abbâs duâ edip, duâsı bereketiyle yağmur yağdı ve toprak yeşillendi. Bundan sonra Hazreti Ömer; "Hazreti Abbâs, Allahü teâlâ ile bizim aramızda vesiledir." buyurdu. Peygamber efendimize yakınlığı ve faziletlerinin çokluğundan dolayı herkes tarafından sevilir, sayılır hürmet edilir bir zât idi. Herkes kendisine imrenirdi. Hazreti Abbâs gelince, Hazreti Ömer, Hazreti Osman gibi büyük zâtlar, hürmetlerinden ve tevâzularından ayağa kalkarlardı.

Peygamber efendimiz'den sonra, sakin ve sade bir hayat yaşadı. Hazreti Ömer, fetihlerden elde edilen ganîmetlerden, Hazreti Abbâs'a hisse ayırırdı. Hazreti Ömer, Mescid-i Nebevî'nin genişletilmesini istedi. Mescidin hemen yanında Hazreti Abbâs'ın evi vardı. Hazreti Ömer bu evi satın almak istedi. Hazreti Abbâs ise evini hediye olarak verdi.

Çok zengin olan Hazreti Abbâs, Medineye yerleştikten sonra yapılan bütün muharebelerde ve husûsen Bizans'a karşı gerçekleştirilen seferde, İslâm ordusunun techizi için çok yardım etti. Çok cömert idi. İkram ve ihsânları çok idi. Köleleri satın alıp, âzad eder ve böyle yapmayı çok severdi. Yetmiş köle âzâd ettiği meşhûrdur. Yakın akrabayı ziyâret etmeğe, onların haklarını yerine getirmeğe çok dikkat eder, muhtaç olanlara yardım ederdi. Peygamber efendimiz kendisini çok severdi.

Abbâs bin Abdulmuttalib (radıyallahü anh) ömrünün sonunda göremez oldu. Hazreti Osman'ın şehîd edilmesinden iki sene evvel, 32 (m. 652)'de, Medine-i münevvere'de vefât etti. 88 yaşında idi. Cenâze namazını Hazreti Osman kıldırdı. Bâki kabristanına defn edildi. Uzun boylu, beyaz benizli güzel bir zât idi. Kızlarından başka on erkek evladı vardı. Oğulları, Fadl, Abdullah, Ubeydullah, Kusem, Abdurrahmân, Ma'bed, Haris, Kesir, Avn ve Temâm'dır (r.anhüm). Bunların içinde Hazreti Abdullah bin Abbâs, ilimde çok yüksek idi. Hazreti Abbâs'ın kız çocukları içinde Hazreti Ümmü Gülsüm binti Abbâs bazı hadîs-i şerîfler rivâyet etmiştir. Hazreti Abbâs'ın, Fâtıma binti Cüneyd bin Amr ve Ümm-ül-Fadl Lübâbet-ül-Kübrâ isimlerinde iki hanımı bilinmektedir.

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

"Rab olarak Allah, Din olarak İslâm, Peygamber olarak da Muhammed'i (aleyhisselâm) kabûl eden kimse imânın tadını tatmıştır."

"Misvak kullanın, çünkü misvak, ağzın temiz kalmasına ve Rabbimizin râzı olmasına sebebtir."

“Allah korkusundan mü’minin kalbi ürperdiği vakit, ağacın yaprakları düşer gibi günahları dökülür.”

“Bu Abdulmuttalib oğlu Abbâs’dır. Kureyşde en cömert ve akrabalık bağlarına en saygılı olandır.”

“Abbâs, bendendir. Ben Abbâs’danım”

“Abbâs, benim vasim ve varisimdir.”

“Abbâs, amcamdır. Beni korumuştur. Ona eza eden bana eza etmiş olur.”

“Abbâsoğullarından melikler olacak, ümmetimin başına geçecekler, Allahü teâlâ dîni onlarla azîz ve hâkim kılacak.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 970

2) Eshâb-ı Kirâm sh. 279

3) El-A’lâm cild-3, sh. 262

4) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-1 sh. 221, 223, cild-3, sh. 602, cild-2, sh. 271

5) El-Menhel-ül-Azb-ül-mevrûd cild-7, sh. 206

6) Sünen-i Ebî Davûd cild-2, sh. 32

7) Sahîh-i Buhârî İstiska bab 3

8) Sahîh-i Müslim cild-3, sh. 1398

9) Sünen-i Tirmizî Menâkıb bab 28

10) İbn-i Mâce Mukaddime bab 11, Mesâcid bab 187

11) El-İstiâb cild-8, sh. 94

12) El-İsâbe cild-2, sh. 271

13) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-2, sh. 207

14) Târîh-i Dimaşk cild-7, sh. 226

15) Ensâb-ül-eşrâf cild-1, sh. 567

ABBÂS BİN UBÂDE (radıyallahü anh)

İkinci Akabe bîatında müslüman olmakla şereflenen Eshâb-ı kiramdan. Medineli olup Hazrec kabilesine mensûbtu. İsmi Abbas, nesebi; Ubade bin Nadle bin Mâlik bin Aclan bin Zeyd bin Ganem bin Sâlim bin Avf bin Amr bin Avf bin Hazrec’dir. Doğum târihi ve kaç yaşında vefât ettiği bilinmeyen Abbas bin Ubâde (radıyallahü anh) Uhud gazâsında şehîd olmuştur. Peygamber efendimizin sevgisini kazanmakla şereflenmiş, cesur ve kahramanlığıyla meşhûr olmuştur.

Medine’den, Peygamber efendimizin Peygamberliğini duyunca müslüman olmak için koşarak gelen ilk 12 kişiden biri olmakla şereflendi. Birinci Akabe bîatında müslüman olan altı Medineli, ikinci sene yanlarına altı arkadaş daha alıp, oniki kişi olarak Mekke’ye geldiler. O zamanlar, Mekke’de müslüman olanlara müşrikler, (puta tapanlar) çok eza ve cefâ ediyorlardı. Peygamber efendimizi devamlı takip ediyorlar, kim O’nunla konuşursa, O’na işkence yapmak için fırsat kolluyorlardı. Bunu öğrenen Medineliler, Peygamberimizle gece Akabe’de görüşmek üzere söz aldılar. Gece olunca buluştular ve aralarında anlaştılar. Hazreti Abbas bin Ubâde, Peygamber efendimizle yapılan anlaşmayı pekiştirmek için arkadaşlarına “Ey Hazrecliler! Peygamber efendimizi niçin kabûl ettiğinizi biliyor musunuz?” deyince onlar da: “Evet” cevabını verdiler. Bunun üzerine “Siz Onu, hem sulh, hem de savaş zamanları için kabûl edip O’na tâbi oluyorsunuz. Eğer, mallarınıza bir zarar gelince, akraba ve yakınlarınız helak olunca Peygamberimizi yalnız ve yardımsız bırakacaksanız, bunu şimdiden yapınız. Vallahi, eğer böyle birşey yaparsanız dünyâda ve ahirette helak olursunuz. Eğer da’vet ettiği şeyde, mallarınızın gitmesine ve yakın akrabalarınızın öldürülmesine rağmen Peygamberimize vefa etmeyi aklınız kesiyorsa, O’nu tutunuz. Vallahi bu, dünyânız ve ahiretiniz için hayırdır” deyince arkadaşları da: “Biz Peygamberimizi, mallarımız ziyan olsa da, yakınlarımız öldürülse de yine tutarız. Ondan hiçbir zaman ayrılmayız. Ölmek var, dönmek yok.” dediler. Sonra Peygamber efendimize dönerek “Yâ Resûlallah, biz bu ahdimizi yerine getirirsek bize ne vardır?” diye sual ettiler. Hazreti Peygamberimiz ise;“Cennet” buyurdular. Bundan sonra sıra ile müsâfeha ederek bîat ettiler (Müslüman olarak itaat ettiler).

Peygamberimiz (aleyhisselâm) şu husûslarda bizden söz aldı. “Allahü teâlâ’ya hiç birşeyiortak tutmamak, hırsızlık etmemek, zinâ etmemek, çocuklarımızı öldürmemek, yalan söylememek, iftira etmemek, hayırlı işlere muhalefetetmemek...” Biz de hepsini kabûl ettik.

Medinelilerin Peygamber efendimize bîat ettiği sırada Akabe tepesinden bir ses: “Ey Mina’da konaklayanlar! Peygamber ile müslüman olan Medineliler sizlerle savaşmak üzere anlaştılar” diye bağırdı. Peygamberimiz, bu ses için: “Bu Akabe’nin Şeytanıdır” dedikten sonra, seslenene de “Ey Allahü teâlânın düşmanı! İşimi bitirince senin hakkından gelirim.” buyurdular. Biat eden Medinelilere de “Siz hemen konak yerlerinize dönün” buyurdu. Hazreti Abbas bin Ubâde: “Yâ Resûlallah, yemîn ederim ki, istediğin takdîrde, yarın sabah, Mina’da

bulunan kâfirlerin üzerine kılıçlarımızla eğilir, onların hepsini kılıçtan geçiririz” dedi. Peygamber efendimiz memnun oldular, fakat“Bize, henüz bu şekilde hareket etmemiz emrolunmadı. Şimdilik siz yerlerinize dönünüz” buyurdu. Abbas bin Ubâde (radıyallahü anh) Akabe’de bîat ettikten sonra Peygamberimizden (aleyhisselâm) ayrılmamış, Mekke’de kalmıştır. Peygamberimize Hicret izni gelince O da Medine’ye hicret etmiştir. Bu sebeple kendisine “Ensârın Muhaciri” denilmiştir. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Mekkeden Hazreti Ebû Bekir (radıyallahü anh) ile Medineye hareket ettiler. Binbir meşakkat ile Medine yakınlarında Kûba’ya geldiler. Kûba’da Cuma namazını kıldıktan sonra Kusva ismindeki devesine binerek Medine’ye doğru yola çıktılar. Devenin yularını başına dolayarak serbest bıraktılar. Peygamberimiz önde, Hazreti Ebû Bekir arkasında ve dedesi Hazreti Abdülmuttalib’in dayısı Neccâroğullarının yiğitleri de çevresinde olduğu halde Medine’ye girdiler. Bütün Medine halkı, karşılamaya çıktılar. Medineliler Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek yüzünü görebilmek heyecanıyla, yolları kaplamış ve bayram sevinci yaşıyorlardı. Peygamberimiz de çok sevinçliydi. Kadınlar ve çocuklar hep bir ağızdan:

“Bizim üzerimize Veda yokuşundan bir ay doğdu. Allaha her duâ’da şükretmek bize vâcib oldu”, diyerek kasideler söylüyorlardı. Medine halkı, Peygamberimize görülmemiş bir tezahüratta bulunuyor, herkes: “Bize buyurun, Yâ Resûlallah diyerek evlerine davet ediyorlardı.” Kusvâ adındaki develeri sağa sola baka baka ilerlerken, Abbas bin Ubâde hazretleri ve Sâlim bin Avfoğulları Kusvâ’nın önüne gerilerek: “Yâ Resûlallah! Bizim yanımızda kal! Sayıca çokluk, mal ve silahça hazırlık, düşmanlarına karşı seni koruyup savunacak kuvvet ve kudret bizde var.” dediler. Peygamberimiz (aleyhisselâm) onlara gülümsediler “Allahü teâlâ, onları size hayırlı ve mübârek kılsın! Devenin yolunu açınız! Nereye çökeceği Ona bildirilmiştir” buyurdular.

Peygamber efendimiz, Mekke’den gelen Muhacirlerle, Medineli müslümanları birbirlerine kardeş yaptılar. Hazreti Abbas bin Ubâde’yi de Hazreti Osman bin Maz’ûn ile din kardeşi yaptılar.

Abbas bin Ubâde hazretleri, Uhud gazâsında Hazreti Peygamberimizin mübârek dişinin şehîd olduğunu ve Eshâb-ı kiramın (r.anhüm) dağılmakta olduğunu görünce yanına Hazreti Hazrec ile Hazreti Evs’i alarak dağılan Eshâb-ı kirama şöyle bağırdı: “Ey kardeşlerim! Bu uğradığımız musîbet, Peygamberimize karşı isyanımızın neticesidir. Dağılmayınız! Peygamberimizin etrâfına geliniz! Eğer bizler, koruyucuların yanında yer almaz da, Resûlullaha bir zarar gelmesine sebep olursak artık Rabbimizin katında bizim için ileri sürülecek bir mazeret bulunmaz!” diyerek iki arkadaşıyla ileri atıldılar. “Allah Allah” nidalarıyla önlerine gelenle döğüşmeye başladılar. Peygamber efendimizin uğrunda, O’nu korumak için şehîd oluncaya kadar kahramanca çarpıştılar. Akşam üzeri onu, kanlar içinde şehîd olmuş buldular.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Uhud’da şehîd olan Eshâb-ı kiram için “Vallahi, Eshâbımla birlikte ben de şehîd olup Uhud dağının bağrında gecelemeyi ne kadar isterdim.” “Ben, bunların, Allahü teâlânın yolunda hakîki şehîd olduklarına kıyâmet gününde şahidlik edeceğim” buyurdular.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Kâmûs-ul-A’lâm cild-4, sh. 3060

2) El-İstiâb cild-3, sh. 100

3)Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-1, sh. 220, 223, cild-2, sh. 43, cild-3, sh. 551

ABDULLAH BİN ABBÂS (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından. Tefsîr, hadîs, fıkh ilimlerinde ve diğer ilimlerde büyük âlimdir. İsmi Abdullah bin Abbas bin Abdulmuttalib bin Haşim bin Abd-i Menaf el-Kureyşi, el-Haşîmî’dir. Babası Peygamberimizin (aleyhisselâm) amcası Hazreti Abbas’dır. Annesi Lübabet-ül-Kübrâ binti Harisi Hilâliyye’dir. Annesi ilk müslüman olanlardandır. Babası Hazreti Abbas önceden müslüman olduğu halde gizli tutup, Mekke’nin fethinde açıklamıştır. Abdullah İbn-i Abbas, Hicretten bir kaç sene önce Mekke’de doğdu. 68 (m. 687) senesinde Taifte vefât etti.

Abdullah İbn-i Abbas doğduğunda babası onu Peygamberimize götürmüştür. Peygamberimiz (aleyhisselâm) kucağına alıp, ağzının suyundan parmağına alıp, Abdullah İbn-i Abbas’ın (radıyallahü anh) damağına sürdü ve “Allahım onu dinde fakîh kıl ve kitabını ona öğret.” diyerek duâ etti. Bu duâ bereketiyle ilimde çok yüksek derecelere ulaştı. Daha küçük yaşta iken Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına giderdi. Teyzesi Meymûne binti Haris (radıyallahü anha) Resûlullahın (aleyhisselâm) zevcesi olduğu için bu sebeple de çok kerre Peygamberimizin evine gidip gelmiştir. Bazı geceler de orada kalırdı. Peygamberimizin (aleyhisselâm)

abdest suyunu hazırlamış, birlikte namaz kılmıştır. Namaz kılmayı abdest almayı bizzat Peygamberimizden görerek öğrenmiştir. Bir defasında Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) mübârek elini Abdullah İbn-i Abbas'ın başına koyarak şöyle duâ etmiştir:"Allahım bütün ilim ve hikmeti bu başa ver. Onları te'vil ve tefsîr edebilsin." Bir başka gün de mübârek elini onun göğsü üzerine koyup, "Allahın insan oğluna ihsân ettiğin her ilim ve her hikmet bu güzel göğüste toplansın." buyurmuştur.

Abdullah İbn-i Abbas henüz küçük yaşta iken Peygamber efendimizi sık sık görüp, nübüvvet kaynağından feyz almıştır. Peygamberimiz, Medine'ye hicret ettikten sonra Abdullah İbn-i Abbas ailesi ile birlikte hicretin sekizinci senesine kadar Mekke'de kalmıştır. Mekke'nin fethinden sonra Medine'ye hicret etmiştir. Bu sıralarda henüz 11-12 yaşlarında bulunuyordu. Aklı, zekâsı, çabuk kavrayışlılığı ile dikkati çekiyor ve seviliyordu. Peygamberimiz (aleyhisselâm) zamanında Kur'ân-ı kerîmin bir kısmını ezberlemişti. Peygamberimiz (aleyhisselâm) vefât ettiği sırada Abdullah İbn-i Abbas 13 veya 15 yaşında bulunuyordu. Bundan sonra Kur'ân-ı kerîmi tamamen ezberleyip, Übey bin Ka'b'a (radıyallahü anh) ve Zeyd bin Sâbit'e (radıyallahü anh) ezberini arz edip, dinletmiştir. Yine bu sırada Eshâb-ı kiramın büyüklerinin meclisinde bulunmuştur. Hazreti Ömer'in sohbetlerine ve ilim meclisine devam edip, Onun Peygamberimizden (aleyhisselâm) aldığı ilme, feyze ve marifete kavuştu.

Hazreti Ömer, Onu ilim meclisinde bulundurur, dâima ilme teşvik ederdi. Böylece henüz daha gençlik çağında ilimde yüksek dereceye ulaşmıştır. Hazreti Ebû Bekir'in halifeliği sırasında ilim öğrenmekle meşgûl oldu. Tefsîr, hadîs, fıkıh ilimlerinde ayrıca şiir ve edebiyat gibi diğer mevzûlarda çok iyi bir şekilde yetişmiştir. Hazreti Ömer'in ve Hazreti Osman'ın halifelikleri sırasında müftülük yapmış, fetvâ vermiştir. Hazreti Ömer zor meselelerin ona sorulmasını ve alınan cevabın kendisine bildirilmesini istemiştir.

Abdullah İbn-i Abbas, kendisine sorulan meseleleri çok isâbetli bir şekilde cevaplandırmıştır. Hiç bir meselede tereddüte düşmemiştir. Sorulan meselelere cevap verirken önce Kur'ân-ı kerîme bakar açıkça bulamazsa, Hazreti Ebû Bekir'in ve sonra Hazreti Ömer'in o husûsta verdikleri hükümleri araştırırdı. Bunlarda da bulamazsa kendi ictihâdıyla cevap verirdi. Kendisine havale edilen meselelere gayet açık ve isâbetli cevaplar vermesiyle meşhûr olmuştur. Bu sebeple müşkillerini sormak üzere kendisine çok sayıda müracaat eden oluyordu. Suâl sormak için gelenlerin çok kalabalık olması sebebiyle gelenleri ellişer kişilik grublar halinde yanına alıp meselelerine cevap verirdi.

Hazreti Osman devrinde de fetvâ vermeye devam etmiştir. O sırada yapılan Afrika seferine katılmıştır. Bu seferde İslâm Ordusu adına kendisine elçilik vazîfesi verilmiştir. Afrika'da hükümdârlık eden Cercis ile görüşmüştür. Cercis ve adamları onun aklını, zekâsını, fikri kuvvetini ve ilmini görerek şaşırmışlardır. Onun hakkında "Bu Arapların mütebahhir (en derin) âlimidir" demişlerdir. Hazreti Osman'ın emriyle yerine hac emirliği yapmıştır. Bu hac emirliğinden döndüğünde Hazreti Osman şehîd edilmişti. Hazreti Ali'nin halifeliği sırasında Basra vâliliği yapmıştır. Daha sonra Mekke'ye yerleşmiştir.

Abdullah İbn-i Abbas (radıyallahü anh) Eshâb-ı kiram arasında ilminin üstünlüğü ile tanınmıştır. Çünkü o daha küçük yaşta Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanında bulunup, feyz almıştır. Daha sonra Eshâb-ı kiramın en üstünlerinin meclisinde bulunup, ilim öğrenmiştir. Çalışmaları son derece muntazam olup, belli bir plân dahilinde idi. Hangi gün ne iş yapacağını önceden tesbit eder ve onlara aynen riâyet ederdi.

Hazreti Ömer, Hazreti Osman ve diğer Eshâb tarafından çok iltifât görmüştür. Bu iltifâtlar karşısında asla hâlini değiştirmemiş hep tevâzu göstermiştir. Çok meth edildiği zaman "Bana bu ni'meti ihsân eden Allahü teâlâdır. Çünkü Resûlullah (aleyhisselâm) benim için duâ etti. İlim ve hikmet niyazında bulundu." buyurmuştur. Abdullah İbn-i Abbas, bilhassa Kur'ân-ı kerîm'in tefsîri ve âyet-i kerîmelerin izahında yüksek bir ilme sahipti. Bu vasfından dolayı ona "Tercüman-ül-Kur'ân" lakabı verilmiştir.

İbn-i Mes'ûd (radıyallahü anh) onun hakkında "O Sultan-ül-Müfessirîn'dir" buyurdu. İlminin genişliğinden dolayı "Hibril Ümme (Ümmetin Âlimi) ve Bahr (deniz), (ilimde derya) ismi verilmiştir. Hadîs ilminde de derin bilgisi vardı. Peygamber efendimizden 1660 kadar hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Fıkh ilminin temel direklerindendir. Fetvâları ciltler dolduracak kadar çoktur. Fetvâları fıkıh ilminin en kuvvetli temellerinden olup, Mekke'de yetişen fukaha onun vasıtasıyla yetişmiştir. Ya doğrudan ders alarak veya dolaylı olarak onun ilminden istifâde etmişlerdir. Abdullah İbn-i Abbas fıkıh ilminin en mühim bir kolu olan feraiz (mîrâs) hukuku ilminde yüksek derecede idi.

Abdullah İbn-i Abbas (radıyallahü anh) Kur'ân-ı kerîm hakkındaki ilmini isteyen ve soranlara öğretirdi. Bir âyet-i kerîmeyi anlayamayan veya bir müşkili olan kimse ona müracaat edip, sorardı. O da bunlara tatmin edinceye kadar izahat yaparak cevaplandırırdı. Kur'ân-ı kerîm âyetlerinin bir araya toplanmasında ve neşrinde çok, hizmetleri olmuştur. İslâm âlimleri tefsîr kitaplarını onun rivâyetleriyle süslemişlerdir. Abdullah İbn-i Abbas'ın müstakil bir tefsîr kitabı yoktur. Tefsîre dair muhtelif rivâyetleri vardır. Garîb-ül-Kur'ân hakkındaki izahları ona dayanmaktadır.

Abdullah İbn-i Abbas'ın (radıyallahü anh) nakledile gelen rivâyetlerinden bir kısmını Furuzâbadi "Tenvir-ül-Mikyas Tefsîr-i İbn-i Abbas" adlı bir kitapta toplamıştır. Onun tefsîre dair rivâyetleri çeşitli yollarla nakledilmiştir. Bunlardan en meşhûrları şunlardır:

1- Sa'îd İbn-i Zübeyr tariki, 2- Mücâhid bin Cebir tariki, 3- İkrime (Mevla İbn-i Abbas (radıyallahü anh) tariki, 4-Ali bin Ebî Talha el-Hâşimî tariki, 5- Kays tariki, bu zat Atâ bin es-Saib'den, o da Sa'îd bin Cübeyr'den, o da Abdullah İbn-i Abbas'dan (radıyallahü anh) rivâyet etmiştir. Bu tarik İmâm-ı Buhârî ve İmâm-ı Müslimin şartlarına uygun olup, sahihtir. 6- Ebû İshâk tariki, 7- Dahhak tariki.

Abdullah İbn-i Abbas'ın (radıyallahü anh) bir ders halkası vardı, ilim öğrenmek üzere çok kimse onun etrâfında toplanmıştır. Onun derslerinde her ilim okutulurdu. Tabiînden Ebû Sâlih (radıyallahü anh) "İbn-i Abbas'ın ilim meclisi ile bütün Kureyş iftihar etse değer." demiştir. Onun derslerinde tefsîr, hadîs, fıkıh ilimlerinden başka lisan, şiir, edebiyat, tahrir gibi mevzûlar işlenirdi. Bütün bu mevzûlarda derin ilme sahipti. Kur'ân-ı kerîmin tefsîri üzerinde ders verirken herkesi doyuracak şekilde izahlar yapardı. Din husûsunda sorulan her soruya geniş cevap verir, her meseleyi açıklardı. Müstakil derslerden başka namazlardan sonra va'z u nasîhat yapar, hutbeler okurdu. Ömrünün sonuna doğru Mekke'de yerleştiği sırada da uzaktan, yakından çok kimse yanına gelerek onu ziyâret edip, derslerini dinlerlerdi, İslâm devletinin sınırları genişleyince çeşitli beldelere seyahat yapmıştır. Buralarda Arapça bilmeyen müslümanlara tercümanlar vasıtasıyla va'z ve nasihatler yapmıştır.

Abdullah İbn-i Abbas (radıyallahü anh) çok âlim yetiştirmiştir. Ondan ilim. Öğrenen ve hadîs-i şerîf rivâyet eden pekçok âlimden bir kısmı şunlardır: Kendi oğulları Muhammed bin Abdullah, Ali bin Abdullah, kardeşlerinin oğulları Abdullah bin Ubeydullah, Abdullah bin Ma'bed, Abdullah bin Ömer, Şa'be bin Hakem, Merved bin Mahreme, Ebu'l Tufeyl, Ebû İmame bin Sehl, Sa'îd bin Müseyyeb ve diğer âlimler.

Abdullah İbn-i Abbas (radıyallahü anh) Peygamberimizden bizzat işiterek hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Ayrıca babası Hazreti Abbas'tan, annesinden, Hazreti Ebû Bekir'den, Hazreti Ömer'den, Hazreti Osman'dan, Hazreti Ali'den, Hazreti Abdurrahmân bin Avf'dan Hazreti Muaz bin Cebel'den, Hazreti Ebû Zer Gıfârî'den ve diğer bir çok sahâbîden hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Rivâyetleri Kütüb'üs-Sittede (altı hadîs kitabı) yer almaktadır.

Abdullah İbn-i Abbas, hicretin 68. senesinde ömrünün son günlerinde 7-8 gün hasta yattıktan sonra vefât etti. Cenâze namazını Hazreti Ali'nin oğlu Muhammed bin el-Hanifiyye (radıyallahü anh) kıldırdı ve "Bu gün bu ümmetin en Rabbânî âlimi vefât etti" buyurdu. Onun vefâtı müslümanları çok üzdü.

Uzun boylu, güzel beyaz yüzlü, iri vücutlu bir zât idi. Sakalını kına ile boyardı. Çok ağlama sebebiyle yanaklarında gözyaşlarının bıraktığı izler görünürdü. Ömrünün sonuna doğru gözleri görmez olmuştu. Bunun için şu beyti söylemişti:

"Allah gözlerimden görme nûrunu aldıysa,
Dilimde ve kalbimde o nûr devam ediyor."

Peygamber efendimizden bizzat işiterek rivâyet ettiği bazı hadîs-i şerîfler şunlardır:

"Kur'ân-ı kerîme saygı göstermek, E'ûzü okuyarak başlamakla olur ve Kur'ân-ı kerîm'in anahtarı besmeledir."

"Ölünün mezardaki hali, imdâd diye bağıran denize düşmüş kimseye benzer. Boğulmak üzere olan kimse, kendisini kurtaracak birini beklediği gibi, meyyit de babasından, anasından, kardeşinden arkadaşından gelecek bir duâyı gözler. Kendisine bir duâ gelince, dünyânın hepsi kendisine verilmiş gibi sevinmekten daha çok sevinir. Allahü teâlâ, yaşayanların duâları sebebi ile, ölülere dağlar gibi çok rahmet verir. Dirilerin de ölülere hediyesi, onlar için duâ ve istiğfar etmektir."

"Allahü teâlâ'nın size verdiği sayısız ni'metler için Onu seviniz. Beni de Allahü teâlâyı sevdiğiniz için seviniz."

"Beş şeyden önce beş şeyi fırsat ve ganîmet bil. İhtiyârlık gelmeden gençliği, hastalık gelmeden sıhhati, yoksulluk gelmeden zenginliği, meşgûliyyet gelmeden rahatı ve ölüm gelmeden hayatı, ganîmet bil!"

“Öğretiniz, müjdeleyiniz, güçleştirmeyiniz.”

“Ümmetimden iki sınıf düzgün olursa bütün insanlar düzgün olur. Bunlar bozulursa insanlar da bozulur. Bu iki sınıf âmirler ve âlimlerdir.”

“Kur’ân-ı kerîmi kendi arzusuna (görüşüne) göre tefsîr eden Cehennemdeki yerine hazırlansın.”

“Tevbe ve istiğfara devam eden kimseye Allahü teâlâ her sıkıntıdan bir kurtuluş ve her darlıktan bir genişlik verir ve ummadığı yerden kendisini rızıklandırır.”

“Sirkenin balı bozduğu gibi kötü ahlâk da ameli bozar.”

“İşitmek görmek gibi değildir.”

“Kızdığın zaman sükût et.”

“İnsanoğlunun iki vadi dolusu altını olsa üçüncüsünü ister. Karnını (ağzını) ancak bir avuç toprak doldurur. Allahü teâlâ tevbe edenlerin tevbesini kabûl eder.”

“Bid’at sahibi bid’at işlemekten vazgeçmedikçe Allahü teâlâ onun hiç bir ibadetini kabûl etmez.”

Abdullah İbn-i Abbas (radıyallahü anh) buyurdular ki:

“Dağlar dahi birbirine karşı azsa, azgın cezasını bulacaktır” ve “İçinde haram olanın, ya’ni haram yiyenin namazını Allahü teâlâ kabûl etmez.”

“Benim için gecenin az bir vaktini ilme ayırmak, bütün geceyi ibadetle geçirmekten daha sevimlidir.”

“İnsanlara hayrı öğretenler için, denizdeki balıklara varıncaya kadar herşey onun için Allahü teâlâdan mağfiret diler.”

“Resûlullah (aleyhisselâm) misvak kullanmak husûsunda bize öyle emirler verirdi ki, bu husûsta bir âyet nâzil olacağını zannederdik.”

“Her binanın bir temeli vardır, İslâm binasının temeli de güzel ahlâktır.”

“Zengine ikram edip, fakîre ihânet eden mel’ûndur.”

“Kıyâmet günü Cennete ilk davet edilecek olanlar her halükârda Allahü teâlâya hamd edenlerdir.”

“Ey çok günah işleyen! Yaptığın işin şerli sonucu seni bekliyor, emîn olma. Gülmektesin, ama başına neler geleceğini anlamıyorsun. Bu halin, günahların en büyüğüdür. Bir hatalı işde başarı kazanır, sevinirsin. Bu sevinmen, yaptığın hatadan daha büyüktür. İşleyeceğin bir yanlış işin fırsatını kaçırınca, üzüntü duyarsın. Halbuki bu üzüntün, o hatâdan daha tehlikelidir. Sen hatâdasın. Allahü teâlâ seni dâima görmektedir. Bu görüş kalbini titretmez. Bu halin, yaptığın hatâdan daha fenâdır..”

“Sabır üç çeşittir. Birincisi farzların yapılmasında güçlüklere sabretmek. Bunun üçyüz derece sevâbı vardır. İkincisi haramlardan ve yasak edilen şeylerden sakınma husûsunda sabır. Bunun altıyüz derece sevâbı vardır. Üçüncüsü ilk sarsıntıda, musibetin ilk geldiği anda gösterilen sabırdır. Bunun dokuzyüz derece fazîleti vardır.”

Mücâhid bin Cebir (radıyallahü anh) Abdullah İbn-i Abbas’ın (radıyallahü anh) şöyle buyurduğunu nakleder:

“Beş hafif şey var ki, bunlar eğerlenmiş ve binmek için bekletilen bir arab atından (en kıymetli şeyden) benim için daha sevimlidir.” “Üzerine gerekmeyen ve sana faydası dokunmayan şeyler hakkında konuşma; çünkü bu fuzûlî bir iştir, zararından da emîn değilsin. Yerini bulmadıkça lüzumlu olan sözü de konuşma. Çok kere faydalı söz yerini bulmaz da kaybolur gider. Ne halim (yumuşak) ne de sefîh, ahmak kimselerle mücadele etme. Çünkü halim kalbinden sana buğz eder. Ahmak ve âdi kimseler dili ile sana eziyyet ederler. Tanıdığın kimse yanından ayrıldığı zaman, onun ayrı bir yerde seni nasıl anmasını istersen, sen de onu öyle an. Sen af edilmeni istediğin husûslarda, onu da afv et. Kardeşinin sana ne şekilde muâmele yapmasını istersen, sen de ona o şekilde muâmele et. Suçlu olarak yakalanıp ihsân ile mükâfat görenin ameli gibi amel et.”

1) El-A’lâm cild-4, sh. 95

2) Hilyet-ül-evliyâ, cild-1, sh. 314

3) El-İsâbe cild-2, sh. 330

4) El-İstiâb cild-2, sh. 350

5) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-2, sh. 365

6) Eshâb-ı Kirâm sh. 177

7) Tehzîb-üt-tehzîb cild-4, sh. 276

8) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 975

9) Kâmûs-ul-a'lâm cild-4, sh. 3103

10) Tezkiret-ül-Huffâz cild-1, sh. 141

11) İzâlet-ül-hafâ cild-1, sh. 295

ABDULLAH BİN AMR BİN ÂS (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden Amr bin Âs'ın (radıyallahü anh) oğlu. Babasından önce îmân etmekle şereflendi. Adı, Abdullah bin Amr bin Âs bin Vâil bin Hâşim bin Sa'îd bin Sehm bin Amr bin Haris bin Ka'b bin Lüey el Kureyşî'dir. Müslüman olmadan önce adı, Âs idi. Peygamberimiz Abdullah olarak değiştirdi. Künyesi, Ebû Muhammed veya Ebû Abdurrahmân'dır. Annesi, Râita binti Münebbih bin Haccâc bin Âmir bin Huzeyfe bin Sa'd bin Zehm'dir. Hanımı Peygamberimizin amcası oğlu, Abdullah bin Abbas'ın (radıyallahü anh) kızı Umre (radıyallahü anha) idi. Ondan oğlu Muhammed dünyâya geldi.

Abdullah, babası Amr bin Âs'dan 12 yaş küçüktü. Yaklaşık 100 yaşında iken 65 (m. 684) yılında Şam'da vefât etmiştir. Vefât târihi ve yeri hakkında değişik rivâyetler bulunup, Mekke, Tâif, Filistin ve Mısır'da da denilmiştir.

Eshâb-ı kiram arasında büyük âlim, ibâdet ve zühdü çok olan bir zâtdı. Kur'ân-ı kerîm'in tamâmını ezberleyen hafızlardandı. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizden çok hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Ömrünün tamâmını ibâdet yapmakla geçirmişti. Gece sabahlara kadar namaz kılar, gündüzleri de oruç tutardı. Kur'ân-ı kerîmi çok okurdu. Hatta o kadar ki, geceleri lâmbayı söndürür, dâima ağlardı. Ağlamaktan gözleri hastalanmış, ömrünün sonuna doğru görmez olmuştu. Annesi, Abdullah bin Amr için göz ilâcı ve sürme yapar, ona verirdi.

Abdullah bin Amr (radıyallahü anh), Bedir ve Uhud harbinden başka bütün harplerde Hazreti Peygamberimizin yanında bulunmuştur. İlk iki harbe, yaşının küçük olması sebebiyle katılamadı. Peygamberimiz zamanında birçok gazâlara ve seriyyelere süvari olarak katıldı. Son derece cömert olduğundan eline geçen herşeyi, hemen dağıtır ve herkesi memnun ederdi. Katıldığı harpler hakkında, açıklayıcı geniş bilgi bulunmamakla beraber, birçok hadîs-i şerîfte, onun harbe katılacak askerleri ta'lim ile harbe hazırlamak gibi mühim vazîfeleri ifâ ettiği anlaşılmaktadır. Bunlardan birisi hakkında, Amr bin Haris ez-Zebidî şöyle bildiriyor: "Abdullah bin Amr ile karşılaştığımda Ona şöyle sordum: "Ey Ebû Muhammedi Biz öyle bir yerdeyiz ki, burada nakit para olarak hiçbir şey yoktur. Bütün malımız, davarlarımızdan ibârettir. Bunları birbirleriyle değiştirerek alış-veriş ediyoruz. Bir ineği bir müddet için, bir koyun karşılığında alıyoruz. Yahut bir deveyi, birkaç inek karşılığında veriyoruz. Deve karşılığında da, at ve kısrak alıyoruz. Fakat bunların hepsi müddetle mukayyettir, bağlıdır. Bunlarda dinî bir mahzur var mıdır?" Hazreti Abdullah bin Amr, bana şu cevabı verdi: "İyi ki, bana sordun. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) efendimiz, yanımda bulunan develere askerleri bindirerek bir tarafa i'zam etmemi (yollamamı-göndermemi) emir buyurmuştu. Develerin askerlere kâfi gelmeyeceğini gördüm. Peygamberimize müracaat ederek, bazı askerlerin bineksiz, yaya kaldıklarını söyledim, Resûlullah (aleyhisselâm) bana şöyle buyurdu: "Zekât olarak gelen erkek develer karşılığında, dişi develer satın al ve askerlere binek temin et!" Ben de bir erkek deve karşılığında üç dişi deve satın alarak askerlerin gideceği yere gitmelerini temin ettim."

Buna benzer birçok harplere iştirâk edip, idâre mevkiinde vazîfe aldığı anlaşılmaktadır. Resûlullah efendimizin vefâtından sonra Hazreti Abdullah bin Amr'ın katıldığı en mühim muharebelerden biri Yermük harbidir. Şam fâtihi olan babası Amr bin Âs (radıyallahü anh), bu muharebede ordu kumandanı idi. 240 000 kişilik Bizans ordusuna karşı, 46.000 kişilik bir İslâm ordusu kısa zamanda zafer kazanmıştı. Abdullah bin Amr (radıyallahü anh) bu muharebeye iştirâk ederek, büyük kahramanlıklar göstermiştir. Babası ile birlikte, istemediği halde Sıffîn harbinde de bulunmuştur.

Hazreti Abdullah bin Amr bin Âs, bizzat Peygamber efendimizin mübârek ağızlarından işiterek çok ilim almıştır. Peygamberimizden birçok ilimleri öğrenmeye aşırı derecede meraklı idi. O'ndan işittiği her şeyi yazmak için izin istemiş ve aldığı müsâade üzerine pekçok hadîs-i şerîf yazmıştır. Eshâb-ı kiramdan en çok hadîs-i şerîf rivâyet eden Ebû Hüreyre (radıyallahü anh), Onun ilminin çokluğunu itiraf buyurarak: "Resûlullah'ın (aleyhisselâm) hadîs-i şerîflerini, benden çok ezberleyen ve rivâyet eden olmamıştır. Fakat Abdullah bin Amr, benden daha çok ezberlemiştir. Çünkü o, yazıyordu. Ben yazmamıştım" dedi. Abdullah bin Amr'ın (radıyallahü anh), Resûlullah'tan her işittiğini yazdığını gören Eshâb-ı kiramın ileri gelenleri, O'na: "Sen Resûlullah'tan her şeyi yazıyorsun. Halbuki Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) bazan gazâb, kızgınlık halinde, bazan da sevinçlilik halinde bulunup söz söylemektedir." dediler. Bunun üzerine Hazreti Abdullah, işittiklerini yazı ile kaydetmek husûsunda tereddütte kalmış ve meseleyi Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) arz etmişti. Resûlullah efendimiz, Onu dinledikten sonra, buyurdular

ki: “Yazmaya devam et! Çünkü, Allahü teâlâya yemîn ederim ki, ağzımdan hak (yani doğru, gerçek) olandan başka bir şey çıkmamıştır.”

Resûlullah’tan işittiği bütün hadîs-i şerîfleri, “Sahife-i Sâdıka” adı verilen bir mecmûada (kitapta) toplamıştır. Bu eserinde, bizzat Resûlullah’dan işiterek aldığı hadîs-i şerîfler mevcûttur. Kendisine bir suâl sorulduğunda, yazdığı bu mecmûayı çıkararak bakıp cevap verirdi. Hadîs-i şerîf râvîlerinden (rivâyet edenler) Ebû Kubeyl, bu husûsta şu rivâyeti nakletmektedir. Abdullah bin Amr bin Âs’ın (radıyallahü anh) yanında bulunuyorduk. Kendisine, Kostantiniyye (İstanbul) ve Roma şehirlerinden hangisinin daha evvel feth edileceği soruldu. Hazreti Abdullah suâli dinledikten sonra bir sandık getirtmiş ve şu cevabı vermişti: “Bir gün Resûlullah’ın (aleyhisselâm) etrâfında oturmuş, hadîs-i şerîf yazıyorduk. Derken Resûl-i Ekrem’e şöyle soruldu: Kostantiniyye veya Roma şehirlerinden hangisi daha evvel feth edilecek? Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “En önce Herakliyus’ün şehri olan Kostantiniyye (İstanbul) feth olunacaktır.”

Hazreti Abdullah bin Amr’ın ilminden en çok istifâde eden muhitten biri de, Basra’dır. Orada, herkesten evvel, şehre vâli, olarak tayin edilenler O’nun derslerine koşuyorlardı. Bütün müslümanlar, O’nun naklettiği ilimlerden istifâde etmiştir.

Hazreti Abdullah bin Amr bin Âs, bizzat Resûlullah (aleyhisselâm)’den işiterek hadîs-i şerîf rivâyet ettiği gibi, bundan başka Hazreti Ömer’den, Abdurrahmân bin Avfdan, Muâz bin Cebel’den, Ebü’d-Derdâ’dan, Surâka bin Mâlik bin Ca’şem’den (r.anhüm) ve daha bir çok Eshâb-ı kiramdan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden de, Enes bin Mâlik, Ebû Umâme, Sehl İbn-i Hanîf, Abdullah bin Haris bin Nevfel, Mesrûk bin Ecdâ, Sa’îd bin Müseyyeb, Cübeyr bin Nüfeyr, Sabit bin Iyâd el-Ahnef, Hayseme bin Abdurrahmân el-Ca’fi, Humeyd bin Abdurrahmân bin Avf, Zir bin Hubeyş, Sâlim bin Ebî’l Ca’d, Ebü’l Abbâs es-Saib bin Funûh, oğlu Muhammed bin Abdullah bin Amr bin Âs, Tâvûs Keysân, Âmir bin Şerâhil Şa’bî, Abdullah bin Rebâh el-Ensârî, İbni Ebî Müleyka, Urve bin Zübeyr, Ebû Abdurrahmân el-Hablî, Abdurrahmân bin Cübeyr, Atâ bin Yesâr, İkrime, Amr bin Üveys es-Sekafî, Mücâhîd bin Cebr, Ebü’l Hayr Mürsed bin Abdullah el-Yezenî, Ebû Kebeşe es-Selûli, Yakûb İbn-i Âsım bin Urve bin Mes’ûd es-Sekafî, Ebû Zur’a bin Amr bin Cerîr, Ebû Seleme bin Abdurrahmân, Ebü’z-Zübeyr el-Mekkî, Amr bin Dînâr ve daha bir çok âlim hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuştur.

Abdullah bin Amr’ın (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerin bazıları şunlardır:

“İlmin azalması, âlimlerin azalması ile olur. Cahil din adamları, kendi görüşleri ile fetvâ vererek fitne çıkarırlar. İnsanları doğru yoldan saptırırlar.”

“Dünyada adâleti gözetenler, kıyâmette, böyle davranmalarının mükafatı olarak inciden minber üzerinde otururlar.”

“**İnsanlara merhamet edene, Allahü teâlâ merhamet eder.”**

“Cebrâil bana komşu haklarından o kadar çok bahsetti ki, komşunun komşuya mirasçı olacağını zannettim.”

“Kalbinde kibrin zerresi bulunan, Cennete giremez.”

Resûlullah’a “amellerin en efdali hangisidir” diye soruldu. Buyurdu ki: “Fakirlere yemek yedirmek, tanıdığına ve tanımadığına selâm vermektir.”

“Namazı şartlarına uygun olarak kılanlara, o namaz kıyâmet günü delîl ve kurtuluş olur. O’na devam etmeyenler kıyâmet günü perişan olurlar.”

“Cemâatle namaz kılmak için yola çıkan kimsenin, attığı her adımda bir günahı silinir ve amel defterine bir sevâb yazılır.”

“Allaha ve âhiret gününe îmân eden, misâfirine ikram etsin. Allaha ve âhiret gününe inanan, komşusuna hürmet etsin. Allaha ve âhiret gününe îmân eden, hayrı söylesin, yahut sussun.”

“Cehennemden uzaklaşıp, Cennet’e girmek isteyen son nefeste kelime-i şehâdet söylesin ve kendisine yapılmasını arzu ettiği şeyleri başkasına yapsın.”

“Sadakanın en faziletlisi, iki dargın kimsenin arasını bulmaktır.”

“Dört sıfata sahip olduktan sonra dünyâdan başka bir şey kazanamadığına ehemmiyet verme! Bunlar, emaneti muhafaza etmek, sözün doğrusunu söylemek, güzel huylu olmak, afif olmak.”

“Yiyiniz, içiniz, sadaka veriniz, isrâfsız ve tekebbürsüz (kibirsiz) giyininiz. Cenâb-ı Hak ni’metlerinin kul üzerinde görülmesini ister.”

“Bize karşı silah taşıyan bizden değildir.”

“Küçüğümüze acımayan, büyüğümüze hürmet etmeyen bizden değildir.”

“Sizin kıyâmet günü bana en yakınınızın, en sevgili olanınızın kim olduğunu haber vereyim mi? En iyi huylularınızdır.”

Birisi Resûl-i Ekrem’e geldi ve “Sana bi’at için geldim. Geride ana ve babamı ağlar bıraktım.” Resûl-i Ekrem ona “Geri dön, onları ağlattığın gibi güldür.” buyurmuş ve bi’atını kabûl etmemişti.

Birisi Resûl-i Ekrem’e gelip, cihad için müsâade istemişti. Resûl-i Ekrem sordu: “Senin ebeveynin (annen, baban) hayatta mı?” Gelen adam: “Evet” dedi. Resûl-i Ekrem emretti: “Dön ve onlara bak.”

“Kul hakkından başka şehîdin bütün günahları affolur.”

“Müslüman, insanların elinden ve dilinden emîn oldukları kimsedir.”

“Mü’min, mü’minlerin canları ve malları husûsunda emîn oldukları kimsedir.”

Abdullah bin Amr bin Âs (radıyallahü anh) çok ibâdet yapardı. Bütün hayatını ibâdet etmeye vakfetmişti. Zühd ve takvâsı çoktu. Hatta bu hâli sebebiyle, evlendiği zaman, günlerce hanımının yanına varmadı. Babası Hazreti Amr bin Âs, bu durumu Resûlullah’a arz ederek, evlilikten de nasîbini almasını istemişti. O kadar ibâdet yapma arzusu vardı ki, hayatta bulundukça her gün oruç tutmak ve her gece namaz kılmak üzere Allah’a yemîn ederek nezirde (adakta) bulundu. Onun bu halini Resûlullah (aleyhisselâm) efendimize haber verdiklerinde, Ona: “Ey Abdullah! Her gün oruç tuttuğun bütün gece namaz kıldığın bana haber verilmedi mi sanırsın!” buyurdu. O da: “Evet yâ Resûlallah! Öyledir” dedi. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm): “Böyle yapma! Bazı günlerde oruç tut, bazı günlerde iftar et, oruç tutma! Gecenin bir kısmında uyu, bir kısmında da namaz kıl. Çünkü şu bedeninin senin üzerinde hakkı vardır; gözünün de bir hakkı vardır, hanımının bir hakkı vardır, komşunun da bir hakkı vardır. Binâenaleyh, bu hakların hepsini yerine getirerek, her ayda üç gün oruç tutmak sana kâfidir. Her yapılan iyiliğe ve her hayır ve ibadete karşılık olarak on misli sevâb ve mükâfat verileceğine göre, her ayın üç gün orucu, bütün sene orucu demektir.” buyurdu. Hazreti Abdullah da: “Yâ Resûlallah! Ben bundan daha fazla ibâdet etmek için kendimde kuvvet buluyorum” dedi. Resûlullah, “Öyle ise Dâvûd aleyhisselâmın orucu gibi oruç tut, fazla tutma!” buyurdu. O da: “Dâvûd peygamberin orucu ne kadardır?” diye sordu. Resûlullah efendimiz cevabında buyurdu ki: “En makbûl oruç, kardeşim Dâvûd aleyhisselâmın orucudur. Bir gün yer, bir gün tutardı.” Bu konuda birkaç rivâyet bildirilmektedir. Allahü teâlâya yemîn vererek adak verdiği için ömrünün sonuna kadar böyle ibâdet yapmıştır.

Abdullah bin Amr (radıyallahü anh) ihtiyârlayıp da, eskisi gibi ibâdet yapmaya vücudunda kudret kalmayınca “Keşke, Resûlullah’ın bahşettiği müsaadeyi, kabûl etmiş olsaydım” demiştir. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz, evlilik hayatında hanımına karşı vazîfelerini eksiksiz yerine getirmesini emretti. Hazreti Abdullah da, yaşadığı müddetçe, Resûl-i Ekrem’in emrine uygun hareket etmiştir.

Hazreti Abdullah bin Amr bin Âs’ın hikmetli sözleri çoktur. Buyurdular ki:

“Çarşıya erken girip, son çıkanlardan olma! Zira bu vakitler, şeytanın çoğalıp yayıldığı zamanlardır. Aksi halde şeytanın oyuncağı olursun!”

“Çok ağlayın! Ağlayamazsanız, ağlamaklı bir halde bulunun. Eğer hakîkati bilseydiniz, sesiniz kesilinceye kadar ağlar ve beliniz kırılıncaya kadar namaz kılardınız.”

Kendisine, “Ölünce mü’minlerin rûhları neredeodir?” diye sorulduğunda buyurdu ki; “Arşın gölgesinde, beyaz kuşların kursağında asılıdır. Kâfirlerin rûhları da yedi kat yerin dibindedir.”

“Bir kadının varlıklı zamanında kocasının yüzüne gülmesi, fakat yokluğu zamanında ona hıyânette bulunması, Cehennemlik olduğunun alâmetidir.”

“Aklınızın ermediği şeyleri terk ediniz.” “Faydasız söz söylemeyiniz.”

“Müzevvirlik (ara bozuculuk) ve iki dostun arasını açmak, Allahü teâlânın gazâbına sebep olur. Eğer siz benim bildiğime vakıf olsaydınız, çok ağlardınız.”

Birgün kendisine, “Şerrin en fenâsı ve hayrın en iyisi hangisidir?” dediler. Buyurdu ki: “Hayrın en iyisi doğru söz, kötülüğü düşünmeyen kalb ve itaat eden hanımdır. Şerlerin de en fenâsı yalan söz, fenâ kalb ve itaat etmiyen hanımdır.”

Kendisi şöyle bildiriyor: “Bir gün Resûl-i Ekrem’e (aleyhisselâm): “Yâ Resûlallah! Müslümanın hangisi hayırlıdır?” diye sordum. Buyurdular ki: “Fakirleri doyuran, tanıyıp tanımadığı her müslümana iltifât eden.”

Hazreti Abdullah bin Amr, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) mübârek ağızlarından işiterek topladığı hadîs-i şerîf mecmûasına, son derece titizlik gösterirdi. İmâm-ı Mücâhid diyor ki: “Abdullah bin Amr’ın elinde bulunan kitaplarından herhangi birine bakmak istesek, mâni olmazdı. Fakat bu hadîs-i şerîf mecmûalarından birini okumak istediğimiz zaman, Ona son derece itina gösterir ve bize: “Ben, bunu bizzat Resûl-i Ekrem’in mübârek ağzından işiterek topladım. Onu bütün dünyâya değişmem” derdi.

Abdullah bin Amr bin Âs’ın (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerin sayısı 700 civarındadır. Bunlardan 17 tanesi, Sahih-i Buhârî ve Sahih-i Müslim’de müşterek olarak nakledilmektedir. Ayrıca İmâm-ı Buhârî bunlardan 8 tanesini, İmâm-ı Müslim de 20 tanesini ayrı ayrı nakletmektedirler. İmâm-ı Ahmed bin Hanbel, “Müsned”inde, O’ndan çok hadîs-i şerîf rivâyet etmektedir.

Kendisinden ilim öğrenmek için çok uzak yerlerden gelirlerdi. Ders halkaları son derece genişti. Hadîs-i şerîf tahsili için, uzak ve yakın yerlerden gelenler, derslerine devam ederler ve O’ndan ayrılmazlardı. O’nun etrâfında kurulan ilim meclisinde, ilimde ve fazîlette yüksek kimseler toplanıyordu.

Hazreti Abdullah’ın talebeleri, kendisini son derece severlerdi. O’nun etrâfında oturup ders dinlerken kimsenin kendilerini rahatsız etmelerini istemezlerdi. Bir gün birisi gelip Abdullah bin Amr’ı (radıyallahü anh) görmek ve O’nun yanına gitmek için safları yararak yürümeye başlamıştı. Hazreti Abdullah’ın talebeleri, onu durdurmaya teşebbüs ettiklerinde, onlara: “Bırakınız, gelsin!” buyurdu. O şahıs gelip, Resûlullah’tan duyup ezberlediği bir meseleyi söylemesini istedi. O’na, Resûlullah efendimizin şöyle buyurduğunu bildirdi: “Müslüman, elinden ve dilinden kimsenin zarar görmediği kimsedir. Muhacir de, Allahü teâlânın yasak ettiği herşeyi terk eden kimsedir.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Üsûd-ül-gâbe cild-3, sh. 233, 234

2) Tehzîb-üt-tehzîb cild-5, sh. 337, 338

3) Tabakât-ül-Kübrâ cild-2, sh. 374, cild-4, sh. 261, cild-5, sh. 64, 482, cild-7, sh. 494

4) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-4, sh. 139

5) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 41

6) El-A’lâm cild-4, sh. 111

7) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-4, sh. 261

8) El-İsâbe cild-2, sh. 351

9) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-2, sh. 158

10) Sahîh-i Buhârî Kitâb-ul-ilm sh. 39

ABDULLAH BİN ATÎK (radıyallahü anh)

Peygamberimizin Medine’ye hicretinden önce İslâmiyeti kabûl edip, Medine’nin ilk müslümanlarından olmakla şereflenen sahâbî. Adı Abdullah bin Atîk bin Kays bin Esved bin Berâ bin Ka’b bin Ganem bin Seleme bin Hazrec-i Ensârî’dir. Soyu ve kardeşi Cebr bin Atîk hakkında başka rivâyetler de bildirilmektedir. Doğum târihi kesin olarak bilinmemektedir. Hicretin 12. (m. 633) yılında Yemâme harbinde şehîd olmuştur.

Abdullah bin Atîk’in (radıyallahü anh) müslüman oluşu hakkında kaynaklarda geniş bilgi yer almamaktadır. Medine’de ilk müslüman Hazreti Es’ad bin Zürâre’nin ve Peygamberimiz tarafından oraya Kur’ân-ı kerîmi ve İslâmiyeti öğretmek için gönderilen Hazreti Mus’ab bin Umeyr’in tebliğ hizmetleri sebebiyle birçok kimse îmân etmişti. Daha Peygamberimizin hicreti gerçekleşmeden müslüman olmakla şereflenenlerden biri de Hazreti Abdullah bin Atîk idi.

Hazreti Abdullah bin Atîk, Bedir ve Uhud harplerinde Resûlullahın yanında birçok hizmetlerde bulunmuştur. Hicretin 5’nci (m. 627) yılında Medine’nin müdafaası için yapılan Hendek harbine de katılmıştır. Hicretin altıncı (m. 628) yılında, kendisinin komutanlığında, Ensârdan beş kişi ile birlikte bir seriyyede bulundu. Bu vazîfe, yahûdi reîslerinden olup, Resûlullaha düşmanlıkta çok ileri giden Ebû Râfi’nin öldürülmesi hizmetiydi.

Mekke’de müşriklerin zulmünden kurtulmak için Peygamberimiz ve müslümanlar Medine’ye hicret etmişlerdi. Burada yaşayan Evs ve Hazrec kabilelerinin tamamı İslâmiyeti kabûl etmişler, Resûlullaha her husûsta yardımcı olmuşlardı. Öteden beri bunlara düşman olan yahûdilerin kini, İslâm düşmanlığı ile birleşmişti. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimize düşmanlıkta çok ileri gidenlerden biri de, Hayber yahûdilerinin reîsi olan Ebû Râfi’ Selâm bin Ebû Hukayk idi.

Bu yahûdi reîsi, Resûlullahı sık sık rahatsız ettiği gibi müslümanları da dâima tehdit eder, kendisine tâbi olanları Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizin aleyhine kışkırtırdı. Onu öldürme teşebbüsünde bulunurdu. Ebû Râfi yahûdisi, zengin bir tüccâr olup, malları ile Resûlullah'a düşmanlık yapanlara yardım ederdi. Hicaz toprağında kendisinin müstahkem bir kalesi vardı. Ailesi ile birlikte orada otururdu. Arap kabilelerinin bir çoğunu kışkırtıp Hendek muharebesinin yapılmasına bu yahûdi reîsi sebep olmuştu. Resûlullahı, canlarından ve mallarından daha çok seven ve bu uğurda hiçbir fedâkârlıktan geri durmayan Eshâb-ı kiram, bu duruma çâre aramaya başladı. Azılı bir İslâm düşmanı olan Ebû Râfi'yi öldürmek için Resûlullahdan izin istediler. Hazrec kabilesine mensûb beş kişiye Ebû Râfi'yi öldürmek görevi verildi. Bunlar; Abdullah bin Atîk, Abdullah bin Enis, Ebû Katâde, Esved bin Huzâi ve Mes'ûd bin Sinân hazretleriydi. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz, hicretin altıncı yılı Ramazan ayında, bu beş kişinin başına Hazreti Abdullah bin Atîk'i komutan tayin ederek, yahûdilerin reîsi Ebû Râfi'nin öldürülmesini, yalnız kadınlara ve çocuklarına dokunulmamasını emretti.

Hazreti Abdullah bin Atîk ve arkadaşları, Ebû Râfi'nin kalesine yaklaştıklarında güneş yeni batmıştı. Köy halkı da deve, koyun ve sığır gibi hayvanlarını mer'ada otlatıp yeni dönüyorlardı. Bu durum karşısında Abdullah bin Atîk (radıyallahü anh), arkadaşlarına şu emri verdi: "Siz, yerinizde oturunuz! Ben, Ebû Râfi'nin kalesine gideyim ve kale kapıcısına nezaketle yaklaşayım. Bu sûretle kaleye girebileceğimi sanıyorum." Kale kapısına yürüdü. Nihâyet kapıya yaklaştı. Sonra paltosuna büründü. Sanki bir ihtiyâcını gideriyordu. Bu sırada, kalenin, kapıcısı: "Ey Allah'ın kulu! Kaleye girmek istiyorsan hemen gir! Çünkü ben, kapıyı kapamak istiyorum!" dedi. Bundan sonrasını Abdullah bin Atîk (radıyallahü anh) kendisi şöyle anlatıyor:

"Ben de, hemen kaleye girdim ve merkeb ahırına saklandım. Halkın kaleye girmesi üzerine kapıcı, kapıyı kilitledi ve anahtarları bir direğe astı. Hemen kalktım. Anahtarları aldım.

Ebû Râfi'nin yanında, akşamdan sonra adamları toplanıp sohbet yaparlardı. Bu sohbet, kalenin en üst katında bulunan bir yerde olurdu. Gece sohbeti sona erip, dostları Ebû Râfi'nin yanından dağılıp yatınca, hemen onun yanına çıktım. Bir çok kapıdan geçtim. Her kapıyı açtıkça iç tarafından sürgülüyordum. Bunu, şunun için düşünmüştüm ki, eğer Ebû Râfi'nin adamları beni fark ederlerse herifi öldürünceye kadar, bana bu fırsatı bırakmazlardı. Bu sûretle Ebû Râfi'nin yattığı odaya kadar vardım. O karanlık bir oda içinde aile fertleri arasında yatmıştı. Odanın neresinde olduğunu kestiremedim. Anlamak için: "Ey Ebû Râfi!" diye seslendim. "Kim O? Ne istiyorsun?" diyerek cevap verdi. Hemen ben de, sesin geldiği tarafa fırlayıp yaklaştım ve kılıcımla ilk vuruşu başardım. Fakat dehşet içinde kalmıştım. Çünkü öldürememiştim. Ebû Râfi, yüksek sesle haykırdı. Ben de, hemen odadan dışarı çıktım. Kısa bir müddet bekleyip tekrar odaya girdim ve sesimi değiştirerek, "Bu feryat nedir, yâ Ebâ Râfi?" dedim. Cevabında: "Canı Cehenneme! Sen seslenmeden önce, birisi gelip beni oda içinde kılıçla yaraladı!" dedi. Bu sefer ona bir kılıç, darbesi daha yapıştırdım, iyice yaraladım. Fakat yine öldüremedim. Sonra kılıcın keskin ucunu karnına bastım. Nihâyet Ebû Râfi arkasına devrildi. Bu defa adamı öldürdüğümü anladım ve hemen kapıları birer birer açmaya Başladım. Bu sûretle, oradan savuşup kale merdiveninin son basamağına varmıştım. Burada yere erdiğimi sanarak ayağımı attım. Meğer daha sona gelmemiş olduğumdan, merdivenden düştüm. Baldır kemiğim kırıldı. Hemen bir sargı ile bu kırığı sardım. Sonra yürüdüm. Kapıya kadar varıp orada oturdum ve kendi kendime, şunu öldürüp öldürmediğimi iyice anlayıncaya kadar bu gece kaleden çıkmam, dedim. Horozlar ötmeye başlayınca, birinin kalenin surlarına çıkıp, "Hicaz halkının taciri Ebû Râfi'nin öldüğünü bildiriyorum!.." diye ilân ettiğini duydum. Bunun üzerine ben, artık arkadaşlarımın yanına döndüm ve onlara, "Artık kurtulduk. Allahü teâlâ, Ebû Râfi'yi öldürdü. Haydi yürüyünüz, Mekke'ye gidelim!" dedim. Nihâyet Resûlullah'ın huzûruna vardık. Durumu arz ettim. Ayağımın kırıldığını duyunca, bana: "Ayağını uzat!" buyurdu. Ben de, ayağımı uzattım. Resûlullah (aleyhisselâm) ayağımı sıvazladı. Sanki hiç ağrı duymamış kimseye döndüm. Kırık tamamen iyileşti.

Hazreti Abdullah bin Atîk, bu seriyyesinden sonra, Hayber'in fethine katılarak, burada da büyük yararlıklar gösterdi. Sonra hicretin sekizinci (m. 630) yılında Mekke'nin fethine ve Huneyn harbine katıldı ve çok hizmeti görüldü.

Hicretin dokuzuncu senesinde (m. 631) Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Ensârdan meydana gelen 150 kişilik bir birliği Hazreti Ali'nin kumandasında Benî Tayy kabilesinin putlarını kırıp parçalayarak, bu kavmi bu sapık âdet ve inançtan kurtarmak için vazîfelendirdi. Bu birliğin silâh ve techîzat temini için de, Hazreti Abdullah bin Atîk memur edildi. Hazreti Abdullah bin Atîk, büyük gayret ve fedâkârlık göstererek kısa zamanda birliğin ihtiyâçlarını temin etti. Tek Allah inancının

yerleşmesinde ve putperestliğin ortadan kalkması husûsunda da büyük hizmet etti.

Hazreti Abdullah bin Atîk'in, Yemame harbindeki kahramanlığı da dillere destandır. Resûlullahın vefâtı haberi yayılır yayılmaz meydana gelen bu harp, Hazreti Ebû Bekir zamanında cereyan etti. Bu sırada yalancı peygamber Müseyleme, müslümanları rahatsız ediyordu. Hazreti Hâlid bin Velîd başkanlığında bir ordu, onların üzerine gitti. Çünkü O, insanların İslâmiyetten ayrılma hareketini teşvik ve idâre ediyordu. Böylece müslümanları rahatsız ediyordu. Artık müslümanları onlardan kurtarmak bir zarûret haline gelmişti. Hazreti Hâlid bin Velîd ile Müseylemet-ül-Kezzâb kuvvetleri arasında şiddetli çarpışmalar oldu. Bu savaşta Hazreti Abdullah bin Atîk de büyük kahramanlıklar gösterdi. Eshâb-ı kiramdan dörtyüz elli kişi şehîd düştü. Bunlar arasında Abdullah bin Atîk de vardı. Yaralı iken, vücudundan kanlar fışkırırken kılıcını yere atmıyor, savaşıyordu. Bütün gücü kuvveti kesilip dermanı kalmayıncaya kadar savaşmaya devam etti.

Hazreti Abdullah bin Atîk, müslüman olduktan sonra ömrünün tamamını İslâmiyete hizmette geçirmiştir. Resûlullah efendimizin uğrunda nice tehlikelere katlanmış ve en güzel kahramanlık örnekleri göstermiştir. Nihâyet bu büyük Sahâbî, hicretin 12 (m. 634) senesinde, en çok arzu ettiği, şehîdlik mertebesine kavuşmuş ve böylece ebedî se'âdete nail olmuştur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-4, sh. 102

2) El-İsâbe cild-2, sh. 341

3) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-2, sh. 91

ABDULLAH BİN CAHŞ (radıyallahü anh)

Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) halası Ümeyme ile Cahş'ın oğlu, Eshâb-ı kiramdan. Kızkardeşi Hazreti Zeyneb; Peygamberimizin hanımıdır. Hazreti Ebû Bekir'in vasıtasıyla, Erkam'ın (radıyallahü anh) evine gelmeden önce kelime-i şehâdet getirerek ilk müslümanlardan olmak şerefine kavuştu. Hazreti Abdullah orta boylu, çok yakışıklı bir zât idi. Peygamber efendimizi pek ziyade severdi. Bu muhabbet uğrunda canını fedadan çekinmemiş, Uhud harbinde en büyük kahramanlığı göstererek, Allahü teâlânın rızası uğrunda şehâdet şerbetini içmiştir. Eshâb-ı kiram arasında lakabı, "El-Mücdü'fillah" yani "Allah yolunun fedaisi" idi. Şehîd olduğunda 40 yaşlarında idi. Medine'ye hicret edince Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) ile kardeş oldu.

Abdullah bin Cahş (radıyallahü anh) İslâmiyeti heyecanla yaşayan zatlardandı. İlk müslüman olduğu yıllarda, kâfirler kendisine her türlü eza ve cefâyı yapmışlardı. Hepsine de imânının verdiği güç ile mukâbele etmiş, eza ve cefâ'lara katlanmıştır. Peygamber efendimiz, kendisi için "... açlığa ve susuzluğa en çok dayanan ve katlananınızdır" buyurmuştur.

Resûlullah efendimizin şehîdler için verdiği müjdeleri duyarak hep şehîd olmaya can atmıştır. Harplerde en önde kahramanca çarpışmıştır. Peygamber efendimiz hicretin ikinci senesinde, Nahle'de Kureyş müşriklerini, gözetlemek üzere ilk önce Ebû Ubeyde bin Cerrâh'ı (radıyallahü anh) göndermek istemişti. Hazreti Ebû Ubeyde, Peygamberimizin ayrılığına dayanamıyarak ağlamaya başladı. Bunun üzerine O'nu göndermekten vazgeçti. Hazreti Abdullah bin Cahş der ki: O gün Resûlullah aleyhisselâm yatsı namazını kılınca beni yanına çağırdı: "Sabah vakti olur olmaz yanıma gel. Silahın da yanında bulunsun. Seni bir tarafa göndereceğim." buyurdu. Sabah olunca mescide gittim. Kılıcım, yayım, ok ve çantam üzerimde, kalkanım da yanımda idi. Resûlullah efendimiz sabah namazını kıldırdıktan sonra evine döndü. Ben daha önce kapının önüne gelmiş, bekliyordum. Muhacirlerden benimle birlikte gidecek bir kaç kişi buldu. "Seni bu kişilerin üzerine kumandan tayin ettim." buyurarak bir mektûb verdi. "Git, iki gece yol aldıktan sonra mektûbu aç. Onda buyurulana göre hareket et." Yâ Resûlallah! Hangi tarafa gideyim?" diye sordum. "Necdiye yolunu tut. Rekiyeye, kuyuya yönel!" buyurdu. Nahle seferine memur edildiği zaman, ilk defa "Emîr-el-mü'minîn" sıfatı verildi. İslâmda ilk tayin olunan "emir", O oldu. Sekiz veya oniki kişilik bir birlik ile iki gün sonra Melel mevkiine vardıklarında mektûbu açtı. Mektûbta şunlar yazılıydı:

"Bismillahirrahmânirrahîm,

Bu mektûbu gözden geçirdiğin zaman Mekke ile Taif arasındaki Nahle vadisine ininceye kadar, Allahü teâlânın ismi ve bereketiyle yürüyüp gidersin. Arkadaşlarından hiçbirini, seninle birlikte gitmeye zorlamayasın! Nahle vadisindeki Kureyşîleri, Kureyşîlerin kervanını gözetleyip ve denetleyesin. Onların haberlerini bize bildiresin."

Emîr-el-mü'minîn Hazreti Abdullah bin Cahş mektûbu okuduktan sonra "Bizler Allahü teâlânın kullarıyız ve hep O'na döneceğiz, işittim ve itaat ettim. Allahü teâlânın ve sevgili

Resûlünün emrini yerine getireceğim” diyerek mektûbu öpüp, başına koydu. Sonra arkadaşlarına dönerek “Hanginiz şehîd olmayı istiyor ve özlüyorsa, benimle gelsin. Gelmek istemeyen dönüp gidebilir, hiç birinizi zorlayıcı değilim. Gelmezseniz ben tek başıma gidip, Resûl aleyhisselâmın emrini yerine getireceğim.” dedi. Arkadaşları hep birden, “Biz, işittik. Allahü teâlâya, Peygamber efendimize ve sana itaat edicileriz. Nereye istersen, Allahü teâlânın bereketi üzere yürü.” diye cevap verdiler. Sa’d bin Ebî Vakkas hazretlerinin de bulunduğu küçük ordu ile Hicaza doğru yol aldılar ve Nahle’ye geldiler. Bir yere gizlendiler. Oradan gelip geçen Kureyşîleri gözetlemeye başladılar. Bu sırada bir Kureyş kâfilesi geçti. Develer yüklü idi. Mücâhidler, Kureyş kâfilesine yaklaşarak onları İslama davet ettiler. Kabûl etmeyince çarpışma başladı. Çarpışma sonunda birisini öldürdüler, ikisini esîr aldılar, birisi atlı olduğu için ona yetişemediler. Kâfirlerin bütün malı mücahitlere kaldı. Hazreti Abdullah bin Cahş, bu ganîmet mallarının beşte birini Resûlullah efendimize ayırdı. Bu ganîmet, müslümanların aldıkları ilk ganîmetti. Bu beşte bir hisse de ilk ayrılan beşte birdi. İlk öldürülen müşrik ve alınan esîrler de bu Nahle seferindeydi.

Bundan sonra Bedir gazâsı oldu. Alınan esîrler için Resûlullah efendimiz, Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer ve Hazreti Abdullah bin Cahş’a danıştı. Hicretin üçüncü senesinde yapılan Uhud harbinde büyük kahramanlıklar gösterdi. Hazreti Abdullah bin Cahş yiğitliğin sembolüydü. Sa’d bin Ebî Vakkas hazretleri, Uhud harbinde Hazreti Abdullah bin Cahş ile arasında geçen konuşmayı şöyle anlattı. “Uhud’da savaşın çok şiddetli devam ettiği bir andı. Birdenbire yanıma sokuldu, elimden tuttu ve beni bir kayanın dibine çekti. Bana şunları söyledi: “Şimdi burada sen duâ et, ben “âmin” diyeyim. Ben de duâ edeyim, sen de “âmin” de! Ben de “Peki” dedim. Ben şöyle duâ ettim: “Allahım, bana çok kuvvetli ve çetin kâfirleri gönder. Onlarla kıyasıya vuruşayım. Hepsini öldüreyim. Gazi olarak, geri döneyim.” Benim yaptığım bu duâya bütün kalbiyle “âmin” dedi. Sonra kendisi duâ etmeye başladı: “Allahım, bana zorlu kâfirler gönder kıyasıya onlarla vuruşayım. Cihadın hakkını vereyim. Hepsini öldüreyim. En sonunda bir tanesi de beni şehîd etsin. Sonra benim dudaklarımı burnumu, kulaklarımı kessin. Ben kanlar içinde senin huzûruna geleyim. Sen bana “Abdullah, dudaklarını, burnunu, kulaklarını ne yaptın?” diye sorduğunda, Allahım, ben onlarla çok kusur işledim, yerinde kullanamadım. Senin huzûruna getirmeye utandım. Sevgili Peygamberimin de bulunduğu bir savaşta, toza toprağa bulandım da öyle geldim” diyeyim”, dedi. Gönlüm böyle bir duâya “Amin” demek arzu etmiyordu. Fakat o istediği ve önceden söz verdiğim için mecbûren “Amin” dedim. Daha sonra, kılıçlarımızı çektik, savaşa devam ettik, ikimiz de önümüze geleni öldürüyorduk. O son derece bahadırâne harbediyor, düşman saflarını tarumar ediyordu. Düşmana hamle üstüne hamle ediyor, şehîd olmak için derin bir iştiyâkla hücumlarını tazeliyordu. “Allah Allah!” diye çarpışırken kılıcı kırıldı. O anda Sevgili Peygamberimiz O’na bir hurma dalı uzatarak, savaşa devam etmesini buyurdu. Bu dal bir mu’cize olarak kılıç oldu ve önüne geleni kesmeye başladı. Bir çok düşmanı öldürdü. Savaşın sonuna doğru Ebü’l-Hakem isminde bir müşrikin attığı oklarla arzu ettiği şehâdete kavuştu. Şehîd olunca kâfirler bu mübârek şehîdin cesedine hücum ederek burnunu, dudaklarını ve kulaklarını kestiler. Her tarafı kana boyandı. Muharebe bittikden sonra Hazreti Abdullah bin Cahş’ı ve dayısı “Seyyid-üş-şühedâ” ya’nî “Şehîdlerin efendisi” Hazreti Hamza’yı aynı kabre defn ettik.”

1) El-İsâbe cild-2, sh. 286

2) Tabakât-ı İbni Sa’d cild-2, sh. 10, cild-3, sh. 89

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 108

4) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediye sh. 975

ABDULLAH BİN EBÛ BEKR-İ SIDDÎK (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan, ilk müslümanlardan. Babası Ebû Bekr-i Sıddîk (radıyallahü anh), annesi Katile binti Abdiluzza’dır. Esma (radıyallahü anha) ile anne bir kardeştir. Mekke’de doğduğu tahmin edilmesine rağmen, târihi bilinmemektedir.

Abdullah, babası Ebû Bekr-i Sıddîk (radıyallahü anh) davetiyle, küçük yaşta müslüman oldu. Hazreti Muhammed (aleyhisselâm) ile babasının Mekke’den Medine’ye hicretlerinde, Sevr Mağarası’na geldiğinde habercilik vazîfesini yaptı. Zekî ve kabiliyetli bir genç olduğundan, babasının emir ve direktiflerini harfiyyen yerine getirirdi. Gündüzleri Mekke’de Kureyşliler arasında bulunup, onların Peygamberimiz (aleyhisselâm) ve Hazreti Ebû Bekir hakkında söylediklerini, konuşmalarını akşam vakti Sevr Mağarası’na gelerek, haber verirdi. Geceyi çırada geçirip, tan yeri ağarmadan Mekke’ye dönerdi. Bu hizmeti, onun adını İslâm târihine geçirdi. Hazreti Resûlullah O’nu Ali bin Ebû Tâlib (radıyallahü anh) ile âhıret kardeşi yaptı. Atîke binti Zeyd bin Amr (radıyallahü anha) ile evliydi.

Abdullah bin Ebû Bekr, hicret-i Nebevî'den sonra Mekke'den Medine'ye geldi. Resûlullah (aleyhisselâm) ile hicretin 8. senesinde Mekke'nin fethinde bulundu.

Mûte Harbi'nde, İslâm Ordusu kumandanı Zeyd İbni Hârise'nin şehîd olmasını, sonra kumandan olan Ca'fer İbni Ebî Talib'in sancağı almasını bunun da şehîd olmasıyla Abdullah İbni Revâha'nın kumandayı alıp onun da şehîd olmasıyla, Hâlid İbni Velîd'in kumandayı almasını ve Resûlullah'ın (aleyhisselâm) bütün bunları Medine-i Münevvere'de Minber-i se'âdetinde başından sonuna kadar haber verdiğini rivâyet etti. Resûlullahın bu mucizesini haber vermesiyle rivâyeti kitaplara geçti.

Mekke'nin fethinden sonra Huneyn Gazvesi'ne katıldı. Huneyn'den kaçan Sakif ve Hevâzinliler'in toplanmalarına mani olmak için onların sığınıp, saklandıkları Taif Kalesi'ni muhasara etti. Muhasarada ok isâbet edip, yaralandı. Medine'ye yaralı olarak döndü.

Abdullah bin Ebî Bekr-i Sıddîk (radıyallahü anh) Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) için hazırlanan hulleyi (elbise) yedi altına satın almıştı. Sonra Resûlullahın tekfinine uygun görülmeyince, teberrüken kendine kefen için saklamıştı. Rûhunu teslim edeceği sırada, "Bunda, hayır ve bereket olsa idi, Resûlullah efendimiz tekfîn olunurdu" deyip, kendisine bunu kefen yaptırmadı.

Hazreti Ebû Bekir'in (radıyallahü anh) hilâfetinin başlarında hicretin onbirinci senesinin Şevval ayında Taifte aldığı yaranın iyileşmemesi sebebiyle vefât etti. Cenâze namazını Hazret-i Ebû Bekir kıldırdı. Kabrine ise Hazret-i Ömer, Talha ve kardeşi Abdurrahmân bin Ebû Bekir (radıyallahü anh) indirmişlerdir. Tâif şehîdlerinden sayılır.

Onun vefâtından bir müddet sonra Hazret-i Ebû Bekir'e, Sakif heyeti geldi. O sırada Hazreti Abdullah'ın ölümüne sebep olan ok, Hazreti Ebû Bekir'in yanındaydı. Oku, heyettekilere göstererek: "İçinizde bu oku tanıyanınız var mı?" diye sordu. Aclânoğullarının kardeşi Hazret-i Sa'd bin Ubeyd: "Bu oku ben yonttum; ucunu ben sivrilttim; tüyünü ben taktım; bunu atan da benim" dedi. Bunun üzerine Hazreti Ebû Bekir "Bu ok, Abdullah bin Ebî Bekir'i şehîd eden oktur. Senin elinle ona şehîdlik şerbetini içiren, onun eliyle seni öldürtmeyen Allah'a hamd olsun. Allah'ın himâyesi geniştir" buyurdu.

1) El-İsâbe cild-2, sh. 283

2) Sahîh-i Buhârî Kitab-ul-Cihâd 133

3) Sahîh-i Müslim Fedail-üs-sahâbe Hadîs No: 1

4) Kâmûs-ül-A'lâm cild-4, sh. 3037, 3100

ABDULLAH BİN HANZALA (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın fazîletlilerinden, meşhûrlarından. Babası da, Eshâbdan olup, Gasil-ül-melâike (öldüğünde melekler yıkamıştır) lakabıyla tanınmıştır. Annesi Cemile binti Abdullah'tır. Hanzala (radıyallahü anh) Uhud vak'ası gecesi evlenmiş, ertesi gün Uhud'da şehîd olmuştur. Abdullah, Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) vefâtında yedi yaşında bulunup, rüyet (görme) ve sohbete nail olmuştur. Bir kaç hadîs-i şerîf bildirmiştir. 63 (m. 682) senesinde Yezîd bin Muâviye'nin askeriyle, Abdullah bin Zübeyr'e bîat eden ehl-i Medine arasında meydana gelen Hara muharebesinde Zilhiccenin bitmesine üç gün kala Perşembe günü şehîd olmuştur. Önce sekiz oğlunu birer birer muharebeye çıkarıp, hepsi şehîd olduktan sonra, kılıcının kınını kırarak Yezîd'in askerlerinin içine dalmış, şehîd oluncaya kadar mücâdele etmiştir!

Abdullah bin Hanzala Peygamberimiz (aleyhisselâm)'den, Hazreti Ömer, Abdullah bin Selâm ve Ka'b-ül-Ahbâr'dan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kays bin Sa'd İbni İbâde Esma binti Zeyd bin El-Hattâb, İbn-i Ebî Müleyke, Abbâs bin Sehl ve bir çok âlim de Abdullah bin Hanzala (radıyallahü anh)'dan hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir.

Abdullah bin Ebî Süfyân dedi ki: Ben babamı şöyle derken işittim: Abdullah bin Hanzala'yı şehîd edildikten sonra rüyada çok güzel bir şekilde gördüm. Hanzala'ya sordum: "Ey Ebû Abdurrahmân sen öldürülmedin mi?" "Evet, fakat öldürülünce Rabbim beni karşıladı ve Cennetine koydu. Ben burada serbest serbest dolaşıyor ve Cennet ni'metlerinden istediğimi yiyorum." diye cevap verdi. Ben tekrar "Ya senin eshâbın arkadaşların? Onlara ne oldu?" diye sordum. Abdullah bin Hanzala, "Onlar benim sancağım etrâfındadırlar. Ki sen bunu görüyorsun." dedi. Ebû Süfyân" "Uykumdan uyandım. Gördüğüm rüyanın Hazreti Abdullah bin Hanzala için hayırlı olduğunu anladım" dedi.

İkrime bin Ammâr, Damdan bin Cevs, Abdullah bin Hanzala'dan rivâyetle diyor ki: Hazreti Ömer bize akşam namazı kıldırdı. Birinci rekâtte hiç bir şey okumadı, ikinci ve üçüncü rekâtte bir fâtiha ve bir sûre okudu. Namazı tamamladı. Sonra peşpeşe iki (secde-i sehv) yaptı ve selâm

verdi. (Böylece secde-i sehv farzın tehir edilmesinde de yapıldığı açıkça anlaşılmış oldu.)

Süfyân bin Selîm'in rivâyetine göre İblîs Abdullah bin Hanzala'ya göründü ve "Dinle sana birşey öğreteyim" dedi. İbni Hanzala, "Senden birşey öğrenmeye ihtiyâcım yoktur." diye cevap verdi. Şeytan, "Dinle de istersen alırsın istersen almazsın" dedi ve "Ey Hanzala'nın oğlu Allah'tan başkasından birşey isteme, her istediğini Allahü teâlâdan iste. Kızdığında nasıl bir hâl aldığına bir bak. Sen kızdığın zaman ben sana hakim olurum." dedi.

Ahmed İbni Hanbel (radıyallahü anh) Müsnedinde Abdullah bin Hanzala'dan şu hadîs-i şerîfi rivâyet etmiştir.

Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Bile bile bir dirhem gümüş kıymetinde faiz yemek, otuz zinâdan daha çok günahtır."

Diğer hadîs-i şerîf kitaplarında zikredilenlerinden:

Abdullah bin Hanzala (radıyallahü anh), Sa'd bin Ubâde hazretlerinin oğlunun evine arkadaşlarıyla ziyârete gitmişti. Namaz vakti gelince ev sahibine, imâm olmasını teklif ettiler. O da misâfirlerden birinin imâm olmasını istedi. Hazret-i Abdullah:

Resûlullah (aleyhisselâm): "Bir kimsenin kendi yatağında yatması, hayvanına binmesi ve evinde imamlık etmesi evladır" buyurdu diye rivâyette bulundu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Müsned-i Ahmed İbni Hanbel cild-4, sh. 285

2) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-5, sh. 65

3) Târîh-üt-Taberî cild-2, sh. 402

4) İbn-ül-Esir cild-4, sh. 87

5) El-İsâbe cild-2, sh. 299

6) El-A'lâm cild-4, sh. 99

7) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 710-975

ABDULLAH BİN MES'ÛD (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından. İslama gelenlerin altıncısıdır. Genç iken îmân etti. Kur'ân-ı kerîmi ve çok hadîs-i şerîf ezberledi. İki kerre Habeşistan'a ve Medine'ye hicret etti. Bütün gazâlarda ve Yermük muharebesinde bulundu. Cennetle müjdelendi.

Babası Mes'ûd, annesi Ümmü Abdullah olup, sahâbiyyedir. "İbni Mes'ûd ve İbni Ümmî Abd" isimleriyle meşhûrdur. Künyesi Ebû Abdurrahmân veya (Ebû Abdillah)'dır. Kısa boylu, hafif esmer, ince ve zayıf bir bünyeye sahipti. Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh); Peygamberimiz (aleyhisselâm) in has müşaviri ve hizmetçisi olup, her zaman Peygamberimizin huzûruna hatta evine girmeye izin verilmiş, eshâbın seçilmişlerinden idi. Her zaman Resûlullah (aleyhisselâm) in yanında bulunarak Kur'ân-ı kerîmi iyi öğrendiği gibi pek çok hadîs-i şerîf de dinlemiş ve ezberlemiştir.

İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) gençliğinde fakîr idi. Bundan dolayı Ukbe bin Ebî Huayfın koyunlarını güderdi. Bir gün koyun güderken Peygamberimiz (aleyhisselâm) ve Hazreti Ebû Bekir ile karşılaştı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Ey genç, içmemiz için sütün var mı?" diye sordular. Olmadığı cevabını alınca; Peygamber efendimiz hiç yavrulamamış bir koyunun memesini mübârek elleri ile sıvazladı ve bir duâ okudu. Koyunun memeleri derhal süt ile doldu. Hazreti Ebû Bekir derince bir toprak çanak getirdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) onun içerisine süt sağdı. Kendisi içti, sonra Hazreti Ebû Bekir içti, sonra İbni Mes'ûd içti. Sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Çekil, büzül" buyurdular. Koyunun memeleri büzüldü, eski halini aldı. Bundan sonra Abdullah bin Mes'ûd Resûlullah (aleyhisselâm) in yanına geldi. "Yâ Muhammed o söylediğin sözden bana da öğretir misin?" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) İbni Mes'ûd'un başını sıvazladı ve "Allahü teâlâ sana rahmet etsin.
Sen (hakkı) öğrenebilecek bir çocuksun" buyurdu. Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) hemen orada müslüman oldu. Böylece altıncı olarak îmân etmiş ve Sâbikûn-el-evvelîn (ilk müslüman olanlardan) olmuştur.

Mekke'de ilk defa ve açıkça herkesin önünde Kur'ân-ı kerîm okuyan Sahâbî Abdullah İbni Mes'ûd'dur. Eshâb-ı kiram bir gün tenha bir yerde toplanmışdı. "Vallahi Resûlullah (aleyhisselâm)'den başka şu Kureyş'e Kur'ân-ı kerîmi açıktan dinletebilen bir kimse olmadı. Sizden kim gider de onlara açıktan Kur'ân-ı kerîm okuyup dinletebilir" dediler. Abdullah bin Mes'ûd, "Ben dinletirim!" buyurdu. Eshâb-ı kiram, "Biz onların sana bir zarar vermelerinden korkarız. Biz öyle bir kimse istiyoruz ki icâb ettiği (gerektiği) zaman kendini müşriklerden koruyabilecek bir kavmi ve kabilesi bulunsun" dediler. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh)," Bırakın gideyim; Allahü teâlâ beni onlardan muhafaza eder" buyurdu. Ertesi gün kuşluk vakti, Makâm-ı İbrâhîm'e geldi. Müşrikler de orada

toplanmış bulunuyorlardı, İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) ayakta Besmele-i şerîfe çekti ve "Errahmânü allemel Kur'âne..."diyerek Rahmân sûresini okumaya başladı. Müşrikler birbirlerine "Ümmü Abd'in oğlu ne söylüyor. Herhalde Muhammed (aleyhisselâm)'in getirdiği şeyleri okuyor" diyerek üzerine yürüdüler. Yumruk, tekme ve tokatlarla yüzünü, gözünü her taraflarını morartarak belirsiz hale getirdiler. Fakat o tokat ve yumruklar altında okumaya devam etti. Yüzü, gözü, yara bere içerisinde eshâbın yanına döndü. Eshâb-ı kiram buna çok üzüldüler "Zaten biz senin bu akıbete uğrayacağından korkmuştuk. Nihâyet korktuğumuz başına geldi." dediler. Fakat Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) hiç üzgün değildi. "Allah düşmanlarını ben bugünkü kadar zayıf görmedim, isterseniz yarın sabah, onlara bir o kadar daha dinletebilirim" buyurdu. Eshâb-ı kiram, "Hayır, sana bu kadarı yeter, O azılı kâfirlere hoşlanmadıkları şeyi dinlettin" dediler. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) bundan sonra da defalarca Kur'ân-ı kerîm okumuş, müşriklere dinletmiştir. Kalem sûresini ilk defa sesli olarak okuyan yine İbni Mes'ûd'dur. Müşrikler O'nu kızgın kumlara yatırmışlar, işkenceler yapmışlardır. Fakat o bundan vazgeçmedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) in izni ile iki defa Habeşistan'a hicret etti. Peygamberimizin Medine-i münevvere'ye hicret etmesiyle O da Habeşistan'dan Medine-i münevvere'ye hicret etmiştir.. Medine'de önce Muâz bin Cebel'e (radıyallahü anh) misâfir olmuş, daha sonra Mescid-i Nebevî'nin yanında kendisi için küçük bir ev yapılmış, orada ikâmet etmiştir. Kendisini Resûlullah'a (aleyhisselâm) adayan Hazreti Abdullah bin Mes'ûd evinin Mescid-i Nebî'ye çok yakın olması sebebiyle sık sık Resûlullah'ın (aleyhisselâm) hizmetine ve sohbetine koşardı. İbni Mes'ûd'u (radıyallahü anh) tanımayan O'nu Resûlullahın (aleyhisselâm) ailesinin bir ferdi zannederdi. Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) kendi cüssesinden umulmayacak kahramanlık göstermiş ve Resûlullah'ın (aleyhisselâm) katıldığı bütün gazâlara katılmıştır. Bedir gazâsında küfrü ve imansızlığı Firavun'dan daha şiddetli olan Ebû Cehil'i öldürmüştür.

Muâz bin Afra ile Muâz bin Amr bin Cemûh yaralanmış olan Ebû Cehil'e kımıldamayacak bir hale gelinceye kadar kılıç vurdular. Peygamberimize (aleyhisselâm) gelip Ebû Cehil'i öldürdüklerini söylediler. Biraz sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Acaba Ebû Cehil ne yaptı, ne oldu? Kim gidip bir bakar" buyurarak ölüler arasında onun araştırılmasını emretti. Aradılar bulamadılar. Peygamberimiz (aleyhisselâm), "Arayınız, O'nun hakkında sözüm var. Eğer onu tanıyamazsanız dizindeki yara izine bakınız. Bir gün ben ve o Abdullah bin Cüdanın ziyâfetinde idik. İkimiz de gençtik. Ben ondan biraz büyükçe idim. Sıkışınca onu ittim. Dizleri üzerine düştü. Dizlerinden birisi yaralandı ve bu yaranın izi dizinden kaybolmadı" buyurdu. Bunun üzerine Abdullah İbni Mes'ûd Ebû Cehil'i aramağa gitti. O'nu yaralı olarak buldu ve tanıdı. "Ebû Cehil sen misin?" dedi. Boynuna ayağını bastı. Sakalından tutup çekti ve "Ey Allahın düşmanı Allahü teâlâ nihâyet seni hor ve hakîr etti mi?" dedi. Ebû Cehil, "Ne diye beni hor ve hakîr edecek. Ey koyun çobanı. Allah seni hor ve hakîr etsin. Sen çıkılması pek sarp bir yere çıkmışsın. Sen bana bugün zafer ve galebenin hangi tarafta olduğunu haber ver" dedi. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh), "Zafer Allah ve Resûlünün tarafındadır," dedi. Ebû Cehil'in miğferini kafasından çıkarırken, "Ey Ebû Cehil seni öldüreceğim" dedi. Ebû Cehil, "Sen kavminin ulusunu öldürenlerin ilki değilsin. Fakat doğrusu senin beni öldürmen bana çok ağır geldi. Hiç olmazsa boynumu göğsüme yakın kes de başım heybetli görünsün" diyerek küfrünün, gurûr ve kibirinin ne dereceye çıkmış olduğunu gösterdi. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) Ebû Cehil'in başını kendi kılıcıyla kesemeyince, Ebû Cehil'in kılıcıyla, kesti ve silahını, zırhını, miğferini, başını getirip Peygamberimiz (aleyhisselâm) önüne koydu. "Yâ Resûlallah! Bu Allahü teâlânın düşmanı Ebû Cehil'in başıdır." dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm), "O Allah ki O'ndan başka ilâh yoktur" buyurdu. Sonra kalkıp İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) ile birlikte Ebû Cehil'in ölüsünün yanına kadar gitti. Onun üzerine dikildi ve "Allahü teâlâya hamd olsun ki seni zelîl ve hakîr kıldı, ey Allah düşmanı. Bu, bu ümmetin firavun'u idi." buyurdu.

Abdullah bin Mes'ûd (radıyallahü anh) diğer Uhud, Hendek gibi gazvelerde Resûlullah (aleyhisselâm) ile birlikte bulundu.

Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) her gazâda şehîd olmak gayretiyle harb eden eshâbdan idi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra Resûlullah'ın firak (ayrılık) ve hicran acısından insanlardan uzaklaşmış ve inzivâya (yalnızlığa) çekilmiş idi. Hazreti Ömer zamanında yeniden başlayan fetihler ile İslâm mücâhidleri safına katılmış 15 (m. 636) senesinde Şam taraflarında bulunmuş, bilhassa Yermük gazâsında harikulade cesâret göstererek harbin zaferle neticelenmesine çalışmıştır.

Hicretin 20. (m. 651) yılında Kûfe kadılığına tayin olundu. Orada hazine muhafızlığı da yaptı. Hazreti Ömer Kûfe halkına yazdığı mektûbta, "Ben size Ammar İbn-i Yâser'i Emîr (vâli) ve Abdullah İbn-i Mes'ûd'u muallim ve vezir olarak, gönderdim.

Bunlar Eshâb-ı Bedir'dendir. Siz onlara iktidâ edin (uyun) ve sözlerine itaat edin. İbni Mes'ûd'u yanımda alıkoymayarak; sizi kendime tercih ettim" demiştir. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) üzerine aldığı vazîfeyi son derece liyâkat ve ehliyet ile ifâ etti. Bu kadılığı sırasında zuhur eden bir çok hadîselere fetvâ vermiş, ictihâd buyurmuştur. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) Hazreti Osman zamanında hem kadılık hem de beyt-ül-mâl emînliği (hazinedarlık) yaptı. O zaman İranlılarla, Türkistanlılarla ve Bizanslılarla çarpışan bütün İslâm askerlerinin her türlü ihtiyâçları Kûfe'den tedarik edilirdi. İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) bütün bunların ihtiyâçlarını gayet güzel bir şekilde idâre ve temin etmiş, zekâsının, teşkilât kurmaktaki kuvvetini ve idârecilikteki istidâdını ortaya koymuştur. Hazreti Osman zamanının ikinci yarısında Kûfe'de fitne yayılınca vazîfeden alındı. Hazreti Osman zamanında Hicaz'a döndü.

Ebû Zer (radıyallahü anh) zahid (dünyâdan uzak) bir hayat yaşadığından Medine'de refah artınca, Medine'yi terk etmiş, Rebeze'de ikâmet etmişti. Ağır hastalanmış vefâtı yaklaşmıştı. Mübârek hanımı diğer bir rivâyetle de kızı yanında ağlıyordu. Ebû Zer (radıyallahü anh) niçin ağladığını sorduğunda, "Ağlıyorum, çünkü bir fâidem dokunmadıktan başka, ölürsen seni kefenleyecek bir şeyim de yok" dedi. Bu cevap karşısında Ebû Zer (radıyallahü anh) üzülmemesini, Resûlullah (aleyhisselâm)'in kendisinin yalnız öleceğini ve bir kısım mü'minlerin gelip cenâzesini kaldıracaklarını haber verdiğini söyleyip, hanımına: "Sen kalk, yola bak dediğimin doğru olduğunu göreceksin" dedi. Ebû Zer (radıyallahü anh)'ın hanımı buna pek inanmadı. Çünkü bulundukları yer pek ıssız idi. Hac mevsimi ise zaten değildi. Fakat kalkıp yola baktığında bir cemâatin geldiğini gördü. Ebû Zer hazretlerinin hanımının yanına gelip, "Burada yalnız yaşayan bir zât tanıyor musun?" diye sordular. Kimi aradıkları sorulunca da "Ebû Zer" dediler. Ebû Zer (radıyallahü anh)'ın hanımı da gelenleri Ebû Zer'e (radıyallahü anh) götürdü. O gün vefât etti. Techîz ve tekfîn işleri yapıldı. Bunları yapan Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) idi.

Abdullah bin Mes'ûd altmış yaşları civarında hastalandı. Rüyasında Peygamberimizi (aleyhisselâm) görmüş, Resûlullah onu kendi tarafına davet etmiş, o da bu daveti büyük bir şevkle kabûl etmişti. Bundan çok az bir zaman sonra 32 (m. 652)'de vefât etti. Abdullah bin Zübeyr (radıyallahü anh) ve oğlu Abdullah techîz ve tekfîn etmişler ve bütün vasıyyetlerini yerine getirmişlerdir. Cenâze namazını Hazreti Osman kıldırmış, Cennet-ül-Baki kabristanında Osman bin Mazun (radıyallahü anh) da kabre koymuştur.

Abdullah bin Mes'ûd, Resûlullahın huzûrunda, meclislerinde sık sık bulunurdu. O derece ki Resûl-i Ekrem'in Ehl-i Beyt'inden olduğu sanılırdı. Resûlullahın eşyalarını taşırdı. Onlara hürmetinden çok güzel giyinirdi. Resûlullah (aleyhisselâm)ın husûsi hizmetinden ve O'na yakınlığından meclisine müsâdesiz girerdi. Her emrini yerine getirirdi. Ebû Musel Eş'arî (radıyallahü anh): "Medine'de Resûlullah'ın hizmetinde en çok gördüğüm zattan biri İbni Mes'ûd idi. Onu Resûlullah'ın yanında o kadar çok gördüm ki, Onu Resûlullah'ın ailesinden zannederdim." buyurmuştur.

Resûlullah (aleyhisselâm) Onun için, "Sen muallim olacak bir gençsin" buyurmuştur. 70 sûreyi Resûlullahın mübârek ağızlarından işiterek ezberlemiştir. Âsım, Hamza, Kısâi, Halef, A'meş gibi meşhûr kırâat imamlarının silsilesi İbni Mes'ûd'da son bulmaktadır. Peygamber efendimiz, Abdullah bin Mes'ûd'u Kur'ân-ı kerîm öğretenlerin başında sayardı."Kur'ân-ı kerîm'i, İbni Mes'ûd, Sâlim, Ubey bin Ka'b ve Muâz bin Cebel'den öğrenin!" buyururdu. Resûl-i Ekrem Kur'ân-ı kerîm'i ondan dinlemeyi çok severdi. Sesi çok güzel idi. Birgün "Nisa sûresini oku. Dinleyelim" buyurdu. İbni Mes'ûd, "Kur'ân-ı kerîm size indi. Biz onu sizden okuduk ve sizden öğrendik" dedi. Resûl-i Ekrem, "Evet öyledir. Fakat ben Kur'ân-ı kerîmi başkasından dinlemeyi severim" buyurdu. İbni Mes'ûd okumaya başladı. 41. âyet-i kerîme olan, "Halleri ne olacak! Her ümmetten şahid getireceğimiz, Seni de onların üzerine şâhid getireceğimiz zaman..." âyet-i kerîmesine gelince, Resûlullah'ın mübârek gözlerinden yaşlar boşandı.

Haftada bir defa Kur'ân-ı kerîmi hatmederdi. Hadîs-i şerîfde, "Kur'ân-ı kerîmi üç günden önce hatm eden, ma'nâsını anlıyamaz" buyuruldu. Hadîs-i şerîf, bir namazı hatm ile kılmağı yasaklamamaktadır. Resûlullah (aleyhisselâm) sual edenlerin, hâline ve işine uygun bir zamanda hatm etmesini emr buyururdu.

İbni Mes'ûd Kur'ân-ı kerîmi, Resûlullah (aleyhisselâm) zamanında ezberliyen bahtiyarlardandı. Ebü'l-Ahves demiştir ki: "Bir gün Ebû Mûsel Eş'âri'nin evinde bulunuyorduk. Mecliste İbni Mes'ûd'un (radıyallahü anh) arkadaşlarından bazıları da bulunuyordu. Bunlar bir Mushafa bakıyorlardı. Abdullah (radıyallahü anh) "Resûlullah'ın (aleyhisselâm) İbni Mes'ûd'dan fazla vahyi bilen bir kimse bırakmadığına inanıyor musun?" dedi. Bunun üzerine Ebû Mûsel Eş'âri: "Biz bulunmadığımız zaman o Resûlullah'ın yanında bulunur, biz

kabûl olunmadığımız zaman o huzûruna kabûl olunurdu” buyurmuştur.

Abdullah bin Mes’ûd hadîs ilminde en büyük âlimlerdendi. Hadîs rivâyetinde çok büyük hassasiyet gösterirdi. Bildirdiği hadîslerin tamamı Ahmed bin Hanbel’in Müsned adlı kitabında 82 sahifede toplanmıştır. Abdullah bin Mes’ûd, fıkıh ve tefsîr ilimlerinde de Eshâb-ı kirâm’ın ileri gelenlerindendi. Bizzat kendisi diyor ki: “Kendisinden başka hak ma’bûd olmayan Zât’a yemîn ederim ki, Kitâbullah’dan bir âyet yoktur ki, ben onun, kim hakkında ve nerede nâzil olduğunu bilmiyeyim. Eğer Kitâbullah’ı benden daha iyi bilen bir kimsenin bulunduğu yeri haber alsam ve beni oraya rahibeler götürecek olsa, mutlaka oraya çıkar giderim.”

Kûfe’de yaptığı vazîfelerden biri de herkese dinini öğretmekti. Hanefî mezhebinin temeli İbni Mes’ûd’a dayanır.

Abdullah bin Mes’ûd, Resûlullahın sünnetine tamamen uyardı. Son derece misâfirperverdi. Çok namaz kılardı. “Ben nafile oruç tutunca namaza zayıf kalıyorum. Halbuki namaz benim için nafile oruçtan daha kıymetlidir.” derdi. Adâlete çok dikkat ederdi. Buyururdu ki: “Zâlimi seven kimse, Kâ’be’de 70 yıl ibâdet etse, yine de kıyâmet günü Allahü teâlâ onu o zâlim ile beraber bulunduracaktır.”

Peygamber efendimizden bizzat işiterek bildirdiği hadîs-i şerîflerden bazıları şunlardır:

“İktisâda riâyet eden fakîr olmaz.”

“Sa’îd olan kimse başkalarından nasîhat alandır.”

“Allahü teâlâ doğruyu Hazret-i Ömer’in dili ve kalbi üzerine indirdi. Ümmetimden Hazret-ı Ömer’in râzı olduğundan ben de râzıyım.”

“Günâhlardan tevbe eden hiç günâh işlememiş gibidir.”

“Dünyayı âhirete tercih eden kimseye Allahü teâlâ üç tane belâ verir Kalbinden hiç çıkmayan sıkıntı, hiç kurtulamayacağı fakîrlik ve doymak bilmeyen hırs.”

“Her derdin bir dermanı vardır. Yalnız ölümün çaresi yoktur.”

“Kişi sevdiği ile beraberdir.”

“Allahü teâlâ güzeldir, güzeli sever.”

“Allahü teâlâ dünyâyı, sevdiğine de sevmediğine de verir. Âhireti ise ancak sevdiğine verir.”

“Siz üç kişi olunca içinizden ikisi, öbür arkadaşları yanında gizlice konuşmamalıdır. Çünkü bu konuşma onu mahzûn eder.”

“Sen Cennet’te kuşlara bakarsın. Birini canın arzu edince hemen pişmiş ve kızarmış olarak önüne gelir.”

“İki şeyden birine kavuşan insana gıbta etmek, buna imrenmek yerinde olur. Allahü teâlâ bir kimseye İslâm ilimlerini ihsân eder ve bu da her hareketini, bilgisine uygun yapar, ikincisi, Allahü teâlâ, birine çok mal verir. Bu kimse de malını Allahü teâlânın râzı olduğu, beğendiği yerlerde harcar.”

Şeyh Muhyid-în en-Nevevî hazretlerinin rivâyetlerine göre Abdullah İbn-i Mes’ûd 848 hadîs-i şerîf rivâyet eylemiştir. Başka bir rivâyette: Resûl-i Ekrem’den 840 hadîs rivâyet etmiştir. 120’sini Buhârî ile Müslim müştereken naklederler. Bundan başka bunların 21’i yalnız Buhârî, 35’i de Sahîh-i Müslim’dedir.

Eshâb-ı kiramın (radıyallahü anh) en fakîhi olup, yüksek ictihâd makamını elde etmiştir. Bir gün İbni Mes’ûd’a “Sizce hangi ilim makbûldür?” diye sual ettiler. “Kur’ân ilmi ile Sünnet ilmini çok severim.” diye cevap verdi. Kendisi fevkalâde Hâfıza kuvvetine ve aklî melekelere sahib idi. Buyurdular ki:

“Hâmil-i Kur’ân-ı kerîm olanlar (Hâfızlar) halim ve cesur olmalı ve dâima mahzûn bir halde bulunmalıdırlar.”

“İnsana helaldan olan fakîrlik hali, haramdan gelen zenginlikten hayırlı olmadıkça, imânın hakîkatına vâsıl olamaz.”

“Kâmil insan, medh ve zemm, yanında müsavî olandır.” “Hayır eken büyük mahsul alır. Şer eken nedamet biçer.”

Bir gün, bir Bedevî gelerek “Ey İbn-i Mes’ûd! Bana bir şey öğret ki, bütün menfaatlar onda toplanmış olsun. Dünyâda ve âhirette necât (kurtuluş) bulayım” dedi. İbn-i Mes’ûd Bedevîye “Allahü teâlâya asla şirk (ortak) koşma, Kur’ân-ı kerîme Peygamberimizin Sünnetine uy. Bunlara uygun olmıyanı kabûl etme.” buyurdular. Birgün hitab ederlerken “Dünyâda büyük fenâlık şirret-i lisandır (kötü dilli olmak).

Kalb vardır ki ikbâl şehvetine sahiptir. Siz kalbleri şehvet zamanında iğtinâm eyleyin” buyurmuşlardır.

Bir gün kendisine: “Ey İbn-i Mes’ûd! Emr bil-mâ’rûf ve nehy ani’l-münker’e riâyet etmeyenler helak olur” demişlerdi. O da “Hayır, kalbini ma’rûf ile doldurmayanlar helak olur” cevabını vermişlerdir.

“Şerâb içen kimse, tevbesiz ölürse, mezarını açınız! Yüzünü kıbleye karşı görürseniz, beni öldürünüz!”

“Bir kimse sabah ve akşam, Bekâra sûresini başından dört âyet ve âyetel-kürsî ile sonraki iki âyeti ve bu sûrenin sonundaki üç âyeti okursa, evine şeytân girmez. Mecnûn üzerine okunursa, iyi olur.” “Sıkıntısı olan kimse, çok istiğfar okusun.”

“Cehennemde azâb yapan ondokuz melekten kurtulmak isteyen, Besmele okusun! Besmele, ondokuz harftir.”

“Bir gün Peygamber (aleyhisselâm) bize bir doğru çizgi çizdi ve “Bu insanı Allahü teâlânın rızâsına kavuşturan doğru yoldur” buyurdu. Sonra, bu hattın iki tarafına, balık kılçığı gibi, eğik çizgiler çizip, “Bunlar da, şeytanların saptırdığı yollardır” buyurdu. O halde, bir kimse Peygamberlere tabi’ olmadan, doğru yolda yürümek isterse, muhakkak eğri yola sapar. Eğer eline bir şeyler geçerse istidracdır. Ya’nî, sonu zarar ve ziyandır.

İbni Âbidin birinci cildin otuzbeşinci sahifesinde buyuruyor ki, “Fıkıh bilgisi, ekmek gibi, herkese lâzımdır. Bu bilginin tohumunu eken, Abdullah İbni Mes’ûd “radıyallahü anh” olup, Eshâb-ı kiramın yükseklerinden ve en âlimlerinden idi. Bunun talebesi Alkame bin Kays bu tohumu sulayarak, ekin hâline getirmiş ve bunun talebesinden olan İbrâhîm Nehai, bu ekini biçmiş, yani bu bilgileri bir araya toplamıştır. Hammâd-ı Kûfî bin Süleymân, bunu harman yapmış ve bunun talebesi olan İmam-ı A’zam Ebû Hanîfe öğütmüş, ya’nî bu bilgileri kısımlara ayırmıştır. Ebû Yûsuf, hamur yapmış ve İmâm-ı Muhammed pişirmişdir. Böylece hazırlanan lokmaları insanlar yemektedir. Ya’nî bu bilgileri öğrenip dünyâ ve âhiret se’âdetine kavuşmaktadırlar.”

Hanefî mezhebindeki ahkâm-ı şer’iyye, Eshâb-ı kiramdan Abdullah İbni Mes’ûd’dan (radıyallahü anh) başlayan yol ile meydana çıkarılmıştır. Yani mezhebin reîsi olan İmâm-ı A’zam Ebû Hanîfe, fıkıh ilmini, Hammâd’dan, Hammâd da İbrâhîm Nehaî’den, bu da Alkama’dan, Alkama da Abdullah bin Mes’ûd’dan, bu da Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm)’den almıştır.

Câbir ve Abdullah İbni Mes’ûd “radıyallahü anhümâ” buyuruyorlar ki “Bir oğlan Resûlullah “sallallahü aleyhi ve sellem” efendimize gelip, ba’zı lüzumlu şeyleri saydı ve “Annem beni sana gönderip, bunları istedi.” dedi. “Bugün bende bunların hiçbiri yok” buyuruldukda, gömleğini bana ver dedi. Hemen, mübârek arkasından gömleğini çıkarıp çocuğa verdi ve evinde gömleksiz kaldı. Bilâl-i Habeşî ezan okuyunca, cemaat her zaman olduğu gibi Resûlullahı beklediler. Gelmeyince merak ettiler. Birkaçı evine bakıp gömleksiz olduğundan gelemediğini anladı. O zaman İsrâ sûresi yirmidokuzuncu âyetinde, “Ey Habîbim! Malını, kendine kalmıyacak şekilde dağıtma!” buyuruldu.

Cüssece küçük, ilim ve fazîletçe büyük olmak münasebetiyle Hazret-i Ömer (radıyallahü anh) İbn-i Mes’ûd (radıyallahü anh) hakkında: “İbn-i Mes’ûd, ilim doldurulmuş bir dağarcıktır” buyurmuştur.

Eshâb-ı kirâm’dan Ebû Musel-Eş’arî’nin (radıyallahü anh): “İbni Mes’ûd, içinizde iken bana sormayın” dediğini Buhârî zikretmektedir.

Peygamber efendimiz bir hadîs-i şeriflerinde: “İbn-i Mes’ûd’un sözüne, bilgisine sarılınız!” buyurmuştur. Diğer bir hadîs-i şerîflerinde ise, “Eğer ben bir kimseyi meşveret etmeksizin âmir tayin edecek olsa idim. Elbette İbn-i Mes’ûd’u tayin ederdim” buyurmuşlardır.

Arafat’ta dururken, Hazret-i Ömer’in yanına gelen bir kimse ona şöyle dedi.

“Ey mü’minlerin emiri! Ben Kûfe’den geldim. Orada mushafları ezbere yazdıran birisi var.

Hazreti Ömer, benzeri az görülen bir şekilde öfkelendi ve sordu:

“Yazıklar olsun sana! Kim o?” O kimse:

“Abdullah İbn-i Mes’ûd” diye cevap verdi. Hazreti Ömer’in kızgınlığı geçip eski haline dönünce:

“Vallahi, böyle birşeye ondan daha lâyık birinin kaldığını zannetmiyorum. Şimdi sana ondan bahsedeceğim” deyip konuşmaya başladı.

“Resûlullah (aleyhisselâm) bir gece Hazreti Ebû Bekir’le müslümanların durumunu konuşuyordu. Ben de onların yanındaydım. Sonra hep birlikte dışarı çıkdık. Bir de baktık ki

tanımadığımız birisi mescidde Kur'ân-ı kerîm okuyordu. Resûlullah (aleyhisselâm) onu dinlemeye başladı. Daha sonra bize dönüp şöyle dedi:

"Kim Kur'ân indiği andaki tazeliğiyle okumaktan hoşlanıyorsa, İbn-i Ümmü Abd (İbn-i Mes'ûd) gibi okusun."

Abdullah İbn-i Mes'ûd duâ etmek için oturunca, Resûlullah da şöyle demeye başladı: "İste, istediğin sana verilecektir!"

Abdullah İbn-i Mes'ûd hazretlerine Resûlullah sorulduğu zaman tir tir titrer ve ter içinde kalırdı. Çünkü O'nun hakkında yanlış bir şey söylemekten korkardı. Konuşurken gayet yavaş, ihtiyâtlı, ağır ağır ve sözlerini düşünüp tartarak konuşurdu.

Vücudları çok zayıf, bacakları ince idi. Resûl-i Ekrem, birgün eshâba hitaben: "Siz İbn-i Mes'ûd'un vücutça zayıf olduğuna bakmayın, mîzânda hepinizden ağırdır"buyurdular.

Hastalandıkları zaman Hazret-i Osman (radıyallahü anh) husûsî olarak yanına gelip, Allahü teâlâya kavuşma halin yakın iken neden şikâyet ediyorsunuz ve ne isteğiniz vardır?" dedi. Cevaben: "Günahımdan şikâyet ediyorum, rahmet-i ilâhiyyeyi isterim" buyurdular. "Bir tabib getirelim mi?" deyince "Hacet yok, beni hasta eden Tabîbdir" cevâbında bulunmuştur. Abdullah İbn-i Mes'ûd hazretlerinin kız evlâdı çoktu. Hazret-i Osman'ın; "Kızlarınıza ne bıraktınız? Onların maişetleri (geçimleri) dardır." Demesiyle "Ben onlara Vâkıa' sûresini öğrettim. Ben Cenâb-ı Peygamber (aleyhisselâm)'den işittim ki: "Her kim, geceleri, akşamdan sonra, Vâkıa' sûresini tilâvet ederse fakîrliğe, darlığa düçâr olmaz." cevabını vermiştir.

Seher vaktinde şu duâyı okurlardı:

"Ya Rabbi! Beni davet eyledin, icabet ettim. Bana emreyledin, ben de itaat ettim. Bu, vakt-i minnettir. Yâ erhamerrâhimîn! Beni afv ve mağfiret et"

İbn-i Mes'ûd (radıyallahü anh) Hazret-i Osman'ın hilâfetine kadar Kûfe'de kalıp, O'nun da'veti üzerine Medine-i Münevvere'ye dönmüş, 32 (m. 652) târihinde, 60 yaşını geçmiş olduğu halde ebedi hayata kavuşmuştur. Bâki' mezarlığına defn olunmuştur.

1) Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel cild-1, sh. 374-466

2) El-İsâbe, cild-2, sh. 360

3) Târih-i Bağdâd, cild-1, sh. 31

4) Hulâsatu Tezhîb-il Kemâl, sh. 181

5) Şezerât-üz-zeheb, cild-1, sh. 38

6) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-3, sh. 159

7) Tabakât-ül-Kurrâ (İbni'l-Cezerî) cild-1, sh. 458

8) Tabakât-üş-Şirâzî, sh. 43

9) Tabakât-ül-Kurrâ liz-Zehebî, cild-1, sh. 33

10) En-Nücûm-üz-Zâhire, cild-1 sh. 89

11) Tabakât-ül-huffâz, sh. 5

12) Meşâhir-i Eshâb-ı Güzîn ve Terecim-i Ahvâl-i Fukahâ, sh. 10-13

13) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, sh. 975

14) Eshâb-ı Kirâm, sh. 303

15) Fâideli Bilgiler, sh. 49

ABDULLAH BİN MUHAYRIZ

Tabiînden meşhûr hadîs âlimi. Künyesi Ebû Muhayrız el-Mekkî'dir. Doğum târihi bilinmemektedir. 99 (m. 717) senesinde vefât etti. Kudüs'te yaşamış olup, zamanında Şam âlimi olarak meşhûr olmuştur. Ebû Mahzûre'den, Sâ'id-ül-Hudrî'den, Hazreti Muâviye'den, Ebû Sarme el-Ensârî'den, Ubâde bin Sâmit'ten, Abdullah bin Sa'dî'den, Ümmü Derdâdan ve daha birçok âlimlerden hadîs-i şerîf dinleyip, rivâyet etmiştir. Rivâyetleri Kütüb-i sitte denilen meşhûr hadîs kitaplarında yer almıştır.

Abdullah bin Muhayrız'dan; Abdülmelik bin Ebî Mahzûre, Abdulazîz bin Abdülmelik, Muhammed bin Yahyâ; Mekhûl eş-Şâmî, Büsr bin Abdullah Hadramî, Hâlid bin Düreyk, Ebû Bekir bin Hafs ve diğer hadîs âlimleri hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. İmâm-ı Evzâî selef içinde onu beş meşhûr âlimden biri saymış fazîletini zikretmiştir. Reca bin Hayve, Medineliler İbn-i Ömer'in ilimdeki yüksek derecesi ile iftihar ederlerdi. Biz de, Şam'da Abdullah bin Muhayrız ile iftihar ederdik demiştir. İmâm-ı Evzâî, "Tâbi olmak için bir âlim arayan, Abdullah bin Muhayrız gibi âlimlere tabî olsun" demiştir. O hadîs ilminde sika (sağlam, güvenilir) bir âlim olup, fazîletleriyle meth edilmiştir. Abdullah bin Muhayrız son derece sabırlı ve mütevâzi bir zât idi. O, kendisinin dîn-i İslâmı yaşamadaki gayreti ve takvâsı için birşey verilmesini istemezdi. Tanındığı zaman oradan uzaklaşırdı. Bu hali de Eshâb-ı kiramın aleyhimürrıdvân haline tam uygun idi ki onlar kendilerini tanıyıp Eshâb'dan oldukları için normal fiyatından çok tenzilât

yapanlardan birşey satın almazlardı. Ahmed bin Hanbel (radıyallahü anh) İsmail bin İbrâhîm'den rivâyetle Reca' bin Ebî Seleme diyor ki: İbni Muhayrız elbise almak için bir manifaturacının dükkânına girdi. Orada olan birisi manifaturacıya, "Sen bu zâtı tanıyor musun? Bu zât İbni Muhayrız'dır" dedi. İbni Muhayrız hemen kalktı ve "Biz paramızla bir şey almaya geldik, dinimizle değil" diyerek oradan ayrıldı. Buyurdu ki: "İpek elbise giymek sûretiyle haram işlemektense; vücûdumun her yerinin Alaca (cilt hastalığı) olmasını daha çok severim." Hanımının dokuduğu elbiseleri giyerdi. Zamanındaki bazı kimseler bunu uygun görmezlerdi. Arkadaşlarından Hâlid bin Düreyk Ona: "Sen hem zâhidlik yapıyorsun hem de bahillik (cimrilik). Ben bunu hiç uygun bulmuyorum" dedi. Bunun üzerine İbni Muhayrız: "Nefsimi temize çıkarmaktan Allahü teâlâya sığınırım" dedi. Bundan sonra Mısır kumaşından yapılmış beyaz iki elbise aldırdı ve o ikisini giymeye başladı. Allah korkusundan beti benzi sararmış bir halde, "Ey Allahım benzim senin korkundan sararıp solmuş ve rengini kaybetmiş bir hale gelecek şekilde korkmayı nasip etmeni istiyorum" diye duâ eder ve ağlardı, insanların iki yüzlü olmasına, nefislerinin arzuları peşinden koşmalarına çok üzülür ve bu şekilde onların hâlini şöyle açıklardı. "Eğer sizler iyi güzel şeyleriniz olduğu zaman insanlara gösteriş yapar, öğünür, onu parmağınızla gösterir ve beğenmiyecekleri bir şey olduğu zaman da gizlerseniz; Allahü teâlâ böyle olanları kıyâmet günü Cehenneme atar ve onu yalancı diye adlandırır." İbni Muhayrız dedi ki: Peygamberimizin (aleyhisselâm) Eshâbından Fudale İbn-i Ubeyd (radıyallahü anh) ile görüştüm. Nasîhat istedim: "Eğer bu üç haslet sende bulunursa Allahü teâlâ bu hasletlerle sana iyilikler ihsân eder. Bu üç haslet; bilmediğini öğren, dinlemesini bil, kendini ziyâret etmeyeni ziyâret et" buyurdu.

Anne babaya çok hürmet edilmesini emir ve tavsiye buyurur, onlara hürmetsizlik edilmesini istemezdi. "Kim anne ve babasının önünde yürürse haklarına riâyet etmemiş olur. Ancak anne ve babasının yolu üzerindeki eza ve cefâ veren bir şeyi almak için öne geçmesinde bir mahzur yoktur. Kim anne ve babasını ismiyle veya lakabıyla çağırırsa edebsizlik etmiş olur. Ancak babacığım, anneciğim diye söylemesi müstesnadır." İbni Muhayrız vefât ettiği zaman Reca' bin Hayve şöyle dedi: "Allahü teâlâya yemîn ederim ki İbni Muhayrız'ın yaşamasını, bulunduğu beldedeki insanlar için bir emân olarak sayıyordum." Çünkü Allahü teâlânın sevgili kullarının bulunduğu yere toplu belâ gelmez. Bunu Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde haber vermektedir. İbni Muhayrız, insanların ahde vefa göstermelerini isterdi ki kendisi buna son derece dikkat ederdi. Mûsâ bin Ukbe diyor ki: İbni Muhayrız ile Remle'deki bir cenâzede beraber bulundum. Şöyle diyordu: "Anladım ki, içlerinden birisi vefât ettiği zaman müslümanlar "Bizleri İslâm dîni üzere öldüren Allahü teâlâya hamd olsun" derler. Sonra bunu unuturlar. Ne ölümü ne de, bu söyledikleri sözlerini hatırlarına getirirler." Buyurdu ki: "Mescidde üç kelâm hariç her türlü kelâmı konuşmak caiz değildir. Bunlar namaz kılanın kelâmı, zikredenin kelâmı, Allahü teâlânın dinini öğreten veya ondan birşey soranın kelâmı."

Birçok zühd ve verâ sahibi zât İbni Muhayrız hazretlerini görünce kendilerini onun yanında çok küçük görürlerdi. Buyurdu ki: "Hayırlı şeyler gördüğünüz zaman Allahü teâlâya hamd ediniz. Bir münker gördüğünüz zaman hemen hiç vakit kaybetmeden Allahü teâlâdân bu belânın ümmet-i Muhammed'den kaldırılmasını isteyiniz." Buyurdu ki: "Biz ameli ilimden daha efdal görürüz. Fakat bugün ilme, amelden çok daha fazla ihtiyâcımız var. (Çünkü ilim unutuldu)"

İbni Muhayrız yedi günde bir Kur'ân-ı kerîmi hatmederdi. İbni Muhayrız'da çok az kimselerde bulunan iki haslet vardı. Birincisi, bir yerde doğru olan ortaya çıkınca artık orada konuşmazdı. İkincisi ise yapmış olduğu iyilik ve ibâdetleri çok gizler kimseye belli etmezdi. İbni Muhayrız son derece vefa sahibi olup, dostlarını her işlerinde gözetir onlara yardım ederdi. O kökü Cennette olan cömertlik ağacına yapışmış, Allahü teâlânın beğendiği kadar çok cömert idi.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-6, sh. 22

2) Tezkiret-ül-huffâz, cild-1, sh. 68

3) Hilyet-ül-evliyâ, cild-5, sh. 138

4) Şezerât-üz-zeheb, cild-1, sh. 116

ABDULLAH BİN ÖMER (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden ve fıkıh, tefsîr, hadîs ilminde en üstün olanlarından. Künyesi Ebû Abdurrahmân'dır. Müslümanların gözbebeği Hazreti Ömer-ül-Fârûk'un oğlu olup, annesi Zeynep binti Ma'un-i Cümeyhî'dir. Mekke-i Mükerreme'de hicretten ondört (m. 608) sene önce doğup, aynı yerde 73 (m. 692) yılında vefât etti. Kabri Muhasseb'dedir.

İlk imâna gelenlerdendir. Babası İslâmiyetle şereflenince, çocuk yaşta müslüman oldu. Medine-i Münevvere'ye hicret etti. İslâm terbiyesiyle yetişti. Yaşı küçük olduğundan Bedir ve Uhud gazâlarına götürülmedi. Resûlullah (aleyhisselâm) ile diğer gazâlara katıldı. İlk önce Hendek gazâsında bulundu. Biat-ı Rıdvan'da babasından önce bîat ettiği rivâyet edilmektedir. Mûte ve Yermük gazâlarıyla Mısır ve Kuzey Afrika'nın fethinde bulundu. Horasan ve Taberistan seferlerine katıldı. Devlet kadrosunda vazîfe almaktan uzak durdu. Babası şehâdetinden önce kendisine veliahd olarak oğlunu göstermesini isteyenlere; "Bir evden bir şehîd yeter" buyurdu. Seçilmemek şartıyla Şûra üyeliğinde bulundu. Hazreti Osman'ın şehâdetinden sonra, Hazreti Ömer'in oğlu olduğu, ilmi husûsiyetteki yüksek mertebesini ve muharebelerdeki kahramanlığı ileri sürülerek halife olması istendi. Kabûl etmedi. Hazreti Ali'ye bîat etti. Fakat, iç hâdiselere karışmadı. "Cihâd, İslâm ülkesinde, müslümanlar arasında olmaz. Cihad, kâfirlere ve gayr-i müslim memleketine karşıdır." buyururdu. Sıffîn muharebesinden sonra da hilâfeti söz konusu olup, kendisine teklif edildi. Yine kabûl etmedi. Hazreti Muâviye'nin hilâfetinde Yezîd bin Muâviye ile Bizans seferine katıldı. Eyyüb Sultan hazretleriyle İstanbul surları önünde Bizanslılar ile mücadele etti. Mücâhiddi. Onbeş tane evladı vardı. Onbiri erkek, dördü kızdı. Abdullah bin Ömer, Peygamber efendimize çok bağlıydı. O'nun (aleyhisselâm) yolunda gitmek, ahlâkı ile ahlaklanmak isterdi. Huzûr-u se'âdetinden ayrılmak istemezdi. "O'nu (aleyhisselâm) dâima takib ederdi. Resûlullah (aleyhisselâm) nerede namaz kılsa izini takip ederek oraya giderdi. Beraber namaz kılardı. Sünnet-i seniyeyi yerine getirmek için Resûlullah'ı (aleyhisselâm) dâima taklid ederdi. Pek çok hâdiseye şâhid olup, hadîs-i şerîf dinlemekle şereflendi. Eshâb-ı kiram içinde en fazla hadîs-i şerîf rivâyet edenlerden oldu. İbâdet, sohbet ve gazâlarda, Veda Haccı'nda hep Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraber bulundu. Resûlullah'ı (aleyhisselâm) görmek, sohbetinde bulunmak, O'na hizmet etme şerefine nail olduğu ve fıtrâten üstün hâllere sahip olması sebebiyle bütün ilimlerde mahir üstad idi. Haram ve şüphelilerden sakınması, ilmi, dünyâya düşkün olmaması örnek durumdaydı. Her işte çok araştırıcı, inceleyici ve dikkatliydi. Kur'ân-ı kerîmin tefsîri husûsunda sahabenin ileri gelenlerinden idi. Helala ve harama âit hadîs-i şerîflerin çoğunu O bildirmiştir, İşittiği hadîs-i şerîfleri yazardı. Lüzum olmadıkça hadîs-i şerîf rivâyet etmezdi. İmâm-ı Begâvî buyuruyor ki, hadîs rivâyeti husûsunda İbn-i Ömer kadar dikkat edeni yoktu. Eshâb-ı fukahâdan olup, fetvâları çok kıymetlidir. Ehli sünnetin Mâlikî Mezhebinin imâmı İmâm-ı Mâlik (radıyallahü anh) O'nun (radıyallahü anh) hakkında buyuruyor ki; "Abdullah bin Ömer, Peygamberimizden (aleyhisselâm) sonra hac mevsiminde ve diğer zamanlarda insanlara altmış sene fetvâ vermiştir. Fetvâ verme husûsunda pek ihtiyâtlı hareket ederdi. "Tabiînden Mihrân (radıyallahü anh) O'nun (radıyallahü anh) hakkında, "İbni Ömer'den daha fakîh kimse görmedim" buyurdu. Hadîs ve fıkıh âlimleri arasında Abdullah bin Ömer, Abdullah bin Abbâs, Abdullah İbn-i Zübeyr ile Abdullah İbni Amr İbni'l-As'a "Abâdile-i erbaa" (dört Abdullah) ünvanı verilmiştir. Bu dört zât bir mes'elede ittifâk edince; "Abâdîle'nin kavli" denilir. Ancak fıkıh kitaplarında Abâdîle-i Abdullahlar denilince, ekseriya İbni Mes'ûd, İbni Abbâs ve İbni Ömer hazretleri kasd edilir. Âdem bin Ali'den rivâyet edildiğine göre, bir sohbetinde, "Kıyâmet gününde aksaklar diye çağırılacak kişiler vardır" dedi. Cemaat, "Aksaklar kimlerdir?" diye sorduklarında, "Sağa sola bakmak ve hareketler yapmak sûretiyle namazlarını eksilten ve aksatan kişilerdir" cevabını verdi.

İyilik etmesini, hayrı, sadakayı, köle azad etmesini çok severdi. İyi ve güzel huylu olup, kötülükten uzaktı. Her işini ve her şeyini Allah için yapardı. Yüzüğünün taşında" Abede'l-lâhe lillah" "Allahü teâlâya Allah için, hâlis ibâdet etti" yazılı idi. Abdullah bin Ömer (radıyallahü anh) buyurdu ki: "Müslümanlıkla şereflendikten sonra en büyük sevinç ve neş'em, gönlümün, herkesi peşinden koşturan bir takım istek ve arzulara meyletmemiş olmasıdır." Dünya malına hiç gönül bağlamazdı. Câbir bin Abdullah der ki: "Hazreti Ömer ve oğlu Abdullah'dan başka içimizde dünyâya meyli olmıyan kimse yoktur."

Hazreti Nâfi, Hazreti Abdullah'ın azâtlısıdır. O'nu onbin dirheme satın aldıktan sonra, "Seni Allah rızası için âzâd ettim." buyurdu. Çok cömert, hâlim ve selim idi. Köle ve câriyelerinden hangisini Allahü teâlâya ibâdet ederken görse, hemen onu âzâd etmek âdeti idi. Kölelerinin böyle görünerek kendisini aldattıklarını söylediklerinde "hayır için aldanmaktan iyi şey var mıdır?" buyurduğu pek meşhûrdur.

Azadlılarından olan İmâm-ı Nâfi efendisi ile ilgili olarak buyurdular ki: "Abdullah bin Ömer, bin kişi âzâd etmeyince, rûhunu teslim etmedi. Bazan bir ay geçerdi de bir parça et yemezdi. Ancak, misâfiri bulunduğu veya Ramazan-ı şerîfte yerdi." "Bir şeyi fazla sevmeye başladı mı, onu Allah rızâsı için, bir ihtiyâcı olana verirdi. Bu meyanda Allahü teâlânın, "Beğendiklerinizden çıkarıp vermedikçe zinhar iyilik mertebesine erişemezsiniz!" âyet-i celîlesiyle amel ederdi.

“Hazreti Abdullah (radıyallahü anh)’ın canı balık istemişti. Kızartıp önüne koydular. Tam bu sırada birfakîr geldi ve Hazreti Abdullah, balığı o fakîre verdi.”

“Abdullah bin Ömer (radıyallahü anh)’ın akşam yemeklerini yalnız yediği hiç vâki değildir. Mutlaka misâfir arar, bulurdu.” “Abdullah bin Ömer’le bir dostun evinde üç gün misâfir kalınca bana “Kendi paramızdan harcamaya başla!” buyururdu.

Ka’kaa bin Hakim’den rivâyet edildiğine göre, o zamanın zenginlerinden Abdülazîz bin Hârûn, “Her ne ihtiyâcın varsa bana bildir”, diye Abdullah bin Ömer’e mektûb yazmıştı. Ona şu cevabî mektûbu gönderdi: Resûlullah’dan, “Önce geçindirmekle yükümlü olduğun kişilere ver; yüksek el, alçak elden hayırlıdır!” buyurduklarını işittim. Yüksek elin ancak veren el, alçak elin de ancak alan el olduğunu sanıyorum. Senden herhangi bir isteğim yoktur. Allahü teâlânın bana sevk ettiği bir ni’meti de geri çevirmem. İbni Ömer’e (radıyallahü anh) bir gün dörtbin dirhem para ile kaftan getirilmişti. Dostlarından Eyyûb bin Vâil, ertesi gün onun çarşıda binek hayvanına veresiye yem aldığını görünce, şaşırdı. Derhal evine gidip sordu “Abdullah bin Ömer’e (radıyallahü anh) dün dörtbin dirhem para ile bir kaftan gelmemiş miydi?” Ev halkı, “Evet, gelmişti!” dediler. Eyyûb bin Vâil, “Bugün onu gördüm. Binek hayvanı için yem satın alıyordu. Bedelini peşin ödeyecek parası yoktu” dedi. Ev halkı: “Dünkü paradan yanında bir kuruş kalmadı. Kaftanı da dün omuzlarına alıp gitmişti. Eve döndüğü zaman sırtında yoktu. Kaftanı ne yaptığını sorduk. Bir fakîre hediyye ettiğini söyledi” dediler. O’nun cömertliğine ve haline gıbta eden dostu, geri dönüp çarşı esnafına, “Ey tacirler! Sizin haliniz nice olacaktır! İşte Hazreti Ömer’in oğlu Abdullah (radıyallahü anh) binlerce dirhemini fakîr fukaranın ihtiyâcına sarf ediyor da, kendi binek hayvanının yem ihtiyâcını veresiye satın almak mecbûriyetinde kalıyor” dedi. Bir gün Abdullah bin Ömer’in (radıyallahü anh) devesi çalındı. Çok aradı, bulamadı. Alana helâl olsun dedi. Mescide girip namaz kıldı. Biri gelip deven şuradadır dedi. Nalınlarını giyip oraya giderken, geri döndü ve helâl etmişdim, artık almam dedi. Dostlarından imâm Meymûn bin Mihvan (radıyallahü anh) anlatır: “Abdullah bin Ömer’i (radıyallahü anh) ziyârete gitmiştim. Evinde bulunan eşyaların hepsine değer biçtim ve bütün bunların değerinin yüz dirhemi bulmadığını gördüm. Hazreti Abdullah, temizliği seven ve bu konuda titizlik gösteren bir sahâbîydi. Hazreti Nâfi’den şöyle rivâyet ediliyor. Cuma namazına gitmeden önce mutlaka yıkanır ve güzel kokular sürünürdü. Bayram namazları için de aynı şeyi yapardı. İhram için, Mekke’ye giriş için ve Arafat’ta vakfe için de yıkanırdı. Günde iki defa güzel koku sürünürdü. Elbiselerinin dâima tertemiz ve kokusunun güzel olmasına dikkat ederdi.

Hazreti Nâfi’e Hazreti Abdullah’ın evindeki hayatı sorulduğunda şöyle anlattı: “Her namaz için abdest alır ve bunların arasında Kur’ân-ı kerîm okurdu.” Hazreti Abdullah’ın kendisi diyor ki: “Asr-ı se’âdette bir rüya görmüştüm. Güya elimde ipekli bir kumaş parçası var ve ben Cennetden nereyi istiyorsam bu ipekli kumaş parçası sayesinde oraya uçuyorum. Derken iki kişi beni tutup Cehenneme götürmek istediler. Derhal karşılarına bir melek çıktı. Ve bana “Korkma!” dedi. Bunun üzerine beni bıraktılar, Hazreti Hafsa benim bu rüyamı Resûlullah’a anlattı. Cenâb-ı Peygamber, “Abdullah ne iyi insandır! Keşke geceleri de namaz kılsa!” buyurdular. Abdullah bin Ömer, o târihten itibâren gece namazına başladı. Geceleri çok namaz kılardı.

Abdullah bin Ömer’in (radıyallahü anh) oğlu Hâlid’in âzâd ettiği Ebû Gâlib diyor ki: “Abdullah bin Ömer (radıyallahü anh) Mekke’ye geldiği zaman bize misâfir olurdu. Geceleri kalkar, teheccüd namazı kılardı. Bir gece sabah namazı yaklaştığı zaman bana, “Kalkıp namaz kılmayacak mısın? Kur’ân’ın üçte birini okusan da olur!” Bu suâli üzerine, “Sabah yaklaştı, bu kısa zamanda Kur’ân’ın üçte birini okuyup yetiştiremem dedim.” Bunun üzerine bana şu mukâbelede bulundu. “İhlâs sûresi Kur’ân’ın üçte birine eşittir.”

Tabiînin büyüklerinden azadlısı Nâfi’ buyurdu ki: “Abdullah bin Ömer (radıyallahü anh) ile beraber gidiyorduk. Ney sesi işittik. Abdullah kulaklarını parmakları ile kapadı. Oradan hızla uzaklaştık. “Ney sesi daha işitiliyor mu?” dedi. “Hayır işitilmiyor” dedim. Parmaklarını kulaklarından ayırdı. “Resûlullah (aleyhisselâm) de böyle yapmıştı” dedi. Birisi İbni Ömer hazretlerinin yanına gelip, “Allah için, seni çok seviyorum” deyince, Ben de “Allah için, seni hiç sevmiyorum. Çünkü sen, ezanı, tegannî ederek, şarkı söyler gibi okuyorsun” buyurdu. Allah’tan başka kimseden korkmazdı. Bir gün de yolculukta önlerine bir arslan çıktı. Yanındakiler çekinerek yürümediler. Abdullah bin Ömer (radıyallahü anh) aslanın yanına gidip, kulağından tuttu ve onu yoldan kenara çektikten sonra: “Resûlullah’tan işittim, insanoğlu Allah’dan başkasından korkmazsa Allahü teâlâ ona hiçbir şeyi musallat etmez” buyurdu. Dostlarından birisi ona bir ilâç hediye ederek, “Bu önemli bir ilâçtır! Sana Irak’tan getirdim” dedi. “Bu ilâç neye kullanılır?” diye sordu. O kimse, “Hazmı kolaylaştırır” deyince, İbni Ömer (radıyallahü anh) gülümsedi ve dostuna

şu mukâbelede bulundu: Hazmı kolaylaştırır mı? Ben hiç bir yemekten karnımı doyururcasına yemedim. Benim hazım ilâcına ihtiyâcım olacağını zannetmiyorum. Ya'ni çok az yerdi. Acıkmayınca da bir şey yemezdi. Hazreti Abdullah kötülüğe karşı iyilikle mukâbele ederdi: Zeyd bin Eslem'den rivâyet edilmiştir: Bir kimse yolda Abdullah bin Ömer'e sövüp saymaya başladı. Hazreti Abdullah evinin kapısına varıncaya kadar onu dinledikten sonra adama dönerek. "Ben ve kardeşim Âsım kimseye sövmeyiz" buyurdu.

Abdullah bin Ömer (radıyallahü anh), ikibinaltıyüzotuz hadîs-i şerîf rivâyet etti. Hadîs okuttu. Kendisinden Abdullah İbni Abbas, Câbir bin Abdullah, Sa'îd bin Müseyyeb, Mûsâ bin Sa'd ve diğer Eshâb-ı kiram ile oğullarından Sâlim, Abdullah, Hamza, tabiîn dahil pek çok âlim hadîs-i şerîf rivâyet etti. Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden ve Peygamberimizden gördüklerinin bazıları şunlardır:

Sa'd bin Ebî Vakkâsı (radıyallahü anh) abdest alırken, Resûlullah (aleyhisselâm) gördü. "Yâ Sa'd! Suyu niçin isrâf ediyorsun?" buyurdu. "Abdest alırken de isrâf olur mu?" dedik de, "Büyük nehirde de olsa, abdestde fazla, su kullanmak isrâf olur." buyurdu. "Duâ şeklini de şöyle anlattı; "Resûlullah (aleyhisselâm) duâ ederken, mübârek ellerini kaldırırdı. Yağmur duâsında mübârek ellerini, mübârek yüzünün karşısına kadar başka duâlarda omuzları hizasına kadar kaldırırdı."

Bir genç ayağa kalktı ve "Yâ Resûlallah" dedi. "İnsanların en akıllısı kimdir?" Peygamber efendimiz şöyle buyurdular: "Ölümü en çok hatırlayan ve gelmeden önce ona en iyi hazırlananlar; işte en akıllıları onlardır!.."

"Allahü teâlâya karşı sorumluluğunun şuuruna varan nice akıllı kişiler var ki, halk katında densiz ve değersizdir, ama yarın kurtulacaktır! Halk nazarında nice tatlı dilli, giyimli kuşamlı da vardır ki, yarın kıyâmet gününde kurtulamıyacaktır!"

"İstediğini ye, istediğini giyin! İnsanları yanlış yola götüren isrâf ve tekebbürdür."

"Varlığı halinde veren kimse, yokluğu halinde bunu kabûl edenden daha çok sevâb kazanan değildir."

"Sizden biriniz Cuma namazına gelecek olsa, gusül abdesti alsın, temizlensin."

"Kader, Allah'ın sırrı, onu ifşa etmeyin."

"Nasîhat olarak ölüm yeter."

"Canı gargaraya gelmedikçe kulun tevbesi kabûl olur."

"Allahım Senden sıhhat, afiyet ve güzel ahlâk isterim."

"Ancak iki kişiye gıbta edilir. Bunlardan birine Allah servet vermiş, o da bu serveti hak yolunda sarf etmiştir. Diğerine de ilim vermiş o da ilmiyle amel etmiş ve başkalarına da öğretmiştir."

Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) Abdullah bin Ömer'e bir nasîhatinde buyuruyorlar ki: "Allah için sev, Allah için darıl, Allah için anlaş, Allah için bozul, velilik mertebesini ancak bununla elde edebilirsin. Namazı ve orucu çok olsa bile bu minval üzere olmayan kişi imânın tadını alamaz.", "Abdullah! Sabahladığın zaman akşam için kendini kaygılandırma ve akşamladığın zaman, sabah için kendini kaygılandırma! Sağlığında hastalığın ve hayatında ölümün için (tedbir) al.."

Resûlullah (aleyhisselâm), bir yanımdan tutarak bana şöyle buyurdu: "Abdullah! Dünyada bir yabancı veya yolcu gibi ol ve kendini kabir halkından say!" Hadîs-i şerîfde buyuruldu ki, "Bir kimse, tanıdığının kabri yanından geçerken selâm verirse, meyyit bunu tanır ve selâmına karşılık verir." Abdullah İbni Ömer (radıyallahü anh) bunun için bir kabir yanından geçerken durup selâm verirdi. Hazreti Nâfi diyor ki, "Abdullah bin Ömer Resûlullah'ın (aleyhisselâm) kabri yanına gelir. "Esselâmü alennebiyy, esselâmü alâ Ebî Bekir, esselâmü alâ Ebî" derdi. Böyle söylediğini yüzden fazla gördüm.

Abdullah bin Ömer hazretleri buyurdu ki:

"Ey Ademoğlu! Bedeninle dünyâda ol, kalbinle âhireti bul."

"Kambur oluncaya kadar namaz kılsanız ve kıl gibi oluncaya kadar oruç tutsanız, haramdan kaçınmadıkça kabûl olunmaz."

"Hikmet ondur; dokuzu sükût, biri de az konuşmaktır."

"İnsanın mâhiyeti arkadaşından anlaşılır."

"Kendinden üsttekine hased, aşağıdakine tahakküm eden ehl-i ilim sayılmaz."

"Cenâb-ı Peygambere yaptığım bîati, bugüne kadar bozmadım ve değiştirmedim. Fitne ve kargaşalığa taraftar olan kişiye de bîat etmedim. Hiç bir müslümanı rahat döşeğinden uyandırmadım (rahatsız etmedim)."

1) Sahîh-i Buhârî, cild-3, sh. 29 v.d.

2) Sahîh-i Müslim, cild-1, sh. 275, 592, v.d.

3) Üsûd-ül-gâbe, cild-3, sh. 340

4) El-İsâbe, cild-2, sh. 338

5) Târih-i Bağdâd, cild-1, sh. 171

6) Tezkiret-ül-huffâz, cild-1, sh. 17

7) Hülâsâtu Tehzîb-il-Kemâl, sh. 175

8) Şezerât-üz-zeheb, cild-1, sh. 181

9) Tabakâtü İbn-i Sa'd, cild-4, sh. 105

10) Tabakât-üş-Şirâzî, sh. 49

11) Tabakât-ül-Kurrâ Libni'l-Cezerî, cild-1, sh. 437

12) El-İber, cild-1, sh. 83

13) En-Nücûm ü Zâhire cild-1, sh. 192

14) Nüket-ül-Himyân sh. 183

15) Tabakât-ı huffâz, cild-1, sh. 9

16) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 976

17) Eshâb-ı Kirâm, sh. 191

18) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-2 sh. 32, 113

19) İzâlet-ül-hafâ cild-2, sh. 190, 191

20) El-İstiâb cild-2, sh. 381

ABDULLAH BİN REVÂHA (radıyallahü anh)

Peygamber efendimizin, eshâbı içinde çok sevdiği, şairlerden. İsmi Abdullah, künyesi Ebû Muhammed, ünvanı Şâir-i Resûlullah'tır. Nesebi, Abdullah bin Revâhâ bin Sa'lebe bin İmrul Kays bin Amr bin İmr-ul-Kays el-Ekber bin Mâlik el-Asgar bin Sa'lebe bin Ka'b bin Hazrec bin Haris bin Hazrec el-Ekber. Vâlidesi, Kebse binti Vakıd bin Amr bin İtnâbe'dir. Onun hânedanı Haris bin Hazrec'tir. Hazreti Abdullah'ın babasının ceddi ile annesinin ceddi birleşmektedir.

Hazreti Abdullah bin Revâhâ, ikinci büyük Akabe bîatında müslüman oldu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) ikinci Akabe gecesinde, Evs ve Hazrec kabilelerinden gelenlere hitaben Kur'ân-ı kerîm okudu. Onları İslâm'a davet ve teşvik ettikten sonra buyurdu ki: "Yüce Rabbim için şartım: O'na hiç bir şeyi eş ortak koşmaksızın ibâdet etmeniz, namazı kılmanız, zekâtı vermenizdir. Kendim için isteğim de: Allahü teâlâ'nın Resûlü olduğuma şehâdet etmeniz, kendinizi, çocuklarınızı ve kadınlarınızı koruduğunuz şeylerden beni de korumanızdır." Abdullah bin Revâhâ (radıyallahü anh): "Böyle yaptığımız zaman bize ne var?" diye sordu. Peygamber efendimiz: "Cennet var" buyurdu. Orada bulunanlar bu daveti kabûl edip, "Yâ Resûlallah! Sana nasıl bîat edelim, söz verelim" dediler. Peygamber efendimiz: "Allahü teâlâ'dan başka ilâh olmadığına ve benim Resûlullah olduğuma şehâdet getirerek, namazı kılacağınıza, mallarınızın zekâtını, sadakasını vereceğinize, neşeli ve neşesiz zamanlarınızda sözlerimi dinliyeceğinize, emirlerime tamamıyla boyun eğeceğinize, darlıkta da varlıkta da muhtaçlara yardımda bulunacağınıza, hiç bir kınayıcının kınamasından korkmaksızın, Allah yolunda Allah için hakkı söyliyeceğinize, iyiliği buyurup kötülüklerden sakındıracağınıza bîat etmeli, bana kesin söz vermelisiniz."

Bunun üzerine, orada bulunanlar Peygamber efendimize bîat ettiler. Hazreti Abdullah bin Revâhâ: "Biz, Allahü teâlâ'dan ve O'nun Resûlünden geleni kabûl ettik..." dedi. Medineliler, tekrar, "Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) Sana yaptığımız bu taahhüd karşısında bize ne var?" diye sordular. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm): "Allahü teâlâ'nın rızası ve Cennet var" buyurunca, onlar da: "Razı olduk ve kabûl ettik" dediler. Peygamberimiz (aleyhisselâm): "İçinizden 12 kişi seçiniz. Onlar her husûsta kavimlerinin benim yanımda temsilcisi olsunlar. Hazreti Mûsâ da İsrailoğularından 12 temsilci almıştı." buyurdu. Bunun üzerine, Hazrecliler 9, Evsliler de 3 temsilci çıkardılar. Hazreclilerin temsilcileri arasında Hazreti Abdullah bin Revâhâ da vardı. Bu temsilciler, Medinelilerin ileri gelenlerinden, bilgili, akıllı ve okuryazar olanlardandı. Bu temsilciler, temsil ettikleri topluluklara İslâm'ı anlattılar, onları da bîat'a hazırladılar. Hazreti Abdullah bin Revâhâ, Hârisoğullarına nakib tayin edildi. Hicretten sonra, Hazreti Abdullah bin Revâhâ ve Hazreti Mikdâd bin Esved arasında kardeşlik tesis edildi. Hazreti Abdullah bin Revâhâ, Bedir muharebesinde ve diğer muharebelerde bulunmuş, Hendek gazvesi sırasında Medine tarafına hendek kazılırken, teşvik edici, şiirler söyliyerek, Eshâb-ı kiramı coşturmuş, çalışmalarını hızlandırmıştır.

Bedir muharebesi bitip zafer elde edilince, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Abdullah bin Revâhâ ile Zeyd bin Hârise'yi, müjdeci olarak Medine'ye gönderdi. Pazar günü kuşluk vakti, Akik mevkiine gelince ayrıldılar. Hazreti Abdullah bin Revâhâ bir taraftan, Hazreti Zeyd bin Harise başka bir taraftan Medine'ye girdiler. Ev ev dolaşıp zaferi bildiriyorlardı. Hazreti Abdullah bin Revâhâ:

Ey Ensâr cemâati, size müjdelerim ki, Sağ ve selâmettedir, Allah'ın Peygamberi Müşrikler öldürüldü ve esîr edildiler, Var esîrler içinde, çok şöhretli kişiler. Rebîa ve Haccâc'ın oğulları bittamâm, öldürüldü. Bedir'de, Ebû Cehil bin Hişâm diyerek yüksek sesle zaferi müjdeliyordu. Hazreti Âsım bin Adiy: "Ey İbn-i Revâhâ! Söylediğin gerçek mi?" diye sordu. Hazreti Abdullah bin Revâhâ: "Evet, vallahi gerçektir! İnşâallah, yarın Resûlullah da elleri bağlanmış bulunan esîrlerle birlikte gelir, gelecektir!" buyurdu.

Hazreti Abdullah bin Revâhâ 6 (m. 627) yılında Hudeybiye Musâlahasına katılarak bîat-ı Rıdvan'da bulundu. Yahudilerin Reîsi Ebû Rafi'nin katlinden sonra yahudilerin başına, esîr bin Zürâm geçmiş, müslümanların aleyhinde tahriklere başlamıştı. Esîr bin Zürâm, Gatfan kabilesini, müslümanlar aleyhinde harekete geçirmek teşebbüslerinde bulunuyordu. Resûlullah (aleyhisselâm) bu hareketten haberdâr olarak, hicretin altıncı senesi Ramazanında, Hazreti Abdullah bin Revâhâ'yı otuz kişinin başında Hayber tarafına göndermiş, Hazreti Abdullah da esîr bin Zürâm'ın bütün ahvâlini uzun uzadıya tetkik ederek vaziyeti Peygamber efendimize (aleyhisselâm) bildirmişti. Esîr bin Zürâm'ın vücudunu kaldırmak lâzım geldiğini anlatmış, bunun üzerine Hazreti Peygamber, onu bu işle vazîfelendirmişti. Hazreti Abdullah bin Revâhâ, maiyetindeki otuz kişi ile birlikte hareket ederek, esîr bin Zürâm'ın yurduna doğru yürüdü. Hazreti Abdullah, Esîr bin Zürâm'ın makamına vardıktan sonra, onu Medine'ye davet etti. Esîr bin Zürâm da daveti kabûl ederek, her müslümana karşı bir kişi olmak üzere otuz kişi alarak yola çıktı. Esîr, yolda bir müddet ilerledikten sonra aklına bir takım şüpheler gelip, Medine'ye gitmekten ise Hayber'e dönmenin daha iyi olduğunu zannederek gerilemeye başladı. Hazreti Abdullah bin Revâhâ, onun bu halini gördükten sonra O'na; "Ey Allah'ın düşmanı! Ne diye geriliyorsun?" dedi. Esîr, şüpheye düştüğünü söylediğinden iki taraf arasında şiddetli bir cenk başladı. Esîr bin Zürâm ile maiyetindekilerin hepsi imha edildi.

Hazreti Abdullah bin Revâhâ, Hayber'in fethinde, Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) maiyetinde bulunmuş, daha sonra Hudeybiye andlaşmasının olduğu yıl yapılamıyan Umre haccını yapmak üzere Mekke'ye gitmişti. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Kusvâ adındaki devesinin üzerinde bulunduğu ve devenin yuları Hazreti Abdullah bin Revâhâ'nın (radıyallahü anh) elinde olduğu halde ve sadık arkadaşları da çevrelerinde, kılıçlarını kuşanmış bir şekilde, yürüyerek Mekke'ye girdiler. Müşriklerin ileri gelenleri; yürekleri kin, hınç ve kıskançlıkla dolu olarak, Peygamber efendimizi gözetlemek için Handeme, Kuaykıan dağına çıkmışlardı. Mekkeli erkek, kadın, çoluk çocuklar da, Peygamber efendimizle Eshâbını seyretmek için Darünnedve'de sıralanmışlardı.

Abdullah bin Revâhâ (radıyallahü anh), Kusvâ'nın yularını çekerek Peygamber efendimizin önlerinde yürümekte ve:

Ey kâfirler çekilin, Peygamberin yolundan,
Ki Allahü teâlâ, O'na gönderdi Kur'ân.
Her hayır ve iyilik vardır O'nun dininde,
Bu din için ölmekdir, en hayırlı ölüm de.
Gerçek Resûlullahdır, kabûl ettim yürekten,
Her sözüne inandım, kabûl ettim şimdi ben.
Ey kâfirler! Kur'ân'ın, Allahü teâlâ'dan,
İndiğini siz inkâr eylediğiniz zaman,
Nasıl indirdik ise, darbeleri aniden
Ve nasıl' ayırdıksa, başınızı gövdeden.
Onun mânâsına da, inanmazsanız eğer,
İner aynı şekilde başınıza darbeler.
diyerek kâfirleri kötüleyici şiirler söylemekte ve devamla:

Başlarım O Allah'ın, mübârek ismiyle ki,
Yoktur O'nun dininden, başka dîn-ihakîkî.
Ve yine başlarım ki, ismiyle O Allah'ın,
Muhammedhem kulu ve hem Resûlüdür O'nun.
diye yine şiir okurdu.

Hazreti Ömer; "Ey İbn-i Revâhâ! Sen Resûlullah'ın (aleyhisselâm) önünde ve Harem-i şerîfte nasıl şiir okuyabiliyorsun" deyince, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm): "Yâ Ömer! O'na mâni olma. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, O'nun sözleri, bu Kureyş müşriklerine ok yağdırmakdan daha çabuk, daha çok tesirlidir. Ey İbn-i Revâhâ devam et" buyurdu. Hazreti Ömer sustu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) biraz sonra Hazreti Abdullah bin Revâhâ'ya:

"Allahü teâlâ'dan başka ilâh yoktur! Bir olan O'dur. Va'dini gerçekleştiren O'dur! Bu kuluna yardım eden O'dur! Askerlerini güçlendiren O'dur! Toplanmış olan kabileleri, bozguna uğratan da yalnız O'dur! de!" buyurdu. Abdullah bin Revâhâ (radıyallahü anh) da:

"Allahü teâlâdan yoktur başka bir ilâh,
Yoktur O'nun şeriki, lâ ilahe illallah.
O'dur müslümanların, askerlerine güç veren,
Ve O'dur kâfirleri, dağıtan, mağlub eden."

diye söylemeye başladı. Müslümanlar da onun söylediği gibi söylediler.

Hicretin sekizinci senesi Cemaziyelevvelinde, Mûte gazâsı vukû’ buldu. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) Busra reîsi olan Emîre bir mektûb göndererek O’nu İslâmiyyete davet etmişti. Bunlar, Resûl-i Ekrem’in (aleyhisselâm) elçisine hüsn-i kabûl göstereceklerine elçiyi katletmişler, müslümanlara karşı harp yapacaklarını ilân etmişlerdi. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) 3000 kişiden müteşekkil bir kuvvet hazırlamış onu Zeyd bin Hârise’nin kumandasına vermişti.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), mescidinde öğle namazını kıldırdıktan sonra oturdu. Eshâb-ı kiram da oturdular. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm): “Cihâda çıkacak olan şu insanlara, Zeyd bin Hârise’yi kumandan tayin ettim! Zeyd bin Harise şehîd olursa, yerine Cafer bin Ebî Talib geçsin. Cafer bin Ebî Talib şehîd olursa, Abdullah bin Revâhâ geçsin. Hazreti Abdullah bin Revâhâ da şehîd olursa, müslümanlar aralarında münasip birini seçsin ve onu kendilerine kumandan yapsın!” buyurdu. Bunun üzerine Eshâb-ı kiram ağlamaya başladılar. “Yâ Resûlallah! Keşki sağ kalsalar da kendilerinden istifâde etseydik” dediler. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) cevap vermeyip sustular.

Mücâhidler, Medine’den yola çıkacakları sırada, Peygamber efendimiz, beyaz bir sancak bağlayıp Hazreti Zeyd bin Hârise’ye verdi. Haris bin Umeyr’in öldürüldüğü yere kadar gitmesini ve orada bulunanları İslâmiyyete davet etmesini, müslümanlığı kabûl ederlerse ne a’lâ, kabûl etmedikleri takdîrde, Allahü teâlâ’nın yardımına güvenerek onlarla çarpışmasını tavsiye etti. Uğurlamak üzere Veda yokuşuna kadar mücâhidlerle beraber gitti.

Hazreti Abdullah bin Revâhâ, yanındaki kumandan arkadaşlarıyla birlikte vedalaştıkları sırada, ağladı. Ona “Ey Revâha’nın oğlu! Ne için ağlıyorsun?” diye sordular. Hazreti Abdullah bin Revâhâ:

Ağlamamın sebebi, değil dünyâ sevgisi
Ve değildir vallahi, özliyeceğim ben sizi.
Asıl sebep şudur ki, Kur’ân-ı kerîminde,
Şöyle buyurmaktadır, Rabbimiz bir âyette:
“Muhakkak biliniz ki, sizlerin içinizden
Hiç bir kimse yoktur ki, geçmesin cehennemden”
İşittim bu âyeti, Resûlullah okurken,
Cehenneme uğrarsam, nasıl sabrederim ben.
Dedi. Müslümanlar “Allahü teâlâ, sizi sevgili kulları zümresine ilhak etsin, sâlihlerden olun!” diye duâ ettiler. Sonra Hazreti Abdullah bin Revâhâ (radıyallahü anh):

Mağfiret diliyorum, rahmân olan Rabbimden,
Vücûdum baştan başa kan olsun darbelerden.
Naşıma uğrayanlar desinler (Ne se’âdet,
Kan revan yerde yatan, şehîd olmuş nihâyet)
diyerek duâ etti.

Ordu gitmeğe hazırlandığı sırada, Hazreti Abdullah bin Revâhâ Peygamber efendimizin yanına varıp vedalaştıktan sonra: “Yâ Resûlallah! Bana ezberliyeceğim ve aklımdan hiç çıkarmıyacağım bir şeyi emir ve tavsiye buyurur musunuz? dedi. Peygamber efendimiz O’na: “Sen, yarın Allah’a pek az secde edilen bir ülkeye varacaksın, orada secdeleri, namazları çoğalt!” buyurdu. Hazreti Abdullah bin Revâhâ, “Yâ Resûlallah! Bana, nasihatini arttırır mısınız? dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm): “Allahü teâlâyı dâima zikr et. Çünkü, Allah’ı zikr, umduğuna ermende sana yardımcı olur” buyurdu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Seniyyet’ül Vedâ’da mücâhidlerle vedalaştı. Onlara; “Haydi Allah’ın ismi ile gazâ ediniz. Allah’ın ve sizin Şam’da bulunan düşmanlarınızla çarpısınız! Orada nasrânîlerin kiliselerinde, halktan ayrılmış kendilerini ibâdete vermiş, bir takım kimseler bulacaksınız, sakın onlara dokunmayınız! Onların dışında, başlarında şeytanların yuvalandıkları daha bir takım kimseler de bulacaksınız. Onların başlarını kılıçla koparınız! Siz, ne bir kadını, ne süt emen bir çocuğu, ne yaşlanmış bir pîr-i fâni’yi öldürecek, ne bir ağaç yakacak veya kesecek, ne de bir ev yıkacaksınız.” buyurdu.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), mücâhidlerle vedalaşıp, Medine’ye dönerken, Hazreti Abdullah bin Revâhâ Peygamber efendimizi şu beytle selâmladı:

Vedalaştım Nahil’de, Allah’ın Resûlünden,
Selâmet orada kaldı, O’ndan ayrılınca ben.
Eyvah! Arkada kaldı, Allah’ın sevgilisi,
Eyvah! Uzakta kaldı, dostların hayırlısı.
Zeyd bin Erkam der ki: “Ben Hazreti Abdullah bin Revâhâ’nın terbiyesi altında yetişmiş bir yetimdim. Kendisi, Mûte seferine çıktığında, beni de devesinin terkisine bindirmişti. Vallahi, geceleyin biraz gidince, O’nun şu beyitleri okuduğunu işittim:

“Ey devem! Kumluktaki, kuyuya eğer beni,

Oradan da dört konak, götürürsen ileri.
Çıkarmam artık seni, bundan başka sefere,
Sahipsiz kalacaksın, az sonra ona göre.
Ben herhalde evime, geri dönmeyeceğim,
Umarım ki, bu harpte, ben şehîd düşeceğim.
Son konakta mü'minler, geçti beni hız ile,
Ey Revâhâ'nın oğlu, en yakınların bile,
Kardeşlik bağlarını, kopararak geçtiler,
Seni Hak teâlâya bırakıp da gittiler.
Artık düşünmüyorum, geride ne malım var?
Hiç umurumda değil, ağaçlarla hurmalar"
Kendisinden, bunları işitince, ağladım. Hazreti Abdullah bin Revâhâ bana kamçısıyla dokunarak; "Ey yaramaz! Sana ne oluyor, sana ne zararı var? Allahü teâlâ, bana şehîdlik nasîb ederse sen de, hayvan üzerinde geri dönüp, yerine ulaşırsın. Ben de, dünyânın dertlerinden tasa ve üzüntülerinden, hâdiselerinden kurtulmuş, rahata kavuşmuş olurum!" dedi. Geceleyin inip iki rekât namaz kıldı. Sonunda uzunca bir duâ yaptı ve bana (Ey çocuk) diye seslendi. (Buyur!) dedim. (Bu seferde inşaallah şehîdlik nasîb olacaktır!) dedi.

İslâm Mücâhidleri, yollarına devam ederek, Şam topraklarından Maan'a varınca, orada konakladılar. Orada, Kayser Heraklius'un, Rumlar'dan yüzbin askerle Belkâ topraklarından Maan'a gelip konduğunu ve Beliy kabilesinden Mâlik bin Zafile adında birinin kumandası altında Lahm, Cüzam, Kayn, Behrâ, Vâil, Bekr ve Beliy Hıristiyan Araplarından yüzbin kişilik bir kuvvetin de gelip onlara katıldığını haber aldılar. İslâm mücâhidleri, durumu görüşmek üzere, Maan'da iki gece kaldılar. Zeyd bin Harise (radıyallahü anh), Rumlar'ın kendileri için pek çok asker toplamış olduklarını haber verip, mücâhidlerin bu yoldaki görüşlerini sordu. Bazıları: "Rumlarla karşılaşmaktan vazgeçip memleketlere akın yap. Halklarını esîr al, Medine'ye geri dön." dediler. Hazreti Abdullah bin Revâhâ, susuyor, konuşmuyordu. Hazreti Zeyd bin Harise, O'na, bu husûsta ne düşündüğünü sordu. Hazreti Abdullah bin Revâhâ: "Biz, ganîmetler elde etmek için yola çıkmadık. Fakat, Rumlarla karşılaşmak için yola çıktık!" dedi. Diğer mücâhidler ise; "Resûlullah aleyhisselâma yazı yazıp düşmanımızın sayısını bildirelim. Bize, acele asker göndermesini veya bu yolda yapmak istediği şeyi bize emretmesini istiyelim." dediler. Bu husûsta söz ve görüş birliğine vardılar. Hazreti Abdullah bin Revâhâ:

"Ey kavmim ne sebepten, tereddüt edersiniz?
Şehîd olmak kastiyle, cenge gelmedik mi biz?
Silâhça, süvarice, çokluk olduğumuzdan,
Dolayı savaşmadık, kâfirlerle hiç bir an.
Allahü teâlânın, bize ihsân ettiği,
Şu din kuvveti ile, savaştık aslan gibi.
Gidiniz, çarpışınız, muhakkak iyilik var,
Bu işin neticesi, yâ şehâdetyâ zafer.
Bedir günü vallahi, vardı iki atımız,
Uhud'da tek at ile, pek azdı silâhımız.
Bu cenkte galip gelmek, varsa eğer kaderde,
Zâten böyle va'detti, Allah ve Peygamberde.
Hakteâlâ vadinden, dönmez asla geriye,
Ey mü'minler! Öyleyse, yürüyün ileriye.
Şehîdlik varsa eğer, bizim kaderimizde,
Kavuşuruz cennette, şehîd kardeşimize"
dedi. Hazreti Abdullah bin Revâhâ'nın bu sözleri mücâhidleri cesâretlendirdi. "Vallahi Revâhâ'nın oğlu, doğru söylüyor" dediler ve yollarına devam ettiler.

Meşârif köyünde rastladıkları düşman askerleri yaklaşmaya başlayınca, İslâm mücâhidleri, Mûte diye anılan köyün önüne çekildiler ve hemen savaş düzenine girdiler. Düşman askerlerinin üzerine yürüdüler. İki taraf, yeşil ekinler üzerinde, birbirleriyle amansızca çarpışmaya başladılar. İslâm Ordusunun Başkumandanı Zeyd bin Harise (radıyallahü anh) Peygamber efendimizin sancağını eline aldı. Vücudu, Rumların mızrakları ile delik deşik edilip, kanları saçılıncaya kadar çarpışmaktan geri durmadı ve en sonunda şehîd oldu. Sancağı Hazreti Cafer bin Ebî Talib aldı. Zırh gömleğini giydi, atına bindi. Sancağı elinde olduğu halde ilerledi. Hazreti Cafer, düşmanların ortalarına kadar dalmış bulunuyordu. Çarpışırken, düşmanlar tarafından vurulup bir eli kesildi. Sancağı, diğer eline aldı. O eli de kesilince, sancağı koltuğunun altına kıstırdı. O sırada bir adam, ona mızrağını sapladı ve Hazreti Cafer şehîd oldu. Hazreti Cafer şehîd olunca, Ebü'l-Yüsr Ka'b bin Umeyr sancağı alıp, Hazreti Abdullah bin Revâhâ'ya verdi. Hazreti Abdullah bin Revâhâ sancağı alınca, atının üzerinde düşmanlara doğru ilerledi ve kendi kendine:

Ey nefsim, bana boyun eğeceksin elbette,
Bugün şehîd olurum, yemîn ettim bu harpte.
Yâ sen kendiliğinden, râzı olursun buna,
Yâ kabûl ettiririm, bunu ben, zorla sana.
Eğer öldürülmezsen, şayet sen bu savaşta,
Hiç ölmiyecekmisin, ey nefsim söyle bana.
Cafer bin Ebî Talib ve Zeyd bin Harise'nin,
Yaptığını yaparsan, bil ki iyi edersin.

Onlar şehîd oldular, ey nefsim durma geri,
Sonra bedbaht olursun, haydi atıl ileri.
diyerek hücuma geçti. Hazreti Abdullah bin Revâhâ çarpışırken parmağı yaralanınca atından yere atladı. Elinin yaralı parmağını ayağının altına koyup, "Sen, ancak, kanayan bir parmak değil misin? Bu kazaya da Allah yolunda uğramış bulunuyorsun." diyerek çekip kopardı. Ve kendi kendine; "Ey Nefs!" şehîdlikten seni çekindiren, sakındıran hangi şeylerdir? Eğer, kârım filanca hatundan mahrûm kalmaktan ileri geliyorsa, onu üç talakla boşadım, kölelerimi âzâd ettim, hurma bahçelerimi Allah ve Resûlullah'a bıraktım" dedi.

Hazreti Abdullah bin Revâhâ çarpıştıktan sonra dönüp atından indiği sırada, amcasının oğlu kendisine pişirilmiş et getirdi ve: "Al, bunu ve de biraz güçlen" dedi. Hazreti Abdullah bin Revâhâ (radıyallahü anh) üç günden beri bir şey yememişti. Etten bir defa ısırmıştı ki, o sırada, müslümanların bulundukları köşede bir kargaşalık oldu. Bu durumu görünce: "Sen hâlâ bu dünyâdasın. Dünyada yiyip-içmekle uğraşıyorsun" diyerek nefsini kınadı ve hemen elindeki eti bıraktı. Kılıcını sıyırıp tekrar savaşa girdi. Kahramanca çarpıştı. Bir ara düşman askerlerinden biri mızrağını Hazreti Abdullah bin Revâhâ'ya (radıyallahü anh) nişan alarak fırlattı. Hazreti Abdullah bin Revâhâ müslümanlarla düşman safları arasında yere düştü. Çok arzu ettiği şehâdete kavuştu. Eshâb-ı kiram (r.anhüm), hemen istişâre ederek aralarında Hazreti Hâlid bin Velîd'i kumandan seçtiler.

Peygamberimizin sâdık arkadaşları, Hazreti Hâlid bin Velîd kumandası ve sancağı altında hücuma geçtiler ve düşmanı bozguna uğrattılar. Bozguna uğrayan düşmana istedikleri gibi kılıç vurdular. Düşmanları, görülmedik şekilde bozguna uğrattılar. Hazreti Hâlid bin Velîd der ki: "O gün benim elimde dokuz kılıç parçalandı. Elimde geniş yüzlü bir Yemen Palası'ndan başka bir şey kalmamıştı."

Peygamber efendimiz, kumandanların şehîd edildiklerini, kendileri hakkındaki haber Medine'ye gelmeden önce aynı günde müslümanlara haber verdi. Onların şehîd oldukları saatte, Peygamber efendimiz Eshâbını mescidte topladı. Peygamberimiz çok üzgündü. Eshâbı (radıyallahü anh) "Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) sizde olan üzüntüyü gördüğümüzden beri duyduğumuz üzüntünün derecesini ancak Allahü teâlâ bilir" dediler. Peygamber efendimizin mübârek gözlerinden yaşlar akarak; "Bende gördüğünüz üzüntü, beni hüzün içinde bırakan şey, Eshâbımın şehîd olmaları idi. Bu hal, onları, Cennette karşılıklı tahtlar üzerinde oturmuş kardeşler olarak görünceye kadar devam etti. Zeyd bin Harise sancağı eline aldı. Nihâyet şehîd edildi. O şimdi Cennete girdi. Orada koşup duruyor. Sonra sancağı Cafer bin Ebî Talib aldı. Düşman ordularına saldırdı. Çarpıştı ve nihâyet o da şehîd oldu. O, şehîd olarak Cennete girdi ve yakuttan iki kanat ile dilediği gibi uçup duruyor. Cafer'den sonra sancağı Abdullah bin Revâhâ aldı. Elinde sancak olduğu halde düşmanlarla çarpıştı ve şehîd oldu ve Cennete girdi. Onlar, Cennette altından tahtlar üzerinde bana gösterildi." buyurdu.

Hazreti Abdullah bin Revâhâ, dinine son derece bağlı, dünyâ malına ve rütbesine kıymet vermezdi. Allahü teâlâya ibâdet etmekte ve Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) emirlerini ölüm pahasına da olsa yerine getirmekte eşine az rastlanırdı. Bir defasında, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), hutbe okurken cemaate "oturunuz" buyurduğunda, Hazreti Abdullah bin Revâhâ, mescidin dışında bir yerde bulunuyordu ve hemen olduğu yerde oturdu, hutbe bitinceye kadar, hiç kımıldamadan orada bekledi. Onun bu hareketi, Peygamberimize ulaştırılınca, Peygamber efendimiz, "Allahü teâlâya ve Resûlüne gösterdiğin itâatde Allahü teâlâ hırsını arttırsın" buyurdu. Peygamberimiz, Hazreti Abdullah bin Revâhâ'yı çok sever, hastalandığı zaman hemen ziyâretine gider, hâl ve hatırını sorardı. Bedir'den başlıyarak, şehîd olduğu Mûte Savaşına kadar Peygamberimizin iştirâk etmiş olduğu bütün savaşlarda bulunan Hazreti Abdullah bin Revâhâ, Peygamber efendimizin şâir ve hatîblerindendi. Kendisi "Vahiy kâtibiydi." Şairlikteki kudreti herkes tarafından bilinir ve takdîr edilirdi. Şiirleri, Eshâb-ı kiram tarafından hemen ezberlenerek ağızdan ağıza yayılırdı. Peygamber efendimiz de, onun şiirlerini beğenirdi ve bu şiirlerin düşmana ok atmadan daha tesirli olduğunu beyan ederdi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) onun hakkında, "Cenâb-ı Hak, Hazreti Abdullah bin Revâhâ'ya rahmet eylesin, Melâike onun meclisi ile iftihar ederlerdi" buyurdu.

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-2, sh. 128
2) Sahîh-i Buhârî, cild-5, sh. 87
3) Üsûd-ül-gâbe, cild-3, sh. 157, 159
4) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 992, 1009, 1088
5) Mevâhib-i Ledünniye, cild-1
6) İbn-i Hişam, cild-4, sh. 15
7) El-Kâmil fit-târîh, cild-2, sh. 234
8) Târîh-i Teberî, cild-3, sh. 107

ABDULLAH BİN SELÂM (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan. Ensârın büyüklerinden. Hicretten sonra müslüman oldu. Müslüman oluşu ibretlidir. Cennetlik olduğu hadîs-i şerîfte bildirildi. 43 (m. 663)'de Medine'de vefât etti. Hazreti Yûsuf (aleyhisselâm) soyundan ve Medine'deki Yahudi Benî Kaynuka kabilesinden idi. Cahiliyyet devrinde Husayn olan ismini Müslüman olunca Resûlullah (aleyhisselâm) "Abdullah" olarak değiştirdi, Nesebi Abdullah bin Selâm bin Haris Ebû Yûsuf el-İsrâilî el-Ensârîdir. Tevrat ve İncîl'i iyi bilen Hazreti Abdullah bin Selâm îmân etmeden önce Yahudi âlimlerindendi.

Kendisi müslüman oluşunu şöyle anlatır: "Ben Tevrat'ı ve tefsîrini babamdan okumuş, öğrenmiştim. Bir gün âhir zamanda gelecek olan Peygamberin sıfatları, alâmetleri ve yapacağı işleri bana anlattı ve "Eğer o, Hârûn evlâdından gelecek olursa ona tabi olurum, yoksa tabi olmam!" dedi ve Resûlullah'ın (aleyhisselâm) Medine'ye gelişinden önce öldü.

Resûlullah'ın (aleyhisselâm) Mekke'de nübüvvetini ilân ettiğini işittiğim vakit onun sıfatlarını ismini ve geleceği vakti biliyordum. Bu sebeple O'nu gözleyip duruyordum. Resûlullah'ın Medine yakınında Kubâ denilen yerdeki Amr bin Avfoğullarının evinde misâfir olduğunu birinden öğreninceye kadar bu hâlimi yahudilerden saklayıp sustum.

Bir gün ben kendi hurma ağacımın üzerinde uğraşıp, yaş hurma toplarken, Nâdiroğullarından birisinin "Bugün, Arapların adamı geldi" diye bağırdığını duydum. Beni bir titreme tuttu. Hemen "Allahü Ekber" diyerek tekbir getirdim: O anda halam Halide binti Haris, hurma ağacının altında oturuyordu. Kendisi çok yaşlı bir kadındı. Tekbirimi işitince: "Allah seni umduğuna kavuşturmasın, elini boşa çıkarsın? Vallahi sen Mûsâ bin İmrân'ın geleceğini işitmiş olsaydın bundan fazla sevinmezdin!" diyerek bana çıkıştı. Ona dedim ki "Ey hala! O, vallahi Mûsâ bin İmrân'ın kardeşidir ve O'nun gibi bir peygamberdir. Onun dinindedir ve onun gönderildiği tevhîd ile gönderilmiştir" dedim. Bunun üzerine bana: "Ey kardeşimin oğlu! Yoksa o kıyâmete yakın gönderileceği bize bildirilen Peygamber midir?" dedi. "Evet" dedim, "Öyleyse haklısın" dedi.

Resûlullah (aleyhisselâm) Medine'ye hicret ettiği zaman halk etrâfına toplandı. "Resûlullah geldi" denilince O'nu görmek için hemen halkın arasına karıştım. O'nu görür görmez: "O'nun yüzü yalancı bir yüz olamaz!" dedim. Resûlullah toplanan insanlara İslâmiyeti anlatıyor, nasihatler veriyordu. Burada Resûlullah'tan işittiğim ilk hadîs-i şerîf şudur.

"Selâmı aranızda yayınız, aç kimseleri doyurunuz, sıla-i rahm yapınız (yakın akrabaları ziyâret ediniz), insanlar uykuda iken namaz kılınız. Böylece Cennet'e selâmetle girersiniz."

Diğer bir rivâyette Fahr-i âlem (aleyhisselâm), Hazreti Abdullah'ı nübüvvet nûru ile tanıyıp: "Sen Medine âlimi İbni Selâm değil misin?" buyurdu. O da: "Evet" deyince, Peygamberimiz: "Yaklaş" buyurarak, şu suâli sordu: "Ey Abdullah, Allah için söyle! Tevrat'ta benim Vasıflarımı okuyup öğrenmedin mi?" Abdullah dedi ki: "Allah'ın sıfatları nelerdir söyler misiniz?" Bu suale karşılık Resûlullah (aleyhisselâm) biraz bekledi ve Cebrâil (aleyhisselâm) İhlâs sûresini indirdi: "De ki: O Allah birdir. Hiçbir şey O'nun dengi (ve benzeri) değildir." Abdullah bin Selâm bu âyet-i kerîmeleri işitince Peygamberimize hemen: "Evet yâ Resûlallah! Doğru söylüyorsun, şehâdet ederim ki Allah'tan başka ilah yoktur. Sen O'nun kulu ve Resûlüsün" diye kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu.

Hazreti Abdullah bin Selâm sözüne devam ederek, "Resûlullah ismimi sordu. Ben "Husayn bin Selâm" dedim. "Hayır, Abdullah bin Selâm" buyurdu. Ben de "Evet, Abdullah bin Selâm, seni hak ile gönderen Zâta yemîn ederim ki, bugünden sonra başka bir ismimin olmasını istemem" dedim. Bundan sonra devam ederek "Yâ Resûlallah! Yahudiler, insanı hayrete düşürecek kadar yalan söyleyen, asılsız isnad ve iftiralar eden, zâlim bir millettir. Eğer sen benim seciye ve her hâlimi onlardan sorup öğrenmeden önce, onlar benim müslüman olduğumu duyup öğrenirlerse, muhakkak sizin yanınızda bana, akla gelmeyen iftirada bulunur! Siz önce beni onlardan sorunuz!" dedim ve evin bir tarafına saklandım. Onun peşinden bir grup Yahudi ileri gelenleri içeri girdi. Bu esnada Resûlullah (aleyhisselâm) Yahudilere "Aranızdaki Husayn bin Selâm nasıl bir adamdır?" diye sordu. Yahudiler de "O bizim en yüksek âlimimiz ve en büyük âlimimizin de oğludur! İbni Selâm bizim en hayırlımız ve en hayırlımızın da oğludur!" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) Yahudilere:

"Eğer o müslüman olduysa siz buna ne dersiniz?" diye sordu; Yahudiler. Allah onu böyle bir şeyden korusun! diye karşılık verdiler.

O sırada Hazreti Abdullah bin Selâm saklandığı yerden çıkıp:

"Ey Yahudi topluluğu Allah'tan korkunuz! Size geleni kabûl ediniz. Allah'a yemîn ederim siz de bilirsiniz ki O, elinizdeki Tevrat'ta isminin ve sıfatlarının yazılı olduğunu gördüğünüz

Allah'ın Resûlü budur. Ben şehâdet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur. Yine şehâdet ederim ki, Muhammed (aleyhisselâm) O'nun kulu ve resûlüdür." diyerek onu tasdîk etti. Bunun üzerine Yahudiler. "O bizim en kötümüzdür ve en kötümüzün de oğludur! diyerek çeşitli kusurlar ve iftiralarda bulunarak, Hazreti Abdullah bin Selâm'ı kötülediler. Hazreti Abdullah bin Selâm: "Zâten korktuğum bu idi. Yâ Resûlallah! Ben onların zâlim, yalancı, kötülük yapan, iftiracı bir millet olduğunu size haber vermemiş miydim? işte dediğim ortaya çıktı!" dedi. Resûlullah Yahudilere "Birinci şehâdetiniz bize kâfidir, ikincisi ise lüzumsuzdur." buyurdu. Hazreti Abdullah hemen evine döndü. Ailesini ve akrabalarını İslâmiyet'e davet etti. Halası da dahil hepsi müslüman oldular.

O'nun îmân etmesi Yahudileri çok kızdırdı. Bunun için kendisini sıkıştırmaya başladılar. Hatta Yahudi âlimlerden bazıları: "Araplar'dan peygamber çıkmaz, senin adamın hükümdârdır" diyerek, Abdullah bin Selâm'ı İslâmiyet'ten vazgeçirmeye kalkıştılarsa da muvaffak olamadılar.

Kendisi ile birlikte Sa'lebe bin Sa'ye, Üseyd bin Sa'ye, Esed bin Ubeyd ve bazı Yahudiler samimi olarak müslüman oldular. Fakat bazı Yahudi âlimleri: Muhammed'e yalnız bizim şerlilerimiz inandı. Eğer, onlar hayırlılarımızdan olsalardı, atalarının dinini bırakmazlardı." dediler. Bunun üzerine inen âyet-i kerîmelerde şöyle buyuruldu:

"Onların (Ehl-i kitabın) hepsi bir değildir. Ehl-i kitabın içinde bir cemaat vardır ki, onlar gece vakitlerinde secdeye kapanarak Allah'ın âyetlerini okurlar." (Âl-i İmrân-113)

"Allah'a ve âhiret gününe inanırlar, iyiliği emrederler, kötülükten vazgeçirmeye çalışırlar, hayır işlerinde de birbirleriyle yarış yaparlar. İşte onlar sâlihlerdendirler." (Âl-i İmrân: 114)

Abdullah bin Selâm'ın (radıyallahü anh) imân ettiğine ve faziletine Kur'ân-ı kerîmin iki âyet-i kerîmesinin şehâdet ettiğini müfessirler ifade etmektedirler. Her iki âyet-i kerîmede de Allahü teâlâ onu müşriklere karşı şahit göstermektedir. Hazreti Abdullah bin Selâm'a indiği bildirilen âyet-i kerîme şudur: "Resûlullah'ı inkâr edenlere de ki! (siz halinizi) Düşündünüz mü? Eğer Kur'ân Allah tarafından gönderilmiş olup da siz küfrettiyseniz (inanmayıp inkâr ettiyseniz) ve İsrâiloğullarından bir şahit, Kur'ân-ı kerîmi benzerine (Tevrat'a) göre (bu da Allah kelâmıdır diye) şehâdet edip inandı da siz kibirlenmek istediyseniz (bu bir zulüm değil midir? Allah ise zâlimler topluluğuna asla hidâyet etmez."

Tefsîr âlimlerine göre "İsrâiloğullarından bir şahit âyetinde Abdullah bin Selâm'ın kastedildiği rivâyet edilmektedir. Çünkü O kendi milletine: "Hazreti Musa'ya inen Tevrat'ı Allah kelâmı olarak kabûl edip de Hazreti Muhammedi (aleyhisselâm) ve ona inen Kur'ân-ı kerîmi inkâr etmek zulümdür?" diyerek müslüman olmuştur.

Müslüman olunca, Kur'ân-ı kerîme dört elle sarıldı ve Peygamber efendimizi, gölgesi gibi takip etmeye başladı. Öyle oldu ki, Peygamber efendimiz onun hakkında:"Cennetlik bir adama bakmak kimin hoşuna giderse, Abdullah bin Selâm'a baksın." buyurdu.

Hadîs-i şerîf kitaplarından Buhârî ve Müslim'de bildirildiğine göre de Peygamberimiz Hazreti Abdullah bin Selâm'ın Cennete gireceğini müjdelemiştir. Ancak Aşere-i mübeşşere (Cennetle müjdelenen on kişi) arasında sayılmamıştır. Bu durumu bize Aşere-i mübeşşere'den olan Sa'd bin Ebî Vakkas (radıyallahü anh) haber vermiştir. Abdullah bin Selâm (radıyallahü anh) anlattı: Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) zamanında bir rüya görmüştüm ve Resûlullah'a arz etmiştim. Dedim ki: "Ey Allah'ın Resûlü rüyamda kendimi sanki bir bahçede gördüm. O bahçenin bir tarafında demirden bir direk vardı. Bu direğin bir ucu yerde, bir ucu gökte idi. Yukarısında da tutacak bir kulp, bir çember vardı. Bana "Haydi bu direğe çık" denildi. Ben de "Gücüm yetmez!" dedim. Bunun üzerine yanıma bir hizmetçi gelerek sırtımdaki elbisemi çıkardı. Bunun üzerine direğin tâ tepesine kadar çıktım. Kulpu tuttum. Bana "Halkayı iyi tut, bırakma!" diye tenbîh edildi. Böylece direğin kulpu elimde olarak uyandım. Resûlullah'a (aleyhisselâm) rüyayı anlattım, dinledikten sonra buyurdular ki:

"Gördüğün bahçe İslâm dinidir. Direk de İslâm dininin direği (tevhîd)'dir. O kulp da çok sağlam olan (imân)'dır. Sen ölünceye kadar İslâm dîni üzerine yaşayacaksın(Cennetlik olacaksın!)"

Yine başka bir rivâyette Muhammed bin Ka'b diyor ki; "Resûl-i ekrem bir defa: "Şu kapıdan ilk girecek olan, Cennet ehlinden (Cennetliklerden) biridir" buyurdu. Biraz sonra Abdullah bin Selâm içeri girdi. Eshâb-ı kiram Resûlullah'ın bu müjdeli haberini kendisine bildirdiler ve hangi ameli ile bu dereceye kavuştuğunu sordular. Hazreti Abdullah, "Ben zayıf bir kimseyim. Benim en kuvvetli ümidim, kalb selâmeti, yani kimseye karşı içimde kötülük beslememem ve boş sözleri terk etmemdir. Bundan başka (beni kurtaracağından ümitli olduğum) bir amelim (işim) yoktur" dedi.

Hazreti Abdullah bin Selâm (radıyallahü anh) Peygamberimizden 25 adet hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Bunlardan arş ve akıl hakkındaki uzun hadîs-i şerîf in son kısmı şöyledir:

.”.... Melekler dediler ki:

“Yâ Rabbi, Arştan büyük bir şey yarattın mı?” Allahü teâlâ:

“Evet, aklı yarattım, buyurdu” Melekler:

“Yâ Rabbi! O ne kadar büyüktür?” diye sordular. Allahü teâlâ: “Kumların sayısını bilir misiniz?” Melekler de:

“Hayır Ya Rabbi bilemeyiz dediler. Allahü teâlâ:

“İşte aklın da büyüklüğünü bilemezsiniz. Ben aklı kum taneleri gibi sınıflara ayırdım. Kimine bir tane, kimine iki tane, kimine üç-dört tane, bazısına bir farak, bazısına bir vesk (bunlar eskiden kullanılan ölçülerdir) bazılarına da daha fazla verilmiştir buyurdu.”

Hazreti Abdullah (radıyallahü anh) hakîkaten, ahlâk ve ilim ile kendini süsleyen Cennetlik insanlardan idi. 18 (m. 639)’da Suriye taraflarında ortaya çıkan veba hastalığına yakalanan Eshâb-ı kiramdan Muaz bin Cebel (radıyallahü anh) vefât edeceği sıralarda, başucunda ağlayan bir talebesine “Niye ağlıyorsun?” diye sormuştu. Karşılığında: “Ben dünyâ için ağlamıyorum, ilmi senden öğrenmekteydim, bunu kaybedeceğime üzülüyorum!” cevabını verince, Muaz bin Cebel (radıyallahü anh): “İlim benim vefâtımla kaybolmaz. Benden sonra ilmi şu dört kişiden öğren: Abdullah bin Mes’ûd’dan, Abdullah bin Selâm’dan, çünkü Resûlullah (aleyhisselâm) onun hakkında “O, Cennetlik olan on kişinin onuncusudur” buyurdu. Hazreti Ömer’den (radıyallahü anh) ve Selmân-ı Fârisî’den (Başka bir rivâyete göre Ebüd-Derda’dan öğren” buyurdu. Hazret-i Muaz’ bin Cebel’in böyle söylemesinin sebebi; Hazreti Abdullah bin Selâm’ın (radıyallahü anh) Resûlullah (aleyhisselâm) hayattayken, kendisinin yanından ayrılmayıp sık sık sorular sorarak ilimde derinleşmesidir.

Bir defasında Yahudiler Tevrat’taki recm âyetini Resûlullah’tan (aleyhisselâm) saklamaya çalıştılar. Fakat Abdullah bin Selâm (radıyallahü anh) bu âyeti bizzat Resûlullah’a bildirerek onların yalanlarını ortaya çıkardı.

Abdullah bin Ömer (radıyallahü anh) buyuruyor ki: Medine’de bir takım Yahudi topluluğu Resûlullah’a (aleyhisselâm) gelerek, içlerinden bir erkek ile bir kadının zinâ ettiğini anlattılar ve “Bunlara hangi hükmü ve cezayı verirsiniz?” dediler. Resûlullah (aleyhisselâm) de “Siz recm cezası hakkında Tevrat’ta ne yazılmış olduğunu görüyorsunuz” diye sordu. Onlar “Biz zinâ edenleri herkese teşhir ederiz ve bunlar bir değnek ile de döğülürler.” dediler. Abdullah bin Selâm Yahudilere “Siz yalan söylüyorsunuz! Tevrat’ta recm âyeti vardır” dedi. Bunun üzerine Tevrat’ı getirip açtılar. Yahudilerden birisi elini recm âyetinin üzerine koyarak bundan önceki ve sonraki âyetleri okumaya başladı. Abdullah bin Selâm ona: “Elini kaldır.” dedi. O da elini kaldırınca recm âyeti göründü. O zaman Yahudiler: “Ey Muhammed! Abdullah bin Selâm doğru söyledi, Tevrat’ta hakîkaten recm âyeti vardır” dediler. Bunun üzerine Resûlullah da bunların (zinâ yapanların) recm edilmeleri (taşlanarak öldürülmeleri) hükmünü verdi.

Bir gün Hazreti Abdullah (radıyallahü anh), Ka’b’a şöyle bir soru sordu: Âlimler ilmi öğrenip zihinlerine yerleştirdikten sonra onu oradan söküp atan nedir? Hazreti Ka’b: “Tama’ hırs ve ihtiyâç peşinden koşmaktır” dedi. Bir kimse de Fudayl’e “Ka’bın bu sözünü bana izah eder misin?” deyince Fudayl Tama’ insanın bir şeyi araması ve mukaddes değerlerini bu uğurda feda etmesi demektir. Hırs ise nefsinin her şeyi istemesi, senin de onun istediklerini yerine getirmendir. Bunun için de ona buna (kötü insanlara v.s...) ihtiyâcın olur. İhtiyâcını yerine getirenler de seni burnundan yakalamış olurlar (Yani seni emirleri altına alırlar), istedikleri yerlere sürüklerler, sen de onlara boyun eğersin. Onlar hasta oldukları zaman, dünyâ sevgisinden dolayı onların ziyâretlerine gider, tesadüf ettiğin zaman kendilerine selâm verirsin. Bu verdiğin selâmı, yaptığın ziyâreti Allah rızâsı için yapmazsın. Eğer bu kimselere ihtiyâç göstermezsen senin için çok daha hayırlı olurdu.” Sonra Fudayl sözüne devam ederek “Bu benim sana anlattığım, filan ve falandan yüz hadîs-i şerîf rivâyet etmekten senin için daha hayırlıdır.” dedi.

O, nefsini kötü huylardan ve isteklerden tamamen temizleyip terbiye etmek için çalışırdı. Kendisi zengin olduğu halde bazen Medine çarşısında sırtında bir yük odunla dolaştığı görülürdü. Yine bir gün, onu bu halde görenler kendisine: “Çocukların ve hizmetçilerin var, onlar senin bu kadar işini göremiyorlar mı?” diye sorduklarında Hazreti Abdullah “Evet var ve bu işimi yaparlar, fakat ben kendimi tecrübe etmek istedim. Acaba bu işi yapmak nefsime ağır gelecek mi? diye düşündüm. Eğer

bende kibir varsa ondan kurtulmak istiyorum. Resûlullah'ın şöyle buyurduğunu işittim: "Kalbinde hardal tanesi kadar kibir (büyüklenme) bulunan kimse Cennete giremeyecektir" cevabını verdi. Nitekim başka bir hadîs-i şerîfte de: "Meyve veya herhangi bir şeyi kendi eliyle evine götüren, kibirden uzaklaşmıştır" buyurmuştur.

Hazreti Abdullah Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) Veda Haccında bulunmuş, Hazreti Ebû Bekir devrinde mürtedlerle yapılan savaşlara katılmıştır. Hazreti Ömer devrinde ise onun yanından ayrılmamıştır.

Hazreti Osman zamanında Medine'de kalmış, onun müşavere heyeti (danışma kurulu) arasına girmişti. Hazreti Osman, kendisine isyan edenler evini kuşattıkları zaman, Hazreti Abdullah'a haber göndererek, durumu bildirdi: "Bu halde benim ne yapmamı tavsiye edersin, senin fikrin nedir?" diye sordu. O da Hazreti Osman'ın yanına gidip selâm verdi. Hazreti Osman" o gece gördüğü rüyayı anlattı: "Kardeşim, bu gece rüyamda şu pencereden Resûl-i Ekrem'i gördüm bana: "Yâ Osman, seni sardılar, öyle mi?" diye sordu. Ben de: "Evet, öyle Yâ Resûlallah" dedim. Resûl-i Ekrem: "Seni susuz bıraktılar öyle mi?" diye sordu. Ben de evet öyle dedim. Bunun üzerine bana bir bardak su verdi ve içtim. Hatta soğukluğunu göğsümde duyarcasına suya kandım. Sonra bana: "İstersen seni onlara galip getirelim, istersen iftarı bizim yanımızda yap (yani istersen şehîd olarak yanıma gel) buyurdu. Ben de iftarı Resûlullah'ın yanında yapmayı tercih ettim" dedi. Hazreti Abdullah, Hazreti Osman'a "Sakin ol, sakin ol! Bu, senin haklı olduğunu gösterir, isbat eder!" cevabını verdi. Sonra Hazreti Osman: "Niçin geldin ey Abdullah bin Selâm?" diye sordu. O da: "Burada şehit oluncaya kadar veya Allahü teâlâ seni kurtarıncaya kadar durmak için geldim. Bana kalırsa bunlar seni mutlaka şehîd edecekler. Eğer şehîd ederlerse, bu senin için hayırlı, onlar için fenâ olur" dedi.

Hazret-i Osman, ona "Benim senden istediğim, dışarı, onların karşısına çıktığın zaman Allahü teâlâ'dan senin sebebinle onları iyiliğe sevk edip, kötülüklerine mani olmasıdır" buyurdu.

Bundan sonra Hazreti Abdullah (radıyallahü anh), Mısırlı âsilere karşı onları ikna edici bir konuşma yaptı. Konuşmasının sonunda şunları söyledi: "Târihte, öldürülen her peygamber için yetmişbin asker, savaşçı öldürülmüştür. Öldürülen her halife için de otuzbeşbin savaşçı öldürülmüştür. Onun için bu ihtiyârı (Hazreti Osman (radıyallahü anh) öldürmekte acele etmeyiniz. Allah'a yemîn ederim ki, onu kim öldürürse kıyâmet günü Allahü teâlâ, kendisini eli kesik ve felçli olarak huzûruna çıkarır. Şunu iyi bilin ki, çocukların babalarında hakları olduğu gibi, bu ihtiyârın da sizde hakkı vardır" dedi. Bu söz üzerine âsiler ayağa kalkarak "Yalan söylüyorsun, Yahudi" diye iki defa bağırdılar, kendisini dinlemediler.

Hazreti Osman rüyasında Resûlullah'ı gördüğü gün şehîd oldu. Hazreti Abdullah bin Selâm, onun şehâdeti esnasında yanında bulunanlara: "Hazreti Osman son olarak o esnada ne dedi?" diye sordu. Onlar da: "Hazreti Osman: "Allahım, ümmet-i Muhammed'in (aleyhisselâm) fitnesini kaldır ve kendilerini birleştir" diye üç kere duâ etti." dediler. Hazreti Abdullah bin Selâm (radıyallahü anh) da: "Eğer Hazreti Osman böyle duâ etmeseydi, müslümanlar kıyâmete kadar bir araya gelemezlerdi" buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-5, sh. 451, cild-3, sh. 108, cild-6, sh. 25

2) Sahîh-i Buhârî cild-4, sh. 102

3) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-2, sh. 517

4) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-2, sh. 252

5) Üsûd-ül-gâbe cild-3, sh. 176

6) İnsân-ül-uyûn cild-2, sh. 146

7) İrşâd-us-sârî cild-6, sh. 162

8) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 976

9) El-İsâbe cild-2, sh. 320

10) El-İstiâb cild-2, sh. 382

ABDULLAH BİN SÜHEYL (radıyallahü anh)

İlk müslüman olanlardan. Künyesi Ebû Süheyl'dir, m. 594 veya 596 senesinde Mekke'de doğdu. 12 (m. 633) senesinde Yemâme'de şehîd oldu. Annesi, Fahite binti Âmir, babası, Süheyl bin Amr'dır.

Abdullah bin Süheyl (radıyallahü anh) ikinci Habeşistan hicretine kadar müslümanlığını gizledi. Sonra Habeşistan'a hicret eden kâfileye o da iştirâk etti. Habeşistan'dan dönüşünde, babası tarafından, hapsedilip, işkence yapılmış, müslümanlıktan vazgeçmeye zorlanmıştı. Bu yüzden çok şiddetli eziyet ve sıkıntılara maruz kaldı. Çaresiz kalarak babasının sözüne uymuş gibi göründü. Aslında, istemiyerek imânını gizlemişti. Peygamberimizin (aleyhisselâm) hicreti sırasında o, çaresiz olarak Mekke'de kalmıştı. Resûlullah (

aleyhisselâm) ve müslümanların çoğunluğu Medine'de bir araya gelmişler, gün geçtikçe güçlenmekte ve durumları iyiye doğru gitmekteydi. Mekke müşrikleri bunu bir türlü hazmedemiyorlar ve en kısa zamanda, müslümanları ve İslâmiyeti yok etmek istiyorlardı. Bu yüzden Bedir Muharebesine büyük bir intikam hırsıyla hazırlanmışlardı. Bu, Abdullah bin Süheyl' (radıyallahü anh) in işine yaramıştı. Bedeni müşrikler arasında ama, rûhu Resûlullah (aleyhisselâm) ve müslümanlarla beraberdi. Şirk ve küfür ordusu arasında bulunmak istemiyordu ama, Resûlullah'a (aleyhisselâm) kavuşmak için bir müddet sabredecekti. Bu arada, babası kendisini zaman zaman kontrol ediyor, fakat Abdullah bin Süheyl, iç dünyâsında olup bitenleri, rûhunda yaşadığı ve tattığı lezzeti, babasına ve etrâfındakilere asla hissettirmiyordu. Günler böyle geçti. Babası onda kendine göre anormal bir durum, İslâmiyet'e dair bir belirti göremediğinden, artık onun hakkında, şüphesi kalmamıştı. Halbuki o, onların kirli ve insanlıktan uzak dünyâsından, Resûlullah'ın Cennet misali huzûrlarına, onun mübârek sohbetlerine, müslümanların o se'âdet ve mutluluk dünyâsına nasıl kavuşacağının planlarını yapmaktaydı. Abdullah bin Süheyl (radıyallahü anh) sanki başka âlemde yaşamakta, müşriklerden çok çok uzaklarda bulunmaktaydı. Kimsenin onun durumundan haberi yoktu. Müşriklerin, müslümanlardan birkaç misli fazla olan küfür ve şirk ordusu Bedir'e varmış, bütün techîzatını yerleştirmiş, muharebeye hazır duruma gelmişti. Mübarezeler karşılıklı tek tek vuruşmalar bitmiş, iki ordu birbirine girmişti. Harb iyice kızışmıştı. Abdullah bin Süheyl (radıyallahü anh) için tam zamanı idi. İslâm ordusu saflarına geçebilirdi. Abdullah bin Süheyl günlerden beri hayali ile yaşadığı dünyânın içine girmişti. Şimdi başka bir hava teneffüs etmeğe başlamıştı. Bu, rûhlara hem gıda ve hem de şifa olan bir hava idi. O, Allahü teâlâ'nın sevgilisinin yanında, onunla yan yana cihad ediyordu. Ne büyük se'âdetti. Kıyâmete kadar hayırla, duâ ile anılacakların arasına girmişti. Abdullah bin Süheyl (radıyallahü anh) artık yerinde duramıyordu. Arslanlar gibi, şirk ordusunun üzerine atıldı Sanki önceki Süheyl değildi, diğer Sahâbe-i kiram (r.anhüm) gibi o da kahramanca savaştı. Sonunda müşriklerin şirk ordusu kahr u perişan oldu.

Abdullah bin Süheyl (radıyallahü anh) Bedir'den sonra Uhud ve Hendek gazâlarına katılmış, Hudeybiye anlaşmasında da hazır bulunmuştur. Fakat bu anlaşma sırasında gördüğü manzara, onun kalbine bir hançer gibi saplanmış, çok üzmüştü. Hatta Resûlullah (aleyhisselâm) ve diğer müslümanlar da mahzûn olmuştu. Çünkü, Abdullah bin Süheyl'in küçük kardeşi Ebû Cendel müslüman olmuştu. Bu yüzden Mekke'de zincire vurulup, hapsedilmişti. Ancak bir yolunu bulup, kaçmış, Hudeybiye anlaşması imzalanırken kendini Resûlullah'ın mübârek ayaklarının dibine atmış, "Beni kurtar! Yâ Resûlallah" demişti. Fakat müşriklerin temsilcileri onun teslim edilmemesi için ısrar etmişler, yoksa anlaşmayı yapmayacaklarını kesin bir dille beyan etmişlerdi. Ama, Resûlullah (aleyhisselâm) bu anlaşmanın yapılmasını, birçok sebeplerden dolayı, istiyorlardı. Bütün taleblere rağmen, müşrikler tekliflerinden vazgeçmedi. Ebû Cendel'in bu sırada söylediği sözler bütün müslümanların gözlerini yaşartmıştı. Başlangıcı müslümanların aleyhine gibi görünen Hudeybiye anlaşması daha sonra, müslümanların lehine netice vermiş, Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde bu anlaşmayı, Feth-i Mübîn diye vasıflamıştır. Ebû Cendel hazretleri de, kurtulmuş bilâhare sağ sâlim Medine'ye dönmüştür.

Hudeybiye andlaşmasından iki sene sonra Abdullah bin Süheyl (radıyallahü anh) Mekke fethinde de bulundu. Mekke feth edilmiş öldürülecek olanların listesi yapılmıştı. Bunların arasında, Abdullah bin Süheyl'in babası da vardı. Babasına dayanamamıştı. Babasının öldürülmemesi için teşebbüste bulundu. Durum Resûlullah'a arz edildi. Resûlullah (aleyhisselâm) Hazreti Abdullah'ın bu istirhâmını kabûl etti. Babasına bir emannâme verildi. Daha sonra, babası Süheyl bin Amr müslüman oldu. Sahâbelik şerefine nail oldu. O kadar ihlâslı bir mü'min oldu ki, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) ahirete teşrîfleri sırasında konuşmaları ile, birçok kimsenin irtidadına (dinden dönmesine) mani oldu.

Süheyl bin Amr hazretlerinin oğlu Abdullah bin Süheyl, (radıyallahü anh) Yemâme'de Cevas muharebesinde şehîd olmuştu. Hazreti Ebû Bekir, Kureyş ve Mekke'nin ileri gelenleri, oğlunun şehâdetinden dolayı, babası Süheyl'e (radıyallahü anh) taziyede bulunmuşlardı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 406

2) Üsûd-ül-gâbe cild-3, sh. 180

3) Müstedrek cild-3, sh. 381

ABDULLAH BİN ÜMM-İ MEKTÛM (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın ilk îmân edenlerinden. Resûlullah'ın ikinci müezzini ve Medine vâlisidir. İsmi önceden Husayn iken, Peygamber efendimiz "Abdullah" olarak değiştirdi. İsminin Amr olduğu da rivâyet edilir. Lakabı Ümm-i Mektûm'dur. Ümmü'l-

Mü'minîn Hadîcet-ül-Kübrâ'nın (radıyallahü anha) dayısı Kays'ın oğludur. Annesi Ümm-i Mektûm Âtike binti Abdullah el-Muhzûmiyye'dir. Mekke'de bi'setten önce doğdu.

İbni Ümm-i Mektûm, (radıyallahü anh) Peygamberimizin (aleyhisselâm) İslâmiyeti anlatmaya başladığı ilk zamanlarda îmân ile şereflenerek müslüman oldu. Mekke'de kâfirlerin zulüm ve eziyetleri dayanılmaz hâle gelmesi ve Medineli müslümanlara dîni esasları öğretmek için Medîne-i Münevvere'ye hicret etti. Âmâ olup, sesi çok gürdü. Sabah namazında, önce Hazreti Bilâl, sonra İbni Ümm-i Mektûm (radıyallahü anh) ezan okurdu. Kâfirler ile silahlı mücâdele başlayınca gazve ve seriyelerde vazîfe aldı. Harblere katılıp, gür sesiyle düşmanın moralini bozardı. Bazı savaşlarda Peygamber efendimiz O'nu Medîne-i Münevvere'de vâli olarak bırakırdı. Peygamberimizin zamanında onüç defa Medine'de kalıp, vâlilik ve imamlık yaptı. Hazreti Resûlullah, kendisine çok iltifât edip, dâima gönlünü alırdı. Medine'de vâlilik ve imametle vazîfelendirilmesi âmâ haliyle sefer ve muharebelere katılmasının güç olmasındandır. Bir defasında Resûlullah (aleyhisselâm) insanlara dinimizin esaslarını anlatırken İbni Mektûm (radıyallahü anh) yanına geldi. Peygamberimiz meşgûliyetinden, alâkalanmakta geç kaldı. Fakat, daha cevap vermeden Kur'ân-ı kerîm'in sekseninci sûresi olan Abese sûresinin ilk on âyet-i kerîmesi indi. İlâhi emir üzerine Peygamberimiz daha fazla alâkalanıp, iltifâtını arttırdı. Hatta O'na "Merhaba! Ey Rabbimin bana itab ve ikâzında bulunmasına sebep olan kişi!" diye iltifât edip, yanına oturtur, halini hatırını sorardı. Hâne-i se'âdetine alıp, onunla sohbet ederdi. Bir defasında yine Peygamber efendimizi ziyâret için evine gelmişti. Resûlullah'ın huzûruna girmek için müsaade istedi. Zevcât-ı tahirattan (Peygamberimizin mübârek hanımlarından) Ümm-i Seleme (radıyallahü anha) ve Hazreti Meymûne (radıyallahü anha) da Hazreti Resûlullahın huzûrundaydılar. Resûlullah O'nun eve girmesine müsaade ettikten sonra hanımlarına: "Çekilin ve saklanın" buyurdu. Hanımlar da "Bu adamın iki gözü de görmez. Niçin çekilelim?" diye suâl edince, Peygamberimiz "O görmüyorsa siz de görmüyor değilsiniz ya!" buyurdu.

Veda Haccı'na katıldı. Peygamberimiz Veda Hutbesi'ni okurken, gür sesiyle hutbeyi tekrarladı. Hazreti Ebû Bekir'in hilafetinde müezzinlik, Hazreti Ömer devrinde de İslâm ordusunda vazîfe aldı.

Abdullah bin Ümm-i Mektûm (radıyallahü anh) hazretleri Kur'ân-ı kerîmi ezbere bilenlerdendi. Kur'ân-ı kerîmin kırâatini öğretirdi. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) buyurduklarını unutmamak için devamlı sohbetlerinde hadîs-i şerîf rivâyet ederdi. Abdullah bin Şeddad, Abdurrahmân bin Ebî Leylâ, Âsım bin Rezin el-Esedi talebeleri arasındaydı. Sohbet âşığıydı. Evi Mescid-i Nebeviye uzakta olmasına rağmen dâima gelirdi. Mescide gelirken Hazreti Ömer yardım ederdi. Mücâhid olup, cihadlara dâima katılmak isterdi. Gözleri görmediği için fiilen katılamamaktan çok üzülürdü. Fakat, katıldıklarında da gür sesiyle düşmanın moralini bozması, müslümanları sevindirip kâfirleri de kahr ederdi. İranlılarla yapılan harblerden Kadisiyye Muharebesi'nde de bulundu. Hicrî 15 (m. 636) senesinde yapılan Kadisiyye Meydan Muharebesi'nde, elinde sancak olduğu halde bir tepeye çıktı. Gür sesiyle düşmanın moralini bozdu. Ümm-i Mektûm'un (radıyallahü anh) bu muharebede şehîd olduğu veya dönüşünde vefâtı rivâyet edilir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe cild-2, sh. 523, 524

2) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-1, sh. 198

3) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-4, sh. 205

4) Ensâb-ül-eşrâf cild-1, sh. 151, 152

5) Ravd-ül-ünf cild-1, sh. 228

6) Medârik cild-3, sh. 361, 362

7) Eshâb-ün-nüzûl sh. 233, 234

8) İnsân-ül-uyûn cild-1, sh. 304, 305

ABDULLAH BİN ZEYD (radıyallahü anh)

Ezân-ı Muhammediyye'nin okunuşunu rüyasında görüp haber vermesinden dolayı "Sâhibü'l-ezân" adı ile meşhûr olan sahâbî. Adı, Abdullah bin Zeyd bin Abd-i Rabbih bin Sa'lebe bin Zeyd bin Haris bin Hazrec el-Ensârî'dir. Ebû Muhammed el-Medenî adı ile künyelenmiştir. Medîneli müslümanların Hazrec koluna mensûbtur. Akabe bî'atinde bulunarak Resûlullah'a (aleyhisselâm) îmân edip müslüman olmakla şereflenmiştir. Hicretin ikinci yılında (m. 624) yapılan Bedir muharebesine iştirâk etmiş ve diğer bütün harplere katılarak, büyük kahramanlıklar göstermiştir. Mekke'nin fethinde müslümanlar Mekke'ye girdikleri zaman, Hazrec kabilesinin Hârisoğulları kolunun bayrağını Hazreti Abdullah bin Zeyd taşıyordu.

Hicretin dokuzuncu (m. 631) senesinde, Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraber Veda Haccı'nda bulundu. Bu hac

esnasında elinde bulunan bütün mallarını, hayvanlarını, fakîrlere sadaka olarak dağıttı. Kendisine sadece bir kısrak alıkoymuştu. Cömertliği o kadar çoktu ki, kendisi, sıkıntı ve zarûret içinde yaşamayı tercih eder, mallarını Allah yolunda harcardı. Hazreti Abdullah'ın arazisi pek azdı. Orada hayvanlarını besliyordu. Fakat çok kerre, beslediği hayvanlarını da fakîrlere dağıtır, sadaka verirdi.

Hazreti Abdullah bin Zeyd'in Muhammed adında bir oğlu olup, Peygamberimiz zamanında doğdu. Kendisinin, Uhud harbinde şehîd olduğunu bildiren raviler var ise de, bu haber kat'î değildir. O, hicretin 22. (m. 644) yılında 64 yaşında iken vefât etti. Cenâze namazını halife Hazreti Osman kıldırdı.

Hazreti Abdullah bin Zeyd, Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizden "Ezan" ile ilgili hadîs-i şerîfi rivâyet etmekle meşhûrdur. İmâm-ı Buhârî ve İmam-ı Tirmizî'ye göre kendisinden yalnız bir ezan hadîs-i şerîfi rivâyet edilmiştir. Fakat hadîs imamı İbn-i Hacer-i Askalanî, 6 veya 7 hadîs-i şerîfin kendisinden rivâyet edildiğini bildirmiştir. Ezan ile ilgili hadîs-i şerîf hakkında bildirilen rivâyetler değişik olmakla beraber hepsinde bildirilen hüküm aynı olmuştur.

Ezan okumak, hicretin birinci senesinde (m. 623) Medine'de başladı. Bundan önce, namaz vakitlerinde yalnız (Essalâtü Câmi'a) denilirdi. Hicretin birinci senesinde, Resûlullah (aleyhisselâm), Eshâb-ı kirama sordu. Kimisi, namaz vakitlerini bildirmek için, Nasârâ gibi Nâkûs, yani çan çalalım dedi kimisi, Yahudiler gibi boru çalınsın dedi kimisi de namaz vakti ateş yakıp yukarı kaldıralım dedi. Resûlullah, bunları kabûl etmedi.

Abdullah bin Zeyd bin Sa'lebe (radıyallahü anh) ve Hazreti Ömer rüyada ezan okunmasını gördüler. Abdullah bin Zeyd (radıyallahü anh) Resûlullah'a (aleyhisselâm) gelip rüyasını anlattı:

Yeşil bir şal ve peştamal bağlamış, eline çan almış bir kişi gördüm. Ona sordum: "Elindeki çanı satar mısın?" "Ne yapacaksın?" dedi. Namaz vakitlerini bildirmek için çalacağım" deyince o zat dedi ki: "Ben sana daha hayırlısını tarifedeyim."

Kıbleye karşı durdu ve yüksek sesle "Ezân"ın mübârek kelimelerini okudu. Biraz durduktan sonra, aynı kelimeleri tekrar ederek sonuna doğru "Kad Kâmetis salâtü" cümlesini ilâve etti"

Bunun üzerine, Resûlullah efendimiz buyurdular ki: "Rüya haktır. O kelimeleri Bilâl'e öğret, okusun!"

Hazreti Bilâl de, mescid-i şerîfin yakınında bulunan yüksek bir dama çıkarak, ilk ezanı öğretilen kelimelerle okudu.

Hazreti Ömer, ezan sesini işitince koşa koşa Resûlullah efendimizin huzûruna geldi. Hazreti Bilâl'ın söylediği kelimeleri aynen rüyasında gördüğünü arz etti. O gece, Eshâb-ı kiramdan bir kısmı da aynı rüyayı görmüşlerdi. İşte bu sırada Cuma sûresi 9. âyet-i kerîmesi nâzil olmuş, böylece ezan, vahiy ile de bildirilmiş oldu. İşte o günden itibâren, her namaz vakti ezan okunması sünnet oldu.

Buyurdular ki: "Dünyada olup ta âhıret hayatı yaşıyan insan se'âdet içindedir. Bir insan yaşadığı müddetçe Allahı hatırından çıkarmayıp, O'na hep yalvarırsa ahirette merhametine sebeb olur. Böylece âhıret hayatı yaşamış olur."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-1, sh. 247

2) El-İsâbe cild-2, sh. 312

3) El-İstiâb cild-2, sh. 311

4) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-4, sh. 43

5) Sünen-i Dârimî cild-1, sh. 268

6) Tehzîb-üt-tehzîb cild-5, sh. 223

7) Nasb-ür-râye cild-1, sh. 265 vd.

8) Medâric-ün-nübüvve cild-2, sh. 99

9) Sahîh-i Buhârî cild-1, sh. 150

10) Sahîh-i Müslim cild-2, sh. 3

11) Sünen-i Ebû Dâvud cild-1, sh. 116

12) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 173

ABDULLAH BİN ZÜBEYR (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan. Aşere-i mübeşşereden olan Zübeyr bin Avvâm'ın oğludur. Nesebi Abdullah bin Zübeyr bin Avvâm bin Huveylid bin Esed bin Abdil'uzza bin Kusayyel Kureyşî, el-Esedî'dir. Annesi Hazreti Ebû Bekir-i Sıddîk'in kızı Esmâ'dır. Teyzesi, mü'minlerin annesi Âişe-i Sıddîka'dır.

Medine'de muhacirlerden ilk önce dünyâya gelen çocuk budur. Hicretten yirmi ay sonra (veya birinci senede) (m. 622) Medine yakınındaki Kûba'da dünyâya gelince Muhacirler çok

sevinip rahatladılar. Çünkü, Yahudiler “Biz Muhacirlere sihir yaptık, çocukları olmayacak” diyorlardı. Bu mübârek zâtın doğumu onların yalanlarını ortaya çıkararak hayal kırıklığına uğrattı. Resûlullah efendimiz duâ edip, ismini “Abdullah”, künyesini de “Ebû Bekir” koydu. Diğer künyesi “Ebû Hubeyb” idi. Babası tarafından annesi (ninesi) Hazreti Safiyye Resûlullah’ın halası idi.

Yedi yaşında iken babası tarafından Peygamberimize getirildiğinde O’na bîat etme şerefine kavuştu. Hazreti Ebû Bekir devrinden sonra yavaş yavaş çocukluk hayatından çıkarak Hazreti Ömer zamanında kendini göstermeye başladı. 14 (m. 636) senesinde oniki yaşlarında iken babası ile Yermük savaşına gitti. Hazreti Zübeyr bin Avvâm onu sahabeden birine emanet ederek savaşa katıldı. Kendisi de babasını savaşırken at üzerinden seyretti. Yine dört sene sonra 18 (m. 639)’de babası ile birlikte Hazreti Amr İbn-il-Âs’ın kumandanlığında Mısır’ın fethine katıldı.

Geceleri çok ibadet eden Hazreti Abdullah bin Zübeyr aynı zamanda çok cesur, kuvvetli ve kahraman idi. Hicretin 29 (m. 649) senesinde Afrika’da Abdullah bin Sa’d ile Tunus harbine katıldı. Yüzyirmibin düşman askeri ile yirmibin İslâm mücâhidi savaşırken, o birkaç mücâhid ile Bizans ordusu kumandanı Roma asilzâdesi Gregor’u (Cercire) öldürdü. Düşman kuvvetleri bozularak, zaferin kazanılmasında büyük rol oynadı.

Hazreti Abdullah bin Zübeyr otuzuncu sene, Hazreti Sa’îd bin Âs kumandasındaki ordu ile Horasan seferinde bulundu. Aynı sene Hazreti Osman tarafından Kur’ân-ı kerîm’in çoğaltılması için toplanan ilmî heyete davet edildi. Hazreti Osman’ın şehîd olduğu gün onu büyük bir gayretle müdâfaa etti. Ertesi sene 36 (m. 656)’da meydana gelen Cemel vakasında babasının yanında idi.

Hazreti Muâviye 60 (m. 680) senesinde vefât ettikten sonra yerine oğlu Yezîd iktidara geçti. Hazreti Abdullah bin Zübeyr ona bîat etmeyip Hazreti Hüseyin ile beraber Mekke’ye geldi. Yezîd de hemen Abdullah bin Zübeyr üzerine bir ordu gönderdi. Bu ordunun kumandanlığını Hazreti Abdullah’ın baba bir kardeşi Amr bin’Zübeyr yapıyordu. Bu orduyu mağlup ederek onu esîr aldı. Bundan sonra Hazreti Hüseyin’in Kûfe’ye gitmesini tavsiye edince kabûl etti. Ancak Hazreti Hüseyin’in Kerbelâ’da şehîd olduğunu işittiği zaman Yezîd’in adamlarını Hicazdan çıkartarak kendi namına hilafet ilân etti. Bu hadîseler üzerine Mekke ve Medine halkı kendisine bîat etti. Böylece 61 (m. 680/681)’de Hazreti Abdullah bütün Hicaz’a hakim oldu.

Bu hadîselerden iki yıl sonra Yezîd’in gönderdiği Müslim bin Ukbe, Harre savaşı sonunda Medine-i Münevvere’yi ele geçirdi. Bu savaşta Medine halkından ve Eshâb-ı kiramdan pek çok kimse şehîd oldu. Bundan sonra Mekke üzerine giderken vefât edince, yerine geçen Husayn bin Numeyr es-Sekûnî 64 (m. 683) senesi Muharrem ayında Hazreti Abdullah bin Zübeyr’i Mekke’de altmış dört gün muhasara etti. Mekkeliler çok sıkıntı çektiler. Rebî’ül-evvel ayında Yezîd’in ölüm haberi gelince muhasarayı kaldırarak Şam şehrine geri döndüler. Bu sırada Kâ’be-i muazzama yanınca, Hazreti Abdullah yeniden yaptırarak Hacer-ül-esved’i de içeriye aldırdı. Peygamberimizin (aleyhisselâm) türbesini tamir ettirdi. Yezîdin vefâtından sonra Hicaz, Yemen, Irak, İran ve Horasan halkı kendisine bîat edip halife olarak tanıdılar. Dokuz sene Mekke’de halîfe oldu. Yalnız Mısır ve Şam bölgesi Emevîlerin elinde kaldı.

Hazreti Abdullah elinde bulunan yerlere, kendine sadık kimseleri göndererek hükümeti kuvvetlendirmeye başladı. Emevîlerin iktidarı zayıfladı. Ancak 65 (m. 684) yılında Hazreti Abdullah’ın en yakın taraftarlarından ve lehine çalışan kumandanlarından Dahhak el-Fihri’nin Merdi Rahit savaşında mağlup olup şehîd edilmesi Emevîleri rahatlattı. Bu arada kendisi haricileri de sıkıştırdı.

Abdülmelik bin Mervan 65’de Emevîlerin başına geçince Şam ve Mısır’da hükümeti kuvvetlendirdi. Irak’a asker sevk edip İbni Zübeyr’in kardeşi Mus’ab bin Zübeyr’i öldürdü. Sonra Haccac bin Yûsuf es-Sekafî’yi Hicaz’a gönderdi. Haccac 72 (m. 691)’de Mekke-i mükerreme’yi kuşattı. Ebî Kubeys Dağı üzerine mancınık kurup oradan Mescid-i Haram üzerine taşlar atarak şehri tahrib etti. Muhasara altıbuçuk ay sürdü. Bu esnada Hazreti Abdullah’ın gösterdiği kahramanlık ve yiğitlik her türlü tarifin üstündedir. Hazreti Abdullah bin Zübeyr bir savaş esnasında bir gün annesini ziyârete gitti. A’ma ve hasta bulunan, fakat çok yüksek kuvvetli bir imâna sahib olan o büyük sahabiyeye (teselli etmek için): “Ölümde rahatlık vardır” deyince o mübârek annesi de “Sen galiba benim ölümümü temenni ediyorsun. Hayır. Ben senin galip veya mağlup olduğunu öğrenmedikçe ölmeyi arzu etmiyorum. Sen ya Allah yolunda şehîd olursun, ben de bu acıya sabrederek mükafatını Allahü teâlâdan beklerim veya zafer kazanırsın ben de bununla sevinirim” diye karşılık verdi.

Hazreti Abdullah bin Zübeyr şehîd olmadan bir gün önce taraftarları dağıldı. Aralarında oğulları Hamza ve Hubeyb’in de bulunduğu onbin kadarı Haccac’a teslim oldu. Yalnız Zübeyr

ismindeki oğlu yanında kaldı. Bu halde annesini tekrar ziyâret etti. Annesi Esma savaşa devam etmesini söyleyerek nasîhat ve duâ etti. Tekrar savaş meydanına atılan Hazreti Abdullah hücum ettiği düşman kuvvetlerini darmadağın ediyordu. Bir aralık “Makam” denilen mübârek yerde iki rekât namaz kıldı. Yeniden harbe girdi. Bu esnada alnına gelen bir mancınık taşı ile ağır şekilde yaralandı. Yüzünden kan akmaya başladı. Her tarafını saran Haccac’ın askerleri üzerine atılıp şehîd ettiler.

73 (m. 692) senesinde şehîd olduğu zaman yetmişüç yaşında idi. Annesi, Haccac’ın karşısına çıkıp acı ve doğru sözler söyledi. Birkaç ay sonra da vefât etti. Abdülmelik bin Mervan Kâ’benin bir duvarını yıktırarak yeniden yaptırdı. Hacer-i esvedi eski yerine koydurup son şeklini verdi. Bugünkü Kâ’benin üç duvarı Abdullah (radıyallahü anh), bir duvarı Abdülmelik yapısıdır.

Peygamber efendimizden doğrudan hadîs-i şerîf rivâyet etti. Ayrıca babasından, Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer ve Hazreti Osman’dan teyzesi Hazreti Aişe’den, Hazreti Ali ve Süfyân bin Ebû Züheyr es-Sekafî’den hadîs-i şerîfler bildirdi. Kendisinden de, kardeşi Urve, Oğulları Âmir ve Ubbad, yeğeni Muhammed bin Urve, Ebû Ziban, Urve bin Amr-i Selmânî, Atâ, Tâvûs, Amr bin Dinar, Veheb bin Keysan, Sâbitî Bennânî ve diğer zatlar rivâyet etti. Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

“Bulut ve meleklerin onun korkusundan kendisini tesbih ettiği Allahü teâlâ’yı noksan sıfatlardan tenzih ederim.”

“Herhangi bir memlekette vefât eden Eshâbımdan biri, kıyâmette mahşer yerine giderken, o memleketin müslümanlarına önder olur ve onların önlerini aydınlatır.”

“Benim mescidimde kılınan namaz, Mescid-i Haram hariç, diğer mescidlerde kılınan namazlardan efdaldir. Mescid-i Haram’da (Kâ’be’de) kılınan bir namaz, burada (Peygamber mescidinde) kılınan 100 namazdan efdaldir.”

“Dünyada ipek giyen, âhirette giyemez.”

“Nikâhı ilân ediniz.”

“Allah yolunda bir gece bekçilik yapmak bin gündüzü oruçlu geçmekten efdaldir.”

“Süt emen ve süt emilen biribirine namahrem değildir.”

“Peygamber efendimiz iftitâh tekbiri alırken parmaklarını kulak yumuşaklığına değdiriyordu.”

“Eğer ümmetimden, Allah’dan başkasını dost edinseydim, Ebû Kuhâfe’nin oğlunu (Ebû Bekir’i) dost edinirdim. Ancak o din kardeşim ve (hicret esnasında) mağaradaki arkadaşımdır.”

Eshâb-ı kiramın tefsîr, hadîs ve fıkıh âlimlerinden ve Abâdile (dört Abdullah)’dan biridir. Kendisinden Sahihayn’da (Buhârî ve Müslim) otuzüç hadîs-i şerîf rivâyet edilmiştir. Bunların altı tanesi Buhârî’dedir. Rivâyet ettiği otuzüç hadîs-i şerîfin tamamı Ahmed bin Hanbel’in (radıyallahü anh) Müsned adlı hadîs kitabında mevcûttur. Hazreti Osman’ın zamanında Kur’ân-ı kerîmi çoğaltma heyetinde bulundu. İslâmiyette ilk olarak yuvarlak gümüş parayı, Mekke-i Mükerreme’de Abdullah bin Zübeyr (radıyallahü anh) bastırdı. Paranın bir yüzünde “Muhammedün Resûlullah” diğer yüzünde “Allah vefakâr ve adâletli olmayı emretti” yazılı idi.

Hazreti Abdullah kahramanlık ve cesâretiyle birlikte çok ibadet ederdi. Namazda o kadar huzûra dalar giderdi ki, kamış gibi dikilir kalırdı. Secdeye varır, dalar giderdi. Gündüzleri oruç tutardı. Babası onun hakkında, “İnsânların Ebû Bekir’i Sıddîk’a en çok benzeyenidir” buyurmuştur. Peygamber efendimiz, Habeşistan hükümdârı Necaşî’nin hediye ettiği harbeyi (kısa mızrak şeklinde bir silah) yanında taşır, namaz kılarken sütre olarak önüne koyardı. Dört halife (radıyallahü anh) de bunu yanlarında taşırlardı. Bundan sonra Hazreti Abdullah’ın eline geçince şehîd oluncaya kadar yanından ayırmadı.

1) Vefeyât-ül-a’yân cild-3, sh. 71

2) El-A’lâm cild-4, sh. 87

3) Kâmûs-ül-a’lâm cild-4, sh. 3101

4) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 976

5) Eshâb-ı Kirâm sh. 139

6) Tehzîb-üt-tehzîb cild-5, sh. 213

7) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-4, sh. 3

ABÎDE BİN AMR (radıyallahü anh)

Tabiînden meşhûr fıkıh âlimi. İsmi Ubeyde bin Amr es-Selmânî el-Muradî olup, Abîde es-Selmânî ismiyle de meşhûr olmuştur. Künyesi Ebû Amr el-Kûfî’dir. Doğum târihi bilinmemektedir. 72 (m. 691) senesinde vefât etti.

Abîde bin Amr Yemenli olup, mensûb olduğu kabilenin reîsi idi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) hayatta iken, Mekke'nin feth edildiği günlerde müslüman olmakla şereflendi. Fakat Peygamberimizi (aleyhisselâm) görmediği için sahâbî olamadı. Hazreti Ömer'in halifeliği zamanında Medine'ye gelerek yerleşti. Eshâb-ı kiramdan Hazreti Ömer'den, Hazreti Ali'den İbn-i Mes'ûd (radıyallahü anh) ve İbn-i Zübeyr'den (radıyallahü anh) hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Hazreti Ali'nin sohbetlerinde devamlı bulunmakla meşhûr olmuştur. Hadîs ve fıkıh ilmini Eshâb-ı kiramdan öğrendi. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler Kütüb-i sitte'de yer almıştır.

Kendisinden, Abdullah bin Seleme, İbrâhîm Nehaî, Ebû İshâk es-Sebîî, Muhammed bin Sîrîn, Ebû Hussân el-A'rac, Eb'ul-Buhterî, Âmir eş-Şa'bî ve diğer âlimler ondan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

Abîde bin Amr (radıyallahü anh) fıkıh ilmini Abdullah İbn-i Mes'ûd'dan (radıyallahü anh) öğrendi. Onun derslerinde yetişen beş seçkin talebesinden biridir. Kendisine fıkhî meseleler sorulurdu. Fıkıh ilminde, tabiînin büyük fıkıh âlimlerinden meşhûr Kâdı Şüreyh derecesinde âlim idi. Kâdı Şüreyh bazen kendisine derin fıkhî meseleler soranları ona gönderirdi. İlmindeki üstün derecesi yanında takvâsı, haramlardan sakınmasıyla da meşhûrdur. İbn-i Sîrîn onun hakkında şöyle demiştir; “Onun gibi takvâsı ileri derecede birini görmedim” İshan bin Mensûr “O, sika (güvenilir, sağlam) bir âlimdir. Onun bir benzeri az bulunurdu.” demiştir.

Bir gün kendisine Kur'ân-ı kerîm'den bir âyet sorulduğunda buyurdu ki: “Bu husûsda Allahü teâlâ'dan korkun. Kur'ân-ı kerîm'in mânâsını hakkıyla bilenler bizden önceydi. Onlar şimdi yok. Onlar bu konuda ne bildirmişlerse bu âyetin mânâsı da O'dur.”

Muhammed bin Abdullah Ensârî şöyle anlatmıştır; Abîde bin Amr'a bende, Resûlullahın (aleyhisselâm) mübârek saçından bir kıl var, Enes bin Mâlik'ten kalmadır, dedim. O da, bende Resûlullahın (aleyhisselâm) mübârek saçından bir tel bulunması, dünyâ üzerinde bulunan değerli ve kıymetli ne varsa onlardan kat kat sevimlidir” dedi.

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden biri: Bir gün Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz Abdullah bin Mes'ûd'a “Nisa sûresini oku dinleyelim” buyurdu. İbn-i Mes'ûd “Yâ Resûlallah! Kur'ân-ı kerîm size indi. Biz O'nu sizden okuduk ve sizden öğrendik.” dedi. Resûl-i Ekrem “Evet öyledir. Fakat ben Kur'ân-ı kerîmi başkasından dinlemeyi severim” buyurdu. İbn-i Mes'ûd okumaya başladı. “Halleri ne olacak! her ümmetten bir şahit getireceğimiz zaman...” (Nisa, 41) âyetine gelince, Resûlullah'ın mübârek gözlerinden yaşlar boşandı.

Yine İbn-i Mes'ûd'dan rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte, “İnsanların en hayırlısı benim asrımda bulunanlardır. Sonra en hayırlısı onlardan sonra gelenler, sonra en hayırlısı onlardan sonra gelenlerdir.” buyurulmuştur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 40

2) El-A'lâm cild-4, sh. 199

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-7, sh. 84

4) Vefeyât-ül-a'yan cild-4, sh. 182

5) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-6, sh. 93

6) Şezerât-üz-zeheb cild-1, sh. 78

7) Tehzîb-ül-esmâ vel-luga cild-1, sh. 317

ADÎ BİN HÂTEM-İ TÂÎ (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan. Ebû Tarîf ismiyle tanınmıştır. Hazreti Ali'nin sancaktarı olup, cesâreti ve cömertliği ile şöhret bulmuştur. Meşhûr şâir Hâtem'in oğludur. Nesebi: Adî bin Hâtem bin Abdullah bin Sa'd bin Hazrec bin İmr-ül-Kays bin Âdî'dir. Hicrî 9 (m. 630) senesinde müslüman oldu. Önce hıristiyandı. Hazreti Ebû Bekir zamanında, kavminin mürted olmasına mâni oldu. Irak seferinde bulundu. Kûfe'de yaşadı. 67 (m. 686)'de 120 yaşında iken vefât etti. Kabri, Kûfe'dedir.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Medine'nin çevresindeki İslama girmeyen kabileler üzerine sefer düzenlerdi. Eshâb-ı kiram (r.anhüm) kabileleri İslama davet eder, müslüman olmaz ve teslim olmazlarsa savaş yapılır, savaşda alınan mallar ganîmet, teslim alınan kimseler de esîr olurdu. Hicrî 9. senede Tebük'ün doğusunda yaşayan Tay kabilesine de bir grup Eshâb-ı kiram (radıyallahü anh) geldiler. Eshâbı uzaktan gören Tay kabilesinin reîsi olan Adî bin Hâtem kaçtı. Alınan esîrler arasında Adî bin Hâtem'in kız kardeşi Sefâne de vardı. Esîrleri, Peygamberimizin huzûruna getirdiler. Resûlullah efendimiz, Sefâne'yi, Adî bin Hâtem'i bulup getirmesi için gönderdi. Sefâne, kardeşini buldu. Ona Peygamber efendimiz hakkında müsbet şeyler anlattı. Adî bin Hâtem, kız kardeşinin anlattıklarından cesâret alarak Medine'ye geldi. Müslüman oluşunu kendisi şöyle anlattı: “Resûlullah (aleyhisselâm) Mescidde imiş, oraya gittim. Selâm verdim. Bana: “Kimsiniz” buyurdular. Ben de “Adî bin

Hâtem'im" dedim. Kalktılar, beni evine davet ettiler. Yolda, zayıf yaşlı bir kadına rastladık. O kadın Resûlullah'a bazı ihtiyâçlarının olduğunu anlattı. Onunla ilgilendi ve ihtiyâçlarını halletti Ben, onları seyrediyor, içimden "Bu kimse melik değildir" diyordum. Sonra Resûlullah (aleyhisselâm) beni evine götürdü, içi lifle dolu bir minderi oturacağı yere koydu. "Buraya oturun" buyurunca, ben de "Siz oturun" dedim. Bana tekrar oturmamı emrettiler. Oturdum. Kendileri yere oturdu, içimden "Vallahi melik olan bir kimse böyle yapmaz. Bu melik değildir. Çok kerem sahibi bir kimsedir" dedim. Bana: "Yâ Adî bin Hâtem, müslüman ol da, selâmette olasın" buyurdu. Ben "Benim dinim vardır" dedim. Resûlullah (aleyhisselâm) "Senin dînini senden daha iyi biliyorum. Sen Rakusiyye dîninden değil misin? Kavminin dörtte bir ganîmetini yemiyor musun? Bu senin dininde sana helâl değildir" buyurdu. Ben içimden "Vallahi, doğru söylüyor. Bilinmeyen şeyleri biliyor. O, Peygamberdir" dedim. Resûlullah devam ettiler.

"Yâ Adî bin Hâtem, seni İslama girmekten alıkoyan nedir? Seni "Lâ ilahe illallah" demekten uzaklaştıran nedir? Allah'dan başka ilah var mı? Neden çekiniyorsun? Seni Allah büyüktür demekten alıkoyan nedir? Allahü teâlâdan daha büyük var mı?" buyurdu.

Bu kadar güzel yüzlü, tatlı sözlü bir kimse yalancı olamazdı. Hemen kelime-i şehâdeti söyleyip müslüman oldum. Peygamber efendimizin mübârek yüzleri gülerken;"Kendilerine azâb edilenler, Yahudilerdir. Sapıklarsa hıristiyanlardır." buyurdular.

Adî bin Hâtem, müslüman olmakla şereflendikten sonra, Peygamber efendimizin emriyle kendi kabilesine ve çevresindeki kabilelere, İslâmiyeti anlatmak ve onların zekâtlarını toplamak için görevlendirildi. Kabilesine giderek hepsinin müslüman olmalarına sebep oldu. Zekât mallarını ilk defa o topladı. Bir gün Hazreti Ömer'in yanına kabilemden bir kaç kimseyi götürmüştüm. Hazreti Ömer bizi karşıladı. Dedim ki "Beni tanıyor musun?" O da: "Evet. Sevgili Peygamberimize kavmin inanmadığı zaman sen imân ettin, inkâr ettikleri zaman sen doğruladın. Yüz çevirdikleri zaman sen vefakâr oldun. Zulmettikleri zaman sen sabırla karşıladın. Muhakkak ki ilk zekâtı kabilenden toplayarak Peygamberimizi sevindiren sen oldun. Ey Adî bin Hâtem" buyurdu.

Peygamber efendimiz, bir gün Hazreti Adî bin Hâteme, sadaka vermekle ilgili olarak; "Bir hurmanın yarısıyla bile Cehennem ateşinden korunun, onu da bulamazsanız tatlı ve güzel söz ile karşılık verin." buyurdular.

Adî bin Hâtem hazretleri, dünyâya hiç kıymet vermez, çok sadaka verirdi. Kazancını fakîrlere dağıtırdı. Peygamber efendimiz, bir mecliste otururlarken, Hazreti Adî bin Hâtem geldiğinde yanından yer verirler, iltifâtta bulunurlardı. Hazreti Adî, daha vakit girmeden namaza hazırlanır, her vakit için abdest alırdı. Onun şevkle namaza koşması, zevkle namaz kılması herkesin dikkatini çeker, ona imrenirlerdi.

Müslüman olduktan kısa bir süre sonra Peygamber efendimiz ile birlikte Veda Haccı'nda bulundu. Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra bazı kabileler İslâmiyetten ayrılmış mürted olmuşlardı. Bunlar üzerine Hazreti Ebû Bekir bir ordu göndererek İslâmiyetten ayrılmayı önlemeye çalıştı. Tay kabilesi Hazreti Adî bin Hâtem'in gayreti, nasîhati ile İslâmiyetden ayrılmadı.

12 (m. 633) senesinden sonra Hazreti Ömer zamanında Irak üzerine seferler yapıldı. Adî bin Hâtem (radıyallahü anh) Hazret-i Hâlid bin Velîd ile yapılan seferlerin pek çoğuna katılmış, çok büyük kahramanlıklar göstermişti. Yaşlı olmasına rağmen Tay kabilesinin başında gençlerden daha hızlı, daha gayretli daha maharetli savaşırdı. Bu durumu gören Hâlid bin Velîd (radıyallahü anh) Adî bin Hâtem hazretlerini kendisine muavin yapmıştı. Hazreti Ali'nin savaşlarında da sancaktarlık yaparak İslama çok büyük hizmetleri dokunmuştu. Savaşlarda şehit olmayı çok arzu etmişse de şehîd olamadı. Adî bin Hâtem (radıyallahü anh) Kûfe şehri kurulduğu zaman bu şehre gelerek yerleşti. Yaşı oldukça ilerlediği için savaşlara katılamıyordu. Bu sırada Hazreti Ömer şehîd edilmiş, halifeliğe Hazreti Osman seçilmişti. Hazreti Adî bin Hâtem, Peygamberimizin (aleyhisselâm) dâmâdı olmakla Şereflenen yeni Halife Hazreti Osman'a çok muhabbet ederdi. Hazreti Osman Hazreti Adî'nin İslama yaptığı hizmetlerinden dolayı Bağdâd havâlisinin gelirinden istifâde etmek üzere Bağdâd'a gönderdi. Hazreti Osman ve Hazreti Ali'nin şehâdetlerine kadar orada yaşadı. Sonra tekrar Kûfe'ye geldi. Vefât edinceye kadar burada kaldı. İnsanlara nasîhat ederek doğru yola daveti ölünceye kadar devam etti. Müslüman olduktan sonra hiç boşa vakit geçirmeyip, İslama hizmet etmek için çırpındı. Yüzyirmi yaşında, Allahü teâlânın rahmetine kavuştu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm)'den 66 hadîs-i şerîf rivâyet etti. Sahih-i Buhârî'de 3, Müslim'de 5 hadîs-i şerîfi vardır. Sünen sahipleri de Müşârün ileyhden hadîs nakletmişlerdir. Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları:

“Av için yetiştirilmiş köpeğini, Allahü teâlânın ismini anarak salıverdiğin zaman, onun getirdiği avı ye.”

“Sizden biriniz elbette Allahü teâlânın huzûrunda duracak, arada da perde olmayacaktır. Allahü teâlâ ona: Ben sana in’âm edip servet vermedim mi? diye soracak. Adam, evet diyecek. “Sana peygamber göndermedim mi?” diye soracak. Adam, evet diyecek. Sonra adam sağına bakacak Cehennem’den başka bir şey görmeyecek. Soluna bakacak, yine Cehennem’den başka bir şey görmeyecektir. O halde bir yarım hurma ile de olsa Cehennemden korununuz. Buna da gücünüz yetmiyorsa tatlı dil ve güzel söz ile konuşmaya çalışınız.”

“Bir kimse bir şeyi yapmak veya bırakmak için yemîn eder, sonra onun tersini yapmayı takvâya uygun görürse onu yapsın.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Ensâb-ul-eşrâf, sh. 276

2) Üsûd-ül-gâbe, cild-3, sh. 392

3) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-2, sh. 164, cild-6, sh. 118

4) El-İsâbe, cild-2, sh. 468

5) El-İstiâb, cild-3, sh. 141

6) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-4, sh. 255

AHNEF (Dahhak) BİN KAYS (radıyallahü anh)

Tabiînin büyüklerinden olup, hilmi (yumuşaklığı) darb-ı mesel haline gelmiş, güvenilir bir hadîs âlimi. İsmi Dahhak olup, Sahra da denmiştir. Künyesi; Ebû Bahr, lakabı Ahneftir. Ayağı eğik veya ayaklarının arkası üzerine basarak yürümesinden dolayı Ahnef denilmiştir. Bu lakab ile de şöhret bulmuştur. Babası Kays, Ebû Mâlik künyesi ile tanınırdı. Cahiliyye devrinde Hâzin kabilesi tarafından öldürüldü. Annesi bir rivâyete göre Amr bin Sa’lebe’nin kızıdır.

Basra’da doğdu. Meşhûr olana göre 67 (m. 686) târihinde, Kûfe’de vefât etti. Kûfe sırtlarında Seviyye denilen semtte, Ziyâd bin Ebih’in kabri yanında defn edilmiştir.

Abdurrahmân bin Ukbe der ki: “Ahnef bin Kays’ın Kûfe’deki cenâzesinde bulundum. Kabre ben de indim. Kabri düzelttiğim zaman, kabrin, gözün alabildiğine genişlediğini gördüm. Bu durumu arkadaşlarıma haber verdim. Fakat onlar, benim gördüğümü göremediler.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) zamanında yaşadığı halde mübârek yüzlerini görüp, gönüllere şifâ olan sözlerini işitip Sahâbîden olamadı.

Ahnef bin Kays hazretleri şöyle anlatırlar: Hazreti Osman (radıyallahü anh) zamanında Kâ’be-i muazzama’yı tavaf ediyordum. Aniden Leys kabilesinden birisi ile karşılaştım. Benim elimden tuttu. “Sana bir şey müjde vereyim mi?” dedi. “Evet” dedim. Hani hatırlarsın, Resûlullah (aleyhisselâm) beni İslama çağırmak için senin kabilene göndermişti. Ben de, onlara İslâmı anlatıp, davette bulunuyordum. O zaman, sen “En güzel, en iyi bir şeye, güzel huylara çağırıyorsun, kötü huylardan uzaklaşıyorsun. Bunları hiç duymamıştım.” demiştin ve müslüman olmuştun. Ahnef bin Kays hazretleri kabilesi arasında tutulan, ilim, irfan sahibi, zekî bir kimse olduğu için, kendisi müslüman olunca kabilesi de onun tavsiyesi üzerine müslümanlığı kabûl ettiler. Bu zât, Ahnef bin Kays hazretlerine anlattığı sözüne devam ederek “Bütün durumları, gidince Resûlullah’a (aleyhisselâm) anlattım. Resûlullah senin için, “Allahım! Ahnef’i bağışla.” buyurduğunu, bildirdi. Bunun üzerine Ahnef bin Kays hazretleri: “Benim yanımda, âhiretim için Resûlullahın bu mübârek duâsından daha ümit verici bir şey yoktur” dedi ve çok sevindi.

Ahnef bin Kays hazretleri, halife iken Hazreti Ömer’i Medine’de ziyâret etti. Hazreti Ömer ona karşı olan sevgi ve muhabbetinden Medine’den bırakmadı. Kalmasını istedi. Bir sene Medine-i münevvere’de kaldı. Sonra izin alıp, Basra’ya döndü. Hazreti Ömer, Ebû Mûsâ el-Eş’arî’ye yazdığı mektûbunda buyurdu ki: “Ahnef bin Kays’ı kendine yakın yap, işlerinde Ona da danış. Onun sözlerine kulak ver.” Ahnef bin Kays, Horasan fetihlerinde de bulundu. Az hadîs-i şerîf bildirdi. Hazreti Ömer, Hazreti Ali, Hazreti Osman, Hazreti Sa’d İbn-i Mes’ûd, Ebû Zer ve başkalarından hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Ondan da Hasan-ı Basrî, Ebul-Alâ bin Şehir, Talk bin Habîb bildirdiler.

Ahnef bin Kays (radıyallahü anh) buyurdular ki: “Ben şu husûslara çok dikkat ederim. Bunları, istifâde edeceklere söylerim. Başkasına değil. Birincisi: Beni aralarına almak istemeyenlerin aralarına girmem, ikincisi, beni çağırmayan makam ve mevki sahiplerinin kapısına gitmem, insanların muhtaç oldukları şeyi bana bağışlamalarını uygun görmem.”

“Size, sıkıntısı ve zorluğu olmayan, övülecek bir şey söyleyeyim mi? Güzel ahlâk, çirkin ve beğenilmeyen şeyi terk

etmek. En kötü hastalık da; alçak ve düşük ahlâk, çirkin sözleri söylemekdir.”

“Şerefli ve asîl kimse, sözünde durur. Akıllı olan, yalan söylemez. Mü’min olan gıybet etmez.”

“Edeb ve fazîlet sahiplerine göre: Babalar, çoluk çocuğuna, ölüler dirilere, sırf Allahü teâlâ’nın rızası için, iyi ve yararlı şeyler hazırlamaktan daha üstün bir şey bırakmamıştır.”

“Çok gülmek, heybeti; çok şaka, vakar ve şahsiyeti giderir. İnsan ne ile beraberse, onunla bilinir. Meselâ, çok güler ve şaka yaparsa, hafif olarak bilinir.”

“Bizim bulunduğumuz yerde kadınlardan, yiyecek ve içecekler konuşmayınız. Çünkü, en kızdığım kimse, avret yerlerinden, karnından ve midesinden bana anlatandır.”

“Kişinin, sevdiği yemeği terk edebilmesi, ağırbaşlılık ve şahsiyet yüksekliğindendir.”

Ahnef bin Kays’a hilm’in ne olduğunu sordular. Cevap olarak “Alçak gönüllü ve sabırlı olmak” buyurdu. Şöyle konuşurdu:

“İnsan hilminden dolayı kendisini beğenir. Ben de içimden aynı şeyleri hissederim. Ancak, ben sabırlıyım.”

“Hilm bana insanlardan daha çok yardımcıdır.”

“İdrar yolundan akıp gelen insan, nasıl kibirli olur, şaşıyorum.”

“Aranızdaki düşük ve bayağı kimselere ikram ediniz, onlara hediyede bulununuz. Çünkü onlar, sizi dünyâda ve âhirette, utanacak duruma düşmekten ve ateşten alıkoymaktadırlar. İnsan, utanılacak ve ateşe düşmeye sebeb olan şeyleri onlarda görerek, bunlardan kendisini korur.”

“Bir sıkıntımı ve başıma gelen bir musîbeti, gözleri görmiyen a’ma birisine şikâyet ettim. Bu durumu ona sitem ettim. Bunun üzerine beni üç defa susturdu. Dedi ki: “Ey Ahnef bin Kays! Başına gelen musîbeti hiçbir kula şikâyet etme. Çünkü, şikâyet ettiğin kişi, bunu söylemekle kendisini üzeceğin bir dost veya kendisini sevindireceğin bir düşmanın olabilir.”

“Aslında ben halîm değilim. Fakat halîm olmaya çalışıyorum.”

Ona, sen artık çok yaşlandın. Oruç seni çok zayıf düşürür, denildiğinde, “Ben onu uzun bir musîbet için hazırlıyorum” buyurmuştur.

“Allahım! Eğer beni bağışlarsan. Sen buna zaten lâyıksın. Eğer azâb edersen ben de buna zaten lâyıkım.”

Ona Ey Ahnef bin Kays! Sen çok yavaşsın denildi. Buyurdu ki: “Fakat üç şeyde acele ediyorum. Namaz vakti geldiğinde, hemen vaktinde kılarım. Cenâzem var ise, zamanında defn ederim. Kızımı dengi isteyince, onunla evlendiririm.”

“Kardeşlik çok ince bir şeydir. Onu korumazsan zarar gelebilir. Dâima kızgınlığın zamanında kendine sahib olarak onu koru ki, sana haksızlık eden gelip, senden özür dilesin. Olan ile yetin. Fazlasını arama. Arkadaşının kusuruna bakma.”

“Hazreti Muâviye (radıyallahü anh) Ahnef bin Kays’ı (radıyallahü anh) yanına çağırdı. Gelince “Ey Ebü’l-Bahr! Çocuklar hakkında ne dersin? diye sordu. Ahnef bin Kays hazretleri “Onlar gönlümüzün meyveleridir. Onlara her türlü şefkat ve kolaylığı gösteriniz. Onların sevgi dolu hareketlerinden memnun ol. Onlara bir şeyi zorlaştırma. Bu yüzden onları hayatlarından bezdirip, usandırma.” buyurdu.

“Şu üç husûsa tahammül etmek, kardeşlik haklarındandır. Kızdığında, azarlandığında, dil sürçmelerinde.”

1) *Vefeyât-ül-a’yan cild-2, sh. 249*

2) *Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-2, sh. 93*

3) *Tehzîb-üt-tehzîb cild-1, sh. 191*

4) *Metâli-ün-Nücûm cild-2, sh. 150*

AKÎL BİN EBÎ TÂLİB (Ukayl) (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) amcasının oğlu. Hazreti Ali ve Ca’fer-i Tayyar’ın (radıyallahü anh) büyük kardeşidir. Ca’fer-i Tayyar’dan (radıyallahü anh) on, Hazreti Ali’den yirmi yaş büyük olup, üçü de aynı anadandır. Künyesi Ebû Yezîd’dir. 60 (m. 680) târihinde vefât etti. Hazreti Akîl başlangıcından beri İslâm’a yakınlık duyuyordu. Ancak, Mekke’deki sosyal durumdan ve Mekkeli müşriklerin müslümanlara yaptığı işkenceleri görüp, çekindiğinden bu düşüncesini açığa vuramadı. Mekke müşrikleri baskı yaptıkları için, Bedir savaşında istemiyerek onların yanında yer aldı. Müslümanlar onu esîr aldılar. Kendisi fakîr idi. Kurtuluş fidyesini ödeyecek durumu yoktu. O’nun için, fidyesi, amcası Abbâs bin Abdülmuttalib tarafından ödendi.

Akîl'in (radıyallahü anh) İslâmı kabûl edişi, Hudeybiye anlaşmasından sonra olmuştur. Müslüman olduktan sonra, Medine-i Münevvere'ye hicret etmiştir. Böylece muhacirlerden olmuştur. Akîl (radıyallahü anh) Mûte gazâsına iştirâk etti. Ancak dönüşünde uzun süren bir hastalığa yakalandı ve bu sebeple Mekke, Huneyn ve Taif gazâlarına iştirâk edemedi. Daha sonra, tekrar Mekke'ye yerleşti. Ancak zaman zaman Resûlullah'ı (aleyhisselâm) ziyâret eder, hizmette kusur etmezdi. Bu bakımdan, Resûl-i Ekrem'den (aleyhisselâm) birkaç hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

Akîl (radıyallahü anh) hicretten önce fakîr idi. Hicretten sonra daha da fakîrleşti. Resûlullah (aleyhisselâm) bu durumu görünce Hayber seferinden sonra, kendisine yıllık bir maaş bağladı. Akîl'in (radıyallahü anh) başka geliri olmadığından geçimini yalnız bu maaşla temin ediyordu.

Rivâyet edilir ki, Akîl (radıyallahü anh) borçlanmıştı. O zaman halife olan kardeşi Hazreti Ali'nin yanına gitti. Hazreti Ali ona borcunu sordu. 40 000 dirhem olduğunu söyleyince, ödeyecek parası olmadığından ona bir şey veremedi. Sonra öderiz buyurdu.

Akîl bin Ebû Tâlib, Peygamberimizi (aleyhisselâm) çok severdi. Her fırsatta Resûlullah'a olan bağlılığını ve sevgisini gösterdi. Resûlullah (aleyhisselâm) da onu severlerdi. Akîl hazretlerine buyurdu ki: "Yâ Ebâ Yezîd! Ben seni iki cihetten seviyorum. Birincisi, yakın akrabam olduğun için, ikincisi, amcamın seni sevdiğini bildiğim için." Hazreti Akîl, Resûlullah'ın kıymetli sünnetine uymakta çok dikkatli ve titiz idi. Çevresindekilere, cahiliyye âdetlerinden uzaklaşmalarını tavsiye ederdi. Akîl bin Ebî Tâlib, nesebler (soylar) üzerinde geniş bir bilgiye sahipti. İyi ve kötü soylar, onlarla ilgili olay ve târihleri çok iyi bilirdi. Cahiliyye devrine dair, örf ve adetler, meşhûr günler, hikâye ve destanlar hakkında derin bilgisi vardı. Bu yüzden komşu kabileler arasında hürmet ve saygı görürdü. Bu konuda sorulan suallere geniş ve doyurucu cevaplar verirdi. Müslüman olduktan sonra cahiliyye devrine âit âdetlerin hepsini terk etmişti. Cahiliyye âdetlerini iyi tanıdığından, neleri terk edeceğini de gayet iyi biliyordu. Çünkü, şerri, günahı, haramı bilmeyenin, tanımıyanın, o kötülüğe, harama düşme ihtimâli her zaman mevcûttur. Ama tanırsa, ondan kendisini muhafaza etmesi mümkündü.

Akîl hazretleri hazır cevap bir zât idi. Yüz küsur sene yaşamıştır. Yezîd ile olan anlaşmazlıkta Hazreti Hüseyin'in tarafını tutarak, bu konuda önemli rol almıştır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel cild-3, sh. 451

2) El-A'lâm cild-4, sh. 242

3) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-4, sh. 42

4) El-İstiâb cild-3, sh. 157

5) El-İsâbe cild-2, sh. 494

ALKAMA BİN KAYS (radıyallahü anh)

Tefsîr, hadîs, fıkıh ilimlerinde büyük âlim. Tabiînin büyüklerinden olup, künyesi Ebû Şibl'dir. Peygamberimiz hayatta iken doğdu. Fakat O'nu görmedi. 62 (m. 681) senesinde Kûfe'de vefât etti. İlimdeki üstünlüğü âlimler tarafından sözbirliği ile bildirilmiştir. Bu bakımdan ilimde rivâyetlerine müracaat edilen müstesna bir âlimdir. Eshâb-ı kiramın büyüklerinden Hazreti Ebû Bekir'i, Hazreti Ömer'i, Hazreti Osman'ı, Hazreti Ali'yi, Hazreti Âişe'yi, Abdullah İbn-i Mes'ûd'u, Hüzeyfet-ül-Yemânî'yi, Selmân-ı Fârisî'yi, Hâlid bin Velîd'i, Ebüd-Derdâ'yı ve diğer eshâbı görmüş olanlardan ilim alıp, hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunmuştur. Hazreti Ali ile Nihavend'de Haricilere karşı elinde kılıcı ile bizzat savaştı. Rabbânî âlimlerden olup, evliyânın büyüklerinden idi.

Alkame bin Kays, Kur'ân-ı kerîmi ve fıkıh ilmini Eshâb-ı kiramdan Abdullah İbn-i Mes'ûd'dan öğrendi. Onun derslerinde çok üstün bir seviyede yetişti. Nitekim Hocası Abdullah İbn-i Mes'ûd (radıyallahü anh) "Benim okuduğum her şeyi okur ve bildiklerimi bilir" buyurmuştur. Bilhassa fıkıh ilminde en büyük âlimlerden olan Alkame bin Kays çok sayıda âlim yetiştirmiş, Ehl-i Sünnet itikadının ve din bilgilerinin insanlara nakledilmesi ve öğretilmesi husûsunda büyük hizmetleri olmuştur. Ehl-i Sünnetin reîsi ve hânefî mezhebinin imamı, İmâm-ı A'zam, ilmini onun talebeleri zincirinden almıştır. Alkame bin Kays'tan ilim öğrenen ve rivâyette bulunanlardan en başta gelen talebesi ve yeğeni İbrâhîm Nehaî, Ebû Vâil, Muhammed bin Sîrîn, İmâm-ı Şa'bî, Abdurrahmân bin Yezîd, Esved bin Yezîd ve Ömer bin Alkame, İmâm-ı Zuhrî ve daha çok sayıda âlimlerdir.

Alkame bin Kays, hâl ve hareketleriyle hocası Abdullah İbn-i Mes'ûd hazretlerine çok benzerdi. Abdullah İbn-i Mes'ûd (radıyallahü anh) da Peygamber efendimize (aleyhisselâm) çok benzerdi. Sesi çok güzel idi. Kur'ân-ı kerîm okurken dinleyenler kendinden geçerdi.

İbrâhîm Nehaî anlatır: “Alkame bin Kays Abdullah İbn-i Mes’ûd’un huzûrunda Kur’ân-ı kerîm okurdu. Abdullah İbn-i Mes’ûd O’nu dinledikçe “Oku! anam babam sana feda olsun” derdi. Kendisi de şöyle anlatmıştır:

Abdullah İbn-i Mes’ûd beni yanına çağırtır, Kur’ân-ı kerîm okumamı isterdi. Ben de okurdum. Ben durunca, devam et, buyururdu. A’rac dedi ki: “Kur’ân-ı kerîm okumada, ses bakımından, insanların en güzeli idi. İbn-i Mes’ûd ne zaman onun kırâatini dinlese, kendinden geçer ve “Eğer Resûlullah seni görseydi, seninle mesrûr olurdu” derdi. Beş saatte Kur’ân-ı kerîmi hatmederdi. Ebû İshâk, Esved bin Yezîd’in şöyle dediğini nakleder: Abdullah İbn-i Mes’ûd’u Alkama bin Kays’a ilim öğretirken gördüm. Kur’ân-ı kerîm sûrelerini öğrettiği gibi teşehhüdü de öğretiyordu.

Alkama bin Kays Tefsîr ilminin büyük imamlarındandır. Âyet-i kerîmeleri tefsîr ederken hadîs-i şerîflere müracaat ederdi. En’am sûresi 82. âyet-i kerîmesinin tefsîri hakkında İbn-i Mes’ûd’dan şöyle rivâyet etmiştir: “Îmân edip de, imânlarını bir zulm ile karıştırmayan kimseler yok mu? işte korkudan emîn olmak onlara mahsûstur, hidâyete erenler de onlardır” (En’âm 82.) âyet-i kerîmesi nâzil olunca Eshâb-ı kiram “Hangimiz zulüm etmiş bulunuyoruz?” diye Resûlullah’a sordular. Resûl-i Ekrem “Bu sizin hakkınızda değildir” dedi ve sonra “Hani Lokman da oğluna nasîhat ederek demişti ki, “Oğlum, Allaha şirk koşma! Şüphe yok ki bu şirk pek büyük bir zulümdür”(Lokman 13) âyetini okudular. Bu âyet-i kerîme ile En’âm sûresi 82. âyetindeki zulmün Allah’a ortak koşmak olduğunu bildirmiştir.

Gençliğinde bir şeyi ezberleyince, sanki önümdeki kağıt üzerinde yazılı imiş gibi ezbere okurdum, demiştir. Fıkhî meseleleri sormak üzere kendisine çok kimse müracaat ederdi. Hadîs ilminde hafız (Hadîs-i şerîf âlimi) derecesinde idi. Yüzbin hadîs-i şerîfi senetleri ile ezbere bilirdi. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler Kütüb-i sitte’de (meşhûr altı hadîs kitabı) yer almıştır. Vasıyyetinin bir kısmı şöyledir: “Ben vefât ederken başımda Lâ ilahe illallah diyerek telkinde bulununuz. Vefât haberimi yaymayın ve beni hemen kabrime götürün.” Vefâtında bir örtüsü bir de Kur’ân-ı kerîmden başka hiçbir şeyi olmadığı görüldü.

Abdullah bin Mes’ûd’dan rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte Resûlullah “Mü’min, ta’n etmez (kötülemez), la’nette bulunmaz ve müstehcen konuşmaz.” buyurdu.

Yine İbni Mes’ûd’dan “Peygamber efendimiz seferi iken bazen oruç tutar, bazen iftar ederdi. Farz namazları iki rek’at kılardı.” dediğini rivâyet etmiştir.

Yine Abdullah İbn-i Mes’ûd (radıyallahü anh)’dan rivâyet ettiği hadîs-i şerîfte Resûlullah efendimiz buyuruyorlar ki: “Kalbinde hardal danesi kadar imânı olan hiçbir kimse Cehennemde ebedi kalmaz.”

“Şüphesiz ki Allah güzeldir; güzelliği sever, kibir, hakkı inkâr edip insanları tahkir etmektir.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 986

2) El-A’lâm cild-4, sh. 248

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-7, sh. 276

4) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-6, sh. 86

5) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 48

6) Hilyet-ül-Evliyâ cild-2, sh. 98

7) Miftâh-üs-seâde cild-2, sh. 20

8) Kâmûs-ul-A’lâm cild-4, sh. 3174

9) El-Menhel-ül-azb-ül-Mevrûd cild-1, sh. 186

10) Târîh-i Bağdâd cild-1 2, sh. 296

ÂMİR BİN FUHEYRE (radıyallahü anh)

Mekke-i Mükerreme’den, Medine-i Münevvere’ye hicret edenlerden, Hazreti Ebû Bekr-i Sıddîk’ın azadlı kölesi, meleklerin defn ettiği bir sahâbî. Hicretin 4. yılında (m. 626) Bi’r-i Maûne faciasında şehîd oldu. Benî Teym bin Mürre kabilesinin kölelerinden olarak tanınırdı. Esasen Ezd kabilesinden idi. İslâm’a girişi İslâmın başlangıç günlerine rastlar. O sıralarda Âmir bin Fuheyre hazretleri, Tufeyl bin Abdullah’ın çobanıydı. Nice yıllar her şeylerini kaybedip, insanlıklarını unutmuş kimselere hizmet etti. Ama bütün hizmetlerinin karşılığı sadece karın tokluğuydu. Belki karınlar toktu, fakat rûhlar açtı. Günler böyle ızdıraplar içinde geçip gitti. Nihâyet beklenen, İslâm güneşi doğdu ve etrâfa yavaş yavaş ışıklarını saçmaya başladı. İslâmla müşerref olanlar, Onun mânevi lezzetini tattılar. Tadını alan bir daha O’nu bırakamadı. İnsan, kalbe giren bu ilâhi aşktan ayrılabilir miydi? Bu ilâhi aşka tutulanlardan biri de Âmir bin Fuheyre hazretleriydi. Fakat köleydi ve sözde efendisi vardı. Kalbinde duyup, vücudunun bütün zerrelerinde hissettiği îmân lezzetini açıklayamazdı. Zira efendisi buna müsaade etmiyordu. Âmir,

bu vücut mutlaka bir gün toprak olacak, nefsin elinde bir oyuncak olan bu beden mutlak çürüyecek. Öyleyse bu dünyâda bu kadarcık işkenceye dayanıversin diye düşündü. Bu düşünce zinciri akıp gitti. Artık Âmir bin Fuheyre hazretleri yüce dînin emirlerini yerine getirmeğe başladı. Kınayanın kınamasından; kızanın kızmasından çekinmedi. Bu yüzden çeşitli işkencelere mâruz kaldı. Bilâhare Hazreti Ebû Bekir, onu satın alarak âzâd etti.

Bu sırada müşrikler iyice azıttılar. Müslümanlara her türlü işkenceyi, eza ve cefayı yapmaktan geri durmadılar. Allahü teâlânın Resûlü (aleyhisselâm) ve en yakını Hazreti Ebû Bekir ile Mekke-i Mükerreme'den Medine-i Münevvere'ye hicret edeceklerdi. Nihâyet ilâhi izin geldi ve iki sadık dost yola çıktılar. Sevr mağarası önüne geldiklerinde Mekke çalkalanmakta, her taraf aranmaktaydı. Resûlullaha (aleyhisselâm) yardımcı olanın canı tehlikedeydi. Bütün bunlara mukabil Âmir bin Fuheyre hazretleri sütlü davarları uygun vakitlerde mağaranın önüne getirdi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) ve Hazreti Ebû Bekir'in yiyecek ve içeceğini temin etti. Böylece onlarla beraber hicret etme şerefine de kavuştu. Resûlullah (aleyhisselâm) Mekke'den Medine'ye hicret eden müslümanları birbirine kardeş yaptığında Âmir bin Fuheyre'yi (radıyallahü anh) de Ensâr'dan Haris bin Ens ile kardeş yaptı.

Hicretten sonra, Medine-i Münevvere'de bir araya gelen müslümanlar gittikçe artıp, kuvvetlenmekteydi. Bu vaziyet müşrikleri iyice endişelendirdi. Nihâyet müslümanlarla müşrikler arasında Bedir ve Uhud gibi, müslümanlar için hayatı ehemmiyet arz eden savaşlar oldu. Âmir bin Fuheyre hazretleri bu savaşların her ikisine katılmak se'âdetine kavuştu. Her iki savaşta da müslümanlar az olmasına rağmen, kendilerinden kat kat fazla düşmanı mağlub ettiler. Bununla beraber müşrikler boş durmadılar. Hicretin dördüncü senesiydi. Necd Şeyhi Ebû Bera, Medine'ye gelip, Resûlullaha (aleyhisselâm) müracaat etti. Kabilesine dînî bilgileri öğretmesi için muallimler istedi. Yetmiş kişilik bir mürşid, yetişkin heyet hazırlanıp gönderildi. İşte yetmiş kişilik bu seçkin heyet Bi'r-i Ma'une'de saldırıya uğradı. Ebû Bera'nın kardeşinin oğlu Âmir'in tertiplediği bu alçakça hareket neticesinde Umeyye oğlu Amr'ın dışında hepsi kılıçtan geçirildi. İslama hizmet etmek için bu irfan ordusunun uğradığı akıbet unutulmaz bir acı oldu. Hele bu şehîdler arasında yer alan Âmir bin Fuheyre'nin (radıyallahü anh) vaziyeti daha bir başkaydı. Şehîd edilişi sırasında vukû' bulan hâdiseyi müşriklerin kısa akılla anlamaları, kavramaları zordu. Azgın müşriklerin, sırtından saplamış oldukları mızrak göğsünü yarıp çıkmıştı. Kanlar fışkırmaktaydı. Bu kan, alelade bir insan kanı değil, Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) müsaadesiyle İslâmı ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmek için yola çıkmış bir sahâbînin mübârek kanıydı. Oradaki durum izah edilmesi zor durumdu. Bu vahşetin içinde olan Cebbar'a bir şeyler olmaktaydı. "Acaba başkası gördü mü?" Yoksa yalnız kendisi mi gördü? Hayret etti. Gördüklerini anlatmaya kalksa, kime anlatacaktı? Çünkü onun gibi olanlar da sadece gözleriyle gördüklerine inanırlardı. Kalbleri imândan nasîbini almamıştı. Âmir bin Fuheyre (radıyallahü anh) hazretleri şehâdet şerbetini içtiği zaman onun semâya doğru kaldırıldığını gördüler. Dahası onu melekler defn etti. Bu sırada Cebbar bin Selma bin Mâlik durumu daha farklı seyredip, hâdisenin daha farklı hallerine şâhid oldu. Cebbar, Âmir bin Fuheyre hazretlerinin vücuduna mızrağını batırıp çıkarırken, Ondan: "Vallahi kazandım, kurtuldum" sözünü işitti. "Ama neyi kazanmıştı?" diye kendi kendine düşündü. Evet Onun "Kazandım" sözü bir sevinç çığlığıydı. Ni'mete kavuşma neşesi ile söylenmişti. Cebbar, kendi kendine sordu: "Nedir bu sözün mânâsı?" Ona, "O şehîdlik rütbesine kavuştu, Cenneti kazandı" diyorlardı. "Bu ne demektir?" diye içinden söylenip durdu. Sonra cesedler arasında Âmir bin Fuheyre (radıyallahü anh)'ın cesedini aradığı halde bulamadı.

Böyle garip haller olup, Âmir bin Fuheyre (radıyallahü anh) hazretlerinin rûhu da Cennete uçup gitti. "Kurtuldum" sözünü duyan Cebbar da derece derece İslâm'a yaklaştı. Müşrik topluluğu içinde tek imâna gelen de yine Cebbar oldu.

Allahü teâlânın hikmetidir ki, hâdise neticesinde birisi şehîd olmuştur. Diğeri ise hidâyete ermiştir. Âmir bin Fuheyre (radıyallahü anh) şehîd olduğu sırada 40 yaşındaydı.

Müşriklerin, müslümanlara yaptığı bu ihânete, Eshâb-ı güzîn'in bu şekilde pusuya düşürülmesine Resûlullah (aleyhisselâm) çok üzüldüler. Onların şehîd olduklarını Medine-i Münevvere'de oldukları halde haber verdiler.

1) El-İstiâb cild-3, sh. 7

2) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 230

3) El-İsâbe cild-2, sh. 252

4) Sahîh-i Buhârî, kitab-ul-megâzî cild-5, sh. 53, 44

5) Üsûd-ül-gâbe, cild-3, sh. 91

6) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 109

AMMÂR BİN YÂSER (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden. Ammâr bin Yâser bin Mâlik bin Kinâne bin Kays, milâdî 563 yılında Mekke'de doğup 37 (m. 657) yılında Sıffîn savaşında doksandört yaşında iken şehîd düştü. Künyesi Ebû Yekzan'dır. Babası aslen Yemenli olup, Yemen'deki Kâhtanî'lerin Mezhic kabilesinin Ans kolundandır. Haris ve Mâlik adında iki oğlu ile birlikte üçüncü oğlunu aramak üzere Mekke şehrine geldiklerinde, hürriyetini kaybederek, Benî Mahzûm kabilesinde Ebû Huzeyfe bin Mugîre'nin kölesi olmuştur. Ebû Huzeyfe, Yâser'i kendi câriyelerinden Sümeyye bin Itayyat ile evlendirdi. Bu evlilikten Ammâr doğmuştur. Annesi ve babası ile beraber ilk İslama gelenlerdendi. İlk müslümanların otuzuncusudur.

Ammâr ve Süheyb (radıyallahü anh), Dâr'ül-Erkâm da aynı vakitte müslüman olmuşlardı. O zaman Peygamberimiz (aleyhisselâm) Dar'ül-Erkâm'da bulunuyordu. Ammâr (radıyallahü anh) bunu şöyle anlatıyor: Dar'ül-Erkâm'ın kapısında Süheyb'e (radıyallahü anh) rastladım. "Burada ne yapıyorsun?" dedim. O da bana "Sen ne yapıyorsun?" dedi. Ben de "Hazreti Muhammed'in huzûruna girip, sözlerini dinlemek istiyorum." dedim. O, "Ben de bunu istiyorum" dedi. Beraber huzûra girdik. Bize İslâmı arz etti. Biz de müslüman olduk. Kendisinin arkasından ailesi de, İslâm ile şereflendi.

Kendisi, annesi ve babası, müslüman oldukları için, müşriklerden çok eza ve cefâ gördüler. Muhammed bin İshâk der ki; Ebû Tâlib hayatta iken putperestlerden bir kimse, Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) kötülükte bulunamazlardı. Eshâbdan tanınmış kimselere dahi, kavimlerinin himâyesi ve aşiretlerinin kalabalık oluşu sebebiyle istedikleri gibi eza ve cefâ edemezlerdi. Lakin müslümanların kimsesizlerini ve fakirlerini bulup, bunlara çeşit çeşit azâb ile eziyyet edip, türlü cefalar ederlerdi. Bunların içinde en çok eziyet görenler Bilâl, Süheyb, Habbab ve Ammâr bin Yâser'dir. Bunlardan kimini günün sıcağında kızmış taşlarla dağlarlar, kimini kızgın güneş altında aç ve susuz bırakıp, "Muhammed'in dininden dön" derlerdi. Onlar bu dayanılmaz cefâlara sabr edip, İslâm dininden dönmezlerdi.

Benî Mahzûm kabilesinin ileri gelenleri, Ammâr bin Yâser'in (radıyallahü anh) babasına ve Sümeyye adındaki vâlidesine işkence edip, sıcak günde kum içine gömerler ve üzerinde et pişecek kadar sıcak taşları gövdesine dizerlerdi. Sonra "Lât ve Uzzâ, Muhammedin dininden iyidir deyin" derlerdi. Onlar demeyiz derlerdi. Bir keresinde Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) yanlarından geçip: "Sabır edin ey Yâser ehli: Size va'd edilen yer Cennettir" buyurdu. Ammâr bin Yâser'in müşrik Kureyş'lilerden görmüş olduğu işkence dillere destan olacak şekildedir. Ezaya ve bir musîbete uğramadığı gün, hemen hemen yok gibi idi. Bir gün Ammâr'ın vâlidesi olan Sümeyye'yi iki devenin arkasına bağlamışlardı. Ebû Cehl arkasından kamçı ile vurup öldürdü. Babası Yâser'i de (radıyallahü anh) şiddetli azap yaparak öldürdüler. İslâmda ilk şehîd olan bunlardır. Lâkin Ammâr, kâfirlerin dediklerini, ikrah ile, diliyle söyledi. Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) Ammâr kâfir oldu dediler. Buyurdu ki: "Hâşâ! O kâfir olmaz. Başdan ayağa kadar imândır ve eti ile derisi arası îmân ile doludur." Ammâr küffar elinden kurtulup, Resûlullahın yanına geldi. Kâfirlerin eza ve cefasından ağladı. Resûlullah (aleyhisselâm) iki mübârek eliyle gözünün yaşını sildi ve teselli buyurdu.

Bu hâdise üzerine, Nahl sûresinin yüzaltıncı "Kim Allah'a küfrederse, onlara şiddetli bir azâb vardır. Ancak kalbine îmân yerleşmiş olduğu halde (küfür kelimesini söylemeye) zorlanıp, sadece diliyle söyleyenler müstesna" âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Resûlullah (aleyhisselâm) de Hazreti Ammâr'a "Müşrikler eziyet ederlerse, yine böyle söyle"buyurdular.

Ammâr bin Yâser hazretleri, Mekke devrinde görmüş olduğu işkenceler karşısında Habeşistan'a hicret edenler arasında bulunmuştur. Bilâhare tekrar Mekke'ye dönmüş ve hicret-i nebevide Medine'ye göç ederek Hazreti Münzir bin Abdü'l-Mübeşşir'in misâfiri olmuştur. Daha sonra Resûl-i Ekrem onu, Ensârdan Huzeyfe bin Yemân ile din kardeşi yapmıştır. Medine-i Münevvere'ye gelince, Resûlullah için bir ibâdet ve istirahat yerinin gerekli olduğunu söyledi, İslâm'da mescid yapılmasına ilk teşebbüs eden O oldu. Kubâ mescidini O yapmıştı. Hazreti Ammâr, Bedr, Uhud, Hendek, diğer gazâlar ve Bîat-ı Rıdvan'da bulundu. Müseylemet-ül-Kezzâba karşı yapılan Yemâme muharebesinde bir kulağı kesildi. Kanlar akarken bile müslüman askerleri harbe teşvik etti. Hücumdan da geri kalmadı.

Hazreti Ömer halife olunca, onu Kûfe vâliliğine ta'yin etti. Cemel, Sıffîn muharebelerinde Hazreti Ali'nin yanında yer aldı. 37 (m. 657) Sıffîn muharebesinde doksandört yaşında iken şehîd oldu. Cenâze namazını Hazreti Ali kıldırdı. Elbisesiyle, yıkanmadan defn edildi.

Ammâr bin Yâser, ahlâken yüksek bir zâttı. Son derece doğru ve hakkaniyete riayetkar idi. Zühd ve takvâ sahibi idi. Sade

yaşardı. Gayet belîğ (açık) ve veciz bir hitâbete sahipdi. Namazına çok dikkat ederdi.

Hiçbir namazını kazaya bırakmazdı. Fitne ve fesâddan çok sakınmasına rağmen kendisini fitne ve fesadın içinde bulmuştur ki bu da ilâhi bir imtihandır. Ammâr bin Yâser, hadîs-i şerîfleri en doğru bilenler arasında sayılmaktadır. Şöhretini dünyâya düşkün olmamasına ve haramlardan sakınmasına, insanlar üzerinde bıraktığı itimada, dâvasına sadakatle bağlılığına borçludur.

Hazreti Ammâr, uzun boylu, buğday tenli, aksakallı idi. Başının tepesi saçsız, nûr yüzlü bir zât idi.

Sahabe ve tabiînden bazısı Ammâr'dan (radıyallahü anh) hadîs-i şerîf rivâyet etti. Hazreti Ali, İbn-i Abbas, oğlu Muhammed bunlardandır.

İbn-i Abbas'ın rivâyetine göre "Hiç (evvelce) küfürlü ölü olup, (sonra) kendisini hidâyetle diriltti̇ğimiz ve ona insanlar arasında da bir nûr (imân) verdiğimiz kimse; karanlıklar içinde (küfürde) kalmış olan ve ondan bir türlü çıkamayan kimse gibi olur mu?" âyet-i celîlesinde karşılaştırılan iki kişiden ilki Ammâr bin Yâser, ikincisi, Ebû Cehl'dir.

Hazreti Ammâr'ın faziletleri çoktur. Hakkında hadîs-i şerîfler vardır.

"Ammâr'a düşman olana Allahü teâlâ düşman olur. O'na buğz edene, Allahü teâlâ buğz eder."

"Cennet; Ali, Ammâr, Selmân ve Bilâl'i şiddetle arzu etmektedir."

"Her Peygamberin seçkin yardımcı ve yakınları yedidir. Benimki ondörttür. Bunlar: Hamza, Ca'fer, Ebû Bekir, Ömer, Ali, Hasan, Hüseyin, Abdullah bin Mes'ûd, Selmân, Ammâr, Ebû Zer, Huzeyfe, Mikdâd ve Bilâl'dir."

Resûl-i Ekrem efendimizden 62 hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Sahih-i Buhârî ve Müslim'de 7 hadîsi vardır.

Ammâr bin Yaser'in bilinen çocukları Muhammed bin Ammâr ile Ümmü'l-Hakem adında bir kızıdır. Oğlu Muhammed bin Ammâr bin Yâser, hadîs ilminde sika (güvenilir sağlam) sayılmaktadır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 246

2) Eshâb-ı Kirâm sh. 312

3) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-1, sh. 343

4) Ensâb-ül-eşrâf cild-1, sh. 156

5) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-1, sh. 99, 123, 125, 404

AMR BİN ÂS (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden. Tahminen m. 574 yıllarında Mekke-i Mükerreme'de doğdu. 43 (m. 663) yılında, doksan yaşlarında Mısır'da vefât etmiştir. Amr bin Âs hazretlerinin nesebi: Amr bin Âs bin Vail bin Hâşim bin Suayd bin Sehm bin Amr bin Hesis bin Kâb bin Le'vi Kureyşî Sehmî'dir. Âs bin Vâil Es-Sehmî'nin oğludur. Ebû Abdullah, Ebû Muhammed künyeleri vardır. Annesi beni Aneze'den Nâbigâ'dır.

Hazreti Amr bin Âs'ın mensûb olduğu, Benî Sehm kabilesi, İslâmiyet'ten önceki cahiliyye devrinde, Kureyşin ileri gelen, tanınmış ailelerinden idi. Müslüman olmadan önce, babası Âs bin Vâil sağ iken ismi pek duyulmazdı. Ancak ikinci derecede reîsler arasında ismi geçerdi. 8 (m. 629) yılında müslüman olduktan sonra kendini göstermeye başlamıştır. Müslüman olmadan önce, müslümanlar ikinci defa Habeşistan'a göç ettikleri zaman, Kureyş kâfirleri tarafından, Habeş'teki müslüman muhacirlerini teslim etmesini teklif için Habeş hükümdârı Necaşî'ye elçi olarak gönderilmişti.

Amr bin Âs, önceleri kabilesine uyarak İslâm aleyhinde çalışmış olmakla beraber, Hendek savaşından sonra, İslâmiyet üzerinde düşünmeğe koyuldu. Düşünüyor, düşündükçe değişiyordu. Amr bin Âs'ın durumundaki bu değişiklik kabilesinin gözünden kaçmıyordu. Zira artık müslümanlara muhalefet etmediği gibi, muhalefet edenlerden de kaçıyordu. Meseleyi kendisine açtılar. Açık açık konuştular. Fakat Amr bin Âs (radıyallahü anh) artık kalbini İslama çevirmişti. Kendisini kınayanlara "Aldanıyorsunuz." diyordu. Onları ikna etmeğe, yola getirmeğe çalışıyordu. Mekke'nin fethinden önce bir ara çarşıda Hâlid bin Velîd ve Ebâ Süleymân ile tesadüfen görüştü. Fikrini onlara açıkladı. Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) hizmetine baş koymak istediğini söyledi. Meğerse onlar da aynı düşüncede imişler. Teklifi hemen kabûl ettiler. Hicretin sekizinci yılı, Mekke'nin fethinden altı ay önce üçü birlikte Medine'ye gelerek müslüman oldular. Fetihten önce imâna gelenlerin şereflerine ve yüksek derecelerine kavuştular. Diğer bir rivâyette, Hudeybiye anlaşması ile Hayber'in fethi arasında müslüman olmuştur.

Amr bin Âs (radıyallahü anh) İslâmiyeti kabûl ettikten sonra eski hatalarından dolayı çok pişman oldu. İslama hizmet etmeyi, müşriklere karşı savaşmayı şiddetle arzu etti. Böylece İslâm dininin yaman ve yiğit mücâhidi oldu.

Vâkıdî'nin (radıyallahü anh) ifade ettiğine göre; Amr bin Âs, Peygamberimize "Yâ Resûlallah, nice müddettir, şeriat sarayını yıkmağa kasdettim. Şimdi muradım odur ki, İslâm'a geldiğim belli ola." deyince, Resûl aleyhisselâm "Yakında seni bir hizmete gönderirim" buyurdu. Sonra Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) tarafından bir seriyye ile (bir bölük askerin kumandanı olarak) babasının dayıları olan Belî bin Ömer bin Lihaf kabilesine karşı gönderildi. Zat-üs-selâsil adındaki yere gelince, kâfirlerin başka kabilelerle birleştiğini haber aldı. Durumu Resûlullaha arz edip, yardım istedi. Resûl aleyhisselâm, Ebû Ubeyde bin Cerrah (radıyallahü anh)'ın emri altında, Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Ömer'in de bulunduğu bir birliği gönderip, Amr'a yardım etmelerini emr eyledi. Amr, Ebû Ubeyde'nin yardımı ile kuvvet buldu. Düşman cezalandırıldı. Selâmet ve ganîmet ile Medine'ye döndüler. Bu Seriyyeden sonra, Amr bin Âs (radıyallahü anh), Resûlullaha sordu ki, Yâ Resûlallah, en ziyade kimi seversin? Resûl aleyhisselâm, "Aişe'yi" buyurdu. Erkeklerden kimi sevdiğini sordu. Resûlullah, "Âişe'nin babasını" buyurdu. Amr, ondan sonra kimi deyince, Resûlullah, "Ömer'i" buyurdu. Amr, sordukça Resûl aleyhisselâm bir bir Eshâbın isimlerini zikretti. Böylece Amr (radıyallahü anh), beylik ve emirliğin, fazîlete sebep olmadığını ve ziyade muhabbete delîl olamayacağını anladı.

Amr bin Âs, müslüman olduktan sonra, Mekke fethine iştirâk etti. Bunun arkasından Huneyn gazvesinde bulundu. Sonra Resûlullah ile birlikte Medine'ye döndü. Mekke fethinden bir müddet sonra Suva ve Benî Hüzeyl kabileleri putperestlikte ısrar ettikleri için bunların üzerine Hazreti Amr bin Âs kumandasında küçük bir ordu gönderilerek müslümanlığı kabûl etmeleri sağlandı.

Mekke'nin fethinden sonra Resûl-i Ekrem bazı hükümdârlara, İslama davet eden mektûblar gönderdi. Umman'a da Amr bin Âs'ı (radıyallahü anh) göndermişti. Resûl aleyhisselâmın (aleyhisselâm) mektûbunu okuyan Umman hükümdârları müslüman olmuştu. Bunun üzerine Amr bin Âs (radıyallahü anh), Resûlullah tarafından Umman'a vâli tayin edildi. Hiç azl olunmadı. Resûl-i Ekrem'in vefâtına kadar bu vazîfeye devam etti.

Hazreti Ebû Bekir'in hilâfeti sırasında, önce Umman'daki mürtedleri (İslâm'dan dönenleri) sonra da Hazreti Ebû Bekir tarafından çağrıldığında, Medine'ye gelerek, Benî Kadaa mürtedlerini yola getirdi. Sonra Umman'a döndü. Hazreti Amr bin Âs irtidat kargaşalığını bastırdıktan sonra, Hazreti Ebû Bekir tarafından Irak ve Şam'ın fethine gönderildi. 13 (m. 634) yılında Ecnadin muharebesini yaparak, Bizanslıları mağlûb etti. Bu savaştan sonra Şam'ın fethi İslâm ordusuna nasîb oldu. Şam'ın fethinden sonra, Bizanslılarla Fahl ve Yermük savaşlarını yaptı. İslâm ordusu, Bizans ordularını üst üste mağlubiyete uğrattı. Bu arada Dımaşk, Fahl, Yermük, Kansereyn ve diğer birçok yerler alındı. Haleb, Menbee ve Antakya halkı ile sulh yapıldı. Yermük savaşı neticelendikten sonra, Amr bin Âs'a (radıyallahü anh) başka işler düşüyordu. Durmak yoktu. Gazze, Sabastin, Nablus, Ledda, Mabni, Beyt, Cirin, Amvas arka arkaya feth olundu. Ancak, Kudüs daha feth edilememişti. Hazreti Amr bin Âs, Kudüs'ü kuşattı. Kudüs hükümdârı, Halife'nin bizzat gelmesi halinde şehri teslim edeceğini bildirdi.Bunun üzerine Hazreti Ömer, Şam'a geldi. Sulh ile işi halletti. Kudüs böylece müslümanların eline geçti. Hazreti Amr bin Âs, Filistin'in fethi tamamlanınca, Hazreti Ömer tarafından Filistin vâlisi oldu. Halife'den izin alarak Mısır'ı fethe koyuldu. Mısır'a girdi. Bazıları çok uzun süren, peşpeşe savaşlardan sonra Mısır feth edildi. Amr bin Âs (radıyallahü anh) Mısır'dan sonra, Kuzey Afrika'ya yönelerek Trablusgarb ve Siyre'yi de fethetti. Trablus ve civarının, feth edildiğini Halife'ye bildirdi. Tunus, Merakeş ve Cezayir'in de fethi için izin istedi. Fakat daha fazla ileri gitmenin mahzurlu olacağı, orada kalmanın daha uygun olduğu halife tarafından bildirilince, Amr bin Âs daha fazla ilerlemedi. Amr bin Âs (radıyallahü anh), Hazreti Osman zamanında Mısır Vâliliği'nden alınarak Medine'ye getirildi. Halife'nin müşaviri oldu.

Sıffîn muharebesinde ictihâdı, Hazreti Muâviye'nin ictihâdına uygun oldu. Hazreti Muâviye'nin halifeliği sırasında tekrar Mısır'a vâli oldu. Vefâtına kadar bu vazîfede kaldı. 43 (m. 664) târihinde 93 yaşında iken vefât etti. Cenâze namazını Ramazan bayramının birinci günü oğlu Abdullah bin Amr hazretleri kıldırdı. Mukattam mevkiine defn edildi.

Amr bin Âs hazretlerinin Abdullah ve Muhammed adında iki oğlu vardı. Bu oğullarının ikisinin de Riyta binti Münebbih'den veya Havle binti Hamza'dan olduğu rivâyet edilmektedir. Orta boylu, cesur, edip ve belîğ olan Hazreti Amr bin Âs, hemen hemen ömrünün tamamını savaş meydanlarında geçirmiştir. Bu bakımdan ilimle fazla uğraşamadı. Ancak çok temiz ve

fasîh bir Arapça ile Kur'ân-ı kerîm okur ve bundan derin bir zevk duyardı. Savaştan fırsat buldukça, halka öğüt verir, Resûl-i Ekrem'in söz ve davranışlarını anlatır ve bunu pek şerefli bir vazîfe sayardı. Bilhassa dünyâya fazla bağlı olmamak gerektiği üzerinde ısrarla dururdu. Ayrıca bazı fıkhî meselelerde kıyas ve ictihâdlarda da bulunmuştur. Zamanının en iyi edip ve hatîblerindendi. Kısa ve toplu yazmak, mükemmel tesbihler yapmak onun özelliklerindendi. Yaratılıştan hak sever bir zât idi. Resûl-i Ekrem'e karşı duyduğu çok derin sevgisi hemen hissedilirdi. Amr bin Âs hazretleri akıllı, bilgili, siyasette usta ve asker bir sahabî idi. Çok zekî idi. Şa'bî İslâm'daki Arab dâhileri dörttür. Amr onlardan biridir. O çetin günler içindir." demiştir. Hayırlı işlerde aceleci ve atak idi. Bilhassa savaşlarda bu özelliği daha çok belli olurdu.

Hazreti Amr, sadece savaşlarda değil, devlet idâresinde de dâhi idi. Memleket idâresi, mahkemelerin tanzimi, vergi toplanması gibi işlerde de pek büyük başarılar göstermiştir. Bu arada ilk defa Fustat şehrinde, bugünkü Anadolu câmilerinin minarelerine benzeyen minareli bir câmi yaptırdı. Kâhire ile Kızıldeniz arasında ondokuz kilometrelik bir kanal açtırarak, hicaz bölgesine gemilerle yiyecek sevk etti.

Birisi Amr bin Âs'a (radıyallahü anh), siz akıllı adamdınız. Niçin İslama girmekte geciktiniz? deyince, O cevap olarak "Biz, yaş ve bilgi bakımından, bizim önümüzde olan insanlarla beraberdik. Onların yalancılıkları, akılsızlık derecesinde idi. Resûlullah (aleyhisselâm) Peygamber olarak gönderilince, O'nu kabûl etmediler. Bu hepimize tatlı geldi. Onlar gidip, sıra bize gelince, düşündük, inceledik Hakkın çok açık olduğunu gördük. Böylece İslâm kalbime yerleşti. Resûlullahın (aleyhisselâm) iyilik yapana öldükten sonra iyilik, kötülük yapana kötülük yapılacağı, sözünü içimde doğru buldum. Bozuk ve bâtıl olan bir şeye devamda hiçbir fâide görmedim." buyurdu.

Hazreti Ömer, bir defa yürürken Hazreti Amr'a baktı. "Ebû Abdullah'a yeryüzünde emir gibi yürümek yakışır" buyurdu.

Kabise bin Câbir "Amr ile arkadaşlık ettim. Kur'ân-ı kerîmi onun gibi açık okuyan, onun gibi güzel ahlâklı, onun gibi içi dışına benzeyen görmedim." der.

Amr İbn-i Âs (radıyallahü anh), Resûlullah'dan birçok hadîs rivâyet etti. Kendisinden de iki oğlu Abdullah ve Muhammed, ayrıca, Kays bin Ebû Hâzim, Ebû Seleme bin Abdurrahmân, kölesi Ebû Kays, Abdurrahmân bin Şemâme, Ebû Osman Hindî ve başkaları hadîs bildirdi.

Resûlullah (aleyhisselâm) Âmr İbn-i Âs için buyurdular ki: "Amr İbn-i Âs, Kureyş'in sâlihlerindendir." "Allahım, Amr İbn-i Âs'a rahmet et. Zira o hem seni seviyor, hem de Resûlünü", "İyi kimseye malın iyisi ne güzel yakışır."

Resûlullah'tan bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları:

Amr İbn-i Âs anlatır: Resûlullah bana: "Elbiseni giy, silâhını kuşan ve bana, gel" diye haber gönderdi. Gittiğimde "Seni asker üzerine göndermek isterim. Allah sana selâmet ve ganîmet versin ve çok sâlih mal ile dön" buyurdu. Ey Allah'ın Resûlü ben mal para için değil, İslâm'a olan rağbet ve arzumdan müslüman oldum, dedim. "Ey Amr, sâlih mal, sâlih kimsede ne güzeldir" buyurdu.

Bir kişi Resûlullaha (aleyhisselâm) geldi ve "Yâ Resûlallah amellerin en efdali (en üstünü) hangisidir" diye sordu. Peygamber efendimiz, "Allahü teâlâya îmân edip, kalb ile tasdîk etmek, O'nun yolunda cihad etmek ve Hacc-ı Mebrûr (kabûl olunan hac)'dır" buyurdu. O kişi "Biraz daha söyler misiniz yâ Resûlallah dedi." Resûlullah "İnsanlara yumuşak söylemek, fakîrlere çok yemek yedirmek, vermesi lâzım ve vâcib olmayan şeyleri, seve seve vermek ve güzel ahlâktır." buyurdu.

"Yanılan müctehide bir sevâb doğruyu bulana iki veya on sevâb vardır."

1) Üsûd-ül-gâbe, cild-4, sh. 112

2) Fütûh-ül-büldan, sh. 83, 127

3) Taberî cild-4, sh. 82, 127

4) İbn-i esîr cild-2, sh. 318

5) Mu'cem-ül-büldan: Berka kelimesi

6) Ahbar-ut-tıval sh. 167, 169

7) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-4, sh. 8

8) Tehzîb-ül-kemâl sh. 290

9) Tehzîb-üt-tehzîb cild-8, sh. 56

10) Hüsn-ül-muhâdâra, sh. 68

11) Müstedrek, Hâkim cild-3, sh. 454

12) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-1, sh. 155

13) Kenz-ül-ummal sh. 6

14) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 986

15) Eshâb-ı Kirâm sh. 312

16) Hadikât-ün-nediyye cild-1, sh. 298

ÂSIM BİN SABİT (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından ve muhariblerinden. Âlim ve edip bir zât. İsmi Âsım bin Sabit bin Ebi'l Eklah-il-Ensârî olup, künyesi Ebû Süleymân'dır. Annesi Şemûs binti Ebî Âmir'dir. Hayatını dîni İslâm uğruna savaşlarda geçirdi. Vefâtından sonra'da Allahü teâlâ onu müşriklerden muhafaza etti. Doğum târihi belli değildir. Âsım (radıyallahü anh) hicretten önce îmân etmişdir. Ensârdan, ya'nî Medineli'dir. Nâzil olan âyet-i kerîme ve hadîs-i şerîfleri hemen ezberlerdi. Bir oğlu Muhammed'dir. Bir oğlu da meşhûr Arap şairi Ahvas'dır. Kız kardeşi Cemile binti Sabit, Hazreti Ömer'in hanımıdır. Hazreti Ömer'in oğlu Âsım bin Ömer bu hâtundan dünyâya gelmiştir.

Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) hicretin dördüncü (m. 625) senesinde vukû' bulan Uhud gazâsından sonraki Recî" vakasında şehîd olmuştur. Peygamberimiz (aleyhisselâm) muhacirlerden Abdullah bin Cahş (radıyallahü anh) ile onu kardeş yapmıştır.

Peygamberimiz (aleyhisselâm), Bedir gazâsının gecesinde Eshâb-ı kirama nasıl harb edileceğini, harbde hangi usûlü takib edeceklerini sordu. Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) eline yayı ve oku aldı. "Yâ Resûlallah, Kureyş kavmi ikiyüz zira' (100 m.) veya daha yaklaştıkları zaman yayla okları kullanırız. Kureyşliler bize ve onlara taş yetişecek kadar yakınımıza geldikleri zaman taşla mücâdele ederiz, taşlarız. Kureyşliler, bize ve onlara mızrak yetişecek kadar yakınımıza geldikleri zaman kırılıp, parçalanıncaya kadar mızrakla mücadele ederiz. Kırılınca mızrağı bırakırız" dedi. Kılıcını alıp kuşandı ve onu sıyırarak "Kılıçlarımızı sıyırır ve de kılıçla çarpışmağa tutuşuruz" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) bunu beğendiler ve "Harbin icâbı budur. Bu tarzda çarpışılması lâzımdır. Çarpışan ve vuruşan Âsım'ın çarpışması gibi çarpışsın," buyurdular. Bedir harbi bu şekilde yapıldı ve meleklerin de yardımıyla Allahü teâlâ zafer ihsân eyledi. Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) bu gazâda Kureyş'in ulularından Ukbe bin Muayt'i öldürdü. Bu Ukbe Mekke'de Peygamberimizi (aleyhisselâm) boğmaya kalkmış ve hayatına son vermek için çalışmış azılı müşriklerden (puta tapanlar) idi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) hicreti üzerine "Ey Kusvâ (Peygamberimizin (aleyhisselâm) devesinin adı) adındaki devenin binicisi, hicret edip bizden uzaklaştın. Fakat pek yakında beni atlı olarak karşında göreceksin. Mızrağımı size saplayıp, onu kanınızla sulayacağım. Kılıçla hiç örtülü yerinizi bırakmayacağım." Mânâsına gelen beytler söyledi. Peygamberimiz onun bu sözlerini işitince, "Allahım onu yüzü koyun, burnunun üzerine düşür" diyerek duâ etti. Ukbe bin Ebî Muayt, Bedir'de Kureyş ordusunun yenildiğini anladığı zaman kaçıp kurtulmak için atını sürdü. Fakat hayvan hiçbir şey yokken birden ürkmüş ve Onu yere vurmuştu. Resûlullahın duâsı ortaya çıkmıştı. Abdullah bin Seleme (radıyallahü anh) de onu esîr etmişti. Peygamberimiz (aleyhisselâm), Âsım bin Sâbit'e (radıyallahü anh) Ukbe'nin cezalandırılmasını emretti. Ukbe: "Yazıklar olsun sana ey Kureyş cemaati. Şunlar arasında neden bir tek ben öldürülüyorum?" dedi. Peygamberimiz, "Allah ve Resûlüne olan düşmanlığından dolayı" buyurdu. Ukbe "Yâ Muhammed, kavminden herkese yaptığını bana da yap. Onları öldürürsen beni de öldür. Onlara emân verirsen bana da emân ver. Onlardan kurtulmaları için para alırsan, onlar gibi benden de al. Yâ Muhammed, Sen beni öldürürsen, küçüklere kim bakacak?" dedi. Peygamberimiz: "Sen hele Cehenneme girmeye bak, onları Allah'a bırak. Ey Âsım git, onun boynunu vur" buyurdu. Âsım gidip Ukbe'nin boynunu vurunca Peygamberimiz: "Vallahi; Allahı, Resûlünü ve Kitabı (Kur'ân-ı kerîm) inkâr eden, Peygamberini işkenceden işkenceye uğratan senden daha kötü bir adam bilmiyorum. Allahü teâlâya hamd ederim ki, senin ölümünden dolayı gözümü aydınlattı." buyurdu.

Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) Uhud'da bulundu ve Resûlullahın (aleyhisselâm) has okçularından idi. Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) Uhud'da, Resûlullahın (aleyhisselâm) yanından bir an ayrılmayan ve O'nunla beraber sebat eden ve ölseler dahi Peygamberimiz'den (aleyhisselâm) ayrılmamak üzere bîat eden bahtiyarlardandı. Bu gazâda müşriklerin sancaktarlarından Müsâfi' bin Talha ile kardeşi Haris bin Talha'yı ok ile öldürdü. Bunların anneleri Selâfe binti Sa'd, Hazreti Âsım'ın kafatasından şarap içmeğe nezr ederek yemîn etti ve Onun başını kendisine getirene yüz deve vermeği va'd etti. Lıhyanoğulları, Adal ve Kare kabilelerine giderek; zekâtlarını teslim almak ve İslâmiyeti öğretmek için Eshâb-ı kiramdan bazılarını göndermesi için Peygamberimize (aleyhisselâm) aracı olarak haber vermelerini istediler. Asıl maksatları ise "Gelecek olan Eshâb'dan bazılarını, öldürülen adamımız Hâlid bin Süfyân yerine öldürür, intikamımızı alırız. Diğerlerini de Mekke'ye götürür Kureyş'e satarız. Kureyş'in Bedir'de öldürülen adamlarına karşı Muhammed'in Ashâbı'ndan kendilerine getirilecekleri işkence ile öldürmeleri

kadar hoşlarına gidecek bir şey yoktur” dediler. Adal ve Kare kabilesinden altı (veya yedi) kişi Medine’ye gelerek Peygamberimize (aleyhisselâm): “Yâ Resûlallah, İslâmiyet, kabilemiz içinde yayılmaya başladı. Eshâbından bazılarını bizimle beraber gönder de onlar bize İslâmiyeti anlatsınlar. Kur’ân-ı kerîmi ve şeriatı öğretsinler” diye ricada bulundular. Peygamberimiz Uhud’dan sonra Kureyş müşriklerinin ne yaptıklarını, yeni bir hücum hazırlığı içinde olup olmadıklarını araştırmak ve ona göre tedbir almak üzere; Eshâb’dan bazılarını araştırma ve istihbaratla vazîfelendirip, Mekke’ye göndermeye hazırlamış bulunuyordu. Bu birlikde on kadar Sahâbî bulunup isimleri bilinenler şunlardır: Mersed bin Ebî Mersed, Hâlid bin Bükeyr, Âsım bin Sabit, Abdullah bin Târık, Hubeyb bin Adiy, Muattib bin Ubeyd, Zeyd bin Desinne (radıyallahü anhüm ecmaîn). Bunların emirleri Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) olup, hicretin dördüncü yılı safer ayında davetçilerle birlikte Medine-i Münevvere’den yola çıktılar. Bu kâfile Hicaz bölgesinde Hüzeyl’lilere âit bir su başı olan Recî’e geldiklerinde kendilerini götürenlerin ihânetine uğradılar. Buraya kadar geceleri yol alıp gündüzleri gizlenmek sûretiyle seher vakti gelmişler, namazlarını kılmışlar ve orada Medine’den yanlarına azık olarak aldıkları iyi cins Medine hurması yiyerek çekirdeklerini de oraya atmışlardı. Oradan ayrıldıkları zaman, Hüzeyl kabilesinden çobanlık yapan bir kadın hayvanlarını sulamak için Recî’ suyuna uğramış, oradaki hurma çekirdeklerini görünce bunların Medine hurması olduğunu anlamış ve kabilesine haber vermişti. Bu sırada Eshâb dağda gizlenmişlerdi. Kendilerini davet edenlerden birisi de bir bahâne ile ayrılmış ve Lıhyanoğullarına haber vermişti. Lıhyanoğullarından, yüz kadarı okçu olmak üzere ikiyüz kişi Eshâb-ı kiramı (radıyallahü anh) aramaya başladılar. Recî’ suyu başına geldiklerinde Eshâb’ın yanlarına azık olarak aldıkları ve yedikleri hurma çekirdeklerini buldular, (Medine hurmasının çekirdeği küçük ve ince uzundur) bunların Eshâb-ı kirama âit olduğunu anlayıp, izlerini takip etmeye başladılar. Nihâyet Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) ve arkadaşlarını dağın tepesinde buldular, etrâflarını çevirdiler. Bu arada on Sahabînin ahvâlini müşriklerin başı Süfyân’a haber veren şahıs, küffar tarafına geçti. Eshâb-ı kiram o anda hileyi anlayıp aldatıldıklarını bildiler. Eshâb-ı kiram kılıçlarını çektiler ve harb etmeğe karar verdiler. Bunu anlayan kâfirler Eshâb-ı kiramı kandırmaya çalışıp, “Eğer yanımıza inerseniz, hiç birinizi öldürmeyeceğiz. Kesin söz veriyoruz. Vallahi sizleri öldürmek istemiyoruz. Fakat size karşı Mekkelilerden fidye koparmak istiyoruz” dediler. Âsım bin Sabit, Mersed bin Ebî’ Mersed ve Hâlid bin Ebî Büheyr. “Hiç bir zaman müşriklerin ne sözlerini ne de akidlerini kabûl ederiz” diyerek müşriklerin tekliflerini reddettiler. Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) “Ben hiç bir zaman müşriklere el sürmemeğe ve himâyelerini kabûl etmemeğe yemîn ettim, sözüm vardır. Vallahi kâfirlerin himâyelerine ve sözlerine kanarak aşağı inmem ve kâfirlere teslim olmam” dedi. Ellerini açtı “Allahım Peygamberini durumumuzdan haberdar et” diyerek duâ etti. Allahü teâlâ, Hazreti Âsım’ın duâsını kabûl buyurdu ve Resûlullah (aleyhisselâm), onlardan haberdar oldu.

Âsım (radıyallahü anh) müşriklere “Biz ölmekten korkmayız. Çünkü dinimizde basiretliyiz (ölünce şehîd olur cennete gideriz)” buyurdu. Süfyân “Ey Âsım, kendini ve arkadaşlarını zayi etme teslim ol” diye bağırdı. Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) ok atmak sûretiyle cevap verdi. Ok atarken:

Ben güçlüyüm hiç eksiğim yok.
Yayımın kalın teli gerilmiştir.

Ölüm hak, hayat boş ve geçicidir.
Mukadderatın hepsi başa gelicidir.

İnsanlar er-geç Allaha rücû’ edicidir.
Eğer ben sizinle çarpışmazsam anam (üzüntüsünden) aklını kaybeder.

Mısralarını okuyordu. Âsım’ın (radıyallahü anh) sadağında yedi ok vardı: Attığı her ok ile bir müşriki öldürdü. Oku bitince bir çok müşriği mızrağıyla delik deşik etti. Öyle bir an oldu ki mızrağı da kırıldı. Hemen kılıcını sıyırdı, kınını kırıp attı. (Bu ölünceye kadar döğüşeceğim, teslim olmayacağım mânâsına gelirdi.) Sonra da: “Ey Allahım ben (bugüne kadar) senin dînini hıfz ettim (sakladım). Senden bu günün sonunda benim etimi (vücudumu) koruyup, hıfzetmeni niyaz ediyorum”, diye duâ etti. Çünkü Uhud’da öldürdüğü iki kardeş olan Haris ve Mûsâfi’ bin Talha’nın anneleri Hazreti Âsım’ın kafatasında şarap içmeğe yemîn etmiş ve kafasını getirene yüz deve vermeği va’d etmişti. Müşrikler bunu biliyorlardı. Âsım bin Sâbit’in (radıyallahü anh) Allah, Allah nidaları diğer Eshâb’ın nidaları dağları inletiyordu, ikiyüz kişiye karşı on mücâhid ölesiye çarpışıyor, yanlarına yaklaşanlar yaptıklarının cezasını görüyorlardı. Âsım (radıyallahü anh) en sonunda iki ayağından yaralanıp yere düştü. Kafirler, Âsım bin Sâbit’ten (radıyallahü anh) o kadar korkmuşlardı ki yere düşünce dahi yanına yaklaşamadılar uzaktan ok atarak şehîd ettiler. O gün orada mevcût bulunan on Sahâbîden yedisi şehîd oldu, üçü de esîr edildi. Lıhyanoğulları Sülâfe binti Sa’d’a satmak için Âsım bin Sâbit’in (radıyallahü anh) başını kesmek istediler. Fakat Allahü teâlâ, Hazreti Âsım bin Sâbit’in duâsını kabûl

buyurdu ve mübârek cesedine müşrikler el süremediler. Allahü teâlâ bir arı sürüsü gönderdi. Bulut gibi Âsım bin Sâbit'in (radıyallahü anh) üzerinde durdular. Hiç bir müşrik yanına yaklaşamadı. “Bırakın akşam olunca arılar onun üzerinden dağılır, biz de başını keser alırız” dediler. Akşam olunca Allahü teâlâ hiç yoktan bir yağmur gönderdi. Görülmemiş bir yağmur yağdı. Sel geldi ve Âsım bin Sâbit'in (radıyallahü anh) mübârek cesedini alıp götürdü. Cesedin nerede olduğu bilinemedi. Ne kadar aradılarsa da bulunamadı. Bunun için müşrikler Âsım bin Sâbit'in (radıyallahü anh) hiçbir yerini kesmeye muvaffak olamadılar. Arıların, Âsım'ı (radıyallahü anh) korudukları hâdisesi zikredildiği zaman Hazreti Ömer (radıyallahü anh): “Allahü teâlâ elbette mü'min kulunu muhafaza eder. Âsım bin Sabit, sağlığında da müşriklerden nasıl korundu ise Allahü teâlâ da ölümünden sonra onun cesedini muhafaza edip müşriklere dokundurmadı” buyurdu. Bunun için Âsım bin Sabit (radıyallahü anh) anılırken “Arıların koruduğu kimse” diye anılırdı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-Evliyâ cild-1, sh. 110

2) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 462

3) El-İsâbe cild-2, sh. 244

4) Kâmûs-ül-A'lâm cild-4, sh. 3045

5) El-A'lâm cild-3, sh. 248

BERÂ BİN ÂZİB (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan, Ensârın büyüklerinden. Ebû Umâre künyesi ile meşhûrdur. Ayrıca Ebû Amr, Ebûttufeyl ve Ebû Ömer künyeleri ile de tanınır. Nesebi, Berâ bin Azib bin Haris bin Adiyy bin Cüşem bin Mecdea bin Harise bin Haris bin Amr bin Mâlik bin Evs, el-Ensârî, el-Evsî'dir. Annesi, Habîbe binti Ebû Habîbe'dir.

Resûlullahın (aleyhisselâm) hicretinden önce Medine-i Münevvere'de küçük yaşta iken müslüman oldu. Babası Âzib de Sahâbî idi. Dîni hükümleri Peygamberimizden (aleyhisselâm) önce hicret eden Eshâb-ı kiramdan ve babasından öğrendi. Hazreti Berâ, Resûlullahın (aleyhisselâm) ve diğer Sahabenin hicretlerini şöyle anlatıyor: (Resûlullahın Eshâbından Medine'ye ilk gelen zat Mus'ab bin Umeyr ile Abdullah İbn-i Ümmî Mektûm idi. Bunlar Medine'deki müslümanlara Kur'ân-ı kerîm okutuyorlardı. Sonra Bilâl-i Habeşî, Sa'd bin Ebî Vakkâs, Ammâr bin Yâser hicret ettiler. Bunlardan sonra Hazreti Ömer bin Hattab el-Fârûk yirmi kişi ile birlikte geldi. Nihâyet Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) Medine'ye hicret ettiler. İşte bu anda Medine halkının Resûlullahın teşrîfine sevindiği kadar, hiçbir şeye sevindiğini görmedim. Ben de Peygamberimiz (aleyhisselâm) gelmeden az önce uzun sûrelerden sayılan sûrelerle beraber “Sebbihisme Rabbike'l-a'lâ” sûresini okumuştum.

Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraber onbeş (diğer bir rivâyete göre ondört) savaşta bulundu. Bedir harbinde çocuk yaşta idi. Bu husûsta kendisi “Resûlullah (aleyhisselâm) ben ve İbn-i Ömer küçük yaşta olduğumuz için bizi Bedir Savaşına göndermedi” diyor. Uhud ve diğer savaşlarda (bir rivâyete göre Resûlullah (aleyhisselâm) ile ilk defa Hendek harbinde bulundu.) Peygamberimizin (aleyhisselâm) önünde harp etti. Çok cesur idi. İran'da Rey şehri alınırken çok kahramanlık gösterdi. Hazreti Osman halife olunca, 24 (m. 644) senesinde Rey'e vâli tayin etti. Hazreti Ali ile birlikte Cemel, Sıffîn ve Haricîlerle yapılan savaşlarda bulundu. Ebher'i (Kazvin'in batı tarafı) fethetti. Kazvin'i de ele geçirdikten sonra Zincan'a giderek burayı şiddetli bir savaşla aldı. Hazreti Berâ bin Azib hayatının son zamanlarında Kûfe'ye yerleşerek dünyâ işlerinden el çekti. 72 (m. 691)'de Mus'ab bin Zubeyr zamanında burada vefât etti.

Buhârî ve Müslim kendisinden 305 hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Resûlullah'tan (aleyhisselâm), babasından, Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer, Hazreti Ali, Ebû Eyyûb. Bilâl-i Habeşî ve diğer zatlardan rivâyette bulundu. Kendisinden de Abdullah bin Zeyd el-Hatmî, Ebû Cuhayfe (bunlarla görüşmüştür), Ubeyd, Rebî, Yezîd, Lût (Bunlar Hazreti Berâ'nın oğullarıdır), İbn-i Ebî Leyla, Adiyy bin Sabit, Ebû İshâk, Muâviye bin Süveyd bin Mukarrin, Ebû Bürde (Bu iki zat Ebû Musa'nın oğullarıdır) ve diğer zatlar hadîs rivâyet ettiler. Hadîs ilminde Rey kapısını ilk defa Hazreti Berâ açtı.

Hazreti Berâ, kıblenin değiştirilmesini şöyle anlatıyor: “Resûlullah efendimiz Medine'ye teşrîf ettikleri zaman onaltı veya onyedi ay kadar Mescid-i Aksâ'ya doğru namaz kıldı. Halbuki O, kıblenin (Mekke'de) Mescid-i Harama doğru olmasını arzu ediyordu. Allahü teâlânın emriyle kıble Kâ'be'ye doğru oldu. Peygamberimizin Kâ'be-i Muazzamaya doğru kıldırdığı ilk namaz ikindi namazı idi. Peygamberimizle namaz kılanlardan birisi mescidden çıktı. Yolda giderken bir mescidde cemaatle namaz kılanlara rastladı ki, onlar rükû'da idiler.

Onlara: “Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraber Mekke'ye doğru namaz kıldığıma Allah için şehâdet ederim” deyince namazlarını bozmadan oldukları gibi Kâ'be-i Muazzama'ya

döndüler. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Beyti Makdis'e doğru namaz kılarken Yahudilerle diğer Ehl-i Kitab bundan hoşlanırlardı. Kıble değişip yüzünü Beyt-i şerîfe doğru döndürünce bunu beğenmediler. Kıble değişmeden önce Mescid-i Aksa'ya doğru namaz kılıp, vefât eden kimseler vardı. Bunlarla ilgili olarak Allahü teâlâ "Allah sizin imânınızı (yani ibadetinizi) boşa çıkarmaz." Âyet-i kerîmesini indirdi.

Hazreti Berâ, Uhud harbinde meydana gelen bir hadîseyi şöyle naklediyor. Uhud harbinde Peygamberimize (aleyhisselâm) yüzü zırh ile örtülü bir kişi gelerek "Yâ Resûlallah! Şimdi harb edeyim de sonra mı müslüman olayım, yoksa hemen mi?" diye sordu. Resûlullah "Önce müslüman ol, sonra harb et!" buyurdu. Sonra harbe girerek şehîd oldu. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) "Az iş yaptı, fakat çok sevâb kazandı." buyurdu. Medine'nin etrâfına harb için hendek kazılırken Hazreti Berâ, Resûlullahın hâlini şöyle anlatır: Resûl-i Ekrem'i hendek kazıldığı esnada bizimle birlikte toprak taşırken gördüm. Kucağında taşıdığı toprak mübârek karnının beyazlığını örtmüştü. Bu sırada Hazreti Abdullah bin Revâhâ veya Âmir bin Ekva'ın bir şiirini söylüyordu.

"Ya Rabbi! Sen bize hidâyet etmemiş ve doğru yolu gösterip bize rahmet etmemiş olsaydın, biz muhakkak dalalette kalırdık. Üzerimize hücum eden kâfirler, sakındığımız fitne ve fesadı bize ulaştırmak istedikleri ve bizimle karşılaştıkları zaman, sen bizim kalblerimize sabır ve rahatlık ver, bizi onlara karşı güçlü yap!"

Yine Hazreti Berâ, Peygamberimizin (aleyhisselâm) Hudeybiye'deki mu'cizesi ile ilgili olarak şöyle bildiriyor: "Hudeybiye'de bir kuyu vardır. Biz buraya gelince kuyunun suyunu tamamen çekerek bir damla su bırakmamıştık. Bu hâl, Resûlullaha arz edilince kuyunun yanına gelip kenarına oturdu. Sonra içinde biraz su bulunan bir kab istedi. Getirilen su ile abdest aldı. Sonra ağzını çalkaladı. Yavaşça duâ edip, abdest ve çalkantı suyunu kuyuya döktü. Kuyuyu Resûlullahın emri ile kısa bir müddet bu halde bıraktık. Bundan sonra kuyuda istediğimiz kadar su hasıl oldu. Biz ve hayvanlarımız gidinceye kadar suya kandık." buyurmaktadır.

Hazreti Berâ, Resûlullahın (aleyhisselâm) hilye-i se'âdetleri (dış görünüşü) hakkında: "Resûlullahın mübârek yüzü bütün insanların yüzlerinden güzel idi. Ahlâk ve yaradılış itibariyle de insanların en güzeli idi. Çok uzun boylu olmayıp kısa dahi değil idi. Uzun ile kısa arası bir boyda yaratılmıştı. İki omuzunun arası (yani mübârek göğsü) geniş idi. Kulaklarının yumuşağına kadar inen gür saçı vardı. Bir gün Resûlullahı kırmızı ve yeşil çizgili bir elbise içinde görmüştüm. Kesin olarak derim ki: Güzellikte O'na denk olabilecek hiç bir kimse görmedim" ve "Resûlullahın mübârek yüzü ay gibi nurlu idi" buyuruyor. Hazreti Berâ "Resûlullahı (aleyhisselâm) yatsı namazında "Tîn sûresini" okurken dinledim. Daha önce ondan güzel sesli hiçbir kimseyi dinlememiştim." diyerek Peygamberimizin Kur'ân-ı kerîmi okurken bütün insanlardan daha güzel sesle okuduğunu bildiriyor.

Hazreti Berâ bin Âzib'in rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

"Resûlullahın (aleyhisselâm) Hazreti Hasan bin Alî'yi omuzuna alarak "Yâ Rabbi! Ben bunu seviyorum, Sen de sev!" diye duâ ettiğini gördüm."

"Ensâr kıymetli ve mübârek insanlardır. Onları ancak, mü'min olan sever ve şüphesiz münâfık olan da onlara düşmanlık eder. Kim Ensârı severse Allahü teâlâ da onu sever; kim de Ensâra düşmanlık eder, sevmezse, Allahü teâlâ da ona düşmanlık eder."

"Selâmı yayınız, selâmet bulursunuz."

Resûlullah (aleyhisselâm) uyumak istediği zaman elini sağ yanağının altına koyup yatarak şöyle duâ ederdi: "Ey Allahım! Kullarını hesap için toplayacağın kıyâmet gününde beni azâbından koru!"

Bir gün Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) ile beraber Ensârdan bir zâtın cenâzesine gitmiştik. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) mübârek başı öne eğik olarak mezarın başına oturarak üç defa "Yâ Rabbi! Kabir azâbından sana sığınırım" dedikten sonra şunları anlattı:

"Mü'min öleceği zaman Allahü teâlâ, yanlarında kefen ve güzel koku bulunan, yüzleri güneş gibi parlayan melekleri gönderir. Onlar bu mü'mini göreceği bir yerde beklerler. Rûhunu teslim ettiği zaman yer ile gök arasındaki ve göklerdeki bütün melekler onun için istiğfar edip, Allahü teâlâdan onun bütün günahlarını affetmesi için duâ ederler. Göklerin bütün kapıları kendisi için açılır, her kapı kendisinden geçmesini ister. Rûhu Allahü teâlânın huzûruna çıktığı zaman, melekler: "Yâ Rabbi! Bu filân kulunun rûhudur." derler: Allahü teâlâ: "Onu geri çevirin ve onun için hazırladığım mükâfat ve ihsânları kendisine gösterin. Çünkü ben ona va'd ettim: "Sizi topraktan yarattım ve tekrar toprak yapacağım, tekrar

topraktan çıkaracağım.” (Tâhâ-55) rûh kabrine döner ve hattâ kendisini defn edip dağılanların ayak seslerini dahi duyar. Melekler son bir sıkıntı olarak onu iyice sıkıştırıp: “Rabbim Allah, dînim İslâm ve Peygamberim Hazreti Muhammed’dir (aleyhisselâm)” der. Bu cevabı verince birisi: “Doğru söyledin.” der. İşte bu, Allahü teâlânın “Allah îmân edenlere dünyâ ve âhiret hayatında o kararlı sözlerinde dâima sebat ihsân eder.” (İbrâhîm-27) buyurduğu sözün mânâsıdır. Sonra karşısına yüzü, elbisesi, kokusu güzel birisi gelir ve “Ni’metleri devamlı olan Allahü teâlânın Cennet ve rahmeti ile sana müjdeler olsun” der. Mü’min kimse: “Allah sana hayırlı, karşılıklar versin, sen kimsin?” diye sorar. O kimse “Ben senin dünyâdaki iyi amellerinim. Sen dâima Allah’a ibâdet etmek için koşar, isyana ise, tenbellik edip yaklaşmazdın. Bunun için Allahü teâlâ seni hayırlı, güzel ni’metlerle mükâfatlandırdı. Bundan sonra birisi: “Buna Cennetten bir döşek getirin ve Cennetten kabrine bir kapı açın” der. Bir döşek getirilir ve Cennet’e doğru bir kapı açılır. O mü’min de: “Yâ Rabbi! Kıyâmeti çabuk getir de bir an önce aileme, çocuklarıma kavuşayım” der.

Kâfir ise; o da dünyâdan alâkasını kesip öleceği zaman, çirkin, suratlı, şiddetli azâb yapan melekler, ateşten elbise ve katrandan gömleklerle karşısında dururlar. Rûhu çıktığı zaman yer ve gökteki bütün melekler kendisine la’net ederler. Göklerin kapıları kapanarak hiçbir kapı onun habîs kötü rûhunun kendisinden geçmesini istemez. Böylece rûhu geri döndürülür. Melekler: “Yâ Rabbi! Bu falan kulunun rûhudur, yerler ve gökler bunu kabûl etmiyorlar” dedikleri zaman Allahü teâlâ: “Onu geri çevirin ve ona hazırladığım büyük azâbı gösterin. Çünkü ona da: “Sizi topraktan yarattım, yine toprağa iade edeceğim ve tekrar topraktan çıkaracağım” diye va’d ettim” buyurur. Sonra rûhu mezarına götürülür. Hatta mezarının yanından dağılmakta olanların ayak seslerini de işitir. Ona da: “Rabbin kim, Peygamberin kim ve dinin nedir?” suâlini sorarlar. O kâfir kimse de: “Bilmiyorum” der. Melekler de: “Evet, bilmezsin.” derler. Bundan sonra çirkin elbiseli, pis kokulu ve vahşi yüzlü birisi gelip karşısına dikilerek: “Allahın gadabı ve sonsuz azâbı sana müjde olsun” der. Adam: “Allah senin de cezanı versin, sen kimsin?” diye sorunca, onun yanına, gelen kimse: “Ben senin dünyâda iken yaptığın çirkin amelinim. Sen kötülüğe, Allahü teâlâya isyana koşa kaşa giderdin, fakat ibadete ve taâta gevşek davranır, yapmazdın. İşte bugün Allahü teâlâ kötülüğünün ve küfrünün cezasını sana çektirecek”, cevabını verir. Sonra gözleri görmeyen, konuşamayan ve kulakları duymayan bir melek onu yakalar. Onun için demirden bir tokmak hazırlanır. Bütün insanlar ve cin toplansalar onu yerinden kaldıramazlar. Hatta dağlara vurulsa, kül ve toprak haline getirir. Bununla kendisine bir kere vurulduğu, zaman parçalanır, kül haline gelir. Tekrar dirilir ve alnına öyle bir şiddetle vurulur ki, insan ve cinden başka yeryüzündeki bütün mahlûklar onun bağırmasını işitirler. Sonra bir melek: “Buna ateşten iki demir levha getirin ve mezarından da Cehenneme doğru bir kapı açın.” diye seslenir. Hemen onun kabrine ateşten iki demir levha döşenir ve Cehennemden de bir kapı açılır.”

Resûlullah’a (aleyhisselâm) abdest alırken selâm verdim. Abdestini bitirdikten sonra selâmımı aldı. Elini uzatarak benimle müsâfeha etti. Ben de Resûl-i Ekrem’e: “Yâ Resûlallah, bu Arap olmayanların âdeti değil midir?” diye sordum. Resûlullah (aleyhisselâm) da: “Müslümanlar birbirleriyle karşılaştıkları zaman müsâfeha ederlerse günahları dökülür.” buyurdu.

“Namaz kılmak için ayağa kalktığımız zaman Resûlullah (aleyhisselâm) saflar arasında dolaşır, elleri ile göğüslerimize veya sırtlarımıza dokunur, safları düzeltir, sonra: “Saflarınız bozuk olmasın, sonra o bozukluk kalblerinize de girer.” buyururdu.”

Bir köylü, Resûlullah’a (aleyhisselâm) gelip: “Yâ Resûlallah! Beni Cennete götürecek bir ameli bana Öğret” deyince Peygamberimiz (aleyhisselâm): “Aç kimseleri doyur, susuz olana su ver, emr-i ma’rûf ve nehy-i münker yap, yani Allahü teâlânın emirlerini, iyi amelleri insanlara öğret, haram ve yasak olan kötü şeyleri de insanlardan men’et. Bunlara gücün yetmezse hayırlı, güzel olmayan sözlerden dilini sakındır.” buyurdu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Kurban bayramı hutbesinde şöyle buyurdu: “Bu günümüzde bizim yapacağımız ilk şey, namaz kılmaktır. Bundan sonra evlerimize dönüp kurban kesmektir. Her kim böyle yaparsa sünnetimize uygun iş yapmış olur.”

Bir gün Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hazreti Berâ’ya bir duâ öğretti. Hazreti Berâ, duâyı tekrarlarken, “Nebîyyike” yerine “Resûlike” okuyunca, Resûlullah (aleyhisselâm) “Hayır (Resûlike) deme, (Nebîyyike) diyerek oku.” buyurdu. Böylece duânın değiştirilmesine müsâade etmedi.

Hazreti Berâ, Hudeybiye andlaşmasını şu şekilde anlatıyor: “Resûlullah (aleyhisselâm) Hicretin altıncı senesinde Zilka’de ayında umre yapmak için Mekke’ye gitmişti. Fakat müşrikler

Peygamberimizin Mekke'ye girmesine mâni olmuşlardı. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) onlarla ertesi sene Mekke'de umre için üç gün kalmak şartı ile Hudeybiye'de bir andlaşma yaptı. Müslümanlar andlaşma kâğıdına Hazreti Ali bin Ebî Tâlib'e "Bu andlaşma, Muhammed Resûlullah (aleyhisselâm) tarafından barış yapılan maddeleri ihtivâ etmektedir" şeklinde Peygamberimizin "Resûlullah" ünvanını yazdırmışlardı. Müşrik heyetinde bulunanlar Resûl-i Ekrem'e: "Biz senin peygamberliğini kabûl etmiyoruz. Eğer seni Resûlullah olarak tanıyıp tasdîk etmiş olsaydık, Senin Mekke'ye girmene mâni olmazdık. Sen sadece Abdullah'ın oğlu Muhammedsin" dediler. Resûlullah da bunlara karşılık "Beni yalanlasanız da Ben Resûlullahım, Muhammed bin Abdullah'ım (aleyhisselâm)" buyurdu. Bundan sonra Hazreti Ali'ye "Resûlullah (aleyhisselâm)kelimesini sil." buyurdu. Hazreti Ali "Allahü teâlâya yemîn ederim ki, ben senin Resûlullah ünvanını silemem" dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) andlaşma yazısını alarak "Bu andlaşma Muhammed bin Abdullah tarafından barış yapılan şu maddeleri ihtivâ eder" diye yazıldı. "Bu maddeler Mekke'ye silâhla girilmeyecek, ancak kılıfı içinde getirilebilecek, Mekkelilerden bir kimse Muhammed'e tâbi olmak isterse (Müslüman olursa), Mekke'den çıkıp Medine'ye gidemeyecek ve Muhammed'in Eshâbından birisi Mekke'de kalmak isterse buna mâni olunmayacaktır."

Ertesi sene Resûlullah (aleyhisselâm) Mekke'ye umre yapmak için geldi. Andlaşmada belirtilen üç gün biterken müşrikler Hazreti Ali'ye gelerek: "Andlaşma müddeti geçti. Şimdi Peygamberine söyle de Mekke'den çıksın!" dediler. Peygamberimiz de üç gün tamamlanınca Eshâb-ı kiram ile beraber Mekke'den ayrıldılar."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-2, sh. 46

2) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-4, sh. 364

3) El-İsâbe, cild-1, sh. 142

4) El-İstiâb, cild-1, sh. 139

5) Tehzîb-üt-tehzîb cild-1, sh. 132

6) Tehzîb-ül-esmâ, cild-1, sh. 132

7) Kâmûs-ul-a'lâm, cild-2, sh. 1259

8) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, sh. 347, 990

9) Eshâb-ı Kirâm, sh. 316

BEŞÎR BİN SA'D EL-ENSÂRÎ (radıyallahü anh)

Medineli müslümanlardan (Ensâr'dan). Künyesi Ebû Nu'man'dır. 12 (m. 633) târihinde vefât etti. Beşîr bin Sa'd (radıyallahü anh) Medine'nin iki büyük müslüman kabilesinden birisi olan Hazrec kabilesinin Benî Haris kolundandır. Büyük oğlunun ismi Nu'man, kardeşi, Semmak bin Sa'd'dır. Kızkardeşi, Abdullah bin Revâhâ (radıyallahü anh) ile evli olup, bu bakımdan onunla da akraba idiler.

Resûlullah (aleyhisselâm) hicretten önce, bazı Medinelilerle Akabe'de görüşmüş, onlara İslâm dîni hakkında bilgi vermiş, bazı konular üzerinde de, onlarla anlaşma yapmışlardı. Beşîr (radıyallahü anh) da, ikinci Akabe andlaşmasına iştirâk eden, müslüman olan Medine'lilerden birisidir. Beşîr bin Sa'd (radıyallahü anh), Resûlullah'ın bütün gazvelerine katılma şerefine kavuşan bir Sahabidir. Bir bakıma müslümanlar için var veya yok olma demek olan Bedir gazâsına (muharebesine) da iştirâk etmiş, böylece İslâm târihinde önemli isimlerden olan Eshâb-ı Bedir (Bedir gazâsına katılanlar)'den olmuştur. Beşîr bin Sa'd (radıyallahü anh) Uhud ve Hendek gazâlarında da bulunmuş, Hendek gazâsında kızı, Eshâb-ı kirâm'a hurma dağıtmıştı.

Beşîr bin Sa'd'ın kızı anlatır: "Annem, Amre binti Revâhâ beni çağırdı. Bir avuç hurma verdi. "Kızım! Bunu babana, dayın Abdullah bin Revâhâ'ya götür, yesinler", dedi. Ben de alıp götürdüm. Yolda Resûlullah'a rastladım. "Kızım! Yanındaki nedir?" buyurdu. "Yâ Resûlallah! Yanımdaki hurmadır, annem, babamla dayımın yemesi için gönderdi", dedim. "Ver onu" buyurdu. Ben de hurmaları iki avucuna döktüm, avuçlarını bile doldurmamıştı. Sonra bir bez getirilmesini emretti. Bez getirildi ve yere serildi. Resûlullah (aleyhisselâm) bezin üzerinde hurmaları dağıttı. Sonra yanında bulunanlara "Kumanyaya geliniz" buyurdu. Orada bulunanlar yediği halde hurmalar bitmedi. Daha sonra orada bulunanlar da yedi yine hurma artmıştı. Resûlullah'ın bu mucizesini gören Eshâb-ı kirâm'ın maneviyatları bir kat daha arttı.

Beşîr bin Sa'd'ın bizzat kumandan olarak iştirâk ettiği, küçük çapta hâdiseler de oldu. Peygamberimiz'in (aleyhisselâm) emri üzerine bir miktar askerle Fedek'te, Murre kabilesi üzerine yürüdü. Ancak çatışmada yaralandı, önce vefât ettiği sanıldı, fakat sonradan Medine'ye döndü.

Resûlullaha (aleyhisselâm) 7 (m. 629) senesinde Şevval ayında, Uyeyne bin Hısn'ın, Gatafan kabilesinden bir müfreze ile saldıracağı haberi ulaşmıştı. Resûlullah (aleyhisselâm) Beşîr bin Sa'd'ı çağırdı. Ona sancak verdi. Üçyüz kişi ile beraber gönderdi. Yümn ve Cinâb mevkiine geldiler: Bunu

gören Gatafânlılar kaçtılar. Müslümanlar, pek çok ganîmet ve koyun ele geçirdiler. İki kişiyi esîr aldılar. Medine-i Münevvere'ye döndüler. Daha sonra bu iki esîr müslüman oldu.

Mekke'nin fethi ve Huneyn gazvesinden sonra Medine'ye dönen Beşîr (radıyallahü anh) Resûl-i ekrem ile; birlikte Tebük seferine katılmıştır. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) 10 (m. 631) senesinde yaptığı, son haccı olan Veda Haccında da hazır bulunmuştur.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) âhirete teşrîf edince Eshâb-ı kiram, Beni Saîd'e gölgeliğinde toplanmış, halifenin seçilmesi mes'elesi üzerinde duruyorlardı. Hazreti Ebû Bekir halifelik için Hazreti Ömer ve Ebû Ubeyde'den birinin seçilmesini tavsiye buyurmuş, fakat her ikisi de bundan kaçınmışlardı. Hatta Hazreti Ömer, Hazreti Ebû Bekir'e: "Resûlullah (aleyhisselâm) seni dinin en mühim emirlerinden birisi olan namazda kendine halife yaptı. Seni bize imam seçti. Uzat elini, ben sana bîat edeyim deyip, Ebû Ubeyde ile birlikte, Hazreti Ebû Bekir'e bîat edecekleri sırada, Beşîr bin Sa'd (radıyallahü anh) daha süratli hareket ederek onlardan evvel Ebû Bekir'in elini tuttu. Biat etti.

Beşîr bin Sa'd hazretleri, Hazreti Ebû Bekir'in hilâfeti zamanında Ayn-ül-temr muharebesinde şehîd düştü.

Ebû Mes'ûd (radıyallahü anh) şöyle buyurur: "Biz Sa'd bin Ubâde'nin meclisinde idik. Resûlullah (aleyhisselâm) yanımıza geldi. Beşîr bin Sa'd kendisine "Ya Resûlallah! Allahü teâlâ bize, sana salevât getirmemizi emretti. Acaba sana nasıl salevât getireceğiz" diye sordu. Resûlullah (aleyhisselâm) sükût edip cevap vermediler. Biz de, keşke, Beşîr sormamış olsaydı diye temenni ettik. Biraz sonra Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdular: "Allahümme Salli Âlâ Muhammedin ve alâ âli Muhammed. Kemâ salleyte alâ âli İbrâhîm ve bârik âla Muhammedin ve alâ âli Muhammed. Kemâ bârekte alâ âli İbrâhîm filâlemin. İnneke hamîdunmecîd", deyin. "Allahım! İbrâhîm'in (aleyhisselâm) Âline salât" buyurduğun gibi, Muhammed'e (aleyhisselâm) ve aline de salât eyle. İbrâhîm'in (aleyhisselâm) âline âlemler içinde ihsân buyurduğun bereket gibi, Muhammed (aleyhisselâm) ve âline de ihsân et. Çünkü sen, hamîd ve mecîd'sin."

Beşîr (radıyallahü anh) bu soruyu sorarak, salât'ın nasıl yapılacağının öğrenilmesine vesîle (sebeb) oldu.

1) El-A'lâm cild-2, sh. 56

2) Tehzîb-üt-tehzîb cild-1, sh. 464

3) El-İsâbe cild-1, sh. 158

4) El-İstiâb cild-1, sh. 149

5) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-2, sh. 118

6) Müslim-Kitâb-üs-salât Hadîs No: 65

BİLÂL-İ HABEŞÎ (radıyallahü anh)

Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) müezzini. Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından ve ilk müslüman olanlardandır. İsmi, Bilâl bin Rebah Habeşî, künyesi Ebû Abdullah'tır. Habeşistanlı bir aileye mensûb olup, babasının ismi Rebah, annesinin ismi Hamâme'dir. Mekke-i Mükerreme'de Beni Cumha kabilesine intisap etmişlerdir. Bilâl-i Habeşî (m. 581) senesinde Mekke-i Mükerreme'de doğdu. 20 (m. 641)'de Şam'da vefât etti. Kabri Şam'da, Babüssagîr'dedir.

Bilâl-i Habeşî ilk îmân edenlerden olup, müşriklere karşı müslüman olduğunu açıkça bildiren yedi Sahâbîden biridir. Müslüman olmadan önce Mekke-i Mükerreme'de müşriklerin ileri gelenlerinden Ümeyye bin Halefin kölesi idi. O zaman her yerde olduğu gibi Arabistan'da da korkunç bir cehâlet devri yaşanıyordu. İçki, kumar, zinâ, hırsızlık, zayıfları ezmek gibi zulüm ve ahlâksızlık namına ne varsa işleniyordu. Zorbalık, güçlülerin zayıflara karşı başvurduğu bir tahakküm vasıtası olmuştu. Güçlülerin köle olarak kullandıkları nice zayıf ve garip kimselerden biri de Bilâl-i Habeşî hazretleri idi. Annesi de köle yapılmıştı. Bilâl-i Habeşî'nin diğer kölelerden çok farklı bir hâli vardı. Son derece mert ve dürüst idi. Kölesi olduğu Ümeyye bin Halefin mallarını satmak üzere onun temsilcisi olarak kervanlara katılır, bol kazanç getirirdi. Diğer bir vasfı da sesinin çok güzel olmasıydı. Sahibi Ümeyye bin Halef, Onu sesinin şaşırtacak derecede güzel olması sebebiyle düğün ve şenliklerde bulundururdu. Bundan dolayı şenlik ve şölenlerde aranan kimse olmuştu. Ticâret için uzun yollar kat ederken yorgunluktan ve sıcaktan yürüyemez hâle gelen kervan onun nâmeleri ile canlanır, develer onun sesini işitince coşup çatlarcasına yol alırdı. Ümeyye bin Halef bütün bu vasıflarıyla Bilâl-i Habeşî'ye diğer kölelerden farklı muâmele yapardı.

Bilâl-i Habeşî yine bir kervanla Ümeyye bin Halefin mallarını satmak üzere Şam'a gitmişti. Bu kervanda Hazreti Ebû Bekir de vardı. Bu ticâret seferi, Hazreti Ebû Bekir ile Bilâl-i Habeşî arasında dostluk kurulmasına sebep oldu. Bu sırada

Mekkelilerin tek geçim vasıtası ticâret idi. Diğer taraftan cahiliyye devrini yaşamakta olan Araplar vahşette ve zulümde o dereceye varmıştı ki, küçük kız çocuklarını diri diri toprağa gömüyorlar ve en ufak bir vicdan azâbı çekmiyorlardı. Bir çok batıl inançlarının yanında kız çocuklarına sahib olmayı da bir yüz karası sayıyorlardı. İnsanların böylesine bunaldığı, çaresiz kaldığı bu sıralarda artık İslâm güneşinin doğmasına ve âlemi aydınlatmasına çok az bir zaman, hatta sayılı günler kalmıştı. Bunun ilk işâretlerinden biri de Hazreti Ebû Bekir'in Hazreti Bilâl-i Habeşî ile ticârete çıkışlarında belirmişti.

Hazreti Ebû Bekir, Şam'da bulunduğu sırada bir rüya görmüştü. Bu rüyasını tâbir ettirmek üzere bir rahibe gitti. Giderken yanında Bilâl-i Habeşî'yi de götürmüştü. Rahibin yanına vardıklarında Hazreti Ebû Bekir rüyasını anlattı. Rahib Hazreti Ebû Bekir'e senin rüyan sadık bir rüyadır. Bir peygamber gönderilecek sen onun hayatında yardımcısı, vefâtından sonra da halifesi olacaksın dedi. Bilâl-i Habeşî, rahibin sözlerini ibret ve hayretle dinledikten sonra, putlar mı gönderecek dedi. Rahib hayır, semâvâtı, arzı ve her şeyi yaratan Allah gönderecektir. O peygamber, eşi ve benzeri olmayan Allaha ibadet etmeyi ve putların kırılmasını emredecek dedi. Bilâl-i Habeşî derin derin düşündükten sonra putların kırılacağı gün diye mırıldandı. Rahib evet onların hepsini kıracak dedi. Bu kervan Şam'dan Mekke-i Mükerremeye döndüğünde artık İslâmın nûru âlemi aydınlatmıştı. İnsanlar birer ikişer müslüman oluyordu.

Bilâl-i Habeşî bir gece yarısından sonra kaldığı evin kapısının yavaş yavaş çalındığını ve Bilâl! Bilâl' diye fısıldayan bir ses duydu. Gecenin bu saatinde nedir bu ses diye doğruldu. Yine Bilâl! Bilâl! diye fısıldayan sesi işitti. Karanlıkta ürpererek sesin geldiği yere yaklaştı. Kimsin? dedi. Ben Ebû Bekir deyince, bu saatte ne istiyorsun? Ne söyleyeceksen sabah söyleyemez miydin dedi. Hazreti Ebû Bekir hayır ya Bilâl! Söyleyeceğimi, sahibinin yanında sana açamam, dedi. Bilâl-i Habeşî nedir öyleyse o haber? dedi. Bu ümmetin Peygamberi (sallallahü aleyhi ve sellem) geldi. Bilâl-i Habeşî bu ümmetin Peygamberi mi? diye tekrar edince evet Yâ Bilâl dedi kimdir o? deyince Hazreti Ebû Bekir, Muhammed bin Abdullah'dır dedi. Bilâl-i Habeşî nasıl bildin dedi. Hazreti Ebû Bekir o peygamber olduğunu söylüyor ve gizlice insanları Allahü teâlâya imân etmeye çağırıyor. Ben kendisine Yâ Ebel Kâsım bir haber duydum, dedim. Ne duydun dedi. Ben de, insanları Allahü teâlâya îmân etmeye davet ettiğini ve Onun Resûlü olduğunu söylediğini duydum deyince **Evet Yâ Ebâ Bekir! Rabbim beni, insanlara müjdeleyici ve korkutucu olarak, Hazreti İbrâhîm'i gönderdiği gibi beni de bütün insanlara peygamber olarak gönderdi**, dedi. Ben de, sen yüksek bir ahlâka sahipsin yalan söylemezsin dedim. Elini uzattı ben de elini tuttum ona tabi olup, müslüman oldum. Bilâl-i Habeşî hemen mi kabûl ettin? Yoksa bundan bir menfaat mi bekliyor? dedi. Hazreti Ebû Bekir, hayır Yâ Bilâl onun mala mülke ihtiyâcı yok. O, Hatice'nin (radıyallahü anha) ticâret kervanını yönetiyor ve kazancı yerinde dedi. Bilâl-i Habeşî O, neye davet ediyor deyince Hazreti Ebû Bekir O, her şeyin yaratıcısı olan Allaha ibadet etmeye davet ediyor. Onun davet ettiği dinde üstünlük ancak imân ve kulluk iledir dedi. Bilâl-i Habeşî başını eğip, bir müddet sessizce bekledi. Sonra da Hazreti Ebû Bekir'in bildirdiği gibi kelime-yi şehâdet getirerek müslüman oldu.

Bilâl-i Habeşî müslüman olduktan sonra hayatında bambaşka bir safha başladı. Artık o hak ile batıl arasında vukû' bulmak üzere olan çetin bir mücadelenin azîmli bir kahramanı, yalnız bir mücâhidi olmuştu. Bilâl-i Habeşî'nin sahibi Ümeyye bin Halef onun müslüman olduğunu öğrenir öğrenmez büyük bir dehşete kapılıp, ne yapacağını şaşırmıştı. Onu dininden döndürmek için en ağır işkenceleri yapmaya başladı. Yoruluncaya kadar döverdi. Öğle vaktinde Arabistanın yakıcı sıcağı altında elbiselerini soyup bazen yüzüstü, bazen sırtüstü sıcak kumlara yatırır, üzerine ağır taşlar kordu. Bilâl-i Habeşî'nin vücudu sıcak kumlardan yanar, ağır taş altında nefesi kesilirdi. Görenler onun bu acıklı halinden ürperirdi. Fakat Bilâl-i Habeşî bütün ağır işkencelerin altında hep bir şey fısıldardı. (Ehadün! Ehadün!) Allah birdir, Allah birdir derdi. Bütün bu işkencelerle hıncını alamayan Ümeyye bin Halef onu böylece bîtâb, halsiz düşürdükten sonra da boynuna bir ip takıp, çocukların eline verirdi. Çocuklar Mekke sokaklarında dolaştırırdı. Müşrikler onunla alay ederlerdi. Bilâl-i Habeşî garip ve kimsesiz olduğu için diğer müşriklerden de işkence görürdü. Ona ağır işkence yapanlardan biri de Ebû Cehil'dir. Bilâl-i Habeşî onun ağır işkenceleri karşısında da Allah birdir, Allah birdir diyerek, dinindeki sebatını gösterirdi. Ümeyye bin Halef yine bir gün Bilâl-i Habeşî'ye işkence yapmak için dışarı çıkarmıştı. Üzerindeki elbiselerini çıkarıp sadece bir don ile yakıcı sıcakta kızgın kumlar üzerine yatırıp, üzerine taşlar yığmıştı. Müşrikler toplanıp ağır işkenceler yapıyorlardı. Ya dininden dönersin veya seni öldüreceğiz diyorlardı. Bilâl-i Habeşî bu tahammülü zor işkenceler altında (Allah birdir, Allah birdir) diyordu. Bu sırada Sevgili Peygamberimiz (aleyhisselâm) oradan geçiyordu. Bilâl-i Habeşî'nin halini görerek üzüldü. "Allahü teâlânın ismini söylemek seni kurtarır" buyurdu. Evine döndükten biraz sonra da Hazreti Ebû

Bekir yanına geldi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Bilâl-i Habeşî'nin çektiği işkenceyi Hazreti Ebû Bekir'e söyleyip "Çok üzüldüm" buyurdu. Hazreti Ebû Bekir hemen Bilâli Habeşî'ye işkence yapılan yere gitti. Müşriklere (Bilâl'e böyle yapmakla elinize ne geçer? Bunu bana satınız) dedi. Dünya dolusu altın versen satmayız. Fakat, senin kölen Âmir ile değişiriz dediler. Hazreti Ebû Bekir'in kölesi Âmir onun ticâret işlerini yapardı. Çok para kazanırdı. Yanında şahsî malından başka, onbin altını vardı. Hazreti Ebû Bekir'in önemli bir yardımcısı olup, her işini yürütürdü. Fakat, kâfir idi. İmân etmiyordu. Hazreti Ebû Bekir Âmiri bütün malı ve paraları ile Bilâl için size verdim, buyurdu. Ümeyye bin Halef ve diğer müşrikler çok sevinip, Ebû Bekir'i aldattık dediler. Hazreti Ebû Bekir hemen Bilâl-i Habeşî'nin üzerine koydukları ağır taşları üzerinden alıp ayağa kaldırdı. Bilâl-i Habeşî ağır işkenceler sebebiyle çok halsizleşmişti. Elinden tutup doğruca Sevgili Peygamberimizin (aleyhisselâm) huzûruna getirdi. (Yâ Resûlallah! Bilâli bugün Allah rızası için âzâd ettim) dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) çok sevindi. Hazreti Ebû Bekir'e çok duâ buyurdu. O sırada Cebrâil aleyhisselâm gelip, (Velleyl) sûresinin onyedinci âyetini getirdi. O sırada nâzil olan bu âyet-i kerîmede Allahü teâlâ Hazreti Ebû Bekir'in Cehennemden uzak olduğunu müjdeledi.

Bilâl-i Habeşî âzad edildikten sonra, hicrete kadar Peygamberimizin yanından ayrılmadı. Medine-i Münevvere'ye hicret edince bir müddet Sa'd bin Haysumenin evinde misâfir oldu. Mekke'den Medine'ye hicret eden Eshâb-ı kiram ile (muhacirler) Medine'de bulunan Eshâb-ı kiram (ensâr) arasında kardeşlik kurulmuştu. Mallarını, servetlerini paylaşmak ve her husûsta yardımlaşmak üzere kurulan İslâm kardeşliğinde Peygamberimiz (aleyhisselâm) Bilâl-i Habeşî'yi de ensârdan Ebû Rüveyha Abdullah bin Abdurrahmân ile kardeş yaptı. Bu kardeşlik ömürleri boyunca büyük bir fedâkârlık ve sadakatle devam etmiştir. Bilâl-i Habeşî'nin evlenmesi de hicretten sonra olmuştur.

Hicretten sonra da İslâmiyet yeni hâdiselerle her gün biraz daha yayılıyor, küfür karanlıkları günden güne siliniyordu. Bilâl-i Habeşî de diğer müslümanlar gibi mühim hizmetler yapıyordu. En mühim hizmetlerinden biri Peygamber efendimize (aleyhisselâm) müezzinlik yapması olmuştur. Resûlullah'dan ayrılmaz, yolculuklarda da bu hizmeti yapardı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) için lâzım olan şeyleri dışarıdan alıp getirirdi. Gerektiğinde bu işleri görmek için borç alır sonra da öderdi. Hâne-i se'âdetin işlerini görür, ihtiyâçlarını giderirdi.

Medine-i Münevvereye hicret yapıldıktan bir müddet sonra Mescid-i Nebî yapıldı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Eshâb-ı kirama beş vakit namazı cemaatle bu mescidde kıldırıyordu. Namaz vakti gelince "Es-salâtü câmi'a" denilerek namaz vaktinin girdiği bildiriliyordu. Daha sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) Eshâb-ı kiramla istişâre edip, namaz vaktinin bildirilmesi için bir alâmet tesbitini arzu buyurdu. Bir kısmı çan, bir kısmı boru çalalım, bir kısmı da ateş yakıp yukarı kaldıralım, dedi. Peygamberimiz çanın Hıristiyanlara, borunun Yahudilere, ateşin Mecûsîlere mahsûs olduğunu söyleyerek bunları kabûl etmedi. Abdullah bin Zeyd bin Sa'lebe ve hazret-i Ömer rü'yâda ezan okumasını görüp söylediler. Resûlullah (aleyhisselâm) bunu beğenip, namaz vakitlerinde ezan okunmasını emr buyurdu. Bilâl-i Habeşî'yi çağırdı. Ezanın ona öğretilmesi ve onun okumasını emretti. Bilâl-i Habeşî yüksek bir yere çıkıp, beş vakit namaz için ezan okumaya başladı. Ve böylece ezan okumak sünnet oldu. İslâmda ilk ezan okuyan O'dur. Bilâl-i Habeşî bir gün sabah namazı vaktinde, Peygamberimizin (aleyhisselâm) kapısı önünde (Es-salâtü hayrün minennevm) diye iki defa seslenmişti. Bunu Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) beğendi. "Bilâl, bu ne güzel söz! Sabah ezanını okurken bunu da söyle" buyurdu.

Hazreti Bilâl-i Habeşî'nin sesi gür çok güzel ve pek tesirliydi. O, ezan okumaya başlayınca, herkes büyük bir aşk ve vecd içinde dinler kendinden geçerdi. Ezan okurken herkesi ağlatırdı. Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtına kadar müezzinlik, yapmıştır. Bilâl-i Habeşî Medine'de bulunmadığı zaman Ebû Mahzûre (radıyallahü anh), O da bulunmazsa Abdullah bin Ümmî Mektûm (radıyallahü anh) müezzinlik yapardı. Bilâl-i Habeşî'nin müezzinlikten başka bir vazîfesi daha vardı. O da bayram namazlarında "Anaze" denilen mızrağı taşırdı. Bu asayı Peygamberimiz (aleyhisselâm) namaza veya duâya durunca önüne dikerdi.

Bilâl-i Habeşî Peygamberimizin (aleyhisselâm) yaptığı bütün savaşlara katılıp cihad etmiştir. Bedir savaşında, daha önce kendisine müslüman olduğu için işkence yapan Ümeyye bin Halefin üzerine hücum etmiş onun öldürülmesini sağlamıştır. Diğer savaşlarda da Peygamberimizin yanında bulunmuştur. Mekke'nin feth edildiği günde Peygamberimiz (aleyhisselâm) has müezzini Bilâl-i Habeşî'yi yanında bulundurmuştur. Mekke-i Mükerreme feth edilip, Kâ'be putlardan temizlenince Peygamberimiz (aleyhisselâm) Bilâl-i Habeşî'ye, Kâ'be'de ilk ezanı okutturdu. Onun tatlı ve gür sesiyle tevhîd sedaları dalga dalga Mekke semâlarında yayıldı. Bunu işiten Eshâb-ı

kiram artık küfrün ortadan kaldırıldığını, hakkın gelip bâtılın silindiğini görerek sevinç gözyaşları döktüler.

Peygamberimizin vefâtından sonra Bilâl-i Habeşî ayrılık acısına tahammül edemez olmuş, artık bir daha ezan okumamıştır. Resûlullah'a (aleyhisselâm) olan muhabbetiyle her gün yanıp, tütüyor gözyaşı döküyordu. Sonra da Medine'de kalmaya tahammül edemediği için Şam'a gitmeye karar verdi. Hazreti Ebû Bekir kalmasını arzu edince (Yâ Ebâ Bekir sen beni âzad etmemiş miydin, eğer kendin için âzad etmişsen kalayım, Allah için âzad etmişsen müsaade et gideyim) dedi. Hazreti Ebû Bekir (istediğin yere gidebilirsin) diyerek müsâade etti. Böylece Şam'a gidip orada yerleşti. Hazreti Ebû Bekir devrinde orada yapılan savaşlara katılıp cihad etti. Hazreti Ebû Bekir'in vefâtından sonra da Şam'da kalıp, Hazreti Ömer'in Şam taraflarında yaptığı savaşlara katıldı. Hicretin onaltıncı senesinde Hazreti Ömer ordusuyla Şam'a gelmişti. Bilâl-i Habeşî de orduya katılıp Kudüs'e gitmişti. Burada Hazreti Ömer, Peygamberimizin vefâtından beri ezan okumayan Bilâl-i Habeşî'ye ezan okumasını rica etmişti. Hazreti Ömer'in ısrarına dayanamayıp ezan okumaya başlamıştı. O ezan okumaya başlar başlamaz. Hazreti Ömer ve orada bulunan Eshâb-ı kiram, Peygamberimizin (aleyhisselâm) zamanını hatırladılar. Hepsi kendinden geçmiş gözyaşı döküp ağlamışlardır.

Bilâl-i Habeşî Şam'da bir müddet kaldıktan sonra bir gece rüyasında Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) görmüştü. Peygamberimiz "Beni ziyâret etmeyecek misin Yâ Bilâl" buyurmuştur. Bunun üzerine hemen Medine yoluna düştü. Medine-i münevvere'ye; gelince doğruca Peygamberimizin kabr-i şerîfine gidip, Ravda-i mutahharaya yüzünü, gözünü sürerek ziyâret etti. Resûlullah (aleyhisselâm) ile geçirdiği günleri hatırlayıp, hasret ve muhabbet gözyaşları dökerek uzun müddet ağladı. Bu sırada Peygamber efendimizin torunları Hazreti Hasan ve Hazreti Hüseyin onu görüp boynuna sarılmışlardı. Bilâl-i Habeşî'nin Medine'ye bu gelişinde Hazreti Hasan ve Hazreti Hüseyin bir ezan okuması için çok ısrar etmişlerdi. Bilâl-i Habeşî bu ısrara dayanamayarak bir gün sabah namazı vaktinde ezan okumaya başlamıştı. Peygamberimizin (aleyhisselâm) mescidinden Bilâl-i Habeşî'nin sesiyle yükselen ezanı duyan Eshâb-ı kiram yerlerinden fırlayıp, kadın, erkek, çoluk, çocuk hep sokaklara dökülmüşlerdi. Hepsi Resûlullah (aleyhisselâm) ile yaşadıkları se'âdetli günleri, Bilâl-i Habeşî'nin okuduğu ezan sedalarıyla hatırlayıp ağlaşmışlardı. Fakat Bilâl-i Habeşî ezanda (Eşhedü enne Muhammeden resûlullah) derken, Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) mübârek ismi geçince hüngür hüngür ağlamaya başladı. Ezanı tamamlamak için kendini zorladı, gene gözyaşlarını tutamadı. Böylece ağlaya ağlaya ezanı bitirdi. O gün Eshâb-ı kiram sanki Resûlullahın (aleyhisselâm) bulunduğu günlerden bir gün yaşadı. Peygamberimize (aleyhisselâm) olan hasretleri ve derin muhabbetleriyle ağlaşarak, o günleri yâd ettiler. Bu ezan Bilâl-i Habeşî'nin okuduğu son ezan oldu. Birkaç gün Medine'de kaldıktan sonra Şam'a döndü. Fakat yolda çok hastalanıp evine güçlükle varabildi. Bu hastalıkla ömrünün son günlerini geçirdi ve vefât etti.

Vefât edeceği sırada büyük bir sevinç içinde (Oh ne tatlı artık Resûlullah (aleyhisselâm) ve arkadaşları ile buluşacağım) demiştir.

O, imânında gösterdiği sebat ile ve Resûlullahın (aleyhisselâm) hayatında yanından ayrılmayıp hizmet etmesiyle hep sevilip ve rahmetle yâd edilmektedir. Hazreti Ebû Bekir O'nu kölelikten âzad edince Hazreti Ömer; (Seyyidimiz efendimiz Ebû Bekir, Seyyidimiz Bilâli âzad etti) buyurmuştur. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Bilâl ne iyi kimsedir. O müezzinlerin efendisidir." ve "Bilâl Habeşlilerden ilk müslümandır.", "Ey Bilâl, zengin olarak değil fakîr olarak öl" buyurdu.

Bilâl-i Habeşî bir gün Mescid-i Nebîde iken büyük bir neş'e ile coşuyor, yerinde duramıyordu. Hazreti Ömer bu halini görüp ne yapıyorsun Yâ Bilâl, Mescidde böyle yapılır mı? dedi. Bu sırada Peygamberimiz de (aleyhisselâm) Mescidde oturuyordu. Bilâl-i Habeşî Resûlullaha (aleyhisselâm) soralım Yâ Ömer, dedi. İkisi birlikte Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına varıp oturdular. Durumu arz ettikten sonra Peygamberimiz Bilâl-i Habeşî'ye bu halinin sebebini sordu. Bilâl-i Habeşî nasıl sevinip, neşelenmeyeyim Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) Allahü teâlâ bana hidâyet nasîb etti. Halbuki Kureyşin ileri gelenlerinden niceleri inadları sebebiyle bu hidâyetten ve ebedî se'âdetten mahrûm kaldılar. Onlara da hidâyet nasîb olmadı, dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz ona dokunulmamasını ve sevinip neşelenmesinde serbest olduğunu tasdîk buyurdu.

Bilâl-i Habeşî Peygamber efendimize (aleyhisselâm) müezzin olduktan sonra, öyle güzel ezan okuyordu ki, işiten her insan dinliyordu. Bu durum müslüman olmayanları kahrediyor, müslümanları ise çok sevindiriyordu. Medine'deki zengin Yahudilerden biri Bilâl-i Habeşî ne zaman ezan okusa durup dinlerdi. Dinlememek için kendini zorlar fakat kendini

alamazdı. Dinledikçe de kahrolurdu. Buna engel olmak için çareler arardı. Bir gün Bilâl-i Habeşî'nin son derece maddî sıkıntı içinde olduğunu görerek sana istediğin kadar borç vereyim dedi. Bilâl-i Habeşî de kabûl etti. Yahudi borç parayı verirken de eğer bunu ödeyemezsen seni borca karşılık köle olarak tutarım dedi. Aradan bir müddet geçmişti. Bilâl-i Habeşî Yahudinin borcunu ödemek için ne kadar uğraştı ise de ödeyecek parayı bir türlü temin edememişti. Bir gün Yahudi gelip eğer bir ay sonra borcunu ödeyemezsen kölem olacaksın dedi. Yahudinin verdiği müddetin dolmasına çok az bir zaman kalmıştı. Yahudi borcunu ödeyemediğini görerek, onu köle yapacağım, deyip kendi kendine seviniyordu. Bilâl-i Habeşî'yi de gördükçe unutma ödeyemezsen kölem olacaksın diyordu. Zamanın bitmesine dört gün kalmıştı ve Yahudi yine gelmişti. Bilâl-i Habeşî çaresizlik içinde Peygamberimize (aleyhisselâm) gidip, durumu arz etti. Peygamberimiz başını eğip, biraz düşündü ve bir şey buyurmadı. Bilâl-i Habeşî bir müddet sonra kalkıp evine gitti. O gece uyuyamadı. Kölelik bana geri mi dönecek, artık ezan okuyamayacak mıyım diye derin derin düşünüyordu. Bu düşüncelere daldığı sırada kapısı çalındı. Heyecanla koşup, kapıyı açtı. Gelen kimse, seni Resûlullah (aleyhisselâm) çağırıyor dedi. Hemen toparlanıp, Resûlullah'ın huzûruna koştu. Yanına varınca edeble beklemeye başladı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Yâ Bilâl ticâretten dönen bir kervan var, kervana git onların arasında üzerindeki yükleriyle birlikte bana hediye edilmiş olan üç deve var, onları al senin olsun. Borcunu öde!" buyurdu. Bilâl-i Habeşî hemen gidip onları teslim aldı. Yükleri indirdi. Develere yem verip, sabah ezanını okumak üzere mescide gitti. Yine o tatlı sesiyle ezanı okudu. Namazı kıldıktan sonra da dışarı çıkıp, bende borcu olan gelsin alsın diye bağırdı. Yahudi gelince o mallardan bütün borcunu ödedi. Yahudi şaşkın şaşkın dönüp gitti. O yine hoş sesiyle ezan okuyarak Medine semâlarını çınlatmaya devam etti.

Hazreti Bilâl-i Habeşî bizzat Peygamberimizden, (aleyhisselâm) işiterek hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Rivâyet ettiği bu hadîs-i şerîflerden 44 tanesi Sahih-i Buhârî'de ve Sahih-i Müslim'de ve dört Sünen kitabında yer almıştır. Eshâb-ı kiramdan Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer, Hazreti Ali, Abdullah İbn-i Mes'ûd, İbn-i Amr, Üsâme bin Zeyd, Ka'b bin Ucre, Câbir bin Abdullah, Bera bin Âzib (r.anhüm) ve diğer eshâb, ayrıca tabiînin büyük hadîs âlimleri Bilâl-i Habeşî'den hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir.

Hazreti Bilâl-i Habeşî'nin Peygamber efendimizden bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bir kısmı şunlardır:

"Ezan ve gözümün nûru olan namaz ile bizi ferahlandır Yâ Bilâl"

"Cennette Bilâli gördüm. (O'na cennete ne ile girdin!) diye sordum. Sebebini bilemiyorum, ancak her abdest tazeledikçe iki rekât namaz kılardım diye cevap verdi"

"Gece kıyamına (ibadetine) devam edin; zira bu, sizden önceki sâlihlerin ibadetidir. Çünkü, gece ibadeti, Allah'a yakınlık ve günahlara keffaret olup, insanın bedenini hastalıklardan korur ve günahlardan uzaklaştırır."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tehzîb-ül-esmâ vel-luga cild-1, sh. 136

2) El-A'lâm cild-2, sh. 73

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-1, sh. 502

4) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 147

5) El-İsâbe cild-1, sh. 165

6) El-İstiâb (el-İsâbe kenarından) cild-1, sh. 141

7) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-2, sh. 232

8) El-Menhel-ül-azb-ül-mevrûd cild-2, sh. 117

9) Sîret-i İbn-i Hişâm sh. 204, 347, 414, 448

10) Ensâb-ül-eşrâf cild-2, sh. 455

11) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 991

BÜREYDE BİN HASİB (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kirâm'ın büyüklerinden, Horasan taraflarında vefât eden en son sahâbî. İsmi Büreyde bin Eslem'dir. Meşhûr olan, künyesinin Ebû Abdullah olduğudur. 63 (m. 683) târihinde, Yezîd zamanında vefât etti. Abdullah ve Süleymân isminde iki oğlu vardır. Bedir savaşından önce müslüman oldu. Resûlullah, (aleyhisselâm) beraberinde Ebû Bekr-i Sıddîk ve onun azadlı kölesi Âmir bin Fuheyre (radıyallahü anh) olduğu halde Medine-i Münevvere'ye doğru gidiyorlardı. Bu sırada Mekke müşrikleri, onları yakalamak için harekete geçtiler. Her tarafı aramaya başladılar. Yakalayıp getirene büyük mükafatlar vad ediyorlardı. Hicret yolu üzerinde bulunan kabileler, bu iş için tam seferber olmuşlardı. Büreyde bin

Eslem de kendi kabilesinden yetmiş kişiyle beraber bu işin peşine düşmüştü. Karşılaştıkları zaman, Resûlullah (aleyhisselâm) ona: “Sen kimsin” diye sordular. “Büreyde” cevabını alınca Resûlullah (aleyhisselâm) Hazreti Ebû Bekir’e (radıyallahü anh) dönüp “Yâ Ebâ Bekir içimiz serinledi ve iyi oldu” buyurdular. Sonra “Kimlerdensin” diye suâl ettiler. “Eslem kabilesindenim” deyince, “Selâmetteyiz” buyurdular. Tekrar “Eslem’in hangi kolundan” diye sordular. “Sehm kolundan” cevabını alınca, “Yâ Ebâ Bekir senin nasîbin çıktı” buyurmuşlardır. Bu sefer Büreyde, Resûlullaha “Ya sen kimsin” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) “Allahü teâlânın Resûlü Muhammed” buyurunca, Büreyde “Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühü ve resûlüh: Ben şehâdet ederim ki, Allahü teâlâ’dan başka ilâh yoktur. Muhammed (aleyhisselâm) O’nun kulu ve Resûlüdür” diyerek o ve yanındakiler de îmân ettiler. Büreyde (radıyallahü anh) “Allahü teâlâya hamd ve senalar olsun ki bizler zorla değil, isteyerek müslüman olduk” buyurdu. Büreyde (radıyallahü anh) ertesi gün, “Yâ Resûlallah! Yanınızda sancak olmadan Medine’ye teşrîf etmeniz uygun değildir” diyerek başındaki sarığı, sancak gibi mızrağın ucuna bağlamıştır. Büreyde hazretleri Medîne-i Münevvere’ye kadar Resûlullah’ın (aleyhisselâm) önlerinde, livâ-i Muhammedi’yi (sancağı) taşımıştır.

Hazreti Büreyde, Resûlullah (aleyhisselâm) ile beraber bir çok muharebelere katılmış Mekke’nin fethinde bulunmuştur. Ayrıca Resûlullah’ın Hazreti Hâlid komutasında Yemen taraflarına gönderdiği orduda da yerini almıştır. Hazreti Büreyde Resûlullah’ın (aleyhisselâm) son zamanlarında Üsâme (radıyallahü anh) kumandasında Şam tarafına gönderdiği orduda sancak taşımıştır. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) vefâtından sonra Eshâb-ı kiram (radıyallahü anhüm) çoğunlukla İslâmı yaymak ve hizmet için, etrâfa dağılmışlardı. İşte, İslâm’a hizmet ve onu her tarafa yayma aşkı ve ateşi ile rûhu yanan bu büyük sahabî Hazreti Osman zamanında, Horasan’a gönderilen ordu içerisinde de yerini almıştı.

Büreyde (radıyallahü anh) çok hadîs-i şerîf ezberlerdi. 164 hadîs-i şerîf rivâyet etti. Resûlullah’tan doğrudan rivâyette bulunmuştur. İki oğlu Abdullah bin Evs-i Huzâî Şa’bî Melik bin Üsâme kendisinden hadîs öğrendiler. Büreyde hazretleri, Resûlullah’ın, dâima mübârek nazarları karşısında bulunma se’âdetine kavuşan, istediği zaman huzûrlarına girip çıkabilen büyük bir sahâbîdir. Eshâb-ı kiramı hayırla anardı. Hazreti Ali, Osman, Talha ve Zübeyr (r.anhüm) hakkında düşüncesini soranlara, her birisi için Allahü teâlâ rahmet eylesin buyurmuştur.

Büreyde (radıyallahü anh) hazretlerinin bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

“Kim Kur’ân-ı kerîmi, okur, onu dünyâ kazancı için vasıta yaparsa, kıyâmet gününde, yüzü, etten soyulmuş bir kemikten ibâret olarak Arasat meydanına gelir.”

“Kabir ziyâretini size yasaklamıştım. Bundan sonra ziyâret edebilirsiniz. Böylece ibret alır, gafletten kurtulursunuz.”

“Münâfık adamlara, seyyid yani efendi, tabirini kullanmayınız (Hürmet göstermeyiniz). Çünkü onlar, seyyid olur, başkalarından üstün sayılırsa, Allahü teâlâ’nın gazâbını celbetmiş olursunuz.”

“Karanlıkta, mescidlere fazla gidenlere, kıyâmette tam bir nûra kavuşacaklarını müjdeleyiniz.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A’lâm cild-2, sh. 250

2) Tehzîb-üt-tehzîb cild-1, sh. 432

3) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-4, sh. 241

4) El-İsâbe cild-1, sh. 146

5) El-İstiâb cild-1, sh. 173

6) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-5, sh. 346

7) Eshâb-ı Kirâm sh. 318

CÂBİR BİN ABDULLAH (radıyallahü anh)

Ensâr-ı kiramın büyüklerinden. Babası da müslüman olup künyesi Ebû Abdullah veya Ebû Abdurrahmân’dır. Annesinin ismi Nesibe’dir. (m. 601) yılında Medine’de doğmuş olup, 77 (m. 694) yılında 95 yaşında Medine’de vefât etmiştir. Cenâze namazını Medine Vâlisi bulunan Hazreti Osman’ın oğlu Ebân kıldırmıştır.

Bizzat Resûlullah’dan (aleyhisselâm) ilim öğrenmiş sonra Ebû Bekir, Ömer, Osman, Ali, Ebû Ubeyde, Talha, Muaz bin Cebel, Ammar’dan (r.anhüm) öğrenmeye devam etmiştir. Sonra ilim neşretmeye başlamıştır. Mekke, Yemen, Kûfe, Basra, Mısır’dan onun derslerini dinlemeğe gelenlerde bulunurdu. Bunlar hadîs, tefsîr, fıkıh ilimlerini tahsil ederlerdi. Bütün ömrünü Resûlullahın (aleyhisselâm) hadîs-i şeriflerini

neşr etmeğe vakfetmiş, çok hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden, Atâ bin Ebî Rebah, Mücâhid bin Cebr, Ebû Süfyân, Talha bin Nafi, Sa'îd bin Müseyyeb, Vehb bin Keysan, Şa'bî, Ka'b bin Mâlik gibi tabiînin büyükleri rivâyette bulunmuşlardır. Toplam 1540 hadîs-i şerîf bildirmişdir. Bunlardan 210 hadîs-i şerîf, Sahih-i Buhârî ve Sahih-i Müslim'de mevcûttur. Bunların 68'i her ikisinde 26'sı yalnız Buhârî'de, 126'sı da yalnız Müslim'de yer almaktadır. Rivâyetleri son derece sağlam ve ihtiyâtlıdır. Tabiînin her tabakası onun ilminden istifâde etmiştir.

Câbir bin Abdullah hazretleri sahabenin en büyük fıkıh âlimlerinden idi. Daha Resûlullah'ın sağlığında sorulan suallere cevap verir, müftîlik yapardı. Bu onun fıkıh ilmindeki yüksekliğine en büyük delîldir.

Câbir hazretleri tefsîr ilminde de Eshâb-ı kiramın ileri gelenlerinden idi. Âyetlerin nüzûl (iniş) sebeblerini bilmek ve belagatı husûsunda Eshâb-ı kiramın ileri gelenlerinden idi.

Tefsîrine örnek:

"Tezekkî eden muhakkak kurtulmuştur" âyet-i kerîmesindeki Tezekkî'yi şöyle tefsîr etmiştir: "Allahü teâlâ'dan başka ilah olmadığına, benzeri, eşi, ortağı olmadığına, Hazret-i Muhammed'in hak peygamber olduğuna, şehâdet etmektir."

Câbir bin Abdullah'ın, babası Abdullah bin Amr, ikinci Akabe bîatında İslâmiyeti kabûl etmiş ve Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) tarafından Benî Hasan'a nakîb olarak ta'yin edilmişti. Bu sıralarda Câbir (radıyallahü anh) genç bir delikanlı idi. Yedi kızkardeşi olup, erkek kardeşi yoktu. Ümmü Ma'bed, kızkardeşlerinin en üstünü idi.

Câbir bin Abdullah'ın (radıyallahü anh) babası, Uhud gazâsında şehîd olunca, Amr bin Hasanoğullarının reîsi olmuştu. Kendilerine mahsûs Aynü'l Erzak taraflarında bir çeşmeleri vardı. O devirlerde çeşme veya kuyusu olanlar, diğer halkı bundan para ile istifâde ettirirlerdi. Bu çeşme Hazreti Muâviye zamanında Medine Vâlisi Mervan bin Hakem tarafından istimlâk edilerek halkın istifâdesine sunuldu.

Câbir bin Abdullah (radıyallahü anh) Bedir ve Uhud gazâlarına iştirâk ettiği rivâyeti varsa da doğru olanı iştirâk etmediğidir. Çünkü, yedi kız kardeşine bakacak kimseleri de yoktu. Babası, kızlarının, kimsesiz kalmaması için oğlunu harbe iştirâkten men ederek; "Oğlum, şu kızların kimsesiz kalmalarını düşünmesem, senin gözümün önünde şehîd olmanı isterdim" demiştir. Babasının şehîd olmasını şöyle anlatır:

"Babam, Uhud'da şehîd olmuştu. Kızkardeşim bana bir deve vererek; "Git, babamızı bu devenin üzerinde taşı. O'nu Selemeoğullarının kabristanına göm" dedi. Ben de deveyi alarak harb meydanına gittim. Yanımda birkaç kişi daha vardı. Resûl-i ekrem (aleyhisselâm), babamı, harb yerinden alarak aile kabristanına götürmek istediğimi anladılar. O sıralarda Resûl-i ekrem Uhud'da bulunuyorlardı. Beni huzûrlarına çağırdılar ve; "Nefsim yed-i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki; Abdullah da arkadaşları, ile gömülecektir." Resûl-i ekremin (aleyhisselâm) bu sözü üzerine ben de babamı taşımaktan vazgeçtim. Onu Uhud şehîdleri ile birlikte gömdüm."

Câbir bin Abdullah'ın (radıyallahü anh) babası şehîd olduğu zaman bir hayli borcu vardı. Bu borçların mühim kısmı, etrâfta oturan Yahudilere idi. Babasının şehâdetinden sonra, alacaklılar, Câbir bin Abdullah'ı sıkıştırarak alacaklarını istemişlerdi. Fakat Câbir bin Abdullah'ın elindeki malları borcunu ödeyecek miktarda değildi. Küçük bir hurma bahçesinden başka bir şeyinin olmadığını, borcunun bir kısmını gelecek seneye tehirini istedi. Çok zor durumda kalan Câbir bin Abdullah, halini insanların en merhametlisi olan Peygamberimize (aleyhisselâm) arz etti. Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) hurmaları toplamasını ve kendilerine haber vermelerini buyurdular.

Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) Câbir bin Abdullah'ın evine gittiklerinde, "Alacaklıları çağırın" diye buyurdular. Alacaklılar geldi: Hepsine haklarını verdikten sonra bir miktar hurma yine Câbir bin Abdullah'a (radıyallahü anh) kaldı. Peygamberimiz mucizeyi Eshâb-ı kirama anlatmasını Câbir bin Abdullah'a (radıyallahü anh) emir buyurdu.

Hendek gazâsında, Resûl-i ekrem efendimizin maiyetinde bulunan Câbir bin Abdullah (radıyallahü anh) o günleri şöyle anlatır: "Hendek muharebesinde Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) ile Eshâbı üç gün ağızlarına bir lokma koymamışlardı. Bu sırada Resûl-i Ekrem'e dikkat etti. Mübârek karınlarına taş bağlamışlardı. Hendek kazmakla meşgûl olan Eshâb, bir taş parçasını kıramadıklarını Peygamber efendimize haber verdiler.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) onlara: "Siz bu kaya parçasının üstüne biraz su serpiniz" buyurmuştu. Sonra külünkü almış ve kayaya üç defa vurmuşlar her vuruşlarında

kuvvetli bir ateş çıkmış, Yemen, İstanbul, Faris illeri görünmüştü. Bunun hikmeti sorulduğu zaman Peygamberimiz "Buraların müslümanlar tarafından feth edileceğini"buyurmuşdu.

İşte bu sıkıntılı ve ızdıraplı günlerden birinde, Hazreti Câbir'in evinde bir miktar arpa ile bir oğlak vardı. Hanımıyla konuşarak; onları Resûl aleyhisselâm ve beraberindeki birkaç Eshâba ikram etmeye karar verdiler. Zaten fazla kimseye yetecek kadar değildi. Câbir (radıyallahü anh), Resûl aleyhisselâma gelerek, "Biraz, yemeğim var, siz ve bir kaç kişi buyurun" dedi. Resûl aleyhisselâm, "Peki, hanımına söyle, ben gelinceye kadar yemeği ocaktan indirmesin, arpa ekmeğini de tandırdan çıkarmasın" buyurdu. Hazreti Câbir hendek mahallinden ayrılıp evine döndü. Biraz sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm), bütün hendek ahalisini Câbir'in (radıyallahü anh) dâvetine çağırmışlardı. Yüzlerce sahâbî bu davete icabet ederek O'nun evine geldiler. Câbir (radıyallahü anh) gelenleri görüp, bir yemeğe, bir gelenlere bakarak, mahcubiyetinden ne yapacağını şaşırmıştı. Sonra Resûlullah geldi ve yemeği ortaya koymalarını emretti. Yemeği dağıtmaya başladılar. Gelenlerin hepsi yediği halde yemek yine bitmemişti.

Câbir'in (radıyallahü anh) babası Uhud da şehîd oldu. Kardeşleri kimsesiz kaldı. Bunun üzerine dul bir kadın olan Süheyl binti Mes'ûd ile evlendi. Yedi kız kardeşine bakabilmek için böyle dul birini tercih etmişti. Resûlullah (aleyhisselâm) bunu duyunca "İsâbet ettin" buyurmuştur.

Hazreti Câbir yakışıklı, sevimli, güzel ahlâklı, sünnet-i seniyyeye uymakta çok gayretli; merhametli, nazik, gönül alıcı muhterem birisiydi. Hazreti Câbir'in evi Mescid-i Nebî'den bir mil (2 kilometre) uzak olmasına rağmen her namazı Peygamber efendimizle, Mescid-i Nebî'ye gelerek kılar idi. Hakkı söylemede, adâletten ayrılmaz, emr-i ma'rûf ve nehy-i münkeri bildirmede çok gayret gösterirdi. Resûl-i ekrem'in (aleyhisselâm) nasıl namaz kıldığını görmek isteyen ona gelir, Câbir (radıyallahü anh) da onlara tarif ederdi.

Buyurdular ki: Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) Mekke'de on sene kalarak herkesin toplandığı Ukdağ ve Mecenne gibi panayırlarda ve Mina dağına çıkarak halka hitaben: "Rabbimin, risâletini tebliğ için bana kim yardım ederse, cenneti kazanır." derdi. Fakat, Ebû Cehil, Ebû Leheb gibi kâfirler "Bizi bunun için mi çağırdın; sakın inanmayın der" insanları aldatırlardı. Nihâyet biz Yesrib'den gelerek Resûl-i Ekrem'i (aleyhisselâm) bulup, O'na inanmış olarak yardım ederdik. Gelen müslümanlara Resûl-i ekrem, Kur'ân-ı kerîm okurdu. Onlar da döndüklerinde ailelerine İslâmiyeti tebliğ eder, onların imân ile şereflenmelerini sağlarlardı.

Gönülleri îmân ile dolu olan, Peygamberimizi her şeyden çok seven müslümanlar toplanarak: "Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) müşrikler tarafından hakaret, eziyet edilmesine ne zamana kadar müsaade edeceğiz?" dediler. Bunun üzerine içimizden 70 kişi hac mevsiminde Medine'den hareket ederek Resûl-i ekrem'i bulduk. Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) ile Akabede mülakat etmek üzere anlaştık. Birer, ikişer o mevkide toplandık. Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) "Size bîat edeceğiz" dedik. Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) "Bana iyi ve fenâ zamanlarda itaat etmek, darlık ve bolluk zamanında infak etmek, emr-i bil Ma'rûf ve nehy-i anil münkere riâyet etmek, her sözü Allahü teâlâ için söyleyerek, bu yolda birşeyden korkmamak bana yardım etmek, canlarınızı, mallarınızı, çocuklarınızı her neden koruyorsanız beni de öyle korumak üzere bîat ediniz, mükâfatınız Cennettir"buyurdu. Resûlullah (aleyhisselâm) sözlerini bitirdikten sonra kalkıp ona bîat ettik.

Bizzat Peygamber efendimizden işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları şunlardır:

"Resûlullah (aleyhisselâm) birinin evi önünde nehir olsa, her gün beş kere bu nehirde yıkansa üzerinde kir kalır mı?" diye sordu. Eshâb-ı kiram "Hayır Yâ Resûlallah" dedi.
Resûlullah "İşte, beş vakit namazı kılanların da böyle küçük günahları affolur."

"Tabakları parmakla, parmağı ağızla siliniz."

"Allahü teâlâ benim ümmetime, Ramazan-ı şerîfde beş şey ihsân eder ki, bunları hiçbir Peygambere vermemiştir:

1. Ramazanın birinci gecesi, Allahü teâlâ mü'minlere rahmet eder. Rahmetle bakdığı kuluna hiç azâb etmez.

2 İftar zamanında, oruçlunun ağız kokusu, Allahü teâlâya, her kokudan daha güzel gelir.

3 Melekler, Ramazanın her gece ve gündüzünde, oruç tutanların afv olması için duâ eder.

4 Allahü teâlâ, oruç tutanlara, âhırette vermek için, Ramazan-ı şerîfde Cennetde yer tayin eder.

5 Ramazan-ı şerîfin son günü, oruç tutan mü'minlerin hepsini afv eder" buyurdu.

Medine'de mescidde dikili bir odun vardı. Peygamber efendimiz hutbe okurken, bu direğe dayanırdı. Minber yapılınca, direğin yanına gitmedi. Odundan ağlama seslerini, bütün cemaat işittiler. Peygamberimiz minberden inip direğe sarıldı. Ağlama sesi kesildi. "Eğer sarılmasaydım benim ayrılığımdan kıyâmete kadar ağlayacaktı." buyurdu.

"Paranız ile, önce kendi ihtiyâçlarınızı alın, artarsa çoluk çocuğunuzun ihtiyâçlarına sarf edin. Bundan da artarsa, akrabanıza yardım edin."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 574

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 37

3) Umdet-ül-kâri cild-1, sh. 7

4) El-İstiâb cild-1, sh. 221

5) El-İsâbe cild-1, sh. 213

6) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-3, sh. 292

7) Herkese Lâzım Olan Îmân sh. 306

8) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 392, 179, 273, 337, 456, 485, 484, 586

CABİR BİN ZEYD (radıyallahü anh)

Tabiînden hadîs âlimi ve fakîh. İsmi Câbir bin Zeyd El-Ezdî, El-Basrî'dir. Künyesi Ebû'ş-Şa'şâ El-Cevzî'dir. Basra'da yaşamış olup aslen Umman'lıdır. Tabiînin imâmlarındandır. İbni Abbâs, İbni Ömer, İbni Amr, İbni Zübeyr, Hakem bin Amr, Hazreti Muâyiye, İkrime (radıyallahü anhüm) ve Eshâb-ı kiramdan birçoklarından hadîs öğrenmişdir. Katâde, Amr bin Dinar, Ya'lâ bin Müslim, Eyyûb-i Sahtiyanî, Amr bin Herem ve daha birçok âlim de Câbir bin Zeyd'den hadîs öğrenmiş ve rivâyet etmişlerdir. Rabbân: İbni Abbâs'a bir mes'ele sordum. "Câbir bin Zeyd aranızda olduğu halde bana soru mu soruyorsunuz? (Yani bana sormanıza lüzum yok gidin O'na sorun)" buyurdu, diye haber vermişdir. İbni Muin ve Ebû Zûrâ, Câbir bin Zeyd'in sika (güvenilir) bir râvi olduğunu söylemişlerdir.

İclî: "Câbir bin Zeyd tâbiîndendir ve sikadır. Buhârî târihinde Câbir bin Zeyd'den rivâyetle diyor ki: (İbni Ömer ile görüştüm. Bana "Yâ Câbir muhakkak ki sen Basra'nın fıkıh âlimlerindensin" dedi). İbni Hibbân "Câbir, sika râvilerden olup, fakîh idi. Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) ile aynı Cuma'da defn edildi. O Allahü teâlâ'nın Kitabını en iyi bilenlerden idi" demiştir. Haricîlerin bir kolu olan İbâdiyye mezhebinden idi, diyenler var ise de bu doğru değildir. Ancak bu sözlerin yayılması üzerine Haccâc onu Umman'a sürdü. Fakat bir müddet sonra tekrar Basra'ya döndü. Dâvud bin Ebî Hind, Uzrâ'dan rivâyette dedi ki: Câbir bin Zeyd'in yanına girdim; "İşte şunlar İbâdiyye fırkasındandırlar ve seni kendilerinden sayıyorlar" dedim. Câbir bana "Böyle bir şeyden Allahü teâlâya sığınırım" diye cevap verdi.

Vefâtına çok yakın, ölüm döşeğinde yatarken kendisine bir isteği, arzusu olup olmadığı sorulduğunda; Hasan-ı Basrî hazretlerini görmek istediğini söylemiştir. Hasan-ı Basrî (radıyallahü anh) geldiği zaman; "Ey kardeşlerim işte bu saatte ben sizden ayrılıyorum. Ya Cennete veya Cehenneme gideceğim" dedi ve O'ndan ma'nevî yardım istedi.

İbni Ömer (radıyallahü anh) bir gün tavaf sırasında Câbir bin Zeyd'e rastladı ve ona şöyle dedi: "Sen Basra'nın fukâhâsındansın. Elbette senden fetvâ isterler. Delîlin Kur'ân-ı kerîm ve Sünnet-i Resûl olmadıkça fetvâ vermeyesin. Eğer böyle yapmazsan hem kendin helak olur hem de başkalarını helak edersin." Câbir bin Zeyd daha önceden olduğu gibi bundan sonra da şer'î delîllere (Kur'ân-ı kerîm ve Sünnet-i Resûlullah'a) çok daha sıkı yapışmağa başladı. Çok cömert olup kendisine hediye edilen şeylerin hepsini dağıtırdı.

Câbir bin Zeyd üç şeyde pazarlık etmezdi: Birincisi, Mekke-i Mükerreme'de kira ücretinde, ikincisi âzâd etmek için satın aldığı kölede ve üçüncüsü kurban edeceği hayvanda. Câbir bin Zeyd hazretleri Cuma namazı için mescide gelince ellerini açar ve "Yâ Rabbî beni bugün sana (kavuşmağı) isteyenlerin en çok isteyeni, sana yaklaşanların en yaklaşanı, sana duâ eden ve seni isteyenlerin en başarılısı (duâsı en çok kabûl olanı) eyle" diye duâ ederdi.

Haccâc bin Ebî Uyeyne anlatıyor: Câbir bin Zeyd bir gün bizim namazgahımıza geldi ve ayağında deriden eskimiş iki ayakkabı vardı. Buyurdu ki: "Ömrümün altmış yılı bunlarla geçti, ömrümün geçtiği bu iki ayakkabıyı hayır (iyilik) ve Allahü teâlâya kulluk ile geçirdiğim zamanlar dışında kalan şeylerden çok daha severim." Mâlik bin Dinar buyuruyor ki: Birgün ben İslâm ilimlerinden bir şey yazarken Câbir yanıma çıkageldi. Ona "Bu san'atımı nasıl buluyorsun Ey Eb-üş-Şa'şâ" dedim. "Evet, sanat senin sanatındır. Allahü teâlâ'nın kitabındaki hükümleri insanlara bildirmekle ne iyi yapıyorsun. Bir yapraktan diğer yaprağa, bir kelimeden diğer kelimeye ve bir âyetten diğer bir âyete. Senin bu yaptığında hiç uygunsuz bir şey yoktur." dedi. İbni Sîrîn "Cafer bin Zeyd dünyâyı ve parayı sevmekten kurtulmuştu, (yani dünyâya ve paraya hiç kıymet

vermezdi)" buyurmuştur. Buyurdu ki: "Farz olan haccı yaptıktan sonra bir fakîre veya yetime az bir şey sadaka vermeyi nafile hac (umre) yapmaktan daha çok severim."

Hammâd bin Zeyd Amr bin Dinar, Câbir bin Zeyd'den, o da İbni Abbas'tan Resûlullah'ın (aleyhisselâm) "Kim bana salevât okumayı terk ederse Cennet yolunu bulamaz."

"Neseb yolu ile evlenilmesi haram olanlar süt kardeşliği yoluyla da haramdır" buyurduğunu rivâyet etmişlerdir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-2, sh. 104

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 72

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-2, sh. 38

4) Hilyet-ül-evliyâ cild-3, sh. 85

5) Tehzîb-ül-esmâ ve'l-lugâ cild-1, sh. 141

CA'FER-İ TAYYAR (radıyallahü anh)

Hazreti Peygamberimizin: "Cafer'i Cennette uçları kana boyanmış iki kanatlı bir halde gördüm" hadîsiyle müjdelenen kahraman. Ebû Talibin oğludur. Nesebi, Ca'fer bin Ebî Tâlib bin Abdülmuttalib bin Hâşim bin Abd-i menaf bin Kusay'dır. Künyesi Ebû Abdullah, Lakabı Tayyar ve Zülcenâheyn'dir. Hazreti Ali'den on yaş büyük, Hazreti Akîl'den on yaş küçük idi. Habeş'e hicret edip, Hayber günü geri dönmüştür. Hicretin 8 (m. 629) yılında, üçbin askerle, Şam civarında (Mû'te) denilen yerde Rumlarla harb ederken 41 yaşında şehîd oldu. O gün yetmişden fazla yara almıştı. Resûlullah'a (aleyhisselâm) çok benziyen yedi kişiden biri bu idi.

Peygamber efendimiz, 36 yaşlarında bulundukları sırada Hicaz topraklarında şiddetli bir kuraklık ve açlık hüküm sürüyordu. Hemen herkes her geçen gün bunun ağırlığını daha çok, daha derinden hissediyordu. Peygamber efendimizin amcası Ebû Tâlib, kalabalık bir ailenin reîsiydi. Ailesini geçindirecek bir servete sahip değildi. Bunun için geçinmekte herkesten daha çok sıkıntı çekiyordu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), küçük yaşından beri yanında büyüdüğü ve iyiliğini gördüğü amcasına bu sıkıntılı zamanında bir yardım yapmak, onun geçim yükünü hafifletmek istiyordu. Bu sebeple, amcalarının en zengini olan Hazreti Abbâs'a bir gün: "Ey Amcam biliyorsun ki, kardeşin Ebû Tâlib'in çok çocuğu vardır. İnsanların uğradığı şu kıtlık ve açlığı da görüyorsun. Haydi, Ebû Tâlib'e gidelim, onun aile yükünü biraz hafifletelim. Bakıp, büyütmek üzere oğullarından birini ben yanıma alayım, birisini de sen yanına alırsın. Evlatlarından iki tanesini onun üzerinden almak kâfi gelir" diye buyurdu. Hazreti Abbâs: "Olur" deyince, kalktılar, Ebû Tâlib'in yanına vardılar. Ona; "Halkın, içinde bulunduğu kıtlık ve darlık kalkıncaya kadar, senin çocuklarından bir kısmını yanımıza alıp yükünü hafifletmek istiyoruz." buyurdular. Ebû Tâlib, "Oğullarımdan Akîl'i ve Tâlib'i bana bırakıp, istediğinizi alabilirsiniz" dedi. Böylece Peygamber efendimiz Hazreti Ali'yi, Hazreti Abbâs da Hazreti Cafer'i yanına aldı.

Birgün Ebû Tâlib, oğlu Cafer ile şehrin dışında yürürken Hazreti Peygamberimizi gördü. Hazreti Ali ile beraber namaz kılıyorlardı. Ebû Tâlib oğlu Cafer'e, "Git, sen de kardeşinin yanına dur, namaza başla" dedi. Cafer gidip, Hazreti Ali'nin yanında namaza durdu. Namazdan sonra, Peygamber efendimiz, Ona duâ etti.

"Hak teâlâ, sana iki kanat versin. Cennette onlar ile uçarsın" buyurdu. Allahü teâlâ bu duâyı kabûl etti. Hazreti Cafer, Mü'te gazâsında, şehîd olmakla şereflendi. Allahü teâlâ, ona iki kanat verdi. Firdevs cennetinde uçmaktadır. Bu sebeple kendisine Ca'fer-i Tayyar denir.

Kureyş müşriklerinin Eshâb-ı kirâm'a karşı reva gördükleri zulüm ve işkenceden sonra, Peygamber efendimiz, bir kısım eshâbın Habeşistan'a hicret etmelerine müsaade etti. Kâfile, Hazreti Cafer'in başkanlığında hareket etti. Habeşistan'da karşılaştıkları hâdiseleri Hazreti Peygamberimizin muhterem zevceleri, Hazreti Ümmü Seleme şöyle anlattı: "Habeşistan'a vardığımız zaman, orada; çok iyi bir komşuya tesadüf ettik. Bu komşu Melik Necâşî idi. Kendisi bize arzu ettiğimiz işi verdi. Dinimizin emirlerini istediğimiz gibi yapabiliyorduk. Allahü teâlâ'ya serbestçe ibâdet edebiliyor, hiç eziyete uğramıyorduk. Hiçbir kötü söz duymuyorduk. Mekkeli müşrikler bu durumdan haberdar olunca toplandı. Habeşistan Melikine iki elçi göndermeye karar verdi. Necâşî'ye son derece kıymetli hediyeler hazırladılar. Mekke'nin en nâdir yetiştirdiği şeylerden olan (Edm) toplandı. Necâşî'nin din adamlarına, devlet erkanına hediyeler ayrıldı. Bu işe Abdullah bin Rebîa ile Amr bin Âs vazîfelendirildi. Bu iki elçiye Necâşî'nin huzûrunda neler söyleyecekleri öğretildi. Onlara "Hükümdâr ile konuşmadan evvel onun patriklerine ve kumandanlarının her birine, hediyesini verdikten sonra Necâşî'nin hediyesini takdim ediniz. Bu işi yaptıkdan sonra oradaki müslümanların size teslimini isteyiniz.

Necâşî'nin müslümanlar ile konuşmasına imkân bırakmayınız" denildi. Elçiler Habeşistan'a geldiler, devlet erkânına

hediyelerden sonra, her birine: “Bizim içimizde bir takım insanlar türedi. Bunlar, bizim dinimizden çıkdıkları gibi sizin de dininize girmediler. Bunlar, bizim de sizin de bilmediğimiz yeni bir din uydurdular. Biz bu gelenleri, kendi yurtlarına götürmek istiyoruz. Hükümdârınızla, onlar hakkında görüştüğünüz zaman, gelenlerle görüşülmeden bize teslim edilmelerini temin için çalışınız. Bu kimselerle en çok meşgûl olabilecek olanlar, onların, öz ana-babaları ile komşularıdır. Onlar, bunları gayet iyi bilirler” dediler. Patrikler bunu kabûl ettiler. Bundan sonra, Mekkeli elçiler Necâşî’nin hediyelerini takdim ettiler. Melik Necâşî hediyeleri kabûl etmiş, onları davet ederek görüşmüştü. Elçiler, Necâşî’ye şöyle söylediler: “Ey Melik! İçimizden bir takım kimseler sizin memleketinize iltica etmişlerdir. Bu gelenler, kendi milletlerinin dinini terk ettikleri gibi sizin dininize de girmemişlerdir. Kendi kafalarına uygun uydurma bir dinleri vardır. Ne biz, ne de siz, bu dîni tanımazsınız. Bizi, bunların mensûb oldukları milletin eşrafı size gönderdiler. Bu eşraf sizin memleketinize iltica eden adamların babaları ve kendi öz akrabalarıdır, istekleri, gelenlerin tekrar iade edilmeleridir. Çünkü onlar, bunların hallerini daha yakından tanır. Onların kendi öz dinlerinde hoş görmediklerini daha iyi bilirler” dediler. Gerek Amr bin Âs ve gerekse Abdullah bin Rebîa’nın en çok arzu ettikleri şey, Necâşî’nin bu sözleri dinliyerek, arzularına uygun hareket etmesiydi. Elçiler, bu sözleri söyledikten sonra Necâşî’nin patrikleri söz almış, şöyle demişlerdi: “Bunlar çok doğru söylediler. Bunların milletleri, onlarla daha iyi meşgûl olabilir, onların neyi beğenip beğenmediklerini daha iyi takdîr ederler. Onun için siz bu adamları teslim ediniz de, bunlar onları memleketlerine ve milletlerine götürsünler. Melik Necâşî bu sözlere çok kızdı, “Vallahi hayır! Ben bu adamları teslim etmem. Bana iltica eden, memleketime gelen adamlara hıyânet edemem. Bunlar, beni başkasına tercih etmiş ve benim civarıma gelmişlerdir. Onun için, gelen muhacirleri sarayıma davet eder, onlara, bu adamların söyledikleri sözlere karşı ne diyeceklerini dinlerim. Eğer muhacirler, bu adamların dedikleri gibi iseler, onları teslim eder ve kendi milletlerine iade ederim, öyle değilseler onları korur, ülkemde kaldıkça onlara iyilik ederim” dedi. Daha önceleri Necâşî Semâvî kitapları incelemişti. Muhammed Aleyhisselâmın gelme zamanının yakın olduğunu Kavminin ona yalancı deyip inanmayacaklarını ve Mekke’den çıkaracaklarını biliyordu.

Necâşî, Mekkeli elçilere: “İnandıkları kimse kimdir” diye sordu. Onlar da: “Muhammed’dir” dediler. Necâşî, bu ismi işitince, O’nun peygamber olduğunu anladı ve belli etmedi. Gelenlere tekrar sordu. “Onun dîni ve mezhebi nedir ve neye davet eder?” Amr, “Onun mezhebi yoktur” dedi. Necâşî: “Mezhebini ve dinini bilmediğim bir topluluk ki, gelip bana sığınmışlardır. Ben onları nasıl teslim ederim. Meclis kuralım. Onları da getirelim. Sizlerle yüzleştirelim. Hepinizin de durumları belli olsun. Onların da dinini bileyim” dedi. Müslümanları saraya davet ettiler. Müslümanlar önce kendi aralarında istişâre ettiler (görüştüler) ve Habeş hükümdârının hoşuna gidecek ve mizaçlarına uygun olacak şekilde neler söyleyelim diye konuştular. Hazreti Cafer: “Vallahi! Bizim bu husûstaki bildiklerimiz, Peygamberimizin bize buyurduğundan ibârettir, deriz. Netice neye varırsa râzıyız” buyurdu. Hepsi kabûl ettiler ve sadece Hazreti Cafer’in konuşması için ittifâk edip, Necâşî’nin huzûruna geldiler. Melik Necâşî de âlimlerini topladı. Büyük bir divan kuruldu. Sonra muhacirleri getirdiler. Müslümanlar geldiklerinde selâm verdiler ve secde etmediler. Onlar “Neden secde etmediniz” diye sorunca, “Biz Allahü teâlâ’dan başkasına secde etmeyiz. Peygamber efendimiz, bizi, Allah’tan başkasına secde etmekten men’ edip “Secde, yalnız Allahü teâlâ’ya mahsûstur” buyurdu,” dediler.

Necâşî, Muhacirlere “Ey huzûruma getirilmiş olan topluluk bana söyleyiniz. Ülkeme ne için geldiniz? Haliniz nedir? Tüccâr değilsiniz, bir isteğiniz de yok. Sizin şu ortaya çıkmış olan Peygamberinizin hali nedir? Siz ne diye memleketiniz halkından bana gelenlerin selâm verdiği gibi selâm vermiyorsunuz?” dedi. Cafer (radıyallahü anh) “Ey Hükümdâr! Ben, önce, üç söz söyliyeceğim. Eğer doğru söyler isem beni tasdîk edin, yalan söylersem yalanlayın. Herşeyden önce emret ki: Şu adamlardan yalnız biri konuşsun, diğerleri sussun!” dedi. Amr bin Âs “Ben konuşayım” dedi. Necâşî “Ey Cafer, önce sen konuş” dedi. Cafer (radıyallahü anh) “Benim, üç sözüm var. Şu adama sorunuz. Biz, yakalanıp efendilerimize iade edilecek köleler miyiz?” dedi. Necâşî “Ey Amr! Onlar köle midirler?” diye sordu. Amr “Hayır! Onlar köle değil, hürdürler!” dedi. Hazreti Cafer “Acaba biz haksız yere bir kimsenin kanını mı döktük de, kanı dökülenlere iade edileceğiz” dedi. Necâşî Amr’a sordu. “Bunlar, haksız yere birinin kanını mı döktüler!” Amr “Hayır, bir damla bile kan dökmediler” dedi. Hazreti Cafer, Necâşî’ye “Başkasının mallarından haksız yere aldığımız, üzerimizde ödemekle mükellef olduğumuz mallar mı vardır?” dedi. Necâşî: “Ey Amr! Eğer, şuncağızların ödeyecekleri pekçok altın bile olsa, borçları varsa, onu, ben ödeyeceğim! Söyleyin.” dedi. Amr “Hayır, bir kırat (bir para birimi) bile yok!” dedi. Necâşî: “O halde siz bunlardan ne istiyorsunuz?” diye sorunca, Amr “Onlar ile biz bir dinde ve bir işte idik. Onlar, bunları bıraktılar. Muhammed’e ve dînine uydular” dedi. Necâşî, Hazreti Cafer’e

“Siz bulunduğunuz dîni bırakıp ne diye başkasına uydunuz? Kavminizin dîninden ayrıldığınıza, ne benim dînimde ne de bunların dîninde olmadığınıza göre, sizin edindiğiniz bu din hakkında bilgi veriniz?” diye sordu.

Hazreti Cafer “Ey hükümdâr! Biz cahil bir millet idik. Putlara tapardık, ölmüş hayvan leşini yer, her türlü kötülüğü işlerdik. Akrabalarımızla münâsebetlerimizi keser, komşularımıza kötülük yapardık. Kuvvetli olanlarımız zaif olanlarımızı ezerdi. Allahü teâlâ bize, kendimizden, doğruluğunu, emînliğini, iffet ve temizliğini, soyunun düzgünlüğünü bildiğimiz bir peygamber gönderinceye kadar, biz bu vaziyette idik. O peygamber bizi, Allahü teâlânın varlığına, birliğine inanmaya, O’na ibâdete, bizim ve atalarımızın tapınageldiği taşları ve putları bırakmaya davet etti. Doğru sözlü olmayı, emânete hıyânet etmemeyi, akrabalık haklarını gözetmeyi, komşularla güzel geçinmeyi, günâhlardan ve kan dökmekten sakınmayı bize emretti. Her türlü ahlâksızlıklardan, yalan söylemekten, yetimlerin malını yemekten, namuslu kadınlara dil uzatmaktan ve iftira etmekten bizi yasakladı. Allahü teâlâya eş, ortak koşmaksızın ibâdet etmeyi, namaz kılmayı, zekât vermeyi, oruç tutmayı bize emretti. Biz de kabûl ettik ve Ona îmân ettik. Onun Allah’dan getirip bütün söylediklerine tâbi olduk. Allahü teâlâya ibâdet ettik, O’nun bize haram kıldığını haram, helâl kıldığını helâl olarak kabûl ettik. Bu yüzden kavmimiz, bize düşman olup, bize zulüm ettiler. Bizi, dinimizden döndürüp, Allah’a ibâdetten vaz geçirip putlara taptırmak için türlü işkencelere ve mihnetlere uğrattılar. Bizi perişan ettiler. Bizi, yeniden putlara taptırmak için zulm ettiler. Bizi sıkıştırdıkça sıkıştırdılar. Bizimle, dînimizin arasına girdiler ve bizi dinimizden ayırmak istediler. Biz de yurdumuzu yuvamızı bırakarak senin ülkene sığındık. Seni, başkalarına tercih ettik. Senin himâyene, komşuluğuna can attık. Senin yanında zulme haksızlığa uğramıyacağımızı ummaktayız? dedi. Hazreti Cafer konuşmasına devam etti.

“Selâm verme işine gelince biz seni Resûlullah’ın selâmı ile selâmladık. Birbirimize de öyle selâm veririz. Cennettekilerin selâmlarının da bu şekilde olduğunu Peygamber efendimiz bize haber verdi. Bunun için biz de seni öyle selâmladık. Hazreti Peygamberimiz insanlara secde edilmiyeceğini buyurduğu için Allah’tan başkasına secde etmekten Allah’a sığınırız”, dedi. Necâşî: “Sen, Allah’ın bildirdiklerinden biraz biliyor musun?” diye sordu. Hazreti Cafer “evet” deyince, Necâşî “Onu bana oku” dedi. Hazreti Cafer de Meryem sûresinin ilk âyetlerini okumağa başladı. (Ankebût ve Rum sûrelerinden okuduğu da bildirilmiştir) Necâşî ağlıyordu. Gözlerinden akan yaşlar sakalını ıslattı. Rahibler de çok ağladılar. Necâşî ve Rahibler. “Ey Cafer! Bu tatlı ve güzel kelâmdan biraz daha oku” dediler. Hazreti Cafer, Kehf sûresinden okudu. Necâşî, kendisini tutamıyarak “Vallahi, bu aynı kandilden fışkıran bir nûrdur. Hazreti Mûsâ ve Îsâ (aleyhimüsselam) da onunla gelmiştir” dedi. Kureyş elçilerine dönerek “Gidiniz, Vallahi, ben ne onları size teslim eder, ne de onlara bir kötülük düşünürüm” dedi.

Abdullah bin Ebî Rebîa ile Amr bin Âs, Necâşî’nin huzûrundan çıktılar.

Amr, Abdullah’a “yemîn ederim ki, onların bir kabahatini Necâşî’nin yanında ortaya koyup, köklerini kazıtayım da gör” dedi. Arkadaşı, Amr’a “Onlar bize muhalefet ediyorlarsa da iyi kötü akrabalığımız var, bunu yapma” dedi. Amr “Onların, Meryem oğlu Îsâ’yı (aleyhisselam) bir kul olarak bildiklerini Necâsî’ye ihbar edeceğim” dedi. Ertesi günü, Necâşî’nin yanına varıp “Ey Hükümdâr! Onlar Meryem oğlu Îsâ’ya (aleyhisselam) ağır sözler söylüyorlar. Onlara adam gönderip Îsâ (aleyhisselam) için ne söylediklerini bir sor.” dedi. Necâşî, Hazreti Îsâ hakkındaki telakkilerini sormak üzere Muhacir müslümanlara adam gönderdi. Müslümanlar, tekrar bir araya toplandılar. Birbirlerine, “Meryem oğlu Îsâ (aleyhisselam) hakkında sorarlarsa ne cevap vereceğiz” Hazreti Cafer: “Vallahi Hazreti Îsâ hakkında Allah’ın dediğini Peygamber efendimizin bize getirdiğini söyleriz” dedi.

Necâşî’nin huzûruna çıkınca, Necâşî “Siz Meryem oğlu Îsâ (aleyhisselam) hakkında ne biliyorsunuz?” diye sordu. Cafer (radıyallahü anh) “Biz Hazreti Îsâ (aleyhisselam) hakkında Peygamber efendimizin bize Allahü teâlâ’dan getirip tebliğ eylediğini söyleriz. O’nun Allah’ın kulu ve Resûlü olduğunu, dünyâdan ve erkeklerden vaz geçerek Allah’a bağlanmış bir kız olan Hazreti Meryem’e ilkâ eylediği kelimesi’dir. Meryem oğlu Îsâ’nın hâli, şânı bundan ibârettir. Hazreti Adem’i topraktan yarattığı gibi Îsâ’yı (aleyhisselam) da babasız yaratmıştır, deriz” deyince Necâşî, elini yere uzatıp, yerden bir saman çöpü aldı ve “Yemîn ederim ki Meryem oğlu Îsâ da sizin söylediğinizden fazla bir şey değildir. Arada bu çöp kadar bile fark yoktur.” dedi. Necâşî bunu söylediği zaman etrâfındaki hükümet erkânı ve kumandanları aralarında fısıldaşmaya ve homurdanmaya başladılar. Necâşî, bunu görünce, onlara, “Yemîn ederim ki, siz ne derseniz deyin, ben bunlar hakkında iyi şeyler düşünüyorum.” dedi. Sonra müslüman muhacirlere dönerek “Sizi ve yanından geldiğiniz zât’ı tebrik ederim! Ben şuna inandım ki “O Allah’ın Resûlüdür.

Zâten biz, onu İncîl'de görmüştük. O Resûlü, Meryem oğlu Îsâ da haber verdi. Vallahi eğer O, buralarda olsaydı, gidip onun ayakkabılarını taşır, ayaklarını yıkardım! Gidiniz! Ülkemin el değmemiş kısmında, her türlü tecavüzden uzak, emniyet ve huzûra kavuşmuş olarak yaşayınız. Size kötülük edeni helak ederim. Bana dağ kadar altın verseler de, sizlerden birini üzüntüye sokmam dedi. Necâşî, bundan sonra, Kureyş elçilerinin getirdikleri hediyeler için: "Benim bunlara ihtiyâcım yoktur! Başkalarının gasp ettiği bu mülkümü, Allah bana geri verirken ve halkı bana boyun eğdirirken, benden rüşvet almadı!" diyerek hediyelerini kendilerine geri verdi. Kureyş elçileri de, Necâşî'nin huzûrundan suçlu suçlu ayrıldılar.

Elçiler gittikten sonra bir gün, Necâşî eski elbiselerini giyip sarayından çıkdı. Başında taç ve arkasında padişahlık elbisesi yoktu. Toprak üzerine oturdu. Papazlar bu hâle şaşırdı. Sonra Hazreti Cafer'i ve diğer Eshâb-ı kiramı çağırdı. Onlar geldiler. Melik'i bu vaziyette görüp sustular. Necâşî, Cafer'e (radıyallahü anh) "Ben etrâfa haberciler gönderdim. Bana müjde haberi getirdiler. Allahü teâlâ, Resûlüne yardım etmiş. Bedir savaşında düşmanlarını helak eylemiş. Kâfirlerden Şeybe, Utbe bin Rebîa, Ebû Cehil, Ümeyye bin Halef cümlesi helak olmuşlar ve bir çoğu da esîr olmuşlar dedi. Hazreti Cafer sevincini açıklayıp şükrettikten sonra:

"Ey Melik! Böyle eski elbiseler giymenize sebep nedir?" dedi. Necâşî, "İncîlde gördüm ki, Hak teâlâ kullarına bir ni'met verdiği vakit bu ni'meti başkasına haber veren kimsenin tevâzu yapması gerekir. Şimdi Hak teâlâ, Sevgili Peygamberine zafer ihsân eylemiş, bunu size haber vermek için böyle yaptım" dedi.

Hazreti Ümmü Seleme sözlerine şöyle devam etti: "Biz böyle sıkıntısız bir halde yaşarken bir kişi çıkarak, hükümdâra rakip olmuş, Habeş Sultanlığını, Necâşî'nin elinden almak istemişti. Buna son derece üzülmüştük. Bilmediğimiz, tanımadığımız birisi başa geçer de bize hürriyet tanımaz diye endişe ediyorduk Necâşî, Nil nehrini geçerek bu rakibi ile karşılaştı. (Müslümanlar, içlerinden birinin Nil'i geçip, durumu araştırmasını istediler. Müslümanların en genci olan Hazreti Zübeyr bir su tulumunu şişirip, göğsüne dayamış ve yüzerek nehri geçmişti. Müslümanlar, Necâşî'nin galip olması için duâ ediyorlar, O'nun bütün Habeşistan'a hâkim olmasını istiyorlardı. Kısa zamanda Hazreti Zübeyr müjde haberini getirdi. Necâşî muvaffak olmuş, müslümanlar da onun himâyesinde olarak rahat yaşamışlardı."

Peygamber efendimizin amcası Ebû Tâlib'in oğlu Hazreti Cafer ve beraberindeki müslümanlar, Habeşistan'dan Medine'ye geldiler. Dönüşleri hicretin yedinci yılında (m. 628), Hudeybiye'den sonra ve Peygamber efendimiz Hayber'de bulundukları sırada olmuştu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Cafer bin Ebî Talib ile karşılaşınca, Hazreti Cafer'in alnından öpüp bağrına bastı ve "Ben Hayber'in fethine mi, yoksa Cafer'in gelişine mi sevineceğim bilemiyorum. Sizin hicretiniz iki defadır. Siz, hem Habeş ülkesine hem de yurduma hicret ettiniz" buyurdu.

Hazreti Peygamberimiz, mescidinde, öğle namazından sonra Eshâb-ı kiram ile birlikte oturdular. Müslümanlar Allah yolunda cihada çıkacaklardı. Peygamber efendimiz:"Zeyd bin Hârise'yi, cihada çıkacak olan şu insanların başına kumandan tayin ettim. O şehîd olursa yerine Cafer bin Ebî Tâlib geçsin. O da şehîd olursa yerine Abdullah bin Revâha geçsin. O da şehîd olursa, müslümanlar, aralarında uygun birini seçip onu kendilerine kumandan yapsınlar." buyurdu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) tarafından uğurlânıp yola çıkan mücâhidler yollarına devam ettiler. Şam topraklarından (Maan) denilen yere varınca biraz dinlendiler. Mücâhidler ilerlerken (Meşarif) diye anılan köyde düşman askerlerinin yaklaşmakta olduğunu görünce, hemen Mûte'ye çekilip, savaş düzenine girdiler.

Hazreti Ebû Hureyre buyuruyor ki: "Biz, Mûte'de müşrik askerlerinin sayı bakımından, silâh ve at bakımından bizimle karşılaştırılamayacak kadar, çok olduklarını gördük. Bunlara karşı kimse dayanamaz gibi görünüyordu. Ayrıca müşrik askerleri, (altın, ipek ve atlas gibi) maddî bakımdan bizden çok imkânlara sahipti." Bildirildiğine göre, Rum ordusu 100 bin, buna karşı İslâm ordusu sadece üçbin kimse idi.

İki taraf arasında çok şiddetli bir muharebe başladı. Müslümanların başında bulunan Hazreti Zeyd bin Hârise'nin elinde Peygamber efendimizin sancağı bulunuyordu. Rum askerlerinin mızrak darbeleri ile, mübârek vücudu parçalanıp, kanlar fışkırıncaya kadar, kahramanca saldırıp dövüşmekten geri durmadı ve şehîd oldu. Bundan sonra Hazreti Cafer hemen sancağı kaptı. Bu sırada, mel'ûn şeytan geldi. Hazreti Cafer'i, Allah yolunda cihaddan alıkoyabilmek için çeşitli vesveseler vermek istedi ise de Cafer (radıyallahü anh) hiç itibar etmedi. Hemen zırhını giydi. Elinde sancak olarak atını düşmana doğru sürdü. Düşman askerleri Hazreti Cafer'in heybetinden korkup, "Bunun hakkından kim gelecek" diye aralarında konuşmaya başladılar, içlerinden birisi "Ben" dedi.

Hazreti Cafer, düşman askerlerinin arasına iyice, dalmıştı. Şehîd olacağını anladı, bir eli kesilince sancağı diğer eline aldı. Biraz sonra o eli de kesilince, sancağı bırakmamak için pazılarıyla göğsüne kaldırdı. Nihâyet mızrak ve kılıç darbeleriyle şehîd oldu. Şehîd olduğunda, mübârek vücudunda yetmişten fazla mızrak, kılıç ve ok yarası görülmüştü ve hepsi de vücudunun ön kısmında idi.

Rumlarla yapılan bu savaşta kumandanların şehîd olduklarını, Cebrâil (aleyhisselam), Peygamber efendimize bildirmiş, Hazreti Peygamberimiz de müslümanlara haber vermişti. Peygamber efendimiz çok üzülmüşlerdi. Eshâb-ı kiram “Yâ Resûlallah! Sizi üzüntülü görmek bizi daha çok üzüyor” dediklerinde, üzüntülerinin sebebinin Eshâbının şehîd düşmeleri olduğunu bildirmişler, bu üzüntülerinin, şehîdlerin Cennette, karşılıklı tahtlar üzerinde oturduklarının kendisine gösterilmesine kadar devam ettiğini beyân etmişlerdi. Cafer Tayyar’ın (radıyallahü anh) hanımı Hazreti Esma binti Umeys anlatıyor: “O gün ekmek yapacağım hamuru yoğurduktan sonra, çocuklarımı yıkadım, temizledim, güzel kokular sürdüm. Resûlullah (aleyhisselâm) teşrîf etti. Çocukları istedi. Getirdim onları sevdi, okşadı ve mübârek gözlerinden yaş aktı. “Ey Allah’ın Resûlü! Niçin ağlıyorsunuz. Yoksa Cafer (radıyallahü anh) ve arkadaşlarından size bir haber mi geldi” diye sordum. Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Evet, onlar bu gün şehîd oldular” buyurdu. Bunu duyunca ağlamaya başladım. Kadınlar başıma toplandı. Peygamberimiz (aleyhisselâm), “Ağzımdan uygun olmayan bir sözün çıkmamasını” tenbîh edip, evlerine gittiler. Kerîmesi Hazreti Fâtıma’nın yanına vardı. O da ağlıyordu. Peygamberimiz (aleyhisselâm), Hazreti Cafer’in (radıyallahü anh) ailesi için yemek yapılmasını emretti. Üç gün ev halkına yemek yedirildi ve bu sünnet oldu.”

Peygamber efendimizin üzüntüsü devam ederken, Cebrâil (aleyhisselam) gelerek, Hazreti Cafer’in kesilen iki eli yerine Allahü teâlâ tarafından yakuttan iki kanat ihsân olunduğunu, o kanatlarla Cennette uçmakta olduğunu haber vermesi üzerine Peygamber efendimiz, Hazreti Cafer’in ailesine “Ey! İki kanatlı mes’ûd kimsenin çocukları” diyerek bu durumu müjdelemişti. Bunun için, Hazreti Cafer, Tayyâr (uçan) ismiyle tanınmıştır. Şehîd olduğu sırada kırkbir yaşında idi. Simâ olarak ve güzel huyları ile Hazreti Peygamberimize çok benzerdi. Eshâb-ı kiramdan Hazreti Ebû Hureyre diyor ki: Cafer (radıyallahü anh), fakîrleri sever, onlarla otururdu. Onlarla konuşur ve onları dinlerdi. Peygamber efendimiz, O’nu (fakîrlerin babası) diye künyelendirmişti.”

1) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 992

2) Eshâb-ı Kirâm sh. 206

3) Müsned-i İbn-i Hanbel cild-1, sh. 201

4) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-1, sh. 356, 362

5) El-Kâmil fi’t târîh cild-2, sh. 37, 38

6) İnsân-ül-uyûn cild-1, sh. 338, 341

7) El-İsâbe cild-1, sh. 237

8) El-İstiâb cild-1, sh. 210

9) Târîh-ul-hamîs cild-1, sh. 237, 330

10) İbn-i Haldûn Târîh cild-2, sh. 178

11) Sahîh-i Buhârî cild-5, sh. 85

CÜBEYR BİN NÜFEYR (radıyallahü anh)

Tabiînin büyüklerinden. Hadîs âlimidir. Künyesi Ebû Abdurrahmân Hadramî’dir. Doğum târihi bilinmemektedir. 80 (m. 699) senesinde vefât etti. Bazı kaynaklar Emevî halifesi Abdülmelik bin Mervan’ın halifeliği zamanında hayatta idi, şeklinde kaydetmiştir. Buna göre 80 târihinden daha sonra vefât ettiği anlaşılmaktadır. Humus ve Şam’da yaşamıştır.

Cübeyr bin Nüfeyr, Peygamberimiz hayatta iken henüz müslüman olmamıştı. Hazreti Ebû Bekir’in halifeliği sırasında müslüman olmakla şereflendi. Eshâb-ı kiramı görüp onlardan ilim öğrendi. Hazreti Ebû Bekir’den Hazreti Ömer’den, Ebû Zer Gıfarî’den, Ebüdderdâ’dan, Muaz bin Cebel, Ubade bin Samit, Avf bin Mâlik, Ka’b bin Iyâd, Sevbân, Abdullah bin Amr bin Âs, Abdullah bin Ömer, Ukbe bin Âmir, Ebû Hureyre, Enes bin Mâlik (r.anhüm) ve diğer Eshâb-ı kiramdan hadîs-i şerîf dinleyip, rivâyet etmiştir. Kendisinden ise, oğlu Abdurrahmân bin Cübeyr, Hâlid bin Ma’den, Ebû Osman, Selîm bin Âmir ve diğer hadîs âlimleri, hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. Taberî tarafından fıkıh ilminde de âlim olduğu bildirilip, fukaha tabâkatından zikredilmiştir. Hadîs ilminde sika (sağlam, güvenilir) bir âlim olduğu bildirilmiştir. Cübeyr bin Nüfeyr’in rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler, Sahih-i Müslim’de ve meşhûr dört sünen kitabında kaydedilmiştir. Babasından naklen anlatıyor: “Kıbrıs feth edildikten sonra Hazreti Muâviye ganîmetleri Antarsus (Humus yakınlarında bir belde)’da topladı. Sonra İslâm askerlerine hitaben buyurdu ki: “Ganîmetlerinizi üç kısma ayıracağım; Bir kısmı size (İslâm askerlerine) bir kısmı gemicilere, bir kısmını da Mısırlılara vereceğim. Çünkü gemiler (gemiciler) ve Mısırlılar olmadıkça sizin denizdeki

düşmana karşı bir kuvvetiniz olmaz.” Ebû Zer-i Gıfârî (radıyallahü anh) ayağa kalktı ve: “Ben Resûlullah’a (aleyhisselâm) Allah için olan bir meselede kötü söyleyecekler dahi olsalar, onlara aldırmadan hakkı söylemeğe söz verdim. Yâ Muâviye (radıyallahü anh) ganîmetler tamamen bizim hakkımız olduğu halde sen gemicilere bir pay mı veriyorsun? Mısırlıları biz para ile kiraladık. Böyle olduğu halde sen onlara da mı pay vereceksin.” Bunun üzerine Hazreti Muâviye, Ebû Zerr-i Gıfârî (radıyallahü anh)’nin sözü üzerine ganîmetleri taksim etti. Cübeyr bin Nüfeyr buyurdu: Hazreti Ebû Bekir bir gün Medine-i Münevverede, Hazreti Peygamberin (aleyhisselâm) minberi yanında durdu. Hazreti Peygamberi hatırladı, ağladı. Sonra “Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) hicretin birinci yılında burada durdu ve şöyle buyurdu: “Ey insanlar! Allahü teâlâdan afiyet dileyiniz. Çünkü Allahü teâlâ yakinden sonra afiyetin benzeri olan bir ni’meti hiç kimseye vermemiştir.” (Afiyet: Kalbin günah lekesine bulaşmadığı, günahlardan sâlim olduğu zamandır. Evliyâdan birisi “Yâ Rabbi! Afiyette olduğum bir gün ihsân eyle” diye yalvarıyordu. Dediler ki, “Siz afiyette değil misiniz?” Buyurdu ki, “Afiyette olduğum gün; Allahü teâlâya hiç bir günâh işlemediğim gündür”)

Cübeyr bin Nüfeyr, Muaz bin Cebel’den (radıyallahü anh) rivâyetle Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdu: “Bir kimseyi severseniz omunla, münakaşa etmeyiniz, birbirinize kızmayınız ve zulm etmeyiniz ve ondan bir şey istemeyiniz. Belki Onun bir düşmanına rastlarsınız da o; sana onda olmayan bir şey söyler ve seninle o dostunun arası açılabilir” yine Ubâde bin Sâmit (radıyallahü anh)’dan rivâyetle, Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdu: “Bir müslüman, günâh ile duâ etmediği, sılâ-i rahmi (akrabayı ziyâreti) terk etmediği müddetçe, Allahü teâlâ onun her duâsını kabûl eder ve o kadar günâhdan da muhafaza eder” Cübeyr bin Nüfeyr Ebî Zerr-i Gıfarî’den rivâyetle Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu: “Allahü teâlâ buyurdu: Ey Âdemoğlu günün başında dört rekât (sabah namazı) ile bana rükû’ ediniz geri kalanına (diğer dört vakit namazı) ben sizlere kâfiyim (sizlere kolaylaştırırım. Kılmayı nasîb ederim.)” Hadîs-i Kudsîsini rivâyet etti. Cübeyr bin Nüfeyr hazretlerine sordular. “Kibirler içerisinde en kötüsü hangisidir.” Buyurdu ki: “İbâdet edenlerin kibiridir.” Yine buyurdu ki: “Her an dilleriyle Allahü teâlâyı zikredip, onu bir an unutmayanlardan her biri; güler bir halde Cennete gireceklerdir.” Cübeyr bin Nüfeyr: Ebü’d-derdâ’nın (radıyallahü anh) “Allahü teâlâ bir kimseye sadece yemek ve içmekden (yani dünyalık şeylerden) ni’met verir de; başka ni’meti (âhıret ni’meti) vermezse onun fıkh ilmi az olur ve Allahü teâlânın azâbı o kimseyi yakalar.” dediğini bildirmektedir. Yine Eshâb-ı kiramdan Muhammed İbn-i Ebî Umeyre’den rivâyetle buyurdu ki: “Eğer bir kul doğumundan, ihtiyâr bir halde ölünceye kadar her an secde ederek ibâdet etse (yani pek çok ibâdet etse) de kıyâmet günü, bu çok olan ecir ve sevâbı kendisine yetmez, sevâblarını az görürdü.” Yine Cübeyr bin Nüfeyr buyurdu ki: İslâm askerleri Hazreti Ömer’e hitaben: Yâ Emîr-el-mü’minîn, Allahü teâlâya yemîn ederiz ki, biz senden daha doğru sözlü, münâfıklara daha şiddetli ve daha doğru hükmeden bir kimse görmedik. Sen Resûlullahdan (aleyhisselâm) sonra insanların en hayırlısısın” dediler. Hemen bunun üzerine Avf bin Mâlik (radıyallahü anh): “Yanılıyorsunuz. Biz Resûlullah’dan (aleyhisselâm) sonra Ömer (radıyallahü anh)’dan daha hayırlı kimseyi gördük. Hazreti Ömer (O kimdir yâ Avf diye sorunca “Ebû Bekr-i Sıddîk (radıyallahü anh) diye cevab verdi. Hazreti Ömer, “Avf doğru söylüyor. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, Ebû Bekir misk kokusundan çok daha güzel kokardı. Ben onun derecesinde değilim” buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-Menhel-ül-azb-ül-mevrûd cild-2, sh. 155

2) Tehzîb-üt-tehzîb cild-2, sh. 64

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-6, sh. 133

4) Şezerât-üz-zeheb cild-1, sh. 88

5) Tezkiret-ül-Huffâz cild-1, sh. 52

6) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-7, sh. 440

DEHHAK BİN KAYS

Tabiînin büyüklerinden olup, hilmi (yumuşaklığı) darb-ı mesel haline gelmiş, güvenilir bir hadîs âlimi. İsmi Dahhak olup, Sahra da denmiştir. Künyesi; Ebû Bahr, lakabı Ahneftir. Ayağı eğik veya ayaklarının arkası üzerine basarak yürümesinden dolayı Ahnef denilmiştir. Bu lakab ile de şöhret bulmuştur. Babası Kays, Ebû Mâlik künyesi ile tanınırdı. Cahiliyye devrinde Hâzin kabilesi tarafından öldürüldü. Annesi bir rivâyete göre Amr bin Sa’lebe’nin kızıdır.

Basra’da doğdu. Meşhûr olana göre 67 (m. 686) târihinde, Kûfe’de vefât etti. Kûfe sırtlarında Seviyye denilen semtte, Ziyâd bin Ebih’in kabri yanında defn edilmiştir.

Abdurrahmân bin Ukbe der ki: “Ahnef bin Kays’ın Kûfe’deki cenâzesinde bulundum. Kabre ben de indim. Kabri düzelttiğim zaman, kabrin, gözün alabildiğine genişlediğini gördüm. Bu

durumu arkadaşlarıma haber verdim. Fakat onlar, benim gördüğümü göremediler.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) zamanında yaşadığı halde mübârek yüzlerini görüp, gönüllere şifâ olan sözlerini işitip Sahâbîden olamadı.

Ahnef bin Kays hazretleri şöyle anlatırlar: Hazreti Osman (radıyallahü anh) zamanında Kâ'be-i muazzama'yı tavaf ediyordum. Aniden Leys kabilesinden birisi ile karşılaştım. Benim elimden tuttu. “Sana bir şey müjde vereyim mi?” dedi. “Evet” dedim. Hani hatırlarsın, Resûlullah (aleyhisselâm) beni İslama çağırmak için senin kabilene göndermişti. Ben de, onlara İslâmı anlatıp, davette bulunuyordum. O zaman, sen “En güzel, en iyi bir şeye, güzel huylara çağırıyorsun, kötü huylardan uzaklaşıyorsun. Bunları hiç duymamıştım.” demiştin ve müslüman olmuştun. Ahnef bin Kays hazretleri kabilesi arasında tutulan, ilim, irfan sahibi, zekî bir kimse olduğu için, kendisi müslüman olunca kabilesi de onun tavsiyesi üzerine müslümanlığı kabûl ettiler. Bu zât, Ahnef bin Kays hazretlerine anlattığı sözüne devam ederek “Bütün durumları, gidince Resûlullah'a (aleyhisselâm) anlattım. Resûlullah senin için, “Allahım! Ahnef'i bağışla.” buyurduğunu, bildirdi. Bunun üzerine Ahnef bin Kays hazretleri: “Benim yanımda, âhiretim için Resûlullahın bu mübârek duâsından daha ümit verici bir şey yoktur” dedi ve çok sevindi.

Ahnef bin Kays hazretleri, halife iken Hazreti Ömer'i Medine'de ziyâret etti. Hazreti Ömer ona karşı olan sevgi ve muhabbetinden Medine'den bırakmadı. Kalmasını istedi. Bir sene Medine-i münevvere'de kaldı. Sonra izin alıp, Basra'ya döndü. Hazreti Ömer, Ebû Mûsâ el-Eş'arî'ye yazdığı mektûbunda buyurdu ki: “Ahnef bin Kays'ı kendine yakın yap, işlerinde Ona da danış. Onun sözlerine kulak ver.” Ahnef bin Kays, Horasan fetihlerinde de bulundu. Az hadîs-i şerîf bildirdi. Hazreti Ömer, Hazreti Ali, Hazreti Osman, Hazreti Sa'd İbn-i Mes'ûd, Ebû Zer ve başkalarından hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Ondan da Hasan-ı Basrî, Ebul-Alâ bin Şehir, Talk bin Habîb bildirdiler.

Ahnef bin Kays (radıyallahü anh) buyurdular ki: “Ben şu husûslara çok dikkat ederim. Bunları, istifâde edeceklere söylerim. Başkasına değil. Birincisi: Beni aralarına almak istemeyenlerin aralarına girmem, ikincisi, beni çağırmayan makam ve mevki sahiplerinin kapısına gitmem, insanların muhtaç oldukları şeyi bana bağışlamalarını uygun görmem.”

“Size, sıkıntısı ve zorluğu olmayan, övülecek bir şey söyleyeyim mi? Güzel ahlâk, çirkin ve beğenilmeyen şeyi terk etmek. En kötü hastalık da; alçak ve düşük ahlâk, çirkin sözleri söylemekdir.”

“Şerefli ve asîl kimse, sözünde durur. Akıllı olan, yalan söylemez. Mü'min olan gıybet etmez.”

“Edeb ve fazîlet sahiplerine göre: Babalar, çoluk çocuğuna, ölüler dirilere, sırf Allahü teâlâ'nın rızası için, iyi ve yararlı şeyler hazırlamaktan daha üstün bir şey bırakmamıştır.”

“Çok gülmek, heybeti; çok şaka, vakar ve şahsiyeti giderir. İnsan ne ile beraberse, onunla bilinir. Meselâ, çok güler ve şaka yaparsa, hafif olarak bilinir.”

“Bizim bulunduğumuz yerde kadınlardan, yiyecek ve içecekler konuşmayınız. Çünkü, en kızdığım kimse, avret yerlerinden, karnından ve midesinden bana anlatandır.”

“Kişinin, sevdiği yemeği terk edebilmesi, ağırbaşlılık ve şahsiyet yüksekliğindendir.”

Ahnef bin Kays'a hilm'in ne olduğunu sordular. Cevap olarak “Alçak gönüllü ve sabırlı olmak” buyurdu. Şöyle konuşurdu:

“İnsan hilminden dolayı kendisini beğenir. Ben de içimden aynı şeyleri hissederim. Ancak, ben sabırlıyım.”

“Hilm bana insanlardan daha çok yardımcıdır.”

“İdrar yolundan akıp gelen insan, nasıl kibirli olur, şaşıyorum.”

“Aranızdaki düşük ve bayağı kimselere ikram ediniz, onlara hediyede bulununuz. Çünkü onlar, sizi dünyâda ve âhirette, utanacak duruma düşmekten ve ateşten alıkoymaktadırlar. İnsan, utanılacak ve ateşe düşmeye sebeb olan şeyleri onlarda görerek, bunlardan kendisini korur.”

“Bir sıkıntımı ve başıma gelen bir musîbeti, gözleri görmiyen a'ma birisine şikâyet ettim. Bu durumu ona sitem ettim. Bunun üzerine beni üç defa susturdu. Dedi ki: “Ey Ahnef bin Kays! Başına gelen musîbeti hiçbir kula şikâyet etme. Çünkü, şikâyet ettiğin kişi, bunu söylemekle kendisini üzeceğin bir dost veya kendisini sevindireceğin bir düşmanın olabilir.”

“Aslında ben halîm değilim. Fakat halîm olmaya çalışıyorum.”

Ona, sen artık çok yaşlandın. Oruç seni çok zayıf düşürür, denildiğinde, “Ben onu uzun bir musîbet için hazırlıyorum” buyurmuştur.

“Allahım! Eğer beni bağışlarsan. Sen buna zaten lâyıksın. Eğer azâb edersen ben de buna zaten lâyıkım.”

Ona Ey Ahnef bin Kays! Sen çok yavaşsın denildi. Buyurdu ki: “Fakat üç şeyde acele ediyorum. Namaz vakti geldiğinde, hemen vaktinde kılarım. Cenâzem var ise, zamanında defn ederim. Kızımı dengi isteyince, onunla evlendiririm.”

“Kardeşlik çok ince bir şeydir. Onu korumazsan zarar gelebilir. Dâima kızgınlığın zamanında kendine sahib olarak onu koru ki, sana haksızlık eden gelip, senden özür dilesin. Olan ile yetin. Fazlasını arama. Arkadaşının kusuruna bakma.”

“Hazreti Muâviye (radıyallahü anh) Ahnef bin Kays’ı (radıyallahü anh) yanına çağırdı. Gelince “Ey Ebü’l-Bahr! Çocuklar hakkında ne dersin? diye sordu. Ahnef bin Kays hazretleri “Onlar gönlümüzün meyveleridir. Onlara her türlü şefkat ve kolaylığı gösteriniz. Onların sevgi dolu hareketlerinden memnun ol. Onlara bir şeyi zorlaştırma. Bu yüzden onları hayatlarından bezdirip, usandırma.” buyurdu.

“Şu üç husûsa tahammül etmek, kardeşlik haklarındandır. Kızdığında, azarlandığında, dil sürçmelerinde.”

¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾¾

1) Vefeyât-ül-a’yan cild-2, sh. 249

2) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-2, sh. 93

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-1, sh. 191

4) Metâli-ün-Nücûm cild-2, sh. 150

DIHYE-İ KELBÎ (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden ve sima olarak en güzellerinden. İsmi; Dıhye bin Halife bin Ferve bin Fedâle bin Zeyd bin İmrü’l-Kays bin Hazrec olup, Dıhyet-ül-Kelbî diye meşhûr olmuştur. Doğum yeri ve târihi bilinmemektedir. 50 (m. 670) senesinde vefât etti.

Dıhye-i Kelbî (radıyallahü anh) ticâretle meşgûl olup, çok zengindi. Kabilesinin reîsiydi. Müslüman olmadan önce de Resûlullahı (aleyhisselâm) severdi. Ticâret için Medine’den ayrılıp her dönüşünde Resûlullahı (aleyhisselâm) ziyâret eder ve hediyeler getirirdi. Fakat Peygamberimiz (aleyhisselâm) bunlara kıymet vermez ve “Yâ Dıhye eğer beni memnun etmek istiyorsan îmân et. Cehennem ateşinden kurtul” buyurur, O’nun îmân etmesini isterdi. Dıhye ise zamanı olduğunu söylerdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) onun hidâyet bulması için duâ ederdi.

Bedir gazâsından sonra bir gün Cebrâil (aleyhisselâm) Dıhye’nin îmân edeceğini Resûlullaha (aleyhisselâm) haber vermişti. Îmânla şereflenmek için huzûr-u se’âdetlerine girince Resûlullah (aleyhisselâm) üzerindeki hırkasını Dıhye’nin oturması için yere serdi. Dıhye-i Kelbî, Resûlullaha (aleyhisselâm) hürmeten Hırka-i Seâdeti kaldırıp, yüzüne gözüne sürdükten sonra başının üzerine koydu. Resûlullahın (aleyhisselâm) duâları bereketiyle kalbinde îmân nûru doğmuş ve öylece Resûlullaha (aleyhisselâm) gelmişti.

Cebrâil (aleyhisselâm) çok defa Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna O’nun sûretinde gelirdi. Resûlullah (aleyhisselâm) Benî Ümeyye’den üç kimseyi üç kimseye benzetti ve buyurdu: “Dıhyet-ül-Kelbî, Cebrâil’e (aleyhisselâm); Urve bin Mes’ûd-es-Sekâfî Îsâ’ya (aleyhisselâm) Abdül üzzi ise Deccâl’a benzer.” Yine bir gün Cebrâil (aleyhisselâm) Hazreti Dıhye sûretinde Resûlullaha (aleyhisselâm) geldi. Bu sırada Resûlullah (aleyhisselâm) Mescid-i Nebî’de bulunuyordu. Daha çocuk yaşta olan Hazreti Hasan ile Hazreti Hüseyin de mescidde oynuyorlardı. Dıhye’yi (radıyallahü anh) görünce hemen ona doğru koştular. Cebrâil’i (aleyhisselâm) Dıhye zannedip yanına vardılar ve ceplerine ellerini sokup, bir şeyler aramaya başladılar. Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki; “Ey kardeşim Cebrâil? Sen benim bu torunlarımı edebsiz zannetme. Onlar seni Dıhye sandılar. Dıhye ne zaman gelse hediyye getirirdi. Bunlar da hediyelerini alırlardı. Bunları öyle alıştırdı.” Cebrâil (aleyhisselâm) bunu işitince üzüldü. “Dıhye bunların yanına hediyesiz gelmiyor da, ben nasıl gelirim” dedi. Elini bir uzattı Cennetten bir salkım üzüm kopardı Hazreti Hasan’a verdi. Bir daha uzattı, bir nar kopardı Hazreti Hüseyin’e verdi. Hasan ve Hüseyin (radıyallahü anh) hediyelerini alınca Dıhye zannettikleri Cebrâil’in (aleyhisselâm) yanından uzaklaştılar ve Mescid-i Nebevî’de oynamaya devam ettiler. Bu sırada mescidin kapısına, ak sakallı, elinde baston, toz toprak içerisinde beli bükülmüş ihtiyâr bir kimse geldi. “Yavrularım günlerdir açım, Allah rızası için yiyecek bir şey verin” dedi. Hazreti Hasan ile Hüseyin, biri üzümü diğeri de narı yiyecekleri sırada bu ihtiyârı böyle görünce, hemen yemekten vazgeçip ihtiyâra vermek için mescidin kapısına doğru yürüdüler. Tam verecekleri sırada Cebrâil (aleyhisselâm) gördü: “Durun, vermeyin o mel’ûna! O

şeytandır. Cennet ni'metleri ona haramdır" buyurarak şeytanı kovdu.

Hicretin beşinci senesi Resûlullah (aleyhisselâm), Benî Kureyza'ya kavuşmadan önce Medine'nin yakınında bir mevki olan Savreyn'de Eshâb-ı kiramdan bir cemâate rastladı ve şöyle dedi: "Size kimse rastlamadı mı?" dediler ki: "Yâ Resûlallah bize, Dıhye bin Hâlife el-Kelbî rastladı. Eğerli beyaz bir katır üzerine binmişti O katırın üzerinde atlastan bir kadife vardı. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Bu Cibril'dir. Benî Kureyza'ya gönderildi. Onların kalelerini sarssın ve kalblerine korku atsın diye..."

Dıhye-i Kelbî Rumca'yı iyi bilirdi. Resûlullah (aleyhisselâm) onu Bizans'a Sefir olarak gönderdi. Bu hicretin yedinci yılı (m. 629) Muharrem ayında oldu. (Hicretin altıncı yılı Zilhicce ayında olduğu da rivâyet edilmiştir). Resûlullah (aleyhisselâm) Bizans Kayseri Herakliüs'u İslâm'a davet için bir mektûb yazdırdı. Bu mektûbu yazdırdığı zaman Eshâb-ı kiramdan bazıları, "Yâ Resûlallah! Rum taifesi mührü olmayan bir mektûbu okumazlar" dediler. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) emretti. Gümüşten bir mühür kazdırıldı. Mührün üzerinde üç satır yazı yazılı idi. Birinci satır Muhammed, ikincisi Resûl, üçüncü satır da Allah idi. Mektûbu bu mühürle mühürledi ve Dıhye'ye (radıyallahü anh) verdi. Mektûbu Bizans Kayserine sunması için Busrâ emirine vermesini emretti. Dıhye (radıyallahü anh), Peygamberimizin (aleyhisselâm) mektûbunu Kaysere sunması için Busrâ'daki Gassan emiri Hâris'e başvurdu. Haris, Dıhye'yi (radıyallahü anh) Heraklius'a götürmesi için Adiy bin Hâtem'i vazîfelendirdi. Adiy bin Hâtem de Dıhye'yi (radıyallahü anh) alıp, Kudüs'e götürdü. Bu sırada Heraklius da Kudüs'te bulunuyordu. Heraklius, eğer İranlılar üzerine galip olurlarsa Humus'dan Kudüs'e kadar yaya yürüyeceğini adamıştı. Heraklius, İran ordularını yenince adağını yerine getirmek için; Humus'dan yaya olarak yola çıkmış, yoluna halılar serilmiş, kokular serpilmiş ve bu hâl ile Kudüs'e ulaşmış, adağını yerine getirmişti.

Dıhye (radıyallahü anh), Heraklius'dan sonra Kudüs'e vardı ve Heraklius ile görüşmek için temaslarda bulundu. İmparatorun adamları kendisine "Kayser'in huzûruna çıktığın zaman başını eğip yürüyeceksin ve yaklaşınca da yere kapanıp secde edeceksin. Secdeden kalkmana izin vermedikçe de asla başını yerden kaldırmayacaksın." dediler. Bu sözler, Dıhye'ye (radıyallahü anh) ağır geldi ve onlara şunları söyledi: "Biz müslümanlar! Allahü teâlâdan başka hiçbir kimseye secde etmeyiz. Hem insanın insana secde etmesi insanın yaratılışına terstir." buyurdu. Bunun üzerine Kayser'in adamları, "O halde Kayser, getirdiğin, mektûbu hiçbir zaman kabûl etmez ve seni huzûrundan kovar" dediler. Dıhye (radıyallahü anh), "Bizim Peygamberimiz Muhammed (aleyhisselâm) başkasının kendisine değil secde etmesine; önünde hafif eğilmesine bile müsâde etmez. Kendisiyle görüşmek isteyen, köle bile olsa; ona ilgi gösterir. Huzûruna alır, derdini dinler, sıkıntısını giderir, gönlünü alır. Bunun için Ona tâbi olanların hepsi hürdür, şereflidir" buyurdu. Bu sözleri dinleyenlerden biri "Madem ki, Kayser'e secde etmeyeceksin, o halde üzerine aldığın vazîfeyi yerine getirebilmen için sana başka bir yol göstereyim. Kayser'in sarayının önünde dinlendiği bir yer var. Her gün öğleden sonra bu avluya çıkar oraları dolaşır. Orada bir minber vardır. Onun üzerinde herhangi bir şikâyet veya yazı varsa önce onu alır okur, sonra istirahat eder. Sen de şimdi git hemen mektûbu o minbere koy ve dışarda bekle. Mektûbu görünce seni çağırtır. O zaman vazîfeni yerine getirirsin" dedi. Bunun üzerine Dıhye (radıyallahü anh) mektûbu söylenilen yere bıraktı. Heraklius mektûbu aldı; Arapça bilen bir de tercüman çağırttı. Tercüman Resûlullahın (aleyhisselâm) mektûbunu okumaya başladı. "Bismillâhirrahmânirrahîm (Rahmân ve Rahim olan, Allahü teâlânın ismi ile başlarım). Allah'ın Resûlü Muhammed'den, Rumların büyüğü Herakl'e" diye başlandığını görünce Herakliüs'ün kardeşinin oğlu Yennak, çok kızdı ve tercümanın göğsüne şiddetli bir yumruk vurdu ve adamı yere oturttu. Bu sırada Resûlullahın (aleyhisselâm) mektûbu da tercümanın elinden düştü. Heraklius ona ne yaptığını sorduğu zaman, "Mektûbu görmüyor musun. Mektûba hem senin isminden önce kendi ismi ile başlamış, hem de senin hükümdâr olduğunu söylemeyip (Rumların büyüğü Herakl'e) demiş. Niçin (Rumların hükümdârı) diye yazmamış ve senin isminle başlamamış? Onun mektûbu bugün okunmaz." dedi. Bunun üzerine Heraklius "Vallahi sen yâ çok akılsızsın veya koca bir delisin. Ben senin böyle olduğunu bilmiyordum. Ben daha mektûbun içinde ne olduğuna bakmadan yırtıp atmak mı istiyorsun? Hayatıma yemîn ederim ki: Eğer O söylediği gibi Resûlullah ise, mektûbuna benim ismimden önce kendi ismini yazmakta ve beni Rumların büyüğü diye anmakta haklıdır. Ben ancak onların sahibiyim. Hükümdârları değilim." dedi ve Yennak'ı dışarı çıkarttı. Hıristiyan âlimi ve Hıristiyanların reîsi ve kendisinin, müşaviri olan Üsküfü çağırttı ve mektûb okundu. Mektûbun devamı şöyleydi: "Allahü teâlânın hidâyetine tâbi' olana selâm olsun. Bundan sonra; Ben seni İslâm'a davet ederim. Müslüman ol ki, selâmet bulasın. Allahü teâlâ sana iki kat ecir versin. Eğer yüz çevirirsen bütün

Hıristiyanların vebali senin üzerinedir. Ey ehl-i kitab sizin ve bizim aramızda bir olan söze gelin; Allahü teâlâdan başkasına ibadet etmeyelim ve O'na hiç bir şeyi ortak koşmayalım. Allahü teâlâyı bırakıp bazılarımız bazılarını Rab edinmesinler. Eğer bu sözden yüz çevirirlerse: (Şahid olunuz. Biz müslümanız), deyiniz." Resûlullahın (aleyhisselâm) mektûbu okunurken Heraklius'un alnından ter taneleri dökülüyordu. Mektûb bitince "Hazreti Süleymân'dan sonra ben böyle (Bismillâhirrahmânirrahîm) diye başlıyan bir mektûb görmemiştim" dedi. Heraklius, Üsküfe bu meseledeki fikrini sorunca "Vallahi O, Mûsâ ve Îsâ (aleyhismüsselâm)'ın bize geleceğini müjdelediği Peygamberdir. Zâten biz O'nun gelmesini bekliyorduk" dedi. Heraklius, "Sen bu husûsta ne yapmamı tavsiye edersin, neyi uygun görürsün?" diye sordu. Üsküf, "O'na tâbi' olmanı uygun görürüm." dedi. Heraklius "Ben senin dediğin şeyi çok iyi biliyorum. Fakat O'na tabi' olup, müslüman olmağa gücüm yetmez. Çünkü hem hükümdârlığım gider hem de beni öldürürler." dedi. Bunun üzerine Dıhye'yi (radıyallahü anh) ve Adiy bin Hâtem'i çağırttı. Adiy: "Ey hükümdâr, davar ve develer sahibi Araplardan olan şu yanımdaki zât, memleketinde vukû' bulan şaşılacak bir hâdiseden bahsediyor" dedi. Heraklius tercümana "Memleketlerindeki hâdise ne imiş sor bakalım" dedi. Dıhye (radıyallahü anh) "Aramızda bir zât zuhur etti. Peygamber olduğunu beyân etti. Halkın bir kısmı Ona tabi olmaktadır. Bir kısmı da karşı koymaktadır. Aralarında çarpışmalar vukû' bulmuştur." dedi. Bundan sonra Heraklius, Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) hakkında araştırmaya başladı. Şam vâlisine emir verip Hazreti Peygamberin (aleyhisselâm) soyundan bir kişiyi muhakkak bulmalarını emretti. Bu arada kendisinin dostu olan ve İbrânîce bilen Roma'daki bir âlime de mektûb yazıp bu meseleyi sordu. Roma'daki dostundan bahsettiği zâtın âhir zaman peygamberi olduğunu bildiren bir mektûb geldi. Bu arada Şam Vâlisi, ticâret için Şam'a giden bir Kureyş kervanını buldu. Bunların içinde Ebû Süfyân da vardı. Ebû Süfyân diyor ki: "Biz Gazze'de bulunduğumuz sırada Heraklius'un Şam Vâlisi üzerimize saldırır gibi geldi ve "Siz şu Hicaz'daki zâtın kavminden misiniz?" diye sordu. "Evet" dedik. "Haydi bizimle beraber İmparatorun yanına gideceksiniz," dedi. Ebû Süfyân'la yanındakileri Şam'a götürdü. Şam Vâlisi Ebû Süfyân'ı ve yanındakileri Heraklius'un yanına çıkardı. Bu sırada Heraklius Kudüs'te bir kilisede idi. Vezirleriyle beraber oturmuş ve başına tacını giymişti. Heraklius Ebû Süfyân ve yanındaki otuz kadar Mekke'liyi burada kabûl etti.

Tercüman çağırdı ve "İçinizde peygamber olduğunu söyleyen zâta, soyca en yakın olanınız hanginiz?" diye sordu. Ebû Süfyân "Ona soyca en yakın olan benim" dedi. Heraklius "Akrabalık dereceniz nedir?" diye sordu. Ebû Süfyân "O benim amcamın oğludur." dedi. Heraklius Ebû Süfyân'ın kendisine yakın getirilmesini istedi ve diğerlerinin de Ebû Süfyân'ın arkasında durmasını söyledi. Ebû Süfyân ilk önceleri yalan söyledi ise de hükümdârın tehdidi ile korktu ve sonradan yalan söyleyemedi Heraklius; "Peygamber olduğunu söyleyen zâtın, aranızdaki soyu nasıldır?" diye sordu. Ebû Süfyân "O zamanın en iyi soylusudur. Soy bakımından en seçkinimizdir" dedi. Kayser tekrar "İçinizde ondan önce peygamberlik iddiasında bulunan kimse oldu mu?" Ebû Süfyân; "Yoktu" dedi. Kayser, "O'nun ataları içinde hiç bir hükümdâr gelmiş midir?" Ebû, Süfyân; "Hayır" dedi. Kayser "O'na halkının eşrafı mı, yoksa fakîr ve zaifleri mi tabi' oluyorlar?" Ebû Süfyân; "Hayır, O'na tabi olanlar fakîrler ve zâiflerdir. Gençler ve kadınlardır. Kavminin yaşlılarından ve eşrafından tabi olan pek yoktur" dedi. Kayser "O'na tabi olanlar artıyor mu yoksa azalıyor mu?" Ebû Süfyân; "Evet artıyorlar." Kayser, "O'nun dinine girdikten sonra beğenmiyerek veya kızarak dininden dönen, kimse var mı?" Ebû Süfyân; "Yoktur" Kayser, "Peygamber olduğunu söylemeden, O'nu hiç yalanla suçladığınız oldu mu?" Ebû Süfyân; "Hayır" dedi. Kayser, "O peygamberin hiç ahdini bozduğu sözünde durmadığı oldu mu?" Ebû Süfyân; "Hayır olmadı. Ancak biz şimdi onunla bir müddet için çarpışmayı bırakarak anlaşma yapmış bulunuyoruz. Bu müddet içinde kendisinin ne yapacağını bilemiyoruz" dedi. Kayser, "Sizin O'nunla, O'nun sizinle yaptığınız harbler nasıl neticelendi?" Ebû Süfyân; "Yenme aramızda sıra ile oldu. Bir kerre O bizi bir kerre de biz O'nu yendik." dedi. Kayser, "O size neyi emrediyor?" diye sorunca Ebû Süfyân; "Yalnız bir Allah'a ibâdet etmeyi, O'na hiç bir şeyi ortak koşmamayı emr ediyor, atalarımızın taptığı şeylere (putlara) tapmaktan bizi men ediyor. Namaz kılmayı, doğru olmayı, fakirlere yardım etmeyi haramlardan sakınmayı, ahde vefayı, emanete hıyânet etmemeyi, akrabayı ziyâret etmeyi emr ediyor." dedi kilisede bu konuşmalar olmuş Resûlullahın (aleyhisselâm) mübârek mektûbu okunmuştu. Rumlar arasında gürültüler çoğaldı. Kayser Ebû Süfyân ve yanındaki Kureyşlilerin dışarı çıkarılmasını emretti. Daha müslüman olmayan Ebû Süfyân burada yemînle Peygamberimizin davasının başarıyla sonuçlanacağına inandığını söylemiştir.

Dıhye (radıyallahü anh) o mübârek güzel yüzü ile Heraklius'un karşısına geçip tatlı sesi ile: "Ey Kayser! Beni sana Humus'dan bir kimse (Haris) gönderdi ki: O, senden

hayırlıdır. Allahü teâlâya yemîn ederim ki; beni, ona gönderen zât (Resûlullah) ise, hem ondan hem senden daha hayırlıdır. Sen benim sözlerimi alçak gönüllülükle dinleyip verilen nasihatleri kabûl et. Çünkü sen alçak gönüllülük edersen nasîhatları anlarsın. Nasîhatları kabûl etmezsen insaflı olamazsın.” Dedi. Heraklius, “Devam et” dedi. Dıhye (radıyallahü anh) öyle ise ben, seni Mesih’in kendisine namaz kılmış olduğu Allah’a davet ediyorum. Ben seni Mesih’in daha annesinin karnında iken gökleri ve yeri yaratan ve onlara hakim olan Allah’a davet ediyorum. (Dıhye (radıyallahü anh) bu sözüyle Hıristiyanlara göre üç Allah’dan hâşâ ikincisi diye söyledikleri ve inandıkları Hazreti Îsâ’nın (aleyhisselâm) bir ilâh olmadığını ve O dünyâya gelmeden âlemleri yaratan, bir olan Allahü teâlâya imâna davet ediyordu.) Ben, seni önceden Musa’nın (aleyhisselâm), Ondan sonra Îsâ’nın (aleyhisselâm) geleceğini müjdeleyip haber verdiği şu Ümmî Peygambere imâna davet ediyorum. Eğer bu husûsta sen bir şey biliyorsan ve eğer kendin için dünyâ ve âhiret se’âdetini kazanmak istiyorsan onları gözünün önüne getir. Yoksa âhiret se’âdetin elinden gider. Dünyada küfür ve şirk içinde kalırsın. Şunu da iyi bil ki, senin Rabbin olan Allah cebbarları helak edici ve rahmetleri değiştiricidir” dedi. Herakliüs, Peygamberimizin mektûbunu okuyunca öpüp gözlerine sürdü ve başına koydu. Sonra da “Ben, ne elime geçen bir yazıyı okumadan, ne de yanıma gelen bir âlimden bilmediklerimi sorup öğrenmeden bırakmam. Böylece hayır ve iyilik görürüm. Sen bana Mesih’in kendisine namaz kıldığı zâtı düşünüp buluncaya kadar mühlet ver” dedi. Herakliüs daha sonra Dıhye’yi (radıyallahü anh) yanına çağırıp baş başa konuştu. Kalbinde olanı izhâr etti. Dedi ki: “Ben biliyorum ki, seni gönderen zât, kitaplarda geleceği müjdelenen ve gelmesi beklenen âhir zaman peygamberidir. Yalnız ben O’na (aleyhisselâm) uyarsam; Rumların beni öldürmesinden korkuyorum. Seni, onların içinde en büyük âlimleri ve benden daha ziyâde itibâr gösterdikleri bir kimse vardır. Safâtır derler, ona göndereyim. Bütün Hıristiyanlar ona tâbi’dir. Eğer o îmân ederse, bütün hepsi ona uyup îmân ederler. Ben de o zaman kalbimde olanı ve itikadımı açığa vururum.”

Bundan sonra Herakliüs bir mektûb yazıp, Dıhye’ye (radıyallahü anh) verip Safâtır’a gönderdi. Safâtır, Peygamberimizin (aleyhisselâm) vasıflarını işitince, Hazreti Musa’nın (aleyhisselâm) ve Hazreti Îsâ’nın (aleyhisselâm) geleceğini haber verdikleri âhir zaman peygamberi olduğunda hiç şüphesi olmadığını söyledi ve îmân etti. Evine gitti, kapandı ve her pazar yaptığı vaazlara üç hafta çıkmadı. Hıristiyanlar Safâtır’a ne oluyor ki o Arabla görüştüğünden beri dışarı çıkmıyor, onu istiyoruz” diye bağırdılar. Safâtır üzerindeki siyah papaz elbisesini çıkardı. Beyaz elbise giydi ve eline asasını alıp kiliseye geldi. O beldedeki Hıristiyanları topladı. Ayağa kalkıp: “Ey Nasârâ, biliniz ki, bize Ahmed’den (aleyhisselâm) mektûb geldi. Bizi hak dine davet etmiş. Ben açıkça biliyor ve inanıyorum ki; “O Allahü teâlânın hak resûlüdür” dedi. Hıristiyanlar bunu işitince hepsi Safâtır’ın üzerine hücum ettiler ve onu döverek şehîd ettiler. Dıhye (radıyallahü anh) gelip, durumu Herakliüs’e haber verdi. Herakliüs “Ben sana söylemedim mi? Safâtır, Nasârâ katında benden daha sevgili ve azîzdir. Eğer duysalar beni de onun gibi katl ederler” dedi.

Buhârî’nin Sahîh’inde zikr ettiği ve Zührî’nin rivâyet ettiği haber ise şöyledir: “Herakliüs Humos’daki köşkünde Rumların büyüklerini çağırıp kapıların kapatılmasını emretti. Sonra yüksek bir yere çıktı ve “Ey Rum cemâati sizler se’âdete, huzûra kavuşmayı ve hâkimiyetinizin temelli kalmasını, Hazreti Îsâ’nın söylediğine uymayı ister misiniz?” dedi. Rumlar, “Ey bizim hükümdârımız, bunları elde etmek için ne yapalım” diye sordular. Herakliüs; “Ey Rum cemâati, ben sizleri hayırlı bir iş için topladım: Bana Muhammed’in (aleyhisselâm) mektûbu geldi. Beni dine davet ediyor. Vallahi O, gelmesini bekleyip durduğumuz, kitaplarımızda kendisini yazılı bulduğumuz ve alâmetlerini bildiğimiz peygamberdir. Geliniz O’na tâbi olalım da dünyâda ve âhirette selâmet bulalım” dedi. Bunun üzerine herkes kötü sözler söyleyip homurdanarak dışarı kaçmak için kapılara koştular. Fakat kapılar kapalı olduğu için bir yere gidemediler. Herakliüs Rumların bu hareketlerini görüp, İslâmiyetten böyle kaçındıklarını anlayınca, öldürülmesinden korktu ve “Ey Rum cemâati benim biraz önce söylediğim sözler, sizlerin, dininize olan bağlılığınızı ölçmek içindi. Dininize bağlılığınız ve beni sevindiren davranışınızı gözlerimle gördüm” dedi. Bunun üzerine Rumlar Herakliüs’e secde ettiler, köşkün kapıları açıldı çıkıp gittiler.

Herakliüs, Dıhye’yi (radıyallahü anh) çağırdı olanları anlattı. Bahşişler, hediyeler ve elbiseler verdi. Peygamberimize (aleyhisselâm) bir mektûb yazdı. Mektûbunu, hazırlattığı hediyeleri Dıhye (radıyallahü anh) ile Peygamberimize (aleyhisselâm) gönderdi. Herakliüs müslüman olmak istemiş, fakat makam ve ölüm korkusundan îmân etmemişdi. Peygamberimize (aleyhisselâm) yazdığı mektûbta şöyle diyordu: “Hazreti Îsâ’nın (aleyhisselâm) müjdelediği Allah’ın Resûlü Muhammed’e (aleyhisselâm), Rum hükümdârı Kayser’den: “Elçin mektûbunla birlikte bana geldi. Ben

şehâdet ederim ki sen Allah'ın hak resûlüsün. Zaten biz seni İncîl'de yazılı bulduk ve Hazreti Îsâ seni bize müjdelemiş idi. Rumları sana îmân etmeğe davet ettim. Fakat îmân etmeğe yanaşmadılar. Onlar beni dinleselerdi muhakkak ki, bu onlar için hayırlı olurdu. Ben senin yanında bulunup sana hizmet etmeyi ve ayaklarını yıkamayı çok arzu ediyorum."

Dıhye (radıyallahü anh) Herakliüs'den, ayrılıp Hismâ'ya geldi. Yolda Cüzzâm vadilerinden Şenar vadisinde Huneyd bin Us oğlu ve adamları Dıhye'yi (radıyallahü anh) soydular. Eski elbiselerinden başka herşeyini aldılar. Bu mevkide Dübeyb bin Rifâe bin Zeyd ve Kavmi, İslâmiyeti kabûl etmişlerdi. Dıhye (radıyallahü anh) bunlara geldi. Bunlar Huneyd bin Us ve kabilesinin üzerine yürüyüp Dıhye'den (radıyallahü anh) aldıkları şeylerin hepsini kurtardılar. Daha sonra Resûlullah (aleyhisselâm) Zeyd bin Hâris'i Huneyd bin Us ve adamlarının üzerine gönderdi. Bu mesele böylece kapandı. O beldede olanların hepsi îmân etti. Dıhye (radıyallahü anh) Medine'ye gelince evine uğramadan hemen doğruca Resûlullahın (aleyhisselâm) kapısına gitti. Kapıyı çaldı. Peygamberimiz, "Kim o?" diye sordu. Dıhye "Dıhyet-ül-Kelbî" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "İçeri gir" buyurdu. Dıhye (radıyallahü anh) içeri girdi ve bütün olanları anlattı. Peygamberimiz Herakliüs'ün mektûbunu okudu. "Onun için bir müddet daha (saltanatta) kalmak vardır. Mektûbum yanlarında bulundukça, onların saltanatı devam edecektir." buyurdu. Herakliüs daha sonra da Peygamberimize îmân ettiğini bildiren mektûb yazmış ise de, Resûlullah (aleyhisselâm) "Yalan söylüyor. Nasrânî dininden dönmemiştir", buyurdu. Herakliüs Peygamberimizin (aleyhisselâm) mektûbunu ipekten bir atlasa sarıp, altın yuvarlak bir kutunun içerisinde muhafaza etti. Herakliüs ailesi bu mektûbu saklamışlar ve bunu da herkesten gizli tutmuşlardır. Bu mektûb ellerinde bulunduğu sürece saltanatlarının devam edeceğini söyler ve buna inanırlardı. Hakîkaten de öyle olmuştur.

Dıhye (radıyallahü anh) Medine'de dahi sokakta gezerken, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) emriyle yüzünü örterdi. Yoksa kolay kolay kimse gözünü ondan ayırmazdı. Eshâb-ı kiram (aleyhimürrıdvan) Dıhye'yi (radıyallahü anh) gördükleri zaman Dıhye mi yoksa Cebrâil mi olduğunu anlayamazlardı.

Resûlullahın (aleyhisselâm) Bedir gazâsı dışındaki, bütün gazvelerine iştirâk eden Dıhye (radıyallahü anh); Hazreti Ebû Bekir'in hilâfeti zamanında Suriye seferine katıldı. Hazreti Ömer zamanında Yermük savaşında bulundu. Şam seferlerine katıldı. Şam'ın fethinden sonra oraya yerleşti ve Muzze'de oturdu. Hazreti Muâviye zamanında Şam'da 50 (m. 672)'de vefât etti.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Sahîh-i Buhârî cild-1, sh. 56, 57, cild-4, sh. 3, 4

2) Sahîh-i Müslim, cild-3, sh. 1394

3) Mevâhib-i Ledünniyye, cild-1, sh. 238

4) Ümdet-ül-Kâri, cild-1, sh. 93

5) El-A'lâm, cild-2, sh. 337

6) Üsûd-ül-gâbe, cild-1, sh. 23

7) Ensâb-ül-eşrâf, cild-1, sh. 351

8) Târîh-ül-Hamîs, cild-2, sh. 32

9) Vefâ-ül-vefâ, cild-1, sh. 315

10) Sîret-i İbn-i Hişâm, cild-3, sh. 195, 501, 502, 504, 55, cild-4, sh. 260

11) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, sh. 329, 966

12) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-4, sh. 249

13) El-A'lâm, cild-2, sh. 573

14) El-İsâbe, cild-1, sh. 473

15) El-İstiâb cild-1, sh. 472

16) Mevâhib-i Ledünniyye, cild-1, sh. 238

17) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-3, sh. 206

18) Kâmûs-ul-A'lâm 3/2122

19) Müsned Ahmed bin Hanbel cild-1, sh. 262

EBÜDDERDÂ (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından. İsmi Uveymir bin Zeyd el-Ensârî el-Hazrecî'dir. Ebüdderdâ künyesidir. Doğum târihi bilinmemektedir. 32 (m. 652) senesinde Şam'da vefât etti. Tefsîr, hadîs, fıkıh ilimlerinde meşhûr Sahâbîdir. Bilhassa Kur'ân-ı kerîmi ezberlemiş olmasıyla ve kırâat ilmini pek çok kimseye öğretmesiyle meşhûrdur.

Ebüdderdâ (radıyallahü anh), Hicretin ikinci senesinde müslüman oldu. Daha önce ticâretle uğraşırdı. Bu sebeble çok yer gezmiş ve çok kimseler görmüştü. Öğrendiği bir çok malûmat neticesinde ticâretten vazgeçip, kendi kendine ibâdet etmeye başlamıştı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Medine'ye hicret edince, Ebüdderdâ, İslâmiyetin üstünlüğünü görerek müslüman oldu. "Ticâretle ibâdeti birleştirmek istedim mümkün olmadı. Ticâreti bırakıp ibâdete yöneldim."

buyurmuştur. O müslüman olmadan önce Bedir savaşı yapılmıştı. Uhud savaşında ve diğer savaşların hepsinde bulundu. Uhud savaşında gösterdiği cesâret ve kahramanlığı çok dikkati çekmiştir. Peygamberimiz (aleyhisselâm) onu methetmiştir: “Uveymir ne mükemmel süvaridir” buyurmuştur. Peygamberimiz (aleyhisselâm) hicretten sonra Eshâb-ı kiram arasında kurduğu kardeşlikte Ebüdderdâ’yı (radıyallahü anh) Selmân-ı Fârisî (radıyallahü anh) ile kardeş yaptı. Ebüdderdâ (radıyallahü anh) Hendek savaşında, Hudeybiye andlaşmasında, Hayber’in fethinde, Mekke’nin fethinde, Huneyn ve Tebük gazvelerinde ve Veda Haccında da bulunmuştur. Peygamberimizin (aleyhisselâm) zamanında Kur’ân-ı kerîmi tamamen ezberlemiştir. Âyet-i kerîmelerin çoğunun tefsîrini bizzat Peygamber efendimize (aleyhisselâm) sorarak öğrenmiştir.

Ebüdderdâ (radıyallahü anh), Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra Medine’de kalmaya tahammül edememiştir. Dolaştığı her yerde Resûlullahın (aleyhisselâm) hatırasını görüp, dayanamadığından Şam’a gidip, orada yerleşti. Hazreti Ömer’in isteği üzere Şam’da ders vermeye başladı. Çok sayıda âlim yetiştirdi. Tefsîr, hadîs, fıkıh ilimlerini öğretmesinin yanında, verdiği Kur’ân-ı kerîm dersleri meşhûrdur. Bu derslerinde kırâat ilmi üzerinde durmuştur. Şam’da Câmii Kebîr’de verdiği bu derslerine pek çok sayıda talebe katılırdı. Talebelerine onar kişilik halkalar halinde ders verirdi. Her ders halkasını ayrı ayrı kontrol ederdi. Bir defasında talebeleri sayıldığında binaltıyüz civarında oldukları görülmüştür. Bu derslere Eshâb-ı kiramdan da katılanlar olmuştur. Tabiînden yüzlerce âlim yetiştirmiştir. Bunların en meşhûrları İbn-i Âmir el-Yahsubî, Ümmü Derdâ Es-sugrâ, Sahib-i Ebüdderdâ adıyla meşhûr Halife bin Sa’d, Raşid bin Sa’d ve daha bir çok âlimdir. Ebüdderdâ (radıyallahü anh) ayrıca tababet ilmini de bilirdi. Hastalarını tedâvi eder, gerekli ilaçları yapardı.

Hazreti Ömer’in halifeliği sırasında bir ara Medine’ye döndü. Hazreti Ömer, O’na Bedir Eshâbından olanlara verilen maaş kadar maaş bağladı. Hazreti Osman’ın halifeliği sırasında Şam’a vâli tayin edilen Hazreti Muâviye, halifeden bir kadı istemişti. Hazreti Osman bu vazîfeyi en iyi Ebüdderdâ yapar buyurarak Ona verilmesini emretti. Bu vazîfesi sırasında da ilim yaymaya devam etti. Şam’da bulunduğu sırada Kûfe’den ve diğer yerlerden çok kimse Ona fıkhî meseleler sormak üzere gelir, fetvâsını alırdı.

Hazreti Ebüdderdâ, Peygamberimizden (aleyhisselâm) Hazreti Aişe’den ve Zeyd bin Sabitten (radıyallahü anh) hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden hadîs-i şerîf rivâyet edenler, hanımı Ümmü Derdâ, Fedâle bin Ubeyd, Ebû Ümâme, Ma’dan İbn-i Ebî Talha, Ebû İdris Havlânî, Alkama bin Kays, Sa’îd bin Müseyyeb, Muhammed bin Sirîn ve daha çok sayıda hadîs âlimidir. Ebüdderdâ’nın rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler Kütüb-i sitte’de yer almıştır.

Ebüdderdâ, ömrünü dine hizmet etmekle geçirdi. Nübüvvet kaynağından aldığı ilmi yaydı. Hazreti Osman’ın halifeliğinin son yıllarında vefât etti. Abdullah bin Selâm’ın oğlu Yûsuf şöyle anlatmıştır: “Ebüdderdâ vefât edeceği sırada ben yanında idim. Bana “Kalk benim vefât etmek üzere olduğumu halka ilân et” dedi. Ben kalkıp insanlara durumu bildirdim. İşitenler evine geldiler. Evin içi dışı insanla doldu. Sonra beni dışarı çıkarınız demesi üzerine dışarı çıkardık. Beni oturtunuz dedi. Oturttuk. Evinde toplanan büyük kalabalığa karşı şöyle dedi: “Ey insanlar Resûl-i Ekrem’den (aleyhisselâm) işittim şöyle buyurdu: “Kim kusursuz ve noksansız bir abdest alır sonra da tam bir ihlâs ile namaz kılarsa, Allahü teâlâ onun istediklerini ona ihsân eder.” Bundan sonra gelenlere namazla ilgili bir miktar daha nasihâtta bulundu. Son sözleri bunlar oldu.”

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) “Her ümmetin bir hâkimi vardır. Bu ümmetin hâkimi de Ebüdderdâ’dır” buyurmuştur. Muaz bin Cebel (radıyallahü anh)’de vefât ederken talebesi Amr bin Meymun’a, Ebüdderdâ’nın ilminden istifâde edilmesini vasıyyet ederek, “Yeryüzü ondan daha âlim bir kimse taşımadı” buyurmuştur. Herkese iyilikle muâmelede bulunurdu. Kızgınlıkları ve kırgınlıkları yatıştırır, hep güler yüz gösterirdi. Kimseyi incitmez kimseden incinmezdi. Çok tok gönüllü ve cömert idi. Kendisini ziyârete gelen her misâfire çok ikramda bulunur, bizzat kendisi hizmet ederdi. İlmi, takvâsı, üstün ahlâkıyla ve daha bir çok vasıflarıyla çok sevilip, hürmet gösterilmiştir.

Ebüdderdâ’nın iki hanımı vardı. Birisi Eshâb-ı kirâmdandır. İsmi Hayre binti Hadred olup, Ümmüdderdâ el-Kübrâ lakabıyla meşhûrdur. Fıkıh ve hadîs ilminde âlim bir kadındı. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler altı meşhûr hadîs kitabında yer almıştır. Diğer hanımı Tabiînden Ümmüdderdâ es-Sügrâ lakabıyla meşhûr olup, ismi Hüreyme’dir. Bilâl, Yezîd, Derdâ ve Nesîbe adlarında dört çocuğu vardı.

Hanımı Ümmü Derdâ şöyle anlatmıştır: “Ebüdderdâ bir şey anlatırken ve bir hadîs-i şerîf naklederken dâima tebessüm

ederdi. Bir gün sebebini sordum. “Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) her hadîs-i şerîf söyledikçe tebessüm ederdi” dedi.

Kays bin Kesir nakleder; “Bir gün Ebüdderdâ’ya Medine’den bir zât gelir. Kendisini ziyâret eder. Ebüdderdâ niçin geldiğini sorar. O da sizin Resûlullah’tan (aleyhisselâm) işittiğiniz hadîs-i şerifleri rivâyet ettiğinizi duydum. Onun için geldim der. Ebüdderdâ ticâret için falan gelmedin mi? der. Hayır deyince başka bir işin veya ihtiyâcın için mi geldin der. Gelen zât sadece hadîs-i şerîf almak üzere geldim der. Bunun üzerine Ebüdderdâ (radıyallahü anh) pekiyi o halde dinle diyerek şu hadîs-i şerîfi okur.

Resûl-i Ekrem’in (aleyhisselâm) şu sözleri söylediğini duydum: “Bir insan ilim, kazanmak için bir yola giderse, Allahü teâlâ ona Cennete doğru bir yol açar. Melekler, ilim peşinde koşanlardan hoşnut oldukları için kanatlarını onun altına gererler. İlim sahipleri için yerdekiler ve gökdekiler mağfiret niyaz ederler. Denizin diplerindeki balıklar bile ona duâ ederler. Âlimin âbid üzerindeki üstünlüğü, ayın yıldızlara üstünlüğü gibidir. Peygamberlerin vârisleri âlimlerdir. Bunlar dirhem ve dinar (para peşinde) koşmazlar, ilme koşarlar. Onun için onlar ilimden ne kadar fazla pay almak mümkünse o kadar alırlar.”

Bir defasında Ebüdderdâ’nın (radıyallahü anh) evine bir zât uğradı. Ona eğer burada kalacaksan sana bir yer hazırlayayım, yolcu isen geçip gideceksen sana azık hazırlayayım dedi. O zât yolcuyum gideceğim dedi. Ebüdderdâ öyle ise sana en güzel azığı hazırlayayım, bundan daha kıymetli azık olsa idi onu sana verirdim dedi. Sonra şöyle devam etti: “Bir gün Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna gitmiştim. Dedim ki, yâ Resûlallah (aleyhisselâm) zenginler dünyâyı da ahireti de kazandılar, onlar hem namaz kılıyor hem oruç tutuyorlar, hem sadaka verebiliyorlar. Fakat biz fakîr olduğumuz için sadaka veremiyoruz. Bunun üzerine Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) şöyle buyurdu: “Sana bir şey söyleyeyim mi? Sen onu yapınca kavuştuğun şeye ancak onu yapanlar kavuşabilirler. Yapmayanlardan hiçbiri ona yetişemezler. Her namazdan sonra otuzüç kere tesbih (subhanallah) otuzüç kere tahmid (elhamdülillah) otuzüç kere tekbir (Allahü ekber) getir.”

Bir defasında Kureyş’ten bir zât Ensârdan bir zâtın dişini kırmıştı. Dişi kırılan zât Hazreti Muâviye’ye gidip şikâyet etti. Hazreti Muâviye helâllaşmalarını tavsiye etti. Fakat şikâyet eden kabûl etmedi. Hazreti Muâviye, o zâta Ebüdderdâ’yı (radıyallahü anh) göstererek bak bu zâta sor dedi. Bunun üzerine Ebüdderdâ (radıyallahü anh) şöyle dedi: Resûl-i ekrem’den (aleyhisselâm) işittim “Bir müslümanın bedenine bir zarar gelirde, buna sebeb olanı (yapanı) affeder, hakkını helâl ederse, Allahü teâlâ onu bir derece yükseltir. Onun bir hatasını affeder.” buyurdu. Bunu dinleyen zât Ebüdderdâ’ya bakarak sen bunu bizzat Resûl-i ekrem efendimizden duydun mu? dedi. Evet kulaklarımla işittim, kalbimle kavradım dedi. Bunun üzerine o zât o halde ben şikâyetimden vazgeçiyorum, hakkımı da helâl ediyorum dedi.

Ebüdderdâ (radıyallahü anh) bir gün Şam’da mescidde oturuyordu. Bir kişi mescide girdi ve şöyle duâ etti. Yâ Rabbi! Yalnızlıkta bana yardımcı ol, garîbliğimde bana acı. Bana azîz ve sevimli bir dost ihsân et dedi. Ebüdderdâ bu sözlerini duyunca o zâta dönüp şöyle dedi. Resûlullah (aleyhisselâm)’den işittim buyurdu ki: “İnsanlar içinde kendine zulmedenler var, bunlar gam ve keder içindedirler, insanlar arasında isrâftan sakınanlar var, bunlar iktisatlı ve mutedil hareket ederler. Bunların hesabı kolaydır. Sonra insanlar arasında hayır işlemek için yarışanlar var bunlar hesapsız Cennete girerler.”

Ebüdderdâ hazretleri; bir şahsın işlemiş olduğu bir kötülükten dolayı insanlar tarafından sövülüp, kötülendiğine tesadüf etti. “Bu adam bir kuyuya düşmüş olsaydı, siz onu çıkarmak istemez miydiniz?” dedi. İnsanlar, evet çıkarmak isterdik, deyince Ebüdderdâ (radıyallahü anh) “Öyle ise, onu kötülemeyiniz, dil uzatmayınız, onun işlemiş olduğu kötülükten sizi korumuş olan Allahü teâlâya hamd ve şükr ediniz!” demiştir. “Sen ona buğz etmez misin” diye sordular. “Ben onun kendisine değil yaptığı fenâlığa buğz ederim” buyurdu.

Ebüdderdâ’nın (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bir kısmı da şunlardır:

“Cömertlik, îmân (yakın olmasından) sağlamlığından gelir, imânı sağlam olan Cehenneme girmez. Cimrilik de şek ve şüpheden gelir. Şüphe içinde olan Cennete giremez.”

İbni Mâce’nin bildirdiği hadîs-i şerîfde: “Cum’a günleri bana çok salevât getirin! Okunan salevât bana hemen bildirilir” buyuruldu. Bunu işitenlerden Ebüdderdâ hazretleri (öldükten sonra da bildirilir mi?) dedik de, “Evet, ben öldükten sonra da bildirilir. Çünkü, toprağın peygamberleri çürütmesi haram kılındı. Onlar öldükten sonra diridirler, rızıklandırılırlar” buyuruldu.

“Din kardeşinin arzu ettiği yemeği ona yediren kimsenin günâhları bağışlanır. Din kardeşini sevindiren Allah’ı sevindirmiş olur.”

“Sizler kıyâmet günü kendinizin ve babanızın adları ile çağırılacaksınız, öyle ise (çocuklarınıza) güzel isimler veriniz.”

“Mîzâna konacak amellerden en ağır geleni, güzel ahlâktır.”

“Bir kimse kardeşine arkasından duâ ettiği zaman, bir melek “Allah, sana da o duâ ettiğin gibi versin” der.”

“Zamanımızda şikâyetinize sebep olan şeyler, amellerinizin bozukluğundandır.”

“Her kim Kehf sûresinin başından on âyet-i kerîme ezberlerse, deccâlın ve aldatıcıların şerrinden korunmuş olur.”

“Her hastalığın başı çok yemektir.”

“Dertli mü’minin duâsını ganîmet bilin.”

“Sübhanallahi velhamdülillahi velâ ilahe illallahü vallahü ekber velâ havle velâ kuvvete illâ billah” çok söyleyiniz. Zira onlar sâlih amellerdendir. Ağaçların yaprakları döktükleri gibi bunlar da hataları dökerler. Bunlar Cennet hazinelerindendir.”

“Kul bir şeye lanet ettiğinde, o lanet göğe çıkar. Gök kapıları kapanır. Giremez yere döner, yerin kapıları kapanır giremez, sağa sola gider. Gidecek bir yer bulamayınca lanet edilene gider. Lâyıksa onda kalır, lâyık değilse lanet edene döner.”

“Ey Ebüdderdâ! Cehennem ehlinin kimler olduğunu sana bildireyim mi? Her böbürlenen, kaba, büyüklük taslıyan, iyiliğe mâni olan kimsedir. Cennet ehlinin kimler olduğunu sana bildireyim mi? Her fakîr kimse ki, Allah’a yemîn etse, Allah onu doğru çıkarır.”

Ebüdderdâ (radıyallahü anh) buyurdu ki:

“Üç şey olmasa bir gün bile yaşamağı istemezdim. Bunlar sıcak ve uzun günlerde Allah için oruç tutup susuz kalmak, gece ortasında Allah için secde etmek ve meyvelerin iyisi arandığı gibi sözlerin de iyisini arayan kimselerle sohbet etmektir.”

“İnsanlar ile çok düşüp kalkan kimsenin kalbi harab olur.”

“Allahü teâlâyı görür gibi ibâdet ediniz. Kendinizi ölmüş biliniz, iyilik zayi olmaz, günah unutulmaz.”

“Aklında eksiklik olmayan hiç kimse yoktur. Çünkü dünyalıktan eline bir şey geçtiği vakit sevinir, fakat ömrünün azaldığına üzülmez.”

“Hayır, malı ve evlâdı çoğaltmakta değildir. Hayır, kulluk yükünün büyüklüğünü anlamak, ameli çoğaltmak, insanlarla oyalanmayı bırakıp, Allahü teâlâya ibâdete yönelmektir. Eğer iyilik yaparsan Allahü teâlâya hamd et, günah işlemişsen istiğfar et”

“Ölümden sonra neler göreceğinizi, başınıza gelecekleri bilseydiniz, isteyerek ne yemek yiyebilir ne de su içebilirdiniz.”

“Nasîhat olarak ölüm yeter.”

“İlminden faidelenmeyen, ilmiyle amel etmeyen âlimler mahşer günü şiddetli azâba düşeceklerdir.”

“Ölümü çok hatırlayan taşkınlıktan ve hasedden kurtulur.”

“Bir âlim ilmiyle amel etmedikçe âlim sayılmaz.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Buhârî (Fedâil-ül-Kur’ân bab 8)

2) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 208

3) İzâlet-ül-Hafâ cild-2, sh. 360

4) El-İstiâb cild-3, sh. 15

5) Tehzîb-üt-tehzîb cild-9, sh. 12

6) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-7, sh. 391

7) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-5, sh. 243

8) Sünen-i Tirmizî (Kitab-üz-zühd bab 64)

9) El-A’lâm cild-5, sh. 98

10) Tabakât-ül-kübra cild-2, sh. 16

11) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 998

12) Fâideli Bilgiler sh. 68

13) Tezkiret-ül-huffâz cild-2, sh. 24

14) El-İsâbe cild-3, sh. 45

EBÛ DÜCÂNE (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden. Fazîlet sahibi kahraman bir zât idi. Medineli Ensârın ileri gelenlerinden olup, hicreti Nebeviyyeden önce îmân etmişti. İsmi Semmah bin Harese olup, künyesi Ebû Dücâne’dir (radıyallahü anh). İslâm târihinde bu lakab ile anılmıştır.

Resûlullah (aleyhisselâm) tarafından Eshâb-ı kiramın muhacirlerinden Utbe bin Gavân (radıyallahü anh) ile din kardeşi yapılmıştı. Medine’nin Hazrec kabilesindendir. Medine’de hangi târihte doğduğu kesin olarak bilinmemektedir. 13 (m. 633) yılında yalancı peygamber Müseylemet-ül-Kezzâb ile yapılan Yemâme savaşlarında şehîd olmuştur. Vefâtı ile ilgili başka rivâyetler varsa da bunlar zayıftır.

Ebû Dücâne hazretleri Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizin bütün gazâlarına iştirâk etmiş ve canını Resûlullah ve din-i İslâm için hiçe saymış, edip, şecaatli ve kahraman bir zât idi. Bedir, Uhud, Hendek, Beni Nadir, Benî Kureyza, Feth-i Mekke ve diğer bütün gazâlarda bulunmuştur. Bilhassa Uhud’da göstermiş olduğu kahramanlığı İslâm târihinde dillere destan olmuştur. Peygamberimiz (aleyhisselâm) tarafından İltifât-ı Nebeviyye mazhar olmuştur.

Uhud Savaşında müşriklerin azılılarından Âsım bin Ebî Avf, kudurmuş bir canavar gibi müslümanlara saldırıyor, bir taraftan da: “Ey Kureyş cemaati! Akrabalık haklarını gözetmeyen, kavminizi bölen Muhammed’le (aleyhisselâm) çarpışmaktan geri durmayınız. Eğer Muhammed (aleyhisselâm) kurtulursa ben kurtulmayayım.” diye bağırarak Kureyş kâfirlerini harbe teşvik ediyordu. Ebû Dücâne hazretleri bu azılı kâfirin susturulması icab ettiğini anlamış ve çarpışa çarpışa ona yaklaşıp, bu İslâm düşmanını öldürerek gerekli cezasını vermişti. Ebû Dücâne hazretleri bununla meşgûlken müşriklerden Mâbed bin Vehb, Ebû Dücâne’ye (radıyallahü anh) müthiş bir kılıç darbesi indirmiş, Ebû Dücâne hazretleri çok seri bir halde yere çökerek bu öldürücü darbeden kurtulmuştu. Hemen sonra acele kalkıp hücum ederek, Mâbed’i yaralamış, fakat ölmemişti. Bu sırada Mâbed bir çukura düşmüş, Ebû Dücâne hazretleri de onun üzerine atlayıp başını kesip kâfirlere doğru fırlatmıştı. Bu hal, Kureyş kâfirlerinin zaten bozulmuş olan morallerini daha da bozmağa sebep olmuştu.

Ebû Dücâne (radıyallahü anh) Bedir günü başına kırmızı renkte bir sarık bağlamıştı. Katılmış olduğu bütün harblerde bu kırmızı sarığı sarardı. Bu, Allahü teâlâ ve Resûlullah için canını vermeğe hazır bir fedaî olduğu mânâsını taşırdı: Ebû Dücâne hazretlerinin kahramanlığının en güzel misâli ve Resûlullaha (aleyhisselâm) ne derece bağlı olduğu, Uhud gazâsında görüldü.

Bu gazâda göstermiş olduğu kahramanlıklarla herkesi hayran bıraktı. Uhud Harbi’nin kızıştığı sırada Peygamberimiz (aleyhisselâm) elinde tuttuğu ve üzerinde “Korkaklıkta ar, ilerlemekte şeref ve itibar var. İnsan korkmakla kaderden kurtulmaz” beyti yazılı kılıcını göstererek “Bu kılıcı benden kim alır?” buyurdular. Eshâb-ı kiramdan bir çokları“Ben, ben, ben” diye almak için ellerini uzattılar. Peygamberimiz tekrar “Bunun hakkını vermek üzere kim alır?” deyince Eshâb-ı kiram sustular ve geri durdular. Kılıcı hararetle isteyenlerden Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh) “Ben alırım, Yâ Resûlallah” dedi. Peygamberimiz kılıcı Hazreti Zübeyr’e vermedi. Hazreti Ebû Bekir, Ömer, Ali’nin (r.anhüm) istekleri de Peygamberimiz tarafından kabûl edilmedi. Ebû Dücâne (radıyallahü anh) “Yâ Resûlallah bu kılıcın hakkı nedir?” diye sordu. Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Onun hakkı eğilip bükülünceye kadar, onu düşmana vurmaktır. Onun hakkı müslüman öldürmemen, onunla kâfirlerin önünden kaçmamandır. Onunla Allahü teâlâ sana zafer yahud şehîdlik nasîb edinceye kadar Allah yolunda çarpışmandır” buyurdu. Ebû Dücâne (radıyallahü anh) “Yâ Resûlallah ben onun hakkını yerine getirmek üzere alıyorum” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) elindeki kılıcı ona teslim etti. Ebû Dücâne (radıyallahü anh), çok cesâretli, kahraman olduğu halde harp meydanlarında çok kurnaz davranır, “Harp hiledir” hadîs-i şerîfine tam ittibâ ederdi (uyardı). Ebû Dücâne (radıyallahü anh) kılıcı alınca başına kırmızı sarığını sararak, elinde Peygamber efendimizin verdiği kılıç olduğu halde harp meydanına doğru çalımlı ve gurûrlu bir şekilde yürümeye başladı. Bu sırada şu beyti okuyordu:

“Hurmalıkların yanındaki dağ eteğinde bulunduğumuz sırada dostumla (Hazreti Peygamberle); hiçbir zaman harb saflarının gerisinde kalmamak üzere andlaştım. (Düşmanlara) Allah ve Resûlünün kılıcıyla vururum.”

Ebû Dücâne hazretlerinin bu şekilde yürümesi Eshâb-ı kiram arasında pek hoş karşılanmadı. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm), “Bu bir yürüyüştür ki, bu yerler (harp meydanları) dışında Allahü teâlânın gadabına sebeptir.” buyurarak yalnız düşmana karşı çalımlı yürümenin caiz olduğunu (izin verildiğini) beyan ettiler. Harbe başladıktan sonra iyice kızıştığı sırada muhacirînden Zübeyr bin Avvam (radıyallahü anh) kılıcın kendisine verilmemesinden dolayı üzgün idi. Kendi kendine “Ben Resûlullahtan (aleyhisselâm) kılıcı istedim. Onu bana vermedi, Ebû Dücâne’ye (radıyallahü anh) verdi. Halbuki ben halası Safiyye’nin oğluyum. Üstelik de Kureyşli’yim. Halbuki önce ben istemiştim. Gidip bakayım Ebû Dücâne (radıyallahü anh) benden fazla ne yapacak?” dedi. Daha sonra Ebû Dücâne’yi (radıyallahü anh) takibe başladı.

Ebû Dücâne hazretleri yukarıda zikredilen beytleri okuyor, müşriklerden kime rastlarsa, onu vurup öldürüyordu. Müşriklerin en azılılarından iri cüsseli Ebû Zûl-Kerş her tarafı zırhlarla kaplı sadece gözleri görünüyordu. Ebû Dücâne hazretleri ile karşı karşıya geldi. Kâfir "Ben Ebû Zül-Kerş'im" diye bağırıyordu. Bu isim kendisine uzun boyuna rağmen büyük göbeğinden dolayı verilmişti. Evvela kendisi Ebû Dücâne hazretlerine hücum etti. Ebû Dücâne (radıyallahü anh) onun darbesinden kalkanıyla korundu. Ebû Zül-Kerş'in kılıcı Ebû Dücâne hazretlerinin kalkanına gömüldü. Kılıcına asıldı fakat çıkaramadı. Sıra Ebû Dücâne hazretlerine gelmişti. Bir kılıç darbesiyle omuzundan, tâ uyluklarına kadar ikiye biçti. Bundan sonra Ebû Dücâne (radıyallahü anh) her önüne çıkan kâfiri devirerek dağın eteğinde defleriyle müşrikleri kışkırtan kadınların yanına geldi. Ebû Dücâne buyuruyor ki: "Uzakdan bir kadın gördüm ki, müşriklere son derece kızıyor ve harbe teşvik ediyordu. Üzerine yürüdüm etrâfından imdat istedi. bağırmağa başladı. Onun bir kadın olduğunu görünce Resûlullahın kılıcının şerefini gözettim ve O'nu kadına vurmadım." Halbuki bu kadın Hind idi.

Zübeyr bin Avvâm gördü ki, Ebû Dücâne (radıyallahü anh) her yere yetişiyor, fakat kılıcını kaldırdığı halde Ebû Süfyân'ın karısı Hind'i öldürmekden vaz geçti. Kendi kendine "Kılıcın kime verileceğini Allah ve Resûlü benden daha iyi bilir" diye söylendi. "Vallahi ben onun çarpışmasından daha üstün çarpışan vuruşan bir kimse görmedim." buyurdu. Ebû Dücâne'nin (radıyallahü anh) yanına vardı. "Yaptığın her şeyi gördüm. Kadına kılıcını kaldırıp sonra vurmaktan vaz geçtiğini de gördüm" dedi. Ebû Dücâne (radıyallahü anh), "Resûlullah'ın (aleyhisselâm) kılıcına hürmet ettim ve onu kadın kanına bulaştırmadım." diye cevap verdi. Daha sonra Ebû Dücâne hazretleri, Hamza ve Ali (radıyallahü anh) ve diğer Eshâb ile beraber yeniden düşman saflarına umûmî taarruz için ileri atıldı. Birçok Sahâbî şehîd düştü, fakat müşrikler de kaçmaya başlamışlardı. Uhud gazâsında İslâm ordusu arkasını Uhud dağına vermiş ve Resûlullah (aleyhisselâm) dağ yolunu muhafaza etmeleri ve müşriklerin müslümanları arkadan vurmalarını önlemek için, Eshâb-ı kiramın içinde en iyi ok atan elli Sahâbîyi koymuş, başlarına da Abdullah bin Cübeyr'i (radıyallahü anh) komutan ta'yin etmişti. Resûlullah (aleyhisselâm) bununla da kalmamış; "Eğer bizi kuşların kaptığını görseniz bile yine ben size haber göndermedikçe asla yerinizi terk etmeyiniz." "Eğer bizim kâfirleri kırıp, ayaklarımız altında çiğnediğimizi görseniz bile yine ben size haber göndermedikçe asla yerinizi terk etmeyiniz." buyurdu. Bu sözleriyle ne olursa olsun bu elli Sahâbînin yerlerini terk etmemelerini istedi. Fakat zafer müyesser olunca bu elli zattan ekserisi ganîmet toplamak için yerlerini terk ettiler. Komutanları Abdullah bin Cübeyr'in sözünü dinlemediler. Dağ yolundaki geçidin tenhalaştığını gören Hâlid bin Velîd ve Ebû Cehil'in oğlu İkrime, emirlerinde müşrik ordusunun sağ ve sol kanatlarıyla dağı arkadan dolaşıp dağ geçidine geldiler. (O zaman henüz Hâlid bin Velîd ve İkrime îmân etmemişti). Abdullah bin Cübeyr ve O'nun emrini dinleyen on Sahâbîyi şehîd ettiler ve İslâm ordusunu arkadan vurdular. Müşrik süvarilerinin arkadan saldırmalarıyle müslümanlar neye uğradıklarını şaşırmışlardı. Hatta acele ve dehşetten kiminle savaştıklarını dahi bilemediler. Birbirleriyle vuruştular. Müslümanlar dağılmış ve dağa doğru çekilmişlerdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Ey filan Bana doğru gel, Ey filan Bana doğru gel, ben Resûlullahım (aleyhisselâm)- Bana dönüp gelene Cennet var" diyerek Eshâb-ı kiramı çağırıyorlardı.

Müslümanlar dağılınca Mekkeli müşriklerden Abdullah bin Şihâb-ı Zührî, Utbe bin Ebî Vakkas, Abdullah bin Kâmia ve Übeyy bin Halef Resûlullahı (aleyhisselâm) öldürmek üzere sözleştiler ve and içtiler. Resûlullahın (aleyhisselâm) sancağını Mus'ab bin Umeyr taşıyordu. Hazreti Mus'ab, Resûlullaha (aleyhisselâm) giydiği zırhdan dolayı çok benzeyen bir Sahâbîydi. Resûlullahın (aleyhisselâm) yanından hiç ayrılmıyordu. Bir ara İbni Kâmia kâfiri atlı olarak Peygamberimiz (aleyhisselâm)'e yaklaştı, önüne Hazreti Mus'ab ve bazı sahabe ile Nüseybe (Nesibe) hatun çıktılar. Ümmü Ümâre (radıyallahü anha) hatun da İbni Kâmia'nın üzerine atıldı. Bir çok kılıç vurdu ise de azılı kâfirin üzerinde iki kat zırh olduğu için te'sîr ettiremedi. İbni Kâmia, Nesibe (radıyallahü anha) hatunun omuzunu parçalayıp, Hazreti Mus'ab'ın üzerine atıldı ve sağ elini kesti. Mus'ab sancağı göğsüne bastırdı. İbn-i Kâmia bunun üzerine Hazreti Mus'ab'ı mızrakladı. Hazreti Mus'ab yıkıldı sancak düştü. Bir melek sancağı hemen aldı. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) bunun üzerine sancağı Hazreti Ali'ye verdi. İbn-i Kâmia bunun üzerine Hazreti Mus'ab'ı şehîd edince Hazreti Peygamberi (aleyhisselâm) öldürdüğünü zannetdi. Müşriklerin yanına gidip "Hazreti Muhammed'i (aleyhisselâm) öldürdüm" diye bağırıyordu. Müşrikler sevinç içerisinde; müslümanlar ise kan ağlıyordu. Herkes ne yaptığını bilmez bir halde, bazıları geri dönmüş, bazıları çökmüş oturmuş, bazıları dağa doğru kaçışıyor. Fakat her güzel huyun en üstün derecesi kendisine verilmiş Peygamber (aleyhisselâm) bir an yerinden ayrılmamış ve geri gitmemişti. Yanında yedisi muhacirlerden yedisi de ensârdan olmak üzere ondört sahâbî ile sabır ve

sebat üzere harb ediyorlardı. Bu yedi ensârdan biri de Ebû Dücâne (radıyallahü anh) idi. Aynı zamanda Ebû Dücâne (radıyallahü anh) ölmek ve ayrılmamak üzere üçü muhacirlerden beşi ensârdan olan sekiz sahâbîden birisi olarak Resûlullaha (aleyhisselâm) bi'at etmişti. Bu sekiz sahâbîden hiçbiri Uhud'da şehîd olmadı, çünkü bunlara Peygamberimiz (aleyhisselâm) duâ etmiş idi. Müşrikler Peygamberimizi (aleyhisselâm) ok yağmuruna tutmuş idiler. Müşriklerin en keskin nişancı olanlarından Mâlik bin Züheyr; Peygamberimize (aleyhisselâm) nişan alıp bir ok attı. Talha bin Ubeydullah bu okun Resûlullaha (aleyhisselâm) isâbet edeceğini anlayınca elini o oka karşı tuttu. Ok elini parçaladı. Şehâdet parmağı hariç diğer parmakları çolak kaldı. Hazreti Talha Uhud'da altmışaltı yerinden yara almıştı. İşte Hazreti Talha gibi Resûlullahı (aleyhisselâm) oklara karşı koruyan ve vücudunu siper eden bir zât da Ebû Dücâne idi.

Ebû Dücâne (radıyallahü anh) Peygamberimizin (aleyhisselâm) üzerine eğilip atılan oklara karşı O'nu vücuduyla korumakta ve atılan oklar sırtına çarpıp düşmekte idi. Müşriklerin azılılarından Abdullah bin Hüneyd Peygamberimizi (aleyhisselâm) görünce atını mahmuzladı. Kendisi tepeden tırnağa silahlı ve zırhlar içerisinde olup, başında da miğfer vardı. "Ben Züheyr'in oğluyum. Bana Muhammed'i gösteriniz. Ya ben O'nu öldürürüm yahut onun yanında ölürüm." diye haykırıyordu. Ebû Dücâne hazretleri hemen onun karşısına çıktı. "Gel yanıma! Ben vücudumla Muhammed Resûlullahın (aleyhisselâm) vücudunu koruyan bir kişiyim" dedi. Abdullah bin Hüneyd'in atının bacaklarına bir kılıç çaldı. Atın ayakları çökünce kılıcını kaldırıp "Al bunu da Hareşe'nin oğlundan" deyip bir vuruşta onu Cehenneme gönderdi Peygamberimiz (aleyhisselâm) bu olanları görüyordu ve "Allahım Hareşe'nin oğlundan(Ebû Dücâne'den (radıyallahü anh)) ben nasıl râzı isem, Sen de râzı ol" diye duâ buyurmuştu. Kâ'b bin Mâlik (radıyallahü anh) anlatıyor: "Üzerine zırh geçirmiş bir müşrik müslümanların şehîdlerinin burunlarını, kulaklarını ve çeşitli azalarını kesiyor, "Davarlar gibi bir araya toplanınız" diyordu. Müslümanlardan zırhlı bir zât ona yaklaştı. Bu iki kimseden gerek vücud, gerekse silah bakımından üstün olanı, müşrik olandı. Birbirleriyle karşılaşınca müslüman öyle bir hamle yapıp müşrike öyle bir kılıç çaldı ki boynundan uyluklarına kadar vücudu ikiye bölündü. Sonradan da, "Ey Kâ'b nasıl gördün? Ben Ebû Dücâne," (radıyallahü anh) diyerek kendisini tanıttı, diye haber vermiştir.

Uhud gününün dehşeti devam ediyordu. Peygamberimizi (aleyhisselâm) öldürmek için yemîn edenlerden Utbe bin Ebî Vakkas'ın attığı taşlar Resûlullahın (aleyhisselâm) mübârek yüzlerine isâbet etti. Mübârek dudakları patladı. Alt çenelerinin sağ tarafındaki dördüncü dişleri (Rebâiye) kırıldı, İbni Sihâb müşriki de, Resûlullahın (aleyhisselâm) mübârek yüzüne taş vurdu. Biraz sonra İbni Kâmia Resûlullahı (aleyhisselâm) öldürmek için kılıç vurdu. Resûlullahın (aleyhisselâm) üzerinde iki adet zırh vardı. Kılıç darbesi pek o kadar tesir etmedi. Fakat, Resûlullah (aleyhisselâm) önündeki çukura sağ yanı üzerine düştü ve gözden kayboldu, İbni Kâmia'nın kılıç darbeleriyle Resûlullahın (aleyhisselâm) miğferi parçalanıp sağ omuzu da yaralanmıştı. Miğferinin halkalarından ikisi de Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek şakaklarına batmıştı. Resûlullah (aleyhisselâm) çukura düşünce mübârek yüzü de kanamakta idi. Mübârek elini kanayan yüzüne sürdü. Mübârek yanaklarından ve yüzünden akan kanlar, sakal-ı şeriflerini ıslattı. İşte bu sırada Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Yâ Rabbi kavmimi affet. Çünkü onlar bilmiyorlar" diye duâ buyuruyordu. Hazreti Ali Resûlullahın (aleyhisselâm) elinden tutarak, Hazreti Talha da doğrultarak çukurdan çıkardılar. Hazreti Ebû Bekir ve Ebû Ubeyde de (radıyallahü anh) yetiştiler. Hazreti Ebû Ubeyde, Resûlullahın mübârek yanağından miğferinin halkalarını çıkarırken iki halka için iki ön dişi kırıldı. Bunun için onun iki ön dişi eksikti. Harp devam ediyordu. Eshâb-ı kiram aleyhimürrıdvan canlarını hiçe sayarak aklın idrak edemeyeceği, dillerin anlatamayacağı kahramanlıklar ortaya koyuyorlardı.

Savaştan dönüşte Peygamberimiz (aleyhisselâm) Eshâb-ı kirama dayanarak Şi'b mevkiinde kayalığa doğru ilerliyorlardı. Burada Peygamberimiz (aleyhisselâm) Eshâb-ı kiramla ayakta kılmaya mecal bulamadıklarından oturarak öğle namazını eda ettiler. Daha sonra Uhud yolu üzerindeki kayalığa doğru giderlerken, orada toplanan müslümanlar, kendilerine doğru gelen ve yanlarında Peygamberimizin (aleyhisselâm) bulunduğu topluluğu, müşriklerden bir cemaat zan ettiler. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hazreti Ebû Bekir'e onlara işâret vermesini emir buyurdu. Bu sırada Ebû Bürde bin Niyâr yayına ok yerleştirip Peygamberimizle (aleyhisselâm) yanındaki sahâbîlere atmak istemişti. İşte bu sırada Ebû Dücâne hazretleri başındaki kırmızı sarığını çıkarıp, onlara doğru sallayarak işâret verdi ve seslendi. Onlar da durdular ve gelenlerin Peygamberimiz (aleyhisselâm) ve yanındaki sahâbîler olduğunu anladılar ve onlara katıldılar.

Hazreti Ebû Dücâne Uhud'da çok kahramanlık gösterdi. Resûlullah (aleyhisselâm) Uhud gazâsından sâlimen dönünce, Ebû Dücâne hazretlerine vermiş olduğu kılıçlarını almıştı. Kılıcın üzerindeki müşrik kanlarını silmek üzere mübârek kerîmeleri Hazreti Fâtıma'ya uzattığı zaman, Hazreti Ali de kendi kılıcını uzatarak "Şunu al, bu gazâda çok iyi işime yaradı" deyince, Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Sen muharebede sadakat gösterdin; (başarılı oldun) Sehl bin Haris ve Ebû Dücâne de (radıyallahü anh) başarılı olmuşlardır" buyurarak Ebû Dücâne ve Sehl hazretlerinin yapmış olduğu üstün hizmeti beyan buyurmuşlardır. Hazreti Peygamber (aleyhisselâm) Uhud gazâsından sonra müslümanlara ihânet eden ve Resûlullaha (aleyhisselâm) verdikleri sözde durmayan ve Resûlullahı öldürmeye teşebbüs eden Beni Nâdir yahudilerinin üzerine yürüdü. Yahudiler yenildiler. Yahudilere hiç bir mal götürmemek şartıyla eman verildi. Resûlullah (aleyhisselâm) Benî Nâdir yahudilerinin terk ettiği malların hepsine el koydu. Bu ganîmet mallarının hepsini muhacirlere dağıtmak için istişâre etti. Böylece muhacirler, ensârın evlerinde oturmakdan kurtulacaklardı. Ensârdan Sa'd bin Ubâde ile Sa'd bin Muaz: "Yâ Resûlallah! Sen Benî Nâdir'in mallarını muhacirlere dağıt. Onlar şimdiye kadar olduğu gibi yine evlerimizde oturmaya devam etsinler" buyurdular. Resûlullah (aleyhisselâm) ensârdan Sehl bin Huneyf ile Ebû Dücâne hazretlerine fakîr oldukları için bu ganîmetlerden onlara da pay verdi.

Ebû Dücâne hazretleri Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra ortaya çıkan irtidât (dinden dönme) fitnelerinin ortadan kaldırılmasında da çok büyük hizmet görmüştür. Hicretin onbirinci senesi (m. 632) Hazreti Ebû Bekir'in hilâfeti zamanında da Yemâme muharebesinde de fevkalâde kahramanlıklar göstermiştir. O sırada dinden dönenlerin başında bulunan Müseylemet-ül-Kezzâb, peygamber, olduğunu ileri sürerek büyük fitne çıkarmıştı. Hazreti Hâlid bin Velîd komutasındaki İslâm ordusu bu alçak fitnecinin üzerine sevk edilmişti. Harp esnasında Hazreti Ebû Dücâne düşmana çok şiddetli hücum ediyordu. Harbin başında İslâm ordusu daha önce gönderilen İkrime ve Şurahbil ordusu gibi geriledi. Hatta Benî Hanîfe kabilesinin mürtedleri, Hazreti Hâlid bin Velîd'in çadırına girip yağma yapmaya başlamışlardı. Bu sırada İslâm askeri geri dönüp şiddetli bir hücum ile Müseylemet-ül-Kezzâb'ın ordusunu bozdu. Yine bu sırada Hazreti Vahşi, Hazreti Hamza'yı şehîd ettiği harbe (küçük mızrak) ile Müseylemet-ül-Kezzâb'ı katletti. Müseylemet-ül-Kezzâb'ın ordusunu teşkil eden Benî Hanîfe kabilesi yenilince etrâfını duvarlarla çevirip tahkim ettikleri büyük bir bahçeye sığınmışlar ve kapısını kapatmışlardı. Bu bahçeye duvardan ilk atlayarak giren Ebû Dücâne (radıyallahü anh) idi. Aşağı atlarken ayağı kırıldı. Buna rağmen gayretine zerre kadar eksiklik getirmeyerek, o muhkem bahçenin kapısını bekleyen müşrikleri dağıtıp, İslâm askerine bahçenin kapısını açtı. Tekrar düşmanın üzerine hücum etti ve şehâdet şerbetini içinceye kadar savaştı ve burada hicretin onbirinci yılında şehîd oldu. Bu Yemâme cenginde Müseylemet-ül-Kezzâb'ın kırkbin kişilik ordusundan yirmibini katledilmiş, fakat müslümanlardan da ikibinden ziyade şehîd verilmişti. Bunun üçyüzaltmışı muhacirden, bir o kadarı da ensârdan ve kalanı da tabiînden idi. Şehîd olanların içerisinde yetmişten ziyade hafız vardı.

Ebû Dücâne hazretleri cesâret ve kahramanlığı kadar da fazîlet sahibi olup, hiç kimseye kötülük düşünmez ve boş ve faidesiz şey (mâlâya'nî) ile meşgûl olmazdı.

Zeyd bin Eslemî diyor ki, Ebû Dücâne hazretleri hasta idi ve yüzü nurla parlıyordu. Huzûruna gelenlerden birisi "Bu yüzünüzün böyle nurlu olmasının sebebi nedir?" diye sordu. Buyurdu ki: Güvenebileceğim beni kurtaracak iki amelim var. Birisi mâlâya'nî ile meşgûl olmazdım, ikincisi hiç bir müslümana kalbimde en küçük bir kötülük bulundurmazdım ve hiç bir müslümana kötülük düşünmezdim.

Ebû Dücâne hazretlerinden rivâyet edilen pek hadîs-i şerîf olmamasının sebebi Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra fazla yaşamayışıdır. Onun için tabiînden kendisinden rivâyette bulunacak fazla bir kimse ile görüşmemiştir.

İmâm-ı Beyhekî, (Delâil-ün-Nübüvve) kitabında ve İmâm-ı Kurtubî'nin (Tezkire) kitabında bildirdiklerine göre; Ebû Dücâne (radıyallahü anh) buyurdu ki, yatıyordum; değirmen sesi gibi ve ağaç yapraklarının sesi gibi bir ses duydum ve şimşek gibi bir parıltı gördüm. Başımı, kaldırdım. Odanın ortasında, siyah bir şeyin yükseldiğini gördüm. Elimle yokladım, kirpi derisi gibi idi. Yüzüme kıvılcım gibi birşeyler atmağa başladı. Hemen Resûlullaha (aleyhisselâm) gidip anlattım. Buyurdu ki, "Ya Ebâ Dücâne Allahü teâlâ, evine hayır ve bereket versin." Kalem ve kâğıt istedi. Hazreti Ali'ye bir mektûb yazdırdı. Mektûbu alıp, eve götürdüm. Başımın altına koyup uyudum. Feryad eden bir ses beni uyandırdı. Diyordu ki, Yâ Ebâ Dücâne! (radıyallahü anh) Bu mektûbla beni yaktın. Senin sahibin, bizden elbette çok yüksektir. Bu mektûbu, bizim karşımızdan kaldırmakdan başka, bizim için kurtuluş yoktur. Artık senin ve komşularının evine

gelmiyeceğiz. Bu mektûbun bulunduğu yerlere gelemeyiz. Ona dedim ki, sahibimden izin almadıkça bu mektûbu kaldırmam. Cin ağlamasından, feryadından, o gece, bana çok uzun geldi. Sabah namazını mescidde kıldıktan sonra, cinnin sözlerini Peygamberimize (aleyhisselâm) anlattım. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “O mektûbu kaldır, yoksa, mektûbun acısını kıyâmete kadar çekerler.” Bir müslüman bu mektûbu yanında taşısa veya evinde bulundursa; bu kimseye, eve ve etrâfına cin gelmez ve dadanmış olup, zarar veren cin de gider.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Sahîh-i Müslim, cild-2, sh. 346

2) El-İsâbe, cild-7, sh. 57

3) Üsûd-ül-gâbe, cild-2, sh. 353

4) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-5, sh. 148, cild-3, sh. 556

5) El-İstiâb, cild-2, sh. 602

6) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye, sh. 635, 998

7) Metâli’-ün-nücûm, cild-1, sh. 398

EBÛ EYYÛB-İ ENSÂRÎ

Peygamberimizin (aleyhisselâm) mihmandarı, Eshâb-ı kiramın büyüklerinden. Ensârdandır. Türkiye’de “Eyyûb Sultân” olarak tanınır. Künyesi Eyyûb’dur. İsmi Hâlid olup, babasınınki Zeyd bin Kelîb, annesininki Hind binti Rebi’a bin Kâ’b idi. Baba tarafından, Ebû Eyyûb bin Zeyd bin Kelîb bin Salebe bin Abdi Avf bin Ganem bin Mâlik bin Neccâr; anne tarafından da Hind binti Rebi’a bin Kâ’b bin Amr bin İmrü’l-Kays bin Salebe bin Kâ’b’ın nesliyle Hazreti Muhammed (aleyhisselâm) ile birleşir. Hazrec kabilesine mensûbtur. Doğum târihi kesin olarak bilinmemesine rağmen, Medine’de Melik Tübbe’nin evinde doğdu. Melik Tübbe, Hazreti İbrâhim’in dininden olup, Yemen’de Resûlullahtan (aleyhisselâm) yediyüz sene önce yaşadı. Son Peygamber Hazreti Muhammed’in (aleyhisselâm) Medine’ye geleceğini devrin büyük âlimlerinden öğrenip, buraya gelerek, yerleşti. Resûlullah (aleyhisselâm) için dahi binalar yaptırıp, îmân ettiğini bildiren bir mektûb yazarak, bıraktı. Hazreti Resûlullah, Hicret-i Nebevî’den sonra Medine-i Münevvere’ye teşrîf edince, vaktiyle Melik Tübbe’nin yaptırdığı ve Hazreti Hâlid’in ikâmet ettiği evin bahçesine devenin çökmesiyle bu mektûb çıkarılıp, Peygamberimize (aleyhisselâm) arz edildi. Resûlullah (aleyhisselâm) bir hadîs-i şerîfte “Tübbe’ye sövmeyiniz, çünkü O mü’min idi.” buyurdu.

Hazreti Ebû Eyyûb-i Ensârî, Bi’setin onbirinci senesi (m. 620) Hac mevsiminde îmân ederek müslüman oldu. Bi’setin onikinci senesinde (m. 621) Hac mevsiminde ikinci Akabe Biatinde bulunarak, Resûlullahın (aleyhisselâm) sohbeti ile şereflendi. Eshâb-ı kiram ve Ensâr-ı kiramdan oldu. Hanımı Ümmü Eyyûb de (radıyallahü anha) Müslüman olup, Peygamberimize (aleyhisselâm) hizmet ile şereflendi. Üç erkek, bir kız çocuğu vardı. Eyyûb, Abdurrahmân, Hâlid erkek; Amre de kız çocuğudur.

Resûlullah (aleyhisselâm) Hicret’ten sonra ondört gün Kubâ denen yerde kaldı. Buradan Medine’ye hareket etmek üzere ana tarafından akrabası ve dayıları olan Neccâroğulları’na haber gönderdi. Neccâroğulları kılıçlarını kuşanıp geldi. Resûlullah (aleyhisselâm), Cuma namazını kılıp, Medine’ye hareket ettiler. Medine’ye geldiklerinde yolun iki tarafını dolduranlar “Resûlullah geldi! Resûlullah geldi!” deyip, sevinç gözyaşları döküyorlardı. Medine ulular Peygamberimizin devesi Kusva’nın yularına sarılarak: “Yâ Resûlallah, bize buyurunuz! Size yabancı olmayan, hürmet eden, düşmanlarınızla mücadeleye gücü yeten ailemizde misâfir olunuz!” diyorlardı. Resûlullah da “Deveyi kendi haline bırakınız. Çünkü, o me’murdur. Emîr olunduğu yere gider; ona yol veriniz!” diye onlara teşekkür ediyordu. Onlar da deveyi bırakıyorlardı. Deve, sonunda Neccâroğulları yurduna gelip çöktü. Peygamberimiz, “Akrabamız evlerinden hangisinin evi daha yakındır?” diye sorunca Neccâroğullarından Ebû Eyyûb-i Ensârî: “Yâ Nebîyyallah! Benim evim yakındır, işte şu evim, bu da kapı”, diye göstererek Resûlullahı evine davet etti. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Ebû Eyyûb-i Ensârî hazretlerinin evinde Mescid-i Nebevî, hücreler ve odalar bitinceye kadar kaldı. Ebû Eyyûb-i Ensârî, O’nun gece bekçiliğini ve muhafızlığını yaptı. Kendisi, hanımı Ümmü Eyyûb Fâtıma ve annesi Hind (radıyallahü anha) gece-gündüz, Resûlullah’a (aleyhisselâm) hizmet ettiler. Böylece Mihmandarlık makamı, Hazreti Âdem’den (aleyhisselâm) kıyâmet gününe kadar, hiç kimseye nasip olmayan bir şeref, Hazreti Ebû Eyyûb-i Ensârî’ye nasip ve ihsân olundu. Evlerinde, şahıslarına pek çok hadîs-i şerîf söylenmiştir. İlk gün Medine ahalisi, Hazreti Ebû Eyyûb-i Ensârî’nin evine geldi. Gelenlerin içinde Musevî âlimlerinden Abdullah İbn-i Selâm da vardı: Abdullah bin Selâm, Hazreti Muhammed’in (aleyhisselâm) cemâl-i şerîfine bakıp; “Bu yüz yalancı yüzü değildir” diyerek, hemen müslüman oldu.

Buyurdular ki: Bir defasında Resûlullah (aleyhisselâm) ile Hazreti Ebû Bekir’e yetecek kadar yemek hazırlayıp,

huzûrlarına götürdüm. Resûlullah (aleyhisselâm) “Yâ Ebâ Eyyûb! Ensâr’ın eşrafından otuz kişiyi davet et” buyurdu. Ben yemeğin azlığını ve belki Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) bu yemeği çok zannettiler diye düşünürken tekrar, “Yâ Ebâ Eyyûb! Kureyş’in eşrafından otuz kişiyi davet et” buyurdular. Binlerce düşünce ile Kureyş’ten otuz kişi davet ettim, geldiler. O yemekten yediler, doydular. Bir mucize olduğunu anlayıp, imânları kuvvetlendi ve bir daha bîat ettiler. Gittiler sonra “Altmış kişi davet et” buyurdular. Ben mucize, olarak yemeğin azalmadığını gördüğümden, daha ziyâde sevinerek altmış kişiyi Hazreti Resûlullah’ın huzûruna davet ettim. Geldiler, o yemeklerden yediler. Hepsi Hazreti Resûlullahın mucizesini tasdîk ederek döndüler. Ardından: “Ensârdan doksan kişi çağır” buyurdular. Çağırdım, geldiler. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) emri üzerine onar onar o sofraya oturup, yediler hepsi de bu büyük mucizeyi görüp, gittiler. Yemek ise benim götürdüğüm kadar, sanki hiç el sürülmemiş gibi duruyordu. Yine anlattılar; “Resûlullah’a (aleyhisselâm) dâima akşam yemeği yapıp, gönderirdik. Kalanını, bize geri gönderdiği zaman, ben ve Ümmü Eyyûb, Hazreti Resûlullah’ın elinin değdiği yerleri araştırarak, oralardan yer ve bununla bereketlenirdik. Yine bir gece, yapıp gönderdiğimiz soğanlı veya sarımsaklı yemeği Resûlullah geri çevirmişti. Onda elinin izini göremeyince, feryâd ederek yanına gittim. “Yâ Resûlallah! babam, anam sana feda olsun! Siz akşam yemeğini geri çevirdiniz. Fakat, onda elinin izini göremedim. Halbuki ben ve Ümmü Eyyûb, geri çevirdiğin yemekte elinin değdiği yerleri araştırmakta ve bununla bereketlenmekteydik.” dedim. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdular ki; “Bu sebzede bir koku his ettim. Ondan yemedim. Ben melekle konuşan bir kişiyim.” “O yemek haram mıdır?” diye sorunca, “Hayır! Fakat ben kokusundan dolayı ondan hoşlanmadım.” buyurunca; “Senin hoşlanmadığın şeyden ben de hoşlanmam!” deyince Peygamberimiz (aleyhisselâm), “Siz onu yiyiniz.” buyurdu. “Bunun üzerine biz de ondan yedik ve bir daha Resûlullah’a (aleyhisselâm) o sebzeden yemek yapmadık.” Peygamberimizin Herise (keşkek) yemeğini çok sevdiğini Hazreti Eyyûb-i Ensârî hazretleri rivâyet etmiştir.

Resûlullah (aleyhisselâm) Medine-i Münevvere’de bir kuşluk vakti, müslümanların iki gözbebeği Hazreti Ebû Bekr-i Sıddîk ve Hazreti Ömer-ül-Fârûk ile karşılaştı. Üçü beraber Ebû Eyyûb-i Ensârî hazretlerinin evine gittiler. Evde olmadığını öğrenince, nerede olduğunu sordular. Bahçede çalışmakta olan Ebû Eyyûb-i Ensârî hazretleri, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) sesini işitip koşarak eve geldi. “Merhaba Yâ Resûlallah! Hoş geldiniz. Arkadaşlarınızla beraber safa geldiniz” diyerek karşıladı. Bahçede çalıştığını beyan edip, hurma ağacından bir salkım kopararak geldi. Salkımda üç çeşit hurma vardı. Hazreti Resûlullah “Yâ Ebâ Eyyûb! Bu salkımdaki kuru hurmaları ayır” buyurunca; “Yâ Resûlallah! Emîr sizindir. Ancak, size hayvan kesip, et ikram edeceğim.” Resûlullah da; “Eğer hayvan keseceksen, sütlü hayvan kesme” buyurdu. Eyyûb-i Ensârî (radıyallahü anh) oğlak kesip, Ümmü Eyyûb (radıyallahü anha) da yarısını söğüş, diğer yarısını da kızarttı. Sıcak bir ekmek hazırladı. Etleri ekmeğin üzerine koyup, sofraya getirdi. “Yâ Resûlallah, buyurunuz” deyince, Resûlullah (aleyhisselâm); “Yâ Ebâ Eyyûb! Bu ekmek ile etten bir parça da kızım Fâtıma’ya götür, çünkü ben biliyorum ki; epey zamandan beri Fâtıma bu yemeği yememiştir.”Emîr yerine getirilip, sofra kalktıktan sonra Peygamberimiz “Bütün bu ni’metler, ekmek, et, hurma, taze hurma ne güzel. Bu ni’metler şükür ister.” buyurup ağladılar.“Nefsim, yed’i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, bu ni’metler yüzünden, yarın kıyâmet gününde siz suâl olunacaksınız” buyurduktan sonra ilâve ettiler;“Ancak, sağlığınızda elinize geçen ni’metleri yemeğe başlarken “Bismillah”, doyduğunuz zaman da “Elhamdülillahillezi eşbaanâ ve en âme aleynâ fe efdâle” diyerek Cenâb-ı Hakk’a şükür ve duâ ediniz. Zira, Cenâb-ı Hakk’ın verdiği rızık, bu sebeple, size kifâyet eder.” Gitmek üzereyken, “Yâ Ebâ Eyyûb! Yarın da sen bize gel” buyurarak davet etti. Davete icabet edip, Resûlullahın yanına gitti. Resûlullah (aleyhisselâm) Ebû Eyyûb-i Ensârî (radıyallahü anh) hazretlerini çok sevdiğinden, mükâfat olarak, o’na bir câriyesini ihsân edip, “Yâ Ebâ Eyyûb! Bu câriye hakkında Allahü teâlâdan hayır iste. Çünkü, bu câriye bizim yanımızda bulunduğu müddetçe, bundan hayırdan başka birşey görmedik” buyurunca, Resûlullah (aleyhisselâm) yanından ayrıldıkta; “Ben Fahr-i âlem hazretlerinin vasıyyetlerinde hayır görüyorum. O hayır da ancak bu câriyeyi âzad etmektir.” deyip âzad etti. Ebû Eyyûb-i Ensârî (radıyallahü anh) Peygamberimiz (aleyhisselâm) için, hergün bir sofra hazırlamak âdetiydi. Bu izzet ve ikramıyla derecesi çok yükseldi.

Hazreti Ebû Eyyûb-i Ensârî hazretlerinin Ensâr-ı kiram, Eshâb-ı kiram, Mihmandâr-ı Nebevî ve Hazreti Muhammed (aleyhisselâm) ve yakın arkadaşlarına ev sahipliği gibi üstünlüklerinin yanında daha pekçok hâlleri vardır. Bedir, Uhud, Hudeybiyye ve diğer bütün gazvelerde (harplerde) Resûlullahın yanında bulundu ve Resûlullahın hayır duâlarına kavuşdu. Bir çok muharebelerde sancakdarlık hizmeti ile şereflendi. Bu sebeple kendisine (Sancaktâr-ı Resûlullah)

ünvanı verildi. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz, Eshâb-ı kiram arasında âhiret kardeşliği sözleşmesi yaptırırlarken, Hâlid bin Zeyd ile Mus'ab bin Umeyr hazretleri arasında da âhiret kardeşliği akdi yaptırmıştır. Hâlid bin Zeyd hazretleri Cemel ve Sıffînvakalarında, Hazreti Ali'nin yanında bulundu. Kumandanları arasında yer aldı. Hazreti Ali şehîd oluncaya kadar hep yanında bulundu. Suriye, Filistin muharebelerinde Mısır ve Kıbrıs'ın fethinde de bulundu. Gayet şecaatli ve pek kahraman idi. Bir muharebede bir özründen dolayı bulunamadığı için hep üzülürdü.

Hurmalarını çalan cinnîyi gece yakalayıp: "Bu zamana kadar çaldıklarını sana helâl ederim. Ancak bir şartım var. O da sizin zararınızdan kurtulmanın çaresini söylemendir." buyurunca cinnî, Haşr sûresinin sonunu okumaktır cevabını vermiştir.

Çok cömert idi. Evi herkese açıkdı. Eline geçeni Allah yolunda verirdi. Köleleri ve câriyeleri âzâd eder, onlara ihsânda bulunurdu. Sünnet-i seniyyeye çok bağlı idi. Dünyayı sevmez, dünyalıktan hoşlanmazdı. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) vefâtından sonra sık sık Ravda-i mutahhara'ya gidip, ağlardı. Bir defa imâm olup, yanındakilere namaz kıldırdıktan sonra, arkadaşlarına: "Şeytân kalbime vesvese etti ve bana, bu insanların arasında imamlığa müstehak senden başka bir ferd yoktur. Sen şimdi insanların hepsinden efdalsin, bu açık bir hâldir dedi ve bundan sonra mecbûr olmadıkça imamlık yapmayacağıma kalbimi ucub ve riyadan koruyacağıma söz verdim" buyurdu.

Ebû Eyyûb-i Ensârî aynı zamanda ilim ve takvâda da çok ileri idi. Vahiy kâtipliğinde bulunmuştur. Hemen birçok Sahâbî kendisinden ilim ve hikmet dersleri almış, Kur'ân-ı kerîmin ve hadîs-i şerîflerin doğru anlaşılmasında kendisine müracaatta bulunmuştur. Kurra-i Kirâm'dan yani, Kur'ân-ı kerîmi ezbere bilenlerin meşhûrlarından olup, Tabiînin kırâat âlimi idi. O her gittiği yerde "Mihmandâr-ı Nebevî" olarak büyük alâka ve hürmet görmüştür.

Hazreti Ali'nin, hilâfeti zamanında Basra vâlisi Abdullah bin Abbas'ın (radıyallahü anh) yanına gitmişti. İbn-i Abbas kendisini görünce ona pek çok hürmet etmiş ve konağını ailesine tahsis etmiştir. Basra'dan ayrılırken de, konağın bütün kıymetli eşyaları hediyye edildi. Yirmi bin, veya kırk bin dirhem gümüş ve yirmi veya kırk köle ihsân ve takdim edilmişse de, o köleleri âzâd etti ve paraları da onlara dağıttı.

Hazreti Muâviye zamanında Mısır'ı da ziyâret eden Ebû Eyyûb-i Ensârî burada da büyük hürmet ve alâka ile karşılanmıştır. Mısır Vâlisi Ukbe bin Âmir idi. Vâli ile aralarında şöyle bir hâdise geçti. Vâli bir gün akşam namazına gecikti. Cemâat bir hayli bekledi. Nihâyet cemaata gelip imâm oldu. Namazı geç de olsa kıldırdı. Cemâat arasında Ebû Eyyûb-i Ensârî de vardı. Namazdan sonra Ebû Eyyûb-i Ensârî Vâliye "Ey Ukbe, Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) akşam namazını geciktirenler hakkında şu sözünü duymadın mı?"Ümmetim, akşam namazını yıldızların gökyüzünü kaplamasına kadar tehir etmedikçe hayır üzeredir, yahut fıtrat üzeredir." Hazreti Ukbe, "Evet" diye cevap verince, "O halde akşam namazını niçin bu kadar geciktirdiniz?" diye sordu. Ukbe (radıyallahü anh) meşgûliyeti sebebiyle bu gecikmenin vâki olduğunu ifade edince, Ebû Eyyûb-i Ensârî "Yemîn ederim ki, senin bu yaptığını görerek halkın Resûlullah da böyle yapardı. Zehabına düşmesinden endişe ederim" dedi ve vâliyi ikaz ve işâret etti.

Onun Mısır seyahatinin asıl sebebi bir hadîs-i şerîfi, vâliden tahkîk etmekti. Resûl-i Ekrem'den (aleyhisselâm) rivâyet edilen hadîsi bizzat Peygamberden (aleyhisselâm) duyan Hazreti Ukbe'den başkası hayatta kalmamıştı. Ebû Eyyûb-i Ensârî, durumu Ukbe'ye bildirip, kendisini dinlemek istediğini söyledi. Ukbe mezkûr hadîs-i şerîfi şu şekilde anlattı: Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Her kim bu dünyâda bir mü'minin kusurunu örterse, Cenâb-ı Hak da kıyâmet gününde onun kusurunu örter." Hazreti Ebû Eyyûb böylece bir hadîsi tahkîk etmenin gönül huzûru ile Medine'ye dönmüştür. Onun için, Allah yolunda cihâd için cepheye gitmek ne ise, bir hadîs için de uzun yolları katetmek aynı derecede mukaddes bir vazîfeydi.

Hazreti Ebû Eyyûb, dört halife devrini de idrak ederek nihâyet Hazreti Muâviye'nin İstanbul fethi için teşkil ettiği orduya da yetişmiştir. Resûlullahın (aleyhisselâm) İstanbul fethi için verdiği müjdeyi kalbinin derinliğinde bir sır gibi saklıyordu. Yaşı ilerlemesine rağmen bu müjdeye kavuşma şerefi ve heyecanıyla dolu idi. Hicretin ellinci (m. 670) senesinde Mısır'a gelerek bizzat katıldığı bu ordu ile İstanbul önlerine kadar gelen Hazreti Ebû Eyyûb-i Ensârî, çarpışmalar sırasında hastalandı ve yatağa düştü. Hasta yatağından harbin seyrini takip ediyor ve bir an önce iyileşip, savaşmayı arzuluyordu. Ordu kumandanı Yezîd bin Muâviye kendisini bizzat gelip ziyâret etti. İyi olması temennisinde bulundu. Yezîd'in ziyâretinden memnun olan Ebû Eyyûb-i Ensârî ecelinin yaklaştığını hissederek, Peygamber efendimizin şu hadîs-i şerîfini rivâyet ederek "Kostantiniyye'de kalenin yanında bir recul-i sâlih defn olunacaktır" vasıyyette bulundu: "Şayet

burada vefât edersem, cenâzemi hemen defn etmeyin. Ordunun gidebileceği yerin en ileri noktasına kadar götürün ve beni oraya defn edin.” Mihmandâr-ı Nebevî, demek ki, manevî olarak defn edileceği yeri görmüş ve müslümanların hayâli olan İstanbul fethine bir adım daha yakınlaşmak istemişti. Gerçekten bir müddet sonra Hazreti Ebû Eyyûb-i Ensârî rûhunu Rahmân'a teslim eyledi. Vasıyyeti üzerine askerler nâşını elleri üzerinde ordunun vardığı en uç noktaya taşıdılar. Tekbir ve duâlarla defn ettiler.

Hazreti Ebû Eyyûb-i Ensârî sağlığında göremediği o fethi vefâtından sonra kabrinden temaşa etmek istemişti. Bu bakımdan İstanbul'un manevî fâtihi olarak kabûl edilen Ebû Eyyûb-i Ensârî, bu toprakları asırlardır şereflendirmiş ve nurlandırmıştır. Onun defn edilmesinden sonra ordu kumandanı Yezîd, mezarına bir zarar gelmemesi için, Bizans Kayserine bir elçi gönderdi. Orada yatanın Peygamber Mihmandarı olduğunu ve Ona gelecek en küçük bir zararın, İslâm dünyâsında bulunan bütün kiliselerin yıkılıp yerle bir olmasına sebep olacağını ihtar etti. Gerek bu tehdit, gerekse Hazreti Peygamberin büyük Sahâbîsi olması sebebiyle, Hıristiyanlar onun mezarına zarar verememiş, hattâ müslümanlar gibi onun mezarını ziyâret ederek manevî yardımını dilemişlerdir. Zamanla o mezarda yatan zâtın hüviyeti Bizanslılarca unutulmuş, fakat manevî havası sonraki asırlarda da devam etmiştir.

Bundan sonra İstanbul üzerine daha pek çok sefer tertip edilmiştir. Ancak her defasında muhkem kalelerle korunan şehir feth edilememiş, bu şeref Osmanlı Padişahı Fâtih Sultan Mehmed Hân ve askerlerine nasip olmuştur. Osmanlı Sultanı Fâtih Sultan Mehmed Hân (1429-1481) İstanbul'un fethini gerçekleştirdikten sonra devrin büyük âlim ve gönül sultanlarından Akşemseddîn hazretlerine: “Ey benim muhterem Hocam! Târih kitaplarının yazdığına göre, Peygamberimiz Muhammed Mustafa (aleyhisselâm) efendimiz hazretlerinin mihmandarı Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin (radıyallahü anh) mübârek kabri, burada (İstanbul) kalenin yakın bir yerindeymiş. Himmetinizle kabr-i şerîfin yerini bulmak ve bilmek arzusundayım” buyurunca Akşemseddîn, Sultana hitaben; “Sultanım ben geceleri şu semtte bir yere nûr inmekte olduğunu görüyorum. Zan ederim ki, o nûrun indiği yerde, o mübareğin kabr-i şerîfi olsa gerektir” buyurdu. Beraber bugünkü türbenin bulunduğu yere geldiler. Akşemseddîn hazretleri bir müddet teveccühte bulunduktan sonra: “Evet, Hazreti Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin rûh-u şerîfi ile şimdi mülakat ettim, İstanbul'un fethini tebrik edip, “Beni zulmet-i küfürden kurtardın.” buyurarak ferah ve sürûrünü belirtti buyurunca, Fâtih Sultan Mehmed Hân ve Akşemseddîn ile maiyeti hep beraber, işâret edilen yere geldiler. Sultan Fâtih, Akşemseddîn hazretlerine; “Efendim! Kabri şerîfin yerini tayin buyurunuz ki, üzerine türbe yapalım” dedi. Akşemseddîn hazretleri şimdiki türbenin bulunduğu yerde bir müddet teveccüh ve murâkabede bulunduktan sonra, mezarın baş tarafından bir yeri göstererek: “Burasını kazınız. İnşâallahü teâlâ, iki arşın sonra yazılı bir mermer çıkacaktır. İşte orası Hazreti Mihmandâr-ı Ebû Eyyûb el-Ensârî'nin kabr-i şerifidir” buyurdu. İşâret edilen yer kazıldı. Buyurduğu gibi yazılı mermer bulundu. Sultan Fâtih, Akşemseddîn hazretlerinin kerâmetine hayran kalıp, ziyadesiyle memnun oldu. Fâtih Sultan Mehmed Hân, Ebû Eyyûb-i Ensârî hazretlerinin kabri üzerine bir türbe, Akşemseddîn ve ailesine mahsûs odalar ile bir de câmi-i şerîf bina ettirdi. Burası bütün müslümanların ziyâretgâhı haline geldi. Câmi-i şerîfe 1136 (m. 1723) senesinde iki uzun minare yapıldı. Osmanlı Sultanı Üçüncü Selim Hân 1203 (m. 1789), 1223 (m. 1807) Eyyûb Sultan Câmii'ni 1215 (m. 1800) senesinde yeniden yaptırdı. İlk Cuma namazında Sultan Selim Hân da bulundu. Eyyûb Sultan Câmii'nin son tamirini 1380 (m. 1960) senesinde devrin başvekîli Adnan Menderes yaptırdı. Türbenin son tamirini Osmanlı Sultanlarından ikinci Mahmud Hân 1255 (m. 1808), 1223 (m. 1839) yaptırdı. Sanduka üzerindeki yazılar, Sultan'ın el yazısıdır. Türbedeki asılı levhadaki iki beyti Sultan Üçüncü Selim Hân söyleyip, devrin meşhûr hattadı Yesârîzâde yazmıştır.

Alemdâr-ı Kerîmi şâh-ı iklimi risâletsin
Muinim ol benim, dâim, bâhakkı Hazret-i Bari
Selîm ilham i her dem, yüz sürer bu Ravza-i Pâke
Şefaatle kerem kıl, yâ Ebâ Eyyûb el-Ensârî

Hazreti Ebû Eyyûb el-Ensârî, Peygamber efendimizden bizzat işiterek 150 hadîs-i şerîf rivâyet etti. Bunlardan bazıları şunlardır:

Bir gün Hazreti Hâlid bin Velîd'in oğlu Abdurrahmân muharebe sırasında yakaladığı dört esîrin katlini emretmişti. Dördünün de atılacak oklarla can vermesini istemişti. Ebû Eyyûb bunu haber alınca Abdurrahmân'ı ikaz etmiş ve “Resûl-i Ekrem'den (aleyhisselâm) işkenceli ölümleri nehy ettiğini duydum” diyerek bir hadîs-i şerîf nakletmiştir.

Bir başka rivâyetinde:

Bir adam Resûlullaha gelerek, “Yâ Resûlallah, bana veciz şekilde nasîhat eder misin?” dedi. Bunun üzerine Resûlullah (

aleyhisselâm) nasîhat isteyen o adama şöyle dedi:“Namazını kıldığın zaman, sanki dünyâya veda ediyormuşsun gibi ol, yarın özür dileyeceğin bir sözü söyleme, insanların elindekinden ümidini kes.”

“Ramâzan-ı şerîf ayında tamamen oruç tuttuktan sonra, şevval ayında altı gün daha oruç tutan kimse, bütün sene oruç tutmuş gibi olur.”

“Kim Allaha ortak koşmadan ibâdet eder, namazı kılar, zekâtı verir. Ramazan ayında oruç tutar ve büyük günahlardan sakınırsa, muhakkak onun için Cennet vardır.” Eshâb-ı kiram, “Yâ Resûlallah! Büyük günahlar nelerdir?” diye sordular. Resûlullah buyurdu ki: “Allah’a ortak koşmak, müslüman bir kimseyi öldürmek ve cihâddan kaçmaktır.”

“Kılınan her namaz hatalara bir set çeker.”

“Sizden birisi helaya gittiğinde kıbleye yönelmesin ve kıbleye dönmesin.”

“Akşam namazına, yıldızlar doğmadan önce acele ediniz.”

“Sadakanın efdali, (en faziletlisi) akrabaya verilendir.”

“Bir müslümana, din kardeşini, üç günden daha fazla terk etmek, karşılaştıklarında birbirinden yüz çevirmek helâl olmaz. Bunların en hayırlısı ilk önce selâm verendir.”

“Bir mücâhidin, fî sebilillah, düşmana hücum ve garat (akın) etmek üzere hareket ve faaliyette iken, üzerine güneşin doğması ve yine akşam üzeri harb meydanında karargâhına (gecelemek için) dönmesi Allahü teâlâ indinde, güneşin üzerlerine doğup, battığı bütün dünyâ mal ve mülkünden daha efdal, daha hayırlı ve sevâbdır.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-3, sh. 49

2) Taberî Târîhi cild-3, sh. 2324

3) Üsûd-ül-gâbe cild-5, sh. 143

4) Hadikat-ul-cevâmi cild-1, sh. 243

5) Sahîh-i Müslim cild-1, sh. 243

6) Ensâb-ül-eşrâf cild-1, sh. 267

7) Semhudî Vefâ-ül-vefâ cild-1, sh. 190

8) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 998

EBÛ HUREYRE (radıyallahü anh)

Meşhûr Sahâbî. Eshâb-ı kiram arasında en çok hadîs-i şerîf bilen ve rivâyet edenlerdendir. İsmi hakkında değişik rivâyetler olup, en doğru rivâyete göre isminin Abdurrahmân bin Sahr olduğu bildirilmiştir. Yemen’in Devs kabilesindendir. Künyesi Ebû Hureyre’dir. Bu künyenin verilişi hakkında kendisi şöyle demiştir: “Ben çocukken koyunlarımızı güderdim. Küçük bir kedim vardı. Gündüz onu yanıma alır, onunla oynardım. Gece otların arasına bırakırdım. Bu sebeple babam bana Ebû Hureyre (Kedicik babası)” dedi. Bir rivâyeti de şöyledir: “Bir gün kaftanımın içinde küçük bir kedi taşıyordum. Resûlullah (aleyhisselâm) gördü. “Nedir bu?” buyurdu. Ben de, “kedicik” dedim. Bunun üzerine Resûlullah bana “Ey kedicik babası” buyurdu. Ebû Hureyre (radıyallahü anh) 57 (m. 678) senesinde 78 yaşında iken Medine-i Münevvere’de vefât etti.

Ebû Hureyre (radıyallahü anh) hicretin 7. senesinde (m. 628) Hayberde müslüman oldu. Gençliğinde fakîrlik ve sıkıntı içinde yaşamıştır. Müslüman olduğunda 30 yaşını geçmişti. Yemendeki Devs kabilesinin en ileri gelenlerinden ve meşhûr şair olan Tufely bin Amr (radıyallahü anh) vasıtasıyla müslüman oldu. Tufeyl bin Amr (radıyallahü anh) Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) duâsı ve emri üzerine kabilesini İslama davet edince ilk kabûl eden Ebû Hureyre (radıyallahü anh) oldu. Hicretin 7. yılında Tufeyl bin Amr (radıyallahü anh) îmân edenlerle birlikte Yemen’den ayrıldılar. Yetmiş kişiden fazla bir kâfile halinde Medine’ye geldiler. Ebû Hureyre bir an önce Peygamberimizi (aleyhisselâm) görmek, Ona kavuşmak aşkıyla yanıyordu. Yolculuğun uzun sürmesinden sıkılıyor, sabırsızlanıyordu. Bu halini su beyitle dile getirmiştir:

“Yâ leyleten min tûlihâ ve anâihâ,
Âlâ ennehâ min daret-il-küfri necceti.”

(Ey yolculuk gecesi! Bıktım yolun uzunluğundan ve sıkıntısından. Fakat bu yolculukdur, kurtaran beni küfür ve inkâr yurdundan...)

Ebû Hureyre (radıyallahü anh), Medine’ye geldiği sırada Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hayber’in fethine gitmişti. Bu gelişini şöyle anlatmıştır: “Resûlullah (aleyhisselâm) Hayber’de bulunduğu sırada Medine’ye Muhacir olarak geldim. Sabah namazını Resûlullahın (aleyhisselâm) vekîl bıraktığı Siba’ bin Urfuta’nın (radıyallahü anh) arkasında kıldım. Birinci rek’âtte Meryem sûresini, ikinci rek’âtte Mutaffifîn sûresini okudu. Namazdan sonra Siba’ bin Urfuta’nın (radıyallahü anh) yanına vardık, bize bir miktar yiyecek ikram etti.”

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hayber'de olduğu için Medine'ye gelen bu kâfile doğruca Haybere hareket etti. Oraya vardıklarında Peygamberimiz (aleyhisselâm) Natat kalesini fethetmiş, Kâtibe kalesini de kuşatmıştı. Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına vardıklarında Ebû Hureyre'ye bakıp, "Sen kimlerdensin?" buyurdu. O da: "Devs kabilesindenim!" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Devs içinde kimi gördümse, onda hayır gördüm" buyurdu. Bundan sonra Ebû Hureyre (radıyallahü anh) Peygamberimize (aleyhisselâm) müslüman olduğuna dair bîat etti. Eliyle musafeha ederek, müslüman olduğunu bildirdi. Gelirken yolda kölesini kaybetmişti. Ebû Hureyre (radıyallahü anh) Peygamberimizle (aleyhisselâm) otururken kölesi çıkageldi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "İşte kölen geldi!" buyurdu. Bunun üzerine Ebû Hureyre (radıyallahü anh): "Şahid ol ki o, hürdür. Ben onu Allah rızası için âzâd ettim" dedi. Hayber'in fethinden sonra Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Ebû Hureyre'ye (radıyallahü anh) ve Yemen'den gelen Devs'lilere Hayber'de alınan ganîmetlerden hisse verdi. Sonra Medine'ye döndüler. Bundan sonra Ebû Hureyre (radıyallahü anh) Yemen'e dönmeyip Medine'de kaldı.

Ebû Hureyre (radıyallahü anh), Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına geldikten sonra artık O'ndan hiç ayrılmadı. Ticâret, mal, servet gibi hiçbir meşgalesi yoktu. Bunlarla hiç uğraşmadı. Eshâb-ı kiramın en fakîri olup, Eshâb-ı Suffa arasına katıldı. Eshâb-ı Suffa, Mescid-i Nebî'de kalır hep ilimle meşgûl olurdu. Ebû Hureyre (radıyallahü anh), Peygamberimizin (aleyhisselâm) hep huzûrunda bulundu. Bu hal Peygamberimizin vefâtına kadar dört sene sürdü, işçilik yaparak geçimini temin ederdi. Yemen'den gelen annesi de yanında kalmakta idi.

Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanında devamlı bulunduğu için pekçok hadîs-i şerîf işitmiş ve rivâyet etmiştir. Bir gün Peygamberimize (aleyhisselâm) şöyle demiştir: "Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) senden işittiklerimi hafızamda fazla tutamıyorum." Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Örtünü uzat" buyurdu. O da ridasını uzattı. Resûlullah (aleyhisselâm) Ona duâ etti. İki mübârek eliyle üç defa O'na doğru nûr saçtı ve "Örtünü göğsüne sür" buyurdu. O da sürdü. Böylece Allahü teâlâ O'na öyle bir hafıza ihsân etti ki, işittiği hiç bir şeyi unutmadı, ömrü de uzun oldu. Böylece çok hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Ebû Hureyre, Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına geldikten sonra hizmetine girmiş ve başka hiç bir işle meşgûl olmamıştır. Bilmediği ve öğrenmek istediği herşeyi, Peygamberimizden (aleyhisselâm) sorup öğrenmiştir. Bir zât, İbn-i Ömer'e (radıyallahü anh) "Ebû Hureyre (radıyallahü anh) Resûlullahtan (aleyhisselâm) bu kadar çok hadîs rivâyet ediyor, doğru mu?" dediğinde İbn-i Ömer (radıyallahü anh) "Yemîn ederim ki, hiç birinde şek ve şüphe yoktur. Çünkü Ebû Hureyre her zaman Resûlullaha (aleyhisselâm) sual sorar, aldığı cevapları ezberlerdi." demiştir.

Eshâb-ı kiram arasında Muhâcirîn ve Ensârın bir çoklarının bilmediği hadîs-i şerifleri Ebû Hureyre (radıyallahü anh) bilirdi. Çünkü Eshâb-ı kiramın çoğu iş güç sahibi olduğundan, bir kısmı çarşıda, pazarda çalışır, bir kısmı ziraatle meşgûl olurdu. Bu sebeple her zaman ve her saat Resûlullahın (aleyhisselâm) yanında bulunma fırsatını elde edemezlerdi. Eshâb-ı kiramdan bir kısmı ise kendini tamamen ilme vermiş olup, Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda bulunurdu. Bunların en başında gelen Ebû Hureyre (radıyallahü anh) idi. Bu bakımdan o herkesin duymadığı hadîs-i şerifleri işitip rivâyet etmiştir. Onun bu hali Eshâb-ı kiramın ileri gelenleri tarafından da bildirilmiştir. Ebû Âmir şöyle rivâyet eder: "Bir gün ben Talha (radıyallahü anh) ile konuşuyordum. Biri gelip, Ebû Hureyre'den (radıyallahü anh) bahsederek "Bu Yemenli mi, Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) hadîs-i şerîflerini çok biliyor yoksa sen mi?" dedi. Elbette O çok bilir, çünkü O, hergün Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda ve hizmetinde bulunmuştur. Biz eşlerimizle ve ailemizle, evimizde oluyorduk. Onun böyle bir meşgalesi yoktu. Bu bakımdan O bizden daha fazla bilir dedim."

Bir defasında Hazreti Âişe'den soruldu: "Resûlullahın (aleyhisselâm) sözlerini ve hallerini siz mi çok biliyorsunuz, yoksa Ebû Hureyre mi?" Hazreti Âişe şöyle cevap verdi: "Ebû Hureyre (radıyallahü anh) bilir. Çünkü ben ev işleriyle meşgûl olurdum. Yemîn ederim ki, Ebû Hureyre (radıyallahü anh) bütün vaktini Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda geçirmiştir." buyurdu. Ebû Hureyre (radıyallahü anh) dört sene gibi kısa bir zamanda pek çok hadîs-i şerîf rivâyet etmesini başkalarının yadırgamasına şöyle cevap vermiştir "Evet ben Hayber gazâsı sırasında Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna kavuştum. O sırada 30 yaşlarında idim. Ondan sonra, hep Resûlullahın (aleyhisselâm) yanında bulundum. Evine girip çıktım, hizmet ettim. Birçok muharebede de hizmetinde bulundum. Resûlullah (aleyhisselâm) ile birlikte hacca gittim. Elbette daha fazla hadîs-i şerîf bilirim. Çünkü Resûlullah (aleyhisselâm) ile temasım diğerlerinin temasından daha çoktur."

Hadîs-i şerîf öğrenme husûsundaki, gayreti bizzat Peygamberimiz (aleyhisselâm) tarafından açıkça ifade edilmiştir. Bir gün Peygamberimize (aleyhisselâm), “Kıyâmet günü şefaatinize nail olacaklar kimlerdir yâ Resûlallah” diye sormuştum. Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Ey Ebû Hureyre, senin hadîse karşı hırsını bildiğim için hiç kimsenin senden önce bu suâli bana sormayacağını biliyordum. Kıyâmet günü benim şefaatime kavuşacak olan kimse hulûs-i kalb ile “Lâ ilahe illallah” diyen kimse olacaktır.” buyurmuştur.

Ebû Hureyre, 5374 hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Peygamberimizden (aleyhisselâm) bizzat işiterek ve Eshâb-ı kiramdan Hazreti Ebû Bekir’den, Hazreti Ömer’den, Hazreti Âişe’den hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden de Abdullah İbn-i Abbas, Abdullah İbn-i Ömer, Enes bin Mâlik, Vasile bin Eska, Cabir bin Abdullah başta olmak üzere 800’den fazla Eshâb ve Tabiîn hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Rivâyetleri toplanıp yazılmıştır. Ebû Hureyre’nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler bütün hadîs kitaplarında olup, 325 rivâyeti Buhârî ve Müslim’de ittifâk halinde yer almıştır. Sahih-i Buhârî’de ayrıca 93 ve Sahih-i Müslim’de ayrıca 189 rivâyeti vardır. Ondan hadîs-i şerîf rivâyet edenlerden biri olan Beşîr bin Nûhayk’dır. Ebû Hureyre’den işittiği hadîs-i şerîfleri yazmış ve sonra da bizzat Ebû Hureyre’ye (radıyallahü anh) okuyup dinleterek rivâyet izni almıştır. Ömer bin Abdulazîz, Eshâb-ı kiramdan işitilen hadîs-i şerîflerin yazılıp, bir kitapta toplanmasını Kesir bin Mürre el-Hadramî’ye bir mektûb yazarak emir vermişti. Bu mektûbta Ebû Hureyre’nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerin yazılmamasını, çünkü onların yanında yazılı olarak bulunduğunu ayrıca belirtmiştir. Ebû Hureyre (radıyallahü anh) ve diğer Sahabe daha Resûlullah (aleyhisselâm) hayatta iken işittikleri hadîs-i şerîfleri yazmaya başlamışlardır. Böylece asr-ı se’âdetten itibâren Sahabe ve Tabiîn devrinde hadîs-i şerîfler yazılmıştır. Ebû Hureyre’nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden 140 kadarını içine alan bir kitap vardır. Bu kitap kendi talebesi Hemmam bin Münebbih tarafından yazılmış ve “es-Sahife’tüs-Sahiha” ismi verilmiş ve zamanımıza kadar muhafaza edilmiştir. Ebû Hureyre’ye (radıyallahü anh) âit bu sahife müsteşriklerin “Hadîs-i şerîfler Resûlullahın (aleyhisselâm) vefâtından üç asır sonra yazılmıştır” şeklinde ileri sürdükleri iddianın saçma ve kasıtlı olduğunu ortaya çıkartmaktadır.

Ebû Hureyre (radıyallahü anh) şöyle buyurmuştur: “Ben Resûlullahdan (aleyhisselâm) iki çeşit ilim öğrendim. Eğer ikincisini söylesem bana mecnun dersiniz” buyurmuştur. Dört sene gibi bir zaman içerisinde, gece-gündüz Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrundan ayrılmamış, bütün işini gücünü bırakmıştır. Hep Peygamberimizin (aleyhisselâm) buyurduklarını dinleyip, hıfz etmiştir (ezberlemiştir). Hatta günlerce aç kaldığı halde dîni öğrenme gayretiyle buna katlanmıştır. Bu husûsta kendisi şöyle anlatmıştır: “Bir gün açlığa dayanamayarak evimden çıkıp mescide gittim. Günlerce bir şey yememiştim. Oraya varınca bir grup Eshâbın da orada olduğunu gördüm. Yanlarına varınca “Bu saatte niçin geldin Yâ Ebâ Hureyre” dediler. Ben de “Açlık beni buraya getirdi” dedim. Onlar, “Biz de açlığa dayanamayarak buraya çıkıp geldik” dediler. Bunun üzerine hep birlikte Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna gittik. Huzûruna varınca “Bu saatte buraya gelmenizin sebebi nedir?” buyurdu. Biz de “Açlık, Yâ Resûlallah (aleyhisselâm)” dedik. Bir tabak hurma getirdi. Hepimize ikişer tane hurma verdi. Ben birini yedim, birini sakladım. Resûlullah (aleyhisselâm) görüp, “Niçin onu da yemedin?” buyurdu. “Birini de anneme ayırdım” dedim. Resûlullah (aleyhisselâm) “Onu da ye, sana annen için iki tane daha vereceğiz” buyurdu. Annem için iki tane daha verdi.

Yine Ebû Hureyre (radıyallahü anh) şöyle anlatmıştır: “Bir gün Resûlullaha (aleyhisselâm) bir kâse süt hediye getirildi. Ben o gün çok açtım. Resûlullah bana “Git Eshâb-ı Suffayı çağır”buyurdu. Çağırmaya gittim. Giderken bu sütün hepsi bana ancak yeter diye aklıma geldi. Eshâb-ı Suffa’yı çağırdım, yüz kişi kadar vardı. Resûlullahın (aleyhisselâm) emri üzerine o süt kâsesini alıp her birine ayrı ayrı verdim. Hepsi doyasıya içti. (Resûlullahın (aleyhisselâm) mu’cizesi ile artıyordu). Sonra Resûlullah (aleyhisselâm) “Ben ve sen kaldık iç.” buyurdu. Ben de biraz içtim, “İç” buyurdular. Tekrar içtim, içtikçe “İç” buyurdular. O kadar içtim ve doydum ki, artık hiç içecek halim kalmadı. Sonra da kâseyi alıp Resûlullah (aleyhisselâm) içti...”

Ebû Hureyre (radıyallahü anh) müslüman olduktan sonra annesinin de müslüman olmasını çok istiyor, bunun için çok uğraşıyordu.

Fakat bir türlü muvaffak olamıyordu. Bu husûsta şöyle anlatmıştır: “Bir gün Peygamberimizin (aleyhisselâm) huzûruna gidip, Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) annemi İslama da’vet ediyorum, bir türlü kabûl etmiyor. Bu gün de müslüman olmasını söyledim. Bana hoş olmayan sözlerle karşılık verdi, kabûl etmedi. Hidayete kavuşması için duâ buyurunuz dedim. Bunun üzerine “Allahım! Ebû Hureyre’nin annesine hidâyet ver!” buyurdu. Duâyı alınca sevinerek eve gittim. Eve varınca

annem “Yâ Ebâ Hureyre ben müslüman oldum” dedi ve kelime-i şehâdeti söyledi. Ben sevincimden yerimde duramıyordum. Tekrar Resûlullahın (aleyhisselâm) yanına koştum. Sevincimden ağlayarak annemin müslüman olduğunu müjdeledim. Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) annemi ve beni mü’minlerin sevmesi için, bizim de mü’minleri sevmemiz için duâ ediniz dedim. Resûlullah (aleyhisselâm) “Allahım şu kulunu ve annesini mü’min kullarına, mü’minleri de onlara sevdir.” buyurarak duâ etti. Artık beni bilen ve gören her mü’min sevdi.

Ebû Hureyre’nin (radıyallahü anh), Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra en çok sevdiği ve meşgûl olduğu iş hadîs-i şerîf rivâyet etmek ve yaymak olmuştur. Hazreti Ebû Bekir’in halifeliği sırasında idarî işlerle meşgûl olmamıştır. Hazreti Ömer’in halifeliği sırasında Bahreyn vâliliğine tayin edildi. Bir müddet bu vazîfeyi yaptı. Hazreti Osman’ın halifeliği sırasında Mekke kadılığı yaptı. Hazreti Muâviye’nin halifeliği sırasında da Medine vâlisi oldu.

Ebû Hureyre (radıyallahü anh), Peygamberimizden (aleyhisselâm) bizzat öğrendiği din bilgilerini ve işittiği hadîs-i şerîflerin İslâm dünyâsına yayılması husûsunda çok büyük hizmet yapmıştır. Her Cum’a günü namazdan önce hadîs-i şerîf dersleri verirdi. Hadîs-i şerîf öğrenmek için gelenler onun etrâfında toplanırdı. Onun ders meclisi pek geniş olup, bir çok kimse ondan ilim öğrenip, ilimde yükselmiş ve hizmet etmiştir. Ebû Hureyre (radıyallahü anh) fazîleti ve İslâmı yaşamasıyla en mükemmel bir nümûne idi. Çok geceleri ibâdet ile geçirir, sabaha kadar namaz kılar, Kur’ân-ı kerîm okurdu. Her ayın başında üç gün oruç tutardı. İbâdetlerde çok ihtiyâtlı hareket ederdi. Hep abdestli bulunur ve Resûlullah (aleyhisselâm) “Abdestli olan vücûd a’zâsına Cehennem ateşi dokunmaz” buyurdu, derdi.

Osman en-Nahaî şöyle nakletmiştir: “Ebû Hureyre’yi (radıyallahü anh) yedi gün misâfir ettim. Aile efradı ile birlikte çok kere geceleri namaz kılarak ve Kur’ân-ı kerîm okuyarak geçirirlerdi.”

İkrime (radıyallahü anh) da, Ebû. Hureyre (radıyallahü anh) her gün onbirbin tesbih çekerdi, demiştir. Ölümü yaklaştığında ağlamıştı. Sebebi sorulunca “Âhıret azığının azlığından ve yolculuğun zorluğundan” demiştir. Allah korkusu, mahşer gününün hesabından bahsedilince titremeye başlar, bazan ağlayarak kendinden geçerdi.

Şakya Eshahi şöyle rivâyet etmiştir: “Bir defasında Medine’ye Ebû Hureyre’yi (radıyallahü anh) ziyâret için gelmiştim. Resûlullahın (aleyhisselâm) kıyâmet gününe dair bir hadîs-i şerîfini rivâyet ederken, birdenbire feryad edip, kendinden geçti. Bir müddet sonra kendine gelince neden böyle yaptığını sordum. Biliyormusun? Kıyâmet günü için Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Kıyâmet günü Allahü teâlânın insanları hesaba çekeceği gündür. Kur’ân-ı kerîme, O’nun emirlerine uyanlar (hak yolu tutanlar) makbûl olup, uymayanlar cezalandırılacaktır. Kur’ân-ı kerîmi bilip okuyan, öğrenip öğretenlerden amel etmeyenlerin vay haline” Kur’ân-ı kerîmde insanlara emirler vardır. Fakîri himâye etmek, sadaka vermek, akrabayı ziyâret etmek... Bunların hepsini yerine getirmek gerekir. İşte bunun için kıyâmet gününden korkarım dedi.”

Ömrünün son günlerinde hastalandı. Hastalığını duyanların ziyârete gelmesiyle büyük bir kalabalık toplandı. Bu hastalığı sırasında “Allahım sana kavuşmayı seviyorum. Bunu bana nasîb eyle” demiştir.

Ebû Hureyre’nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bir kısmı şunlardır:

“Bir kimse bir mü’minin dünyâ üzüntülerini giderip ferahlandırırsa, Allah da kıyâmet günü onun üzüntülerinden birini giderir.”

“Her kim bir müslümanın ayıbını örterse, Allah da dünyâ ve âhirette onun ayıbını örter.”

“Her kim eli dar olan borçluya kolaylık gösterirse, Allah da dünyâ ve âhirette ona kolaylık gösterir.”

“Bir kul din kardeşine yardımda bulundukça, Allah da ona yardım eder.”

“Bir kimse ilim tahsili için yola çıkarsa, bundan dolayı Allah ona Cennet yolunu kolaylaştırır.”

“Herhangi bir cemaat câmilerden birinde toplanıp, Kur’ân-ı kerîm okur, onların üzerine sükunet nâzil olup, onları rahmet kaplar, melekler onları kuşatır. Cenabı Hak da onları, nezdinde olan melekler ve peygamberlerle zikreder.”

“Ameli kendisini geride bırakan kimseyi, nesebi ileri götüremez.”

“Allahü teâlâ bir kulunu sevdiği vakit Cibrîl’e, Allah filânı seviyor, onu sen de sev, diye emreder. Cibrîl de onu sever ve

ehli semâya (meleklere) Allah filanı seviyor, siz de onu seviniz, diye seslenir. Bunun üzerine melekler o kimseyi severler. Sonra da yeryüzünde (insanlar arasında) onun sevgisi, kalblerde yerleşir."

"Müslümanın müslüman üzerinde hakkı beştir. Bunlar: Selâm almak, hastayı ziyâret etmek, cenâzeyi teşyi etmek, davete icabet eylemek (kabûl edip, gitmek), aksırana "Yerhamükellah" Allah sana rahmet etsin, demek."

"Herhangi bir kul dünyâda diğer bir kulun ayıbını örterse, kıyâmet gününde Allah da onun ayıbını örter."

"Birbirinize hased etmeyiniz. Alış verişte birbirinizi aldatmayınız. Birbirinize dargın durmayınız ve birbirinizden yüz çevirmeyiniz. Birinizin bitmek üzere olan pazarlığını bozmayınız. Allah'ın kulları kardeş olunuz. Müslüman müslümanın kardeşidir; ona zulm etmez, onu yardımsız bırakmaz, ona hor bakmaz."

Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) üç defa göğsünü işâret buyurarak:

"Takvâ işte buradadır. Bir kimsenin şerir olması için müslüman kardeşini hor görmesi kâfidir. Müslümanın müslümana kanı, malı, ırzı haramdır" buyurdu.

"Ramazan ayı gelince Cennet kapıları açılır. Cehennem kapıları kapanır ve şeytanlar bağlanır."

"İnsanların Cennete girmelerine en çok yardımcı olan, takvâ, Allah korkusu ve güzel ahlâktır."

"Kadın elbisesi giyen erkeğe ve erkek elbisesi giyen kadına la'net olsun."

"Allahü teâlâ, kulum farzları yapmakla bana yaklaştığı gibi başka şeyle yaklaşamaz. Kulum nafile ibadetleri yapınca, onu çok severim, öyle olur ki, benimle işitir, benimle görür, benimle herşeyi tutar. Benimle yürür, benden her ne isterse veririm. Bana sığınınca, onu korurum buyurdu."

"Bir zaman gelir ki, müslümanlar birbirlerinden ayrılır, parçalanırlar. Şeriati bırakıp kendi düşüncelerine, görüşlerine uyarlar. Kur'ân-ı kerîmi mizmarlardan, ya'nî çalgılardan, şarkı, gibi okurlar. Allah için değil keyf için okurlar. Allahü teâlâ bunlara lâ'net eder. Azâb verir."

Ebû Hureyre'nin (radıyallahü anh) şöyle dediği rivâyet edilmiştir.

"Biri "Ey Allahın Resûlü, kime iyilik edeyim?" diye sordu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Annene" buyurdu. "Sonra kime?" diye sordu. Resûlullah (aleyhisselâm) "Annene" buyurdu. "Sonra kime?", diye sordu. "Annene" buyurdu. Adam tekrar "Sonra kime" diye sordu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Babana" buyurdu.

"Mü'minlerin îmân bakımından en mükemmel olanı, ahlâkı en iyi olanlarıdır ve hayırlı olanlarınız da, kadınlara karşı hayırlı olanlardır"

"Allaha ve Kıyâmet Günü'ne îmân edenler, komşusuna eziyet etmesin. Allaha ve Âhıret Gününe imânı olan, misâfire ikram etsin. Allaha ve Âhıret Gününe îmân etmiş olan, ya hayır söylesin ya sussun."

"Kadın dört şey için nikâh edilir. Malı, soyu, güzelliği ve dini. Sen dindar kadını seç, mes'ûd olursun."

"Yedi sınıf insan vardır ki, Allahü teâlâ onları hiç bir gölge bulunmayan günde (Kıyâmet Gününde) Arş'ının gölgesinde gölgelendirir. Adâletli Devlet Reîsi, Allaha ibâdet ederek büyüyen genç. Kalbi mescidlere bağlı olan kimse, Allah için sevişen ve bu uğurda birleşip bu sevgi ile ayrılan iki kişi, mevki sahibi olan güzel bir kadın tarafından zinâya çağırıldığı halde "Ben Allah'tan korkarım" cevabı ile mukabale eden kimse, sağ elinin verdiği sadakayı sol eli duymayacak sûrette gizli sadaka veren kimse, tenha yerde Allahı zikrederek gözleri yaşla dolup taşan kimsedir."

"Sadaka, malı eksiltmez, insan afvettikçe Allah da onun izzetini ve şerefini arttırır. Her kim Allah için tevâzu ederse, Allah onu yükseltir."

Birgün Eshâb-ı kirama karşı "Müflis kime denir biliyor musunuz?" buyurunca, Eshâb-ı kiram "Parası ve malı olmayan kimseye diyoruz." dediler. Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki:

"Ümmetim arasında müflis, şu kimsedir ki, kıyâmet günü defterinde, çok namaz, oruç ve zekât sevâbı bulunur. Fakat, bir kimseye sövmüş, iftira etmiş, malını almış, kanını dökmüş, dövmüş. Sevâbları, bu hak sahiblerine dağıtılır. Hakları ödenmeden önce, sevâbları biterse, hak

sahiplerinin günahları, bunun üzerine yükletilir. Sonra Cehenneme atılır.”

Biri Ebû Hureyre’ye (radıyallahü anh) ilim öğrenmek isterim, fakat sonra kaybederim diye korkuyorum demesi üzerine; Ebû Hureyre, “Asıl ilmi kaybetmek bu düşünce ile onu öğrenmemektir.” diye cevab verdiler. Ebû Hureyre (radıyallahü anh) buyurdu ki:

“Kıyâmet günü, Allahü teâlânın huzûrunda kıymetli olanlar verâ ve zühd sahibleridir.”

“Kur’ân-ı kerîm okunan eve bereket, iyilik gelir. Melekler oraya toplanır. Şeytanlar oradan kaçar.”

“Kıyâmet günü kul Allahü teâlânın huzûruna getirildiğinde, Cenab-ı Hak ona: “Ey kulum, sen benim için dostlarımı sevdin mi? Tâ ki ben de o dostlarım için seni seveyim.” buyuracak.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Sahîh-i Buhârî cild-5, sh. 123

2) Sahîh-i Müslim cild-4, sh. 1957

3) Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel cild-2, sh. 243, cild-4, sh. 399

4) Sünen-i Tirmizî, Kitab-ul-ilm, bab-12

5) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-2, sh. 24

6) El-İstiâb cild-4, sh. 202

7) El-İsâbe cild-4, sh. 202

8) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 375

9) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-4, sh. 325

10) Tehzîb-ül-esmâ, ve’l-luga cild-12, sh. 270

11) Tezkiret-ül-Huffâz cild-2, sh. 32

12) El-A’lâm cild-3, sh. 308

13) Metâli’-un Nücûm cild-3, sh. 128

14) Kâmûs-ul-A’lâm cild-2, sh. 767

15) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 999

16) Dürr-ül-meârif sh. 42, 43

EBÛ İDRİS HAVLÂNÎ (radıyallahü anh)

Tabiînin fakîhlerinden İslâm Hukuku âlimidir. İsmi, Âizullah bin Abdullah, künyesi, Ebû İdrîs, Hicrî sekizinci yılda doğdu. 80 (m. 699) yılında vefât etti. Saîd bin Abdulazîz (radıyallahü anh) buyurur ki: “Ebüd-Derda’dan sonra Şamlıların âlimi (bilgini) idi. “Mekhûl (radıyallahü anh) “İlmiyle; amel eden bir zât idi. Onun ilmi pek çok idi” der.

Ebüderdâ, Ebû Zer, Huzeyfe, Ubâde bin Sâmit, Avf bin Mâlik, Ebû Hureyre ve daha bir çok âlimlerden hadîs bildirmiştir. Ondan da Zührî, Mekhûl, Yunus bin Meysere ve başka âlimler, hadîs rivâyet etmişlerdir. Nesâî, Onun hadîs ilminde güvenilir olduğunu kabûl etmektedir. Ebû İdris hazretleri, Şamlıların vaizi ve kadısı (hakimi) idi.

Ebû İdris hazretlerinin bildirdiği hadîs-i şerîfler: Hadîs-i kudsîde; Allahü teâlâ buyurdu ki:

“Ey kullarım, zulmü kendime haram kıldım. Onu size de haram kıldım. Öyleyse birbirinize zulüm yapmayınız.

Ey kullarım! Siz, gece ve gündüz hata edersiniz. Ben de sizin bütün günahlarınızı bağışlarım. Benden bağışlanmanızı dileyiniz. Ben sizi bağışlarım.

Ey kullarım! benim yedirip, doyurduklarını dışında hepiniz açsınız, onun için, benden sizi doyurmamı isteyiniz, ben sizi doyururum.

Ey kullarım! Ben sizi giydirmezsem sizler, çıplak olurdunuz. O halde benden giydirmemi isteyiniz, ben de sizi giydireyim.

Ey kullarım! Siz bana zarar veremezsiniz. Fayda da veremezsiniz. Ey kullarım! Eğer sizin evvelkileriniz ve sonrakileriniz, cinler ve insanlar bir araya gelseniz, hepiniz en kötü bir insan durumunda olsanız bu benim, her şeyin sahibi olmamdan zerre miktarı bir şey eksiltmez.

Ey kullarım! Sizin önce geçenleriniz ve sonra gelenleriniz, cinler ve insanlar bir yerde bir araya gelseler, benden isteseler, ben de herkese, her istediğini versem, iğnenin koskoca bir denize batırılmasıyla meydana gelen eksiklik kadar birşey olur.

Ey kullarım! Amelleriniz size, gösterilir. Kim hayır bulursa, bana hamd etsin. Kim bundan başkasını bulursa, ancak kendini kınasın.”

Ubâde bin Sâmit hazretleri buyurur ki: Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanında idik. Şöyle buyurdular. “Allahü teâlâya hiçbir şeyi ortak koşmamak, hırsızlık yapmamak ve zinâ etmemek üzere bana bîat ediniz. Sizden kim, buna riâyet ederse, onun mükafatını Allahü teâlâ verir. Kim de günah işleyip, dünyâda cezasını görürse, bu onun için günahlarına

keffâret olur. Yine bir kimse, günah işleyip, Allahü teâlâ onu gizlerse, onun durumu Allahü teâlâ'ya kalmıştır. Dilerse bağışlar, dilerse azâb eder."

Aralarında Ubâde bin Sâmit'in de bulunduğu Resûlullah'ın (aleyhisselâm) Eshâbından bir cemaatin (topluluğun) arasında idim. Vitir namazından konuşuyorlardı. Bazısı ona vâcib, bazısı sünnet buyurdular. Ubâde bin Sâmit (radıyallahü anh) ise, Ben Resûlullah'tan (aleyhisselâm) işittim "Bana, Allahü teâlâ'nın indinden Cebrâil (aleyhisselâm) geldi. Yâ Muhammed! Allahü teâlâ, "Ben ümmetime beş vakit namazı farz kıldım. Kim onları, güzelce abdest alıp hepsini vakitleri gelince, rükûlarına, secdelerine riâyet ederek (gözeterek) kılarsa, karşılık olarak onu Cennete koyacağıma dair bir ahdim (söz) vardır. Kim de bana, bunlardan herhangi birisinde noksan olarak gelirse, yine onun için benim indimde bir ahd (söz) vardır. Dilersem ona azâb, dilersem merhamet ederim."

Ebû İdris hazretleri buyurdular ki:

Yemenli bir zât şöyle duâ ediyordu. "Allahım! Benim bakışımı ibret, susmamı, tefekkür, konuşmamı zikr (Allahü teâlâ'yı hatırlama) yap"

"Horasan'da Dahhâk (radıyallahü anh) ile karşılaştım. Üzerimde, eski bir kürk vardı. Dahhâk buyurdu ki: "Kirli elbiseler içerisinde temiz bir kalb temiz elbiseler içindeki kirli bir kalbden daha hayırlıdır (iyidir)."

"Mescidler, iyi kimselerin meclisleridir."

"Kur'ân-ı kerîm Allahü teâlâ'nın emirlerine itaat edenleri müjdeler, günahkârları korkutur. Yapılması gerekli işleri bildirir. Geçmiş ümmetlerin, hikâyeleri ve haberleri bildirilir."

"Kişi için vakar (ağırbaşlılık) en güzel süslerdendir."

"Bir mescidde toplanmış insanlar arasında yanan bir ateş görmek, orada âlim olmıyan birinin anlatmasını görmekten daha iyidir.

"Bir mescidde söndürmekten aciz olduğum bir ateş görmem, orada değiştiremiyeceğim bir bid'ati (dinde olmayıp da sonradan ortaya çıkarılan sözler) görmemden daha iyidir."

"Allahü teâlâ: Ey Ademoğlu kızdığın zaman beni hatırla ki, gazâblandığım zaman ben de seni hatırlar, helak ettiğim kimselerle beraber seni helak etmem."

"Allahü teâlâ, kıyâmet gününde, gece karanlıkta mescide gidenlerin yollarını aydınlatır." "Îmânının gitmesinden korkmayan kimsenin imânı gider."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tezkiret-ül-Huffâz cild-1, sh. 56

2) Tehzîb-üt-Tehzîb cild-5, sh. 85

3) Şezerât-uz-Zeheb cild-1, sh. 88

4) El-A'lâm cild-5, sh. 239

5) Hilyet-ül-evliyâ cild-3, sh. 122

EBÛ KATÂDE (radıyallahü anh)

Resûl-i Ekrem efendimizin (aleyhisselâm) süvarilerinden. İsmi, Haris, künyesi Ebû Katâde, lakabı Fâris-i Resûlullah (Resûlullah'ın (aleyhisselâm) süvarisi)'dir. Tahminen m. 602 yıllarında Medine'de doğup 54 (m. 674) senesinde de Kûfe'de vefât etmiştir. Hazrec kabilesindendir. Babası Rebî' bin Beldehe, annesi Kebşe binti Mazhar'dır. Ebû Katâde (radıyallahü anh) Sülâfe binti Berrâ bin Ma'rur ile evli idi. Sülâfe de kadın Sahabîlerden idi. Ebû Katâde'nin bu zevcesinden Abdullah, Ma'bed, Abdurrahmân ve Sabit adlarında dört oğlu oldu.

Ebû Katâde ikinci Akabe biatinden sonra müslüman oldu. Bedir Muharebesine katıldığı ihtilaflıdır. Bedir'den sonraki muharebelere iştirâk etmiştir. Hicretin altıncı senesinde meydana gelen Zikared gazâsında büyük başarılar göstermiştir. Resûlullah (aleyhisselâm) 6 (m. 628) senesinde müşriklerle Hudeybiye anlaşmasını imzaladıktan sonra, artık geri dönülüyordu. Hazreti Seleme ve Resûlullah'ın âzâdlısı Ribah hazretleri de yük ve develerle yola çıkmışlardı. Yolda Abdurrahmân El-Fezârî'nin saldırısına uğradılar. Eşkiya topluluğu develerin çobanını öldürmüş, Resûlullah'ın develerini götürmek istemişti. Seleme bin El-Ekvâ (radıyallahü anh), Hazreti Ribahı kalan develerle gönderip, durumu Resûlullah'a (aleyhisselâm) bildirmiş, kendisi de çevreden yardım istemişti. Yanına gelenlerle, Abdurrahmân El-Fezârî'nin peşine düştü. Nihâyet onlara yetişti. Vuruşmaya başladılar. Ancak, eşkiya grubu orada bulunan dağ geçidine doğru çekilerek kendilerini emniyete aldılar. Bu sırada, Resûl-i Ekrem'in süvari kuvveti ile birlikte Ebû Katâde (radıyallahü anh) de yetişmişti. Eşkiyalara hücum ettiler. Ancak, Abdurrahmân El-Fezârî, Ahrem El-Esedî'yi (radıyallahü anh) şehîd etti. Bunun üzerine Hazreti Ebû Katâde bu azılı düşmana saldırarak, onu katletti. Neticede eşkiyalar kaçmak

zorunda kaldılar. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) develeri geri alındı. Hazreti Ebû Katâde'nin bu muvaffakiyetini Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) duyunca "Bütün atlılarımızın en hayırlısı Ebû Katade idi." buyurmuşlardır.

Ebû Katâde (radıyallahü anh) birçok seriyyelere (küçük süvari birliği) iştirâk etti. Bunların bir kısmında kumandan mevkiinde, bir kısmında süvari olarak bulunmuştur. Hicretin sekizinci senesinde 15 kişilik bir keşif kuvvetinin başında Hadre tarafına gönderildi. Hadre havâlisinde Gatafan kabilesi bulunuyordu. Bunlar zaman zaman müslümanların bulunduğu yerlere baskınlar düzenler, yağma ederler ve müslümanları rahatsız ederlerdi. Ebû Katade (radıyallahü anh) bunları muhasara edip, fenâ halde sıkıştırınca sonunda, mallarını bırakarak kaçtılar. Ebû Katade (radıyallahü anh) elde ettiği ganîmetlerle geri döndü. Ganîmetlerin beştebiri Resûlullah'a arz edildikten sonra, geri kalanı mücâhidler arasında dağıtıldı. Aynı senenin Ramazan ayı idi. Batnı Eham, Zî Haşab, Zî Merve taraflarında yine eşkiya meselesi vardı. Hazreti Ebû Katade bunun için gönderildi. Oralardaki eşkiyayı temizleyerek emniyet ve huzûru te'mîn etti. Bu hâdiselerin peşinden Mekke fethine katıldı. Daha sonra hicretin sekizinci senesinde Ocak ayı sonlarında meydana gelen Huneyn gazâsına da iştirâk eden Ebû Katade (radıyallahü anh) bu muharebede bir ara görülen bozulma sırasında, çok büyük kahramanlıklar göstermiş ve bu yüzden de herkesin takdîrini kazanmıştı.

Ebû Katâde (radıyallahü anh) Tebük gazvesinde de bulundu. Veda Haccına Resûl-i Ekremle birlikte gittiler. Medine'ye dönünce Resûl-i Ekrem âhirete teşrîf buyurdular. Resûl-i Ekrem'den (aleyhisselâm) sonra Hulefâ-i Râşidîn (dört halife) devirlerini de gördü. Bu zaman zarfında Medine-i Münevvere'de kaldı. Hazreti Ali'nin devrinde kendisi için Mekke vâliliği düşünülmüş, ancak yerine Kasem İbni Abbas tayin edilmiştir. Vâlilik olmayınca Hazreti Ali'nin yanında kaldı 38 (m. 658) senesinde Haricîlerle yapılan Nevrevân muharebesine katılarak, Hazreti Ali'nin piyade kuvvetleri kumandanlığını yapmıştır.

Ebû Katâde (radıyallahü anh) Resûl-i Ekrem'in mübârek sohbetinde yetişip feyz aldı. 170 civarında hadîs-i şerîf rivâyet etti. Eshâb-ı kirâm'ın (radıyallahü anh) ve tabiînin büyüklerinden bir kısmı ondan hadîs rivâyet etti. Hazreti Enes bin Mâlik, Cabir bin Abdullah, Ebû Muhammed bin Nâfî' el-Ekra, Abdullah bin Ribâh, Abdullah bin Ma'bed, Saîd bin El-Müseyyeb (radıyallahü anh) bunlardandır. Hazreti Ebû Katade hadîs rivâyet ederken son derece dikkatli ve titiz hareket eder, ufak bir hata olmasından çok sakınırdı. Bu konuda Resûl-i Ekrem'den (aleyhisselâm) şu hadîs-i şerîfi bildirmiştir: "Ey insanlar! Benden, çok hadîs rivâyet etmekten sakınınız. Benden bir sözü nakleden, sadece hakkı ve doğruyu söylesin. Bana söylemediğim bir sözü nisbet eden (söyledi diyen) kendine, Cehennemden yer hazırlamış olur." Ebû Katâde'nin (radıyallahü anh) oğlu Ma'bed, aralarında Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdu. Böyle buyurdu diye konuşurlarken, Ebû Katâde'nin (radıyallahü anh) gelip siz ne konuştuğunuzu biliyor musunuz, ben Resûlullah'ın (aleyhisselâm) "Benim söylemediğimi bana atfedenler Cehennemden kendilerine yer hazırlasınlar" buyurduğunu duydum, dediğini nakletmiştir.

Hazreti Ebû Katâde, İslâm kardeşliğini, yaşayışı ile bilfiil gösteren mübârek bir sahabîdir. Bir gün bir cenâze getirildi. Resûl-i Ekrem efendimiz'den (aleyhisselâm) namazının kılınması istirhâm edildi. Fakat Resûlullah (aleyhisselâm) borcu olup olmadığını, sordular, iki dînâr borcu olduğu cevâbı verildi. Resûl-i Ekrem efendimiz (aleyhisselâm) tekrar borcu için bir karşılık bırakıp bırakmadığını sordular. Birşey bırakmadığı bildirildi. Bunun üzerine, götürünüz, namazını siz kılınız, buyurdular. Ebû Katâde (radıyallahü anh) orada bulunuyorlardı. Yâ Resûlallah! Onun borcunu ödemeyi ben üzerime alıyorum, dedi. O zaman Resûlullah (aleyhisselâm) cenâze namazını kıldılar. Böylece o zatın Resûlullah (aleyhisselâm) tarafından cenâze namazının kılınması bahtiyarlığına kavuşmasına vesîle oldular.

Hazreti Ebû Katâde, Emri ma'rûf ve Nehy-i anil münker (iyiliği emredip, kötülükten alıkoyma) farzına çok ehemmiyet verir, Resûl-i Ekrem'in sünnet-i seniyyesine son derece riâyet ederdi. Onun gönlü Resûl-i Ekrem'in sevgisiyle dolup taşardı. Hatta Resûlullahın (aleyhisselâm) yüksek duâlarına da kavuşmuşlardı. Resûl-i Ekrem efendimizle beraber bir seferde bulunuyorlardı: Resûlullah (aleyhisselâm) binekleri üzerinde idi. Bir ara uyumak istemişlerdi. Bu sırada uyku haliyle biraz eğilmişlerdi. Ebû Katâde (radıyallahü anh) gidip, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) vücudunu kaldırıp, doğrulttular. Biraz sonra, mübârek bedenleri tekrar eğilmiş, düşecek bir vaziyet almıştı. Hazreti Ebû Katâde tekrar koşarak gitti. Resûlullah'ı (aleyhisselâm) tekrar kaldırdı. Sonra, Resûlullah (aleyhisselâm) uyanmışlar, kim olduğunu sormuşlar, Ebû Katâde olduğu söylenmişti. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) Ebû Katâde'ye şöyle duâ buyurmuşlardı: "Ey Ebû Katâde! Sen Allah'ın Resûlünü muhafaza, ile meşgûl oldun. Allahü teâlâ da seni muhafaza eylesin"

Eshâb-ı kiram (radıyallahü anhüm) Resûlullah'ın (aleyhisselâm) etrâfında pervane olmuşlar, onun her sözünü, her hareketini ve tavrını kendilerinden sonrakilere titizlikle, emânet edâ eder gibi, aktarmışlardır.

Katâde'nin (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bazı hadîs-i şerîfler "Sâlih rü'yâ Allahü teâlâdandır: Kötü rüya şeytandandır. Kim sevmediği bir rü'yâ görürse, sol tarafına üç defa tükürsün. Şeytandan da Allahü teâlâya sığınsın. Böylece, o kötü rü'yâ kendisine zarar vermez."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe cild-4, sh. 158

2) El-A'lâm cild-2, sh. 154

3) El-İstiâb cild-4, sh. 161

4) Kâmûs-ul-a'lâm cild-1, sh. 754

5) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-2, sh. 80

6) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-5, sh. 297

7) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-3, sh. 297

8) Megâzî (Vâkidî) cild-2, sh. 544

9) İnsân-ul-uyûn cild-2, sh. 683

10) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 999

11) Eshâb-ı Kirâm sh. 326

EBÛ'L-ESVED ED-DÜELÎ (radıyallahü anh)

Tabiînin büyüklerinden. Fıkıh ve hadîs âlimlerindendir. İsmi Zâlim bin Amr'dır. Kûfe'de doğup, Basra'da büyüdü. Tâûn'dan (Veba) vefât etti. Edebiyatçı ve şâir bir zât idi. Hazreti Ömer ve Hazreti Ali'den çok hadîs-i şerîf bildirmiştir. Arapçada nahv (cümle yapısı) ilmini ilk ortaya koyandır. Kendi kızından Arapça kaidelerine uymayan bir söz işitince; Arapça'ya başka şeyler karışarak bozulmaya başladığını Hazreti Ali'ye arz etti. Hazreti Ali nahv (cümle yapısı) asıl ve esâsı olmak üzere, kendisine bir iki umûmî kaide gösterdi. O da bunları genişleterek, nahv ilmini meydana getirdi. Ona "bu ilmi kimden öğrendin" diye sorduklarında, "Hazreti Ali'den" diye cevap verirdi.

Kur'ân-ı kerîme noktaları koyan Ebu'l Esved ed-Düelî hazretleridir. Kaidelerin (kuralların) yazılmasına ilk teşebbüs etmiş olması bakımından, edebiyatın pîri dense lâyıktır. Nâzik ve nükteci bir zât idi.

Hazreti Ali ile beraber Sıffîn savaşında bulunmuştur. Ünlü şahsiyetler arasında, isâbetli görüşleri ve doğru düşünceleri ile seçkin bir yeri vardır. O, şair ve hazır cevap olup, hadîs ilminde de güvenilir bir râvi idi. Ali bin Ebî Talib, İbni Abbas, Ebû Zer (r.anhüm) ve başka âlimlerden hadîs rivâyet etti. Ondan da, oğlu Yahyâ bin Ya'mer hadîs-i şerîf bildirdi. Hazreti Muâviye ile de görüştü. Hazreti Muâviye kendisine ikramda bulundu. Ona Basra Kâdılığını verdi.

Ebü'l Esved hazretleri Irak vâlisi Ziyad bin Ebîh'in çocuklarını okutuyordu. Bir gün Ziyad bin Ebih'in yanına gitti ve şöyle dedi: "Araplarla Arap olmıyanlar birbirine karıştı. Arapça bozuluyor, izin verirseniz, Arapların öğrenip konuşmalarını düzeltebilecekleri kaide ve kurallar ortaya koymak istiyorum" Ziyad bin Ebih bu teklifi kabûl etmedi. Ancak, ona biri gelip, ihtiyâcını bildirirken kaideye aykırı bir söz söyleyince durumu anladı. Aynı hatayı kendi de yapınca Ebü'l-Esved'i çağırıp, Arapça'nın kurallarını ortaya koymasına izin verdi. Böylece nahv ilminin temellerini ortaya koydu. Büyük âlim Yahyâ bin Ya'mer, Nasr bin Âsım, ondan nahiv öğrendiler.

Ziyad bin Ebih, Ebil-Esved'den, insanlara rehber olacak ve Kur'ân-ı kerîmi düzgün ve yanlışsız olarak okuyacakları bir şey yaptırmak istedi. Fakat Ebü'l-Esved bu işe yanaşmak istemedi. Fakat, bir gün birisinin Tevbe sûresi 3. âyetindeki (ve resûlühü) kelimesini, lam harfinin kesresiyle (ve resûlihi) okuduğunu görünce "İnsanların durumunun ne dereceye kadar varacağını Kur'ân-ı kerîmi böyle yanlış okuyacaklarını tahmin etmezdim" dedi. Ziyad bin Ebihi'ye müracaat ederek "Emrettiğini yapacağım" dedi. Söylediğini yazacak bir kâtip istedi. Kâtibe şöyle dedi: "Bir harfi telâffuz ederken fetha (fetha) okuduğumu görürsen, harfin üzerine bir nokta koy, dudaklarımı damme (ötre) yapıp toplarken görürsen harfin önüne nokta koy, kesre (esre) okuduğumda altına bir nokta koy", dedi ve kâtib de öyle yaptı. Böylece hareke yerine kullanılan nokta, Ebü'l-Esved ile başlamış oldu.

Ebü'l-Esved, (radıyallahü anh) hayatın geçiciliğini bir şiirinde şöyle dile getirir.

Zaman içerisinde olup bitenlerin hücumu gençliğimi yok etti. Üzerine titrediğim hiçbir şeyi bırakmadı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a'yân cild-2, sh. 535

2) Kâmûs-ul-a'lâm cild-1, sh. 686

3) Miftâh-us-Seâde cild-1, sh. 89, 149, 150; cild-2, sh. 9, 10, 24, 45

4) Fihrist sh. 61, 62

EBÛ LÜBÂBE (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kirâm'ın meşhûrlarından. İsmi, Rifâ'a bin Abdülmünzir'dir. Beşîr olduğu da söylenir. Birincisi daha çok tercih edilir. Künyesi Ebû Lübâbe'dir. Hazreti Ali'nin zamanında vefât ettiği daha kuvvetlidir. Annesi, Zeyneb binti Hizam'dır. Saib ve Abdurrahmân isminde iki oğlu vardır.

İkinci Akabe bîatında, Medine'den gelenler arasında Ebû Lübâbe de vardı. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) onlardan şu husûslarda bîat (söz) aldı: "Allahü teâlâ'dan başka ilâh olmadığına, benim de Allah'ın Resûlü olduğuma şehâdet getirip, namazı kılacağınıza, zekât vereceğinize, neşeli ve neşesiz zamanlarınızda sözlerime itaat edeceğinize, emirlerime tamamen boyun eğeceğinize, darlıkta da varlıkta da muhtaçlara yardımda bulunacağınıza, hiç bir kınayıcının kınamasından korkmaksızın, Allah yolunda, Allah için hak ve gerçeği söyleyeceğinize, iyiliği emredip, kötülükten alıkoyacağınıza bîat etmeli, bana kesin söz vermelisiniz. Şahsıma gelince; bana her yönden yardım edeceğinize, yanınıza vardığımda; kendinizi, kadınlarınızı ve çocuklarınızı koruduğunuz şeylerden, beni koruyacağınıza da söz vereceksiniz" buyurdu.

Bundan sonra Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) onlara "Aranızdan, her husûsta, kavimlerinin, benim yanımda temsilcisi olacak 12 kişi seçiniz. Musa (aleyhisselâm) da İsrâiloğullarından 12 kişi almıştı." buyurdu. Bu oniki kişi arasında Ebû Lübâbe de vardı. Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) Bir çok gazâlarına katıldı. Bunların ilki Bedir gazâsında büyük kahramanlıklar gösterdi. Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) Benî Kaynuka, Sevik ve hicretin beşinci yılında yapılan Hendek gazâlarına da katıldı. Daha sonra Benî Kureyza gazâsına iştirâk etti. Bu gazânın sebebi şu idi: Peygamber efendimizle Benî Kureyza Yahudileri arasında bir anlaşma vardı. Buna göre, Mekke müşrikleri ile yapılan Hendek Muharebesinde müslümanlarla beraber, Medine'yi müdafaa etmeleri gerekiyordu. Fakat bunlar, böyle bir şeye yanaşmadıkları gibi, harbin en nâzik bir zamanında müşriklerle işbirliği yaptılar. Peygamber efendimizin, durumu araştırmak ve sulh için gönderdiği heyete de hakarette bulundular. Bununla da yetinmeyip, Medine üzerine baskınlar düzenlediler. Müslümanları öldürmeye teşebbüs ettiler. Hendek muharebesinde, onbin kişilik müşrik ordusunun büyük zayiat vererek geri çekilmesi Kureyza Yahûdilerini hayâl kırıklığına uğrattı. Sonra Medine'ye iki saatlik mesafede bulunan kalelerine çekildiler. Peygamber efendimizin üzerlerine yürümesinden çok korkuyorlardı.

Peygamber efendimiz, Hendek'ten dönüp, evine geldi. Üzerindeki silâhı çıkardı, öğle vakti idi. Yıkandıktan sonra, buhurlanmak için buhurdanlığını getirdi. Bu arada, atlas ile örtülü bir katır üzerinde ve başında sarık olduğu halde Cebrâil (aleyhisselâm), geldi. Sarığının ucu iki omuzunun arasında ve üzerinde zırhdan gömlek vardı. Peygamber efendimize, kendisi ve diğer meleklerin silâhlarını çıkarmadıklarını, söyledi. Bundan sonra Cebrâil (aleyhisselâm), Resûlullah'a şöyle dedi: "Yâ Muhammed! Kalk onların üzerine yürü." Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Kimin üzerine yürüyeyim?" diye sorunca Cebrâil (aleyhisselâm) "İşte oraya" diyerek, eliyle Benî Kureyza tarafını gösterdi. Resûlullah (aleyhisselâm) "Eshâbım çok yoruldular. Birkaç gün dinlenmeleri nasıl olur" buyurunca, Cebrâil (aleyhisselâm) "Yâ Muhammed! Allahü teâlâ, hemen Benî Kureyza kabilesi üzerine yürümeni emrediyor. Ben şimdi yanımdaki meleklerle beraber, Kureyza Yahudilerinin kalelerine gidiyorum. Allahü teâlâ onları helak edecektir" dedi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Cebrâil (aleyhisselâm) gidince, Bilâle (radıyallahü anh) "İşitip, itaat eden kişi, ikindi namazını Benî Kureyza yurdundan başka yerde kılmasın" diye seslenmesini emretti. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) ve Eshâb-ı kiram (r.anhüm) silahlandılar. Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) Cebrâil'in (aleyhisselâm) izini takip ederek yola çıktılar. Benî Kureyza yahûdilerinin olduğu yere geldiler. Kalelerinin çok yakınına kadar yaklaştılar. Benî Kureyza yahûdileri iyice muhasara altına alındı. Muhasara son derece şiddetlenmişti. Yahudiler, Peygamber efendimizden (aleyhisselâm) kendisiyle görüşmek üzere Ebû Lübâbe'yi istediler. Ebû Lübâbe'nin (radıyallahü anh) çoluk çocuğu ve malları Benî Kureyza yurdunda idi. Peygamberimiz, Ebû Lübâbeyi (radıyallahü anh) onların yanına gönderdi. Ebû Lübâbe yanlarına varınca, onu karşıladılar. Kadınlar ve çocuklar ağlaşarak, kendilerine acındırmağa çalışarak yardım bekliyorlardı. Yahudiler, Ebû Lübâbe'ye "Muhasara bizi mahvetti. Muhammed (aleyhisselâm) müsaade etse de buradan çıkıp, Şam'a veya Hayber'e gitsek bizim çarpışmağa gücümüz yok" "Ey Ebû Lübâbe, biz teslim olursak bize ne yapılacak" diye sordular. O da elini boğazına götürmek sûretiyle kesileceklerini ifâde eden bir işâret yapmıştı. Ebû Lübâbe "Vallahi onların yanından da henüz ayrılmamıştım ki, bu hareketimle, Allah'a ve Resûlüne

karşı iyi bir iş yapmadığımı anlamıştım.” dedi. Selâhiyetli olmadığı veya gizli kalması gereken bir şeyi söylemişti. Ama” bir kerre ağzından çıkmıştı. Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) bu duruma çok üzüldü, çok pişman oldu. Gözlerinden akan yaşlar sakalını ıslattı. Kalenin arkasından bulduğu bir yolla, doğru Medine’ye gidip Mescid-i Nebevîye girdi. Kendisini direğe bağlattı. Allahü teâlâ hakiki bir tevbe nasîb edip, tevbe edinceye kadar yerinden ayrılmıyacağını, böyle olmadan Resûlullah’ın yüzüne bakamıyacağını, yemîn ederek, artık içinde Allah ve Resûlüne karşı hata işlediği bir memleketi görmek istemediğini söyledi. Ebû Lübâbe’nin (radıyallahü anh) düştüğü bu hata ile ilgili olarak şu âyet-i kerîme nâzil oldu. “Ey îmân edenler! Allaha ve Resûlüne hainlik etmeyin. Bile bile aranızdaki emânetlere de hainlik etmeyin.”

Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) Resûlullah’ın zevce-i mutahharası Ümm-i Seleme’nin (radıyallahü anha) kapısı önündeki direğe kendisini bağlatmıştı. Hava bir hayli sıcaktı. Bir hafta hiç bir şey yemeyip, kulakları işitemiyecek hale geldi. Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) bu durumları yaşarken, müslümanlar da onun, yahûdilerin kalesinden dönmesini bekliyorlardı. Aradan uzun bir zaman geçmesine rağmen Ebû Lübâbe dönmedi. Nihâyet durumdan haberdâr olunup, Resûlullaha arz edildi. Peygamber efendimiz “Eğer doğruca, yanıma gelseydi, bağışlanmasını Allahü teâlâdan dilerdim. Madem ki, o kendisini bağlatmış, artık Allahü teâlâ tevbesini kabûl edinceye kadar onu bulunduğu yerde bırakırım” buyurdu. Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) bu şekilde direğe bağlı olarak altı gece kaldı. Ancak, her namaz vaktinde bağları çözülür, namazını kıldıktan sonra, yine direğe bağlanırdı.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Ümm-i Seleme’nin (radıyallahü anh) odasında idi. O sırada, Ebû Lübâbe’nin (radıyallahü anh) tevbesinin kabûl olduğuna dair âyet-i kerîme nâzil oldu (indi). Âyet-i kerîmede “Onlardan diğer bir kısmı da günahlarını itiraf ettiler ve (evvelce yapmış oldukları) iyi bir ameli sonradan yaptıkları başka bir kötü (nifak) ile karıştırdılar. Olur ki, Allah, onların tövbelerini kabûl eder. Çünkü Allah, Gafûr’dur (çok bağışlayıcı), Rahîm’dir” buyuruldu.

Ümm-i Seleme vâlidemiz, seher vakti Peygamber efendimiz’in (aleyhisselâm) güldüğünü işitti. “Niçin gülüyorsun Yâ Resûlallah!” diye sordu. O zaman, Ebû Lübâbe’nin (radıyallahü anh) tevbesinin kabûl olduğunu buyurdular. Ümm-i Seleme (radıyallahü anha) müjdeliyeyim mi? Yâ Resûlallah!” diye sordu. “Olur! Müjdelemek istiyorsan, müjdele” buyurdu. Bu haberi duyan herkes, iplerini çözüp salıvermek için Ebû Lübâbe’ye doğru koştular. Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) bunu kabûl etmedi. “Vallahi! Resûlullah (aleyhisselâm) bizzat kendi eli ile beni bırakmadıkça buradan ayrılmam” dedi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) namaza giderken, uğrayıp salıverdiler. Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) direğe ince, sağlam bir iple bağlanmıştı. Onun için ip, onun iki kolunu kesmişti. Uzun zaman bu kesikler geçmedi, iz olarak kollarında kaldı.

Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) bu hâdise ile ilgili olarak şöyle anlatır: “Benî Kureyza Yahûdilerini kuşatmıştık. O zaman bir rüya gördüm. Şöyle idi: Kureyza yahûdileri, çok pis kokan bir kara balçık haline gelmişler! Onlardan uzaklaşma imkânım da yoktu. Az kalsın, onların o kötü kokularından ölecektim. Sonra, akan bir nehir gördüm onda yıkandım. Tertemiz oldum. Güzel bir koku da süründüm. Rüyamı Ebû Bekir’e (radıyallahü anh) anlattım. O rüyamı tâbir etti (yordu), “Dilin tutulacak, çok sıkıntılı bir işe gireceksin. Fakat kurtulacaksın” dedi. Direkte bağlı olduğum zaman Ebû Bekir’in (radıyallahü anh) sözü aklıma geldi. Tevbemin kabûl olacağına dair âyet ineceğini ümit etmiştim.”

Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) bu günahın işlendiği, Benî Kureyza yurduna dönmek istiyordu. Halbuki Allah ve Resûlüne karşı günah işlediği bu memlekete bir daha hiç girmiyeceğine dair yemîn de etmişti. Durumu Resûlullah’a (aleyhisselâm) arz etti. Allah ve Resûlü uğrunda, bütün malını bile verebileceğini söyledi. Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm): “Malının üçte birini vermek senin keffaretine yeter” buyurdu. Hazreti Ebû Lübâbe, malının üçte birini ayırıp, verilmesi gerekli kimselere dağıttı. Ondan sonra, vefât edinceye kadar kendisinden, hayırdan başka bir şey görülmediği bildirilmiştir.

Bu arada Benî Kureyza hâdisesi şöyle sona erdi: Benî Kureyza yahûdileri yirmibeş veya onbeş gün muhasara sonunda, teslim olmak zorunda kaldılar. Haklarında Sa’d bin Muâz’ın (radıyallahü anh) hüküm vermesini istediler. Sa’d bin Muâz’ın (radıyallahü anh) verdiği hüküm ile erkeklerin boynu vuruldu. Kaleden attığı taşla bir sahâbîyi şehîd eden Nübâte adında bir kadına kısas yapıldı. Daha önce müslümanlara iyilikleri dokunan bir kaç kişi afv edildi. Benî Kureyza meselesinin halledilmesi ile, Medine’nin etrâfı zararlı kimselerden temizlendi. Müslümanlar, uzun müddet harpsiz sakin bir devir geçirdiler.

Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) Benî Kureyza gazâsından sonra Mekke fethine katıldı. O zaman, Amr bin Avfoğullarının

bayrağı onda idi. Tebük gazâsında ve Veda Haccı'nda da bulunan Ebû Lübâbe Resûlullah'ın (aleyhisselâm) âhirete teşrîflerini de gördü. Bundan sonra, muharebelere katılmadı. Medine'de kalıp Evs kabilesinin temsilcisi olarak, halifelerin istişâre heyetlerinde (Danışma kurulu) yer aldı.

Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek sohbetlerinde bulunmalarına rağmen, az hadîs-i şerîf rivâyet etti. Ondan, iki oğlu Sâib ile Abdurrahmân, Abdullah bin Ömer ile oğlu Sâlim bin Abdullah, azadlı kölesi Nâfi, Abdullah bin Ka'b, Abdurrahmân bin Yezîd bin Câbir, Ubeydullah bin Yezîd ve başkaları hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) güzel bir ahlâka sahipti. Şefkat ve merhameti çok idi. Emr-i ma'rûf ve Nehy-i anil münker (iyiliği emredip, kötülükten alıkoyma) vazîfesini yerine getirme husûsunda pek titizdi.

Ebû Lübâbe'nin (radıyallahü anh) kendisini bağladığı direğin yerinde Medine-i Münevvere'de bugün taştan bir sütun olup, üzerine, Ebû Lübâbe (radıyallahü anh) ismi yazılmıştır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-4, sh. 452

2) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 457

3) El-İstiâb cild-4, sh. 168

4) El-İsâbe cild-4, sh. 168

5) Mevâhib-i Ledünniye cild-1, sh. 151

6) İbn-i Hişâm cild-3, sh. 248

7) Vâkıdî Megâzî cild-2, sh. 505

8) İnsân-ül-Uyûn cild-2, sh. 663

EBÛ MÛSEL-EŞ'ARÎ (radıyallahü anh)

Resûlullah'ın (aleyhisselâm) vâlilerinden. İsmi Abdullah'tır. Ebû Mûsâ künyesi ile tanınmış olup, babasının adı Kays; annesinin adı ise, Tayyibe binti Vehb bin Ak'tır. Nesebi, Abdullah bin Kays bin Selîm bin Hasan bin Harb bin Âmir bin Ganem bin Bekr bin Âmir bin Abd bin Vâil bin Naciye bin el-Cemâhir bin el-Eş'ar'dır. Bi'setten önce Yemen'in Zebid bölgesinde doğduğu bilinmekteyse de târihi belli değildir. 42 (m. 663) yılında Kûfe, diğer bir rivâyette Mekke-i Mükerreme'de vefât etti.

Ebû Mûsâ el-Eş'âri, müslüman olmasını, Buhârî ve Müslim'in ittifâkla bildirdiği hadîs-i şerîfte şöyle anlatmaktadır.

"Biz Yemen'de iken Peygamber efendimizin ortaya çıkışı haberi bize ulaştı. Ben, iki ağabeyim, (Ebû Bürde ve Ebû Rûhem olup, ben onlardan küçük idim) ve Eş'arî kabilesinden 52 veya 53 kişi bir gemiye bindik ve Resûlullah'ı görmek için yola çıktık. Ancak gemimiz hava muhalefeti sebebiyle bizi Habeşistan'a çıkardı. Orada Cafer bin Ebî Tâlib ile buluştuk ve müslüman olduk. Cafer "Resûlullah bizi, buraya gönderdi. Burada bir müddet oturmamızı emretti. Siz de bizimle burada bir müddet oturunuz" dedi. Bunun üzerine, biz de orada oturduk.

Daha sonra Resûlullah'ın müsaadesiyle Habeşistan hükümdârı Necâşî bizi iki gemiye bindirip Medine'ye gönderdi. Biz Medine'ye geldiğimizde, Resûlullah Hayber fethinde bulunuyordu. Bu savaşta yanında bulunmayanlara hisse vermediği halde bize ganîmetten hisse verdi..."

Eş'arîler, Medine'ye gelmekte oldukları sırada Resûlullah (aleyhisselâm) eshâbına "Yanınıza öyle bir kavim gelecektir ki onlar, İslâmiyet için, sizden daha yufka yüreklidirler"buyurdu. Bunların arasında Ebû Mûsâ el-Eş'arî de vardı. Eş'arîler Medine'ye yaklaştıkları zaman "Yarın, sevgililere, Muhammed'le (aleyhisselâm) Eshâbına kavuşacağız" diye şiir söylüyorlardı. Eş'arîler Medine'ye gelince Peygamber efendimize bi'at ettiler.

Müslümanlar arasında ilk defa müsâfehayı yapanlar onlardı. Resûlullah onları Medine'de Botham Meydanlığı'na yerleştirdi ve onlara buyurdu ki: "Sizin hicretiniz iki defadır. Biri Necâşî'nin ülkesine, ikincisi de yurduma yapılan hicrettir." Eş'arîler yatsıdan geç vakitlere kadar ibâdet ettiklerinden, Peygamber efendimizin yanına giderler ve O (aleyhisselâm) onların yanına gelirdi. Resûlullah (aleyhisselâm) Eş'arîler'e namaz kıldırdıktan sonra; "Allahın size olan ni'metlerindendir ki, insanlardan bu saatte başka bir kimse namaz kılıyor değildir... Bu namazı sizden başka kılan kimse yoktur!" buyurur, onları takdîr ve teşvik ederdi. Ebû Mûsel-Eş'arî bu iltifâtlardan çok memnun olur, Allah'ın resûlüne ve müslümanlara sevgisi kat kat artardı. Kur'ân-ı kerîm'in Maide sûresi ellidördüncü (54) âyet-i kerîmesindeki "Allah'ın onları seveceği ve onların da Allah'ı seveceği bir kavim getirir" buyruğu hakkında Peygamberimiz "Onlar işte bunun! Yani Ebû Mûsel-Eş'arî'nin kavmidir." Yine: "Seferlerde yoldaşlık eden Eş'arî cemaatinin gece vakti evlerine girdikleri zaman okudukları Kur'ânı, seslerinden çok iyi tanırım. Sefer

halinde, geceleyin onların kondukları yerleri de gündüz görmemiş olsam bile Kur'ân seslerinden anlarım" buyurdu. Resûlullah (aleyhisselâm) mübârek hanımlarından Âişe-i Sıddîka (radıyallahü anha) ile bir gece bir yere gidiyorlardı. Ebû Mûsel Eş'arî'nin evinin hizasına gelince durdular. O Kur'ân-ı kerîm okuyordu. Okumasını bitirinceye kadar beklediler. Hazreti Resûlullah, O'nu gündüz görünce akşamki hadîseyi anlatıp, eshâbına "Buna muhakkak Davud'un güzel seslerinden bir ses verilmiş" buyurarak meth etti. Ehl-i sünnet itikadındaki iki mezhep imamından biri olan Ebü'l-Hasan-i Eş'arî hazretleri Eş'arî kavmindendir. Ebû Mûsâ el-Eş'arî'nin amcası Ebû Âmir de, Resûlullah'ın kumandanlarındandı. Mekke-i mükerreme'nin fethinden sonraki Huneyn gazâsındaki Evtaş Mevkiindeki harbe amcasıyla katıldı. Ebû Âmir. İslâm Ordusu'nun Evtâş'taki birlik kumandanıydı, bu harbde yaralandı. Ebû Mûsel-Eş'arî amcasını yaralayanı öldürdü. Amcası, Resûlullah'a selâm, istiğfar etmesi vasıyyetiyle, Onu mücahitlerin kumandanı tayin ettikten sonra şehâdet şerbetini içti. Evtâş'da zafer kazanan Ebû Mûsel Eş'arî, Resûlullah'ın yanına dönüp, durumu arz edip amcasının vasıyyetini de söyledi. Bundan sonrasını Ebû Mûsel-Eş'arî şöyle anlatır: "Bunun üzerine Resûlullah abdest suyu istedi ve abdest aldı. Sonra ellerini kaldırıp: "Allah'ım! Kulcağızın Ebû Âmir'i afv eyle!" diye duâ etti. Duâ ederken (ellerini o kadar kaldırmıştı ki) ben iki koltuğunun beyazlığını gördüm. Sonra Resûlullah: "Allahım, kıyâmet gününde Ebû Âmir kulunu şu yarattığın insanlardan çoğunun üstünde âlî bir makamda kıl" niyazında bulundu. Bunun üzerine "Yâ Resûlallah, benim için de mağfiret dile! diye duâ istedim. Resûlullah benim için de: "Rabbim, Abdullah İbni Kays'ın günahını afv eyle! Kıyâmet gününde onu en yüksek ve güzel makama koy!" diye, duâ buyurdu."

Resûlullah, (aleyhisselâm) zamanında Zebid, Aden ve Yemen vâliliklerinde bulundu. Resûlullah (aleyhisselâm) Muaz bin Cebel ile birlikte Yemen'e vâli gönderirken ikisine şöyle buyurdu;"Yemen'e vardığınızda halka kolaylık gösteriniz ve güçlük göstermeyiniz! Sevindirin de nefret ettirmeyiniz! Muhabbet ediniz de ayrılmayınız." Resûlullah (aleyhisselâm) ile Zâtü'r-Rika gazâsında, Mekke'nin fethinde, Huneyn gazâsında bulundu. Hazreti Ömer'in hilâfetinde Kûfe, Basra vâliliklerine tâyin olundu. Burada vâli iken Ehvaz, İsfehân ve Nusaybin feth edildi. Hazreti Osman'ın halifeliği esnasında önce Basra daha sonra da Kûfe vâliliğine tayin edildi. Hazreti Ali zamanında da Kûfe vâliliğine devam etti. Cemel Vak'ası'na katılmadı. Sıffîn Muharebesinden sonra, sulh için Hazreti Ali'nin vekîli oldu. Hazreti Mu'âviye'nin hilâfeti zamanında vefât etti.

Ebû Mûsâ el-Eş'arî, Kur'ân-ı kerîm'in bütün sûrelerini ezbere bilirdi. Hazreti Ebû Bekir'in (radıyallahü anh) hilafetinde Kur'ân-ı kerîm'i toplayan heyetteydi.

Safvân bin Süleymân diyor ki: "Resûl-i Ekrem efendimiz zamanında Hazreti Ömer ile Hazreti Ali'den ve Muaz ile Ebû Mûsel-Eş'arî'den başkaları fetvâ vermezdi." İslâm takvimini yazılarında ilk defa O kullandı. Haya sahibi olup çok edebliydi. Kendini, Kur'ân-ı kerîm'in Meryem sûresi seksendördüncü âyetindeki "Biz onların ecel günlerini sayıyoruz" (Bu muayyen bir müddettir) meâlindeki hâl üzerinde bulunurdu. Her an son nefesini düşünürdü. Dünyaya hiç değer vermezdi. Her halinde ve davranışında Allahü teâlâdan çok korktuğunu ifade eder, son nefesi îmânla vermekten başka birşey düşünmezdi. Bu haline akrabaları "Kendine biraz acısan" diye tavsiyede bulunduklarında; "Atlar koştuğu vakit, son noktaya gelince nasıl bütün imkânlarını kullanırsa, ben de son noktaya geldiğimde bütün imkânlarımı kullanmak mecbûriyetindeyim" buyururdu. Böyle yaşayıp bu hâl üzerine vefât etti. Hanımına "Azığını hazırla, Cehennemin üzerinden geçilecek bir vasıta yoktur" buyururdu.

Çok güzel Kur'ân-ı kerîm okuması, müfessir, müctehid olması ve Peygamberimizin iltifâtlarına mazhar olması sebebiyle şöhreti vaazı çok kalabalık olurdu.

Buyurdu ki: "Kur'ân-ı kerîme tazîmle çok hürmet ediniz. Zira bu Kur'ân-ı kerîm sizin için ecîrdir. Kur'ân-ı kerîme uyun. O'nu kendinize uydurmayınız. Kim Kur'ân-ı kerîm'e uyarsa, Kur'ân-ı kerîm onu Cennet bahçelerine götürecektir. Kim Kur'ân-ı kerîm'i kendine uydurursa (anladığı ve hesabına geldiği gibi kabûllenmek, mânâ vermek) Cehennemin alt katlarına baş aşağı düşeceklerdir."

"Âdem oğlu iki dere dolu altını olsa yine de tamam, yeter demez. Üçüncü bir dereyi doldurmaya çalışır. Âdem oğlunun karnını birazcık topraktan başka birşey doldurmaz."

"İnsan, dünyalık için acele ederse ahiretten uzaklaşır."

"İnsanların çoğu para kazanmak hırsıyla helak oldular."

"Kıyâmet günü güneş, insanların tepesinde olacak ve iyi ameller de gölge edecek."

Ebû Mûsâ el-Eş'arî, üçyüzaltmış hadîs-i şerîf rivâyet etti. Resûlullah'ın kendisine Hazreti Osman'ın başına felâket geleceğini ve Cennete gireceğini haber verdiğini rivâyet etti. Güneş tutulunca Resûlullah Mescid-i şerîfe gelip, namaz kıldıktan sonra "Allahü teâlâ'nın irsal ettiği bu âyetler hiçbir kimsenin ne ölmesinden ne de hayatından dolayıdır. Lâkin Allahü teâlâ bu âyetlerle kullarını tahvif eder (korkutur). Bu kabilden (tabiî) bir hâdise gördüğünüzde Allah'a niyaza, Allaha karşı istiğfara (koyulup) iltica ediniz (dönünüz)."

Kıyâmet günü, ibâdet ehli mü'minlerin, Allahü teâlânın cemâlini göreceği husûsunda; Resûlullah'ın (aleyhisselâm) gökyüzündeki aya bakıp: "Şu ayı nasıl hiçbiriniz mahrûm olmaksızın görüyorsanız, Rabbinizi de öyle göreceksiniz. Artık güneşin tulû'unda da, gurubunda da evvelki namazların hiç birinden alıkonmamak elinizden
gelirse (ona)çalışınız" rivâyetinde bulundu.

Birgün Peygamberimiz Ebû Mûsâ el-Eş'arî'ye "Cennet hazinelerinden (ve diğer rivâyette) arşın altındaki hazinelerden bir hazineye seni irşâd edeyim mi?" Evet Yâ Resûlallah irşâd buyur, demesi üzerine Resûlullah: "Lâ havle velâ kuvvete illâ billah, de." diye buyurdu.

"Allahü teâlâ gece günah işleyene sabaha kadar, gündüz günah işleyene de, tevbe etmesi için akşama kadar, mühlet verir. Güneş batıdan doğuncaya kadar böyle devam eder."

"Dünyayı seven Âhiretine zarar verir, Âhiretini seven dünyâsını zararlandırır. Bu böyle olunca, siz bâkiyi fâni üzerine tercih ediniz."

"Her kim Allahın rızasını kazanmak için bir mescid bina ederse, Allahü teâlâ da ona Cennet'te onun gibi bir ev bina eder."

"Mü'minler birbirini bağlayıp destekleyen bir binanın taşları gibidir."

"Sizden birisi bir cenâzeye rastlarsa, ayağa kalksın. Bu kalkması cenâze için olmayıp, cenâze ile beraber bulunan melekler içindir."

"Bana gelip benden soran ve bazı ihtiyâç dileğinde bulunanlar olur. Yanımda bulunan sizler de onlara yardımcı olun ki, ecir kazanasınız. Allahü teâlâ sevdiği şeyi, Peygamberlerin elinde kaza eder."

"Kırk gün helâl yiyenin kalbini Allahü teâlâ nurlandırır ve hikmet sözlerini kalbinden lisânına akıtır."

"Kişi sevdiği ile beraberdir."

"Kıyâmete yakın ilim kalkar, cehâlet her tarafı kaplar ve öldürme olayları artar."

Ev ziyâreti husûsundaki Adâb hakkında: "İzin talebi üç defadır. Birincide susar ve gelenin kim olduğunu öğrenmek için dinlenir, ikincide hazırlanır, üçüncüde de kabûl veya reddeder."

"Biriniz üç kere selâm verdikten sonra cevap alamazsa dönsün."

"Yaşlılara saygı göstermek, Allahü teâlâyı tazîmdendir."

"Kötü arkadaş, demircilerin körükleri gibidir. Şayet üflediği ateş kıvılcımları seni yakmazsa, kokusu sana bulaşır."

"Dirinin ağlamasıyla muhakkak ölü azâb olunur."

Peygamber efendimiz ipeği sağına, altını soluna koydu ve "Bu ikisi ümmetimin kadınlarına helal, erkeklerine
haramdır" buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbni Sâ'd cild-1, sh. 348 cild-4 sh. 106

2) Sîret-i İbn-i Hişam cild-4, sh. 4

3) Buhârî cild-5, sh. 80, 82

4) Müsned cild-3, sh. 105, 155, 223

5) El-İsâbe cild-2 sh. 359

6) El-Milel ve'n-Nihal, cild-1, sh. 94

7) Metâli'-ün-nücûm cild-2, sh. 116

8) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebdiyye sh. 188, 1000

9) El-İstiâb cild-2, sh. 371

EBÛ MÜSLİM HAVLÂNÎ (radıyallahü anh)

Tâbiîn'in büyüklerinden bir fıkıh âlimi. İsmi Abdullah bin Sevb'tir. Ya'kûb bin Avf olduğu da söylenir. 62 (m. 682)'de Şam'da vefât etti. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) hayatta iken müslüman oldu. Resûlullah'ı (aleyhisselâm) görmek için yola çıkmıştı. Fakat yolda iken Resûlullah (aleyhisselâm) ahirete teşrîf ettiler. Bunun üzerine yoldan geri döndüler. Ancak Hazreti Ebû Bekir'in hilâfeti zamanında Medine'ye geldi.

Ömer bin Hattab, Muaz bin Cebel, Ebû Ubeyde bin Cerrah, Ubâde bin Sâmit, Ebû Zer (radıyallahü anhüm) ve diğer tanınmış sahabîlerden hadîs-i şerîf rivâyet etti. Ebû İdrîs Havlânî, Şurahbil bin Müslim Havlânî, Âtiyye bin Kays gibi zâtlar da ondan hadîs-i şerîf, bildirmişlerdir. Hadîs sahasında güvenilir bir zât olarak bilinir.

Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

“Allahü teâlâ bana, mal toplamamı, tacirlerden olmamı vahyetmedi. Fakat yakin sona gelinceye kadar, Rabbine hamd ile tesbih et, secde edicilerden ol. Rabbine ibâdet et diye, vahyetti”

“Gadap (kızgınlık) şeytandandır. Şeytan ise ateştendir. Su ateşi söndürür. Sizden birisi kızdığı zaman abdest alsın.”

Ebû Müslim Havlânî (radıyallahü anh) şöyle anlatır: Bir gün Peygamber efendimiz, “Birbirini sevenlere, Peygamberlerin (aleyhisselâm) ve şehîdlerin bile gıpta ettikleri (imrendikleri) nûrdan minberler vardır” buyurdular.

Ebû Müslim Havlânî hazretleri daha sonra, şöyle bildirir: “Mescidden dışarı çıktım. Ubâde bin Sâmit, (radıyallahü anh) ile karşılaştım. Sana, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) Allahü teâlâ’dan bildirdiği bir şey (Hadîs-i kudsî) söyliyeyim mi? dedi ve şöyle buyurdu: Allahü teâlâ buyurdu ki: “Sevgim, benim için sevişenlere, benim için birbirini ziyâret edenlere, hak oldu.”

Ceylanlar, Ebû Müslim Havlânî hazretlerine uğradılar. Çocuklar Ona, ne olur. Allahü teâlâ’ya duâ et de ceylan bize duruversin, ona elimizle dokunalım sevelim diye, ondan istirhâmda bulundular. O da Allahü teâlâ’ya yalvardı. Çocuklar, ceylan duruverdiği için dokunup, sevdiler.

Muhammed bin Şuayb, bir zattan şöyle bildirir: “Humus’tan çıkıp, Şam’a doğru gidiyorduk. Gece sonunda, Humus’tan dört mil ötede Umeyr denen yere uğradık, orada bulunan kilise papazı bizim geldiğimizi duyunca, yanımıza geldi. Siz kimsiniz, dedi. “Şamlıyız” dedik. Siz, Ebû Müslim Havlânî’yi tanıyor musunuz? diye sordu. Evet, dedik. Ona gidince, selâmımı söyleyin. Kendisini kitaplardan Îsâ’nın (aleyhisselâm) yakın dostu diye gördüğümü söyleyin. Fakat göreceksiniz onu hayatta bulamıyacaksınız, dedi. Gerçekten Guta denilen yere vardığımızda onun ölüm haberi bize ulaştı.”

“Ka’b-ul-Ahbar (radıyallahü anh) bana dedi ki: “Yâ Ebâ Müslim! Kavmin sana nasıl davranıyorlar.” Cevâbımda, “Bana ikram ediyorlar, iyi davranıyorlar” dedim. Fakat, O, Tevrâtın böyle anlatmadığını söyledi. “Tevrat nasıl söylüyor” dedim. Dedi ki: Tevrat “Sâlih insana, insanların en düşmanı, onun kavmidir. En yakını onu rahatsız eder. Onunla mücâdele eder.” buyuruyor. Bunun üzerine ben Tevrat doğru söylüyor, dedim.

“Eğer Cenneti ve Cehennemi gözümle görseydim, şimdiki yaptıklarıma ilâve edeceğim bir şey olmazdı. Çünkü, ben sanki her ikisini görmüş gibi hareket ediyorum.”

Ebû Müslim Havlânî hazretleri evinin mescidine bir kamçı asmıştı. Kendi kendine, “Namaza kalk, yoksa seni kamçılarım” diye korkutur, “Ben, kamçıya daha lâyıkım” derdi.

Ebû Müslim hazretleri, zühd konusunda çok ileri derecelere varmıştı. Dünya işleri hakkında zarûret miktarı konuşurdu.

“Bu ümmeti üç kısım buldum. Birincisi, Cennete hesapsız girerler, ikinci kısmı, azıcık sorguya çekilir, ondan sonra, Cennete girerler. Üçüncü sınıf ise biraz azâb görüp, ondan sonra Cennete girerler. Ben, birinci kısımda olanlardan olmak isterim. Onlardan olamazsam, az bir hesaba çekilenlerden, onlardan da olamazsam, biraz azâb görüp, Cennete girenlerden olmak, isterim.”

“Alçak ve düşük olan kimseler kibirlenir. Böyle kimseler övünür. Hata ve haksızlıkta ısrar edenler de bunlardır.”

Ebû Müslim hazretleri, değer vermemeleri yüzünden belki selâmını almayıp, günaha düşerler korkusundan, karşılaştığı kimselere selâm vermekten çekinirdi.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A’lâm cild-4, sh. 75

2) Tezkiret-ül-huffâz cild-1, sh. 49

3) Hilyet-ül-evliyâ cild-2, sh. 122

4) Fevât-ül-vefeyât cild-2, sh. 169

5) Tabakât-ül-kübrâ cild-1, sh. 29

6) Tehzîb-üt-tehzîb cild-12, sh. 235

EBÛ RÂFÎ (radıyallahü anh)

İlk müslümanlardan. Meşhûr olan, isminin Eslem olduğudur. Künyesi Ebû Râfi’dir. Hazreti Ali’nin hilâfetinin ilk günlerinde vefât etti. Aslen Mısırlı’dır. Altı çocuğu vardı: Bunlar, Hasan, Râfi, Abdullah, Mûtemer, Mugîre ve Selmâ’dır. Önce Resûl-i Ekrem’in (aleyhisselâm) amcası Hazreti Abbas’ın kölesi idi.

Hazreti Abbas onu Resûlullaha hibe etti. Böylece Resûlullahın (aleyhisselâm) aile efradı arasına girme se'âdet ve şerefine kavuştu. Peygamber efendimiz, (aleyhisselâm) Erkam bin Ebi'l-Erkam'ı, zekât memuru olarak göndermişti. O zaman Erkam (radıyallahü anh), Ebû Râfi'e "Bana bu işte yardımcı olursan, sana, toplanan zekâttan, toplayanlara ne verilirse, onu sana veririm" dedi. Ebû Râfi (radıyallahü anh) bunu Resûlullaha arz edince, "Yâ Ebâ Râfi! Biz Ehl-i Beyt'teniz. Onun için bize sadaka (zekât) helâl değildir. Kavmin kölesi, kendilerinden sayılır." buyurdu. Resûl-i ekrem efendimiz, amcası Hazreti Abbas müslüman olunca, sevincinden onu âzâd edip, Selmâ ismindeki âzâdlısı ile evlendirdi. Ondan Abdullah adında bir oğlu oldu. Bu oğlu büyüyünce Hazreti Ali'nin kâtibi olma şerefine kavuştu. Ebû Râfi âzâd edildiği zaman ağlamış, "Yâ Resûlallah! Beni niçin bırakıyorsun, bundan sonra da yanında kalacağım" demiştir. Hür iken de Resûlullahdan (aleyhisselâm) ayrılmamış, harb ve sulh zamanlarında da, Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) hizmetinde bulunma ni'metine kavuşmuştur. Seferlerde Resûlullahın çadırını o kurardı.

Ebû Râfi (radıyallahü anh) İslâm'ın ilk zamanlarında müslüman olmasına rağmen müşriklerin şerrinden çekindiği için müslümanlığını açığa vurmamıştı. Bedir muharebesine kadar, Mekke'de kaldı. Bedir muharebesi olmuş, müşrikler mağlup olarak Mekke'ye dönmüşlerdi. Ebû Râfi (radıyallahü anh) bu sırada Zemzem kuyusunun yanındaki odasında kendi işi ile uğraşıyordu. Yanında Hazreti Abbas'ın zevcesi Ümm-i Fadl var idi. Ümm-i Fadl da müslüman idi. Bedir'de müslümanların, müşrikleri, büyük bir hezimete uğrattıklarını duyunca, çok sevinmişlerdi. Ebû Râfi ile Ümm-i Fadl bu sevinçli haberden konuşuyorlardı. Bu sırada oraya Ebû Leheb gelince, konuşmalarını kestiler. Ebû Leheb, Bedir gazâsına gitmemiş, yerine Âs bin Hişâm bin el-Mugîre'yi göndermişti. O zamanın âdetine göre harbe gitmiyen bir kimse, yerine başkasını göndermesi gerekiyordu. Ebû Leheb, gelince, kendisine Kureyş'in mağlubiyet haberini "verdiler. Bunun üzerine orada bir yerde oturdu. Ebû Râfi (radıyallahü anh) ile Ebû Leheb'in sırtları birbirine dönük bir vaziyette idi. Ebû Leheb otururken, Ebû Süfyân da Bedir'den dönmüştü. Bunu görenler, işte Ebû Süfyân geldi dediler. Ebû Leheb, Ebû Süfyân'a "Ey kardeşimin oğlu! yanıma gel," diye çağırdı. O'ndan, Bedir harbi hakkında bilgi istedi. "Anlat bakalım, nasıl oldu" diye suâl etti. Ebû Süfyân orada bir yere oturdu. Bir çok kimse de ayakta dinliyorlardı. Ebû Süfyân, şöyle anlattı. "Hiç sorma, müslümanlarla karşılaşınca, sanki elimiz kolumuz bağlı idi. İstedikleri gibi hareket ettiler. Bir kısmımızı öldürdüler, bir kısmımızı esîr ettiler. Vallahi ben bizimkilerden kimseyi kınayıp, ayıplamıyorum. Çünkü, o sırada öyle kimselerle karşılaştık ki, yer ile gök arasında siyah beyaz atlar üzerinde beyazlara bürünmüşlerdi." Sessizce onları dinlemekte olan Ebû Râfi (radıyallahü anh) "Vallahi onlar meleklerdir" deyiverdi. Ebû Leheb, ona şiddetli bir tokat vurdu ve kaldırıp yere çarptı. Bir hayli onu dövdü. Bunun üzerine, orada bulunan Ümm-i Fadl, odanın direklerinden birini alıp, şiddetle Ebû Leheb'e vurdu. Ebû Leheb'in başından yaralandığını görünce, "Kimsesi yok diye onu güçsüz gördün değil mi?" dedi. Ebû Leheb, zelîl, hakîr ve horlanmış bir vaziyette dönüp, gitti. Yedi gün geçmişti ki, Allahü teâlâ ona, kara kızıl denen bir hastalık verdi. Bu hastalık onu öldürdü. Oğulları onu iki veya üç gece defn etmeden bıraktılar. Nihâyet pis bir şekilde kokmaya başladı. Herkes, Ebû Leheb'in yakalandığı hastalıktan, taundan kaçar gibi, kaçıyor ve sakınıyorlardı. Bunun üzerine Kureyş'den biri, Ebû Leheb'in oğullarına: "Yazık size, utanmıyor musunuz? Babanızı, kokuncaya kadar evde bıraktınız. Hiç olmazsa onu bir yere gömüp kaybedin" dedi. Oğulları o şahsa şöyle cevap verdiler "Biz ondaki cerahatlenmiş çıban ve sivilcelerden korkuyoruz" dediler. Bu defa adam onlara "Siz gidiniz, ben geliyorum, size yardımcı olacağım" dedi. Sonra, üçü bir araya geldiler. Onu yıkamadılar. Sadece yanına yaklaşmadan, uzaktan üzerine su serptiler. Yüklenip, kenar bir yere gömdüler. Leşi görünmeyinceye kadar, üzerine taş attılar. Ebû Leheb böylece ebediyyen azâb ve ateşler içerisinde kalacağı yurduna, geçiş âlemi olan, karanlık ve Cehennem çukuru kabrine girmiş oldu.

Ebû, Râfi (radıyallahü anh), Bedir gazâsından sonra Medine'ye hicret etti. Dâima Peygamber efendimizle (aleyhisselâm) beraber oldu. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) himâyesinde olup, devamlı sohbetinde bulunan Eshâb-ı Suffa arasına katıldı.

Ebû Râfi (radıyallahü anh), Uhud ve Hendek gazvelerine iştirâk etmiş, Hazreti Ali'nin kumandasında Yemen'e gönderilen Seriyye'de bulunmuş, bu seriyyede Hazreti Ali'ye yardımcılık vazîfesi yapmıştır. Râfi (radıyallahü anh), Hazreti Ebû Bekir zamanında mürtedlerle yapılan muharebelerde bulunup, Hazreti Ömer devrinde de fetihlere iştirâk etmiştir. Hazreti Osman'ın zamanında, kendi halinde, sakin bir hayat yaşamış, ilimle meşgûl olup, pek çok talebe yetiştirmiştir.

Ebû Râfi (radıyallahü anh), Resûl-i Ekrem'in sünnet-i seniyyesini ve yüksek ahlâkını çok iyi bilirdi. Eshâb-ı kiram, ondan bu konuda çok istifâde etmişlerdir. Hatta İbn-i Abbas (

radıyallahü anh) bir kâtip tutup, onun bu husûsta verdiği bilgileri yazdırmıştır.

Ebû Râfi'nın (radıyallahü anh), çok talebesi vardır. Oğullarından, Hasan, Râfi, Ubeydullah, Mûtemer, torunlarından, Hasan, Sâlim ve başkalarından Atâ bin Yesâr, Süleymân bin Yesâr bunlardandır. Ebû Râfi'den (radıyallahü anh) 68 hadîs-i şerîf rivâyet edilmiştir. Ebû Râfi (radıyallahü anh): "Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) abdest aldığı zaman, parmağının tamamen ıslanması için yüzüğünü hareket ettirdiğini, bildirmektedir." Yine Resûlullah'dan (aleyhisselâm) şu hadîs-i şerîfi nakleder "Sizden birinin kulağı çınlasa, beni zikretsin ve bana salevât okusun."

Allahü teâlâ, Âdem aleyhisselâm'a olan ikramdan daha fazlasını Peygamber efendimize ihsân etmiştir. Çünkü Adem'e (aleyhisselâm) yalnız isim bilgisi verildi. Peygamber efendimiz'e isim bilgisi verildikten sonra, bu isimlere âit şahıslar da bildirildi. Ümmetinden ne kadar kişi gelecekse hepsinin sûretleri kendisine sunulmuştur. Bu konuda Ebû Râfi (radıyallahü anh) şu hadîs-i şerîfi
bildirir "Âdem (aleyhisselâm) su ile çamur arasında iken, ümmetimin sûretleri bana sunuldu.
Adem'e (aleyhisselâm) bütün isimler öğretildiği gibi bana da bütün isimler öğretildi."

Hazreti Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) mübârek hanımlarından olan Mâriye'den İbrâhîm isminde bir oğlu dünyâya teşrîf etmişti. Ebû Râfi (radıyallahü anh), Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) müjde haberini getirdiğinde Peygamber efendimiz, Ebû Râfi'e bir köle bağışlamıştır.

Ebû Râfi'nin Peygamber efendimizden, rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîf şöyledir: "Allahü teâlânın kullarının en iyisi, borcunu en iyi ödeyenlerdir."

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-4, sh. 73

2) El-İsâbe cild-4, sh. 67

3) Metâli-ün-nücûm cild-1, sh. 433

4) Ebû Dâvûd cild-1, sh. 166

5) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-2, sh. 344

6) Tehzîb-ut-tehzîb cild-1 2, sh. 92

7) Sahîh-i Müslim cild-1, sh. 502

8) Tehzîb-ul-Esmâ-ve'l-lugâ cild-2, sh. 230

9) El-İstiâb cild-4, sh. 68

10) Kâmûs-ül-a'lâm cild-1, sh. 717

11) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 183

EBÛ SAÎD-İ HUDRÎ (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan. İsmi Sa'd, nesebi Sa'd bin Mâlik bin Sinân bin Ubeyd bin Sa'lebe bin Elcebr bin Af bin Haris bin Hazrec'dir. Kendisi ve babası sahabedendir. Babası Uhud gazâsında şehîd oldu. Uhud'da onüç yaşında idi. Diğer gazâlarda bulundu. 64 (m. 683)'de vefât etti. Kabrinin İstanbul'da Kariyye Câmiî yanında olduğu bildirilmektedir.

Peygamberimizin (aleyhisselâm) hicretinden on sene önce doğdu. Peygamber efendimiz Medine'ye hicret edince annesi Hazreti Enise ve babası Hazreti Mâlik bin Sinân müslüman oldular. Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh) müslüman anne ve babanın bulunduğu bir evde büyüdü. Bu sebeple İslâmiyeti çocukluğundan itibâren kabûl etmiş, İslâm terbiyesiyle yetişmişti.

Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh) Peygamberimizin hicretinden sonra yapılan Medine'deki Mescid-i Nebevî'nin inşasında çalışmıştı. Yaşı küçük olması sebebiyle Bedir ve Uhud gazâlarına katılamadı. Bedir gazâsına babası Mâlik bin Sinân (radıyallahü anh) katıldı. Şehîd olmak için ön saflarda kahramanca çarpıştı. Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh) Uhud harbine katılmak için babasıyla Peygamber efendimize müracaat ettiler. Bu hadîseyi Ebû Sa'îd (radıyallahü anh) şöyle anlattı: "Uhud günü Peygamber efendimize arz olunduğum zaman onüç yaşında idim. Babam beni Resûlullahın (aleyhisselâm) yanına götürüp "Yâ Resûlallah! Bu yavrumun yaşı her ne kadar küçükse de iri kemiklidir. Vücudu gelişkindir. İzin verirseniz, bizimle gelsin!" dedi. Peygamber efendimiz beni yukarıdan aşağıya kadar süzdükten sonra: "Onu geri çeviriniz" buyurdular. Benim gibi yaşı küçük olanlar Medine'de kadınları ve çocukları korumakla vazîfelendirildiler.

Babası Hazreti Mâlik bin Sinân Uhud gazâsında, Resûlullah efendimiz yaralanınca, mübârek yanaklarından akan kanı emmekle şereflenmiştir. Bunun üzerine Peygamberimiz, Hazreti Mâlik için: "Kanım, kanına dokunan, karışan kişiye Cehennem, ateşi dokunmaz." buyurdu. Babası Mâlik bin Sinân bu gazâda şehîd oldu.

Uhud gazâsından dönüşte Peygamberimizi (aleyhisselâm) nasıl karşıladıklarını Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh) şöyle anlatmıştır: "Annem ile birlikte Peygamber efendimizi karşılamağa, O'nun mübârek cemâlini görmeğe gittiğimizde, babamın şehîd olmakla şereflendiğini öğrenmiştik. Peygamberimize bakarken O da bizi gördü. Bana buyurdu ki: "Sen, Sa'd bin Mâlik misin?" Ben de "Evet babam, anam sana feda olsun Yâ Resûlallah" dedim. At üzerinde idi. Yanına yaklaştım, mübârek dizlerinden öpmekle şereflendim. Bana:"Allahü teâlâ, babana ecrini versin" buyurdular.

Babasının şehâdetiyle evin bütün yükü Hazreti Ebû Sa'îd'in omuzlarına yüklendi. Evin geçimini sağlıyacak kimse olmadığı için, ailesi bir hayli sıkıntıya düştü. Annesi ile çok sabırlı olduklarından dertlerini sıkıntılarını kimseye söylemezlerdi. Aç kaldıkları zaman karınlarına taş bağlayarak, açlıklarını gidermeye çalışırlardı. Bir gün annesi dayanamamış: "Evlâdım, Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) kendisine başvuranları hiç geri çevirmiyor, onlara yiyecek birşey bulup veriyor. Sen de git, belki hakkımızda hayırlı olur" diyerek Ebû Sa'îd'i, Resûlullaha gönderdi." O'nu, Eshâbına nasîhat verirken buldu. Oturup dinlemeğe başladı. Bir ara Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm), "Kim Allahü teâlâdan başka her şeyden yüz çevirir ve her şeyi Allahü teâlâdan beklerse, Allahü teâlâ onu ganî eyler, zengin kılar. Sabırdan üstün bir rızık yoktur. Eğer sabra râzı değilseniz, isteyiniz vereyim" buyurdu. Bu mübârek sözleri işiten Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî, Peygamber efendimizden bir şey isteyemedi. Eve gelip durumu annesine olduğu gibi anlattı. Ebû Sa'îd-i Hudrî'nin (radıyallahü anh) bu hareketinden sonra işleri yolunda gitti. Medine'nin en zenginlerinden oldular.

Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh) Benî Mustalak gazâsına, sonra da Hendek gazâsına katılıp, gösterdiği kahramanlıkları Peygamberimiz pek beğenmişti. Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh) Hendek savaşının hafiflediği bir öğle üzeri, Resûlullah efendimizden evine kadar gitmek için izin istedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) izin verip buyurdu ki: "Yanına silahını al. Benî Kureyzâ yahudilerinin sana zarar vermelerinden korkarım."

Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî de, emir gereğince silahlarını alarak evine gitti. Hanımı kapıda duruyordu. Kıskançlık gayretiyle, hanımının içeride durması gerekirken niçin dışarıda beklediğini sorunca hanımı: "Niçin bana kızıyorsun? İçeriye gir de gör." dedi. Eve girdiklerinde yatağın üzerinde kocaman siyah bir yılan yatıyor gördüler. Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî mızrağını çekip yılana batırdı. Sonra yılanı yataktan kaldırınca, yatak üzerinde yılanın yerinde bir gencin yatmakta olduğu görüldü. Mızrağın ucundaki yılanı bahçeye çıkarıp astılar. Yılan titreyerek öldü. İçerde yataktaki genç de can çekişerek öldü. Yılanın mı, yoksa o gencin mi önce öldüğünü tesbit edemediler. Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî hemen gelip, Peygamber efendimize hâdiseyi bildirdi ve "Yâ Resûlallah, onun dirilmesi için Allahü teâlâya yalvarır mısınız?" dedi. Peygamber efendimiz de: "O Medine'deki müslüman olan cinnilerdendir. Onlardan bir şey görürseniz, onlara oradan gitmesi için üç gün müsâde ediniz. Bundan sonra, size tekrar görünecek olursa, onu öldürünüz. Çünkü, o, şeytandır." buyurdu.

Hendek gazâsında müşrikler çok şiddetli saldırıyorlardı. Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî bir ara Peygamberimize yaklaşarak "Yâ Resûlallah, yüreğimiz ağzımıza gelmiş bulunuyor, okuyacağımız bir duâ var mıdır?" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm), "Evet! Var. Ey Allah'ım, açık ve korkulu yerlerimizi kapa, bizi, bütün korktuklarımızdan emîn eyle, diyerek duâ ediniz." buyurdular. Hepimiz duâ ettik, yalvardık Çok geçmeden şiddetli bir fırtına esdi. Düşman karargâhını alt üst ederek düşman hezimete uğradı, dağılıp gitti.

9 (m. 630) senesinde Alkame bin Muhrez'in (radıyallahü anh) emri altında küçük bir sefere çıktılar. Bu seferi Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî şöyle anlattı: "Resûlullah (aleyhisselâm) Alkame'yi bir sefere göndermişti. Ben de seferde bulundum. Hedefe yaklaştığımız sırada, kumandanımız askeri ikiye ayırdı. Bir kısmını Abdullah bin Huzafe'ye (radıyallahü anh) verdi. Ben de onunla birlikte idim. Abdullah bin Huzafe (radıyallahü anh) Bedir gazâsına katılmış kahramanlardan olup, çok şakacı bir kimseydi. Yolda bir yerde, dinlenme molası verildi. Ateş yakıldı. Kimimiz ateşle ısınıyor, kimimiz de ateşte bazı işlerimizi görüyorduk. Bir ara Hazreti Abdullah askerlere dedi ki: "Sizler bana itaat etmekle vazîfelisiniz, öyle değil mi?" Onlar da: "Evet" dediler. Hazreti Abdullah: "Öyleyse her dediğimi yapmalısınız," deyince, onlar da: "Elbette yaparız" dediler. Hazreti Abdullah: "Şimdi size emrediyorum. Hepiniz bu yanan ateşe giriniz" dedi. Bunun üzerine, askerlerin çoğu hemen yerlerinden kalkıp ateşe atılmaya hazırlandılar. Hazreti Abdullah, yerlerinden kalkan bu askerlerin emre itaatteki gayretlerini görüp çok sevindi ve buyurdu ki: "Durunuz! Ben sizin itaatinizi denemek için böyle söyledim," dedi. Bu seferden dönüşte, bu ateş hadîsesini Peygamber efendimize anlattık. Buyurdular ki: "Size bir günahı emredene itaat etmeyiniz." Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî,

30 kişilik bir seriyye kumandanlığına getirildi. Bu seriyye Medine'den hareket etti. Yolda müslüman olmayan bir Bedevî grubuna rastladılar ve onlara misâfir olmak istedilerse de kabûl etmediler. Müslümanlar orada istirahat ederlerken bu Bedevîlerin reîslerini bir akrep soktu. Oradakiler reîslerini kurtarmak için bir çok çarelere baş vurdularsa da şifa hasıl olmadı. Bedevîlerden bazıları: "Şu karşıda istirahat eden kâfileye gidip, akrep sokmasına karşı yapılacak tedâviyi soralım. Belki bilen vardır" dediler. Birkaç kimse Eshâb-ı kirama (r.anhüm) gelip: "Ey insanlar! Reîsimizi biraz önce akrep soktu. Bildiğimiz çarelere başvurduk, fakat şifa hasıl olmadı, içinizde bu işi bilen var mı?" dediler. Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh); "Evet ben bu işi halledebilirim. Fakat önce siz bizim talebimizi red ettiniz, bizi misâfir kabûl etmediniz. Buna karşılık olarak sizden bir sürü koyun alırız" dedi. Reîsin yanına vardılar. Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh), reîsin yarasına yedi defa Fâtiha sûresini okudu. Okuma biter bitmez, reîs hemen ayağa kalkıp ileri-geri yürümeğe başladı. Artık üzerinde hiçbir hastalık eseri kalmadı. Bedeviler, Eshâb-ı kirama (r.anhüm) anlaştıkları sürüyü verdiler. Sonra da bu sürüyü aramızda paylaşalım diyen Eshâba (r.anhüm), Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî: "Hayır! Peygamber efendimize bu hadîseyi anlatırız, koyunları da kendilerine arz ederiz. Nasıl emir buyururlarsa öyle hareket ederiz" dedi. Sefer dönüşünde, bu hadîseyi anlattılar. Peygamberimiz (aleyhisselâm): "Fâtihanın bu kadar tesirli bir duâ olduğunu sana kim öğretti?" buyurarak taltif ettiler. Sonra iyi hareket ettiklerini açıkladılar.

Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî bu gazâlardan başka Hudeybiye, Hayber, Mekke, Huneyn, Tebük gazâlarına da iştirâk etti. Peygamberimizle birlikte 12 gazâya katılmakla şereflendiği açıklanmıştı.

Peygamber efendimizin âhirete irtihâlinden sonra Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh), Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer, Hazreti Osman'ın halifelikleri zamanlarında Medine'de fetvâ ile meşgûl oldu. 36 (m. 656) senesi Hazreti Ali'nin zamanında her türlü fitneden uzak olmaya çalıştıysa da bozuk fırkalardan Haricîlerle yapılan Nehrevan harbine katıldı. Bu savaştan sonra Sevgili Peygamberimiz (aleyhisselâm) ile beraber olduğu günlerdeki bir hadîseyi hatırladı. Bir gün, Peygamberimiz (aleyhisselâm) Eshâbına (radıyallahü anh) bir şeyler taksim ediyorlardı. Bir adam gelip: "Yâ Resûlallah! Adâlet üzere hareket et" dedi. Peygamber efendimiz de: "Ben adâlet etmezsem, kim eder?" buyurdu. Bu hadîse esnasında Hazreti Ömer de orada idi. Bu adama çok kızdı ve Resûlullaha (aleyhisselâm) dönerek "Yâ Resûlallah! Müsâde buyurursanız, şu adamın kellesini uçurayım" dedi. Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) ona dönerek "Hayır, bırak. Onun bir takım arkadaşları olacak ki, onlar sizin namazlarınızı, oruçlarınızı beğenmiyecek. Fakat onlar, bir ok, yayından nasıl çıkarsa, dinden öyle çıkacaklardır. Bunların içinde öyle bir adam bulunacak ki, memelerinden biri kadın memesi gibidir. Bunlar, insanlar fetret devrinde iken zuhur edeceklerdir(meydana çıkacaklardır)." buyurdukları sırada, "İnsanlar içinde öyleleri vardır ki, sen zekâtı dağıtırken seni kaşla gözle muaheze ederler" âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî, "Ben, Peygamberimizin işâret buyurduğu bu adamı, Hazreti Ali'nin (radıyallahü anh) öldürdüğünü gördüm. Bu adam aynen Peygamberimizin tarif ettiği gibiydi." buyurdu.

Bir rivâyete göre; Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî, İstanbul'un fethi için gelen asker arasında idi. Düşmanlarla çarpışırken Edirnekapı civarında şehîd oldu. Kabrini, Fâtih Sultan Mehmed Han'ın hocası Akşemseddîn hazretleri keşfetti. Kabri, eskiden kilise olup, câmiye çevrilen Kariye Câmiinin bahçesindedir. Bir rivâyete göre de; 74 (m. 693) senesinde bir Cuma günü vefât etti. Medine'de Bâki kabristanına defn edildi.

Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî hadîs-i şerîf ve fıkıh ilimlerinde çok üstün derecelere sahipti. 1170 adet hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî ders verirken çevresinde büyük bir kalabalık hasıl olur, sorulan bütün suallere cevap verirdi. Talebelerinden Kuz'a şöyle anlattı: "Hocamın huzûruna gitmiştim. Çok kalabalıktı, herkesin dağılmasını bekledim. Sonra huzûruna yaklaştım. Peygamber efendimiz nasıl namaz kılardı diye sordum. Buyurdular ki: "Resûlullah (aleyhisselâm) öğle namazına durdukları zaman birimiz kalkar evine gelir, abdestini tazeledikten sonra mescide döner, Peygamber efendimizi daha birinci rek'atte bulurdu."

Hak ve hakîkati müdafaa etmek hakkında duymuş olduğu bir hadîs-i şerîfi hemen her yerde rivâyet ederdi. Fakat, "Hak ve hakîkate hizmette kusur ederim" endişesiyle ağlardı. Rivâyet ettiği, herkes tarafından tanınmış olan bir hadîs-i şerîfde Peygamberimiz buyurdular ki: "İçinizden biri, bir münkeri (yasak edileni) görürse ve ona eliyle mani olabilirse, hemen ona mani olsun. Eliyle mani olamazsa diliyle, dili ile de mani olamazsa onu kalbiyle yapsın. Bu da imânın en zayıfıdır."

Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî, doğru bildiği bir husûsu söylemekten çekinmezdi. Çok cesur, fedakâr ve sabırlı bir zât

idi. Temiz ve sade bir yaşayışı vardı. Böyle olmayı severdi. Muhtaç olanlara yardım eder, onları evine alıp terbiye ederdi.

Buyurdular ki: “Hazreti Peygamberimize bir kimse geldi. (Kardeşim ishal oldu. Ne yapayım) diye sordu. Peygamber efendimiz “Bal şerbeti içir” buyurdu. Soran kimse gidip, kardeşine bal şerbeti içirdi. Ertesi gün geri gelip, kardeşine bal şerbeti içirdiğini ama ishalinin arttığını söyledi. Resûlullah efendimiz yine “Git ve ona bal şerbeti içir”buyurdu. O kimse gitti ve ertesi gün tekrar gelip, kardeşine bal şerbeti içirdiğini ve ishalinin daha da arttığını söyleyince bu defa Peygamber efendimiz: “Allahü teâlânın kelâmında yanlışlık olamaz. Kusur kardeşinin karnındadır. Git ve ona bal şerbeti içir,” buyurdu. O kimse bu defa da bal şerbetini içirince kardeşi iyi oldu.”

Rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları:

“Yatağına girdiğinde üç kerre (Estağfirullah’el azîm, ellezi lâ ilahe illâ hüvel hayyel kayyûm ve etûbü, ileyhi) diyen kimsenin günahları deniz köpükleri veya Temim diyarının kumları veya ağaç yapraklarının sayısı veya dünyânın günleri kadar çok olsa da, Allahü teâlâ onun günahlarını bağışlar.”

“İnsanların yaptıklarını yazan meleklerden başka melekler de vardır. Yollarda, sokak başlarında dolaşırlar. Allahü teâlâyı zikredenleri ararlar. Zikredenleri bulunca, birbirlerine seslenirler: “Buraya geliniz, buraya geliniz derler.” Kanadları ile, onları sararlar. O kadar çokdurlar ki, göke varırlar. Kullarının her işini bilici olan Allahü teâlâ, meleklere sorarak: (Kullarımı nasıl buldunuz?) buyurur. (Yâ Rabbî! Sana hamd ve sena ediyorlar ve senin büyüklüğünü söylüyorlar) derler. (Onlar beni gördüler mi?) buyurur. (Hayır görmediler) derler. (Görselerdi nasıl olurlardı?) buyurur. (Daha çok hamd ederlerdi ve daha çok tesbih ederlerdi ve daha çok tekbir söylerlerdi) derler. (Onlar benden ne istiyorlar?) buyurur. (Yâ Rabbî! Cennetini istiyorlar) derler. (Onlar Cenneti gördüler mi?) buyurur. (Görmediler) derler. (Görselerdi nasıl olurlardı?) buyurur. (Daha çok yalvarırlardı, daha çok isterlerdi. Yâ Rabbî! Bu kulların Cehennemden korkuyorlar. Sana sığınıyorlar) derler. Allahü teâlâ; (Onlar Cehennemi gördüler mi?) buyurur. (Hayır görmediler) derler. (Görselerdi nasıl olurlardı?) buyurur. (Görselerdi, daha çok yalvarırlardı ve ondan kurtulmak yoluna daha çok sarılırlardı) derler. Allahü teâlâ, meleklere: (Şahid olunuz ki onların hepsini affeyledim) buyurur. (Yâ Rabbî o zikredenlerin yanında, filan kimse zikir etmek için gelmemişti. Dünya çıkarı için gelmişti) derler. (Onlar benim misâfirlerimdir. Beni zikredenlerle beraberim. Onların yanında bulunanlar da, zarar etmezler) buyurur.”

“Sünnete uygun olarak ezan okuyan müezzinin sesini duyan, insan ve cinler, taşlar, tuğlalar, ağaçlar, kıyâmet günü o müezzin için şehâdet ederler.”

“Bir kimse, hoşlandığı bir rüya görürse, o, Allah’tandır. Allah’a hamd etsin. Onu sevdiği kimseye anlatsın. Sevmediği bir rüya görürse, o da şeytandandır. Şeytanın şerrinden Allah’a sığınsın. Bu rüyasını da hiç kimseye anlatmasın. Böyle yaparsa, görmüş olduğu kötü rüya kendisine zarar vermez.”

“Sizden evvelkiler içinde bir adam vardı. Doksandokuz kişi öldürmüştü. Sonra (Dünyanın en büyük âlimi kimdir) diye soruşturdu. Ona bir rahib gösterildi. Bunun üzerine rahibin yanına gitti. (Doksandokuz adam öldürdüm, tevbe etsem olur mu?) diye sordu. Rahib: (Tevben kabûl olunmaz) dedi. Bunun üzerine o adam, rahibi de öldürdü. Onunla yüzü doldurdu. Sonra yer yüzü halkının en büyük âlimini sorup araştırdı. Ona âlim bir kimseyi tavsiye ettiler. Âlime sordu. (Yüz adam öldürdüm. Tevbe etsem kabûl olur mu?) Âlim: “Evet, senin tevbe etmene kim engel olabilir? Filan yere git, orada Allahü teâlâya ibadetle meşgûl olan insanlar vardır. Onlarla beraber Allahü teâlâya ibadet et. Memleketine dönme. Zira orası fenâ bir yerdir) dedi. Bunun üzerine adam yola çıktı. Yarı yola vardığında öldü. Rahmet melekleri ile azâb melekleri bu adam hakkında münâkaşa ettiler. Rahmet melekleri (Bu adam candan tevbe ederek geldi.) dediler. Azâb melekleri, (Bu adam hiçbir iyilik işlememiştir) dediler. Bunun üzerine insan kıyâfetinde bir melek bunların yanına geldi. Melekler onu aralarında hakem yaptılar. Melek şöyle dedi: (İki taraftaki mesafeyi mukayese ediniz. Hangi tarafa daha yakın ise adam o tarafındır.) Mesafeyi ölçtüler. Adamı varacağı yere daha yakın buldular. Bundan dolayı onu rahmet melekleri aldılar.”

“Eshâbıma dil uzatmayınız. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, sizden biriniz Uhud dağı kadar altın sadaka verse, Eshâbımdan birinin bir müd (875 gr.) hatta yarım müd sadakasına yetişemez.”

Ebû Sa’îd-i Hudrî’nin (radıyallahü anh) âzâd ettiği bir kimse anlatır: “Ben, Ebû Sa’îd ve Resûlullah (aleyhisselâm) mescide girmiştik. Birisi mescidin ortasında, dizlerini karnına yapıştırarak parmaklarını kenetlemiş, oturuyordu. Hazreti Peygamberimiz işâret etti ise de o kimse işâreti fark edemedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Ebû Sa’îd’e dönerek, “Herhangi biriniz mescidde parmaklarını kenetlemesin. Çünkü, parmaklarını kenetlemek şeytanın işidir. Biriniz mescidde bulunduğu müddetçe, mescidden çıkıncaya kadar namazda sayılır.” buyurdu.

"Sizden biriniz esnediği zaman, elini ağzına koysun. Çünkü şeytan ağzına girer."

"Allah için tevâzu edeni Allahü teâlâ yükseltir. Kibir edeni de Allah alçaltır. Allah'ı çok zikredeni Allahü teâlâ sever."

"Mezar, ya Cennet bahçelerinden bir bahçe veya Cehennem çukurlarından bir çukurdur."

"Giyiniz, yiyiniz, içiniz fakat, midenizi yarıya kadar doldurunuz. Çünkü, az yemek, nübüvvetden bir cüzdür."

Biri, Resûlullah efendimizin ardında namaz kıldı. Peygamber efendimizden evvel rükû'a varıyor yine ondan evvel başını kaldırıyordu. Hazreti Peygamberimiz, namazdan sonra: "Bunu yapan kim idi?" diye sordular. O kimse (Benim Yâ Resûlallah) dedi. Bunun üzerine "Namazın noksan olanından sakınınız. İmâm rükû'a vardığında rükû'a varınız. Başını kaldırdığında başınızı kaldırınız." buyurdu.

"Merhamet etmiyene merhamet olunmaz."

"İki huy vardır ki, bir mü'minde bulunmazlar. Biri cimrilik, diğeri de kötü ahlâktır."

"Hastaları ziyâret ediniz, cenâzeleri de takip ediniz. Bu size ahireti hatırlatır."

Ebû Sa'îd-i Hudrî (radıyallahü anh) buyuruyor ki, Peygamber efendimiz, neşelenip eğlenen bazı insanları görünce buyurdu ki: "Eğer ölümü düşünseydiniz, lezzetler size tatsız gelirdi ve bulunduğunuz şu halden ayrılırdınız."

Hazreti Ebû Sa'îd-i Hudrî anlatıyor. "Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna gittim. Kadife ile örtünmüş idi. Sıtma harareti o kadifeden çıkıp, his olunurdu. Elimizi, mübârek bedenine koyamazdık. Hayret ettik. Peygamberimiz (aleyhisselâm) buyurdu ki: "En şiddetli sıkıntı Peygamberlere olur. Ama peygamberlerin sıkıntılara sevinmesi, sizin ihsânlara sevinmenizden fazladır."

"Bir kul (Lâ ilahe illallah) ve (Allahü Ekber) dediği zaman, Allahü teâlâ; "Kulum doğru söylüyor, ibâdete lâyık olan ilâh ancak benim" der. Kul, "Lâ ilahe illallahü vahdehû lâ şerike leh" dediği zaman, Allahü teâlâ "Kulum doğru söylüyor. Benden başka ilâh yoktur. Şerikim, benzerim, dengim yoktur." der. Kul: (Lâ ilahe illallah ve lâ havle ve lâ kuvvete illâ billah) dediği zaman, Allahü teâlâ; "Kulum doğru söylüyor. Güç ve kuvvet benimdir" buyurur. Bu kelimeleri ölüm ânında söyliyen kimseyi Cehennem ateşi yakmaz."

"İnsanlara teşekkür etmiyen Allahü teâlâya şükretmiş olmaz."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, sh. 336, 345, 1001

2) Eshâb-ı Kirâm, sh. 329

3) Mektûbat-ı İmâm-ı Rabbânî, cild-1, 203. mektûb

4) Tehzîb-üt-Tehzîb, cild-3, sh. 479

5) Hilyet-ül-Evliyâ, cild-1, sh. 369

6) El-A'lâm, cild-3, sh. 87

7) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-3, sh. 449

8) Buhârî-kitâb-ul-Icâre, cild-2, sh. 11, 95, 251

9) Müslim-Fedail-üs-Sahâbe

EBÛ SELEME BİN ABDÜLESED (radıyallahü anh)

En önce îmân eden Eshab-ı kiramdan. Resûlullahın halası Berre ile Abd-ül-Esed bin Hilâl Mahzumî'nin oğludur. İsmi Abdullah'dır. Resûlullahın ve amcası Hazreti Hamza'nın Süveybe'den süt kardeşidir. Hanımı Ümmü Seleme (radıyallahü anha)'dir. Ümmü Seleme (radıyallahü anha) da kocası ile birlikte müslüman olmuştur. Kocasının vefâtından sonra, Resûlullah efendimiz ile evlenmak se'âdetine kavuşmuş ve mü'minlerin annesi olmuştur. Ebû Seleme'nin (radıyallahü anh) Seleme ve Ömer adında iki oğlu ile Zeyneb ve Dürre adında iki kızı vardır. Babası ve annelerinin müslüman olmaları sebebiyle İslâmî bir terbiye ile büyümüşlerdir. Hazreti Abdullah'ın künyesi, büyük oğlu sebebiyle Ebû Seleme (Seleme'nin babası)'dır. Ebû Seleme (radıyallahü anh) müslüman olduktan sonra Mekkeli müşriklerden çok eziyet, işkence gördü. Bütün bunlara rağmen, imânından ayrılmadı. İmânı, uğrunda bütün zorluklara göğüs gerdi. Habeşistâna ve Medine'ye, hanımı, ile birlikte hicret etmişlerdir. Bedir ve Uhud harblerinde akrabaları olan Mahzûmoğullarına karşı kahramanca savaştı. Uhud harbinde aldığı yaranın iyileşmemesi sebebiyle hicretin dördüncü (m. 626) yılında şehîd oldu.

Resûlullaha Peygamberlik'vazîfesi verilmiş, Mekkelileri İslama davete henüz yeni başlamıştı. Daha kendisine 8 kişi, îmân etmişti. Hazreti Ebû Seleme, Ebû Ubeyde bin Haris, Erkâm bin Ebü'l-Erkam ve Osman bin Maz'um ile birlikte, Hazreti Osman'ın, Talha, Zübeyr ve Sa'd bin Ebî Vakkâs hazretlerinin

müslüman olduklarını işitince, hemen Resûlullahın huzûruna vardılar. Onları İslâm dinine davet edip, bir miktar da Kur'ân-ı kerîm okudu. Hiç duymadıkları bu tatlı sözleri işitir işitmez dördünün de kalblerinde İslâm nûru parlayıverdi. Hemen Kelime-i şehâdet getirip, müslüman oldular. O gün, Resûlullahın sevinci çok olmuş, müslümanların sayısı 12'ye varmıştı. Hazreti Ebû Seleme, hemen evine gidip hanımının da müslüman olmasını teklif etti. O da Resûlullahın huzûruna gelip, ilk müslümanlardan olmakla şereflendi.

Hazreti Ebû Seleme ve arkadaşlarının müslüman olduğunu haber alan Kureyş kâfirleri, bunların üzerine hücum edip, bazısını bağlayıp dövdüler. Kan revan içinde bıraktılar. Bazısını da hapse atıp çok eziyet ettiler. Ebû Seleme (radıyallahü anh) ise Peygamberimizin amcası Ebû Tâlib'e sığındı. Kendi kabilesi Mahzûmoğulları, onu ısrarla Ebû Tâlib'den kendilerine teslim etmesini istediler. Fakat Ebû Tâlib, O'nu asla onlara teslim etmeyip, “Bu benim kızkardeşimin oğludur” diyerek himâyesi altına aldı.

Kureyşli müşriklerin, müslümanlara eziyet ve sıkıntı vermelerinin ardı arkası kesilmiyordu. Müslümanların tahammülleri had safhaya varınca, Habeşistan'a hicret etmelerine izin verildi. Hazreti Ebû Seleme de, hanımı Ümmü Seleme (radıyallahü anha) ile birlikte birinci kâfileyle Habeş diyarına hicret etti. Uzun müddet orada kaldılar. Habeş Meliki Necâşî İslâmiyeti kabûl edip, ülkesine gelenlere çok iyi davrandı. Rahat ve huzûr içinde yaşadılar. Müslümanlar, oradan döndükten sonra yine Mekkeli müşriklerin hücumuna maruz kaldılar. Müşrikler, eziyet ve sıkıntılarını arttırdılar. Îmânı uğrunda bütün zorluklara göğüs geren Hazreti Ebû Seleme'nin hayatı hep mücadele ve mücahede içinde geçti. Bu sıkıntıların çok çok arttığı bir zamandı. Peygamberimizle, Medineli müslümanların Akabe'deki bîatları henüz tamamlanmamıştı. Peygamberimizin Medine'ye hicreti, henüz söz konusu değildi. Hazreti Ebû Seleme Resûlullahtan (aleyhisselâm) izin alarak hanımı ile Medine'ye hareket etti. Böylece Medine-i Münevvere'ye ilk hicret edenlerden oldu. Peygamberimiz Medine'ye hicret edince, kendisini Ensârdan Sa'd bin Hayseme (radıyallahü anh) ile kardeş ilân etti. Medineli müslümanların, muhacirlere bağışladığı arsalardan bir ev yeri de Hazreti Ebû Seleme'ye ayrılmıştı. Bu arsa, Zührîler'den Abdulazîzoğullarının evleri yanında bulunuyordu.

Hazreti Ebû Seleme cahiliye devrinden beri okuma-yazma bilirdi. Medine'de Mescid-i Nebevî'nin yanında toplanan Eshâb-ı Suffeye okuma-yazmayı öğretirdi. Bundan dolayı Hilyet-ül-evliyâ adındaki eserde kendisinin Eshâb-ı Suffeden olduğu zikredilmektedir. O, İslâmiyete hem ilmiyle, hem de kılıcı ile hizmet etmiştir.

Peygamber efendimiz, Hazreti Ebû Seleme'yi çok severdi. Kendisini mühim hizmetlerle vazîfelendirirdi. Bir kerresinde Peygamberimiz Uşeyre gazvesine (harbine) çıkarken, Onu Medine'de yerine vekîl bırakmıştı. Bu gazve, Hicretten 16 ay sonra vukû' bulmuştu.

Hazreti Ebû Seleme, müslümanlarla Mekkeli müşrikler arasında Bedir'de yapılan ilk harbe katılmış ve çok kahramanlıklar göstermiştir. O, Uhud harbine de katılmıştı. Bu harbin en sıkışık ve kızgın bir anında, müşrik ordusundan Ebû Uşâme el-Cüşemî tarafından uzun ve yassı bir demirle pazusundan yaralandı ve çok kan kaybetti. Buna rağmen savaştan geri kalmadı. Müslümanlar, bir ara müşrikler karşısında çekilmeye başlar gibi oldular. Çünkü Peygamberimizin bir emri yerine tam getirilmemişti. Harp kazanılmış düşmanlar, silâhlarını ve mallarını Uhud'da bırakıp kaçarken, düşmanı Ayneyn geçidinde bekleyen okçular, yerinden ayrılmıştı. Bunu fark eden düşman süvarisi saldırıp ganîmet toplayan müslümanlara yaklaştı. Peygamberimizi öldürmek için çok uğraştılar. Mübârek dişini şehîd ettiler. Müslümanlar, derlenip toparlanarak, düşmanı kaçırdılar. Harbin sonunda Hamrâ-ül-Esed denilen yere kadar arkasından kovaladılar. Hazreti Ebû Seleme, Peygamberimizin de Hamrâ-ül-Esed'e gittiğini haber alınca, yaralı olduğu halde merkebine binerek onlara yetişti. Onun gibi diğer müslümanların hepsi yaralanmıştı. Kalbindeki Peygamber sevgisi ve Allah yoluna hizmet aşkı, Onu bu seferden alıkoymamıştı. Harp bitince İslâm ordusu Medine'ye dönünce, Hazreti Ebû Seleme de evine geldi. Bir ay kadar yarasının tedâvisiyle uğraştı. Fakat farkına varmadan yara içinden iltihaplanmıştı.

Uhud harbinden bir müddet sonra Peygamberimiz, Hüveylidoğulları üzerine bir askerî birlik gönderdi. Hicretin dördüncü (m. 626) yılı muharrem ayında, Benî Esed kolundan Hüveylidoğullarının Medine'ye hücum etmek için bazı kabileleri teşvik ve tahrik ettikleri haberi alındı. Necid bölgesinde bulunan Katan havâlisinde oturanları, Peygamberimiz ile harp etmeye kışkırttıklarından, hemen 150 kişilik bir askerî birlik hazırlandı. Askerî birliğin başına Peygamberimiz Hazreti Ebû Seleme'yi getirdi. Onu çağırıp sancağı teslim ettikten sonra: “Ey Ebû Seleme! Seni bu birliğin başına kumandan tayin ettim. Askerleri alıp götür.

Esedoğulları gelip sana kavuşmadan önce, onların yurduna gir ve üzerlerine hücum et! Baskın yapıp mallarına el koy! Sakın Allahü teâlânın emirlerine aykırı bir harekette bulunma ve emrindeki askerlere iyi muâmele et!” diye tavsiyede bulundu. Bu orduya, Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından ve büyüklerinden Ebû Ubeyde bin Cerrah ve Sa’d bin Ebî Vakkâs da er olarak katılmışlardı. Hepsi Muhacir ve ensârdandır. Ordu ıssız ve sarp yollardan geçerek Esedoğullarının toplandıkları su başlarından birisi olan Katan’a (veya Kutna) yaklaştılar. Orada bulunanları, hayvanları ile birlikte ele geçirdiler. Ellerinden kaçıp kurtulanlar kaçarak, kalabalık bir İslâm ordusunun geldiğini haber verdiler. Daha sonra Katan’a gelince, Hazreti Ebû Seleme’nin ordusu orada Esedoğulları ile karşılaştı. Onları, sabahın alaca karanlığında hemen kuşattı. Askerlerine de, çok dikkatli olmalarını, kimseyi kaçırmamalarını sıkı sıkı tenbîh ettikten sonra hücuma geçti. Kahraman İslâm mücâhidlerinin şiddetli hücumu ile Esedoğulları darmadağın oldular. Ebû Seleme ordusu, onları bir müddet takip etti. Kabile dağıldıktan sonra, Hazreti Ebû Seleme ordunun karargâhını Katan suyunun başına kurdu. On gün kadar burada kaldı. Etrâfa dağılan askerler, pek çok deve ve koyun toplayarak karargâha getirdiler. Çok miktarda ganîmet elde eden Hazreti Ebû Seleme, Medine’ye döndü. Peygamber efendimizin emir ve tavsiyelerine aynen uymuş ve kendisine verilen görevi hakkıyla yerine getirmişti. Böylece Uhud harbinden sonra müslümanlar üzerine saldırmak isteyen düşmanın yuvası dağıtıldı.

Katan seferinden dönünce, Ebû Seleme’nin (radıyallahü anh) yarası birdenbire deşildi ve kendisi yatağa düştü. Tam beş ay, durmadan yarasından kan aktı ve tehlikeli bir hâl aldı.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) durumdan haberdar olur olmaz, süt kardeşi ve çok sevdiği sahâbîsinin yanına gittiler. Ebû Seleme (radıyallahü anh) vefât etmek üzere olduğundan, evdeki kadınlar ağlaşmaya başlamışlardı. Vefât edince, gözleri açık kalmış olduğundan, Resûlullah (aleyhisselâm) mübârek elleriyle gözlerini kapayıp hayır duâ etti. O sırada ağlaşan aile fertlerine de: “Siz, kendinize hayırdan başka duâ etmeyiniz. Çünkü melekler, ölünün yanında bulunur ve ölü sahiplerinin söylediklerine “âmin!” derler.” diyerek, onların ağlayıp feryat etmemelerini emir buyurdu. Sonra, Ebû Seleme (radıyallahü anh) için şöyle duâ etti:

“Ey Allahım! Onun kabrini genişlet ve rahat kıl. Orada Onun için aydınlık yap ve nûrunu çoğalt! Günahını affet. Hidayete kavuşanlar arasındaki derecesini yücelt, yükselt. Onun arkasında bıraktıklarına da sen halef (vekîl) ol. Bizi de, Onu da mağfiret eyle! Ey âlemlerin Rabbi olan Allahım!” Sonra da “Muhakkak ki, rûh çıktığı zaman, göz onu takip eder. Ölünün iki gözünün yukarıya doğru dikildiğini görmediniz mi?” buyurdu. Daha sonra Ebû Seleme’nin (radıyallahü anh) cenâzesi, Âliye mevkiinde bulunan kuyu sularıyla yıkandı ve Medine kabristanına defn edildi. Hazreti Ebû Seleme’nin ölümü hakkında hanımı Ümmü Seleme (radıyallahü anha) diyor ki: “Ebû Seleme vefât ettiği zaman “Gurbet ilde ölen bir gariptir. Muhakkak ki, ona dillere destan olacak bir ağlayışla ağlayacağım!” deyip ağlamak için hazırlanmıştım. O sırada, Medine köylerinden bir kadın da gelip ağlamada bana yardımcı olmak isteyince, kendisini Resûlullah (aleyhisselâm) karşıladı ve iki kerre; “Sen, Allahü teâlânın şeytanı çıkarmış olduğu bir eve, Onu tekrar sokmak mı istiyorsun?” buyurdu. Bunun üzerine ben de ağlamaktan vazgeçtim.”

Hazreti Ebû Seleme’nin fazîleti, imânı uğrundaki gayreti ve fedâkârlığı anlatılamayacak derecededir. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz kendilerini dâima ziyâret ederdi. Hanımı Ümmü Seleme (radıyallahü anha) şöyle bildiriyor. Bir gün, Ebû Seleme (radıyallahü anh) Resûlullahın sohbet meclisine gitmiş ve buradan son derece sevinçli olarak dönmüştü. Bana dedi ki: Bugün Resûl-i Ekrem efendimizden, beni çok sevindiren bir hadîs-i şerîf duydum. Buyurdu ki: “Müslümanlardan herhangi birisi, bir belâya uğrar da (İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn) der ve sonra (Ey Rabbim, bu uğradığım musîbetin mükâfatını ihsân et ve beni ondan daha hayırlısına kavuştur?) diye duâ ederse, Allahü teâlâ onun duâsını kabûl eder.”

Mü’minlerin annesi olmak şerefine kavuşan Ümmü Seleme (radıyallahü anha) bu hadîs-i şerîf hakkında şöyle diyor: Bu hadîs-i şerîfi, bizzat Hazreti Ebû Seleme’den ezberledim. O, vefât ettiği zaman, ben de “İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râciûn” dedim ve şöyle duâ ettim: “Yâ Rabbi! Uğradığım felâketin ecrini ihsân et! Beni, Ebû Seleme’den daha hayırlısına kavuştur!” Sonra kendime geldim ve Resûlullahın sahâbîsi Ebû Seleme’den daha hayırlısı nerede? O, ailesi ile birlikte Resûlullaha îmân eden ilk hânedir, dedim. Bunu söyledikten bir müddet sonra, evimize Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz teşrîf edip, içeriye girmek için, benden izin istedi. O sırada ben bir hayvan derisini dabağlamakla meşgûldüm. Ellerimi yıkadıktan sonra, Resûlullahı karşılayarak içeri aldım. İçi lifle dolu bir şilte takdim ederek oturmasını rica ettim. Hemen oturup söze başladı ve benimle evlenmek için talip

olduğunu anlattı. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz sözünü bitirdikten sonra dedim ki: “Bende istenecek ne var? Ben kıskanç bir kadınım. Kimbilir, belki istemiyerek uygunsuz bir şey söylerim veya yaparım da, sizi incitmek sûretiyle Allahü teâlânın azâbına uğrarım. Sonra ben, yaşımı başımı almış bir kadınım. Başımda çoluk çocuğum var?” Buna karşı Resûlullah (aleyhisselâm): “Kıskançlığınızdan endişe etmeyiniz. Onu Cenab-ı Hak, kalbinizden giderecektir. Yaşınızın büyüklüğüne gelince, ben de öyleyim. Senin çoluk çocuğun ise benim çoluk çocuğum demektir” buyurdular. Bunun üzerine, Resûlullahın arzusunu kabûl ettim ve onunla evlendim. Cenab-ı Hak bana, Ebû Seleme’den (radıyallahü anh) daha hayırlısı olan Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizi ihsân etmişti. Böylece çocuklarım da, O’nun feyizli kucaklarında büyüdü.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ, sh. 3

2) Tabâkât-ı İbni Sa’d, cild-3, sh. 239

3) Üsûd-ül-gâbe, cild-5, sh. 218

4) Kâmûs-ul-a’lâm, cild-1, sh. 726

5) Metâli’-ün-nücûm, cild-11, sh. 468

6) Müsned-i İbni Hanbel, cild-4, sh. 25-26

7) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye, sh. 1001

EBÛ SÜFYÂN BİN HARB (radıyallahü anh)

Kureyş kabilesinin ileri gelenlerinden meşhûr bir sahâbî. İsmi Sahr bin Harb’dir. Ebû Süfyân ve Ebû Hanzala diye iki künyesi vardır. En çok Ebû Süfyân künyesi ile tanınır. Annesi Safiye binti Harb’dir. Hazreti Muâviye ve Resûlullahın (aleyhisselâm) zevce-i mutahharası olan Ümm-i Habîbe’nin babalarıdır. Dolayısıyla Resûlullahın kayınpederi olmaktadır, (m. 565) senesinde Mekke’de doğdu. 34 (m. 653) senesinde de Hazreti Osman zamanında vefât etti. Bâki kabristanına defn edildi. Vefât ettiğinde 88 yaşında idi. Dedesi, Ümeyye bin Abd-i Şems bin Abd-i Menâftır. Abd-i Menâf, Resûlullahın (aleyhisselâm) dedesinin dedesidir.

Müslüman olmadan önce Resûlullahın büyük düşmanı idi. Ticâretle meşgûl olurdu. Bedir savaşına bunun ticâret kervanı sebep oldu. Hâdise kısaca şöyle olmuştur. Hicretin ikinci yılı, Ramazan ayında Ebû Süfyân’ın reîsliğinde büyük bir Kureyş kervanının Şam’dan Mekke’ye dönmekte olduğu haber alındı. Bunun üzerine, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) bu kervandaki malları ganîmet olarak almak için bir ordu toplayarak Safra köyünü sola alarak sağdaki Zefirân denilen vadiye kadar geldi.

Bu arada, İslâm ordusunun kervanı üzerine gelmekte olduğunu öğrenen Ebû Süfyân yolunu değiştirdi. Diğer taraftan da, Mekke müşriklerinden yardım istedi. Bunun üzerine müşrikler o günün ileri harb aletleriyle mücehhez 1000 kişilik bir ordu hazırladılar. Bunu haber alan Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) İslâm ordusuna Bedir kuyularına doğru hareket emrini verdi. İki ordu burada karşılaştı. Çetin bir muharebeden sonra, İslâm ordusu muzaffer oldu.

Bedir’de Kureyş’in mağlup olması üzerine, Ebû Süfyân bazı adamları ile Medine-i münevvereye doğru gidip, Ureyz denilen yerdeki hurmaları yakmış, Ma’bed-i Ensârî ile arkadaşlarını şehîd etmişti. Ebû Süfyân Uhud muharebesinde müşrik ordusunun başkumandanı idi. Uhud gazâsına bütün ağırlığını koymuştu. Hendek gazvesinde de şirk ordusunun başında bulunmuş. Medine’yi kuşatmış, ancak bir netice alamadan geri dönüp gitmiştir.

Ebû Süfyân İslâmiyeti yıkmak ve yok etmek için bütün gücü ile çalışıyordu. Kızı Ümm-i Habîbe ise zevci Ubeydullah bin Cahş ile birlikte Habeşistan’a hicret etmişlerdi. Ancak, Ubeydullah bin Cahş, fakirlikten kurtulmak için papazlara aldanıp, meazallah (Allahü teâlâ muhafaza buyursun) mürted olmuş, dinini dünyâya değişmişti: Resûlullahın (aleyhisselâm) halasının oğlu olan bu adam, hanımı Ümm-i Habîbe’yi de (radıyallahü anha) dinden çıkıp, zengin olmaya cebr (zorlayıp) ve teşvik etti ise de, Ümm-i Habîbe (radıyallahü anha) fakirliğe ve ölüme râzı olacağını, fakat Muhammed’in (aleyhisselâm) dininden çıkmıyacağını söyleyince onu boşadı. Sürünerek, sefâletten ölmesini bekliyordu. Fakat az zaman içerisinde kendisi öldü. Resûlullah (aleyhisselâm) Ümm-i Habîbe’nin dininin, kuvvetini ve başına gelen çok acı hali duydu. Necâşî’ye mektûb yazıp, “Oradaki Ümm-i Habîbe ile evleneceğim. Nikâhımı yap! Sonra kendisini buraya gönder.” şeklinde talebte bulundu. Necâşî daha önce müslüman olmuştu. Mektûba çok hürmet edip, oradaki müslümanları sarayına davet ederek, ziyâfet verdi. Hicretin yedinci yılında nikâh yapılıp, hediyye ve ihsânlarda bulundu. Bu sûretle Ümm-i Habîbe (radıyallahü anha) imânının mükâfatına kavuşarak orada zengin ve rahat oldu. Onun sayesinde oradaki müslümanlar da rahat etti. Cennette kadınlar, kocalarının yanında bulunacakları için, Cennetin en yüksek derecesi ile de müjdelenmiş oldu ki, dünyânın bütün zevk ve ni’metleri, bu müjde yanında pek küçük kalır. Bu

nikâh, Ebû Süfyân'ın ilerde müslüman olmakla şereflenmesini hazırlıyan sebeplerden birisi oldu. Ebû Süfyân'ın Resûlullaha (aleyhisselâm) ve İslâm'a olan düşmanlığı Mekke'nin fethine kadar devam etti.

Müslümanların Mekke'den Medine'ye hicret etmesinden sonra da düşmanlıklarını devam ettiren müşrikler ordu hazırlayıp, Medine'de bulunan müslümanların üzerine yürüdüler. Bedir, Uhud ve Hendek gibi kanlı muharebeler yapıldı. Bu muharebelerde müslümanların karşısında tutunamayıp perişan olan müşrikler, nihâyet hicretin altıncı yılında Peygamberimizle (aleyhisselâm) sulh yapmayı kabûl ettiler ve Hudeybiye antlaşmasını imzaladılar. Ancak Hudeybiye antlaşmasını bizzat kendileri ihlal ettiler (bozdular). Bunun üzerine Resûl-i Ekrem efendimiz onlara bazı tekliflerde bulundu ise de kabûl etmediler ve harbe hazırlanacaklarını bildirdiler ve kısa bir müddet sonra, bu teklifleri kabûl etmediklerine pişman olup, Hudeybiye antlaşmasını yenilemek için Ebû Süfyân'ı Medine'ye gönderdiler.

Ebû Süfyân Medine'ye gelince, hem kızı ve hem de Resûlullahın zevce-i mutahharası olan Ümm-i Habîbe'nin evine gitti. Eve girdi. Burada Resûl-i Ekrem'in döşeğine oturmak istedi. Ümm-i Habîbe (radıyallahü anha) onu Resûlullah'ın döşeğine oturtmadı. Döşeği hemen dürdü. Ebû Süfyân, "Kızım bana bir döşeği kıyamıyor musun? Niçin böyle yapıyorsun" dedi. Hazreti Ümm-i Habîbe, "Bu Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) döşeğidir. Müşrik onun üzerine oturamaz. Sen de müşrik ve pis birisisin. Bu yüzden seni bu döşeğe oturtmadım", cevabını verdi. Ebû Süfyân, "Kızım, bizim evden ayrılalı, sana bir şeyler olmuş, kötü olmuşsun", deyince, Hazreti Ümm-i Habîbe, "Asla böyle bir şey yok. Allahü teâlâ bana kötülüğü değil müslümanlığı ihsân etti. Sen, hâlâ işitmiyen, görmiyen, taştan yapılmış putlara tapıyorsun, nasıl olur da, senin gibi Kureyş'in ileri gelen aklı başında birisi İslâmiyet'ten uzak kalır." dedi. Bunun üzerine Ebû Süfyân, "Senden bunu da mı duyacaktım? Atâlarımın yaptığı putları bırakıp, Muhammed'in (aleyhisselâm) dinine mi gireceğim? Bu olur şey değil!" dedi.

Ebû Süfyân evden ayrıldı. Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) ve Eshâb-ı kiramın ileri gelenlerine gidip, sulhu yenilemek istediklerini söylediyse de bir netice alamadı. En son Hazreti Ali ile görüştü. O da onu başından savdı. Ebû Süfyân, Peygamberimizin (aleyhisselâm) mescidine girdi. Orada sulhu yenilediğini söyledi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Yâ Ebâ Süfyân! Bunu sen söylüyorsun, ben değil." buyurdu. Ebû Süfyân bundan sonra Mekke'ye döndü. Mekke'ye varınca, Kureyş müşrikleri Ebû Süfyân'a, ne getirdin diye sordular. Ebû Süfyân, "Tek bir kalb olmuş bir kavmin yanından geliyorum. Hayatımda, eshâbının, Muhammed'e (aleyhisselâm) gösterdiği bağlılık ve itaat gibi bir itaatle bağlanan bir kavim görmedim" dedi. Bunun üzerine müşrikler "Sen hiçbir şey yapmamışsın. Senin kendi kendine ilân ettiğin sulhun hiçbir hükmü olmaz. Sen bize sulh haberi getirmedin ki, emîn olalım, harb haberi getirmedin ki harbe hazırlanalım" diyerek Ebû Süfyân'a sitem ettiler.

Diğer taraftan, Resûlullah (aleyhisselâm) Ebû Süfyân Mekke'ye döndükten sonra, Hazreti Ebû Bekir'i ve Hazreti Ömer'i çağırdı, istişâre yaptı. Harbe karar verdi. İslâm ordusu bütün hazırlıklarını tamamladıktan sonra Mekke'ye doğru yola çıktı. Merruz-Zahran denilen yere varınca karargâh kuruldu. Burada Peygamber efendimiz onbin ateş yakılmasını emretti. Burası Mekke'ye yakın bir yer idi. Bir anda her taraf aydınlandı. Mekkeliler neye uğradıklarını anlıyamadılar. Şaşkınlık içinde Ebû Süfyân'ın yanında toplandılar.

Ebû Süfyân durumu öğrenmek üzere yanına dört kişi aldı. İslâm ordusunun bulunduğu yere doğru yürüdü. Karargâha yaklaştığı sırada İslâm askerleri onu yakaladılar. Hazreti Abbas onu alıp, Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûruna götürdü. Resûlullah (aleyhisselâm) onu affedip, amcası Hazreti Abbas'a "Onu bu gece çadırına götür. Sabah da bana getir"buyurdu.

Sabah namazı vakti olmuş, müezzinin ezanıyla, müslümanlar birer birer kalkıyorlardı. Ebû Süfyân onların niçin kalktıklarını sordu. Hazreti Abbas; "Namaza kalkıyorlar" dedi. "Kalkınca ne yapacaklar?" diye sorunca, Hazreti Abbas; "Onların hepsi mü'min, müslüman kimselerdir. Resûlullahın yanına gidecekler. Resûlullah (aleyhisselâm) abdest alırken, Eshâb-ı kiram Resûl-i Ekrem'in abdest suyunu yüzlerine sürmek için hemen oraya koşarlar." Bu durumu gören Ebû Süfyân, "Ne Kisra'da ne de Rumların hükümdârında böylesine bir saltanat görmedim" dedi. Bunun üzerine Hazreti Abbas, "Bu saltanat değil, Peygamberliktir. Bu yüzden O'na bu kadar bağlılar" dedi.

Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) namaza başlamak için tekbir aldı. Peşinden cemaat olan müslümanlar da tekbir aldılar. Bu kadar büyük cemaatin, Resûlullaha uyarak rükû, kıyam ve secdelerini gören Ebû Süfyân, namazdan sonra Hazreti Abbas'a, "Muhammed (aleyhisselâm) onlara bir şey emretse, onlar hemen bu emri yerine getirirler mi?" diye sordu.

Hazreti Abbas, “Vallahi, yemeyi içmeyi bırakmalarını emderecek olsa, hiç tereddütsüz terk ederler” dedi.

Hazreti Abbas, Ebû Süfyân’ı Peygamber efendimizin yanına götürdü! Resûlullah onu görünce, “Ey Ebû Süfyân, Lâ ilahe illallah (Allahü teâlâdan başka ilah yoktur) diyeceğin vakit gelmedi mi? Ben size, hem dünyânızı hem de âhiretinizi kazandıracak bir din getirdim. Müslüman olunuz, selâmet ve se’âdete eriniz” buyurdular. Ebû Süfyân Peygamber efendimize (aleyhisselâm) “Anam babam sana feda olsun. Bu kadar sana eziyet ve cefada bulundum. Sonra beni yine hidâyete çağırıyorsun. Ne hoş hilm ve ne güzel kerem sahibisin, inandım ki: Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur” dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz, “Benim Peygamber olduğumu tasdîk etme zamanın gelmedi mi?” buyurunca, Ebû Süfyân Kelime-i şehâdeti söyleyerek müslüman oldu.

Hazreti Abbas, Resûlullaha, “Yâ Resûlallah! Ebû Süfyân övülmeyi ve üstün tutulmayı seven birisi, övüneceği bir şey lütf etseniz”, dedi. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm), “Kim Ebû Süfyân’ın evine, Kâ’be’ye, Mescid-i Haram’a ve kendi evine sığınırsa, emîndir,” buyurarak Mekkeli müşriklere bunu bildirmesini emretti. Ebû Süfyân Mekke’ye dönmek üzere izin istediğinde, Peygamberimiz (aleyhisselâm) amcası Hazreti Abbas’a, “Ebû Süfyân’ı al, ordunun geçeceği yolun dar bir yerine götür, İslâm ordusunun büyüklüğünü görsün,”buyurdu. Hazreti Abbas onu alıp, İslâm ordusunun geçeceği yolun dar bir yerine götürdü. Ordu hareket edip, Eshâb-ı kiram kabile kabile Ebû Süfyân’ın önünden geçiyor, “Allahü Ekber” sadaları her tarafı çınlatıyordu. Her birlik geçtikçe, Hazreti Abbas onu tanıtıyordu. En son Peygamberimizin (aleyhisselâm) bulunduğu birlik geçti. Bundan sonra Ebû Süfyân îmân etmiş olduğu halde, sür’atle Mekke’ye döndü. Mekke’ye varınca, halkı İslâm’a ve teslim olmaya davet etti.

Kureyşlilere şöyle buyurdu: “Ey Kureyş! Bu gelen Muhammed’dir (aleyhisselâm) Karşısına çıkılmayacak bir kuvvetle Mekke’ye geliyor. Her kim Ebû Süfyân’ın evine, Mescide sığınırsa veya kendi evine kapanırsa emîndir” dedi. Bunu gören hanımı Hind, kocasının sakalından tutarak “Ey Kureyş!’ Bu ahmak ihtiyârı öldürün.” demişti. Ertesi gün Hind de imâna geldi. Hind Resûlullahın elinden tutup bîat etmek isteyince Resûlullah (aleyhisselâm) “Ben kadınlarla el tutuşmam” buyurmuşlardır. Resûl-i Ekrem kadınlarla bîati sözle yapardı. Hazreti Hind, Kureyş kadınları adına Resûlullah ile sözleşti. Resûlullahın (aleyhisselâm) hayır duâlarını almakla şereflendi. Ebû Süfyân’ın sözlerini heyecanla dinleyen Kureyş müşrikleri büyük bir şaşkınlık içine düşüp, bir kısmı Ebû Süfyân’ın evine bir kısmı Harem-i şerîfe girdi. Bir kısmı da kendi evine kapanıp, dışarı çıkmadı. Silahını alıp, dolaşanlarda görülüyordu.

İslâm ordusu, Mekke’yi fethedip, o günün gecesinde sabaha kadar tekbir ve tehlil getirip, Kâ’be’yi tavaf ettiler. Bu manzarayı gören Ebû Süfyân hanımı Hind’e, “Sen bunun Allahü teâlâ’dan olduğu kanaatinde misin?” diye sordu. Hind, “Evet Allah’tandır.” diye cevap verdi. Ertesi gün Resûlullah (aleyhisselâm) ona “Sen Hind’e (Bu Allahü teâlâdan mıdır?)” diye sordun. O da “Evet öyledir” dedi, buyurdu. Bunun üzerine Ebû Süfyân’ın bu mucize karşısında, Resûl-i Ekrem’e muhabbeti ziyadesiyle artmış, kalbinin derinliklerinden gelen bir iştiyâk ve sevinçle: “Şehâdet ederim ki, sen Allahü teâlânın kulu ve Resûlüsün, Allahü teâlâya yemîn ederim ki, şu sözümü Allahü teâlâ ile Hind’den başka hiç kimse bilmiyordu” demiştir.

Hazreti Ebû Süfyân’ın Mekke’nin fethinde büyük hizmeti oldu. Mekkelilere bu sırada ne yapacaklarını anlatıp, onlara en sâlim yolu göstererek, kanlarının akmamasına sebep oldu. Ebû Süfyân (radıyallahü anh), Mekke’nin fethinden sonra vukû’ bulan Huneyn gazvesine iştirâk etti. Ondan sonra Taif muhasarasına da katılan Ebû Süfyân (radıyallahü anh) burada bir gözünü kaybetti. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) daha sonra Ebû Süfyân’ı (radıyallahü anh) Necran’da görevlendirdi. Hazreti Ebû Bekir zamanında da Necran’da vâlilik yapan Ebû Süfyân hazretleri, bu vazîfelerinde Hazreti Ömer devrine kadar kaldı. Hazreti Ömer’den izin alarak Suriye ordusuna katılıp, burada savaşlarda bulundu. Yaptığı konuşmalarla askerleri harbe teşvik etti.

14 (m. 686) senesinde yetmiş yaşını geçtiği halde Yermük muharebesinde bulundu. Yaşlı olduğu için savaşmasına izin verilmedi. Yalnız yüksekçe bir yere çıkıp, İslâm ordusunu harbe teşvik edici moral yükseltici konuşmalar yaptı.

Hazreti Osman zamanında, onun danışmanı olarak görev yaptı. Ebû Süfyân (radıyallahü anh) İslâm’a girdikten sonra halis bir müslüman oldu: Ölüm döşeğinde iken, aile efradına “Bana ağlamayın, çünkü ben müslüman olduktan sonra günah işlediğimi hatırlamıyorum” buyurmuştur.

Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek zevcesi Ümmî Habîbe (radıyallahü anha) annemizin erkek kardeşi olan Hazreti Muâviye, babası Ebû Süfyân ve anası Hind (radıyallahü anha) eshârdan (Resûlullah’ın (aleyhisselâm)

zevce tarafından akrabaları) olup, şu hadîs-i şerîfe dahildirler "Allahü teâlâ, beni insanların en asilzâdesi olan Kureyş kabilesinden seçti. Bana insanlar arasında en iyilerini arkadaş, eshâb yaptı. Bunlardan bir kaçını bana vezirler olarak ve din-i İslâmı insanlara bildirmekte, yardımcı olarak seçti. Bunlardan bazılarını da Eshâr olarak ayırdı. Bunları seb edenlere (söğenlere) iftira edenlere, Allahü teâlânın ve bütün meleklerin ve insanların la'neti olsun. Allahü teâlâ kıyâmet günü bunların farzlarını ve sünnetlerini kabûl etmez."

Ebû Süfyân (radıyallahü anh) müslüman olup, Sahâbelik şerefine kavuşmakla, gelmiş geçmiş evliyânın ulaşamadığı bir mertebeye ve devlete kavuşmuştur.

Hazreti Ebû Süfyân pek fazla hadîs-i şerîf rivâyet etmemiştir. Bir gün Resûlullaha (aleyhisselâm) ihlâs'ın ne olduğunu sordu. Peygamber efendimiz, "Rabbim Allah'dır, dedikten sonra, emr olunduğun gibi dosdoğru olmandır." buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-3, sh. 201

2) El-İsâbe cild-2, sh. 178

3) El-İstiâb cild-2, sh. 190

4) Kâmûs-ul-â'lâm cild-1, sh. 725

5) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1002

6) Eshâb-ı Kirâm sh. 329

7) İbn-i Hişâm cild-2, sh. 614

8) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-2, sh. 12

9) İbn-i Âbidîn cild-5, sh. 263

10) Megânî (Valûdî) cild-2, sh. 821

11) Zerkânî, Mevâhib Şerhi cild-2, sh. 320

EBÛ TALHA EL-ENSÂRÎ (Zeyd bin Sehl) (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından ve Ensâr'ın büyüklerinden. Adı, Zeyd bin Sehl bin Esved bin Haram bin Amr bin Zeyd-i Menât bin Adî bin Amr bin Mâlik en-Neccâr el-Ensârî'dir. Eshâb-ı kiramın meşhûr okçularındandır. Müslüman olmadan önce de okçuluğu ile meşhûrdu. Yiğitliği ve kahramanlığı ile birlikte bilhassa iyi ok atması ile tanınmıştı. Kendisinin okçuluğunu tanıtan bir şiiri vardır.

Zeyd'im ben, hem Ebû Talha'yım da.
Her gün bir av bulunur silâhımda.

Medine'de doğdu. Doğumu hakkında kesin bir târih bildirilmemektedir. Esas adı Zeyd olup, "Ebû Talha" künyesi ile meşhûr olmuştur. Babası Sehl, annesi de Ebâde binti Mâlik'tir. Hanımı, Hazreti Enes bin Mâlik'in annesi Ümmü Süleym binti Milhân'dır. Hazreti Ebû Talha'nın mensûb olduğu Amr bin Mâlik kabilesi, Peygamberimizin Mescidinin batı tarafında "Babürrahme" civarında ikâmet ediyorlardı. Hazreti Ebû Talha, Peygamberimizin İslâmiyeti tebliğ etmeye başladığı sırada kabilesinin reîsi (başkanı) bulunuyordu. Müslüman olduktan sonra, Resûlullahın çok sevdikleri ve itimad ettikleri Eshâbından oldu. Onunla beraber bütün harplere iştirâk etti ve çok kahramanlıklar gösterdi. Hicretin otuzdördüncü (m. 655) senesinde 70 yaşında iken vefât etti. Daha sonraki bir târihte de vefât ettiği bildirildi.

Hazreti Ebû Talha, İslâm güneşinin Mekke-i Mükerremede doğup cihanı aydınlatmaya başladığı sırada 20 yaşına erişmiş tam gençlik çağını yaşıyordu. Bu sırada Mâlik bin Nadr'dan dul kalan ve Hazreti Enes bin Mâlik'in annesi olan Ümmü Süleym ile evlenmek istedi. Bu Ümmü Süleym, cahiliye devrinde Mâlik bin Nadr ile evliydi. İslâmiyeti kabûl edince, kocası dininden ayrılması için çok uğraştı. Hazreti Ümmü Süleym'in müslümanlığı terk etmemesi sebebiyle Kocası Mâlik buna darılıp Şam'a doğru yola çıkmış, yolda da eşkiyalar tarafından öldürülmüştü. Eşinden dul kalan Ümmü Süleym, kendisi ile evlenmek isteyen Ebû Talha'ya (radıyallahü anh): "Benim de seninle evlenmek arzum yok değil! Senin bu arzunu red etmek istemezdim. Fakat ben, İslâmiyeti kabûl edip müslüman oldum. Sen ise, henüz müşriksin. Dînime göre, müslüman bir kadının, kâfir olan bir erkek ile evlenmesi caiz olmayıp, yasaktır. Eğer müslüman olursan, seninle evlenirim ve müslümanlığından başka bir şey de istemem." dedi. Ebû Talha da, Onun bu talebini kabûl edip, müslüman oldu ve onunla evlendi. (Bkz. Ümmü Süleym). Hazreti Ümmü Süleym'den Abdullah ve Ebû Ümeyr adında iki oğlu olmuştur. Başka bir rivâyette de, Hazreti Ebû Talha'nın, İslâmiyeti kabûl edişi şöyle bildirilmektedir. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) efendimiz, İslâmiyeti Medinelilere öğretip yaymak için Mus'ab bin Umeyr'i (radıyallahü anh) vazîfelendirmişti. Hazreti Mus'ab, Medine halkına İslâmiyeti anlatırken, bir gün Ebû Talha (radıyallahü anh) ile görüşüp, Onu da bu dîne girmeye davet etmişti. Hazreti Ebû Talha İslâmiyeti kabûl ettikten sonra, Mekke-i Mükerreme'ye giderek Resûlullah efendimiz ile görüşüp, Onunla konuşmak, sohbetinde bulunmak şerefine de kavuşmuştu. Mekke'de, Resûl-i Ekrem'e bîat ettikten sonra tekrar Peygamberimiz tarafından, Medineye gönderilmiş ve

oradaki Ensâra İslâmiyeti tebliğ etmek, açıklayıp öğretmek için ta'yin olunan nakiblerden (temsilcilerden) biri olmuştu.

Hicretten sonra Peygamberimiz, Onun ile Muhacirlerden ve Cennet ile müjdelenenlerden Hazreti Ebû Ubeyde bin Cerrah arasında kardeşlik akdi yaptı. Resûlullah'a teslimiyeti ve bağlılığı, tarifi zor olan bir aşk derecesinde idi. Hazreti Ebû Talha, malı mülkü, çoluk ve çocuklarıyla birlikte hayatını Resûlullah'a hizmetle geçirmiştir. Resûlullah efendimiz kendisini çok severdi. Bedir'de ve diğer bütün muharebelerde Resûlullah'tan hiç ayrılmamıştı. Müşriklerle yapılan Uhud harbinde çok büyük fedâkârlıkları görülmüştür. Uhud'da, bir ara müslümanlar dağılmışlardı. Düşman askerleri tâ Resûlullah'ın yanına kadar yaklaşmışlardı. Bu durum, büyük bir tehlike arz ediyordu. Buna rağmen bir avuç fedakâr müslüman, Resûlullah'ın etrâfında halkalanıp, canlı bir duvar meydana getirdiler. Onu korumak için canlarını feda ettiler. Hazreti Ebû Talha da, Resûlullah'ın yanından hiç ayrılmayanlardandı. Resûlullah'a saldıran ve O'na büyük sıkıntı veren müşriklere karşı eline geçirdiği bir kalkanı kullanıp vücudunu siper ederek, onlardan hiçbirisini Resûlullaha yaklaştırmamış ve bir yandan da son derece maharetle düşmana ok yağdırmaya devam etmiştir. O kadar ki, arkasında bulunan Resûlullah efendimiz arada bir mübârek başını kaldırır ve Ebû Talha'nın (radıyallahü anh) attığı okların isâbet ettiği yerleri gözetirdi. Resûlullah'a bir okun isâbet edeceğinden korkup: "Yâ Resûlallah! Anam babam, canım sana kurban olsun! Mübârek başınızı kaldırmayınız ki, size bir düşman oku isâbet edip zarar vermesin! Beni boğazlamadıkça, bunlar sana ulaşamazlar. Ben ölmedikçe size bir şey olmaz" diyerek Resûlullah'ı kendi nefsine tercih ederdi. Yüksek sesi ile düşmana korku salardı. Bundan dolayı Peygamber efendimiz, "Asker içinde Ebû Talha'nın sesi, yüz kişiden hayırlıdır" buyurdu. Uhud harbinin bu dehşet veren safhası, Allaha ve O'nun Resûlü Muhammed aleyhisselâma îmân edip, canlarını feda etmekte bir an dahi olsun tereddüt etmeyen müslümanlara Allahü teâlânın yardımı ulaşarak son buldu. Dağılan müslümanların, Resûlullah'ın etrâfında tekrar toplanması ile zafer kazanıldı.

Hendek harbinde de, kendisine ayrılan bölgeyi, kabilesi ile birlikte en iyi şekilde savunup korumuştur. Hazreti Ebû Talha, Hayber savaşında da, Resûlullahın maiyetinde muharebeye katılmış, hatta bu esnada Resûlullah'ın bir emrini müslümanlara tebliğ etmekle memur edilmişti. Şöyle ki, daha önce Arapların yediği ehli merkep eti, bu harp esnasında haram edilmişti. Bir ara müslümanlardan bazıları merkep eti yemek için ateş yakmışlar, bu etleri pişirmeye başlamışlardı. Müslümanların bu halinden haberdâr olan Resûlullah efendimiz, Hazreti Ebû Talha'yı gönderip, ehli eşek etini yemenin haram edildiğini bildirmesini istedi. Askerlerin karargâhına varan Ebû Talha (radıyallahü anh), hepsine bu emri tebliğ etmiş, ocakların üstünde pişen tenceredeki etler hemen dökülmüştü.

Hazreti Ebû Talha, Mekke'nin fethinde de, kendi kabilesi ile birlikte savaşa iştirâk etmiştir. Huneyn harbinde ise çok büyük fedâkârlıklar göstermiştir. Bu harpte yalnız kendisi yirmi müşrik (puta tapan) askerini öldürmüş ve Resûlullah efendimizin "Her kim, kaç düşman askeri öldürürse, öldürdüğü kimselerin atı, silâhı ve diğer techîzatı öldürene âittir. Ganîmete dahil değildir." emirleri gereğince, 20 askerin bütün techîzatı kendisine kalmıştır.

Hazreti Ebû Talha, Resûlullah (aleyhisselâm) ile birlikte Veda Haccında bulunduktan sonra, Medine'ye geri döndü. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) vefât ettiği zaman, kabr-i şeriflerini, Medine halkının âdetine uygun olarak kazmak şerefine de nail olmuştur.

Hazreti Ebû Talha, Resûlullah'ın vefâtından sonra Hazreti Ebû Bekr-i Sıddîk ve Hazreti Ömer'ül-Farûk'un halifelik zamanlarında yapılan harplerin de çoğuna katılmıştır. Bu muharebelerde de büyük kahramanlıkları görülmüş ve nice kâfirleri, dinden ayrılanları maharetle kullandığı oku ile yere sermiştir.

Resûlullah'ın âhirete irtihalinden sonra, Eshâb-ı kiramın her biri, onun ayrılık acısına dayanamayarak başka şehirlere hicret etmişlerdi. Hazreti Ebû Talha da, ayrılık üzüntüsü sebebiyle Şam'a gitti. Burada uzun müddet kaldı. Medine'ye dönüp, Resûlullah'ın kabr-i şerîfini ziyâret etmek arzusu her geçen gün fazlalaşmasına rağmen, ancak Hazreti Ömer'in şehîd edilmesine yakın bir zamanda gelebilmişti. Hazreti Ömer de, Ebû Talha'yı (radıyallahü anh) çok sever, ona çok güvenirdi. Sarsılmayan bir itimadı vardı. Nitekim Hazreti Ömer, kendisinin vefâtından sonra halife olacak kimsenin seçimini 6 kişilik bir şûrâ'ya (heyete) havale etmişti. Bu altı kişi, dünyâda iken Cennetle müjdelenmişlerdi. Bunlar, içlerinden birisini halife seçeceklerdi. Hazreti Ömer, bunların her birine ayrı ayrı nasihatte ve tavsiyelerde bulundu. Ayrıca, Medineli Sahâbîlerin en zengin olanlarından ve üstün cesâreti ile meşhûr olan, Ebû Talha'ya (radıyallahü anh) hitaben: "Ey Ebû Talha! Çok kerre Allahü teâlâ seninle, İslâmı azîz kılmıştır. Bu defa da hizmet eyle! Halifeyi seçecek şûra üyeleri

bir evde toplanacaklar. Sen de, Ensârdan 50 kişi ile kapıda bekle, dışarıdan kimseyi içeri sokma. Üç gün içlerinden birini halife seçmek üzere onları teşvik et!" dedi. Halife seçimi, belirtilen sürede tamamlanıp, Hazreti Osman halife oldu.

Hazreti Ebû Talha, Hazreti Osman ve Hazreti Ali zamanlarında meydana çıkan karışıklıklara, fitnelere karışmamış, Medine'de bir köşeye çekilerek ibâdetle meşgûl olmuştur. Emevîler devrinde yaşı bir hayli ilerlemişti. 70 yaşında bulunduğu sırada kendisi bir gün Berâe (Tevbe) sûresini okurken 41.: "Ey mü'minler gerek hafif (süvari) gerek ağırlıklı (piyade) olarak seferber olun ve mallarınızla canlarınızla Allah yolunda muharebe edin! Eğer bilirseniz, bu sizin için pek hayırlıdır" âyet-i kerîmesi gelince, şecaat ve kahramanlık damarı kabarıp: "Rabbim beni gerek gençliğimizde, gerekse ihtiyârlığımda kâfirler ile harbe ve cihada davet ediyor. Çabuk beni harp için techîz ediniz ve yolculuk için lâzım olacak şeyleri hazırlayınız. Harbe gideyim!" dedi. Oğulları da: "Ey Babacığım! Resûlullah ile birlikte, O âhirete göç edinceye kadar cihadda bulundun. Sonra da Hazreti Ebû Bekir ile Hazreti Ömer zamanlarında harblere katıldın. Şimdi harb etmek sırası bizimdir. Sen otur, biz gidelim" dediler ise de, Hazreti Ebû Talha: "Hayır, hayır! Ben gideceğim!" diyerek evvelki sözünden vazgeçmemiştir. Hicretin 34 (m. 654) senesinde, bir deniz harbi için hazırlanan orduya katılmış, fakat gemiye bindikten ve denize açıldıktan bir müddet sonra vefât etmiştir. Vefâtından sonra yedi gün kara parçası bulunamadığı için defn edilememiş, bu kadar uzun süre dışarıda kalmasına rağmen sanki hayatta imiş gibi mübârek cesedinin bozulmadığı görülmüştür. Gemi sahile yanaşınca karada bir yere defnedilmiştir. Vefât târihi ve yeri hakkındaki rivâyetler değişiktir. Medine'de iken vefât ettiği, cenâze namazını Hazreti Osman'ın kıldırdığı da bildirilmektedir. 51 (m. 671) yılında vefât ettiği de rivâyet edilmektedir. Hazreti Ebû Talha'nın, Resûlullah'ın vefâtından sonra tam 40 yıl oruç tuttuğunu Hazreti Enes bin Mâlik rivâyet etmektedir. Bu rivâyete göre, hicretin 50 veya 51. senesinde vefât ettiği anlaşılmaktadır. Çünkü Ebû Talha (radıyallahü anh), Peygamberimizin zamanında ömrünün çoğunu harplerde geçirmiş olup, oruçlarını tutamamış olması sebebiyle kaçırdıklarını telafi için devamlı olarak bayram günler haricinde 40 yıl oruç tutmuştur. Bu rivâyet, hadîs âlimlerinin itirazlarına uğramamış ve sahih bulunmuştur.

Hazreti Ebû Talha'nın fazîleti, üstünlüğü ve kemâli çoktu. Resûl-i Ekrem'in yanında husûsi bir yeri vardı. Ona bağlılığı ve muhabbeti ile tanınmıştı. Resûlullah'ın uğrunda katlanmayacağı hiçbir fedâkârlık yoktu. Bütün harblerde, gözü ile Resûlullah'ı takibederdi. O'na bir zarar gelmemesi için, en sıkışık anlarında Onun yanına koşar ve vücudu ile Ona siper olmaya çalışırdı. Hayber seferinde, Resûlullah efendimiz harb ganîmeti olarak kendisine verilen Hazreti Safiyye'yi devesinin arkasına alarak, geri dönerken yolda devenin ayağının kayması ile her ikisi birden deveden düştüler. Bundan haberi olan Ebû Talha (radıyallahü anh), önündeki bütün engelleri en süratli bir şekilde aşarak, hemen yanlarına koştu ve Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) baygınlık hâlini görünce aklı başından gitti. Hemen onları ayıltmanın çarelerini aradı ve buldu. Sonra Peygamberimizi devesine bindirdi. Kendisi ve Hazreti Enes bin Mâlik, develerine binmiş oldukları halde, Resûlullah'ın iki yanına geçip dengeli bir vaziyette Medine'ye getirdiler.

Hazreti Ebû Talha, Medine'deki Sahâbîlerin en zenginlerindendi. Medine içinde Onun kadar malı mülkü olan pek azdı. Bütün malları, hayvanları Berha mevkiinde bulunuyordu. Burası Medine'deki Mescid-i Nebî'ye çok yakındı. Resûlullah efendimiz sık sık buraya uğrar, manzarasını seyreder ve meşhûr olan suyundan içerdi. Yine bir gün buraya uğradığında, Kur'ân-ı kerîmden Âl-i İmrân 92., "Sevdiğiniz mallarınızdan infak etmedikçe, hayra nail olamazsınız" âyet-i kerîmesi nâzil oldu. Bu âyet-i kerîmeyi işiten Hazreti Ebû Talha, hemen Resûlullah'a (aleyhisselâm) başvurarak, mallarının hepsini kendisine bağışlayıp istediği gibi kullanmasını teklif etti. Resûlullah efendimiz de bu malları akrabasına dağıtmasını isteyince emir buyurduğu şekilde, bütün mallarını akrabalarına sadaka olarak dağıttı. Bundan önce de, birçok defa mallarının hepsini Resûlullah'a bağışlamıştır.

Hazreti Ebû Talha'nın, Resûl-i Ekrem efendimize öyle bir sevgisi vardı ki, ona bir zarar gelmesinden çok korkardı. O'nun evinden sokağa çıktığını görünce, hemen o da dışarı çıkar, O'nu takibederdi. Bir aralık, Medine-i Münevvereye bir düşman saldırısı söz konusu olmuştu. Müslümanların korkusu ve telâşı artınca, Peygamberimiz durumu incelemek için, bir gece hayvanının sırtına binerek dışarıya çıkmıştı. Hazreti Ebû Talha da hemen çıkıp O'nu takibetti. Merak edilecek bir durum bulunmadığını görünce geri döndüğünde, Ebû Talha (radıyallahü anh) ile karşılaştı. Hazreti Ebû Talha'nın bu yakınlığı Resûlullah efendimizin, O'nun evini sık sık ziyâret etmesinden de anlaşılmaktadır. Hazreti Ebû Talha'nın üvey oğlu Enes bin Mâlik (radıyallahü anh), Resûl-i Ekrem'in bu sevgisini şöyle anlatıyor: "Resûlullah (aleyhisselâm)

efendimiz, dâima evimize gelip gider ve bizi memnun etmek için her şeyi yapardı. Resûl-i Ekrem'in bizimle olan yakınlığı o dereceye varmıştı ki, hepimizi ayrı ayrı sevindirir, benim ana tarafından kardeşim olan bir çocuğu, çeşitli latîfeleriyle eğlendirip neş'elendirirdi. Namaz vakti geldiği zaman, biz de Resûl-i Ekrem'e bir seccade yayar, arkasına dizilir, namazımızı kılardık."

Hazreti Ebû Talha'nın evinde güzel bir yemek pişirildiğinde mutlaka Resûl-i ekrem efendimiz hatırlanır, Onun bu yemeğe iştirâkini isterlerdi. Hazreti Enes şöyle anlatıyor: "Bir gün, üvey babam Ebû Talha (radıyallahü anh), tavşan avlamıştı. Tavşan evde pişirilmiş, Resûl-i Ekrem efendimiz için bir hisse ayrılmıştı." Resûl-i Ekrem'in bunu yiyip yimediği sorulunca da: "Evet, Resûlullah, onu yidi" demişti. Hazreti Enes'in annesi ve Ebû Talha'nın (radıyallahü anh) hanımı olan Ümmü Süleym (Rumeysa), bu gibi fırsatların hepsini hemen değerlendirirdi. Hazreti Enes bin Mâlik diyor ki: "Annem Ümmü Süleym? beni bir gün, Resûl-i Ekrem efendimize göndererek elime, taze hurmalarla dolu bir kap vermişti. Resûlullah efendimiz, bundan mübârek elleriyle alarak, hanımlarından her birine gönderiyordu. Peygamberimiz, bunlardan arzu ettiği kadarını gönderdikten sonra geriye kalan hurmaları oturup yimişti. Onun yiyişinde hurmayı arzu ve iştahla yidiği belliydi."

Hazreti Ebû Talha, Resûlullah efendimize sevgisinin çokluğu sebebiyle, Ona âit her şeyi saklamak ve Onunla bereketlenmek, isterdi. Resûlullah efendimiz, Veda Haccı'nda mübârek başını tıraş ettiği zaman, mübârek saçından en evvel alan Hazreti Ebû Talha (radıyallahü anh) olmuştu. Başka bir günde, bir berber, Resûl-i Ekrem'i tıraş ederek mübârek saçlarını kesmiş, Hazreti Ebû Talha da, bütün bu mübârek saçları toplayarak evine götürmüş, onları hanımı Ümmü Süleym'e teslim ederek, Onun bu saçları tam bir itina ile saklamasını istemişti.

Resûl-i Ekrem efendimizin, Hazreti Ebû Talha'ya ve ailesine olan sevgisinin daha birçok delîlleri vardır. Birgün Ebû Talha'nın (radıyallahü anh) bir oğlu ölmüştü. Hanımı tekrar hamile kalıp, bir erkek çocuğu olunca, Resûlullah efendimiz Onu kucağına alarak, "Abdullah" ismini verdi ve onun için hayır duâda bulundu. Resûlullahın bu duâsı kabûl olunmuş ve bu Abdullah bin Ebû Talha, Ensârın en fazîletli gençlerinden biri olmuştur.

Hazreti Ebû Talha'nın fazîleti, üstünlüğü ve hadîs-i şerîf rivâyetindeki son derece ihtiyâtı ve titizliği, bu ilmin âlimlerince kabûl ve sağlam görülmüştür. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizden 92 hadîs-i şerîf bildirmiştir. Rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerde, bazı dînî meseleler, harpler ve sevâbı çok olan ameller bildirilmektedir. Resûl-i Ekrem'in sohbeti ile şereflenen mümtaz, seçkin ve kıymetli bir zât olduğu halde, rivâyetlerinin az olmasının sebebi, kendisinin Resûl-i Ekrem'e âit hadîs-i şerîfleri, son derece ihtiyât ve dikkatle bildirmesidir. Bu hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

Kendisi şöyle anlatıyor: Bir gün Resûlullah'ın huzûruna girmiştim. Onu, tarif edilemiyecek bir şekilde neşeli ve güleryüzlü gördüm. Sebebini sorduğumda, buyurdu ki: "Yâ Ebâ Talha! Nasıl memnun olmayayım ki, biraz önce Cebrâil aleyhisselâm gelip, ümmetimden senin üzerine bir kerre salât ve selâm getiren kimse üzerine, Allahü teâlâ ve melekleri on kerre salât ve selâm getirir" diye müjde vermek için Allahü teâlâ tarafından gönderildiğini söylemişti. "İçinde köpek ve canlı resim bulunan eve melekler gelmez."

"Bir müslümanın şerefi ile oynandığı, onun aleyhinde konuşulduğu yerlerde, kim ona yardım ederse, Allahü teâlâ da yardıma muhtaç olduğu gün kendisine yardım eder. Bir kimse, din kardeşini insanlar içinde aleyhinde konuşarak rezil edip, kusurlarını teşhir etmeye kalkarsa, yardım edilmeye muhtaç olduğu günde, Allahü teâlâ da onu rezil eder."

"Resûlullah efendimiz, bir kavim ile muharebe edip galip geldikten sonra, orada üç gün kalmayı tercih ederdi."

Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) Bedir harbinde öldürülen Kureyş müşriklerinin hepsinin bir çukura gömülmesini emretti. Ondan sonra, onların gömüldükleri yere beraberce gitmiştik. Peygamberimiz (aleyhisselâm) oraya vardıklarında: "Ey Ebû Cehil! Ey Utbe bin Rabia! Ey Velîd bin Utbe! Nasıl, Allahü teâlânın va'dinin hak olduğunu anladınız mı? Ben, Rabbimin bana va'd ettiğini hak olarak gördüm" buyurdu. Hazreti Ömer sordu: "Yâ Resûlallah! İçinde rûh olmayan cesetlerle mi konuşuyorsun?" Resûl-i Ekrem cevaplarında buyurdu ki: "Beni hak ile gönderen Cenâb-ı Hakk'a yemîn ederim ki, siz bile benim dediklerimi onlar kadar duyamazsınız."

Bir gün, bir cemaat ortasında oturuyorduk. Resûlullah (aleyhisselâm) geldi ve bize: "Ne yapıyorsunuz?" diye sordu. Dedik ki, "Yâ Resûlallah! Oturduk, konuşuyoruz. Müzakere ediyoruz." Bunun üzerine Resûl-i Ekrem Efendimiz: "Meclis halinde oturduğunuz zaman, meclislerin hakkını veriniz!" buyurdu. Kendisinden: "Meclislerin hakkı nedir? Yâ Resûlallah!" diye istirhâmda bulunduk. Buyurdular ki: "Meclislerin hakkı, gözü yummak (yani arkadaşlarının

kusurunu görmemek), selâma cevap vermek ve güzel söz söylemektir.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-3, sh. 504

2) El-İsâbe cild-1, sh. 566

3) El-A’lâm cild-3, sh. 58

4) Tehzîb-üt-tehzîb cild-6, sh. 4

5) Metâli’-ün-nücûm cild-2, sh. 13

6) Eshâb-ı Kirâm sh. 119, 218

7) Sahîh-i Buhârî, Cenaiz 43, Kitâb-ul-cihâd 29

8) Sahîh-i Müslim Adab: 23

9) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-3, sh. 315

EBÛ ZER GIFÂRÎ (radıyallahü anh)

Meşhûr Sahâbî. İlk müslüman olanlardandır. İsmi, Cündeb bin Cünâdedir. Müslüman olmadan önce künyesi Ebû Memle idi. Müslüman olunca Peygamberimiz (aleyhisselâm) Ona Ebû Zer künyesini verdi. Lakabı Mesih-ül-İslâm’dır. Benî Gıfar kabilesinden olup, doğum târihi bilinmemektedir. 32 (m. 652) senesinde Medine civarındaki Rebeze denilen yerde vefât etti.

Ebû Zer Gıfârî, Mekke’nin ticâret yolu üzerinde yaşamakta olan Benî Gıfâr kabilesindendir. Bunlar Arabistan’da bulunan diğer kabileler gibi cahiliyye devrinin her çeşit kötülüğünü işliyor ve putlara tapıyordu. Ticâret kervanlarını çevirip, yağmacılık yapmalarıyla tanınmışlardı. Ebû Zer Gıfârî de çevresinin tesiriyle bir müddet kervan soygunlarına katılmıştı. Kavmi arasında atılganlığı ve cesâreti ile şöhret bulmuş, gücü kuvveti ve yiğitliği ile o çevrede pek meşhûr olmuştu. Fakat o bütün bunlardan bir tad almıyor, zavallı insanların elleriyle yonttuğu putlara ilâh diyerek tapmasına şaşıyor, putlardan nefret ediyordu. Nihâyet bir gün herşeyin tek bir yaratıcısı olduğuna inanarak, yol kesme işinden vazgeçti. İnsanlardan uzak bir hayat yaşamaya ve Allahü teâlânın rızasına kavuşmak için kendisine yol gösterecek bir rehber aramaya, başladı. Üç sene böylece devam etti. Ebû Zer Gıfârî hidâyete adım adım yaklaşmakta iken, Muhammed aleyhisselâm’a Allahü teâlâ tarafından peygamberlik verilmişti. Artık insanlar birer ikişer müslüman olmakla şerefleniyor, İslâmın nûru âlemi aydınlatmaya başlıyordu. İslâmın doğuş haberi gün geçtikçe çevrede yayılıyor, müşrikler ise engellemek için çareler arıyordu. Nihâyet bu haber Benî Gıfâr kabilesinin yurduna da ulaşmıştı. Mekke’den gelen biri, Ebû Zer Gıfârî’nin “Lâ ilahe illallah” dediğini işitince, Mekke’de bir zât var, senin söylediğin gibi “Lâ ilahe illallah” diyor ve Peygamber olduğunu bildiriyor, dedi. Hangi kabileden olduğunu sordu. Kureyş’tendir dedi. Ebû Zer Gıfârî bu haberi işitir işitmez kardeşi Üneysi Mekke’ye gönderip bir haber getirmesini istedi. Üneys, Mekke’ye gidip, Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) mübârek cemâli, sohbeti ve ihsânları ile şereflendi. Hayran kaldı. Sonra tekrar memleketine döndü. Kardeşi Ebû Zer hazretleri (Ne haber getirdin) diye sorunca, (Efendimiz, Vallahi öyle yüce bir zâtı gördüm ki, hep hayrı, iyiliği emr edip, kötülüklerden sakındırıyor) dedi. Ebû Zer Gıfârî, peki insanlar onun hakkında ne diyorlar dedi. Zamanın meşhûr şairlerinden olan kardeşi Üneys şöyle cevap verdi: “Şair, kâhin, sihirbaz diyorlar. Fakat onun söyledikleri ne kâhinlerin sözüne ne de sihirbazların sözüne benzemiyor. O’nun söylediklerini şairlerin her çeşit şiirleriyle karşılaştırdım. Onlara hiç benzemiyor, hiç kimsenin sözüyle ölçülemez. Vallahi o zât hakkı bildiriyor, doğruyu söylüyor. Ona inanmayanlar yalancı ve sapıklık içindedirler.” dedi.

Ebû Zer Gıfârî kardeşinin getirdiği haber üzerine hemen Mekke’ye gitmeye ve Peygamberimizi (aleyhisselâm) görüp müslüman olmaya karar verdi. Eline bir değnek ve biraz da azık alarak büyük bir şevkle Mekke yoluna düştü. Mekkeye varınca halini kimseye anlatmadı. Çünkü bu sırada müşrikler Peygamberimize (aleyhisselâm) ve yeni müslüman olanlara şiddetli düşmanlık yapıyorlar ve bu düşmanlıklarını safha safha ilerletiyorlardı. Bilhassa müslüman olup da, kimsesiz ve garip olanlara işkence yapıyorlardı. Ebû Zer Gıfârî de Mekke’de kimseyi tanımıyordu. Garip ve yabancı idi. Bu bakımdan kimseye bir şey sormadan Kâ’be’nin yanına varıp oturmuştu. Peygamberimizi (aleyhisselâm) görmek için fırsat kolluyor, nerede olduğunu öğrenmek için bir işâret arıyordu.

Akşam üstü bir sokak köşesine çekildi. Hazreti Ali, Ebû Zer’i gördü. Garip olduğunu anlayarak alıp evine götürdü. Halinden bir şey sormadığı gibi Hazreti Ebû Zer de sırrını açmadı. Sabah olunca tekrar Kâ’be’ye gitti. Akşama kadar dolaştığı halde hiçbir ipucu elde edemedi. Eski oturduğu köşeye gelip oturdu. Hazreti Ali, o gece yine oradan geçerken, Ebû Zer’i görünce (Bu biçare hâlâ evini öğrenememiş) diyerek tekrar evine götürdü. Sabahleyin yine Beytullaha gitti, sonra oturduğu köşeye çekildi. Hazreti Ali tekrar evine davet edip götürdü. Nereden ve niçin geldiğini sordu. Ebû Zer hazretleri de, (Eğer bana doğru bilgi vereceğine kat’î söz verirsen, söylerim dedi. Hazreti Ali söyle halini kimseye açmam deyince Ebû Zer Gıfârî işittim ki, burada bir Peygamber çıkmış, onunla

görüşmek ve ona kavuşmak için buraya geldim. Hazreti Ali sen doğruyu buldun, akıllılık ettin. Şimdi ben o zâtın yanına gidiyorum. Beni takip et benim girdiğim eve sen de peşimden gir dedi. Ebû Zer Gıfâ'ri, Hazreti Ali'yi takip edip, onunla birlikte Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek yüzünü görmekle şereflendi. Ve hemen "Esselâmü aleyküm" diyerek selâm verdi. Bu selâm İslâm'da verilen ilk selâm ve Ebû Zer Gıfârî de ilk selâmlayan kimse oldu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) selâmına cevap verip, "Allahın rahmeti üzerine olsun" buyurdu. Peygamberimiz (aleyhisselâm), "Sen kimsin?" diye sorunca ben Gıfâr kabilesindenim dedi. "Ne zamandan beri buradasın?" buyurdu. Üç gün üç geceden beri buradayım. "Seni kim doyurdu?" buyurunca Zemzem'den başka bir yiyecek, içecek bulamadım. Zemzemi içtikçe hiç açlık ve susuzluk duymadım, dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm), "Zemzem mübârektir. Aç olanı doyurur." buyurdu. Bundan sonra Ebû Zer Gıfârî, Peygamberimize (aleyhisselâm) bana İslâmı bildir dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Ona Kelime-i şehâdeti okudu o da söyleyip, müslüman oldu. O ilk müslüman olanların beşincisidir.

Ebû Zer Gıfârî hazretleri müslüman olduktan sonra Kâ'be yanına gidip, yüksek sesle, "Eşhedü enlâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resûlullah" dedi. Bunu işiten müşrikler hemen üzerine hücum ettiler. Taş sopa ve kemik parçaları vurarak öyle dövdüler ki, kanlar içinde kaldı. Bu hâli gören Hazreti Abbas bırakın bu adamı öldüreceksiniz! O sizin ticâret kervanınızın geçtiği yol üzerinde oturan bir kabiledendir. Bir daha oradan nasıl geçeceksiniz dedi. Ebû Zer hazretlerini müşriklerin elinden kurtardı. Müslüman olmakla şereflenmenin verdiği şevkle öylesine seviniyor ve coşuyordu ki, ertesi gün gene Kâ'be'nin yanında Kelime-i şehâdeti yüksek sesle bağıra bağıra söyledi. Bu sefer de üzerine hücum eden müşrikler yere yıkılıncaya kadar dövdüler. Yine Hazreti Abbas yetişip, ellerinden kurtardı.

Ebû Zer Gıfârî hazretlerine Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) kendi memleketine dönmesini ve orada İslâmiyeti yaymasını emir buyurdu. Ebû Zer Gıfârî bu emir üzerine kendi kabilesi arasına dönüp onlara İslâmiyeti anlatmaya başladı. Hicrete kadar bu hizmete devam etti. Birgün kabilesine Allahın bir olduğunu, Muhammed aleyhisselâmın onun Resûlü olduğunu ve bildirdiklerinin hak olduğunu anlattı. Sonra da tapmakta oldukları putların bâtıl boş ve mânâsız olduğunu söylemişti. Kendisini dinleyen kalabalıktan bir kısmı, "olamaz" diye bağrışmaya başladılar. Bu sırada kabilenin reîsi Haffaf bağıranları susturdu ve durun dinleyelim bakalım ne anlatacak dedi. Bunun üzerine Ebû Zer hazretleri şöyle devam etti. Ben müslüman olmadan önce bir gün Nûhem putunun yanına gidip, önüne süt koymuştum. Bir de baktım ki, bir köpek yaklaşıp, sütü içiverdi. Sonra da putun üzerine pisledi. Görüyorsunuz ki, put köpeğin üzerini kirletmesine manî olacak güçte bile olmayan bir taş! İşte sizin taptığınız şey! dedi. Köpeğin bile hakaret ettiği puta tapmak hoşunuza gidiyorsa buna çok şaşılır, işte sizin taptığınız budur, dedi. Herkes başını eğmiş duruyordu. İçlerinden biri, peki senin bahsettiğin Peygamber (aleyhisselâm) neyi bildiriyor. Onun doğru söylediğini nasıl anladın, dedi. Bunun üzerine Ebû Zer hazretleri yüksek sesle kalabalığa şöyle hitap etti. O, Allahın bir olduğunu, Ondan başka ilâh olmadığını, herşeyi yaratan ve herşeyin mâliki, sahibi olduğunu bildiriyor... İnsanları Allah'a îmân etmeye çağırıyor. İyiliğe, güzel ahlâka ve yardımlaşmaya davet ediyor. Kız çocuklarını diri diri gömmenin ve yaptığınız diğer her türlü kötülüğün, haksızlığın, zulmün, çirkinliğini ve bunlardan sakınmayı bildiriyor, dedi. Ebû Zer Gıfârî hazretleri İslâmiyeti uzun uzun açıkladı. Kabilesinin içinde bulunduğu sapıklığı bir bir sayıp, bunların zararlarını ve çirkinliğini gayet açık bir şekilde anlattı. Onu dinleyenler arasında başta kabile reîsi Haffaf, kendi kardeşi Üneys olmak üzere çoğu müslüman oldu. Diğerleri ise daha sonra Peygamberimizi görerek müslümanlığı kabûl ettiler.

Ebû Zer Gıfârî hazretleri bu hizmetleri yaptığı sırada, İslâmiyet Mekke'de ve civarında oldukça yayılmıştı. Müşriklerin zulmü de o derece artmış, İslâm uğrunda kanlar dökülmüş, ilk şehîdler verilmişti. İki defa Habeşistan'a, daha sonra Medine-i Münevvere'ye hicret yapıldı. Ebû Zer hazretleri de Medine'ye hicret etti. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) hicretten sonra Eshâb-ı kiram arasında kurduğu kardeşlikte Ebû Zer hazretlerini de Münzir bin Amr hazretleri ile kardeş yaptı. Daha sonra İslâmı anlatması için tekrar kabilesi arasına gönderildi. Ebû Zer Gıfârî hazretleri hicretten sonra da kabilesi arasında İslâmı yayma hizmetinde bulunduğu için Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarında bulunamadı. Daha sonra O da Medine'ye gitti.

Ebû Zer Gıfârî (radıyallahü anh), Hendek savaşından sonra Medine'ye yerleşti. Bundan sonra Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) yanından ayrılmadı. Önce Resûlullahın (aleyhisselâm) hizmetini görür sonra da mescide gider başka bir işle meşgûl olmazdı. Peygamberimizin (aleyhisselâm) evinden bir fert gibi oldu. Her hareketinde ve her işinde Resûlullaha (aleyhisselâm) tâbi oldu. Bütün zamanını dîni

öğrenmeye ayırdı. İlim öğrenmek husûsunda büyük gayret sahibi idi. Herşeyi Peygamberimize (aleyhisselâm) sorardı. Îmân, ihsân, emir ve nehiy husûsunda, Kadir gecesi ve daha birçok husûsların esrârını, izahını, namaza dair ince husûsları ve nice şeyleri Resûlullaha bizzat sorarak öğrenmiştir. Resûl-i Ekrem efendimiz de Ebû Zer'i çok sever ona husûsî iltifât buyururdu. Çok zaman gece geç vakte kadar Resûlullahın (aleyhisselâm) huzûrunda kalırdı. Peygamberimizin (aleyhisselâm) mahremi, sır dostu idi. Onunla mahrem meseleleri konuşurdu. Ebâ Zer hazretleri ayrıca Peygamberimizin (aleyhisselâm) mübârek elini öpmek se'âdetine kavuşmuştur. Kendisi şöyle anlatmıştır: "Resûl-i Ekrem ile ne zaman karşılaşsak müsafeha ederdik. Hatta bir gün beni aramış ben yoktum. Aradığını duyunca hemen huzûruna gittim. Çok neşeli oturuyor idi. Kucaklaştık."

Ebû Zer, Resûlullah (aleyhisselâm) efendimize bi'at ederken (Hak teâlânın yolunda hiçbir kötüleyicinin kötülemesine aldanmıyacağına, ne kadar acı olursa olsun dâima doğru sözlü olacağına) söz vermişti. Ömrünün sonuna kadar hep böyle kaldı. Bu husûsta Resûlullah efendimiz, "Dünyaya Ebû Zer'den daha sadık kimse gelmedi" buyurmuşlardır. Resûlullaha (aleyhisselâm) anlatılamayacak derecede muhabbeti ve bağlılığı vardı. Bir defasında şöyle demiştir: (Yâ Resûlallah benim kalbim yalnız Allahü teâlânın ve sizin muhabbetinizle doludur. Bu muhabbet o derecede ki insanın kalbi ancak bu kadar muhabbetle dolu olur.)

İki ilim denizinin birleştiği nokta ve ilmin kapısı olarak vasıflandırılan Hazreti Ali, "Ebû Zer ilimde bir deryadır, insanların anlamaktan âciz olduğu çok ilmi biliyordu. Sonra ilmin üzerini kırba bağlar gibi bağlayıp, ondan hiç sızdırıp zayi etmemiştir." buyurdu. Hazreti Ömer, "Ebû Zer'in ilmi çok yüksektir." buyurdu. Abdullah İbn-i Mes'ûd (radıyallahü anh) da onun ilim husûsunda bu ümmetin en ileri gelenlerinden olduğunu bildirmiştir. O, Resûlullahın (aleyhisselâm) zamanında dinde fetvâ verenlerden biri idi.

Tebük muharebesinde Ebû Zer Gıfârî hazretlerinin devesi pek zayıf ve dayanıksız olduğu için geride kalmıştı. Yolun ortasında devesi çöküp kalınca, devesinden indi. Eşyasını sırtına yükleyerek orduya yetişti. Yalnız başına tenha bir yere oturdu. Peygamberimiz (aleyhisselâm), Hazreti Ebû Zer'i böyle tenhada görünce "Allahü teâlâ, yalnız başına yürüyen, yalnız başına vefât edecek olan ve yalnız başına haşr olunacak olan Ebû Zer'e rahmet eylesin" buyurmuşlardır.

Mekke'nin fethine de kendi kabilesinin sancağını taşıyarak katılmıştır.

Ebû Zer (radıyallahü anh) dünyâya hiç değer vermezdi. Son derece kanaatkar, fakîr ve yalnız yaşardı. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) bu sebeble ona "Mesîh-ül-islâm" lakabını vermişti. Peygamberimize (aleyhisselâm) tam bağlanıp, O'nun sevip, beğendiğini seven, Onun sevmediğini ve beğenmediğini sevmeyen Ebû Zer (radıyallahü anh); Resûlullahın vefâtında da yanında bulunmuştur. Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra bir köşeye çekilip, son derece mahzûn ve yalnız yaşadı. Hazreti Ebû Bekir'in halifeliği devrinde de böyle yaşayıp, O'nun vefâtından sonra Şam'a gitti. Oraya yerleşti.

Hazreti Osman'ın halifeliğine kadar orada kaldı. Sonra Medine-i Münevvereye geldi. Şam halkına din bilgilerini öğretmekle meşgûl oldu. Şüphelilerden ve haramlardan son derece sakınırdı. Evinde bir günlük nafakasından fazlasını bulundurmaz, hep fakîrlere dağıtırdı. Hatta Şam'da bulundukları sırada bir gün Şam vâlisi tecrübe etmek için onbin dirhem altın göndermişti. Ebû Zer hazretleri altınları hemen fakîrlere dağıttı. Yanında tek altın bile saklamadı. Ertesi gün vâlinin hizmetçisi gelip, (Aman efendim, dün sana getirdiğim altınlar meğerse başkasına gidecekmiş. Yanlışlıkla sana getirmişim), deyince, Ebû Zer (radıyallahü anh), "Oğlum, onları fakîrlere dağıttım. Sen vâliden iki-üç gün mühlet iste, ben bu parayı hazırlarım, iade ederiz" dedi. Vâlinin adamı durumu vâliye anlattı. Vâli Ebû Zer'in (radıyallahü anh) doğru sözlü olduğunu anladı. Fakat oranın zenginleri Ebû Zer'în (radıyallahü anh) bu durumunu beğenmediler. Oradan gitmesi için Hazreti Osman'a mektûb ile bildirdiler. Böylece Medine-i Münevvere'ye davet edildi. Hazreti Osman, Şam halkının kendisinden şikâyet sebebini sordu. Ebû Zer de hâdiseyi olduğu gibi anlattı. Bunun üzerine Hazreti Osman (Yâ Ebâ Zer, halkı zühd yoluna zorla sokmak imkânsızdır. Benim vazîfem, onlar arasında Hak teâlâ hazretlerinin emriyle hükmetmek ve onları çalışma, iktisat tarafına teşvik eylemektir.) buyurdu. Sonra Ebû Zer (radıyallahü anh) Resûlullah bana "Binalar Seldağı'na ulaştığı zaman, sen Medine'den ayrıl." diye emretmişlerdi, izin verirseniz, ben Medine'den gideyim dedi. Hazreti Osman müsâde buyurdular ve bir deve sürüsü ile, iki köle verdiler. Yetecek miktarda yiyecek ve hediyeler ile Medine-i Münevvere yakınlarındaki (Rebeze) adındaki köye gitmesini söylediler. Ailesi de Şam'dan buraya gönderildi. Ebû Zer Gıfârî (radıyallahü anh) buraya bir mescit yaptırdı. Vefât edinceye

kadar, gelenlere İslâm dinini öğretti. Hadîs-i şerîfler rivâyet eyledi. Kalan ömrünü burada geçirdi ve orada da vefât etti. Vefâtı pek garip oldu. Hanımı ona bir elbise aradığında bana elbise değil kefen lâzımdır deyip, Resûlullahın (aleyhisselâm) kendisine nasıl vefât edeceğini söylediğini bildirdi: “İyi bir haber var, yakında Resûlullaha kavuşacağım” ve “Ey ölüm çabuk gel rûhum Rabbime kavuşmak sevgisiyle çırpınıyor” dedi. Hasta olduğu bir gün kızı veya hanımına dönüp, “Dışarıdan gelen olup olmadığını” sordu. Dışarı çıkıp baktıklarında bir şey görünmediğini bildirdiler. Bunun üzerine “Vefât zamanım henüz gelmedi. Şimdi siz bir koyun kesip hazırlayın. Cenâzemde sâlih bir topluluk bulunacak. Onlara ikram edersiniz. Yemeden gitmemelerini benim tenbîh ettiğimi söylersiniz” buyurdu. Arzusu yerine getirildi. Tekrar kızına veya hanımına dışarı çıkıp gelenlerin olup, olmadığına bakmasını isteyince, dışarı çıktılar. Uzaktan bir topluluğun gelmekte olduğunu görünce içeri girip haberi verdiler. Bunun üzerine kendisinin kıbleye karşı çevrilmesini istedi. Kıbleye döndükten sonra Hazreti Ebû Zer, “Bismillahi ve billahi ve alâ milleti Resûlullah” diyerek rûhunu Hak teâlâya teslim etti. Gelen misâfirler karşılanıp Ebû Zer Gıfârî’nin (radıyallahü anh) vefât ettiği bildirildi. Bunlar, “Böyle mübârek bir zâtın cenâzesinde bulunmak, Allahü teâlânın bize husûsi bir kerem ve lütfudur.” diyerek, Ebû Zer’i (radıyallahü anh) gasl, techîz ve tekfîn edip namazını kıldılar ve defn ettiler. Tam gitmek üzereyken, Ebû Zer Gıfârî (radıyallahü anh) size selâm etti. Yemek yemeden gitmemenizi tenbîh eyledi diye bildirilince, hepsi oturup yemek yediler. Sonra durumu gidip halifeye bildirdiler. Ebû Zer (radıyallahü anh) vefât ettiğinde bir evi, üç koyunu ve birkaç keçisinden başka malı yoktu.

Abdullah İbn-i Mes’ûd, Ebû Zer’in vefâtını işitince, Resûlullah (aleyhisselâm), “Ebû Zer yalnız, vefât eder ve yalnız haşr olunur” buyurmuştu, diyerek ağladı. Hazreti Osman, Ebû Zer’e çok acıdı. Onun kızını kendi evlâtları arasına aldı. Ona fevkalâde yakınlık gösterdi.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Ebû Zer hazretleri hakkında buyurdu ki: “Benim ümmetimde Ebû Zer, Meryem oğlu Îsâ’nın zühdüne sahiptir. Bu fıtrat üzere yaratılmıştır.”

“Îsâ aleyhisselâmın tevâzu’una bakmak kendisini mesrûr eden kimse, Ebû Zer’e nazar eylesin.”

“Ebû Zer’den daha sâdık bir söz (lehçe) ne yeryüzü tanımıştır, ne de bir yeşillik üzerine gölge salmıştır. Yani onun gibi doğru sözlü bir kimse dünyâya gelmiş değildir.”

Ebû Zer Gıfârî (radıyallahü anh), Peygamberimizden (aleyhisselâm) bizzat işiterek, ikiyüzseksenbir hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden Enes bin Mâlik, İbn-i Abbas, Hâlid bin Vehban, Zeyd bin Vehb, Hurşe bin Hurr, Cübeyr bin Nüfeyr, Ahnef bin Kays, Abdullah bin Samit, Amr bin Meymûn ve daha çok sayıda hadîs âlimi, hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Ondan rivâyet edilen bu hadîs-i şerîfler Kütüb-i sitte denilen meşhûr altı hadîs kitabında yer almıştır.

Ebû Zer’in (radıyallahü anh) rivâyet ettiği bir hadîs-i kudsî şöyledir:

(Mânâsı Allahü teâlâdan, sözleri Peygamberimizden olan hadîs-i şeriflere hadîs-i kudsî denir.)

Allahü tebâreke ve teâlâ hazretleri buyurdu ki: “Ey kullarım! Şüphesiz zulmü kendime haram kıldım. Yani zulümden münezzehim. Bunu size de haram kıldım. Sakın kimseye zulüm etmeyin. Ey kullarım! Hepiniz, dalâlet, sapıklık üzere yaratıldınız. Yani din bilgilerini bilmiyordunuz. Ancak sizden hak yoluna hidâyet ve îmân etmeğe muvaffak eylediğim kimseler hidâyete kavuştu, dalâletten kurtuldu. Benden hidâyet isteyiniz, sizi hidâyete kavuşturayım.”

“Ey benim kullarım, hepiniz açtınız. Fadl ve keremimle sizleri yedirip içirip doyurdum. Benden yiyecek içecek talep ediniz ki, size bunun sebeplerini ve yolunu kolaylaştırayım.”

“Ey benim kullarım hepiniz çıplaktınız, hepinizi ben giydirdim. Benden giyecek talep ediniz ki sizi giydireyim.”

“Ey benim kullarım! Siz gece-gündüz kast ile hata edersiniz. Ben ise şirkden başka bütün günahları affediciyim. Bana istiğfar ediniz ki sizi mağfiret edeyim.”

“Ey benim kullarım! Şüphesiz siz bana hiç bir zarar veremezsiniz ve bana hiç bir faide sağlayamazsınız. Ben bunlardan münezzeh ve müberrâyım. Ben ganiyy-i mutlakım siz de fakîr-i mutlaksınız.”

“Ey benim kullarım! Eğer sizin öncekileriniz ve sonrakileriniz, insanlarınız, cinleriniz, takvânın en yüksek derecesinde olsa, benim mülkümde zerrece artış olmaz. Zühd ve takvânızın fâidesi yine sizedir.”

“Ey benim kullarım! Sizin öncekileriniz ve sonrakileriniz insan ve cinleriniz, yani hepiniz en âsî bir kimse gibi hep, isyankâr ve günahkâr olsanız, benim mülkümden zerre eksilmez. Bunların zararı, ziyanı size ulaşır.”

“Ey kullarım! Öncekileriniz ve sonrakileriniz, insanlarınız ve cinleriniz, yeryüzünde biryerde el kaldırıp benden isterseniz, (Ben de dilersem), her istediğinizi veririm. Böylece benim mülkümden bir şey eksilmiş olmaz, iğne denize daldırıldığı zaman iğne denizden birşey eksiltir mi? Ucunda kıymetsiz bir yaşlık kalır.”

“Ey kullarım! Sizin amel ve ibadetlerinizi, her işinizi, ilmi ezelîm ve hafaza meleklerim ile zapt ve hıfz ederim. Sonra işlerinizin karşılığını âhirette noksansız veririm. İşte bu şekilde her kim bir hayır işlerse, bana hamd ü sena eylesin. Bu da benim ihsânımdır. Bundan başka iş işleyenler de beni değil, kendi nefislerini kötülesinler. Zira kötülük işleyenler, irâde-i cüz’iyyeleri ile kendi nefslerine uyarak günah işliyorlar.”

Hazreti Ebû Zer’in rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bir kısmı da şunlardır:

“Akıllı olan kimse zamanını üçe bölmeli, bir kısmını ibâdetle, bir kısmını nefis muhâsebesi ile diğerini de öbür işlerini yapmakla geçirmelidir.”

“Nerede olursan ol, takvâ üzerine bulun, Allahtan kork.”

“Eğer iyilik yapmaya gücün yetmiyorsa, hiç olmazsa kötülük etme bu da nefsin için verilmiş bir sadakadır.”

Ebû Zer hazretleri buyurdu ki:

“Günün deven gibidir. Başını tutarsan, yahut bağlarsan, bedeni sana tâbi olur. Yani sabahleyin tâat, ibâdet ve bir hayır işlersen, günün sonu da öyle gelir.”

“Şüphesiz malının iki ortağı vardır. Biri semâvî âfetler, diğeri de vârisler. Şu hâlde eğer malından nasîbi enaz olan kimse olmak istemiyorsan ve buna gücün yetiyorsa, Allahü teâlâ’nın yolunda sarf et.”

“Bir günlük nafakaya râzı ol. Hayırlı işleri kaçırmaktan kork ve sakın. Dünyan oruç, iftarın ölüm olsun.”

“Fakr yani, ihtiyâç hali benim için zenginlikten ve hastalık da sıhhatli olmaktan daha sevgilidir.” Bu söz yüksek derecelerini göstermektedir.

“İnsan ne kadar dünyâ malı toplarsa o kadar dünyâya düşkün olur.”

“Yalnızlık kötü arkadaşla bulunmaktan iyidir, iyi arkadaşla beraber olmak da yalnızlıkdan iyidir.”

“En garîb ve en çok muhtaç olduğun gün, kabre konduğun gündür.”

Süfyân-ı Sevrî şöyle anlatmıştır: Ebû Zer Gıfârî hazretleri bir gün Kâ’be’de ayağa kalkıp, ey kardeşlerim geliniz toplanınız! Bu şefkatli kardeşinizin nasihâtlarını dinleyiniz, diye bağırdı. Bunun üzerine insanlar yanına gelip, etrâfına halka oldular ve Onu dinlemeye başladılar. Sözüne şöyle başladı: “Sizden biriniz bir yolculuğa çıkarken hazırlık yapıp azığını yanına alır değil mi? Gideceği yere sağ sâlim varmak için tedbirler alır değil mi? Evet dediler. Sonra şöyle devam etti; Siz öyle bir yolculuğa çıkacaksınız ki, bu yolculuk çok zor ve çok uzundur. Bu yolculuk âhiret yolculuğudur. Bu çetin yolculukta size lâzım olacak ve sizi kurtaracak olan azığı hazırlayınız! Dinleyenler dediler ki, o azık nedir? Buna da şöyle cevap verdi:

Kabrin azâbından ve dehşetinden kurtulmak için gecenin karanlığında namaz kılınız. Mahşer günü güneşin şiddetli sıcağından kurtulmak için oruç tutunuz. Kıyâmet gününün çetin zorluklarından kurtulmak için mallarınızdan (zekât) sadaka veriniz. Haccı yapınız. Hayır söyleyip, kötü sözlerden sakınınız. Kıyâmetde her sözünüzden hesaba çekilirsiniz. Dünyayı, ahireti kazanacak bir yer olarak değerlendiriniz. Helâl olan şeyleri arayınız. Mallarınızı üçe ayırıp, bir kısmı ile çoluk çocuğunuza helâl yiyecek temin ediniz, bir kısmını sadaka olarak veriniz, diğer kısmını da size faydalı olan şeylere harcayınız.” Bunları söyledikten sonra daha yüksek bir sesle: “Ey insanlar peşinden yetişilmeyen bir hırs sizi mahvediyor...” dedi.

Ebû Zer Gıfârî (radıyallahü anh) şöyle anlatmıştır: “Bir gün mescide girdim. Resûlullah (aleyhisselâm) yalnız oturuyordu. Ben de yanına oturdum, buyurdu ki: “Yâ Ebâ Zer, mescide girince iki rekât namaz (tahıyyet-ül-mescid) kılmak gerekir. Kalk kıl.” Kalktım iki rekât tahıyyet-ül-mescid namazını kıldım sonra yine Resûlullahın yanına varıp oturdum. Dedim ki, Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) Bana namaz kılmayı emir buyurdunuz. Bu namaz nedir? “Azı ve çoğu Allahü teâlânın koyduğu bir ibâdettir.” buyurdu. Dedim ki, Yâ Resûlallah hangi amel daha efdaldir. “Allahü teâlâya îmân etmek ve onun yolunda cihad yapmak.” buyurdu. Yine dedim ki, Yâ Resûlallah îmân bakımından en kâmil mü’min hangisidir? “Ahlâkı en güzel olanıdır.” buyurdu. Dedim ki, Yâ Resûlallah mü’minlerin en emîni kimdir? “İnsanlara elinden ve dilinden zarar gelmeyen kimsedir.” buyurdu. Dedim ki, Yâ Resûlallah en efdâl hicret hangisidir? “Günahlardan uzaklaşmaktır.” buyurdu. Dedim ki, Yâ Resûlallah en efdal

namaz hangsidir? “Duâsı fazla olan namazdır.” buyurdu. Yâ Resûlallah, oruç nedir? dedim. “Ecrini, mükâfatını bizzat Allahü teâlânın katkat vereceği bir farzdır (ibâdettir).” buyurdu. Yâ Resûlallah hangi cihad daha efdaldir? dedim. “Mal ve canı ile yapılan cihadtır” buyurdu. Dedim ki, Yâ Resûlallah hangi köleyi azat etmek daha efdaldir?

“Madden ve manen kıymetli olanı” buyurdu. Sadakanın en efdali hangisidir? Yâ Resûlallah dedim. “Az da olsa fakîrin gönlünü almak için verilendir.” buyurdu. Dedim ki, Yâ Resûlallah, Allahü teâlânın indirdiği âyetler içinde en faziletlisi hangisidir? “Âyet-el-kürsî’dir.” buyurdu.

Ebû Zer hazretleri devam ederek, Peygamber efendimize (aleyhisselâm) Peygamberler ve onlara gönderilen kitaplar hakkında da suâller sorup aldıktan sonra, Sözüne şöyle devam etmiştir. Yâ Resûlallah bana nasîhat et dedim. “Sana Allah’tan korkmayı tavsiye ederim, işin başı budur.” Yâ Resûlallah biraz daha dedim. “Sana Kur’ân-ı kerîmi okumayı tavsiye ederim. O senin için yeryüzünde nûr, gökte meleklerin övgüsüdür” buyurdu. Biraz daha dedim. “Çok gülmeyi terk et, çok gülmek kalbi öldürür, yüzün nûrunu giderir.” buyurdu. Biraz daha nasîhat buyur, Yâ Resûlallah dedim. “Susmayı tercih et sadece hayır söyle, bu şeytanı senden uzaklaştırır dîne uymakta sana yardımcı olur.” buyurdu. Biraz daha Yâ Resûlallah dedim. “Cihad et, çünkü cihad ümmetimin zühdüdür.” buyurdu. Biraz daha dedim. “Miskinleri (fakîrleri) sev, onlarla bulun.”buyurdu. Biraz daha Yâ Resûlallah dedim. “Kendinden aşağı olanlara bak, senden üstün olanlara bakma, çünkü içinde bulunduğun hal senin için ni’mettir” buyurdu. Biraz daha Yâ Resûlallah dedim. “Akrabanı ziyâret et, onlar seni ziyâret etmeseler de.” buyurdu. Biraz daha Yâ Resûlallah dedim. “Allahü teâlâya itaat et, kınayanların kınamasına aldırma” buyurdu. Biraz daha nasîhat et, Yâ Resûlallah dedim. “Acı da olsa Hakkı söyle” buyurdu. Biraz daha istedim. Sonra da elini göğsüme koydu ve şöyle buyurdu: “Tedbir almak gibi akıllılık yoktur. Haramlardan el çekmek gibi vera yoktur. Güzel ahlâk gibi de soyluluk yoktur.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 156

2) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-1, sh. 219, cild-2, sh. 354

3) El-A’lâm cild-2, sh. 140

4) Tehzîb-üt-tehzîb cild-1 2, sh. 90

5) El-İsâbe cild-4, sh. 62

6) El-İstiâb cild-4, sh. 61 (İsâbe kenarında)

7) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1002

8) Eshâb-ı Kirâm sh. 331

9) Şezerât-üz-Zeheb cild-2, sh. 39

10) Câmi’u kerâmât-il evliyâ cild-2, sh. 83

11) Tezkiret-ül-Huffâz cild-1, sh. 17

12) Kâmûs-ul-A’lâm cild-2, sh. 716

13) Sahîh-i Buhârî, fedâil-ül-eshâb 11, Menâkıb-ul-ensâr 33

14) Sahîh-i Müslim Fedâil-ul-eshâb 132

15) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-5, sh. 155

ENES BİN MÂLİK (radıyallahü anh)

Ensâr-ı kirâm’ın (Medineli Müslümanların) büyüklerinden. Künyesi, Ebû Hamza’dır, Bu künyeyi kendisine Resûlullah (aleyhisselâm) vermiştir. Bir gün Hamza denilen baklayı toplarken, Resûl-i Ekrem efendimiz (aleyhisselâm) onu görmüş, Ebû Hamza diye iltifât buyurmuşlardır. Lakabı Hâdim-i Resûlullah (aleyhisselâm) (Resûlullah’ın hizmetçisidir). Kendisine böyle söylenince çok sevinir ve memnun olurdu. Bununla iftihar ederdi. Hicretten on sene önce doğmuş (m. 612), hicretin 93 senesinde (m. 712) vefât etmiştir. Enes bin Mâlik’in (radıyallahü anh) vâlidesi Ümm-i Süleym’dir. Enes’in (radıyallahü anh) babası müslüman olmadığı için annesi, bundan çok üzüntü duymuştu. O vefât edince, Ebû Talha annesine evlenme teklifinde bulundu. Fakat Ebû Talha daha müslüman olmadığından Hazreti Enes’in annesi, evlenmeleri için müslüman olmasını şart koştu. Böylece, Ebû Talha, ikinci Akabe’de müslüman olanlar arasına girmiş oldu. İşte Enes bin Mâlik (radıyallahü anh), İslâm ile şereflenmiş böyle bir aile ocağında yetişti.

Enes’in (radıyallahü anh), Zül-üzüneyn lakabı da vardır. Bu lakabı Ona Resûlullah (aleyhisselâm) vermiştir. Bir ara Resûl-i Ekrem efendimiz mübârek elleri ile zülüflerini çekerek, “Yâ zel-üzüneyn” diye latife buyurmuşlardır. Onun için, Hazreti Enes de, vâlidesinin tavsiyesi üzerine Resûlullah’ın mübârek ellerinin değdiği bu zülüfleri teberrüken olduğu gibi bırakmıştır. Bazı tarihçiler, Hazreti Enes’in bu lakabı almasının sebebi olarak, Resûl-i Ekrem efendimizden (aleyhisselâm) duydukları mübârek sözleri iyi anlayıp, ezberlemesini, gösterirler.

Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm), Medine-i Münevvere’ye teşrîflerinde Hazreti Enes 9-10 yaşlarında idi. Hemen vâlidesi (annesi) Ümm-i Süleym kendisini alıp, Resûlullah’ın (

aleyhisselâm) huzûr-u se'âdetlerine getirdi. Hizmetlerine kabûl buyurmasını istedi. "Yâ Resûlallah! Ensâr erkek ve kadınlarından sana hediye vermiyen kalmadı. Bu oğlumdan başka sana, hediye verecek bir şeyim yok. Bunu al. Sana hizmet etsin" dedi. Vâlidesinin bu isteği kabûl buyuruldu. Bunun üzerine annesi: "Yâ Resûlallah! Şu hizmetçiniz Enes'e duâ buyurunuz" deyince, Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz de "Yâ Rabbi! Enes'in malını ve evlâdını mübârek ve yümünlü eyle, ömrünü uzun eyle, günahlarını af eyle"şeklinde duâ buyurdular.

Hazreti Ebû Bekir devrinde, Bahreyn havâlisinin zekâtını toplamakla görevlendirilmiştir. Hazreti Ebû Bekir'in vefâtında, Bahreyn'de bulunuyordu. Daha sonra Medine'ye geldi. Hazreti Ömer'in zamanında Medine'de kaldı. Hazreti Ömer, onu meşveret meclisine (Danışma kuruluna) aldı. Onun kıymetli tavsiyelerinden istifâde etti. Bu sırada Medine'de kaldığı müddetçe, fıkıh dersi vermekle meşgûl oldu. Yine bu devirde Enes bin Mâlik (radıyallahü anh), Toster'de yapılan muharebede elde edilen ganîmetin ve Hazreti Ömer'e gönderilme şartı ile teslim olmayı kabûl eden İran ordusu kumandanı, Hürmüzan'ın, Medine'ye getirilme işini üzerine almıştı. Medine'den Basra'ya gitmiş, Hazreti Ömer'in vefâtını burada öğrenmiştir. Hazreti Osman zamanında da Basra'da kalan Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) fıkıh dersleri vermeye devam etti. Hazreti Osman'ın vefâtını Medine'ye gelirken yolda öğrenmiştir. Enes (radıyallahü anh), Hazreti Ali'nin halifeliği zamanına yetiştiği gibi, Emevî halifelerinden bir kısmını da görmüştür. Hazreti Enes, zulme ve haksızlığa dâima karşı olmuştur. Bu konuda çekinmemiştir. Onun için Haccâc'ın yaptığı zulümleri görünce, Halife Abdülmelik'e şikâyette hiç tereddüd göstermemiştir. Buna rağmen, Haccâc, ona darılmamış, onun rızasını kazanmak için elinden gelen gayreti sarf etmiş ve derslerine de devam etmiştir. Bu sırada Sahâbe-i kirâm'ın sayıları azaldığı için yaşayan Sahâbîlerin kıymeti daha da artmıştı. Halk, böyle mübârek zâtları arayıp buluyor, onların sohbetlerinden istifâde etmeye çalışıyorlardı. Çünkü bunlar, bizzat Resûlullahı görüp, rûhlara gıda olan mübârek sözlerini, Onun mübârek ağzından dinlemişlerdi. Bu bakımdan herkes onlara gerekli hürmet ve saygıda kusur etmemeye gayret ediyorlardı.

Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) uzun ve bereketli bir ömür yaşamıştır. Basra'da vefâtına yakın hastalandı. Halk, gece-gündüz ziyâretine geldi ve yanında bulundular. Basra'da vefât eden en son Sahabe odur. Basra'ya 9-12 km. mesafede bulunan Tat mevkiinde vefât etti. Muhammed bin Sîrîn (radıyallahü anh) tarafından gasl, techîz ve tekfîni yapıldı. Vefât ettiği yere defn edildi. Vasıyyeti üzerine, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) saçlarından bir miktar kabrine kondu.

Hazreti Enes bin Mâlik, Peygamber Efendimizin uzun seneler hizmetinde bulunması sebebiyle Kur'ân-ı kerîmin tefsîrini çok iyi öğrenmişti. Âyetlerin tefsîrine dair bildirdiği rivâyetler tefsîr kitaplarını süslemektedir. Hazreti Enes, Sabâbe-i kiram arasında Peygamber efendimizin hallerini, sözlerini ahlâkını, işlerini bildirme bakımından en önde gelenlerinden idi. Dokuz yaşında Resûlullah'ın (aleyhisselâm) hizetine başladı. Resûlullah'ın vefâtına kadar yanlarından hiç ayrılmadı. Peygamber efendimizden 2230 hadîs-i şerîf bildirdi. Hadîs rivâyetinde çok titiz davranırdı. Bu durumu talebelerine de ısrarla tavsiye ederdi. Bu bakımdan hadîs ilmine hizmeti büyüktür. Hadîs ilminin yayılmasında önde gelenlerdendir. İlim öğrenmek gayesinde olanlar onun meclisine devam ederlerdi. O, "Kale Resûlullah", Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdu, derken meclistekiler, derin bir huşû' ve huzûr içinde dinlerlerdi. Birçok yerde ilim halkası kurmuştu. Mekke-i Mükerreme, Medine-i Münevvere Basra, Kûfe ve Şam ders verdiği mühim merkezlerdi. Zamanın halifesi bile onun derslerine gelmeyi gönülden arzu ederdi. Her yönden bereketli ve çok mübârek bir zât idi. Bu da, Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) duâlarının bereketiyle idi. Onun ilim deryasından istifâde edenler çoktur. Hasen-i Basrî, Süleymân Teymî, Ebû Kulâbe, Ebû Bekir bin Abdullah el-Müzenî (radıyallahü anh) bunlar arasındadır.

Enes bin Mâlik'in, hadîs ve tefsîr ilminde olduğu gibi, fıkıh ilmine de büyük hizmeti olmuştur. Müstakil bir eser teşkil edecek kadar, fetvâ ve ictihâdları vardır. Hazreti Enes ile Muhtâr bin Fülgül arasındaki konuşma ve Muhtâra verdiği cevabın İslâm Hukuku'nda mühim bir yeri vardır. Muhtâr, Enes'e (radıyallahü anh): "Resûl-i Ekrem'in nehyettiği (yasak ettiği) içkiler nelerdir? diye sordu. Hazreti Enes cevaben Resûl-i Ekrem'in "Her sarhoş eden şey haramdır" buyurduğunu söyledi. Bunun üzerine Muhtâr şöyle sordu: "Doğru söylüyorsun. Sarhoş olmak haramdır. Bir iki yudumluk bir şey içmek hakkında ne dersin? Enes (radıyallahü anh): "Çoğu sarhoş edenin azı da haramdır" cevabını verdi.

Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) yüksek bir ahlâka sahipti. Son derece nâzik, güzel sözlü ve güler yüzlü idi. Resûlullah'ı (aleyhisselâm) çok sever, sünnete uymaya çok dikkat ederdi. Sabah namazının vakti girmeden önce uyanır, Mescid-i

Nebevîye gider, Resûl-i Ekrem'e hizmet için can atardı. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) sesini duymak ve Ona hizmet, onun için en büyük sürûr ve neş'e kaynağı idi. Resûl-i Ekrem de onun hakkında iyilikle bahsedip, yaptığı hizmetlerden dolayı duâ buyururlardı.

Resûlullah'ın (aleyhisselâm) âhirete teşrîflerinden sonra, verdiği derslerde Resûlullah'ın (aleyhisselâm) devrini, tekrar o günleri yaşar gibi, neş'e ve zevkle anlatır, talebeler üzerinde büyük tesir uyandırırdı. Bu yüzden talebelerinde Resûlullah'ın sevgisi apaçık görülürdü. Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) Emr-i bil-Ma'rûfa (iyiliği emretmek) son derece ehemmiyet verirdi. Çünkü bu ümmeti, en hayırlı ümmet yapan sıfat budur. Ya'nî, iyiliği emredip, kötülüğe mâni olmak.

Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) yakışıklı ve nûrânî idi. Servet sahibi olduğu halde, çok sade bir hayat yaşadı. Dünya zînet (süs) ve lezzetine, dünyalığa ehemmiyet vermedi. Fakîrleri ve yoksulları gözetir, onlara gerekli yardımda bulunurdu. Talebelerinin ihtiyâçlarını kendisi temin ederdi. Resûlullah'a olan sevgisini her fırsatta dile getirirdi.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) hakkında şöyle buyurdular:

"Ey Enes, bir iş yapmak istediğin vakit, yedi defa Rabbine istihâre et. Sonra kalbinin meylettiği tarafı yap. Hayır ondadır."

"Ey Enes! Biliyor musun, mağfireti (bağışlamayı) gerektiren husûslardan biri de, müslüman kardeşini sevindirmendir. Onun üzüntüsünü giderirsin, yahut içini rahatlatırsın, yahut ona bir mal verirsin veya borcunu ödersin, yahut kendisi olmadığı zaman, çoluk çocuğuna göz kulak olursun."

Enes bin Mâlik'in (radıyallahü anh) bizzat Resûl-i Ekrem efendimizden rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bir kısmı aşağıdadır.

"Kolaylaştırınız, (zorlaştırmayınız) güçleşdirmeyiniz, müjdeleyiniz, nefret ettirmeyiniz."

"Herhangi biriniz kendi nefsi için istediğini, müslüman kardeşi için de istemedikçe gerçek mü'min olamaz."

"Birbirinize buğz etmeyiniz, hased etmeyiniz (kıskanmayınız) birbirinize sırt çevirmeyiniz. Ey Allah'ın kulları! Kardeş olunuz. Bir müslüman için kardeşini üç günden fazla terk etmek (küsmek) helâl olmaz."

"Sizden bir kimse başına gelen bir musibetten dolayı ölümü istemesin. Ölümü isteyecek kadar sıkıntılı bir durum, içerisine düşmüş olanlar, Yâ Rabbi! Hayat hakkımda hayırlı olduğu müddedçe beni yaşat, yoksa, rûhumu kabz eyle, desin."

"Kim Allahü teâlâya kavuşmak isterse, Allahü teâlâ da ona kavuşmak ister. Kim bunu istemezse, Allahü teâlâ da istemez." Bunun üzerine biz: Yâ Resûlallah, hepimiz ölümü istemeyiz, dedik. Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle cevap verdiler: "Bu ölümü istememek değil, mü'min dünyâdan ayrılacağı zaman, akıbetinin iyi olacağına dair müjdeler kendisine verilir, böylece Allahü teâlâya kavuşmak ister. Bu kavuşma, onun en çok istediği şeydir. Fakat kâfir ve fâcir son nefesinde, sonunun iyi olmadığını görür ve cenâb-ı Hakka kavuşmağı istemez. Allahü teâlâ da ona kavuşmayı istemez."

"Kendisinde şu üç sıfat bulunan îmânın tadını duyar: Allahü teâlâ ve Resûlünü başkalarından daha çok sevmek, sevdiğini Allah için sevmek, küfürden kurtulup hidâyete kavuştuktan sonra, ateşe atılmayı ne kadar istemezse, küfre dönmeyi de o derecede kerih ve kötü görmek."

"Kıyâmet günü bir komşu diğer komşuyu yakalar, onu salıvermez ve şöyle der: "Yâ Rabbi! Sen buna çok ihsânda bulundun. Bana ise, az verdin. Ben aç idim. O tok olarak uyudu. Ona: "Bana kapısını niçin kapadığını, kendisine verdiğin rızıktan beni niçin mahrûm ettiğini sor der."

"Şu dört şeyin sarf edilmesinden, kul kıyâmet gününde hesaba çekilmez. Bunlar: Ana, babasına sarf ettiği, iftar için sarf ettiği, sahur için sarf ettiği, çoluk-çocuğu için sarf ettiği nafakalardır."

"Bir kimse dünyâda ipekli elbise giyerse, ahirette giyemez."

"Mi'râca çıktığım gece, dudakları makasla kırpılan bazı kimseler gördüm. Cebrâile, bunların, kimler olduğunu sordum. Cebrâil (aleyhisselâm.) "Bunlar, ümmetinden, herkese, iyiliği emredip, kendilerini unutan ve Kur'ân-ı kerîmi okuyup da ona uymıyan, onunla amel etmeyenlerdir, cevabını verdi."

"Allahü teâlâ, bütün insanlar arasında beni seçti, ayırdı. İnsanların en iyisini bana Eshâb olarak seçti, Bunların arasından da, bana akraba ve yardımcı olarak en üstünlerini ayırdı. Bir kimse beni sevdiği için bunlara hürmet ederse, Allahü teâlâ onu her tehlikeden korur. Onlara hakaret ederek beni incitenleri de incitir."

Enes bin Mâlik, Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) mübârek ağızlarından Sidret-ül-Müntehaya kadar olan yolculuğu

anlatıp, bundan sonraki durumları ve namazın farz oluşunu, yine Resûlullah'ın (aleyhisselâm) mübârek dilinden şöyle bildirir: "Cebrâil (aleyhisselâm) beni Sidret-ül-Münteha'ya götürdü. Bir de ne göreyim, yaprakları fil kulakları gibi, meyveleri küpler kadar bir ağaç var. Bu ağacı Allahü teâlânın celâl ve azameti o kadar kaplamış ve bürümüş ki, bu yüzden durumu değişmiş ve çok güzelleşmiş. Hiç kimse onun güzelliğini anlatamaz. Bu sırada Allahü teâlâ bana vahyedeceğini vahyetti. Bana her gün ve gece için elli vakit namazı farz kıldı. Altıncı kat semâda bulunan Musa'nın (aleyhisselâm) yanına inince, bana: "Rabbin ümmetine neler farz kıldı?" dedi. Elli vakit namaz, dedim. Musa (aleyhisselâm) bana, Rabbinden bu miktarı hafifletmesini dile, çünkü ümmetin bu kadara tahammül edemezler. Ben, Benî İsrâili denedim, dedi. Bunun üzerine, Rabbimle münâcaat ettiğim yere dönüp, elli vakit namazı hafifletmesi için yalvardım. Allahü teâlâ, elli vaktin, beş vaktini indirdi. Bu durumu Musa'ya (aleyhisselâm) söyleyince, ümmetin bu kadara da dayanamaz, sen yine Allahü teâlâdan bunun da hafifletilmesini, dile, dedi. Bu şekilde Rabbim ile Musa (aleyhisselâm) arasında gidip geldim. Nihâyet Allahü teâlâ, "Yâ Muhammed! Farz kıldığım namazlar, her gün ve gecede kılınacak olan beş vakit namazdır. Her namaz için on sevâb vardır. Bu bakımdan sonunda yine elli namaz olur. Bir kimse hayır yapmak ister de, onu yapamazsa, ona bir sevâb yazılır. O iyiliği yaparsa, on sevâb yazdır. Bir kimse kötülük işlemek ister de, yapamazsa, ona hiçbir şey yazılmaz. O kötülüğü işlerse, bir tane günah yazılır." buyurdu. Buradan tekrar Musa'nın (aleyhisselâm) yanına uğradım. Olup bitenleri anlattım. Mûsâ (aleyhisselâm) yine Rabbinden bunun da hafifletilmesini iste, dedi. Bunun üzerine Resûlullah(aleyhisselâm) Rabbime çok müracaatta bulunduğum için artık utanıyorum" buyurdu.

Resûlullah'ın (aleyhisselâm), Enes bin Mâlik'e (radıyallahü anh) nasihatleri:

"Ey oğul! Elinden geldiği kadar abdestli ol. Çünkü, kim abdestli olarak ölürse ona şehîdlik sevâbı verilir."

"Ey Enes! Rükûda ellerinle dizlerini sıkıca tutup, parmaklarını birbirinden ayır, dirseklerini yanlarına yapıştırma, Rükûdan kalkınca, her uzvun tam olarak yerine gelsin. Allahü teâlâ, kıyâmet gününde, rükû ve secde arasında belini dosdoğru yapmıyana nazar etmez. Secde ettiğin zaman, alın ve ellerini iyice yere koy. Secdeleri çabuk ve acele yaparak, horozun yeri gagalaması gibi gagalama, secdede kollarını yere sererek, köpeklerin veya tilkinin yatışı gibi yere serilme. Namazda sağa sola nazar etmekten sakın."

"Ey oğul! Kimse hakkında kötülük beslemeden sabahlamaya ve akşamlamağa çalış. Bunu basarırsan, hesabın çok kolay olur."

"Müslümanlardan büyüklere hürmet, küçüklerine merhamet et."

Katâde (radıyallahü anh), Hazreti Enes'e, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) en çok yaptıkları duânın ne olduğunu sorunca, "Allahümme Rabbena âtina fiddünyâ haseneten ve fil âhıreti haseneten ve kına azâbennâr" duâsını çok okuduklarını bildirdi. Katâde (radıyallahü anh), Hazreti Enes'in duâ edeceği zaman, bununla duâ ettiğini veya duâsına, bu duâyı da ilâve ettiğini nakleder.

Enes (radıyallahü anh) buyurur ki: Bir gün bir A'rabî, Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) gelip, "Yâ Resûlallah! Kıyâmet ne zaman kopacak? diye sormuştu. Bu sırada ikâmet okunduğu için, Resûlullah (aleyhisselâm) cevap vermeden namaza durmuşlardı. Namazdan sonra, kıyâmeti soranın nerede olduğunu sordular. A'rabî, "Benim Yâ Resûlallah" dedi. Resûl-i Ekrem ona kıyâmet için ne hazırladığını sordu. A'rabî, fazla bir hazırlığı olmadığını, ancak Allahü teâlâ ve Resûlünü sevdiğini, söyleyince, Resûlullah (aleyhisselâm) "Kişi sevdikleri ile beraberdir" cevabını verdi. Eshâb-ı kiram bu mübârek hadîsi işitince çok sevinmişler, buna sevindikleri kadar başka bir şeye sevinmemişlerdir.

"Yahudiler, âdet gören kadınlarla beraber oturmazlar, birlikte yemek yemezlerdi. Eshâb-ı kiram, Yahudilerin bu durumunu, Resûl-i Ekrem efendimize arz ederek, bu konuda ne buyurduklarını sorunca, şu âyet-i kerîme nâzil oldu: "Sana kadınların âdetlerinden (hayz görenlerinden) sorarlar. Onun bir eziyet olduğunu, söyle. Kadınlar âdet gördükleri zaman, onlarla temasta bulunmayınız. Onlar temizlenmeden onlara yaklaşmayınız."

"Bir takım işler yapıyorsunuz ve onları kıldan daha ince ve önemsiz görüyorsunuz. Halbuki biz, Peygamber (aleyhisselâm) zamanında, bu işleri büyük günahlardan sayardık.

Allahü teâlâ şöyle buyuruyor: "Kul bana bir karış yaklaşırsa, ben ona bir arşın yaklaşırım. Bana bir arşın yaklaşırsa, ben

ona bir kulaç yaklaşırım. Yürüyerek bana gelirse, koşarak ona gelirim.”

“Üç şey ölünün peşinden kabre kadar gider. Çoluk çocuğu, malı ve ameli. Bunlardan, ailesi ve malı döner” Onunla sadece ameli kalır.”

“Allahü teâlâ, kulunun yemek yedikten veya birşey içtikten, sonra kendisine hamd etmesinden râzı olur (hoşnud olur).”

“Peygamber efendimizin zevcelerinin evine üç kişi gelip, Peygamber efendimizin ibâdetini sordular. Ne kadar yaptığını öğrendikleri zaman, bunu az gördüler. “Peygamberin yanında biz neyiz? Onun geçmiş ve gelecek bütün günâhları bağışlanmıştır” dediler. Bunlardan birisi, “Devamlı, bütün gece namaz kılacağım.” dedi. Diğeri, “Ömrüm boyunca oruç tutacağım hiç oruçsuz olmayacağım” dedi. Üçüncüsü ise, “Kadınlardan uzak kalacağım, hiç evlenmiyeceğim” dedi. Bu sırada Peygamber efendimiz teşrîf buyurdular. “Şöyle şöyle diyenler, sizler misiniz? Bakınız! Allahü teâlâya yemîn ederim ki, Allahü teâlâdan en çok korkanınız ve ona karşı gelmekten en fazla sakınanınız benim. Buna rağmen, bazen oruç tutuyorum, bazan tutmuyorum. Namaz kılıyorum, uyuyorum. Kadınlarla evleniyorum. Kim, benim sünnetimden yüz çevirirse, o kimse benden değildir.”

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) “İster zâlim olsun, ister mazlûm olsun, mü’min kardeşinize yardım ediniz” buyurdu. Eshâb’dan birisi: “Yâ Resûlallah! Mazlûm olan kimseye yardım ederim, fakat zâlime nasıl yardım edebilirim? dedi. Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm): “Zâlimi, zulüm yapmaktan alıkorsun, işte bu ona yardımdır.” buyurdular.

Bir gün Resûlullah (aleyhisselâm) benzerini hiç duymadığım bir hutbe okudular. “Eğer, siz benim bildirdiklerimi bilmiş olsaydınız, herhalde az güler, çok ağlardınız” buyurdu. Bunun üzerine, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) eshâbı yüzlerini kapayarak ağladılar.”

“Kâfir bir iyilik yaptığı zaman, ona karşı dünyalık verilir. Fakat mü’mine gelince, Allahü teâlâ, onun iyiliklerini âhirete saklar. Dünyada da tâatına göre rızık verilir.”

Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu: “Allahü teâlâ buyuruyor ki: “Ey Âdemoğlu! Sen, bana duâ edip, benden istediğin müddetçe, sende bulunan günahları bağışlarım. Onların çokluğuna ve ağırlığına bakmam. Ey Âdemoğlu! Günahların yerle gök arasını dolduracak kadar bile olsa, fakat benden günahlarının bağışlanmasını istesen (istiğfar etsen)senin bu günahlarını bağışlarım. Ey Âdemoğlu! Yeryüzünü dolduracak günahlarla huzûruma gelsen, şirk koşmadan bana kavuşsan, yeryüzünü dolduracak bir mağfiret ve af ile seni bağışlarım.”

Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanında iki kişi aksırdı. Birine, “Allah sana merhamet eylesin” buyurduğu halde, diğerine bu mukâbelede bulunmadı. Yâ Resûlallah, Allah’dan, buna rahmet diledin, niçin öbürüne dilemedin denilince, “Bu Allahü teâlâya hamd etti (Elhamdülillah, dedi) öbürü ise hamd etmedi” buyurdu.

“Resûlullah (aleyhisselâm) duâ ederken mübârek ellerini bazan öyle kaldırırdı ki, mübârek koltuk altının beyazlığı görünürdü.”

Hazreti Enes bin Mâlik buyurdu ki: “Üç sınıf insan, hesap gününde Allahü teâlânın rahmetine kavuşur: 1. Akrabasını ziyâret eden. 2. Kocası ölüp yetimlerle kalan ve ölünceye kadar onlara bakan kadın. 3. Ziyâfet sofrası kurulup, yetimleri ve kimsesizleri davet eden kimse.”

“Resûlullah’a (aleyhisselâm) on sene hizmet ettim. Mübârek elleri ipekten yumuşak idi. Mübârek teni miskten ve çiçekten daha güzel kokuyordu. Resûlullah’ın kalb-i şerîfi nazargâh-ı ilâhî idi.”

“Resûlullah (aleyhisselâm) insanların en güzel huylusu idi. Beni bir gün bir yere gönderdi. Vallahi gitmem dedim. Fakat gidecektim. Emrini yapmak için dışarı çıktım. Çocuklar dışarda oynuyordu. Onların yanından geçerken arkama baktım Resûlullah (aleyhisselâm) arkamdan geliyordu. Mübârek yüzü gülüyordu. “Yâ Enes! Dediğim yere gittin mi?”buyurdu. Evet gidiyorum, Yâ Resûlallah dedim.”

“Resûlullah (aleyhisselâm) bir kimse ile müsâfeha edince, o kimse elini çekmedikçe, mübârek elini ondan ayırmazdı. O kimse yüzünü çevirmedikçe mübârek yüzünü ondan çevirmezdi. Bir kimsenin yanında otururken, iki diz üzerinde oturur, ona karşı saygılı olmak için mübârek bacağını dikip, oturmazdı.”

Enes bin Mâlik hazretleri: “Bismillâhirrahmânirrahîm ve la-havle ve lâ-kuvvete illâ billahil’aliyyil’azîm” okumanın sinir hastalığına ve bütün hastalıklara iyi geldiğini haber vermiştir.

1) El-İsâbe cild-1, sh. 71

2) El-İstiâb cild-1, sh. 71

3) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-3 sh. 102

4) Tezkiret-ül-Huffâz cild-1, sh. 44

5) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-7, sh. 45

6) El-A'lâm cild-2, sh. 24

7) Tehzîb-ül-esmâ ve'l-luga Kıs, 1, cild-1, sh. 127

8) Tehzîb-ut-tehzîb cild-1, sh. 376

9) Kâmûs-ul-a'lâm cild-2, sh. 1048

10) Sünen-i Tirmizî cild-5, sh. 345

11) Sahîh-i Müslim, fedâil-ul-Enes

12) Sahîh-i Buhârî fedâil-ul-Enes

13) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1003

14) Eshâb-ı Kirâm sh. 219

15) İzâlet-ül-hafâ cild-1, sh. 329

ERKAM BİN EBÎ'L-ERKAM (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın ilk îmân edenlerinden. Nesebi, Erkam bin Ebi'l-Erkam Abd-i Menâf bin Esed bin Abdullah bin Ömer bin Mahzûm'dur. Künyesi Ebû Abdullah'dır. Benî Mahzûm kabilesindendir. Annesi Temâdur binti Hudeym es-Sehmiyye'dir. (Diğer rivâyetlere göre Ümeyme binti Haris veya Safiyye binti Haris bin Hâlid'dir.) Hicretten önce Mekke-i Mükerreme'de doğduğu tahmin edilmektedir. 22 veya 23 yaşlarında iken, yedinci (veya onbirinci) müslüman olmakla şereflendi.

Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) Mekke'de bütün dünyâya Peygamberliğini ilân edip, insanları İslâmiyyete davet etmeye başladığı zaman müşrikler onu yalanladılar, ilk günlerde az kimse îmân etti. Müşrikler başta Peygamber efendimize ve ilk müslümanlara, ibâdet ederken, birbirlerine yeni gelen âyet-i kerîmeleri okuyup öğretirken; gördükleri, tanıdıkları her yerde onlara baskı, işkence ve zulümler yapmaya başladılar. Bu eziyet ve baskılar artınca Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) kendilerine Mekke'de emniyetli bir ev seçip orada ibâdetlerini yapmaya ve İslâmiyyeti yaymaya karar verdi. Bunun için Safa tepesinin doğusunda, dar bir sokaktaki Şeybeoğullarının evine bitişik Hazreti Erkam bin Ebi'l-Erkam'ın evini münasip gördü.

Peygamberimiz (aleyhisselâm), İslâm dînini burada gizlice yaymaya çalıştı. Mekke'de nâzil olan âyet-i kerîme ve sûrelerin birçoğu bu mübârek evde geldi. Eshâb-ı kiram burada toplanırlar, Peygamberimizi (aleyhisselâm) görmek ve müslüman olmak isteyen kimseleri bu Dâru'l-Erkam veya Dâru'l-İslâm ismini verdikleri Hazreti Erkam'ın evine götürürlerdi. Hazreti Hamza, Âmmar bin Yâser, Musab bin Umeyr, Akîl ve Iyâd bin Bükeyr, Süheyb bin Sinân (r.anhüm) ve birçok Sâhâbî burada müslüman oldu. Peygamber efendimiz Eshâb-ı kiram ile birlikte bu evde, Hazreti Ömer müslüman oluncaya kadar kaldı. Bu evde, Hazreti Ömer îmân ile şereflenince müslümanların sayısı kırk oldu. Hazreti Ömer, Peygamberimize (aleyhisselâm) ibâdetlerini Mescid-i Haram'da açıkça yapmalarını teklif etti. Onları müşriklere karşı korudu. Müslümanlar topluca yüksek sesle tekbir getirerek evden çıktılar. Kâ'be-i Muazzama'ya gelip açıkça tavaf ettiler. Müşriklerin kalblerine korku ve üzüntü verdiler. Bundan sonra Peygamberimiz insanlara İslâmiyyeti açıktan anlatmaya ve açıktan imâna davet etmeye başladı.

Hazreti Erkam, İslâm târihinde büyük ehemmiyeti olan bu evini hiç satılmamak ve mirasçı olunmamak kaydı ile oğluna bıraktı. Bu evin ayrıca bir vakfiyesi de vardır. Bu vakfiyede şöyle yazılıdır. "Bu Erkamın Safâ'dan az ileride bulunan evi hakkında verdiği sözü ve vasıyyetidir. Arsası Harem-i şerîften sayıldığından bu ev de vakfedilmiştir. Satılmaz ve mirasçı olunmaz. Buna Hişâm bin Âs ve âzâdlı kölesi filân şahiddir." Böylece İslâmiyette ilk vakfı yapmış oldu.

Bu târihi ev Hazreti Erkam'ın evlad ve torunları tarafından kullanılarak 140 senesinde halîfe Mansur zamanına kadar geldi. Mansur bunlardan hisselerini satın aldı. Ev tamamen devlete kaldı. Daha sonra tamir edilirken asıl şekli de değişti. Birçok el değiştirdikten sonra Üçüncü Sultan Murad Hân 999 (m. 1591) mescid olarak yeniden yaptırdı.

Hazreti Erkam asil bir aileden ve çok zengin idi. Cahiliyet zamanında bile itibarı yüksekti. Ancak müşriklerin işkence ve zulümleri dayanılmaz hale gelince Medine-i Münevvere'ye hicret etti. Resûlullah (aleyhisselâm), Medine'de kendisini Hazreti Ebû Talha (Zeyd bin Sehl) ile kardeş yaptı. Rahat ve huzûrlu yaşaması için Benî Züreyk mahallesinden bir miktar arazi verdi. Hazreti Erkam vefâtına kadar burada yaşadı.

Resûlullah (aleyhisselâm) ile birlikte Bedir, Uhud, Hendek ve diğer bütün savaşlara katıldı. Kahramanca döğüşüp büyük fedâkârlıklar gösterdi. Bedir savaşından sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) kendisine bir kılıç hediye etti. Daha sonra zekât mallarını toplama hizmetini verdi. Dört halife devrinde meşveret meclisinde vazîfe yaptı.

Zühd ve takvâsı çok idi. Bütün vaktini Allahü teâlâya ibâdet etmekle geçirirdi. Birgün Kudüs'deki Mescid-i Aksa'da namaz kılma arzusunu Resûlullah'a (aleyhisselâm) arz etti. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Mescid-i Haram'da bir defa namaz kılmak, diğer mescidlerde bin defa namaz kılmaktan daha çok sevâbdır." buyurunca Mekke'ye gidip, Mescid-i Haram'da ibâdetini yaptı. Peygamberimizden bazı hadîs-i şerîfler rivâyet etti. Rivâyet eden oğlu Osman olarak gösteriliyor ise de kaç tane hadîs rivâyet ettiği bilinmemektedir.

Hazreti Erkam geçimini kendi arazilerinden elde ettikleri mahsulden kazandıklarıyla ve ticâret ile temin ederdi. Ubeydullah, Osman adlı oğulları Meryem, Safiyye ve Umeyye adlı kızları olmak üzere beş evlâdı bilinmektedir. Hazreti Erkam 53 (m. 673)'de 83 yaşlarında iken Medine-i Münevverede vefât etti. Bu sırada Medine vâlisi Mervan bin Hakem idi. Namazını kildırma vazîfesini kendisi yapmak istedi ise de, Hazreti Erkam'ın oğlu Ubeydullah, babasının vasıyyeti olduğunu söyledi. Hazreti Erkam'ın vasıyyeti üzerine cenâze namazını Âşere-i mübeşşereden olan Hazreti Sa'd bin Ebî Vakkâs kıldırdı. Bâki' kabristanına defn edildi.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-3, sh. 242

2) El-İsâbe cild-1, sh. 28

3) Üsûd-ül-gâbe cild-3, sh. 115

4) Mir'ât-ı Mekke sh. 1050

5) Târîh-ul-Hamîs cild-1, sh. 330

6) Ensâb-ul-eşrâf cild-1, sh. 158

7) İnsân-ul-uyûn cild-1, sh. 203

ES'AD BİN ZÜRÂRE (radıyallahü anh)

Medineli ilk müslüman olan Sahâbîlerdendir. Adı, Es'ad bin Zürâre bin Ads bin Ubeyd bin Sa'lebe bin Ganem bin Mâlik bin Neccâr el-Hazrecî'dir. Medineli Ensâr'ın büyüklerinden ve en önce îmân edenlerdendir. Doğum zamanı ve yaşı hakkında bilgi yoktur. Künyesi "Ebû Ümâme" olmakla beraber "Es'ad-ül-Hayr" (Hayırlı Es'ad)" ismi ile anılırdı. Oğlu Abdullah da Eshâb-ı kirâmdandır. Kızı Habîbe, Behl bin Hanif (radıyallahü anh) ile, diğer kızı Fâria da Nebyat bin Câbire (radıyallahü anh) ile evlenmişlerdir. Diğer bir kızı Kebeşe de, Abdullah bin Ebî Habîbe (radıyallahü anh) ile evlendi. Dört evladı da Eshâb-ı kiramdan olmakla şereflenmiştir. Hazreti Es'ad, ilk Akabe bîatından önce Mekke'de müslüman oldu. Peygamber efendimizin Medine'ye hicretinden kısa bir süre sonra vefât etti. Vefâtından önce kızlarını Resûlullah efendimize vasıyyet etmişti.

Es'ad bin Zürâre'nin (radıyallahü anh) müslüman oluşu, birinci Akabe bîatından öncedir. Birinci Akabe'de müslüman olduğu da bildirilmektedir. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz, Mekke'de herkesi imâna davet ediyor, İslâm nûru ile küfür karanlığını aydınlatarak, kalblere Allah sevgisini yerleştirmeye çalışıyordu. Mekke'nin puta tapan Arapları, bu hak daveti bir türlü anlayamıyor, İslâmiyeti kabûl etmemekte ısrar ve inat ediyorlardı. İnsanları hak dine davetin başlaması, on seneye yaklaşmıştı. Peygamberimiz karşılaştığı herkese İslâmiyeti tebliğ ediyor, onların müslüman olmalarını istiyordu. Bu iş için Taife gitti. Orada bir ay kaldı. Kimse inanmadığı gibi alay ettiler, eziyet ve sıkıntı verdiler. Çocuklarını ve hizmetçilerini yola dizip Resûlullah'ı taşa tuttular. Mekke'de çok az kimse müslüman olmuştu. Onlara da, müşrikler, akla hayale gelmedik sıkıntılar veriyor, işkence yapıyordu. İşte, Peygamberimizin İslâmı tebliği husûsunda çok sıkıntı çektiği bir günde Es'ad bin Zürâre ile Zekvan bin Abd-i Kays, Medine'den Mekke'ye gelmişlerdi. Mekke'nin ileri gelenlerinden Utbe bin Rebîa'nın yanına uğramışlardı. Bu sırada Hazreti Es'ad Resûlullahın (aleyhisselâm), yeni bir dîni açıklamaya başladığını öğrendi. Zaten kendisi, Hanîf inancı üzere olup, tek olan Allah'a inanıyor, O'na ibadet ediyor, asla putlara tapmıyordu. Hemen Resûlullahın (aleyhisselâm) yanına gitmek istedi. Utbe buna engel olmak istediyse de, arkadaşı Zekvan ile birlikte Peygamberimizin huzûruna vardılar. Resûlullah (aleyhisselâm), onları güzel şekilde karşılayıp ikram ve iltifâtta bulundu. Kur'ân-ı kerîmden âyetler okuyup, İslâmiyeti anlattı. Bu dine girmeleri için davette bulundu. Arkadaşı Zekvan, Es'ad bin Zürâre'ye hitaben, "İşte, senin dinin budur!" dedi. İkisi birden hakka daveti kabûl ederek müslüman oldular. Sonra, Resûlullah'tan izin alarak Medine'ye döndüler. Orada herkese, İslâmiyeti duyurmaya başladılar. Bunlardan ilk olarak Sa'd bin Hayseme (radıyallahü anh) bu daveti kabûl edip, müslüman oldu. Böylece üç kişi oldular. Daha sonra Resûlullah (aleyhisselâm) ile görüşmeleri için Medinelileri teşvik ettiler. Hatta ilk Akabe bîatinin onların bu teşviki ile vukû' bulduğu beyan edilmektedir.

Başka bir rivâyette, Es'ad bin Zürâre'nin (radıyallahü anh) müslüman oluşu şöyle bildirilmektedir: Resûlullah (aleyhisselâm) her yıl hac mevsiminde ve Ukâz panayırı günlerinde Mekke şehrinin dışına çıkıp, başka yerlerden gelen kabilelerle görüşerek onları İslama davet ederdi.

Peygamberliğinin onbirinci senesinde, hac mevsiminde Mekke dışına çıkmıştı. Akabe denilen yerde, Medine halkından bir toplulukla karşılaştı. Onlara, “Sizler kimlersiniz?” diye sorunca, Medine’de Hazrec kabilesine mensûb olduklarını söylediler. Peygamberimizin dedesi Abdülmuttalib’in annesi Selma hatun da, Hazrec kabilesinin Neccâroğulları koluna mensûbtu. Peygamberimiz, Hazrecli bu altı kişi ile bir müddet oturup, onlara Kur’ân-ı kerîmden İbrâhîm sûresi 35-52. âyet-i kerîmelerini okudu ve İslâmiyeti anlattı. Bu dine girmeleri için davette bulundu. Onlar da, zâten kabilesinin büyüklerinden ve Medine’de yaşayan yahudilerden, yakında bir peygamberin geleceğini işitmişlerdi. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm), onları dine çağırınca birbirlerine bakıştılar ve: “Yahudilerin, alâmetlerini haber verdiği işte bu Peygamberdir!” diye aralarında konuştular, öteden beri yahudilerle Evs ve Hazreclilerin aralarında düşmanlık olduğu için onlardan evvel bu peygambere îmân etmek istediler. Ayrıca Evs ve Hazrec kabileleri de birbirlerine düşman idi. Bu sebepten hemen Resûlullah’ın huzûrunda Kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldular. Peygamberimize de: “Biz kavmimizi, hem birbirlerine karşı, hem de yahudilere karşı, aralarında düşmanlık ve kötülük olduğu halde geride bırakmış bulunuyoruz. Ümit edilir ki, Allah onları da, sizin sayenizde bir araya toplar. Biz, hemen dönüp onları senin peygamberliğini kabûl etmeye davet edeceğiz ve bu dinden kabûl ettiğimiz şeyleri onlara da anlatacağız. Eğer Allah, onları bu, din üzerinde toplayıp birleştirirse, Senden daha azîz ve şerefli kimse olmaz!” dediler. Medineli bu altı kimse gerçekten inanmış, Allahü teâlânın Peygamberimize tebliğ ettiklerini kabûl ve tasdîk etmişlerdi. Vatanlarına dönmek üzere Peygamberimizden izin alıp ayrıldılar. Bu yeni müslüman olan altı kişinin ikisi, Neccâroğulları ailesinden Ebû Umâme Es’ad bin Zürâre ile Avf bin Haris idi. Diğerleri de, Râfi bin Mâlik, Kutba bin Âmir, Câbir bin Abdullah bin Riâb (r.anhüm) idiler. Bunlar, Medine’ye kavimlerinin yanına dönünce, hemen onlara Peygamberimizden anlatmaya ve İslâm dinine girmeleri için davete başladılar. Bunu o kadar çok yaptılar ki; Medine’de, içinde Peygamberimizin ve İslâmiyetin bahsedilmediği bir ev kalmadı. Böylece İslâmiyet, Hazrec kabilesi arasında yayıldığı gibi Evs kabilesinden de bazı kimseler müslüman oldu. Akabe’deki bu görüşmeden sonra, Es’ad bin Zürâre (radıyallahü anh) İslâmiyeti kabûl eden oniki arkadaşı ile beraber hac için Mekke’ye gittiler. Ve yine Akabe’de Resûlullah (aleyhisselâm) ile görüşüp, O’na bîat ettiler. O’na bağlılıklarını arz edip, bütün emir ve isteklerine teslim olacaklarına söz verdiler. Bu sözleşmede, Allah’a ortak koşmayacaklarına, zinâ yapmayacaklarına, hırsızlık etmeyeceklerine, iftiradan kaçınacaklarına, ayıplanmak ve rızık korkusu sebebiyle çocuklarını öldürmeyeceklerine dair taahhütte bulundular, ikisi Evs kabilesine, diğerleri de Hazrec kabilesine mensûb olan bu 12 kişinin başı, reîsi Es’ad bin Zürâre (radıyallahü anh), idi. Peygamberimiz bu oniki kişiyi kabilelerine nakîb (temsilci) yaptı. Bunlar, kabilelerine İslâmiyeti anlatıp, onlar adına Resûlullah’a karşı kefil olacaklardı. Es’ad bin Zürâre (radıyallahü anh) da, hepsi adına temsilci tayin edilmişti.

Bu sözleşmeden sonra, Medine’ye dönen Hazreti Es’ad ve arkadaşları, kabilelerine hemen İslâmiyeti anlatarak, onu yaymak ile meşgûl oldular. Bu sırada Peygamberimiz Mir’ac’a götürülüp, Cenneti ve Cehennemi gördü. Allahü teâlâ ile vasıtasız olarak, anlaşılmaz bir şekilde konuştu. Beş vakit namaz emrolundu.

İslâmiyet Arabistan yarımadasında yayılmaya devam ederken, Medine’de bu iş çok daha süratli yürüyordu. Öyle ki, daha önce birbirlerine düşman olan Evs ve Hazrec kabileleri barışmış, İslâmiyeti daha iyi öğrenebilmek için Resûlullah efendimizden bir muallim, hoca istemişlerdi. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) de, onlara Kur’ân-ı kerîmi ve İslâmiyeti öğretmek için Mekke’deki Eshâbından Hazreti Mus’ab bin Umeyr’i gönderdi. Mus’ab (radıyallahü anh), Medine’de Hazreti Es’ad’ın evinde kaldı. Onunla birlikte ev ev dolaşarak herkese İslâmiyeti duyurdular. Resûlullah’ın sevgisini ve Onu, bütün düşmanlarından korumak için canla başla çalışacaklarına söz vermelerini anlattılar. Onları, Resûlullah ile yapılacak bîata hazırladılar. Onların bu gayretleri bereketiyle Medine’de Evs ve Hazrec kabilesi içinde Benî Ümeyye bin Zeyd’in evinden başka, İslâmiyet nûru ile aydınlanmayan, müslüman olmayan kimse kalmamıştı. Bu arada Hazreti Es’ad bin Zürâre’nin teyzesi oğlu olan Sa’d bin Muâz’ın (radıyallahü anh) hizmeti de çok büyük olmuştu. Onun müslüman olduğu gün, kendi kavminden müslüman olmayan kimse kalmamıştı.

Resûlullah efendimize, Peygamberlik vazîfesi verileli 13 sene olmuştu. Mekkeli müşriklerin, müslümanlara zulmü had safhaya varmış, dayanılmaz bir hâl almıştı. Medine’de ise, Es’ad bin Zürâre (radıyallahü anh) ile Mus’ab bin Umeyr’in (radıyallahü anh) hizmetleri sayesinde Evs ve Hazrecliler, müslümanlara kucak açacak, onları bağrına basıp uğrunda her fedâkârlığı yapacak aşk ve şevkin içindeydiler. Resûlullah’ın da biran önce Medine’ye teşrîflerini arzuluyorlar, O’nun uğrunda mallarını ve canlarını esirgemeyeceklerine söz veriyorlardı. Hac mevsimi gelmişti. Hazreti Mus’ab bin Umeyr

ile beraber, Medineli 73 erkek ve 2 kadın müslüman, Mekke'ye geldiler, Hacdan sonra, hepsi yine Akabe'de Peygamberimiz ile buluştular. Hazreti Es'ad bin Zürâre ve 12 temsilci, kabileleri adına Peygamberimizin Medine'ye hicret etmelerini rica ve teklif ettiler. Resûlullah efendimiz onlara, Kur'ân-ı kerîmden bazı âyet-i kerîmeleri okuduktan sonra, kendi canlarını, çoluk ve çocuklarını nasıl koruyup gözetirlerse, O'nu da öyle koruyacaklarını temin etmek üzere onlardan kesin söz istedi. Evs ve Hazrec kabilelerin bütün temsilcileri biraz düşünüp taşındıktan sonra, "Senin uğrunda canımızı ve mallarımızı harcasak, bize ne var?" dediler. Peygamberimiz de cevabında: "Allahü teâlânın râzı olması ve Cennet var!" buyurdu. Bunlardan her biri kavminin temsilcileri, vekîlleri olarak bu husûsta söz verdiler. İlk önce Es'ad bin Zürâre (radıyallahü anh): "Ben, Allah'a ve O'nun Resûlüne verdiğim sözü yerine getirmek, canımla ve malımla O'na yardım husûsundaki, sözümü, işlerimle gerçekleştirmek üzere bîat ediyorum" deyip elini uzattı ve müsâfeha yaptı. Arkasından her biri bu şekilde bîati tamamlayıp, "Allahü teâlânın ve Resûlünün davetini kabûl ettik, dinledik ve boyun eğdik." diyerek hoşnutluklarını ve teslimiyetlerini ifade ettiler. Böylece Resûlullah'ın uğrunda canlarını ve mallarını çekinmeden ortaya koydular. Kadınlar ile bîat, sadece söz ile yapılmıştı. Bu ikinci akabe bîatından sonra, Resûlullah efendimiz, Mekkeli müslümanların Medine'ye hicret etmelerine izin verdi. İlk hicret eden, Peygamberimizin süt kardeşi Hazreti Ebû Seleme bin Abd-ül-Esed olmuştu. Arkasından birçok müslüman gitti.

Daha sonra Allahü teâlânın izni ile, Peygamberimiz de Medine'ye hicret buyurdular. Hicretten sonra Peygamberimiz Hazreti Zeyd bin Hâlid Ebû Eyyûbel Ensârî'nin evine yerleşmekle beraber, Hazreti Es'ad bin Zürâre'nin evinde de kalmak sûretiyle onun hatırını gözetir, hânesini bereketlendirirlerdi. Çünkü O, Ensârın en büyüğü ve Medinelilerin en önce müslüman olanlarındandı. İslâmiyet, Medine'ye O'nun evinden yayılmıştı. İslâmiyeti öğretmek için Peygamberimiz tarafından Mekke'ye gönderilen Hazreti Mus'ab bin Umeyr, O'nun evinde kalmıştı.

Hicrette, Peygamberimizin bindiği devenin, Medine'ye varınca ilk çöktüğü arsa, Es'ad bin Zürâre'nin (radıyallahü anh) yanında yetişip büyüyen Neccâroğullarından Sehl ve Süheyl adında iki yetime âitti. Resûlullah efendimiz, mescit yapmak için bu arsayı satın almak istedikleri zaman, iki kardeş, satmayacaklarını ancak Resûlullah'a hediye etmek istediklerini söylediler. Peygamberimiz arsa sahiplerinin yetim olduklarını bildikleri için ücretini ödemeden almak istemedi. O arsayı on miskal (48 gram) altına satın aldı. Hazreti Ebû Bekir'e emir buyurup, arazinin parasını verdirdi. Hazreti Es'ad bin Zürâre de, bu iki yetime, Ben-i Beyâda tarafında kendilerine bir arazi vererek geçimlerini sağlamayı temin etti.

Medine'de Mescid-i Nebevî'nin inşaatına devam edilirken hicretten dokuz ay sonra Hazreti Es'ad bin Zürâre hastalandı. O, bugün için de tehlikeli olan menenjit hastalığına yakalanmıştı. O devirde böyle hastalıklar ateş ile dağlanırdı. Bu tedâvi şekli aynen uygulanmasına rağmen hastalığı iyileşmedi. Resûlullah efendimiz kendisini ziyâret ederek sıhhat ve afiyetleri için duâ etti. Hastalığı çok şiddetliydi. Hayatının son anlarını yaşıyordu. Tedâvisi için her çareye başvurulmuştu. Kısa bir müddet içinde vefât etti. Böylece Hazreti Es'ad bin Zürâre, Resûlullah'ın Medine'ye hicretinden sonra ilk vefât eden sahabîsi oldu. Ensârın sözüne göre Bâki' Kabristanına, ilk olarak O defn edildi. Muhacirler ise Hazreti Osman bin Maz'ûn'un defn edildiğini söylüyorlar.

Es'ad bin Zürâre (radıyallahü anh), Bedir harbine katılamadan vefât etmişti. Resûlullah efendimiz, O'nun ölümüne çok üzüldüler. Medineli yahudiler, onun ölümünden sonra Resûlullah'ın Peygamberliği aleyhinde dedikodu yapmaya başlayarak, "Muhammed'in bir kudreti olsaydı, arkadaşını iyi ederdi" dediler. Bu sûretle, mü'minleri, O'ndan soğutmak ve yeni dine girecek olanları, O'na yaklaştırmamak istiyorlardı. Düşmanlıklarını açıkça ortaya koyuyorlar, insanları şüpheye düşürmek istiyorlardı. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) efendimiz de, onların bu hallerini çok iyi bildiklerinden: "Yahudiler, neden arkadaşını kurtaramadı? diyecekler. Ben ise, arkadaşımın bu hali için bir menfaat veya zarar vermeye mâlik değilim!" buyurdu. Halbuki onun peygamberliği, insanları cahillikten, küfür ve sapıklık yollarından kurtarıp imân aydınlığına çıkartmaktı. Onun vazîfesi, Allahü teâlâ'nın râzı olduğu doğru yola davet işinden ibâretti.

Es'ad bin Zürâre (radıyallahü anh), ikinci Akabe bîatından sonra, Hazrec kabilesinin Neccâroğullarına nakîb (temsilci) tayin edilmişti. Vefâtından sonra, Neccâroğullarından bir grup Resûlullah'a gelerek: "Bizim nakîbimiz öldü. Bize bir nakîb tayin ediniz!" dediler. Resûlullah efendimiz de onlara yeni bir nakîb tâyin etmeyerek, "Sizler, benim dayılarımsınız. Ben de sizin nakîbinizim!" buyurdu. Böylece, onları sevindirmiş oldu. Resûlullah'ın, Neccâroğullarına böyle iltifât etmesi, onlar için büyük şeref oldu.

İkinci Akabe bîatından dönen Medineli müslümanlar, kendilerine Kur'ân-ı kerîmi öğretmek için gönderilen Hazreti Mus'ab bin Umeyr ile birlikte akrabalarına, arkadaşlarına ve evindekilere İslâmiyeti anlatmaya başladılar. Birkaç gün içinde 30 kişi müslüman oldu. Böylece Medine'de müslümanların sayısı 40'a ulaşmıştı. Bir gün, bu müslümanların hepsi, Hazreti Es'ad bin Zürâre'nin evinde toplandıklarında: "Yahudiler ve hıristiyanlar, kendilerine haftada birer gün seçerek, o gün alış-verişi bırakıp, inançlarına göre ibadet ediyorlar. Şimdi, bize de uygun olanı, haftanın yedi gününden birini seçerek, o günü taât ve ibâdet için ayırmaktır!" dediler. Bu fikri, başta, reîsleri Hazreti Es'ad olmak üzere hepsi uygun buldular. Derhal Cuma gününü bu işe ayırdılar. Cuma'ya, o güne kadar Arube günü deniliyordu. Mü'minlerin toplanıp ibâdet etme günü mânâsına "Cum'a" dendi. Resûl-i Ekrem'in Medine'ye hicretinden evvel, Hazreti Es'ad bin Zürâre, Medine'deki 40 kadar müslümanı toplayarak, bir Cuma günü Nakî-ül-Hadamât'taki Beyâda'ya götürmüş ve orada onlara Cum'a namazı kıldırmıştır. Bu sûretle Peygamberimizin: "Kim, güzel bir sünneti ihyâ ederse, hem onun sevâbına, hem de kıyâmete kadar o sünnetle amel edenlerin kazanacakları sevâba nail olurlar." hadîs-i şerîfinin muhatabı olmuştur. İslâmiyette ilk defa kılınan Cuma namazı, işte bu yerde kılınan Cuma'dır. Medineli müslümanların bu hayırlı maksatları, cenâb-ı Hakkın rızâsına uygun olduğundan bilâhere devamlı olarak Cuma namazı kılınması emredilmiştir.

Eshâb-ı kiramdan Hazreti Abdurrahmân bin Ka'b bin Mâlik de bu hadîseyi şöyle anlatıyor: Babam, Hazreti Ka'b'ın gözleri az görmeye başlamıştı. O yola çıktıkça ben onun elinden tutar, istediği yere götürürdüm. Babamı Cuma namazına götürdüğüm zamanlarda, ezanın sesini duyar duymaz, hemen Hazreti Es'ad bin Zürâre'yi hatırlar, O'nun mağfiretini ister, O'na hayır duâ ederdi. Bir gün babama sordum: "Babacığım! Cuma ezanını duydukça, dâima Es'ad bin Zürâre'yi (radıyallahü anh) hatırlayarak, O'na mağfiret diliyorsun, ona duâ ediyorsun. Bunun sebebi nedir?" Babam şu cevabı verdi: "Oğlum! Resûl-i Ekrem'in Medine'ye teşrîfinden evvel, bize ilk Cuma namazını kıldıran o idi." Tekrar sordum: "O zamanlar kaç kişiydiniz?" Bana, Kırk kişiydik" diye cevap vermişti.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe, cild-1, sh. 34

2) El-İstiâb, cild-1, sh. 82

3) Metâli-ün-nücûm, cild-2, sh. 187

ESVED BİN YEZÎD NEHAÎ (radıyallahü anh)

Tabiînden büyük bir fıkıh âlimi. Hadîs ilminde hafızlık (yüzbin hadîs-i şerîfi senedleriyle birlikte ezberlemiş olma) derecesinde olup, zamanında, Kûfe'nin âlimi idi. Künyesi Ebû Amr'dır. Büyük âlim İbrâhîm Nehaî'nin dayısı, Abdurrahmân bin Yezîd'in kardeşidir. Doğum târihi bilinmemektedir. 75 (m. 694)'de vefât etti. İlmi, yaşayışı, hâli tamamen İslama uygun olduğundan bu büyük âlime Cennet ehli derlerdi.

İbn-i Mes'ûd, Hüzeyfe, Bilâl ve Muaz'dan (r.anhüm) hadîs-i şerîf öğrendi. Oğlu Abdurrahmân, İbrâhîm, Ebû İshâk Essebîî ve Udde ondan hadîs rivâyet ettiler. İbâdet konusunda çok ileri mertebelerde idi. Sararıp soluncaya kadar oruç tutardı. Ramazan-ı şerîfte her iki gecede bir Kur'ân-ı kerîmi hatmederdi (Başından sonuna kadar okurdu). Ramazan-ı şerîfin dışında, Kur'ân-ı kerîmi her altı gecede bir hatmederdi. Dünyaya önem vermezdi. Seksen defa hac ve umre yapmıştı.

Şa'bi hazretlerine, Esved Nehai'den (radıyallahü anh) sorulunca, "O, çok oruç tutar, gece çok namaz kılar ve çok da hac eder" cevabını verdi.

Alkame bin Kays ona "Niçin bu cesede o kadar azâb ediyorsun" deyince, "Bu vücudun rahatlığını istiyorum" cevabını verdi.

Birgün ağlıyordu. "Niçin ağlıyorsun?" dediklerinde, "Niçin ağlamıyayım, ağlamaya benden daha lâyık kim var ki!" buyurdu. Namaz vakti olunca, hemen orada, namaz için kalır, namazını kılmadan ayrılmazdı."

Bildirdiği hadîs-i şeriflerden bazıları: "Mallarınızı zekât vermek sûretiyle koruyunuz. Hastalarınızı sadaka ile tedâvi ediniz. Belâdan korunmak için, duâ ediniz."

"Eğer ilim sahipleri, ilmi korusalar, onu ehline verselerdi, zamanlarında insanların efendisi ve üstünü olurlardı. Fakat onlar, ilmi dünyalıklarından istifâde etmek için, dünyâya sarılanlara bağışlıyorlar."

"Hazret-i Âişe'ye, "Resûlullah (aleyhisselâm) evinde ne yapardı?" diye soruldu. Buyurdu ki:'Ev işiyle uğraşırdı. Ehl-i iyaline (ailesine) hizmet ederdi; namaz vakti gelince câmiye çıkardı."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Mevdû'ât-ül-ulûm (Osm.), cild-1, sh. 462

2) El-A’lâm, cild-1, sh. 330

3) Hilyet-ül-evliyâ, cild-2, sh. 102

4) Tezkiret-ül-evliyâ, cild-2, sh. 50

5) Tehzîb-üt-tehzîb cild-1, sh. 190

FÂTIMA BİNTİ ESED (radıyallahü anha)

Resûlullah’ın (aleyhisselâm), “O benim annemdi” buyurduğu amcası Ebû Tâlib’in zevceleri, Hazreti Ali’nin annesi, mübârek bir sahâbîye. Babası Esed İbn-i Hâşim’dir. 4 (m. 626) senesinde Medine’de vefât etti. Soyu, Resûlullah (aleyhisselâm) ve Ebû Tâlib ile Hâşim’de birleşir. Bu bakımdan Resûl-i Ekrem ile akraba olmaktadırlar. Hâşimoğulları kadınları içinde ilk erkek çocuk sahibi O oldu. Yine O, bu soy içerisinde, halife anası olanlardan ilkidir. Tâlib, Akîl, Câ’fer ve Ali adında dört oğlu ile Ümmühânî, Cümâne, Reytâ ve Esma adlarında dört kızı vardı. Hazreti Ali’ye Haydar ismini annesi koymuştu. Böyle olduğu, Hazreti Ali’nin söylemiş olduğu bir şiirde belirtilmiştir. Hazreti Ali, Hayber harbi esnasında Merhab ile vuruşurken bu şiiri söylemiştir. Bu şiirinde, “anamın haydar (arslan) diye ismimi verdiği ben, ormanların aslanıyım” demiştir.

Fâtıma binti Esed İslâm’ın başlangıcında müslüman olmuştur. Resûlullah (aleyhisselâm) önce İslâm’ı açıktan açığa bildirmediler. Üç yıl bir gizlilik devresi geçti. Tedricî (yavaş yavaş) bir yol takip ediliyordu. Artık İslâm’a açıktan davet etme zamanı gelmişti. Nereden ve kimden başlanacağı Resûl-i Ekrem’e (aleyhisselâm) vahy ile bildirildi. Allahü teâlâ Şuara sûresinin 214. âyet-i kerîmesinde şöyle buyurmaktadır: “(Ey Resûlüm) sen, önce en yakın akraba ve hısımlarını (Allah’ın dinine davet ederek) âhiret azâbı ile korkut.”

Resûlullah (aleyhisselâm) akrabalarını bir araya topladıktan sonra onlara şu konuşmaları yapmışlardır. “Hamd ancak Allahü teâlâ’ya mahsûstur. O’na hamd ederim. Ancak O’ndan yardım isterim. Yalnız O’na inanır, O’na güvenirim. Ben gözümle görmüş gibi bilir ve size de şunu bildiririm: Allahü teâlâ’dan başka ilâh yoktur. O birdir, eşi ve ortağı yoktur. Sizi O’ndan başka ilâh olmıyan, Allahü teâlâ’ya îmân etmeye davet ediyorum. Ben O’nun bütün insanlara gönderdiği, son Peygamberiyim. Vallahi siz, uykuya daldığınız gibi öleceksiniz. Uykudan uyandığınız gibi de diriltilecek ve bütün yaptıklarınızdan hesaba çekileceksiniz, iyiliklerinizin karşılığında iyilik, kötülüklerinizin karşılığında ceza göreceksiniz. Bu da ya devamlı Cennette veya devamlı Cehennemde kalmaktır. İnsanları âhiret azâbıyla korkuttuğum ilk kimseler, sizlersiniz.”

“Ey Abdulmuttaliboğulları! Ben size çok üstün ve kıymetli, dünyâ ve âhiretiniz için faydalı şeyler getirdim. Araplar içerisinde kavmine bundan daha hayırlısını getiren bir kimse bilmiyorum. Ben sizi, dile kolay ve hafif ve mîzânda ağır gelecek iki kelimeye davet ediyorum. O da “Eşhedü en lâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden Resûlullah (Allahü teâlâ’dan başka ilâh olmadığına ve Muhammedin O’nun Resûlü olduğuna şehâdet ederim) demenizdir.”

Resûlullah (aleyhisselâm) akrabalarına bu konuşmaları yapınca birçoğu müslüman oldu. Hazreti Fâtıma binti Esed de bunlar arasında idi. Zevci Ebû Tâlib’in dışında bütün çocukları da İslâmı kabûl ettiler. Hatta Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) yakın akrabalarına konuşmalar yapıp, “O halde, hanginiz bu yolda bana tâbi olup, vezirim ve yardımcım olur.”buyurunca, henüz, 12-13 yaşlarında bulunan Hazreti Ali hemen ayağa kalkmış, Resûl-i Ekrem de ona “Sen otur” buyurmuştu. Resûlullah (aleyhisselâm) bu suallerini üç defa tekrar buyurmuşlar. Üçünde de derhal cevap Hazreti Ali’den gelmiş “Yâ Resûlallah! Her ne kadar yaşça en küçük ben isem de, sana ben yardımcı olurum.” cevabını vermişti.

Taptaze, küçücük bir çocuğun, hiç kimseden, korkmadan, çekinmeden, bu yolun yolcusuyum, gönül vermişlerdenim mânâsındaki bu karşılığı, Resûl-i Ekrem efendimizi son derece sevindirdi. İşte Allahü teâlâ, Hazreti Fâtıma binti Esed’e böyle sâlih bir evlâd vermişti. Hazreti Ali Resûlullah’ın (aleyhisselâm) kerîmeleri Fâtımatü-z-Zehrâ ile de evlenmişti. Bu mes’ûd evlilikte, dünyevî gösterişten tamamen uzak kalmıştı. Gayet sade bir düğün yapılmıştı.

Fâtıma binti Esed (radıyallahü anha) ayrıca Medine-i Münevvere’ye müslüman olarak hicret etme sâadetine de kavuştu. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) zaman zaman onu ziyârete gider, kuşluk vakti onun evinde uyurlardı.

Fâtıma binti Esed (radıyallahü anha) üstün bir ahlâka sahipti. Güzel ahlâkı vardı. Yaşayışı mükemmel, Resûl-i Ekrem efendimizin yanında itibarlı bir hanımefendi idi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) sevgisine kavuşma bahtiyarlığına erişmişti. Resûlullah (aleyhisselâm) onu medh buyururlardı. Fâtıma binti Esed (radıyallahü anha) çocukluğundan beri Peygamberimiz’e (aleyhisselâm) çok yakınlık göstermiş, ondan hiçbir yardımı esirgememiştir. Resûlullah efendimiz, Ebû Tâlib’den sonra, kendilerine en

fazla yakınlık gösterenin Fâtıma binti Esed (radıyallahü anha) olduğunu, buyurmuşlardır. Gerçekten Hazreti Fâtıma binti Esed Resûl-i Ekrem'in bakımında çok titizlik göstermişti. Kendi çocukları dururken, önce Resûlullah'ı (aleyhisselâm) doyururdu. Kendi çocuklarının temizliğinden önce onun mübârek başını tarar, mübârek saçlarını gül yağıyla yağlardı. Bu yüzden Resûl-i Ekrem efendimiz, onun için "O benim annemdi" buyurmuştu. Bu, iki cihanın efendisinin mübârek ağzından çıkıyordu. Fâtıma binti Esed (radıyallahü anha) için büyük se'âdet idi.

Zaman akıp gitmiş, Fâtıma binti Esed'in (radıyallahü anha) ömrü de sona ermişti. Peygamberimiz (aleyhisselâm) gömleğini sırtından çıkararak Fâtıma binti Esed'e (radıyallahü anha) kefen yapmıştı. Bilâhare, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Fâtıma binti Esed'e Cennet elbiselerinin giydirilmesi için böyle yaptıklarını beyan buyurmuşlardır. Cenâze namazını da kıldırıp onun üzerine yetmiş tekbir almıştı. Resûlullah (aleyhisselâm) "Allahü teâlâ'nın emriyle, yetmişbin meleğin onun cenâze namazına katıldığını" bildirmişlerdir.

Cenâze namazı kılınmış, artık defn edilecekti. Resûlullah (aleyhisselâm) bizzat kendileri kabre indiler. Kabir hayatının rahat ve hoş olması için, kabrin köşelerini genişletir gibi işâret buyurdular. Kabirden çıkınca gözleri yaşarmış, gözlerinden akan yaşlar kabre damlamıştı. Orada bulunan Hazreti Ömer ve başkaları, Resûlullah'ın, Fâtıma binti Esed'den (radıyallahü anha) başka hiç bir kimseye böyle yapmadığını söyleyerek, taaccüplerini ifade etmişlerdir. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Cebrâil'in (aleyhisselâm), kendisine, Fâtıma binti Esed'in (radıyallahü anha) Cennetlik olduğunu haber verdiğini bildirmişlerdir.

Resûl-i Ekrem Hazreti Fâtıma binti Esed için şöyle duâ buyurmuşlardır: "Allahü teâlâ seni mağfiret etsin, bağışlasın, seni mükâfatlandırsın. Ey annem! Allahü teâlâ sana rahmet eylesin. Kendin aç iken beni doyurdun. Kendin giymez, bana giydirir, yemez, bana yedirirdin. Dirilten de, öldüren de Allahü teâlâ'dır. O dâima diridir. O ölmez. Allahım! annem Fâtıma binti Esed'i afv eyle, bağışla. Ona huccetini bildir. Kabrini genişlet. Ey merhametlilerin en merhametlisi olan Allahım! Ben Peygamberin ve geçmiş Peygamberlerin hakkı için bu duâmı kabûl buyur."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-8, sh. 222

2) Dürr-ül-Mensûr, sh. 359

3) El-İsâbe, cild-5, sh. 389

4) El-İstiâb, cild-4, sh. 381

5) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, sh. 1005

FEYRÛZ BİN DEYLEMÎ (radıyallahü anh)

Yemenli sahâbî. Ebû Dahhak ve Ebû Abdillah künyeleri vardır. Hazreti Osman zamanında Yemen'de vefât etti. Aslen Fârisî'dir. Kisra'nın, Habeşlileri Yemen'den çıkarmaları için Seyf bin Zî Yazen'le beraber Yemen'e gönderdiği Farsların (İranlıların) çocuklarındandır.

Feyrûz bin Deylemi San'a'da bulunuyordu. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) peygamberliği haberi oraya ulaşınca, hicretin onuncu yılında Medine'ye geldi. Resûlullah'ın huzûruna girip, İslâmı kabûl etti. Peygamber efendimize "Yâ Resûlallah! Biz, uzaklardan çıkıp geldik. Burada müslüman olduk. Bize kim yardım edecek" diye sorunca, Resûlullah (aleyhisselâm)"Allah ve Resûlü" buyurdu. Feyrûz da (radıyallahü anh) "Allah ve Resûlü bize kâfî'dir" dedi.

Yine Feyrûz bin Deylemî (radıyallahü anh) "Yâ Resûlallah! Ben müslüman oldum. Fakat nikâhım altında iki kızkardeş var. Şimdi ne yapacağım" diye sordu. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Onlardan hangisini istersen tercih et, onu tut. Hangisini istersen boşa." buyurdular.

Feyrûz ve beraberinde bulunan arkadaşları "Yâ Resûlallah! Biz, üzüm ve içki sahibi kimseleriz. Allahü teâlâ ise içkiyi haram kılmıştır. Bu üzümleri ne yapacağız?" diye Peygamber efendimize sordular. Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) "Kurutup, kuru üzüm yapınız" buyurdu. Feyrûz ve yanındakiler "Biz bunu ne yapalım Yâ Resûlallah" dediler. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) "Kırba içinde sabah ıslatıp, hoşaf yapıp içiniz, akşamleyin ıslatıp, sabahleyin içiniz." buyurdular.

Feyrûz bin Deylemî (radıyallahü anh) bir defasında da Peygamber efendimize (aleyhisselâm) şöyle sordu: "Yâ Resûlallah! Biz, soğuk bir memlekette yaşıyoruz. Bu yüzden buğdaydan yapılmış içki içiyoruz. Resûlullah (aleyhisselâm) "O sarhoş ediyor mu?" buyurdular. "Evet, sarhoş ediyor" dedi. O zaman Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Onu içmeyiniz" buyurup, tekrar "O sarhoş ediyor mu?" diye

sordular. Ben de “Evet, sarhoş ediyor” dedim. Bunun üzerine “Onu içmeyiniz” buyurdular.

Feyrûz bin Deylemî’nin (radıyallahü anh) müslüman olduğu bu yıl, Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) Veda Haccını yaptıktan sonra hastalanmışlardı. O sırada Araplar arasında bazı kimseler peygamberlik davasına kalkıştı. Bunların ilki, Benî Ans kabilesinden Esved-i Ansî idi. Asıl ismi Abhele bin Ka’b’dır. O, kâhin, hafif meşrep bir adamdı. Halka, onları hayrete düşürecek şeyler gösterir, sözleriyle dinliyenlerin dikkatini çekerdi. Esved-i Ansî, peygamberliğini ve meleklerin kendisine vahy getirdiğini iddia etmeğe başladı. Bir takım hilelerle Yemen halkından bir çok kimseyi aldattı. Necran ahâlisi de ona tabî oldular. San’a’yı zaptedip, fitne çemberini genişletti. Yemen’de bulunan müslüman vâli ve memurlar oradan ayrılmak zorunda kaldılar. Esved-i Ansî ile ilgili haber, Peygamber efendimize (aleyhisselâm) ulaştı. Yemen’deki İslâm vâlilerine ve oradaki müslümanlara yazı yazdırıp gönderdi. İster onunla çarpışma, ister tuzağa düşürülmesi şeklinde olsun, Esved-i Ansî üzerinde önemle durulması gerektiğini emir ve tavsiye buyurdular.

Hasta olmalarına rağmen, Resûlullah efendimiz (aleyhisselâm) bu iş üzerinde ehemmiyetle durdular. Resûlullah (aleyhisselâm) bu mesele için müslüman olmıyanlarla da irtibât kurdu. Neticede Esved-i Ansî öldü rülecekti. Esved’in öldürülmesi için, karısı Âzad ile de anlaşıldı. Feyrûz (radıyallahü anh) o sırada Yemen’de bulunuyordu. Yanında, iki arkadaşı ile beraber, Esved’in yattığı evin duvarını deldiler. Feyrûz (radıyallahü anh) arkadaşlarından birisine, içeri girip, öldürmesini söyledi. Arkadaşı, tehlikeli anlarda, kendisinde titreme meydana geldiğini bu işi beceremiyeceğini söyledi. Bunun üzerine Feyrûz (radıyallahü anh) içeri girdi. Esved’in yattığı odaya yaklaştı. Horladığını duydu. Derin bir uykuya dalmıştı. Esved, yatağına gömülmüş bir vaziyette idi. Feyrûz (radıyallahü anh) bu işten haberi olan Âzad’a işâretle başının nerede olduğunu sordu. Âzad, Esved’in başını gösterdi. Feyrûz (radıyallahü anh) Esved’in başucuna dikildi. Esved, sarhoş olarak uykuya dalmış ve sarhoşluğu daha geçmemişti. Feyrûz (radıyallahü anh) Esved’in başını kıvırdı ve kırdı. Gitmek isterken Âzad, “O daha ölmemiştir” dedi. “Hayır o öldü” dedi. Feyrûz (radıyallahü anh) arkadaşlarının yanına gitti. Olanları anlattı. Arkadaşları, geri dönüp, başını kesmesini söylediler. Beraber oraya vardılar. Feyrûz (radıyallahü anh) başını keseceği zaman, Esved titremeğe başladı. Feyrûz (radıyallahü anh) arkadaşlarına göğsüne oturmalarını, söyledi. Âzad, Esved’in başını tuttu. Esved’den homurdanmalar geliyordu. Boğazı kesilince, şiddetli bir böğürtü duyuldu. Muhafızlar hemen kapıya koştular. Ne var, ne oluyor, diye sordular. Esved’in hanımı, Ona vahiy geliyor, dedi. Muhafızlar, bir şey demediler. Feyrûz ile arkadaşları, oradan ayrıldılar. O gece yalancı Esved-i Ansî’nin öldürüldüğü, Peygamber efendimize ma’lûm olmuştu. Ertesi gün, bu hâdiseyi Eshâbına müjdeledi. “Dün gece, yalancı Esved-i Ansî sâlih bir kişi tarafından öldürüldü.” buyurdular. Eshâb-ı kiram, “Onu öldüren kim, Yâ Resûlallah!” dediler. Resûlullah (aleyhisselâm) “Feyrûz bin Deylemî.” cevabını verdiler. Feyrûz bin Deylemînin, Esved’in başını Peygamber efendimize getirdiği rivâyet edilir.

1) El-A’lâm, cild-5, sh. 164

2) El-İsâbe, cild-3, sh. 204

3) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-5, sh. 533

4) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-4, sh. 232

5) Üsûd-ül-gâbe cild-4, sh. 371

HABBÂB BİN ERET (radıyallahü anh)

İslâm ile ilk şereflenen sahâbîlerden. İsmi Habbâb, künyesi Ebû Abdillah’dır. m. 586 senesinde Mekke’de doğdu. 37 (m. 657)’de de Kûfe şehrinde vefât etti. Resûlullah (aleyhisselâm) Zeyd bin Erkam’ın evinde iken, burada müslüman oldu. İlk müslüman olan erkeklerin altıncısı idi. İslâm’ın ilk günlerinde, müşriklerin kin ve intikamla baktığı bir zamanda müslüman olmak, üstelik, müslümanlığını izhar etmek (açıklamak) kolay iş değildi. Böyle bir şeye cesâret göstermek bir bakıma can, mal, namus, kısaca herşeyini göze almak demekti.

Hazreti Habbâb, câhiliye devrinde köle olarak satılmıştı. Daha sonra Ümm-i Enmâr-ül-Huzâî adında müşrik bir kadının âzadlısı oldu. Köle olduğu için kimse kıymet vermiyordu. Kureyşli müşrikler onun İslâm’a girdiğini duyunca ona işkence ve eziyet etmeğe başladılar. Zâlim müşrik kadın Ümm-i Enmâr, Hazreti Habbâb’ın müslüman olduğunu öğrenmiş şaşkına dönmüştü. Ona göre olacak bir şey değildi. Şirk ve küfür türleriyle, kalbi simsiyah olmuş, basîreti körelmiş bu zavallı, Habbâb’ın (radıyallahü anh) kalbindeki îmân nûrunu nereden görebilecekti. Gözleri bakıyor, ama hakîkati göremiyordu. Hazreti Habbâb iyice bağlanmış, demirle başı dağlanıyordu. Dışta beden yakılıyor, içte îmân ateşi alev alev kabarıyordu. Fakat onların gönülde, kalbde olup bitenlerden hiç haberleri yoktu. Aslında onlar, vazgeçireceğiz diye

uğraşırlarken, devamlı teşvik ediyorlardı. Sanki, Habbâb'ın (radıyallahü anh) vücudu işkence altında olmasına rağmen, onda ufak bir çekinme, ızdırab görülmüyordu.

Birgün Resûlullah'ın huzûruna çıktı. Ümm-i Enmâr'ın zulmünü ve başının dağlandığını, arz edip, sırtındaki yaraları gösterince, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) “Yâ Rabbi! Habbâb'a yardım et.” diye duâ etti. Bunun üzerine Ümm-i Enmar, şiddetli bir baş ağrısına yakalandı. Baş ağrısından inleyip, durdu. Neticede, bu ağrıdan kurtulması için başının ateşle dağlanması gerektiği kendisine tavsiye edildi. Zalimin zulmü elbette hesapsız ve cezasız kalmayacaktı. Adâlet-i ilâhi tecelli etmiş. Bu sefer, Hazreti Habbâb, onun isteği üzerine Ümm-i Enmâr'ın başını dağlıyordu.

İslâmın başlangıç günlerinde, müşrikler, Habbâb bin Eret'in (radıyallahü anh) durumuna pek aldırış etmiyorlardı. Fakat her geçen gün kalbinde îmân meşalesi yanan, îmân devlet ve ni'metine kavuşanların sayıları kabarıyordu. Müşrikler, ister istemez bu işi ciddiye almak zorunda kalmışlardı. Habbâb'a (radıyallahü anh) daha fazla işkence etmeye başladılar. Ona vurdular, dövdüler, yaraladılar, işkence üstüne işkence yaptılar. Şefkat ve merhametten mahrûm müşrikler, bir gün, Habbâb'ın (radıyallahü anh) gözü önünde büyük bir ateş yaktılar. Ateşin üzerine yatırıp, ayaklarıyla da üzerine basmışlardı. Bu yüzden Habbâb bin Eret'in (radıyallahü anh) sırtında da ateş yanıklarından izler açıkça belli idi.

Bütün bunlara rağmen Hazreti Habbâb imânından, Allahü teâlâ ve Resûlünün (aleyhisselâm) sevgisinden zerre miktarı taviz vermedi. Her an onların sevgisiyle yaşadı. Fakat eziyet ve işkenceler de son haddîne varmıştı. Bütün bu acılarını, canından daha çok sevdiği Resûl-i Ekrem'e (aleyhisselâm) arz edip, “Yâ Resûlallah, çektiğimiz işkencelerden kurtulmamız için, duâ buyurur musunuz?” dedi. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdular. “Sizden önceki ümmetler içinde öyle kimseler vardı ki, demir tarakla derileri, etleri soyulup, kazınırdı da, bu işkence yine onları dininden döndüremezdi. Testere ile tepesinden ikiye bölünürdü de, yine bu işkenceler onları dinlerinden geri çeviremezdi. Allahü teâlâ elbette bu işi (İslâmiyeti) tamamlayacaktır. Bütün dinlerden üstün kılacaktır. Öyle ki, hayvanına binip, San'a'dan Hadramut'e kadar tek başına giden bir kimse, Allahü teâlâ'dan başkasından korkmıyacak, koyunları hakkında da kurt saldırmasından başka hiçbir endişe duymayacaktır. Fakat siz acele ediyorsunuz.” Resûlullah (aleyhisselâm) sırtını okşadı ve duâ buyurdular. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) rûhlara gıda ve şifa olan bu latif (güzel) sözleri, Hazreti Habbâb'daki acıları dindiriverdi.

Hazreti Habbâb'ın, azgın müşriklerden Âs bin Vâil'den epeyce alacağı vardı. Onu istemek için yanına gitti. Âs bin Vâil, Hazreti Habbâb'a “Muhammed'i inkâr etmedikçe sana alacağını vermem” dedi. Hazreti Habbâb, “Vallahi ben ölünceye, öldükten sonra kabrimden kalkınca da asla peygamberimi red ve inkâr edemem. Her şeyden vazgeçerim, yine bu inkârı yapamam.” cevabını verdi. Bunun üzerine Âs bin Vâil, “Öldükten sonra dirilecek miyiz? Öyle bir şey varsa, o zaman malım da, evladım da olacak. Borcumu, sana o gün öderim” dedi.

Âs bin Vâil'in bu sözleri üzerine Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde; Meryem sûresinin 77. 78. 79. âyet-i kerîmelerinde şöyle buyurdu: “Şimdi şu âyetlerimizi inkâr eden ve “Elbette bana mal ve evlâd verilecektir” diyen adamı (Âs İbni Vâil'i) gördün mü?

O, gayba muttali mi olmuş, yoksa Rahmân'ın huzûrunda bir söz mü almış?

Hayır, öyle değil, biz onun dediğini yazacağız ve azâbını da çoğalttıkça çoğaltacağız.”

Hazreti Habbâb her türlü tehlikeye rağmen müslümanlığını açığa vurmaktan çekinmediği gibi, Kur'ân-ı kerîmi müslümanlara öğretip, okutmak için de bütün gücünü sarf etmiştir. Resûlullah (aleyhisselâm) yeni müslümanlara Kur'ân-ı kerîmi öğretme vazîfesini ona vermişti. Tâha sûresinin nâzil olduğu sıralarda idi. Hazreti Ömer'in kızkardeşi Fâtıma ile kocası Sa'îd bunu yazdırıp, Habbâb bin Eret'i (radıyallahü anh) evlerine getirmişler, okuyorlardı. Fakat bu sırada dışarıda başka şeyler oluyordu. Ömer bin Hattâb, henüz müslüman olmamıştı. Müslümanlar gün geçtikçe kuvvetleniyordu. Hele Hazreti Hamza'nın müslüman olması Kureyş'in ileri gelenlerini çileden çıkarmıştı. Ebû Cehil, bu işin önüne geçmek için, Resûl-i Ekrem'in (aleyhisselâm) öldürülmesinden başka çare olmadığı görüşünü ortaya atmıştı. Ömer bin Hattâb kılıcı çekmiş yola düşmüştü. Yolda kızkardeşi ile kocasının Müslüman olduğu haberini alınca, onların evine uğradı. Burada kalbinde îmân güneşi parladı. Ömer bin Hattâb gelince, Habbâb (radıyallahü anh) gizlenmişti. Ömer bin Hattâb'dan, kalbinde îmân nûrunun parladığını gösteren sözler duyunca, Habbâb (radıyallahü anh) gizlendiği yerden çıktı. Tekbir getirdikten sonra, “Müjde yâ Ömer! Resûlullah (aleyhisselâm) Allahü teâlâ'ya duâ

ederek “Yâ Rabbi! Bu dinî, Ebû Cehil ile yahud Ömer ile kuvvetlendir.” buyurdu. İşte bu devlet, bu se’âdet, sana nasîb oldu dedi. Bilâhare Ömer bin Hattâb, Resûl-i Ekrem’in yüksek huzûrlarına giderek Kelime-i şehâdet getirmiştir. Hazreti Ömer dâima Hazreti Habbâb’a sevgi ve hürmet göstermiş, hatta halifeliği sırasında birgün onu kendi yerine oturtmuştur.

Hazreti Habbâb bin Eret, Resûl-i Ekrem’den (aleyhisselâm) izin alarak Medine’ye hicret eyledi. Resûlullah (aleyhisselâm) Medine’ye hicret buyurdukları zaman Hazreti Habbâb ile Harraş bin Semme’nin azadlı kölesi Temîm’i birbirine kardeş yapmıştır.

Hazreti Habbâb, Resûlullah’ın bütün gazâlarına iştirâk etti. Küçük seriyyelerden bazılarında da bulunmuştur. Hazreti Ebû Bekir devrinde, yalancı peygamberlerle yapılan muharebelere ve Suriye taraflarında yapılan seferlere de katılmıştır. Hazreti Ömer zamanında, İran savaşlarında kahramanca savaşmıştır. Hazreti Ömer (radıyallahü anh) zaman zaman yaptığı konuşmalarda Hazreti Habbâb bin Eret’ten bahseder, onun İslâm’ın ilk yıllarında çektiği eziyet ve sıkıntıları ibret olarak anlatırdı.

Habbâb bin Eret (radıyallahü anh) Hazreti Osman zamanında da muharebelere katılmış, cihaddan geri kalmamıştır. Hazreti Habbâb İslâm’dan önce çok fakîr idi. Müslüman olduktan sonra, ganîmetlerle oldukça zengin oldu. Maddî durumu gayet iyi hâle geldi.

Habbâb bin Eret (radıyallahü anh) Resûlullah’a (aleyhisselâm) yatsı namazı hakkında sormuştu. Anlatılanı unutmuş ertesi gün tekrar sormuştu. Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurmuşlardı: “Bu namaz, ümit ve korku namazıdır. Bu namazda Allahü teâlâ’dan üç şey istenirse, hiç olmazsa ikisi kabûl edilir.” Resûlullah buyurdu ki: “Bir fitne olacak, onda kişinin bedeni öldüğü gibi kalbi de ölecek. Kişi, mü’min olarak akşamlayıp, kâfir olarak sabahlar. Ve kâfir olarak sabahlayıp, mü’min olarak akşamlar.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-Kâmil fi’t-târih, cild-2, sh. 99

2) Üsûd-ül-gâbe, cild-2, sh. 106

3) El-A’lâm, cild-2, sh. 301

4) Hilyet-ül-evliyâ, cild-1, sh. 143

5) El-İsâbe, cild-1, sh. 416

6) El-İstiâb, cild-1, sh. 423

7) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-5, sh. 108, cild-6, sh. 395

8) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-3, sh. 164

HACCAC BİN ILÂT (radıyallahü anh)

Resûl-i Ekrem’in Eshâbından mübârek bir zat. İsmi Haccac’dır. Ebû Kilab, Ebû Muhammed ve Ebû Abdillah künyeleri vardır. Hazreti Ömer’in (radıyallahü anh) hilâfetinin başlarında vefât ettiği rivâyet edilir. Haccac bin Ilât in İslâm’a girişi şöyle olmuştur. Haccac bin Ilât, Süleymoğulları kabilesinden bir cemâatle birlikte Mekke’ye doğru yola çıkmışlardı. Kimsesiz, korkunç bir vadide bulunuyorlardı. Bu yüzden yollarına devam edemediler. Arkadaşları ona, emniyetimiz için bir şeyler yap, dediler. Kalktı, dolaşmağa başladı. Hem de, kendi kendine: “Ben ve arkadaşlarım sağ sâlim dönünceye kadar tanrıya sığınırız” diyordu. Derken birisinin “Ey cin ve insan toplulukları! Göklerin ve yerin köşe ve bucaklarından geçip gitmeğe gücünüz yetiyorsa, haydi geçip gidiniz. Ancak, Allahü teâlânın ihsân edeceği bir kudretle geçebilirsiniz.” (Rahmân-33) dediğini işitti. Haccac Mekke’ye varınca bu durumu, Kureyşlilerin toplandıkları mecliste anlattı. Bunun üzerine, Kureyşliler, “Ey Ilât! Sen de sapıtmışsın. Muhammed (aleyhisselâm) de bu sözlerin kendine Allahü teâlâ tarafından vahyedildiğini söylüyor.” dediler. Haccac bin Ilât da onlara “Vallahi hem ben hem de yanımdaki arkadaşlarım bu sözleri birlikte duyduk.” cevabını verdi.

Haccac bin Ilât, Peygamberimizin (aleyhisselâm) nerede bulunduğunu sordu. Medine’de olduğunu öğrenince Medine’ye gidip, İslâm’ı kabûl etti. İyi bir müslüman oldu. Haccac’ın müslüman oluşu, Resûlullah’ın Hayberi fethi zamanına rastlar.

Bu sırada Haccac (radıyallahü anh) Resûlullah’ın (aleyhisselâm) huzûrlarına çıkarak “Yâ Resûlallah! Mekke’de bir takım kimselerde mallarım var, izin verirseniz bunları almak istiyorum. Müslüman olduğumu öğrenirlerse bana hiçbir şey vermezler” diye durumunu arz etti. Resûl-i Ekrem efendimiz (aleyhisselâm) ona izin verdi. Haccac (radıyallahü anh) bu arada şunu da sordu: “Yâ Resûlallah, mallarımı onlardan alabilmek için, belki senin hakkında münasip olmayan sözleri söylemem gerekebilir. Bu husûsta ne buyurursunuz?” deyince, Resûlullah (aleyhisselâm) buna da izin verdiler.

Kureyş müşrikleri, Resûlullah’ın, Hayber üzerine yürüdüğü haberini daha önce duymuşlardı. Haccac bin Ilât Mekke’ye gelince, devesinin etrâfını sardılar. Hayber hakkında malûmat alabilmek için hiç beklemeye tahammülleri yoktu. Haydi ne

oldu, bize hemen anlat dediler. Haccac (radıyallahü anh): “Hayberlilerin savaş husûsunda çok mahir olduklarını, müslümanların daha böylesiyle karşılaşmadığını, Hayberlilerin Arab kabilelerinin de yardımıyla onbin kişilik bir ordu topladığını, Muhammed (aleyhisselâm) Eshâbının müthiş bir hezimete uğradığını, Muhammed’in (aleyhisselâm) de esîr edildiğini, Hayberlilerin Muhammed’i (aleyhisselâm) Mekkelilere teslim edeceğini” onlara söyledi. Kureyş müşrikleri bu habere çok sevindiler: Fakat Haccac’ın (radıyallahü anh) müslüman olduğundan haberleri yoktu.

Hazreti Haccac, Mekke müşriklerine aslı olmayan bu parlak müjde haberini verdikten sonra, onların sevinçli ve memnun durumlarını fırsat bildi. Onlara “Mekke’deki alacaklarını toplamak için kendisine yardımcı olmalarını, mağlup olan müslümanların, mallarını, başka tüccârlar gidip satın almadan önce, hemen oraya varıp, kendisi alacağını söyleyerek, onların vasıtasiyle alacaklarını ve orada bulunan mallarını topladı. Mekke’deki zevcesine de aynı şekilde söyleyip, ondan da mallarını aldı.

Müslümanların Hayber’de mağlup olduğu haberi her tarafa yayılmıştı. Bu haber, müşriklerin sevinç çığlıklarına vesîle olurken, bu durumdan haberi olmayan müslümanlar da derin bir hüzün içerisinde boğuluyordu. Bu sırada daha Medine’ye hicret etmemiş bulunan Peygamberimizin (aleyhisselâm) amcası Hazreti Abbas sanki kalbinden vurulmuştu. Ancak bu üzüntüsünü belli etmemeğe çalışıyordu. Hazreti Abbas kölesi Ebû Zübeyde’yi çağırıp, Haccac’ı bulup, ona: “Allah aşkına, doğru söyle. Bu haberin aslı var mıdır? Senin bu haberin, Allahü teâlâ’nın Resûlullah’a (aleyhisselâm) ve müslümanlara olan va’dine uymuyor” dedi.

Haccac (radıyallahü anh) Ebû Zübeyde’den gizlice Hazreti Abbas’la kimsenin olmadığı bir yerde görüşüp, kendisine sevinçli bir haber vereceğini bildirdi. Hazreti Abbas bu haberi alınca çok sevindi. Sanki dünyâlar onun oldu. Elbette, Allahü teâlâ’nın hayır va’dleri bir bir zuhur edecekti. Hazreti Abbas Ebû Zübeyde’yi alnından öptü ve onu âzâd etti. Ayrıca on köle âzâd edeceğini de adadı.

Hazreti Abbas ile Haccac nihâyet tenha bir yerde buluştular. Haccac (radıyallahü anh) Hazreti Abbas’a anlatacaklarını üç gün geçmeden kimseye söylememesini sıkıca tenbîh etti. Sonra şöyle konuştu: “Resûlullah (aleyhisselâm) Hayber’i fethetti. Kendisine düşen hisseyi aldı. Sahâbîlere (radıyallahü anh) paylarını dağıttı. Hayber hâkiminin kızı Safiyye’yi âzâd edip, zevce olması ile câriye olarak kalması arasında serbest bırakdı. O da âzâd edilip, zevce olmayı seçti.”

Bir müddet sonra mes’elenin hakîkati anlaşılmış. Mekke müşrikleri aldandıklarını geç fark etmişlerdi. Allahü teâlâ’nın hikmeti ki, müslümanların hüzünleri üzerlerinden kalkmış, aynı üzüntü, bu sefer müşrikleri bir kabus gibi kaplamıştı.

Haccac (radıyallahü anh) çok zengin idi. Servetini Medine’ye getirdikten sonra orada bir ev ve bir mescid yapmıştır. Hazreti Ömer’in hilâfetinin ilk yıllarında vefât etmiştir.

1) El-İsâbe, cild-1, sh. 313

2) El-İstiâb, cild-1, sh. 344

3) Üsûd-ül-gâbe, cild-1, sh. 344

4) Sîret-i İbn-i Hişâm, cild-3, sh. 359

5) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-6 sh. 138

6) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-4, sh. 270

HÂLİD BİN SAÎD BİN ÂS (radıyallahü anh)

Peygamberimizin Eshâbı içinde İslâmiyyeti ilk olarak kabûl edenlerden. Dördüncü veya beşinci müslüman olduğu kaynaklarda zikredilmektedir. “Sâbikûn-ı evvelin” adı verilen ilk müslümanlardan olduğu kesindir. Adı, Hâlid bin Saîd bin Âs bin Ümeyye bin Abd-i Şems el-Emevî’dir. Künyesi “Ebû Saîd’dir. Annesi, Ümmü Hâlid binti Habbâb es-Sakafî’dir. Hanımı Ümmü Hakim’den başka, Ümeyye binti Hâlit bin Es’ad bin Âmir adında Huzâa kabilesine mensûb bir hanımı daha vardır. Oğlu Sa’îd ile kızı Ümmü Hâlid, ikinci hanımındandır. Müslüman olduktan sonra, babasından çok eziyet gördü. Habeşistan’a hicret edip, Hayber kalesinin fethine kadar orada kaldı. Medine’ye döndükten sonra Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizin mektûblarını yazdı. Hazreti Ebû Bekir’in hilâfeti zamanında yapılan Yermük harbînde şehîd oldu (m. 634).

Hazreti Hâlid bin Sa’îd’in müslüman oluşu, bir rüya sebebiyledir. Resûlullah (aleyhisselâm) efendimiz, İslâmiyeti gizli olarak açıklamaya yeni başlamıştı. Daha birkaç kişi müslüman olmuştu. İslama davetin ilk günlerinde Hazreti Hâlid bin Saîd bir rüya gördü. Rüyasında, Cehennemin kenarında dururken babası gelip; kendisini oraya itip düşürmek istedi. Tam bu sırada, Peygamberimiz belinden yakalayıp, Cehennemin içine düşmekten koruduğunu gördü. Feryat ederek uyandı. Kendi kendine: “Vallahi bu rüya gerçektir.”

dedi. Dışarı çıkınca Hazreti Ebû Bekir ile karşılaştı. O'na rüyasını anlattı: Ebû Bekir (radıyallahü anh) ona dedi ki: "Hakkında hayırlı olsun! Bu kimse, Allahü teâlânın peygamberidir. Hemen git, O'na tâbi ol! Sen, O'na tâbi olacak, İslâm dinine girecek ve O'nunla birlikte bulunacaksın. O da seni, rüyada gördüğün üzere Cehenneme girmekten koruyacaktır. Baban ise Cehennemde kalacaktır!" Hazreti Hâlid bin Saîd, rüyasının etkisinden kurtulamamıştı. Vakit kaybetmeden hemen, Ecyâd denilen yerde bulunan Muhammed aleyhisselâmın yanına gitti. Onun huzûruna varıp: "Yâ Muhammed! Sen, insanları neye davet ediyorsun?" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) cevabında: "Ben, insanı, eşi ve benzeri olmayan tek Allah'a ve Muhammed aleyhisselâmın da O'nun kulu ve peygamberi olduğuna inanmaya ve işitmeyen, görmeyen, hiçbir zarar ve fayda vermeyen, kendisine tapınanları da, tapınmayanları da bilmeyen bir takım taş parçalarına ki, sen de onlara tapınmaktasın, tapınmaktan vazgeçmeye davet ediyorum."buyurdu. Bunun üzerine, Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh) da hemen, "Ben de şehâdet ederim ki, Allah'tan başka tapılacak ilâh yoktur ve yine şehâdet ederim ki, Sen Allahü teâlâ'nın peygamberisin!" diyerek müslüman oldu. Onun müslüman olması, Peygamberimizi çok sevindirdi. Hanımı Ümeyye'ye de gelip, İslâmiyeti anlattı. O da hemen müslüman oldu.

Hazreti Hâlid bin Saîd, kardeşlerinin de müslüman olmaları için davette bulundu. Kardeşi Ömer bin Saîd de, müslüman olmuştu. Şiddetli bir İslâm düşmanı olan babası Ebû Uhayha, Hâlid bin Saîd'in (radıyallahü anh) müslüman olduğunu öğrenip, Mekke'nin tenha bir yerinde namaz kıldığını haber alınca, çocuklarından müslüman olmayanları gönderip onu huzûruna getirtti. O'na yeni girdiği dinden ayrılmasını söyledi. Azarlayıp dövmeye başladı. Sonra: "Sen, Muhammed'e mi tâbi oldun? Halbuki sen, Onun kavmine aykırı hareket ettiğini ve getirdiği şeyle onların putlarını ve geçmiş atalarını ayıpladığını görüyorsun!" dedi. Hazreti Hâlid bin Saîd de "Allah'a yemîn ederim ki, Muhammed (aleyhisselâm) doğru söylüyor. Ona tâbi oldum, ölürüm de onun dininden dönmem!" deyince, babası Ebû Uhayha'nın kızgınlığı daha çok arttı. Sopa, başında kırılıncaya kadar vurdu ve sonra; "Ey zelîl, yaramaz oğlum! İstediğin yere git. Yemîn olsun ki, sana ekmek vermeyeceğim!" Hazreti Hâlid de: "Sen benim nafakamı kesersen, Allahü teâlâ da, elbette bana geçineceğim rızkımı ihsân eder" dedi. Babası, Hazreti Hâlid'i evinden çıkarttı ve diğer çocuklarına da: "Eğer sizden biriniz, onunla konuşacak olursa, ona yapmadığım şeyi yaparım." dedi. Hazreti Hâlid'i tutup evinin mahzenine hapsettirdi. Üç gün O'nu Mekke'nin sıcağında aç ve susuz bıraktırdı. Hazreti Hâlid bin Sa'îd bir kolayını bulup, babasının elinden kurtuldu. Habeşistan'a hicret edinceye kadar, babasına görünmedi. Mekke'nin kenarında bir yerde gizlendi. Peygamberimizin yanından ayrılmadı.

Mekkeli müşriklerin, müslümanlara zulüm ve işkenceleri her gün artıyordu. Bitmek tükenmek bilmeyen bu eziyetleri, dayanılmaz hale gelince, Resûlullah efendimiz, müslümanların Habeşistan'a hicret etmelerine izin verdi. Orada rahat, edebileceklerdi. Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh) hanımı ile birlikte hicrete çıkacakları sırada, babası çok hastalandı. Yatağa düştü, İslâm dinine düşmanlığı sebebiyle; bu hastalığından kurtulup ayağa kalkınca, Mekke'de bir tek kimsenin putlardan başkasına ibadet edemiyeceğini söylüyordu. Hazreti Hâlid, babasının, hak dine olan bu düşmanlığının sona ermesi ve müslümanlara zarar vermemesi için, "Ey Allahım! Onu kaldırma!" diye duâ etti. Habeşistan'a hicret için, ilk olarak Mekke'den çıkan Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh) ve hanımı oldu. Kendisi ile beraber Kureyşli müslümanlardan bir grup da Habeşistan'a hareket etti. On seneden fazla orada kaldı. Oğlu Saîd ve kızı Ümmü Hâlid orada doğup büyüdü.

Hazreti Hâlid bin Saîd, ilk müslümanlardan olmak şerefinin yanında hem de Resûlullah'ın kâtiplik hizmetini yapmıştır. Kendisi, Hazreti Ali bin Ebî Tâlib'den evvel müslüman olduğunu söylemiştir. Damra bin Rabîa (radıyallahü anh) da, Onun Hazreti Ebû Bekir ile birlikte müslüman olduğunu rivâyet etmektedir. Kızı Ümmü Hâlid de, Hazreti Hatice, Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ali ve Hazreti Zeyd bin Harise ve Sa'd bin Ebî Vakkâs'dan sonra beşinci müslüman olduğunu bildirmektedir.

Hazreti Hâlid bin Saîd, kardeşi Amr bin Saîd ve Hazreti Ca'fer bin Ebî Talib ile beraber, Habeşistan'dan Resûlullah'ın yanına Medine'ye geldi. Hicretin altıncı (m. 628) yılına rastlayan, bu dönüşte, Hayber'in fethi gerçekleşmişti. Ganîmetlerinden bir hisse de Hazreti Hâlid'e ayrıldı. Bir rivâyete göre bu harbe katılmıştı. Bundan sonra Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh), önce ömret-ül-kazaya, sonra sırası ile Mekke'nin fethine, Huneyn harbine, Tâif ve Tebük seferlerine ve bunların yanında, bazı küçük seriyyelere iştirâk etti. Fakat Bedir ve Uhud harplerine katılamadığı için çok üzgündü. Bu üzüntüsünü, bir ara Resûlullah efendimize açıkladığında, Peygamberimiz ona: "Üzülecek bir durum yok! Başkaları bir hicret ettiler. Fakat sen, iki hicrete katılmış oldun." buyurarak, gönlünü aldı.

Hazreti Hâlid bin Saîd, Medine-i Münevvere'ye döndükten sonra Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) yazışma ve mektûblaşma işlerini ona verdi. Eshâb-ı kiramın içinde okuma-yazma bilenlerden biriydi. Mekke'de iken de bu işleri, o yürütürdü. O, yazılacak çeşitli mektûbları yazar, gönderir ve yabancılarla yapılan anlaşmaları kaleme alır, gelen heyetlerle yapılan görüşmeleri kaydeder ve buna benzer her türlü işleri o yerine getirirdi. Resûlullah'ın özel kalem müdürü vazîfesini îfa ediyordu. Hicretin dokuzuncu (m. 631) senesinde Taifte oturan Benî Sakiften gelen heyet, Resûlullah ile görüşme yaptı. Bu heyet ile Resûlullah efendimiz arasındaki yazışma işlerini ve sulh anlaşmasını Hazreti Hâlid bin Saîd kaleme almıştı.

Hazreti Hâlid'in müslümanlığı kabûlünden ve Habeşistan'dan Medine'ye gelerek orada ikametinden sonra, kardeşi Ebbân da İslâmiyeti kabûl etmişti. Peygamberimiz Muhammed aleyhisselâm, bu kardeşleri (Hazreti Hâlid, Amr ve Ebbânı) devlet işlerinde kabiliyetli ve kudretli gördüğünden; Hazreti Hâlid'i Yemen'e, Hazreti Amr'ı Tihama'ya ve Hazreti Ebbân bin Saîd'i de, Bahreyn taraflarına önce âmil (zekat memuru), sonra da vâli olarak tayin etti. Hazreti Hâlid bin Saîd, Yemen'deki görevine, Resûlullah'ın vefâtına kadar devam etti. Peygamberimizin vefât haberini alır almaz, üçü de Medine'ye geldiler. Bu sırada Hazreti Ebû Bekir halife seçilmiş görevine yeni başlamış bulunuyordu.

Hazreti Ebû Bekir de. Hâlid bin Saîd'i (radıyallahü anh) Yemen'deki görevinin başına göndermek istedi. O, bu görevi özür bildirerek kabûl etmedi. Hazreti Ebû Bekir'in halifeliğinin ikinci yılında, İslâmiyet'ten ayrılan, namaz kılarız, zekat vermeyiz diyenlerle yapılan muharebelere katılarak mürtedlerin, bozguncuların bastırılmasında vazîfe aldı. Bu temizlik harekâtı tamamlandıktan sonra, İslâm ordusu Şam taraflarına sevk edildi. Bizans ile Yermük'te çetin savaşlar yapıldı. 46.000 kişilik İslâm ordusunun karşısında 240 000 kişilik Rum ordusu vardı. 108.000 düşman askeri öldürüldü. 3.000 müslüman şehîd oldu. Bu arada halife, Hazreti Hâlid bin Saîd'e, ordunun bir kısmının kumandanlığını verdi. Askerlerin harbe hazırlanması ve ihtiyâçlarının giderilmesi ona âitti. Hazreti Hâlid, yardımcı kuvvetlerin kumandanı olarak Filistin'de Remle şehrine yakın Ecnadey taraflarına gönderildi.

Yolda, askerleri arasında bazı ihtilaflar baş gösterdi. Tam bu arada, Bizans kumandanı Mahân da, ordusu ile Hazreti Hâlid'e karşı taarruza geçti. Hâlid (radıyallahü anh), bu taarruzu geri püskürttü ve yardım istedi. İslâm ordusunun tamamı seferberlik halinde olduğundan Hazreti İkrime ve Hâlid bin Velîd (radıyallahü anh) derhal Hazreti Hâlid'e yardıma geldiler. Bizans ordusu üzerine tekrar hücum edildi ve Şam'a kadar sürüldü. Şam ile Vakusa arasında ordusunu düzenleyen Bizans kumandanı Mahân, Hazreti Hâlid bin Saîd kumandasındaki İslâm ordusu üzerine tekrar saldırdı. Yapılan savaşta Hazreti Hâlid'in oğlu Saîd bin Hâlid (radıyallahü anh) şehîd oldu. Tam bu sırada İkrime bin Ebû Cehil'in (radıyallahü anh) kuvvetleri yardıma geldi. Bizans komutanı Mahân kaçtı. Hâlid bin Saîd (radıyallahü anh), ordusunu Zü'l-Merre'ye getirerek orada konakladılar. Ayrıca, durumu, Medine'de bulunan halifeye bildirdi.

İslâm ordusu ile Bizans Rum ordusu arasında şiddetli çarpışmalar oldu. Bu muharebelerde müslüman kadınlar da harp etti. Başkumandan Hazreti Hâlid bin Velîd ile kol komutanı Hazreti İkrime'nin şaşılacak kahramanlıkları görüldü. Hazreti Hâlid bin Saîd de, büyük bir cesâret örneği göstererek kahramanca dövüştü. Onun bu halini gören ordunun diğer askerlerine büyük bir canlılık ve cesâret geldi. Şam şehrinin alınmasında ve Fihl muharebesinde canını ortaya koyarak kahramanca çarpışan Hazreti Hâlid bin Saîd, 14 (m. 635) yılında İslâm orduları ile birlikte Merc-i Safer denilen yere geldi. Bir sene önce Hazreti İkrime'nin şehîd olması ile dul kalan hanımı ile evlendi. O gece bütün askerlere düğün ziyâfeti verildi. Ertesi gün, düşman üzerine saldırıya geçildi. Hazreti Hâlid bin Sa'îd hemen ön saflara geçerek dövüşmeye başladı. Düşman askerinden birisi, kendisi ile yeke yek döğüşecek bir er istedi. Hazreti Hâlid hemen ortaya; çıkıp vuruşmaya başladı. Burada kendisi şehîd oldu. Kocasının şehîd edildiğini gören bir günlük evli hanımı Ümmü Hakîm, hiç feryat ve figan etmeyerek, eline aldığı bir kılıçla düşman üzerine yürüdü. Kahramanca vuruşmaya başladı. Onun bu halini gören İslâm askerleri büyük bir şevk ve arzu ile saldırıya geçtiler. Bizanslıları kılıçtan geçirmeye başladılar. Bu arada Ümmü Hakîm (radıyallahü anha) de bir kâfir askerini öldürmüştü.

Hazreti Hâlid bin Sa'îd, daha cahiliyet devrinde, iken de okuma-yazma bilirdi. Arap edebiyatı ve çeşitli ilimlerde geniş bilgi sahibiydi. Mükemmel yazı yazardı. Resûlullah'ın mektûblarını o yazardı. Bu mektûblardaki edebî şekil, herkesi hayran bırakacak tarzdadır. Hazreti Hâlid, elindeki yüzüğüne ve mühürüne "Muhammedün Resûlullah" cümlesini yazdırmıştı. Bu yüzüğü parmağından hiç çıkarmazdı.

Hazreti Hâlid bin Saîd bütün ömrünü harp meydanlarında geçirdiğinden, Peygamberimizin (aleyhisselâm) kâtibi olmasına rağmen hadîs-i şerîf rivâyetinde bulunamadı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe, cild-1, sh. 406

2) El-İstiâb, cild-1, sh. 399

3) Kâmûs-ul-a'lâm, cild-3, sh. 2104

4) Tabakât-ı İbni Sa'd, cild-4, sh. 94

5) El-A'lâm, cild-2, sh. 296

6) Sîret-i Dahlan, cild-1, sh. 189

HÂLİD BİN VELÎD (radıyallahü anh)

Peygamber efendimizden "Seyfullah" (Allah'ın kılıcı) ünvanını alan kahraman. Eshâb-ı kiramın ve İslâm kumandanlarının büyüklerindendir. İsmi Hâlid, künyesi Ebü'l-Velîd ve Ebû Süleymândır. Nesebi Hâlid bin Velîd bin Mugîre bin Abdullah bin Amr bin Mahzûn'dur. Ebû Cehil bin Hişâm ile ve Velîd bin Abd-i Şems ile kardeş çocuklarıdır. Velîd bin Velîd'in kardeşidir. Annesi Lübâbe, Ümmül-mü'minîn Hazreti Meymûne'nin kardeşidir. Hazreti Hâlid bin Velîd'in soyu, Mürre bin Kâ'b'da Peygamber efendimizin soyu ile birleşir. Kureyş'in ileri gelenlerinden ve kumandanlarındandır. Bütün Arab kabileleri tarafından tanınır ve sevilirdi. 8 (m. 630) senesinde müslüman oldu. 21 (m. 642)'de Humus'ta vefât etti.

Bedir ve Uhud savaşlarında henüz müslüman olmadığından düşman birliklerinden birinin kumandanıydı. Hudeybiye'de de düşman tarafında bulundu. Hazreti Hâlid bin Velîd'in kardeşi Velîd, Bedir'de esîr edildi. Fidye karşılığında serbest bırakılıp Mekke'ye dönünce imâna geldi ve tekrar Medine'ye döndü. Oradan, Hazreti Hâlid bin Velîd'in müslüman olması için teşvik edici mektûblar gönderdi. Peygamber efendimiz Umre yapmak için Mekke'ye gidince, Hazreti Hâlid bin Velîd saklandı. Hazreti Peygamberimize görünmedi. Hazreti Hâlid bin Velîd'in kardeşi Velîd de, Peygamber efendimizin yanında bulunuyordu. Sevgili Peygamberimiz Ona "Hâlid nerelerde? Onun gibi birinin İslâmiyeti tanımaması, bilmemesi olamaz. Keşke o, bütün gayret ve kahramanlıklarını müslümanların yanında müşriklere karşı gösterseydi ne kadar hayırlı olurdu. Kendisini, sever, üstün tutardık." buyurdu. Hazreti Hâlid bin Velîd, Peygamber efendimizin bu sözlerini haber alınca İslama meyli arttı. Hazreti Peygamberimizin yanına gitmek için toparlandı. Bunu kendisi şöyle anlatıyor: "Allahü teâlâ bana ihsân etti. Kalbime İslâm'ın sevgisini yerleştirdi. Hayrı ve Şerri ayıracak hale getirdi. Kendi kendime, "Ben Muhammed'e (aleyhisselâm) karşı her savaş yerinde bulundum. Ama bulunduğum her savaş yerinden ayrılırken, bozuk ve yanlış bir hâl üzere olduğumu ve Muhammed'in (aleyhisselâm) bir gün mutlaka bize galip geleceğini biliyordum. Bunu sezmiş olarak oradan ayrılıyordum. Resûlullah (aleyhisselâm) Hudeybiye'ye geldiği zaman, ben de düşman süvarilerinin başında bulunuyordum." Usfan'da onlara yaklaşıp gözüktüm. Resûlullah (aleyhisselâm) bizden emîn bir şekilde, Eshâbına öğle namazı kıldırıyordu. Üzerlerine ânî baskın yapmak istedik, ama mümkün olmadı. Böyle olması da hayırlı oldu. Muhammed (aleyhisselâm) kalbimizden geçenleri anlamış olmalı ki, ikindi namazını temkinli olarak kıldılar. Bu durum bana çok tesir etti. "Bu zât her hâlde, Allah tarafından korunuyor ölmedi" dedim. Birbirimizden ayrıldık. Ben çeşitli düşünceler içinde bulunuyorken Muhammed (aleyhisselâm) Umre etmek için Mekke'ye gelince ondan gizlendim. Kardeşim Velîd de Onunla beraber gelip beni bulamayınca, şöyle bir mektûb yazıp bırakmıştı. "Bismillahirrahmânirrahîm. Allahü teâlâya hamd ü sena ve Resûlullaha salât ü selâmdan sonra derim ki, hakîkaten ben, senin İslâmiyyetten yüz çevirip gitmen kadar şaşılacak görüş bilmiyorum. Halbuki, gittiğin yolun yanlış olduğunu anlıyabilecek haldesin, niye aklını kullanmıyorsun? İslâmiyet gibi bir dîni tanıyamamak, anlıyamamak ne kadar tuhaf. Hazreti Peygamberimiz, bana seni sordu. Senin, İslâmiyyeti tanıman, gayret ve kahramanlığını Müslümanların arasında, müşriklere karşı kullanman, Peygamber efendimizin arzusudur. Ey kardeşim! Çok fırsatları kaçırdın; ama, daha fazla gecikme!"

Kardeşimin mektûbu bana ulaşınca, müslüman olma arzusu bende çok kuvvetlendi. Gitmek için acele ediyordum. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) söyledikleri beni çok sevindirmişti. O gece uyurken, rüyamda sıkıntılı dar ve çöl gibi susuz yerlerden, yemyeşil geniş ve ferah bir yere çıkmıştım. Medineye varınca bu rüyamı Hazreti Ebû Bekir'e anlatıp, tabirini ondan sormaya karar verdim.

Ben Resûlullah'a (aleyhisselâm) gitmek için toparlanırken, "Acaba oraya giderken bana kim arkadaş olabilir" diye düşünüyordum. Safvân bin Ümeyye'ye rastladım. Vaziyeti ona anlattım. O teklifimi reddetti. Daha sonra İkrime bin Ebû Cehil'e rastladım. O da aynı şekilde davetimi red edince evime gittim. Hayvanıma binip Osman bin Talha'nın yanına gittim. Ona da aynı şekilde, müslüman olmak üzere, Hazreti Peygamberimize gideceğimizi, kendisinin de gelmesini söyledim. Tereddütsüz kabûl etti ve ertesi günü seher vakti

beraberce yola çıktık. Hadde denilen yere vardığımızda Amr bin Âs ile karşılaştık. O da müslüman olmak için Medine'ye gidiyordu. Hep beraber Medine'ye vardık. Elbisemin en güzelini giyip Resûlullah efendimizle görüşmeğe hazırlandım. O sırada kardeşim Velîd geldi ve "Acele et. Çünkü Peygamberimize (aleyhisselâm) sizin geldiğiniz haber verilmiş ve O da çok sevinmiştir. Şimdi sizi bekliyor" dedi. Ben de acele ile O yüce Peygamberin huzûruna vardım. Gülümsüyordu. Selâm verdim, "Allah'dan başka ilâh olmadığına ve senin de Allah'ın Peygamberi olduğuna şehâdet ediyorum" dedim. "Sana hidâyet eden, doğru yolu gösteren Allah'a hamd olsun." buyurdu. Sonra günahlarımın affı için Allahü teâlâ'ya duâ etmesini istedim. Benim için duâ etti ve "İslâmiyet, kendisinden önce işlenmiş olan günahları kesip atar." buyurdu. Diğer iki arkadaşım da müslüman oldular.

Peygamber efendimiz bana kendi evinin yanında bir yer verdi. Beni savaşta hep süvari birliklerinin başına kumandan tayin etti. Daha sonra Mekke'de iken gördüğüm rüyayı Hazreti Ebû Bekir'e anlattım. O da "Görmüş olduğun o ferahlık yer, Allahü teâlâ'nın, seni, müşriklikten İslâmiyete erdirmesidir" buyurdu. Hazreti Hâlid bin Velîd'in müslüman olması hicretin sekizinci yılında oldu. Müslüman olduktan sonra Medine'de yerleşti.

Hazreti Hâlid bin Velîd, müslüman olduktan sonra ilk olarak Mûte gazâsında bulundu. İslâm askeri Mûte'ye hareket ederken Peygamber efendimiz "Cihada çıkacak olan şu insanlara Hazreti Zeyd bin Hârise'yi kumandan tayin ettim. Eğer o şehîd olursa yerine Cafer bin Ebî Tâlib geçsin. O da şehîd olursa yerine Abdullah bin Revâhâ geçsin. Eğer o da şehîd olursa, aranızda münâsib gördüğünüz birini seçip ona tâbi olursunuz." buyurdu. Mû'te harbi başladı. Şiddetli çarpışma olurken; Hazreti Zeyd bin Harise, Hazreti Cafer ve Hazreti Abdullah bin Revâhâ şehîd oldular. Sancak Hazreti Sabit bin Akrem'e verildi. O, sancağı bir yere dikip, mücâhidleri yanına çağırdı. Herkes toplanınca "Aranızdan birini kendinize kumandan olarak seçiniz ve ona tâbi olunuz." dedi. "Biz seni kumandan seçtik" dediler. "Ben bu işi yapamam" dedi ve Hazreti Hâlid bin Velîde dönerek, "Yâ Hâlid! Senin savaş tecrüben, askerî bilgin, askeri heyecanlandırarak harekete geçirmen benden fazladır. Sancağı acele al. Savaş devam ederken bu işlerle oyalanmamız bizim aleyhimize oluyor" dedi. Böylece Hazreti Hâlid bin Velîd sancağı aldı. Akşam vakti yaklaşmış idi. Güneş batıncaya kadar pek müthiş çarpıştı. Onun bu maharetine kâfirler bile şaşırdılar. Akşam oldu. Sabahleyin tekrar saldırılacaktı. Hazreti Hâlid bin Velîd, şaşılacak derecede askerî dehâya ve muharebe tecrübelerine sahip bir kahramandı. Sabah olunca, İslâm askerinin, düzenini değiştirdi. Sağ taraftakileri sol tarafa, sol taraftakileri sağ tarafa, ön taraftakileri arka tarafa ve arka taraftakileri ön tarafa aldı. Rum askerleri, daha önce tanımış oldukları kişilerle karşılaşmayınca hepsi birden şaşırdılar. "Demek ki bunlara yardımcı kuvvetler gelmiş" diyerek korkuya kapıldılar. Hazreti Hâlid bin Velîd'in kumandasındaki mücâhidler, Rum askerlerinin morallerinin bozulmasından istifâde edip, hücuma geçtiler. Üçbin kişilik İslâm askeri Heraklius'un yüzbin kişilik ordusunu bozguna uğrattı. Başkumandan Hazreti Hâlid bin Velîd'in elinde, o gün dokuz kılıç parçalandı. Rum askerinin çoğu kılıçtan geçirildi. Peygamber efendimiz, Hazreti Hâlid bin Velîd'in bu, fevkalâde başarısını haber aldığı zaman onu "Seyfullah" (Allah'ın kılıcı) lakabı ile şereflendirdi.

Hazreti Hâlid bin Velîd, bundan sonra Mekke'nin fethinde bulundu. Ordunun sağ kanadının kumandanı idi. Hissedilir bir mukavemetle karşılaşmadan, ilk önce Hâlid bin Velîd'in (radıyallahü anh) kumandanı olduğu birlik, daha sonra Hazreti Zübeyr bin Avvâm, Muhacir süvarilerle Mekke'ye girdi. Nihâyet, Peygamber efendimiz, hicretin sekizinci yılı Ramazan-ı şerîf ayı, on üçüncü Cuma günü Mekke'nin fethini ihsân ettiği için Allahü teâlâ'ya şükranından ve tevâzu'undan dolayı mübârek başını eğmiş bulunuyordu. Yüksek sesle Fetih sûresini okuyarak Mekke-i Mükerreme'ye girdiler. Mekke'nin fethinden bir hafta sonra Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) etrâfa askerî birlikler gönderip, İslama uymayan her şeyi değiştirmelerini, düzeltmelerini emretti. Hazreti Hâlid bin Velîd, otuz süvari ile birlikte Uzzâ putunu yok etmek için gönderildi. Uzzâ, Nahle'de üç sakız ağacı veya büyük dikenli ağaç idi. Bunun yanında Gatafan kabilesinin tapdıkları bir put vardı. Bu put, müşriklerce en büyük put sayılırdı. Hazreti Hâlid bin Velîd gitti ve bu putu yok etti. Uzzâ ağacını da kesip, oranın kapıcısı olan Dâbbe'yi öldürdükten sonra geri döndü. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) memnun oldular. Bundan sonra, Hazreti Hâlid bin Velîd, üçyüzelli kişi ile beraber, Benî Cezîme kabilesini İslâm'a davet için gönderildi.

Mekke feth edilince; Evtas, Sakif ve Hevâzîn kabileleri birleşerek Müslümanlara karşı, binlerce kişilik bir ordu meydana getirdiler. Hazreti Hâlid bin Velîd, bu gazâda süvari birliğinin kumandanı olup en önde çarpışıyordu. Çok büyük kahramanlık gösterdi. Bir ara yaralandı. Peygamber efendimiz, Hazreti Hâlid bin Velîd'in yaralandığını işitti. Düşmanlar bozguna uğratıldıktan sonra, Peygamber

efendimiz, Hazreti Hâlid bin Velîd'in yerini sordu. Gösterdiler. Peygamber efendimiz geldi, yarasına baktı. Yaranın iyileşmesi için duâ buyurdu. Allahü teâlâ'nın izniyle yara iyileşti.

Huneyn muharebesinde bozguna uğrayan kâfirler Taif kalesine sığınıp, kale kapılarını kapattılar. Peygamber efendimiz, Hazreti Hâlid bin Velîd'i bin kişilik bir kuvvetle, önden yola çıkardı. Hazreti Hâlid bin Velîd, Taif kalesini muhasara etti. Çarpışmak için er diledi. Kimse kale kapısından çıkıp çarpışmağa cesâret edemedi. Müşrikler, kaleyi çok iyi şekilde tamir edip bir yıllık yiyeceklerini depo etmişlerdi ve dışarı çıkmıyorlardı. Kale içinde bir sıkıntıları yoktu. Peygamber efendimiz, kalenin fethi için şimdilik izin verilmediğini buyurunca, İslâm askeri geri döndü.

Hicretin dokuzuncu senesinde, Bizanslıların müslümanlara karşı, Şam civarında 30 000 kişilik bir ordu hazırladıkları haberi alındı. Haber kat'î olmamakla birlikte, derhal İslâm ordusu hazırlanıp gönderildi. Bu ordu Tebük Mevkiinde 20 gün kadar bekledi. Civarda yaşayan Arabların hepsi Hıristiyan olup, Rum Kayserine bağlıydılar. Herhangi bir savaş halinde, bunlardan İslâm ordusuna zarar gelmemesi için, itaat altına alınmaları gerekiyordu. Ezrah ve Eyle adındaki reîsler, itaati kabûl ettikleri halde Ekider adlı reîs kabûl etmedi. Hazreti Peygamberimiz, Hazreti Hâlid bin Velîd'e "Dörtyüzyirmi sahabe ile git. Ekîder'i zahmetsiz, alır gelirsiniz. İnşâallah onu dışarıda avlanırken yakalarsınız." buyurdu. Hazreti Hâlid bin Velîd, emre uyarak, derhal hareket etti. Oraya varınca, hakîkaten Ekîder'i avlanırken yakaladılar, diri olarak Hazreti Peygamberimize teslim ettiler. Ekîder cizye vermeği kabûl ettiğinden, kendisine emân verilip serbest bırakıldı. Tebük" gazâsından sonra, kabileler, grup grup Medine'ye geldiler ve müslüman oldular. Bunun için o seneye (elçiler yılı) denildi.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Hazreti Hâlid bin Velîd'i Benî Huzeyme kabilesini İslâm'a davet için gönderdi. Onlarla anlaşma yaptı. Hicretin onuncu senesinde, yine Hazreti Hâlid bin Velîd'i (radıyallahü anh) Haris bin Ka'boğullarına gönderdi. Peygamber efendimiz ilk üç gün kılıç kullanılmamasını tenbîh etmiş idi. Bunun için Hazreti Hâlid bin Velîd tatlılıkla işi halletti ve onlar da İslâm'ı kabûl ettiler. Hazreti Hâlid bin Velîd, Haris bin Ka'boğullarının İslâm'a gelmesi üzerine, Peygamber efendimize bir mektûb gönderdi.

Bu mektûb şöyledir:

"Bismillahirrahmânirrahîm.

Allahü teâlâ'nın Resûlü, Peygamberimiz Muhammed Aleyhisselâm'a Hâlid bin Velîd tarafından.

Esselâmü Aleyke Yâ Resûlallah!

Kendisinden başka ilâh olmıyan Allahü teâlâ'ya hamd ederim. Yâ Resûlallah, beni Haris bin Kâ'b Kabilesine gönderdiniz. Onlarla üç gün muharebe etmememi ve İslâm'a davet etmemi, müslüman olurlarsa aralarında kalmamı ve İslâmın esaslarını, Allahü teâlâ'nın kitabını ve Resûlünün sünnetini öğretmemi, eğer müslüman olmazlarsa muharebe etmemi emir buyurmuştunuz.

Ben de, emr-i şerifleriniz üzere hareket ederek, Haris bin Ka'boğullarına üç gün nasîhat edip, İslâm'ı tebliğ ettim. Süvarilerim "Ey Benî Harisler! Selâmete ermek isterseniz, müslüman olunuz" diye onları İslâm'a davet ettiler. Onlar, hiç çarpışmadan müslüman oldular. Ben de onlara, Allahü teâlâ'nın emirlerini Resûl Aleyhisselâm'ın sünnet-i şeriflerini öğrettim. Yâ Resûlallah! Bundan sonra, nasıl hareket etmem gerektiği hakkında ikinci bir emr-i şerîfiniz gelinceye kadar burada bekliyeceğim.

Esselâmü aleyke Yâ Resûlallah!"

Peygamberimiz (aleyhisselâm) de, Hazreti Hâlid bin Velîd'in mektûbuna şöyle cevap yazdırdılar:

"Bismillahirrahmânirrahîm.

Allahü teâlâ'nın Resûlü Muhammed Aleyhisselâm'dan, Hâlid bin Velîd'e,

Esselâmü aleyke Yâ Hâlid, Allahü teâlâ'ya hamd ederim. Benî Haris bin Kâ'blıların kendileriyle çarpışmanıza ihtiyâç kalmadan müslüman olup, Allahü teâlâ'nın birliğine ve Muhammed'in, O'nun kulu ve Resûlü olduğuna şehâdet ettiklerini ve hidâyete kavuştuklarını haber veren mektûbunu elçiniz bana getirdi.

Onları, Allahü teâlâ'nın ve Resûlünün emirlerine göre hareket ederlerse âhiret ni'metleriyle müjdele. Eğer aykırı hareket ederlerse âhiret azâblarıyla korkut. Sonra buraya gel. Onların elçileri de seninle beraber gelsin.

Vesselâmü aleyke ve Rahmetullahi ve berekâtühü."

Bundan sonra, Peygamber efendimiz Hazreti Ali'yi, bir müfreze ile Yemen'e arkasından O'na yardım etmeleri için,

Hazreti Hâlid bin Velîd'i de bir müfreze ile gönderdi. Hazreti Ali'ye ulaştıkları zaman, ona tâbi olmalarını tenbîh etti. Gittiler. Yemen halkı biraz karşı koydu ise de az bir çarpışmadan sonra, İslâm'ı kabûl ettiler.

Hazreti Hâlid bin Velîd, Peygamber efendimizin vefâtlarından sonra Hazreti Ebû Bekir devrinde, ortaya çıkan ve Peygamberlik iddiasında bulunan bazı kimseler üzerine yürüdü. Bunlardan Tuleyha ve Avânesini öldürdü, Ayniye bin Husayn'i yakalayıp Medine'ye getirdi. Yemâme'de Müseylemet-ül-Kezzab'ın ordusunu dağıttı. Bu muharebede Müseyleme'nin ordusundan 20 bin kişi, Müseyleme de Hazreti Vahşi tarafından öldürüldü, İslâm ordusundan 2000 asker şehîd oldu. Bundan sonra Hazreti Hâlid bin Velîd, mürted olanlarla ve zekat vermek istemeyenlerle uğraştı. Daha sonra, İslâm'ın yayılması için, Irak tarafına gönderildi. Muzar muharebesinde 30 000 İran askeriyle çarpıştı. Galip geldi. Çoğunu nehre döktü, İranlı kumandan Hürmüz'le müthiş çarpışmalar oldu. Hazreti Hâlid bin Velîd'in kumandanlarından Hazreti Ka'ka bin Amr fevkalâde kahramanlıklar gösterdi, kalın zincirlerle yapılmış istihkâmları kırdı. İran ordusuna karşı muzaffer oldular.

Hazreti Hâlid bin Velîd Kesker'de İran'ın büyük bir ordusunu ani gece baskınıyla hezimete uğrattı. İran kumandanı, kederinden öldü. Elis'te de İranlılarla yapılan savaşta Hazreti Hâlid bin Velîd gösterdiği kahramanlıklarla askerini coşturdu. Bu savaşta da galip geldi.

Hazreti Hâlid bin Velîd, Hire üzerine yürüdü. Kaleyi kuşattı. Görüşmek üzere bir kimse istedi. Hireliler: "Öldürmezseniz göndeririz" dediler. Hazreti Hâlid bin Velîd öldürmeyeceklerini söyleyince Abdülmesih bin Hayyam bin Bukayle ile Hîre vâlisi, Hazreti Hâlid'in huzûruna geldiler. Hazreti Hâlid onlara: "Sizi Allah'a ve İslâm'a davet ediyorum. Eğer müslüman olursanız, müslümanlara âit olan haklara sahip olursunuz ve müslümanın yapacağı vazîfeleri de yaparsınız. Bunu kabûl etmezseniz, cizye verirsiniz. Bunu da kabûl etmezseniz, sizin yaşamaya karşı olan hırsınızdan daha fazla şehîd olmaya karşı hırslı olan bir orduyla geldim" dedi. Bunları söylerken Abdülmesih'in elinde bir şişe gördü. Şişedekinin ne olduğunu sordu. Abdülmesih şöyle cevap verdi: "Yâ Hazreti Hâlid! Bu zehirdir. Eğer sen, bizim arzularımıza uygun bir anlaşma yaparsan ne âlâ. Milletimin arzularına uygun olmayan bir anlaşma ile gitmektense, bu zehiri içerek hayatıma son vereceğim." Hazreti Hâlid bin Velîd, zehiri Abdülmesih'in elinden aldı ve "Bismillahillezi lâ yedurru ma'asmihi şey'ün fil erdi ve lâ fissemâi ve hüves-semî'ul-alîm." diyerek sonuna kadar içti. Abdülmesih ve Hîre vâlisi, Hazreti Hâlid bin Velîd'i hemen ölecek diye boş yere beklediler. Sonra Abdülmesih ve vâli anlaşma şartlarını görüşmek üzere kaleye girdiler. Halk onları merakla bekliyordu. Abdülmesih onlara: "Ben, kendilerine zehir tesir etmeyen bir kavmin yanından geliyorum" dedi. Kavmiyle istişâre edip tekrar Hazreti Hâlid bin Velîd'in yanına gelerek: "Biz, sizinle harp edemeyiz. Fakat dîninize de giremeyiz. Size cizye vermeğe hazırız" dedi. 90 bin dinar üzerinden sulh anlaşması yaptılar. Hazreti Hâlid bin Velîd, Hirelilerle yaptığı sulhnâmeyi bitirince İran hükümdârına ve erkanına bir mektûb yazdı. Bu mektûb aynen şöyledir:

"Bismillahirrahmânirrahîm,

Hâlid bin Velîd'den, Rüstem, Mihran ve Acem reîslerine. Selâm, hidâyete kavuşanlara olsun. Allahü teâlâ'ya hamd ederim. Onun kulu ve Resûlü olan Hazreti Muhammed Aleyhisselâma salât ü selâm olsun.

Yaptığınız bütün çalışmalarınızı dağıtan, topluluğunuzu parçalayan, sözlerinizde sizi ihtilâfa düşüren, gücünüzü kuvvetinizi zayıflatan, mülk ve hakimiyetinizi elinizden alan Allahü teâlâ'ya sonsuz şükürler olsun.

Bu mektûbu Hîrelilere, İran'a gönderilmek üzere teslim etti. Hazreti Hâlid bin Velîd buraları emniyet altına aldıktan sonra, Anbar kalesini muhasara etti. Sulh yoluyla şehri ele geçirdi. Bundan sonra, Mehran'ın, müslümanlarla savaşmak üzere Aynüttemr'de hazırlık yaptığını haber aldı. Üzerine giderek bu kaleyi de fethetti. Bu sırada, Dûmet-ül-Cendel'de, Ekîder ve etrâfındaki kabile reîsleri ayaklandılar. Bunlar için Iyâd bin Ganem (radıyallahü anh) gönderilmişti. Bu, Hazreti Hâlid bin Velîd'den yardım istedi. Hazreti Hâlid gelip, Dûmet-ül-Cendel'i iki taraftan kuşattılar. Hazreti Halîd, Dûmet-ül-Cendel'in reîslerinden Gûdî'yi öldürdü. Az zaman sonra kale müslümanların eline geçti.

Hazreti Hâlid bin Velîd, bundan sonra Hîre'ye geri döndü. Bu sırada, İranlılar El-Cezîre'yi (Irak) geri almak için hazırlanmışlardı. Hazreti Hâlid, ani bir gece baskını ile İran ordusunu dağıttı. Hazreti Hâlid'in üstün gayretleri neticesi bu mıntıkaya hakim olundu. Hazreti Hâlid, yavaş yavaş Fırat tarafına ilerledi. Burası, asker sevkiyatı için çok mühim bir mevki idi. Fırat nehri kenarında, gayri müslim Arablar, Rumlar ve İranlıların müşterek ordusu ile çetin bir muharebe oldu. Bu büyük zaferin elde edilmesi ile Irak'ın her tarafı müslümanların hakimiyetine girmiş oldu. Bundan sonra, Halife Hazreti Ebû

Bekir, Hazreti Hâlid bin Velîd'e Şam tarafına hareket etmesini emretti. Derhal yola çıktı. Bir çok yerleri ele geçirerek Busra'ya ulaştı. Busra'da İslâm ordusu hücum etti. Müslüman ordusu karşısında aman dilediklerinden onlarla cizye ve haraç vermek şartıyla sulh yapıldı. Böylece Busra'lılar can ve mallarını teminat altına aldılar. Bu İslâm ordusu Ecnadeyn de yapılan savaşta da galip geldikten sonra, Şam civarına geldiler. Şehir üç taraftan muhasara edildi. Üç ay süren muhasarada netice alınamadı. Şehirde, bir gün, patriklerden birinin bir oğlu dünyâya geldi. Halk her şeyi unutup, bayram yapmaya başladılar. Hazreti Hâlid bin Velîd geceleri uyumayıp vaziyeti araştırırdı. Askerî dehâsı ve halkın bu zaafından istifâde edip, ordusuna hücum emri verdi ve ordu şehre girdi. Fahl mevkiinde Rumlarla yapılan savaşta, Rum orduları perişan edilerek, zafer kazanıldı. Şam'da yapılan ikinci karşılaşmada, Rumların bütün orduları yok edilinceye kadar savaş devam etti. Ard arda yenilen Rumlar, Anadolu'da papazlar vasıtasıyla köy köy dolaşarak asker topladılar. Büyük bir haçlı seferi düzenlediler. 240 bin Rum askeri Yermük'te toplandı. Buna karşılık, 46 bin kişilik müslüman ordusu vardı. Başkumandan Hazreti Hâlid bin Velîd, ordusunu biner kişilik bölüklere ayırdı. Her bölüğe kumandanlar tayin etti. Askerin maneviyatını kuvvetlendiren nutuklar irad ettikten sonra, düşmana hücum emri verdi. Bu savaş târihde eşine ender rastlanan kahramanlıklara sahne oldu. Rum kumandanlarından Yorgi, Hazreti Hâlid bin Velîd'e gelip müslüman oldu. O da kâfirlere karşı çarpışmaya başladı ve şehîd oldu. Harbin şiddetinden öğle ve ikindi namazlarını imâ ile kıldılar. Bu harbte İslâm kadınları bile fevkalade cenk ettiler. Allah'ın kılıcı Hazreti Hâlid, bütün gücü ile Haçlı ordusunun merkezine yüklendi. Merkezdeki kuvvetlerini dağıtınca Rum ordusu kaçmaya başladı. Bu savaşta kan gövdeyi götürdü. 100 binden ziyade Haçlı öldürüldü. Buna karşılık 3000 müslüman şehîd oldu. Bu savaşta da zafer, İslâmın oldu. İran, Irak, Şam, Suriye, Filistin Hazreti Hâlid bin Velîd'in kumandanlığı ve fevkalâde güzel idâresi ile feth edildi. Her gittiği yerde İslâmiyeti tanıttı. Hazreti Ebû Bekir, tarafından, Suriye bölgesi vâliliğine tayin olundu. Hazreti Ömer devrinde Medine'ye çağrıldı. Bütün hesaplarını muntazam olarak verdiği için, Halife Hazreti Ömer'den çok ihsân ve ikram gördü. Kısa bir süre sonra Harran taraflarına vâli tayin edildi. Bu vazîfede bir sene kaldı.

Hazreti Hâlid bin Velîd, 21 (m. 642) yılında Humus'ta hastalandı. Yanında silah arkadaşları vardı. Vefât edeceği sırada kılıcını istedi. Kabzasını tutarak şefkatle okşadı. Sonra: "Nice kılıçlar elimde parçalandı, işte bu benim ölümümü görecek olan son kılıcımdır. Beni en çok üzen, hayatı hep savaş meydanlarında geçip, yatak yüzü görmemiş olan bu Hâlid'in yatakta ölmesidir. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) hiçbir Eshâbı, rahat yatağında ölmedi. Ya savaş meydanlarında veya uzak beldelerde Din-i İslâmı yayarken garîb olarak şehîd oldu. Ah... Hâlid!... Şehîd olamıyan Hâlid! Harb, benim etimi çiğneyemedi. Şehîdlik mertebesi hariç elde etmediğim makam kalmadı. Vücûdumda bir karış yer yoktur ki, ya kılıç yarası, ya bir ok yarası veya bir mızrak yarası olmasın, ömrü, Din-i İslâmı yaymak için savaşlarda at koşturan kimsenin sonu, böyle yatak üzerinde mi olacak? Ölümü, harb meydanında, atımın üzerinde, düşmana Allah için kılıç sallarken şehîd olarak beklerdim." dedi. Sonra Yermük savaşını hatırlayarak: "Ah... Yermük günü... İnsan kanlarının vadide sel gibi aktığı Yermük!... Şiddetli bir kırağının olduğu gece, gökten boşanan yağmura karşı kalkanımın altında gecelediğimi unutamıyorum. O gece Muhacirlerden kurulu akıncı birliğimle baskın yapmak için sabahı zor etmiştik. Ah.. Yermük harbi... Üçbin yiğitle, yüzbin küffara karşı zafer kazandığımız Mûte'yi bile unutturdun!... Ey yakınlarım! Cihada sarılın. Bu topraklar ancak Cihad etmekle korunabilir. Yermük, Rumlarla yaptığımız ilk büyük muharebedir. Bundan sonra, daha nice savaşlar birbirini takip edecektir. Sakın gaflete düşmeyin!... Şimdi, kendimi at kişnemeleri arasında, Allah Allah nidalarıyla insanlara dar gelen Yermük Vâdisi'nde hissediyorum. Vallahi Rabbimden beni her gazâda diriltmesini ve o savaşın hakkını vermeyi isterim..." dedi. Sonra "Vasıyyetimi bildiriyorum, beni ayağa kaldırın..." deyince ayağa kaldırdılar. "Beni bırakınız, şimdiye kadar hep taşıdığım kılıcım artık beni taşısın" diyerek kılıcına dayandı, "Ölümü, savaştaymışım gibi ayakta karşılayacağım, öldüğüm zaman atımı muharebede tehlikelere dalabilen bir yiğide veriniz. Atım ve kılıcımdan başka bir şeye sahip olmadan öleceğim. Mezarımı, bu kılıcımla kazınız. Kahramanlar kılıç şakırtısından zevk alır," dedi ve yatağına düşüp kelime-i şehâdet getirerek vefât etti.

Bütün Eshâb-ı kiram gibi, Hazreti Hâlid bin Velîd de, ömrünü İslâmiyyetin yayılması için harcamıştır. Peygamber efendimize olan hürmeti, muhabbeti ve bağlılığı son derece idi.

Peygamber efendimiz, Veda Haccı'nda mübârek saçlarını tıraş ettiriyordu. Bütün Ehsâb-ı kiram etrâfında toplanmış saçları yere düşürmemek için havada yakalıyorlardı. Mübârek alınlarındaki saçlarına sıra gelince Hazreti Hâlid bin Velîd "Anam, babam, canım sana feda olsun Yâ Resûlallah, ne olur, mübârek alnınızdaki saçları bana verir misiniz" diyerek o kadar yalvardı ki, Hazreti Peygamberimiz onu kıramadı. Tebessüm buyurdular. Mübârek saçları alan Hazreti Hâlid,

öptü kokladı, yüzüne gözüne sürdü ve sarığının içine yerleştirdi. Bütün savaşlarda muzaffer olmasının sebebini sorduklarında, sarığını çıkarıp içindeki mübârek saçlar sayesinde olduğunu söylerdi. Yanında, Peygamber efendimizin ism-i şerîfinin, salât ü selâm ilâve edilmeden yalnız olarak söylenmesine müsaade etmezdi. Resûlullah'tan (aleyhisselâm) kendisine bir şey gelirse bundan, büyük şeref ve se'âdet duyar, iftihar ederdi. Bütün Eshâb-ı kiram gibi, o da, sevgili Peygamberimizin rızasını ve hoşnutluğunu kazanabilmek için çırpınırdı. Bunun için her şeylerini feda eder, hiçbir şeyden çekinmezdi. Cesâret ve şecaatini ve askerlikteki tecrübelerini İslâmiyetin her tarafa yayılması için harcamış ve bunun için Peygamber efendimiz tarafından meth edilmişti. Bir gün, Peygamber efendimiz kendisi için "Allahın iyi kullarından biridir" diye söylemişlerdir. Hazreti Hâlid hitâbet ve fesâhatta da çok mahir idi.

Hazreti Hâlid bin Velîd'in çocukları hakkında, teferruatlı malûmat olmamakla beraber, Muhacir ve Abdurrahmân isimli iki oğlundan bahsedilmektedir ki, bunlar da kendisi gibi şecaat ve cesâret sahibi idiler.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm cild-2, sh. 300

2) El-İsâbe cild-1, sh. 413

3) El-İsâbe cild-1, sh. 413

4) Târîh-ul-hamîs cild-2, sh. 247, 144

5) Üsûd-ül-gâbe cild-2, sh. 109

6) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-4, sh. 262, cild-7, sh. 394

7) Târîh-i Taberî cild-3, sh. 103, 156

8) Mevâhib-i ledünniye cild-1, sh. 197

9) Ensâb-ul-eşrâf cild-1, sh. 356

10) İbn-i Hişâm cild-4, sh. 239

11) El-Kâmil fi't-târîh cild-2, sh. 303

12) İnsan-ül-uyûn cild-2, sh. 788

13) Sahîh-i Buhârî cild-5, sh. 87

14) İbn-i Haldûn târîhi cild-2, sh. 41

15) Zerkânî Mevahib Şerhi cild-2, sh. 273

HAMZA BİN ABDÜLMUTTALİB (radıyallahü anh)

Peygamberimizin (aleyhisselâm) amcası, ilk müslüman olanlardan. İsmi Hamza. Künyesi Ebû Ammâre (Umare) ve Ebû Ya'lâ. Lakabı, Esedullah (Allahın Arslanı)'dır. Nesebi, Hamza bin Abdülmuttalib bin Haşim bin Abd-i Menâf El-Kureyşî el-Hâşimî'dir. Peygamber efendimizin amcası ve aynı zamanda süt birâderi idi. Annesi Hâle, Peygamber efendimizin vâlidesi Hazreti Âmine'nin amcasının kızıdır. Hazreti Peygamberimizden 2 (başka bir rivâyette 4) sene önce doğdu. Hicretten yedi yıl önce müslüman oldu.

Hazreti Abdullah İbn-i Mes'ûd buyuruyor ki: "Müşriklerden Velîd adında birinin bir putu vardı. Safa tepesinde toplanırlar, bu puta ibadet ederlerdi. Bir gün Peygamber efendimiz, (aleyhisselâm) onların yanına gitti ve onları imâna davet etti. Kâfir olan bir cinnî putun içine girdi ve Sevgili Peygamberimiz için uygun olmayan sözler sarfetti. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) üzüldüler. Başka bir gün şahsını görmediği bir kimse Peygamber efendimize selâm vererek (Yâ Resûlallah! Kâfir olan bir cinnî sizin için münasîb olmayan şeyler söylemiş. Ben, onu bulup boynunu kestim. Arzu buyurup, yarın Safa tepesine teşrîf eder misiniz? Siz, yine onları İslama davet edersiniz, Ben de o putun içine girip, sizi medhedici sözler söylerim" dedi. Peygamber efendimiz, Abdullah ismindeki bu cinnînin arzusunu kabûl ettiler. Hazreti Peygamberimiz, ertesi günü oraya gittiler, yine müşrikleri imâna davet ettiler. Müslüman cinnî, müşriklerin elindeki putun içine girip, Sevgili Peygamberimizi ve İslâmiyyeti güzel anlatan sözler ve beyitler söyledi. Müşrikler, bu sözleri duyunca ellerindeki putu parça parça ettiler. Resûlullah'a (aleyhisselâm) saldırdılar. Mübârek saçları darmadağın oldu. Mübârek yüzü kana boyandı. Onların bu eza ve cefâlarına tahammül gösterip, şöyle buyurdular: "Ey Kureyşliler! Bana vuruyorsunuz. Ama ben sizin Peygamberinizim." Peygamber efendimiz, oradan ayrılıp evine geldi. Bir hizmetçi kız, bu hâdiseyi, başından sonuna kadar görmüştü.

Bu sırada Hazreti Hamza, dağda avlanıyordu. Bir ceylana ok atmak için hazırlandı. Ceylân dile gelerek, "Yâ Hamza! Bana ok atacağına kardeşinin oğlunu öldürmek isteyenlere ok atsan daha hayırlı olur" dedi. Hazreti Hamza bu sözlere hayret ederek süratle evine hareket etti. Hazreti Hamza âdeti üzere, avdan dönünce, tavaf yapmak için Harem-i şerîfe uğrar, ondan sonra evine giderdi. O gün tavaf yaparken, hizmetçi kız, yanına geldi: "Ebû Cehil, kardeşinin oğluna, şöyle şöyle söyledi" dedi. Hazreti Hamza, Peygamber efendimize hakaret edildiğini işitince, akrabalık damarları hareket etti. Silahları üzerine alarak, Kureyş kâfirlerinin bulunduğu yere geldi. "Kardeşimin oğluna, kötü söz söyliyen, kalbini inciten sen misin?" diyerek, boynundaki yay ile, Ebû Cehil'in başını yedi yerinden yardı. Orada bulunan kâfirler Hazreti Hamza'ya

saldıracak oldular. Bu durumda büyük çarpışma çıkacaktı. Fakat, Ebû Cehil, “Dokunmayınız, Hamza haklıdır, Onun kardeşi oğluna bilerek kötü şeyler söyledim.” dedi. Hazreti Hamza oradan ayrıldıktan sonra, Ebû Cehil, etrâfındakilere, “Aman, ona ilişmeyiniz! Bize kızar da müslüman olur. Bununla Muhammed kuvvetlenir.” dedi. Hazreti Hamza müslüman olmasın diye, kendi kafasının yarılmasına râzı oldu. Çünkü Hamza, hatırı sayılır, kıymetli ve kuvvetli idi. Hamza, Peygamber efendimizin yanına gelip “Yâ Muhammed (aleyhisselâm) Ebû Cehil’den intikamını aldım. Onu kana boyadım üzülme, sevin!” dedi. Sevgili Peygamberimiz “Ben, böyle şeylere sevinmem.” buyurdu. Hamza: “Seni sevindirmek, üzüntüden kurtarmak için, ne istersen yapayım.” dedi. O zaman Peygamber efendimiz: “Ben ancak senin îmân etmen ile, kıymetli bedenini Cehennem ateşinden kurtarman ile sevinirim.” buyurdu. Hamza (radıyallahü anh) hemen müslüman oldu. Hakkında âyet-i kerîme geldi. Hazreti Abdullah İbn-i Abbas’a göre: “Kur’ân-ı kerîm’de En’âm sûresi 122. âyet-i kerîmesinde: “Diriltildiği ve nûra kavuşturulduğu” anlatılan zâtın Hazreti Hamza ve aynı âyet-i kerîmede, “karanlıklarda bocalayan” şeklinde anlatılanın da Ebû Cehil olduğu açıklandı.

Hazreti Hamza, Kureyşin yanına gidip müslüman olduğunu ve Allah’ın Peygamberini her sûretle koruyacağını bildirip bir kasîde okudu. Okuduğu kasîde şöyledir: “Kalbimi, İslâmiyyete ve Hakk’a meylettirmiş olduğu için Allahü teâlâ’ya hamd olsun. Bu din, kullarının her yaptığını bilen, herkese lütfu ile muâmele eden, kudreti her şeye galip gelen, âlemlerin Rabbi olan Allahü teâlâ tarafından gönderilmiştir. Kur’ân-ı kerîm okunduğu zaman, kalb ve akıl sahibi olanların gözlerinden yaşlar akar. Kur’ân-ı kerîm, açık bir lisan ile açıklanmış âyetler halinde Hazreti Muhammed’e (aleyhisselâm) nâzil olmuştur. O, Muhammed Mustafa (aleyhisselâm) içimizde, sözü dinlenir, kendisine boyun eğilir bir mübârek kimsedir. Ey müşrikler! Aklınız başınızdan gidip, gözünüz kararıp da O’nun hakkında sert, ağır ve kaba sözler, söylemeyin. Eğer böyle bir düşünceye kapılırsanız, biz müslümanların cesedine basıp geçmeden, onu hiç kimseye vermeyiz.”

Hazreti Hamza’nın müslüman olması ile, Muhammed (aleyhisselâm) çok sevindi. Müslümanlar, pek çok kuvvet buldu. Hazreti Hamza’nın müslüman olmasıyla vaziyet değişti. Çünkü, bütün Mekkeliler biliyordu ki, Hamza (radıyallahü anh) cengâver, cesur, merd, pehlivan ve kahramandır. Bunun için, Kureyş müşrikleri artık müslümanlara, hiç bir sebep yokken, fenâ muâmele yapamadılar, bilhassa Hazreti Hamza’nın kılıcının şiddetinden çekindiler.

Peygamber efendimiz, Hazreti Hamza ve diğer bir kısım müslümanlar Hazreti Erkam bin Erkam’ın evinde bulunuyorlardı. Bir ara kapı vuruldu. Gelen kimsenin silâhlarını kuşanmış şekilde Hazreti Ömer olduğu görülünce, bazıları endişeye kapıldı. Hazreti Hamza: “Gelen tek bir kişidir. Bu kadar endişeye lüzum yok. Eğer, hayır için geldi, ise hoş geldi. Yok eğer şer için geldi, ise kendi kılıcı ile başını keserim” dedi. Dışarı çıktı ve “Yâ Ömer! Sen ne zannedersin. Biz Abdülmuttalib evlâdıyız. Her birimiz Allahü teâlâ’nın izni ile demiri çiğneyip havaya püskürtürüz. Allah ve Resûlü için can ve baş feda ederiz. Sen Muhammed’e (aleyhisselâm) zarar vereceğini zan ediyorsan aldanıyorsun” dedi: Sevgili Peygamberimiz, bu konuşmaları işitti. Kendileri gelerek, iltifât ile Hazreti Ömer’i karşıladı. Hazreti Ömer de müslüman oldu. Bu iki kahraman sayesinde müslümanlar kuvvet buldular, ibâdetlerini açıktan yapmağa başladılar.

Hazreti Hamza bir gün, Cebrâil’i (aleyhisselâm) kendi aslî şeklinde görmeyi arzu ettiğini, Peygamber efendimize bildirdi. Hazreti Peygamberimiz “Onu görmeğe dayanabilir misin?”diye sordular. Hazreti Hamza: “Evet dayanırım” dedi. Sevgili Peygamberimiz: “Öyle ise yere otur. Kaldır gözünü bak!” buyurdu. Hazreti Hamza Cebrâil’i (aleyhisselâm) görünce, bayıldı. Arkası üstüne düştü.

Hazreti Hamza, Hazreti Zeyd bin Harise, Hazreti Ebû Mersed Kennaz, Hazreti Enes ve Hazreti Ebû Kerse ile beraber Medine’ye hicret etti. Peygamber efendimiz Medine’ye geldiklerinde, Mekke’li müslümanları hem kendi aralarında hem de Medineli Müslümanlarla kardeş yaptı. Kendi aralarında da, Hazreti Hamza’yı, Zeyd bin Harise ile kardeş yapmıştı. Hazreti Hamza bu kardeşini çok sever ve muharebeye çıktığı zaman her şeyini ona emânet ve vasıyyet ederdi.

Peygamber efendimiz, Medine’ye hicret ettikten sonra, Kureyşli müşrikler boş durmadılar. Hazreti Peygamberimizi Medine’de rahat bırakmamakta, Medinelilerin O’nu terk etmeleri için etrâfındaki müslümanları tehdit etmekte idiler. Hattâ, Peygamber efendimizi Medine’nin dışına çıkarmaları için, Abdullah bin Übeyy bin Selül ile Evs ve Hazrec kabilelerinin müşriklerine tehditler gönderdiler ve müslümanlara hac yollarını kapadılar.

Bu durumda, müslümanların, Suriye ticâret yollarını kesmeleri, müşrikleri ticarî ve iktisâdi bakımdan zor duruma düşürmeleri ve böylece müşrikleri yola getirmeleri icâb ediyordu. Bu sırada bir müşrik kervanının Medine yakınlarından geçmekte olduğu işitildi. Sefer hazırlığı yapıldı. Sefere çıkacak birliğin kumandanlığına Hazreti Hamza'yı getiren Peygamberimiz O'na beyaz bir bayrak verdi. Hazreti Hamza, 30 süvari ile birlikte hareket etti. 300 süvarinin koruduğu bir müşrik kervanı Şam'dan Mekke'ye gitmek üzere Sifr-ül-Bahr denilen yere gelmiş bulunuyordu. İslâm Mücâhidleri, buraya geldiklerinde, müşriklerin kervanını koruyan üçyüz süvari ile karşılaştılar ve savaş düzenine girdiler.

Mecdî bin Amr el-Cühenî, iki tarafın da müttefiki idi. Müslümanların sayıca çok az ve müşriklerin çok fazla olduklarını ve düşmanların bu ilk çarpışmada yenebileceklerini düşünerek arabuluculuk edip iki tarafı çarpışmaktan vazgeçirdi. Sonra Hazreti Hamza ve arkadaşları Medine'ye geri döndüler. Mecdî'nin bu hareketi Peygamber efendimize arz edilince çok memnun olmuşlar ve "Mübârek, iyi ve doğru bir iş yapmıştır." buyurdular.

Hazreti Hamza, Ebva, Veddan ve Zül' uşeyre gazâlarında Peygamber efendimizin beyaz sancağını taşıdı. Bedir gazâsında 313 Eshâb-ı kirama karşı, 1000 müşrikle çarpışıldı. Bedir'de her iki taraf karşı karşıya geldi. Mekke müşriklerinden Utbe, Şeybe ve Velîd meydana çıkıp er dilediler. Peygamberimiz (aleyhisselâm): "Ey Hâşimoğulları! Kalkınız. Allahü teâlâ'nın nûrunu, bâtıllarıyle söndürmek için gelenlere karşı, Hak yolunda çarpışınız ki, Allahü teâlâ zaten Peygamberinizi de bunun için göndermiş bulunuyor. Kalk Yâ Hamza! Kalk Yâ Ali! Kalk Yâ Ubeyde bin Haris!" buyurdu.

Hazreti Hamza, Hazreti Ali, Hazreti Ubeyde miğferlerini giydiler. Meydana yürüdüler. Müşrikler: "Sizler kimlersiniz? Eğer bizim dengimiz iseniz sizinle çarpışırız." dediler. Eshâb-ı kiram da (radıyallahü anh); "Ben Hamza'yım! Ben Ali'yim! Ben Ubeyde'yim!" dediler. Müşrikler "Sizler de bizim gibi şerefli kimselersiniz. Sizinle çarpışmayı kabûl ettik" dediler. Eshâb-ı kiram (radıyallahü anh), müşrikleri, önce imâna davet ettiler. Onlar kabûl etmediler. Eshâb-ı kiram, müşriklerin üzerine saldırdılar. Hazreti Hamza ve Hazreti Ali, Utbe ve Velîd kâfirlerinin vücutlarını anında, ikiye böldüler. Hazreti Ubeyde, Şeybe'yi yaraladı. Şeybe de Hazreti Ubeyde'yi yaraladı. Hazreti Hamza ve Hazreti Ali Şeybe'yi orada öldürüp, Hazreti Ubeyde'yi kucaklayıp Resûlullah'ın (aleyhisselâm) huzûruna getirdiler.

Ebû Cehil, müşrikleri savaşa teşvik etmeğe başladı. Her iki taraf bütün güçleriyle saldırıya geçtiler. Bu savaş her iki tarafın ilk büyük savaşıydı. Eshâb-ı kiram, "Allah Allah" diyerek, tekbir getirerek hücum ediyordu. Hazreti Hamza, Hazreti Ali, Hazreti Ebû Dücâne, Hazreti Saad bin Ebî Vakkas, Hazreti Zübeyr bin Avvam, Hazreti Abdullah bin Cahş geçilmez birer kale gibiydiler. Hazreti Hamza her iki elinde birer kılıç ile çarpışıyordu. Peygamber efendimiz "Yâ Hayyu! Yâ Kayyûm!" buyurarak Allahü teâlâ'ya yalvarıyor, düşmana saldırıyordu. Hazreti Ali: "Bedir'de hepimizin en cesâretlisi, en kahramanı Peygamber efendimizdi. Müşrik saflarına en yakın olan da yine O idi." demiştir.

Müşrikler, reîsleri olan Ebû Cehil'i ortalarına aldılar, içlerinden birini Ebû Cehil gibi giydirip Ona benzettiler. Bu nasipsizin adı Abdullah bin Münzir'di. Hazreti Ali, Abdullah'ın üzerine saldırdı. Ebû Cehil'in gözleri önünde Abdullah'ın kafasını kesti Ebû Kays'ı giydirdiler. Onu da Hazreti Hamza vurup öldürdü.

Hazreti Ali, bir müşrikle çarpışıyordu. Müşrik, kılıcını Hazreti Ali'ye sallamış, kılıç kalkana saplanıp kalmıştı. Hazreti Ali, müşrikin zırhlı vücuduna zülfîkârını sallayınca, omuzundan göğsüne doğru zırhıyla birlikte biçtiği sırada, başı üzerinden bir kılıcın parladığını görünce, Hazreti Ali başını eğdi kılıcı parlatanın: "Al bu da Hamza bin Abdülmuttalib'den" derken müşrikin kellesi miğferiyle beraber yere düştü. Hazreti Ali dönüp baktığında amcası Hazreti Hamza'yı iki kılıçla çarpışıyor gördü. Peygamberimiz, Eshâbını, böyle yiğitçe çarpışıyor gördükçe "Onlar, Allahü teâlâ'nın yeryüzündeki arslanlarıdır" buyurarak onları takdîr ediyordu.

Allahü teâlâ, Peygamberimize yardım için melekleri de savaşa gönderdi. Melekler her vuruşta bir müşriki öldürdüler. Eshâb-ı kiram (radıyallahü anh) daha kılıcını vurmadan müşriklerin kellesi yere düşüyordu. Ebû Cehil de öldürüldü. Müşrikler bozguna uğradılar. Mekke'ye doğru kaçmaya başladılar. Eshâb-ı kiramdan 14 kişi şehîd oldu. Hazreti Hamza, Bedir'de fevkalâde kahramanlık gösterdi. Bedir Savaşı, Peygamber efendimizin zaferiyle neticelendi.

Uhud harbinde; Peygamber efendimiz, Hazreti Hamza'yı en önde zırhsız süvarilerin başında çarpışmakla vazîfelendirdi. Hazreti Hamza, kendisine kartal kanadından bir tuğ yapmıştı. Umûmî taarruza geçildi. Hazreti Hamza, müşrik sancaktarı Osman bin Talha'yı bir vuruşta omuzundan beline kadar kesip; kâfir sancağını yere düşürdü, iki elinde iki kılıç tutuyor "Ben Allahü teâlâ'nın arslanıyım!" diyor düşmanı önüne katmış öldüre öldüre ilerliyordu. Safvan bin Ümeyye, etrâfındakilere:

“Hamza neredeir? Bana gösteriniz” diyor, savaş meydanını araştırıyordu. Bir ara gözleri, iki kılıç ile halkı kıyasıya kesip biçen birini görünce “Bu çarpışan kim?” diye sordu. Çevresindekiler: “Aradığınız kimse! Hamza!” dediler. Safvan: “Ben bugüne kadar kavmini öldürmek için saldıran, Onun gibi hırslı, Onun gibi gözüpek, bir kimse daha görmedim” dedi.

Herkes bütün güçleriyle çarpışırken, bir ara Resûlullah (aleyhisselâm) ile Hazreti Hamza arasında kimse kalmadı. Hazreti Hamza, hiç arkasına bakmıyor, hep ileri doğru hücum tazeliyordu. Savaşın başlamasından bu ana kadar tek başına 30 müşriki öldürmüştü. Bu sırada Siba bin Ümmü Emmar; “Bana Karşı koyabilecek bir yiğit var mı” diyerek Hazreti Hamza’ya meydan okudu. Hazreti Hamza “Yanıma gel ey sünnetçi kadının oğlu! Demek sen Allaha ve Resûlüne meydan okuyorsun, öyle mi?” deyip onu göz açtırmadan bacaklarından tutup yere serdi, üzerine çöküp, kafasını gövdesinden ayırdı. Kalktı, karşı kayanın arkasında, Vahşi’yi elinde mızrak ile kendisine nişan alıyor gördü. Sel sularının açtığı çukura gelince ayağı kaydı. Arkası üzeri yere yıkıldı, karnından zırhı açılmıştı. Fırsatı yakalayan Vahşi mızrağını fırlattı. Mızrak Hazreti Hamza’nın mübârek vücuduna saplandı. Arkasından çıktı. Hazreti Hamza oraya çöktü. Şehîd olmuştu.

Hazreti Hamza, şehîd düştükten sonra Utbe’nin kızı Hind (sonra müslüman oldu. Vahşi de imâna geldi) göğsünü yardı, ciğerini çıkarıp çiğnedi. Mübârek yüzünü tanınmaz hale getirdi. Kulaklarını, burnunu ve sair azalarını kesti.

Hazreti Hamza’nın ciğerinin çıkarılıp çiğnendiği haberi Resûlullah (aleyhisselâm) efendimize gelince: “Ondan bir şey yedi mi?” buyurdu “Hayır” dediler. Bunun üzerine, “Hamza’nın etinden bir şey tadana, Allahü teâlâ Cehennemi haram kılmıştır. Onu yaktırmayacaktır.” buyurdu.

Hazreti Hamza şehîd olduğunda oruçlu idi. Hazreti Peygamberimiz, kendisi için “Seyyid-üş-şühedâ” (şehîdlerin efendisi) buyurdu. Ve cesedini meleklerin yıkadıklarını haber verdi. Savaş bitmişti. Şehîdlerin yanlarına gidildi. Peygamber efendimiz, Hazreti Hamza’nın mübârek cesedinin kesilip biçildiğini görünce dayanamadı. Ağladı. Mübârek gözlerinden yaşlar akarak şöyle buyurdular: “Ben, şu şehîdlerin, Allahü teâlâ’nın yolunda canlarını feda ettiklerine, kıyâmet günü şahidlik edeceğim. Onları kanlarıyla gömünüz. Vallahi, kıyâmet günü mahşere yaraları kanayarak gelecekler. Kanlarının rengi, kan rengi, kokuları da misk kokusu olacaktır.” buyurdu. Peygamber efendimiz;“Bana Cebrâil Aleyhisselâm gelip Hamza bin Abdulmuttalib’in göktekiler katında Allah’ın ve Resûlünün arslanıdır diye yazıldığını haber verdi.” buyurdu. Hazreti Hamza’nın ve diğer şehîdlerin cenâze namazları kılındı. Hazreti Abdullah bin Cahş ile Hazreti Hamza’nın cenâzeleri bir kabre kondu. Hazreti Hamza, Hazreti Abdullah’ın dayısı idi.

Hazreti Hamza orta boylu idi. Kılıcını çok iyi kullanır pek mükemmel ok atardı. Pehlivan ve çok mert bir kimseydi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) kabrini ziyârete gider. Selâm verirdi. Mezardan “Ve Aleykümselâm Yâ Resûlallah” diye cevap gelirdi.

Beyhekî rivâyet eder ki: “Hazreti Fâtıma-tüz-Zehrâ buyurdu ki: “Birgün Hazreti Hamza’nın kabrini ziyârete gittim. “Esselâmü aleyke Yâ Resûlullah’ın amcası” diye selâm verdim. “Ve Aleyküm selâm ve Rahmetullahi Yâ binti (kızı) Resûlullah” diye mezardan cevap geldi.”

Şeyh Muhammed isminde âlim bir kimse Hazreti Hamza’nın kabrini ziyârete gitti. Selâm verdi. Mezardan, selâmına cevab verildi ve “Yâ Şeyh Muhammed, bu sene bir erkek evladın olacak, ona benim ismimi koyunuz” dedi. O âlimin erkek çocuğu oldu ve adını Hamza koydu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1010, 1080

2) Ravd-ül-ünf cild-2, sh. 142

3) Vâkidî Megâzî cild-1, sh. 238

4) Tabakât-ı İbni Sa’d cild-3, sh. 16

5) Ensâb-ul-eşrâf cild-1, sh. 320

6) Târîh-ül-Ümmem-i ve’l-mulûk cild-311

7) Sîret-i İbn-i hamîs cild-1, sh. 336

8) Sîret-i İbn-i Hişam cild-1, sh. 311

9) Târih-ul-hamîs cild-1, sh. 336

10) İstiâb cild-1, sh. 270

11) Kâmûs-ül-a’lâm cild-3, sh. 1983

12) İnsân-ul-uyûn cild-1, sh. 296

13) El-A’lâm cild-2, sh. 278

14) Buhârî, Gazvet-ü Bedr

15) Eshâb-ı Kirâm sh. 345

HANZALA BİN EBÎ ÂMİR (radıyallahü anh)

Medineli Eshâbın meşhûrlarından şehîd ve meleklerin yıkadıkları bir zât. İsmi Hanzala bin Ebî Âmir bin Safi bin Mâlik olup lakabı Takî ve Gasîl-ül-melâike'dir. Medine'de Evs kabilesinden olup, kavminin eşrafından idi. Babası Ebû Âmir Peygamberimizin (aleyhisselâm) Medine'ye teşrîf etmesi üzerine O'na (aleyhisselâm) düşman olmuş ve Medine'den ayrılarak, Mekke'ye gitmiş müşriklerle bir olmuştu. Bundan dolayı ona fâsık lakabı verilmişti. Annesinin ismi tesbit edilememiştir. Hanzala (radıyallahü anh), bi'setten evvel de îmân sahibi olup, Allah'ın birliğine inanır putlara tapmazdı. Hanîf dininde idi. Müslüman olmadan evvel inzivâya çekilmiş bir halde insanlardan uzak devamlı kendi halinde ibâdetle meşgûl olurdu. Peygamberimizin daveti üzerine hemen îmân etti. Babası ile tam bir Cedel (kavga) hali ortaya çıktı. Babası îmân etmesini istemiyordu. Hanzala'nın (radıyallahü anh) doğum târihi bilinmemekte olup Hicretin üçüncü (m. 624) yılında Uhud'da şehîd oldu.

Hanzala (radıyallahü anh) Bedir gazâsında bulundu. O zaman henüz bekârdı. Bedir gazâsından bir müddet sonra Abdullah bin Übey'in kızı Cemile ile nikahlandı. Nikâhdan bir hafta sonra düğün olacaktı. Ertesi gün de Uhud'da Kureyş müşrikleriyle çarpışılacaktı. Hanzala (radıyallahü anh) geceyi Medine'de hanımının yanında geçirmek için Resûlullah'dan (aleyhisselâm) izin istedi. Peygamberimiz de müsaade buyurdu. Medine'ye geldi. Hanımı Cemile, (radıyallahü anha) ile o gece beraber kaldı. Cumartesi günü sabahleyin Uhud'a yetişmek için çok acele yola çıkdı. Yola çıkacağı sırada, Hanımı Cemile, orada bulunan kavminden dört kişi çağırdı ve Hanzala (radıyallahü anh) ile evlendiklerini söyleyip eğer çocuk olursa Hanzala'nın (radıyallahü anh) olacağını bildirip, onları şâhid tuttu. Oradaki dört şâhid "Buna ne lüzum vardı?" diye sordular. Cemile (radıyallahü anha): "Rüyamda sema'nın açıldığını ve Hanzala içeri girdikten sonra kapandığını gördüm" dedi. Rüyası hakîkat olup Uhud Savaşında Hazreti Hanzala şehîd oldu. Abdullah isminde bir oğulları oldu. Abdullah bin Hanzala olarak tanınan bu oğlu, Yezîd zamanında şehîd edildi.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Uhud'da harp için safları düzeltirken Hanzala (radıyallahü anh) yetişti ve Eshâb-ı kiram arasına karıştı. Hazreti Hanzala bin Ebî Âmir, diğer sahabîler gibi can siperâne müşriklerin üzerine atıldı. Şehîdlik mertebesine kavuşmak için durmadan savaştı. Daha sonra müşrikler bozuldular, dağılıp kaçmaya başladılar. Hanzala (radıyallahü anh) Ebû Süfyân'ın önünü kesti. Atının bacaklarını kılıcıyla uçurdu. At kuyruğunu iki bacağı arasına sokup, arka ayakları üzerine çökünce Ebû Süfyân yere düştü. Korkudan ne yapacağını şaşıran Ebû Süfyân, "Ey Kureyş ben Ebû Süfyân'ım Hanzala beni öldürecek yetişin" diye sesi çıktığı kadar bağırmağa başladı. Müşriklerden birçokları Ebû Süfyânın sesini işittikleri halde canlarının derdine düştüklerinden hiç aldırış eden olmadı. Fakat Şeddâd bin Esved, Hanzala'ya (radıyallahü anh) arkadan yaklaşıp haince, sırtından mızrakladı. Hanzala mukâbele etmek istedi. Fakat imândan nasîbi olmıyan bu müşrik ikinci bir darbe daha vurup Hanzala'yı (radıyallahü anh) şehîd etti. 3 (m. 624) Ebû Süfyân kalkarak kaçtı. Hanzala'yı (radıyallahü anh) Bedir'de öldürülen oğlu yerine öldürülmüş kabûl etti.

Hanzala (radıyallahü anh) şehîd olunca Peygamberimiz "Ben Hanzala'yı meleklerin gökle yer arasında gümüş bir tepsi içinde yağmur suyu ile yıkadıklarını gürdüm." buyurdu. Ebû Useyd Sa'îd (radıyallahü anh) diyor ki: "Gidip Hanzala'ya baktm. Başından yağmur suyu akıyordu. Döndüm bunu Resûlullah'a (aleyhisselâm) haber verdim. Peygamberimiz (aleyhisselâm) hanımına haber gönderip bunun sebebini sordu. O da Uhud'a çıktığı zaman Hanzala'nın cünüb olduğunu bildirdi." Hanzala (radıyallahü anh) Uhud'a yetişmek için çok acele edip yetişememek korkusu kendini kapladığından acele ile gusl etmeyi unutmuştu.

Babası Ebû Âmir müşrikler içinde bulunduğundan Hanzala'ya (radıyallahü anh) işkence yapılmasına mâni oldu. Çünkü müşriklerin şehîd olan sahâbîlerin burunlarını, kulaklarını ve uzuvlarını kesiyorlardı. Bundan sonra Hanzala'nın adı Gasîl-ül-Melâike (Melekler tarafından yıkanmış kimse) diye anıldı. Medine'de Eshâb-ı kiramın Evs kabilesinden olanlar, Hazrec kabilesinden olanlara karşı "Melekler tarafından yıkanan Hanzala (radıyallahü anh) bizdendir" diye iftihar ederlerdi.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 357

2) El-İsâbe cild-1, sh. 360

3) El-İstiâb cild-1, sh. 280

4) Üsûd-ül-gâbe cild-2, sh. 68

5) Siyer-i a'lâm-in-Nübelâ cild-1, sh. 132

6) Ensâb-ül-Eşrâf cild-1, sh. 329

7) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 975

HÂRİCE BİN ZEYD (radıyallahü anh)

Tabiînden olup, Medine-i Münevvere'deki Fukahâ-i Seb'a'dan (yedi büyük âlimden) birisi. Künyesi, Ebû Zeyd'dir. 29 (m. 650) senesinde doğdu. 99 (m. 717) yılında, Ömer bin Abdülazîz'in (radıyallahü anh) zamanında, Medine'de vefât etti. Babası Sahâbe-i kirâm'ın büyüklerinden, Zeyd bin Sabit annesi Ümmü Sa'd'dır (radıyallahü anha). Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) babası hakkında "Feraizi en iyi bileniniz Zeyd bin Sâbit'tir" buyurmuşlardır.

İbn-i Sa'd, "Harice bin Zeyd'in sika (hadîs ilminde güvenilir) bir râvi olduğunu, çok hadîs rivâyet ettiğini nakleder. Babası Zeyd bin Sabit, amcası Yezîd, Üsâme bin Zeyd bin Sabit, Sehl bin Sa'd, Abdurrahmân bin Ebî Umre, annesi Ümmü Sa'd'den hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Oğlu Süleymân, Saîd bin Süleymân bin Zeyd bin Sabit, Kays bin Sa'd bin Zeyd, Abdullah bin Amr bin Osman bin Affân, oğlu Muhammed bin Abdullah, Zührî, Osman bin Hâkim ve başkaları da ondan hadîs-i şerîf bildirmişlerdir.

Hârice bin Zeyd, âlim olduğu kadar da âbid (çok ibâdet eden) bir zât idi. Uzleti (yalnızlığı) tercih ederdi. Onun sözlerinden fazla bir şey yayılmamıştır. Zeyd bin Sâid, "Onun iki gözü arasında, hafif secde izi vardı" demektedir.

Hârice bin Zeyd'in, babasından rivâyet ettiği hadîslerden bazıları şunlardır:

"Nefsim, yed-i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki, hiç kimse, şirkten sonra, Allahü teâlânın nezdinde haram olan kan dökmekten daha büyük bir iş yapmamıştır. Böyle bir kan akıtıldığından dolayı, yer, Allahü teâlâdan, o katili, içine çekip yok etmek için izin ister."

Hârice bin Zeyd (radıyallahü anh) babası Zeyd bin Sâbit'ten şöyle rivâyet etmiştir: "Resûlullah (aleyhisselâm) Medine-i Münevvere'ye teşrîf buyurmuştu. Beni, Resûlullah'a götürdüler: Dediler ki "Yâ Resûlallah! Zeyd, Neccâroğullarından bir gençtir. Kur'ân-ı kerîmden on'dan fazla sûre ezbere biliyor." Resûlullah (aleyhisselâm) bunu öğrenince çok memnun oldular. Sonra"Yâ Zeyd! Sen yahûdilerin kitabını, öğren. Çünkü, bana gelen mektûbların tercemelerinde, onlara güvenim yok." buyurdular. Bunun üzerine, yahûdilerin kitaplarını öğrenmeye başladım. Daha onbeş gün olmamıştı. Bu süre içerisinde onların kitaplarını iyice öğrendim. Ondan sonra, yahûdilerin diliyle gelen mektûbları Resûlullah'a okuyor, vermiş oldukları cevapları da yine ben yazıyordum."

Zeyd bin Sabit buyurdu ki: "Ben, bir gün Resûlullah'ın (aleyhisselâm) yanında oturuyordum. Bu sırada vahiy geldi. Kendilerini derin bir sekînet (vakar) hâli kapladı. Mübârek uylukları, uyluklarım üzerine gelmişti. Resûlullah'ın (aleyhisselâm) uylukları o kadar ağırlaşmıştı ki, daha önce böyle bir ağırlığa rastlamamıştım. Nihâyet Resûlullah'dan vahiy hali geçince, "Yaz, yâ Zeyd" buyurdular. Ben de bir eğe kemiği aldım. Resûlullah (aleyhisselâm) "Mü'minlerden özür sahibi olmaksızın (evlerinde) oturanlarla, Allah yolunda mallarıyla, canlarıyla savaşanlar, bir olamaz. Allah, mallarıyla, canlarıyla savaşanları, derece itibariyle, oturanlardan çok üstün kıldı. (Gerçi) Allah, hepsine de Cenneti va'd etmiştir.(Fakat) Allah, savaşanlara, oturanların üstünde daha büyük bir ecir vermiştir." âyet-i kerîmesini okudu. Okuduklarını eğe kemiği üzerine yazdım. İbn-i Ümm-i Mektûm, okunan âyet-i kerîmedeki, Allah yolunda muharebe edenlerin fazîletini duyunca, kalkıp, "Yâ Resûlallah! A'ma ve benzerleri gibi, cihada gücü yetmiyenler ne yapacak? diye sordu. "Vallahi, onun sözü biter bitmez, Resûlullahı tekrar derin bir sekînet hali kapladı. Yine uylukları uyluklarım üzerine geldi, önceki gibi, çok ağır bir vaziyet aldı. Bu hal geçince, bana "Oku" buyurdu. Ben de biraz önce yazdığım âyet-i kerîmeyi okudum. Resûlullah (aleyhisselâm) bu âyetten sonra "Özür sahipleri hariç" buyurdular. Bu kelimeleri âyet-i kerîmenin açıklaması olarak ilâve ettim. Bugün gibi hatırlıyorum. Bunu, kemiğin çatlak bir yerine yazmıştım."

Hazreti Zeyd bin Sabit şöyle buyurdu: "Kur'ân-ı kerîmi çoğaltıyordum. Hafsa'nın (radıyallahü anha) yanında bulunan yazılı sahifeleri, mushaflara yazarak naklettim. Fakat, Ahzâb sûresinin, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) her zaman okurlarken duyduğum, bir âyet-i kerîmesini kaybetmiştim. Onu yazılı olarak bulamamıştım. Sonra bu âyet-i kerîmeyi, Resûlullah'ın, kendisini, iki kimsenin şahidliğine denk tuttuğu Ensâr'dan Huzeyme'nin (radıyallahü anh) yanında buldum. Bu âyet de, heyetin kararıyla mushaftaki yerine kondu. Bu:"Mü'minlerden öyle kimseler vardır ki, onlar Allah'a verdikleri ahde sâdık (bağlı) kaldılar." ayet-i kerimesidir."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-2, sh. 189

2) El-A'lâm cild-2, sh. 292

3) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-5, sh. 262

4) Vefeyât-ül-a'yan cild-2, sh. 233

5) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-5, sh. 181

6) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 64

HASSAN BİN SABİT (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan meşhûr şâir. Ensârdandır. Künyesi, Ebû Velîd'dir. Ebû Abdurrahmân ve Ebû Hüsâm da denilmiştir. Lakabı, Şâir-i Resûlullahdır. Soyu, Benî Neccâr kabilesinden Hazrec kabilesine, bunlardan da Kahtan kabilesine ulaşır ki, aslı Yemen'den gelmektedir. Annesi Füri'ate binti Hâlid de Hazrec kabilesindendir. Doğum târihi bilinmemektedir. Kendisinden nakledildiğine göre, Peygamberimizden (aleyhisselâm) 7 veya 8 sene önce doğmuştur. 62 (m. 682) senesinde 120 yaşında Medine-i Münevvere'de vefât etti.

Hassan bin Sabit, müslüman olmadan önce de meşhûr şairlerden olup, Şam ve civarında hüküm sürmekte olan Gâssâni hükümdârları sarayına mensûbtu. Şiirleri ile bu devletin ileri gelenlerini medhederdi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) geleceğini daha önceden yahûdi âlimlerinden işitmişti. Kendisi şöyle anlatmıştır: "Ben 7-8 yaşlarında aklı eren bir çocuktum. Bir defasında meşhûr yahûdi âlimlerinden biri Medine'de yüksek bir yere çıkıp, ey yahûdiler diye bağırarak yahûdilerin toplanmasını istedi. Yahudiler toplanınca, ne var ne diyorsun? dediler. Yahûdi âlim toplananlara (Bu gece Ahmed'in âhir zaman peygamberinin yıldızı doğdu) diye bağırarak haber vermişti."

Muhammed (aleyhisselâm) peygamberliğini açıklayıp, İslâm dînine davete başlaması ile Hazrec kabilesi de İslâmiyetle şereflenmişti. Bu sırada Medine'ye gelmiş bulunan Hassan bin Sabit de müslüman olmuştu. Müslüman olduğunda 60 yaşında bulunuyordu.

Hassan bin Sabit (radıyallahü anh) müslüman olduktan sonra Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanından ayrılmadı. Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) medheden çok şiir söyledi. İbn-i Abbas (radıyallahü anh) Onun Peygamberimizin (aleyhisselâm) yaptığı savaşlara katıldığını rivâyet etmiştir. Bedir savaşında Medine'de kalmakla vazîfelendirilmişti. Yaşlı ve bedenen çok zayıf olduğu için bizzat savaşa katılamadı. Bu sırada müslümanları medheden ve cihada teşvik eden şiirler yazdı. Müşriklerin şairleri tarafından müslümanlara karşı yazılan şiirlere cevap verip, onları hicvetti. Bu şiirleri pek meşhûr olup, o zaman Arabistan'da yaşayan kabileler arasında pek tesirli olmuştur. Hassan bin Sâbit'e (radıyallahü anh), Bedir gazâsına bizzat bedenen katılamadığı için, cihad sevâbına ve verilen müjdelere kavuşamadın diyenler olmuştu. O da buna çok üzülmüştü. Fakat Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), Onun İslâm düşmanlarına karşı yazdığı şiirlerle cihat ettiğini ve düşmanlara karşı yazdığı şiirlerin her bir kelimesine verilen sevâb, başkalarının gazâda kazandığı sevâbtan daha çok olduğunu, bildirmiş, "Hassan'ın beyitleri düşmana ok darbesinden daha tesirlidir." buyurmuştur.

Hassan bin Sabit (radıyallahü anh) şiirleri ile Resûlullahı (aleyhisselâm), İslâmiyeti ve Eshâb-ı kiramı över, medheder ve İslâm kahramanlarını cihada teşvik edici beyitler söylerdi. Ayrıca Kureyş kâfirlerinin ve diğer müşriklerin yüz karalarını ortaya koyucu şiirler okurdu. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Mescid-i Nebevî'de Hassan bin Sâbit'e mahsûs bir minber yaptırmışlardı. Hassan bin Sabit (radıyallahü anh) buna çıkıp Eshâb-ı kiram huzûrunda İslâmiyeti medh eden şiirleri okurdu. Peygamberimiz (aleyhisselâm), O'nu hiciv (yerici) şiirleri yazarken Hazreti Ebû Bekir'e danışmasını, ondan bilgi almasını emretmiştir. Hazreti Ebû Bekir'den bilgi aldıktan sonra hiciv şiirleri yazardı. Bir defasında kâfirlerin yüzkaralarını ortaya koyan bir şiirini okuduktan sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Ey Hassan, müşriklerin, kâfirlerin yüz karalarını ortaya koy! Cebrâil seninledir. Eshâbım silâhla harb ettikleri gibi sen de dil ile harb et." buyurdular. Hassan bin Sâbit-i Ensârî hazretleri böylece cihâdın en kıymetlilerinden olan söz ile ve yazı ile cihad etmek şerefine ilk kavuşanlardan oldu. Cahiliyet devrinde ve Asr-ı se'âdet'te Arabistan yarımadasında şiir ve edebiyatın pek büyük kıymeti, tesirleri ve rolü vardı. Araplar buna pek kıymet verir, övünürlerdi. Yarışmalar tertip eder, birincilik kazanan şairlerin şiirlerini Kâ'be'nin duvarlarında herkesin görebileceği şekilde asarlardı.

Hassan bin Sabit hazretleri her iki dönemde de bu sahanın önde gelen simalarından biriydi. Resûlullahı (aleyhisselâm), Eshâb-ı kiramı ve İslâmiyeti anlatması, kâfirleri ve kâfirliği ve bunların yüz karalarını dile getirmesi çok tesirli idi. Hassan bin Sabit hazretleri, Resûlullah (aleyhisselâm)'in ayrıca akrabası da oldu. Mâriye hazretlerinin kız kardeşi Sîrîn ile evlendi.

Bedir savaşından sonra, Ka'b bin Eşref adında yahûdi bir şair Bedir'de ölen Mekkeli müşrikler için bir şiir söylemişti. Çevrede tesir uyandıran bu şiire karşı Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hassan bin Sabite (radıyallahü anh) bir şiir yazmasını emretmişti. Hassan bin Sabit de (radıyallahü anh) o yahûdi şaire karşı bir şiir yazdı. Bu şiiri o derece tesirli oldu ki, Mekkeli müşriklerden hiçbiri o yahûdi şairi evinde misâfir etmeğe cesâret gösteremedi. Hicretin dokuzuncu senesinde Benî Temim kabilesinden bir heyet, esîrlerini almak için Medine'ye gelmişdi. Yanlarında en meşhûr hatîblerini ve

şairlerini de getirmişlerdi. Önce getirdikleri Utarid konuşup, kabilesini övdü. Buna karşı Peygamberimiz (aleyhisselâm) Eshâb-ı kiramdan, Sabit bin Kays’a “Kalk bunun konuşmasına karşılık ver” buyurdu. Sabit bin Kays (radıyallahü anh) ayağa kalkıp, Allahü teâlânın büyüklüğüne ve Peygamberimizin (aleyhisselâm) medhine dair bir konuşma yaptı. Onun bu hitabı gelen heyeti fevkalade bir tesir altında bıraktı. Sonra da gelen heyetin şairleri şiir okumaya başladı. Şairlerinden biri bir kasîde okuyup, bitirince Peygamberimiz (aleyhisselâm), Hassan bin Sabite (radıyallahü anh), “Kalk! Yâ Hassan bunun şiirine karşılık ver!” buyurdu. Böyle bir vazîfe üzerine sevinerek, aşk ve şevk içinde ayağa kalktı. Temim kabilesinin şairinin söylediği şiire karşılık aynı vezin ve kafiyede uzun ve pek mükemmel bir şiir okudu. Bu şiirinde İslâmiyyetin üstünlüğünü gayet açık bir ifade ile dile getirdi. Bunu dinleyen Temim heyeti ve bilhassa hatîb ve şairleri hayret içinde kaldı. İleri gelenlerinden Akra bin Habîs kendini tutamayıp, şöyle dedi. “Allah’a yemîn ederim ki, bu zâta, “Muhammed aleyhisselâma” her zaman O’na bizim bilemediğimiz bir yardım gelmektedir. O, muhakkak muvaffak olacaktır. Herşeyde, herkese üstün gelecektir. Onun hatîbi ve şâiri, bizim hatîbimizden ve şâirimizden üstündür. Sesleri de seslerimizden daha canlı ve gürdür”, dedi. Akra bin Habîs bu sözleri söyledikten sonra Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına yaklaştı ve Kelime-i şehâdeti söyleyerek müslüman oldu. O müslüman olunca bu heyette bulunanların hepsi müslüman oldu. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) hepsine birer hediye verdi. Onlardan alınmış olan bütün esîrleri de serbest bıraktı. Hassan bin Sabit (radıyallahü anh), Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) vefâtında çok üzülüp, bu üzüntülerini bildiren uzun mersiyeler yazmıştır. Hazreti Ömer’in halifeliği sırasında gözleri görmez oldu. Daha sonra Hazreti Muâviye’nin halifeliği sırasında vefât etti.

Peygamberimiz (aleyhisselâm), “Muhakkak ki, Allahü teâlâ Resûlünü övmek ve müdafaa etmek husûsunda, Hassan’ı rûh-ül-kudüs (Cebrâil aleyhisselâm) ile takviye etmektedir”buyurmuştur.

Hassan bin Sabit (radıyallahü anh), Peygamber efendimizden (aleyhisselâm) bizzat işiterek hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Berâ bin Âzib, Said bin Müseyyeb, Ebû Seleme bin Abdurrahmân, Ebü’l-Hasen (Nevfel’in (radıyallahü anh) azadlı kölesi), Abdurrahmân bin Hassan Hâricet’übnü Zeyd bin Sabit, Yahyâ bin Abdurrahmân gibi hadîs âlimleri Hassar bin Sâbit’ten hadîs rivâyetinde bulunmuştur. Hassan bin Sâbit’in (radıyallahü anh) rivâyet ettiğ hadîs-i şerîfler, meşhûr hadîs kitaplarından Sahih-i Buhârî’de, Sahih-i Müslim’de Sünen-i Ebî Dâvûd’da, Sünen-i Nesaî’de ve Sünen-i İbn-i Mâce’de yer almaktadır.

Hassan bin Sabit (radıyallahü anh) buyurdu ki;

“Kötü bir söz işittiğin zaman göz yum, af ile karşıla onu dinlememiş gibi ol.”

“Kalblerinde buğz ve husumet taşıyan insanların içi, altında ateş yanarak kaynayan tencereler gibi devamlı kaynar. Buğz ve düşmanlık sebebiyle içlerinden ateş saçılır.”

“Hassan bin Sâbit’in (radıyallahü anh) şiirlerini ihtivâ eden divân’ı, Beyrut’ta basılmıştır. Bir şiirinde Resûlullahı (aleyhisselâm) medhi husûsunda diyor ki:

“Sizden iyisini gözlerim görmedi asla.
Sizden güzelini doğurmadı hiç bir ana.

Her ayıp ve kusurdan pak yaratıldınız.
Sanki dilediğiniz gibi yaratıldınız.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe cild-1, sh. 326

2) Üsûd-ül-gâbe cild-3, sh. 26

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-2, sh. 247

4) El-A’lâm cild-2, sh. 175

5) Tabakât-üş-şuarâ sh. 69, 170

6) Kâmûs-ul-a’lâm cild-3, sh. 1941

7) Müsned-i Ahmed bin Hanbel cild-5, sh. 222

8) Sahîh-i Buhârî Kitab-üs-salât 68, Bed-ul-Halk 6

9) Sahîh-i Müslim, Fedâil-üs-sahâbe 151

HATÎB BİN EBÎ BELTEA (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın Muhacirlerinden ve Bedir harbine katılanlardan. Resûlullah’ın, Mısır kralı Mukavkıs’â gönderdiği, elçisidir. Nesebi (silsilesi), Hatîb bin Ebî Beltea bin Âmir bin Seleme bin Sa’b bin Sehl el-Lahmî’dir. Ayrıca Amr adı ile de bilinmektedir. Künyesi “Ebû Muhammed” veya “Ebû Abdullah’tır. Kendisinin Yemen’de Kahtanî kabilesine veya Necm bin Adiyy kabilesine mensûb olduğu zikredilmektedir. Babası, Ebû Beltea’dır. Doğumu hakkında kesin bir târih bildirilmemiştir. 30 (m. 650) senesinde Medine-i Münevvere’de vefât etmiştir.

Hazreti Hatîb, genç yaşında Yemen'den Mekke-i Mükerreme'ye gelmiştir. Ubeydullah bin Hâmid bin Züheyr bin Haris bin Esed'in azadlı kölesi olduğu da, kaynak eserlerde zikredilmiştir. Annesinin adı bilinmemektedir. Mekke'ye yerleşen Hazreti Hatîb, burada evlenmiş ve bir çok çocuğu olmuştur.

Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh), müslüman olmadan önce, şairliği ile meşhûrdur. İyi bir süvari idi. Hicretten önce müslüman olmakla şereflenmiş olup, bunun kesin târihi bilinmemektedir. Mekkeli müslümanlarla birlikte, Peygamber efendimizin hicretinden önce Medine'ye hicret etmiştir. Burada, bir süre Ensârdan Münzir bin Muhammed'in evinde misâfir kalmıştır. Resûlullah efendimiz, Muhacirler ile Ensâr arasında kardeşlik bağlarını kuvvetlendirmek için Muhâcirînden biri ile Ensârdan birini kardeş yapmıştı. Bu din kardeşleri birbirinin herşeyine ortak olmuştu. Hattâ mirasta bile. Fakat Allahü teâlâ, âyet-i kerîme ile ancak ana ve babadan kardeş olanların mirasçı olacağını bildirdi. Hazreti Hatîb, Ensârdan Hâlid bin Râhile ile kardeş yapılmıştı.

Hatîb bin Ebî Beltea'nın (radıyallahü anh), îmân kuvveti ve Resûlullah'a olan sevgisi ve teslimiyeti tamdı. Bedir, Uhud, Hendek harblerinde ve Biat-ı Rıdvan ve Hudeybiye'de bulundu. Büyük Bedir, müslümanlar ile müşrikler arasında yapılan ilk harbti. Bu harbe katılan Eshâb-ı kiramın gösterdikleri cesâret, sabır, fedâkârlık ve Resûlullah'a olan bağlılıklarından dolayı, Allahü teâlâ, Bedir harbine katılan 313 Sahâbî'nin, bütün kusurlarını bağışlamış ve Cennette kavuşacakları ni'metleri haber vermiştir. Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh) da bu müjdeye kavuşanlardandır. Ayrıca Peygamber efendimiz, 1400 kadar Eshâbı ile hac niyetiyle Medine'den yola çıkmıştı. Hazreti Hatîb de bunlar arasındaydı. Bunu haber alan Mekkeli müşrikler, Onları Mekke'ye sokmamaya karar verdiler. Elçi olarak gönderilen Hazreti Osman'dan bir haber gelmeyince buradaki mü'minler canlarını feda ederek Resûlullah'ı koruyacaklarına söz vermişlerdi. "Bîat-ı Rıdvan" adı verilen bu hâdiseyi Allahü teâlâ, Kur'ân-ı kerîmde, "Ey sevgili Peygamberim. And olsun ki, Allah, mü'minlerden (seninle o ağacın altında bîat edenlerden) râzı olmuştur da, kalblerindekini bilerek, onların üzerine sekîne (manevî bir kuvvet) indirmiş ve onları yakın bir fetih ile mükafatlandırmıştı." Fetih sûresi 18. âyet-i kerîmesi ile haber vermiş, Onlardan râzı olduğunu bildirmiştir.

Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh), hicretin yedinci senesinin Muharrem ayında Hayber, gazâsında, yahûdilere karşı büyük bir cesâretle, kahramanca savaşan ve kalelerini muhasara eden süvarilerden biriydi. O, kuvvetli bir hitâbete ve ikna edici bir konuşma kabiliyetine sahipti. Sözleri çok tesirliydi. Dinleyenleri mest ediyor, etkisi altında bırakıyordu. Sûreti, görünüşü çok güzeldi. Güler yüzlü, tatlı dilliydi. İyi bir şâirdi.

Resûlullah efendimiz, hicretin altıncı yılında Mekkeli müşriklerle bir sulh andlaşması yaptıktan sonra, Medine civarında bulunan altı hükümdâra mektûb göndererek onları İslâm dînine davet etmişti. Her bir hükümdâra gönderdiği elçileri, Eshâbının en seçkinleri olup, sûretleri ve sözleri en güzel olanlarıydı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) bunlardan Hatîb bin Ebî Beltea'yı Mısır kralı Mukavkıs'â göndermişti. Peygamber efendimiz, O'nu göndermeden önce, "Ey Eshâbım! Mükâfatı Allahü teâlâ'dan beklemek üzere şu mektûbu, Mısır hükümdârına hanginiz götürür?" diye sorunca, Hazreti Hatîb, hemen yerinden fırlayıp ayağa kalktı. Ve Peygamberimizin huzûruna varıp, "Yâ Resûlallah! Ben götürürüm!" dedi. Peygamberimiz de, "Ey Hatîb! Bu vazîfeni, Allahü teâlâ senin hakkında mübârek eylesin!" buyurdu.

Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh), mektûbu Peygamberimizden aldı. Veda edip, evine gitti. Yol için hayvanını hazırladı. Ailesi ile de vedalaştıktan sonra yola çıktı. Önce Mısır'a'vardı. Mukavkıs'ı orada bulamayınca İskenderiye'ye gitti. Orada hükümdârın sarayını buldu. Kapıcı, içeriye almadan önce, maksadını öğrendi. Kapıcı Hazreti Hatîb'e çok hürmet etti. Onu hiç bekletmedi. Mukavkıs, o sırada deniz üzerinde adamlarıyla bir meclis kurmuş bulunuyordu. Hatîb (radıyallahü anh), bir sandala binip, Mukavkıs'ın toplantı halinde olduğu yere yaklaştı. Peygamberimizin mektûbunu eline alıp, ona gösterdi. Mukavkıs, mektûbu görünce Hatîb bin Ebî Beltea'yı yanına getirmelerini adamlarına emretti. Huzûruna varınca, Mukavkıs, Peygamberimizin mektûbunu Hazreti Hatîb'den aldı. Mektûpta şöyle yazıyordu:

"Bismillâhirrahmânirrahîm,

Allahın kulu ve resûlü Muhammed'den Kıbt'ın (Eski Mısır halkının) büyüğü Mukavkıs'a! Selâm, hidâyete uyanların üzerine olsun. Seni selâmet bulman için İslâm'a davet ederim. Müslüman ol ki, selâmet bulasın ve Allah'ın iki kat ecrine nail olasın. Eğer yüz çevirirsen senin ve Kıbt'ın günahı senin üzerine olur: "Ey kitap ehli! (Yahudiler ve hıristiyanlar!) Gelin bizimle sizin aranızda eşit olan bir kelimede birleşelim. Allah'dan başkasına ibâdet etmeyelim. Ona hiçbir şeyi, eş ve

ortak koşmayalım ve Allah'ı bırakıp da birbirimizi Rab'lar (ilâhlar) edinmeyelim. Eğer kitap ehli bu davetten yüz çevirirlerse (Siz şahit olunuz ki) bizler müslümanız deyiniz!" (Âl-i İmrân 64)

Peygamberimizin mektûbu okununca, Mukavkıs, Hazreti Hatîb'e "Hayırlısı olsun!" dedi. Mısır hükümdârı, kumandanlarını, devlet adamlarını toplayıp, Hatîb ile aralarında, şu konuşmalar geçti:

Mukavkıs- "Ben, anlamak, istediğim bazı şeyleri sana soracak, bu husûsta seninle konuşacağım." Hatîb- "Buyur, konuşalım!"

Mukavkıs- "Sizi gönderen zâttan bana haber veriniz. O bir peygamber midir? Biraz bahset."

Hatîb- "Evet, O bir peygamberdir."

Mukavkıs- "O, böyle gerçekten bir peygamber idiyse, kendisini öz yurdundan çıkarıp başka bir yere sığınmak zorunda bırakan kavminin aleyhinde niçin bedduâ etmedi?

Hatîb- "Sen, Îsâ bin Meryem aleyhisselâmın bir peygamber olduğuna inanıyorsun değil mi? O, kavmi kendisini yakalayıp, öldürmek istediğinde, buna rağmen onlara bedduâ etmedi ve Cenâb-ı Hak, O'nu, dünyâ semâsına kaldırdı. Mükâfatlandırdı. Halbuki, O, kavminin helak edilmesi için Allahü teâlâ'ya duâ etse olmaz mıydı?"

Mukavkıs- "Çok güzel cevap verdin. Gerçekten sen, hikmet sahibi bir zatın yanından gelen hakîm bir kimsesin. Bu gece yanımızda kal, yarın sana cevabımı vereyim."

Hatîb (radıyallahü anh), Hazreti Mûsâ zamanındaki Firavun'u kasdederek Mukavkıs'a dedi ki: "Senden önce, burada bir hükümdâr vardı. O, halkına karşı "En büyük ilâh benim!" diyerek Rab olduğunu iddia etmişti. Allahü teâlâ da, onu, dünyâ ve âhıret azaplarıyla cezalandırdı. Sonra ondan intikam aldı. Sen ise, senden başkasından ibret al da, başkasına ibret olma!"

Mukavkıs- "Bizim için bir din vardır. Biz bu dinimizi, ondan daha hayırlısı olmadıkça bırakmayız."

Hatîb- "Senin bağlı olduğun ve daha hayırlısı olmadıkça bırakmayacağını söylediğin dininden daha hayırlı olan din, hiç şüphesiz İslâmiyettir. Biz seni Allahü teâlânın bu son dinine, İslâmiyet'e davet ediyoruz ki, Allah, dinini O'nunla tamamlamış, O'nu insanlara yeterli kılmıştır. Dahası da yoktur. Bu Peygamber, (Yani Muhammed aleyhisselâm), yalnız seni değil, bütün insanları davet etti. Bu Peygamber, insanları İslâm'a davet ettiğinde; Kureyş, O'na, insanların en fazla tepki gösterip, kaba davrananı, yahûdiler en fazla düşmanlık edenleri, hıristiyanlar da en yakın olanları oldu. Hayatım hakkı için yemîn ederim ki, Mûsâ aleyhisselâmın Îsâ aleyhisselâmı müjdelemesi ancak Îsâ aleyhisselâm'ın Muhammed aleyhisselâm'ı müjdelemesi gibidir. Binaenaleyh, bizim seni Kur'ân-ı kerîme davet etmemiz, senin yahûdileri İncîl'e davet etmen gibidir. Şüphesiz malumundur ki, her peygamber kendisini anlayıp idrak edecek bir kavme gönderilmiştir. Ve o kavmin, bu peygambere itaat etmesi, üzerine vacip olmuştur. İşte sen de bu peygambere yetişenlerden birisisin. Biz seni Mesih'in dininden nehyetmiyoruz. Fakat bu yeni dine davet ediyoruz."

Mukavkas, "Ben bu peygamberin haline baktım. Emîrlerinde ve yasaklarında asla akla uygun olmayan birşey bulamadım; Anladım ki, bu kişi sihirbaz değildir. Kahin ve yalancı değildir. Peygamberlik alâmetlerinden bazı halleri kendinde buldum. Gizli olan şeyleri meydana çıkarmak bu alametlerdendir. Bazı sırlardan haber vermek bu kişiden ortaya çıktı. Hele biraz düşüneyim."

Mukavkıs- Peygamberimizin mektûbunu aldı. Çok hürmet gösterip, fildişinden yapılmış bir kutu içine koydu. Kutuyu mühürledi ve bir câriyesine teslim etti. Adı geçen bu mektûb 1267 (m. 1850) senesinde Mısır'ın Ahmin bölgesinde eski bir manastırdaki Kıbt kitapları arasında bulunmuş ve Osmanlı Padişahı Sultan Abdülmecid Hân tarafından satın alınarak, İstanbul Topkapı Sarayı, Mukaddes Emanetler Bölümüne konmuştur. Orada muhafaza edilmektedir.

Mukavkıs, Hazreti Hatîb bin Ebî Beltea'yı Mısır'da 5 gün misâfir etti. Çok hürmet edip, ikramlarda bulundu. Mukavkıs, bir gece haber salıp, Hazreti Hatîb'i huzûruna çağırtıp, Peygamber efendimiz hakkında birçok sorular daha sordu. Arapça konuşan tercümanından başka kimse yoktu.

Mukavkıs- "O'nun hakkında soracağım şeylere doğru cevap verir misin? Eshâbının arasında seni seçip gönderdiğini biliyorum. Ben sana üç şey soracağım."

Hatîb- "İstediğin şeyi sor! Ben sana ancak doğruyu söyleyeceğim."

Mukavkıs- "Muhammed, insanları neye davet ediyor?"

Hatîb- “Yalnız Allahü teâlâya ibâdet etmeye davet ediyor. Gece ve gündüzde beş vakit namaz kılmayı emrediyor. Ramazan orucunu tutmayı, Kâ’be’ye (Beytullaha) hac etmeyi verilen sözde durmayı emrediyor, ölmüş hayvan etini ve kan yemekten men ediyor.”

Mukavkıs- “O’nun şekil ve şemâlini, (fizikî görünüşünü) bana tarif et!”

Hazreti Hatîb bin Ebî Beltea kısaca tarif etti. Birçoğunu saymamıştı.

Mukavkıs- “Anlatmadığın daha bazı şeyler kaldı. Öyle ki, gözlerinde azıcık kırmızılık, arkasında peygamberlik mühürü vardır. Kendisi merkebe biner, harmani (sof) giyer, hurma ve az etli yemekle geçinir. Amcaları veya amcaoğulları tarafından korunur.”

Hatîb- “Bunlar da onun sıfatıdır.” Mukavkıs- “Ben gelecek bir peygamber kaldığını biliyordum. Fakat onun Şam’dan çıkacağını sanıyordum. Çünkü daha önceki peygamberler hep oradan çıkmışlardı. Gerçi son Peygamberin Arabistan’da, sertlik, darlık, yokluk ülkesinde çıkacağını da kitaplarda görmüştüm. Allah’ın kitabında sıfatlarını yazılı bulduğumuz peygamberin ortaya çıkma zamanı da, tam bu zamandır. Biz, onun vasfını; iki kız kardeşi bir nikâh altında birleştirmez, hediyeyi kabûl eder, sadakayı kabûl etmez. Fakîrlerle, yoksullarla oturur, kalkar! diye de kitapta yazılı bulmuştuk. Ona uymak husûsunda Kıbtîler beni dinlemezler. Ben saltanatımdan da ayrılamıyacağım. Bu husûsta çok cimriyim. O peygamber, ülkelere hâkim olacak. Kendisinden sonra da Sahâbîleri, bu topraklarımıza kadar gelip konacaklar. En sonunda şuradakilere gâlib geleceklerdir. Ben Kıbtîlere bundan ne bir kelime anarım, ne de hiçbir kimseye, bu konuşmamı bildirmek isterim.”

Mukavkıs, Arapça yazan kâtibini çağırdı. Peygamberimizin mektûbuna şöyle cevap yazdırdı:

“Abdullah’ın oğlu Muhammed’e, Kıptîlerin büyüğü Mukavkıs’tan!

Selâm, senin üzerine olsun. Gönderdiğin mektûbunu okudum. Orada zikrettiğin şeyi ve yaptığın daveti anladım. Ben de bir peygamberin geleceğini biliyordum. Ama onun Şam’dan çıkacağını zannediyordum. Elçine ikramda bulundum. Sana Kıbtîlerin yanında büyük değeri bulunan iki câriye ile giyecek elbise gönderdim. Bir de binmen için dişi bir katır hediye ettim.”

Mukavkıs, bundan başka ne bir şey yaptı, ne de müslüman olmuştu. Hazreti Hatîb bin Ebî Beltea’ya: “Hemen memleketine, sahibinin yanına dön! Onun için iki câriye, iki binek hayvanı, bin miskal (bir miskal 4,8 gr. Altın) yirmi takım Mısır işi ince elbise ve daha başka hediyeler gönderilmesini emrettim. Senin için de, yüz dinar ve beş takım elbise verilmesini söyledim. Yanımdan ayrılıp git. Sakın, Kıbtîler, senin ağzından tek kelime bile işitmesinler!” dedi.

Mukavkıs, Peygamber efendimize ayrıca billur bir kadeh, kokulu bal, sarık, Mısır keten kumaşı, öd, misk gibi güzel kokular, baston, bir kutu içinde sürmelik, gül yağı, tarak, makas, misvak, ayna, iğne ve iplik de hediye etti.

Mukavkıs, Hazreti Hatîb’e Peygamberimiz hakkında “Sürme kullanır mı?” diye sormuştu. Hazreti Hatîb de, “Evet” Aynaya bakar, saçını tarar, seferde, hazarda, aynayı, sürmedanlığı, tarağı, misvağı yanından ayırmaz!” demişti. Mukavkıs’ın, Peygamberimize hediye olarak gönderdiği iki câriye Mâriye ve kardeşi Sîrîn’di. Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh) yolda bunlara müslüman olmalarını teklif edince, kabûl edip, müslüman olmuşlardı. Peygamberimiz (aleyhisselâm). Hazreti Mâriye’yi hanım olarak kabûl edip, onunla evlendi. Oğlu Hazreti İbrâhîm, ondan olmuştu. Sîrîn’i de Eshâbından “Şâir-i Nebî” olan Hassan Bin Sâbit’e verdi. En iyi cins ve beyaza çok yakın gri tüylü iki binek hayvanından katıra “Düldül”, Merkebe de “Ufeyr” veya “Yafur” adı takıldı. O güne kadar Arabistan’da ak tüylü katır görülmemişti. Müslümanların ilk gördüğü ak tüylü katır, Düldül oldu. Peygamber efendimiz, hediye edilen billur kadehle su içerdi.

Hazreti Hatîb bin Ebî Beltea, Mukavkıs’ın yanında kısa bir müddet kaldı. Halbuki yabancı heyetler, Mukavkıs’ın yanında bir ay veya daha fazla kalırlardı. Hatîb (radıyallahü anh), 5 gün kaldıktan sonra Mukavkıs’ın ülkesinden ayrıldı. O, Hazreti Hatîb’i Arap yarımadasına muhafız askerlerle gönderdi. Bunlar, Arabistan’a ayak bastıkları sırada, Şam’dan Medine-i Münevvere’ye gitmekte olan bir kâfileye rastladılar. Hatîb (radıyallahü anh) da, Mukavkıs’ın askerlerini geri çevirip, o kâfileye katıldı. Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh), hediyelerle Medine’ye gelip, Resûlullah’ın huzûruna kavuştu. Peygamberimiz (aleyhisselâm) de, Mukavkıs’ın hediyelerini kabûl etti. Hazreti Hatîb, Mukavkıs’ın mektûbunu verip, sözlerini nakledince, Peygamberimiz buyurdu ki: “Ne Kötü

adam! Saltanatına kıyamadı. Halbuki îmân etmesine mâni olan saltanatı ise, kendisinde kalmayacak!”

Hazreti Hatîb’in Allah’a ve Resûlüne imânı tamdı. Dininden asla dönmedi. Yakınlarına olan merhametinin çokluğu, onları kayırması sebebiyle Mekkeli müşriklere, bir mektûb göndermişti. Bu hâdise Eshâb-ı kiram arasında infiale sebep olmuş, hatta öldürülmesini isteyenler bile çıkmıştı. Fakat Cenâb-ı Hak, Mümtehine sûresi 1. âyet-i celîlesinde,“Ey îmân edenler, benim düşmanlarımı ve kendi düşmanlarınızı dost edinmeyiniz.” buyurarak, Hazreti Hatîb’in imânına şehâdet etmiştir. Şöyle ki: Mekke’nin feth edildiği sene Resûl-i ekrem efendimizin hareketinden önce Hazreti Hatîb, Kureyş’in azatlılarından olup, Medine’de kalmakta olan Sâre adında bir kadınla, Mekke’den bazı tanıdıklarına Hazreti Peygamberin hazırlık plânından bahseden bir mektûb gönderdi. Mektûpda şunlar yazılı idi:

“Ey Kureyş ahâlisi, hiç şüpheniz olmasın, Hazreti Resûlullah, üzerinize bulut gibi bir askerle geliyor ki, bu asker coşkun, çağlayan bir sel gibidir. Allah’a yemîn ederim ki, Allah’ın Resûlü sizin üzerinize yalnız başına da gelse, Cenâb-ı Hak onu muzaffer kılarak memnun ve mesrûr edecektir. O halde başınızın çâresine bakınız. Vesselâm.”

Öte yandan Cebrâil aleyhisselâm gelerek, gizlice mektûb gönderildiğini mektûbun kim tarafından, kiminle ve nasıl gönderildiğini haber verdi. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm), Hazreti Ali Zübeyr ve Mikdad bin Esved’den meydana gelen bir ekibi, mektûbu götüren kadını yakalayıp, getirmekle görevlendirdi. Onlara: “Hân bahçesine vardığınızda sol tarafınızda yolcu bir kadın bulacaksınız. Beraberinde bir mektûb götürmektedir. Kendisini yakalayıp getiriniz!” buyurdular. Hah, Mekke ile Medine arasında koruluk bir yerdi.

Ekip, adı geçen yere vardığında tarif edildiği gibi bir kadın gördüler ve yakalayıp, mektûbu meydana çıkarmasını istedilerse de, kadın inkâr etti. Bunun üzerine: “Yâ mektûbu çıkarırsın veya elbiseni soyar arama yaparız” tehdidinde bulundular. Neticede kadın saçının örgüsü arasından mektûbu çıkarıp verdi. Böylece mektûbu Hatîb bin Ebî Beltea’nın yazdığı ortaya çıkmıştı. Peygamber efendimiz kendisini bu sebeple çağırıp: “Yâ Hatîb bu nedir?” diye, sorunca, “Yâ Resûlallah acele buyurmayınız. Ben aslında Kureyş kabilesinden değilim. Fakat onlarla münâsebetim vardır. Öte yandan Muhacirlerin Mekke’de akrabası çoktur. Onların, orada kalan çoluk çocuğunu ve mallarını korurlar. Benim ise, Mekke’de hiç himâye edecek kimsem yoktur. İşte bu mektûb vesilesiyle, onlar arasında minnettarlar kazanarak, akrabamı korumak istedim. Yoksa bu teşebbüsüm, kâfirlerden yana olmak, dinimden dönmek ve onlara yardım etmek için değildir”, cevabını verdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) de: “Doğrudur”, diye kendisini tasdîk etti. Hazreti Ömer, “Ey Allah’ın Resûlü! Bırak da şu münafığın boynunu vurayım”, diye atılınca, Resûlullah efendimiz: “Ey Ömer! Bu zât Bedir savaşına katıldı. Ne bileceksin, belki Cenâb-ı Hak, Bedir’de hazır bulunanları iltifât buyurarak: (Ne isterseniz yapınız! Ben sizi bağışladım) buyurmuştur” deyince Hazreti Ömer ağlamaya başladı. Bunun üzerine Mümtehine sûresinin 1. âyeti nâzil olmuştur. Âyet-i kerîmede Hazreti Hatîb’in imânına Cenâb-ı Hakk’ın şahit olması şöyle açıklanıyor: Cenâb-ı Hak; “Ey îmân edenler! Benim ve sizin düşmanlarınızı dost edinmeyin.” buyurarak Hazreti Hatîb’in durumu anlatılmak istenmiş ve kendisinin yukarıda belirttiğimiz niyeti taşıyarak yazdığı mektûbuna rağmen mü’min olduğu ifade buyurulmuştur.

Bu âyet-i kerîmenin gelmesinden ve Peygamber efendimizin, O’nun sözünün doğruluğunu tasdîk etmesinden sonra, Eshâb-ı kiramdan hiç birinin O’nun hakkında, kötü bir zannı kalmadı. Eshâb-ı kiramın rivâyetlerini toplayan eser sahipleri, bu hâdiseyi onun fazîletini, Allah ve Resûlüne bağlılığını göstermek için yazmışlardır. Yukarıdaki hadîs-i şerîf, Allahü teâlâ’nın ve Resûlünün onu bağışladığını, dünyâ ve ahirette affedildiğini göstermektedir.

Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) ahirete teşrîflerinden sonra, Hazreti Ebû Bekir zamanında Hatîb (radıyallahü anh), tekrar Mısır’a elçi olarak gönderildi. Ebû Bekir’in (radıyallahü anh) hilâfetinden sonra Hazreti Ömer devrinde de bu vazîfesini çok iyi bir sûrette yapan Hatîb (radıyallahü anh), Mukavkıs ile bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşma, Mısır’ı feth eden Amr İbnü’l-Âs (radıyallahü anh) zamanına kadar yürürlükte kaldı.

Hatîb bin Ebî Beltea (radıyallahü anh), Medine-i Münevvere’de vefât etmiştir. Cenâzesini Hazreti Osman kıldırmış ve Bakî’ kabristanına defn edilmiştir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A’lâm cild-2, sh. 159

2) El-İsâbe cild-1, sh. 300

3) El-İstiâb cild-1, sh. 348, 47

4) Mevâhib-i Ledünniyye cild-1, sh. 242

5) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-3, sh. 114

6) Sahîh-i Buhârî, Babel fazl-ı Menşehîde

7) Umdet-ul-kari cild-14, sh. 255

8) İnsân-ul-uyûn cild-3, sh. 11

9) Medarik-ut-tenzîl cild-4, sh. 245

10) Sünen-i Ebî Davûd cild-3, sh. 68

HÎFÂ HATUN (radıyallahü anha)

Kadın sahâbîlerden. Medine-i Münevvere’de güzelliği ve ahlâkı ile meşhûrdu. Tevekkül sahibi kazaya rızâ gösteren ve Hazreti Resûlullah’a çok bağlı olup, her sözünü dinlerdi. Âhireti çok düşünüp, hiç aklından çıkarmazdı. Hep ahirete hazırlanıp, ona yarar ameller işlemeye çalışırdı. Hifâ Hatun, bir gün Peygamber efendimizin huzûruna gelerek, “Ey Allah’ın Resûlü! Bana beni Cennet’e götürecek bir iş (amel) öğret” dedi. Bu arzu ve isteği üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) “Önce bir erkekle evlenmen lâzımdır. Bununla dînin yarısını emniyete alırsın.” buyurdu. Bu emir üzerine; “Ey Allah’ın Resûlü! Küfvüm, (dengim) kim olabilir? Bana Habeşistan hükümdârı Melik Necâşî evlenme teklifinde bulundu. Fakat, ben onun bu teklifini kabûl etmeyip, geri çevirdim. Hatta yüz deve ile birçok zînetler veren de oldu. Onu da kabûl etmedim. Bu gün ise ahirette kurtuluşun evlenmekte olduğunu buyuruyorsunuz. Yâ Resûlallah! Siz kimi beğenip, uygun görürseniz, ben ona râzıyım” dedi. Resûlullah (aleyhisselâm), Hîfâ Hatun’a Eshâbından kimin ismini verirse, diğerlerinin ümidsiz olacağını anlayıp, “Mescide en evvel kim gelirse, onunla evlen.” buyurdu. Sahâbîlerin hepsi bu duruma râzı oldu. Allahü teâlâ, onlara (Eshâba) öyle bir uyku verdi ki, hiçbir sahabî erken uyanamadı. Resûlullah (aleyhisselâm) önce kimin geleceğini merakla bekliyordu. Birdenbire Süheyb (radıyallahü anh) göründü. Süheyb, kimsesi olmayan, fakîr, rengi siyaha yakın, görünüşü güzel olmayan, uzun boylu, zaif ve çelimsiz, ince yapılı bir sahabîydi. Hifâ Hâtun ise, son derece güzel ve zengindi. Resûlullah (s.a.v) namazdan sonra Hifâ Hatun’u (radıyallahü anha), çağırarak durumu bildirdi. Hifa (radıyallahü anha) Allahü teâlâ’nın kazasına râzı olduğunu, Hazreti Resûlullah’a arz etti. Resûlullah (s.a.v) bu durum üzerine hutbe okudu. Nikah akdi yapıldı ve; “Ey Süheyb! Kalk bu hanımın için bir şey al. Hanımının elinden tut, evine götür.” buyurdu. Süheyb (radıyallahü anh); “Ya Resûlallah! Dünyalık olarak yanımda ne bir dirhem gümüşüm, ne de içinde yatacak ve barınacak bir evim var. Benim evim mesciddir.” Dedi. Bunları işiten Hifâ Hâtun (radıyallahü anha), Süheyb’e (radıyallahü anh) onbin dirhem gümüşlük bir kese göndererek, filanca yerdeki hazır konağı da O’na hediye ettiğini bildirdi. Süheyb’in kendisini götürmesini istedi.

Resûlullah (s.a.v) onlara çok duâ etti. Eshâb-ı Kirâm da, Hifâ Hatun’un bu hareketini çok övüp, Allahü teâlâ’ya hamd ettiler. Süheyb ve Hifâ Hâtun kalkıp, konağa gittiler. Yemekten sonra, yatma vaktinde, Hifâ hatun (radıyallahü anha) “Ey Süheyb! İyi bil ki, ben sana ni’metim, sen bana mihnetsin (sıkıntı veren). Sen bu ni’mete şükür, ben bu mihnete sabır için, gel, bu geceyi ibadet ve tâatle geçirelim. Sen şükür ediciler, ben de sabr ediciler sevâbına kavuşalım. Çünkü Resûlullah (s.a.v) “Cennet’te yüksek çardak vardır. Burada yalnız şükr edenler ve sabr edenler bulunur” buyurdu, dedi.

Zifaf gecesi ikisi de Allahü teâlâ’ya karşı ibâdet ve tâatta bulundular. Süheyb (radıyallahü anh), Mescide geldi. Cebrâil (a.s) geceki durumdan Hazreti Resûlullah’ı haberdar etti. Cennet ve Cemâl-i ilahi ile müjde verdi. Resûlullah (s.a.v); “Ey Süheyb, gece ki halinizi, sen mi anlatırsın, ben mi söyleyeyim?” buyurunca Süheyb (radıyallahü anh) yâ Resûlullah siz söyleyiniz dedi. Peygamber efendimiz (s.a.v) “Siz Cennetliksiniz ve Allahü teâlâyı göreceksiniz.” müjdesini verdi. Süheyb (radıyallahü anh) sevincinden ve Allahü teâlâyı görmek ve O’na kavuşmak aşkından secdeye kapanarak şöyle duâ etti; “Ya Rabbi! Eğer beni mağfiret ettiysen, günahlara bulaşmadan rûhumu al.” Dedi. Allahü teâlâ, O’nun bu duâsını kabûl ederek, secdede rûhunu aldı. Eshâb-ı Kirâm bu duruma ağladı. Resûlullah (aleyhisselâm), “Daha şaşılacak şey Hifâ’nın da bu anda rûhunu Hakka teslim etmiş olmasıdır.”buyurdu. Her ikisinin de namazını kılarak yanyana defn ettiler. Başları ucuna iki tahta diktiler. Tahtanın birine; “Bu Allahü teâlâ’nın ni’metine şükr edenin kabridir.” Diğerini de; “Bu Allahü teâlâ’nın mihnetine sabr edenin kabridir.” diye yazdılar. Eshâb-ı kirâm’ın Allahü teâlâ’ya karşı aşkları ve Resûlullah’a (s.a.v) karşı bağlılıkları bu kadar kuvvetliydi.

Hifâ Hatun’un tevekkülü, kazaya rızâsı ve sabrı asırlardır anlatılıp, herkes tarafından sevilip, imrenilmesine rağmen nesebi ve başka hayat hikâyesi bilinmemektedir. O gönüllerde taht kuran bir sultandı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Rıyâd-un-nâsıhîn sh. 225

Kadın sahâbîlerden. Medine-i Münevvere'de güzelliği ve ahlâkı ile meşhûrdu. Tevekkül sahibi kazaya rızâ gösteren ve Hazreti Resûlullah'a çok bağlı olup, her sözünü dinlerdi. Âhireti çok düşünüp, hiç aklından çıkarmazdı. Hep ahirete hazırlanıp, ona yarar ameller işlemeye çalışırdı. Hifâ Hatun, bir gün Peygamber efendimizin huzûruna gelerek, "Ey Allah'ın Resûlü! Bana beni Cennet'e götürecek bir iş (amel) öğret" dedi. Bu arzu ve isteği üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) "Önce bir erkekle evlenmen lâzımdır. Bununla dînin yarısını emniyete alırsın." buyurdu. Bu emir üzerine; "Ey Allah'ın Resûlü! Küfvüm, (dengim) kim olabilir? Bana Habeşistan hükümdârı Melik Necâşî evlenme teklifinde bulundu. Fakat, ben onun bu teklifini kabûl etmeyip, geri çevirdim. Hatta yüz deve ile birçok zînetler veren de oldu. Onu da kabûl etmedim. Bu gün ise ahirette kurtuluşun evlenmekte olduğunu buyuruyorsunuz. Yâ Resûlallah! Siz kimi beğenip, uygun görürseniz, ben ona râzıyım" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm), Hîfâ Hatun'a Eshâbından kimin ismini verirse, diğerlerinin ümidsiz olacağını anlayıp, "Mescide en evvel kim gelirse, onunla evlen." buyurdu. Sahâbîlerin hepsi bu duruma râzı oldu. Allahü teâlâ, onlara (Eshâba) öyle bir uyku verdi ki, hiçbir sahabî erken uyanamadı. Resûlullah (aleyhisselâm) önce kimin geleceğini merakla bekliyordu. Birdenbire Süheyb (radıyallahü anh) göründü. Süheyb, kimsesi olmayan, fakîr, rengi siyaha yakın, görünüşü güzel olmayan, uzun boylu, zaif ve çelimsiz, ince yapılı bir sahabîydi. Hifâ Hâtun ise, son derece güzel ve zengindi. Resûlullah (s.a.v) namazdan sonra Hifâ Hatun'u (radıyallahü anha), çağırarak durumu bildirdi. Hifa (radıyallahü anha) Allahü teâlâ'nın kazasına râzı olduğunu, Hazreti Resûlullah'a arz etti. Resûlullah (s.a.v) bu durum üzerine hutbe okudu. Nikah akdi yapıldı ve; "Ey Süheyb! Kalk bu hanımın için bir şey al. Hanımının elinden tut, evine götür." buyurdu. Süheyb (radıyallahü anh); "Ya Resûlallah! Dünyalık olarak yanımda ne bir dirhem gümüşüm, ne de içinde yatacak ve barınacak bir evim var. Benim evim mesciddir." Dedi. Bunları işiten Hifâ Hâtun (radıyallahü anha), Süheyb'e (radıyallahü anh) onbin dirhem gümüşlük bir kese göndererek, filanca yerdeki hazır konağı da O'na hediye ettiğini bildirdi. Süheyb'in kendisini götürmesini istedi.

Resûlullah (s.a.v) onlara çok duâ etti. Eshâb-ı Kirâm da, Hifâ Hatun'un bu hareketini çok övüp, Allahü teâlâ'ya hamd ettiler. Süheyb ve Hifâ Hâtun kalkıp, konağa gittiler. Yemekten sonra, yatma vaktinde, Hifâ hatun (radıyallahü anha) "Ey Süheyb! İyi bil ki, ben sana ni'metim, sen bana mihnetsin (sıkıntı veren). Sen bu ni'mete şükür, ben bu mihnete sabır için, gel, bu geceyi ibadet ve tâatle geçirelim. Sen şükür ediciler, ben de sabr ediciler sevâbına kavuşalım. Çünkü Resûlullah (s.a.v) "Cennet'te yüksek çardak vardır. Burada yalnız şükr edenler ve sabr edenler bulunur" buyurdu, dedi.

Zifaf gecesi ikisi de Allahü teâlâ'ya karşı ibâdet ve tâatta bulundular. Süheyb (radıyallahü anh), Mescide geldi. Cebrâil (a.s) geceki durumdan Hazreti Resûlullah'ı haberdar etti. Cennet ve Cemâl-i ilahi ile müjde verdi. Resûlullah (s.a.v); "Ey Süheyb, gece ki halinizi, sen mi anlatırsın, ben mi söyleyeyim?" buyurunca Süheyb (radıyallahü anh) yâ Resûlullah siz söyleyiniz dedi. Peygamber efendimiz (s.a.v) "Siz Cennetliksiniz ve Allahü teâlâyı göreceksiniz." müjdesini verdi. Süheyb (radıyallahü anh) sevincinden ve Allahü teâlâyı görmek ve O'na kavuşmak aşkından secdeye kapanarak şöyle duâ etti; "Ya Rabbi! Eğer beni mağfiret ettiysen, günahlara bulaşmadan rûhumu al." Dedi. Allahü teâlâ, O'nun bu duâsını kabûl ederek, secdede rûhunu aldı. Eshâb-ı Kirâm bu duruma ağladı. Resûlullah (aleyhisselâm), "Daha şaşılacak şey Hifâ'nın da bu anda rûhunu Hakka teslim etmiş olmasıdır."buyurdu. Her ikisinin de namazını kılarak yanyana defn ettiler. Başları ucuna iki tahta diktiler. Tahtanın birine; "Bu Allahü teâlâ'nın ni'metine şükr edenin kabridir." Diğerini de; "Bu Allahü teâlâ'nın mihnetine sabr edenin kabridir." diye yazdılar. Eshâb-ı kirâm'ın Allahü teâlâ'ya karşı aşkları ve Resûlullah'a (s.a.v) karşı bağlılıkları bu kadar kuvvetliydi.

Hifâ Hatun'un tevekkülü, kazaya rızâsı ve sabrı asırlardır anlatılıp, herkes tarafından sevilip, imrenilmesine rağmen nesebi ve başka hayat hikâyesi bilinmemektedir. O gönüllerde taht kuran bir sultandı.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Rıyâd-un-nâsıhîn sh. 225

HİND BİNTİ UTBE (radıyallahü anha)

Kadın sahâbîlerden. Mekke kâfirlerinden Utbe bin Rebi'a bin Abd-i Şemsî bin Abd-i Menâf kızı, Ebû Süfyânın hanımıdır. Hazreti Mu'âviyenin annesidir. Hind binti Utbe Mekke'de doğmuş olup, doğum târihi bilinmemektedir. Büyük dedesi Abd-i Menâf Kureyş'in ileri gelenlerinden ve başkanlarından idi. Hind binti Utbe, evvelâ Mahzûm kabîlesinden Fâkihe İbn-i Mugayze ile daha sonra ise Ebû Süfyân ile evlendi. Bu evlilikten Hazreti Muâviye dünyaya geldi. Hind, Mekke'de müşriklerin içerisinde bulunmuş ve onlarla birlikte olmuştur. Bedir gazâsında babası Utbe bin Rebi'a'yı Hazreti Hamza

öldürmüştü. Hind, harbe (küçük mızrak) atmasıyla meşhûr olan Habeşli köle Vahşîye: “Babam Bedir günü öldürüldü. Eğer sen üç kişi, Hazreti Muhammed, Hazreti Hamza ve Hazreti Ali’den birini öldürürsen hürsün âzâd olacaksın. Çünkü ben Kureyş içerisinde babamın intikamına karşılık olarak başka bir kimse göremiyorum” dedi. Bedir’den sonra Uhud savaşına katılan Hind, Vahşiye çok şeyler va’d ederek babasının intikamını almak istiyordu. Daha sonra müslüman olup, Eshâb-ı kiramdan olan Hazreti Vahşî diyor ki: “Ben Uhud’da Hazreti Peygamberin üzerine varmaya hiç cesâret edemeyeceğimi biliyordum. Çünkü Eshâbı, onu bir an yalnız bırakmaz ve de kimseye de teslim etmez. Vallahi Hazreti Hamza’yı uyurken bulsam heybetinden uyandırmağa korkarım. Ama Hazreti Ali’ye gelince onu öldürmeye bir fırsat kollıyayım dedim. Harb sahasında Hazreti Ali’yi aradım ve buldum. Kendisi son derece tedbirli, girişken, çevik ve etrâfına çok bakınan bir kimseydi. Kendi kendime benim aradığım ve hakkından geleceğim bir zât değil dedim. O sırada Hazreti Hamza’yı gördüm. Önüne gelenleri orağın otları biçtiği gibi kesip biçiyor, öününde hiç kimse duramıyordu. Ona yaklaşıp vurmak fırsatını bulmak için kayanın arkasına gizlendim. Sibâ bin Ümmü Enmâr “Var mı benimle çarpışacak yiğit” diye bağırıyordu. Hazreti Hamza ona vurduğu gibi göz açtırmadan yere serdi. Ve boynunu uçurdu. Sonra süratle benden tarafa gelirken beni gördü. Sel sularının açtığı derede ayağı kayıp yere düştü. Harbemi (küçük mızrak) istediğim yerinden vurmak için attım. Böğründen vurdum. Hatta mızrağımın ucu arkadan çıktı. Diğer Eshâb yetiştiler fakat şehîd olduğunu anlayınca dağıldılar. Onlar uzaklaşınca hemen Hazreti Hamza’nın yanına yarıp karnını yardım ciğerlerini çıkarıp Hind binti Utbe’ye götürdüm. Hind binti Utbe, Hazreti Hamza’nın ciğerini alıp ağzında çiğnedi Yutamayınca dışarı attı.” Suyunu mu yoksa posasını mı attığı bilinmemektedir. Çünkü Hind eğer ele geçirebilirse azılı müşrik olan babası Utbe bin Rebi’a’yı öldüren Hazreti Hamza’nın ciğerini yemeğe and içmişti.

Hazreti Peygamber (aleyhisselâm), Hazreti Hamza’nın ciğerinin Hind tarafından çiğnendiği haber verilince Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Ondan bir şey yedi mi?” diye sordu. Eshâb “Hayır” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Hamza’nın etinden bir şey tadanı, Allahü teâlâ ebedî olarak Cehenneme haram kılmıştır yaktırmayacaktır” buyurdu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm), Mekke fethinde görüldüğü yerde öldürmelerini emir buyurdukları kimselerin içerisinde Hind binti Utbe de vardı. Hind binti Utbe, Kâ’be-i Muazzamanın örtüsü altına sığındı. Yanında bir çok kadınlar da vardı. Hepsi îmân ettiklerini bildirdiler ve Resûlullah’a (aleyhisselâm) bîat ettiler. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Mekke’de kendisine eza ve cefâ yapan kadınların başında gelen, Mübârek amcası Hazreti Hamza’yı öldürtüp ciğerlerini çiğneyen, kulaklarını ve burnunu kesen Hind binti Utbe’yi affetti ve öldürülmemesini emr buyurdular. Hind; Mekke’nin feth edildiği gün, Kâ’be’deki bütün putlar yıkılmış, kırılmış ve dışarı atılmış olduğunu, Eshâb-ı kiramın (r.anhüm) sabaha kadar namaz kıldıklarını görmüş, kalbinde îmân nûru parlamış ve bunu kocası Ebû Süfyân’a söylemişdi. Tanınmamak için kılık kıyâfet değiştirmiş, yüzünü örtmüştü. Resûlullah’a (aleyhisselâm) geldi. “Yâ Resûlallah el tutup sana bîat edeyim mi?” diye sordu. Peygamberimiz (aleyhisselâm), “Ben kadınlarla el tutuşmam. Benim yüz kadına hitap etmem, her bir kadına ayrı ayrı hitap etmem gibidir” buyurdular ve kadınların bîati söz ile oldu. Burada Peygamberimiz (aleyhisselâm), Hazreti Ömer’e “Söyle o kadınlara Allah’a hiçbir şeyi eş ve ortak koşmamak üzere Resûlullah’a bîat edeceklerdir.” buyurdu. Hind’in yanındaki kadınlar sustular. Onlar namına Hind konuştu ve Resûlullah’a: “Erkeklerden istemediğin bir taahhüdü, kadınlardan niçin istiyorsun. Ben iyice anladım ki, eğer Allah ile birlikte başka ilâh, tanrılar bulunsaydı, başımıza gelenlerden bizleri korurdu” dedi. Peygamber efendimiz, Hind’e baktı ve Hazreti Ömer’e, “Söyle onlara; hırsızlık da etmeyecekler.” buyurdu. Hind, “Yâ Resûlallah, Ebû Süfyân cimri bir kimsedir. Ben ondan habersiz malından bir şeyler çalıyordum. Bu benim için helâl mi, değil mi, bilmiyorum. Ebû Süfyân ne bana ne oğluma yetecek kadar bir şey vermiyor.” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm), “Onun malından kendine ve oğluna yetecek kadar bir şey alabilirsin.” buyurdu. Bu sırada Ebû Süfyân, Hind’e “Senin şimdiye kadar çaldığın geçti gitti. Bundan sonrakiler de helâl olsun” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) güldü. Hind’i yanına çağırdı. “Demek sen Hind binti Utbe’sin?” buyurdu. Hind “Evet” dedi. “Allaha şükür olsun ki, kendisi için seçip beğendiği dinini üstün kıldı. Yâ Muhammed elbette ki bana rahmetin dokunacaktır. Şimdi ben Allah’a îmân etmiş ve Onun Resûlünü tasdîk etmiş bir kadınım” dedi ve yüzündeki örtüyü açtı. “Allahü teâlâ geçmiş günahları affeder. Sen benim geçmişlerimi affet, bağışla ki, Allahü teâlâ da seni bağışlasın” dedi. Peygamberimiz, Hind’e “Hoş geldin” dedi. Hind. Yâ Resûlallah, vallahi dün senin çadırındakiler kadar zillet ve hakarete uğramasını istediğim bir çadır halkı yoktu. Bu gün ise yeryüzünde senin çadırındakiler kadar izzet ve şeref içerisinde olmasını istediğim bir çadır halkı (ev halkı) yoktur” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm), “Öyledir vallahi, ben sizlere çocuklarınızdan, ana ve babalarınızdan daha sevgili

olmadıkça imânınız kâmil olmaz” buyurdu. Hind ve beraberindeki kadınlar zinâ etmeyeceklerine dâir de bîat ettiler. Hind, “Yâ Resûlallah hür kadın zinâ eder mi?” dedi. Resûlullah “Hayır vallahi, hür bir kadın zinâ edemez.” dedikten sonra Ömer’e (radıyallahü anh), “Söyle onlara çocuklarını öldürmeyecekler” buyurdu. Hind, “Küçük iken onları biz büyüttük, yetiştirdik. Büyüyünce siz onları öldürdünüz. Bize, Bedir günü öldürmedik genç bıraktın mı ki, onları öldürelim” dedi. Hind binti Utbe’nin Hanzala adlı bir oğlu Bedirde müşrik olduğu halde öldürülmüştü. Hazreti Ömer, “Sen bize Bedir günü öldürülmedik genç bırakmadın ki” sözüne çok güldü. Peygamberimiz (aleyhisselâm) ise gülümsedi. O gün kadınlar ve onların başı olarak da Hind (radıyallahü anha), Resûlullaha (aleyhisselâm) iftira etmeyeceklerine ve Peygamberimizin (aleyhisselâm) her emrine itaat edeceklerine dair Resûlullah’a (aleyhisselâm) bîat ettiler.

Kadınların, Resûlullah’a (aleyhisselâm) söz verdiklerini bîat ettiklerini bildiren Mümtehine suresindeki âyet-i kerîme, Mekke şehrinin alındığı gün inmişdir. Kadınlarla yalnız söz ile olup, mübârek eli, kadınların ellerine dokunmadı. Kötü huylar, kadınlarda, erkeklerden daha çok olduğundan, kadınlarla sözleşirken, erkeklerden daha fazla şart, araya kondu. Allahü teâlânın emirlerini yapmış olmak için, bunlardan kaçınmak lâzım geldiğini bildirdi.

Bu bîat ve bununla ilgili ahkâm; büyük İslâm âlimi, dinin bekçisi İmâm-ı Rabbânî müceddid-i elf-i sânî Ahmed Fârûkî Serhendî’nin (radıyallahü anh) mektûbâtının üçüncü cildi kırkbirinci mektûbunda uzun yazılıdır.

Hind binti Utbe (radıyallahü anha) îmân ile şereflendikden sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) Mekke’de, Etbah mahallesinde bulunurken iki küçük oğlağı kestirmiş kebab yapmış, Peygamberimizin (aleyhisselâm) âzâdlı kölesi olan bir kadınla göndermişti. Hizmetçi kadın Peygamberimizin (aleyhisselâm) çadırına vardı. Selâm verdi. İçeri girmek için izin istedi. İzin verilince içeri girdi. İçerde Peygamberimizin mübârek zevcesi Ümmü Seleme ve Meymûne ve Abdülmuttaliboğullarından Peygamberimizin yakın akrabası olan kadınlar bulunuyordu. Hizmetçi kadın Resûlullah’a (aleyhisselâm): “Hanımım bu hediyyeyi size gönderdi: “Bu yıllarda koyunlarımız çok az kuzuluyor” dedi. Senden özür diledi. “Kuzu kebabı yapamadığı için” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Allah sizin koyunlarınızı bereketlendirsin ve kuzulayıcılarını arttırsın” diye duâ buyurdu. Hizmetçi kadın Hind’in (radıyallahü anha) yanına döndü. Peygamberimizin duâsını bildirdi. Hazreti Hind buna pek çok sevindi. Bir müddet sonra koyunlarının kuzulayıcı olanları o kadar arttı ki, ne yakın zamanda ne de ondan önce böylesi hiç görülmemişti. Hind (radıyallahü anha): “Bu, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) duâsı bereketiyle olmuştur. Allahü teâlâya hamd olsun ki bizi İslâmiyyete hidâyet etti, kavuşturdu. Müslüman olmakla şereflendirdi” buyurdu. Mekke’de umûmî putlardan başka, ayrıca her ailenin kendi evinde taptıkları husûsî putları da bulunurdu. Mekke feth olunduğu gün Peygamberimizin münâdisi: “Allaha îmân eden kişi evinde kırmadık, yakmadık put bırakmasın. Putların parası da haramdır” diye herkese ilân etti. Mekke’de bu ilân edildikten sonra yeni müslümanlar evlerindeki putları kırdılar. Hind binti Utbe de evindeki putu kırmış ayağıyla parçalarını vurup yuvarlamış ve “Biz senden dolayı ne kadar gurûr ve aldanış içinde idik” demiştir.

Hind binti Utbe, müslüman olduktan sonra Peygamberimizin (aleyhisselâm) hayır duâsını almıştır. Hazreti Ömer zamanındaki meşhûr Yermük savaşına kocası Ebû Süfyân (radıyallahü anh) ile katılmış ve bizzat çarpışmıştır. Hind (radıyallahü anha) gayet keskin görüşlü ve akıllı bir kadındı. Son derece cömertti. Hazreti Ömer zamanında 14 (m. 635), Muharrem ayında Hazreti Ebû Bekir’in babası Ebû Kuhâfe ile aynı günde vefât ettiği rivâyet edilmekte ise de Hazreti Osman zamanında vefât ettiği daha doğrudur. Yukarıda zikrettiğimiz sözleri ve Peygamberimize (aleyhisselâm) altı husûsta bî’atı bazı hadîs kitaplarında zikredilmiştir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Kâmûs-ul-a’lâm cild-6, sh. 47, 48

2) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-8, sh. 235

3) El-A’lâm cild-8, sh. 98

4) El-İsâbe cild-4, sh. 425

5) İstiâb cild-4, sh. 424, 425

6) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1014

7) Eshâb-ı Kirâm sh. 347

8) İbn-i Âbidîn cild-5, sh. 263

9) Mektûbât-ı İmâm-ı Rabbânî cild-3, mektûb 41

HUBEYB (HABÎB) BİN ADÎY (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın şehîdlerinden. Ensârdan ve Evs kabilesindendir. Hicretten önce müslüman oldu. Bedir ve Uhud savaşına katıldı. Bu savaşlarda büyük kahramanlıklar gösterdi. Bedir savaşında Haris bin Nevfel adındaki meşhûr

müşriki öldürmüştür. Hicretin 4. (m. 625) senesinde vukû' bulan Recî' vak'asında esîr edilip, Mekke'ye götürülerek müşriklere verildi ve orada onlar tarafından şehîd edildi. Uhud savaşında kendilerinden bazılarının öldürülmesi üzerine müslümanlara kin tutan Lıhyanoğulları öç almak istediler. Bu maksatla Adal ve Kare kabilesiyle anlaşıp, bu kabilelerden bir heyeti Medine'ye göndermeyi plânladılar. Müslüman olduğunuzu söylersiniz. Zekât vereceğiz, bunu almak ve bize İslâmı öğretmek üzere muallim istiyoruz dersiniz. Gelenlerin bir kısmını öldürür, öcümüzü alırız. Bir kısmını da Mekke'ye götürüp Kureyş'e satarız dediler.

Bu iki kabileden altı veya yedi kişilik bir heyet Peygamberimize (aleyhisselâm) gelerek "Müslüman olduk, bize Kur'ân-ı kerîmi ve dîni öğretecek muallimler ver" dediler. Bu sırada Peygamberimiz (aleyhisselâm) Mekkeli müşriklerin savaş hazırlığı içinde olup, olmadıklarını kontrol etmek üzere on kişiden meydana gelen bir seriyye (keşif kolu) hazırlamıştı. Adal ve Kare kabilesinden de böyle bir heyetin gelip muallim istemeleri üzerine durumu araştırmak inceleyip, ilgilenmek üzere bu on kişilik keşif kolunu gelenlerle birlikte gönderdi. Eshâb-ı kirâm'dan kurulan bu seriyyede bulunanlardan üçünün ismi bilinmemektedir. İsmi bilinen yedi Sahâbî şunlardır; Mersed bin Ebî Mersed, Hâlid bin Ebî Bükeyr, Âsım bin Sabit, Hubeyb bin Adiy, Zeyd bin Desinne, Abdullah bin Târık, Muattib (Mugir) bin Ubeyd (r.anhüm).

Bu keşif kolu gündüzleri gizlenip, geceleri yürümek sûretiyle bir seher vakti Recî' suyunun başına geldiler. Orada bir müddet dinlenip, Acve hurması (iyi cins Medine hurması) yediler. Sonra oradan ayrılarak, yakınlarındaki bir dağa çıkıp gizlendiler, Onlar oradan ayrıldıktan sonra Huzeyl kabilesinden koyun güden bir kadın Recî' suyunun başında hurma çekirdeklerini görüp, Medine hurmasının çekirdekleri olduğunu anladı. Buraya Medine'den gelenler olmuş diye bağırarak, koşup, kabilesine haber verdi. Bu sırada Eshâb-ı kirâm'dan bu on kişilik seriyyenin yanında bulunan Adal ve Kare kabilesinin heyetinden biri, bir bahâne ile yanlarından ayrıldı. Hemen Lıhyanoğullarına gidip, haber verdi.

Lıhyanoğulları bu haber üzerine yüzü okçu olmak üzere ikiyüz kişilik bir kuvvetle izlerini takip edip, bulundukları dağı kuşattılar. Sonra onları dağın tepesinde buldular. Teslim olmalarını, kendilerini tutup, Mekkeli müşriklere teslim edeceklerini söylediler. Bu keşif kolu kendi aralarında istişâre yaptıktan sonra teslim olmayı reddettiler. Kılıçlarını çekip üzerlerine hücum eden ikiyüz kişilik düşmana karşı görülmemiş bir kahramanlıkla çarpıştılar. Üzerlerine saldıran kuvvetten bir kısmını öldürdüler. Nihâyet çarpışa çarpışa on Sahâbî'den yedisi okla vurularak orada şehîd düştü. Üçü de esîr edildi. Esîr edilen bu Sahâbîler; Hubeyb bin Adiy (radıyallahü anh) Zeyd bin Desinne (radıyallahü anh) ve Abdullah bin Târık (radıyallahü anh) idi. Lıhyanoğulları üçünü de yayların kirişleri ile bağladılar, içlerinden Abdullah bin Târık (radıyallahü anh) Mekkeli müşriklere götürülmeye râzı olmadı. Gitmemek için zorlandı. Şehîd edilen arkadaşlarımdan güzel misaller vardır diyerek haykırdı. Bir zorlayışta ellerinin bağını kopardı. Lıhyanoğulları O'nu taşa tuttular, sonunda O'nu da şehîd ettiler. Hubeyb bin Adiy (radıyallahü anh) ve Zeyd bin Desinne (radıyallahü anh), Resûlullah'ın (aleyhisselâm) verdiği keşif vazîfesini yapmaya belki imkân buluruz düşüncesi ile sabrettiler. (Bkz. Âsım bin Sabit)

Lıhyanoğulları her ikisini de Mekke'ye götürdüler. Bu sırada müslümanlarla Bedir ve Uhud savaşını yapmış ve bu savaşlarda yakınları öldürülmüş olan müşrikler kin ve intikam hırsı içinde bulunuyorlardı. Bu bakımdan her an fırsat arıyorlardı. Hubeyb'i (radıyallahü anh) müşriklerden Huceyr bin Ebî İhab-ı Temimî, Bedir Savaşında öldürülen kardeşinin intikamı için satın aldı. Zeyd bin Desinne'yi de (radıyallahü anh), Safvan bin Ümeyye, Bedir savaşında öldürülen babası Ümeyye bin Halefin intikamını almak üzere satın aldı. Müşrikler her ikisini de satın aldıktan sonra öldürmeye karar verdiler. Ancak savaş yapmayı yasak saydıkları aylar girmiş olduğundan hapsetmek sûretiyle bu ayların çıkmasını beklediler. Bir müddet her ikisini de ayrı yerlerde hapis tuttular. Her iki Sahâbî de bu esâret karşısında büyük bir sabır, takat ve asâlet gösterdiler.

Hubeyb bin Adiy'in (radıyallahü anh), hapsedildiği evde bulunan ve azatlı bir câriye olan Maviye (Bu kadın daha sonra müslüman olmuştur.) şöyle anlatmıştır, "Hubeyb (radıyallahü anh), benim bulunduğum evde bir hücreye hapsedilmişti Ben ondan daha hayırlı bir esîr görmedim. Bir gün baktım elinde insan başı gibi kocaman bir üzüm salkımı vardı. Ondan yiyordu. Hergün böyle üzüm salkımı elinde görülürdü. O mevsimde hem de Mekke'de üzüm bulmak asla mümkün değildi. Allahü teâlâ ona rızık veriyordu. Hapsolunduğu hücrede namaz kılar, Kur'ân-ı kerîm okurdu. Onun okuduğu Kur'ân-ı kerîmi dinleyen kadınlar ağlaşırlar. Ona acırlardı. Ona bir isteğin var mı dediğimde: "Bana tatlı su ver, putlar için kesilen hayvanların etinden getirme, bir de beni öldürecekleri zaman önceden haber ver, başka bir şey istemem" dedi. Öldürüleceği gün kararlaştırılınca gidip kendisine söyledim.

Hayret ettim, öldürüleceği zamanı öğrenince onda en ufak bir değişiklik ve zerre kadar üzüntü eseri görülmüyordu. Öldürüleceği gün yaklaşınca ölmeden önce vücut temizliği yapmak istediğini söyledi ve bir ustra istedi. Ben de çocuğumun eline bir ustura verip, gönderdim. Çocuk yanına gidince birden korktum. Eyvah bu adam çocuğu ustura ile keser o nasıl olsa öldürülecek dedim. Koşup çocuğa baktım. Hubeyb (radıyallahü anh) gönderdiğim usturayı çocuğun elinden alıp, çocuğu sevmek için dizine oturtmuştu. Ben bu durumu görünce çok korkup, feryad etmeye başladım. Durumu anlayınca, “Bu çocuğu öldüreceğimi mi zannediyorsun? Bizim dînimizde böyle şey yok Haksız yere cana kıymak bizim hal ve şanımızdan değildir” dedi.

Hubeyb bin Adiy’i (radıyallahü anh) ve Zeyd bin Desinne’yi (radıyallahü anh) öldürmek için müşriklerin kararlaştırdığı gün gelmişti. O gün sabah erkenden zincirlerini çözüp, Mekke dışında Temim denilen yere götürdüler. Mekke halkı ve müşriklerin ileri gelenleri iki Sahâbî’nin idâm edilişini seyretmek üzere toplanmıştı. Etrâflarını büyük bir kalabalık sarmıştı. İdama götürülürken yolda karşılaşıp görüşen bu iki Sahâbî kucaklaşarak birbirlerine uğradıkları belaya sabretmelerini tavsiye ettiler.

Müşrikler, esîrleri idâm edecekleri yerde iki darağacı kurmuşlardı. Hubeyb’i (radıyallahü anh) darağacına kaldırıp bağlamak istedikleri sırada: “Beni bırakınız iki rekât namaz kılayım” dedi. Bıraktılar, “kıl orada” dediler. Hubeyb (radıyallahü anh), hemen namaza durup, büyük bir sükûnet içinde huşû’ ile iki rekât namaz kıldı. Toplanan müşrikler, kadınlar, çocuklar heyecanla onu seyrediyorlardı. Namazını bitirdikten sonra “Vallahi eğer ölümden korkarak namazı uzattığımı zannetmeyecek olsaydınız, namazı uzatırdım ve daha çok kılardım” dedi. Böylece idâm edilirken iki rekât namazı ilk kılan, âdet ve sünnet olmasına sebep olan Hubeyb bin Adiy’dir (radıyallahü anh). Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) onun idâm edilirken iki rekât namaz kıldığını işitince bu hareketini yerinde ve uygun bulmuştur.

Hubeyb (radıyallahü anh) namazı kıldıktan sonra, onu tutup darağacına kaldırarak bağladılar. Yüzünü kıbleden Medine’ye doğru çevirdiler. Sonra haydi dininden dön seni serbest bırakalım dediler. Şöyle cevap verdi: “Vallahi dönmem! Bütün dünyâ benim olsa, bana verilse yine İslâmiyyetten dönmem!” Bu cevabı alan müşrikler, şimdi senin yerine Muhammed’in olmasını onun öldürülmesini ister misin, sen de evinde rahat oturasın dediler. Hubeyb (radıyallahü anh): “Ben Muhammed aleyhisselâm’ın ayağına bir diken bile batmasına asla râzı olmam!” dedi. Müşrikler alay edip, gülüşerek, “Ey Hubeyb, İslâm dininden dön eğer dönmezsen seni muhakkak öldüreceğiz” dediler. Hubeyb. (radıyallahü anh), “Allah yolunda olduktan sonra benim için öldürülmenin hiç ehemmiyeti yoktur” dedi. Zeyd bin Desinne’ye de (radıyallahü anh) bu şekilde söylediler. O da aynı cevabı vererek şehîd oldu.

Bundan sonra Hubeyb (radıyallahü anh), “Allahım! Şuracıkta düşman yüzünden başka yüz görmüyorum. Allahım benden Resûlüne (aleyhisselâm) selâm ulaştır. Bize yapılan bu işi Resûlüne bildir..” diyerek duâ etti. “Esselâmü aleyke yâ Resûlallah” dedi. Hubeyb bu duâyı yaptığı sırada sevgili Peygamberimiz (aleyhisselâm), Eshâb-ı kiramla oturuyordu. Zeyd bin Harise (radıyallahü anh) şöyle anlatmıştır: “Bir gün Resûlullah (aleyhisselâm), Eshâbıyla otururken kendisine vahy geldiği sırada kaplayan hal gibi bir hal kapladı.
Sonra, “Ve aleyhisselâm” dedi. Eshâb-ı kiram, “Ya Resûlullah (aleyhisselâm) bu selâmı kimin selâmına karşılık verdiniz?” dedi. “Kardeşiniz Hubeyb’in selâmına karşılık, Cebrâil aleyhisselâm, Hubeyb’in selâmını bana ulaştırdı.” buyurdu. Ve Hubeyb ile Zeyd’in şehîd edildiğini Eshâbına duyurdu.

Hubeyb’in (radıyallahü anh) etrâfında toplanan Kureyş müşrikleri, işte babalarınızı öldüren bu adamdır diyerek gençleri üzerine mızraklarıyla saldırttılar. Mızraklarını saplayarak vücudunu yaralamaya başladılar. Bu sırada Hubeyb’in (radıyallahü anh) yüzü Kâ’be’ye doğru döndü. Müşrikler Medine’ye doğru döndürdüler. Hubeyb “Allahım eğer ben senin katında hayırlı bir kul isem yüzümü kıbleye çevir” diyerek duâ etti. Yüzü yine kıbleye döndü. Müşriklerden hiçbiri onun yüzünü Kâ’be’den başka bir tarafa çeviremedi. Bu esnada Hubeyb (radıyallahü anh) darağacı üzerinde düşman arasında garip bir halde şehîd edilmekte olduğunu dile getiren bir şiir söyledi. Müşrikler ellerindeki mızrakları vücuduna saplayarak işkence yapmaya başlayınca “Vallahi ben müslüman olarak öldürülecek olduktan sonra vurulup hangi yanım üstüne düşersem düşeyim gam yemem. Bunların hepsi Allah yolundadır..” dedi. Hubeyb (radıyallahü anh) bundan sonra müşriklere şöyle bedduâ etti. “Allahım Kureyş müşriklerinin hepsini mahvet, topluluklarını dağıt, birer birer canlarını al, onları sağ bırakma.” Müşrikler bu bedduâyı duyunca çok korkup, bir kısmı oradan kaçıp uzaklaştılar. Bir kısmı mızraklarını peşpeşe saplamaya başladılar. İçlerinden biri göğsüne mızrağı sapladı, mızrak sırtından çıktı. Hubeyb (radıyallahü anh) vücudundan kanlar fışkırırken ve

darağacında sallanarak son nefesini verirken “Eşhedü enlâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlün” diyerek şehîd oldu.

Hubeyb bin Adiy’in (radıyallahü anh) cenâzesi kırk gün darağacında asılı kaldı. Bedeni çürüyüp kokmadı. Hep taze kan aktı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) onun cenâzesini getirmek üzere Eshâb-ı kiramdan Zübeyr bin Avvâm (radıyallahü anh) ve Mikdad bin Esvedi (radıyallahü anh) gönderdi. Gece gizlice Mekke’ye girip Hubeybi (radıyallahü anh) asılı bulunduğu darağacından indirip deveye yükleyerek Medine’ye doğru yola çıktılar. Durumu öğrenen müşrikler büyük bir kalabalık halinde üzerlerine hücum ettiler. Kendilerini savunmak için cenâzeyi, yere koydular. Biraz sonra baktılar ki Hubeyb’in (radıyallahü anh) cenâzesini bıraktıkları yer yarılıp, cesedi içine alındı ve kapandı. Onlar da oradan uzaklaşıp, Medine’ye döndüler.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Hubeyb bin Adiy (radıyallahü anh) için “O benim Cennette komşumdur” buyurmuştur.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 112

2) El-İstiâb cild-1, sh. 429

3) Tabakât-ı İbn-i Sa’d cild-2, sh. 55, cild-8, sh. 301, 302

4) Vakidî, Megâzî cild-1, sh. 74

5) Üsûd-ül-gâbe cild-3, sh. 74

6) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-3, sh. 181, 182, 183

7) Herkese Lâzım Olan Îmân sh. 316

HUZEYFET’ÜBNÜ YEMÂN (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden. Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) sırdaşı. Asıl ismi, Ebû Abdullah Huzeyfet’übnü Yemân’dır. Babasının adı Huseyl olup, Yemân lakabıyla meşhûr olmuştur. Doğum târihi bilinmemektedir. 36 (m. 656) senesinde Hazreti Osman’ın şehîd edilmesinden 40 gün sonra vefât etti.

Huzeyfet’übnü Yemân, Hayber ile Teyme arasında yaşamakta olan Benî Abs kabilesine mensûbtu. Bu kabile, İran Kisrâsı Nûşirevân zamanında hıristiyanlığı kabûl etmişti. Fakat bunlar arasında bulunan âlim bir zât, Muhammed aleyhisselâmın, Peygamber olarak gönderileceğini haber vermişti. Onlar da beklemeye başlamışlardı. Ancak Muhammed aleyhisselâma, Peygamberlik verilince, hicrete kadar bundan haberdar olamadılar. Peygamberimizin (aleyhisselâm) hicretini işitir işitmez, içlerinden dokuz kişilik bir heyet Medine’ye gelerek, müslüman oldular. Hemen bunların arkasından Huzeyfet’übnü Yemân, çok yaşlanmış olan babasını da yanına alarak Medine’ye gelip, müslüman oldu. Ensâr’dan sayıldı.

Huzeyfet’übnü Yemân (radıyallahü anh) müslüman olduktan sonra, ilk olarak Uhud savaşına katıldı. Bu savaşa, çok ihtiyâr olmasına rağmen belki şehîdlik nasîb olur diyerek babası da katılmıştı. Fakat Medine’ye yeni gelmiş olduklarından herkes tarafından tanınmıyordu. İslâm ordusundan bir asker onu Mekkeli müşriklerden zannederek, farkında olmadan öldürmüştü. Huzeyfet’übnü Yemân’a babasının diyeti verildiğinde, almak istemedi ve verilen diyeti fakirlere dağıttı. Bu hareket Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) çok hoşuna gitti.

Uhud savaşından sonra, Mekkeli müşriklerin müslümanlar üzerine yaptıkları son saldırı olan Hendek savaşına da katılan Huzeyfet’übnü Yemân, bu savaşta görülmemiş bir cesâret ve büyük bir kahramanlık gösterdi. Bir ay süren bu savaşta, müşrikler yavaş yavaş çözülmeye ve geri dönmeye yüz tutmuşlardı. Huzeyfet’übnü Yemân, tam bu sırada müşriklerin durumunu kontrol edip, haber getirmek üzere, Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) tarafından vazîfelendirildi. Bu hizmetini bizzat kendisi şöyle anlatmıştır: “Hendek savaşının en şiddetli safhaya ulaştığı bir sırada, bir gece yarısı Eshâb-ı kirâm’dan bir grup olarak Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanında idik. Müşriklerin ordusu üst tarafımızda, savaş sırasında savunma andlaşmasını bozarak ihânet eden Medine’deki Kureyza yahûdileri de, alt tarafımızda hazır bulunuyorlardı. Çoluk çocuğumuzun üzerine saldırmalarından endişe ediyorduk. Öyle bir gecede bulunuyorduk ki, ondan daha karanlık bir gece görmemiştik. Bu şiddetli karanlıkla birlikte gök gürültüsünü andıran korkunç bir rüzgâr da esmeye başlamıştı. Bu sırada müşrik ordusu, telâşa kapılıp, kendi aralarında anlaşmazlığa düşmüşlerdi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) bize onların bu halini haber verdi. Biz, şiddetli soğuktan, açlıktan ve gecenin dehşetinden ayağa kalkamıyor, olduğumuz yerde üzerimize birşeyler örterek bekliyorduk.

Resûlullah (aleyhisselâm) gecenin bir kısmını namaz kılarak geçirdikten sonra, bize doğru döndü ve şöyle buyurdu: “İçinizden, müşrik ordusunun yanına, gidip, durumlarını inceleyerek, bana haber getirecek olan var mıdır? Bu haberi getirenin Cennette bana arkadaş olmasını Allahü

teâlâdan dileyeyim.” Sonra, Resûlullah (aleyhisselâm) benim yanıma geldi. Soğuktan ve açlıktan iki dizim üzerine çöküp büzülerek oturuyordum. Resûlullah (aleyhisselâm) bana dokunarak bu kimdir? buyurdu. Ben, Huzeyfe’yim yâ Resûlallah (aleyhisselâm) dedim. “Sen benim sesimi işitmedin mi?” buyurdu. “Seni peygamber olarak gönderen Allahü teâlâ’ya yemîn ederim ki, açlıktan ve şiddetli soğuktan dolayı emrinizi yerine getirecek güç ve takati kendimde bulamadım” dedim. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm), “Git şu kavim ne yapıyor bir bak! Yanıma dönüp gelinceye kadar onlara ok ve taş atma. Mızrak ve kılıç vurma.” buyurdu. Bunun üzerine şöyle dedim: “Yâ Resûlallah onlar beni öldürürler diye korkmuyorum, esîr alıp, yapacakları ezâ ve cefâdan çekiniyorum. “Resûlullah (aleyhisselâm): “Sen benim yanıma, dönüp gelinceye kadar ne soğuktan, ne sıcaktan zarar görmeyeceksin, esîr edilip, işkenceye de uğramayacaksın”, buyurdu. Artık anladım ki, bana hiç bir zarar gelmeyecek. Kılıcımı yayımı aldım, gitmek üzere hazırlandım. Resûlullah (aleyhisselâm) benim için duâ etti. “Allahım, onu önünden ardından, sağından, solundan, üstünden, altından koru.” buyurdu.

Müşriklere doğru yürümeye başladım. Sanki hamamda yürüyor gibiydim. Vallahi içimde ne bir korku, ne bir üşüme, ne de bir ürperti hissetmiyordum. Nihâyet müşriklerin ordugâhına vardım. Kumandanları Ebû Süfyân ve diğerleri ateş yakmışlar başında ısınıyorlardı (Ebû Süfyân daha sonra Mekkenin fethinde müslüman olmuştur.) Ebû Süfyân buradan çekip gitmeli diyordu. Hemen aklıma onu orada öldürmek geldi. Ok çantamdan bir ok çıkarıp, yayıma yerleştirdim. Ateşin ışığından faydalanarak onu vurmak istedim. Tam atacağım sırada Resûlullahın (aleyhisselâm), “Benim yanıma dönüp gelinceye kadar bir hadîse çıkartmayacaksın.” buyurduğunu hatırladım ve onu öldürmekten vazgeçtim. Bundan sonra kendimde kuvvetli bir cesâret buldum. Müşriklerin yanına sokulup ateşin başına oturdum. Görülmemiş derecedeki şiddetli rüzgâr ve Allahü teâlânın görülmeyen ordusu (melekler) onlara yapacağını yapıyordu. Rüzgârda, kap kacakları devriliyor, ateşleri ve ışıkları sönüyor, çadırları başlarına yıkılıyordu. Bir ara müşrik ordusunun kumandanı Ebû Süfyân ayağa kalkıp, içinizde gözcüler ve casuslar bulunabilir, dikkat ediniz, herkes yanındakinin kim olduğuna baksın! Herkes yanında oturanın elini tutsun dedi. Ebû Süfyân aralarına bir yabancının girdiğini sezer gibi olmuştu. Hemen ellerimi uzatıp, sağımda ve solumda bulunan iki kişinin ellerinden tutup, onlardan önce isimlerini sordum. Böylece tanınmamı engelledim. Nihâyet Ebû Süfyân ordusuna şöyle hitap etti. Ey Kureyşliler, siz durulacak gibi bir yerde değilsiniz. Atlar, develer kırılmağa, ölmeğe başladı. Kıtlık her tarafı sardı. Rüzgârdan, başımıza gelenleri görüyorsunuz. Hemen göç edip gidiniz? işte ben gidiyorum diyerek devesine bindi. Müşrik ordusu perişan bir halde toplanıp, Mekke’ye doğru hareket etti. Rüzgârdan üzerlerine yağan taş ve çakıl sesini işitiyordum.

Müşrik ordusu çekip gidince ben de Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanına döndüm. Yolun yarısına geldiğimde karşıma yirmi kadar beyaz sarıklı süvari (melekler) çıktı. Bana “Resûlullah’a (aleyhisselâm) haber ver. Allahü teâlâ düşmanı perişan etti...” dediler. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanına dönüp, geldiğimde bir kilim üzerinde namaz kılıyordu. Fakat ben döner dönmez, gitmeden önceki üşüme ve titreme halim tekrar başlamıştı. Resûlullah (aleyhisselâm) namazdan sonra ne haber getirdiğimi sordu. Ben de müşriklerin içine düştükleri perişan hali ve çekip gittiklerini haber verdim. Resûlullah (aleyhisselâm) bu haber üzerine güldü. Sonra yattı beni de yanına alıp üzerindeki kilimin bir ucunu üzerime örttü. O gece öylece uyuyarak sabahladık. Sabah namazı vakti girince Resûlullah (aleyhisselâm) beni uyandırdı. Sabah baktık ki müşrik ordusundan hiçbir kişi kalmamıştı. Onlar Mekke’ye yaklaşıncaya kadar peşlerinden şiddetli bir rüzgâr esti. Arkalarından hep tekbir sesleri işittiler...”

Huzeyfet’übnü Yemân (radıyallahü anh) Hendek savaşından sonra yapılan bütün savaşlara da katıldı. Benî Kureyza gazvesinde, Hayberin fethinde, Mekke’nin fethinde, Huneyn gazvesinde ve Taif seferinde, Tebük seferinde ve Veda Haccı’nda da bulundu.

Huzeyfet’übnü Yemân (radıyallahü anh) Eshâb-ı kiram arasında Peygamberimizin (aleyhisselâm) sırdaşı olması vasfı ile meşhûrdur. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Ona, Eshâb-ı kiram arasına karışarak kendilerini gizleyen ve böylece fitne çıkarmak isteyen münâfıkların kimler olduğunu tek tek bildirmiştir. Bundan başka vukû’ bulacak hadîseleri de bildirmişti. Eshâb-ı kiram arasında çok sevilir ve ayrı bir itibar gösterilirdi. Çünkü o, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) verdiği sırlarla dolu idi. Resûlullah (aleyhisselâm) gizli kalması lâzım olan bir çok şeyi, Huzeyfet’übnü Yemân’a (radıyallahü anh) söyledi. O ve Ebû Hureyre (radıyallahü anh) buyurdular ki: “Server-i âlem (aleyhisselâm) âlemin yaratıldığı zamandan, yok olacağı güne kadar, olmuş ve olacak şeyleri bize bildirdi. Bunlardan bildirilmesi caiz olanları size bildirdik, örtmesi lâzım olanları, sakladık bildirmedik.”

Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) vefâtından sonra Hazreti Ebû Bekir, Huzeyfe'yi (radıyallahü anh) ordu kumandanı olarak tayin etti. Umman'daki mürtedlerle (dinden dönenlerle) savaşmak üzere Umman'a gönderdi. Kendisine katılan İkrime (radıyallahü anh) komutasındaki ordu ile birlikte Umman halkını tekrar İslama döndürdü. Bundan sonra Umman'da önce zekâtları toplamakla sonra da vâli olarak orada vazîfelendirildi.

Hazreti Ömer halifeliği sırasında Onu Umman'dan Medine-i Münevvere'ye çağırdı. Bir müddet müşavere (danışma) heyetinde bulundurdu. Sonra da Mezopatamya taraflarında yapılan savaşlara katıldı. Irak'ın ve İran'ın fethinde bulundu. Nihâvend savaşında Nu'man bir Mukarrin, (radıyallahü anh) şehîd olunca, İslâm sancağını Huzeyfe (radıyallahü anh) eline alarak Hemedân, Rey ve Deynura'yı fethetmişdir. Cezîre'nin fethinde bulunarak, Nusaybin Vâliliği'ne tayin olundu. Selmân-ı Fârisî (radıyallahü anh) ile birlikte Kûfe şehrinin yerini seçip, orada şehir kurulmasını kararlaştırdı. Böylece Kûfe şehri kuruldu.

Huzeyfet'übnü Yemân emniyeti ile şöhret bulmuştur. Hatta Hazreti Ömer yeni feth edilen memleketlere: "Huzeyfe ne isterse veriniz" diye emir buyurmuş olduğu halde, kendisi kendi yiyeceğinden ve atının yiyeceği yemden fazlasını almamıştır. Medayin şehrinde uzun müddet vâlilik yaptı. Oranın halkı onun idâresinden son derece memnun olup, kendisini çok sevmişlerdi. Döndüğü zaman, Hazreti Ömer O'nun halini değiştirmediğini görerek boynuna sarılmış ve "Sen benim kardeşimsin, ben de senin kardeşinim" buyurmuştur.

Hazreti Ömer halife iken Huzeyfet-übnü Yemân'ın (radıyallahü anh) bir cenâzenin namazını kılmadığını görerek, O'na niçin kılmadığını sordu. O da ölen kişinin münâfık olduğunu söylemiş ve bu sebeple cenâze namazını kılmadığını açıklamıştı. Bunun üzerine Hazreti Ömer, memurları arasında münâfık bulunup bulunmadığını sormuş o da bir tane var demiş, fakat Hazreti Ömer'in bütün ısrarına rağmen ismini söylememiştir. Sonra o münâfık Hazreti Ömer tarafından uzaklaştırılmıştır. Bunun üzerine Hazreti Ömer Huzeyfe'nin gitmediği cenâzeye gitmemiştir. Çünkü O'nun gitmemesini ölenin münâfık olduğuna işâret sayardı.

Birgün Hazreti Ömer huzûrunda bulunan bazı Eshâb-ı kirama: "Resûlullah efendimiz'in (aleyhisselâm) fitne hakkında olan sözü hatırında olan var mı? diye sordu. İçlerinden Huzeyfe (radıyallahü anh) ey mü'minlerin emiri! Peygamberimizin bu konudaki sözü aynıyla benim hatırımdadır ki, "Kişi ailesinden, malından, çocuklarından ve komşusundan dolayı fitneye düçâr olur. Böyle günahlara oruç tutmak, namaz kılmak ve iyiliği emretmek ve kötülükten nehy etmek keffâret olur." buyurdu, diye cevap verdi.

Hazreti Ömer "Maksadım o değil, deniz gibi dalgalanacak fitneyi soruyorum" deyince, Huzeyfe: "Ey mü'minlerin emiri! Senin için endişelenecek bir şey yok. Senin zamanınla onun arasında bir kapalı kapı var." diye cevap verdi."

Hazreti Ömer "Bu kapı kırılacak mı, yoksa açılacak mı?" diye sorunca Huzeyfe (radıyallahü anh) "O kapı kırılacak diye cevap verdi. Bunun üzerine Hazreti Ömer "Desene Ümmet-i Muhammed kıyâmete kadar bir araya gelemeyecek!" diyerek üzüntüsünü dile getirdi. Daha sonra Huzeyfe'ye (radıyallahü anh) o kapının ne olduğu sorulduğunda "O kapı Hazreti Ömer idi" diye cevap vermiştir. Daha sonra Hazreti Ömer şehîd edilmiştir.

Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) Hazreti Osman'ın halifeliği sırasında Azerbaycan ve Ermenistan taraflarının fethine gönderildi. Bu hizmetlerinin yanında mühim bir hizmeti de Kur'ân-ı kerîm nüshalarının çoğaltılmasına sebeb olmasıdır. Çünkü o, Azerbaycan ve Ermenistan tarafına gittiğinde Kur'ân-ı kerîm'in değişik lehçelerle okunduğunu görerek, Kur'ân-ı kerîm'in Kureyş lehçesi üzerine çoğaltılmasını Hazreti Osman'a teklif etti. Bunun üzerine Hazreti Osman Kur'ân-ı kerîm nüshalarını çoğaltıp, belli merkezlere gönderdi. Hayatının çoğu savaşlarda geçen Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) Hazreti Osman şehîd edildiğinde Medine'de bulunuyordu. Bu sırada yaşı oldukça ilerlemişti. Hazreti Osman'ın şehîd edilmesine çok üzüldü. Onun şehîd edilmesinden kırk gün sonra vefât etti.

Huzeyfe (radıyallahü anh) ölüm döşeğinde yattığı vakit "Dost anî bir baskınla geldi. Pişmanlık fayda vermez. Allahım fakîrlik ve hastalıktan hakkımda hayırlı olanı bana ver. Ölüm hakkımda yaşamaktan hayırlı ise, sana ulaşıncaya kadar ölüm yolunu bana kolaylaştır." diyerek duâ etmiştir.

Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) Peygamberimiz'den (aleyhisselâm) yüzden fazla hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Ondan rivâyet edilen hadîs-i şerîfler Kütüb-i sitte adı verilen meşhûr altı hadîs kitabında yer almıştır. Peygamberimizden bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları:

"Benden sonra Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Ömer'e uyunuz."

"Bütün iyilikler sadakadır."

"Utanmazsan, istediğini yap."

"Nemmam (söz taşıyan) Cennete giremez."

"Gümüş ve altın kaplardan bir şey içmeyiniz, ipekli elbise giymeyiniz." (Daha sonra kadınların ipekli elbise giymesine izin verilmiştir:)

"Bir kimse, İslâm'da sünnet-i hasene yaparsa, bunun sevâbına ve bunu yapanların sevâblarına kavuşur. Bir kimse İslâm'da bir bid'at, (kötü) çığır açarsa, bunun günahı ve bunu yapanların günahları kendisine verilir."

"İki arkadaşın, Allah katında en sevimlisi, arkadaşına karşı daha müşfik (şefkatli) davranandır."

"Şehvet nazarı ile bakmak, şeytanın zehirli oklarından bir oktur. Kim Allah korkusu ile, onu terk eder, ya'ni şehvet gözü ile bakmazsa, Allahü teâlâ ona öyle bir îmân nasîb eder ki, zevkini kalbinde duyar."

"İçinizdeki fenâları yola getirmeğe çalışmazsanız. Yani Emr-i Ma'rûf ve nehyi ani'l münker yapmazsanız Cenâb-ı Hak, başınıza öyle belâlar verir ki, bu belâlardan kurtulabilmek için artık iyilerinizin Allah'a yalvarması da fayda vermez."

Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) buyurdu ki:

"Resûlullah'a (aleyhisselâm) ileride hasıl olacak fitnelerden sordum, çünkü bunların şerrine yakalanmaktan korkuyordum. "Yâ Resûlallah, biz, müslüman olmadan önce kötü kimselerdik Allahü teâlâ, senin şerefli vücudun ile İslâm ni'metini, iyiliklerini bizlere ihsân etti. Bu se'âdet günlerinden sonra yine kötü zaman gelecek mi" dedim. "Evet gelecek" buyurdu. Bu şerden sonra hayırlı günler yine gelir mi dedim. Yine "Evet gelir. Fakat o zaman bulanık olur" buyurdu. Bulanıklık ne demektir dedim. "Benim sünnetime uymıyan ve benim yolumu tutmayan kimselerdir, ibâdet de yaparlar. Günah da işlerler" buyurdu. Bu hayırlı zamandan sonra, yine şer olur mu dedim. "Evet Cehennemin kapılarına çağıranlar olacaktır. Onları dinleyenleri Cehenneme atacaklardır" buyurdu. Yâ Resûlallah! Onlar nasıl kimselerdir dedim. "Onlar da bizim gibi insanlardır. Bizim gibi konuşurlar" buyurdu. Onların zamanlarına yetişirsem ne yapmamı emr edersiniz dedim. "Müslümanların cemaatine ve hükümetine tâbi ol" buyurdu. Müslüman hükümeti yoksa ne yapalım dedim. "Bir kenara çekil. Aralarına hiç karışma ölünceye kadar yalnız yaşa" buyurdu.

Huzeyfe (radıyallahü anh) şöyle anlatmıştır: "Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) ile namaz kılıyordum. "Bekâra" suresinden okumaya başlamıştı. Rahmet âyeti geldiği vakit Allah'dan rahmet diler, azâb âyeti geldiği zaman Allahü teâlâ'ya sığınırdı. Tenzih âyeti geldiği vakit, Allahü teâlâ'yı tesbih ve takdis ederdi. Kur'ân-ı kerîmi bitirdiği zaman Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle duâ okurdu: "Allahım! Kur'ân-ı kerîm hürmetine bana rahmet eyle, Kur'ânı bana imân, nûr, hidâyet ve rahmet kıl, Allahım Kur'ân-ı kerîmden unuttuğum oldu ise bana hatırlat, anlamadığım oldu ise bana anlat, gece ve gündüzde Kur'ân okumayı bana nasîb et, Kur'ân-ı kerîmi lehimde huccet kıl. Ey âlemlerin Rabbi."

"Her ümmetin taptığı bir buzağı, putu var. Benim ümmetimin putu ve tapdığı da altın ve gümüştür."

"Dünyayı âhıret üzerine tercih eden kimseyi Allahü teâlâ üç şeye mübtela kılar. Kalbinden hiç çıkmayan sıkıntı. Hiç kurtulamadığı fakîrlik ve doymak bilmeyen hırs."

Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) buyurdu ki: "Öyle bir zamanda bulunuyorsunuz ki, sizden biriniz bildiğinin onda dokuzu ile amel edip birini terk ederse helaka gider, öyle bir zaman gelecek ki o zaman bildiğinin yalnız onda biriyle amel eden kurtulacaktır. Çünkü o zaman, amel edenler çok azalacaktır."

Bir kişi Huzeyfet'übnü Yemân'a (radıyallahü anh) "Ben nifaktan korkuyorum" deyince, Huzeyfe "Eğer münâfık olsaydın nifaktan korkmazdın, çünkü münâfık nifaktan emîndir, korkmaz." buyurdu.

"Eğer gönüller manevî pisliklerden temiz olsaydı, Kur'ân-ı kerîmin zevkine doymazlardı."

Huzeyfet'übnü Yemân'a (radıyallahü anh) sordular: "Hayatta olduğu halde ölü sayılan kişiler kimlerdir?" Huzeyfet'übnü Yemân (radıyallahü anh) "Gördüğü kötülüğe eli ve dili ile mani olmayan veya kalbi ile buğz etmeyen kimselerdir" buyurdu.

"İnsanlar öyle bir zaman yaşayacak ki; bir kişi için, ne kibar ve ne akıllı, diyecekler. Halbuki onun kalbinde zerre kadar îmân izi olmayacaktır."

Münâfık kimdir denildiğinde "İslâmiyyetten bahsedip de onunla amel etmeyen, O'na uymayandır" buyurdu.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Buhârî cild-8, sh. 93

2) Müsned-i Ahmed İbn-i Hanbel cild-5, sh. 177

3) Vakidî, Megâzî cild-2, sh. 243

4) Sîret-i İbn-i Hişâm cild-3, sh. 243

5) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 270

6) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-2, sh. 69

7) El-İsâbe cild-1, sh. 317

8) El-İstiâb cild-1, sh. 317

9) Tehzîb-üt-tehzîb cild-2, sh. 219

10) Tehzîb-ül-esmâ vel-luga cild-1, 1. kısım sh. 153

11) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1015

İBRÂHİM NEHÂ'Î (radıyallahü anh)

Tâbiîn'in en büyük fıkıh ve hadîs âlimlerinden. Fıkıh ilminin ve Irak mektebi'nin (re'y ehlinin) kurucularındandır. İsmi İbrâhîm bin Yezîd bin Esved bin Amr bin Rebîa bin Harise bin Sa'd bin Mâlik bin en-Nehaî olup, künyesi Ebû İmrân'dır. Kendisi Kûfeli olduğu halde, aslen Yemen'deki Nehâ' kabilesine mensûb bulunduğundan Nehaî diye, meşhûr olmuştur. Doğum târihi bilinmemektedir. Kûfe'de yaşamış olup 96 (m. 715) senesinde vefât etmiştir. Şöhretten kaçınır, devlet adamlarının meclislerinde pek oturmazdı. Bir dostu: "İbrâhîm Nehâ'î'nin yanından çıktığımızda bize; "Eğer birisi beni sorarsa nerede olduğunu bilmiyorum deyiniz. Çünkü siz buradan çıktıktan sonra benim (evin) neresinde olduğumu bilmezsiniz" diye tembih ettiğini bildirmektedir. Sevmediği bir insan kendisini aradığı zaman hizmetçisine tembih eder. "Onu mescidde arayınız" dedirtirdi. İbrâhîm Nehaî Eshâb-ı kiramdan Hazreti Âişe ve Saîd-i Hudrî (radıyallahü anh) ve başkaları ile görüşmüştür. Fakat onun ekseri rivâyetleri Tâbiîndendir. Bazı rivâyetlerde ise Hazreti Aişe ile görüştüğü sabit olmadığı bildirilmiştir. İbrâhîm Nehâ'î, Hâliyet-ül-Esved, Abdurrahmân İbni Yezîd, Mesruk, Alkâme, Ebî Ma'mur Hemmam bin Haris, Kâdî Şüreyh, Sehm bin Müncâb ve daha bir çok âlimden ilim ve hadîs öğrenmiştir. A'meş, Hammâd bin Süleymân, Mansur, İbn-i Avn Zeyd-il-Yânî, Mugîre bin Müksim-is-Sâbî ve âlimlerden bir cemâat de İbrâhîm Nehâ'î'den rivâyette bulunmuşlardır. Kûfe ehlinin müftîsi idi.

Hadîs-i şerîflerin senedlerindeki râvilerinden çok, metin ve ma'nâsına bakar bu yönden ele alırdı. A'meş onun hakkında "İbrâhîm Nehâ'î hadîs-i şerîf sarrafı idi" demiştir. Hadîs-i şerîfi dinler, tedkikini yapar ona göre bazısını kabûl, bazısını red ederdi. Hadîs rivâyetinde irsal yapardı (bazı râvileri atlardı!). Fakat bu irsali Hazreti Peygamberden yapmaya çekinirdi Hazreti Peygamber şöyle buyurdu yerine, filân sahâbî şöyle buyurdu demeği tercih ederdi. Ona: "Ey Ebî İmrân (İbrâhîm) sana Hazreti Peygamber'den (aleyhisselâm) hadîs-i şerîf ulaşmadı mı? Onları bize nakletsen" dediler. "Evet ulaştı. Fakat Hazreti Ömer buyurdu ki, Abdullah İbn-i Abbas, Alkame dedi ki: demek bana daha sevimli daha kolay ve daha hafif gelir (Ya'nî Resûlullah'dan, (aleyhisselâm) söylemediği bir şeyi söylemiş gibi rivâyet etmekten ve "Benden işitmediği bir şeyi işitmiş gibi söyleyen Cehennemdeki yerine hazırlasın." hadîs-i şerîfindeki tehditten korkarım) buyurdu. Fıkhı rivâyetlerden öğrenir, rivâyetleri rey ve akılla anlar yani ictihâd ederdi. Bu itibarla Irak'ta Rey (mektebini) kuran ve bu fıkhı tesis eden fakîh İbrâhîm Nehaî'dir.

Rey yolu, kıyas yoludur. Bir işin nasıl yapılacağı Kur'ân-ı kerîm'de ve hadîs-i şeriflerde açıkça bildirilmemiş ise, buna benzeyen başka bir işin nasıl yapıldığı aranır, bulunur, bu işte onun gibi yapılır, işte bu usûle "Rey yolu" denilmiştir. İbrâhîm Nehâ'î sorulmadıkça konuşmaz, fetvâ istenmedikçe her hangi bir şeyin hükmünü beyan etmezdi. Faraziyeler (Şöyle olsaydı, böyle olsaydı nasıl olurdu gibi) şeyler üzerinde durmazdı. Çok az konuşurdu. Hatta bazen ikindiden akşama kadar hiç konuşmadığı günler olurdu. Buyurdu ki: "Susmağı pek çok severim. Eğer kolayını bulsam hiç konuşmazdım" Yaptığı bütün iyilikleri gizler, şöhretten dâima kaçınırdı. Herkesin göreceği yerde, câmilerde sütun arkasında ibâdet etmez, hatta oturmazdı bile. Buyurdu ki: "Din ve dünyâ işlerinde parmak ile gösterilmek, meşhûr olmak, zarar olarak insana yeter. Bu zarardan ancak Allahü teâlâ'nın muhafaza ettiği kimseler kurtulur" Bizim, hayâtlarına kavuştuğumuz insanlar herhangi bir toplantıda iyiliklerini anlatanı hoş görmezlerdi" Kâdı olmamak için Haccâc zamanında bir müddet gizlenmiştir. İbrâhîm Nehâ'î tamamen bir fıkıh muhitinde yetişmiştir. Ailesi ve çevresi hep büyük fıkıh âlimleri ile doludur. Dayısı Alkame bin Kays büyük fakîhtir. Dayısının oğulları Esved ve Abdurrahmân da fakîhtirler.

Vefâtında Şa'bî şöyle dedi: "İnsanların en fâkihini mezara koydunuz." "Hasan-ı Basrî'den de mi?" diye soruldu. "Evet, Hasan-ı Basrî'den daha fakîhtir. O, Basra ehlinin, Kûfe ehlinin, Şam ehlinin ve Hicaz ehlinin en fakîhidir."

Abdül Melik bin Ebî Süleymân "Sa'îd bin Cübeyr, içimizde İbrâhîm Nehâ'î varken niçin bana fetvâ soruyorsunuz? diyerek İbrâhîm Nehâ'î'nin ilimdeki yüksek derecesini beyan ettiğini" duyduğunu bildirmektedir.

Bazı rivâyetlerde Hazreti Âişe (radıyallahü anh) ile görüşmediği, bazı rivâyetlerde, görüştüğünü fakat hadîs dinlemediğini, bazı rivâyetlerde ise o zaman küçük yaşta olduğu bildirilmiş ise de doğru olan Hazreti Âişe ile görüştüğüdür. A'meş: "İbrâhîm'in kendi fikri ile bir şey söylediğini işitmedim" demiştir. Buyurdu ki: "Hevâ sahipleri ile (nefsin arzuları peşinde koşanlar ile) asla beraber, olmayınız, yanlarında oturmayınız" Talebelerinden Ebû Hamza kendisine "Sen benim imamımsın, ben de sana tâbi' olan bir kimseyim. Hevâyı bana öğret" deyince İbrâhîm "Hevâyı (nefsin arzularını) terk et. Çünkü Allahü teâlâ hevâda hardal tanesi kadar hayır yaratmamıştır. İş budur..." diye cevap verdi.

Buyurdu ki: "Yabancılardan kendinizi koruyunuz" "Hastaya durumu sorulduğunda, hâlini önce hayırla, hamd ve şükürle söyleyip sonra derdini anlatırsa, halinden şikâyet etmiş sayılmaz. O, hastalığa sabır edenlerdendir, şikâyet edenlerden değildir."

"Bir kula Allah yolunda çekeceği eziyetlere karşı, kendisine verilen, ecir ve mükâfatlar içinde imândan sonra sabırdan daha kıymetlisi verilmemiştir."

"Bir âlim veya başka bir kimse, insanların teveccühünü, sevgisini kazanmak için bir kelime bile söylese bu bir kelime onu Cehenneme kadar götürebilir. Konuşmasının başından sonuna kadar niyyeti bu olarak konuşanın halini düşününüz. Söylediğiniz her sözü Allah rızası için söyleyiniz, Allah rızası için olmayınca da söylemeyiniz"

İbrâhim Neha'î namaz kılarken kendinden geçerdi. Namazdan sonra çok şiddetli hasta gibi bir saat kadar dururdu. Çok Kur'ân-ı kerîm okur ve bu durumda kendinden geçerdi. Bir gün birisi yanına gelmek istedi. Hemen Kur'ân-ı kerîmi kapadı ve bu kimse benim her zaman Kur'ân-ı kerîm okuduğumu görmesin" buyurdular. Herkes ile hoş geçinir ve çok tevâzu sahibi idi. Günah işleyen hiç bir kimseyi aşağı görmezdi. "Günah işleyince arkadaşın ile arayı açma, ondan uzaklaşma. O bu gün günah işlemişse yarın günahına tövbe eder." buyururlardı. Herkesin ayıblarını örter idi. "Âlimin hatasını yaymayın, teşhir etmeyin. Çünkü âlim işlediği zelleyi hemen terkedebilir." buyururdu. Her işinde ihlâslı olup; doğru yoldan ayrılmaz ve dünya için, makam mevki için asla birşey söylemezdi. Dünyaya kıymet vermez ve şüpheli şeylerden sakınırdı. "İnsanları iki şey mahveder. Birisi fazla mal toplamak, diğeri de çok konuşmaktır" buyurmuşlardır. Kendisine sordular "Doğru olan tüccâr mı yoksa yalnız ibadetle meşgûl olup çok ibâdet eden mi makbûldür?" Cevâbında "Doğru tüccâr daha makbûldür. Çünkü o ölçerken, tartarken, alırken, verirken hep şeytan ile mücâdele halindedir." buyurdu. Ehl-i bid'at ile mücadele edip, onların i'tikâdda ve ibadetdeki bid'atlarına çok güzel cevaplar vermiş, dîni İslâm'a hizmet etmiştir. İmâm-ı A'zam'ın (radıyallahü anh) hocası Hammâd'ın hocasıdır. Bir defasında mürcîe fırkasından bahs açıldı; "Allaha yemîn ederim ki yahûdîlerden ve hıristiyanlardan çok bunlara buğz ederim" buyurmuştur. Abdullah İbn-i Hâkimin rivâyetinde, İbrâhîm Nehaî'nin yanında Hazreti Ali ve Hazreti Osman'dan bahs geçti. Oradakilerden birisi Hazreti Ali'nin Hazreti Osman'dan üstün olduğunu söyleyince "Bu senin fikrin, sen bizim yanımızda oturma" buyurdu ve bu rafizî itikadlı kimseyi yanından uzaklaştırdı. Bir defasında "Hazreti Osman'a kötü bir şey söylemektense, gökten düşüp parçalanmağı daha çok isterim" buyurmuştur. Ebî Hemzat-il A'vaz: Kûfe'de bid'at ehli kimselerin konuşmaları çoğalınca İbrâhîm Nehâ'î hazretlerine geldim. "Ey Ebâ İmrân (İbrâhîm) Kûfe'de yayılan bidatları görmüyor musunuz?" dedim. Bir âh çekti ve "Bid'at çıkaranlar yeni bir din çıkarmak istiyorlar. Bunların çıkardıkları din, ne Allahü teâlâ'nın kitabı Kur'ân-ı kerîmde ne de Resûlullah'ın (aleyhisselâm) sünnetinde vardır. Ortaya çıkardıkları bozuk ve bâtıl dine hak din, hak yol derler. Ehl-i sünnet yoluna ise bâtıl yol derler. Muhakkak ki bunlar Muhammed'in (aleyhisselâm) dinini terk etmişlerdir. Bu ehl-i bid'at ile arkadaşlık etmeyiniz. Kendinizi onların zararından koruyunuz" buyurdu demiştir. Buyurdu ki: "İnsan sabahladığı zaman; "Ey herşeyi işiten ve bilen rabbim kovulmuş olan şeytanın şerrinden sen beni muhafaza et" diye on defa söylerse akşam oluncaya kadar Allahü teâlâ onu şeytânın şerrinden muhafaza eder. Gece söylerse Allahü teâlâ onu sabah oluncaya kadar şeytanın şerrinden muhafaza eder."

Devlet adamlarından birisini kendisine âit olmayan bir ekin tarlasından geçerken gördü ve "Yol üzerinde eşkiyalık yaparak müslümanlara zulm yapmak, dinde bid'at, çıkararak Allahü teâlâ'ya giden yol üzerinde zulm yapmak yanında hafif kalır." buyurdu.

Hanefî mezhebinde dînî hükümler Eshâb-ı kiramdan Abdullah İbni Mes'ûd'dan (radıyallahü anh) başlıyan yol ile meydana çıkarılmıştır. Yani, mezhebin reîsi olan İmâm-ı A'zâm Ebû Hanîfe, (radıyallahü anh) fıkh ilmini Hammâd'dan, Hammâd da İbrâhîm Nehâ'î'den, bu da Alkama'dan, Alkama da Abdullah bin Mes'ûd'dan, bu da Resûl-i Ekrem'den "sallalahü aleyhi ve sellem" almıştır.

İbni Âbidîn birinci cildin otuzbeşinci sahîfesinde buyuruyor ki, (Fıkh bilgisi, ekmek gibi, herkese lâzımdır. Bu bilginin tohumunu eken, Abdullah İbni Mes'ûd (radıyallahü anh) olup, Eshâb-ı kiramın yükseklerinden ve en âlimlerinden idi. Bunun talebesi Alkama bu tohumu sulayarak, ekin hâline getirmiş ve bunun talebesinden olan İbrâhîm Nehâ'î, bu ekini biçmiş, yani bu bilgileri bir araya toplamışdır. Hammâd-ı Kûfî, bunu harman yapmış ve bunun talebesi olan İmâm-ı A'zâm Ebû Hanîfe öğütmüş, yani bu bilgileri kısımlara ayırmışdır. Ebû Yûsuf, hamur yapmış ve İmâm-ı Muhammed pişirmişdir. Böylece hazırlanan lokmaları, insanlar yemekdedir. Yani, bu bilgileri öğrenip dünyâ ve âhiret se'âdetine kavuşmakdadırlar. İmâm-ı Muhammed, pişirdiği bu lokmaları dokuzyüzdoksandokuz kısım bilgi grubu hâlinde talebesine bildirmişdir. Altı kitabından, sagîr (yani küçük) dediğinde İmâm-ı Ebû Yûsuf vasıtası ile öğrendiklerini, kebir dediği kitablarda yalnız İmâm-ı A'zamdan işittiklerini bildirmiştir.)

İmâm-ı Rabbânî hazretleri "Bir vakı'a esnasında, hânefî mezhebi âlimlerinin rûhları teşrîf ettiler. Ebû Hanîfe hazretleri, büyük talebesi ve hocaları geldiler, İbrâhîm Nehâ'î de aralarında idi. Kendimi onların nûrlarına gömülmüş buldum." buyurarak İbrâhîm Nehâî'nin hem ilim hem de ma'rifet, evliyâlık bakımından büyük bir zât olduğunu beyan etmişlerdir.

İbrâhîm Nehâ'î, Alkame'den, O da, Abdullah İbni Mes'ûddan rivâyette, Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: "Benim dünyâ ile alâkam, süvarinin yaz gününde hayvan ile birlikte bir ağacın altında biraz istirahat edip, oradan ayrılması gibidir."

Bekâra sûresinin 224. âyetinin tefsîri sorulduğunda: "Allahü teâlâ; Bir kimse sıla-i rahm ya'nî akrabayı ziyâret yapmayacağına, onlara iyilik yapmayacağına ve dargın olan iki kişiyi barıştırmayacağına yemîn ederse, bu yemîni o kişiyi bu işlerden alıkoymasın, bu iyi işleri yapsın ve yemîn ettiği için de keffaretini versin." buyuruyor diye cevap verdi.

Namazda secdeye giderken dizleri ellerden evvel yere koymayı, secde-i sehvi namazda selâmdan sonra yapılacağını bildiren imamlardandır. Kadının, zevci, mahremi olmaksızın yolculuğa çıkmasının caiz olmadığını bildirmiştir.

İbrâhîm Nehâ'î hazretleri hadîste, bilhassa fıkhta büyük âlim ve müctehiddir. O fıkhını hem Hazreti Ali hem de Abdullah bin Mes'ûd (radıyallahü anh), hem de Hazreti Ömer'den almıştır.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a'yân, cild-1, sh. 25

2) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-6, sh. 270

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-1, sh. 177

4) Hilyet-ül-Evliyâ cild-1, sh. 80

5) El-A'lâm cild-1, sh. 80

6) Miftâh-üs-Se'âde cild-2, sh. 20, 22, 200

7) Kâmûs-ul-a'lâm cild-1, sh. 584

8) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye sh. 1021

9) Tehzîb-ül-esmâ ve vel-lugâ cild-1, sh. 104

10) Fâideli Bilgiler sh. 16

İKRİME BİN EBÎ CEHİL (radıyallahü anh)

Eshamı kiramdan. Neseb ve silsilesi; İkrime bin Ebî Cehil Amr bin Hişâm bin Mugîre bin Abdullah bin Amr bin Mahzûm el-Kureyşî el-Mahzûmî'dir. Ebû Cehlin oğludur. Önce İslâm'a büyük düşman iken Mekke'nin fethinden sonra müslüman oldu. Mekke'nin feth edildiği gün öldürülmesi emir buyurulan altı kişiden biriydi. O gün Yemen'e kaçmak için gemiye bindi. Yolda fırtına çıkıp gemi batmak üzereyken "Kurtulursam Muhammed'in (aleyhisselâm) ayaklarına kapanacağım." diye niyet etti. Kurtulup, Yemen'e varınca müslüman oldu. Hanımı ve amcasının kızı olan Ümmî Hakîm, Mekke'nin feth edildiği gün îmân edip, kocası İkrime için de Peygamberimizden (aleyhisselâm) emân (af) almıştı. Yemen'e giderek İkrime'ye "İnsanların en üstünü, en halimi ve en kerîmi olan zât tarafından sana emân getirdim. "Senin için Resûlullah'tan (aleyhisselâm) emân istedim. Eshâbına "Allahü teâlâ'nın emânında olsun, kimse ona taarruz eylemesin" buyurdu diyerek kocası İkrime'yi müjdeledi. İkrime, hanımı ile Mekke'ye dönüp Resûlullah'ın (aleyhisselâm) huzûruna geldi.

Resûl-i ekrem, İkrime'nin geldiğini görünce ridası olmadığı halde ona doğru gelerek ayakta karşıladı, kucaklaştılar. Sonra Resûl-i ekrem oturdular, İkrime ve hanımı da emir buyurunca oturdular. Zevcesinin yüzü kapalıydı. Bundan sonra İkrime Peygamberimize, zevcem benim için sizden emân aldığını söyledi. Bu sebeple geldim dedi. Resûl-i ekrem "Zevcen doğru söylemiş, sen emniyettesin" buyurdu. İkrime de "Yâ Resûlallah!. Önceki yaptıklarıma pişman oldum. Bana İslâmiyeti talim et dedi. Resûlullah efendimiz İslâmı talim ettiler. İkrime, Allahtan başka ilâh olmadığına, Muhammed'in Allah'ın kulu ve elçisi olduğuna şehâdet ediyorum diyerek müslüman oldu. Peygamber efendimiz de cenâb-ı Hakka duâ ederek onun için af ve mağfiret talebinde bulundu. Hazreti İkrime, müslüman olduktan sonra Resûl-i Ekrem ile beraber

Medine'ye gitti- Orada yerleşti. Hicretin Onuncu yılında Resûlullah (aleyhisselâm) tarafından Hevazin'e zekât toplayıcı olarak gönderildi. Hazreti Peygamberin vefâtında İkrime (radıyallahü anh) hazretleri Yemen'in Tebâle şehrinde bulunuyordu. Bu sebeple Resûl-i Ekrem'in vefâtında Medine'de bulunamamıştı.

Hazreti Ebû Bekir, hicri onbirinci yılda Hazreti Ömer'i hac emiri olarak tayin etti. Ertesi sene de kendisi Umre yapmak için Mekke'ye gitti. Bu sırada İkrime bin Ebû Cehil, Hazreti Ebû Bekir'in evine giderek onunla birlikte babası Ebû Kuhafe'nin elini öptü. Eve girişleri sırasında Attab bin Useyd, Süheyl bin Amr, İkrime bin Ebî Cehil ve Haris bin Hişam, Hazreti Ebû Bekir'e: "Selâmün aleyküm ey halifet'ü Resûlillah" dediklerinde, Resûl-i ekremin ismi zikredilmesinden dolayı Hazreti Ebû Bekir ağlamıştır.

Hazreti Ebû Bekir devrinde İkrime (radıyallahü anh) bir ordu ile Yemame'de bulunan ve yalancı Peygamberlik dâvasına kalkışan Müseyleme'tül-Kezzab üzerine gönderildi. Fakat yardımcı kuvvetleri beklemeden Müseyleme'ye hücum edince mağlup oldu. Bunun üzerine Hazreti Ebû Bekir onu, önce Umman tarafında bulunan Huzeyfe'nin (radıyallahü anh) yanına yardımcı kuvvet alarak gönderdi." Burada vazîfesini yaptıktan sonra Mehre'ye yolladı. Mehre halkının İslâmiyeti kabûlü ile Hazreti İkrime ordusu ile birlikte Yemen'e gönderildi. Yemen'deki bütün mürtedleri ortadan kaldırdı. Daha sonra Medine'ye geri döndü. Bu defa Hazreti Ebû Bekir onu, bir ordu ile birlikte Suriye tarafına gönderdi. Burada Ecnadin'de Bizanslılarla savaştı. Bu savaşta ağır yaralandı. Sonra Medineye geri döndü. Daha sonra Yermük savaşına katıldı. Bu savaşta oğlu ile birlikte Hicrî 15 (m. 636) yılında şehid oldu. Ecnâdin muharebesinde şehîd olduğunu söyleyenler de vardır.

Hazreti İkrime'den hadîs rivâyet edilmemiş fakat, Eshâb-ı kirâm'dan bazıları onun müslüman oluşu ve harplerde gösterdiği kahramanlıklar hakkında birçok rivâyetlerde bulunmuşlardır.

Hazreti İkrime, İslâmiyetle şereflenince çok samimi bir müslüman olmuştur. Bu samimiyetinin nişanesi olarak savaştan savaşa at sırtında yıldırım gibi koşmuştur. Cesâretli ve çok iyi bir kumandandı. Müslümanlığa gönülden bağlanmıştı. İbn-i Ebî Müleyke hazretlerinin bildirdiğine göre, Kur'ân-ı kerîmi eline alınca önce alnına koyar sonra ağlamaya başlardı. Başka bir rivâyetde Eshâb-ı kiramın ileri gelenlerinden Hazreti Huzeyfe şöyle anlatıyor: "Yermük muharebesinde idi. Çarpışmanın şiddeti geçmiş, ok ve mızrak darbeleri ile yaralanan müslümanlar düştükleri sıcak kumların üzerinde can vermeye başlamışlardı. Bu arada ben de, güç belâ kendimi toparlayarak, amcamın oğlunu aramaya başladım. Son anlarını yaşayan yaralıların arasında biraz dolaştıktan sonra, nihâyet aradığımı buldum. Fakat ne çare!... Bir kan seli içinde yatan amcamın oğlu, göz işâretleri ile bile zor konuşabiliyordu. Daha evvel hazırladığım su kırbasını göstererek dedim ki:

"Su istiyor musun?" Belli ki istiyordu. Çünkü dudakları hararetten âdeta kavrulmuştu. Göz işâreti ile de "Çabuk, halimi görmüyor musun?" der gibi bana bakıyordu Ben kırbanın ağzını açtım suyu kendisine doğru uzatırken biraz ötede yaralıların arasında Hazret-i İkrime'nin sesi duyuldu:

"Su! Su! Ne olur, bir tek damla olsun su!"

Amcamın oğlu Haris bu feryadı duyar duymaz göz ve kaş işâretleriyle suyu hemen Hazreti İkrime'ye götürmemi istedi. Kızgın kumların üzerinde yatan şehîdlerin aralarından koşa koşa Hazreti İkrime'ye yetiştim ve hemen kırbamı kendisine uzattım, İkrime hazretleri elini kırbaya uzatırken Hazreti Iyaş'ın iniltisi duyuldu.

"Ne olur bir damla su verin. Allah rızası için bir damla su!"

Bu feryadı duyan Hazreti İkrime, elini hemen geri çekerek suyu Iyaş'a götürmemi işâret etti. Suyu o da içmedi. Ben kırbayı alarak şehîdlerin arasından dolaşa dolaşa Hazreti Iyaş'a yetiştiğim zaman kendisinin son nefesinde kelime-i şehâdeti söylediğini duydum. Benim getirdiğim suyu gördü. Fakat vakit kalmamıştı... Başladığı Kelime-i Şehâdeti ancak bitirebildi. Derhal geri döndüm, koşa koşa Hazreti İkrime'nin yanına geldim; kırbayı uzatırken bir de ne göreyim! Onun da şehîd olduğunu müşâhede ettim. Bari dedim amcamın oğlu Hazreti Hâris'e yetiştireyim. Koşa koşa ona geldim, ne çare ki o da ateş gibi kumların üzerinde kavrula kavrula rûhunu teslim eylemişti.

Hayatımda bir çok hâdise ile karşılaştım. Fakat hiçbiri beni bu kadar duygulandırmadı. Aralarında akrabalık gibi bir bağ bulunmadığı halde, bunların birbirine karşı bu derece fedakâr ve şefkatli halleri gıpta ile baktığım en büyük îmân kuvveti tezahürü olarak hafızama adetâ nakşoldu!...

Hazreti İkrime şehîd olduğunda üzerinde 70'den fazla kılıç ve mızrak yarası vardı.

1) Vâkıdî, megâzî, cild-2, sh. 825

2) Tabakât-ı İbn-i Sa'd cild-2, sh. 39, cild-5, sh. 444

3) El-İstiâb cild-3, sh. 148

4) El-İsâbe cild-2, sh. 496

5) Şezerât-üz-zeheb cild-1, sh. 28

İMRAN BİN HUSAYN (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan. Huzaa kabilesinin Kazb kolundandır. Hayber Savaşı'nda müslüman oldu. Ondan sonraki bütün savaşlarda Peygamber efendimizin (aleyhisselâm) yanında ve hizmetinde bulunmakla şereflendi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) kendilerini çok severdi. Eshâb-ı kiram içinde çok faziletlere sahipti. Fıkh ilminde üstün derecesi vardı. Duâsı kabûl olunan seçilmişlerdendir. Mekke'nin fethinde Huzaa kabilesinin sancağını taşıdı.

Hazreti Ömer halife olunca, Basra halkına İslâmiyeti öğretmek için İmrân bin Husayn'i (radıyallahü anh) gönderdi. Hasan-ı Basrî hazretleri kendisinden çok hadîs-i şerîf öğrenmiş ve yemîn ederek demiştir ki: "Basralılar için İmrân'dan daha hayırlı biri gelmemiştir." Muhammed bin Sîrîn buyurdu ki: "Resûlullah'ın (aleyhisselâm) Eshâbı arasında İmrân bin Husayn'dan üstünü az bulunur." Abdullah bin Amr kendisini Basra kadılığına tayin etti. Kâdılığı zamanında, iki kişi hüküm vermesi için kendisine geldi. Bunlardan birisi şahidini getirdi, diğeri getiremedi. Hüküm şahit getirenin lehine verildi. Şahit getiremiyen kimse bunu kabûl etmeyip "Bu karar bâtıldır" dedi. Hazreti İmrân bunun üzerine Abdullah bin Amr'den azlini isteyerek istifâ etti. İmrân bin Husayn midesinden rahatsızlanmış, ishale yakalanmıştı. Hastalandığı sıralarda karnının dağlanmasını tavsiye ettiler. O kabûl etmedi. Vefâtından iki sene önce çok ısrar ettiler. Dağlandı. "Dağlandık, fakat sıhhat ve afiyete kavuşamadık" derlerdi. Dağlanmadan önce melekleri görürdü. Dağlanınca melekleri göremez oldu. Sonra Allahü teâlâ'ya çok yalvardı. Tövbe etti. Yine görmeye başladı. Yakalandığı hastalığı sebebiyle ne oturabilir ne de ayakta durabilirdi. Kendisine hurma dallarından bir sedir yapmışlardı. Orada günlerini geçirir, Rabbini zikrederdi. Otuz sene bu hal devam etti. Mitraf ile kardeşi A'lâ, ziyâretine gittiler. Mitraf, onun bu hâlini görünce ağladı. Hazreti İmrân: "Niçin ağlıyorsunuz?" deyince, O da: "Senin haline ağlıyorum" diye cevap verdi. Hazreti İmrân: "Ağlama, ben ölünceye kadar da kimseye söyleme! Melekler benim ziyâretime gelip selâm veriyorlar. Meleklerin selâmını alıyor, onlarla konuşuyorum. Onların bu ziyâretlerinden fazlasıyla memnun oluyor, hasta olduğumdan dolayı verilen bu ni'metlere şükür ediyorum. Böyle bir hastalık halinde Melekleri gören bir kimse, bu dertlere râzı olmaz mı?" dedi. Hicrî 52 (m. 672) senesinde vefât etti.

Birgün İmrân bin Husayn'a birisi, "Bize yalnız Kur'ân'dan söyle" deyince "Ey ahmak! Kur'ân-ı kerîm'de namazların kaç rekât olduğunu bulabilir misin?" dedi.

Resûlullah'tan (aleyhisselâm) 120 hadîs-i şerîf nakletmiştir. Peygamber efendimizden işiterek bizzat rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerden bazıları şunlardır:

Peygamber efendimiz, düşman askerleri ile karşılaştığı zaman en önce vuran o olurdu. Merhametden ayrılmamakla beraber harp meydanlarında insanların en şiddetlisi olurdu. Huneyn cenginde müşrikler Onu kuşattığı zaman atından inerek "Ben Peygamberim, yalan yok. Ben Abdulmuttalibin oğlu Abdullah'ın oğluyum" buyurarak düşmana saldırdı. O gün Ondan daha cesur ve daha metin kimse görmedim.

Birgün Peygamber efendimizin huzûruna Temimoğullarından bir grup gelmişti. Peygamberimizin onlara:

"Ey Temimoğulları; Size müjde olsun" buyurup; Onlara Mebde' ve Mead (mahlûkların yaratılışını ve kıyâmetin kopmasını) anlattı.

Temimoğulları: Bizi müjdeledin. Fakat biz devletin hazinesinden para istiyoruz diyerek, imân etmediler. Sonra Yemen halkından bir grup ziyârete geldiler. Peygamber efendimiz Yemenlilere:

"Ey Yemenliler! Temimoğulları madem ki kabûl etmek, istemediler. O hayır ve se'âdet müjdesini siz alınız!" buyurdu. Yemenliler de: "Kabûl ettik, yâ Resûlallah! Zaten biz huzûrunuza îmân etmek için gelmiştik" dediler.

Hazreti Peygamberimiz Onlara da Mebde' ve Mead'ı (Mahlûkatın yaratılışını ve kıyâmetin kopmasını) anlattıkları sırada bir kimse gelerek; "Yâ İmrân! Bindiğin deve, yularını sıyırarak kaçtı" dedi. Ben de devemi bulmak için hemen çıkıp baktım. Keşke deveyi bıraksaydım da Resûlullah'ın mübârek sözlerini dinlemek fırsatını kaçırmasaydım.

Birgün Peygamber efendimiz bana buyurdu ki: "Yâ İmrân, sen de bilirsin ki biz seni çok severiz. Kızım Fâtıma-tüz-Zehrâ rahatsızmış. Eğer beraber gelirsen ziyâretine, hatırını

sormağa gidelim.” Ben de “Anam, babam canım sana feda olsun Yâ Resûlallah gidelim,” diye cevap verdim. Kalktım, beraberce Fâtıma-tüz-Zehrâ’nın (radıyallahü anha) evine geldik. Peygamber efendimiz kapıyı çaldı ve “Esselâmü aleyküm Yâ Ehle Beyti” diye selâm vererek içeri girdiler. Fâtıma-tüz-Zehrâ da: (radıyallahü anha) “Ve aleyküm selâm, sevgili babam Yâ Resûlallah! Buyurunuz.” Peygamber efendimiz: “Kızım, yanımda İmrân bin Husayn vardır, başını ört.” buyurdu. Fâtıma-tüz-Zehrâ (radıyallahü anha) “Babacığım seni hak Peygamber olarak gönderen Allahü teâlâ’ya yemîn ederim ki, bu yün örtüden başka örtünecek bir şeyim yoktur.” dedi. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) de “Kızım işte onunla örtün” buyurdu. Hazreti Fâtıma (radıyallahü anha) “Ey Babacığım! Başımı örtsem vücudum, vücudumu örtsem başım açık kalır.” dedi. Peygamberimiz de “Bu örtüyü düz düzüne değil de, köşeleme, yani uzunlamasına ört ki, vücudunun her tarafını kaplasın” buyurdular. Ben dışardan bu konuşmaları işittikçe gözlerimden yaş, ciğerlerimden kan geliyordu. Hazreti Fâtıma’nın dünyâya hiç bağlanmamasına gıpta ediyordum. Nihâyet Hazreti Fâtıma Sevgili Peygamberimizin tarifleri üzere güzelce başını bağlayıp örttükten sonra içeri girmeme izin verdiler. İçeride Peygamber efendimizin arkasında oturdum. Peygamberimiz “Kızım, nasılsın, rahatsızlığın nasıl oldu?” diye hatırlarını sordular. O da: “Babacığım, bu gece çok rahatsızdım. Sancıdan sabaha kadar uyuyamadım. Şimdi öyle bir haldeyim ki, bir lokma ekmek yemeğe bile takatim kalmadı. Açlıktan çok bitkinim” dedi. Bu söz üzerine Allahü teâlâ’nın sevgilisi, Resûl-i ekrem (aleyhisselâm) efendimizin mübârek gözlerinden yaşlar boşandı. Buyurdular ki: “Kızım sakın halinden şikâyet etme! Allahü teâlâ’ya yemîn ederim ki ben, yaratıkların en üstünü, Allahü, teâlâ’nın sevgilisi olduğum halde, üç gündür mideme bir lokma ekmek girmedi. Halbuki, Rabbimden istesem beni doyuncaya kadar yedirir. Fakat ümmetime ibret olması için geçici rızıkları, sonsuz rızıklar için feda ettim.” Sonra Mübârek elleriyle Hazreti Fâtıma’nın omuzlarını tutarak: “Müjdeler olsun ey kızım, sen Cennet kadınlarının efendisisin!” buyurdular. Hazreti Fâtıma da: “Firavn’ın hanımı Asiye ile Îsâ aleyhisselâmın annesi Hazreti Meryem’e ne diyeceksin babacığım?” dedi. Resûl-i Ekrem efendimiz “Asiye, kendi kadın âleminin efendisidir. Meryem de kendi kadın âleminin efendisidir. Annen Hatice-tül-Kübrâ da kendi kadın Aleminin efendisidir. Sen de kendi kadınlık âleminin yücesisin. Sizler yüksek derece Cennetlerde öyle köşklerde bulunacaksınız ki, saf inciden yapılmış olup, orada insanın hoşlanmayacağı, insana üzüntü ve keder verecek, ağlatıp sızlatacak, dert, sıkıntı ve yorgunluk getirecek hiçbir şey yoktur. Hem sana tavsiye ederim ki, amcamoğlu Ali’nin getirdiği şeylere kanaat et ve işleri iyi idâre et. Öyle bil ki, ben seni dünyâ ve ahirette şerefli ve üstün bir zata vermişimdir”buyurdular.

“Sizin hayırlı asrınız, benim içinde yaşadığım zamandır, sonra benimle yaşayanlara yakın olanlardır. Daha sonra onlara yakın olanlardır.”

“Ben, (Mi’râc gecesi) Cennet’de baktım da Cennet ehlinin çoğunun fakîrler olduğunu gördüm. Cehenneme baktım. Cehehnemdekilerin çoğunu da kadınların teşkil ettiğini gördüm.”

“Haya ancak, hayır getirir”

“Ey Eshâbım! Kur’ân-ı kerîm okutunuz. Kur’ân-ı kerîmin feyzi ile ihtiyâçlarınızı Allahü teâlâ’nın ihsân deryasından isteyiniz! Sizden sonra bir sınıf Kur’ân-ı kerîm okuyucuları gelecektir ki, bunlar, Allahü teâlâ’dan değil, insanlardan menfaat sağlamak için Kur’ân-ı kerîm okuyacaklardır.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Kâmûs-ul-a’lâm cild-5, sh. 3216

2) Tabakât-ı İbni Sa’d cild-4, sh. 287

3) Tehzîb-üt-tehzîb cild-8, sh. 125

4) Tezkiret-ül-Huffâz cild-1, sh. 29

5) El-A’lâm cild-5, sh. 70

6) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 419, 639

7) Eshâb-ı Kirâm sh. 354

KA’B BİN ZÜHEYR (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan meşhûr şâir. Künyesi Ebü’l Mudarreb’dir. Peygamberimizin (aleyhisselâm) şairlerinden olup, Kasîde-i Bürde denilen meşhûr şiirin sahibidir. Doğum tarihi bilinmemektedir. 6 (m. 645) senesinde Şam’da vefât etti. Babası meşhûr şair Züheyr bin Ebî Sülemî, annesi, Kebşe binti Ammar’dır.

Kâ’b bin Züheyr (radıyallahü anh) Müzeyne kabilesinden olup, onbir şâir yetiştiren bir aileye mensûbtu. Babası Züheyr bin Ebî Sülemi ve kardeşi Büceyr (radıyallahü anh) de şair idi. Kâ’b bin Züheyr’in babası hıristiyan ve yahudi âlimlerinin yanlanna gider onları dinlerdi. Onlardan âhir zamanda bir peygamber gönderileceğini işitmişti. Bir gece rü’yâsında gökten bir ip uzatıldığını o ipten tutmak için elini uzattığı halde

yetişemediğini görmüştü. Bu rü'yâsının âhir zamanda gelecek olan Peygambere (aleyhisselâm) yetişemeyeceğine, ömrünün o gönderilmeden biteceğine işâret olduğunu anlamıştı. Fakat oğulları Kâ'b (radıyallahü anh) ve Büceyr'e (radıyallahü anh) âhır zaman Peygamberi gönderilince O'na îmân etmelerini vasıyyet etmiştir. Züheyr'in kendisi ve iki oğlu meşhûr şâir idiler.

Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) ve kardeşi Büceyr (radıyallahü anh), İslâmiyet gelince Peygamberimizle (s.a.v) görüşmek üzere Medine-i Münevvere'ye doğru yola çıkmışlardı. Ebrak-ul-Azzaf denilen yere geldiklerinde kardeşi Büceyr (radıyallahü anh), sen burada bekle, ben Medine'ye gidip, O Peygamberi (aleyhisselâm) bir göreyim, söylediklerini dinleyelim dedi. Büceyr (radıyallahü anh) Medine'ye gidince, Peygamberimiz (aleyhisselâm) ona, İslâmiyyeti anlattı ve müslüman olmasını söyledi. O da hemen kelime-i şehâdet getirerek müslüman oldu.

Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) kardeşi Büceyr'in (radıyallahü anh) müslüman olduğunu öğrenince ona çok kızdı. Bunu dile getiren bir şiir yazdı. Şiirinde Peygamberimize (aleyhisselâm) ve İslâmiyete karşı hoş olmayan sözler söylemişti. Kardeşi Büceyr (radıyallahü anh) buna tahammül edemeyip, durumu Peygamberimize (aleyhisselâm) arz etti. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm)"Kâ'b'a kim rastlarsa O'nu öldürsün" buyurmuştu. Kardeşi Büceyr (radıyallahü anh) Kâ'b'a (radıyallahü anh) bir mektûb yazarak gönderdi. Burada "Başının çaresine bak!" diye yazarak durumu bildirdi. Kâ'b'ın (radıyallahü anh) yazdığı zemmedici (kötüleyici) şiire karşılık bir de şiir yazdı. Bu şiirinden bir bölümünün tercümesi şöyledir: "Ey Kâ'b! Kabûl etmeyip, yerdiğin bu İslâm dininden daha gerçek ve daha sağlam bir din olamaz, var mı sende? Kurtulmak istiyorsan putları bırak, bir olan Allaha îmân et, müslüman ol ki, kurtulabilesin! Kıyâmet gününde kaçılamayacak olan Cehennem ateşinden, müslüman olup, îmân edenlerden başkası kurtulamayacaktır. Büceyr (radıyallahü anh) kardeşi Kâ'b'a (radıyallahü anh) yazdığı mektûbun bir kısmında da şöyle yazmıştı:

"Resûlullah'ı (aleyhisselâm) şiir yazarak hicvedip üzen, Mekkelilerden bazıları öldürüldü. Kureyş şairlerinden sağ kalan İbn-i Zibâ'ra ve Hubeyre bin Ebî Vehbise başlarını alıp kaçtılar. Eğer sağ kalmak istiyorsan acele Resûlullah'ın (aleyhisselâm) yanına gel. O, yaptığına pişman olup, tövbe ederek yanına gelen kimseyi öldürmez. Böyle tövbe ederek, gelip müslüman olanların hepsini kabûl etti." Bu mektûbumu alır almaz müslüman ol ve hemen buraya gel! Eğer bu dediğimi, yapmayacak olursan, yeryüzünde başını al nereye gideceksen git..."

Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) kardeşi Büceyr'in (radıyallahü anh) mektûbunu alınca sanki yer yüzü ona dar gelmişti. Zaten kabilesi arasında bulunan düşmanları onun için "O artık öldürülmüş demektir!" diyerek dedikodu yayıyorlardı. Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) bu durum karşısında derin derin düşünmeye başladı. Yavaş yavaş gönlü aydınlanıyordu. Nihâyet müslüman olmaya karar verdi. Medine yoluna düştü. Peygamber efendimizi (aleyhisselâm) medheden ve kendisinin de tövbe edip, müslüman olduğunu bildiren uzun bir şiir yazdı. Medine'ye varınca Cüheynî kabilesinden olan bir dostunun evine gizlice gidip, misâfir oldu. Ertesi gün sabah namazında misâfir olduğu kişi onu Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına götürdü. Peygamberimiz (aleyhisselâm) o sırada Eshâb-ı kiram arasında idi. Eshâb-ı kiram etrâfını sarmış sohbetini dinliyorlardı. Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) devesini mescidin önüne çöktürüp içeri girdi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına yaklaşıp, kendini tanıtmadan "Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) Kâ'b bin Züheyr yaptıklarına pişman ve müslüman olarak aman dilemeye gelmiş bulunuyor. Ben onu sana getirsem aman verip, müslüman olmasını kabûl eder misiniz?" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Evet" buyurdu. Bunun üzerine "Şehâdet ederim ki, Allahtan başka ilâh yoktur. Sen de O'nun Resûlüsün!" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Sen kimsin" dedi. O da "Ben Kâ'b bin Züheyr'im" dedi... Eshâb-ı kiram, onun Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) olduğunu anlayınca Ensârdan biri ayağa kalkıp "Yâ Resûlallah (aleyhisselâm) müsaade et boynunu vurayım!" dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm)"Vazgeç ondan! O içinde bulunduğu halden pişman ve hakka dönmüş olarak gelmiştir" buyurdu. Bu sırada Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) müslüman olduğunu bildiren, bir kasîde okumaya başladı. Bu kasîdesinde uzun bir girişten sonra asıl mevzûya geçip, müslüman olduğunu, tövbe ettiğini ve af dilediğini dile getirdi. Son kısmında da Peygamberimizi (aleyhisselâm) ve Eshâb-ı kiramı metheden beyitleri okudu.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Kâ'b bin Züheyr (radıyallahü anh) "Banet süâdü; Sevgili uzaklaştı" sözleriyle başlayan bu kasîdesini beğenip, çok memnun oldu. Onu afv etti. Bürdesini (hırkasını) çıkarıp, onun omuzlarına koydu. Bu sebeple Kâ'b bin Züheyr'in kasîdesi, "Kasîde-i Bürde" ismi ile meşhûr olmuştur. Bu kasîdenin birçok şerhleri (açıklamaları) vardır.

Resûlullah'ın (aleyhisselâm) hediye ettiği bu hırka, Hazreti Muâviye tarafından Kâ'b bin Züheyr'in (radıyallahü anh) varislerinden satın alınıp muhafaza edilmiştir. Sırasıyla Emevilere, onlardan Abbasîlere, daha sonra da Mısır'ın fethinde Mekke Şerîfi tarafından diğer kutsal emanetler ile birlikte Yavuz Sultan Selim Han'a teslim edilmiştir. Günümüze kadar korunan bu harka, "Hırka-i Se'âdet" ismi ile meşhûr olmuştur. Bugün hâlâ İstanbul'da Topkapı Müzesinde "Hırka-i Se'âdet" odasında muhafaza edilmektedir.

Hırka-i Se'âdet, 1,24 boyunda geniş kollu olup, siyah yünlü kumaştan yapılmıştır. İçi krem renkli yünlü kumaş ile kaplıdır. Önünde, sağ tarafında ve sağ kolunda birer parça eksiklik vardır. Bohçalara sarılı olarak üstten çifte kapaklı altın bir çekmece içindedir. Bu çekmece de ayrıca bohçalara sarılmış olarak altından büyük bir sandukaya konulmuştur. Bu çekmece ve sanduka Sultan Abdulazîz Han tarafından yapılmıştır. Daha önceden de Osmanlı Sultanları tarafından bu şekilde çekmece ve sandukalar yapılarak muhafaza edilmiştir. Hırka-i Se'âdetin içinde bulunduğu Sanduka üzerinde "Lâ ilahe illallah ve mâ erselnâke illâ rahmeten lilâlemîn. Lâ ilahe illallah el-Melik-ül-Hakk-ül-Mübîn. Muhammedün Resûlullah, es-Sâdık-ul-Va'dü'l Emîn" yazılıdır.

Osmanlılar zamanında Mukaddes emanetlerin ziyâreti muayyen bir merasim ile yapılırdı. Her yıl Ramazan ayının onikinci günü Hırka-i Se'âdet'in içinde bulunduğu sanduka "Revan" odasına nakil edilir, umûmî bir temizlik yapılır, bu arada duvarlar gülsuyu ile yıkanır, Od ağacı ve buhurlar yakılır, dairenin direkleri cilâlanırdı. Ramazanın on beşinci günü devlet ileri gelenleri, âlimler, Yeniçeri ve Sipâhi ağaları, Babüssaade önünde öğleden önce toplanırlardı. Sadrazam, Ayasofya Câmii'nde Şeyhülislâm ile birlikte namaz kıldıktan sonra, alay ile arz odasına gelirlerdi. Padişah ile maiyetindekiler de Hırka-i Se'âdet dairesine geldikten, sonra, Sultanda bulunan altın anahtar ile büyük sanduka açılır ve yeşil ipek kadifeden som sırmalı ve ince işlemeli ve yedi bohçaya sarılı altından yapılmış çekmeceyi de padişahta bulunan altın bir anahtar ile açmak sûretiyle Hırka-i Se'âdet ortaya çıkarılmış olurdu. Bu işler yapılırken, Pâdişah'ın birinci ve ikinci imamları ile has oda imamı ve ayrıca güzel sesli müezzinler Kur'ân-ı kerîm okurlardı. Önce Padişah, sonra işâret ettiği kimseler sıra ile Hırka-i Se'âdet'e yüzlerini ve gözlerini sürerlerdi. Padişah, üzerinde bir kıt'a yazılı bulunan tülbentleri Hırka-i Se'âdet'e sürüp ziyârete gelenlere dağıtırdı. Merasim bittikten sonra sandukayı padişahın kendisi kilitlerdi.

Hicretin 26. yılında vefât eden Kâ'b bin Züheyr'in Fransızca, İtalyanca ve diğer dillere çevrilen Kasîde-i Bürdesi'nden başka diğer kasidelerini ve şiirlerini içine alan bir de dîvânı vardır. Divânı, Ebî Saîd Şükrü tarafından "Şerh-i divân-ı Kâ'b İbn-i Züheyr" adıyla şerh edilmiştir. Fuat Bostanî tarafından da divanı ve kendisi hakkında "Kâ'b bin Züheyr" adlı bir kitap yazmıştır.

Kâ'b bin Züheyr'in (radıyallahü anh) Kasîde-i Bürde adlı bu meşhûr kasîdesinin bir bölümünün tercümesi şöyledir."

"Yardımını umduğum her dost bana, senden yüz çevirdim seni teselli edemem dedi..

Ben de onlara çekilin yolumdan Allahü teâlâ'nın takdîr ettiği herşey elbette olacaktır, dedim... Her insan bir gün mutlaka tabut üzerinde taşınacak (ölecek)... Özür beyan ederek Resûlullah'ın (aleyhisselâm) huzûruna geldim... Onun affetmesi en çok umulan şeydir... O'nun huzûrunda özür kabûl edilir. Bana merhamet et beni affet Yâ Resûlallah (aleyhisselâm)... Şüphesiz ki, Resûlullah (aleyhisselâm) Allah'ın keskin kılıçlarından yalın bir kılıç ve hidâyet saçan bir nûrdur..."

---

1) El-A'lâm cild-5, sh 226

2) El-İsâbe cild-3, sh. 295

3) El-İstiâb cild-3, sh. 297

4) Eş-Şiir ve-ş-Şuarâ sh. 61

5) Kâmûs-ul-a'lâm cild-5, sh. 3867

KA'B-ÜL-AHBÂR (radıyallahü anh)

Tâbiîn'in tanınmışlarından. Rivâyeti çok olan bir zâtdır. Müslüman olmadan önce, yahûdi âlimlerinin büyüklerinden idi. Künyesi Ebû İshâk'tır. Resûlullahın (aleyhisselâm) zamanına yetişti. Ancak bu sırada müslüman olma ni'metine kavuşamadı. Bir rivâyete göre, İslâmiyyetle şereflenmek üzere, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) huzûruna çıkmak için hazırlanmıştı. Fakat Resûlullah (aleyhisselâm)'in vefâtını ve bazı Arapların irtidâdını (dinden çıkışlarını) duyunca geri döndü.

Hazreti Ömer zamanında müslüman olduğu söylenir. Yemen'de doğdu. Hazreti Ömer'in hilâfeti zamanında Medine-i Münevvere'ye geldi. Humus'ta yerleşti. Burada Hazreti Osman

zamanında 32 (m. 652) târihinde vefât etti. Vefâtı hakkında başka târihler de söylenmiştir.

Kâ'b-ül-Ahbâr (radıyallahü anh) buyurur ki:

"Allahü teâlâ, mü'min kulunu sevdiği zaman, Cennette onun derecesini yükseltmek için, dünyâyı ondan uzaklaştırır. Kâfir kuluna gazâb ettiği zaman, onu dünyâda rahat kılıp, sevindirir. Böylece onu Cehennemin aşağı derecelerine düşürür."

"Fakîr kimseler, ihtiyâçları için Allahü teâlâya yalvardıklarında, onlara: (Size müjdeler olsun, üzülmeyiniz. Çünkü siz zenginlerden üstünsünüz. Kıyâmet günü Cennete onlardan önce, sizler gireceksiniz.)"

"Peygamberler (salavatullahi aleyhim ecmain) bir şeye muhtaç oldukları ve bir belâya uğradıkları zaman, sıkıntısız oldukları zamankinden daha sevinçli ve rahat olurlardı. Rahata kavuştukları zaman, bir günâh işlemiş olabileceklerini düşünürlerdi."

"Kim zenginlere ve mal sahiblerine boyun eğerse, dîni de boyun eğer, böylece dînine zarar gelir."

"Dünyadan ancak Allahü teâlânın takdîr ettiği kadar ele geçer. Ancak kulun sebeplere yapışıp, çalışması gerekir. Böyle yaparsa, emre uymuş olur."

"Allahü teâlânın korkusundan gözyaşı döken kimseyi Cehennem ateşi yakmaz." "Allahü teâlâya yemîn ederim ki Allahü teâlânın korkusundan gözyaşlarımın yanaklarıma akmasını, altından bir dağı sadaka olarak vermekten, daha çok severim."

"Evlerinizi Allahü teâlâyı anmak sûretiyle nurlandırınız. Evlerinizi onda namaz kılarak, nasiplendiriniz. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, böyle yapanlar gök ehli arasında tanınırlar. Gök ehli, "Falan oğlu falan evini, Allahü teâlâyı anarak süslüyor" derler."

"Sükût iyi bir huydur. Çünkü, verâ (şüphelilerden kaçınma) ve günahların azlığına güzel bir vesîle (çâre, yol)'dir."

"Allahü teâlâ, yersiz güleni, bir ideâli, maksadı olmadan yola çıkanı sevmez."

"Hikmetli söz, müslümanın kaybolmuş malı gibidir."

"İdârecinin iyi olmasıyla halk da iyi, kötü olmasıyla, onlar da kötü olurlar."

"Allahü teâlâya yemîn ederim ki, sizden biri doğuda, Cehennem ateşi de batıda olsa, sonra Cehennem ona gösterilse, ateşinin sıcaklığına asla dayanamazdı. Ey insanlar! Allahü teâlânın beğendiği şeyleri yapmak daha kolaydır. Bu yüzden Allahü teâlâya itaat ediniz.. Bu ateşe düşmeyiniz. Çünkü dayanamazsınız."

"Cehennemde dört köprü vardır. Birincisinde, akrabası ile münasebeti kesenler, ikincisinde, üzerinde borç bulunanlar, üçüncüsünde taşkınlık ve azgınlık yapanlar. Dördüncüsünde, zulüm edenler oturur."

"Kim, âhiret şerefine kavuşmak isterse, Allahü teâlânın büyüklüğünü ve kudretini tefekkür etsin (düşünsün). Böyle yaparsa âlim olur. Günlük rızkına râzı olursa başkasına ihtiyâç duymaz. Hatalarını hatırlayıp, düşündüğü zaman, çok ağlasın, Cehennem denizlerini söndürür."

"Âlim mü'min, şeytana karşı daha sert ve güçlüdür."

"Cahil kimseler, ilimle birbirlerine karşı öğünürler. Onların ilimden nasîbi sadece övünmeleridir."

"Allahü teâlâya yemîn ederim ki, su kiri giderdiği gibi, beş vakit namaz da günahları giderir."

"Ne mutlu evlerini mescid yapanlara. Mescidler, takvâ sahiblerinin (haramlardan, günahlardan sakınanların) evleridir. Allahü teâlâ, namazını, orucunu ve zekâtını gizleyen kulları ile, meleklerine övünür."

"Eğer sizden biriniz, iki rekât nafile namazın sevâbını bilse idi, onu dağlardan daha büyük görürdü. Farz namazlara gelince, artık onun sevâbını ifade etmek (açıklamak) mümkün değildir."

Lokman Hakîm, oğluna şöyle nasihâtta bulundu: "Ey Oğul! Namazını kıl! Çünkü, namazın dindeki durumu, bir binanın direği gibidir. Eğer direkler düzgün ve sağlam olursa o evden faide görülür. Yoksa o evin faydası olmaz. Güzel edebe de çok sarıl. Ey oğul, Allahü teâlânın sana verdiği şeylerden tasadduk et (hayra ver). O zaman Allahü teâlâ sana lütuf ve bağışını arttırır. Sana gazâb etmez. Fakîr komşuna, yoksula, köleye, esîre, korkana merhamet et. Yetime yakın ol ve onun başını okşa. Çünkü sen, Allahü teâlânın kullarına acırsan, Allahü teâlâ da sana acır. Melekler, gökten, sizin gökteki yıldızlara baktığınız gibi, gece namaz kılanlara bakarlar."

"Bir takım kimseler vardır ki, Allahü teâlâ, meleklerine onları örnek ve nümûne gösterir. Onlar: Allahü teâlânın rızası için

savaşan, savaşta ön safta olanlar, nafile namazlarını gizleyen, nafile orucunu gizli tutan, sadakayı gizli veren, gizlenmesi gereken her gizli ameli gizleyenlerdir.”

“Ölümü gerçekten tanımış bir kimseye, dünyâ belâ ve musibetleri, dert ve sıkıntıları çok hafif gelir.”

“Cennette ağlayan bir adam bulunur. Ona niçin ağlıyorsun denir. O şöyle cevap verir. Ben Allahü teâlânın yolunda öldürüldüm. Şehîdlik o kadar güzel ki, tekrar dünyâya döndürülüp, üç defa daha şehîd olmayı arzu ediyorum. Fakat daha fazla şehîd olamadığım için ağlıyorum.”

Biri gelip, Ka’b-ül-Ahbâr hazretlerine “İlâcı, tedâvisi olmayan hastalık nedir?” diye sordu. Cevabında (ölümdür) buyurdular.

“Âhir zamanda öyle âlimler gelecek ki, herkesi zühde (şüphelilere düşmek korkusuyla mübahların çoğunu terk etmek) davet edecekler. Fakat kendileri zühdden uzak olacaklar, insanları korkutacaklar, fakat, kendilerinde korkudan hiçbir iz bulunmayacak, insanların makam mevki sahiplerinden uzak kalmalarını isteyecekler, fakat kendileri onlardan ayrılmayacaklar, sözleri ile dünyâyı kötüleyecekler, fakat zenginlere yaklaşacaklar, yoksul ve fakirlerden uzak kalacaklar. Kadınların erkeklere karşı gelmesi gibi, bildiklerine aykırı hareket edecekler, yakınlarını başkalarının yanında görseler, darılacaklardır. Böyle âlimler, kötü ve Allahü teâlânın sevmediği âlimlerdir.”

“Kuşlar ve yerde bulunan haşereler, Cum’a günü buluşurlar, birbirlerine selâm vererek bugün iyi gündür derler.”

“Uyuyacağın zaman sağ tarafa ve kıbleye dönmüş olarak, yatılır. Çünkü, uyku bir çeşit ölümdür.”

“İlim meclisinde bulunmanın sevâbı çoktur, insanlar buralarda bulunmanın değerini bilmiyorlar. Eğer böyle toplantılardaki sevâbı bilmiş olsalardı, oraya girmek için birbirlerini öldürmeğe kalkışırlardı. Herkes işini gücünü bırakıp oraya koşardı.”

“Şöyle duydum: Sâlih insan kabre konur. Namaz, oruç, hac ve zekât gibi amelleri etrâfını sarar. Azâb melekleri geldiğinde karşılarına namaz çıkar. Onlara, “Bu şahıs, ayakları ile Allahü teâlânın huzûrunda durdu, namaz kıldı. Buna azâb edemezsiniz.”. Sonra baş tarafından gelirler, bu defa, oruç karşılarına çıkar, “Bu baş, Allah için oruç tuttu, burada azâb edemezsiniz”, der. Vücudun diğer kısımlarına gittiklerinde, hac ve cihad gibi ibâdetler karşılarına çıkarlar. Ellerine geldiklerinde eller “Allahü teâlânın rızâsı için bu eller sadaka vermiştir. Onun için azâb edemezsiniz” derler. Bütün bu durum karşısında azâb melekleri “Madem ki, dünyâda sâlih ve temiz bir kişi olarak yaşadın, güzel bir şekilde öldün, burada müsterih ol, rahat yat” derler. Sonra rahmet melekleri gelir Cennetten ışık, yatak ve giyecek getirirler. Kabrini gözün görebildiği kadar genişletirler. Kabrini aydınlatırlar. Kıyâmete kadar kabri aydınlık kalır.”

“Hanımının eziyet ve sıkıntı vermesine sabreden kimseye, Allahü teâlâ, Eyyûb (aleyhisselâm)’a verilen sevâbtan verir.”

“İnsanlardan gelen sıkıntılara sabretmiyen, onlara karşılık vermeyi terk etmiyen kimse sabırlı sayılmaz.”

1) Makâlât-ı Kevserî sh. 36

2) El-A’lâm cild-5, sh. 228

3) Tezkîret-ül-huffâz cild-1, sh. 49

4) Hilyet-ül-evliyâ cild-5, sh. 264; cild-6, sh. 3

5) El-İsâbe cild-3, sh. 315

6) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye sh. 1026

KADI ŞÜREYH (radıyallahü anh)

Tabiînin büyüklerinden. Künyesi Ebû Umeyye’dir. 79 (m. 713)’de vefât ettiği rivâyet edilir. Babasının ismi Hâni idi. Hâni, kabilesi nâmına elçi olarak Medine’ye gelmişti. Resûlullah’ı görünce müslüman oldu. Resûlullah (aleyhisselâm) ona Ebû Şüreyh ismini vermiştir. Kinde kabilesindendir. Kâdı Şüreyh’in sahabilerden olduğuna dair rivâyetler varsa da doğrusu Tabiînden olduğudur.

Hazreti Ömer, Hazreti Ali ve İbn-i Mes’ûd’dan (r.anhüm) hadîs-i şerîf rivâyet etti. Şa’bî, Nehâî, Abdülazîz bin Refî, Muhammed bin Sîrîn ve başkaları da ondan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kırk yaşında, Hazreti Ömer tarafından Kûfe’ye kadı (hakim) yapıldı. Hadîs ve fıkıh ilminde büyük âlimdi. Basra’da bir sene kadar kadılık yaptı. Sonra, Hazreti Osman, Hazreti Ali, Hazreti Muâviye ve sonrakiler tarafından da Kûfe kadılığında bırakılmıştır. Aralıksız 60 seneden fazla kadılık yaptığı bildirilir. Hüküm verme konusunda çok bilgili ve pek âdil idi. Haccâc kendisini kadı yapmak istedi ise de kabûl etmemiştir. Yetmişdokuz senesinde (m. 698) yüzyirmi yaşının üzerinde iken vefât etti.

Kâdı Şüreyh hazretlerinin rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler.

Hazreti Ali zırhını kaybetmişti. Onu aradı, fakat bulamamış, Kûfe'ye gelmişti. Zırhını bir yahudinin elinde gördü. Hazreti Ali yahudiye, "Ey yahudi! Bu zırh benimdir. Onu ne sattım, ne de kimseye verdim. Sende nasıl oluyor?" buyurdu. Yahudi de hayır bu, benim zırhım diye cevap verdi. O zaman Hazreti Ali, gel kadıya gidelim buyurdu. İkisi beraber Kâdı Şüreyh'in yanına gittiler. Hazreti Ali, Şüreyh'in yanına oturdu. Yahudi ise Şüreyh hazretlerinin karşısına oturdu. Hazreti Ali buyurdu ki: "Eğer hasmım (mahkemelik olduğum şahıs) zımmî (gayri müslim vatandaş) değil de, müslüman olsaydı, mecliste onunla beraber otururdum. Bu zımmî ile beraber oturmayışımın sebebi şu: Resûlullah'dan (aleyhisselâm) işittim. Buyurdular ki: "Allahü teâlâ, onları aşağıladığı gibi, siz de onları aşağılayınız, hor ve hakîr tutunuz." Diğer bir rivâyette! Eğer mahkemelik olduğum kişi, müslüman olsaydı, onunla yanyana otururdum. Fakat Resûlullah'dan (aleyhisselâm) işittim: "Bir mecliste onlarla yanyana, eşit olarak oturmayınız. Onları en dar yerlere sıkıştırınız. Eğer size söverlerse, onlara vurunuz. Onlar da size vururlarsa, öldürünüz" buyurdular. Kâdı Şüreyh dedi ki: "Ey mü'minlerin emiri! Buyurun. Konuşun. Hazreti Ali: "Yahudinin elindeki zırh benim. Onu birisine ne bağışladım ve ne de sattım. Şüreyh "Ey yahudi, sen ne dersin?" Yahudi: "Bu zırh benim ve şimdi de benim elimdedir." Şüreyh: Ey mü'minlerin emiri! Delîl gösteriniz. Hazreti Ali: Âzâdlı kölem Kanber ve oğlum Hasan, o zırhın benim olduğuna şahiddirler. Şüreyh hazretleri: Oğulun babaya şahidlik etmesi caiz değildir. Hem Cennetlik bir kişinin şahitliği de caiz olmaz. Resûlullah (aleyhisselâm) buyuruyor ki "Hasan ve Hüseyin Cennetlik gençlerin efendileridir."Bu konuşmaları dinleyen yahudi: Mü'minlerin emiri beni kendi hakimine götürdü. Ancak hakimi onun aleyhine hüküm verdi. Böyle bir adâleti ancak hak bir dine inananlar yapabilir dedi ve şehâdet kelimesini "Eşhedü enlâ ilahe illallah ve eşhedü enne Muhammeden abdühû ve resûlüh" (Allahü teâlâdan başka ilâh yoktur. Muhammed (aleyhisselâm) Allahü teâlânın kulu ve resûlüdür, Peygamberidir.) söyleyerek, müslüman oldu. Sonra şöyle dedi: Ey mü'minlerin emiri, bu zırh senin zırhındır. Senin devenden düşmüştü de, onu ben almıştım, dedi. Sonra Hazreti Ali, Nehrevan'a Haricîlerin üzerine giderken bu zat da onunla beraber gitti. Orada şehîd oldu.

Kâdı Şüreyh hazretleri Hazreti Ömer'den rivâyet ettiği, hadîs-i şerîfte; Resûlullah (aleyhisselâm) şöyle buyurdu: "Bir genç, dünyâ lezzetini ve oyununu bırakır, gençliğine rağmen Allahü teâlâya tâate (beğendiği şeylere) yönelirse, Allahü teâlâ, ona yetmiş iki sıddîk sevâbı verir. Sonra şöyle buyurur: "Ey şehvetini (nefsinin arzu ve isteklerini) benim rızam için terk edip, gençliğini benim beğendiğim işlerde harcayan genç! Sen, benim yanımda meleklerimden birisi gibisin."

Hazreti Ömer'den bildiriyor: "Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdular ki: "Ey Âişe! Dinlerini parça parça edip, doğru yoldan ayrılanlar, bid'at ve heva (nefsinin arzu ve istekleri) sahibleri, bu ümmetin sapıklarıdır. Yâ Âişe, her günah sahibi için tevbe vardır. Ancak, bid'at ve heva sahibleri, benden uzaktır, ben de onlardan uzağım."

Kâdı Şüreyh (radıyallahü anh) buyuruyor ki Kûfe çarşısında Hazreti Ali ile beraber idik. Etrâfındakilere bir şeyler anlatan bir vaizin yanına vardık. Orada durduk. Hazreti Ali vaize: "Sana bir şey soracağım. Bakalım bu suâlin içinden çıkabilecek misin." buyurdu. Vaiz, "Buyurun, Ey Mü'minlerin Emîri, istediğinizi sorun" dedi. Hazreti Ali, "Îmânın devamı ve yerleşmesi ve silinip yok olması nelerle olur." diye sordu. Vaiz bu soruya şöyle cevap verdi: îmânın kuvvetlenip, devam etmesi, vera' (şüphelilerden kaçınmak), yok olması da tama' (dünyâ lezzetlerini haram yollardan aramakla) ile olur. Hazreti Ali bu cevaptan memnun oldu.

Kâdı Şüreyh hazretlerine, bu kadar çok ilmi nasıl elde ettin, diye sorduklarında: "Âlimlerle görüşerek elde ettim. Birbirimizden karşılıklı istifâde ettik" buyurmuştur. Kâdı Şüreyh hazretleri ayağından rahatsız idi. Üzerine bal sürdü. Sonra güneşte oturdu. Yanına ziyâretçiler geldi. Dediler ki: Kendini nasıl buluyorsun? Kâdı Şüreyh iyiyim, dedi. Ziyâretçiler ayağını bir de tabibe gösterseydin dediler. "Gösterdim" dedi. Tabib ne söyledi, dediler. İyi olacağını söyledi, dedi.

"Zalimler cezalarını, mazlûmlar da Allahü teâlâdan yardım beklerler."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vefeyât-ül-a'yan, cild-2, sh. 460

2) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-6, sh. 131

3) Hilyet-ül-Evliyâ, cild-4, sh. 172

4) Tezkiret-ül-Huffâz, cild-1, sh. 59

5) İkd-ul-ferîd, cild-1, sh. 89

6) El-A'lâm, cild-3, sh. 161

7) Şezerât-üz-zeheb, cild-1, sh. 85

8) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, sh. 1074

9) Eshâb-ı Kirâm, sh. 355

KATÂDE BİN NU'MAN (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramdan. Evs kabilesinden ve Ensârın ileri gelenlerindendir. Ebû Ömer, Ebû Abdullah künyeleri vardır. Hazreti Katâde 24 (m. 644) târihinde 65 yaşında vefât etti. Namazını Hazreti Ömer kıldırdı. Evs kabilesinin Zafer kolundandır. Ebû Saîd el-Hudrî'nin kardeşidir. Anneleri, Enîse binti Kays en-Neccârî'dir. Nesli, torunları olan Âsım bin Ömer bin Katâde ve Ya'kub Ömer ile sona erdi. Âsım bin Ömer siyer ve başka ilimlerde âlim idi. Hazreti Katâde meşhûr hadîs âlimlerinden Âsım bin Amr bin Katâde'nin dedesidir. Dedesi, Resûlullah (aleyhisselâm) efendimizle tanışmış ve müslüman olmuştur.

Akabe, Bedir, Uhud ve diğer savaşlarda bulundu. Eshâb-ı kiramdan Câbir bin Abdullah şöyle bildiriyor: "Uhud harbi sırasında Muhammed aleyhisselâma hücum eden müşriklere karşı vücudunu siper eden Katâde'nin gözüne bir ok isâbet ederek gözü çıkmıştı. Gözünü eline alarak Peygamberimizin (aleyhisselâm) huzûruna gelip: "Yâ Resûlallah! Benim çok sevdiğim bir hanımım var. Beni bu halde görürse hoş karşılamayabilir." deyince, Peygamberimiz (aleyhisselâm) Katâde hazretlerinin elinden gözü alıp çıktığı yere koydu, eskisi gibi sağlam oldu. Peygamberimizin mû'cizesiyle görmeye başladı. Hatta bu gözü diğer gözünden daha iyi görürdü. İmâm-ı Âzam hazretleri, Peygamberimizi medhetmek için yazdığı bir şiirinde bu hâdiseyi şöyle yazmıştır: "Mû'cizenle geri getirdin. Katâde'nin gözünü" Mekke'nin feth edildiği gün, kabilesinin Benî Zafer kolunun bayrağı Hazreti Katâde'nin elinde idi.

Katâde hazretleri bir gece karanlıkta yatsı namazına giderken yolda Peygamberimize rastladı. Peygamberimiz, O'na, "Katâde, sen misin?" diye sordu. Katâde de, (Evet, Yâ Resûlallah, dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) "Dönüşte bana uğra!" buyurdu. Namazdan sonra uğradığında Peygamberimiz (aleyhisselâm) O'na bir hurma dalı verdi. O günden sonra Katâde hazretleri gece bir yere giderken yanında o hurma dalını taşıyınca ondan etrâfa ışık yayılır, çevresini aydınlatırdı.

Buyurdular ki; "Size, hastalığınızı teşhis ettirip, tedâvi çarelerini bulduran Kur'ân-ı kerîmdir. Hastalığınızın sebebi günah işlemeniz, tedâvisi ise, tevbe ve istiğfardır."

"Kabir azâbı üç şeyden meydana gelir. Bunun üçte biri gıybet, diğer üçte biri nemime (söz taşıma), diğer üçte biri de idrardan sakınmamaktır." "Elbise, servet, güzellik ve ilim gibi ni'metler kendisine verilip de tevâzu etmesini bilmeyenlerin bu varlıkları kıyâmet günü kendilerine vebaldir."

Bizzat Peygamber efendimizden işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şerîfler.

"Kurban etini yiyiniz veya bekletiniz. Onu satmayınız."

"Allahım! Mukadderatımın hayırlısını ve bu ayın hakkımızda hayırlı olmasını senden diler ve mahşer gününün dehşetinden sana sığınırım."

"Allahü teâlâ gönderdiği her Peygamberi güzel sesli göndermiştir."

"Kıyâmet günü insanların en büyük hatada olanları, dünyâda en çok bâtıla dalanlardır."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-A'lâm, cild-5, sh. 189

2) Tehzîb-ül-esmâ ve'l-luga, cild-2, sh. 58

3) Sıfat-üs-safve, cild-1, sh. 183

4) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-8, sh. 357

5) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-4, sh. 15, cild-6, sh. 384

MESRÛK BİN EL-ECDÂ (radıyallahü anh)

Tabiînden meşhûr fıkıh ve hadîs âlimi. İsmi Mesrûk bin El-Ecdâ bin Mâlik bin Umeyy bin Abdullah bin Mûrr El-Hemedânî El-Vedâî' El-Kûfî olup, künyesi Ebû Âişe'dir. Doğum târihi bilinmemektedir. Hazreti Ali zamanında 63 (m. 683)'de şehîd oldu. Çok âbid (ibadet eden) bir zât olup sika (güvenilir, sağlam) âlimlerdendir. Aslen Yemenli'dir. Hazreti Ebû Bekir zamanında Medine-i Münevvere'ye geldi. Daha sonra Kûfe'ye yerleşti. Kadisiye savaşına katıldı ve bu savaşta yaralandı. Hissesine de bir câriye düştü. Geçimini Fırat nehrinden su getirip satmakla temin ederdi. Hazreti Ömer ile karşılaştığı zaman Hazreti Ömer "İsmin nedir?" diye sordu, "Mesrûk bin El-Ecdâ" diye cevap verdi. Hazreti Ömer "Ecdâ" şeytandır. Sen Mesrûk bin Abdurrahmân'sın buyurdu. Bundan sonra bu isimle tanındı. Ecdâ' lügatta, çekişip, kötü söz söyliyen mânâsına gelmektedir.

Hazreti Mesrûk; Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer, Hazreti Osman, Hazreti Ali, Hazreti Muâz İbni Cebel, Habbâb bin Eret, İbni Mes'ûd, Ubeyy bin Ka'b, Mugîre bin Şu'be, Zeyd bin Sabit, İbni Ömer, İbni Amr, Ma'kil bin Sinân ve Hazreti Âişe, Ümmü Seleme, Ubeyd bin Umeyr (r.anhüm) ve birçok Eshâbdan hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Muhammed bin Münteşir, Ebû Vâil, Şa'bî, İbrâhîm Nehaî, Ebû İshâk Es-Sebîî',

Yahyâ bin Sabit, Abdurrahmân bin Mes'ûd, Eb-üş-Şa'sa Abdullah bin Mürre, Mekhül Eş-Şamî" ve birçok âlim Hazreti Mesrûk'dan hadîs-i şerîf rivâyet etmişlerdir. İlim öğrenmek için çok çalışırdı. Şa'bî: "Ondan daha çok ilim öğrenmek isteyen bir kimse görmedim" sözleriyle bunu anlatmak istemiştir, İbrâhîm Nehaî, "Mesrûk, İbni Mes'ûd'un (radıyallahü anh) talebesi idi ve müslümanlara sünnet-i Resûlullah'ı öğretirdi." buyurmuştur. Tabiînin büyüklerinden Şa'bî; Mesrûk, fetvâyı Kâdi Şüreyh'ten, Şüreyh de kadılığı (hakimliği) ondan daha iyi bilirdi, buyurmuştur. Abdullah İbni Mes'ûd'un (radıyallahü anh) talebeleri içerisinde en eski olanı ve Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer ve Hazreti Ali arkasında namaz kılanı Mesrûk'tur. Iclî ise, "O Tabiînden Kûfeli sika bir râvidir. Abdullah bin Mes'ûd'dan Kur'ân-ı kerîm tilâveti ve fıkıh öğrenirdi." buyurmuştu. Rivâyet etmiş olduğu hadîs-i şerîfler sahih olup, Kütüb-i Sitte denilen meşhûr altı hadîs kitabında yer almıştır. İbni Hibbarî: Onun sika (güvenilir, sağlam) râvilerden olduğunu zikredip: "Mesrûk, Kûfe ehlinin en çok ibâdet edenlerinden idi" demiştir. Hanımı diyor ki: "Mesrûk, o kadar uzun namaz kılardı ki, namazdan ayakları şişerdi. Allahü teâlâya yemîn ederim ki fırsat bulup O'nun arkasına oturduğum zaman haline acır ve ağlardım" diyerek onun halini anlatmaktadır. Ramazanda imam olduğunda bir rekâtta Ankebût sûresini baştan sona okurdu.

Hacca gittiği zaman secdeden başka bir şey için başını yere koymamış, hiç uyumamış hep ibadetle meşgûl olmuştur: Mesrûk (radıyallahü anh) son derece tevekkül sahibiydi. Tevekkül sahibi olanları da severdi. İmâm-ı Gazâlî (radıyallahü anh) İhyâu ulûmiddîn kitabında şöyle yazmaktadır. Mesrûk buyuruyor ki: Çölde yasayan bir bedevînin bir merkebi, bir köpeği, bir de horozu vardı. Horoz kendilerini sabah namazı için uyandırır, köpek bekçilik yapar, merkeb de su ve çadırlarını taşırdı. Fakat bu bedevî son derece tevekkül eden ve herşeyi hayra yoran bir kimse idi. Birgün tilki horozunu çaldı. Aile fertleri buna üzüldü. Fakat bu zat, "Belki hakkımızda hayırlısı budur" dedi. Bir müddet sonra kurt merkebini parçaladı. Yine çoluk çocuğu üzüldü. Adam "Belki hayırlısı budur" dedi. Bir müddet sonra köpek de öldü. Adam yine "Belki hakkımızda hayırlısı budur" dedi. Birgün sabahleyin baktılar ki, etrâflarındaki komşular eşkiyalar tarafından esîr alınıp götürülmüşler. Çünkü gece onların hayvanları gürültü yaparak yerlerini belli edince, eşkiyalar bunların yerlerini kolayca tesbit etmişler. Fakat bunların hayvanı olmadığı için, eşkiyalar karanlıkta bunları fark edemeyince bunlar kaldılar. Demek ki bunların hakkında hayırlısı adamın dediği gibi bunların alınması, ölmesi imiş. Allahü teâlânın gizli lütuflarını ve ihsânlarını bilen ve O'na tevekkül eden; O'nun işinden râzı olur." buyurarak O'nun tevekkül ve rızâsından haber veriyor, delîl gösteriyor.

Buyurdu ki: "Mezarında; Allahü teâlânın azâbından emîn, dünyâ sıkıntısından uzak ve rahat olan bir kimseye gıbta ettiğim kadar hiç kimseye gıbta etmem" her yaptığı işi Allah rızası için yapar, hep ahireti düşünür idi. Bir gün bir zâtın işine yardım etti. O zât da ona bir hizmetçi hediyye etti. Mesrûk buna üzüldü. Hizmetçiyi geri gönderdi ve işine yardım ettiğim zaman kalbindekini bilseydim, işine hiç bakmazdım. Artık bundan sonra işinde sana yardımcı olmam" buyurdu. Hazreti Mesrûk arkadaşlık haklarına son derece riâyet eder ve verdiği sözü yerine getirmeye çok dikkat ederdi.

Arkadaşı Hayseme'nin ağır borcunu ödemek için kendisi borç altına girmiş ve onun haberi olmadan borcunu ödemiştir. Kendisine "Bir mü'mini öldüren için tevbe uygun mudur, kabûl edilir mi?" diye sorulunca; "Allahü teâlânın açtığı kapıyı ben kapatamam" diye cevap verdi. Mesrûk (radıyallahü anh) buyurdu ki: "Resûlullah efendimiz Muâz bin Cebel'i Yemen'e gönderdi ve Zekât olarak, "Her 30 sığırdan erkek veya dişi iki yaşında 1 dana, 40 sığırdan da üç yaşında 1 düve almasını" emretti.

Mesrûk (radıyallahü anh) Hazreti Âişe vâlidemize "Resûlullah (aleyhisselâm) hangi ibadeti daha çok severdi?" diye sordu. Hazreti Âişe vâlidemiz "devamlı olanı" buyurmuştur.

Yine Mesrûk (radıyallahü anh) rivâyetinde; Hazreti Âişe vâlidemiz buyurdu ki: "Resûlullahı (aleyhisselâm) aç gördüğüm zaman ağlardım ve kendisine "Yâ Resûlallah! Allahü teâlâdan istesen de rızkını çok olarak verse" dediğim zaman:"

"Yâ Âişe hayatım yed-i kudretinde olan Allahü teâlâya yemîn ederim ki; Eğer Rabbim'den bu dağların altın olup, gittiğim her yere benimle gitmelerini istesem Rabbim ihsân ederdi. Fakat ben dünyânın açlığını tokluğuna, fakîrliğini zenginliğine, sıkıntısını huzûruna tercih ettim. Ey Âişe, dünyâ Muhammed aleyhisselâma ve onun Ehl-i beytine gerekmez. Yâ Âişe, Allahü teâlâ bütün Ülülazm Peygamberlerinden dünyânın mihnetine karşı sabrı istediği gibi, dünyânın sevimli şeylerinden sabredip uzak kalmağı istemiştir. Benim hakkımda da buna râzı olmuş ve onlara neyi teklif etmiş ise, bana da onu teklif ederek; (Ülülazm Peygamberlerin sabrettiği gibi sen de sabret). Vallahi ben O'na itaat ederim ve diğer Peygamberlerin sabrettiği gibi ben de gücümün yettiği kadar

sabrederim. Kuvvet ve kudret ancak Allahü teâlâdandır.” buyurdu.

“Ölüler hakkında kötü konuşmayınız. Zira onlar dünyâdan ahirete ne götürmüşlerse O’na kavuştular.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) İhyâu Ulûmiddîn, cild-4, sh. 434

2) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-10, sh. 109

3) El-İsâbe, cild-3, sh. 493

4) El-A’lâm, cild-7, sh. 215

5) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, cild-6, sh. 76

MİKDÂD BİN ESVED (veya AMR) (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından ve ilk olarak îmân edenlerinden. Adı, Mikdâd bin Amr (Esved) bin Salebe bin Mâlik bin Rebî’a bin Sümâme bin Matrud en-Nehrânî el-Kindî’dir. Babasının adı Amr’dır. Esved bin Abd-i Yegûs tarafından evladlığa kabûl edildiği için, Mikdâd bin Esved (Esved’in oğlu) olarak meşhûr olmuştur. Resûlullah’a (aleyhisselâm) ilk olarak îmân eden Eshâb-ı kirâmdandır. Miladî 584 yılında Mekke’nin dışında bulunan Nehra’da doğdu. Gençliği sırasında Mekke’ye geldi. Abd-i Yegûsoğullarına sığındı. Resûlullah efendimize îmân edenlerin yedincisi olduğu bildirilmektedir. Daha başka rivâyetler de vardır. Müşriklerin, müslümanlığı kabûl edenlere karşı sıkıntı vermeleri ve eziyetleri artınca, diğer müslümanlarla birlikte Habeşistan’a hicret etti. Orada bir müddet kaldıktan sonra, Resûlullah’ın Medine’ye hicret ettiğini öğrenince Medine’ye geldi. Peygamberimizin amcası Zübeyr’in kızı Dıbâa ile evlendi ve O’ndan “Kerîme” adında kızı oldu. Resûlullah efendimiz zamanında ve Hazreti Ebû Bekir, Hazreti Ömer zamanında yapılan harplere de katıldı ve 33 (m. 666) yılında Hazreti Osman’ın halifeliği sırasında 79 yaşında iken vefât etti.

Hazreti Mikdâd’ın mensûb olduğu kabilesi, düşmanları tarafından hezimete uğratılmış, yerleri, yurtları ve malları ellerinden alınarak dağılıp gitmişlerdir. Bu arada, kendisi Mekke’ye düşmüş ve orada Esved bin Abd-i Yegûs hânedanına sığınmıştır. Bu sırada Resûlullah efendimizin, Peygamberliğini açıkladığını duyunca gidip hemen müslüman oldu. Bir müddet, müslüman olduğunu gizledi. Mekkeli müşrikler, Peygamber efendimize îmân edip, putlara tapınmaktan vazgeçerek, müslümanlığı yeni kabûl edenlerin hepsine eziyet ve işkence etmeye başladılar. Resûlullah efendimiz, amcası Ebû Tâlib vasıtasıyle, Hazreti Ebû Bekir de kabilesinin yardımı ile bir müddet müşriklerin saldırılarından korundular. Fakat müşrikler İslâmiyeti kabûl eden Hazreti Mikdâd ve diğer kimsesiz müslümanları yakalayıp, elbiselerini soydular. Demirden zırhlar giydirerek güneşin altında kızgın kumların üzerine yatırarak saatlerce, hatta günlerce işkence yaptılar. Müşriklerin, bu ağır işkenceleri artarak devam etti. Müslümanları her gördükleri yerde yakalayıp hapsediyorlar, akla ve hayale gelmedik işkenceler yapıyorlardı, işkenceler, sonunda dayanılmaz bir hal alınca, diğer müslümanlarla beraber Habeşistan’a hicret etmelerine izin verildi. Hazreti Mikdâd bin Esved de, Habeşistan’a hicret eden kâfilenin içinde yer aldı. Peygamberimizin Medine’ye hicretine kadar orada kaldı. Bu hicretten sonra Medine’ye döndü.

Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh) Medine’ye gelince, Resûlullah efendimiz onu Mekke’ye gönderdi. Çünkü Peygamberimiz Mekke’deki müşriklerin durumunu araştırıp, müslümanlar için ne düşündüklerini öğrenmek istiyorlardı. Nitekim daha önce Hazreti Utbe bin Cezvan da, bu maksatla Mekke’ye gönderilmişti. İşte bu sıralarda müşrikler, bir kaç koldan Medine’ye akın için hazırlanmışlar, keşfe çıkmışlardı. Hazreti Mikdâd ile Hazreti Utbe de bunların arasına, sokularak beraberce ilerlediler. Resûlullah efendimiz de tam bu sırada Ubeyde bin Hâris’i (radıyallahü anh) keşif için göndermiş olduğundan, bunların ikisi hemen ona iltihak ederek, Medine’ye döndüler.

Hazreti Mikdâd, Medine’ye gelince Gülsüm binti Hed’in (radıyallahü anha) evine misâfir olmuştu. Medineli müslümanlarla (Ensâr ile) Mekkeli müslümanları (Muhacirleri) onar kişilik gruplara ayırarak aralarında kardeşlik sözleşmesi yapılmıştı. Hazreti Mikdâd da, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) bulunduğu grupta idi. Hepsinin bir tane keçileri vardı. Hergün onu sağarak sütünü içip karınlarını doyuruyorlardı. Daha sonra Resûl-i Ekrem efendimiz, Hazreti Mikdâd bin Esved’e, Medine’nin Benî Adile mahallesinde bir miktar arazi tahsis etmeyi isteyince, Ensâr’dan Hazreti Ubeyde bin Ka’b’ı çağırmış ve O’nun vasıtasıyle Hazreti Mikdâd’a bir miktar arazinin ayrılmasını temin buyurmuştu.

Müşrikler, hicretin ikinci senesinden itibâren, Medine’deki müslümanlar üzerine saldırmak için hazırlığa giriştiler. Bu sebeple onlarla yapılan muharebelerin hepsinde Hazreti Mikdâd da hazır bulunmuştur. Hicretin ikinci (m. 624) yılında Bedir Savaşı başlayacağı sırada Peygamberimiz (

aleyhisselâm) Eshâbın ileri gelenlerini toplayıp onlarla istişâre etti. Henüz müslümanlar çok azdı. Harp için hazırlıkları yok sayılırdı. Maddî imkânları azdı. Önce Hazreti Ebû Bekir'in ve Hazreti Ömer'in fikirlerini aldı. Onlardan her biri "Hiç bir hizmet ve fedâkârlıktan geri durmayız!" diyerek, Resûlullahın dilediği gibi hareket etmesini istediler. Bu sırada konuşmak için müsâade isteyen Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh) dedi ki: "Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ sana neyi emrettiyse onu yap! Vallahi biz, İsrâiloğullarının Hazreti Musa'ya dediği gibi "Git Rabbinle beraber düşmanlara karşı çık! Biz buradan kımıldamayız" şeklinde bir söz söyleyecek değiliz. Biz sana tâbiyiz, Senin sağında, solunda, önünde ve arkanda dâima düşmanla çarpışırız" Onun, bu feragat ve şecaat misâli sözlerinden son derece memnun olan Peygamberimiz (aleyhisselâm) ona duâ etti. Bedir Savaşında büyük bir kahramanlık gösteren Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh) bu savaşta İslâm ordusundaki tek süvari idi. Bunun için kendisine, Resûlullahın süvarisi denilirdi. Hazreti Mikdâd, ok atmakta, binicilikte son derece mahir bir yiğitti. Bedir'deki kahramanlıkları siyer ve hadîs kitaplarında anlatılmaktadır.

Uhud, Hendek, Hayber, Benî Kureyza ve diğer savaşlara katılan Mikdâd bin Esved, bazı seriyyelerde de (Keşif kollarında da) bulunmuş ve ilk seriyyede İslâm askerinin kumandanı tayin edilmiştir. Uhud savaşından sonra, Mekke civarında oturan kabileler tarafından Eshâb-ı kiramdan Hubeyb'in hile ile esîr alınıp, Mekkeli müşriklere satılması ve idâm edilerek şehîd edilmesi üzerine, Peygamberimiz Hubeyb'in cesedini müşriklerin elinden alıp getirmek üzere Mikdâd bin Esved'i görevlendirmiştir. Mekke'nin fethinde, Huneyn gazvesinde Tebük seferinde ve Veda Haccında da bulunan Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh) Peygamberimizin vefâtından sonra da çok büyük hizmetler yapmıştır.

Hazreti Ebû Bekir'in halifeliği sırasında mürtedlerle yapılan savaşa katılmıştır. Hazreti Ebû Bekir, Kur'ân-ı kerîm âyetlerinin bir araya getirilip toplanması için kurduğu heyete Hazreti Mikdâd bin Esved'i de almıştır. Hazreti Ömer'in halifeliği sırasında Suriye harekâtına katılmış ve Mısır'ın fethi için Amr bin Â's'a (radıyallahü anh) gönderilen yardımcı kuvvetlere kumandan seçilmiştir. Hazreti Ömer vefât edeceği zaman onu çağırıp "Yâ Mikdâd! Beni kabre koyduktan sonra şûra (danışma) heyetini çağır ve onları bir evde topla, içlerinden birini halife seçinceye kadar onları orada tut" emrini vermiştir. O da bu emri gereği gibi yerine getirmişti.

Hazreti Mikdâd bin Esved, Hazreti Osman'ın halifeliği sırasında da ihtiyârlamış olduğu halde savaşlara katılmıştır. Ömrünü savaş meydanlarında cihadla geçirmiş olan Hazreti Mikdâd bin Esved, yetmiş yaşlarında iken, Medine'de vefât etmiş olup, cenâze namazını Hazreti Osman kıldırmıştır.

Peygamber efendimiz, kumandanlarından olan Mikdâd bin Esved'i çok severdi. Peygamberimiz (aleyhisselâm), onun hakkında şöyle buyurdu: "Allah bana Eshâbımdan dört kişiyi özellikle sevdiğini bildirip, benim, de onları sevmemi emir buyurdu ki: bunlar; Ali, Mikdâd, Selman ve Ebû Zer'dir."

Mikdâd bin Esved (radıyallahü anh), Eshâb-ı kiramdan olmayan müslümanlardan birinin kendisine hayıflanarak: "Ne mutlu sizlere, sizin gözlerinize! Resûlullah'ın (aleyhisselâm) zamanında yaşadınız! O'nu görmekle şereflendiniz!" şeklinde konuşması üzerine O'na şunları söylemiştir: "Sizleri bunu istemeye sevk eden nedir? O devirde yaşasaydınız, Resûlullaha (aleyhisselâm) karşı tavrınız ne olacağını biliyor musunuz? Allah'a yemîn ederim ki, Resûlullah (aleyhisselâm) kendisine uymayan ve tasdîk etmeyen pek çok kavimle karşılaşmıştı. Halbuki Allahü teâlânın sizi bu devirde yaratması sebebiyle Resûlullahın size getirdiklerini tasdîk ederek, yalnız Allah'ı biliyor ve ona imân ediyorsunuz. Sizin sıkıntılarınızı başkaları çekti. İnsanların azgınlıkları sebebiyle Peygamberler gönderilmiştir. Resûlullah (aleyhisselâm) ise insanların puta tapmaktan başka hiç bir şey tanımadıkları cahiliyet ve vahşet devrinin en korkuncunda gönderilmişlerdir. O Kur'ân-ı kerîmi getirdi. Onunla hakkı ve bâtılı birbirinden ayırdı. O kadar ki; bir kimse, kalbine îmân yerleştikten sonra îmân etmeyen babasının, çocuğunun veya kardeşinin küfürde olduğunu görüyor ve karşı duruyordu. Dostunun Cehenneme gitmesine katiyyen sevinmezdi ve imân etmesini arzular, bunun için çırpınır, Cehennemden kurtulmasını isterdi. Bu husûsta Allahü teâlâ Kur'ân-ı kerîmde Furkân sûresi 74. âyet-i kerîmesinde şöyle duâ etmeyi emretti: "Ey yüce Rabbimiz! hanımlarımızdan ve çocuklarımızdan gözlerimizi aydın edecek, bizi sevindirecek olanları bahşet."

Hazreti Mikdâd bin Esved, gittiği yerlerde insanlara Kur'ân-ı kerîmi öğretmiş ve hadîs rivâyetinde bulunmuştur. Onun Peygamber efendimizden (aleyhisselâm) rivâyet ettiği hâdîs-i şerîflerden bazıları şunlardır:

"Kıyâmet günü güneş insanlara bir mızrak mesafe kalıncaya kadar yaklaştırılır."

“İnsanlar kıyâmet gününde günahlarına göre tere batacaklardır. Ter kiminin topuğuna kadar, kiminin dizlerine, kiminin beline kadar, bazısının da ağzına kadar yükselir.”

“Kur’ân-ı kerîme sarılınız! Çünkü o şefaat eden ve şefaati kabûl edilendir. Kendisine uymayanların yenilmeyen hasmıdır. Kim Kur’ân-ı kerîmi rehber edinirse (Kur’ân-ı kerîmden müctehid olan âlimlerin çıkardığı hükümlere uyarsa) Kur’ân onu Cennete götürür. Kim de Kur’ân’a sırt çevirirse, Cehenneme gider. Kur’ân, en hayırlı yolu gösterir. Emîrleri açık ve kesindir. Boş sözler değildir... Ma’nâları çok derindir. Güzellikleri sayılamaz. Âlimler ona doymazlar. O hakîkate ulaşmak için Allah’ın sağlam ipidir. Dosdoğru yoldur. Cinlerin Kur’ân’ı duydukları zaman hayretten “Doğrusu biz, doğru yola götüren, hayrete düşüren bir Kur’ân dinledik ve hemen inandık ve artık Rabbimize hiçbir şeyi ortak koşmayacağız” dedikleri hakîkattir...”

Hazreti Mikdâd bin Esved, çok sade bir hayat yaşar, herkes O’na imrenirdi. Eshâb-ı kiramdan. Abdullah bin Amr (radıyallahü anh) ve Abdullah bin Mes’ûd (radıyallahü anh) bunlardandı. Kimseyi incitmez, herkese iyiliği, emirleri ve yasakları öğretirdi. Resûlullahın sünnetinden ayrılmazdı. En büyük arzusu ve emeli buydu. Her müşkülünü hemen gelip Resûlullaha sorardı. Birgün, Resûlullaha gelip: “Yâ Resûlallah! Kâfirlerden birine rast gelecek ve onunla döğüşecek olursam, kâfir bana hücum ederek, kılıcı ile bir kolumu kestikten sonra bir ağacın arkasına geçerek Kelime-i şehâdet getirerek “Ben Allah’tan başka ilâh olmadığına ve Muhammed aleyhisselâmın da O’nun kulu ve Peygamberi olduğuna inandım” diyecek olursa, O’nu öldürmek benim için caiz midir?” diye sormuştu. Peygamberimiz de cevap vererek: “Hayır, öldürme!” dediler. Hazreti Mikdâd tekrar sordu: “Fakat o adam benim kolumu kesmiş, ondan sonra da Kelime-i şehâdet getirmişti. Böyle olduğu halde onu öldürmeyeyim mi?” Resûlullah efendimiz ona tekrar şu cevabı verdi: “Onu öldürme! Onu Kelime-i şehâdet getirdikten ve böylece müslüman olduktan sonra öldürecek olursan, Onun şehâdetten evvelki haline dönersin. O da senin öldürmeden evvelki haline döner.” Resûlullah efendimiz, Hazreti Mikdâd bin Esved’i çok severdi. Onu kendi amcasının kızı Hazreti Dıbâa ile evlendirmiştir. O, hayatının bir kısmını Resûlullah efendimiz ile birlikte geçirmiştir. Bu husûsta rivâyet ettiği bir hadîs-i şerîf, Onun bu halini tasvir etmektedir.

Hazreti Mikdâd buyurdu ki: “Birgün iki arkadaşımla birlikte, yorgunluk ve açlıktan gözlerimiz kararmış, kulaklarımız sağırlaşmıştı. Eshâb-ı kiramdan bir kaçına müracaat ettik. Fakat kendilerinde ikram edecek bir şeyleri bulunmadığı için bizi kabûl edemediler. Biz de kalkıp, Resûlullaha (aleyhisselâm) gittik. Bizi alarak hâne-i seâdetine (mübârek evine) götürdü. Resûl-i ekrem bize bakarak “Bunları sağınız da aranızda taksim ediniz!” buyurdu. Biz hergün bu keçileri sağar, keçilerin sütünü aramızda taksim eder, kendi payımızı içer, Peygamberimizin hissesini de saklardık. Resûlullah efendimiz, geceleyin gelir, uyuyanları uyandırmayacak bir şekilde uyanık olanlara selâm verir, namaz kıldığımız yerde namazını kılar ve ondan sonra da sütünü alıp içerdi. Bir gece şeytan bana musallat oldu ve bana dedi ki: “Ey Mikdâd! Bu gece Muhammed (aleyhisselâm) Ensârın evine gidecek, onlar ona türlü ikramlarda bulunacaklar. Onun da bu sütü içmeye ihtiyâcı kalmayacak. O halde sen şu sütü içiver!” Bu sözler, içimden bir türlü çıkıp gitmedi. Nihâyet ben de kalkıp Resûlullah için ayırdığımız hisseyi içtim. Fakat sütü içtikten sonra, aklım başıma geldi ve kendi kendime: “Sen ne yaptın ey Mikdâd! Resûlullah’ın sütünü neden içtin? Şimdi kendisi gelecek, sütünü, arayacak, işte o zaman helak olacaksın. Dünyanı da, ahiretini de kaybedeceksin!” dedim. Yatağa yatmıştım. Üzerimdeki örtü çok kısaydı. Başımı örtsem, ayaklarım, ayaklarımı örtsem, başım açıkta kalıyordu. Gözüme uyku girmiyordu, iki arkadaşım kendi paylarını içip uyumuşlardı. Derken Resûlullah (aleyhisselâm) çıkageldi. Her geceki gibi selâm verdi. Namazını kıldı. Sonra süt kâbının kapağını açtığında içinin boş olduğunu gördü. Resûlullah efendimiz başını semâya doğru kaldırmıştı. O sırada bana bedduâ edeceğini sandım, çok korktum. Fakat O, bedduâ etmedi. Yalnız: “Yâ Rabbi! Beni doyuranları, sen de doyur! Bana içirenleri, sen de susuzluktan kandır!” diye duâ etti. Ben de üzerimdeki örtüyü atarak kalktım. Gidip keçileri yokladım. Bunların hangisi semizse, Onu biraz sağacak ve sütünü Resûlullah’a takdim edecektim. Baktığımda, bütün keçilerin memeleri sütle doluydu. Hemen döndüm, süt kabını aldım. Bu kab, Peygamberimizin ailesine âitti. Evde yemek pişmediğinden, onu süt sağmak için kullanıyorlardı. Sağdığım sütlerle kab dolmuş, üzeri süt köpükleri ile süslenmişti. Sütü, Resûlullah’a getirerek uzattım: “İçiniz Yâ Resûlallah!” dedim. O da bana bakarak “Ey Mikdâd! Siz, bu gece sütünüzü içmediniz mi?” buyurdu. Ben: “İçiniz, Yâ Resûlallah!” dedim. Resûlullah efendimiz verdiğim sütü içtikten sonra, kabı bana verdi. Ona tekrar “Yâ Resûlallah içiniz.” dedim. O da içti ve kabı bana verdi. Ben de geriye kalan sütü içtim. Resûlullah’ın (aleyhisselâm) içtiği sütün hoş kokulu olduğunu anladıktan sonra, biraz önceki duâya mazhar olduğumu düşünerek, sevincimden yere yatıncaya kadar güldüm. Memnuniyetimin

haddi hesabı yoktu. Resûlullah efendimiz bana bakarak “Ne oldun, ey Mikdâd?” dedi. Ben de, bütün olanları anlattım. Bana cevap vererek “Bu hâl cenâb-ı Hakkın rahmetidir. Madem ki, Allahü teâlânın bu rahmetine nail olduk! Niçin uyuyan arkadaşlarımızı uyandırmak için bana haber vermedin? Onlar da hisselerini alırlardı.” buyurdu. Ben de dedim ki: “Allahü teâlânın rahmetine, sizinle birlikte kavuştuktan sonra, geride kalanların ona kavuşup kavuşmamasını düşünemedim.”

Bir gün Hazreti Mikdâd bin Esved, halife Hazreti Osman’ın yanında bulunuyordu. Onun yanına birkaç kişi gelerek, Hazreti Osman’ı yüzüne karşı methetmeye, övmeye başladılar. Hazreti Mikdâd, bunların sözlerini dinlerken yerden bir avuç toprak alarak onların yüzüne savurdu. Ona niçin böyle yaptığını sordukları zaman, şu cevabı vermişti: Resûlullah efendimiz buyurdular ki: “İnsanı yüzüne karşı övenler türediği zaman, onların yüzünü toprakla bulayınız!”

Hazreti Mikdâd bin Esved, herkesin hakkında son derece ihtiyâtlı konuşurdu. Ancak işlerinin neticesine bakarak hüküm verirdi. Bu husûsta kendisi şöyle bildiriyor: “Ben, bir adamın sonunu görmeden onun hakkında iyi veya fenâ bir şey söylemem! Çünkü buna dair Resûlullah’dan (aleyhisselâm) bir şey sorulmuştu da, şu cevabı vermişti: “İnsan kalbi kadar değişen bir şey yoktur!”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Hilyet-ül-evliyâ, cild-1, sh. 172

2) El-İsâbe, cild-3, sh. 453

3) El-İstiâb, cild-4, sh. 472

4) Sahîh-i Buhârî (Gazve-i Bedir)

5) Müsned-i İbni Hanbel, cild-6, sh. 4 ve cild-4, sh. 53

6) Tabakât-ı İbn-i Sa’d, sh. 161

7) Eshâb-ı Kirâm, sh. 358

MUÂVİYE BİN EBÎ SÜFYÂN (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden. Emevî devletinin kurucusudur. Hicretten 19 yıl evvel (m. 604) yılında Mekke’de doğdu. Babası, Ebû Süfyân bin Harb bin Ümeyye, annesi Hind’dir. Peygamberimizin (aleyhisselâm) kayınbirâderi olup, Mekke’nin fethi günü babası ile beraber müslüman oldu. Sonra Medine’ye yerleşerek Peygamberimizin (aleyhisselâm) “Yâ Rabbi, onu doğru yolda bulundur ve başkalarını da doğru yola götürücü kıl!” ve “Yâ Rabbi! Muâviye’ye yazı ve kitab öğret, onu azâbından koru!” “Yâ Rabbi! Onu memleketlere hakim kıl!” duâlarıyla şereflendi. Vahy kâtibliğine alınması, Cebrâil aleyhisselâmın bildirmesi ile olmuştur. Cebrâil’in (aleyhisselâm) getirdiği Kur’ân-ı kerîmi ve Peygamberimiz’in (aleyhisselâm) mektûblarını yazardı. Peygamber efendimiz namazda rükûdan kalkarken “semi’allahü limen hamideh” okuduklarında, ön safta bulunan Hazreti Muâviye “Rabbena lekelhamd” derdi. Bunu söylemek bütün müslümanlara sünnet olarak kaldı. Hazreti Muâviye Huneyn gazâsında Resûlullah’ın önünde babası ile birlikte kahramanca çarpıştı. Tebük gazvesine katıldı, Veda Haccında bulundu.

Hazreti Ebû Bekir ve Hazreti Ömer zamanlarında Suriye taraflarındaki muharebelere katıldı. Hazreti Ömer, onu Şam vâlisi yaptı. Hazreti Osman, halifeliği sırasında, bütün Suriye’yi onun emrine verdi. Hazreti Ömer zamanında dört yıl, Hazreti Osman devrinde oniki yıl, Hazreti Ali’nin hilâfeti esnasında beş yıl, İmâm-ı Hasan vaktinde altı ay Şam vâliliği yaptı. Hazreti Osman’ın şehîd edilmesinden sonra, Hazreti Ali’yi, bütün müslümanlar halife-i müslimîn seçtiler. Hazreti Ali önce ortalığı yatıştırmaya çalıştı. Sahâbe-i kiramdan bir kısmı katillerin hemen yakalanarak kısas yapılmasını halifeden istediler. Bir kısmı ise susmayı tercih ettiler. Bunlardan her birinin başkasına uymayıp, kendi ictihâdıyla hareket etmesi dinen lazım idi. Zira Eshâb-ı kiramın hepsi müctehid idi ve her müctehidin kendi ictihâdı ile amel etmesi farzdır. Abdullah İbni Sebe adındaki yahudi işe karışarak, iş muharebeye sürüklendi ve Basra ve Cemel Vak’aları meydana geldi.

Hazreti Muâviye o zaman Şam’da vâli idi ve üçüncü kısım ictihâdında olup, idâresindeki müslümanları bu muharebelere karıştırmamıştı. Fakat Hazreti Ali Şamlıları da çağırınca, Hazreti Muâviye birçok hadîs-i şerîfleri düşünerek karşı taraf gibi ictihâd etti. Halife, Şamlılarla anlaşmak üzere iken, araya yahudi fitnesi karışarak Sıffîn muharebesi meydana geldi.

Bu muharebelerde bütün Eshâb-ı kiram gibi Hazreti Muâviye de ictihâdı ile hareket ederek, İslâmiyetin emrini yerine getirmeye uğraşmışdır. Nitekim Eshâb-ı kiramın, bu muharebeler esnasında bile birbirleriyle mektûblaştıkları, nasîhatverdikleri, sevişdikleri birçok misallerle meydandadır. Meselâ Sıffîn muharebesi sırasında Bizans İmparatoru ikinci Konstantin, hudutlarındaki İslâm şehirlerine rahatsızlık

veriyordu. Hazreti Muâviye ona mektûb yazıp, “Bu sarkıntılıkdan vazgeçmezsen, şimdi efendimle sulh yapar, onun askerinin kumandanı olur, oraya gelip şehirlerini yakarım. Seni domuzlara çoban yaparım” demişti. Yine aynı zamanda Halife Ali (radıyallahü anh) büyük bir kalabalık karşısında “Kardeşlerimiz bizden ayrıldı. Onlar kâfir ve fâsık değildirler, çünkü ictihâdları öyle oldu” buyurdu.

Hazreti Muâviye Hicrî 41 yılında Kûfe’de halife seçildi. Hazreti Hasan hilâfeti bıraktıktan sonra bütün İslâm memleketlerinde meşrû halife oldu. Ondokuzbuçuk sene hilafet ve saltanat sürdü. İslâmiyetin yayılmasında çok kıymetli hizmetlerde bulunmuştur. Hicretin 42. senesinde Sicistan’ı, 43’de Sudan’ı, 44’de Efganistan’ı, Kabil şehrini ve Hindistan’ın kuzey kısmını, 45’de Tunus’da Efrıkıyye şehrini aldı. Hicrî 48 senesinde gemilerle Kıbrıs’a giderek Kıbrıs’ı Bizanslılardan aldı. 50 senesinde İran’da büyük Kuhistan eyâletini fethetti. Yine aynı sene Bizans İmparatoru Dördüncü Konstantin zamanında, oğlu Yezîd’i büyük bir ordu ile İstanbul’u almağa gönderdi ve İstanbul kuşatıldı. Konstantin, her sene büyük vergi vermek şartıyla barış yapmak zorunda kaldı. 54 (m. 673)’de Ubeydullah bin Ziyâd’ı Horasan’daki orduya kumandan yapıp Ceyhun nehrini develerle geçerek Buhârâ’yı aldı. Hazreti Ömer tarafından feth edilen Kudüs geri alınmıştı. Hazreti Muâviye Kudüs’ü tekrar fethetti. Yemen, Mısır, Kayruvan, Irak, Azerbaycan, Anadolu, Horasan ve Maveraünnehir şehirlerine de hakim oldu. Büyük bir saltanata nail oldu ve çok sevildi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) Hazreti Muâviye’ye“Benden sonra ümmetimin yerine hakim olursun. O zaman iyilere iyilik et. Kötülük yapanları da afv eyle” buyurmuştur. Resûlullahın (aleyhisselâm) sohbeti ve hayır duâlarının bereketiyle İslâmiyetin te’sîr sahasını çok genişletmiştir.

Hazreti Muâviye ömrünün son günlerinde okuduğu bir hutbeden sonra “Ey insanlar! Üzerinizde çok kaldım. Sizi usandırdım. Ben de sizden usandım. Artık ayrılmak istiyorum. Siz de benden ayrılmak ister oldunuz. Fakat size benden daha iyisi gelmez. Nitekim benden evvel gelenler, benden daha iyi idiler. Kim Allahü teâlâya kavuşmak isterse, Allahü teâlâ da ona kavuşmak ister. Yâ Rab! Sana kavuşmak istiyorum, sana kavuşmamı nasîb eyle! Beni mübârek ve mes’ûd eyle” dedi. Oğlu Yezîd’i çağırıp “Oğlum, seni, harblerde, yollarda yormadım. Düşmanları yumuşattım. Arapları sana itaat ettirdim. Hicaz halkını gözet. Onlar, senin aslındır. Sana geleceklerin en kıymetlisi onlardır. Irak’dakileri de gözet. Memurların azlini isterlerse azlet. Şamlıları da gözet ki, onlar senin yardımcılarındır. Hüseyn bin Ali mübârek bir zattır. Kûfeliler onu senin karşına çıkarabilirler. Ona galib geldiğin zaman afveyle, iyi karşıla. Onun bize yakınlığı ve büyük hakkı vardır. Resûlullahın (aleyhisselâm) torunudur” dedi. Hastalığı arttıkça “Resûlullah (aleyhisselâm) Bana bir gömlek giydirmişti. O mübârek gömleği bu güne kadar sakladım. Bir gün kestiği tırnakları da bu şişe içine koyup saklamıştım. Vefât ettiğim zaman o gömleği bana giydiriniz. O tırnakları da gözlerime ve ağzıma koyunuz. Belki onların hürmetine cenâb-ı Hak beni affeder” dedi. Sonra da “Ben öldükten sonra cömertlik ve ihsân da kalmaz, çok kimselerin gelirleri kesilir, isteyenler eli boş döner. Keşke Zî Tûva denilen köyde bir Kureyşli olsaydım da emirlik, hâkimlik ile uğraşmasaydım” diyerek bundan üzüldüğünü açıkladı. 60 (m. 680) senesinin Receb ayında Şam’da vefât etti. Kabri Şam’dadır.

Hazreti Muâviye, uzun boylu, beyaz tenli, heybetli, idi. Güzel konuşur, güzel idâreli davranırdı. Çalışkan, gayretli, azîmli idi. Arabistan’da şöhret yapmış dört Sahâbîden birisidir. Sanki her bakımdan devlet başkanı olmak için yaratılmışdı. Hattâ Hazreti Ömer, Hazreti Muâviye’ye her bakışta “Bu, ne güzel bir Arab Sultânıdır” derdi. Cins atlara biner, kıymetli elbiseler giyer, saltanat sürmekten zevk alırdı. Fakat Resûlullah’ın sohbetinin bereketi ile şeriatten hiç ayrılmazdı. Hazreti Ali onun hakkında “Muâviye’nin hakimliğini kötülemeyeniz! O giderse başların koptuğunu görürsünüz” buyurmuştur.

Birgün Resûlullah (aleyhisselâm) hayvanına binip Hazreti Muâviye’yi arkasına bindirmişti. Giderken “Yâ Muâviye, bana en yakın hangi uzvundur?” buyurdu. Karnım, deyince “Yâ Rabbi, bunu ilimle doldur ve yumuşak huylu eyle” diyerek hayır duâ buyurdu. Afv ve ihsânı hikâyeler teşkil etmiştir. Yumuşaklığı ve sabrı atasözü hâline gelmiştir. Birgün Hazreti Hasan borçlarının çok olduğunu söyleyince, seksenbin altın hediyye etti. Hazreti Muâviye, Amr İbni Âs’dan gelen bir mektûba yazdığı cevabta şöyle buyurdu: “Bilmiş ol ki, iyi işlerde düşünerek hareket etmek, insanı daha doğru neticelere ulaştırır. Hedefine ulaşan, acele etmiyendir. Acele eden, hüsrandadır. İşinde sebat eden, isâbet eder veya hedefe yaklaşır. Acele eden hataya düşer yahud hataya yaklaşır. Yumuşaklık kendisine kâr etmiyen kimseye, hiddet zarar verir. Tecrübelerden ders almayan şeref kazanamaz.”

Buyurdu ki: “Herkesi memnun etmek, mümkündür, yalnız hasetçi olanı memnun etmek zordur. Çünkü o ancak haset ettiği şeyin yok olması ile memnun kalır.” “Yumuşaklık gösterin ve tahammül ediniz ki, dâima fırsat sizin elinizde olsun. Fırsatı

ele geçildikten sonra dilerseniz hakkınızı alırsınız, dilerseniz afv edersiniz.”

Büyük İslâm âlimi Abdullah İbni Mübârek’e “Hazreti Muâviye ile Ömer bin Abdülazîz’den hangisi efdaldir?” diye soruldukda “Resûlullah’ın (aleyhisselâm) yanında giderken, Hazreti Muâviye’nin bindiği atın burnuna giren toz, Ömer bin Abdülazîz’den yüzlerce defa daha kıymetlidir” buyurmuştur. Hazreti Muâviye, Peygamberimizden (aleyhisselâm) çok hadîs rivâyet etmiştir. Bu hadîs-i şerîflerden birkaçı şöyledir: “Allahü teâlâ kime iyilik murâd ederse, onu din âlimi yapar ve dinine zarar verecek şeyleri ona bildirir. Ona, doğruyu gösterir.”

“Amel bir kab gibidir, sonu iyi olursa evveli de iyi olur.”

Ahmed, Ebû Dâvûd ve El-Hakimî, Muâviye’den merfû olarak rivâyet ettiklerine göre: “Ehl-i kitab, dinlerinde 72 fırkaya ayrıldılar. Bu ümmet ise 73 fırkaya ayrılacak, hepsi Cehennemde olacak. Yalnız bir tanesi müstesna, o da Ehl-i sünnet velcemâattır. Ümmetimden bir kavim ortaya çıkacak ki, bunlar, köpeğin sahibi peşinden koştuğu gibi nefsin arzularına uyacaklardır.”

Ahmed, Nesâî ve Ebû Davud’un Muâviye’den merfû olarak bildirdiklerine göre: “Bütün günahları Allah’ın bağışlaması umulur, yalnız müşrik olarak ölenin ve kasden bir mü’mini öldürenin afvolması umulmaz.”

Müslim’in Hazreti Muâviye’den rivâyet ettiğine göre; Resûlullah’tan işiterek, buyurdular ki: “Ben sadece bir haznedarım. Her kime gönül hoşnutluğu ile birşey versem, Allah onu ona hayırlı kılar. Yine her kime bir şeyi, isteği ve aç gözlülüğü sonucu verirsem, onun durumu yiyip yiyip doymayana benzer.”

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) En-Nâhiye, sh. 14

2) Tathîr-ul-cinân, sh. 7

3) Muhtasar-ı Tuhfe, sh. 3

4) El-A’lâm, cild-7, sh. 261

5) El-Kâmil fi’t-târîh, cild-4, sh. 2

6) Târîh-i Taberî, cild-4, sh. 180

7) Fâideli Bilgiler, sh. 337

8) Medâric-ün-Nübüvve, cild-2, sh. 661

9) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye, sh. 1038

10) Eshâb-ı Kirâm, sh. 358

11) Müsned-i Ahmed bin Hanbel, cild-4, 216

12) Müjdeci Mektûblar, 58, mektûb

MUAZ BİN CEBEL (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden, helâl ve haram ilmini en iyi bilenlerden. Adı, Muaz bin Cebel bin Amr bin Evs bin Âbid bin Adiy bin Ka’b el-Ensârî’dir. Künyesi Ebû Abdullah’dır. Milâdî 605 senesinde Medine’de doğdu.

Hicretin 18. (m. 640) yılında Kudüs ile Remle arasındaki Amvas köyünde vefât etti. İkinci Akabe bîatinde, kendi canlarını ve mallarını korudukları gibi Peygamberimize yardım ederek İslâmiyete hizmet edeceklerine söz verip, müslüman olan yetmiş Medineli’den birisi de Muaz bin Cebel’dir (radıyallahü anh). Onsekiz yaşında iken müslüman oldu. Peygamberimiz (aleyhisselâm) ve Eshâb-ı kiram Mekke’den Medine’ye hicret ettiklerinde bütün malları ve mülkleri Mekke’de kalmıştı. Peygamberimizin emirleriyle Medine’de bulunan müslümanlar, Mekke’den hicret eden müslümanlarla kardeşlik kurarak evlerini, mallarını ve eşyalarını paylaştılar. Muaz bin Cebel de, (radıyallahü anh) Abdullah bin Mes’ûd ve Ca’fer-i Tayyar ile kardeşlik kurmuştu. Hazreti Muaz bin Cebel, Ensâr adı verilen Medineli müslümanlardandır. Hazreti Muaz bin Cebel, Bedir, Uhud, Hendek, Benî Kureyza savaşlarına ve Hayber’in fethine katılmıştı. Mekke’nin fethinde de bulundu ve bundan sonra yapılan Huneyn savaşı sırasında Peygamberimiz (aleyhisselâm) onu Mekke’de emir olarak bıraktı, halka Kur’ân-ı kerîm öğretmesini ve dîni esasları anlatmasını emretti. Bu vazîfesini yapıp Medine’ye döndükten sonra da Kur’ân-ı kerîmi ve din bilgilerini öğretmeye devam etti.

Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) müslüman beldelerine vâli ve zekât tahsil memurları gönderdiği sıralarda, bir gün sabah namazından sonra Eshâb-ı kirama dönerek“İçinizden hanginiz Yemen’e gider?” buyurdu. Hazreti Ebû Bekir. “Ben giderim yâ Resûlallah” dedi. Peygamberimiz bir müddet sonra, “Hanginiz Yemen’e gider?” buyurdu. Bu sefer Hazreti Ömer “Ben giderim Yâ Resûlallah” dedi. Peygamberimiz (aleyhisselâm) biraz sonra tekrar “İçinizden Yemen’e kim gider?” buyurdu. Muaz bin Cebel (radıyallahü anh) ayağa kalkıp, “Yâ Resûlallah! Ben giderim” dedi. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) “Ey Muaz! Bu vazîfe senindir.” buyurdu. Bütün malını, cihâd için Allah yolunda

harcayan Muaz bin Cebel, (radıyallahü anh), Yemen'de vâlilik yapmak, halka İslâmiyeti anlatmak, Kur'ân-ı kerîmi öğretmek ve Yemen ülkesinde toplanan zekât mallarını vazîfelilerden teslim almak ve onların arasındaki ihtilafları çözüp hükme bağlamak üzere Yemen'e gitmek için hazırlandı. Yola çıkmadan önce Peygamberimiz O'na şöyle buyurdu: "Sen ehl-i kitaptan (yahudilerden ve hıristiyanlardan) olan bir kavimle karşılaşacaksın. Onların yanına varınca, önce, onları Allah'tan başka ilâh olmadığına ve Muhammedin (aleyhisselâm)Allah'ın Resûlü olduğunu tasdîke (inanmaya) davet et. Eğer bunu kabûl ederlerse onlara, Allah'ın beş vakit namazı farz kıldığını haber ver. Bunu da yaptıkları takdîrde, Allah'ın zenginlerin fakîrlere zekât vermesini emrettiğini bildir. Bunu da kabûl ederlerse zekat alırken sakın mallarının (sadece) en iyilerini seçme! Mazlûmun ahını almaktan çekin. Çünkü Allah mazlûmun duâsını (ahını, hemen kabûl eder.)"

Hazreti Muaz diyor ki: "Resûlullah (aleyhisselâm) onlardan, her 30 sığırdan bir yaşında erkek veya dişi bir dana, her bülûğ çağındaki gayri müslimden de, bir dinar veya onun dengi Yemen kumaşı, yağmur suyu ile sulanan her mahsûlden öşür (onda bir) ve ücretle sulanan şeylerden de yarım öşür (yirmide bir) alınmasını emretti.

Muaz bin Cebel, (radıyallahü anh) Yemen'e gitmek üzere yola çıkınca Peygamberimiz (aleyhisselâm) yanında bir miktar yürüdü ve vedalaşırken "Yâ Muaz, sen belki bu seneden sonra beni bir daha göremezsin. Belki dönüşünde burada benim mescidime ve kabrime ziyârete gelirsin" buyurdu. Bunu işiten Muaz bin Cebel (radıyallahü anh) hüzünle gözyaşı dökmeye başlayınca, Peygamberimiz (aleyhisselâm): "Ağlama, Yâ Muaz!.. Bana yakın olanlar (tam bağlı olanlar), nerede olursa olsunlar Allah'a hakkıyla kulluk edenlerdir." buyurdu ve sonra da şöyle sordu: "Sana bir dâva getirilip insanlar arasında hüküm verirken ne ile hüküm vereceksin?" Hazreti Muaz bin Cebel: "Allah'ın kitabı (Kur'ân-ı kerîm) ile hüküm veririm" dedi."Ya O'nda açıkça bulamazsan?" buyurunca, "Peygamberin (aleyhisselâm) sünneti ile hüküm ederim" dedi. "Ya onda da açıkça bulamazsan" buyurunca, "İctihâd ederek, anladığımla hükmederim" dedi.

Peygamberimiz (aleyhisselâm) Muaz bin Cebel'in bu cevabından dolayı çok memnun kalarak mübârek elini O'nun göğsüne koyup: "Elhamdülillah! Allahü teâlâ, Resûlünün elçisini, Resûlullah'ın rızasına uygun eyledi." buyurdu. Sonra Hazreti Muaz bin Cebel'e şöyle duâ etti: "Cenâb-ı Hak seni her taraftan gelecek musibetlerden muhafaza buyursun, insanların ve cinlerin şerrini senden uzaklaştırsın" ve "Senin sebebinle Allahü teâlânın bir kişiyi hidâyete erdirmesi senin için dünyâdan hayırlıdır." buyurdu.

Hazreti Muaz bin Cebel, Yemen'de uzun müddet kaldı. Kendisine verilen vazîfeyi yerine getirdi. Peygamberimizin (aleyhisselâm) vefâtını da orada iken haber aldı. Daha sonra Yemen'deki hizmetini tamamlayıp, Medine'ye dönen Muaz bin Cebel (radıyallahü anh), Hazreti Ebû Bekir'in halifeliği sırasında Medine'de kaldığı müddetçe Hazreti Ebû Bekir onu seçtiği müşavere (danışma) heyetine aldı. Bu sırada Suriye taraflarına da giderek hem oralarda yapılan savaşlara katıldı, hem de insanlara din bilgilerini ve Kur'ân-ı kerîmi öğretti.

Hazreti Ömer'in halifeliği sırasında Kilâboğulları beldesine zekât memuru olarak, sonra da Suriye taraflarında din bilgilerini ve Kur'ân-ı kerîmi öğretmekle vazîfelendirildi. Filistin bölgesinde bu vazîfesinde iken burada çıkan tâûn (veba) hastalığı salgınına yakalanarak otuzsekiz (38) yaşında iken vefât etti.

Hazreti Muaz bin Cebel'in fazîleti, üstünlüğü çoktur. Onu Resûlullah (aleyhisselâm) birçok hadîs-i şerîflerinde medhetmiş, övmüştür. "Muaz bin Cebel (radıyallahü anh), ümmetimin âlimlerindendir ve çok yüksektir."

"İnsanlar arasında, Allahü teâlânın helâl ve haram ettiklerini en iyi bilen Muaz bin Cebel'dir."

"Kur'ân-ı kerîmi şu dört kimseden alınız (öğreniniz): Muaz bin Cebel (radıyallahü anh), Ubey bin Kâ'b, Abdullah bin Mes'ûd ve Sâlim Mevlâ Huzeyfe."

"Muaz kıyâmette ümmetimin âlimlerinin bir adım önlerinde mahşer yerine gelecektir."

Eshâb-ı kiramdan Enes bin Mâlik (radıyallahü anh) diyor ki: "Kur'ân-ı kerîmi şu dört kimse toplamıştır. Ubey bin Kâ'b, Muaz bin Cebel (radıyallahü anh), Zeyd bin Sabit ve Ebû Zeyd. Bunların dördü de Ensârdandır.

Hazreti Ömer'e: "Bize kimi halife bırakıyorsun?" denildiğinde buyurdu ki: "Şayet Muaz bin Cebel sağ olsaydı, onu halife bırakırdım ve Rabbime kavuştuğumda, Rabbim bana: "Muhammed aleyhisselâmın ümmetine kimi halife bıraktın?" deyince: "Senin kulun ve Resûlün olan Muhammed

aleyhisselâmın “Muaz, kıyâmet günü, âlimlerin önünde, tek başına bir cemaattır” buyurduğu kimseyi bıraktım, derdim.”

Abdullah bin Mes’ûd (radıyallahü anh) buyurdu ki: “Muaz bin Cebel, Allah’a ve Resûlüne itaat eden, doğru yolda bulunan bir cemaat gibiydi. Biz O’nu İbrâhîm aleyhisselâma benzetirdik. Çünkü O, insanlara hayrı, iyiliği öğretir. Allah’a ve Resûlüne de itaat ederdi.”

Eîzullah bin Abdullah (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: “Bir gün Humus’ta mescide girmiştim. Baktım ki, orada, Resûlullah’ın 30 kadar Sahâbîsi vardı. Hadîs-i şerifleri mütâlea ediyorlardı. Aralarında genç ve yakışıklı olan birisi vardı ve çok az konuşuyordu. Fakat diğerlerinin, bir hadîs-i şerîf üzerinde şüphe ve tereddütleri olduğu zaman, hemen ona sorarlardı. O da, bunlara cevap verirdi. Onun cevabı üzerinde hepsi kanaat getirir ve onda ittifâk ederlerdi. Hiç birisi Ona itirazda bulunmazdı. Ben de çok merak ettim ve (Sen kimsin, ey Allah’ın kulu?) diye suâl ettim. Bana buyurdu ki: (Ben Muâz bin Cebel’im!). Ebû Müslim-i Hülvânîve Ya’kub bin Zeyd bin Ceriyye de, bu haberi nakletmektedirler.

Abdürrezzâk, Abdülmelik bin Cüreyc’den haber veriyor ki, Muâz bin Cebel’in (radıyallahü anh) bir hurma ağacı vardı. Hurmalarını toplayıp hepsini sadaka verdi. Kendine bir şey kalmadı.

Muhammed bin Ka’b (radıyallahü anh) da: “Ben Muâz bin Cebel’i (radıyallahü anh) gördüm. Genç ve etine dolgun yakışıklı bir kimseydi. Kerem sahibi olup, çok cömertti. Bir kimse, ondan bir şey isteyip de, yok dediği olmazdı. Elinden geldiği kadar temin edip, ona verirdi” dedi. O, malının tamamını fakîrlere sadaka olarak dağıtır, kendisi borçlu olarak yaşardı. Hatta bir keresinde böyle yaptığını Resûlullah efendimiz haber almıştı. Muâz bin Cebel’in (radıyallahü anh) alacaklılarını çağırıp, ona kolaylık göstermelerini ve borçlarının bir kısmını kendisine hediye etmelerini söyledi, hemen hepsi yahûdi olan alacaklıları, bu müsamahayı göstermediler. Sonra, Resûlullah efendimiz, Muâz bin Cebel’i huzûruna çağırıp, durumu ona bildirdi. Bunun üzerine Muâz bin Cebel (radıyallahü anh), gidip elindeki bütün gayrimenkullerini sattı. Paralarını alıp, Resûlullah’ın (aleyhisselâm) huzûruna geldi. Alacaklılar da, oradaydı. Borçlarının hepsini ödedi. Ondan sonra elinde hiçbir malı ve mülkü kalmadı.

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh), Peygamberimizden (aleyhisselâm) pek çok hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Onun rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerin çoğu Sahih-i Buhârî ve Sahih-i Müslim’de, bir kısmı da diğer hadîs kitaplarında yer almıştır. Hazreti Muâz şöyle anlatıyor:

Bir gün Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm) bir hayvana binmişti. Ben de arkasında bulunuyordum. Bana “Ey Muâz” diye seslendiler. Ben de: “Emredin, Yâ Resûlallah!” dedim. Üç kerre ismimi söyledikten sonra: “Cenâb-ı Hakkın kulları üzerinde olan hakkı nedir biliyor musunuz?” buyurdu. “Allah ve Resûlü daha iyi bilir” dedim. Bunun üzerine: “Cenâb-ı Hakk’ın kulları üzerindeki hakkı, onların kendisine ibadet etmeleri ve başka, hiç bir varlığı ona şirk (ortak) koşmamalarıdır.” buyurup tekrar sorarak:

“Kullar bu vazîfelerini yerine getirirlerse, Allah’dan bekledikleri hakları (Allahü teâlânın onlara va’d ettiği) nedir, bilir misin?” buyurdular. Ben yine “Allah ve Resûlü daha iyi bilir” deyince: “Bu takdîrde kulların Allah üzerindeki hakkı (Onlara va’d ettiği) ni’met, O’nun kullarına azâb etmemesidir...”

Muâz bin Cebel’in (radıyallahü anh) bizzat Peygamber efendimizden işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şerîflerden bazıları da şunlardır:

“Allah’ım! Kötü insanları (facirleri) bana ikram ettirme ki, kalbim onlara meyletmesin.”

“Ahlâkınızı güzelleştiriniz.”

Hazreti Muâz, Resûl-i Ekrem’e, (aleyhisselâm) “Hangi amel daha makbûldür?” diye sordu. Resûl-i Ekrem (aleyhisselâm), dilini ağzından çıkarıp elini dilinin üzerine koyarak dilini göstermiş ve “Bunu koruman en makbûl bir ameldir” buyurmuştur.

“Zillet, mü’minin ahlâkı değildir. Ancak ilim talebinde olabilir.”

“Cennet bahçelerinde eğlenmek isteyenler Allah’ı çok zikir etsinler.”

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) şöyle rivâyet eder: Resûlullah (aleyhisselâm) bana buyurdu ki: “Ey Muâz! Sana Allah’dan korkmayı, O’na sığınmayı, doğru konuşmayı, verdiğin sözde durmayı, herkese selâm vermeyi, güzel amel ve işlerde bulunmayı, öksüze merhamet etmeyi, tatlı sözlü olmayı, Kur’ân-ı kerîmi okuyup anlamayı, ahireti sevmeyi, âhiret hesabının korkusunu taşımayı ve herkese şefkat kanatlarını germeği tavsiye eder; hikmet sahiplerine kötü söz söylemekten, doğruyu yalanlamaktan, günahkâra itaatten, âdil

hükümdâra isyandan ve yeryüzünde bozgunculuk yapmaktan seni nehyederim, (sakındırırım). Her yerde Allahü teâlâyı zikretmeyi ve her günahın peşinden tövbe etmeyi tavsiye ederim. Gizli günah işlediğin zaman gizli, aşikare günah işlediğin zaman aşikare tövbe edersin.”

Hazreti Muâz, Peygamberimizden (aleyhisselâm) nasihat istediğinde: “Allah’ı görür gibi ibadet et ve kendini ölmüş gibi bil! İstersen bütün bunları içine alan daha mühimini bildireyim: Dilini tut!” buyurdu.

Resûl-i Ekrem yine bana: “Müslümana kötü söylemekten ve âdil hükümdâra isyan etmekten seni nehyederim.” buyurdu.

Ebû İdris el-Havlânî, Hazreti Muâz bin Cebel’e: “Seni Allah için seviyorum” dediğinde, Muâz bin Cebel: “Sana müjdeler olsun! Ben Resûl-i Ekrem’in (aleyhisselâm) şöyle buyurduğunu, işittim: “Kıyâmet günü Arşın etrâfında, bir takım insanlar için kürsüler kurulacaktır. Bunların yüzleri ayın ondördü gibi parlayacaktır. İnsanlar feryad ederken onlar korkmazlar. Korku ve kederleri olmayan kimseler, Allah’ın gerçek dostlarıdır” buyurdu. Peygamberimize bunların kim olduğu sorulunca: “Onlar Allah için sevişen kimselerdir.” buyurdu.

Peygamberimiz Hazreti Muâz’a: “Ya Muâz! Ben seni severim. Bunun için her namazdan sonra şu duâyı terk etme!” buyurdu ve duâyı okudu: “Allahümme e’ınnî alâ zikrike ve şükrike ve husni ibadetike.” Ya’ni, “Allahım! Ancak seni anmak, sana şükretmek ve güzelce ibadet etmek için bana yardım et” “Ey Allah’ım! Seni sevmeyi ve seni seveni sevmeyi ve senin sevgine beni yaklaştıracak şeyi sevmeyi bana nasîb et ve senin sevgini (sıcak ve hararetli günde) soğuk suyu sevmekten bana daha sevimli kıl!”

“Allahü teâlâ kıyâmet günü mü’minlere: “Bana kavuşmayı sever miydiniz?” diye sorar. Onlar da: “Severiz, Yâ Rabbi!” derler. Allahü teâlâ: “Niçin seversiniz?” diye sorar. Onlar da: “Af ve mağfiretini ummak için!” derler. Cenab-ı Hak da “Ben de size af ve mağfireti, kendime borç edindim buyurur.”

“Her insanın dört gözü vardır. Bunların ikisi başındadır. Bunlarla dünyâ işlerini görür. Diğer ikisi de kalbindedir. Bunlarla da âhıret işlerini görür.”

“Bir kimse, deve üstünde düşmanla dövüşürse, Cennet ona vacip olur. Bir kimse, içinden doğru olarak şehîd olmayı ister, sonra ölürse veya öldürülürse, onun için şehîd sevâbı vardır. Bir kimse, Allah yolunda yaralanırsa veya bir zahmet görürse, kıyâmet günü zafir renkli ve misk kokulu olarak gelir.”

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: Bir gün Resûlullah’ın huzûrunda bir adamın çok aciz bir kimse olduğunu söylediler. Resûlullah (aleyhisselâm): “Kardeşinizi gıybet etmeyiniz”buyurdu. Onlar “O, dediğimiz gibidir” dediler. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm): “Öyle olmasa o zaman iftira etmiş olursunuz” buyurdular.

“Üç şey var ki, onlar dünyâda bir yabancı gibidir: Zâlimin elinde Kur’ân-ı kerîm, kötü insanlar arasında iyi bir kimse, bir evde durup okunmayan Mushaf.”

“İnsan, kıyâmet günü şu dört şeyden sorulmadıkça, hiçbir yere adım atamaz: 1- Ömrünü nerede tükettiği, 2- Gençliğini nerede harcadığı, 3- İlmi ile ne gibi amel işlediği, 4- Malını nereden kazanıp nereye harcadığı.”

“Muhtekir, (karaborsacılık yapan) ne fenâ bir kuldur! Allahü teâlâ fiyatları ucuzlatırsa adamın keyfi kaçar, yükseltirse o zaman ferahlar.”

“Bid’at sahibine hürmet etmek için yürüyen kimse, İslâm’ı yıkmağa yardım etmiştir.”

“Her kim kırk gün ümmetimin nafakası üzerinde karaborsacılık eder de, sonra bu kazancını sadaka olarak dağıtırsa, onun bu sadakası kabûl edilmez.”

Muâz bin Cebel, çok ilim sahibi olup, Eshâb-ı kiramın sevdiği ve müşkil meselelerini sordukları kıymetli bir zât idi. Çok cömert olup, az konuşur ve hikmetli söylerdi.

Abdullah bin Seleme şöyle anlatıyor: Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) tâûn hastalığına yakalanmıştı. Rahatsızlığı çok arttığı bir sırada, talebelerinden Amr bin Meymun el-Evdî ziyârete geldi. Durumunun çok ağır olduğunu görünce, ağlamaya başladı. Hazreti Muâz, Ona: “Niçin ağlıyorsunuz?” diye ordu. O da: “Ey Muâz! Allah’a yemîn ederim ki, sen benim hocamsın. Bana dünyalık yardımında bulunuyorsun diye ağlamıyorum. Ben, senden dinimi öğreniyor ve ilim alıyordum. Senin ölümünden sonra dinimi ve ilmi bana öğretecek kimsenin bulunmamasından korkuyorum ve onun için ağlıyorum.” Bunun üzerine Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) buyurdu ki: “Hayır, bundan korkma! Îmân ve ilim, kıyâmet gününe kadar yerindedir, arayan bulur ve Allahü teâlâ bunları isteyen kimseye öğretecek birini gösterir. Allahın kitabı Kur’ân-ı kerîm ve Peygamberi’mizin sünneti, kıyâmet gününe

kadar korunacaktır. Nitekim Allahü teâlâ ilmi ve imânı İbrâhîm aleyhisselâma ihsân etmiştir. Halbuki o zaman, imânı ve ilmi bilen ve öğreten hiç kimse de yoktu. İbrâhîm aleyhisselâm istediği için Cenâb-ı Hak, O'na ihsân etti. İlmi, Hazreti Ömer'den, Hazreti Osman'dan ve Hazreti Ali'den alınız! Eğer onları da kaybederseniz, Ebü'd-Derdâ'dan, Abdullah İbn-i Mes'ûd'dan, Selmân-ı Fârisî'den ve Abdullah İbn-i Selâm'dan alınız! Âlimin yanılmasından korkunuz! Doğru olanı, hakîkati kim bildirirse kabûl ediniz! Doğru, hak olmayanı da söyleyen kim olursa olsun, Onu reddediniz!"

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) buyurdu ki: "Âlimlere Cennette de ihtiyâç vardır. Çünkü Cennet ehline ne isterseniz isteyin denildiğinde, onlar ne isteyeceklerini ve nasıl isteyeceklerini bilemeyecekleri için âlimlere soracaklar."

Bir gün, birisi Hazreti Muâz bin Cebel'in huzûruna gelip selâm vermişti. Biraz sonra vedâlaşıp ayrılacağı sırada, Ona buyurdu ki: "Ey falan! Dünyadaki nasîbin ne ise ve nerede olursa gelip seni bulacaktır. Sen ise, dünyâdaki nasîbinden daha çok âhıret nasîbine muhtaçsın. Âhıret nasîbini, dünyâ nasîbine tercih et! Hatta öyle olmalısın ki, çok ihtişamlı bir âhıret servetine sahip olasın! Dünya ni'metleri geçicidir. Âhıret için elde ettiklerin ise, nerede olursa seninledir."

Yine buyurdu ki: "İyi bir müslüman olarak ölüme hazır ol! Mazlûmların bedduâsından çok sakın ve hiç kimseye zulüm etme!"

"Cennet ehlinin tek bir hasreti (pişmanlığı) vardır. O da, Allahü teâlâ'yı zikretmeksizin geçirdikleri vakitlerdir."

Ebû Bahiri şöyle anlatıyor: Bir gün Humus şehrinde câmiye gitmiştim. Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) da, orada bulunuyordu. Yanında bir grup kimseler vardı. Onlara buyurdu ki: "Bir kimse, Allahü teâlânın huzûruna kâmil, olgun bir imânla gitmek istiyorsa, beş vakit namaz için çağırılan yere gelip namazını kılsın. Çünkü beş vakit namazı câmide cemaatle kılmak, hidâyet yollarından olup, hem de Peygamberimizin mühim sünnetidir. Hiç kimse, benim evimde namaz yerim vardır ve ben evimde namazımı kılıyorum, demesin! Böyle yaparsanız, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) sünnetini terk etmiş olursunuz. Bu da dalâlettir."

Hazreti Muâz bin Cebel'e: "Hangi duâ ve ne zaman kabûl olunur?" diye sorulunca, buyurdu ki: "İnsanlar gaflette oldukları zaman, sen Allahü teâlâya dön ve ondan ne dilersen o zaman iste! İşte o zaman duâlar makbûldürler."

Meymûn-i Evdî anlatıyor: Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) bir gün ayağa kalktı ve buyurdu ki: "Ey Evd kabilesi! Ben Resûlullah'ın (aleyhisselâm) elçisiyim. Sizlere bir şeyler öğretmek istiyorum. Hepiniz biliniz ki dönüşünüz Allahü teâlâyadır. Dönüşten sonra da, ya Cennet veya Cehennem vardır. Cennet ve Cehennemin ikisi de ebedîdirler. İkisinde de ölüm ve yok olmak yoktur."

Yezîd bin Câbir diyor ki: Ben Muâz bin Cebel'den şöyle işittim. Buyurdu ki: "Ne kadar çok ilim öğrenirseniz öğrenin, bunlarla amel etmedikçe öğrendiğiniz ilimden sevâb alamazsınız."

"Üç şey, Allahü teâlânın gazâbına sebep olur, bunlar Hikmetsiz gülmek, uykusu gelmediği halde sabaha kadar ibâdetsiz vakit geçirmek ve karnı acıkmadığı halde fazla yemek yimek."

Recâ bin Hayve şöyle bildiriyor: Bir zamanlar Muâz bin Cebel'in (radıyallahü anh) bir sohbetinde bulunmuştum, ilim hakkında şöyle buyurdu: "Size benim vasıyyetim olsun! İlmi, ancak Allah rızası için öğrenin! Zira Allah rızası için öğrenilen ilim, takvâyı (Allahtan korkmayı) hâsıl eder. Bu niyetle ilim aramak ibâdettir. Bu ilmi müzakere etmek tesbihtir, ilimden konuşmak, Allah yolunda cihaddır. Bilmeyene ilim öğretmek sadakadır. Bir mecliste bulunanlara ilimden bahsetmek, Allahü teâlâ'ya yakınlıktır. Zira ilim, helâl ile haramın terazisi, Cennet ehlinin minaresi, gurbette insanın arkadaşıdır. Bir insan, bir yerde yalnız kaldığı zaman, ilim ona sıkıntıyı gideren bir arkadaş olur. Sıkıntı ve genişlik zamanlarında ilim sahibine delîldir. İlim, düşmanlara karşı çok iyi bir silâhtır. İlim, büyüklerin yanında dindir. Dostlarının yanında insanın süsüdür. Cenâb-ı Hak bir kavmi, ilim ile yükseltir, insanı ilimle başkalarına rehber, öncü yapar ve ona itaat ederler. Melekler dahi ilim sahiplerinin dostluklarını arzular ve kanatlarını onların üzerine gererler. Canlı ve cansız her ne varsa, hatta denizlerdeki balıklar ve diğer hayvanlar, havada uçan kuşlar, karadaki bütün hayvanlar, âlimlere istiğfar ederler. Çünkü ilim, insanın kalb gözünü açar. Gözleri karanlıktan aydınlığa kavuşturan bir nûrdur. İlim ile amel eden insan, seçilmiş kimselerin makamlarına yükselir, ilim sahipleri, dünyâ ve âhirette yüksek derecelere erişir, ilimde tefekkür, nafile oruç tutmak gibidir. İlmin öğretilmesi nafile namaz kılmaktan sevâbtır. İlim ile, helal ve haram olan şeyler ayırt edilebilir. İlim, amellerin imamıdır. Amel, ilme tâbidir, İlimsiz amel olmaz, ilim, Cennet yoluna ışıktır. Cehennemlik olanlar, ilimden mahrûm kalanlardır. Dünya ve âhiret se'âdetinin kaynağı ve bütün ibâdetlerin efdali, en üstünü ilimdir."

Hazreti Muâz bin Cebel oğluna şöyle vasıyyet etmişti:

“Ey oğlum! Bir namazını kıldığın vakit, o namazın senin kıldığın son namazın olacağını düşün! Bir daha böyle bir namaz vaktine yetişeceğini ümit etme!”

“Ey oğlum! Mü’min olan bir kimsenin iki hayırlı iş arasında ölmesi lâzımdır. Yani bir hayırlı işi yaptığı zaman; ikinci hayırlı işi yapmak niyetinde ve kararında olmalıdır.”

“Şeytan, pazarda, yalan hile, hıyânet ve yemîn ettirerek müslümanları günaha sokmaya çalışır, önce gidip, geç çıkanlara daha çok asılır.”

Hazreti Muâz bin Cebel’e: “Falanca, Kur’ân-ı kerîm yazıp satıyor” dediklerinde, “Bu, Kur’ân-ı kerîmi satmak değildir. Kâğıt ve işçilik ücreti istemektir. Kur’ân-ı kerîmi satmak demek, onu para ile, ücret ile öğretmektir” buyurdu.

“Allahın buğz ettiği kimseler, mescidlerde dilenenlerdir. Yani onlar, Allah’ın evlerinde, yüce ve münezzeh olan Allahtan değil de, başkalarından isterler. Bir de istediklerini vermeyenlerin günahlarına girmiş olurlar.”

“Bir din kardeşini sevdiğin zaman onunla münâkaşa etme! Ona fenâ harekette bulunma ve onun hakkında, başkasına; (Bu nasıl adamdır?) diye sorma! Olur ki, onun bir düşmanı ile karşılaşırsın da, onda olmayan bir şeyi sana bildirir. Böylece seninle onun arasını açmış olur.”

Birisi Muâz bin Cebel’e (radıyallahü anh): “Bana öğüt ver!” deyince, “Merhametli ol ki, ben de senin Cennet’e girmene kefil olayım” buyurdu.

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh) şöyle anlatıyor: Bir gün Resûlullah’ın (aleyhisselâm) huzûruna varmıştım. Bana: “Ey Muâz! Sen, bu akşam nasıl sabahladın?” buyurdu. Ben de: “Yâ Resûlallah! Allahü teâlâ’ya îmân etmiş olarak sabahladım” dedim. Bunun üzerine Resûlullah efendimiz: “Ey Muâz! Senin her sözünün doğruluğuna bir delîlin vardır. Bu sözünün doğruluğunun delîli nedir?” buyurdular. Ben de şöyle cevap verdim: “Yâ Resûlallah! Ben, geceden, gündüze çıktığım zaman, bir daha akşamı beklemem. Akşam olduğu zaman da, sabaha kadar yaşayacağımı hiç ümit etmem. Bir adım attığım zaman, ikinci adımı atacağımı sanmam. Her insanın bir eceli olduğunu bilirim. Ecelinin saati geldiği zaman, o anda ecelinin ona yetişeceğini bilirim. Bütün insanlar mahşerde haşr olunurlar. Kimisi Peygamberi ile beraberdir. Kimisi de taptıkları ile beraber olacaktır. Ben ise, kendimi sanki Cehennemdeki insanların azaplarını ve Cennetteki insanların ni’metlerini her an görüyorum gibi düşünürüm.” Bunun üzerine Resûlullah efendimiz buyurdu ki: “Ey Muâz! Sen çok iyi yapmışsın. Böyle düşünmeye devam et ve bundan hiç ayrılma!”

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh): “Sırat köprüsünü geçinceye kadar mü’minin huzûru olmaz” buyurdu.

İmâm-ı Tâvûs bin Keysân, geceleri ibâdet ve zikir ile geçirir, tefekkür ederdi. Sabaha kadar kıbleye karşı otururdu. Ve “Cehennemi hatırlamak, korkanların uykusunu unutturmuştur” buyururdu. Bir defasında Muâz bin Cebel’i de (radıyallahü anh), ağlarken gördüler ve “Niçin ağladığını?” sordular. Buyurdu ki: “İnsanlar iki gruptur. Biri Cennetlik, diğeri Cehennemlik. Acaba ben hangisinden olacağım? diye ağlıyorum.”

Muâz bin Cebel (radıyallahü anh), ölümü esnasında: “Allahım, şimdiye kadar senden korkuyordum. Fakat şimdi sana ümit besliyorum. Allahım, ben sular akıtıp, ağaçlar sulamak ve bahçeler yetiştirmek için yaşamak istiyorum. Susuzluktan ciğerleri yananları sulamak, darda kalanlara genişlik göstermek, âlimlerin sohbetine devam edip, kendimi onların zikir halkalarına sıkıştırmak için yaşamak istiyorum” dedi. Ölüm sancıları şiddetlenip baygınlıklar geçirip, ayıldıkça: “Allah’ım! Beni ne kadar sıkıştırırsan sıkıştır, bilirsin ki, kalbim sana bağlıdır, seni sever” buyurdu.

Allahü teâlâ bir kulunu hastalığa müptelâ kıldığı zaman, sol yandaki meleğe şöyle buyurur: “Kalemi ondan kaldır!” sağ yandaki meleğe ise, şöyle buyurur: “Bu kuluma sağlığında işlediği amelden daha iyisini yaz! Çünkü o, teminatım altındadır.” Abdullah bin Seleme’ye şöyle nasîhat etti: “Allahü teâlânın emrettiği beş vakit namazı kıl, ye, iç ve uyu! Helâl kazan, günahkâr olma! Müslüman olarak öl! Mazlûmun ahından ve bedduâsından sakın!”

Peygamberimizin (aleyhisselâm) çocuğunun ölümü üzerine Muâz bin Cebel’e gönderdiği ta’ziye mektûbu şöyledir:

“Allahü teâlâ sana selâmet versin!

Ona hamd ederim. Herkese iyilik ve zarar, yalnız O’ndan gelir. O dilemedikçe, kimse kimseye iyilik ve kötülük yapamaz.

Allahü teâlâ, sana çok sevâb versin. Sabr etmeni nasîb eylesin! O’nun ni’metlerine şükür etmenizi ihsân eylesin!

Muhakkak bilmeliyiz ki, kendi varlığımız, mallarımız, servetimiz, kadınlarımız ve çocuklarımız, Allahü teâlânın sayısız ni'metlerinden, tatlı ve faideli ihsânlarındandır. Bu ni'metleri, bizde sonsuz kalmak için değil, emanet olarak kullanmak, sonra geri almak için vermiştir. Bunlardan, belli bir zamanda faideleniriz. Vakti gelince, hepsini geri alacaktır.

Allahü teâlâ, ni'metlerini bize vererek sevindirdiği zaman, şükr etmemizi, vakti gelip geri alarak üzüldüğümüz zaman da, sabr etmemizi emir eyledi. Senin bu oğlun, Allahü teâlânın tatlı, faydalı ni'metlerinden idi. Geri almak için sana emanet bırakmış idi. Seni, oğlun ile faydalandırdı. Herkesi imrendirecek sekide sevindirdi, neşelendirdi. Şimdi geri alırken de, sana çok sevâb, iyilik verecek, acıyarak, doğru yolda ilerlemeni, yükselmeni ihsân edecektir. Bu merhamete, ihsâna kavuşabilmek için sabır etmeli, O'nun yaptığını hoş görmelisin! Kızar, bağırır, çağırırsan, sevâba, merhamete kavuşamazsın ve sonunda pişman olursun. İyi bil ki, ağlamak, sızlamak, derdi, belayı geri çevirmez. Üzüntüyü dağıtmaz! Kaderde olanlar başa gelecektir. Sabır etmek, olmuş bitmiş şeye kızmamak lâzımdır."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) El-İsâbe, cild-3, sh. 426

2) El-İstiâb, cild-3, sh. 355

3) El-A'lâm, cild-7, sh. 258

4) Hilyet-ül-evliyâ, cild-1, sh. 228

5) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-2, sh. 583

6) Üsûd-ül-gâbe, cild-3, sh. 376

7) Vehhâbiye Nasîhat, sh. 79

8) Eshâb-ı Kirâm, sh. 45

9) Tam İlmihâl Se'âdet-i Ebediyye, sh. 1038

MUGÎRE-TEBNİ ŞU'BE (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûr dâhi ve vâlilerinden. İsmi, Mugîre, künyesi; asr-ı saâdet'de Ebû Îsâ, sonraları da Ebû Abdullah'tır. Nesebi, Mugîre bin Şu'be bin Ebî Âmir bin Mes'ûd bin Mu'teb bin Mâlik bin Ka'b bin Amr bin Avf bin Kays'dır. Taifin Sakîf kabilesine mensûbtur. Bi'setten önce muhtemelen (m. 600) senesinde Taif'te doğdu. Kûfe'de 50 (m. 670) senesinde tâûn hastalığından vefât etti.

Hicretin beşinci (m. 627) senesinde; Taif puthânesindeki Lât rahibleriyle anlaşamayıp, Medine-i Münevvere'ye geldi. Hendek gazvesi esnasında îmân ile şereflenip, müslüman oldu. İslâmiyetin müdafaası için Resûlullahın (aleyhisselâm) yanında gazâlara katıldı. Peygamberimizin yanında bulunup, O'na hizmet etti. Seriyelerde kumandanlık ve mücâhidlik yaptı. Şecere-i Rıdvan altında bi'at etti. Hudeybiye andlaşmasında Peygamberimizin yanında olup, hizmetindeydi. Kureyş'li müşrikler Beni Sakîf kabilesi reîsi amcası Urve bin Mes'ûd'u elçi olarak gönderdi. Urve, konuşma esnasında cahiliyye âdetinde olduğu gibi Peygamberimizin sakalını tutup, okşamak istedi. Mugîre (radıyallahü anh) amcası Urve'ye kılıcının ucuyla müdahale ederek, Resûlullah'ın (aleyhisselâm) mübârek sakalına dokunmaktan menetti. Amcası, O'nun Resûlullaha (aleyhisselâm) karşı olan sevgisi, muhabbeti ve bağlılığı karşısında hayrete düştü. Mekke'nin fethine, Huneyn gazâsına ve Tebük seferine katıldı. Taifte, kabilesi İslâmiyet ile şereflenince, amcası Urve şehîd edilip, Sakîfliler de zulüm, işkence tecâvüze uğradı. Sakîflilerin hâli Resûlullah'a (aleyhisselâm) arz edilince, putları kırmak için Taif seferine gönderildi. Taife bir miktar asker ile gidip, Lât dahil bütün putları kırdı. Putların kırılmasına ağlayan Taifli kadınlar, onların âciz birer taş yığını olduğunu görünce hepsi samimiyetle müslüman oldu. Allahü teâlânın varlığına, birliğine, sonsuz kudret sahibi olduğuna ve Hazreti Muhammed'in (aleyhisselâm), O'nun Resûlü olduğuna îmân ettiler. Mugîre (radıyallahü anh), Taifi küfür karanlığından nûra kavuşturup, Mekke'ye Resûlullahın (aleyhisselâm) yanına döndü. Veda Haccı'na katıldı. Resûlullahın (aleyhisselâm), âhirete teşrîflerinde techîz ve tekfînde vazîfe aldı. Peygamberimiz (aleyhisselâm) kabre indirildikten sonra üzerine toprak atılırken yüzüğünü düşürdü. Hazreti Ali'ye (radıyallahü anh) durumu arz edip, kabirden yüzüğünü almak istedi. Müsaade verilince, kabre inip, yüzüğünü alırken Peygamberimizin (aleyhisselâm) ayaklarını sıvazladı. Böylece Resûlullahın (aleyhisselâm) mübârek bedenine son defa elini süren kişi oldu. Bundan dolayı, "Resûlullah'dan son ayrılan insan benim" derdi.

Hazreti Ebû Bekir'in hilâfetinde, yalancı peygamberlik iddiasında bulunan Müseylemet-ül-Kezzâb ve dinden dönen mürtedler üzerine gönderilen orduda vazîfe aldı. Yemame harbinde mürtedlere, Şam ve Yermük'de de Rumlara karşı savaştı. Yermük'de bir gözü yaralandı. Hazreti Ömer'in hilâfetinde Irak'da yapılan fetihlere de katıldı. İran'daki Sâsânî İmparatorluğu'nun sonunu getiren Kadisiye Meydan Muharebesi öncesinde müslümanların sefirliğini yaptı. Zulüm üzerine kurulan İran Sâsânî Kumandanlık Sarayı'nın şa'şaası, kumanda heyetinin süslü elbiselerine karşı Mugîre'nin (

radıyallahü anh) sâde kıyâfeti ve vakarlı halini gören İran kumandanları şaşırdılar, İranlılar sert konuşup, müslümanları korkutacaklarını zannettiler. Söz sırası Mugîre bin Şu'be'ye gelince O, büyük bir cesâretle konuşmaya başladı ve şöyle dedi:

"İslâmiyetin esaslarına göre herkes Allahü teâlâ indinde bir kul olarak eşittir. Hiç kimsenin diğerine karşı bu husûsda bir imtiyazı yoktur. Ayrıca saltanat diye birşey yoktur... (Devlet reîsi milletine hizmetçidir)" Mugîre bin Şu'be'nin bu sözlerini dinleyen. İran heyeti şaşkın bir vaziyette birbirlerine bakıp ne söyleyeceklerini ve ne yapacaklarını şaşırdılar ve telâşa düştüler. Telâşı ve şaşkınlığı daha çok artan İran Başkumandanı Rüstem, yakut, inci ve elmaslarla süslü olan kılıcını Mugîre bin Şu'be'ye göstererek: "Sefir hazretleri, bu kılıç çok insanlar tarafından bir çok kerre öpülmüştür" dedi. Bu söz karşısında büyük bir dâhi olan Mugîre bin Şu'be şöyle cevap verdi:

"Senin kılıcını öpenler (yaltakçılık yaparak) onun kınını öpmüşlerdir, kılıcı değil." Sonra kendi kılıcını göstererek, "Bu kılıç ondan daha keskin ve daha çok bilenmiştir" dedi. Bu görüşmelerden sonra anlaşmaya varılamayarak yapılan ve müslümanların galip geldiği Kadiseye Meydan Muharebesinde, Mugîre bin Şu'be büyük bir kahramanlık göstermiştir.

Hazreti Ömer, 17 (m. 638) senesinde O'nu önce Basra, sonra da Kûfe vâliliğine tayin etti. Basra vâliliği esnasında gelir ve giderin hesabını tutup, her husûsu yazılı olarak tesbit etme usûlünü getirdi. Yaptığı bu usûl, halife Hazreti Ömer (radıyallahü anh) tarafından beğenilip, tatbikatın devamına müsâade etti. Nihavend ve Hemadan zaferlerinde bulundu. Hazreti Osman'ın hilâfetinde Medine'ye çağırılıp, çeşitli hizmetlerde vazîfelendirildi.

41 (m. 661) senesinde Kûfe vâliliğine tayin edildi. Kûfe'de Hâriciler türeyince, onların reîslerini öldürüp, taraftarlarını cezalandırdı. Hâricî isyanını bastırdı. Halife Muâviye'nin (radıyallahü anh) takdîrini kazandı. Vefâtına kadar Kûfe vâlisi kaldı. Kûfe'de 50 (m. 670) senesinin Şaban ayında yetmiş yaşında taundan vefât etti.

Mugîre bin Şu'be (radıyallahü anh) dâhi olup, teşkilâtçı bir Sahâbîydi. Zekâ ve aklını meşhûr dâhilerden Halife Hazreti Muâviye (radıyallahü anh) de takdîr ederdi. Büyük mes'eleleri üstün görüşüyle hemen hâlledip, en sıkışık durumlarda bile bir çıkar yol bulurdu. Dîni ilimlere vâkıf, tedbir sahibiydi. Pek çok talebe yetiştirip, bunlara dînî ilimleri öğretip, hadîs-i şerîf rivâyet etti. Oğulları Urve, Hamza ve Urve bin Zübeyr, Hubeyre bin Vahye, Mısver bin Mahzene, Kays bin Ebî Hazîm, Mesruk bin Ezda; Nafi bin Cübeyre, İbn-i Mûtem, Amr bin Vehb talebeleriydi. Yüzotuzüç hadîs-i şerîf rivâyet etti.

Buyurdu ki: "Bir kimse evine girdiği zaman, selâm verirse, şeytan şöyle cevap verir: Artık, benim burada duracak bir yerim kalmadı. Sofraya oturup yemek yemeğe başladığı zaman Allahü teâlânın adını anarsa yani Besmele-i şerîfeyi söylerse, şeytan bu sefer de şöyle der: (Burada, benim için ne duracak yerim, ne de yiyecek bir şeyim kaldı.) Su içeceği zaman, Allahü teâlânın adını anarsa, şeytan bu sefer şöyle der; (Artık burada benim için ne durak, ne yemek, ne de içmek kaldı. Şeytan, bundan sonra eli boş olarak çıkar gider.)"

Peygamber efendimizden bizzat işiterek rivâyet ettiği hadîs-i şeriflerin bazıları:

"Benim ağzımdan yalan söylemek, başka bir kimseyi dedi, diye yalan söylemek gibi değildir. Kim bile bile benim ağzımdan yalan uydurursa Cehennemdeki yerine hazırlansın."

"Arkasından saçı başı dağıtarak ağlanılan, feryad edilen ölü, bu feryad ve figan sebebiyle azâb görür."

"Ölülere kötü söylemeyiniz, zira bu sebeple hayattaki yakınlarını incitmiş olursunuz."

"Allahü teâlâ size analara isyan etmeyi, kız çocuklarını, diri diri toprağa gömmeyi, verilecek borcun verilmemesini (Borcu inkâr etmeyi) verilmeyen bir şeyin alınmasını haram kıldı."

Mugîre bin Şu'be hazretleri bir kadınla evlenmek istemişdi. Peygamber efendimiz Mugîre'ye (radıyallahü anh), "O'nu gördün mü?" buyurdular. Mugîre "Hayır, yâ Resûlallah" deyince Resûlullah (aleyhisselâm) "O'nu gör. Zira birbirinizi görmeniz aranızdaki muhabbeti arttırır." buyurdu.

Mugîre bin Şu'be, Resûlullahın (aleyhisselâm) namaz kıldıktan sonra şu duâyı okuduğunu rivâyet etmiştir.

"Allahü teâlâdan başka hiç bir ilâh yoktur. Onun ortağı da yoktur. Mülk onundur. Hamd O'na mahsûstur. O herşeye gücü yetendir. Allah'ın

verdiğine mâni olacak, engellediğini verebilecek yoktur. Allahım senin lütfun olmazsa mal sahibine mülkü fayda vermez."

1) El-îstiâb, cild-3, sh. 388

2) Üsûd-ül-gâbe, cild-3, sh. 406

3) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-3, sh. 385

4) Eshâb-ı Kirâm, sh. 361

5) A'lâm-ün-Nübelâ, cild-3, sh. 16

6) El-İsâbe, cild-3, sh. 452

MUHAMMED BİN HÂNEFİYYE (radıyallahü anh)

Hazreti Ali'nin oğlu. Annesi Havle binti Ca'fer bin Kays-ı Hânefiyye olduğu için, İbni Hânefiyye denilir. Hicretin 21. senesinde doğdu. 71 (m. 6901)'de Medine'de vefât etti. Muhammed Hanif, Muhammed Hânefiyye ve Muhammed-ül-Ekber de denir. İsmi Muhammed, künyesi Ebü'l-Kâsım. Nesebi, Muhammed bin Ali bin Ebî Talib bin Abdulmuttalib bin Haşim bin Abd-i Menaf bin Kusey'dir.

Künyesinin Ebül Kâsım olması, Peygamber efendimiz tarafından Hazreti Ali'nin evlâdına verilen husûsî bir izin iledir. Muhammed bin Hânefiyye, Hazreti Hasan ve Hazreti Hüseyin'den sonra, Hazreti Ali'nin oğullarının en üstünü idi. Hazreti Münzir-i Sevrî buyuruyor ki: "Ben, bir defa Muhammed bin Hânefiyye'ye dedim ki, senin hem ismin hem de künyen, Peygamber efendimizin isim ve künyesi gibidir. Bu ise caiz midir?" Cevap verdi ki: "Ben, babam Hazreti Ali'den duydum. Buyurdu ki, Resûlullah'a (aleyhisselâm) arz ettim ki: "Yâ Resûlallah, sizden sonra Allahü teâlâ bana bir erkek evlad ihsân ederse ismini ve künyesini sizin mübârek isminiz ve künyeniz gibi versem bir mahzuru var mıdır?" Resûlullah (aleyhisselâm) bana buyurdu ki; "Evet oğlunuzun ismini ve künyesini benim ismim ve künyem ile verebilirsiniz. Lâkin ondan başka, ismimin ve künyemîn aynı kişide birlikte bulunması helâl değildir." Babam bunu söyledi ve bana buyurdu ki, (Resûlullah'dan (aleyhisselâm) müsaade almıştım. Onun için sana, Muhammed ismini ve Ebü'l-Kâsım künyesini verdim)

Ebû Hamza buyuruyor ki "Bir gün bir kimse Muhammed bin Hânefiyye'nin yanına geldi ve (Esselâmu Aleyke Yâ Mehdî) diye selâm verdi. İbn-i Hânefiyye buyurdu ki; (Doğru söylüyorsun. Ben insanları, hidâyete doğru yola ve hayra davet etmek ve doğru yolu göstermek bakımından Mehdî'yim. Lâkin âhir zamanda gelecek olan Mehdî (aleyhisselâm) değilim, öyle anlaşılmaması için bana selâm vereceğiniz zaman "Esselâmu Aleyke Yâ Muhammed veya Yâ Ebâ Kâsım" deyin. Başka isim ile hitâb etmeyiniz.)" buyurdu.

Muhammed bin Hânefiyye, ilimde üstün derecelere sahipti. Hazreti Abdullah İbni Abbâs ile beraber, fıkh, hadîs, tefsîr gibi ilimleri kitaplara yazdılar. Hazreti Muhammed bin Hânefiyye haramlardan ve şüpheli şeylerden sakınmakda ve güzel huyları kendinde toplamakda çok üstün olup, bu haliyle mübârek babaları, Hazreti Ali'nin husûsî muhabbet ve takdîrine mazhar olmuştu. İbn-i Hânefiyye (radıyallahü anh) aynı zamanda çok cesur ve fevkalâde kuvvet ve şecaat sahibi idi. Bu durumu bildiren çeşitli misaller vardır. Bir defa, Hazreti Ali'nin aldığı zırh biraz uzunca olduğundan, alt kısmından biraz kesilmesi icâb ediyordu. Hazreti Ali kesilmesi gereken kısmı işâretledi. Oğluna işâretli yerin alt tarafını kesmesini söyledi. Hazreti İbn-i Hânefiyye, zırhı bir eline aldı. Diğer eliyle de, işâretli yerden itibâren eliyle çekerek kopardı.

Muhammed İbn-i Hânefiyye Cemel ve Sıffîn Muharebelerine karışmak istemedi ise de, babası "Babanın bulunduğu tarafın haklı olduğundan şüphen mi var?" sözü üzerine babasının yanında yer almış ve babasının sancağını taşımıştır. Kahramanlık ve şecâatde eşsiz idi. Hazreti Ali şehîd olduktan sonra Abdullah İbn-i Zübeyr ve Abdülmelik bin Mervan arasındaki hadîselere karışmamak için Kûfe'ye hicret etti. Hazreti İbn-i Abbâs Tâifde 65 (m. 684)'de vefât edince cenâze namazını Muhammed bin Hânefiyye (radıyallahü anh) kıldırdı. Muhammed bin Hânefiyye (radıyallahü anh), Kûfe'de iken, iki defa hac yapmak istedi ise de siyâsî karışıklıklar sebebi ile yapamadı, ikinci defa da hac yapamayınca çok sayıda kimse etrâfında toplanıp, "Biz sizin emrinizdeyiz. Eğer emrederseniz harb bile yaparız." dediklerinde, İbn-i Hânefiyye (radıyallahü anh), onlara çok güzel nasîhat ve tavsiyelerde bulunup, hepsini sakinleştirdi. Daha sonra Abdülmelik bin Mervan duruma hâkim olup, herkes kendisine bîat etti. Muhammed bin Ömer, İbn-i Hânefiyye'ye bir mektûb yazarak buyurdu ki: "Ben Abdülmelik'e bîat ettim. Siz de bîat edin. Çünkü bîat edilmiyecek hiçbir sebeb kalmamıştır. Bütün ümmet Abdülmelik'e bîat etti." Bunun üzerine Muhammed bin Hânefiyye, Abdülmelik'e bir mektûb yazdı. Mektûbunda buyurdu ki, "Bismillahirrahmânirrahîm. Bu mektûb, Muhammed bin Ali'den mü'minlerin emîri Abdülmelik'e. Ben bu ümmetin içinde meydana gelen ihtilaflardan uzak durdum ve hiç kimseye bîat etmemiştim. Artık bu ihtilâflar bitti ve herkes sana bîat etti. Biliniz ki ben de bu ümmetten biriyim. Sulh ve iyilik isterim. Ben de sana bîat ettim. Gördüm ki, insanlar sizin etrâfınızda toplandı, isterim ki siz de vefakârlık

yaparsınız. Eğer haksızlık ve zulüm yaparsanız hiçbir hayrınız kalmaz. Buna rağmen bize haksızlık yaparsanız ve bîatimizi kabûl etmezseniz, biliniz ki yer yüzü geniştir.”

Abdülmelik bin Mervan mektûbu okuyup etrâfındakilere istişâre ettikten sonra yazdığı cevabî mektûbda şöyle dedi. “Ey Muhammed bin Ali, siz bize yakınsınız. Akrabâmsınız. Madem ki siz bize bîat ettiniz biliniz ki, sizin bîatinizi kabûl ettim. Size va’d ediyorum ki, siz bundan sonra Allahü teâlânın ve Resûlünün (aleyhisselâm) emânındasınız. Bizden size ve arkadaşlarınıza hiçbir zarar gelmez. Şehrinize dönüp, istediğiniz gibi hareket ediniz. Ben sağ oldukça size hiç kimse bir zarar veremez.” Abdülmelik bin Mervan daha sonra, Hicaz ve Irak’ın vâlisi olan Haccâc bin Yûsufa mektûb yazarak Muhammed bin Hânefiyye’ye hiç zarar vermemesini, Ona karışmamasını, iyilik ve ikramda bulunmasını emretti. Bunun üzerine Muhammed bin Hânefiyye, Medine-i Münevvere’ye döndü. Bâki’ mevkiinde bir ev yaptırıp, oraya yerleşmek arzusunda olduğunu Halife Abdülmelik’e bildirdi. Halife derhal izin verip evi kendisi yaptırdı. Muhammed bin Hânefiyye ailesi ile beraber o eve yerleşti. 71 (m. 690)’de Medine’de vefât etti. Cenâze namazını Hazreti Osman’ın oğlu Hazreti Eban kıldırdı. Abdullah, Hamza, Cafer, Hasan, İbrâhîm, Kâsım, Abdurrahmân ve Rukiye isimli çocukları olmuştu.

Muhammed bin Hânefiyye (radıyallahü anh) babası Hazreti Ali’den şöyle bir hadîs-i şerîf rivâyet etti: (Resûlullah (aleyhisselâm) buyurdu ki: “Ümmetime şefaat edeceğim. Hatta Rabbim (Yâ Muhammed! râzı mısın?) diye nidâ edecek. Ben de: (Evet yâ Rabbi, râzıyım) diyeceğim.”

Muhammed bin Hânefiyye (radıyallahü anh) buyurdular ki: “Bir kimse Seyyidleri ve âlimleri severse, o kimse çok günahkâr bile olsa, Allahü teâlâ o kimseye pek çok ihsânlarda bulunur.”

“Kanaatkar olup, elini ve dilini kötülükden muhafaza edip, evinde oturan kimseye Allahü teâlâ merhamet etsin. Allahü teâlânın sevdikleriyle görüşmek onların sohbetlerine katılmak büyük bir ni’mettir. Kim bu ni’mete kavuşmuş olarak ölürse, şüphesiz Allahü teâlânın ihsânlarına ve Cennetine kavuşur ve orada sevdikleriyle beraber olur.”

“Allahü teâlânın rızası için olmayan her şey boştur, manasızdır.”

“Kimin nefsi ıslâh olmuş ise, onun nezdinde dünyânın zerre kadar kıymeti yoktur.”

“Allahü teâlâ, Cenneti nefslerinize karşılık kıldı. Nefsinizi, Cennet dururken, başka şeylere satmayınız.”

1)Tabakat-ı İbn-i Sa’d, cild-5, sh. 91

2) Hilyet-ül-evliyâ, cild-3, sh. 179

3) Tam İlmihâl Se’âdet-i Ebediyye, sh. 1017

4) Vefeyât-ül-â’yân, cild-4, sh. 169

5) Ensâb-ül-Eşrâf, cild-5, sh. 214, 223, 260

6) Tabakât-ı Şîrâzî, sh. 62

7) El-A’lâm, cild-6, sh. 217

8) Kâmûs-ul-a’lâm, cild-6, sh. 4190

9) Eshâb-ı Kirâm, sh. 362

MUHAMMED BİN KA’B EL-KURAZÎ (radıyallahü anh)

Tabiîn devrinin meşhûrlarından ve büyüklerinden. İsmi, Muhammed bin Ka’b bin Selîm İbn-i Esed’dir. Künyesi “Ebû Hamza”dır. “Ebû Abdullah” da denilmiştir. Babası Benî Kureyza isimli yahûdi kabilesinden alınan esîrlerden olduğu için “el-Kurazî” lakabı ile tanınmıştır. Muhammed bin Ka’b, Evs kabilesine sığınanlardandır. Medine’de yetişen âlimlerden olduğundan da, “el-Medenî” denilmiştir.

Tabiînin büyük âlimlerden olan İbn-i Ka’b, Hicretin 40. (m. 660) senesinde Hazreti Ali’nin hilâfetinin sonlarında doğdu. Sonra Kûfe’ye yerleşti. Tekrar Medine’ye geldi. 90 (m. 708) senesinde Medine-i Münevvere’de bir mescidde hadîs-i şerîf okuturken tavanın yıkılması üzerine cemaattan bir kısmı ile beraber enkaz altında kalarak vefât etmişlerdir. Vefât târihi olarak 108, 117, 118, 119 ve 120 seneleri de bildirilmiştir. Vefât ettiğinde 78 yaşındaydı. Peygamberimiz zamanında doğduğu, rivâyeti, ona âit olmayıp babasının doğumu içindir.

Muhammed bin Ka’b, Kur’ân-ı kerîmin tefsîrinde, birinci tabakayı teşkil eden âlimlerdendir. Büyük müfessirlenden olup, ayrıca muhaddisler yanında da sika (güvenilir) olan râvilerdendir. Avn bin Abdullah, onun için: “Ben, Ebû Hamza-i Kurazî kadar Kur’ân-ı kerîmin tefsîrine vâkıf olan bir kimse görmedim” dedi. İbn-i Sa’d da: “Vera’ Sahibi olan büyük bir âlim, çok hadîs-i şerîf rivâyet eden sika bir râvi” olduğunu bildirdi. İmâm-ı Iclî de, “Kur’ân-ı kerîmi en iyi bilendi. Sâlih bir zât olup, Medine’de hadîs rivâyet eden Tabiînin sika olanlarındandı” demektedir.

Ömrünü, ilim öğrenmekle ve öğretmekle geçirmiştir. Bir müddet Kûfe'ye gidip, orada yerleşti. Sonra Medine-i Münevvere'ye dönmüştür. Eshâb-ı kiramdan birçok zât ile görüşüp onlardan ilim almıştır. İlimdeki hocaları Eshâb-ı kirâmdır. Abbâs bin Abdulmuttalib, Zeyd bin Erkam, Abdullah İbn-i Mes'ûd, Ali bin Ebû Zer, Ebî Talib'den, Amr bin Âs, Ebud-derdâ, Fedâle bin Ubeyd, Mugîre bin Şu'be, Ebû Hureyre (r.anhüm), Hazreti Âişe ve daha bir çok Sahâbîden hadîs-i şerîf rivâyet etmiştir. Kendisinden de kardeşi Osman, Hâkem bin Uteybe, Yezîd bin Ebî Zeyyâd, İbn-i İclâm, Mûsâ bin Ubeyde, Ebû Ma'şer, Ebû Ca'fer-i Hutamî, Yezîd bin el-Hâdî gibi birçok zât rivâyette bulunmuşlardır. Rivâyet ettiği hadîs-i şerîfleri, meşhûr kütüb-i sitte imamları, kitaplarına almışlardır.

Kur'ân-ı kerîmin tefsîrine dair verdiği bilgiler, rivâyet yoluna dayanmaktadır. Bizzat Abdullah İbn-i Abbâs'dan ve Abdullah İbn-i Ömer'den tefsîr almıştır. İbn-i Cerîr'in, naklen bildirdiği Zuhruf sûresi, 8. "Yoksa sanıyorlar mı ki, biz onların sırlarını, gizli sözlerini işitmiyoruz? Evet, işitiyoruz. Hem onların yanında elçilerimiz vardır. Onları yazıyorlar."âyet-i kerîmesinin nüzûl (iniş) sebebini şöyle anlatmıştır:

"Kâ'be-i muazzama ile örtüleri arasında oturup, konuşan iki Kureyşli ile bir Sakafî veya iki Sakafî ile bir Kureyşli arasında bir konuşma geçmiş, bunlardan biri demiş ki; "Allahü teâlâ bizim sözlerimizi işitir mi? sanırsınız?" Diğeri de "Açık söylerseniz işitir ve gizli söylerseniz işitmez", deyince bu âyet-i kerîme nâzil olmuştur.

En'am sûresi 19. "Şu Kur'ân-ı kerîm, sizi ve kime erişirse onları inzar etmem, korkutmam için bana vahy olundu" âyet-i kerîmesinin tefsîrinde şöyle buyurdu:

"Kur'ân-ı kerîm kime okunuyorsa, Allahü teâlâ kendisiyle konuşuyor gibidir." Bunu böyle kabûl eden kimse, Kur'ân-ı kerîmi efendisinden kölesine yazılmış bir mektûb veya âmirden memura yazılmış bir emir gibi okur. Yani yalnız düzgün okumayı bir vazîfe saymaz. Belki ne emrettiğini, neler istediğini ve nelerden de menettiğini (yasaklandığını) anlamak için düşünerek okur ve gereğini yapar.

Yine Bekâra sûresi 201.: "Ey Rabbimiz, bize dünyâda bir hasene iyilik ver" âyet-i kerîmesindeki "hasene"den muradın, (sâliha, iyi, temiz bir kadın) olduğunu tefsîr etti. Nitekim Resûl-i Ekrem efendimiz, "Sizler şükreden kalbe, zikreden lisana ve âhiret husûsunda sizlere yardımcı olacak sâliha, mü'min bir kadına sahip olmaya çalışın!"buyurmuştur. Hazreti Ömer de; "İnsana, imândan sonra verilen şeylerin en hayırlısı sâliha bir kadındır. Hanımlar içerisinde, değeri takdîr edilmiyecek kadar kıymetli olanları olduğu gibi, efendisini esâret altına alıp, kendisinden fidye vererek kurtuluş imkânı olmayan kötüleri de vardır" buyurdu.

Mü'minûn sûresi 99-100., "Nihâyet onlardan her birine ölüm gelip çatınca, tekrar tekrar şöyle diyeceklerdir: Ey Rabbim! Beni dünyâya geri gönder. Tâki boşuna harcadığım ömrüm karşılığında iyi amelde, ibâdet ve işlerde bulunayım!" âyet-i kerîmelerinin tefsîrinde de, şöyle bildirdi: "Allahü teâlâ bu adama: (Ne istiyorsun, neye heves ediyorsun? Servet edinmek, sular akıtıp bağ ve bahçeler yetiştirmek arzusunda mısın?) diye sorar. Adam ise, (Hayır, sâlih, iyi olan işler yapmak isterim) der. Allahü teâlâ, (Hayır ondan artık iş geçti. Bu ölüm anında herkesin söyleyeceği sözdür) buyurur."

Muhammed bin Ka'b, Peygamber efendimiz "Cehennem ehline bir ağlama hali arız olur. Gözlerinden kan akıncaya kadar ağlarlar, yüzlerinde yarıklar meydana gelir. Öyle ki, gözyaşları ırmaklar gibi olup, üzerlerinde gemiler bile yürütülür" buyurdu. Cehennemlikler, böyle ağlayıp sızlayıp, feryat ve figân ettikleri ve "Vay halimize!" deyip yardım diledikleri sürece kendileri için bir ferahlık vardır. Fakat bundan da men' edilirler. Muhammed bin Ka'b buyuruyor ki: "Cehennemliklerin beş duâsı vardır. Allahü teâlâ dördüne icabet eder. Beşincisinde, artık konuşamazlar. Birincide, Mü'min sûresi onbirinci âyetinde bildirilen: "Ey Rabbimiz, bizi iki defa öldürdün. İki defa da dirilttin, işte günahlarımızı itiraf ettik. Fakat şöyle bir çıkmaya yol var mı?" diye yalvardıklarında, Allahü teâlâ cevap olarak 12. âyet-i kerîmede, "Bunun sebebi şudur: Yalnız Allah'a duâ edildiği vakit, siz küfrettiniz. Eğer O'na bir eş ortak katılırsa, tasdîk ediyordunuz. Artık hüküm, O çok yüce, büyük olan Allah'ındır" buyurur.

İkinci defa, Secde sûresi 12. âyetinde bildirilen: "Ey Rabbimiz, gördük, işittik. Şimdi bizi dünyâya geri çevir de, güzel amelde bulunalım!" deyince, kendilerine cevap olarak, İbrâhîm sûresi 44. âyetinde "Halbuki daha evvel siz dünyâda kendinize, hiç bir zeval yoktur diye yemîn etmediniz miydi?" buyurur.

Üçüncü defa; Fâtır sûresi 37. âyetinde bildirilen: "Ey Rabbimiz, bizi çıkar! Yaptıklarımızdan bambaşka bir amel yapacağız" deyince, Allahü teâlâ cevap olarak, "Size iyice düşünecek kimsenin düşünebileceği, öğüt kabûl edebileceği kadar ömür vermedik mi? Size azâb ile korkutan bir Peygamber de gelmişti. Şimdi, tadın o azâbı! Artık zâlimler için hiçbir yardımcı yoktur" buyurur.

Dördüncü defa, Mü'minûn sûresi 106-107. âyetlerinde bildirilen: "Ey Rabbimiz, bedbahtlığımız bize galebe çalmıştı. Biz, doğru yoldan sapanlar güruhu idik. Ey Rabbimiz, bizi buradan çıkar. Eğer yine küfre dönersek, artık hiç şüphesiz ki, biz zâlimlerdeniz" diye yalvarınca, Allahü teâlâ da verdiği cevapta, Mü'minûn sûresi 108. âyetinde "Yıkılıp gidin içerisine! Bana söylemeyin." buyurur. Artık bundan sonra, konuşamayacaklar ki, bu en şiddetli azaptır. Velhasıl, Muhammed bin Ka'b, müfessirlerin önde gelenlerinden, faziletli, üstünlüğü çok, mübârek ve muhterem bir zâttır.

Muhammed bin Ka'b, Medine'de bulunan ilim ehlinin en fazîletlilerindendi. Fıkıh ilminde, takvâ ve verâ'da (haramlardan ve şüphelilerden sakınmada) da üstün bir yeri vardı. Allah yolunda mal dağıtmayı çok severdi. Bir gün eline bol miktarda mal, servet geçmişti. Dediler ki; "Bunu, oğlun için mi alıkoyuyorsun?" buyurdu ki: "Hayır, servetimi kendim için alıkoyacağım. Yani Allah rızası için dağıtacağım. Oğlumu da Allahü teâlâya emanet edeceğim."

Adamın biri gelip, "Sakın evlâdını refaha, bolluğa kavuşturarak, onun felâketine, kötülüğe düşmesine sebep olma!" deyince, elindeki yüzbin dirhem gümüşü fakirlere sadaka olarak dağıttı.

Hikmetli sözleri çoktur. Herkese nasîhat ederdi. Kendisine gelip soranlara cevap verirdi. Birgün Muhammed bin Ka'bden sordular:' "Hangi huylar mü'mini alçaltır?"

Buyurdu ki: "Çok konuşmak, kendisinde sır olarak bulunanları açıklamak ve herkesin sözünü kabûl etmek insanı küçük düşürür."

İbn-i Ka'b'ın oğulları da ilimde olduğu gibi, takvâda da yani haramlardan sakınmada yüksek derecelere kavuşmuşlardı. Birgün oğlu Muhammed'e annesi dedi ki:

"Evladım, ben seni küçüklüğünden beri, temiz, günahsız iyi bir insan olarak tanırım. Nedir bu halin? Gece-gündüz ibâdete sarılıp sanki büyük günahlar işlemiş gibi Rabbine yalvarıyorsun?" Bu suâle karşılık olarak O da "Anneciğim, ben bir kusur işleyip de, Allahü teâlânın bana gücenip, azâb etmeyeceğinden nasıl emîn olabilirim?" demiştir.

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Tabakat-ı İbn-i Sa'd, cild-5, sh. 370, 371

2) Tehzîb-üt-tehzîb, cild-9, sh. 420

3) Tehzîb-ül-esmâ ve'l-lüga, cild-1, sh. 90

4) Miftâh-üs-se'âde, cild-1, sh. 49, cild-2, sh. 75, 466, 590, cild-3, sh. 199

MUHAMMED BİN MESLEME (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın meşhûrlarından. Yaklaşık olarak 588 yıllarında Medine'de doğdu. 43 (m. 664) senesinde Medine'de vefât etti. İslâmın ilk yıllarında Mus'ab bin Umeyr vasıtasıyla müslüman oldu. İslâmiyet'i çok iyi öğrenen ve bilen Muhammed bin Mesleme, şecaatiyle de meşhûr olup, Eshâb-ı kiramın ileri gelenlerindendir. Peygamberimiz (aleyhisselâm) savaşlara gittiğinde bazan onu Medine'deki günlük işleri yürütmek üzere emîr olarak vazîfelendirmiş, bazı savaşlarda da öncü kuvvetlerin kumandanı tayin buyurmuştu.

Muhammed bin Mesleme, Bedir, Uhud ve Hendek savaşlarına katıldı. Bedir ve Uhud savaşından sonra Mekkeli müşriklerin ölüleri hakkında ağıtlar, şiirler söyleyerek müşrikleri kışkırtan, Peygamberimize ve müslümanlara dil uzatarak fitne çıkaran, hatta Peygamberimize (aleyhisselâm) suikast tertiplemeye kalkışan Ka'b bin Eşref adlı biryahûdi zengini vardı. Peygamber efendimiz (aleyhisselâm) Eshâb-ı kirama (r.anhüm): **"Ka'b bin Eşrefi kim öldürür? Çünkü, o Allah ve Resûlüne eza etmiştir."** buyurdu. Muhammed bin Mesleme (radıyallahü anh): "Yâ Resûlullah! İster misin, ben onu öldüreyim?" dedi. Resûlullah (aleyhisselâm) "Evet, isterim." buyurdu. Muhammed bin Mesleme, Resûlullah'a (aleyhisselâm) bu sözü verince birkaç gün bu iş üzerinde durdu. Ebû Naile, Abbâs bin Bişr, Haris bin Evs, Ebû Abs İbn-i Cerîr'in yanına gidip, meseleyi onlara açtı. Hepsi uygun gördüler. Beraber öldürürüz, dediler. Birlikte Peygamber efendimize (aleyhisselâm) geldiler. "Yâ Resûlallah! İzin buyurursanız, biz onunla konuşurken, sizinle ilgili, Ka'b'ın hoşuna gidecek bazı sözler söylemeliyiz" dediler. Peygamber efendimiz, onlara istediklerini söylemeye müsaade buyurdular. Bunun üzerine, Muhammed bin Mesleme, Ka'b bin Eşrefin yanına gitti. "Şu Muhammed, bizden sadaka istedi. Bize çok vergi yükledi. Onun için senden ödünç bir şey almak için geldim" dedi. Ka'b, "O sizi daha da bıktıracak" dedi. Muhammed bin Mesleme (radıyallahü anh), "İşte O'na bir defa uymuş bulunduk. Ona tâbi olmakta devam edeceğiz. Bakalım sonu ne olacak? Şimdi sen bize biraz ödünç hurma ver" dedi. Ka'b "Evet vereyim fakat, bana bir şeyi rehin vermelisiniz." Muhammed bin Mesleme ile yanındakiler "Ne istersin" dediler. Ka'b "Kadınlarınızı rehin isterim" dedi. Onlar, "Kadınlarımızı sana nasıl rehin verebiliriz. Sen yakışıklı birisisin. Kadın gönlü, meyil ediverir" dediler. Ka'b, "O zaman

oğullarınızı rehin verin” dedi. Onlar “Onları da rehin veremeyiz. Onlardan birine, bir iki deve yükü hurmaya karşılık rehin olundu diye sövülür ki, bu bizim için unutamayacağımız bir leke olur. Fakat sana silâhımızı ve zırhımızı rehin verebiliriz” dediler. Ka’b bu teklifi kabûl etti. Onlara, ne zaman geleceklerini de bildirdi. Muhammed bin Mesleme (radıyallahü anh) bir gece Ka’b’ın yanına geldi. Beraberinde, Ka’b’ın süt kardeşi Ebû Naile de vardı. Ka’b onları kaleye çağırdı. Kendisi de onları karşılamak için aşağı indi. Ka’b’ın karısı, “Bu saatte nereye çıkıyorsun” dedi. Ka’b, “Gelenler, Muhammed bin Mesleme ile kardeşim Ebû Nâile’dir” dedi. Karısı “İşittiğim bu ses bana pek iyi gelmiyor. Sanki ondan, kan damlıyor” dedi. Ka’b; “Yok, onlar Muhammed bin Mesleme ile süt kardeşim Ebû Nâile’dir. O iyi bir gençtir. Geceleyin, kılıç vuruşmasına bile çağrılırsa, hiç tereddüt etmeden gelir. Böyle birisidir. Muhammed bin Mesleme (radıyallahü anh) kendisiyle beraber iki kişiyi bir rivâyete göre, üç kişiyi kaleye soktu. Bunlar, Ebû Abs bin Cebr, Haris bin Evs, Abbâd bin Bişr idi. Muhammed bin Mesleme arkadaşlarına, “Ka’b gelince, ona saçını koklıyacağımı söyler, başını tutup koklarım. Siz, benim, Ka’b’ın başını iyice yakaladığımı gördüğünüz zaman, kılıçlarınızla, Ka’b’a vurunuz” dedi. Hadîs’in râvîsi, bir kerre de Muhammed bin Mesleme’nin arkadaşlarına “Ka’b’ın başını size de koklatırım” dediğini de rivâyet etmiştir. Ka’b bin Eşref, güzel giyinmiş olarak, güzel koku saçarak, onların yanına geldi. İbn-i Mesleme “Şimdiye kadar böyle güzel koku koklamadım” diyerek Ka’b’ın yanına vardı. Ka’b “Arab’ın en güzel kokulu kadınları benim yanımda” dedi. Muhammed bin Mesleme “Başını koklamama izin verir misiniz” dedi. Ka’b, müsaade ettiğini söyledi. Mesleme (radıyallahü anh) onu kokladı. Arkadaşlarına da koklattı Sonra, tekrar” koklamak istediğini söyledi. Bu defa, Muhammed bin Mesleme, onun başını yakalayıp, arkadaşlarına, kılıçlarıyla vurmalarını söyledi, ilk kılıç vurulduğunda, Ka’b şiddetle bağırdı. Sonra da öldü. Ka’b’ın öldürülmesi hicretin üçüncü yılında Ramazan ayında oldu. Bedir savaşından sonra Benî Nadir yahûdileri, Peygamberimizi (aleyhisselâm) yurtlarına davet edip, sû-i kast yapmak istemişlerdi. Bunun üzerine Peygamberimiz (aleyhisselâm) onların bu tutumunu öğrenip, Muhammed bin Mesleme’yi çağırarak; “Nâdiroğulları yahudilerine git! Onlara, Resûlullah beni size; yurdumdan çıkıp gidiniz! Burada benimle birlikte oturmayınız! Siz bana bir sû-i kast plânı kurdunuz! Size on gün süre tanıyorum. Bu müddetten sonra buralarda sizden kim görülürse boynu vurulacak, emrini bildirmek üzere gönderdi, de.” buyurdu. Bu emir üzerine Muhammed bin Mesleme, Nâdiroğulları yahûdilerinin yurduna varınca onlara; “Mûsâ Peygambere Tevrat’ı indirmiş olan Allah aşkına doğru söyleyiniz: Muhammed (aleyhisselâm), Peygamber olarak gönderilmeden önce, Tevrat önünüzde iken, size geldiğim ve şu meclisinizde bana yahûdiliği teklif ettiğiniz zaman; Vallahi ben asla yahûdi olmam, dediğimi, sizin de buna karşılık; dininden başka din yoktur. Senin anladığın, istediğin, duyup işittiğin Hanîf dîninin aynısıdır! Size gelecek olan Peygamber, hem şeriat sahibidir, hem savaşçıdır. Gözlerinde biraz kırmızılık vardır. Kendisi Yemen tarafından gelecek, deveye binecek, ihrama bürünecek, bedeni yumuşak ve kuvvetli, kılıcı boynunda asılı bulunacak, konuştuğu zaman hikmet konuşacaktır, dememiş miydiniz?” dedi. Yahudiler bunu itiraf etmelerine rağmen İslâmiyet’i kabûl etmemişlerdi. Muhammed bin Mesleme de Resûlullah’ın (aleyhisselâm) emrini onlara bildirdi.

Muhammed bin Mesleme, Hudeybiye’de yapılan ve Biati Rıdvan olarak adlandırılan ve Eshâb-ı kiramın, müşriklerle savaşmaktan asla yüz çevirmeyeceklerine Allah ve O’nun Resûlü yolunda canlarını feda edinceye kadar cihad edeceklerine dair söz vererek ağaç altında yaptıkları bîatte de bulundu. Bu bîatte bulunanlar hakkında Kur’ân-ı kerîmde Fetih sûresi, 19. âyette: “Hakîkaten Allah (Hudeybiye’de) ağaç altında sana bîat etmekte oldukları vakit, o mü’minlerden râzı oldu. Böylece kalblerinde olan sadakati bildi de, üzerlerine sekîne (manevî huzûr) indirdi. Kendilerine de yakın bir zafer (Hayber’in fethini) verdi.” buyurularak meth edilenlerdendir. Hudeybiye andlaşmasında şahit olarak imza atan Sahabeden biri de Muhammed bin Mesleme’dir. Bundan sonra vukû’ bulan Hayber gazvesinde, Hayber kalelerine yapılan hücumlarda en önde bulunuyordu. Henüz Hayber feth edilmemişti. Muhammed bin Mesleme, “Yâ Resûlallah! Bugün çok üzgünüm. Yahudiler kardeşim Mahmud bin Mesleme’yi şehîd etti.” dedi. Bunun üzerine Peygamber efendimiz (aleyhisselâm), “Düşmanlarla karşılaşmayı istemeyiniz. Allah’dan sağlık ve afiyet dileyiniz.. Çünkü, siz onlardan başınıza neler geleceğini bilemezsiniz. Düşmanla karşılaştığınız zaman, “Ey Allahım! Bizim de Rabbimiz onların da Rabbi sensin. Hepimiz senin kudretin altındayız. Onları öldürecek, ancak sensin” diye duâ ediniz, ondan sonra oturunuz. Sizi sardıkları zaman tekbir getiriniz. Ey Muhammed bin Mesleme! Sana müjde! Yarın, inşaallah, kardeşini öldüren öldürülecek ve yahûdi savaşçıları, kaçacaklardır” buyurdu.

Hicretin yedinci senesinde Umret-ül-kazada Mekke’ye giden müslümanların keşif kuvvetlerinin kumandanlığını yapan, Huneyn savaşında ve Veda Haccı’nda bulunan Muhammed

bin Mesleme (radıyallahü anh), Hazreti Ebû Bekir'in halifeliği sırasında mürtedlerle ve Suriye taraflarında yapılan savaşlara katılıp, fiilen ve malıyla cihad etmiştir.

Hazreti Ömer'in halifeliği sırasında da zekât amirliği yaptı. Kimseden fazla bir şey almazdı. Sadece kendisine verilen koyunları kabûl ederdi. Zaman zaman vâlileri teftiş ve kontrol için gönderilirdi. Bir gün, Hazreti Ömer, Muhammed bin Mesleme'ye, kendi tutum ve davranışlarını nasıl bulduğunu, sorunca, "Seni istediğim gibi buluyorum. Zekâtın toplanma ve taksiminde adâlete riâyet ediyorsun" cevâbını verdi.

Hayatı muharebe meydanlarında geçti. Resûlullah'a (aleyhisselâm) olan sevgi ve muhabbeti çok fazlaydı. Onun için muharebelerde Peygamberimizin etrâfında pervane olurdu. Hazreti Osman ve Hazreti Ali'nin halifelikleri sırasında artık ihtiyârlamış olduğundan, Medine'de sakin bir hayat yaşadı. Hazreti Muâviye'nin halifeliği sırasında yetmişyedi yaşında iken, Medine'de vefât etti. Bâki' kabristanına defn edildi. Muhammed bin Mesleme'den (radıyallahü anh) az hadîs-i şerîf rivâyet edilmiştir. Bunlardan bazıları:

"Bir kimse, bir müslümanın bir aybını örterse, Allahü teâlâ da onun dünyâda ve ahirette aybını örter. Bir sıkıntısını giderirse, Allahü teâlâ kıyâmet gününün sıkıntısını ondan giderir. Kim müslüman kardeşinin hacetini görürse, Allahü teâlâ da onun hacetini görür."

"Bir kimse bir müslümanın günahını öğrenip de gizlerse, Allahü teâlâ da kıyâmet günü onun günâhını örter."

□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□□

1) Vâkidî Megâzî, cild-2, sh. 653

2) Hâkim, Müstedrek cild-3, sh. 138

3) Tabakât-ı İbn-i Sa'd, cild-2, sh. 85

4) Mevâhib-i Ledünniyye, cild-1, sh. 156

5) Târîh-i Taberî, cild-3, sh. 82

6) El-Kâmil fi't-târîh, cild-2, sh. 207

7) Ensâb-ül-eşrâf, cild-1, sh. 377

8) İnsân-ül-uyûn, cild-3, sh. 175

MUS'AB BİN UMEYR (radıyallahü anh)

Eshâb-ı kiramın büyüklerinden. İslâmiyetin ilk yıllarında müslüman oldu. Habeşistan'a sonra da Medine'ye ilk hicret edenlerdendir. Birinci Akabe bîatında müslüman olan oniki kişi, Resûlullah'dan (aleyhisselâm) dînî hükümleri ve Kur'ân-ı kerîm öğretmesi için bir muallim (öğretmen) istediler. Bunun üzerine Resûlullah (aleyhisselâm) tarafından Medine'ye muallim olarak gönderildi. Bedir ve Uhud savaşında Muhacirlerin sancağını taşıdı. 3 (m. 625) senesinde Uhud savaşında kırk yaşlarında iken şehîd oldu. Mus'ab bin Umeyr'in künyesi Ebû Muhammed olup, annesi ve babası tarafından Kureyş'in asil ve zengin bir ailesine mensûb idi. Zengin oldukları için gayet rahat bir hayat yaşıyordu. Orta boylu güzel yüzlü, nazik ve yumuşak huylu idi. Son derece zekî, fasîh ve belîğ (güzel) konuşurdu. Aklı selim sahibi olduğundan putlardan nefret ederdi. Annesi tarafından en iyi şartlar altında refah ve bolluk içinde yetiştirilmişti. Güzel yüzlü ve zengin olduğundan Mekke'de ona gıpta ile bakarlardı. Peygamber efendimiz buyurmuşlardı ki: "Mekke'de Mus'ab'dan daha zarif, daha narin, daha güzel kimse yok idi. Saçları kıvrım kıvrım idi." Bütün bunlara rağmen kalbinde büyük bir boşluk hisseden Mus'ab bin Umeyr, Peygamberimizin (aleyhisselâm) bir merkez olarak seçtiği, İslâmı anlattığı ve o zaman Mekke'de müslümanların toplandığı Erkam bin Ebî Erkam'ın evine giderek müslüman oldu. Mus'ab bin Umeyr'in ailesi durumu öğrenince, onu dininden döndürmek için evlerindeki bir mahzene hapsederek günlerce aç ve susuz bıraktılar. Arabistan'ın yakıcı güneşi altında uzun müddet bırakarak ağır ve tahammülü zor işkenceler yaptılar. Fakat Mus'ab bin Umeyr, bu ağır ve acımasız işkenceler karşısında sabır ve sebat göstererek asla İslâmiyetten dönmedi. İslâmiyeti kabûl ettikten sonra Mekke'deki hayatı değişen ve işkencelere ma'rûz kalan Mus'ab bin Umeyr, müşriklerin ağır işkenceleri ve zulümleri sebebiyle Habeşistan'a hicret etmelerine izin verilen müslümanlarla birlikte Habeşistan'a hicret etti. Bir müddet orada kalıp, her türlü sıkıntıya katlandı. Daha sonra dönüp Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanına geldi. Onun bu gelişini Hazreti Ali şöyle anlatmıştır: "Ben Resûlullah (aleyhisselâm) ile oturuyordum. Bu sırada Mus'ab bin Umeyr geldi. Üzerinde yamalı bir elbiseden başka birşey yoktu. Resûlullah (aleyhisselâm) onun bu hâlini görünce mübârek gözleri yaşla doldu. Çünkü o müslüman olmadan önce servet içinde idi. Dîni uğruna bunları terk etti."

Mus'ab bin Umeyr müslüman olduktan sonra kendisine yapılan her türlü işkenceye ve çektiği fakîrliğe rağmen dîninden dönmemesi üzerine, Peygamberimiz (aleyhisselâm) onun hakkında, "Kalbini Allahü teâlânın nurlandırdığı şu kimseye bakın. Onu anne ve babasının yanında onların buna en iyi yiyecek ve içecekleri verdiklerini gördüm. Allah ve

Resûlünün sevgisi, onu gördüğümüz hale getirmiştir.” buyurmuştur.

Birinci Akabe Bîatında müslüman olan Medineliler, kendilerine dîni öğretecek bir öğretmen istediler. Peygamberimiz (aleyhisselâm) bu iş için Mus’ab bin Ümeyr’i görevlendirdi. Bunun üzerine Medine’ye gidip onların reîsleri olan Es’ad bin Zürare’nin evine yerleşti. Burada hem Kur’ân-ı kerîm öğretiyor, hem de İslâmiyyeti anlatıyordu. Onun bu hizmetiyle Medine’de çok kimse müslüman oldu. Medine’de bulunan kabile reîslerinden Sa’d bin Muâz, Esîd (veya Üseyd) bin Hudayr henüz müslüman olmamışlardı. Bunların bu durumu çevreyi etkiliyor, İslâmiyetin hızla yayılmasını engelliyordu. Bir gün Mus’ab bin Umeyr, bir bahçede, etrâfında bulunan müslümanlara dîni anlatıyor, sohbet ediyordu. Bu sırada Evs kabilesinin reîslerinden olan Üseyd elinde mızrağı olduğu halde gelip, hiddetle konuşmaya başladı: “Siz bize niçin geldiniz, insanları aldatıyorsunuz! Hayatınızdan olmak istemiyorsanız buradan derhal ayrılın!” dedi. Onun bu taşkın halini gören Mus’ab bin Umeyr, “Hele biraz otur! Sözümüzü dinle. Maksadımızı anla, beğenirsen kabûl edersin. Yoksa engel olursun..” diyerek gayet yumuşak ve nazik bir konuşmayla karşılık verdi. Üseyd sakinleşip “doğru söyledin” dedi ve mızrağını yere saplayarak oturdu. Mus’ab bin Umeyr ona İslâmiyeti anlattı ve Kur’ân-ı kerîm okudu. Kur’ân-ı kerîmin eşsiz belagatı ve tatlı üslûbunu işiten Üseyd kendini tutamayıp, “Bu ne kadar güzel, ne kadar iyi bir sözdür. Bu dine girmek için ne yapmalı” diye sordu. Mus’ab bin Umeyr, onun bu sözü üzerine ona kelime-i şehâdeti öğretti ve o da müslüman oldu. Sevincinden yerinde duramayan Üseyd “Ben gidip size birini göndereyim. Eğer o da imâna gelirse bu beldede îmân etmedik kimse kalmaz” diyerek oradan ayrıldı. Evs kabilesinin reîsi Sa’d bin Muâz’ın ve kabilesinin yanına varınca müslüman olduğunu söyledi. Bunu gören Sa’d şaşırarak hiddetlendi ve Mus’ab bin Umeyr’in yanına koştu. Yanına varınca sert ve kızgın bir tavırla konuşmaya başladı. Mus’ab bin Umeyr ona da gayet yumuşak konuştu ve oturup biraz dinlemesini söyledi. Sa’d bu nazik konuşma karşısında yumuşayıp oturdu ve konuşulanları dinlemeye başladı. Mus’ab bin Umeyr ona da İslâmiyeti anlattı ve Kur’ân-ı kerîmden bir miktar okudu. Kur’ân-ı kerîm okunurken Sa’d’in yüzü birdenbire değişiverdi. O da orada müslüman oldu. Kendinde duyduğu üstün bir halin ve rahatlığın şevkiyle derhal kavminin yanına gidip onlara şöyle dedi: “Ey kavmim beni nasıl biliyorsunuz?” Onlar da: “Sen bizim büyüğümüz ve üstünümüzsün” cevabını alınca, “Öyle ise Allah’a ve Resûlüne îmân etmelisiniz... Îmân etmedikçe sizin erkek ve kadınlarınızla konuşmak bana haram olsun” dedi. Onun bu sözü üzerine kavminin hepsi İslâmiyyeti kabûl etti. O gün kavminden îmân etmedik kimse kalmadı. Mus’ab bin Umeyr’in büyük gayretleri ve hizmetleri neticesinde İslâmiyyet, Medine’de süratle yayıldı. Öyle ki, İslâmiyyet her eve girmiş îmân etmeyen kalmamıştı.

Ensâr-ı kiram (r.anhüm), Resûlullah’dan izin alarak Sa’d bin Heyseme’nin evinde ilk defa Cuma namazı eda ettiler. Medine-i Münevvere’de ilk kılınan Cuma namazı budur. Bu Cumâ’dan sonra Mus’ab bin Umeyr (radıyallahü anh) Evs ve Hazrec kabilesinden hacılarla ikinci Akabe bîatını yapmak üzere yola çıktı. Bu kâfilede Es’ad bin Zürâre de vardı. Mus’ab bin Umeyr (radıyallahü anh), Mekke’ye varır varmaz, kendi evine uğramadan önce hemen Peygamber efendimizin huzûruna çıktı. Peygamber efendimize Medinelilerin grup grup İslâmiyete girdiklerini anlattı. Resûlullah (aleyhisselâm) bu haberden çok mennun oldu.

Bu sırada Mus’ab bin Umeyr’in (radıyallahü anh), Mekke’ye geldiğini işiten annesi, O’na “Ey annesine isyan eden vefasız oğul! Bulunduğum şehre gelip nasıl olur da önce yanıma uğrayıp beni ziyâret etmezsin” diye haber gönderdi. Mus’ab, “Ben, Resûlullah’tan önce kimseyi ziyâret etmem” dedi. Sonra annesinin yanına gitti. Annesi “Galiba, hâlâ girdiğin; o yeni dinden dönmedin” dedi. Mus’ab “Ben, Allah Resûlünün tebliğ ettiği ve Allah’ın râzı olduğu hak dîni üzereyim. Bu din, Allah’ın kendisi ve Resûlü için seçtiği bir dindir” dedi. Annesi tekrar ilk olarak Habeşistan’da ve ikinci defa da Yesrib’de (Medine) olduğun zamanlarda senin için, çektiğim acılara karşılık bana bir teşekkür bile etmedin” dedi. Mus’ab, “Beni dinimden ayıracağınızdan korkuyorum” dedi. Bu sözleri üzerine annesi onu bir daha haps etmek isteyince, Mus’ab “Yemîn ediyorum ki, eğer beni haps edecek olursanız, ölünceye kadar mücâdele ederim” dedi. Bunun üzerine annesi “Haydi git işine” diyerek ağladı. Mus’ab ona şöyle dedi: “Anneciğim, ben sana doğru yolu gösteriyorum. Ve sana acıyorum. Ne olur gel Allah’tan başka hiç bir ilâh olmadığına ve Hazreti Muhammed aleyhisselâmın Onun kulu ve elçisi olduğuna şehâdet et!” Annesi “Ben senin girdiğin dîni kabûl etmeyeceğim. Aksi taktirde alay konusu olur, zayıf akıllı diye vasf edilirim. Fakat seni dininle başbaşa bırakıyorum. Ben, kendi dinimde kalacağım.” dedi.

Mus’ab (radıyallahü anh) Zilhicce ayının geri kalan kısmını, Muharrem ve Safer aylarını Peygamber efendimiz ile geçirdikten sonra, Resûlullah’ın hicretinden 12 gece evvel,

Rebiul-evvel ayının başında ikinci defa Medine'ye hicret etti. Herşeylerini Mekke'de bırakıp, Medine'ye hicret eden Eshâb-ı kiram ile, Medineli Eshâb mal ve mülklerini paylaştı. Bu kardeşlikte Mus'ab bin Umeyr de Ebû Eyyüb el-Ensârî ile kardeş yapıldı.

Mus'ab bin Umeyr, Bedir Savaşı'na katılıp sancağı taşıdı, büyük gayret ve Kahramanlık gösterdi. Abd-i Daroğullarından Bedir Savaşı'na katılan iki kişiden biri idi. Diğeri de Süveyd bin Harmale idi. Mus'ab Uhud Savaşı'na da katıldı. Sancağı taşıdı. Bu savaşda Peygamberimizin (aleyhisselâm) yanından ayrılmayarak saldıranlara karşı koyuyordu. İki zırh giyinmişti. Bu haliyle Peygamberimize (aleyhisselâm) benziyordu. Müşrik ordusundan İbn-i Kamia adında biri Peygamberimize (aleyhisselâm) saldırırken Mus'ab bin Umeyr onun karşısına çıktı. Bu müşrik bir kılıç darbesiyle Mus'ab bin Umeyr'in sağ kolunu kesti. Mus'ab bunun üzerine sancağı derhal sol eline aldı. Mus'ab o esnada Âli İmrân sûresi 144."Muhammed ancak resûldür. Ondan evvel daha nice peygamberler gelip geçmiştir" meâlindeki âyet-i kerîmeyi okuyordu. İkinci bir darbeyle sol kolu da kesilince sancağı kesik kollarıyla tutup göğsüne bastırdı ve yine aynı âyet-i kerîmeyi okudu. Bu haliyle kendini Peygamberimize (aleyhisselâm) siper yapan Mus'ab bin Umeyr üzerine hücum eden İbn-i Kamia, vücuduna bir mızrak sapladı ve Mus'ab bin Umeyr yere yıkılıp şehîd oldu. Mus'ab bin Umeyr zırh giydiği zaman Peygamberimize (aleyhisselâm) benzediği için müşrikler onu şehîd edince Peygamberimizi (aleyhisselâm) öldürdüklerini zannetmişlerdi.

Hazret-i Mus'ab şehîd olunca: Hazreti Mus'ab'ın sûretinde bir melek sancağı aldı. Mus'ab'ın (radıyallahü anh) şehîd düştüğünden Resâlullah'ın (aleyhisselâm) henüz haberi olmadığından "İleri, ey Mus'ab, ileri! diye sesleniyordu. Bunun üzerine bayrağı elinde tutan melek, geri dönüp Resûlullah efendimiz'e (aleyhisselâm) "Ben Mus'ab değilim" diye cevap verince, Resûlullah (aleyhisselâm) sancağı elinde tutanın melek olduğunu anladı. Bundan sonra Peygamberimiz (aleyhisselâm) sancağı Hazreti Ali'ye verdi.

Eshâh-ı kiramdan Ubeyd bin Umeyr anlatır: Resûlullah (aleyhisselâm) Mus'ab bin Umeyr'i şehîd olmuş görünce başı ucuna dikilerek Abzâb sûresinden "Mü'minlerden öyle yiğitler vardır ki, onlar Allaha verdikleri sözde sadakat gösterdiler. Onlardan bazıları şehîd oluncaya kadar çarpışacağına dair yaptığı adağını yerine getirdi. Kimisi de şehîd olmayı bekliyor. Onlar verdikleri sözü asla değiştirmediler." meâlindeki âyet-i kerîmeyi okudu ve sonra şöyle buyurdu: "Allah'ın Resûlü de şahittir ki, siz kıyâmet günü Allah'ın huzûrunda şehîd olarak haşr olunacaksınız" Daha sonra yanındakilere dönüp: "Bunları ziyâret ediniz. Kendilerine selâm veriniz. Allahü teâlâya yemîn ederim ki, kim bunlara bu dünyâda selâm verirse, kıyâmette bu azîz şehîdler kendilerine mukabil selâm vereceklerdir." buyurdu. Daha sonra şehîdler defn edildi. Mus'ab bin Umeyr'e kefen olarak bir şey bulunamamıştı. Vücudu kaftanı ile ve ayak tarafı da otlarla örtülmek sûretiyle defn edildi.

1) El-Kâmil fit-târîh cild-4, sh. 123

2) El-A'lâm cild-7, sh. 245

3) El-İsâbe cild-3, sh. 421

4) Hilyet-ül-evliyâ cild-1, sh. 106

5) Üsûd-ül-gâbe cild-4, sh. 106

6) Sıfat-üs-savfe cild-1, sh. 152

7) El-İstiâb cild-3, sh. 468 (İsâbe kenarında)

8) Tabakât-ı İbni Sa'd cild-3, sh. 116

9) El-Belâzurî Ensâb-ul-eşrâf, 3, 8, 10, 16, 19, 23, vd.